¶ Expoſitio epiſtole ſancti Hieronymi

E a ¶ Quod illi: ſcꝫ hebrei habent de chriſto: b ¶ Tui codi/
ces: ſcꝫ ſeptuaginta nõ habẽt. ⁊ ſic ptꝫ ꝙ nr̃a trãſlatio eſt ve/
racioꝛ ⁊ cõpletioꝛ: Sꝫ foꝛte te aliter excuſabis: dicẽs ꝙ illa te
ſtimonia nõ fuerũt ab initio in hebꝛaica veritate: ſed ſunt ab
hebꝛeis ſupaddita: poſtq̃ꝫ falſo ab apl'is ſunt aſſumpta: et ſic
latina exemplaria veracioꝛa ſũt q̃ꝫ gre
ca: greca q̃ꝫ hebꝛaica: ⁊ hoc ẽ qđ đr h.
c ¶ Aliud excuſatiõis genus eſt:
ſcꝫ ſi dixeris ꝙ hebꝛei ꝓbauerint teſti/
monia p̃dicta. d ¶ Ab apl'is cõtra
⁊c. i. falſo ꝯ hebꝛeos aſſumpta. ⁊ cõtra
vſum veritatis rapta. e ¶ Poſtea.
ſcꝫ poſtq̃ꝫ ſeptuaginta editionẽ ſuã fe/
cerũt: ⁊ tñ ea libꝛis ſuis poſtmodũ ad/
diderũt. f ¶ Et emẽdatioꝛa ſũt ex
emplaria latina. Sed iſta excuſatio
nihil habet ꝓbabilitatis. Aplo2ũ enĩ
cura fuit falſa deſtruere. Unde falſa te
ſtimonia nullatenus aſſumpſerũt: pro/
pterea nõ veriſimile eſt ꝙ hebꝛei libꝛis
ſuis ſupaddiderint: q̃ ſibi contraria co
gnouerũt: quin potius negarent ſi poſ
ſent: demũ quicquid veritatis ⁊ latina
⁊ greca exemplaria habẽt: đ fonte he/
bꝛaice veritatis exhauſerunt.
g ¶ Uerum hec contra inuidos.

a b le. Quod illi habẽt đ chꝛiſto: tui
c codices nõ habẽt. Aliud ẽ/ ſi cõ/
d e tra ſe poſtea ab apoſtolis vſurpa
f ta teſtimonia ꝓbauerũt: ⁊ emẽda
tioꝛa ſunt exẽplaria latina q̃ꝫ gre
g ca: greca q̃ꝫ hebꝛea. Uerum hec
contra inuidos. Nunc te precoꝛ h
deſideri chariſſime: vt qꝛ tantũ
opus me ſubire feciſti: et a gene/
ſi exoꝛdium capere: oꝛationibus
iuues: quo poſſim eodem ſpiritu
quo ſcripti ſunt libꝛi: in latinum
eos transferre ſermonem.

¶ Finit pꝛefatio

ſcilicet diximus quibus per omnia ꝯtraria ſentimus: qui me G
am tranſlationem volunt rep̃hendere: quia immediate ſum/
pta eſt ab hebꝛaica veritate tanq̃ꝫ a puro fonte. h ¶ Nunc
te precoꝛ. Hec eſt vltima pars pꝛincipalis iſtius pꝛefatio/
nis in qua facit tria. Pꝛimo enĩ oꝛationum ſuffragia implo/ Diuiſio
rat. cum dicit: Nunc te dep̃coꝛ Deſi
deri chariſſime vt me oꝛationibꝰ iu/
ues. Secũdo aſſignat rationem: cur
oꝛare debeat. cum dicit: Quia me tã
tum opus ſubire feciſti: et a Geneſi
exoꝛdium capere. Tertio finem oꝛa/
tionis inſinuat ſcꝫ vt pentateuchum
fideliter transferat. vnde dicit: Quo
poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſũt
libꝛi: in latinum eos transferre ſer/
monem.

¶ Expoſitio in pꝛefationem penta/
teuchi fratris Britõis de oꝛdine po
ſtillatoꝛis finit: ad quem in pꝛinci/
pio operis ſua in pꝛefatione que in/
cipit: Uidi in dextra: ſuper quoꝛũdã
pꝛologoꝛum elucidatione tanq̃ꝫ per
eundem ſufficienter expoſitis poſtil/
latoꝛ (vt patuit) ſeſe exonerando re
miſit.

¶ Pꝛothemata gloſe oꝛdinarie

G **Q**Uum omnes diuinos li
bꝛos legimus: in tanta multitudine veroꝝ in
tellectuũ: qui de paucis verbis eruunt̃: et ſa/
nitate catholice fidei muniũt̃: potiſſimũ id di/
ligamꝰ: qđ certũ apparuerit eũ ſenſiſſe quẽ le
gimus. Si autem hoc latet: id certe qđ circũſtantia ſcripture
nõ impedit: ⁊ cũ ſana fide concoꝛdat. Si aũt ſcripture circũ/
ſtantia tractari et diſcuti nõ poteſt: ſaltem id ſolum: quod fi/
des exigit ſana vel p̃ſcribit. Aliud eſt enĩ quid potiſſimũ ſcri/
ptoꝛ ſenſerit nõ dinoſcere: aliud a pietatis regula errare. Si
vtrunq̃ꝫ vitet̃: pfecte ſe habet fructus legẽtis. Si vero vtrũ
F q̃ꝫ vitari non poteſt: etiã ſi volũtas ſcriptoꝛis incerta ſit: ſane
Rebus in fidei congruã non inutile eſt eruiſſe ſententiã. ¶ Aug°. In re/
obſcurꝫ nõ bus obſcuris atq̃ꝫ a noſtris oculis remotiſſimis/ ſiqua in ſcri
eſt facile eli ptura etiam diuina legimus/ que poſſunt ſalua fide aliĳs pa/
gere vnam rere ſententĳs/ in nullam earum nos p̃cipiti affirmatione ita
aut certam ꝓĳciamus: vt ſi foꝛte diligentius exquiſita veritas eam labe
ptez: cui ſit factauerit: coꝛruamus. nõ ꝓ ſententia diuinarũ ſcripturaruꝫ
habenda fi ſed pro noſtra dimicantes: ita vt eã velimus ſcripturarũ eſſe
des q̃ noſtra eſt: cũ potius eã q̃ ſcripturarũ eſt/ noſtram eſſe vel/
le debeamus. ¶ Notandũ quia hec ſcriptura ita allegoꝛicis
verbis texit̃ vt allegoꝛicũ ſenſum cõtineat: ⁊ hiſtoꝛicã fidem
rerum geſtarũ nõ amittat. Dicit̃ autem geneſis a ſuo pꝛinci/
pio/ ſm moꝛem hebꝛeoꝛũ/ qui ex pꝛincipĳs maxime nomina
libꝛis imponunt: ſicut Mattheus euangelicam ſuam hiſtoꝛi
am libꝛum generationis appellat. Cum multa vtraq̃ꝫ ſcriptu
ra in ſequentibꝰ contineat: in quibus nulla generationis mẽ
tio fiat. Introducit quippe hec hiſtoꝛia pꝛimũ hominẽ futuri
foꝛmam/ vtpote de terra virgine conditum: ꝑ quẽ generãdi
terreni erant in vitã tranſitoꝛiã: ſicut euangelium ſecũdũ no
uum hominẽ inducit de matre virgine genituꝫ: qui filios ge
neraret in vitam eternam. In hac ergo ſcriptura figure ſunt
futuroꝛum. In euãgelio vero manifeſtatio completoꝛũ. ¶ Li/
ber iſte moꝛe hebꝛeoꝛum a pꝛincipio geneſis appellat̃: qꝛ in
eo de celi et terre generatione agit̃: licet alia multa ſequãtur
ſicut euãgeliũ Matthei: Liber generatiõis ieſu chꝛiſti. In/
ducit enĩ moyſes pꝛimũ hominem foꝛmã futuri de terra vir/
gine conditum: qui generaret terrenos in vitam tranſitoꝛiã:
ſic et euangelium ſcđm hominem ſcꝫ chꝛiſtum de matre virgi
ne genitum: qui generaret celeſtes in vitã eternã. Hic ergo
figura: in euangelio veritas. Hieronymus. In pꝛincipio
creauit deus celum et terram. Plerĭq̃ꝫ autumant ſicut
Tertulianus ⁊ Hilarius in hebꝛeo haberi: In filio fecit deꝰ
celũ et terrã. ¶ Lxx. vero et Symmachus et Theodocion.
In pꝛincipio tranſtulerũt. Et in hebꝛeo dictuꝫ eſt Breſchith
quod Aquila interpꝛetat̃/ in capitulo. Magis igit̃ ſm ſen/
ſum q̃ꝫ ſm verbi trãſlationẽ de chꝛiſto accipi poteſt: qui in ip/
ſa fronte geneſeos (que caput oĩm libꝛoꝝ eſt) et in pꝛincipio
Iohãnis celi ⁊ terre cõditoꝛ appꝛobat̃. vñ pſ. xxxix. b. In ca
pite libꝛi ſcriptũ eſt de me: id eſt in pꝛincipio geneſeos. In
pꝛincipio. ſ. creauit deus celũ ⁊ terrã. et in p̃ncipio Io
hannis: Omnia ꝑ ipſum facta ſunt ⁊c. Apud hebꝛeos
quoq̃ꝫ hic liber Breſchith appellatur: qui voluminibus ex li Quattuoꝛ
bꝛoꝛum pꝛincipĳs nomina imponũt. ¶ Quattuoꝛ ſunt regule regl'e ſacre
ſacre ſcripture: id eſt Hiſtoꝛia q̃ res geſtas loquit̃. ¶ Allego/ ſcripture
ria: ĩ qua aliud ex alio intelligit̃. ¶ Tropologia. i. moꝛalis lo
cutio: in qua de moꝛibus oꝛdinandis tractat̃. ¶ Anagoge: id
eſt ſpiritualis intellectus: ꝑ quẽ de ſummis ⁊ celeſtibus tra/
ctaturi ad ſuperioꝛa ducimur. ¶ His quattuoꝛ quaſi quibuſdã
rotis tota diuina ſcriptura voluit̃: verbi gratia: Hieruſalem
ſm hiſtoꝛiã eſt ciuitas. Allego. eccleſiã ſignificat. Scđm tro
pologiam id eſt moꝛalitatẽ animaꝫ cuiuſlibet fidelis: que ad H
pacem eternam anhelat. Scđm anagogen celeſtiũ omnium
vitam qui reuelata facie vident deuꝫ. ¶ Diuina ſcriptura ali
quando eterna intimant̃: vt eſt: In pꝛincipio erat vbũ. Ioh. i. a
Aliq̃ñ facta narrãt̃: vt cũ venerit filꝰ hoĩs in maieſtate ſua
⁊c. Aliq̃ñ q̃ agẽda ſunt p̃cipiunt̃: vt diliges pꝛoximũ tuũ ſi/
cut te ipſum. Et eſt bipartita diuina ſcriptura: quia alia ſunt
q̃ ſm figurã dicunt̃ vt eſt: Audiuit adã vocem dñi deambu/
lantis in paradiſo. Alia ſm rerũ geſtarũ fidem/ vt eſt ꝙ po/
pulus exiens de egypto ꝑ mare pedibꝰ ambulauit. Alia ſũt
q̃ vtroq̃ꝫ dicta ſunt modo: vt eſt trãſitꝰ marꝫ rubꝛi: ⁊ miracu/
la q̃ dñs in euangelio fecit. ¶ Tribus modis ſignificat hec
ſcriptura generationẽ ſeculi eſſe factã. Aut enĩ ſola volũtate Generatio
aliq̃d dicit̃ factũ: vt In pꝛincipio creauit deꝰ celũ ⁊ ter ſeculi facta
rã. Aut volũtate ſimul ⁊ voce p̃ceptiua/ vt fiat lux. Siue de
liberatiua. vt faciamꝰ hominẽ ad imaginẽ et ſimilitudinẽ no
ſtram. Aut volũtate voce ⁊ diffinitione: vt Creſcite ⁊ multi/
plicamini et replete terrã ⁊ germinet terra herbã virẽtẽ ⁊ fa
ciẽtẽ ſemẽ ⁊c. Et ea q̃ ſola volũtate ⁊ voce dicũt̃: nouitate fa
cta ſunt. Que vero ꝑ diffinitionẽ hec ſunt ſimilia illis q̃ no/
uiter facta ſunt: ⁊ hec ſunt q̃ poſt ſeptimũ diẽ vſq̃ꝫ in finẽ ope
rat̃ deus: ⁊ ex illa diffinitione ꝓueniũt. ¶ Quidã tria pꝛinci/
pia poſuerũt: deũ: exemplar: materiã ⁊ ea increatã: ⁊ ſine ini
tio. Deũq̃ꝫ nõ tanq̃ꝫ creatoꝛem materie: ſed quaſi artificẽ: ad
exemplar de p̃iacenti materia mundũ feciſſe. Alĳ duo pꝛinci
pia putauerunt: materiam et ſpeciem: et cum his tertium qđ
operatoꝛium dicitur: mundumq̃ꝫ ſemper fuiſſe et futuꝝ eſſe.
His et huiuſmodi erroꝛibus obuians moyſes: in vno ſpiri/
tu: in vno pꝛincipio tẽpoꝛis/ mundũ a creatoꝛe deo factũ nar
rat: tanta velocitate: vt effectu ſenſum tp̃is p̃ueniret: vt vide
licet deum cognoſcens initiũ vniuerſoꝛũ: eternuꝫ intelligere
dedit et omnipotentem: ex tanta celeritate operis vt necduꝫ
pꝛimum naſcentis mũdi momentum tranſactũ dicat̃: quãdo
mundus creatus dicit̃ his verbis.

G In pꝛincipio

A ¶ In principio creauit deus celū ⁊ terram. ¶ Stra bus. In principio creauit deus celum et terrā. Moy ſes in vno principio temporis a deo creatore mundum fa/ ctum refert: vt ſenſum temporis preueniret effectu volunta/ tis: vt deum ſciamus temporis initium: et ipſum eſſe initium omnium. Plato enim tria initia vel principia eſtimabat: de/
Plato tria initia um: exemplar ⁊ materiam: ⁊ ipſa increata ſine principio: ⁊ de um quaſi artificem non creatorem. Ariſtote. duo/ materiam
Ariſtoteles ⁊ ſpeciem: ⁊ tertium operatorium dictum. mundum vero ſem per eſſe et fuiſſe. Contra hec ergo ⁊ huiuſmodi dicitur: In principio creauit deus ⁊c. ¶ Aug⁹. Sicut paulus per reuelationē didicit euāgeliū: ita moyſes docente ſpirituſan/ cto conditi mundi exordiū. Moyſes in hoc libro de inferio/ ri mundo ad inſtructionē hominis agit: ⁊ q̄ homo ꝓponen/ dus erat mundo viſibili: primū regnū paratum deſcribit: po ſtea rectorē inducit: cui ſeruiat plenitudo regni. dicit ergo: In principio creauit deus celū et terrā. Celi et terre nomine: quicquid deus fecit/ ſimul factū eſſe materialiter po teſt intelligi: ſed informiter: ſiue ſpūale ſiue corporale ſit. De inde ꝓſequit̄ quomodo deus ſingulorū formas fecerit: ⁊ ope rum diſtinctiones: ⁊ quia nōdū diſtincte forme: addit de ter ra: Terra autē erat inanis et vacua. his. ſ. que de ipſa erāt ꝓceſſura. et tenebre erāt ſup faciē abyſſi. Per abyſ ſū cetera elementa poſſunt intelligi: q̄ adhuc cōfuſa ⁊ incerta
Quot mo/ dis de⁹ ope erāt quas formas eſſent habitura. ¶ Quattuor modis ope/ rat̄ de⁹. Primo in verbo. Scḋo in materia. vñ Eccl. xviij. a Qui viuit in eternū: creauit omnia ſimul. Tertio per opera ſex dierum/ varias diſtinxit creaturas. Quarto ex primordia libus ſeminibus nō incognite oriunt̄ nature: ſed note ſepius
Myſtica Compatio ſex dierū ad ſex etates mundi ne pereant reformant̄. ¶ Iſidorus et Beda Myſtice. Pri mordia generꝭ humani quibus in iſta luce frui cepit bene cō/ paranı̄ primo diei quo deus lucem fecit. ⁊ hec etas tanq̄ in/ fantia deputanda eſt ipſius vniuerſi ſeculi: qḋ tanq̄ vnus ho mo etatem agit infantiam: Hec protendit̄ ab adam vſq̄ ad noe generationibus. x. Quaſi veſpera huius diei fit in dilu/ uio: quia et infantia noſtra tanq̄ obliuionis diluuio deletur. ¶ Incipit mane ſecundi diei a temporib⁹ noe tanq̄ pueritia ⁊ tendit̄ hec etas vſq̄ ad abraam alijs generationibus. x. Et bene comparat̄ ſcḋo diei quo factū eſt firmamētū inter aquā ⁊ aquā: quia et arca in qua erat noe cum filijs: firmamentū erat inter aquas inferiores: in quibus natabat: ⁊ ſuperiores quibus compluebat̄. hec etas diluuio non delet̄: quia ⁊ pue/ ritia noſtra nō obliuione tergitur de memoria. Meminimus
B enī nos pueros fuiſſe: infantes nō meminimus. hui⁹ veſpera eſt confuſio linguarū in eis qui turrem faciebant: et fit mane ab abraam. Sȝ nec iſta etas ſcḋa generauit populū domini: quia nec pueritia apta eſt ad generādū. ¶ Incipit mane diei tertij ab abraam: ⁊ ſuccedit tertia etas ſimilis adoleſcentie: et bene comparat̄ diei tertio in quo ab aquis terra ſeparata eſt. Ab omnibus enī gentibus/ quorū error inſtabilis: ⁊ vanis ſimulacrorū doctrinis: quaſi ventis omnibus mobilis (quod bene ſignificat̄ maris noīe) fidelis populus pulſat̄. Ab hac ergo gentiū vanitate ⁊ huius ſeculi fluctibus ſeparat⁹ eſt po pulus dei per abraā/ tanq̄ terra cum apparuit arida. i. ſitiēs imbrem diuinorum mandatorū. Qui populus vnū deum co lēdo/ tanq̄ irrigata terra: vt fructus vtiles poſſet afferre: ſan ctas ſcripturas ⁊ ꝓphetias accepit. Hec eñ etas iam potuit generare filiū deo: quia et tertia etas: id eſt adoleſcētia iam fi lios habere poteſt. Et ideo ad abraam dictū eſt Geñ. xvij. a. Patrē multarū gentiū poſui te: vt augeā nimis valde: ⁊ po/ nā te in gentes: ⁊ reges ex te erunt: Et ponā teſtamentū meū inter me et ſemen tuum poſt te: generationes eorum in teſta/ mētū eternū: vt ſim tibi deus ⁊ ſemini tuo poſt te: Terram in qua habitas omnē terrā chanaan in poſſeſſionē eternā: ⁊ ero illis deus. Hec etas porrigit̄ ab abraam vſq̄ ad dauid quat tuordecim generationibus. Hui⁹ veſpera eſt in peccatis po/ puli: quib⁹ diuina mādata ꝑteribant vſq̄ ad maliciā peſſimi ſaulis. ¶ Deinde myſtice fit mane q̄rto diei regnū. ſ. dauid hec etas ſimilis eſt iuuentuti: ⁊ reuera inter omnes etates re gnat iuuentus: et ipſa eſt ipſum firmamentū omniū etatum: ideo bene cōparat̄ quarto diei: in quo facta ſunt ſidera celi in firmamento. Quid eñ euidentius ſignificat regis eminentiā q̄ ſplendor ſolis/ ⁊ plebis obtēperantiā. Lune ſplēdor oſten/ dit/ tāq̄ ſynagogā ipſam: et ſtelle principes ei⁹: ⁊ omnia fun data in ſtabilitate regni tanq̄ in firmamento. Hui⁹ quaſi ve ſpera eſt in peccatis regū: quibus illa gens meruit captiuari. ¶ Fit deinde mane quinte diei trāſmigratio in babylonē: cū
[…]ꝰs leniter in captiuitate populus leniter in peregrino ocio eſt collocat⁹.

Et porrigit̄ hec etas vſq̄ ad aduētum chriſti ieſu domini no C ſtri. i. quinta etas ſm̄ quā eſt declinatio a iuuētute in ſenectu tē: nōdū q̇dē ſenect⁹/ ſȝ iam nec iuuent⁹: quia ſenioris etas eſt quā greci πρεσβυτησ/ p̄ſbyten vocāt: nā ſenex apud eos nō ſenex/ ſed γερου geron d̄r. Et reuera ſic iſta etas a regni robore eſt inclinata: ⁊ fracta in pp̄lo iudeorū: quēadmodū ho mo a iuuentute fit ſenior. Et bene comparat̄ illa diei quinto: quo facta ſūt animalia in aquis et volatilia celi: poſtq̄ celi ho mines inter gentes tanq̄ in aquis ceperūt viuere: et habere incertam ſedem ⁊ inſtabilem ſicut aues volantes. Sed plane ibi erant cete. i. magni homines: qui magis dominabant̄ flu ctibus ſeculi/ q̄ ſeruirēt in illa captiuitate. Non enī ad cultū idolorū aliquo terrore deprauati ſunt. Ubi ſane animaduer/ tendum ꝙ benedixit deus illa animalia dicens: Creſcite et multiplicamini: et replete aquas maris: aueſq̄ mul tiplicent̄ ſuper terram. Quia reuera gens iudeorum (ex quo diſperſa eſt per gētes) valde multiplicata eſt. Hui⁹ diei: hoc eſt huius etatis quaſi veſpera/ eſt multiplicatio peccatorū in populo iudeorū: quia ſic excecati ſunt: vt deum et dominū noſtrū ieſū chriſtū nō poſſint cognoſcere. ¶ Myſtice. Ma Myſtice ne ſexto diei fit p̄dicatio euāgelij per ieſum. et finito die quin/ to: id eſt quinta etate: incipit ſexta ſcȝ ſenectus veteris homi/ nis: in qua homo minus potens eſt et quaſi ad extremū vite tendit. Et hoc etiā apparet: quia illud carnale regnū iam eſt vehementer attritum: quādo et templū dei deiectū eſt: ⁊ ſacri ficia ceſſauerunt. Et nūc ea gens quantū ad regni vires atti/ net: quaſi extremam vitam trahit. In iſta tamē etate tanq̄ in ſenectute veteris hominis homo nouus naſcit̄: qui iam ſpiri tualiter viuit. Sexta eñ etate ſiue die, dictū eſt: Producat terra animam viuentem. Nam quinta die non dictum erat: ꝓducant aque animā viuentem: ſed reptilia animarū vi uarū. Quomodo eñ corpora ſunt reptilia: ſic tunc adhuc etiā corporali circūciſione et ſacrificijs tanq̄ in mari gentium po/ pulus ille ſeruiebat. Iſtā vero animā viuam dicit: quia vitā iam incipiūt eternā deſiderare. Serpētes ergo et pecora que terra ꝓducit: gentes ſignificāt iam ſtabiliter credituras euan gelio: de quibus dicit̄ ⁊ illud quod petro demonſtratū eſt in actibus apoſtolorū: Actꝰ. x. b. Macta et manduca. Et cum il le immunda diceret. reſponſum eſt illi: Quod deus munda/ uit: tu cōmune ne dixeris. Tunc fit homo ad imaginem ⁊ ſi/ militudinē dei: ſicut in iſta etate ſexta naſcit̄ in carne domin⁹ noſter: de quo dictū eſt per ꝓphetam: Et homo eſt: ⁊ quis co/ D gnoſcet eū. Et quēadmodū in illa die maſculus et femina cō/ iuncti ſunt: ſic et in iſta chriſtus ⁊ eccleſia. Et p̄ponit̄ homo il la die pecoribus: ſerpentibus: ⁊ volatilibus celi. Sic ⁊ in iſta etate chriſtus regit animas ſibi obtemperantes: que ad eccle ſiam eius: partim de populo iudeorum: et partim ex gentib⁹ venerūt: vt ab eo domite manſueſcerent: homines ſcȝ vel car/ nali cōcupiſcentie dediti: ſicut pecora. vel tenebroſa curioſita te obſcurati: quaſi ſerpētes vel elati ſuperbia. quaſi aues. Et ſicut in illa die paſcit̄ homo et animalia que cū ipſo ſunt her/ bis ſeminalibus et lignis fructiferis et herbis viridibus: ſic in iſta etate homo quicunq̄ bonus eſt miniſter chriſti: et eum bene quantū poteſt imitat̄: cum ipſo populo ſpiritualiter pa/ ſcit̄ ſanctarū ſcripturarū alimentis: ⁊ lege dei: partim ad cō/ cupiſcendū fecunditatē rationū atq̄ ſermonū tanq̄ herbis ſe minalibus: partim ad vtilitatē morum ⁊ cōuerſationis huma ne tanq̄ lignis fructiferis: partim ad vigorē fidei ſpei ⁊ cha/ ritatis in vitā eternā: tanq̄ herbis virentibus/ que nullo eſtu tribulationū poſſunt areſcere. Sed ſpiritualis ſic paſcit̄ iſtis alimētis: vt multa intelligat. Carnalis aūt id eſt paruulus in chriſto tanq̄ pecus dei vt multa credat: que intelligere nōdū poteſt: tamen eoſdem cibos omnes habēt. Huius autē etatꝭ veſpera eſt: de qua domin⁹ ait: Luc. xviij. b. Putas veniens fili⁹ hominis inueniet fidē ſup terrā: Poſt illam veſperā fiet mane: cū ipſe dñs in claritate vēturus eſt. Tūc requieſcēt cū chriſto ab omnib⁹ operib⁹ ſuis hi quibus dictū eſt Mat. v. g Eſtote ḡ vos ꝑfecti ſicut ⁊ pater veſter q̄ in celeſtis ꝑfect⁹ eſt. Tales enī faciūt opa bona valde. poſt talia enī opa ſperāda eſt reqes in die ſeptimo: q̄ veſperā nō habet. Nullo ḡ modo pōt dici quēadmodū fecerit deus celū et terrā ⁊ omnē creatu/ rā quā cōdidit: ſed iſta expoſitio ꝑ ordinē dierū ſic indicat qua ſi hiſtoriam rerum factarū: vt p̄dicationem futurorū maxime obſeruet. Si autem aliquem monet ꝙ in iſtis etatibus ſeculi duas etates primas denis generationib⁹ aduertimus expli/ cari: Tres autē cōſequentes ſingule quattuordecim genera/ antipophora tionibus cōtexunt̄. Sexta vero iſta nullo generationum nu/ mero diffinita ſit. facile eſt videre etiā in vnoquoq̄ homine

¶ Prothemata gloſe ordinarie in Geneſim

Quinqꝫ ſenſus — E duas primas etates: infantiam et pueritiã corporis ſenſibus
inherere: qui ſenſus corporis quinqꝫ ſũt: viſus/ auditus/ gu⸗
ſtus olfactꝰ ⁊ tactus. Quinariꝰ autẽ numerus duplicatꝰ (qm̃
duplex eſt ſexus humanꝰ vñ generationes tales exiſtunt ma
ſculinꝰ ⁊ femininꝰ) denariũ numerũ facit. Jam vero ab ado⸗
leſcẽtia et deinceps/ vbi rõ incipit in hoĩe ꝑualere: accedit qñ⸗
qꝫ ſenſibus cognitio ⁊ ratio: qͥbus vita regiť et adminiſtrať:
vt iam ſeptenariꝰ numerꝰ eſſe incipiat: q̃ ſimiliter duplicatus:
quattuordecim generationibus eminet ⁊ apparet. Quas ha⸗
bent tres etates cõſequentes: adoleſcẽtis ſcꝫ: iuuenis: ⁊ ſenio
ris. Senectutis vero etas ſicut in nobis nullo ſtatuto annoꝝ
tp̃e diffiniť: ſꝫ poſt illas quinqꝫ quãtũ quiſqꝫ vixerit/ ſenectuti
deputať. Sic in iſta etate ſeculi nõ apparẽt generatiões diffi⸗
nite: vt occultꝰ ſit vltimꝰ dies: quẽ vtiliter dñs latere oporte⸗
Myſtice — re demõſtrat. ¶ Myſtice. Igiť pfecti ſũt celi ⁊c̃. Quia
poſt illoꝝ quaſi ſex dierũ opera bona valde: ſperet homo quie
tẽ ꝑpetuã. ⁊ intelliget q̃d ſit/ Reqͤuit deꝰ ſeptima die ab om⸗
ni opere ſuo. qꝛ et ipſe in nobis hec bona operať/ q̃ vt opera⸗
mur iubet. Et recte ipẽ reqͤſcere diciť: qꝛ poſt hec oĩa opa no
ſtra requiẽ nobis pſtabit. Quõ em̃ recte paterfamilias diciť
edificare domũ: cũ vt edificẽt operarij ſui iubet: ⁊ requieſcere cũ
poſt pfectionẽ fabrice illis qͥbus impabat pmittit vt vacent: ⁊
Moraliť — iocũdo ocio pfruanť. ¶ Iſidorꝰ. Moraliter. Habet vnuſ⸗
quiſqꝫ nr̃m in nr̃is opibus ⁊ recta vita tanq̃ diſtinctos iſtos
ſex dies: poſt quos debeat quietẽ ſperare. Primo die lucẽ fi⸗
dei: quãdo primũ viſibilibꝰ credit: ꝓpter quã fidẽ dñs viſibi⸗
liter apparere dignatus eſt. Scđo die factũ eſt tanq̃ firmamẽ⸗
tũ diſcipline qđ diſcernit inter carnalia ⁊ ſpũalia opera: ſicut
firmamentũ inter inferiores aquas et ſupiores. Tertio die q̃
mentẽ ſuã ad pferẽdos bonorũ opeꝝ fructus ꝑparat ⁊ erigit:
ſeparata enĩ labe et fluctibus tẽtationũ carnaliũ: tanq̃ aridã
terrã habet: mentẽ videlꝫ tanq̃ a ꝑturbationibꝰ maris: vt iam
poſſit dicere: Mẽte ſeruio legi dei: carne aũt ſuio legi pecca
Myſtice — ti. Ro. vij. d ¶ Idẽ/ Myſtice. In pncipio creauit deꝰ
celũ ⁊ terrã. Spũales q̃ celeſtia meditanť: ⁊ terrã .i. carna⸗
les terrenũ hominẽ imitãtes. Terra aũt erat inanis ⁊ va
cua: hꝫ ẽ caro noſtra/ anteq̃ doctrĩe accipiat formã. Et tene⸗
bre erãt ſup faciẽ abyſſi: qꝛ pcti obſcuritas/ et ignorantie
F — cecitas tegebat corda nr̃a. Et ſpũs dñi ferebať ſup aq̃s
hoc eſt: ſup cor tenebroſum ⁊ fluidũ/ vt in ſpũ ſubſiſtẽtes req̃⸗
eſceremus: et flatu eius viuificaremur. cuiꝰ vnda abluimur.
Dixitqꝫ deus: Fiat lux: id eſt appareat illuminatio fidei.
¶ Primo em̃ die lucẽ fidei dedit: qꝛ prima eſt in cõuerſione
fides. vnde primũ mãdatũ eſt: Dñs deus tuꝰ vnꝰ eſt: Deuť.
vi. a. ꝓpter hanc fidem chriſtus viſibiliter apparuit pſentie
ſue gratia: Diuiſit lucẽ. i. filios dei q̃ et lucis: a tenebris:
id ẽ peccatoribꝰ: Nos appellauit diẽ: illoſ noctẽ. vñ Eph. v. b
Fuiſtis aliqñ tenebre: nũc aũt lux in dño. ¶ Die ſecũda poſu
it firmamentũ: ſanctas ſcꝫ ſcripturas in eccl̃ia. de quibꝰ diciť:
Celũ ſicut liber plicabiť. hoc firmamentũ diſcernit aquas: id
eſt populũ angeloꝝ quibus nõ eſt neceſſe vt in lectione audi⸗
ant verbũ dei. Sed illud firmamẽtũ poſuit in ſublime ſup in⸗
firmitatẽ inferioꝝ populoꝝ: vt ſuſpiciẽtes in eo cognoſcãt q̃⸗
liter diſcernãt inter carnalia ⁊ ſpũalia/ quaſi inter aquas ſupe
riores ⁊ inferiores. ¶ Die tertia cõgregauit aquas inferio⸗
res ⁊ ſalſas: infideles ſcꝫ cõcupiſcẽtiaꝝ ⁊ tentationũ fluctibus
ſeſe quatientes: ⁊ ſegregauit ab eis aridã: id eſt fideles fontẽ
fidei ſitientes. Infideles vero coercuit: ne iniquitatis ſue flu
ctibus aridã: id eſt animã ſitientẽ deũ/ cõturbent: ſed liceat ei
germinare fructus bonoꝝ operũ/ ⁊ diligere ꝓximũ: vt habe⸗
at in ſe ſemen ſm ſimilitudinẽ ſuã: vt ſcꝫ ex ſua infirmitate cõ⸗
patiať alij indigenti: ꝓducat lignũ forte ⁊ fructiferũ. i. benefi
cũ eripiendo oppreſſum ⁊ pbendo ei ꝓtectionis vmbraculũ.
¶ Die quarta micuerũt luminaria in firmamẽto celi. i. legiſ⸗
doctores ſcripture ſancte inherẽtes: ⁊ inferioribꝰ lumen ſapi
entie demõſtrãtes. Produxit quoqꝫ ſiderũ turba: id eſt virorũ
doctorũ ſcꝫ ⁊ legiſperitoꝝ numeroſitas: qui in huiꝰ vite nocte
fulgentes diuidant ſcripture ſenſibilia et intelligibilia: quaſi
inter lucem pfectorũ et tenebras peccatorũ: faciẽtes ſigna vir
tutũ ⁊ miraculorũ/ que ſunt in tẽpora ⁊ annos: qꝛ ꝓprijs tem⸗
poribus viuũt ⁊ trãſeũt: verbũ aũt dñi in eternũ manet. Be⸗
ne aũt terra germinauit primo: ⁊ poſtea facta ſunt lumĩaria:
quia poſt bona opera venit illuminatio: qua videť ſpecies ſu
perne veritatis. ¶ Die quinta facta ſũt in aquis reptilia ani
marũ viuarũ. i. homines in vitã reuocati p ſacramentũ bapti
ſmi. Facta ſunt volatilia: id eſt anime volantes ad ſuperna.
¶ Sexta die ꝓduxit terra animã viuã: quãdo caro noſtra ab
operibꝰ mortuis abſtinens/ viua virtutũ germina parit: ſm
genus ſuũ: id eſt vitam imitãdo ſanctorum. vnde Phil. iij. — G
d. Imitatores mei eſtote ⁊c̃. Scđm genus noſtrum viuimꝰ:
quãdo ſanctos quaſi ꝓximos imitamur. Producit terra be⸗
ſtias: id eſt homines ferocitate ſuperbientes: ⁊ pecora: id eſt
ſimpliciter viuentes: et ſerpentes: aſtutos ſcꝫ et bonũ a ma⸗
lo diſcernentes: ⁊ quaſi reptando ſcrutantes terrena per que
intelligant celeſtia. Poſt hec fecit deus hoĩem ad imaginẽ et
ſĩlitudinẽ ſuã. virũ ſcꝫ pfectũ/ qui ipãm veritatẽ contẽplando
operať iuſticiã. Hic accipit poteſtatẽ piſciũ maris ⁊ volatiliũ
celi: pecorũ/ ferarũ/ atqꝫ repentiũ: quia ſpiritualis ſimilis deo
factus omnia iudicat: ⁊ ipſe a nemine iudicať. Maſculũ ⁊ fe
minã creauit eos: qꝛ ſicut viro mulier: ſic ſpirituali et perfecto
viro minus pfectus obedire debet: diciť em̃ eis: Creſcite ⁊
multiplicamini ⁊ replete terrã. In ſpiritualibus ſcꝫ do⸗
nis: vt ratio dominet̃ carni: quaſi inſenſato animanti: ⁊ ꝑtur
bationibus eius. Per herbã ſeminalẽ ⁊ lignũ fructuoſum in
eſcã hominibus datũ: intelligimꝰ oblationes ſanctoꝝ. Unde
paulus. j. Cor. ix. b. Seminauimꝰ ſpũalia vobis/ magnũ eſt — Nota
ſi carnalia veſtra metamus? Augꝰ. Cum in diuina ſcriptura
de paucis verbis plures intellectꝰ veri ⁊ catholici habenť: il⸗
lũ diligamꝰ maxime: quẽ conſtat ſcriptorẽ ſenſiſſe. vel quẽ nõ
impedit circũſtantia ſcripture: ſi cõuenit cum ſana fide: aut ſal — Nota
tem quẽ ſana fides pſcribit. ¶ Augꝰ. Siqua obſcura legi⸗
mus/ que poſſunt ſane varijs exponi ſententijs: nullã pcipitã
ter affirmemus: ne forte velimꝰ eã eſſe ſcripture ſentẽtiã que
noſtra eſt: cũ potiꝰ ſcripture ſententiã debeamꝰ facere noſtrã. — Hiſtorie fi
¶ Augꝰ. In narratione rerum geſtarum non omnia ſm fi⸗ — des
guralẽ tantũ intellectũ accipimus: ſed quedã ſm fidẽ rerũ ge⸗
ſtarũ aſſerenda et defendenda ſunt. Querendũ ergo eſt quo⸗
modo pter allegoricã ſignificationẽ dictũ ſit: In principio — In pncipio
creauit deꝰ celũ et terrã. In principio ſcꝫ tẽporis: Uel
quia primo facta ſũt: Uel In principio. i. filio dei qui ait: — Celum
Joh. viij. d. Ego ſum principiũ q̃ et loquor vobis. Celũ et
terrã: ſpũalẽ corporalẽqꝫ creaturã intelligũt vel corporalem
tantũ. p celũ/ ſuperiorẽ. p terrã/ inferiorẽ. Uel vtriuſqꝫ infor⸗
mis materia dicta eſt celũ et terra. Spiritualis em̃ vita ſicut
in ſe eſt/ nõ cõuerſa ad creatorẽ: informis eſt. Conuerſa vero
ad eũ/ formať. Corporalis aũt p priuationẽ omnis corporee
qualitatis: q̃ apparet informata materia. Uel celũ eſt creatu⸗ — h
ra ſpũalis que ab exordio quo facta eſt ⁊ pfecta: ⁊ beata ſem⸗
p eſt. Terra vero corporalis materies adhuc impfecta: qꝛ ter — Terra
ra inquit erat inuiſibilis ⁊ incõpoſita ⁊c̃. Ubi videť informi⸗
tatẽ ſignificare corporalis ſubſtantie. Utriuſqꝫ tñ informitas
hic ſignificari põt. Corporalis in eo qđ dictũ eſt: Terra aũt
erat inuiſibilis et incõpoſita. Spũalis aũt in hꝫ: Et te⸗
nebre erãt ſup faciẽ abyſſi: vt abyſſum tenebroſam natu
rã vite informẽ intelligamꝰ: niſi ad creatorẽ cõuertať: in quo
ſolo formať ⁊ illuminať ne ſit tenebre vel abyſſus. ¶ Que⸗
rendũ eſt quõ deus cũcta ſimul condidit: dũ idem moyſes ex — Quõ deus cũcta ſimul condidit
dierũ mutatione variãte diſtincte creata deſcribit? Sed rerũ
ſimul materia creata eſt: ſimul vero formata p ſpecies nõ eſt:
et qđ ſimul extitit p ſubſtãtiã materie: nõ ſimul apparuit p ſpe
ciẽ forme. Cũ enĩ ſimul factũ celũ terraqꝫ diciť: ſimul ſpiritua
lia ⁊ corporalia: ⁊ quicquid de terra ꝓduciť: ſimul facta indi⸗
canť. Sol luna et ſidera quarto die in celo facta phibenť: Sꝫ
quod quarto die ꝓceſſit in ſpecie: primo die in celi ſubſtantia
extitit p cõditionẽ. Primo die terra creata diciť: tertio arbu⸗
ſta cõdita: ⁊ cũcta terre virentia deſcribunť. Sed qđ die ter⸗
tio in ſpeciẽ ꝓdijt: prima die in ipſa terre ſubſtãtia cõditũ fu⸗
it. Hinc moyſes diſtincte p omnes vel ſingulos dies omnia
cõdita retulit: ⁊ tñ omnia ſimul creata ſubiunxit dicẽs: Iſte — Geñ. 1. a
ſunt generationes celi et terre: qñ create ſunt in die
quõ fecit dñs deꝰ celũ et t̃rã: ⁊ omẽ virgultũ agri an
teqꝫ oriret̃ i terra: oẽmqꝫ herbã regiõis ⁊c̃. Qui em̃ di
uerſis diebꝰ creatũ celũ/ terrã/ v̄gultũ/ herbãqꝫ narrauerat:
hic vno die facta manifeſtat: vt oſtenderet ꝙ oĩs creatura ſi⸗
mul p ſubſtantiã extitit: que nõ ſimul p ſpeciẽ ꝓceſſit. vñ: Et
creauit deꝰ hoĩem ad imaginem ⁊ ſĩlitudinẽ ſuã. Ad — Geñ. 2. a
imaginẽ dei creauit illũ: maſculũ ⁊ fe. f. e. Femina nõ⸗
dũ facta: iã homo maſculus et femĩa phibeť: Sꝫ qꝛ ex adã la
tere erat ꝓceſſura: in illo iam cõputať p ſubſtantiã a quo fue
rat ꝓducenda per formã. In minimis quoqꝫ licet hec cõſide⸗
rare. Herba enĩ cum ꝓdit et formať: nõdũ in illa fructus nec
dum fructus ſui ſemen oſtendiť: ineſt tamẽ ei fructus ⁊ ſemẽ:
quia ſimul ſunt in radice ſubſtantie: que nõ ſimul prodeunt p
temporis incrementa.

In principio

*Incipit poſtilla Nicolai de Lyra ſup librū Geñ.

A N principio. Omiſſis diuiſioībus curi/ Ca. I
oſis/accipio illam que magis ꝯſueta eſt di
ci. Tota enī ſacra ſcriptura diuidit̄ in di/
uas ꝑtes: videlicet in vetus/⁊ nouum teſta
mentū: ita ꝙ licet tota ſacra ſcriptura ſit ꝺ
deo tanq̄ꝫ de ſubiecto: tñ prima ps ꝓ̄ncipa/
liter eſt de deo: tanq̄ꝫ de creatore ⁊ guber/
natore. Scđa vero ꝺ deo tanq̄ꝫ redempto/
re ⁊ glorificatore. Prima ps videlicet ve/
teris teſtamēti diuidit̄ in quattuor partes:
videlicet in libros Legales: Hiſtoriales: Sapientiales et
Prophetales. Et quia vetus teſtamentum et nouum ſe ha/
bent ſicut rota in medio rote: vt habet̄ Ezech. i. d. Ideo no/
uum teſtamētū ꝯſimiliter diuidit̄: quia legi in nouo teſtamē/
to correſpondet euangeliū. Libris ſapiētialibus corrñdent
epiſtole Pauli: ⁊ alioꝝ apl'oꝝ. Libris hiſtorialibus correſpō
dent actus apl'oꝝ. Libris ꝓphetaꝝ correſpondet apocalyp/
ſis. ¶ Circa ꝓ̄mā ptē veter' teſtamēti ꝗ̄ꝯtinet libros legales
videlicet quinq̄ꝫ libros moyſi: ꝯſiderandum ꝙ lex non datur
vni pſone/ſed cōitati ppl'i adunati: ideo ꝓ̄mo deſcribit̄ adu/
natio fidelis ppl'i ſub cultu vnius dei: qđ fit in libro Geneſ.
Scđo deſcribit̄ legiſlatio ppl'o adunato: Et hoc fit in Exo. ⁊
duobus libris ſequētibus. Tertio ponit̄ p̄dicte legis repeti/
tio ⁊ explicatio: ⁊ hoc fit in Deut. Prima in duas: quia pri/
mo moyſes oſtēdit nature humane ꝓductionem. Secundo
ip̄ius ꝓpagationē. iiij. ca. vt ſic ꝓcedat ad electionem fidelis
populi: ⁊ diſtinctionē eius ab infideli populo ꝑ ſucceſſiones
generationū: vt patebit infra. Circa ꝓ̄mū ꝯſiderandū ꝙ to/
ta corporalis creatura facta eſt ꝓpter hominē. Nā elementa
ſunt ꝓpter mixta: ⁊ mixta inaīata ꝓpter mixta animata: ⁊ im/
perfecta ꝓpter perfecta: vt plante ꝓpter animalia. aīalia vero
ꝓpter hoīem/q̄ꝫtū ad eius nutritionē ⁊ iuuamentū. Corpora
etiā celeſtia facta ſunt quodāmodo ꝓpter hominē: ſ̄m ꝙ dicit̄
Deut. iiij. c. Ne forte oculis eleuatis ad celum videas ſolē
⁊ lunā ⁊ oīa aſtra celi: ⁊ errore deceptus adores ea: ⁊ colas
que creauit dn̄s deus tuus in miniſteriū cūctis gētibus. Et
B ideo ꝓ̄mo deſcribit corꝑalis creature ꝓductionē generaliter.
Scđo hoīs formationē ſpāliter ibi: Et ait: Faciamus hoīem
⁊c. Circa ꝓ̄mū tria facit ſcriptura. Quia ꝓ̄mo exponit opus
creatioīs. Scđo opus diſtinctioīs: ſeu formatioīs: ibi: Dixit
q̄ꝫ deus: Fiat lux. Tertio op⁹ ornat⁹ ſeu diſpoſitioīs: ibi: Di
xit aūt de⁹: fiāt luminaria. Opus creatioīs deſcribit̄ añ oēm
diē. Opus diſtinctioīs ꝓ̄mis trib⁹ dieb⁹. Opus aūt ornatus
alijs tribus dieb⁹ ſeq̄ntibus. Et ſeptimo die requeuit deus a
nouis creatur' ꝯdendis. Scđm ꝟo ſniāz Hiero. in epl'a ad
Paulinū p̄ſbyteꝝ de oībus ſacre ſcꝑture libris: Pricipiū ge
neſis eſt tātis obſcuritatibus īuolutū: vt añ triginta annos
apud hebreos nō legat̄: ⁊ hmōi obſcuritates ſat' apparēt ex
varijs ⁊ multiplicibus expoſitionibus tā doctoꝝ hebreoꝝ q̄ꝫ
catholicoꝝ circa ip̄m. Et q̄ꝛ ꝯfuſio eſt tā intelligētie q̄ꝫ memo
rie inimica: intendo vitare talē multitudinē expoſitionū illa/
rū/maxime q̄ a ſenſu l'rali remote vident̄: cui ſenſui intendo
īſiſtere ſ̄m grāz a dn̄o mihi datā. Igit̄ circa ꝓ̄ncipiū geneſis
ſunt tres expoſitiōes ſolēnes ad q̄s alie vident̄ reduci. Pri/
ma eſt ip̄ius Aug'. qui illos ſex dies exponit: non prout im/
portāt ſucceſſionē tp̄is: ſꝫ ꝓut dicūt cognitionē angelicā rela
tam ad ſex genera reꝝ ꝯditaꝝ. Iſta aūt cognitio angelica du
plex eſt. Una eſt reꝝ in genere ꝓprio: ⁊ hec dicit̄ veſptina: q̄ꝛ
omnis creatura ad deū comꝑata q̄ eſt lux ꝑ eſſentiā/tenebra
eſt. Alia ē cognitio in verbo: ⁊ hec dicit̄ matutina. Et ſic ex/
ponit: Factūq̄ꝫ ē veſꝑe ⁊ mane dies vnus. inq̄ꝫtū angeli co/
gnouerūt lucē ꝓductā ⁊ a tenebris diuiſaz in genere ꝓprio: ⁊
hec dicit̄ veſꝑe. Et reꝝ in verbo. ⁊ hec dicit̄ mane: ⁊ eodē mō
de alijs diebus ſeq̄ntibus. Sꝫ iſta expoſitio videt̄ nimis lō/
ginqua a l'rali ſenſu: maxime q̄ꝛ ſ̄m alios ſanctos ⁊ doctores
Moyſes rudi ppl'o loquebat̄: qui non poterat caꝑe ſpūalia:
ſed tm̄ corꝑalia ⁊ groſſa: ⁊ ideo de productiōe angeloꝝ non
fecit expꝛ̄ſſam mentionē. Et iteꝝ q̄ꝛ populus ille pronus erat
ad idolatriā: ſi feciſſet mentionē de creaturis ſpūalibus ⁊ in/
uiſibilibus: coluiſſet eas tanq̄ꝫ deos: ⁊ ideo iſta expoſitio que
longinqua videt̄ a l'ra dimittat̄. Alie autē due expoſitiones
vident̄ ꝓpinque l're: ⁊ ideo intēdo eas ꝓſequi: ⁊ ꝓcedūt ſ̄m
varias opiniones de natura materie poſitas a philoſophis:
⁊ ideo ꝓ̄mo videndū eſt ꝺ hoc. Nec mirū ſi circa hoc diutius
immoremur: quia ex hoc dependet intellectus operationis
ſex dieꝝ: q̄ hic deſcribunt̄ multū obſcure. ¶ Igit̄ circa naturā
materie corꝑaliū tres ſunt opiniones ſolēnes. Dicit enī cōmē
tator libro de ſubſtātia orbis: ꝙ in corꝑibus celeſtibus non eſt
materia ꝓprie dicta q̄ eſt ps ſubſtātie cōpoſite. Cuius rō eſt: q̄ꝛ
materia ꝓprie dicta q̄ eſt in genere ſubſtātie eſt potētia contra/
dictioīs ad eſſe ⁊ ad nō eſſe ſimpliciter: talis aūt potētia nō eſt
in corꝑibus celeſtibus q̄ ſunt incorruptibilia: vt ab oībus ſup
ponit̄ tanq̄ꝫ veꝝ. & ⁊c. ⁊ ideo ſi aliq̄n in corꝑibus celeſtibus a
phis dicat̄ eē materia/h̄ eſt large accipiēdo: inq̄ꝫtū ſubiectū ac
cipit̄ ꝓ materia: q̄ꝛ ē ibi ſubiectū motus localis: ⁊ potentia ad
vbi. Alij aūt dicunt ꝙ in corꝑibus celeſtibus eſt materia q̄ eſt
ps ſubſtātie cōpoſite: alioq̄n corpora celeſtia eſſent forme actu
intelligibiles: q̄ꝛ eſſent a materia ſeꝑate. Item q̄ꝛ ibi eſt quāti/
tas que ſequit̄ materiā: ſicut q̄litas formā: ſꝫ eſt alterius ratio
nis q̄ꝫ materia corpoꝝ elemētoꝝ ⁊ mixtoꝝ: q̄ꝛ in ip̄a eſt tantum
potentia ad formā quā habet ⁊ ad nullā aliā: ſicut materia ſo/
lis eſt ſolū in potentia reſpectu forme quā habet ⁊ nō alterius:
⁊ ſic eſt de alijs corꝑibus celeſtibus: ꝓpter qđ corpora celeſtia
ſunt incorruptibilia. Materia vero elementoꝝ ⁊ corpoꝝ mi/
xtoꝝ eſt in potentia ad plures formas: que non poſſunt ſimul
eſſe materia: ⁊ ideo q̄n eſt ſub vna forma: eſt in potētia ad aliā
qua caret: ⁊ ſic hꝫ ꝓ̄uationē annexam: ꝓpter qđ p̄dicta corpora
ſunt corruptibilia: q̄ꝛ ꝓ̄uatio ſemꝑ machinat̄ ad maleficiuꝫ: vt
dicit̄. j. Phyſi. Alij vero dicūt ꝙ in corꝑibus celeſtibus ē ma/
teria: ⁊ ꝙ eſt eiuſdē rōnis cū materia generabilium ⁊ corrupti
biliū. Cuius rō eſt: q̄ꝛ materia ſubſtātiat̄ ꝑ ſuū poſſe (ſ̄m cōmē
tatorē ⁊ phm̄) ⁊ ideo circūſcripta omni forma: materia que eſt
in genere ſubſtātie ⁊ ē ps cōpoſiti: nō pōt intelligi niſi pura po
tētia. Cū igit̄ actus ſit q̄ diſtiguit ⁊ ꝑ merā potentiā nulla poſ/
ſit eē diſtinctio: videt̄ ꝙ circūſcripta ꝑ intellectum omni forma
corpoꝝ corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū: nō remaneat aliq̄d vn̄
hec materia poſſit diſtingui ab illa: ſꝫ remāet vnius ſimpl'r rō/
nis in corꝑibus celeſtibus ⁊ corruptibilibus. Itē ſ̄m Aug'. li.
ꝯfeſ. Materia ē ꝓpe nihil: ita ꝙ nihil pōt excogitare interme/
diū: Si aūt in corꝑib⁹ celeſtib⁹ ē materia alteri⁹ rōnis q̄ꝫ in ele/
mētis: oportet ꝙ iſta rō ſit nobilior: q̄ꝛ ignobilior non pōt eſſe
ergo magis recedit a nihilo: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝑdit rōnē materie: ⁊ acci
pit rōnē forme: veruntñ lꝫ in ip̄is ſit materia eiuſdēꝫ rōnis: tñ
corꝑa celeſtia ſunt incorruptibilia: inferiora aūt corruptibilia.
Cuius rō ē: q̄ꝛ ſ̄m phm̄ li. de ſenſu ⁊ ſenſato. Ignis ⁊ terra nō D
agūt ⁊ patiunt̄ ad inuicē inq̄ꝫtū hmōi: ſed ſolū inq̄ꝫtū cōtrarie/
tatē habentia: ideo corꝑa elemētaria ⁊ mixta quoꝝ forme ſub/
ſtantiales habēt annexas contrarias q̄litates actiuas ⁊ paſſi/
uas: agūt ⁊ patiunt̄ ad inuicē paſſiōe ꝓprie dicta: que eſt cum
abiectiōe cōtrarij: ideo trāſmutant̄/generant̄ ⁊ corrumpunt̄.
Forme aūt ſubſtātiales corpoꝝ celeſtiū nō h̄nt annexas tales
q̄litates actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eſt in eis paſſio q̄ ma/
gis facta cōtraria abijcit ab ip̄a ſubſtātia: ⁊ ꝑ ꝯn̄s remanēt in/
corruptibilia: lꝫ habeāt materiā eiuſdē rōnis cū corꝑibus cor/
ruptibilibus: accipiēdo materiā p̄ciſe prout eſt ps compoſiti in
genere ſubſtātie: q̄ diſtinguit̄ a ꝓ̄uatiōe: prout habet̄. j. Phy/
ſi. Et ſ̄m iſtos materia corpoꝝ celeſtiū nō eſt ꝓ̄uationi adiūcta:
quia materia non hꝫ ꝓ̄uationem adiunctā ꝓprie loquēdo: niſi
prout eſt informata forma ſubſtātiali habente annexas quali/
tates h̄ntes cōtrarietatē ad q̄litates annexas alteri forme ſub
ſtantiali incōpaſſibili in eadē materia: ſicut forma ſubſtātialis
ignis hꝫ annexas caliditatē ⁊ ſiccitatem. Forma ſubſtantialis
aque hꝫ annexas frigiditatē ⁊ humiditatē: que ſunt generatio
nis ⁊ corruptionis cauſa: vt ſuꝑius expꝛ̄ſſum eſt. Que aūt iſta/
rum trium opinionū ſit verior nō eſt p̄ntis ſpeculationis inq̄/
rere: nec ꝑ ꝯn̄s multitudinē rōnū ad hoc inducere: cum (ſicut
p̄dictū eſt) intēdam inſiſtere expoſitioni l'rali: propter qđ intē/
do l'raz que eſt in ꝓ̄ncipio Geñ. ſ̄m p̄dictas opiniones varie ex
ponere: ⁊ rōnes ad vtraq̄ꝫ ꝑtē inductas ſoluere: quibus ſolu/
tis alie q̄ poſſent induci: de facili poterunt ſolui: ſicut credo. Et
ſic lector eligat expoſitionem quam tenere voluerit: vel vtraq̄ꝫ
(ſi voluerit) ꝓſequat̄. ¶ Prima expoſitio ē ꝙ omnes partes
mūdi ꝓ̄ncipales: videlicet corꝑa celeſtia oīa: ⁊ q̄ttuor elemēta/
ꝑ opus creatioīs a ꝓ̄ncipio fuerūt producta in formis ſuis ſub
ſtantialibus diſtinctis: ⁊ totū opus diſtinctioīs ſeu formatioīs
in tribus diebus ſeq̄ntibus: ⁊ etiā opus ornat⁹ corpoꝝ celeſtiū
qđ factū ē in q̄rta die: intelligit̄ q̄ꝫtū ad q̄litates ⁊ ꝓprietates
accidētales ſuꝑadditas: vt patebit magis in ꝑticulari ꝓſequē
do iſtam expoſitionē. Et procedit iſta expoſitio ſ̄m duas ꝓ̄mas
opiniones de natura materie ſupra poſitas. Illi enī qui dicūt
ꝙ in corꝑibus celeſtibus nō ē materia: nō p̄nt dicere ꝙ mate/
ria omniū corꝑaliū ſit ꝓducta ſub vna forma cōmuni: ⁊ poſtea
ſ̄m diuerſas ſui partes per formas ſubſtātiales ſpecificas di/

Opiniões tres de cor/ poꝛib⁹ cele/ ſtibus

Secunda opinio

Tercia opinio

IN principio creauit ⁊c̃. Nõ dixit: ĩ pͥncipio dixit deꝰ: fiat ce lū ⁊ terra: ſed dixit/ fiat lux: ⁊ facta eſt lux: q̄m vni/ uerſaliter noīe celi ⁊ terre cõphendēdū erat q̄cq̄d fecit deꝰ. Deinde ꝑ ptes explicandū quõ fecit. vñ ſequit: Dixit deꝰ: Fiat. i. ꝑ ver/ bū ſuū fecit: Uel q2 cū pͥmū fie/ bat informis materia ſpūal' vel corꝑal: nõ erat dicēdū/ dixit deꝰ fiat. Incõgruū enī erat a deo

¶ De cõſe. dici/ fiat: q2 formā verbi nõ imi
di. 2. c. q̃ taſ impfectio/ niſi cū generis ſui ꝯuerſione ad cre
tempꝰ. ꝟ. ꝗ atorē ſit ꝑfecta creatura: vt cū dꝛ: Dixit deꝰ/ fiat: ĩ
ſic. et. c. pa/ telligamꝰ eū ad ſe impfectionē creature reuocare.
nis ē ĩ alta. Cū ꝗ dicit: In pͥcipio fecit deꝰ celū ⁊ t̄rā/ cõme
De pe. di. moratio filij fit: q2 pͥcipiū ē. Sꝫ cū dꝛ: Dixit de/
2. c. qꝺ ꝗ. us/ fiat: cõmemorat q2 v̄bū eſt. Per pͥncipiū no/
De ſūma tat exordiū creature exiſtentis ab illo: per v̄bū/ ꝑ
trini. c. 1. fectionē creature ab illo ad ipm̄ reuocate: vt for/ met imitādo formā verbi incõmutabilē. Nõ enī habet vitā informē verbū dei/ cui ē eſſe qꝺ viuere: īmo idē viuere qꝺ beate viuere. Creatura vero ſpūalis habet informē vitā: cui nõ eſt h̄ eſſe qꝺ vi uere: nec viuere qꝺ beate viuere: q2 auerſa a ſapi entia dei/ ſtulte ⁊ miſere viuit. a ¶ **In princi/ pio creauit deus celū ⁊ terrā.** Creationē mū di inſinuās ſcriptura: primo verbo eternitatē ⁊ oī potentiā dei oſtendit. Quē enī in pͥncipio tēporū mūdū creaſſe: eūdē ante tp̄a eternaliter ſignificat extitiſſe. Et quē ĩ ꝯditiõis initio celū ⁊ terrā creaſ ſe narrat: tanta celeritate oꝑationis oīpotentē eē declarat: cui voluiſſe facere eſt. Bñ ꝗ dꝛ: In pͥnci pio creauit deus celū ⁊ terrā. Utrūq3. ſ. ſimul: q̄u/ uis vtrūq3 ſimul ab hoīe nõ dicat. Uñ ꝓpha t̄rā ĩ initio factā oñdit dicēs: pͦ. c1. d. Initio tu dñe t. fun. ⁊c̃. ¶ **In pͥncipio cre. d. c. ⁊ ter.** Celū nõ viſibile firmamētū ſꝫ empyreū. i. igneū/ vl' intellectuale: qꝺ nõ ab ardore/ ſꝫ a ſplēdore dꝛ: qꝺ ſtatī repletū ē angel'. vñ ĩ Job. xxxviij. a. Ubi eras cū me lau darēt aſtra matutina ⁊c̃. Et nota tria hic cõmemorari elemēta. No mine celi/ aerē intelligimꝰ. Noīe terre/ ipām ⁊ ignem q̄ in ea latet. Quarti. i. aque ĩ ſequētibꝰ fit mētio. ¶ **Alchui.** In principio. Fi/ lio q̄ hūanato patuit q̄ eſſent celeſtes: qui terreni. Celum/ creatura ſpūalis ab exordio ꝑfecta ⁊ beata. Terra/ corꝑalis materies adhuc impfecta. Celū/ informē materiā ſpūalis vite: ſicut in ſe põt exiſtere nõ cõuerſa ad creatorē ĩ q̄ format. Terrā/ corꝑalē/ ſine oī qualitate

Sap. 11. a q̄ apparet in materia formata. Scriptura ait: Qui feciſti mūdū de materia informi. Materia facta ē de nihilo. Spēs mūdi de mate/ ria īformi. ¶ **Beꝺ.** Proinde duas res fecit deꝰ añ oē tp̄s: āgelicā creaturā: ⁊ materiā informē: q̄uis ſalomõ dicat: Qui viuit in eter/ nū: creauit oīa ſimul: Ecci. xviij. a. ſm̄ Origenē tñ īformiſ materies añcedit formatā ſpeciē. Itaq3 mūdū ⁊ angelos ⁊ aīam de nihilo fec̄ deꝰ: hoīem ⁊ creaturas ceteras ꝺ aliq̄. ¶ **Beꝺ.** Septē ſūt celi: q̄x hec ſūt noīa: aer: ether: olympꝰ: ſpaciū vel igneū: firmamētū: celum angelox: ⁊ trinitat'. **Hiero.** aūt dicit celū trinitat' primū. ſecūdū/

Myſtice angelox. tertiū/ firmamētū. ¶ **Myſtice.** In pͥcipio creauit deꝰ ce. eos. ſ. q̄ celeſt' imaginē portauerūt. ⁊ terrā. i. eos q̄ poſtea ſupbi endo terrā. i. terreni hoīs imaginē portantes: ſe fecerūt deformes. Terra aūt erat ina. q2 depoſuerat formā bonā/ ⁊ vacua: boni opis fructu. ⁊ tenebre erāt: veri. ſ. lumīs pͥuatio. ſup faciē abyſſi: corda. ſ. ſupborū. b ¶ **Terra aūt erat ianis ⁊c̃.** **Be.** Qꝺ vel q̄le celū in pͥncipio cū terra factū ē: oñdit: Hoc enī ꝺ terra ſubdit: qꝺ de celo in telligi voluit. Hoc enī ſupiꝰ celū qꝺ a volubilitate mūdi ſecretū eſt: mox vt creatū ē: ſanct' angelis ē impletū. q̄s in pͥncipio cū celo ⁊ ter ra cõditos teſtat dñs dicēs: Job. xxxviij. a. Ubi eras cū me lauda/ rēt aſtra matutina: ⁊ iubilarēt oēs filij dei? Aſtra matutina eoſdem angelos ⁊ filios dei vocat. De celo enī in q̄ poſita ſūt lumīaria: quõ vl' q̄ñ factū ſit: poſtea dic̄. ¶ **Stra.** Inanis ⁊ va. Inutil'. ſ. ⁊ infru ctuoſa ⁊ incõpoſita. Oīa enī elemēta cõmixta ⁊ cõfuſa: ⁊ totū h̄ ae/ ris ſpaciū aq̄s plenū: nõ q̄les nūc ſūt: ſꝫ ſicut nebule tenues erāt: q̄/ les adhuc ſupceleſteſ ſūt. c ¶ **Et tene. erāt ſup fa. abyſſi.** **Au/ guſ.** q2. ſ. nõ erat lux: q̄ ſi eēt: etiā ſupeſſet ⁊ ſupfūderet. qꝺ fit ĩ cre atura ſpūali: cū ꝯuertit ad īcõmutabile lumē: qꝺ deꝰ ē. ¶ **Be.** Te nebre erāt ⁊c̃. Nõ ſūt audiēdi q̄ repͥhēdēdo dicūt deū priꝰ creaſſe te nebras q̄3 lucē: q2 nullas ĩ aq̄ vel aere fecit tenebras: ſꝫ diſtincto or/ dine ꝓuidētie/ prius aq̄s cū celo creauit ⁊ terra: has cū voluit lucis gr̄a venuſtauit. Et notādū ꝙ cū celo duo elemēta mūdi creata ſūt/ q̄ bus alia duo inſerta ſūt: aq̄. ſ. et terra: q̄bꝰ inſūt ignis ⁊ aer. Aque aūt totā ſupficiē terre tāta altitudine tegebāt: vt ad illos vſq3 locos

✱ ꝯtingerent: vbi

¶ **Incipit liber Geneſis qui dici tur hebraice Breſchith.** ¶ **Ca. I**

¶ Temporis vel ante cete ra: vel in filio ſuo.

a † **IN principio** a

a ¶ Tanq̄3 oīm creator.
b ¶ Pater. c ¶ Id ē ſpiri tuales qui celeſtia meditāt

creauit deus celum b c

a ¶ Carnales. ſ. q̄ terrenū hoīem necdū depoſuerūt. ¶ Id ē ſpiritualē ⁊ corpo/ ralē creaturā. ¶ Omnē. ſ. creaturā corporalē ſuperi/ orem ⁊ inferiorē. b ¶ noſtre carnis. ¶ cor/ poralis ſubſtantia. c ¶ priuſq̄3 doctrine for mā acciperet. ¶ informis impfecta. d ¶ his que de ipſa erant formanda.

b **⁊ terrā. Terra aūt erat iānis et vācua: ⁊ tenebre erāt ſup faciē abyſ** d e f

a ¶ peccatorum. ¶ ignorantie cecitatis. ¶ ſpiritualē naturā ſignificat: q̄ cõuerſa ad creatorē format ⁊ illuīat. ¶ q2 non erat lux q̄ ſupeſſet et ſupfūderet. b ¶ hūani cordis.

✱ ſtincta: cū ſm̄ eos ĩ corꝑibꝰ celeſtibꝰ nõ ſit materia: ⁊ g
ideo ꝯſequēter habēt dicere ꝙ oīa corꝑa celeſtia a prin cipio ſūt ꝓducta in formis ſuis ſubſtātialibꝰ diſtinct'. ⁊ cõſilr dicūt de elemēt' q̄ ſūt ptes integrales mūdi pͥn/ cipales: ꝙ in ſuis formis ſubſtātialibꝰ ſimul ſūt ꝓducta lꝫ nõ ita neceſſario ſequa/ tur de elemētis ad dictū eorū de natura materie: ſi cut ſequit de corporibꝰ ce leſtibꝰ in q̄bus nõ ponunt materiā. Eodē mõ dicen/ dū eſt illis q̄ tenēt opinio/ Ecci. 18. a
nē ſecūdā de materia. ſup poſitā: q2 ſi materia cuiuſ/ libet corꝑis celeſtis ē ſolū in potentia ad formā ſub/ ſtātialē quā hꝫ: nõ põt di/ ci ꝙ materia corporū cele/ ſtiū ⁊ elemētox ſit ꝓducta ſub vna forma cõi: et po/ ſtea ꝑ formas ſubſtātialeſ diſtincta. nec etiā ꝙ mate/ ria corporū celeſtiū ꝑ ſe ſit ꝓducta ſb̄ vna forma cõi: ⁊ poſtea diſtincta per for/ mas ſubſtātiales ſolis et lune ⁊ aliorū corporū cele ſtiū: q2 ad vtrūq3 iſtorū ſe quit oppoſitū dicti ſui: vi delicet ꝙ materia corpo/ ris celeſtis/ nõ ſoluꝫ ſit in potētia ad vnā formā ſed ad plures. Scꝺa autē ex/ poſitio l'ralis quā tenent Strabꝰ ⁊ Beꝺ. ⁊ aliq̄ alij doctores eſt: ꝙ materia oīm corꝑaliū ⁊ elemētariū per opus creatiõis ꝓducta eſt ſub vna forma cõi in genere ſubſtātie: vtpote corporeitat': ⁊ diebꝰ ſequētibꝰ ſit di/ ſtincta ſm̄ diuerſas ſui ptes ꝑ formas ſpecificas tā cele ſtes q̄3 elemētares. ¶ Cõſiderandū vero ꝙ ſi in q̄libet ꝑticula l'ra exponeret ſm̄ vtrāq3 opinionē p̄dictā ſucceſ ſiue: talis frequēs mutatio ⁊ trāſitꝰ de vna expoſitione ad aliā cõfunderet intellectū: ꝓpter qꝺ intēdo expone/ re totā l'ram a pͥncipio capituli vſq3 ad opꝰ quarte diei incluſiue. Primo ſm̄ pͥmā opinionē: ⁊ ſcꝺo q̄3tū ad ſe/ cūdā. L'ra aūt q̄ ſequit opꝰ q̄rte diei: ſm̄ vtrāq3 opinio nē vniformit põt exponi. Primo igit exponit opꝰ crea tiõis cū dꝛ: a ¶ **In principio.** Et deſcribit factū an/ h
te oēm diē: ſꝫ illud añ ſm̄ iſtā expoſitionē nõ accipit du/ ratiõe ſꝫ natura tm̄: ſicut ſonꝰ p̄cedit vocē. dic igit: **In pͥncipio.** ſ. tp̄is vl' ꝓductiõis rex. b ¶ **Creauit deꝰ** . i. ꝺ nihilo ꝓduxit. qꝺ eſt ꝓpͥū ipiꝰ dei. c ¶ **Celū.** i. corꝑa celeſtia oīa in ſuis formis ſubſtātialibꝰ diſtincta: lꝫ adhuc in aliq̄bꝰ ꝓprietatibꝰ accidētalibꝰ eſſent infor/ mia: vt patebit. ĩ. d ¶ **Et terrā.** ĩ ſua forma ſubſtātia li diſtinctā: ⁊ aliq̄bꝰ ꝓprietatibꝰ formā ſubſtātialē neceſ ſario cõcomitātibꝰ: q2 tñ adhuc q̄3tū ad aliq̄ erat infor/ mis. iõ ſequit: e ¶ **Terra aūt erat inanis.** i. inuiſi/ bilis: q2 erat vndiq3 aquis coopta. f ¶ **Et vacua.** q2 nõ erat adhuc plātis ⁊ herbis ornata. ſequit: g ¶ **Et tenebre ⁊c̃. abyſſi.** i. ſup faciē elemētox. Abyſſus eīn dꝛ ab a qꝺ ē ſine: ⁊ byſſus qꝺ ē genꝰ lini cādidiſſimi. vñ

✱ abyſſus dicit

Moraliter. a ¶ **In principio creauit deus ce/ lū ⁊ terrā.** In h̄ cap̄lo mundi creatio deſcribit: ꝑ quā bñ hoīs recreatio deſignat: eo ꝙ hõ minor mūdus dꝛ a phīs ⁊ etiā a ſanct'. Grego. enī exponēs illꝺ Mar. vlti. d. Predicate euāgeliū omni creature dicit: oīs cre ature noīe ſignat hõ: mūdus enī ⁊ vniuerſitas creatu/ re idē penitꝰ ſignificāt: igit pͥmo deſcribit hoīs ꝑfectio in eſſe nature cū dꝛ: ¶ **In pͥncipio crea. deꝰ celū.** i. ſpm̄ hūanū q̄ celū dꝛ/ eo ꝙ a deo celitꝰ donat. d ¶ **Et t̄rā.** i. carnē humanā q̄ dꝛ t̄ra: eo ꝙ ē terre a dominio. Caro v̄o hoīs lapſi nõ hꝫ ex ſe aliqꝺ bonū. Ro. vij. c. Nõ habitat ĩ me. i. in carne mea bonū ideo ſubdit: e ¶ **Terra aūt erat ⁊c̃. ⁊ vacua.** ſcꝫ a bono moris. g ¶ **Et tene. ⁊c̃. abyſſi.** Noīe abyſſi põt aīa hūana ſignificari ꝓpter ſui ꝓfunditatē. vñ Hiere. xvij. b. Pra

✱ uū eſt cor hominis

ptingerēt: vbi nūc vſq̧ ſup firmamētū ptīn reſidēt. Ipa āt terra ꝛ aq̄ informis dicunt̄ materia: q̄ꝛ oīa q̄ videmus/ vl' ex iſtꝰ ſumpſerūt exordiū/ vel ex nihilo: ꝛ priuſq̧ in lucē venirent/ nō erat vn̄ formā hr̄ent. a ¶ Et ſpūs dn̄i fe. ſup aq̄s. Aug. Hiſtori. Siue totā corpalē materiā aquā appellauit/ vt inſinuaret vn̄ facta ꝛ formata ſūt oīa: q̄ ex humida natura p ſpēs varias in terra formari videmus. Siue ſpūalē vitā an̄ ꝯuerſiōis formā q̄ſi fluitātē. Spūs dei ſupferebat̄: q̄ꝛ ſubiacebat bōe volūtati creatoris: qđ formandū ꝛ pficiendū inchoauerat. Dictū ē etiā: Spūs dn̄i fe. ſup aq̄s. Ne faciēdo opa potiꝰ p neceſſitatē indigētie: q̄ꝫ p abūdātiā bn̄ficētie deꝰ amare putaret̄. Cōmode em̄ pus inſinuat̄ aliqđ ichoatū/ cui ſupferret̄: nō loco/ ſed oīa ſupante potentia. ¶ Hiero.

Spūs dn̄i

Et ſpūs domini ferebat̄ ꝛc̄. In hebreo habet̄ merahephet. i. icubabat vl' fouebat/ more volucrꝰ oua calore aīantis. Intelligimꝰ ḡ nō de ſpū mūdi dici/ vt putāt multi: ſ3 de ſpūſctō/ q̄ ꝛ ipē eſt oīm viuificator. Si āt viuificator: ꝛ cōditor. Si cōditor: ꝛ deꝰ. Pſ. ciij. d. Emitte enī/ ait: ſpm̄ tuu3 ꝛ creabunt̄. Et ſpūs. In q̄ ſubſiſtētes reqeſceremus: flatu eiꝰ viuificati: ꝛ vnda baptiſmi abluti. Et ſpūs ꝛc̄. Sicut deus. ſ. ꝛ ꝯditor p̄erat fluitāti ꝛ ꝯfuſe materiei: vt diſtigueret qn̄ vellet. Tota ḡ trinitas hic opata intelligit̄ deus/ pr̄ ſcil3. Pricipiū: filiꝰ. Spūs dei: ſpūſſanctꝰ. ¶ Et ſpūs. Iſi. Myſtice.

Myſtice Cōpatio ſex dierū ad ſex etates mūdi ꝛ homīs

Corda. ſ. fluctuātia. q̄ mētis quietē amiſerāt: q̄ꝛ eis ſpūs nō innitebat̄ ſ3 ſupferebat̄: q̄ſi potēs naturā a ꝯfuſiōe in melius reuocare. Deinde p totū huiꝰ ſcp̄ture textū ſex q̄ſdā opoſas etates videmꝰ: l3 q̄ſi ꝓrimis limitibꝰ diſtinctas: vt in ſeptima q̄es ſperet̄: ꝛ eas hr̄e ſilitudinē ſex diez: q̄bus ea facta ſunt: q̄ deū feciſſe ſcp̄tura memorat̄. Primordiū enī generis hūani q̄ iſta luce frui cepit: compat̄ p̄mo diei quo lucē deus fecit. Hec etas tanq̧ infantia ē totius ſeculi: qđ tanq̧ vnū hoīe3 ꝓportione magnitudīs ſue cogitamꝰ. Nō enī cū primo naſcit̄ in lucē/ infantiā agit primā etatē: que tendit̄ ab adā vſq̧ ad noe generatiōibus decē. diluuiū q̄ſi veſpa huius diei ē: q̄ꝛ infantia nr̄a obliuiōis diluuio delet̄. b ¶ Dixitq̧. Alchu. pfecit/ poſuit vt celeritatē vl' facilitat̄ opis dei oſtēderet. ¶ Augꝰ. Dixitq̧ deꝰ: fiat lux. Lux p̄mo die facta/ ſpūalis vel corpalis intelligit̄. Si ſpūalis/ nō illa pr̄i coet̄na: p quā facta ſunt oīa. S3 de q̄ dr̄ Sap. vij. d. Prior oīm creata ē ſapīa. i. intellectualis ꝛ angelica vita: q̄ informit̄ fluctuat: niſi ad creatorē ꝯuerſa/ q̄ pōt eſſe p̄ma creatura: ꝛ celū dicta. cū dr̄: In p̄ncipio creauit deus celū ꝛ terrā. S3 ad creatorē ꝯuerſa. cū dr̄: Fiat lux: et facta eſt lux. In q̄ luce ſpūali forte diuiſio lucꝰ a tenebris/ diſtinctio rei itelligit̄ iā formate ab iformi. Appellatio diei ꝛ noctꝰ: ſignificatio diſtributiōis/ q̄ ſignificat̄ nihil deū inordinatū relinq̄re: nec ꝑfectus creatura3 ſine ſupplemēto vniuerſi decoris eſſe. Veſpera in triduo an̄q̧ fierēt lumīaria: ꝯſūmati opis terminꝰ. Mane: futuri inchoatio. Si aūt p̄mo die corpalis lux facta eſt: congrue mūdi ornatus a luce ichoat̄/ vn̄ cetera q̄ creāda erāt videbant̄.

Quō aque illuſtrent̄

Si aūt q̄rit̄: vbi ē facta/ cū abyſſus oē3 terre altitudine3 tegeret: patet: q̄ꝛ in illis ptibꝰ q̄s nūc illuſtrat ſolis diurna lux. Nec mirū lucē in aq̄s poſſe lucere: cū etiā nauta3 opatiōe ſepius illuſtrent̄: q̄ in ꝓfundo merſi miſſo ex ore oleo/ aq̄s ſibi illuſtrāt: q̄ tūc multo rariores q̧ ſint/ mō fuere in p̄ncipio: q̄ꝛ nondū ꝯgregate in vno loco. ¶ Augꝰ. Hiſto.

Hiſtorice

Dixitq̧ deus: fiat lux. nō tempalit̄. Si enī tpalit̄/ ꝛ mutabilit̄. Si mutabiliter/ ꝛ p ſubiectā creaturā. Si p ſubiectā creaturā/ nō eſt lux p̄ma creatura. S3 forſitā q̄ꝛ iā dictū erat: In p̄ncipio fecit deus celū ꝛc̄. poterat p celeſtē creaturā vox iſta tēpalit̄ fieri: Fiat lux. Qđ ſi ita ē: iſta corpalis lux facta ē p ſbiectā creaturā quā an̄ fecerat: dicēte dn̄o: Fiat lux. Quō p ſpūalis creature occultū motū dici potuit diuinitꝰ. Nō enī corpalit̄ ſonuit vox dei: ſic̄ illa Marci. j. b. Tu es filiꝰ meꝰ ꝛc̄. Qua enī lingua ſonaret/ cū linguarū diuerſitas nōdū eſſet: Nec lingua erat vna ꝛ ſola q̄ loqueret̄: nec erat que oporteret audire ꝛ itelligere.

Vox dei

Bene ḡ accipit̄ vox dei verbū: qđ in ſono vocis itelligit̄. Ad naturā enī v̄bi/ p qđ oīa facta ſunt: hoc ipm̄ ptinere dr̄. Eternū ḡ eſt/ qđ dixit deꝰ: Fiat lux: q̄ꝛ v̄bū dei pr̄i coeternū. Cū enī audimus: ꝛ dixit deus: Fiat: itelligimꝰ in v̄bo eſſe vt fieret. Cū vero addit. Et factū eſt ita: itelligimꝰ factā creaturā nō exceſſiſſe p̄fixos in v̄bo termīos generis ſui. Cū vero dr̄: vidit deꝰ ꝙ eēt bonū: itelligimꝰ in benignitate

a ¶ ſpūſſctūs ¶ bona volūtas creatoris cui ſubiacebat qđ formādū erat. ¶ tāq̧ dn̄s. b ¶ Syra ligua: fouebat ſicut auis oua. ¶ ſicut ſapīa artificis ſupfert̄ fabricādo operi. c ¶ informē ſ3 ductilē materiā. ¶ totā corpalē machinā: q̄ꝛ ex humida natura formant̄ q̄ videmus in ſpēs varias. ¶ vel ſpūalē vitā q̄ſi fluitātē an̄ cōuerſiōis formā. ¶ cor tenebroſū ꝛ fluidū.

a ſi: ꝛ ſpiritus dn̄i ferebat̄ ſup aq̄ſ. a

a ¶ nō tpalit̄: nō ſono vocꝰ: ſ3 i v̄bo ſibi coet̄no. b ¶ Hic icipit diſtiguere opa. ¶ angelica natura vel corpalis lux. ¶ illumīatio fidei. ſ. appareat. ¶ lux a luēdo. i. purgādo tenebras. c ¶ bn̄ ab et̄na luce p̄us fit tpalis lux: vt p eam cetera viderentur. ¶ angelica natura dei viſiōe illuſtrata.

b c Dixitq̧ deꝰ: Fiat lux: et facta ē b

ſpūs eiꝰ/ nō q̄ſi cognitū poſtq̧ factū ē placuiſſe: ſ3 in eadē bonitate placuiſſe vt factū mā̄eret: in q̄ placuit vt fieret. Ideo em̄ diligit deꝰ creaturā ſuā/ vt ſit: ꝛ vt mā̄eat. c ¶ Fiat lux. Augꝰ. Hiſtori. ea ꝯditiōe. ſ. q̄ cūcta ſubſiſtūt intemporalit̄ in dei ſapīa p̄uſq̧ in ſeipis. Et facta ē lux. i. angelica ꝛ celeſtis ſubſtātia/ in ſe tpalit̄: ſic̄ erat in ſapīa: q̄ntum ad eiꝰ incōmutabilitatē et̄na it̄. Vel notat̄ huiꝰ creature informitas. ſ. ꝛ impfectio an̄q̧ formaret̄ in amore ꝯditoris. Format̄ em̄: cū ꝯuertit̄ ad incōmutabilē lumē v̄bi. Augꝰ. Fiat lux. Si corpalis lux facta ē/ que nā illa ē quā cū ſol occiderit videre nō poſſumꝰ: q̄ꝛ nec luna erat/ nec erāt ſtelle. S3 forſitā i ea pte celi ē/ in q̄ ſol: nō ſol' lux/ ſ3 ſic ei iūcta vt diſcerni nō poſſit: vel forte i ea pte lucē deꝰ fecerat: in q̄ hoīe3 facturꝰ erat: vt cū ab illa pte lux diſceſſiſſet/ veſpa diceret̄. S3 q̄re factꝰ eſt ſol i ptātē diei/ ſi lux illa faciēdo diei ſufficiebat: S3 forte lux p̄or ſupiores tm̄ ptes illuſtrabat: ꝛ ad illuminatiōe3 iferio3 ſolē fieri oportebat. Pōt q̄3 dici auctū eſſe fulgorem diei ſole addito. Emiſſionē vero ꝯctionēq̧ illiꝰ lucꝰ/ ſi noctē ꝛ diē itelligimꝰ: q̄ cauſa reddet̄: Nondū enī erant aīalia/ quibus hic viciſſitudo exhiberet̄.

Hiſtorice

Nota de luce ꝛ ſole

Queſtio

Nicolaus de lyra

Et vidit

✳ abyſſus dr̄ q̄ſi ſine cādore vel ſplēdore: q̄ꝛ color cādidus h3 plurimū de luce: ꝛ iō ꝯgeries elemēto3 p̄dicta vocat̄ abyſſus: q̄ꝛ lux nō erat adhuc ꝓducta. Dicit̄ etiā abyſſus alio mō illđ qđ iportat quādā ꝯfuſionē ꝛ cōmixtionē: totū āt qđ ē ifra circulū lūe erat ꝯfuſū: q̄ꝛ l3 elemēta erāt ꝓducta i ſuis formiſ ſbſtātialibꝰ: nō tn̄ adhuc hēbāt oēs ꝓpetates accidētaleſ debitas vſq̧ ad tertiā diē i q̄ ſūt diſticta elemēta: ꝛ iō vſq̧ tūc aq̄ ipa n̄ habuit debitā dēſitatē: ſ3 q̄ſi vaporalit̄ eleuabat̄ p totū ſpaciū aerꝰ ꝛ ignis: coopiebat enī terrā: ꝛ ſic q̄dā ꝯfuſio ꝛ cōmixtio erat i elemētꝰ: ꝛ iō h̄ vocabat̄ abyſſus. a ¶ Et ſpūs ꝛc̄. aq̄s. i. ſup illā ꝯgeriē ꝛ cōmixtionē elemēto3 p̄dictā: ꝛ vocat̄ noīe aq̄3: q̄ꝛ ſic̄ dictū ē/ ipa aq̄ coopiebat t̄rā: ꝛ aliis duobꝰ elemētꝰ cōmixta erat mō p̄dicto: ꝛ accipit̄ h̄ ſpūs dei. i. volūtas q̄ ferebat̄ ſup illā cōgeriē elemēto3/ ſic̄ volūtas artificꝰ ſup materiā quā formare ꝛ ornare intēdit.

Spūs

b ¶ Dixitq̧ deus ꝛc̄. Hic icipit opꝰ diſtictiōis: ꝛ p̄mo ponit̄ diſtictio diei ꝛ noctꝰ. Scđo diſtictio corpo3 celeſtiū: ibi: Dixit q̄3 deꝰ. Tertio diſtictio elemēto3: ibi: Dixit v̄o deꝰ ꝛc̄. ¶ Circa p̄mū ꝯſiderādū ꝙ dies ꝛ nox diſtiguūt̄ p lucē q̄ ē q̄dā poſitiuū: ꝛ p tenebras q̄ iportāt p̄uationē lucꝰ: ꝛ iō opꝰ diſtictiōis icipit̄ a luce: ꝛ h̄ ꝯueniēter. Prīo q̄ꝛ ē q̄litas cōis/ i q̄ corpa celeſtia cōicāt cū iferioribꝰ: vtpote cū igne ꝛ cū aliq̄bꝰ corpibꝰ mixtꝰ q̄ lucida ſūt: ꝛ q̄ꝛ ꝯm iſtā expoſitionē diſtictio re3 accipit̄ ꝯm q̄litates ꝛ ꝓpetates accidētales: iō ꝯuenient̄ ichoat̄ a luce q̄ ē q̄litas cōis ſic̄ i gn̄atiōe nāli ichoatio fit a cōioribꝰ formiſ: q̄ꝛ ꝯm pꝰm embrio p̄us viuit vita plātē: poſtea aīal' poſtea homīs vl' leonis: ꝛ hmōi. Et. j. phyſi. dic̄ ph̄s ꝙ a cōioribꝰ ē icipiēdū via doctrīe: ſic̄ pueri i p̄ncipio vocāt oēs viros pr̄es/ ꝛ oēs feminas m̄res: poſtea diſtiguūt. Scđo q̄ꝛ diſtictio nō apparet niſi p māifeſtationē: oīa āt p lucē māifeſtāt̄: ꝛ iō diſtictio incipit a luce. Tertio q̄ꝛ dies nō pōt eē ſine luce: iō lucē oportuit fieri p̄ma die. Dic̄ igit̄: Dixitq̧ deꝰ. Iſtđ dicere dei n̄ iportat aliquā vocē ſenſibilē: ſ3 itelligere dei p̄ceptū/ qđ icludit ip3 velle: q̄ꝛ ꝯm formā ſue diſpoſitiōis ꝛ volūtatꝰ ſequit̄ effectꝰ. c ¶ Fiat lux. Iſta lux ē lux ſol'/ q̄ ē q̄litas accidētal': a q̄ luce ✳ alia celi ✳ uū ē cor hoīs ꝛ iſcrutabile. Alia trāſlatio h3: Profūdū ē cor hoīs ꝛc̄. Nec obſtat ꝙ ſpūs hoīs q̄ ē idē qđ aīa ſup p celū ſignificat̄. Nā vnū ꝛ idē ꝓpꝰ diuerſas ſui ꝓprietates p diuerſas res figurat̄: vt ſup dictū eſt in ꝓlogo. Nā aīa in ſua creatione caret ſciā3 luce: vt habet̄. iij. de aīa. ꝓpꝰ qđ bn̄ dr̄ de ipā: Et tenebre erāt ſup faciē abyſſi. Sed q̄m ſcire naturaliter deſiderat: ideo ſubdit̄: a ¶ Et ſpūs dn̄i. i. ſpūs hoīs q̄ ꝯueniēter dici pōt dn̄i ſpūs: eo ꝙ ē a dn̄o creatuſ. ¶ Ferebat̄ ſup aquas. i. naturaliter deſiderans ſcientias q̄ noīe aqua3 deſignant̄. Prouerb. v. c. In plateis aquas tuas diuide: docēdo ſc3 publice. b ¶ Dixitq̧ deꝰ: Fiat lux: Sc3 rōnis naturalis que eſt quedam impſſio diuini luminis in nobis. Pſ. iiij. b. Signatū eſt ſup nos lumē vultus tui ꝛc̄.

Opus diſtinctiōis

P Diſtinctio diei ꝛ noctꝰ

Quare a luce icipiat

Ph̄us primo phiſ.

Dicere dei

Lux ſolis

Moralit̄

 ✳ Appellauitq̧

a ¶ Et vidit de⁹ lucē ⁊c. Aug⁹. Nō q̄ſi incognitā lucē laudauit: ſʒ iā factā dignā laude declarauit. Sʒ q: nō totas mundi tenebras luce expulit/ recte ſb̄dit: b ¶ Et diuiſit lucē a te. Diuiſit enī nō ſolū q̄litatis/ ſʒ ⁊ locoꝝ diſtātia: diffundendo lucē ī ſupiori pte: inferiori ī tenebrꝭ remanēte. c ¶ Appellauitꝗ lu. ⁊c. Nulla lĩgua hec appellatio facta ē: q: apud deū pur⁹ ītellect⁹ eſt ſine ſtrepitu lingue. Sʒ appellauit .i. appellari fecit: q: ſic diſtinxit/ vt diſcerni poſſent ⁊ noīari. ¶ Et diuiſit lu. ⁊c. Aug⁹. Hoc factū ē ex q̄ lux facta ē. Sʒ nō potuit ab hoīe ſimul dici: ſicut a deo fieri. Diſcretio autē lucis a tenebris/ diſtinctio ē īter pfectū cuiuſꝗ rei ſtatū/ ⁊ quē hʒ ex ſe defectū. Diē q̄ppe ī ſpecie rei cōdite ītelligim⁹: Nocte. ṽo in ei⁹ rei priuatiōe vel defectu/ q̄ reb⁹ tpaliter cōditꝭ ex ſe ineſt: etiaʒ ſi deſit effect⁹: Veſpa in oībus pfecte cōditiōis termin⁹ ē: Mane exordiū incipientꝭ. Oīs enī creatura certꝭ initijs ⁊ terminis cōtinet̄. Nōdū enī erāt ſolares dies/ vt ort⁹ ſolis dies/ occaſus veſpera diceret̄: qđ quarta die factū ē: cū luminaria p̄mū ī firmamento ordinata ſūt. ¶ Strab⁹. Lucē et tene. fecit de⁹ vnđ: Dan. iij. f. Benedicite lux ⁊ tenebre dño: cū oīs creatura ad bñdicendū

Moraliter — inuitat̄. ¶ Iſi. Moraliter. Habet q̄ſꝗ in opib⁹ ⁊ recta vita diſtinctos ſex dies poſt q̄s requiē ſperet. Primo die lucē fidei: q̄ñ p̄mo inuiſibilib⁹ credit: ꝓpter quā fidē dñs apparere dignat⁹ ē.

Hiſtorice. Veſpe quō factum — d ¶ Factūꝗ ē veſpe. Aug⁹. Occidēte luce paulatim: ⁊ poſt ſpatiū diurne lōgitudinis īferiores ptes ſubeūte/ factū ē veſpe/ ſicut nūc vſitato circūitu ſolis ſolet fieri. Factuʒ ē aūt mane eadē ſup terrā redeūte: ⁊ aliū diē inchoāte: ⁊ dies

Nota — explet⁹ ē vn⁹. xxiiij horarū. Notādū ṽo ꝙ nox ī illo triduo oīno tenebroſa fuit/ q̄ poſt creata ſidera aliq̄ luce claruit: decebat etiā vt dies a luce īciperēt: ⁊ ī mane ſequētꝭ diei tēderēt: vt opa dei a luce inchoata/ ⁊ in lucē cōpleta eē ſignificarent̄.

Moraliter — ¶ Factūꝗ ē veſpe ⁊c. Grego. Nequaꝗ ī hac vita p exercitationē iuſticie pctm̄ delerit: vt ī ip̄a incōcuſſe maneat̄: q: ſi culpā rectitudo eliminat/ cogitatiōis nr̄e forib⁹ aſſidēs/ diabol⁹ vt ſibi apiat̄ pulſat. Vñ ait moyſes: Facta ē lux: ⁊ paulo poſt: factū ē veſpe. Creator enī hūane culpe p̄ſci⁹/ tūc exp̄ſſit ī tpe/ qđ nūc verſat̄ ī mēte. Lumē naꝗ rectitudinis ſequit̄ vmbra tētatōis. Sʒ q: electoꝝ lux tētatiōe nō extinguit̄: nō nox/ ſed veſpera facta memorat̄: q: tētatio lumen iuſticie abſcōdit/

Nota — non interimit. ¶ Aug⁹. Notādum ꝙ cetere creature/ q̄ infra lucē ſūt ſpūalē/ ſine ei⁹ cognitiōe nō ſūt. Ideo idē dies vbiꝗ repetit̄: vt ei⁹ repetitiōe tot fiāt dies/ q̄tiēs diſtinguunt̄ genera reꝝ creataꝝ pfectiōe ſenarij terminādā: ita. ſ. vt veſpa p̄mi diei ſit ſui cognitio: non ſe. ſ. eē qđ deus eſt. Mane autez poſt hāc veſperā/ q̄ claudit̄ prim⁹ dies/ ⁊ inchoat̄ ſecūdus/ cōuerſio ei⁹: vt ꝙ creata ē/ ad laudē referat creatoris: ⁊ cognitionē creature pcipiat de verbo dei/ q̄ poſt ip̄am fit. i. firmamēti: qđ pri⁹ p verbū ī ei⁹ cognitiōe fit: poſt ī natura ip̄ius firmamēti: deīde fit veſpa hui⁹ lucꝭ: cū firmamētū nō iā ī ṽbo dei ſicut ante/ ſʒ ī firmamēti natura cognoſcit̄/ q̄ cognitio q: minor eſt/ veſpa vocat̄. Poſt fit mane/ q̄ claudit̄ ſecūdus et incipit terti⁹. In q̄ ſilr mane cōuerſio lucis ē. i. hui⁹ diei ad laudandū deū q̄ fecit firmamētū: ⁊ ad pcipiēdū de verbo ei⁹ cognitionē creature poſt firmamētū faciēde: et ſic vſꝗ ad mane poſt veſperā ſexte diei. Multū enī intereſt īter cognitionē rei ī ṽbo dei: ⁊ cognitionē ei⁹ in natura: vt illud. ſ. ad diē ptineat: ħ ad veſperā. e ¶ Fiat firmamētū ⁊c. Grego. Angelice virtutes q̄ ī dei amore pſtiterūt: ħ in retributiōe acceperūt: vt in cōtēplatiōe cōditoris penni felicitate maneāt: ⁊ in ħ qđ cōdite ſūt eternalit̄ ſubſiſtāt. Vñ apud moyſen/ celū factū đr: et idē poſtea firmamētū vocat̄: q: angelica natura pri⁹ ſubtilis ē in ſupiorib⁹ cōdita. ⁊ poſt ne vnꝗ cadere poſſit mirabili⁹ ꝯfirmata.

Queſtio — ¶ Fiat firmamētū ⁊c. Aug⁹. Querit̄ vtrū illud celuʒ nūc fiat qđ excedit aeris ſpatia: an ip̄e aer vocet̄ firmamētū? Aſſerūt enī aq̄s ſup celū ſidereū eē nō poſſe: cū eaꝝ pōdus exigat ħ: vt ſupra terrā fluāt/ vel ferant̄ vaporalit̄ in aere. Nec quiſꝗ dicat fieri ħ omīpotētia dei. Quō enī de⁹ naturas reꝝ fecerit querit̄

a lux. Et vidit deus lucem ꝙ eſſet bona: et diuiſit lucem a tenebris: appellauitꝗ lucem diem: et tenebras noctē. Factū ꝗ ē veſpere et mane dies vn⁹. Dixit q̄ʒ de⁹: Fiat firmamētū i medio aquaꝝ: ⁊ diuidat aq̄s

a ¶ .i. videri voluit. ¶ .i. placuit ei ī ſua eſſentia qđ pri⁹ placuerat in ſapiētia.
a ¶ .i. filios lucꝭ. ¶ rem formatā. ¶ in qua operent̄ homines.
a ¶ informitatē. ¶ pctōres. ¶ ī quib⁹ quieſcerēt. ¶ tenebras a tenēdo dictas: tenēt enī oculos. b ¶ pfectionē rei.
a ¶ defectum ſcilicet.
a ¶ perfecte rei termin⁹. ¶ pfectio boni opis. b ¶ exordiū. ¶ initiū fidei.
c ¶ prima diuinoꝝ operū diſtinctio.
a ¶ verbo dñi celi firmati ſūt ⁊c. b ¶ diuine ſcripture. đ qua dicit̄: Eſa. xxxiiij. a. Celū ſicut liber plicabit̄. ¶ intrāſgreſſibilis termin⁹.
a ¶ quaꝝ ſupior ps in modū cryſtallini lapidis cōgelata eſt: inferior ī matricē redacta. ¶ vaporaliter ſuſpēſarū. ⁊ p terrā labētiū. b ¶ ſupiores. ¶ pplos angeloꝝ q̄ nō indigēt firmamēto ſcripture.

fecerit q̄rit̄: Nō ꝙ ex eis ad miraculū potētie opet̄. Qui ṽo negāt aq̄s ſup celū eē poſſe/ nō tm̄ locis: ſed ⁊ q̄litatib⁹ diſtingnūt elementa: p q̄b⁹ ſortiant̄ ꝓpria loca: vt ſit aq̄ ſup terrā: aer ſup aquā: celū ſup aerē. Vñ colligit̄/ qđ ſi aer ſup celū maneret: pōdere ſuo caderet: ⁊ ſic aquā ſup celū eē nō poſſe. Vñ q̄dā conat̄ demōſtrare aq̄s eē ſup celoſ: aerē hic celū ⁊ firmamētū accipiētes: ꝓpter ħ tm̄/ q: īteruallū ei⁹ diuidit int̄ q̄ſdā vapores aquaꝝ: ⁊ aquas q̄ ſūt ī terris. ¶ Aug⁹. Hiſtorice. Fiat firmamētū ⁊c. Notādū ꝙ firmamētū nō ꝓpt̄ ſtationē/ ſʒ ꝓpter firmitatē ⁊ intrāſgreſſibilē terminū ſupiorū ⁊ inferiorū aquarū appellatū ē. Siue celū intelligamus aereū: ſiue qđ excedit ſpatia nubiloſi aeris/ q̄ exalatiōe terre aq̄s vaporalit̄ trahit: ⁊ p ſb̄tiles minutias ſuſpēdit: ⁊ poſt corpulēti⁹ cōglobatas pluuialit̄ refūdit. Si ṽo pōt aq̄/ ſicut videm⁹ ad tātas minutias pūenire: vt ferat̄ vaporalit̄ ſup aerē aq̄s naturalit̄ leuiorē: cur non credam⁹ ⁊ ſup illud leui⁹ celū/ minutiorib⁹ guttꝭ ⁊ leuiorib⁹ īmanare vaporib⁹? Sʒ quoq̄ mō ibi ſint: ibi eſſe non dubitam⁹. ¶ Beđ. Fiat firmamētū in medio ⁊c. Celi ī q̄ fixa ſūt ſidera/ creatio deſcribit̄ qđ cōſtat eē ī medio aq̄rū. Nā ſuppoſite ſūt ei aq̄ ī aere: ⁊ ī terra ſuppoſi teꝗ: đ q̄b⁹ đr Pš. ciij. b. Qui tegꝭ aq̄s ſuperiora ei⁹. In medio ḡ firmamētū ē ſidereū celū: qđ de aq̄s factū eſſe credi pōt.

Hiſtorice

Cryſtallus enī lapis/ cui⁹ magna firmitas: magna pſpicuitas: de aq̄s fact⁹ eſt. Si quē mouet/ quō aque nature fluide — ☞ et in ima

Cryſtall⁹

Nico. de lyra

✠ alia celi lumīaria illuſtrant̄: ꝓpt̄ qđ. ij. de aīa đr ꝙ ſol ē pater viroꝝ deorūꝗ: q: celi lumīaria q̄ ab antiq̄s vocabant̄ dij recipiūt lumē a ſole. a ¶ Et vidit de⁹ lu. ꝙ eēt bona. q: vtilis ē ad multa: vt patebit. ī. ī ope q̄rte diei. Aduertēdū tm̄ ꝙ iſta lux ſolarꝭ q̄ facta đr p̄ma die: adhuc fuit informis q̄tum ad aliq̄ vſꝗ ad quartū diē: ſm ꝙ dicit Diony. ca. iiij. de diuinis noībus: q̄liter aūt fuerit formata quarta die patebit. ī.

Phs ſecūdo de aīa

b ¶ Et diuiſit lu. a tene. Iſta diuiſio ē p motū ſolis: q: q̄ñ mouet̄ ſup vnū hemiſperiū: fiūt tenebre ī oppoſito hemiſperio ꝓpter opacitatē t̄re q̄ ē ī medio. c ¶ Appellauitꝗ lu. diē. q: dies ē latio ſolis ſup t̄rā. d ¶ Et te. noctē. q: ſicut p p̄ñtiā ſol efficit̄ dies: ita p ſuā occultationē efficit̄ nox. Notādū enī ꝙ cū đr: Appellauitꝗ lucē diē: loq̄t̄ de die artificiali. cū aūt ſubdit̄: e ¶ Factūꝗ ē veſ. ⁊ ma. dies vn⁹. loq̄t̄ de naturali: q̄ ē. xxiiij. horaꝝ: ⁊ cōplectit̄ diē ⁊ noctē: ⁊ iō dicit: Factūꝗ ē veſpe ⁊ mane dies vn⁹. In veſpe enī cōplet̄ dies artificialis: q̄ ē p̄ma ps diei naturalis: ⁊ ī mane diei ſequētis cōplet̄ nox: q̄ ē ſecūda ps diei naturalꝭ: et iō p̄ponit veſpe ipſi mane: vt oſtēdat cōpletionē diei naturalꝭ: exprimēdo terminos diei artificialꝭ ⁊ noctis q̄ ſūt ptes integrātes diē naturalē.

Cauſa eclipſis ſolis

Nota. Dies naturalis artificialis

f ¶ Dixit q̄ʒ de⁹. Hic deſcribit̄ op⁹ ſecūde diei: ī q̄ facta ē diſtictio corpoꝝ celeſtiū ab elemētis. ¶ Ad cui⁹ ītelligentiā ꝯſiderādū ꝙ p̄ter celū empyreū: đ q̄ dubitauerūt doctoreſ vtrū ſit aliq̄s loc⁹ corpalis an nō: ꝓpt̄ qđ đ ip̄o ħ nō fit mētio ſm iſtā expoſitionē quā nūc ꝓſequor: ē celū cryſtallinū: qđ etiam đr aqueū ꝓpt̄ ſilitudinē quā hʒ cū aq̄ ī diaphaneitate: ⁊ ſb̄ ip̄o celo cryſtallīo ē firmamētū: ſb̄ q̄ noīe ītelligit̄ octaua ſphera q̄ magꝭ ꝓprie đr firmamētū: ⁊ ſphere ſeptē planetaꝝ q̄ ꝯtinēt̄ ſub octaua ſphera. videlʒ Saturni: Jouis: Martꝭ: Solꝭ Veneris: Mercurij: Lune. ita ꝙ ſphera ſaturni ē ſupior exiſtēs īmediate ſb̄ octaua ſphera. Sphera aūt lune īferior: cui īmediate cōiūgūt̄ elemēta. Ex q̄b⁹ pʒ ꝙ firmamētū ꝓut īcludit ſpheras ſeptē planetaꝝ mediū ē int̄ celuʒ cryſtallinū ⁊ elemēta q̄ noīe aq̄ꝝ deſignāt̄/ vt p̄dictū ē: ⁊ ħ ē qđ đr: g ¶ Fiat firma. ⁊c. aquas ab aquis. i. celū cryſtallinū ab elemētꝭ.

Celū cryſtallinū

Sphere planetaꝝ

✠ Et fecit

✠ c ¶ Appellauitꝗ lu. diē ⁊ tene. noctē. Cognitio eſt lux ē: ⁊ ignorātia tenebra. Seq̄t̄: f ¶ Fiat firma. i. cognitio p̄morū p̄ncipioꝝ indelibilis ⁊ firma. † ¶ In medio aq̄rum. i. ſciētiarum quarum alique ſunt ſub iſto firmamento: quia deducte ſunt ex primis principijs: ⁊ alique ſupra firmentum: quia ſunt a deo per reuelatoinem date. Sequitur.

✠ Congregentur

a ¶iferioribꝰ. ¶pplis hoīm q̄ indigent
b ¶cauſaliter. c ¶in cognitiōe angeloꝝ.
¶ſcripture ¶Moralit̃: vt ꝑ ipm firmamē
tū ſcpture.ſ.int̃ carnalia ⁊ ſpūalia q̄ſi inter

a **ab aq̄s. Et fecit deus firmamē** a

ſupiores ⁊ īferiores aq̄s diſcernat.. a ¶vaporalit̃ iminutaſ. ¶āgelo. b ¶ſidereū celū

tū: diuiſitq̄ aq̄s q̄ erāt ſub firma b

a ¶deſioribus aq̄s. ¶hoībꝰ. ¶ſidereo

mento ab his q̄ erāt ſup firma

celo a ¶actualiter ſcilicet

mentū. Et factum eſt ita. Voca

uitq̄ deus firmamentu; celum:

b **Et factum eſt veſpere et mane** c

a ¶Augꝰ. diuinoꝝ operum ſecunda diſtinctio. b ¶verbo ſeparauit.

c **dies ſecūdus. Dixit vero deus:** d

A ⁊ in ima labiles ſup celū pñt cōſiſtere/cuiꝰ figura rotūda videt̃ eſſe: de q̄ ſcriptū eſſe meminerit Iob.xxvi.c. Qui ligat aq̄s in nubibꝰ ſuis ⁊c. Qui enī infra celū ligat aq̄s ad tp̄s vaporibꝰ nubiū retētas/pōt ſup celi ſpherā ne labāt̃ n̄ vaporali tenuitate: ſ; glaciali ſoliditate aq̄s ſuſpēdere: q̄ etiā terre molē appendit in nihilo. Quales aūt ⁊ ad q̇d vtiles: nouit ipe q̄ cōdidit. a ¶Et fecit deus fir.⁊c. Augꝰ. Querit̃ q̄re cum dixiſſet fiat firmamentū ⁊ factū eſt ita/ poſtea addidit: ⁊ fecit deus firmamentū: cū in creatiōe lucis additū nō ſit. In quo demōſtrat̃ p̄mo die q̄ facta eſt lux: ꝯditionē ſpūalis creature.i.ſctōſ angelos ꝑ lucē ſignificari. Ideo nō repetit̃ poſtq̄ dixit: facta ē lux: q: nō p̄mo nouit rōnalis creatura formationē ſuā/⁊ poſt formata ē: ſ; in ipa ſua formatiōe cognouit. Cōditio enī lucis in eis ē prius in ſapiā/poſt in ꝯditiōe ſua: illic genita/hic facta.i.ex informi formata. vn̄ fiat lux/ ⁊ facta ē lux: vt qđ erat in verbo/eſſet in ope. Cetera p̄us fiūt in ſapientia/poſt in angeloꝝ cognitiōe: tandē in ꝓprio genere. Cū ḡ audimꝰ: Dixitq̄ deus: Fiat lux. ītelligimꝰ ad ſapiā; dei ſcripturā recurrere. Cū audimꝰ factū ē: ītelligimꝰ ī creatura ſpūali factā ꝯgnitionē faciēde creature. Cū addit̃/⁊ fecit deꝰ: fieri ītelligimꝰ ipa; naturā ī genere ſuo. Nec totiēs dixit deꝰ/ Fiat: q̄tiēs ſcptura dic̄: q: vnū ꝟbū genuit/ī q̄ oīa dixit: ꝑ qđ ſingl'a facta. Sz ſcriptura ꝯdeſcendens puulis/ in vnoq̄z genere creature reſpicit in ꝟbo dei eternā rōnē dicēs: Dixitq̄ deꝰ: fiat ⁊c. ¶Augꝰ. Sup aere purus ignis dr̄ eē celū. Vn̄ ſidera ⁊ lumiaria facta piecrāt/illiꝰ.ſ.ignee luc? globata diſpoſitaq̄ natura ī eas formas/q̄s in celo cernimus. Quidā etiā nr̄i aq̄s nō eſſe ſup celū ſidereū/q̄litatibꝰ ⁊ meatibus ꝯuincere volūt: aſſerētes tm̄ ſtellā ſaturni eē frigidiſſimā. Querit̃ ḡ ab eis/vn̄ frigida ſit: q̄ tāto dz eē ardētior: q̄to ſblimior ⁊ celo ꝓpinq̄or. Cū eni rotūda moles circūagit̃/iteriora tardiꝰ/⁊ exteriora eiꝰ mouent̃ celeriꝰ: ⁊ ideo feruēti?: debuit ḡ mag? eē calida q̄ frigida. Facit ḡ frigidā aq̄z ſup celeſtiū vicinitas. ¶Augꝰ. Notādū ꝟo q̄ p̄ma die cū facta ē lux: dictū ē tm̄ fiat lux: ⁊ h̄ in ꝟbo: ⁊ facta eſt lux/in ope. ſtatiq̄ adheſit īcreate luci lux creata: vt vicinior et oī creatura capacior. In ſcđa die q̄dā mora ē/⁊ ꝟboꝝ multiplicatio/fiat: ⁊ fecit deꝰ/⁊ factū ē ita: vt ītelligamꝰ iſtas naturas ad deficiēdū ꝓnas/⁊ ad obediēdū minꝰ aptas. ¶Hiero. Notādū etiā q̄ huiꝰ diei ſcđi opa ſ̄m hebreos nō dicunt̃ bona: cu; bona ſint ſic̄ cetera/qđ fit ꝓpt̃ binariū p̄ncipē alt̃nitat?/q̄ p̄mus ab vnitate diſcedit/⁊ ī figura bigamie ponit̃/⁊ mltoꝝ rep̄hēſibiliū. Vn̄ q̄ bina īgrediunt̃ in arcā/īmūda ſūt: īpar nūerꝰ mundus. Vel iō bona nō dicunt̃: q: in h̄ ope diſtictio aq̄ nō fit pfecta/q̄ ī ꝓprio fit vbi dic̄: Cōgregent̃ aq̄/vt ibi dicet̃. ¶Augꝰ. Queri ſolet cuiꝰ figure ſit celum: Sz ſpūſſctūs/q̄uis auctores nr̄i ſcierīt/ꝑ eos docere noluit/niſi qđ ꝓſit ſaluti. Querit̃ etiā ſi ſtet an moueat̃ celū: Si mouet̃ inq̄unt/quō ē firmamentū: Si ſtat/quō ſidera ī eo fixa circūeūt: Sz firmamētu;/nō ꝓpt̃ ſtationē: ſ; ꝓpt̃ firmitatē/aut terminū aq̄z ītrāſgreſſibilē dici pōt. Si aūt ſtat/nihil īpedit moueri ⁊ circūire ſidera. ¶Moralit̃. Scđo die factū ē tāq̄ firmamētū diſciplīe/qđ diſcernit int̃ carnalia ⁊ ſpūalia: ſic int̃ īferiores ⁊ ſupiores aq̄s. ¶Iſi. Die ſcđa poſuit firmamētū ſctās.ſ.ſcpturas in eccl'ia: de q̄bus dr̄ Eſa.xxxiiij.a. Celū ſic̄ liber plicabit̃. Hoc firmamēto diſcernit aq̄s ſupiores.i.pplm angeloꝝ q̄bꝰ nō ē neceſſe vt in lectiōe audiāt dei ꝟbū. Sz illđ firmamētū poſuit ſup īfirmitatē īferioꝝ pploꝝ: vt ſuſpiciētes ī eo cognoſcant q̄lit̃ diſcernat int̃ carnalia ⁊ ſpūalia/q̄ſi int̃ aq̄s ſupiores ⁊ inferiores. b ¶Et factū ē veſpe ⁊c. Myſtice. Incipit māe ſcđe diei a noe/tāq̄ a puericia: ⁊ tēdit̃ vſq̄ ad Abraa;/alijs generatiōibꝰ decē. Et bn̄ cōpat̃ ſcđo diei/q̄ factū ē firmamētū int̃ aq̄s. Sic̄ arca noe int̃ aq̄s inferiores/in q̄bꝰ natabat: ⁊ ſupiores q̄bꝰ cōpluebat̃. Hec etas nō diluuio delet̃/q: puericia nr̄a obliuiōe de mēoria nō delet̃. Meminimꝰ eni nos pueros fuiſſe: īfantes nō meminimꝰ. Huiꝰ veſpa ē ꝯfuſio linguaꝝ/ī eis q̄ turrē faciebāt: et fit mane ab abraam. Sz nec etas ſcđa generauit pplm dei: q: nec puericia apta ē generationi. c ¶Dixit ꝟo deꝰ. Augꝰ. In h̄ die factū videt̃/vt duo tm̄ īferiora elemēta ſecernerent̃. De aer? tn̄ formatiōe ītelligi pōt: q̄ tūc p̄mū notā nob formam accepit: cum aq̄ q̄ aeris ⁊ terre ſpatiū occupabat: in vnā terre ptē receſſit. Ita in ſcđo ⁊ tertio die q̄ttuor elementa in ꝓprias formas

Queſtio

Saturni ſtella quō frigida

Nota

Notādū

B

Cuiꝰ figure ſit celū

Moralit̃

Myſtice

formas vident̃ eē diſticta. Et qm̄ ꝑ enūerationē dieꝝ ex īformibꝰ formata nūerant̃: ⁊ ex corpali materia iā factū celū moyſes dixerat: cuiꝰ multū a terrenis ſpēs diſtat/qđ ex ea formādū in infima pte reſtabat: noluit īſolitis ꝟbis inſerere/vt diceret fiat: quia infirmiorē et informitati ꝓprimā ſuſcepturum erat ſpē;: vt his ꝟbis: Cōgregēt̃ aq̄/⁊ appareat arida: ītelligamꝰ hec duo ꝓprias formas accepiſſe nobis notas ⁊ tractabiles/aq̄s.ſ. mobilē/terrā īmobilē. Vn̄ aq̄ ꝯgregat̃/t̄ra appet. aqua eni labilis ⁊ fluxa: terra ſtabil' ⁊ fixa. C

Ni. de ly

☞ Cōgregent̃

a ¶Et fecit deꝰ firma.⁊c. Iſtđ fieri nō ītelligit̃ q̄tū ad formā ſubſtantialē: q: ſic factū ē ꝑ ſopꝰ creationis ſ̄m iſtā expoſitionē vt p̄dictū ē: ſ; ītelligit̃ ſ̄m aliquā q̄litatē ipiꝰ firmamēti. q̄ aūt ſit illa q̄litas/in textu nō exp̄mit̃: ſ; dic̄ Ra. Sa. hebreꝰ/q̄ ē ſoliditas de q̄ dr̄ Iob.xxxvij.c. Tu forſitā cū eo fabricatus es celos/q̄ ſolidiſſimi q̄ſi ere fūdati ſūt. ⁊ ꝓpt̃ h̄ ipm celū tūc vocatū ē firmamētū/a firmitate dictū. Alij aūt dicūt q̄ iſta q̄litas ē q̄dā ꝟtus ad influēdū ſuper elementa ad ipoꝝ cōſeruationem ⁊ gubernationem: ꝓpter quod dr̄.j. Metheoroꝝ. q̄ mūdus q̄ ē circa terrā.i.elemēta/contiguus ē ſupioribꝰ latiōibꝰ: vt oīs ipius ꝟtus gubernet̃ inde. Qr aūt in ſcriptura ſacra/res aliq̄ fieri dicat̃ ſ̄m acq̄ſitionē; alicuiꝰ diſpoſitiōis accidētalis/ꝓbat idē Ra. Sa. ꝑ illud qđ habet̃ Deut.xxi.b. De muliere gētili captiua apđ hebreū virū/de qua dr̄ ibidē: q̄ ſi voluerit habere eā vxorē: radet ceſariē ſuā: circūcidet vngues ſuos/ſ̄m trāſlationē nr̄a;: ſ; textꝰ hebraicꝰ h̄;: ⁊ faciet vngues ſuos. Ex q̄ ptz manifeſte q̄ fieri vnguiū ibi accipit̃ ꝓ diſpoſitiōe accidētali ipoꝝ. Poſſumus etiā ad h̄ ponere exemplū ſ̄m tranſlatiōe; nr̄a; Danie.iiij.f. vbi dixit nabuchodonoſor rex babylonis: Nōne hec eſt babylō ciuitas magna quā edificaui: Et tamē certū ē q̄ nō fecit p̄mo illam ciuitatē: quia multi reges fuerūt ante eū in babylone: īmo etiam illa ciuitas videt̃ fundata ⁊ edificata ſatis cito poſt diluuiū: vt habet̃ Gene.xi.a. Sed quia nabuchodonoſor eam ampliauit ⁊ fortificauit: ideo dicit̃ eam edificaſſe ſeu feciſſe: ⁊ eodem mō dicit̃ hic: Et fecit deus firmamentū: quia ſcđa die dedit ſibi qualitatē accidentalē vt p̄dictum eſt.

b ¶Diuiſitq̄ aquas ⁊c. Hic aq̄ dicunt̃ eq̄uoce: vt ptz ex p̄dictis: quia ille q̄ ſunt ſup firmamentū/ſunt de natura celeſti: ille aūt q̄ ſub firmamēto/de natura elemētari. D c ¶Et factū eſt veſpe ⁊ mane dies ſcđs. Exponat̃ ſicut p̄us: ⁊ eodem mō in ſeq̄ntibus diebus. Hic querit̃ quare in ſcđo die nō dicit̃: Et vidit deus q̄ eſſet bonū/ſicut in alijs diebꝰ. Ad qđ reſpondent aliq̄ q̄ h̄ eſt: quia nūerus binarius ē infamis eo q̄ p̄mus recedit ab vnitate: ſ; iſta reſpōſio videt̃ truphatica: maxie quia in ſacro euangelio nūerus binarius laudabil' ⁊ myſticus deſignat̃. vnde ſup illud Luc.x.a. Miſit illos binos ⁊ binos ante faciē ſuā: dicit Grego. q̄ ꝑ binariū ibi dominus deſignauit charitatē q̄ eſt excellētiſſima ꝟtus ⁊ forma ꝟtutū. Alij aūt dicūt q̄ h̄ ideo ē: q: angeli peccātes ceciderūt ſcđa die: ſ; h̄ de ſcripturis auctoritatē nō h̄;: ideo eadē facilitate ꝯtemnit̃ q̄ ꝓbat̃: maxie quia doctores dicunt cōit̃ q̄ int̃ creationem angeloꝝ ⁊ eoꝝ lapſum fuit modica morula tp̄is. ſ̄m aūt iſtā reſpōſionē interfuiſſet ad minus ſpatiū vniꝰ diei natural': q: ſ̄m oēs angeli fuerūt creati a p̄ncipio. Ideo alit̃ reſpōdet Ra. Sa. ⁊ magis ſ̄m intentionē l'r̄e vt videt̃/dicēs (⁊ veꝝ eſt) q̄ h̄ verbū: Et vidit deus q̄ eſſet bonū ⁊c. ī alijs diebꝰ dr̄ ad approbationē opis illoꝝ dieꝝ: approbatio āt ꝓp̄e reſpicit opꝰ cōpletū. In ſcđa aūt die l; p̄ncipalit̃ fiat diſtictio corpoꝝ celeſtiū: tamē cū h̄ etiā fit mētio de diſtinctiōe aq̄z elemētariū: ⁊ q: iſta diſtictio nō fuit cōpleta vſq̄ ad tertiā diem quādo ꝯgregate ſunt aq̄ in locū vnū/vt videbit̃.ī.ideo ſbticuit ꝟbū p̄dictū die ſcđa. ⁊ tertia die illud bis dixit: vt ptz in l'r̄a/ſemel ꝓ ope ſcđe diei: ⁊ ſemel ꝓ ope tertie diei. d ¶Dixit vero deus. Hic ꝯſeq̄nter deſcribit̃ opus tertie diei q̄ diſtincta ſunt elementa: que diſtinctio facta eſt ꝑ hoc q̄ aqua p̄us ꝓducta in forma ſubſtantiali/vt p̄dictū eſt: accepit tūc a deo debitā denſitatē: ⁊ ſic occupauit miorē locū: aeris ſpatiū dimittēdo/⁊ ꝑ h̄ q̄ ꝟtute diuina facte ſūt cōcauitates in terra vbi recepta ē ps aq̄z: ⁊ ſic appuit ps t̄re diſcoopta aq̄s ad h̄itationē hoīm ⁊ aīaliū: ⁊ ſic fuerūt elemēta diſticta ī lo/

Binariꝰ numerꝰ

Qñ angelꝰ peccauit

G a ¶ Cōgregent̄ aque. Beð. Que inter celū ⁊ terrā uniuerſa cōpleuerāt. in vnū locuʒ cōgregent̄: vt lux q̄ p̄terito biduo aquas clara luce luſtrauerat: ī puro aere clarior fulgeat: ⁊ appareat terra q̄ latebat ⁊ q̄ aq̄s limoſa erat: fiet arida/ et germinibꝰ apta. Si querat̄ vbi ꝯgregate ſunt aq̄ q̄ oēs ꝑtes t̄re vſq; ad celū texerāt: Potuit fieri/ vt terra ſubſidēs/ cōcauas ꝑtes p̄beret q̄bꝰ fluitātes aq̄s recipet. Pōt etiā credi p̄marias aq̄s rariores fuiſſe/ q̄ ſicut nebula tegerēt terras: ſʒ cōgregatione eſſe ſpiſſatas. b ¶ Et voca. deꝰ ari. ter. Augꝰ. Priꝰ ad diſtinctionē aq̄rū totā ſolidiorē mūdi ꝑtē terrā appellauit dicēs: In principio creauit deꝰ ce. ⁊ terrā. Poſtq; mūdus iā formari īcipit: ⁊ terre facies apparet: recedētibꝰ aq̄s ad diſtinctioneʒ ꝑtis q̄ adhuc p̄mebat̄ aq̄s: portio quā aridā eē licebat/ t̄re nomē accepit: eo ꝙ pedibꝰ terat̄: cōgregationeſq; aq̄rū appellauit maria. Sic eī appellant̄ apud hebreos oēs cōgregationes aq̄rū: ſiue ſalſe: ſiue dulces. Et qꝛ ꝑ cōtinuationē oīm aq̄rū q̄ in terris ſūt: dixit eas ꝯgregatas ī vnū locū: nūc vocat pluralr̄ cōgregatiōes aq̄rū ꝓpter multifidos ſinꝰ eaꝝ. ¶ Beð. Cū multa cōſtat eē maria: in vnū tñ locuʒ dicit aq̄s cōgregatas: qꝛ cūcta magno mari iūgunt̄. Si q̄ lacꝰ ī ſemetip̄is ſtricti vident̄: occult̄ tñ meatibꝰ in mare reuoluunt̄: foſſores q̄ʒ puteorū h̄ ꝓbant: qꝛ oīs oīs tellus ꝑ inuiſibiles venas aq̄s repleta eſt/ q̄bus ex mari p̄ncipiū eſt.

Hiſtorice · Queſtio · Terra mare · Aquarū cōgregatio

c ¶ Et vidit deꝰ. Beð. Nōdū terra germinabat: nec aq̄ aīantia viua ꝓduxerat: ⁊ tñ ðꝛ deꝰ videre/ ꝙ eēt bonū cedētibꝰ aq̄s apparuiſſe aridā: qꝛ eſtimator vniuerſitat̄ p̄uidēs q̄ ſūt futura: q̄ſi iā ꝑfecta laudat: q̄ adhuc ī p̄mo opis exordio ſūt/ qꝛ apð eū rerū ꝑfectio: nō in cōſūmatione ē opis: ſʒ in p̄deſtinatione volūtat̄. d ¶ Germinet ter. ⁊c. Augꝰ. Aduertēdū ē moderamē ordiator̄/ ꝗuis diſtīcta ē creatura herbaꝝ atq; lignoꝝ a ſpē t̄raꝝ ⁊ aq̄ꝝ: vt ī elemēt̄ nūerari ñ poſſint: qꝛ tñ fixa radicibꝰ terre nectunt̄: ad eundē diē voluit ꝑtinere. ¶ Beð. Germinet ter. ⁊c. Patet in his verbis: qꝛ verno tp̄e mūdus ꝑfectꝰ eſt ⁊ ornatꝰ: ī q̄ ſolent herbe virētes apparere/ ⁊ ligna pomis onuſta. Simulq; notādū ꝙ nō p̄ma herbaꝝ germīa/ vel arboꝝ genera de ſemīe ꝓdierūt: ſʒ de terra: qꝛ ad vnā iuſſionē cōditoris apparuit arida herbis cōpta: nemoribuſq; veſtita/ q̄ ſui generis ex ſe poma ꝓduxerūt ⁊ ſemina. Oportebat enī vt forma rerū dei imperio primo ꝑfecta ꝓdiret: quō hō ꝓpter quē oīa iuuenili etate plaſmatꝰ eſt: ¶ Augꝰ. Querit̄ etiā de ſpinis ⁊ tribulis ⁊ q̄buſdā lignis infructuoſis: cur vel qñ creata ſint: cū deus dixerit. Germinet terra her. ⁊c. Sed fructꝰ noīe/ quedā vtilitas ſignat̄. Multe aūt vtilitates ſūt manifeſte vel occulte: oīm q̄ terra radicitꝰ alit. Poſſumꝰ aūt abſolute rñdere: ſpinas et tribulos poſt pctm̄ t̄rā hoī ad laborē peperiſſe: nō ꝙ alibi antea naſcerent̄: ⁊ poſt ī agris q̄s hō coleret: ſʒ ⁊ priꝰ ⁊ poſtea in eiſdē locis: priꝰ tñ nō hoī ſed poſt. Vñ pariet tibi .i. vt tibi naſci incipiant ad laborē: q̄ ad paſtū tātūmodo alijs aīalibꝰ ante naſcebant̄. e ¶ Faciente ſemē. Beð. Omīa creata ſūt ꝑfecta/ ⁊ hō ꝑfectꝰ etate erat/ ⁊ arbores cuʒ folijs et fructu. Vñ ðꝛ h̄ lignū pomiferū. f ¶ Et ꝓtulit ter. her. ⁊c. Grego. Qð teſtat̄ hiſtoria: ſic ē veraciter factū: vt ſignificaret aliud faciēdū. Terra enī eſt eccl̄ia/ q̄ verbi pabulo nos reficit/ ⁊ patrocinij vmbraculo cuſtodit/ loquēdo paſcit/ opitulādo ꝓtegit: vt nō ſolū herbā refectiōis ꝓferat: ſʒ etiā arborē ꝓtectiōis. g ¶ Lignūq;. Grego. Lignū ſm̄ ſpeciē ſuā ſemē ꝓducit: cū mēs nr̄a ex ſui cōſideratiōe qð in alteꝝ faciat colligit: ⁊ recti opis germē parit. Hinc q̄dā ſapiēs ait: Tobie. iiij c. Qð tibi nō vis fieri: alij nō feceris. Et alibi: Math. vij. b. Quecūq; vult̄ vt faciāt vobis hoīes: ⁊ vos eadē illis facite. Quaſi ſpēm veſtrā alterutrū reſpicite: et ex vobiſmetip̄is cognoſcite/ q̄d oporteat vos alijs exhibere. h ¶ Sementem. Strabus. Rab. Sement̄/ frugū ⁊ arborū. Semē hoīm ⁊ aīaliū. Seminiū vel ſemētū cuiuſq; rei exordiū. ¶ Moralr. Tertio die

Nota · F · Cur et qñ ſpine create · Moraliter

a ¶ ſecedāt in vnā ꝑtē terre. ¶ infideles qui cupiditatū tēpeſtate ⁊ tētationibꝰ fluminū quatiunt̄. a ¶ fontē fidei ſitiētes.

a Cōgregēt̄ aque q̄ ſub celo ſūt in locū vnū: ⁊ appareat arida. a

b Factūq; ē ita. Et vocauit deꝰ aridā terrā: congregationeſq; b

c aquarū appellauit maria. Et c

a ¶ qð placuit in verbo placuit in opere.

d vidit deus ꝙ eſſet bonū: ⁊ ait:

a ¶ potens ſit germinare. b ¶ ab aq̄s liberata. ¶ anīa fructifera. c ¶ bonorum operum fructus.

e Germinet terra herbāʒ virētē d

f et facientē ſemen: ⁊ lignū pomiferū faciens fructū iuxtā genꝰ ſuuʒ: cuiꝰ ſemen in ſeipſo f ſit ſup terrā. Et factum eſt ita. e

a ¶ vt ex ſua infirmitate cōpatiat̄ indigētibꝰ a ¶ de q̄ ſilia ꝓpagent̄. a ¶ cauſaliter. a ¶ actualiter. b ¶ Grego. pabulū verbi: opera miſericordie.

Et ꝓtulit terrā herbā virentē g

a ¶ de tritico triticū: ð legumine legumē

⁊ afferētē ſemen iuxta genꝰ ſuū

g lignūq; faciēs fructū: ⁊ habēs

h vnūqðq; ſemētē ſm̄ ſpēʒ ſuā.

Et vidit deus ꝙ eſſet bonuʒ: h

i Factū eſt veſpere ⁊ mane dies tertius. Dixit autēʒ deus: i

a ¶ Augꝰ. iij. diſtinctio.

Tertio die: q̄ mētē ſuā ad ferēdos bonorū operū fructꝰ p̄parat hō: ſepata labe ac fluctibꝰ carnaliū tētationū: tāq; aridā hʒ terrā tētationibꝰ ſepatis: vt dicere poſſit: Ro. vij. d. Mente ſeruio legi dei ⁊c. i ¶ Factū ē veſ. et ma. Iſi. Myſtice. Mane tertij diei incipit ab abraam: ⁊ ſuccedit tertia etas ſilis adoleſcētie: ⁊ bñ cōpat̄ diei tertio: q̄ ab aq̄s terra ſepata ē. Ab oībꝰ enī gētibꝰ q̄rū error inſtabilis/ ⁊ vanis ſimulacroꝝ doctrinis: tāq; vētis oībus mobil̄ (qð maris noīe bñ ſignificat̄) ppl̄s dei ꝑ Abraā ſepatꝰ ē/ tāq; terra cū apparuit arida. i. ſitiēs imbrē diuinoꝝ mādatoꝝ: q̄ vnū deū colēdo/ tāq; irrigata terra vt fructꝰ afferat: ſanctas ſcp̄turas accepit ⁊ ꝓphias. Hec etas iā potuit generare populū deo: qꝛ et tertia etas. i. adoleſcētia filios habere iā pōt. vñ abrae dictū eſt. Geñ. xvij. a. Patrē multaꝝ gētiū poſui te ⁊c. Hec

G · Myſtice

Nico. de ly.

✱ cis ſibi debit̄ ⁊ h̄ ē qð ðꝛ: a ¶ Cōgregēt̄ aq̄ ⁊c. ⁊ ꝑʒ lr̄a ex p̄dict̄. ſeq̄t̄: b ¶ Cōgregatioēſq; ⁊c. maria. Loq̄t̄ ſcp̄tura more hebraici ſermonis q̄ vocat̄ mare: nō ſolū oceanꝰ: ſʒ q̄libet cōgregatio magna aq̄ꝝ: ſm̄ ꝙ ī euāgelio frequēt̄ noīat̄ mare tyberiadis ⁊ mare galilee: ⁊ tñ nō ē niſi q̄dā lacꝰ. Vñ ī euāgelio vocat̄ ſtagnū geneſareth. Luc. v. a. c ¶ Et vidit deꝰ ꝙ eēt bo. h̄ ðꝛ ꝓ ope ſecūde diei: cōpleta diſtinctiōe aquaruʒ: ſʒ qꝛ terra ſupius dicta ē inanis. i. inuiſibilis/ eo ꝙ eēt coopta aq̄s: q̄ inuiſibilitas remota eſt ꝑ cōgregationē aq̄rū: qꝛ tūc appuit arida. Itē dicta eſt vacua: eo ꝙ nō erat ornata plātis ⁊ herbis: iō remouēdo hāc vacuitatē ꝯſeq̄nter ſubdit̄: d ¶ Germiet. i. virtutē germinādi accipiat. e ¶ Et lignū pomifeꝝ. ꝑ h̄ lignū ītelligit̄ omē lignū faciēs fructum. f ¶ Cuiꝰ ſemē ī ſemetip̄o ſit. ſic grana ſūt ī pomis q̄ ſūt ſemina: ⁊ eodē mō in alijs fructibus. g ¶ Et ꝓtulit ter. Hoc itnelligit̄ paſſiue: qꝛ v̄tute diuina actiue ꝓtulit. Videt̄ forſitā alicui ꝙ iſta ꝓductio plantaꝝ et herbarum ꝑtineat ad ſextam diem in qua ornata eſt terra: vt dicetur infra. Ad qð dicēdū ꝙ ornatꝰ hic accipit̄ ex ſilitudine ornatꝰ ī hoībus: in q̄bꝰ nō ꝑtinēt ad ornatū ꝓprie ea q̄ inſepabiliter adherent corꝑibꝰ hūanis: ſʒ ea q̄ poſſūt apponi et auferri/ ſicut veſtes/ ſerta: monilia ⁊c. hmōi aūt plāte ⁊ herbe īmobiliter adherent terre: ⁊ iō ꝑtinēt ad opꝰ tertie diei qñ apparuit arida. Itē notādū ꝙ ex eo qð ðꝛ: Germīet t̄ra herbā virētē: dicunt aliq̄ hebrei videlʒ Ra. Joſue et ſui ſeq̄ces ꝙ mūdus factꝰ eſt ī mēſe. Marcio qñ terra īcipit germīare herbas ⁊c. vñ et Exo. xij. a Marciꝰ vocat̄ p̄mꝰ mēſis. Ex h̄ aūt ꝙ ſubdit̄: Et ꝓtulit terra herbā virētē ⁊ faciētē ſemē. Dicūt aliq̄ videlʒ Ra. Elieçer/ et ſui ſeq̄ces ꝙ factꝰ ē ī mēſe ſeptēbri qñ fructꝰ ſūt ī arboribꝰ maturi ⁊ habētes ſemīa ī ſeip̄is: ⁊ hec opinio cōius tenet̄ ab hebreis tāq; rōnabilior: qꝛ ſcp̄tū ē Deut̄. xxxij. a. Dei ꝑfecta ſūt opa. vñ ſm̄ oēs hō p̄mꝰ factꝰ ē ī ſtatu ꝑfecto potēs generare: tūc enī vnūqðq; ꝑfectū ē qñ pōt generare ſibi ſile: ⁊ eodē mō videt̄ dicēdū ð t̄renaſcētibꝰ/ qð ē qñ habēt ī ſeip̄is ſemina. h ¶ Et vidit deꝰ ⁊c. Iſtud replicat̄ ꝓ approbationis opis huiꝰ tertie diei. i ¶ Dixit aūt deus ⁊c. Hic ꝯñr deſcribit̄ opꝰ ornatꝰ: ⁊ prīo deſcribit̄ ornatꝰ corpoꝝ celeſtiū. ſcðo ornatꝰ elemītoꝝ medioꝝ. ſ. q̄nta die. tertio ornatꝰ elemēti inferioris. ſ. terre ſexta die: ⁊ ſic patet ꝙ ornatꝰ correſpōdet diſtinctiōi. ¶ Circa p̄mū deſcribit̄ p̄mo ꝓductio lumīariū in generali. ſcðo magꝭ in ſpāli. ibi: Fecitq; deꝰ duo lumīaria. Circa p̄mū ꝯſiderādū ꝙ ad ornatū hoīs ꝑtinēt illa q̄ ſūt ſepabilia: vt dcm̄ eſt: ⁊ ad ſilitudinē huiꝰ ī firmamēto celi dicūt̄ ꝑtinere ad ornatū illa q̄ habēt ꝓpriū motū ſm̄ rē: vel ſaltē ſm̄ apparentiā ſenſus. Septē

✱ a ¶ Cōgregent̄ aq̄ ⁊c. Nā oēs ſcie ſūt ītra ītellectū ⁊ ſic apparet t̄ra arida. i. caro ſciētijs vacua: qꝛ tñ ꝑ celū. i. ſpm̄ gubernata ꝓficit in exercitio bonoꝝ operum. ideo ſubditur. d ¶ Germiet ter. her. vi. ꝑ ſenſuū honeſtatē. e ¶ Lignū po. applicando membra corꝑis ad bonū exercitiū. Sequit̄.

✱ Fiant lumīaria

Mare · H · Diuiſio · Moralit̄

G te. ⁊c. Hec etas porrigit̃ ab abraã vſq3 ad dauid: generatiõi/
b⁹ q̃ttuordecim. Veſpa ĩ pctis pplĩ: q̃b⁹ diuina mãdata pter/
ibãt vſq3 ad Saulis maliciã. ¶ Bed. Die tertia cõgregauit
aq̃s ĩferiores ⁊ ſalſas / infideles. ſ. cõcupiſcẽtiaꝝ ⁊ tẽtationuȝ
fluctib⁹ ſeſe q̃tientes: ⁊ ſegregauit ab eis aridã. i. fideles fon
tẽ fidei ſitiẽtes. Infideles ꝟo coercuit
ne iniq̃tat' ſue fluctib⁹ aridã. i. aĩam ſi/
tiẽtẽ deũ pturbẽt: ſȝ liceat ei germĩare
fruct⁹ bonoꝝ opeꝝ: ⁊ diligere ꝓximũ:
vt habeat in ſe ſemẽ ſm ſiĩtudinẽ ſuã:
vt. ſ. ex ſua ĩfirmitate cõpatiat̃ alij indi
genti: ⁊ ꝓducat lignũ forte fructifeꝝ. i.
bñficũ eripiẽdo oppſſũ: ⁊ p̃bẽdo ei ꝓte
ctiõis vmbraculũ. a ¶ Fiãt lumia.
⁊c. Aug⁹. Quia viſibili mundo duo
dies ſũt attributi: ſupme. ſ. ⁊ ĩfime pti
mũdi. Viſibilib⁹ et mobilib⁹ mũdi pti/
b⁹ q̃ ĩtra mũdũ creat̃: tres reliq̃ depu/
tati ſũt. Et q2 celũ pri⁹ factũ: pri⁹ erat or
nãdũ. q̃rto fiũt ſidera q̃b⁹ illuſtret̃ infe/
rior ps: ne eẽt hĩtãtib⁹ tenebroſa. In/
firmitati q̃ȝ hoĩm ꝓuiſũ ẽ: vt circũeũte
ſole / diei noctiſq3 viciſſitudine ꝓpt̃ vigi
lãdi ⁊ dormiẽdi viciſſitudinẽ potirent̃.
Et ne nox ĩdecora remaneret: ſȝ luna ⁊
ſiderib⁹ cõſolarent̃ hoĩes: q̃b⁹ opandi
nocturna neceſſitas incũberet: ⁊ q̃daȝ
aĩalia ſũt q̃ lucẽ ferre non pñt. Q2 aũt
dictũ ẽ ⁊ ſint ĩ ſigna ⁊c. ita dictũ videt̃:
q̃ſi q̃rto die cepiſſent tpa: cũ pri⁹ triduũ
ſine tpe nõ fuerit. Nã ſi aliq̃s mot⁹ cor
poral' vel ſpũal' ꝯditionũ luĩariũ p̃ceſſit
vt aliq̃d a futura expectatiõe p pñs ĩ p̃/
teritũ trãſierit / ſine tpe eſſe nõ potuit.
Nõ tpa q̃ fiũt p ſidera: nõ ſpatia mora/
rũ: ſȝ viciſſitudinẽ affectionũ celi debem⁹ accipe: q2 dies ⁊ ãni
q̃s vſitate nouim⁹ / motib⁹ tm̃ ſideꝝ fiũt. Vel forte circa ſpeciẽ
facte rei dies ẽ appellat⁹ / ⁊ circa p̃uationẽ nox: vt materia nõ
dũ p ſpẽm formata ſit nox dicta / vñ formãda erãt cetera. Vel
poti⁹ ĩ ip̃a re facta atq3 formata / mutabilitas. i. deficiẽdi poſſi
bilitas nox d2. Poſſũt ei res mutari: etiã ſi nõ mutẽt̃. Veſpe
re aũt ⁊ mane ĩtelligãt / nõ p tpis p̃teritionẽ ⁊ aduẽtũ: ſȝ p ter
minũ q̃ ĩtelligit̃ vſq3 q̃ ſit nature mod⁹: ⁊ vñ exordiũ. Nimiꝝ
ꝙ dic̃: ſint ĩ ſigna ⁊ tpa: nõ ſigna dicit / q̃ obſeruare ſit vanita/
t': ſȝ vtilitat'. q̃. ſ. naute obſeruãt vel q̃libet hoĩes / ad p̃uiden
Solaris cursus — das aer' q̃litates. De ſole q̃ppe certũ ẽ ꝙ circũitũ cõpleat tre
cẽt'. lxv. dieb⁹ ⁊ q̃drãte / q̃ ẽ ann⁹ ſolar'. Sic reliq̃ planete an/
nos ſuos cõplẽt breuiores ⁊ ꝓlixiores. Eſt etiã ſol ad diſtĩcti/
onẽ tẽpoꝝ: q2 ab eq̃noctiali circulo vernali / ad ſolſtitiũ eſtiuũ
B aſcẽdẽs: ⁊ ĩde ad eq̃noctiũ autũnale trãſiẽs: atq3 ĩde ad ſolſti/
tiũ brumale p̃ueniẽs: tãdẽq3 ad eq̃noctiũ vernale rediẽs: q̃t/
tuor ãni tpa determinat. Luna poſt eq̃noctiũ ꝟnale veſpe ple/
Paſchalis terminus — na ꝓcedẽs / paſchalẽ ẽminũ facit: q̃ regl'a vſq3 hodie viget. De
q̃ cũ q̃rat̃ vtrũ plena / an p̃ma facta fuerit: Rñdẽdũ eſt / deũ q̃
tacũq3 fuerit p̃fectã feciſſe: q2 (vt aiũt) nõ decebat deũ illa die
aliq̃d ĩp̃fectũ facere. Alij dicũt / debuit p̃ma luna fieri nõ q̃rta
decima: q2 nemo ſic ĩcipit nũerare. Si tñ aliq̃d impfectũ feciſ/
ſe deũ dicat̃ / rep̃hẽſibile nõ ẽ. Qd̃ enĩ ab illo inchoatũ eſt: ab
ip̃o nõ ab alio p̃fectũ ẽ. Credit̃ etiã iõ plena facta / q2 ꝟba ſic
habẽt. Lx. Lunã factã ĩchoatiõe noctis: qd̃ fit cũ plena eſt.
¶ Bed. Fiãt lu. ⁊c. Ea ſcȝ diuiſiõe: vt ſol diẽ / luna noctẽ illu
minet. H̃ enĩ fact' ſiderib⁹ ad augmẽtũ p̃marie luc' acceſſit: vt
etiã nox ꝓdiret luminoſa / lune vel ſtellaꝝ ſplẽdore radiata: q̃
hacten⁹ tm̃ tenebras nouerat. Et ſi eĩ nox tenebroſa videt̃: ob
ſcurato aere q̃ ẽris ꝓxim⁹ ẽ: ſupiora tñ aeris ſpatia ſemp ſide
Queſtio — rũ fulgore ſũt lucida. ¶ Aug⁹. Solet q̃ri: vtrũ hec lumiaria
corpa ſola ſint: aut habeãt rectores ſpũs: ⁊ ab eis vitalit̃ ĩſpi/
rent̃: ſic p aĩas aĩaliũ carnes animãt̃: Sȝ d̃ tã obſcura re ni/
hil temere credẽdũ. b ¶ Et ſint ĩ ſig. ⁊c. Bed. Quia p̃uſ
q̃ȝ ſidera fierẽt: ordo tẽpoꝝ nullis notabat̃ indicijs: vl' meridi
ana hora / vl' q̃libet alia. Sũt g̃ lumiaria ĩ ſigna ⁊c. nõ ꝙ a cõ/
ditiõe hoꝝ tpa ceperint / vel dies vel anni: ſȝ q2 p ort⁹ eoꝝ vel
trãſit⁹ / tẽpoꝝ dierũ annorũq3 ſignat̃ ordo. c ¶ Vt luceãt.
⁊c. Bed. Semp lumiaria ĩ firmamẽto lucẽt: ſȝ oportunis tpi/
b⁹ ẽrã illuminãt. Aliq̃tiẽs enĩ nebuloſus aer obſiſtit: ort⁹ etiã
ſol / maiori lumĩe lunã / ſtellaſq3 ne ẽrã illuminẽt: ĩpedit. Vñ ⁊
ſic vocat̃: q2 ſol⁹ obtuſa luna ſtelliſq3 ceteris p diẽ fulgeat ẽris.
d ¶ Fecit de⁹ ⁊c. Bed. Lumiaria magna poſſum⁹ accipe /
nõ tã alioꝝ cõpatõe q̃ȝ p ſe: vt celũ d2 magnũ / ⁊ magnũ mare.
Sol eni magn⁹

a ¶ hic ordinãt̃ ornamẽta ſupioris mũ/
di. b ¶ doctores c ¶ q2 vicia nõ q2 fixa.
a †Fiãt lũmĩaria ĩ firmãmento g b
¶ ſcripture. ¶ diſcernẽdo.
celi: et diuidant diem ac no/ c
a ¶ ſerenitat' ⁊ tẽpeſtatis. ¶ ꝟtutũ.
b ¶ ver: eſtatẽ: autũnũ: hyemẽ. ¶ cũ ſuũ
cõpleuerint curſum. ¶ q2 p̃dicatores ꝓ/
p̃ijs tẽporib⁹ viuũt ⁊ trãſeũt: pri⁹ germi
nauit terra: deinde facta ſũt lumiaria: q2
poſt bona opa venit illumĩatio lucis ad
cõtẽplãdũ ſpeciẽ ſupne veritatis.
b ctem: ⁊ ſint in ſignã ⁊ tẽpõra ⁊
c dies ⁊ annos: et luceãt ĩ firma
a ¶ ne hõ ĩ tenebroſã adducat̃ hĩtatiõeȝ
mẽto celi: et illũminẽt terram.
¶ cauſaliter. ¶ in manifeſto.
d Et factũ ẽ ita. Fecitq3 de⁹ duo d
e lumiaria magna: lumiare ma/ e
f iusvt p̃eſſet diei: ⁊ lũiare min⁹ f g
a ¶ virorũ numeroſitate.
vt p̃eſſet nocti: ⁊ ſtellãs. Et po b
a ¶ ad decorem noctis.
ſuit eãs de⁹ in firmamẽto celi

Sol eĩ magn⁹ d2 / q2 cõplet orbẽ ẽre ſuo calore: ſic̃ luna ſuo lu
mĩe: q̃ ĩ q̃cũq3 pte celi fuerint / totã ẽrã illuminãt: ⁊ a cũct' vidẽ
tur. Magnitudĩs eoꝝ magnũ ẽ argumẽtũ: ꝙ oĩb⁹ hoĩb⁹ idẽ
orbis eorũ videt̃. Nã ſi lõge poſit' minor: ⁊ ꝓpe maior: exigui
tatis iudiciũ eſſet. e ¶ Lumiare ma. ⁊c. Be. Solẽ. ſ. ñ ſo/
lũ corpiſ forma: ſȝ lumĩs magnitudĩe: q2
lumiare min⁹ ⁊ ſtellaſ illuſtrat. Maior ẽ
etiã ĩ calore: q2 mũdũ calefacit / cũ p̃terit̃
añ ei⁹ creationẽ dieb⁹ / nihil calor' habu
iſſet. Q2 aũt eq̃l' vniuſq3 magnitudĩs lu/
na cũ ſole cernit̃: hĩc eẽ aiũt: ꝙ mlto lõgĩ
q̃or a ẽris atq3 altior q̃ȝ luna ĩcedit: iõq3
magnitudo ei⁹ a nob̃ nõ poſſet dinoſci.
Oĩa enĩ lõgi⁹ poſita vident̃ breuiora.
f ¶ Et lumia. mi. ⁊c. Et ſi lunã ⁊ ſtel/
las maiores ĩ die aliq̃ñ videri cõtingat:
nõ tñ diei: ſȝ nocti lucis ſolatiũ eas affer
re cõſtat. ¶ Aug⁹. Tũc enĩ noct' ĩ ex/
ordio videt̃ luna cũ plena ẽ: al's nõ: ⁊ p
diẽ ĩcipit videri ante plenitudinẽ ⁊ ĩ ꝓ/
greſſu noct'. ☞ Vt lucerẽt.

¶ Nico. de lyra

✲ ſus. Septeȝ ꝟo planete hñt ꝓprios
mot⁹ diſtĩctos a motu firmamẽti. Stelle
aũt fixe lȝ nõ habeãt motũ ꝓpriũ ſȝ moue
ant̃ tm̃ motu firmamẽti: verũtñ q̃ȝtũ ad
apparẽtiã ſẽſus dep̃hẽdũt̃ mãifeſte mo/
ueri: nõ ſic aũt mot⁹ corpis firmamẽti: ſȝ
ſolũ rõne arguit̃ ex motu ſtellarum: ⁊ q2
Moyſes rudi pplo loq̃bat̃: vt. s̃. dictũ
eſt: q̃ capiebat tm̃ ſẽſibilia: iõ nõ ſolũ pla
nete ſȝ etiã ſtelle fixe deſcribũt̃ ptĩere ad
ornatũ firmamẽti: ⁊ h̃ ẽ qd̃ d2: a ¶ Fi/
ant lumina. Iſtud fieri ſm iſtaȝ expo/
ſitionẽ nõ ĩtelligit̃ q̃ȝtũ ad ſubſtãtiã lumĩariũ: nec q̃ȝtũ ad lucẽ
q̃ facta ẽ p̃mo die: q2 tũc facta fuit lux ſol' / vt p̃dictũ ẽ: et p ꝯñs
alioꝝ lumĩariũ: q2 illuminãt̃ a ſole: ſȝ ĩtelligit̃ q̃ȝtũ ad q̃ndã in
formatiõeȝ hui⁹ lumĩs / qd̃ fuit ĩforme aliq̃ mõ vſq3 ad q̃rtã diẽ
ĩ q̃ fuit formatũ: q2 tũc accepit a deo ꝟtutẽ influẽdi ad varios
effect⁹ ĩ ĩferiorib⁹: ſenſibilr̃ eĩ pcipit̃ ꝙ radij diũſoꝝ lũiariũ ce
li hñt varios effect⁹ ⁊ diſtĩctos circa ĩferiora. Seq̃t̃: b ¶ In
fir. ⁊c. Alit̃ dicũt̃ ĩ firmamẽto celi eẽ ſtelle: fixe q2 ſũt ibi ĩmobĩ
lit̃: ⁊ planete q2 hñt ꝓprios mot⁹ ⁊ ꝓprioſ orbes: ⁊ iõ nõ ſũt ĩ fir
mamẽto celi / niſi large loquẽdo de firmamẽto: ꝓut ꝯtinet ſ̃b
ſe orbes planetaꝝ: vt. s̃. dictũ ẽ. ¶ Cõſiderãdũ aũt ꝙ lȝ lumi/
naria celi ſint facta p̃ncipalr̃ ꝓpt̃ gl'iam dei: tñ facta ſũt ꝯñr ad
vtilitatẽ hoĩm: verũtñ q2 ppl's iudaic⁹: erat ꝓn⁹ ad idolatriã:
iõ moyſes vt reuocaret ip̃m a cultu lumĩariũ: tetigit tñ ſcd̃am
cãm. vñ Deu. iiij. c. d2: Ne forte ocul' eleuat' ad celuȝ videas
ſolẽ ⁊ lunã / ⁊ oĩa aſtra celi: ⁊ errore deceptus adores ea ⁊ co/
las q̃ creauit dñs de⁹ tu⁹ ĩ miniſteriũ cũct' gẽtib⁹. H̃ aũt mini/ D
ſteriũ explicat moyſes h̃ / cũ d2: c ¶ Et diui. diẽ. Ad cui⁹ in/
Lumĩaria celi quõ ſeruiant homĩ — tellectũ ꝯſiderãdũ ꝙ lumĩaria celi deſeruiũt hoĩ ĩq̃ȝtũ faciũt vi
ciſſitudinẽ tpis apti ad opandũ: ⁊ tpis apti ad q̃eſcendũ: q2 hõ
nõ põt ꝯtinue laborare: ſȝ oportet eũ ſomnũ cape ad recreati/
onẽ ſenſuũ ⁊ q̃etẽ corpis: ⁊ q̃ȝtũ ad h̃ d2: Et diuidãt diẽ ac no/
ctẽ. Scd̃o deſeruiũt ĩq̃ȝtũ ex celi lumĩarib⁹ accipit̃ ſignificatio
pluuioſi tpis vel ſereni: ⁊ hmõi q̃ ſũt apta diuerſis opib⁹ hũa
nis ⁊ negocijs: ⁊ q̃ȝtũ ad h̃ d2: Et ſint ĩ ſigna. Tertio deſerui/
unt inq̃ȝtũ diſtinguũt diũſas ptes tpis. ſ. veris: eſtat': autũnĩ
⁊ hyemis: ĩ q̃b⁹ varia ordinãt̃ ⁊ diſponũt̃ vſui hũano necr̃ia
⁊ q̃ȝtũ ad h̃ d2: Et tpa ⁊ dies ⁊ ãnos: q2 p replicationẽ q̃ttuor
tempoꝝ ⁊ dierum multiplicant̃ anni. Quarto deſeruiunt ho/
q̃ȝtum ad viſum qui eſt directiuus in opibus humanis: ⁊ ma/
xime vtilis eſt ad cognitionẽ reruȝ vt dicit̃. j. metha. ⁊ q̃ȝtũ ad
Phs p̃mo metaphiſ. — hoc d2: Vt luceant in firmamento celi ⁊c. d ¶ Fecitq3 de⁹
duo lu. ⁊c. Cõſequẽter deſcribit ꝓductionẽ lumĩariũ ĩ ſpãli.
cũ dicit: Fecitq3 de⁹ duo lumĩaria magna: videlȝ ſolẽ ⁊ lunã.
e ¶ Lumiare mai⁹. i. ſolẽ. f ¶ Vt p̃eſſet diei. q2 dies ẽ
latio ſol' ſup ẽrã. g ¶ Et lu. mi. ſ. luna. h ¶ Vt p̃eſſet no
cti: q2 d̃ die nõ apparet lux ei⁹. Seq̃ues lr̃a ptȝ ex p̃dict'. Do
An ſol ⁊ luna equales fuerint in claritate — ctores aũt hebrei ex h̃ ꝙ d2 h̃: Fecitq3 de⁹ duo lu. mag. dicũt ꝙ
ſol ⁊ luna a p̃ncipio fuerũt eq̃les in claritate: ſȝ luna ſuggeſſit
✲ ipſi deo vt
Moralit̃ — ✲ a ¶ Fiãt lumi. ⁊c. p q̃ ꝟtutes politice pñt deſignari. ſ.
p ſolẽ qd̃ ẽ lumiare mai⁹ prudẽtia q̃ dirigit alias ꝟtutes: per
lunã ꝟo iuſticia. de q̃ d2. v. Ethi. ꝙ neq3 heſper⁹ neq3 lucifer ẽ
ita admirabil'. p ſtellas ꝟo cetere ꝟtutes ĩtelligunt̃. Sequit̃.

 ✲ Producant

G a ¶ Ut luceret ⁊c. Hec de magnis lumiarib⁹ intelligi pñt ⁊
E ſtellis: vt qđ dictũ ẽ / vt p̃eſſent diei: ⁊ ad ſolẽ ſpãliť / qđ ſbiũctũ ẽ:
⁊ nocti / ad lunã ⁊ ſtellas ꝑtineat. Qđ ꝟo addiť: et diuiderent
lucẽ ac tenebras / oib⁹ eq̃ ꝯueniat: q̃ q̃cũq; incedũt / lucẽ circũſe-
Queſtio rũt. Uñ abſũt: tenebroſa cũcta reliquũt. Si q̃rať q̃le potuit eẽ
lumẽ diurnũ ante creationẽ ſideꝝ: Rñ
demus / q̃le videm⁹ ſolis ortu ꝓximãte /
nec dũ apparẽte / q̃ñ. ſ. lucet obtuſis ra-
dijs ſtellaꝝ dies: ſed minime ſol ort⁹ re-
Myſtice fulget. ¶ Myſtice. Die q̃rta micue-
rũt lumiaria ĩ firmamẽto celi. i. legiſdo
ctores ſcꝑture ſctẽ inherẽtes: ⁊ ĩferiori-
bus lumẽ ſapĩe demõſtrãtes. Prodijt
q̃ꝫ ſideꝝ turba. i. viroꝝ doctoꝝ. ſ. ⁊ le-
giſperitoꝝ nũeroſitas: q̃ in hui⁹ vite no
cte fulgẽtes / diuidant ſcꝑture ſenſibilia
⁊ ĩtelligibilia / q̃ſi inť lucẽ ꝑfectoꝝ / ⁊ te-
nebras pctõꝝ: facientes ſigna ꝟtutũ ⁊
miraculoꝝ. Qui ſunt in tpa ⁊ ãnos: q̃ꝛ
ꝓprijs tpib⁹ viuũt ⁊ trãſeũt. Uerbũ aũt
dñi in eťnũ manet. Bene aũt terra germiauit ꝑmo: ⁊ poſtea fa
cta ſũt lumiaria: q̃ꝛ poſt bona opa vẽit illumiatio / q̃ videť ſpẽs
Moraliť ſupne veritat⁊. ¶ Moraliter. Quarto die q̃ in illo firmamẽ
to diſciplĩe mẽs ſpũales ĩtelligẽtias opať atq; diſtĩguit: videt
q̃ ſit incõmutabil veritas: q̃ ſic ſol fulgeat ĩ aĩa: ⁊ quõ aĩa ipi⁹
ꝑticeps fiat / ⁊ corpi ordinẽ ⁊ pulchritudinẽ tribuat: tãq; luna
illuminãs noctẽ. Et quõ ſtelle oẽs. i. ĩtelligẽtie ſpũales / in hui⁹
vite obſcuritate / tãq; in nocte fulgeãt. b ¶ Et factũ ẽ veſ. ⁊
ma. ⁊c. Be. In hac veſpa ppľs dei in egypto agnũ obtulit: ⁊
ver⁹ agn⁹ ſacra ſui corpis ĩchoauit. In h̃ mane ppľs iſrľ iuguꝫ
ſeruitut⁊ excuſſit: ⁊ chriſt⁹ nos ſuo ſanguĩe redimẽs / a diaboli
ſeruitute liberauit: q̃ dies lune pleniſſime in creatiõe mũdi q̃r
ta ꝓceſſit. At ĩ tpe dñice paſſiõis / altioris gr̃a ſacri in q̃ntã ſab
bati ĩcidit: vt dñs ſexta ſabbati crucifixus / ſabbato ĩ ſepulchro
q̃eſceret: ⁊ ꝑma ſabbati reſurgeret. In q̃ nob̃ reſurgẽdi / ⁊ lucẽ
Myſtice ꝑpetuã intrãdi ſpeꝫ atq; fidẽ donaret. ¶ Iſid. Myſtice. Et
factũ ẽ veſ. ⁊c. Mane q̃rte diei regnũ dauid. Hec etas ſiſis ẽ
iuuẽtuti / q̃ inť oẽs regnat etates: ⁊ firmũ ẽ oĩm etatũ firmamẽ
tũ. Unde cõpať q̃rto diei: q̃ facta ſũt ſidera ĩ firmamento celi.
Splendor ſiq̃deꝫ ſol regni figurat excellentiã / plebẽ obtẽperã-
tẽ regi lune ſplẽdor oñdit / tãq; ſynagogã. Stelle ꝟo ꝑncipes
ei⁹ ſũt: ⁊ oĩa fũdata ĩ regni ſtabilitate tãq; ĩ firmamẽto. c ¶ Di
xit etiã de⁹ ⁊c. Poſt ornatũ q̃rto die celi faciẽ luminarib⁹ / or
naṫ ſuis aĩalib⁹ die q̃nto inferiores mundi ꝑtes / aq̃. ſ. ⁊ aer.
¶ Aug⁹. Dixit etiã de⁹: Produ. a. rep. ⁊c. Oportebat ĩ creã
dis habitatorib⁹ inferioris ꝑtis / q̃ tota ſepe terra vocať: ꝑus
☞ ꝓduci ex

a ¶ luce ſapientie.
a vt luceret ſuꝑ terrã: ⁊ p̃eſſent di-
a ¶ ꝑfectoꝝ
ei ac nocti et diuiderent lucẽ ac
a ¶ puuloꝝ. b ¶ q̃ꝛ q̃ faciẽda placebãt vt fieret: facta placuerũt vt manerent.
tenebras. Et vidit de⁹ ꝙ eẽt bo-
a ¶ Aug⁹. quarta diſtinctio
b nũ: Et factũ ẽ veſpe ⁊ mãe dies
c quartus. Dixit etiam deus: a

¶ Nico. de lyra

F c* ipſi deo vt diminuereť lux ſol: volẽs hr̃e ſingularẽ gliaꝫ lu
minis: ꝓpť qđ de⁹ puniuit ipaꝫ diminuẽdo đ ei⁹ lumĩe. Sꝫ iſtđ
dictũ deſtruit ſeipm̃: q̃ꝛ ꝑm ipos lux ſol ⁊ alioꝝ luminariũ facta
eſt ꝑma die. Lũa etiã fuit facta ĩ oppoſito ſol: vt ſic p̃eſſet nocti
⁊ iđo ſi fuiſſent equal claritat⁊ vſq; ad q̃rtũ diẽ / nõ fuiſſet nox:
nec ꝑ ꝯñs ſucceſſio diei ⁊ noct⁊: ſꝫ fuiſſet ꝯtinua dies: cui⁹ ꝯriũ
exꝑſſe dić ſcꝑtura. Itẽ corꝑa celeſtia ſũt ĩaĩata ⁊ ĩſenſibilia ꝑm
Damaſ. ⁊ iđo friuolũ ẽ ꝙ lũa loq̃reť ipi deo. motiuũ aũt ipoꝝ
nullũ ẽ: q̃ꝛ magnũ ⁊ ꝑuũ relatiue dicũť: ⁊ iõ ſol ⁊ lũa lumiaria
dicũť magna reſpectu aliaꝝ ſtellaꝝ: ſꝫ ſol ſit maioris q̃ꝫtitat⁊ ⁊
claritat⁊ q̃ꝫ ſit lũa. Expoſita igiť lr̃a ꝑm duas ꝑmas opiniões
de materia corꝑaliũ / ſoluẽde ſũt rões tertie opi. q̃ ponit mate
riã ĩ corꝑib⁹ celeſtib⁹ / ⁊ eẽ eiuſdẽ rõnis cũ materia corpoꝝ ele-
mẽtariũ ⁊ mixtoꝝ. Ad ꝑmũ cũ đr: Act⁹ ẽ q̃ diſtĩguit: dicẽdũ ꝙ
oĩs diſtĩctio ẽ ꝑ actũ: nõ tñ oportet ꝙ ſit ſp̃ ꝑ actũ actualiť ĩfor-
mãtẽ. Materia igiť celi ⁊ materia corruptibiliũ differt inq̃ꝫtũ
ſunt ĩ potẽtia ad act⁹ diũſaꝝ rõnũ: q̃ꝛ forma celi ẽ act⁹ inſeꝑabi-
liť informãs / nõ aũt forma elemẽti vľ mixti. Ad ſcđm dicendũ
ꝙ materia corpis celeſt⁊ nobilior eſt materia mixti vľ elemẽti /
nõ ꝑ aliquã formã vľ actũ actu ĩformantẽ / ſi ꝯſiderať oĩ forma
ſbtracta: ſꝫ ꝑ relationẽ ſeu aptitudinẽ ad nobilioreꝫ actũ. ſ. for-
mã. ¶ His viſis exponẽda ẽ iteꝝ lr̃a a ꝑncipio ꝑm tertiã opi-
nionẽ. Ubi aduertẽdũ ꝙ diuiſio ẽ eadem in vtraq; expoſitiõe:
ꝓpť qđ nõ intẽdo eã repetere. Itẽ in expoſitiõe p̃dicta plurima
ſunt q̃ nõ varianť ꝓpť tertiã opinionẽ đ materia p̃dicta: ꝓpter
qđ ſilr nõ intẽdo ea repetere / ſꝫ ad p̃dicta remittere. Igiť ꝑm
opinionẽ illã q̃ ponit materiã eiuſdẽ rõnis in corꝑib⁹ celeſtib⁹
⁊ elemẽtarib⁹ quã ſequunť Bed. ⁊ Stra. ẽ exponẽda ſic lr̃a:
In ꝑncipio crea. de⁹ celũ. ſ. empyreũ: qđ ſtatĩ factũ angel eſt re
pletũ: ⁊ đr empyreũ a pyr qđ ẽ ignis: nõ q̃ꝛ ſit de natura elemẽ
tari: ſed

tari: ſꝫ q̃ꝛ ꝯuenit cũ igne ĩ ſplendore: ſic ⁊ celũ cryſtallinũ đr G
aqueũ: q̃ꝛ ꝯuenit cũ aq̃ ĩ diaphaneitate / vt p̃dictũ ẽ. Et ẽ celũ
empyreũ ꝑm iſtã expoſitiõeꝫ / loc⁹ ſplẽdid⁹ / ĩmobil ⁊ q̃et⁹ / ꝯtẽ
platiõi glie apt⁹. Et tr̃a. i. materia oĩm corpoꝝ q̃ ſũt ſb empy
reo q̃ ꝓducta ẽ ſb vna forma cõi ĩ genere ſbſtãtie / vtpote cor
poreitat⁊: ⁊ ꝓpť talẽ cõitatẽ noiať diũ
ſis noibus: vtpote noĩe abyſſi ⁊ aq̃.
Terra aũt erat inanis ⁊ vacua: q̃ꝛ illa
materia ñ erat adhuc ꝑ formas ſpãles
diſtĩcta. Sequiť: Fiat lux. Scđm iſtã Lux ꝑma
expoſitionẽ iſta lux fuit q̃dã nubes lu-
cida đ ſuꝑiori ꝑte materie cõis p̃dicte
facta a deo: q̃ motu ſuo faciebat diẽ et
noctẽ vſq; ad q̃rtã diẽ: in q̃ fact⁹ ẽ ſol:
verũtñ ĩꝑfectiori mõ q̃ꝫ ipe ſol: q̃ꝛ ſic ĩ
generatiõe naturali ẽ ꝓceſſus ex ĩꝑfe-
cto ad ꝑfectũ: ita in ꝑma reꝝ ꝓductiõe /
nõ ꝓpť ĩꝑfectiõeꝫ agẽt⁊: ſꝫ ad oñdẽdũ
ordinẽ ſue ſapĩe. ¶ Cõſiderãdũ tñ ꝙ
illa nubes lucida nõ põt ꝯuenienť dici
eiuſdẽ rõnis cũ nubib⁹ q̃ fiũt ĩ aere: q̃ꝛ illa erat đ natura cele-
ſti: iſta ãt ſũt đ natura elemẽtari. Fiat firmamẽtũ ĩ medio aq̃
rũ. Iſtđ fieri h̃ accipiť q̃ꝫtũ ad formã ſbſtãtialẽ: q̃ꝛ de vna ꝑte
materie ꝑus ꝓducte ſb forma cõi factũ eſt firmamẽtũ ꝑm for-
mã ſpecificã celi ſiderei: in q̃ ꝓductiõe ĩtelliguntť etiã ꝓducti
orbes ſeptẽ planetaꝝ q̃ ſb noĩe firmamẽti cõp̃hẽdunť. De
ꝑte aũt ſuꝑiore illi⁹ materie cõis factũ ẽ celũ cryſtallinũ q̃ꝫtuꝫ
ad formã ſbſtãtialẽ ſcđa die: ſic đ firmamẽto dictũ ẽ. Et ſigni
ficať ꝑ aq̃s q̃ ſunt ſuꝑ firmamẽtũ ꝓpť ꝯueniẽtiã cũ aq̃: vt p̃di
ctũ ẽ. Sub firmamẽto aũt ꝓut cõp̃hẽdit orbes ſeptẽ planeta
rũ / remãſit materia cõis: ex q̃ facta ſũt elementa tertia die: q̃
materia deſignať noĩe aq̃ / vt p̃dictũ eſt: ⁊ ſic ꝑꝫ quõ ſcđa die
factũ eſt firmamentũ in medio aquaꝝ. i. inť celũ cryſtallinũ ⁊
materiã elemẽtoꝝ: ⁊ ſic ꝑꝫ lr̃a. ¶ Dixit ꝟo de⁹: Cõgregenť
aq̃. Hic ponit op⁹ tertie diei / in q̃ diſtĩcta ſunt elemẽta ꝑ h̃ ꝙ
ex illa ꝑte materie q̃ remãſerat adhuc ſb forma cõi: vt p̃dictũ
eſt facta ſunt elemẽta ĩ ſuis formis ſbſtãtialib⁹ ⁊ ꝓꝑetatibus
ꝯſeq̃ntib⁹. In terra etiã facte ſunt aliq̃ ꝯcauitates diuĩa ꝟtu
te / in q̃b⁹ recept⁊ aq̃s apparuit ꝑs terre diſcooꝑta: ⁊ ſic appa
ruerũt elemẽta ĩ ſuis loc⁊ diſtĩcta. ¶ Dixit ãt de⁹: Fiãt lumi
naria. Hic deſcribiť op⁹ q̃rte diei: ⁊ ĩtelligi h̃ fieri lumiariũ
q̃ꝫtũ ad ſuas formas ſbſtãtiales ſpecificas. ⁊ ꝑm iſtã expoſiti- H
onẽ ſol fact⁹ eſt đ illa nube lucida p̃dicta: q̃ trib⁹ dieb⁹ p̃ceden
tib⁹ fecẽ diem ⁊ noctẽ motu diurno. Nec valet qđ ꝯ h̃ obijcit
frať Tho. ꝑma ꝑte ſũme ſue dicẽs: ꝙ nõ põt ꝯuenienť dici ꝙ
in ꝑma reꝝ ꝓductiõe aliq̃d ſit ꝓductũ ſtat⁊ cito corrũpẽduꝫ: ex
q̃ ꝯclulit incõuenienť dici ſolẽ factũ ex illa nubecula: q̃ꝛ ſic fu-
iſſet corrupta. nõ eñ corrũpiť ꝓꝑe loq̃ndo de corruptiõe ꝑm
ꝑfectã ei⁹ rõnẽ qđ trãſmutať ĩ meli⁹: vt đr. j. li. đ generatiõe. Phs ꝑmo de genera.
ſic nõ dicunť elemẽta ꝓꝑe corrũpi: q̃ñ ex eis fit corp⁹ mixtũ:
q̃ꝛ corruptio ꝓꝑo mõ dicta ẽ via ad defectũ: h̃ ꝟo ad ꝑfectũ.
illa ãt nubecula erat q̃d ĩꝑfectũ reſpectu ſol. Ipe etiã Tho. ĩ-
cidit ĩ id qđ reprobat: q̃ꝛ ĩ ope q̃nte diei dixit ꝙ aues ⁊ piſces
facte ſunt ex q̃ttuor elemẽt⁊: ſꝫ ĩ textu ſolũ noĩeť aq̃ qđ nõ po
tuit fieri niſi ꝑ corruptiõeꝫ formaꝝ elementariuꝫ mõ p̃dicto.
Alia ãt lumiaria celi luna ⁊ ſtelle dicũť facta q̃rta die q̃ꝫtũ ad
ſuas formas ſpecificas ex aliq̃ ꝑte ſuoꝝ orbiũ: ⁊ ſic ꝑꝫ lr̃a ꝑm
iſtã expoſitiõeꝫ. Ceťa ãt q̃ in hac expoſitiõe nõ ſunt tacta / ex-
ponanť ſic dictũ ẽ in alia expoſitiõe. His dict⁊ ſoluende ſunt
rões q̃ ſunt ꝯ iſtã expoſitiõeꝫ. Ad rõnẽ cõmẽtatoris cũ đr: Quõ materia ſubſtantiať ꝑ ſuũ poſſe
materia ſbſtãtiať ꝑ ſuũ poſſe. Dicẽdũ ꝙ veꝝ ẽ ſi accipiať poſ-
ſe ei⁹ vľ potẽtia ꝓut eſt ĩ genere ſbſtãtie. ⁊ ſic tal potẽtia nõ ẽ
aliđ q̃ꝫ ipa eſſentia materie / circũſcꝑta oĩ forma: ⁊ h̃ mõ acce-
pta ẽ in potẽtia ad eẽ ſb forma q̃cũq; q̃ꝫtũ ẽ đ ſe: ⁊ ſic materia
celi ẽ ĩ potẽtia ad formã elemẽti: ⁊ ad nõ eẽ forme celi: ſꝫ iſta
potẽtia nõ eſt reducibil ad actũ niſi ꝑ agens qđ ĩmediate at-
tingit materiã ꝑm ſuã eſſentiã / qđ eſt agens diuinũ: ſꝫ ſi acci-
piať potẽtia ꝓpinq̃. ſ. reducibil ꝑ agens naturale vel creatũ /
ſic non eſt in potentia vt tranſmuteť de forma ad formã: niſi
ꝓut ſubeſt q̃litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis ꝯrijs: ⁊ ideo materia
q̃ eſt ſub forma corpis celeſtis nõ eſt ſic in potentia ad nõ eſſe
ſue forme ⁊ ad eſſe alterius: q̃ꝛ nõ ſubeſt talibus q̃litatibus:
vt. ſ. dictũ eſt. Rões aũt illius opiniõis q̃ ponit materiam
in corꝑibus celeſtib⁹ tamẽ alterius rõnis: ꝯcedende ſunt ꝑm
iſtã expoſitionẽ inq̃ꝫtuꝫ ponit materiã in corꝑibus celeſtib⁹:
ſed inq̃ꝫtũ dicit eã alterius rõnis: qđ nõ ꝓbat / negãda eſt: et
ratio negatiõis patet ex p̃dictis. a ¶ Dixit etiam deus.
Hic deſcribiť op⁹ q̃nte diei: in q̃ ornata ſunt elemẽta media
* ſcꝫ aer ⁊

A ꝓduci ex aq̄s aīalia: poſtea de terra: eo ꝙ ita ſit aeri aq̄ ſilis: vt ei⁹ exalatiōib⁹ pīgueſcat/ ⁊ ſpm̄ ꝓcelle ⁊ vētos faciat/ ⁊ nubila ꝯhat: aues ſuſtineat volātes. Eſt ḡ ordo ſeruat⁹: vt pri⁹ memorēt aīalia aq̄rū/ ꝙ̄ terrarū. Nec putādū ē ꝑtermiſſū eſſe aliqđ elemētū: ꝙ̄uis đ aere tacere videat. Sȝ aer ad celū more ſcꝑture ꝑtinere ītelligit: ſiq̄ ſūt ī ei⁹ ſuꝑiorib⁹ pacatiſſima ſpatia. vł ad terrā/ ꝓpt̄ turbulētū ⁊ caliginoſū locū: qui hūida exalatiōe pingueſcit: ꝙ̄uis ⁊ ipe aliqñ celi noīe nuncupet. Ideo nō ē dictū: ꝓducāt aq̄ reptilia/ ⁊ aer volatilia: ſed vtrūq; ex aq̄s ꝓductū eſſe narrat. Quicq̄d eñi aq̄rū ſiue labilit̄ vndoſū ſiue vaporalr̄ tenuatū ē: vtrūq; tñ hūide nature deputat. Vñ q̄dā elemēta ſic diſtīguūt: vt oculos ad ignē/ aures ad aerē ꝑtinere dicāt: olfactuȝ ⁊ guſtū tribuāt humide nature. Tact⁹ aūt cōgruit t̄re. Ignis tñ oīa penetrat/ vt motū ī eis faciat. Inchoat eñi aīa motū ſuū ī oīb⁹ ſenſib⁹ a ſbtilitate ignis: ſȝ nō ī oīb⁹ ad idē ꝑuenit. In viſu eñi ꝑuenit repꝛeſſo calore vſq; ad ei⁹ lucē. In auditu vſq; ad liq̄dioꝛē aerē calor ignis penetrat. In olfactu/ trāſit aerē purū: ⁊ ꝑuenit ad hūidā exalationē: vñ craſſioꝛ hec aura ſubſiſtit. In guſtu ꝟo etiā hāc trāſit: ⁊ ꝑuenit ad humoꝛē corpulētioꝛē. Quo traiecto/ cū ad t̄renā ꝑuenit grauitatē: tāgēdi vltimū ſenſū agit. Hunc ordinē nō ignoꝛabat/ q̄ cōditionē eoꝝ q̄ intra mūdū ſūt inducēs/ pri⁹ celi lumina: poſt aq̄rū animātia/ t̄raꝝ poſtrema narrauit: nec aerē ꝑtermiſit: ſȝ quietiſſimā ꝑtē ei⁹ celo: turbulētā aq̄ vł terre deputauit. Vñ ⁊ ps̄. cxlviij. a. oīa ſuperioꝛa cel ū dicēdo: Laudate dñm de celis. oīa īferioꝛa terre noīe cōphēdit. Laudate dñm đ t̄ra ⁊c. vbi ſpūs tēpeſtat⁹ ⁊ oēs abyſſi noīantur. Et ignis iſte q̄ vrit tāgētē/ q̄ đ terrenis ⁊ hūidis motibus ita exiſtit: vt vertat̄ ī aliud elemētū. Ac ꝑ h̄ ī ſuꝑioꝛē trāq̄llitatē euadere nō valēs: ī iſta pinguioꝛi ꝑte turbulēt̄ motib⁹ agitat: ad tꝑandū ei⁹ rigoꝛē/ ⁊ ad vſus t̄roꝛeſq; moꝛtaliū. In ſūmo aūt aer tā tenuis eē đr/ vt neq; nubib⁹ obumbret/ nec vento turbet/ nec aues ſuſtineat/ nec hoīes ſi q̄ foꝛte aſcenderint craſſioꝛi ſpū alat: ſic aer iſte. Aer tñ ē ⁊ ī hūidā naturā tꝑe diluuij cōuerſus credit. Aereos etiā celos diluuio periſſe ī q̄dā canonica ep̄la legi. Qđ ītelligēdū nō ē niſi ī aq̄rū naturā pinguioꝛis aeris q̄litate cōuerſos. a ¶ Aie viuēt. Aug⁹. i. q̄ ſūt ī aīab⁹ viuis/ ſic đr: Ignobilia hoīm. i. q̄ ſūt ī hoīb⁹ ignobiles. Qđ q̄dā ꝓpt̄ tarditatē ſenſus putāt dictū eē: vel q̄ꝛ piſces nulli⁹ ſint memoꝛie: ſȝ certiſſimū ē eos hr̄e mēoꝛiā. ¶ Aug⁹. De ꝯuerſiōe elemētoꝝ q̄ſtio eſt. Alij dicūt oīa poſſe ꝯuerti in oīa. Alij aliq̄d ꝓpꝛiū eē ſingulis: qđ ī alteri⁹ q̄litatē neq̄at cōuerti. Dicit̄ etiā nihil ſine igne videri/ nec ſine terra tāgi: ⁊ ſic oīa oībus ineſſe: ſȝ vnūq̄dq; ex eo qđ pl⁹ hȝ vocabulū accepiſſe. Inde aūt caloꝛis priuatiōe cū coꝛp⁹ nīmiū frigeſcit: ſenſus obtūdit̄: q̄ꝛ mot⁹ pigreſcit/ q̄ ex caloꝛe ineſt coꝛꝑi: dū ignis aerē/ aer humoꝛē/ ⁊ humoꝛ t̄rena afficit/ ſubtilioꝛib⁹ craſſioꝛa penetrātib⁹. Aer ḡ ſuꝑioꝛ/ q̄ꝛ ad celeſtē ꝑtinet ꝑtē: vel q̄ꝛ nulluȝ viſibilē hȝ habitatoꝛē: neq; ꝑtermiſſus ē celo noīato: nec annūerat⁹ ī creādis aīalib⁹. Inferioꝛ ꝟo nō niſi ex aquis accipit aīalia. Qđ eñi hūidū ē/ aues ſuſtinet/ q̄ īnitūt̄ pēnis volātes vt piſces q̄buſdā ſuis alis natātes. Vñ ex aq̄s dicūt̄ ꝓducta volatilia. Aq̄rū eñi natura biꝑtitū locū ſoꝛtita ē. Inferioꝛē ī vnda labili. Suꝑioꝛē ī aura flabili. Illū natātib⁹/ hūc volātib⁹. Ex h̄ elemēto duo ſenſus aīalib⁹ dant̄. Olfact⁹ vapoꝛib⁹. Guſt⁹ exploꝛādis liq̄rib⁹. Q̄ꝛ eñi tactu aq̄s vētoſq; ſentim⁹/ hinc ē ꝙ ſolida t̄ra oīb⁹ elemēt̄ miſcet̄: ſȝ ī his craſſioꝛib⁹ ſentit̄ ampli⁹. b ¶ Sub firmamēto ⁊c. Etſi īmēſo intiacēte ſpatio/ volāt tñ aues ſb ſidereo celo: q̄ ſuꝑ t̄rā volāt: ſic hoīes q̄ ī terra ſūt: ſb celo eē dicūt̄. Alia trāſlatio. Sec⁹ firmamētū celi: q̄ꝛ vicina ſunt etheri ſpatia hui⁹ aeris: q̄ aues ſubuehit.

Nota ¶ Aug⁹. Notādū q̄ſdā phos ita ſua cuilibet elemēto diſtribuiſſe aīalia: vt terrena dicerēt: nō tm̄ q̄ ī terra repūt aut gradiūt̄: ſȝ etiā aues/ q̄ ī t̄ra reqeſcūt. Aerea aīalia demones eē. Celeſtia deos: q̄rū nos ꝑtē lumīaria/ partē angelos dicim⁹. Idē tñ aq̄s piſces/ ⁊ gener̄ ſui beſtijs diſtribuūt: vt aīalibus ſuis nullū vacet elemētū. ¶ Aug⁹. Demōes aerea dicūt̄ aīalia: q̄m coꝛpoꝝ aereoꝝ natura viget. Nec ꝑ moꝛtē diſſoluūt̄: q̄ꝛ ꝓualet ī eis elemētū apti⁹ ad faciēdū/ ꝙ̄ ad patiēdū. Ad patiēdū eñi humoꝛ ⁊ hum⁹/ ad faciēdū aer ⁊ ignis. Trāſgreſſores ꝟo angeli cū ꝓncipe ſuo nūc diabolo/ tūc archangelo/ ſi fuerūt ante trāſgreſſionē ſuā ī puriore aeris ꝑte (Quidā eñi nr̄i nō putāt eos celeſtes/ vel ſuꝑceleſtes angelos fuiſſe) nō mirū/ ſi poſt pctm̄ ī hāc caliginē detruſi ſūt: vbi tñ aer ſit (Si ſaltē añ pctm̄ celeſtia opa gerebāt) Neq; h̄ mirū eſt/ ſi cōuerſi ſūt ex pena in aereā q̄litatē: vt poſſint ab igne. i. elemento ſuꝑioꝛis nature pati. Caliginoſa tñ aeris loca tenere tm̄ ꝑmiſſi ſūt: q̄ eis q̄ſi carcer ſit vſq; ad tꝑs iudicij. c ¶ Et oēm aīam ⁊c. Ad differētiā hoīs q̄ faciēd⁹ ad imaginē dei/ ⁊ ſi ꝓcepta ſeruaret: ꝑpetua īmutabilitate maneret. Cetera ꝟo aīalia ſic facta ſūt/ vt alia alijs ī alimoniā cederēt/ vł ſenio deficerent. d ¶ Creſcite ⁊ multi. ⁊c. ad vtrūq; gen⁹ animātiū de aquis factorū. i. piſces ⁊ aues ꝑtinet: q̄ꝛ ſic oēs piſces nō niſi aq̄s viuere poſſūt: ita plurime aues

C Aerea aīalia

B

De cōuerſione elementoꝝ

a ¶ q̄ꝛ vicinioꝛ ē aq̄ celo ꝙ̄ terra: ꝓoꝛdināt̄ aq̄tilia. ¶ aq̄rū dicunt̄ reptilia q̄ꝛ pauca repūt ī terra: pedib⁹ gradiūt̄ pl̄a. b ¶ piſces. c ¶ renatos ꝑ ſacramētū baptiſmi.

a **Pꝛoducāt aque reptile aīe** a ¶ volāteſ ad ſuꝑna. ¶ ꝓductū ex aq̄s b **viuēt̄ ⁊ volatile ſuꝑ t̄rā/ ſb fir** ¶ nō vſq; ad firmamentū **mamēto celi. Creauitq; de⁹ ce** a ¶ a maximo vſq; ad minimū. b ¶ q̄ꝛ ſūt aq̄rū animātia: q̄ nō reptādo: ſȝ natādo: vel pedib⁹ ambulādo incedūt: Sūt et volatilia q̄ pēnas habēt: ſȝ oīno volare nō poſſunt. c **te grādia: ⁊ oēm aīm viuētē at** tu carēt: ne aliqđ gen⁹ ꝑtermiſſum videret̄ generaliter cōphendit omne gen⁹: re **q; motabilem quā ꝓduxerāt** d ptiliū: natatiliū: volatiliū: ⁊ q̄ cautib⁹ inherēt fixa ⁊ cōcharū plurima genera. **aque in ſpecies ſuas: et omne volatile ſm genus ſuū. Et vidit deus ꝙ eſſet bonum: bene** e a ¶ hoc ad vtrūq; genus de aquis factū et ad piſces et ad aues pertinet. **dixitq; eis/ dicens: Creſcite ⁊** f **multiplicamini et replete aq̄s**

Nico. de lyra

☞ ſcȝ aer ⁊ aq̄: ad quoꝝ oꝛnatū ꝑtinēt illa q̄ mouēt̄ ī eis. ſ. aues ⁊ piſces. ⁊ h̄ ē qđ đr: a ¶ Pꝛoducāt aque. Nō q̄ꝛ aues ⁊ piſces đ ſola aq̄ ſint foꝛmati: ſed de q̄ttuoꝛ elemēt̄: tñ aq̄ ſola exꝓmit̄ ꝓpter quādā cōueniētiā cū iſtis. Hȝ eñ aq̄ humoꝛē ⁊ vapoꝛē: ꝑ humoꝛē ꝯuenit cuȝ piſcib⁹: ꝑ vapoꝛē q̄ ſurſū eleuat̄ in aere: cōuenit cū auibus. Cōſiderāduȝ etiā ꝙ aues ⁊ piſces nō ſūt ꝓducti ex aq̄ actiue/ ſȝ a deo: paſſiue aūt ex elemēt̄: vt dictuȝ eſt. b ¶ Reptile ⁊c. Reptilia dicunt̄ illa q̄ nō habēt pedes: vł ſi habēt breues tñ: nec ī altū eleuāt̄: ⁊ talia ſūt q̄ cōiter habitāt ī aq̄s. đr etiā h̄: Reptile aīe viuēt̄ ita ꝙ vita aīalis ponit̄ ī obliq̄ ad deſignādū ꝙ vita ē impꝑfecto mō ī piſcib⁹ reſpectu hoīm ⁊ aīaliū. Et ſeq̄t̄: c ¶ Creauitq; de⁹ cete ⁊c. Dicūt h̄ hebꝛei ꝙ iſtđ gen⁹ piſciū ē icredibil̄ magnitudinis: ꝓpt̄ qđ ſi eoꝝ multiplicata fuiſſent indiuidua: deſtructū fuiſſet ſeculū: q̄ꝛ mare nō eēt nauigabile: nec alij piſces poſſent ſtare ī mari: iō poſtq; de⁹ creauerat hanc ſpēm in ſexu maſculino ⁊ femineo/ occidit femellā: ne mꝉtiplicarent̄ īdiuidua: ⁊ reſeruat eā iuſtis ad comedēdū in futuro ſeculo. Ex q̄ ꝑȝ iudeos cecidiſſe ī erroꝛē ſaracenoꝝ: q̄ btītudinē future vite ponūt ī delectatiōib⁹ coꝛꝑalib⁹ ciboꝝ ⁊ venereoꝝ: qđ nō ſolū apđ catholicos abſurdū reputat̄: ſȝ etiā apud gētiles phos q̄ btītudinē hoīſ ponūt ī opib⁹ ītellectiue ꝑt̄: aſſerētes vitā voluptuoſaȝ eē vitā pecudū: vt ꝑȝ. j. ethi. ꝓpt̄ qđ btītudo ibi nō eſt ponēda: cū felicitas nullo mō ꝑtineat ad bꝛuta aīalia: ſȝ ſolū ad ītellectualē ⁊ rōnalē creaturā: ꝓpter qđ catholici bñ ponūt btītudinē in viſiōe ⁊ fruitiōe ipi⁹ dei: ⁊ ab hac btītudine aīe poſt reſurrectionē fiet redūdātia ad coꝛp⁹ ꝑ quā fiet glīoſū ꝑ dotes coꝛꝑis: īter q̄s ponit̄ impaſſibilitas: ⁊ ꝑ cōſequēs reſurrectio erit ad vitā īmoꝛtalē: opib⁹ nutritiue ⁊ generatiue ñ indigētē. Ad h̄ ſūt auctēs clariſſime no. teſta. ſȝ q̄ꝛ nō recipiūtur a iudeis: ad h̄ pōt adduci auctas ꝓphe dauid dicēt̄: Satiaboꝛ cū apparuerit glīa tua: q̄ꝛ ex btītudine aīe fiet talis redūdātia ad coꝛp⁹: ꝙ ſatiabit̄ oīs hoīs appetit⁹. Ad h̄ etiā fac exēplū moyſi: q̄ exiſtēs ī mōte cū dño. xl. dieb⁹: ⁊. xl. noctibus nō comedit neq; bibit: cōſoꝛtio ⁊ colloq̄o dñi ſatiat⁹: ⁊ multo min⁹ ī ſtatu future btītudinis/ vſus ciboꝝ ē ponēdus. Seq̄t̄: d ¶ Quā ꝓdu. ⁊c. In piſcib⁹ eñi ⁊ auib⁹ ⁊ bꝛut̄ aīalibus ſūt multe ſpēs ſbalterne ac etiā ſpāliſſime: ⁊ iō ī ꝓductiōe eoꝝ fit mētio đ generib⁹ ⁊ ſpēb⁹: natura aūt hūana ꝓducta ē primo ī vno ſolo īdiuiduo: vt patebit. j. ⁊ iō nō fit ibi mētio đ genere vel ſpecie. e ¶ Bñdixitq;. Iſta bñdictio eſt oꝛdinatio ad mꝉtiplicationē īdiuiduoꝝ ꝑ cōmixtionē mar̄ ⁊ femīe. iō ſtatī ſeq̄t̄: f ¶ Creſci. ⁊ mꝉ. ⁊c. Et q̄ꝛ mꝉtiplicatio ꝑ talē modū ☞ non eſt in

Reptilia

Opi. heb. de Cete

D

Phs pmo ethice

Ps. 16. d

✳ a ¶ Pꝛoducāt aque reptile anime viuentis ⁊ volatile ſuꝑ terrā ⁊c. Sicut dictum eſt per aquas intelligunt̄ ſcientie/ quarum alique ſunt ſpeculatiue que ſignificant̄ per aues: et alique pꝛactice que ſignificant̄ per piſces. Sequit̄: ✳ Pꝛoducat terra

☞ me aues q̄ ſi in terris aliqñ requieſcūt/fetuſq; faciūt:nō tñ ꝺ ter
ra/ſ; de mari viuūt:⁊ libēti⁹ mari q̄ȝ terra vtunť. Nō ꝟo ſbiū
git: a ¶ Aueſq; mltiplicēť ſup terrā:ad vtrūq; gen⁹ auiū
que.ſ.de aq̄s/vl' ꝺ terra viuūt reſpicit:q: etiā aues q̄ ſine aq̄s
nō viuūt/q̄ etiā in ꝓfundo ſepe ſic piſces latēt:nōnūq; ſup ter
rā egredi ſolēt:marie cū fetus faciūt ⁊
Myſtice nutriūt. ¶ Myſtice. Hic q̄nta facta
ſunt in aq̄s reptilia aīaꝝ viuaꝝ.i.hoīes
in vitā renouati ꝑ ſacrm̄ baptiſmi:fa
cta ſunt volatilia.i.aīe volātes ad ſup
Moralit' na. ¶ Moraliter. Incipit prouecta
mēs q̄nto die in actiōib⁹ turbulēti ſecu
li:tanq; in aq̄s mar' opari:ꝓpť vtilita
tē fraťne ſocietat':⁊ de corꝑalib⁹ agni
tiōibus/q̄ ad mare.i.ad hāc vitā perti
nēt:ꝓducere aīaꝝ viuaꝝ reptilia.i.oꝑa
q̄ ꝓſūt animis viuis:⁊ cetos magnos:
id ē fortiſſimas agnitōes/q̄bus fluctus
ſeculi dirūpunť ⁊ ꝯtēnunt:⁊ volatilia
celi.i.voces celeſtia p̄dicātes. b ¶ Et
Myſtice factū eſt veſpe ⁊ mane. Iſi. Myſtice. Mane trāſmigratio in babylo
niā:cū ea captiuitate ppl's leuiť in pere
grino ocio ē collocatus:⁊ porrigiť hec
etas vſq; ad aduentū chriſti.i.q̄nta de
clinatio.ſ.de iuuētute vſq; ad ſenectu
tē/nōdū ſenectus:nec iā iuuētus:ſ; ſe
nioris etas:quā greci p̄ſbyten vocant.
Nā ſenex apꝺ eos nō p̄ſbyten:ſ; geron
diciť. Et reuera ſic iſta etas a regni ro
bore ē inclinata ⁊ fracta in ppl'o iudeo
rū:vt hō a iuuētute ſenior fit. Que bñ
compať diei q̄nto:q̄ facta ſunt aīalia in
aq̄s/⁊ volatilia celi:poſtq; inť gētes tanq; in mari viuere cepe
rūt:ſedē incertā ⁊ inſtabilē hñtes/ſic aues volātes. Ibi ceti.i.
hoīes magni:q̄ magis dñari fluctib⁹ ſeculi/q̄ȝ in captiuitate ſer
uire potuerūt:nullo enī terrore ad idolatriā deꝑuati ſunt. Ubi
aduertendū ꝙ bñdixit deus aīalia dicēs: Creſcite ⁊ multi.q:
gēs iudeoꝝ/ꝑ gētes diſpſa/valde multiplicata ē. Hui⁹ diei.i.
hui⁹ etatis q̄ſi veſpa ē multiplicatio pctōꝝ in ppl'o iudeoꝝ:q:
ſic excecati ſunt:vt nec poſſent chriſtū cognoſcere. c ¶ Pro
ducat terra ⁊c. Poſt celū repletū ſiderib⁹ ⁊ aerē volatilib⁹:
qui ꝓpť viciniā celū noīať:poſt īpletas aīalib⁹ ſuis aq̄s/q̄ aeri
vicine ſunt:ꝯñs erat terrā aīalibus ſuis īpleri. Ipa em̄ cogna
tionē h; cū aq̄s:ſine quaꝝ ſucco ⁊ irrigatiōe nec fructificare po
teſt/nec ſubſiſtere. Iubet ḡ de⁹ terrā ꝓducere iumenta ⁊ repti
Beſtie lia ⁊ beſtias ťre. In beſtijs q̄cq̄d ore ſeuit vel vnguib⁹ p̄ter ſer
Reptilia pētes cōp̄hēdiť. In reptilib⁹ etiā ſerpentes. Noīe iumētoꝝ:
Iumēta q̄ ī vſu hoīm ſūt aīalia deſignanť. Cōditionē ꝟo ceteroꝝ q̄dru
f pedū: vt ceruoꝝ ⁊ hmōi ꝓ īdomita feritate inť beſtias nūera
m⁹. Iuxť ātiquā trāſlationē q̄ ſcptū ē: Quadrupedia ⁊ reptilia
⁊ beſtias ťre. Noīe q̄drupedū oīa cōp̄hēſa ſūt/p̄ter beſtias
Hiſtorice ⁊ reptilia:ſiue domita:ſiue fera ⁊ agreſtia. ¶ Aug⁹. Hiſto.
Producat terra. Cōſeq̄ns erat/vt terrā iā ornaret ſuis aīali
bus. Ter dicēdo iuxť gen⁹ ſuū:tria genera ſignificat. Prīo iuxť
gen⁹ ſuū q̄drupedia ⁊ reptilia. Ubi pōt intelligi/q̄ q̄drupedia
dixerit.ſ.q̄ ſunt ī genere reptiliū/vt lacerti ⁊ hmōi. Uñ ī repe
titiōe q̄drupedū noīa nō iterauit:q: reptiliū vocabulo ea ītel
lexit. Ideo nō ſimplr̄ dixit/reptilia:ſ; oīa reptilia ťre. Sūt em̄
⁊ aq̄rū:ideo oīa vt cōp̄hēderet ea q̄ q̄ttuor pedib⁹ ḡdiunť.
Beſtias de q̄b⁹ itē ait:iuxť gen⁹ ſuū:ītellexit q̄cq̄d ore ſeuit aut
vnguib⁹/p̄ter ſerpētes. Pecora ꝟo de q̄b⁹ tertio dixit iuxť ge
nus ſuū:q̄ neutro ledūt:vel cornib⁹. Nā late pateat q̄drupedū
nomē:nūero pedū pōt facile dinoſci. Et noīe pecoꝝ ⁊ beſtiaꝝ
om̄e irrōnale aīal ſolet cōp̄hēdi. d ¶ In genere ſuo. Aug.
Hec forſitā ꝭm gen⁹ dicunť:q: ita orta vt ex eis naſcanť alia:
⁊ origīs formā ſucceſſiōe ꝯſeruēt. De hoīe aūt h̄ dictū nō ē:q:
vn⁹ fiebat/de q̄ ⁊ femīa facta. Nō em̄ mlta genera hoīm facta
ſūt:ſic herbaꝝ ⁊ lignoꝝ:vt dicať ꝭm gen⁹ ſuū:ac ſi diceret ge
An minu neratim vt inť ſe ſīlia atq; in vnā originē ſemīs ptinētia diſtin
ta aīalia guerenť a ceter'. ¶ Aug⁹. De q̄buſdā minut' aīalib⁹ q̄ſtio ē:
p̄mo creata vtrū in p̄mis ꝯditiōib⁹ creata ſint:an ex reb⁹ ꝓduct'? Pleraq;
em̄ de humidoꝝ corpoꝝ vitijs vel exalatiōib⁹ vl' cadauerib⁹ gi
gnunť. Quedā etiā de corruptiōe lignoꝝ ⁊ herbaꝝ ⁊ fructuū
⁊ de⁹ auctor oīm ē. Pōt āt dici minutiſſima q̄ ex aq̄s ⁊ ex terra
naſcunť tūc eē creata:in q̄b⁹ ⁊ illa ītelligunť q̄ naſcunť ex eis q̄
ēra gemināte orta ſūt. Que ꝟo ꝺ corꝑib⁹ aīaliū marie mortuo
rū:abſurdū ē dicere cū aīalib⁹ ipa creata eē:niſi ꝙ potētialiť in
ipſis et

a ¶ que vel de aq̄s vel de terra viuūt.
a maris:aueſq; multiplicenť ſup
b terram. Et factū eſt veſpe ⁊ ma
a ¶ Aug⁹.quinta diſtinctio.
ne/dies quintus. Dixit quoq; a
a ¶ īfime pt' ornamēta. b ¶ caro abſtinēs
ab oꝑib⁹ malis. c ¶ germina virtutum
c de⁹: Producat terra aīaȝ viuē b
a ¶ Aug⁹.vitā imitādo ſctōꝝ q̄ſi ꝓximoꝝ.
b ¶ Be.hūanos vſus iuuātia. c ¶ ſcrutā
tes terrena ꝑ q̄ intelligāt celeſtia. ¶ q̄ vn
gue ledunt vel dente.
d teȝ in genere ſuo:iumēta ⁊ repti c d
a ¶ Aug⁹.ferocitate ſupbientes
lia et beſtias terre ꝭm ſpecies e
a ¶ Beda:ne homo vacuā domū intraret
ſuas. Factumq; eſt ita. Et fecit
deus beſtias terre iuxta ſpecies
¶ ſimplices.
ſuas:⁊ iumēta ⁊ om̄e reptile ter
a ¶ Be.p̄paratis q̄ hoībus famulenť.
re in genere ſuo. Et vidit deus f

ipſis ⁊ materialiť erāt ꝯſemīata. ¶ Aug⁹. De venenoſis ⁊ ☞
pnitioſis q̄riť:vtrū p⁹ pctm̄ hoīs ad vīdictā creata ſint:an po Uenenoſa
ti⁹ creata īnoxia pctōrib⁹ nocere ceperūt. Potuerūt ḡ creata et pnitioſa
nil nocere ſi cauſa nō fuiſſet:vel ťrēdoꝝ puniēdorūq; vitioꝝ: animalia
vl' ꝓbāde ⁊ pficiēde ꝟtut':q: ⁊ exēpla ꝟtut' ⁊ patiētie alijs
dāda:⁊ hō tētat⁹ certi⁹ ſibi īnoteſcit:et
iure ſal⁹ illa turpiť ꝑ voluptatē amiſſa:
ꝑ dolorē fortiť ē recuꝑanda. Beſtie tñ
beſtijs nocēt/q̄ pctm̄ nō hñt:vt nec vī
dicta dicať:nec tali exercitio recipiant
ꝟtutē. Sȝ alie ſūt cib⁹ aliaꝝ:nec iđo re
cte nō eſſent q̄b⁹ alie veſcunť. Hñt enī
oīa q̄ȝdiu ſūt mēſuras/nūeros/ordīes
q; ſuos:q̄ cūcta merito ꝯſiderata lau
danť. ¶ Aug⁹. Illꝺ etiā mouet. Si Queſtio
aīalia noxia viuos ledūt penaliť:exer
cēt ſalubriť:aut ignorant docēt:cur in
eſcas mortuos lacerāt? Quaſi q̄cq; in
terſit:caro iā exanimīs ꝑ q̄s iā trāſit⁹ eat
q̄ mirabili potētia eſt reformāda. Mo
uis ⁊ hīc doceať ꝓpť inanes curas exa
nimatoꝝ corpoꝝ ſuoꝝ nlla genera mor
tiū eē horrēda. ¶ Aug⁹. Sic q̄uis ⁊
hinc fiat q̄dā prudētib⁹ admonitio:vt
ita ſe cōmēdēt creatori oīa maxīa ⁊ mi
nima occulto nutu adminiſtrāti:cui eti
am nr̄i capilli nūerati ſunt:ne ꝓpter in
anes curas exanimatoꝝ ſuoꝝ corporū
vlla genera mortiū ꝑhorreſcāt:ſed pie
fortitudinis numeros ad oīa p̄parare
nō dubitēt. ¶ Aug⁹. Queriť q̄re hic Queſtio
nō ſit additū:qꝺ dictū ē de aīalib⁹ aq̄
rū: Bñdixitq; ei deus dicēs: Creſcite
⁊ multiplicamini ⁊c. Forte qꝺ de p̄ma creatura aīe viuentis
dictū erat/de ſecunda ſubintelligendū reliquit:maxime quia
in huius diei oꝑib⁹ alia plura erat dictur⁹. Herbas aūt atq;
ligna:quia nō habent generandi affectū:huius benedictio
nis forſitan indigna iudicauit. Quod neceſſario repetitū eſt
in homine:ne quis putet in officio gignēdi filios eſſe pecca
tū:ſicut in fornicatiōe ſine ꝯiugio. d ¶ Beſtias terre ⁊c.
Beda. Ordinis mutatio nihil curandū in nr̄a loquela/q̄d
prius in creaturarum ordine nominemus:cū deus creauerit
omnia ſimul. ¶ Myſtice/Beda/ Iſidorus. Sexta die Myſtice
☞ ꝓducit terra

Nicolaus de lyra

✻ nō ē ī plāť ⁊ herbis:ideo in ꝓductiōe eaꝝ nō fit mētio
de tali benedictione eaꝝ. a ¶ Dixit quoq; deus. Hic de
ſcribiť opus ſexte diei in qua ornata ē terra aīalibus.⁊ hoc ē
quod diciť: b ¶ Producat terra ⁊c.i.aīalia viuētia:que
ſignificanť ꝑ animā:quia res denoīať a forma:⁊ ꝯſequenter h
magis ſpecificat dicēs: c ¶ Iumenta.q̄ȝtū ad aīalia q̄ ve
niūt ad vſum hominis:que generali noīe dicunť iumenta:q̄
ſi iuuamēta. d ¶ Et reptilia.q̄ȝtū ad animalia pedibus ca
rentia:⁊ q̄ȝtū ad habētia pedes breues/vt lacerte ⁊ ꝯſimilia:
ꝓpter qꝺ ſe videnť trahere ſup terrā. e ¶ Et beſtias terre.
q̄ȝtū ad aīalia ſilueſtria:ideo dicunť beſtie q̄ſi vaſtie. f ¶ Et
vidit deus ꝙ eſſet bonum ⁊c. Poſtq; moyſes deſcripſit
creationē eoꝝ que facta ſunt:q̄dammō ꝓpter hominē vt p̄
dictū eſt:hic ꝯſequēter deſcribit hominis formationē:⁊ diui
diť in duas partes:quia p̄mo deſcribit hominis formationē. Diuiſio
ſecundo eius lapſum ⁊ tranſgreſſionē.iij.c.ibi: Sed ſerpēs.
Prima in duas:quia p̄mo deſcribit hoīs formationeȝ.ſcđo
eius ſtatum ⁊ ꝯditionē.ij.ca.ibi: Igiť ⁊c. Prima adhuc in
duas:q: p̄mo deſcribit homīs formationeȝ.ſecundo eius cō
ſeruationē:ibi: Bñdixitq; illis deus. ¶ Circa p̄mum ꝯſide Aīe prin
randū ꝙ anima intellectiua q̄ eſt forma hoīs nō ē ex ſemīe ꝑ cipium
generationē ſ; a deo ꝑ creationē:⁊ ideo in formatiōe hoīs nō
diciť: ꝓducat ťra vl' aliq̄d hoꝝ ſilē:ſ; faciam⁹ hoīeȝ:⁊ dicūt he
brei ꝙ ē ꝟbū dei ad āgelos:ſ; h̄ videť falſuȝ:q: āgeli nō coo
peranť deo in creatiōe aīe:in q̄ ꝯſiſtit imago ipi⁹ dei.⁊ iđo di
cēdū ꝙ diť: Faciam⁹ in p̄lali:ad denotādū p̄lalitatē ꝑſonaꝝ ī
diuīs:verūtñ q: iſta p̄lalitas ſtat cū vnitate ſimplic' eēntie:iō
✻ poſtea ſb̄ditur
✻ b ¶ Producat terra ⁊c. Per beſtias ⁊ iumēta intel Moraliť
ligi pn̄t artes mechanice q̄ ſunt q̄dā hoīs iuuamēta in corꝑa
li vita:acq̄runť etiā ꝑ motū corꝑis ꝓpter qꝺ dicunť ꝓduci ꝺ
terra. Poſt formationē hominis in eſſe nature ꝯſeq̄nť poni
tur ei⁹ formatio in eſſe gr̄e ꝭm ꝟtutes theologicas.cūȝ diciť:
✻ Faciamus hominē

ꝓducit terra aĩam viuã: qñ caro nr̃a ab opib⁹ moꝛtuis abſtinẽs viua
A tutũ germĩa parit: ſm genus ſuũ. i. vitã imitãdo ſctõꝝ. vñ. j. Coꝛ. iiij. d
Imitatoꝛes mei eſtote ⁊c̃. Scõm gen⁹ nr̃m viuim⁹/ qñ ſctõs q̃ſi ꝑmos
imitamur. Producit ẽra beſtias. i. hoĩes ferocitate ſupbiẽtes: Et peco/
ra. i. ſimplr̃ viuẽtes: Et ſerpẽtes aſtutos. ſ. ⁊ bonũ a malo diſcernẽtes: ⁊
quaſi reptãdo ſcrutãtes terrena p q̃ intelligãt celeſtia.
a ¶ Faciam⁹ hoĩem ad ⁊c̃. Aug⁹. Inſinuat̃ plurali
tas ꝑſonaꝝ. p. ⁊. f. ⁊. ſſ. ⁊ ſtatiꝫ vnitas deitat̃. cũ dr̃: Et
fecit de⁹ hoĩem ad imaginẽ dei: nõ pat̃ ad imaginẽ ſuĩ
filij. Nõ enĩ vere diceret̃ ad imaginẽ nr̃am: ſed ita di/
ctũ eſt: Fecit de⁹ hoĩem ad imaginẽ dei: ac ſi diceret̃ ad
imaginẽ ſuã. Cũ aũt dr̃ ad imaginẽ dei/ cũ ſupi⁹ dictũ ſit
ad imaginẽ nr̃am: ſignificat̃ ꝙ nõ h̶ agit pluralitas ꝑ/
ſonarũ vt plures deos credam⁹: ſꝫ ⁊ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃
ſctm̃ vnũ deũ accipiam⁹. ¶ Be. Faciam⁹ ho. ⁊c̃. Ap
paret q̃re dictũ ſit vt cetera fierẽt/ iuxta gen⁹ ſuũ et ſpẽs
ſuas. Erat enĩ hõ creãdus/ q̃ nõ ſolũ generi ſuo ⁊ ſpeci/
ei cõgrueret: ſꝫ ad imaginẽ creatoꝛis fieret: cui⁹ dignita
tis magnitudo oñdit̃: cũ quaſi conſilio creatur. nec ſim
pliciter dr̃ ſicut de ceteris: fiat hõ: ſꝫ faciam⁹ hoĩem ad
imaginẽ et ſimilitudineꝫ nr̃am. In q̃ vnitas trinitatis
oſtendit̃ ⁊ cõmẽdat̃. Trinitas enĩ in p̃cedẽtib⁹ inſinua
tur. cũ dr̃: Dixit de⁹ fiat: ⁊ fecit de⁹: ⁊ vidit de⁹ ꝙ eẽt bo
Quõ ad imaginẽ dei homo creatus nũ: ſꝫ manifeſti⁹ cuꝫ dr̃: Faciam⁹ hoĩem ad ima. ⁊ ſi. n.
Dũ enĩ q̃ doceret̃ nõ erat: occulta fuit p̃dicatio deitat̃.
Ubi creari cepit hõ/ fides ⁊ dogma ỽitatis emicuit. In
eo enĩ ꝙ dr̃ faciam⁹: vna opatio triũ ꝑſonarũ oſtendit̃.
In h̶ ỽo ꝙ ad imaginẽ ⁊ ſilitudinẽ nr̃aꝫ: vna ⁊ eq̃lis ſb̶
ſtãtia trinitat̃. Angelis enĩ a deo nõ dr̃: Faciam⁹ hoĩeꝫ
ad ima. ⁊ ſi. no. Dei enĩ ⁊ angeloꝝ nõ ẽ vna ⁊ eadẽ ima
go vel ſilitudo. Nõ aũt ſm corpus: ſꝫ ſm ĩtellectũ mẽt̃
ad imaginẽ dei creat⁹ eſt hõ: q̃uis in coꝛpe quãdã ꝓꝑie
tatẽ habeat q̃ h̶ ĩdicet: q: ẽ erecta ſtatura/ ſm quã coꝛp⁹
Queſtio aĩe rõnali cõgruit: q: in celũ erectũ eſt. ¶ Querit̃ quõ
ĩmoꝛtalis fact⁹ ſit hõ p̃ alijs animãtib⁹ ⁊ cũ illis cõem ac
ceperit alimoniã? Sꝫ alia eſt ĩmoꝛtalitas carnis quã in
Adã accepim⁹: alia quã ĩ reſurrectiõe p xp̃m ſperam⁹. Ille fact⁹ eſt hõ ĩmoꝛtalis
vt nõ poſſet moꝛi ſi nõ peccaret. Moꝛeret̃ aũt ſi peccaret. Filij ỽo reſurrectionis
eq̃les angelis: nec poterũt vltra peccare nec moꝛi. Caro ğ nr̃a poſt reſurrectiõeꝫ
nõ eget ciboꝝ refectiõe: q: nec fame/ nec laſſitudĩe/ nec alia infirmitate adeſt defe
ctio vl̃ poterit corrũpi. Caro ade añ pctm̃ ita ĩmoꝛtalis creata ẽ/ vt p alimoniã ad
iuta/ eẽt moꝛt̃ ⁊ doloꝛis expers: donec coꝛpalib⁹ ĩcremẽt̃ pduct⁹ ad etatẽ q̃ cõdi/
toꝛi placeret: multiplicata ꝓgenie ipõ iubẽte ſumeret etiã de ligno vite/ q̃ pfecte
ĩmoꝛtal̃ fact⁹/ cibi vlteri⁹ adiumẽta nõ req̃reret. Sic ğ ĩmoꝛtal̃ et incoꝛruptibilis
cõdita ẽ caro hoĩm: vt ſuã ĩmoꝛtalitatẽ ⁊ ĩcoꝛruptionẽ p cuſtodiã mandatoꝛũ dei
cuſtodirẽt. In q̃b⁹ et h̶ erat/ vt d̃ illis lignis cõceſſis mãducarẽt: ab h̶ ĩterdicto ab
B ſtinerẽt. Per hoꝛũ eduliũ ĩmoꝛtalitatis dona cõſeruarẽt: illi⁹ tactu moꝛtẽ ĩueni/
rẽt. Sic ỽo ĩcoꝛruptibil̃ ⁊ ĩmoꝛtalis erit ĩ fine caro nr̃a: vt ſic̃ angeli/ in eodẽ ſta/
tu ſemp maneat: ⁊ coꝛpalib⁹ cibis (q̃ ibi nõ erũt) egere non poſſit. Nã ꝙ angeli
cũ p̃triarchis mãducauerũt: nõ ĩdigẽtia ſꝫ benignitate factũ ẽ: vt hoĩb⁹ familiari⁹
cõgruerẽt. Chriſt⁹ q̃ꝫ poſt reſurrectionẽ mãducauit: nõ vt cibo ĩdigeret: ſꝫ vt ve/
Nota rã poſt moꝛtẽ ſe carnẽ recepiſſe mõſtraret. b ¶ Et p̃ſit. Aug⁹. Notãdũ etiã q:
cũ dixiſſet ad imaginẽ nr̃am/ ꝯtinuo ſb̶iũxit: Et p̃ſit piſcib⁹ maris ⁊ vo. ce. Ut. ſ. ĩ
telligam⁹ ĩ h̶ factũ hoĩem ad imaginẽ dei: ĩ q̃ irrõnabilib⁹ añcellit. Id aũt ẽ rõ vl̃
mẽs vel ĩtelligẽtia vl̃ ſi ĩ alio noĩe cõmodi⁹ vocet̃: ĩ q̃. ſ. cõtẽplãde ỽitati inheret.
c ¶ Et creauit d. ho. Qui nõ q̃lĩbet ſctõꝝ imitãdo: ſꝫ ipãm ỽitatẽ intuẽdo
opat̃ iuſticiã: vt ipãm ỽitatẽ intelligat ⁊ ſeq̃t̃. h̶ accipit ptãteꝫ ſup oĩa: q: ſpũalis
q̃ſq; effect⁹: ⁊ deo ſilis oĩa iudicat: ⁊ ipẽ a nemĩe iudicat̃. ¶ Et creauit ⁊c̃. Au
Nota guſti. Notãdũ ꝙ ſicut ĩ creãda luce dr̃: Fiat lux: ⁊ ſtatim ſequit̃: ⁊ facta ẽ lux. ſic
cũ dr̃: Faciam⁹ hoĩem: infert̃: ⁊ fec̃ de⁹ hoĩem ad imaginẽ dei: q: iſta natura ĩtel
lectualis ẽ: ſic̃ illa lux: ⁊ h̶ ẽ ei fieri/ qđ agnoſcere verbũ p qđ fit. Si enĩ diceret̃:
Et factũ ẽ ita: ⁊ adderet̃: ⁊ fec̃ de⁹: q̃ſi pri⁹ ĩtelligeret̃ factũ ĩ cognitiõe rõnal̃ crea
ture: ⁊ tandẽ ĩ creatura q̃ rõnalis nõ eſſet. Quõ aũt hõ ĩmoꝛtalis fact⁹ ſit/ ⁊ ali/
moniã vel eſcã cũ alijs aĩalib⁹ accepit/ herbã afferẽtẽ ſemẽ ⁊c̃. difficile eſt dicere.
Si eĩ moꝛtal̃ pctõ effect⁹ ẽ: añ nõ indigebat his cibis: q: nõ poſſet fame corrũpi.
Qđ enĩ dictũ ẽ: Creſcite ⁊ multiplicamĩ ⁊ re. ter. q̃uis niſi p ꝯcubitũ poſſe fieri
nõ videat̃ (Uñ hinc q̃ꝫ moꝛtaliũ coꝛpoꝝ extitit indiciũ) potuit tñ eſſe ali⁹ modus
in coꝛpoꝛib⁹ ĩmoꝛtalib⁹: vt charitatis affectu: nulla corruptiõis cõcupiſcentia filij
naſcerent̃: nec moꝛtuis parẽtib⁹ ſucceſſuri: nec ipĩ moꝛituri/ donec terra hoĩbus
impleret̃. ⁊ ſic inſtituto ſancto pplõ: qualẽ poſt reſurrectionẽ futurũ credim⁹ na/
ſcendi etiã modus fieret. Quidã ſuſpicati ſũt nũc interioꝛẽ hominẽ factũ: coꝛpus
aũt cũ ait: ⁊ finxit de⁹ hoĩem de limo terre: nec attẽdũt maſculũ et feminã ſm coꝛ
pus tm̃ fieri potuiſſe. Ne putaret̃ ei ſolũ ſpm̃ eẽ factũ: q̃uis ſm eũ ſolum ad ima
ginẽ dei ſit fact⁹: addit̃: Maſculũ et fe. c. e. vt coꝛpus factũ ĩtelligat̃. Rurſus ne
androgeni ĩ vno hoĩe vterq; ſexus deputaret̃/ ſicut q̃s androgenos vocãt/ pluraliter ſubie/
cit: fec̃ eoſ: q̃uis mulier nõdũ eẽt a viro diuiſa: ſꝫ mat̃ialit̃ p̃ſemiata. d ¶ Ma/
ſculũ ⁊ feminã ⁊c̃. Aug⁹. Poſtea pleni⁹ et vñ et quõ hoĩes facti ſunt/ exponi
tur. Sed nunc breuiter creati referunt̃: vt ſexti diei operatio: et ſeptime dedica/
tio cum ceteris

a ¶ trinitatem ſignificat.
a ꝙ eſſet bonũ/ ⁊ ait: Faciamus
a ¶ facta ⁊ oꝛnata habitatione mũdana hõ tãq; habitatoꝛ ⁊ dñs oĩm erat creãd⁹.
b ¶ vnitatẽ trinitat̃ inſinuat. ¶ eterni tate. ¶ rõnalẽ ĩmoꝛtalẽ. c ¶ moꝝ ſctita te: ⁊ iuſtificatiõe. ¶ ĩnocẽtie ⁊ iuſticie.
hoĩem ad imaginẽ ⁊ ſilitudinẽ
a ¶ trinitatis. b ¶ irrationali creature dominus omniũ inferioꝛum.
b noſtrã: ⁊ p̃ſit piſcib⁹ mar̃ ⁊ vo a
latilib⁹ celi ⁊ beſtijs vniuerſeq;
terre: omniq; reptili qđ mouet̃ ĩ
a ¶ Quia ſpirital̃ q̃ſq; effect⁹ ⁊ deo ſimi/ lis oĩa iudicat et ipſe a nemine iudicat̃. j. Coꝛ. ij. d.
c ẽra. † Et creauit de⁹ hoĩem ad
a ¶ in rõne q̃ cõtẽplande veritati inheret
b ¶ repetit: vt cõfirmet ⁊ quales facti ſi/ mus diligẽti⁹ indulcet. c ¶ id eſt ſuaꝫ. ¶ non patris: non filij.
imaginem ſuã: ad imaginẽ dei
a ¶ ſpũales doctoꝛes. b ¶ pleꝑſis non dũ erat mulier foꝛmata. ¶ obediẽtes.
d creauit illũ: maſculũ ⁊ feminã b

⁂ poſtea ſubdit̃ ĩ ſingulari: Et creauit de⁹ ho. C
imaginẽ ⁊ ſimi. ſuam. Imago aũt dei cõſiſtit in
aĩa q̃tũ ad ꝓꝑietates naturales. ſ. memoꝛiã: intel
ligẽtiã/ ⁊ volũtatẽ: ſilitudo aũt in gratuitis: ⁊ iõ ſi/
militudo eſt q̃dã pfectio imaginis: q: gr̃a pficit na
turã. Iudei aũt in glo. ſup pš. ponũt imaginẽ
in aĩa q̃tũ ad q̃ſdã ali/
as ꝓꝑietates. Primo Quõ hõ p̃ſit aĩalib⁹
q: ſicut aĩa replet totuꝫ
coꝛp⁹: ita de⁹ totũ mũ/
dũ. Hie. xxiij. d. Celũ
⁊ terrã ĩpleo dicit dñs.
Itẽ q: ſicut de⁹ vnicus
ẽ in ſuo ſeculo: ſic anĩa
vnica ĩ ſuo coꝛpe. Iteꝫ
ſicut de⁹ nõ inq̃nat̃ ſoꝛ
dib⁹ oꝛbis: ſic nec anĩa
ſoꝛdib⁹ coꝛpis. Itẽ ſic̃
deus videt oĩa ⁊ nõ vi
det̃: Exo. xxxiij. d. Nõ
videbit me hõ ⁊c̃. ſic
aĩa videt exterioꝛa ⁊ nõ
videt̃. Itẽ ſicut de⁹ nõ
doꝛmit iuxta pš. cxx. a.
Ecce nõ doꝛmitabit ne †. J. 5. a.
q; doꝛmiet q̃ cuſtodit iſ Ecci. 17. a.
rael ⁊c̃. ſic aĩa non doꝛ 40. di. c. il/
mit ĩ coꝛpe. Sꝫ iſta aſſi lud. 33. q. 5
gnatio imaginis videt̃ hec. 2. ſen/
multũ accidẽtalis. p̃di/ ten. di. 15.
cta aũt ẽ magis ꝓꝑia:
q: ponit̃ ĩ illis potẽtijs
anĩe p q̃s efficit̃ capax
ipĩ⁹ dei p cognitionẽ ⁊
amoꝛeꝫ. a ¶ Et p̃ſit
piſci. mar̃. ſ. q̃diu ſtabit ſubdit⁹ deo: q:
talis fuit hõ in ſtatu nature condite: vt q̃/
diu ſtaret ĩ obediẽtia ipĩus dei: inferioꝛa
obedirẽt ei: et iſtud dñiuꝫ ẽ hoĩ naturale.
Primo q: impfecta ſũt ꝓpter pfectioꝛa: vt
plãte ꝓpter aĩalia: ⁊ animalia ꝓpter homi
nẽ. ⁊ ideo ſicut plãte vtũt̃ aqua ⁊ terra ad
ſui nutrimentuꝫ ⁊ aĩalia plãtis: ita hoĩes
animalib⁹: et ideo iuſte p̃ſt eis. Scđo q:
pfectioꝛa gubernant impfectioꝛa: vt ange
li homĩes. regimẽ vero ẽ p prudentiã que D
ꝓꝑie eſt in homine: in quo eſt prudentia
generalis. in aĩalibus vero ſũt quedã pru
dẽtie pticulares tm̃: vt in aranea ad faciẽ/
dũ telã: ⁊ ſic de alijs: ⁊ iõ aĩalia ſunt homi
ni ſubiecta. Tertio q: homo factus eſt ad
imaginẽ dei: ideo iuſte obediũt ei inferio/
ra ſm naturã inſtitutã: ſed in penã pecca/
ti iſta obediẽtia ẽ ei ſubtracta: ſicut et obe
dientia virium inferioꝛum reſpectu ratio/
nis: ⁊ coꝛpoꝛis reſpectu anime. Sequit̃:
b ¶ Maſculũ ⁊ feminã ⁊c̃. Ex iſta lit/
tera dixerũt aliqui hebrei ꝙ a prima foꝛ/
matiõe natura hũana foꝛmata eſt in vtro/
q; ſexu: verũtamẽ coꝛpoꝛa viri ⁊ mulieris Quõ vir et
ita erãt coniuncta in lateribus ꝙ faciebãt mulier pri/
vnũ cõtinuũ: ſed poſtea ſepata ſunt virtu/ mo creati
te diuina. Sꝫ q: ꝯ h̶ videt̃ illud qđ. j. dr̃:
Tulit vnã de coſtis ei⁹ et edificauit eã in
mulierẽ. Itẽ qđ ibidẽ dr̃: Repleuit carnẽ
ꝓ ea. talis aũt repletio nõ eſſet neceſſaria
ſi fuiſſent tãtum coꝛpoꝛa ſeparata: ideo ad
hoc reſpondẽt dicentes ꝙ iſtud vocabu/
luꝫ quod hic accipit̃ ꝓ coſta: hic in hebreo
eſt equiuocum: q: ſignificat coſtã ⁊ lat⁹: et
⁂ de hoc habẽt
⁂ ¶ Faciam⁹ hominẽ ad imagi/ Moꝛalit̃
nẽ ⁊ ſilitudinẽ noſtrã. Per imagineꝫ
fides cõgrue deſignat̃. Greg. ſup Ezech.
Facies itaq; ad fidẽ ptinet. Per ſimilitu/
dinẽ vero charitas q̃ tranſfoꝛmat aman/
tem in amatum.

Et inſpirauit

tio cū ceteris explicet. Maſculū vnū: ⁊ feminā vnam in pncipio creauit de⁹: nō vt cetera aīantia q̄ in ſingulis generatiōib⁹ creauit de⁹ plura: vt hūanū gen⁹ firmiori copula ꝯſtrīgeret: cū ſe ex vno ortū meminiſſet. vn̄ cū ſbiūgeret: Maſculum ⁊ feminam creauit eos: noluit addere ad imaginē dei: qđ vnitate cōiūctiōis etiā in femina ītelligendū reliqt. Vn̄ autē in h loco creati dicūt. et ſi modus creatiōis nō explicat: vt cōgrue inducat diuina bn̄dictio q̄ dicit: Creſcite ⁊ mlͭiplicamini. Multiplicatio enī hominū coniūctione maris ⁊ femine pficit. Nō igit dānāde nuptie/ qs ad ꝓpagationē ſupna bn̄dictio inſtituit: ⁊ ſi virginitas preferat.

Myſtice ¶ Beda. Iſi. Myſtice. P⁹ hec fecit de⁹ hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā: virum. ſ. pfectum: qui ipaꝫ veritatē contemplādo opat iuſticiā. Hic accipit poteſtatē piſciū maris: ⁊ volatilium celi: pecoruꝫ: ferarum: atq̄ repentium: quia ſpiritualis ſimilis deo factus/ omnia iudicat ⁊ ipſe a nemine iudicatur. i. Corinth. ij. d. Maſculum ⁊ feminam creauit eos. quia ſicut viro mulier: ſic ſpirituali ⁊ perfecto viro/ minus pfectus obedire debet. dicit enī eis: Creſcite et multiplicamī ⁊ replete terram. In ſpiritualib⁹ ſcilicet donis vt ratio dominetur carni: q̄ſi inſenſato animanti: et perturbationibus eius. Per herbam ſeminalem et lignum fructuoſuꝫ in eſcam hominibus datum: intelligimus oblationes ſanctoꝝ. vnde Paulus: Seminauimus ſpūalia vobis: magnū ē ſi carnalia vr̄a metam⁹. i. Cor. ix. b.

24. q. 3. c. quidam. b. floriani.

a ¶ non ſimul in tempe: ſed in pſcientia.

creauit eos. Bn̄dixitq̄ illis de⁹/ a

a ¶ Fecunditatē ſexus accipite. ¶ ſpūalis intelligentie gradibus.

et ait: Creſcite ⁊ multiplicamini b

a ¶ Nuptie replent terrā: virginitas celū.

b ¶ Neceſſarijs vſibus

et replete terram: ⁊ ſubijcite eaꝫ:

a ¶ vt ratio dominet omni carnali pturbationi quaſi inſenſibili animanti.

a et dominamini piſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ vniuerſis animantibus q̄ mouent ſup terram.

b Dixitq̄ deus: Ecce dedi vobis c/d

¶ vt de oblatiōibus ſubditoꝝ viuāt plati.

oēꝫ herbā afferentē ſemen ſuper terram: ⁊ vniuerſa ligna que habent in ſemetipſis ſementē generis ſui: vt ſint vobis in eſcam et cunctis animātibus terre: omniq̄ volucri celi et vniuerſis que mouent in terra: ⁊ in quibus eſt anima viuens/ vt habeant ad ve-

a ¶ .i. in eſum ſibi ꝯceſſa cognouit homo

c/d ſcendum. Et factū eſt ita † Vidit/ e

¶ non cōmendat hominē ſpecialiter ſicut cetera: quē ab ordine receſſuꝝ pſciebat.

q̄ deus cūcta que fecerat: ⁊ erāt

de h hn̄t plura exēpla ī biblia hebraice ſcpta q̄ ptrāſeo: ⁊ ſilr ē ī gallico vbi coſta ⁊ lat⁹ eiſdē lr̄is ſcribūt: ⁊ modicū differūt in ꝓlatiōe: vbi g̃ trāſlatio nr̄a hꝫ: Tulit vnā d̄ coſtis ei⁹. dicūt ꝙ debuit dicere: Tulit vnū d̄ laterib⁹ ei⁹: qꝛ illi⁹ toti⁹ corpis ꝯtinui/ vnū lat⁹ erat corp⁹ mulierꝭ ⁊ aliđ lat⁹ erat corp⁹ viri vt pdictū ē. ſepando aūt corp⁹ mulierꝭ a corpe viri/ tulit vnū de lateribus. Ad ſcđaꝫ dicunt ⁊ veꝝ eſt: ꝙ vbi trāſlatio nr̄a hꝫ: Et repleuit carnē ꝓ ea. lr̄a hebraica hꝫ: ⁊ clauſit carnem in loco ſuo. ſ. extēdēdo cutē ſup carnē in loco ſepatiōis. Sꝫ nō obſtātib⁹ illis: adhuc videt dicta expoſitio irrōnabilis: qꝛ tal' ꝯiūctio duoꝝ corpoꝝ ptiet ad mōſtra: ſic legit ī chronica Guil. Oꝛ tpe philippi regis frācie: q̄ fuit non⁹ an̄ iſtū karolū q̄ mō regnat: Anno dn̄i M. ccc. xvij. in ꝯfinio normānie ⁊ britānie: nate fuerūt due mulieres in vno corpe: ita tn̄ ꝙ oīa ſupiora vſq̄ ad vmbilicū erāt duplicia īferiora aūt erāt ſimplicia: ⁊ ꝙ eēnt vere due mlſieres: apparuit p h ꝙ aliqn̄ vna triſtabat ⁊ alia gaudebat: ⁊ aliqn̄ vna dormiente alia vigilabat: ⁊ vna fuit mortua pl⁹ q̄ p ānū an̄ aliā: ſcđa tn̄ ex pōdere ⁊ fetore cadauerꝭ mortua ē. Mōſtra āt p accidēs ꝯtigūt ī natura: ⁊ iđ nō ē rōnabile ꝙ in pma reꝝ īſtitutiōe artifex oīm īcipet ab ill' q̄ ſunt p accidēs: qꝛ talia nō cadūt ſb arte: ⁊ maxīe ī natura hūana q̄ nobilior ē. Itē videt ꝯ veritatē lr̄e: qꝛ. ſ. dr ꝙ formatꝭ cūctꝭ aīantib⁹ dn̄s adduxit ea ad adā: ⁊ ꝙ ī ill' nō īueniebat adiutor ſilis illi: ꝓpt qđ ꝓceſſit ad formationē mlſierꝭ d̄ coſta viri. Itē ibidē dr: Et edificauit coſtā quā tulerat d̄ adā ī mlſierē. ſi āt n̄ eēt ibi coſta ſꝫ lat⁹ qđ ſepaſſet dn̄s ab alio latere mō ſupdicto: p talē ſepationē nō magꝭ edificata fuiſſet mulier q̄ vir: ꝓpt ꝙ Ra. Sa. hāc expoſitionē nō tenet ſꝫ illā q̄ ſeq̄t. ſ. ꝙ natura hūana pmo ſit formata ī ſexu maſculio tm̄: ⁊ poſtea mlſier ſit formata d̄ coſta viri. Oꝛ aūt h dr: Maſculū ⁊ feminā creauit eos. h ē p anticipationē: qꝛ ſtatī volebat facē mētionē d̄ mlͭiplicatiōe humāe nature q̄ fit p cōmixtiōnē marꝭ ⁊ femīe. cū ſbdit: Creſcite ⁊ mlͭiplicamī. Sꝫ poſtea. ij ca. ſerioſe explicat modū formatiōis mlſierꝭ d̄ coſta viri: ⁊ ideo tenēdū eſt ꝙ natura hūana pmo fuit ꝓducta ī vno īdiuiduo: ⁊ ī ſexu virili tm̄: vt ſic eēt pm⁹ hō pncipiū oīm īdiuiduoꝝ nature hūane: ⁊ p ꝯn̄s totius ſpēi ſuo mō: ſic de⁹ ē pncipiū toti⁹ vniūſi: vt in h eēt q̄dā ſilitudo hoīs ad deū ꝓpt dignitatē hūane nature. vn̄ dr Actꝭ. xvij. f. De⁹ fec ex vno om̄e gen⁹ hoīm. Scđo vt vir magꝭ vxorē diligeret: ⁊ ei inſepabili⁹ inheret dū cogſceret eā ex ſeipo ꝓductā eē. vn̄ dr. ſ. De viro ſūpta ē. Qōbrē relinquet hō prēꝫ ⁊ mrēꝫ ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ h fuit maxīe neceſſariū in ſpecie hūana: in q̄ mas ⁊ femīa ſm dictamē rōnis recte hn̄t ſil' māere p totā vitā: qđ nō ꝯtigit in alijs aīalib⁹. Tertio qꝛ mas ⁊ femina ꝯiūgunt in hoīb⁹/ nō ſolū ꝓpt generationē vt in alijs aīalib⁹: ſꝫ etiā ꝓpt domeſticā vitā in q̄ ſunt aliq̄ ꝓpria opa viri ⁊ aliq̄ femīe: in q̄ vir ē caput mulierꝭ: ꝓpt qđ ꝯueniēter ex viro formata ē: ſic ex ſuo pncipio. Quarto ē ad h rō ſacralis. figurat enī p h ꝙ eccl'ia ſumpſit pncipiū a chriſto: vn̄ dicit apl's ad Eph. v. g. Sacrm̄ h magnū ē in chriſto ⁊ eccl'ia.

G

Mōſtꝝ cōtingit ī normannia

Monſtrū gemelloꝝ

Quare mulier de coſta viri facta

Ecci. 39. c.

H

a ¶ Et dn̄amī piſcibus marꝭ. Qđ prius q̄ſi ꝯſulēdo dixerat de eis: nūc dicit imperās: vt habeāt ſcꝫ dominiū omniū creaturarū in īferiore pte mūdi. qđ p ſingl'a exequit: Et dn̄amini piſcib⁹ marꝭ. Be. Querit q̄ vtilitate hō dn̄atū int cetera aīantia pcepit: ⁊ ad q̄s vſus q̄ve ſolatia ſunt hec creata homini ſi nō peccaret: Nō em̄ ad eſcā ſed herbe tm̄: ⁊ arboꝝ fructus pmo ꝯceſſa ſunt. Sed forte quia peccaturū pſciebat deus hominē: ⁊ ſic futurum mortalē/ quem creauerat immortalem: ea primordialiter inſtituit: q̄bus ſe iaꝫ mortalis poſſet tueri: habens. ſ. ex his alimentū/ ⁊ indumētū: ⁊ laboris adiumentū. Poſtq̄ aūt ꝯditori ſubiectus eſſe noluit: iure dominiū pdidit. In teſtimoniū vero pme creationis legim⁹ aues viris ſanctis ſeruiſſe: ⁊ rictus beſtiarū et ſerpentū venenū ceſſiſſe. b ¶ Ecce dedi vobis ⁊c. Be. patet ꝙ ante pctm̄ hoīs/ terra nihil noxiū protulit: nō herbā venenatā: non arborē ſterilem. Oīs enī herba ⁊ ligna data ſunt hoībus: ⁊ volatilib⁹ ⁊ aīantibus terre in eſcā. Vn̄ ptꝫ ꝙ tūc aīalia aīa'iū eſu nō viuebāt: ſꝫ ꝯcordit herb ⁊ fructib⁹ veſcebāt. c ¶ Et factū ē ita. Aug⁹. Notādū ꝙ vbi dat ptās homī herbas ⁊ fruct⁹ edēdi: ſbinfert: ⁊ factū ē ita: in q̄ ſignificat: qꝛ h dicēte deo: hec ſibi in eſū ꝯceſſa coḡuit hō: nō ꝙ ſtatī ederit. Si enī ad oīa ſupdicta referim⁹ qđ ait: ⁊ factū eſt ita: ꝯn̄s erit vt dicam⁹ eos iā multiplicatos ſexta die: quod poſt multos factum eſt annos. d ¶ Viditq̄ de⁹ ⁊c. Aug⁹. Querit cū ſingillatī cetera bona dicant: cur homo ad imaginē dei factus cum ceteris hoc dicat: Sꝫ forte pſciebat deus eū peccaturum: nec in pfectione imaginis manſurum. Qui enī ſingillatim bonus eſt: magis cū oībus: ſꝫ nō conuertit. Cautū eſt ergo vt diceret qđ in pn̄ti veꝝ eſſet ⁊ pſcientiaꝫ futuri ſignificaret. Deus aūt ſic oīa ordinauit: vt ſiqua ſingillatim fuerint delinquendo deformia: ſemp tamen cum eis vniuerſitas ſit formoſa.

Queſtio

F

Nota

Queſtio

a ¶ Benedixitq̄ illis. Hic ꝯſequēter deſcribit humane nature iam formate ꝯſeruatio. ⁊ primo q̄ꝫtum ad ſpeciem. ſecundo q̄ꝫtum ad indiuiduum. ibi: Dixitq̄ deus. Circa primū conſiderandum ꝙ ſpecies humana conſeruatur p generationem/ maxime poſt lapſum per quem incurrit neceſſitatem moriendi. ⁊ hoc eſt quod dicitur: Benedixitq̄ illis. Iſta benedictio eſt dei ordinatio ad multiplicationem indiuiduorum in natura hūana per generationem. ideo ſubdit: b ¶ Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram ⁊c. Cetera patent ex predictis. c ¶ Dixitq̄ deus. Hic deſcribit conſeruatio q̄ꝫtum ad indiuiduum que fit per nutritionem. ⁊ hoc eſt quod dicitur: d ¶ Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ⁊c. Nō eſt ſic intelligendum ꝙ herbe ⁊ fructus arborum darent in eſcam hominibus/ beſtijs ⁊ auibus cōmuniter: ſed ſingula ſingulis ſm conditionē nature ſue: vtpote fruct⁹ arboꝝ hoīb⁹: vt dr. ſ. Ex oī ligno padiſi comedetꝭ. Herbe aūt ⁊ ſemīa herbaꝝ/ aīalib⁹ ⁊ auib⁹: diūſe tn̄ diūſis aīalib⁹ ſm ꝯueniētiā nature ſue: aliq̄ tn̄ aīalia ⁊ aliq̄ aues fructib⁹ arboꝝ veſcebāt: eſus āt carniū ⁊ piſciū nō ē laxat⁹ ſiue pmiſſus hoīb⁹: niſi p⁹ diluuiū. vt habet. ſ. ix. a. vbi dr ſic: Oē qđ mouet ⁊ viuit erit vob ī cibū. e ¶ Viditq̄ de⁹ ⁊c. Hec ē ꝯcluſio pcedētiū. lꝫ enī q̄libet ſpēs entꝭ bōa ſit in ſe: ex vniūſis tn̄ ptib⁹ vniūſi ordiatꝭ ad ſe īuicē ⁊ vlteri⁹ ad deū ſic ad ducē: admirabil' pulchritudo ⁊ bonitas ꝯſurgit.

Spēs humana ꝯſeruatur

A a ¶ Et factū eſt ve. ⁊ m. Myſtice. Iſi. mane ſexti diei fit p̄dicatio euangelij ꝑ chꝛiſtū. Finito ꝟo q̄nto/incipit ſextus:in q̄ veteris hoīs apparet ſenectꝰ. Hac em̄ etate vehemēter attritū eſt illud regnū/q̄n templū deiectū eſt ⁊ ſacrificia ceſſauerunt: ⁊ nunc gens illa q̄ſtū ad vires regni/q̄ſi vitā extremā trahit. In hac tn̄ etate tanq̄ in veteris hoīs ſenectute naſcit̄ nouus hō qui ſpūaliter viuit. Sexto enī die dictū eſt: Pꝛoducat terra aīam viuētē ⁊c̄. q꞉ in q̄nto die dictū erat: Pꝛoducant aque/nō aīam viuā ſed reptilia aīaꝝ viuaꝝ. Quō em̄ coꝛpa ſunt reptilia: ſic coꝛpali circūciſioni ⁊ ſacrificijs tanq̄ in mari gentium ppl'ſ ille ſeruiebat. Iſtā ꝟo aīam viuā dicit: q꞉ vita iam incipit eterna deſiderari. Serpētes ꝟo ⁊ pecoꝛa que terra ꝓducit: gētes ſignificāt euāgelio ſtabiliter crediturās: de quibꝰ dꝛ petro Act'.x.b. Macta ⁊ māduca: ⁊ cū illa īmūda diceret: audiuit: Que deus mūdauit/tu īmunda ne dixeris. Tūc fit hō ad imaginē ⁊ ſimilitudinē dei. Sic ī ſexta etate naſcit̄ chꝛiſtꝰ: de q̄ dꝛ: Et hō eſt: ⁊ quis cognoſcit eū? Et ſicut in illa die maſculus ⁊ femina: ſic in iſta etate chꝛiſtꝰ ⁊ eccl'ia. In illa die p̄ponit̄ hō pecoribus ⁊ ſerpentibꝰ ⁊ volatilibꝰ celi: et in hac etate chꝛiſtꝰ regit aīas ſibi obtēperātes: q̄ partim de gentibꝰ: ꝑtim de iudeis venerūt: vt ab eo domite māſueſcerēt/carnali.ſ. ꝯcupiſcētie dediti/ſicut pecoꝛa: vel tenebꝛoſa curioſitate obtenebꝛati/ q̄ſi ſerpētes: vel ſupbia elati/quaſi aues. In illa die paſcit̄ hō et aīalia q̄ cū ipſo ſunt/herbis ſeminalibus lignis fructiferis: ⁊ viridibus herbis

a valde bona. Et factū eſt

a ¶ Auguſtinus. ſexta diſtinctio.

veſpe et mane dies ſextꝰ

bus herbis. In iſta q̄q꞉ etate hō ſpūalis q̄cūq꞉ bonus miſter eſt chꝛiſti/ ⁊ eū ꝓ poſſe imitat̄: cū ipō ppl'o ſpūalit̄ paſcit̄/ſcripture alimētis ⁊ diuine legis: ꝑtim ad cōcupiſcendā fecūditatē rationū atq꞉ ſermonū tāq̄ herbis ſeminalibꝰ: ꝑtim ad vtilitatē moꝝ ⁊ hūane ꝯuerſationis/tāq̄ lignis fructiferis: ꝑtim ad vigoꝛē fidei: ſpei ⁊ charitatis in vitam ēt'nā/ tanq̄ herbis viridibꝰ.i. vigentibꝰ: q̄ nullo eſtu tribulationū areſcāt. Sꝫ ſpūalis ſic paſcit̄/vt multa ītelligat. Carnalis aūt .i. ꝑuulus in chꝛiſto tāq̄ pecꝰ dei vt credat ⁊ ſi nō intelligat: eoſdeꝫ tn̄ cibos oēs hn̄t. Huiꝰ etat' veſpa ē d q̄ dn̄s ait Luc. xviij. b. Putas veniēs filꝰ hoīs īueniet fidē ī t'ra? Poſt illā veſperā fiet mane: cū chꝛiſtꝰ veniet in claritate: tūc req̄eſcēt cū chꝛiſto ab oībꝰ opibꝰ ſuis: q̄bus dꝛ Matth. v. g. Eſtote ꝑfecti/ſic ⁊ pr̄ vr̄ celeſtis ꝑfectꝰ eſt. Ibi em̄ faciūt opa valde bona: poſt q̄ req̄eſcēt ī die ſeptimo/ q̄ veſperā nō hꝫ. ¶ Moꝛalit̄. Sexto die ꝓducit t'ra aīam viuā.i. hō de ſtabilitate ſue mentis: vbi hꝫ fructꝰ ſpūales.i. bonas cogitatōes: oēs motꝰ animi ſui regit: vt ſit ī illo aīa viua.i. rōni et iuſticie ſ'uiēs: nō terrenitati ⁊ pctō. Ita fit hō ad imaginē ⁊ ſilitudinē dei maſculꝰ ⁊ femīa .i. intellectus ⁊ actio: quoꝝ copulatione ſpūalis fetus terraꝫ impleat.i. carnē ſubijciat: ⁊ cetera que iā in hoīs perfectione dicta ſunt. In iſtis nāq꞉ diebus veſpera eſt ipā perfectio ſingulorū opeꝝ: ⁊ mane inchoatio ſequentiū. Moraliter

Igit̄ ꝑfecti

¶ Additio

¶ Geneſis.j. poſtilla. In pꝛincipio creauit deus

Omiſſis diuiſiōibꝰ curioſis accipio illā q̄ magis ꝯſueta ē dici.

Additio. Circa expoſitionē l'ralem huius pꝛimi capitu. Gen̄. que valde difficilis ē: ⁊ varie a doctoꝛibus tradit̄: tam grecis q̄ latinis ⁊ etiā hebꝛeis: quedā vident̄ p̄ſupponenda ad hoc vt ex multiplicitate ſenſuū aliquod planū ſaltē ſimpliciter capientibꝰ extrahat̄. Pꝛimū p̄ſupponitur ꝙ in hac expoſitiōe dictū Aug'. maxime eſt attendendū: q̄ ſupꝛa Geneſim ad l'am de hac materia tractans ſic dicit: In hmōi q̄ſtionibꝰ duo ſunt obſeruāda. Pꝛimū ꝙ veritas ſcripture incōcuſſe teneat̄. Secundū ꝙ cū ſcriptura diuina multipliciter exponi poſſit / ꝙ nulli expoſitiōi aliq̄s ita p̄ciſe inhereat: ꝙ ſi certa rōne conſtiterit hoc eſſe falſum: ꝙ aliq̄s ſm ſenſum ſcripture hoc aſſerere p̄ſumat: ex hoc enī ſcriptura ab infidelibus derideret̄: ⁊ eis p̄cluderet̄ via credēdi: hec ille. Ex quo ſequit̄ ꝙ veritas que in ſcriptura plane tradit̄: inconcuſſe tenēda eſt: nō obſtante ꝙ ph'i aliter ſentiāt tenendo circa hoc varias ſeu ꝯtrarias opi. licet enī ea que ꝑ rōnē demōſtratiuā habent̄ eſſe falſa/nō ſint attribuēda alicui auctoꝛitati ſacre ſcripture: eo ꝙ talia certa rōne conſtat eſſe falſa: tn̄ illa q̄ nō demōſtratiue/ſed opinatiue ⁊ ꝓbabiliter habent̄/nō cōſtant tanta certitudine: vt veritas plana ſcripture ꝓpter talē debilē certitudinē foꝛmidulosam ⁊ opinatiuā omittat̄: nec ob hoc eius plana expoſitio variet̄ ſeu diſſoluat̄: ⁊ hoc ſonat plane auctoꝛitas Aug'. p̄dicta. Et inde eſt ꝙ lꝫ ph'i pagani cōiter oppinent̄ mundū fuiſſe ab eterno: nō tn̄ catholici variant ex hoc expoſitiōeꝫ huiꝰ dicti: In pꝛincipio creauit deus celū ⁊ terrā. Sic vt ex ipō nō intelligāt mundū a deo ꝑ creationē incepiſſe. Nō enī de ꝑpetuitate mūdi a p̄te an̄ demōſtratiuā rōnē ph'i habent: vt in pꝛima parte ſcti Tho. q. xlvj. arti. ij. ſed ſolū opinatiuas ⁊ ꝓbabiles. Ex q̄ p̄ſuppoſito infert̄/ꝙ poſtillatoꝛ minꝰ ꝯuenienter ſe habet circa ꝓceſſum introductoꝛiū expoſitionis l'ralis huiꝰ ca. Dicit enī ꝙ ex varietate opinionū de natura materie a ph'is poſitarū dependet intellectꝰ opatiōis ſex dierū: qđ videt̄ incōuenienter dictū. Conſtat em̄ ꝙ ph'i in hoc nō demōſtratiue ꝓcedūt: al's nō ꝯtingeret eos diuerſimode vel ꝯtraria opinari: ſicut nec in geometricis ⁊ hmōi: ſed ſolū ꝓcedūt opinatiue: vn̄ nō debet ſenſus ſcripture ꝓpter hoc variari: ⁊ ideo ſcti doctoꝛes modicū curauerūt de hmōi opinionibꝰ varijs in hac materia: ſic̄ nec etiā refert ad articulū creatiōis credēde: vtrū celi ſint īmateriales vel habeāt materiā eiuſdē rōnis cū his inferioꝛibꝰ vel alterius rōnis. Scđo p̄ſupponit̄ ꝙ nō eſt incōueniens multiplicare expoſitiones in h' loco: dū tn̄ a veritate ſcripture plano mō intellecta nō deuient: ⁊ cū hec non aſſerendo/ ſed q̄ſi ꝓponendo dicant̄: hoc pꝫ ꝑ auctoꝛitatē Aug'. ſupiꝰ inductā. Mgr̄ etiā in. ij. diſt. xij. de hac materia tractans dicit ſic: Quidā ſctoꝝ patrū q̄ ꝟba dei atq꞉ arcana excellenter ſcrutati ſunt: ſup hoc q̄ſi diuerſa ſcripſiſſe vident̄: hec ille. Ubi notanda ſunt ꝟba mgr̄i ꝙ nō dixit diuerſa aſſeruiſſe vident̄. hoc enī eſſet ꝑiculoſum: ſed ſcripſiſſe tm̄.ſ. ſine aſſertione: taliter enī expoſitiōes multiplicare/ nō eſt ꝑiculoſum etiā ſctis ⁊ ꝑfectis viris/ q̄ꝝ doctrina locū auctoꝛitatis habet

ctoꝛitatis habet: ⁊ multo foꝛtius pōt cōuenire ſimplicibꝰ ſcriptoꝛibus: quoꝝ dicta nullā habent auctoꝛitatē niſi q̄ſtū veritas l'rē ſacre vel rō efficax eis tribuit: Nihil igit̄ temerari e aſſerendo: nec aliquā veritatē a ſctīs p̄ribus traditā excludendo: nec in aliq̄ diminuendo ad expoſitionē l'ralem eoꝝ q̄ in h' capitulo ꝯtinent̄: ſpecialiter vſq꞉ ad opus q̄rte diei incluſiue ꝓcedā: ⁊ pꝛincipaliter ſm pꝛimū ſenſum l'raleꝫ: de q̄ pꝛius in additione ſup ꝓlogū dictum eſt. Et q̄nq꞉ de ſecūdario ſenſu etiā l'rali quedā tangent̄: ⁊ hoc omiſſa recitatione variaꝝ ſeu diuerſaꝝ expoſitionū. ſimiliter et curioſitate diſtinctionū ſm oꝛdinē l'rē plane ꝓſequendo. In pꝛimo igit̄ de p̄mo quoddā ſummariū totiꝰ diuine opationis ſeu creatiōis in toto ſpatio ſex dierū ꝯtentū Moyſes videt̄ ꝓponere/cū dicit: In pꝛincipio creauit deus celū ⁊ terrā. In his enī ꝟbis ſm Chꝛyſ. pꝛemittit̄ ſummarie ⁊ cōpendioſe totū opus diuinū circa creationē: diſtinctionē: ⁊ oꝛnatū mundi: in oībus ſex diebus pꝛimis ſucceſſiue factū: ſic̄ ſi quis dicat talis artifex edificauit hāc domū: ⁊ poſtea ſubdat̄: pꝛimo fecit fundamenta. ſcđo erexit parietes. ⁊ tertiū ſupꝛapoſuit tectū ⁊ hmōi. Scđm quā expoſitionē cū dꝛ deū creaſſe celū ⁊ terram: intelligunt̄ oīa celeſtia ⁊ terrena eſſe a deo creata: que in ꝓceſſu ſex dieꝝ fuerunt creata ſeu ꝓducta. ⁊ hoc videt̄ ſentire Baſil. in hexa. qui ſup hoc verbū: Creauit celum ⁊ terrā/ſic dicit: Ex duobus aūt que extrema ſunt totius exiſtentiam enigmatice ſignificat: ⁊ ſic non opoꝛtet ꝑ celū in hoc loco intelligi empyreū tm̄/ vel ſidereum ſeu firmamentū ⁊ hmōi: ſed ſimul om̄ia celeſtia in hoc intelligenda ſunt. Sil'r per terrā in hoc loco nō ſolū intelligēda eſt arida ſeu elementū terre/ſed tota ſb̄ſtātia generabiliū ⁊ coꝛruptibiliū tam elementoꝝ q̄ mixtoꝝ in p̄dictis ſex diebus a deo ꝓductoꝝ. Ueritas huiꝰ expoſitionis pꝫ ex mō loquēdi ſacre ſcripture cōioꝛi ⁊ frequētioꝛi. ſil'r ex doctrina ſanctoꝛū apl'oꝝ. Pꝛimū pꝫ: nam infra Gen̄. ij. ſup illud verbū: In die q̄ fecit dn̄s celū ⁊ terrā. Glo. his igit̄ paucis ꝟbis inſinuata eſt oīs creatura. Legit̄ etiā Exo. xxxi. d. circa obſeruationē ſabbati: Sex diebus fecit deꝰ celū ⁊ terrā ⁊ in die ſeptimo requieuit: In quo loco manifeſtum eſt ꝙ celum accipitur pꝛo quacunq꞉ celeſti creatura: ⁊ terra ſimiliter pꝛo quacunq꞉ terreſtri modo ſupꝛadicto. Si enim hic accipit̄ celum pꝛo aliquo celoꝛū tm̄: ⁊ terra ꝓ aliq̄ terraꝝ tm̄: cetera terrena ⁊ celeſtia viderentur excludi ab opibus ſex dierū: qđ eſt manifeſte falſum. Simil'r et Deute. iiij. f. Scias hodie ꝙ dn̄s ipſe eſt deus in celo ſurſum: ⁊ in terra deoꝛſum: ⁊ nō eſt aliꝰ. Intelligendū eſt vniuerſaliter. ſ. ꝙ in celeſtibus ⁊ in terrenis nullus aliꝰ deus eſt. Similiter Hiere. xxiij. e. vbi pꝛopheta intendens aſſerere deum eſſe vbiq꞉ dicit. Nūquid nō celum ⁊ terram ego impleo dicit dn̄s: quod habet intelligi de totius mundi integritate. Eodē modo pſ. dicit: Initio tu dn̄e terram fundaſti: et opera manuū tuarum ſunt celi. Idem patet de alijs innumerabilibus locis ſacre ſcripture. licet enī in nonnullis locis ſacre ſcripture: quandoq꞉ cū pꝛedictis. ſ. cū celo ⁊ terra/ mare vel aqua expꝛimantur: hoc tamen eſt in paucis pꝛeter modum et ſtilum cōem ſupꝛadictū.

e

Margin notes: Myſtice — C — Moraliter — Nota dictū auguſtini — B — Q̄d mundꝰ creatus — Expoſitiões multiplicare — D Sūmarium diuine operationis — Celum — Pſ. 101.d

E cōem ſupradictū. Scđo hoc idem ptꝫ ex doctrina ſeu modo lo/
quēdi apl'oꝝ/ quib⁹ ſenſus ſacre ſcripture ꝑfectius fuit apert⁹.
iuxta illud Luce. xxiiij. d. Apuit eis ſenſum vt intelligerēt ſcri/
pturas. Hi enī circa articulū creationis mūdi nil amplius ex/
preſſerunt fuiſſe a deo creatū/niſi celū ⁊ terrā dicētes in ſymbo
lo: Credo in vnū deū creatorē celi ⁊ terre. Ubi manifeſte tanꝙ̄
doctiſſimi in ſcripturaꝝ intelligentia nos docēt/ꝙ in hoc ꝙ ꝓ/
fitemur deū creaſſe celū ⁊ terrā/cuncta celeſtia ⁊ terrena a deo
fuiſſe creata teſtamur. Nullus enim ſani intellectus diceret ꝙ
apl'i articulū creationis mūdi impfecte tradidiſſent. In ſymbo
lo aūt patrū hereſib⁹ inſurgētib⁹ ſpecialiter Manicheoꝝ: qui
dicebāt vnū deū eſſe bonoꝝ/⁊ aliū maloꝝ et aliis ſimilib⁹: fuit
additū in hoc articulo/de creatione mundi q̄ſi exponēdo viſibi
liū oīm ⁊ inuiſibiliuꝫ: ad denotandū ꝙ in hoc ꝙ dicit̄ in primo
ſymbolo: Creatorē celi ⁊ terre. intelligunt̄ celeſtia ⁊ terreſtria:
nō ſolū viſibilia/ſed etiā inuiſibilia. Scđm igit̄ hāc expoſitōeꝫ
ꝯſonā veritati/tanꝙ̄ fundatā in planiori ⁊ cōiori mō loquendi
apl'oꝝ ⁊ ꝓphaꝝ/nō reſtat loc⁹ inquirendi de quo celo ſcriptura
hic loquit̄: cū nō ſolū de celis q̄buſlibet/ſed etiā de quibuſcūꝙ̄
rebus celeſtib⁹ creatis/ſicut de angelis intelligi debeat. Silr
nō eſt inquirēdū de aere elemētari vel igne in q̄ particula ſacre
ſcripture in hoc loco ſpēaliter intelligant̄: cū nō ſolum de terra
elemētari/ſed de tota natura generabiliū ⁊ corruptibiliū in pri
mis ſex diebus creatoꝝ ſeu ꝓductoꝝ intelligit̄. cū dr: Creauit
Secūdari⁹ ſenſus deus terrā. Circa ſenſum v̄o ſecundarium ſeu vlteriorē ad ſen
ſum lr̄alē ꝑtinentē huius v̄bi: In principio creauit deus celū
⁊ terraꝫ: multa traduntur a ſctis doctoribus ⁊ aliis quodāmō
inenarrabilia: inter q̄ videt̄ expoſitio ſci Tho. in. i. pte. q. xlvi
arti. iij. in cor. q. cōpendioſa ⁊ recta lr̄e ⁊ orōni conſonās. Di
cit enī ſic ꝙ hoc dictū: In p̄nci. crea. deus ⁊c. tripliciter exponi
tur ad excludendū tres errores. Quidā enī poſuerunt mundū
ſemp fuiſſe ⁊ tp̄us nō h̄re initiū/⁊ ad hoc excludēdum exponit̄
in p̄ncipio. ſ. tp̄is. Quidā v̄o poſuerunt duo eſſe creaturarum
Principia rerum principia/vnū bonoꝝ ⁊ aliud maloꝝ. Et ad hoc excludendum
exponit̄: In p̄ncipio. i. in filio. ſicut enī p̄ncipiū effectiuum ap/
propriat̄ ꝓpter potentiā patri/ita p̄ncipium exemplare appro
priat̄ filio propter ſapīam. vt ſicut dr: Oīa in ſapientia feciſti/
ita intelligat̄ deum oīa feciſſe: In principio. i. in filio. ſm illud
Apl'i ad Col'. i. b. In p̄ncipio. i. in filio ꝯdita ſūt vniuerſa. Alii
v̄o dixerunt corꝑalia eſſe creata a deo mediantibus creaturis
F ſpūalibus. ⁊ ad hoc excludēdum: In principio creauit deus ce
lum ⁊ terrā. i. ān oīa: hec ille. Que quidē tres expoſitiones in
telligende ſunt nō diſiunctiue/ſed copulatiue. ſic. ſ. ꝙ ſcriptura
in hoc loco intendit quēlibet iſtoꝝ trium erroꝝ excludere ⁊ nō
vnum eoꝝ tm̄. Si enī diſiunctiue intelligerentur iſte expoſitio
nes/ tūc nō excluderet̄ plus ꝙ̄ vnus error/⁊ forte nullus: q: ex
vna propoſitiōe tres cauſas veritatis habente/ex qualibet ea/
rum nō poſſet concludi veritas vnius cauſe earum determina
te. Sed vidēdū eſt quō q̄libet illaꝝ triū expoſitionum ex lr̄a ſa
ne intellecta ꝯſurgat/vt ſic quelibet illaꝝ dicēda ſit lr̄alis. Ad
quod ſciendū ꝙ cum hec dictio p̄ncipiū cōiter intelligat̄ relati/
Principiū in ſcptura ue reſpectu p̄ncipiati: idcirco in ſacra ſcriptura cōiter vbi prin/
cipium ſeu initiū legit̄: in eodē ꝯtextu adiungit̄ aliud / ſignifi/
cans illud reſpectu cui⁹ dicit̄ tale principiū ſeu initium: ſicut dr
infra Geñ. x. b. Fuit p̄ncipiū regni eius babylon: vbi in hoc ꝙ
adiungit̄ regni ei⁹/exprimit̄ reſpectu cuius dr p̄ncipiū: ⁊ ſic cōi
ter in aliis locis. Cuius ratio eſt. Nā ſi ſic exp̄meret̄/ remane/
ret q̄ſi ignotū/quid ſignificaret̄ ꝑ illud p̄ncipium/niſi ſubintel/
ligeret̄ ex p̄cedētibus ſeu ſubſequētibus immediate adiūctis.
Et q: in hoc loco nō exprimit̄ determinate in lr̄a ad quid refe/
ratur hoc qđ dicit̄: In principio: ſed q̄ſi abſolute noīat̄: optet
ꝙ referat̄ ad illud qđ ſibi adiungit̄. Uñ primo occurrit referen
dū ad hoc qđ dicit̄ ſtatim: Creauit. i. in p̄ncipio creationis ſeu
in principio illius quod creauit. ⁊ ſic intelligunt multi docto/
res hebreorum: ſicut Rabi Abenhacra/⁊ Rabi Salo. et alii.
Et iſte modus loquendi concordat cum tertia expoſitione pre/
dicta ſm quā intelligit̄: in principio. i. ān omīa/vt p̄dictum eſt.
Scđo referri poſſet ad hoc qđ ſubdit̄: Deus/ſic ꝙ intelligatur
hoc principium eſſe aliquid cum quo ſeu ꝑ quē deus fecit oīa:
Ps. 103. quod conuenit filio. ſicut cum dicitur: Omnia in ſapientia fe/
ciſti: ⁊ ſic intelligit Ra. moy. gerundeñ. ꝙ per hoc ꝙ dicitur:
In principio/ ſignificatur aliquod pertinens ad naturam di/
uinam: licet hoc quaſi balbuciendo exprimat: ⁊ hoc concordat
cū ſcđa expoſitione p̄dicta. Tertio poſſet referri hoc quod dr:
In principio: ad hoc quod dicitur/celū ⁊ terram: que ſunt res
ſucceſſioni ſubiecte. ⁊ ſic intelligitur prima expoſitio. ſ. in prin/
cipio tp̄is: hoc eſt in primo nunc/qđ precedit oēm ſucceſſionem
temporꝫ/vel oīm reꝝ celeſtiū ⁊ terreſtrium ſucceſſionē. Quar/
to poſſet

to poſſet referri hoc ꝙ dicit̄: In principio ad totū ꝓceſſuꝫ pri G
meue creationis ſeu ꝓductionis reꝝ/q̄ in hoc ca. Geñ. i. con
tinet̄: vt ſic intelligat̄: In principio creauit de⁹. i. in p̄mis ſex
dieb⁹ de quibus agit̄ in toto ꝓceſſu hui⁹ ca. Creauit de⁹ ce/
lum ⁊ terrā: ⁊ ſic intelligit Chry. vt p̄dictū eſt: ⁊ quia abſolu
te ⁊ ſine aliqua exp̄ſſa determinatione dr hic in p̄ncipio. idcir
co referēdum eſt ad litteram ad omnia ſignata per quattuor
modos p̄dictos: inꝙ̄tum q̄libet eorū ex adiacentia ſeu conti/
nuatione lr̄e intelligit̄ vt dictū eſt. Item attēdendū ꝙ ſm vl
teriorem ſenſum lr̄alem ex hoc qđ dr: In princi. creauit deus Ulterior ſenſus lr̄al'
celū ⁊ terrā: intelligit̄ ad lr̄am ſm hebraicā veritatē plurali/
tas in diuinis: ꝓut mgr̄ allegat in. i. par. diſt. ij. quod ptꝫ ex
hoc. nam vbi nos dicim⁹ deus/hebraica veritas hꝫ heloym:
quod eſt plurale huius nominis ſingularis hel. ⁊ ſic exponit
in hoc loco expreſſe Rabi Abenhacra: licet ex hoc nō veram
cōcluſionē eliciat: ſed extortam. Uult aūt intelligi ꝙ hoc non
ſignificat pluralitatē in diuinis: ſed pluralitatē virtutum ſeu
potentiaꝝ ab eo ꝓcedentiū/ in cuius ſignuꝫ allegat ipſe ⁊ ſui
ſequaces: ꝙ in ſcriptura q̄nꝙ̄ etiaꝫ iudices dicūtur heloym/
ꝓpter eoꝝ v̄tuoſam potentiā in iudicando: vt Exo. xxij. d. vbi
dicitur: Diis nō detrahes/⁊ p̄ncipi populi tui nō maledices:
ſed hec cauillatio eſt valde irrōnabilis/ qđ patet ex duobus.
Primo enim hebrei nobiſcū conueniunt in articulo creatio/ Cōuenientia hebreorum cū chriſtianis
nis mundi: p̄ſertim in hoc ꝙ ſolus deus mundū creauit/⁊ eū
immediate ꝓduxit: intantū ꝙ ipſi tradunt angelos fuiſſe cre
atos in feria ſecūda: ne ſi in prima fuiſſent creati/crederet̄ de
angelis ꝙ fuiſſent cooꝑatores dei in mundi creatiōe. Si igit̄
hoc quod dicit̄ heloym/intelligat̄ de v̄tutibus ꝓcedentibus
a deo: aut tales v̄tutes ſunt aliquid creatū: aut q̄d increatū.
Si p̄mo mō / ſequit̄ ꝙ aliud qđ nō eſt deus creauit mūdum:
vel ſaltē cooꝑatū eſt in creatione mūdi. Si ſcđo modo/ſequi/
tur ꝙ in diuinis eſt aliud increatū a deo ꝓcedens/qđ eſt intē
tū. Nā cū deus etiā ab illis ꝯcedat̄ eſſe ſumme ſimplex/q̄cq̄d
eſt in deo deus eſt. Scđo hec cauillatio videt̄ irrōnabilis ex
eo ꝙ moyſes precipue intendebat informare pplm de vnita/
te dei ⁊ excluſiōe pluralitatis deoꝝ. vt cū dr Deute. vi. d. Au
di iſrl'/dñs de⁹ tu⁹ vn⁹ eſt. ⁊ Deut. xxxij. f. Uidete nūc ꝙ ego
ſum ⁊ nō eſt alius deus mecū: ⁊ ſic de multis aliis. Cū igitur
moyſes dixiſſet: Creauit heloym: manifeſte dediſſet occaſio/
nē credendi p̄prio pluralitatē quam intendebat excludere: ſm
eos etiā potius debuiſſet dicere hel: quod nullā pluralitatē ſi H
gnificat/⁊ ex quo nullū incōueniens ſequeret̄. Itē quod alle/
gat ꝓ pte ſua ꝙ q̄nꝙ̄ iudices vocant̄ heloym / hoc manifeſte
facit ꝯtra eos: nā vbi heloym accipit̄ ꝓ iudicib⁹ ſeu diis opi
natiuis vel falſis/ſp ꝯſtruit̄ cum v̄bo/vel adiectiuo pluralis
numeri. vñ Exo. xxij. b. vbi dr. Ad deos vtriuſꝙ̄ cā ꝑueniat.
ponit̄ ibi heloym: ⁊ ſtatim ſequit̄ ibi v̄bū plurale ſic. ſ. ⁊ ſi illi
iudicauerint. Et in Ps. lxxxi. b. Oēs dii gētiū demonia/vbi
dr heloym: ⁊ tn̄ ibi nō dr demō ſꝫ demonia. Silr i ps. xcv. b.
vbi dicit̄: Ego dixi heloym eſtis. i. dii. non dicit: Ego dixi he
loym es. ⁊ ſic de multis aliis: ſed in hoc loco ⁊ in aliis vbi he
loym ponit̄ ꝓ v̄o deo: ſemp adiungit̄ v̄bū ſingularis nume
ri. Nō enī dicit̄ hic: In p̄ncipio creauerūt dii/ſed creauit: qđ
quidē v̄bū includit v̄bum ſubſtantiuū. ſ. fuit creans/ad deno
tandā vnitatem eſſentie. Ex quibus patet manifeſte/ꝙ moy/
ſes intendit inſtruere pplm ſpecialiter ꝙ̄tum ad doctos. ꝙ in
deo qui celū ⁊ terrā creauit/eſt pluralitas ꝑſonaꝝ inꝙ̄tum di
xit heloym. Similiter ⁊ vnitas ſm eſſentiā inꝙ̄tū dixit crea/
uit. ⁊ hoc notanter inſinuat moyſes in prima ꝓpoſitione toti⁹
ſacre ſcripture: in qua ꝯtinetur articulus creatiōis: vt innue/
ret hoc myſteriū in primo exordio fidei eſſe attendenduꝫ. Qr
autē hec pluralitas attribuēda ſit perſonis ſeu ſuppoſitis: ha
betur etiā ſm ſenſum lr̄alem vlteriorē in hoc loco: vbi innuit̄
aliqua inſtructio de diuinis ꝑſonis. Nam cū dicit̄/ in princi
pio: intelligit̄ in filio/cui attribuit̄ cauſalitas creationis per
modū cauſe exemplaris vt dictū eſt. et ꝑ conſequens cū dicit̄
deus: intelligit̄ pater/cui attribuit̄ cauſalitas creationis per
modū efficientis. Cū autē dicit̄: Spūs dñi ferebat̄/intelligi
tur ꝑſona ſpūſſancti/ ꝓut plenius declarabit̄ infra. Nō tn̄ eſt
intelligendū ꝙ creare ſit propriū alicuius ꝑſone diuine et nō
cōmune toti trinitati. hoc enī eſſet erroneū: cū oīa opera trini
tatis ad extra ſint indiuiſa. ſed q: deus eſt cauſa rerū per ſuū
intellectum ⁊ voluntatem/ſicut artifex rerū artificiatarū. Ar/
tifex autē per verbū in intellectu ꝯceptum/⁊ per amorem ſue
voluntatis ad aliud relatū operat̄. vñ ſimiliter deus pr̄ oꝑa/
tus eſt omnem creaturā per verbū ſuuꝫ quod eſt filius: ⁊ per
ſuum amorem qui eſt ſpiritusſanctus/⁊ ſm hoc ꝓceſſiones ꝑ
ſonarum ſunt rationes ꝓductionis creaturarum inꝙ̄tum in
cludunt

A cludunt eſſentialia attributa que ſunt ſcientia ꝛ voluntas: vt
patet in pma pte. q. xlv. ar. vj. Sequit lr̄a. ¶ Terra aūt erat
inanis ꝛc̄. Ubi moyſes poſtq̄ ſummarie tradidit totū opus
diuinū circa creationē mūdi in pmis ſex diebus ſucceſſiue ꝓ
ductū: hic explicat illud per particularia. Circa qd̄ pmo oſten
dit ſtatum ſeu conditionē quarundā rerū creaturaꝝ in prima
ſui creatione ſeu ꝓductione. Scd̄o ꝓcedit ad alia que creata
ſeu ꝓducta ſunt in p̄dictis ſex diebus ſucceſſiue: ſecunda ibi:
Intētio moyſi Dixitq̄ deꝰ/fiat lux. ¶ Circa pmū ſciendū q̄ cū Moyſes ru
di populo loquebat vt oēs doctores tenent / qui nō ſolum
ſpiritualia veraciter nō capiebant / ſed etiā de coꝛpoꝛalibus
illa cōmuniter tm̄ appꝛehēdebāt que viſui coꝛpoꝛali ſubiacēt:
vt in pma parte. q. lxvij. arti. iiij. Idcirco licet in generali viſi
bilia ꝛ inuiſibilia celeſtiū ꝛ terreſtriū creaturaꝝ ſub quodam
ſummario (vt dictum eſt) cōpꝛehendat: attribuens ea diuine
creationi: ita vt nihil in rerum natura excluderet a creatione
dei: loquēs tamē poſtea in particulari: vt imbecillitati rudiū
ſeu ſimpliciū audientiū condeſcēderet: p̄termiſſis inuiſibilibꝰ
tam celeſtiū q̄ terreſtrium: de viſibilibus tm̄ mentionē facit:
vnde de celeſtibus p̄termiſſit celum empyreū ꝛ angelicā na/
turā. ꝛ de terreſtribus p̄termiſit duo elemēta. ſ. aerē et ignē:
eo q̄ nō ab omnibus ꝑcipiunt. Multi enī etiā philoſophoꝝ
elemētū ignis nō cognouerūt vſq̄ ad tēpus Ariſtotelis. Si
militer ꝛ aerem nihil dicebāt: adeo vt loca plena aere vacua
Phus. 4. phiſ. exiſtimarēt. vt. iiij. phyſ. Unde in pma rerum ꝓductione de
tribus viſibilibꝰ pncipaliter facit mentionē. ſ. de infimo fun/
damento vniuerſi ſenſibilis: ꝛ de ſummo tecto eius: ꝛ de quo
dam medio inter vtrūq̄/que ſunt pncipales partes integra/
les cuiuſcūq̄ edificij: quoꝝ duo ſe habent ad totū vniuerſum
viſibile/ſicut centrū ꝛ circūferentia ad coꝛpꝰ ſphericū q̄ com/
plent totā eius rationē plaſmaticā. In quo q̄dē. ſ. coꝛpe ſphe/
rico/centrū ſe habet vt fundamentū: ꝛ circūferentia ſicut ſum
mum tectū: ꝛ alia inter vtrūq̄ contenta ſe habēt vt mediū in
ter vtrūq̄. ſ. inter centrū ꝛ circūferētiā. ¶ Primū oñdit cū di
cit: terra aūt. Terra enī ꝑm phos ꝛ aſtronomos ſe habet ad
vniūſum coꝛpale/vt centꝝ. ¶ Scd̄m aūt ꝛ tertiū oñdit: cū di
Abyſſus cit. Sup faciē abyſſi. Abyſſus enī ꝑm grāmaticos multitudi
B nē aquarū impenetrabilē ſignificat: que quidē impenetrabi/
litas ideo pōt intelligi nō ſolū ex magna eius ꝓfunditate: ſed
etiā ex hoc q̄ ex eius cōfuſione nō pōt abyſſus penetrari: per
qd̄ intelligit aqua elemētaris q̄ ante eiꝰ cōgregationē in vna
ꝑmixtione cōfuſa erat cum alijs duobus elementis. ſ. aere et
igne. Prout magr̄ ponit in. ij. li. diſt. xiij. quod totum vocat
abyſſus ꝑm eſtimationē ſimpliciū ſeu rudiū quibus loqueba/
tur: qui aerē ꝛ ignem elementarē ꝓpter eoꝛū inuiſibilitatē (vt
dictū eſt) nō ꝑcipiūt: q̄ q̄dē abyſſus/ totā terrā vndiq̄ coope/
riebat: ꝛ vſq̄ ī altū poꝛrigebat q̄uſq̄ nūc ſummitas coꝛpoꝛee
nature ꝑtingit: ſicut q̄buſdā videt/pꝛout magr̄ ponit diſt. ſu/
pꝛadicta. Intelligat tamē hec ſummitas nature coꝛpoꝛee cir/
ca celum cryſtallinū/qd̄ per ſuperficiē abyſſi intelligendū eſt.
et hoc eſt primū coꝛpꝰ mobile qd̄ ſe habꝫ ad oīa coꝛpa natura
lia: ſicut ſuꝑficies ad coꝛpus ſphericū q̄ totā eiꝰ ſoliditatē con
Nota tinet. Unde notandū eſt q̄ nō dicit ſcriptura / tenebꝛe erāt in
terra nec ī abyſſo neq̄ ſupꝛa abyſſum: ſed ſupꝛa faciē abyſſi.
Cuiꝰ rō eſt. Nā illa multitudo aquarū īpenetrabilis ꝛ ꝓfun
diſſima in pꝛima ſui ꝓductione erat turbida et quaſi opaca ex
eius confuſa p̄mixtione ſeu cōpoſitione: intantū q̄ nō erat ca
pax lucis/ſicut nec terra: ꝛ ſic nō erāt in terra nec in abyſſo te/
nebꝛe ꝓpꝛie loquēdo: ſicut nec in ligno dicit eſſe cecitas licet
nō videat: ſuꝑ facies abyſſi/qd̄ eſt pmū mobile (vt dictū eſt)
ex ſua pura et imꝑmixtibili natura eſt diaphanū: et fuit ſemꝑ
capax lucis/ſed q꞉ nondū lux facta erat: ideo ꝓpꝛie loquēdo te
nebꝛe erāt pꝛo tūc ſupꝛa faciē abyſſi. i. in pmo celo mobili. Cō
uenīēter igit in pmoꝛdiali rerū viſibiliū ꝓductione/fit expſſa
mentio de terra qd̄ eſt centrū ꝛ q̄ſi fundamentū vniuerſi ſen/
ſibilis: ꝛ de circūferentia/qd̄ eſt ſummū tectū. ſ. pꝛimū mobile
eo mō quo dr̄. Eſa. xlviij. c. Manus enī mea fundauit terrā:
ꝛ dextera mea mēſa eſt: aſs tetēdit celos/ Et loquit ad modū
foꝛmātis circulum cū circino/qui pmo ponit vnū pedē in cen/
tro qd̄ eſt fundamentū: ꝛ aliū tendit circūducendo circūferen
tiāt. Sequit in lr̄a. ¶ Spiritus dn̄i ferebat ſuꝑ aq̄s. que qui
dem verba ꝓpꝛie ꝛ notabiliter exponunt a Hiero. de hebꝛai/
cis queſtionibꝰ vbi ſic dicit: Pꝛo eo q̄ in nr̄is codicibus ſcri/
ptum eſt. Spūs dn̄i ferebat: in hebꝛeo habet Merahephet/
qd̄ nos appellare poſſumꝰ incubare: in ſimilitudinē volucris
oua caloꝛe animātis/ex quo intelligimꝰ nō de ſpiritu mūdi di
ci: vt nonnulli arbitrant/ſed de ſpūſctō qui ꝛ ipſe viuificatoꝛ
omniū a pncipio dr̄: ꝛ de quo Pſ. ciij. d. Emitte ſpiritū tuū ꝛ
creabuntur

creabunt: hec ille. Que quidē viuificatio pōt recte itelligi ꝑm C
motū pmi mobilis. Nam motus ꝑm phm. viij. phyſ. eſt vita Phus. 8. phiſ.
rerū naturaliū: ꝛ cū inter oēs motus rerū naturaliū: motꝰ pri
mi mobilis ſit pmus ꝛ pcipuus: ꝛ a quo oēs motus coꝛpales
regulant et menſurant tanq̄ a pma omniū motuū menſura:
ꝛ a deo tanq̄ a pmo mouēte pncipaliter cauſatus. Idcirco in
pmoꝛdio creationis rerū naturaliū/de hoc primo motu tanq̄
de vita rerū naturaliū fit mentio: attribuendo ipm motū deo
in pſona ſpūſcti/cui appꝛopꝛiatū eſt viuificare. Et ex hoc tol/
litur q̄dam incōueniētia que quodāmodo animū pulſat. ſ. q̄
inter pmo creata fit mentio de tpe cū dicit: Dies vnꝰ/dies ſe
cundus: ꝛ hmōi. Sed de motu nulla videt fieri mentio: cū tn̄
motus ſit prioꝛ ip.o tpe naturalr. Un̄ ꝑm predictā expoſitio/
nem p̄dicta tollit incōueniētia: q꞉ de motu fit mentio anteq̄
de tpe: vt ptꝫ ex p̄dictis. ¶ Sed ɔtra p̄dicta q̄dam dubia bꝛe
uiter poſſunt moueri inq̄ſitiue: ex quoꝝ ſolutione veritas ma
gis elucidat. Primū poſſet rōnabiliter q̄ri pꝛout Augꝰ. q̄rit Queſtio
ſuꝑ Gen̄. ad lr̄am. Cur nō ſcriptū eſt: Dixitq̄ deꝰ: fiat terra ꝛ
facta eſt: Fiat aqua ſeu abyſſus ꝛ factū eſt/ſicut dixit de luce ꝛ
de firmamēto ꝛ hmōi. Secūdo pōt queri: ſi abyſſus hic acci/
pitur vt dictū eſt pꝛo aquaꝝ multitudine impenetrabili terrā
vndiq̄ circūdante: cur nō ꝓpꝛie hoc declarauit deus dicens:
Multitudo aquarū erat ſuꝑ terrā: cum aqua ab oībus q̄tū/
cunq̄ rudibus ſit ꝑceptibilis. Et de aqua in hoc caplo frequē
ter fiat mentio: nō aūt de abyſſo in hoc loco. Tertiū/ſi faciem
abyſſi accipit in hoc loco ꝓ pꝛimo mobili (vt dictū eſt) cur ſta
tim ipm nominat aquas cū dicit: Ferebat ſuꝑ aquas: ꝑm iſtā
expoſitionē. Quartū/cū ſpūs dn̄i ſeu ſpūs dei: pluries in ſa/
cra ſcriptura accipiat ꝓ aere ſeu vēto: vt in Pſ. cxlvij. b. Fla
uit ſpūs eiꝰ ꝛ fluēt aque. et in alijs. vn̄ ergo cogūnur vt ī hoc
loco accipiat ꝓ ſpirituſctō vt dictū eſt. Quintū/ſi ſpiritꝰ dei ī
hoc loco accipit ꝓ ſpūſctō vt dictū eſt: cum ſpūſctūs ſit deus.
incōueniēter dicit q̄ ferebat ſuꝑ aq̄s: cū deo nō cōpetat loca/
liter ferri nec ſitū habere. ¶ Ad primū igit dicendū q̄ ex ver
bis Augꝰ. vbi ſupꝛa apparet q̄ in hoc q̄ dicit: Terra erat in Augꝰ. rn̄.
anis ꝛ vacua: ꝛ tenebꝛe ſuper faciē abyſſi: intelligit materia
oīs informis. Dicit enī in. xij. cōfeſſi. Quid enī in oībus
mundi ꝑtibus repiri pōt ꝓpinquius informitati oīmode q̄
terrra ꝛ abyſſus? Et infra ſubdit. Illud autē totū ꝓpꝛie nihil
erat/q̄m adhuc oīno informe erat: hec Augꝰ. Ex quo ptꝫ q̄ D
ꝑm ipm ideo p̄termiſſum eſt dicere: fiat terra ſeu abyſſus. Si
militer ꝛ factū eſt ita: ꝛ vidit deus q̄ eſſet bonū/ ſicut dicit in
alijs ꝓpter informitatē oīmodā materie que in p̄dictis ver/
bis ſignat: ꝛ eſt ratio/q꞉ cum dicit: Dei ꝑfecta ſunt opera/vt
Deutro. xxxij. a. Ideo incōueniēter de natura oīno informi/
diceret: Dixit deus/fiat hoc. Similiter ꝛ vidit deꝰ q̄ eſſet bo
num. Ambꝛoſius aūt ꝛ alij ſancti doctoꝛes nō ɔcoꝛdant cum Ambr̄. rn̄.
Auguſtino in hoc. ſ. q̄ cū dicit: Terra autē erat inanis ꝛ va/
cua. Intelligat materia informis: ſed ipm elemētū terre: ꝑm
quos. ſ. ſctōs doctoꝛes aliter ab Auguſtino opinantes dicē/
dum eſt/q̄ alie tres informitates attribuunt creature coꝛꝑali
in pmoꝛdio ꝓducto: ꝓpter quas nō decebat vt de creatura ſic
informi diceret. Fiat ꝛc̄. Ut vidit deus q̄ eſſet bonū ꝛ hmōi.
deerat enī coꝛꝑi diaphano. ſ. pmo mobili pulchꝛitudo lucis.
vn̄ dicit q̄ tenebꝛe erāt ſuꝑ faciē abyſſi. Deerat etiā terre du/ Duplex
plex pulchꝛitudo: Una quā habꝫ ex hoc q̄ eſt aq̄s cooperta/ꝛ pulchꝛi/
q̄tum ad hoc dicit q̄ terra erat inanis. ſ. inuiſibilis. Alia v̄o tudo t̄re
quā habuit cū nō eſſet oꝛnata herbis ꝛ plātis: et ideo dicit q̄
terra erat vacua. Un̄ in hoc loco moyſes intendit expꝛimere
informitates creature coꝛꝑalis tam celeſtis q̄ terreſtris ī pri
moꝛdio ꝓducte: ꝛ ideo nō opoꝛtebat in hoc loco dicere. Dixit
deus fiat terra et hmōi: ſicut in alijs creaturis/ que in pꝛima
ſui pꝛoductione tales informitates minime habuerūt. Si aūt
contra hoc dicat q̄ lux in pꝛima die facta etiam videt imper/
fecta ſeu informis reſpectu lucis luminariū/quod ptꝫ ex excel
lentia pꝛopꝛietatū luminariū que in opere q̄rte diei expꝛimū/
tur/que nō ꝑtinent ad lucem in pꝛima die factam vt infra pa/
tebit: ꝛ tn̄ de ipſa luce dicit: Fiat lux ꝛc̄. et vidit deus lucē q̄
eſſet bona/ꝛ ſic ſimiliter potuiſſꝫ dici de terra. nō obſtātibus
informitatibus pꝛedictis. ¶ Ad hoc dicendū q̄ lux in pꝛima
die facta: licet nō eſſet ita ꝑfecta ſicut lux ſolis: habebat tamen
perfectionē ſibi pertinentē q̄tum ad illud pꝛo quo facta fuit:
ſcꝫ diuiſionē noctis ꝛ diei vt ptꝫ in littera. Sed terra fuit fa/
cta a deo ad hoc vt habitaret ab animātibꝰ: iuxta illud Eſa.
xlviij. c. Nō in vacuū creauit eā. ſ. terrā/ ſed vt habitaret ꝛc̄.
Et quia hec perfectio ad quā oꝛdinata eſt terra ſibi deerat in
pꝛimoꝛdio ſue creationis. Idcirco nō erat ɔueniens vt de ea
dicerent verba p̄dicta q̄ de alijs creaturis / que in pꝛima ſui

E ꝓductione ꝑfectiones ad quas ꝓducte ſunt attigerunt. Idem de abyſſo dicendum: que propter eius commixtionē confuſam ſupradictam / nondum habebat perfectionem ſufficientē ad ꝓducendū generabilia. Superficies aūt abyſſi in hoc loco non intelligitur per ſe niſi reſpectu ipſius abyſſi cuius dicit̄ eſſe ſuꝑficies: ⁊ ideo nō oportebat vt de ipa ſuperficie fieret mentio ſeorſum in hmōi creatione. Utrū autem ex auctoritatibus ſanctorum et ſpecialiter Baſilij / Ambro. Chryſo. intelligatur ꝙ omnimoda infirmitas materie tempore preceſſit formationē eius / omitto cauſa breuitatis: vide tamen in prima par. q. xlvj arti. i. veritatem huius queſiti a ſancto doctore determinatā.

Rñſio ad ſecūdā queſtionem

¶ Ad ſecundum faciliter reſpondetur ex dictis: abyſſus enim hoc loco non nominat aquam ſolam: ſed aquam cum aliorum elementorū permixtione confuſam vt dictū eſt: pretermiſit tamen expreſſam mentionem de alijs elementis cum aqua permixtis: ꝓpter ruditatē eorū quibus loquebatur: qui ꝓ maiori parte ea que non ſubiacent viſui non cognoſcebant: vt iam dictum eſt.

Rñſio ad tertiā queſtionem

¶ Ad tertium dicendum ꝙ primū mobile in hoc loco nominatur diuerſimode ꝓpter diuerſitatem eorū que ſibi competunt de quibus in ꝓpoſito agitur. Cōpetit enim primo

Primū mobile

mobili: omnia corꝑa naturalia et mobilia continere: ſicut ſuꝑficies corpus continet cuius eſt ſuperficies: ⁊ ex hoc nominat̄ facies abyſſi. i. ſuꝑficies abyſſi: de qua cōtinentia hic eſt agendum tanꝙ de loco vniuerſali omniū corporū naturaliū. Cōpetit etiam ei diaphaneitas ſm ſue nature puritatem. Similiter ⁊ prima mobilitas corporalis: de qua diaphaneitate in hoc loco eſt agendum tanꝙ de prima capacitate lucis: que quidem lux in corporibus primū locum tenet ſm Aug. de li. arbi. Similiter et de prima mobilitate eius hic eſt agendum: tanꝙ de prima vita vel de primo effectu vite corporū naturalium: que duo: nulli earū creaturaꝝ (de quibus ſcriptura mentionem facit) inter primo creata ſic cōpetunt ſicut aquis. Aqua enī inter viſibilia corꝑa maxime eſt obediens motori: et eſt perſpicua. Et hec eſt ratio quare ꝑmū mobile in hoc loco his diuerſis nominibus appellat̄. Hec expoſitio de primo mobili ⁊ de primo motu videt̄ rōnabilis: conſiderando ꝙ in prima rerum productione fieri debet mentio de ſummo bono vniuerſali corporuꝫ naturalium. Similiter et de primo motu ⁊ de primo mobili: ⁊ etiā de tꝑe que ſunt menſure oīm rerū naturaliū.

Rñſio ad quartā queſtionem

¶ Ad quartū: dicere ꝙ ſpūs dñi in hoc loco intelligatur pro aere elementari eſt valde irrōnabiliter dictum ꝓpter tria. Primū: quia ſi in h̄ loco ſpūs dñi accipit̄ ꝓ aere elementari: prout Rabi moyſes ⁊ quidā alij volūt dicere / ꝙ ſcriptura in hoc loco noīat q̄ttuor elemēta. Terrā. ſ. cū dicit Terra aūt. Aquā vero cū dicit: Super aq̄s. Aerē cū dicit̄: Spūs dñi. Ignē vero cū dicit: Et tenebre erāt: Et h̄ q2 ignis vt dicūt in loco ꝓprio nō lucet: ſm hanc poſitionem nulla eſſet ratio ꝓpter quam aer qui dicitur ſpūs / magis appropriaret̄ deo: ſicvt nominaret̄ ſpiritus dñi / ꝙ elementū aque ſeu terre vel ignis: quorum nullū in hoc loco tali modo noīatur / vt dicatur aqua dñi: terra dñi. Secundū: quia vt ex ſerie lr̄e ptꝫ: ſpūs dñi de q̄ hic agit̄ / ferebat̄ ſuper aquas ante earū diuiſionem: que facta fuit ſecunda die per firmamētum: diuidens aquas ab aquis: ⁊ ſic ferebat̄ indiſtincte ſuper aquas: nō ſolū inferiores / ſed etiā ſuperiores: nulla enī diſtinctio aquarū legitur in prima die. Ex quo ſequit̄ ꝙ huiuſmodi ſpūs adhuc facta diuiſione / ferret̄ ſuꝑ aquas ſuperiores: cū in ſcriptura nulla fiat mentio de hoc ꝙ hmōi ſpūs dñi cōgregaretur ſeu attraheret̄ ad hoc vt poſt aquarū diuiſionē ferret̄ ſuꝑ aquas inferiores tm̄: quod tamen eſſet valde inconueniens ⁊ contra mentē Ra. moyſi: ⁊ alioꝝ ſequentiū: qui ſpiritū in hoc loco dictū: accipiunt ꝓ aere elementari tm̄: cui nullo modo cōpetit eſſe ſuꝑ aquas: q̄ ſuꝑiores ſūt celo ſidereo. Tertiū / quia vt ex ꝑdictis ptꝫ / moyſes in toto ꝓceſſu ſex dierum nunꝙ nominauit aerem etiā in loco vel fuiſſet congruū aerem nominari: ſicut cum dicit: producant aque volatile ſuper terram. vbi congruum fuiſſet dicere: ꝓducant aque ⁊ aer. ſimiliter ⁊ dicere / vt volitent in aere. ⁊ non ſolum ſub firmamento: cum volucres pro maiori parte participant naturam aeream pluſꝙ aqueā: vnde in aere viuunt et nidificant pro maiori ſui parte. vnde earum volitus principaliter ad ornatum aeris pertinet: vt dicit Mgr̄ in ſen. diſt. xv. Et tamen in hoc loco nullā mentionē facit de aere propter eius inuiſibilitatem ⁊ ꝓpter imbecillitatem vt ſupradictum eſt. Non enim dicit de auibus vt volent in aere ſeu ſpiritu: ſed ſuper terrā ſub firmamento celi: pretermittens totaliter nominationē aeris. vnde eadē ratione cū dicit̄: Spūs dñi. Nō eſt intelligendū de aere / de quo nunꝙ fecit mentionē in ꝓceſſu ſex dierū: vt dictū eſt. Si autē contra hoc dicat̄ ꝙ ſit ſpūs dñi: nō poteſt hoc intelligi de aere ꝓpter eius inuiſibilitatē: eo ꝙ illi inuiſibilia nō percipiebant: ſeq̄retur a fortiori ꝙ nō debeat ītelligi de ſpūſcō: q̄ incorꝑaliter eſt magis inuiſibilis oculis corꝑalib⁹: ꝙ aer cū ſit penitus incorporeus ⁊ īmaterialis. Ad hoc dicēdū ꝙ quātūcūꝙ populus ille rudis fuiſſet ⁊ in capax ſpūaliū: nihilomin⁹ neceſſe erat vt eis ꝓponeret̄ ꝑmo ⁊ ſupponerent̄ quedā penit⁹ inuiſibilia: ſicut deū eſſe: q2 ſine hoc inuanū inſtruerent̄ de fide: ſm quam accedētē ad deū oꝑtet credere q2 eſt: vt ad Heb. xj. b. Similiter licet anima humana ſit inuiſibilis de ſui natura: tm̄ proponēduꝫ erat eis de ea: inꝙtum ſm illā ꝑncipaliter hō eſt capax remunerationis diuine qđ eſt principiū in his que credibilia tradunt̄. Vñ apl's cū dixiſſet: Accedentē ad deū oꝑtet credere: q2 eſt: ſtatim ſubiunxit: Et inquirētib⁹ ſe remunerator eſt. ⁊ ideo de anima humana circa formationē hoīs expꝛ̄ſſam ſcriꝑtura fecit mētionē dicēs: Spirauit in faciē eius ſpiraculū vite Geñ. ij. b. De inuiſibilib⁹ ergo nulla mētio fit in ꝓceſſu ſex dieꝝ: niſi tm̄ de deo ⁊ de anima humana: quoꝝ cognitio ſaltē enigmatica neceſſaria eſt cuicūꝙ fideli. vñ ſpūs dñi nō inconuenienter in h̄ loco accipit̄ ꝓ ipo deo: licet inuiſibilis ſit. De alijs vero inuiſibilibus quoꝝ cognitio nō eſt explicite neceſſaria oībus fidelib⁹: ſicut eſt natura angelica: vel aer elementaris ⁊ hmōi: ꝑtermittit̄ mentio expꝛ̄ſſa in hoc loco iā dicta. Si aūt obijciat̄ de primo mobili qđ eſt inuiſibile: et tm̄ ſm ꝑdictā expoſitionē de eo fit mētio: cū dicit: Suꝑ faciē abyſſi vt dictū eſt. Dicendū ꝙ primū mobile ſatis eſt viſibile per ſuū effectū q̄ eſt mot⁹ diurn⁹ ſolis: ⁊ alioꝝ corpoꝝ celeſtiū.

Nota

¶ Notandū etiā ꝙ ātiq̄ expoſitores hebreoꝝ notabiliſſime ⁊ cōpēdioſe expoſuerūt ꝑdictū verbū / Spūs dñi / in illo libro q̄ dr̄ Breſchith rabbaa. i. gen⁹ magnū: vbi ſic habet̄ interrogatorie: q̄d eſt qđ dr̄: Spūs dñi ferebat̄ ſuꝑ aquas: Ad qđ rñdet: nil aliud eſt / niſi ſpirit⁹ meſſie de q̄ legit̄: Requieſcet ſuꝑ eum ſpiritus dñi ſcꝫ Eſa. xj. a. Ex q̄ dicto manifeſte dat̄ intelligi ꝙ ſpiritus dñi / hic intelligit̄ ſpirituſſanctus qui eſt ſpirit⁹ meſſie: inꝙtum ſm catholicā veritatē ꝓcedit a pr̄e ⁊ filio: qui quidē filius eſt verus ⁊ bñdictus meſſias.

Rñſio ad q̄ntā queſtionē

¶ Ad quintū dicēdum ꝙ ꝑ hoc in h̄ loco dr̄ / Ferebat̄: nō debet intelligi aliq̄d paſſiōis in ſpū dñi: nec hec dictio merahephet / qđ in hebraico in hoc loco ponit̄: eſt vbum paſſiuū: ſed mere actiuū: ſignificans ꝙ ſpūs dñi fouebat ⁊ viuificabat aquas / ad ſimilitudinē galline cubantis: ⁊ vitalē virtutē his que fouent̄ tribuentis: que quidē viuificatio in hoc loco intelligit̄ per primū motū qui eſt ꝑcipue viuificatiuus corpoꝝ naturaliū vt dictū eſt: vñ ſimile vbū omnino habet̄ Deute. xxxij. b. vbi dr̄: Sicut aq̄la ꝓuocās ad volandū pullos ſuos ⁊c. que eſt ꝓpria ſimilitudo ad ꝓpoſitū. Nam ſicut auis mouet pullos ſuos ad volandū: ⁊ ſic eos fouet ⁊ viuificat: ſic deus primū mobile mouet ad viuificandas creaturas corꝑales: licet enī ſit aliqua intelligentia immediate mouens primū mobile / de quo hic agit̄: tm̄ prima cā ⁊ principalis huius motus deus eſt: in q̄ omnes creature viuunt mouent̄ ⁊ ſunt: vt Act. xvij. f. Allegorice etiā ſequēdo ꝯcordantiā antiquoꝝ hebreoꝝ ꝑdictaꝫ: q̄ ſpm̄ dñi qui hic ſuper aq̄s ferebat̄ / exponūt eſſe ſpm̄ meſſie. de q̄ dicit̄ Eſa. xj. a. Req̄eſcet ſuꝑ eū ſpūs dñi vt dictū eſt: notabiliter dici poteſt ꝙ ſicut ſpūs dñi viuificabat aquas. ſ. corꝑa naturalia / vt dictū eſt: ſic idē ſpiritus dat vitā ſpūalē per aquā baptiſmi: de q̄ Joh. iij. a. Niſi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpirituſctō ⁊c. Sequit̄ in lr̄a:

De⁹ dixit

¶ Dixit deus Fiat lux. qualiter intelligat̄ qđ dr̄: de⁹ dixit. Ambro. in hexa. declarat dicēs: Nō ꝑ organa vocis: nec ꝙ aerē iſtū quidā verboꝝ ſtrepitus vberaret: ſed vt volūtatis ſue eternā cogitationem ꝓderet in oꝑationis effectu. Continuat̄ autē ꝓductio lucis a ꝑdicta ſic: nā cum ꝑmiſſa fuerat circa creationē corporalem multiplex informitas. vna. ſ. cū dr̄: Terra aūt erat inanis ⁊ vacua. Alia cum dr̄: Tenebre erant ſuper faciē abyſſi. Conueniens ḡ fuit vt informitas tenebraꝝ primo remoueret̄ ꝑ lucis ꝓductionē. Tum quia lux eſt qualitas primi corꝑis. Tum quia inter ceteras qualitates corꝑeas lux eſt ſpiritualior. vnđ Aug⁹. in li. de li. arbi. dicit ꝙ lux in corꝑibus ꝑmū tenet locū. Tum ꝓpter cōmunitatē lucis in qua inferiora cū ſuꝑiorib⁹ cōicant. Sed que ſit iſta lux varie tradit̄ a doctorib⁹.

Lux ꝑma

Quidā eniꝫ dicunt illā lucē fuiſſe quandā nubē lucidā que poſtmodum facto ſole in materiā ꝑiacentē redijt: vel adhuc remanet ſoli coniuncta imperceptibiliter: vl' ex illa nube formatū eſt corpus ſolis: q̄ quidē tres poſitiones nō ſolū ſunt improbande per rationē: vt in prima parte. q. lxvij. arti. iiij. in rñſione ad ſecūdum argu. ſed etiam ex ſerie ſn̄īe lr̄e nō videntur ſtare. Tum q2 lux ſignificat qualitatē tm̄: nubes autem lucida nō eſt lux: licet ſit corpus luminoſum vel luminare ⁊ hmōi: ſicut album nō eſt albedo: vñ in tali lucide nubis ꝓductione / debuiſſet exprimi ſubſtantia cum

A ſtantia cum ſua qualitate/dicendo: Fiat nubes lucida: vel quid
luminoſum ⁊ hmoī. Fieri enī ſicut et eſſe pncipaliter ptinet ad
Phus in ſubiectū ſeu ſubam. Accidētiū enī ,put in metaphyſica traditur
methaphi. nō eſt eſſe ſed ineſſe: nec etiā videt lr̄e cōſonum nec rōni: ꝙ illa
lux fuerit lux ſolis: ſed adhuc informis prout poſtillator dicit.
Nū qꝛ ſi ſic debuiſſet dicere: ,pducatur ſeu ,pcedat lux: vel ,pdu
cat ſol ſeu celū lucē: ſicut dꝛ in h capitulo: in his q ab aliis ,pce/
dunt. Tum qꝛ ſm hoc diuiſio lucis a tenebris prima die facta
fuit p circularē motū ſolis: vt etiā poſtillator dicit: ſicut in quar
ta die: ⁊ tn̄ ſcriptura in hoc loco attribuit hanc diuiſionē deo di
cens: Et diuiſit deus lucē a tenebris. In qrta aūt die attribuit
hanc diuiſionē luminaribus dicēs: vt diuidāt lucē a tenebris.
Tum qꝛ maxime incōueniens videt dicere ꝙ accidēs ſeu mo/
tus alicuiꝰ rei ſingularꝫ ſit in reꝝ natura anq̄ ſuū ſubiectū in eē
,pducat. Ex qbꝰ ptꝫ ꝙ lux in prima die facta: differt a luce ſolis
de q fit mentio in quarta die: nō ſolū ad pticulares effectꝰ: ſed
Baſiliꝰ etiā q̄tū ad eſſentiā. Vn̄ poſitio Baſi. in h loco videt lr̄e ꝯcor
in hexa. dare/⁊ rōni nō diſſentire. dicit enī in hexamerō ſic: Poſt ſolis
creationē dies eſt cū a ſole illuminatꝰ eſt aer: in eo ꝙ ſup terrā
eſt hemiſperio relucens: ⁊ nox vmbra terre occultato ſole: tunc
aūt. ſ. in pmis tribꝰ diebꝰ nō ſm motū ſolarē: ſed refuſo pncipa
li lumine illo: ⁊ rurſus contracto ſm determinatā a deo menſu
ram: dies generabat ⁊ nox reinducebat: hec Baſilius. Unde
ſm eū hec lux non fuit corpꝰ ſeu ſubſtātia corpea: ſꝫ qdā q̄litas
formaliter illuminatiua: non ,pcedēs ab aliq corpe luminaſo: ſꝫ
ſolū a voluntate diuina p creationē: ,put ipa lr̄a plano modo ſi
gnificat/cū dicit: Fiat lux: que qdē lux non habebat p ſe motū:
⁊ iō non poterat de ſe diuidere lucē a tenebris: ſed h faciebat p
emiſſionē ⁊ cōtractionē luminis ꝟtute diuina determinatā: et
ideo dꝛ h: Diuiſit deꝰ lucē a tenebris. Sed ī qrta die vbi de lu
minaribus agit/expſſe dicit: Ut diuidant lucē a tenebris: qꝛ lu
minaria p motū ,ppriū ſibi connaturalē hanc faciūt diuiſionē:
ſm quā poſitionē Baſi. que valde videt cōſonare lr̄e: nō eſt in
qrendū qd factū fuit de illa luce pma poſt creationē ſolis: nam
adueniente ,puiſione naturali: rōnabiliter ceſſat ,puiſio mira/
culoſa: ſicut ⁊ legit Joſue. v. c. Defecit māna poſtq̄ comederūt
de frugibꝰ terre. Obijcit aūt contra poſitionē Baſi. pmo ꝙ ex
h ꝙ pro tunc cum nec aīalia nec hoīes eſſent: iō iſta viciſſitudo
lucis ⁊ tenebre non habebat aliquā neceſſitatē ſeu vtilitatem.
B Scdo ex h ꝙ hec contractio ⁊ emiſſio nō eſſent naturales: ſed
miraculoſe: qd (vt dicūt) nō hꝫ locū vbi agit de inſtitutiōe na/
ture. Sꝫ rn̄det ad pmū ꝙ hec obiectio eſt cōis: etiā contra po/
nentes ꝙ hec lux fuiſſet lux ſolis: ſed dicendū ꝙ hec viciſſitudo
deſeruiebat diſtinctionibus ſex dierū: ad hoc. ſ. ꝙ in ſex diebꝰ p
ficeret opꝰ creationis: ,put in ,ppoſito diuino ab eterno fuerat
diſpoſitū: et etiā vt p hos ſex dies p̄figurarent etates mundi:
⁊ traderent alia myſteria ſm doctores. ¶ Ad ſcdm dicendum
ꝙ in h capitulo nōnulla miraculoſe facta tradunt: ſic ,pductio
herbaꝝ ⁊ plātaꝝ anq̄ luminaria ⁊ ſtelle eſſent: qd eſt manifeſte
miraculoſum: qꝛ excedit facultatē naturalē creaturarum: ⁊ etiā
eſt penitꝰ inſolitū: que duo pficiūt rationē miraculi. Idē dicen
dū eſt de cōgregatione aquarū facta in ſcda die: ⁊ iō nimiruꝫ ſi
,pductio huiꝰ pmi lucis ⁊ eiꝰ cōtractio ⁊ emiſſio ſit miraculoſa.
Cetera aūt exponant ,put in poſtilla vſq̄ ibi: Factum eſt veſpe
⁊ mane dies vnꝰ. ſ. naturalis. Circa quod attendendum ꝙ he/
Veſpere brei p veſpe intelligunt noctē: que incipit a veſpa et terminat
in mane ſequēti: ⁊ p mane intelligūt diē artificialē/que incipit
ab ipo mane ⁊ terminat in veſpere ſequēti: ⁊ ſic dicunt ꝙ dies
naturalis incipit a pncipio pme noctis: ⁊ terminat in pncipio
noctis ſequētis: qd intēdunt ,pbare p hoc ꝙ in pmordio rerū:
tenebre que a deo nox vocant: vt ptꝫ in lr̄a p̄ceſſerūt lucē in or
dine tpis: nam poſtq̄ dixit: Tenebre erāt: conſequenter dixit:
Fiat lux. Ex q videt ꝙ nox naturaliter debet p̄cedere diē in cō/
putatione dieꝝ: h etiā confirmant ex eo ꝙ legit in Exod. A ve
ſpa vſq̄ ad veſperā celebrabitis ſabbata vr̄a. Sed lꝫ h habeat
locū ex hac auctoritate in feſtiuitatibus antiq teſtamenti: eo ꝙ
feſtiuitates eoꝝ habuerūt initium a feſto paſcali in q agnus ad
veſperā īmolabat: tn̄ in ordine cōputationis dierū naturaliū/
tenendū eſt cū doctoribꝰ nr̄is. ſ. vt cōputent dies a mane vſq̄
ad mane: ,put mgr̄ ponit in. ij. diſt. xiij. reddens ad hoc rōnem
myſticā. ſ. eo ꝙ hō a luce p pctm̄ corruit in tenebras ignorantie
⁊ pctōꝝ. Sed pōt h ſumi alia ratio naturalis ex h ꝙ res deno/
Phs pmo minant a termino ad quē/non a termino a q: vt in pmo phyſ.
phiſi. ⁊ iō dies artificialis dꝫ denoīari a veſpa/ in quā terminat: et
nox denoīari a mane in quo terminat: ⁊ ſic p h ꝙ dꝛ: Factū eſt
veſpe/intelligēdꝰ eſt dies artificialis: cuiꝰ terminus ad quē eſt
veſpere ſiue nox. Et cōſequēter cū dꝛ: Et mane: intelligēda eſt
nox/cuiꝰ terminꝰ ad quē eſt mane: ⁊ ſic pma ps diei naturat eſt
dies artificialis

dies artificialis: ⁊ ſcda nox ſequens: nec valet qd dꝛ ꝙ in pri/ C
mordio tenebre p̄ceſſerūt lucē: nā ille tenebre nō erant dicen/
de ,pprie nox: nā ſicut dies ,pprie loquēdo/ eſt latio lucis ſeu ſo
lis ſup terram: ſic ⁊ nox occultatio talis lucis ſeu ſolis ſub ter
ra: qd nō cōpetit tenebris que fuerūt in pmordio anq̄ aliqua
lux corpalis ,pduceret. Circa opus ſcde diei duo ſunt princi/ Opꝰ ſecū/
paliter conſiderāda. Primū ꝙ celū ſit illud qd dꝛ firmamētū. de diei
Scdꝫ qualiter h intelligat qd dꝛ: Ut diuidat aquas ab aqs.
¶ Circa pmū omiſſa varietate opinionū ⁊ ſeqndo poſitionē
Chryſ. que magis videt planiori ſenſui lr̄e cōcordare: vt iaꝫ An celū ſit
dictum eſt: videt dicendū ꝙ h firmamentū de q hic agit eſt ce idē cū fir/
lū ſidereū qd diuidit in octauā ſpherā que eſt ſtellaꝝ fixaꝝ/ ⁊ mamēto
in ſeptē planetaꝝ orbes: de qbus etiā ſtellis ⁊ planetis legit
plane infra in ope qrti diei: Poſuit eas deus. ſ. luminaria ⁊
ſtellas in firmamento celi: nec obſtat qd dꝛ in prima die: In
pncipio creauit deus celū: quia ibi ſummarie includit totum
opus ſex dieꝝ: vt dictū eſt. Et qꝛ in pma die mentionē fecerat
de primo mobili ⁊ eius motu: vt ibi fuit expoſitū. Nūc aūt in
ſcda die de firmamento in q ſidera fuerunt poſita mentionē
facit: oſtendens ꝙ hoc firmamentum fuit ,pductū de nihilo in
ſua ,ppria ſpecie per creationē: qd conſonat huic qd dꝛ: Fiat
firmamentū: nō exprimēdo aliqd de q tale firmamentū fieret.
Si enī de abyſſo vel aliqua parte eius firmamentū fuiſſet for
matū/ vt qdam dicunt/dixiſſet vtiq̄: Fiat abyſſus: vel fiat de
abyſſo firmamentū: ſicut dixit de herbis ⁊ plantis que de tra
fuerūt ,pducta/exprimendo: Germinet terra herbā ⁊c. conſe
quēter dicit: Protulit terra herbā. Silr̄ in qnta die dic: Pro
ducant aque reptile: ⁊ in ſexta: Producat terra animā viuen
teꝫ. Ex q ſequit ꝙ illa vbi nō exprimit materia: ſed ſolū dicit/
Fiat: nō debēt intelligi fieri ex materia p̄iacente: ſed in ſua ,p
prie ſpecie totaliter ex nihilo p creationē ,pduci: ⁊ ſic intelligē
dum eſt/cū dꝛ: Fiat lux: fiat firmamentū: fiant luminaria. Si
aūt ꝯtra hoc dicatur ꝙ ſi ſic ſcriptura debuiſſet vti in illis ver/
bo creationis: vt intelligerent talia de nihilo fieri ſeu ,pduci.
Dicendum ꝙ h nō requirit ſm opi. Chryſo. ſupradictā quaꝫ
h ſeqmur: nā in h ꝙ dixit: Creauit deꝰ celū ⁊ terrā: intelligun
tur oīa celeſtia ⁊ terreſtria in ,pceſſu ſex dierum a deo imme/
diate creari: p̄terq̄ illa de quibꝰ in lr̄a aſſignatur ipoꝝ mate/
ria: vt iā dictū eſt. Si aūt querat de hoc qd ſequitur: Et fecit Queſtio
deꝰ firmamētū: quō habeat itelligi: cū enī dicit d deo in Ps. D
cxlviij. a. Ipe dixit ⁊ facta ſūt/cū dixiſſet: Fiat firmamētū: ſta
tim debuiſſet dicere/ ⁊ factū eſt ita: ſicut in luce prima. Dicen/
dū ꝙ qꝛ fieri qn̄q̄ importat acqſitionē alicuius diſpoſitionis
accidentalis in re facta: prout in poſtilla deducitur: idcirco vt
denotaret ſcriptura firmamentum in ſua prima productione
fuiſſe a deo ſm oēs ſuas q̄litates accidentales pfectū: iō ſub/
dit: Fecit deꝰ firmamentuꝫ. Idē eſt dicendū de luminaribus
cū dicit: Fecitq̄ deꝰ duo luminaria magna: de luce autem nō
ſic. Nā licet lux in pma die eſſet facta pfecta q̄tū ad h ꝙ deus
per eā diuideret diē a nocte: nō ſimpliciter tn̄ fuit pfecta ſicut
lux luminariū/vt īfra patebit: ⁊ ideo de ea nō dꝛ: Et fecit deꝰ
lucē/ſicut dixit: fecit deꝰ luminaria. ¶ Circa ſecundū pncipa/ Ut diuidāt
le attēdendū eſt/ꝙ lꝫ de aqs ſupioribus multe ſint opiniones aquas ab
ſctoꝝ doctorū ſemper ſalua auctoritate proſequēdo in h loco aquis
que ſupradicta ſunt: dicenduꝫ eſt ꝙ corpa diaphana ſub noīe
aquaꝝ intelligunt: propter conformitatē perſpicuitatis. vn̄ ⁊
pmū mobile eadē ſimilitudine aqueū dicit ſeu cryſtallinum.
Vn̄ mgr̄ in lr̄a de aqs ſupioribꝰ dicit: ꝙ nō vaporali tenuita/
te: ſed glaciali ſoliditate ſuſpendunt ne labant: ſed qꝛ primū
mobile ⁊ cetera corpa celeſtia maxime obediunt motori: ſicut
aq inter oīa corpa viſibilia mixta h habet: idcirco potiꝰ noīat
noīe aque in ſcriptura q̄ noīe cryſtalli: iuxta illud Ps. ciij. a.
Qui tegis aqs ſupiora eiꝰ. Nō ḡ mere equoce ſupiores ⁊ īfe
riores aque dicunt: ſed qdāmō q̄ſi analogice. Et notandū ꝙ Nota
huiuſmodi firmamentū. ſ. celū ſidereū diuiſit aqs ſuperiores
ab aqs inferioribꝰ: nō ſolū ſm locū/ſed etiā ſm quaſdā ,ppie
tates eſſentialiter ꝯſequentes motū eaꝝ. Prout mgr̄ Bona
uentura ſup. ij. diſt. xiij. hoc videt dicere. Aque enī ſupiores
ſcꝫ celū cryſtallinū ſeu aqueū eſt pmū mobile: qd vniformiter
⁊ continuo vnico motu mouet: ſm quē reuoluit totū celū mo
tu diurno/maxime vniformi. Aque ꝟo inferiores. ſ. elemen/
tares mouent multipliciter et difformiter ſm qdlibet genus
motꝰ: ſicut mutationis ⁊ alterationis ⁊ hmoī. Firmamentum
ꝟo. ſ. celū ſidereū pticipat ,pprietatē primi mobilis / inq̄tum
eſt immune ab alia mutatione quacūq̄: p̄terq̄ ſm ſitū: imper
fecte tn̄ attingit vniformitatē motꝰ pmi mobilis: eo ꝙ celū ſi/
dereū ſm diuerſos orbes qs continet motū variabilē habet:
pticipat etiā hoc firmamentū qdāmodo ,pprietatē inferiorum
 aquarum: non

E aquaꝝ nõ formaliter ſed effectiue: incõtum habet virtutẽ cau/
ſandi diuerſitatẽ generationis ⁊ corruptionis: et cuiuſcunqꝫ
alterationis ſeu mutatiõis: per acceſſum ⁊ receſſum per diuer
ſas ſtellarũ ſeu conſtellationũ influẽtias: vñ hoc firmamentũ
ſic intellectũ q̃ſi mediũ inter ꝑdictas aquas ⁊ quodãmodo par
ticipans vtriuſqꝫ ſimilitudinẽ extremoꝝ/ diſtinguit aquas ab
aquis. Alij vo dicũt. ſ. ꝙ firmamentũ die ſcđa factũ/ intelliga
tur illa pars aeris q̃ condenſat̃ in nubes: ⁊ dicit̃ firmamentũ
ꝓpter ſpiſſitudinẽ aeris in parte illa: ſed qꝛ hec expoſitio licꝫ
ab Aug'. ſup Geñ. cõmendet̃ incõtum nihil dicit cõtra fidẽ: ⁊
qđ ꝓponit ꝓmpto documẽto credi põt/ qꝛ tñ remota videt̃ a
planiori ſenſu lr̃ali: ſm quẽ tradit̃ plane ꝙ in q̃rta die poſuit
deus luminaria ⁊ ſtellas in firmamẽto celi: idcirco ꝑma expo/
Vocauit de⁹ firmamẽtũ celũ. ſitio videt̃ verior. Or aũt ſequit̃. Vocauit de⁹ firmamentũ ce/
lum: intelligendũ eſt ſm Ra. Moy. ꝙ vbi iſta vocatio diei ha
bet̃: intelligendũ eſt eſſe aliq̃d aliud/ qđ hoc nõie ꝑncipali⁹ vo
cat̃: ſed appropriat̃ ad min⁹ ꝑncipale ꝓpter vſum cõem homi
nũ: ſicut dies ꝑncipaliter dicit̃ ſpatiũ. xxiiij. horarũ ꝓut ibi: Fa
ctũ eſt veſpe ⁊ mane dies vnus: ſed cõmuni⁹ in vſu latio lucis
ſeu ſolis ſup terrã/ dies dꝛ: vñ deus vocauit lucẽ diẽ. Simili/
ter in hoc loco celũ ꝑncipali⁹ ſignificat oẽs orbes. ſ. nouẽ ſphe
ras: ⁊ etiã empyreũ/ ⁊ celos inferiores: prout ibi: In ꝑncipio
creauit deus celũ: vt ſupra expoſitũ eſt: ſed cõmuniori mõ celũ
dicit̃ ſidereũ tñ: ⁊ iõ vocauit firmamentũ celũ. Similiter non
ſolũ arida: ſed totũ terre elementũ ꝑncipaliter dicit̃ terra: ꝓut
ibi: Terra aũt erat inanis ⁊ vacua: ſed cõmuniori mõ loquẽdi
arida dicit̃ terra: ⁊ iõ vocauit deus aridã terrã. ¶ De ope ter
Op⁹ tertie diei tie diei q̃liter intelligat̃ hoc. Cõgregatio aquarũ in vno loco
nõ modicã videt̃ habere difficultatẽ. cũ enĩ terra ſm ſue natu/
Quõ aque cõgregate ĩ vnũ locum re grauitatẽ abſolutã vndiqꝫ debeat eſſe aq̃s coopta: nõ videt̃
aliq̃s locus ſup terrã ad quẽ ſeu in quo aqua naturalr̃ ſint con
gregate: ſic vt terra diſcooperiet̃: ad quã difficultatẽ tollendã/
diuerſi varie ſcripſerũt. Quidã enĩ dicunt ꝙ terra ꝑbuit aliq̃s
ꝑtes cõcauas/ in q̃bus aque cõfluentes ad ꝑtes terre/ que nũc
eſt diſcooperta reciperent̃: ſed hoc nõ videt̃ poſſe ſtare. Nam
elementũ aque eſt multo rarius q̃ terra: ſicut ⁊ aer multo rari
or eſt aqua: vt patet ad ſenſum. nã modica q̃titas aque ĩ vapo
rem aereũ per opationẽ ignis reſoluta/ multo maiorẽ q̃titatẽ
aereã facit. Vñ quidã ꝑhi dicũt elemẽtũ aque in decupla q̃ti/
tate eſſe maius terra. Similr̃ ⁊ elementũ aeris in multo maio
ri ꝓportione excedere q̃titatẽ elemẽti aque: prout ſatis patet
cõſideranti loca ꝓpria elementoꝝ/ que q̃tomagis recedunt a
centro verſus circũferentiã: tanto ſunt multo maioris capaci/
tatis. Nõ ergo terra habꝫ capacitatẽ recipiẽdi in cõcauitatib⁹
ſuis tãtã q̃titatẽ aque q̃ta erat ſup totã terrã habitabilẽ: que
eſt q̃rta pars fere toti⁹ orbis ſm aſtronomos. Vñ alij dixerũt
ꝙ aqua añ eius cõgregationẽ erat valde nebuloſa: q̃ poſt con
gregationẽ denſata eſt: idcirco minorẽ occupat locũ/ qđ etiam
nõ videt̃ valere. Tum qꝛ lr̃a nõ dicit: Condenſent̃ aque: ſed
cõgregent̃. Tum qꝛ ſenſibiliter videm⁹ ꝙ aque recepte in con
cauitatibus terre nõ ſunt magis cõdenſate q̃ alie. Tum qꝛ q̃/
titas elemẽti aque ſemꝑ excedit q̃titatẽ elemẽti terre: propter
aque raritatẽ in magna ꝓportione: vt dictũ eſt. ⁊ ſic idẽ incon/
uenĩẽs ſequit̃ ſicut ꝑus. ſ. ꝙ capacitas terre nõ ſufficit ad tantã
aque q̃titatẽ in ꝯcauitatibus ſuis recipiendã. Vñ aliter dꝛ ab
alijs. ſ. ꝙ aque in loco vbi nunc ſunt cõgregate/ in maiorẽ ſunt
eleuate altitudinẽ. Nã vt dicit Baſi. experimẽto compertũ eſt
in mari rubro/ mare eſſe altius terra: q̃ quidẽ rñſio ad hoc nõ
totaliter videt̃ ſufficere. Tum qꝛ pluries in ſcriptura euntes
ad mare deſcẽdere dicunt̃: ſic in Ps. cvj. c. Qui deſcẽdũt ma
re in nauib⁹. ⁊ Jone. j. a. De Jona eunte in mare dicit̃: Et de
ſcendẽs Joppen inuenit nauẽ ⁊c̃. Tum qꝛ aqua de ſui natura
cũ ſit fluida: nõ põt habere in ſe ꝑtes montuoſas. ſ. ceteris al/
tiores: ſicut in terra ꝓpter ſui ſoliditatẽ hoc cõtingit. Tum qꝛ
rotunditas aque põt demõſtrari phyſice: ſicut ⁊ terre rotundi
tas/ qđ ꝑtꝫ: nã q̃libet pars aq̃ habꝫ equalẽ inclinationẽ natura
liter ad centrũ: eleuatio etiã poli in diuerſis partib⁹ maris. Si
militer ⁊ diuerſitas in ortu ⁊ occaſu ſolis ⁊ ſtellaꝝ vniformiter
ſe habꝫ ſicut in terra: ⁊ vbicũqꝫ ſunt nauigãtes in mari oceano
ſeu mediterraneo: tꝑe trãquillitatis ſemꝑ videt̃ hemiſperia pla
na abſqꝫ mõtuoſitate ſeu altitudine in aliq̃ ſui ꝑte: ſicut fit ĩ pla
niſſima terra in qua nulli montes ſeu colles reperiunt̃: ⁊ ideo
ſaluo ſemꝑ meliori iudicio: vlterius videt̃ de hoc aliq̃d dicen/
Nota de terra dum. Pro quo attendendũ eſt ꝙ ſicut terra ſm aſtronomos ⁊
ꝑhos eſt in medio vniuerſi tanq̃ eius centrũ: ⁊ eſt rotunda ſeu
ſpherica: cuius centrũ eſt idem centro vniuerſi: prout demon/
ſtratiue probat̃ in vtraqꝫ ſcientia ꝑdicta: ſic elementũ aque ra/
tione pari de ſui natura eſt rotundũ ſeu ſphericũ: cuius centrũ
eſt idem in
ſua ꝑma ꝓductione cum centro terre ſeu vniuerſi:
ſed oportuit terrã eſſe diſcoopertã ab aquis ſm aliquas par/
tes ſui ꝓpter neceſſitatẽ finis. ſ. ꝓpter habitationẽ animaliũ
⁊ hmõi. Sapiẽtia autẽ diuina (que diſponit oĩa ſuauiter) ſic
diſpoſuit: vt elementũ aque ſeruãdo ſuam rotunditatẽ natu/
ralẽ haberet centrũ ſeparatũ a centro terre et vniuerſi: ſicut
ſm aſtronomos qui motus ſiderũ diligẽter inueſtigarũt: cen
trũ quorundã orbiũ planetarũ eſt ſeparatũ a centro vniuerſi:
vñ apud eos tales orbes dicunt̃ ecẽtrici ſeu egreſſe cuſpidis
vt in q̃rto Almageſti: ⁊ in alijs locis illius libri pertractat̃.
Que quidẽ diuerſitas ſeu diſtantia vtriuſqꝫ centri. ſ. terre et
aque: ab inuicẽ ſic a deo ſunt diſpoſita: vt inde ſequerent̃ q̃n
qꝫ ad ꝓpoſitũ ꝑtinẽtia. Quoꝝ primũ eſt/ ꝙ licet ſint multe cõ
gregationes aquarũ in diuerſis locis: tñ oẽs aque q̃ ſub ce/
lo ſunt: ſunt ad vnũ locũ cõgregate prout deus diſpoſuit: nã
q̃libet aqua habet equalẽ inclinationẽ ad centrũ elemẽti aq̃:
ſicut q̃libet ꝑs terre ad centrũ terre: ⁊ ſic habet̃ verus intelle
ctus illius qđ dicit̃: Cõgregent̃ aq̃ ad locũ vnũ: hoc eſt dice
re: ĩclinent̃ aque oẽs que ſub celo ſunt ad vnũ locũ. ſ. ad vnũ
centrũ ſeorſum a centro terre: ad qđ centrũ cõgregent̃ aque
ſicut ꝑtes terre ad centrũ terre: que quidẽ cõgregatio verita
tẽ etiã habet in oĩbus cõgregationib⁹ aquarũ ſiue in flumini/
bus: ſiue in ſtagnis ſiue ĩ ciſternis: ⁊ hmõi. Nã oẽs aque vbi
cunqꝫ ſint habẽt inclinationẽ ad centrũ aque ad qđ fluũt ceſ/
ſante impedimẽto: ſicut ꝑtes terre etiã ſi ſint in aere ⁊ extra
terrã ſuſpẽſe/ ſemꝑ habẽt inclinationẽ ad ſuũ centꝝ. Secũdũ
qđ ſequit̃ ex ꝑdicta diſtãtia eſt ꝙ aqua nõ totã cooperiat ter/
rã: ſed aliquã ꝑtẽ dimittat diſcoopertã ꝓut req̃rit talis diſtan
tia centroꝝ ab inuicẽ: ⁊ de hoc dicit ĩ lr̃a: Et appareat arida.
Sequit̃ tertiũ ex hmõi diſtantia centrorũ/ ꝙ hec cõgregatio
fuit a deo facta per certã legẽ ſeu diſpoſitionẽ in gyro vallãtẽ
abyſſos. ſ. multitudinẽ aquaꝝ: ꝓut lr̃a ſonat Prouerb. viij.
c. Quãdo certa lege ⁊ gyro vallabat abyſſos. Quartũ ſeq̃/
tur ex ꝑdicta diſtãtia/ ꝙ licꝫ in ripa maris cõiter terra ⁊ aqua
ſint eq̃lis altitudinis: tñ ꝓcedendo in mari ꝑ elongationẽ a
terra: mare ſemꝑ eſt altius terra: vñ ĩ Ps. lxviij. a. Veni ĩ al
titudinẽ maris: et intantũ q̃nqꝫ ꝓcedit̃/ ꝙ mare eſt altius q̃
mõtes in terra: ⁊ ſic intelligit̃ illud Ps. ciij. a. Sup montes
ſtabũt aque: qꝛ altiores ſunt aque oceani: ꝑſertim ꝓcedendo
verſus mediũ q̃ montes terre. Sequit̃ quintũ ex ꝑdicta di/
ſtantia: ꝙ incedẽtes per terrã ad mare deſcendentes debent
dici ſicut in auctoritate ꝑallegata: ⁊ ĩ alijs q̃plurimis habet̃.
Similr̃ ꝙ mare dicit̃ eſſe ſeu fundari ſuper terrã: prout legit̃
in Ps. xxiij. a. Ipſe ſup maria fundauit eũ. Et vt ꝑdicta cla/
rius intelligant̃/ ponitur hec figura que repreſentat hec ele/
menta. ſ. terrã ⁊ aquã: tam prima eorum ꝓductione/ q̃ poſt
aque congregationẽ. In qua figura licet corpus mathemati
ce conſideratũ non poſſit in ſuperficie plene repſentari/ tamẽ
ſatis ſufficit recte imaginanti. Sequit̃ figura.

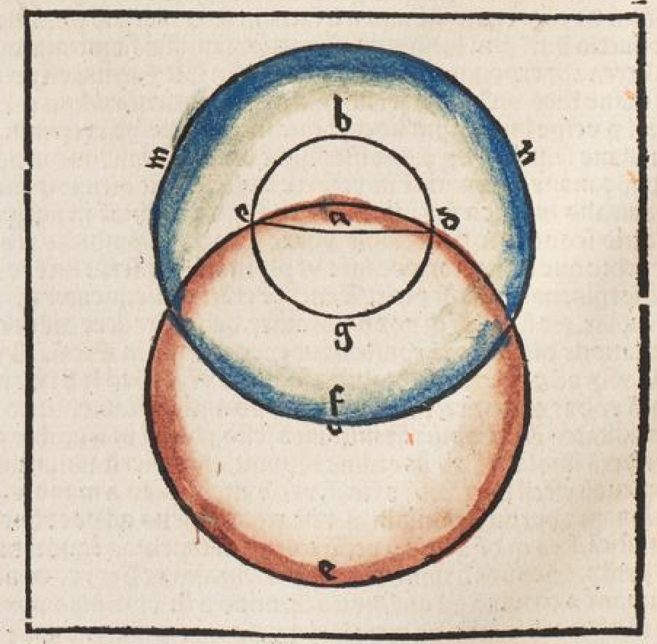

In hac figura ſit. a. cẽtrũ terre quod eſt etiã centrum
vniũſi: ⁊ ſit ſphera t̃re. b. d. g. e. ſup cẽtꝝ a. ⁊ ſit ſphe
ra aque ante

A ra aque añ eius cōgregationē.m.n.o. ſuper centrū.a.ſupradi
ctū qđ eſt centrū vniuerſi. Nā aq̄ ex ſui primeua natura equali
ter habebat circūdare terrā:cū q̄libet ps aq̄ eq̄liter haberet in
clinationē ad centrū terre/qđ eſt cētrū vniuerſi. Diſpoſuit aūt
deꝰ ꝙ hec ſphera aq̄ cōgregaret ad vnū locū: ſic vt arida appa
reret. Sit ġ ſphera aq̄ ſcđa.ſ.poſt hmōi iuſſionē cōgregate vbi
nūc ē ſcꝫ.c.d.e. q̄ q̄dē ſphera ē eq̄lis pme ſphere aq̄ ſcꝫ.m.n.o.
Sit etiā centrū ſphere aq̄ poſt eiꝰ cōgregationē.f.qđ eſt ecētri
cū:vt dictū ē: eo ꝙ diſtat ſeu egredit̃ a cētro.a.qđ eſt cētrū vni
uerſi. Interſecet ġ hec ſphera aq̄ ſpherā terre in duobꝰ pūctis
Primū intentū ſeu locis ſcꝫ.d.e. Patet igit̃ in hac figura pmū intētū.ſ.ꝙ oēs
aq̄ vbicūq̄ fuerint ſub celo:ad ſpherā aq̄ ſunt ꝟtualiter cōgre/
gate:⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns ad vnū locū. Nā quelibet aq̄ habet eq̄lē incli
nationē naturalē ad ſpherā ſeu cētrum ſui elemēti.ſ.aque: qđ
eſt.f.etiā ſi ſint ſepate in locis alijs: vbi īpediuntur ne poſſint
fluere ad locū ſuū:ſicut etiā ptes terre vbicūq̄ ſuſpendant̃ ſeu
detineant̃ ad ſpherā terre ſeu ad cētrū terre hn̄t inclinatōeꝫ na
turalē:⁊ h̄ eſt qđ đr: Congregent̃ aq̄ ad vnū locū/vbi notāter
đr: Que ſub celo ſunt:ad excludendū aq̄s ſupiores:q̄ nō intel
Secūdū intentū ligunt̃ ſub hac ordinatione. Patet etiā in hac figura ſcđm in/
tentū.ſ.ꝙ aq̄ nō totā coopiat t̃rā/ ſed aliquā eiꝰ ptē dimittat di
ſcooptā.nā arcꝰ.d.e.g.q̄ eſt in ſphera t̃re/eſt diſcooptꝰ ab aq̄s/
vt ptꝫ in hac figura:qđ ſm coſmographos eſt fere q̄rta ps ter/
re ceteris ptibꝰ ipiꝰ terre remanētibus ſub aq̄ cooptis: vn̄ no/
tāter đr: Uocauit deus aridā terrā/ad differentiā terre cooper
Tertiū intentū te aq̄s/q̄ nō đr arida. Patet etiā in hac figura tertiū intentū.ſ.
ꝙ hec congregatio fuit a deo facta ꝑ certā legē ſeu inſtitutionē
q̄ deus vallauit.i.circūmuniuit in gyro: h̄ eſt in circūitu abyſ/
ſos.ſ.aquarū multitudinē.nā ꝑ gyrū ſeu ꝑ circūitū ſphericū ſcꝫ
c.d.e.vallauit totā multitudinē aq̄ꝝ ꝟtualit̃: ſic ꝙ q̄libet aqua
que ſub celo eſt/ad hunc gyrū ex certa lege diuina habeat incli/
nationē cōnaturalē:⁊ ſic habet̃ verꝰ ſenſus huius dicti. Certa
lege ⁊ gyro vallabat abyſſos. Silr̃ ⁊ huius qđ đr: Circūdedi
Quartū intentū mari terminū ſuū ⁊ ſimiliū. Patet etiā quartū intentuꝫ in hac
figura.ſ. ꝙ lꝫ in ripa maris terra ⁊ aq̄ in eodē loco concurrūt:
vtputa in.d. ꝓcedendo tn̄ in mari ꝑ elongationē a terra/mare
ſꝑ eſt altius terra:qđ ſic ptꝫ:nā ſi ꝓcedat̃ a loco.d. in q̄ concur
rūt aq̄ ⁊ mare (vt dictū eſt) per elongationē a terra vſq̄ ad ali/
quē locū:vtputa locū.c.qui eſt in ſupficie maris: tunc.c. eſt lo/
cus altior q̄ꝫ d.nā ſi ꝓtrahatur linea ab.a. qđ eſt centruꝫ terre
B ſeu vniuerſi vſq̄ ad.c.talis linea interſecabit ſupficiē t̃re in ali
q̄ loco:⁊ ſit ꝟbi gr̄a in.b.⁊ cū.a.d.⁊.a.b.ſint equales:q̄r proce
dunt a centro ad circūferentiā: ſequit̃ ꝙ linea.a.c. eſt maior q̄ꝫ
linea.a.d.⁊ ꝑ ꝯn̄s.c.locꝰ eſt altior.d.q̄r magis accedit ad circū
ferētiā vniuerſi q̄ꝫ d. Et q̄r diametrū elementi aq̄ eſt in magna
quantitate/maiꝰ q̄ꝫ diametrū terre:vtputa in decuplum/vt di/
ctū eſt:ſequit̃ ꝙ tm̄ poſſet ꝓcedi per elongationē a terra/ꝙ ſit
mare ibi altiꝰ q̄ꝫ montes in terra: nam montes q̄ꝫtūcūq̄ alti
nullā ꝓportionē ꝑceptibilē habēt ꝑ cōparationē ad orbem ter
re:vt patet in eclypſibus lunaribus:in q̄bus ex q̄ꝫtitate vmbre
a terra cauſate/cōmenſuratur certitudinaliter q̄ꝫtitas eclypſis/
nulla mentione facta de vmbra montiū/ratione p̄dicta. Idem
etiā patet in cōmenſuratione dierū et noctiū: in q̄ nō fit aliqua
mentio de altitudine montiū/ac ſi eſſet terra ſpherica penitus:
⁊ ſic intelligit̃ illđ Pſ.ciij.a. Sup mōtes ſtabūt aq̄.ſ.ꝙ altio
res ſunt aque oceani ꝓcedendo verſus mediū/ q̄ꝫ montes ter/
Quītū intentū re. Sequit̃ quintū intentū.ſ. ꝙ incedentes ꝑ terrā ad mare de
ſcendere dicunt̃:ſicut patet in auctoritate p̄allegata/ et in alijs
qđ ſic patet.nā aſſignetur aliquis locus in ſupficie terre diſco/
opte citra ripā:⁊ ſit.g.⁊ ſic ꝓtrahat̃ linea a centro aque qđ eſt
f.vſq̄ ad punctū.g.tunc talis linea interſecabit ſupficieꝫ aq̄ in
aliq̄ loco:⁊ ſit ꝟbi gr̄a in puncto.b.⁊ tunc conſtat ꝙ linea.f.g.
eſt maior q̄ꝫ linea.f.b.⁊ ꝑ ꝯn̄s locus.g.reſpectu.f. qđ eſt cētrū
aque/eſt altior q̄ꝫ locꝰ.d.vbi eſt ripa/vt patet manifeſte: Et ſic
patet ratio q̄re aque vbicunq̄ ponant̃ in terra naturaliter de/
ſcendendo fluunt ad mare/ niſi impediant̃: iuxta illud Eccs.j.
b. Omnia flumina intrant in mare. Et ex hoc ſequitur ꝙ ince/
dentes ꝑ terrā ad mare/deſcēdentes debent dici:vt ſupra alle/
gatum eſt:nā cōi modo loq̄ndi/loca terre a quibꝰ aque fluūt/di
cunt̃ ſuperiora reſpectu locoꝝ ad que fluunt. Patet etiā in hac
figura ꝙ terra đr fundari ſup mare/ vt in Pſal. xxiij.a. Quia
ipe ſup maria fūdauit eā. Terra enī habitabilis ſcꝫ.d.g.e. ſup
elementū aque fundat̃:altior enī eſt reſpectu.f.qđ eſt centrum
aque:q̄ꝫ tota ſphera aque poſt eius cōgregationē:⁊ eadē ratio
ne dicit̃ eſſe terra ſup flumina:nā flumina a terra deſcēdunt in
mari/ vt dictū eſt tanq̄ꝫ a ſupiori loco ad inferiora. Ex quibus
bn̄ ꝯſideratis pōt haberi verꝰ intellectꝰ ſcripturaꝝ:que de cōpa
tione aque ad terrā quo ad ſitū tractāt:que diuerſimode ab ali/
quibus expo/

q̄bus expoſitoribꝰ exponunt̃. Patet etiā ex ſupradictis ꝙ ter C
rā eſſe diſcooptā ſm aliquā partē ab aq̄s mō p̄dicto:nulli po/
teſt attribui/niſi ptāti ⁊ ordinatiōi diuine:vt ſcriptura in mul
tis locis teſtat̃.vn̄ Hiere.v.e. Me ġ nō timebit/ait dn̄s:⁊ a
facie mea nō delebitis:q̄ poſui arenā terminū mari. Ex q̄ ptꝫ
h̄ ptinere ad omnipotentiā diuinā ſolū. Silr̃ ⁊ ad eius ineffa
bilē ꝓuidentiam/que diſponens oīa ſuauiter:locū dedit aq̄s
miro mō cōnaturalē/ne vlteriꝰ t̃rā cooperirēt:iuxta illđ Pſ.
ciij.b. Terminū poſuiſti quē nō trāſgredient̃/nec ꝯuertentur
opire terrā/ ⁊ hoc eſt ſatis manifeſtū:nā lꝫ exciccatio ſupficiei
terre/aliq̄ mō poſſit cauſari ex actiōe ſolis deſiccātis ⁊ hmōi:
mutatio tn̄ ſeu ſepatio centri aque a loco ſibi in prima produ
ctione debito/ad aliū locū diſtantē:non pōt cauſari niſi a deo
q̄ ſolus eſt inſtitutor nature. In hoc enī ꝙ deus dixit: Cōgre
gent̃ aq̄ ⁊c̄.mō p̄dicto:dedit deus aliā naturalē inclinationē
ab illa quā in pmordio habuerant/ vt ſupra expoſitū eſt: et iđ
rōnabiliter hmōi congregatio aquaꝝ fuit facta anteq̄ꝫ ſol fie/
ret:vt innueret terrā eſſe diſcooptā/nō ꝑ exciccatōeꝫ ſolis (vt
quidā erronee putāt) ſed iuſſiōe diuina. Idē patꝫ ex mō loq̄n
di ſcripture in h̄ loco. Nō enī dixit:deſiccent̃ aq̄ que ſunt ſu/
per terram/vt appareat arida:ſed dixit: Cōgregentur aque.
Quanta aūt ſit diſtantia vnius cētri ab altero/valde difficile
eſſet humanitus inueſtigare:ſed ſufficit ꝙ tanta eſt diſtantia/
quāta req̄rit̃ ad hoc vt p̄dicta inde ſeq̄nt̃: pōt etiā ꝓbabiliter
opinari:non tn̄ certitudinaliter/ꝙ centrum aque elementi ſit
idē cū ecētrico lune:eo ꝙ elemētum aque prout experimur/ſe
quit̃ motū lune ſm fluxū ⁊ refluxū. ¶ De opere quarte diei. Opꝰ q̄rte diei
¶ Circa ꝓductionē luminariūꝫ ſtellaꝝ varie ſūt opiniones:
ſicut ⁊ circa multa alia in hoc capitulo contenta: ſm tn̄ expoſi
tionē quā ſequar:luminaria ⁊ ſtelle fuerunt quarta die ꝓdu/
cta a deo per creationē in ſuis ꝓprijs ⁊ ꝑfectis formis: quas
formas ſequūtur ꝓprietates ⁊ ꝟtutes que exprimunt̃ in lr̃a:
⁊ alie que ibi nō ſunt expreſſe/cum ſacra lr̃a in hoc loco nō tra
dat niſi illa que viſui ſeu ſenſui hoīm cōiter ſubiacent: vt di/
ctū eſt. Huic enī ſnīe lr̃a valde conſonat/cum dicit: Fiant lu/
minaria/eo mō q̄ dixerat: Fiat lux:non enī dixit: Producant
celi luminaria/vel nubes lucida ꝓducat ſolē:vel aliq̄d hmōi/
in q̄ denotarent̃ ipa fuiſſe ex aliquo facta: nec etiā dicit in eis
eſſe aliq̄d informe qđ ꝑficeret̃/ſed ſimpliciter in primo eoꝝ fie
ri:explicat eoꝝ ꝓprietates/vt lr̃a plane teſtat̃. Circa proprie/ P
tates aūt eoꝝ attendendū ꝙ nō oēs ꝓprietates luminarium Lumīariū
⁊ ſtellarū etiā ſenſibilium hic exprimunt̃:ſed illa que humane ꝓprietates
vtilitati manifeſte deſeruiunt/ in quibus etiā differētia inter
lucē prima die factā:⁊ lucē luminarium innuit̃: vn̄ de pma ꝓ
prietate dicit: Diuidant diē a nocte: in q̄ oñdit̃ quedā differē
tia inter hāc diuiſionē diei ⁊ noctis:⁊ illā de qua fit mentio in
pma die: nā ibi nō đr ꝙ lux diuideret inter diē ⁊ noctem: ſeu
lucem a tenebris/ſed ꝙ deus diuidit:eo ꝙ illa lux non habe/
bat ꝓpriū motum de ſe:ſed ꝑ diffuſionē ⁊ cōtractionē a deo fa
ctā/dies diuidebat̃ a nocte:vt dictū fuit ſm Baſi.ſed lumina
ria que habēt motū a ſe ſm naturā a deo ſibi collatā: proprie
diuidūt inter diē ⁊ noctē:vn̄ dixit: Fiāt luminaria ⁊c̄.vt diui/
dāt diē ac noctē. Et notandum ꝙ licet dies ſit proprie latio ſo Nota de
lis ſup terrā: tamē q̄libet planeta ⁊ ſtella habet ſuū ꝓpriū diē die
ſcꝫ cū ipa ſup t̃rā fert̃/⁊ noctē ecōuerſo:⁊ iđ nō ſimplicit̃ dicit
de ſole/vt diuidat diē ac noctē:ſed etiā de oībus dicit vt diui/
dāt. Scđa ꝓprietas eſt cū dicit: Sint ī ſigna:qđ cōiter exponi Secunda
tur inq̄ꝫtū ex luminaribus celi accipit̃ ſignificatio pluuioſi tē/ ꝓprietas
poris vel ſereni/que ſunt apta diuerſis negocijs: quod nō ſic
intelligendū eſt:vt ꝑ luminaria ⁊ ſtellas cōiter accipiāt̃ ſigna
ſerenitatis:vel pluuie cuiuſlibet tp̄is ſequentis:q̄r hoc ꝑtinet
ad aſtrologos:qui de his prenoſticationibus intendunt: nō
aūt ad pplm rudē cui moyſes loq̄bat̃. Et etiā ipi aſtrologi ſe
pe fallūtur in prenoſticādo: ſed hoc intelligi debet ſm quādā
generalitatē ſignificandi:vt cum cognoſcit̃ ꝙ ſole exiſtente in
parte ſeptētrionali / ſeu in ſignis ſeu mēſibus huiuſmodi ca/
lor viget vt in pluribus/⁊ pluuie diminuūtur:⁊ ecōtra de me
ridionalibus:⁊ hoc cōmuniter intelligit̃ a popularibus / qui
cōiter dicūt talē mēſem eſſe calidū/⁊ talē tꝑatū eſſe ⁊ hmōi:qđ
veritatē habet in pluribꝰ: q̄ quidē noticia eſt magne vtilitatis
in cultura terre/vt eſt manifeſtū. Si aūt intelligat̃ ꝑ hoc ꝙ đr
ſigna:ꝙ de hmōi luminaribus ⁊ ſtellis pn̄t accipi ſigna alioꝝ
euentuū:talis intellectꝰ/⁊ ſi forte aliq̄d cōtineat veritatis: nō
tn̄ ſm pmā ſignificationē lr̃alē: que de pmaria ſignificatione
lr̃e ſm cōem modū intelligēdi accipit̃/⁊ de talibꝰ ſignis intel/
ligit̃ illđ Hiere.x.a. A ſignis celi nolite metuere que gētes ti
mēt. Et ptꝫ ꝙ hec ꝓpetas nō ꝑtinebat ad lucē pma die factā. Tertia ꝓ/
Alia ꝓprietas luminariū ad vtilitatē hoīm exprimit̃/cū dicit: prietas

vt ſint in tꝑa

E vt ſint in tpa. Pro quo attendēdū ꝙ nō dicit vt ſint in tp̄s : vt
ſic intelligeret̄ de tp̄e ſimpliciter ſumpto: qđ factū eſt cū primo
motu in p̄ma die: vt dictū eſt / ſed dicit in tpa: vt ītelligat̄ de vi
ciſſitudīe tpm ex qua faſtidiū tollit̄ / vn̄ in hymno: Et tpm das
tpa vt alleues faſtidiū: ⁊ valitudo etiam cōſeruat̄ / ⁊ neceſſaria
victui oriunt̄: vt ptꝫ p̄ experientiā: qđ etiā lune videt̄ ptinere /
que ſm q̄ttuoꝛ aſpect⁹ quos habꝫ ad ſolē: diuerſas influentias
Quarta ꝓprietas etiā ſenſibiles cauſat: vn̄ in Pſ. ciij. c. Fecit lunā in tp̄e. Alia
ꝓprietas ad vtilitatē hoīm / eſt mēſuratio durationis rerū tpali
um ⁊ negocioꝝ: de quo dicit: Et in dies ⁊ annos. Per hoc enī
q̄libet duratio tpalis / menſurabilis eſt tā p̄terita q̄ꝫ futura ſm
certitudinē / vel ſaltē eſtimationē: qđ nō ptinet ad lucē p̄ma die
Quīta ꝓprietas factā: p̄ſertim cū nō durauit niſi p̄ tres dies. Alia ꝟo ꝓprietas
maxime vtilitatis eſt: vt illuminent ſup terrā / qđ eſt neceſſariū
q̄ꝫtū ad viſum: q̄ eſt directiuus in op̄ibus : ⁊ maxime vtilis eſt
Phs p̄mo metaphy. ad cognoſcēdas rerū differētias: vt in. j. Metaph. qđ nō ptinebat ad lucē p̄ma die factā: q̄ nō legit̄ illuminaſſe terrā / q꞉ ex
ſui tenuitate nō poterat ad h̄ attingere. Et ex hoc etiā ſequit̄ illam lucē nō habuiſſe alias vtilitates p̄dictas: q̄ oēs ꝓueniunt
mediāte illuminatiōe luminariū ⁊ ſtellarū ſup terrā. Et vt ſummarie includeret alias ꝓprietates luminariū ⁊ ſtellaꝝ q̄ eſſent
quodāmō inenarrabilia dicit: vt p̄eſſent diei ⁊ nocti. ſ. p̄ ptātē
influēdi ſuas ꝓprias imp̄ſſiōes: vn̄ ⁊ in Pſ. cxxxv. b. de hac
materia dicit: Solē in ptātem diei: lunā ⁊ ſtellas in ptātē noctis: q꞉ mediātibus radijs influūt: ⁊ iō ptās diei p̄cipue attribuit̄ ſoli: cui⁹ radij in die ceteros obumbrāt: ptās ꝟo noctꝫ lu
Nota ne ⁊ ſtellis attribuit̄ / q̄ de nocte clarius irradiāt. Et notādū ꝙ
Moyſes in h̄ loco cauſam ꝓductiōis luminariū aſſignat ſolū
ſm ꝙ ſunt facta ad vtilitatē hoīm: vn̄ Deut. iiij. c. de eis dicit̄:
Que creauit dn̄s deus tuus in miniſteriū cūctis gentib⁹: ſꝫ ex
hoc nō tollit̄ ip̄a fuiſſe facta ꝓpter totū vniuerſum: ⁊ finalit̄ ꝓ
pter gloriā dei ad quā oīa producta ſeu creata oꝛdinant̄: vnde
Prouerb. xvj. a. Oīa opatus eſt deus ꝓpter ſemetip̄m.
¶ In eodem ca. j. Gen̄. vbi dicit̄ in poſtilla. Maxime q꞉ ſm
alios ſctōs doctores: Moyſes ⁊c̄.

Additio. ij. Licet verū ſit ꝙ expoſitio bt̄i Augꝫ. in
h̄ loco ſit valde lōginq̄ a plano l̄rali ſenſu: nō tn̄ ex hoc ꝙ moyſes rudi pp̄lo loq̄bat̄: q̄ ſp̄ūalia cape nō
poterat: ſꝫ tm̄ corp̄alia: poſſet ſumi rō ꝯ expoſitionē Augꝫ. ſed
poti⁹ videt̄ facere ꝓ eo: q꞉ ꝓp̄t ruditatē pp̄li ⁊ ꝓnitatē ad ido
latriā / optebat ꝙ moyſes de angelica natura ⁊ ei⁹ cognitione
q̄ſi p̄abolice loq̄ret̄ p̄ ſilitudinē veſp̄e et mane ⁊c̄. Vn̄ ſenſus
F l̄re in h̄ loco ſm Augꝫ. ſi ꝓprie intelligat̄ eſt parabolic⁹ : q̄ ſub
ſenſu l̄rali ꝯtinet̄ : q̄ q̄dē mod⁹ exponēdi neceſſari⁹ eſt ⁊ vtilis
in multis locis ſacre ſcripture : ꝓut ſupra in q̄ſtiōe ſup ꝓlogū
in r̄nſione ad quartū argumentū plenius ꝯtinet̄.
¶ In eodē ca. j. vbi dicit̄ ī poſtilla: Hic q̄rit̄ q̄re ī ſcđa die nō
dicit̄: Et vidit deus ꝙ eſſet bonū ⁊c̄.

Culpat̄ poſtillatoꝛ in tribus **Additio. iij.** In hoc loco videt̄ poſtillatoꝛ a rectitudine in trib⁹ deuiare: q꞉ p̄mo auc̄tates
doctoꝝ nō mediocrē auctoꝛitatē inter catholicos habētiū irreuerēter trac̄tat. ſcđo q꞉ irrōnabiliter dicta eoꝝ īꝓbat. tertio
q꞉ expoſitiōis l̄ralis auctoꝛitatē / quā n̄ri doctores p̄mo īuenerūt. Ra. Sa. hebreo attribuit. ¶ Primū p꞉: nā r̄nſio quā ip̄e
Raban⁹ cōmēdat̄ vocat truphaticā / ē illi⁹ magni doctorꝫ Rabani q̄ in h̄ loco ad
hāc q̄ſtionē ſic r̄ndet: niſi forte ſic q̄dā patꝝ expoſuit nō eſſe bonū duplicē numerū: q̄ ab vnitate diuidit ⁊ p̄figurat federa nuptiarū. Vn̄ ⁊ in arca Noe oīa aīalia q̄ bina īgrediunt̄ īmūda
ſunt: ⁊ impar nūerus mūđ⁹ eſſe on̄dit̄: hec ille. Magiſter etiā
in. ij. diſt. xiiij. r̄ndens ad hanc q̄ſtionē ſic dicit: Sacramentū
aliqđ h̄ cōmēdat̄: iō enī fortaſſe nō eſt h̄ dictū / qđ tn̄ ſic ī alijs
factū eſt: q꞉ binari⁹ p̄ncipiū eſt alteritatꝫ ⁊ ſignū diuiſionis ab
vnitate: hec ille. Non igit̄ modica irreuerētia eſt tantoꝝ doctoꝝ ſeu patrū expoſitionē truphaticā vocare. ¶ Secūdū p꞉:
nā motiuū poſtillatoꝛis ad reprobandū hmōi expoſitionē do
Binari⁹ numer⁹ ctoꝝ / qđ ſumit̄ ex hoc ꝙ in ſacro euāgelio binari⁹ nūerus eſt
laudabilis: ad qđ allegat Greg⁹. ſup Lucā. x. modici valoꝛis ē
apud ſane intelligētes. Cui⁹ rō eſt: nā in expoſitiōibus myſticis: per vnā ⁊ eandē rem ſm diuerſas ſui q̄litates ſep̄e oppoſita deſignant̄ : ſic ⁊ celū empyreū rōne ſplēdoꝛis p̄ ignē poſſet deſignari: vn̄ ⁊ igneū đr: infern⁹ aūt q꞉ deuoꝛatiu⁹ eſt ⁊ ma
xime obfuſcat⁹: ⁊ de eo legit̄ Iob. xx. d. Deuoꝛabit eū ignis q̄
nō ſuccendit̄. Silr̄ ⁊ de binario numero eſt dicendū: q꞉ ſi con
ſideret̄ ꝓut in eo rō charitatꝫ p̄mo ſaluat̄: ſic eſt laudabilis / ⁊
in bonū ſonat: ⁊ iō binariū ītelligit iſto mō Greg⁹. ſup Lucā.
Inquantū aūt binarius numer⁹ ab vnitate p̄mo deſcēdit: p̄ncipiū ſeu ſignū diuiſionis eſt: ⁊ p̄ ꝯn̄s nō bonā habꝫ ſignificationē: ⁊ iſto mō accipit̄ a doctoꝛib⁹ in h̄ loco: vn̄ p̄dictoꝝ doctorum expoſitio: ⁊ ſi nō ſit l̄ralis / tn̄ nō eſt truphatica: ſed vere G
expoſitio myſtica: ⁊ ideo interpoſuerūt aduerbiū dubitatiuū
ſcꝫ forte ſeu fortaſſe: ad deſignandū ꝙ ex ea nō p̄ōt ſumi efficax argumentum: ſicut nec ex alijs myſticis expoſitionibus.
¶ Tertiū p꞉: nā r̄nſio l̄ralis quā attribuit ipſi Ra. Sa. inuenit̄ p̄us in glo. n̄ra vbi ſic dicit̄. Vel iō nō addit̄: q꞉ in hoc
op̄e diſtinctio aquaꝝ nō eſt p̄fecta que in p̄rimo fit: vbi dicit:
Congregent̄ aque in locū vnū: ⁊ ideo ibi addēdū reſeruat̄:
hec in Glo. potius igit̄ erat attribuēda auctoꝛitas hui⁹ expo
ſitionis Glo. n̄re q̄ꝫ Ra. Sa. prout oſtenſum eſt in. iiij. arti.
q. ſuperaddite in prologo.
¶ In eodē ca. j. vbi dicit̄ in poſtilla : q̄ diſtinctio facta eſt p̄
hoc ꝙ aqua prius ꝓducta in forma ſubſtātiali.

Additio. iiij. Cōgregatio aq̄rū de q̄ hic agit̄ : nō
eſt intelligēda p̄ denſitatē aquarū:
nec p̄ eaꝝ receptionē in ꝯcauitatib⁹ terre / ꝓut aliq̄ voluerūt:
ſed p̄ aliū modū rōnabilioꝛē: ꝓut l̄ra ſonat: ſicut plenī⁹ in ad
ditiōe ſupradicta in op̄e tertie diei declarat̄: vide ibi.
¶ In eodē ca. j. vbi đr in poſtilla: Et ꝓtulit terra / intelligit̄
paſſiue: q꞉ ꝟtute diuina actiua ꝓtulit ⁊c̄.

Additio. v. Ex hoc ꝙ diuīa ꝟtute terra ꝓtulit herbā: nō tollit̄ q̄n terra actiue ꝓtulit p̄dicta: vn̄ Aug⁹. in h̄ loco cauſaliter dictū eſt ꝓduxiſſe terrā herbam ⁊ lignū. i. ꝓducendi accepiſſe virtutē.
¶ In eodem Gen̄. ca. j. vbi dicit̄: Stelle autē fixe ⁊c̄.

Additio. vj. Octaua ſphera vbi ſunt. xij. ſigna et Octaua ſphera
ſtelle fixe / motū habet propriū diſtinctum a motu firmamenti: qui quidē motus dicit̄ apud aſtronomos motus acceſſus ⁊ receſſus.
¶ In eodē ca. j. vbi dicit̄ in poſtilla: Nec valet qđ ꝯtra hoc
obijcit frater Thomas ⁊c̄.

Additio. vij. Si verba ſancti Thome tractantis
de luce in prima die producta in pri De p̄ma luce
ma parte. q. lxvij. arti. vlt̄. in reſp̄ōſione ad ſecundū argumē
tum recte intelligant̄: improbatio poſtillatoꝛis nullū habet
locum: verba enī ſua ī hac materia loco allegato hec ſunt in
forma. Quidā dicūt lucem illā fuiſſe nubē quandā lucidā : q̄
poſtmodū facto ſole in materiā p̄iacentē redijt: ſed iſtud non
eſt ꝯueniēs: quia ſcriptura in p̄ncipio Gen̄. cōmemoꝛat inſti
tutionē nature que poſtmodū p̄ſeuerat: vn̄ non debet dici ꝙ
aliquid tunc factū fuerit qđ poſt modicū eſſe deſierit : ⁊ ideo
alij dicunt ꝙ illa nubes lucida adhuc remanet: ⁊ eſt cōiuncta
ſoli vt ab eo diſcerni nō poſſit / ſed ſm hoc illa nubes ſup̄flua H
remaneret: nihil aūt eſt vacuū in op̄ibus dei: ⁊ iđo alij dicūt
ꝙ ex illa nube foꝛmatū eſt coꝛp⁹ ſolis: ſed hoc etiā dici nō p̄ōt
ſi ponat̄ coꝛp⁹ ſolis nō eſſe de natura q̄ttuoꝛ elemētoꝝ : ſꝫ eē
incoꝛruptibile p̄ naturā: q̄m̄ ſm hoc materia eius nō p̄ōt eſſe
ſub alia foꝛma: ⁊ ideo dicendū ⁊c̄. hec ille. Ex quib⁹ ꝟbis manifeſte patet ꝙ ſctūs Tho. nō improbat tertiā poſitionē / que
dicit ſolē eſſe factū de illa nube lucida: p̄ hoc ꝙ in p̄ma rerū ꝓ
ductione nō eſt dicendū ꝙ aliq̄d ſit ꝓductū ſatis cito coꝛrum
pendū: ꝓut poſtillatoꝛ eidem imponit: ſed ſctūs doctoꝛ īprobat hanc poſitionē p̄ aliud mediū ⁊ cōditionaliter. ſ. ſi ponat̄
coꝛpus ſolis eſſe incoꝛruptibile p̄ naturā: q꞉ ſm hoc materia
eius nō potuit eſſe ſub foꝛma nubiſ lucide / ſeu alia foꝛma que
cūꝗ diſtincta a foꝛma ſolis que nunc eſt. Primā aūt poſitionem q̄ dicebat illā nubē lucidā poſtmodū facto ſole in materiā p̄iacentē rediſſe: improbat ſctūs Tho. p̄ hoc ꝙ nō eſt dicendū ꝙ aliq̄d in p̄ma rerū ꝓductione ſit ꝓductum ſatis cito
coꝛrumpendū / q̄ quidē improbatio eſt manifeſta quo ad iſtā
poſitionē primā: nā ſi nubes illa lucida in materiā p̄iacentē
rediſſet: certū eſt ip̄am coꝛruptā fuiſſe ſm p̄fectā rōnem coꝛruptionis: nō enī trāſmutabat̄ in melius. Vn̄ in hoc loco videtur ꝙ poſtillatoꝛ aut nō legit verba ſancti Thome p̄dicta:
aut voluit inuoluere ſentētias ei⁹ vt eū irrōnabiliter rep̄henderet. Qđ aūt ſubiūgit poſtillatoꝛ de ſctō Tho. ꝙ incidit in illud qđ improbat: eo ꝙ in op̄e q̄nte diei dicit / ꝙ aues ⁊ piſces
facti ſunt ex q̄ttuoꝛ elementis ⁊c̄. nihil rōnis videt̄ cōtinere:
nā ſctūs Tho. nō īꝓbat ꝙ ex aliq̄ natura in p̄ncipio Gen̄.
cōmemoꝛata ſm aliq̄d ſui ꝓduceret̄ aliq̄ alia natura: ſic herbe vel plante ex terra: ⁊ aues ⁊ piſces ex aq̄ ſeu ex q̄ttuoꝛ ele
mentis / ſed dicit eſſe incōueniens ꝙ aliq̄d tunc factū fuerit et
poſtmodū eſſe deſierit. ſ. ſm totū: vtputa ꝙ totū elementū aq̄
vel hmōi nunc p̄ſeueraret / ſed poſt modicū deſineret eſſe: qđ
eſſet cōtra inſtitutionē nature que p̄ſeuerās eſt. ¶ In
eodē. c. j. vbi đr ī poſtil. Cōſiderādū etiā ꝙ aues ⁊ piſces ⁊c̄.

Additio. viij. Dicendum eſt hic ſicut ſupra ſup illud verbum: Et protulit terra ſcꝫ ꝙ
ex hoc ꝙ piſces

A ex hoc ꝙ piſces ⁊ aues fuerunt ꝓducti a deo actiue: nō ſequet ꝙ nō fuerint ꝓducti ex elemētis actiue. Cauſa enī prima non ſemp excludit actionē cauſarū ſecundarū: vt dictū eſt.

¶ In eodē ca. j. vbi dicitur in poſtilla: ex quo patet iudeos ce/cidiſſe in errorem ſaracenorum.

Additio. ix. Sicut inter chriſtianos fuerunt aliqui heretici: vt Arriani. Neſtoriani: ⁊ huiuſmodi quoꝝ errores nō ſunt imponēdi veris chriſtianis: ſic inter iudeos fuerūt aliq̄ habētes erroneas opiniones/ q̄ non approbant a iudeis cōiter: vñ licet in aliq̄bus opuſculis eorū appareat ꝙ in alia vita ſint corꝑales delectationes: cōitas tñ eoꝝ hoc oīno reſpuit: eſt enī ꝯtra illud Eſa. lxiiij. b. A ſeclo nō audierūt/ nec auribus ꝑceperūt: oculus nō vidit deus abſq̧ te/ que ꝑparaſti expectātibus te. Ex q̄bus verbis māifeſte habet: ꝙ remuneratio ꝑparata iuſtis ſupat oēm ſenſum: vñ determinatio cōmunis apud eos: prout Ra. Moyſes dicit: ꝙ in alia vita nō eſt cibus/ nec potus/ nec actus venereoꝝ: ſed iuſti delectant ex ſplēdore diuīe grē. Quapropter attribuere iſtū errorem iudeis in cōi nō eſt vtile ad eoꝝ reductionē: credunt enī ꝙ nos fingim⁹ mēdacia cōtra eos: qđ nō modicū īpedimētū preſtat ad hoc vt reddamur eis credibiles.

¶ In eodem Geñ. ca. j. vbi dicitur in poſtilla: Imago aūt dei conſiſtit in anima ⁊c̄.

Additio. x. Hec expoſitio poſtillatoris de imagine ⁊ ſimilitudine/ ſatis cōgrua eſt: ⁊ ponit a mgr̄o in. ij. diſt. xvj. Sunt tñ alij modi exponendi vt ibidem habet/ quoꝝ ratio differētie ꝓut in ꝑma pte. q. xciij. arti. viij. pōt ſic ſumi: Nā ſimilitudo aut ꝯſiderat vt ꝑambulū ad imaginē inq̄ntum eſt cōior q̄ʒ imago (oīs enī imago eſt ſilitudo et nō ecōtra) vel pōt conſiderari/ vt ſubſequēs ad imaginē inquātū ſignificat quādā imaginis ꝑfectionē. Dicim⁹ enī imaginē alicuius eſſe ſimilē ei cui⁹ eſt imago: inq̄ntū ꝑfecte repñſentat ipm̄: vñ ſimilitudo ſi diſtinguat ab imagine: primo mō ꝓut eſt preambula ad ipām: ſic ſimilitudo attendit ſm̄ ea que ſunt cōmuniora ꝓprietatibus intellectualis nature: ⁊ ſm̄ hoc ad imaginem dei mens ptinet: ſm̄ Aug⁊. in libro. lxxxiij. queſtionū. Cetera autē hoīs. ſ. que ptinent ad partes inferiores anime: vel etiā ad ipm̄ corpus/ ad ſimilitudinē facta eſſe dicunt: ſi aūt diſtinguant ſcđo mō. ſ. prout ſimilitudo ſignificat imaginis ꝑfectionē: ſic habet locum expoſitio poſtillatoris.

Imago (margin)

B

Incipit tractat⁹ mgr̄i Matthie doring ordinis minoꝝ ꝓuincie Saxonie miſtri ſacre theologie ꝓfeſſoris clariſſimi: quē intitulauit Correctoriū corruptorij Burgenſis in quo dicta poſtillatoris tutantur: reſpondēdo rationibus Burgenſis ⁊ eius dicta optimis rationibus annihilando: vt patet diligenter inſpicienti.

Poſt prologū ſuū Burgenſis ad lr̄am accedēs: dicit ſe velle aliq̄ ſupponere ex q̄bus trahi debeat aliq̄d planū pro ſimpliciter capiētibus. Et hoc faciens inuoluēdo ſn̄ias/ circa primū capitulū replet totū vnū ſexternū: ⁊ ſuis inuolutiōibus peroptime penſatis/ videri poterit ꝙ primū capitulū remanet plus dubiū in multis/ q̄ʒ explanata poſtillatoris expoſitione: in qua digreſſiōe reprehēdit aliquādo poſtillatorē: ꝑmo dicens ꝙ minus ſufficiēter ſe habuit circa ꝓceſſum introductoriū primi capituli: in eo ꝙ dicit intellectū opationis ſex dierū dependere ex varietate opinionū de natura materie a ph̄is poſitarū. Ubi dico ꝙ Burgēſis nō bene reprehēdit poſtillatorē: nam poſtillator dicit duas ſolēnes expoſitiones lr̄ales doctoꝝ eſſe/ que ꝓcedunt varie ſm̄ opiniones varias de natura materie a ph̄is poſitas: ⁊ excludit admirationē eorū qui egreferre poſſent eum dicta phoꝝ opinabilia tractare in expoſitione lr̄ali dicēs: Ex illarū ꝑtractatiōe dependet intellectus opis ſex dierū/ nō directe ⁊ per ſe/ ſed inq̄ntum exponit varie a diuerſis. Non igit vult ꝙ ſenſus lr̄alis ſit ſumendus ex opinionib⁹ phoꝝ/ ſed ꝙ videri poſſit/ que doctorū expoſitio innixa ⁊ fundata ſup hmōi/ ſit rōnabilior ⁊ ſenſui lr̄ali ꝓpinq̄or: nō igit incōuenicter dictū/ vt putat Burgeñ. Rationes igit ſue reprehēſionis nō valēt: nō ꝑma: q2 ex diuerſitate opinionū nō ſumit ſenſum ſcripture/ ſed ſolū inq̄rit ex eis q̄ ſentētia doctoꝝ ſit aptior/ nec ſcđa: q2 articulū creationis nō inquirit ex ꝑfatis opinionib⁹: ſed cōuenientiā expoſitionū adductarū: intendit enī ſolū expoſitionū varietatē ⁊ obſcuritatē declarare: a quo etiā ipe Burgeñ. nō abſtinet ſi repħenſibile eſt: nā diuerſitatē inter beatū Aug⁊. ⁊ Ambro. ſumi de informitate materie ꝑtractat in ſolutione ꝑme q̄ſtionis quā mouet/ quare. ſ. ſcriptū nō ſit: fiat terra/ ſicut fiat lux ⁊c̄. Nec puto ſine intellectu opinionū de natura materie expoſitōeꝫ Bede: Strabi: Linconiēſis: ⁊ ceterorū de prima forma corporali quicq̄ʒ poſſe intelligere: q̄ʒuis ad verum ſenſum lr̄alem hui⁹ paſſus/ etiam ſine eoꝝ expoſitione quis poſſit peruenire. Itē eadem digreſſione improbat Burgeñ. rationes per poſtillatorē adductas/ ad oſtendendū aggreſſiones aquaꝝ in vnum locū vt appareret arida: videlicet condenſationē elemēti aque: ⁊ receptionē multarū partium eius in cōcauitatibus terre: quas rationes improbando Burgeñ. improbat/ nō modo poſtillatorem ſed ⁊ beatū Aug⁊. qui aſſerit has rationes ſup Geñ. ca. xij. Sicq̧ Burgeñ. ad reuerentiā ſanctorū nō reſpicit qđ ſupra in poſtillatore valde reprehēdit: ſed fruſtra vt patet in correctorio. vi. arti. q. ꝑambule. Rationes nāq̧ ipius Burgeñ. ꝯtra beatū Aug⁊. ⁊ poſtillatorē modice ſunt apparētie: nam prima fundat ſuper falſa imaginatione quaſi tota ratio ſiccitatis terre/ ſit receptio aque in ꝯcauitatibus terre: qđ falſum eſt/ ſed ex cōdenſatione eius facta eſt/ cum in ꝑma creatione aqua fuiſſet rara ad modum nebule: ⁊ ex multis pugillis nebule factus eſt vnus pugillus aque: ſicut patet ad ſenſum. Sicq̧ cōdenſatione facta/ pars recepta eſt in cōcauitatib⁹ terre: ⁊ ille ſunt due cauſe partiales ſiccitatis terre: vt vult bea. Aug⁹. vbi. ſ̄. Nec ſecunda ratio Burgeñ. valet cum dicit in lr̄a dici: Congregent aque/ nō condenſent: nam cōgregatio ſimul ⁊ condenſatio eſt partium ꝓpinquior poſitio: ⁊ ita illa difficultas potius eſt vocalis q̄ʒ realis. Similit qđ tertio adducit: fundat ſuper falſa imaginatione: imaginatur enim ꝙ aque in terra recepte ſint denſiores: quod verū nō eſt q̄ʒtum eſt de ratione aque: quia toto elemento ꝯdenſato/ pars eius vna recepta eſt in terre viſcerib⁹. Et per ea que dicta ſunt patet ꝙ non valet illud quod quarto adducit: quia condenſatio ⁊ receptio ſunt ambe cauſe partiales advnum effectum ariditatis terre. ¶ Preter has potior ratio ariditatis huius poteſt addi diuina voluntas/ que legem poſuit aquis ne tranſirent fines ſuos. Item in eadem digreſſione/ reiectis modis dicendi beati Aug⁊. et alioꝝ: Burgeñ. imaginat aquā que in ꝑncipio creationis fuit cōcentrica terre ⁊ vniuerſo: factam ecentricā terre ⁊ concentricā lune: vt apparere poſſet arida: ſed q̄ʒq̄ʒ ſua imaginatio ſit valde inuoluta: ad ſenſum tamē litteralem modicū conferre videtur: nec fundat eam ſup aliqua auctoritate ſacri canonis/ ſanctorum doctorum/ vel alicuius philoſophi. Et multa huic imaginationi contingunt inconueniētia. Primū quia ſm̄ illam ⁊ aer ⁊ ignis ponerent neceſſario elementa ecentrica: per egreſſionē enim aque neceſſe eſt aerem egredi: cum nō habeat in ſua ſphera ſoliditatem reſiſtendi: ⁊ idem arguitur de ſphera ignis. Secūdum: quia ſic ordo elementorum a prima creatione inſtitutus: ⁊ inclinatio naturalis ad centrum vniuerſi omībus elementis indita ſm̄ beatū Aug⁊. et ipſummet Burgeñ. cito ceſſaſſent: quod eſt contra Burgeñ. ⁊ ſuum magiſtrum precipuum ſanctū Tho. qui ideo reputat inconueniens lucem prima die factam/ ſole facto quarto die rediiſſe in preiacentē materiam: quaſi in prima rerum productione aliquid fuerit productum/ ſatis cito corrumpendum: vt patet prima parte queſti. lxvij. articu. vltimo in reſponſione ad ſecundū argumentū. Nec videat modicum incōueniens ordinē illum quo ad naturā elemētarem ſpecialiter aque fore corruptum/ cum multi ponderis ſit ordo ille: in quo etiam feda in ſe viderent pulchra et valde bona: vt inquit beatus Aug⁹. iij. ſup Geñ. circa finē. Tertiū: quia ſic videretur natura aque corrupta. Proprijs enim paſſionibus ⁊ naturalibus inclinatiōibus immutatis/ neceſſe eſt naturam immutari: ceſſante enim inclinatiōe motus ſui ad centrum vniuerſi: iam ceſſaret eſſe grauis: ceſſante grauitate ceſſaret eſſe frigida et humida: et per conſequens ceſſaret eſſe aqua: nec valet inſtantia de aqua que eſt ſupra firmamētum que non eſt mobilis ad centrum: quia ſm̄ Burgeñ. in eadem digreſſione/ illa dicit quaſi equiuoce aqua per quandā analogiam ratione diaphaneitatis: nō ratione grauitatis. Eſt enī appetitus naturalis grauis motus ad centrum intrinſecus ⁊ naturalis: vt docet beatus Aug⁹. iij. ſuper Geñ. ca. ix. propter hec ⁊ alia multa: imaginatio ſua nō videtur poſſe ſtare: ſed et mirum eſt ꝙ nullus philoſophorū (qui de naturis rerum ⁊ earum connexione multa ſcripſerunt) huiuſmodi ecentricitatē videre nō potuerīt: quia de huiuſmodi nulla ſcripta reliquerunt: ⁊ manifeſtum ſignum ꝙ ſphera aque nō ſit ecentrica: ſed potius terre et vniuerſo concentrica videtur eſſe tale: quia ceſſante lege quam deus poſuit aquis/ ⁊ gyro vallante abyſſos: aqua naturaliter aridā abſorberet: vt patꝫ in diluuio: de quo ca. viij. infra vbi etiam Burgeñ. ſibiipſi conditionem dicit

Excuſat poſtillator (margin)

C (margin)

Ratio ariditatis t̄re (margin)

D (margin)

Imaginatio burgeñ. improbat (margin)

E ne dicit:cū aq̄ ſit naturaliter fluida oꝑtet ꝙ tpe diluuij orbicu/
lariter ſe habuerit circa centrū.i.terrā. Congregationis igit̃
aq̄ꝝ vt appareret arida(ꝑut ſupra dictū eſt)principalis cauſa
eſt diuina volūtas:que terminū poſuit aq̄s / ne trāſirent fines
ſuos:nec aq̄ ꝑ poſitionē talis legis detinet̃ violēter: q2 ꝗuis
illa detentio ſit contra inclinationem naturalē grauis ad cen/
trū/nō tñ obediētialem:ſm quā deus pōt facere q̄dlibet ex q̄li/
bet. ¶ Itē in eodē ca. Burgē.querens occaſionē cōtra poſtil/
latorē:dicit eū recedere a btō Aug.in hoc ꝙ dicit ad litteram
per celū non intelligi angelicam naturam:vbi dico ꝙ nec btūs
Aug⁹.ad lr̃am ſic videtur exponere:ſed ꝙ Burgē.ꝓdicit talem
acceptionē eſſe ꝑabolicā/ nō videt̃ verū:nā ſm Britonē para/
bola differt a metaphora ⁊ paradygma: q2 ſm Donatū vt eū
Parabola allegat Brito: Parabola eſt rerū genere differentiū compara
tio:⁊ ſic ponit̃ ſemen pro v̄bo dei/leo ꝓ chriſto ⁊c̃. In ꝓpoſito
btūs Aug⁹.q2 talē cōꝑationē exponēdo nō facit vt videt̃:non
eſt expoſitio ei⁹ cōꝑabolica q̄ ſolū h3 locū in his vbi res ſignifi
cant nō voces ad auctoris intentū: et in illo caſu parabolicus
ſenſus nō cōtinet̃ ſub lr̃ali/ſed eſt vere lr̃alis: q2 a ſpūſctō intē
tus:imo ſenſus ꝑabolarū ſm ſignificationem vocum ſepe fal/
ſus eſt:vt pt3 Iudic.ix.b.de lignis in ꝯſiliū ꝯuenientibus/⁊de
electione regis loq̄ntibus:⁊ ſic de alijs paſſib⁹ ſacre ſcripture.
Ex q̄ bene infert̃ ꝙ Burgē.in primo articulo ſue q̄ſtionis pre
ambule:nō ponit ſufficienter adeq̄ta3 rōnem ſenſus lr̃alis: cū
dicit ꝙ adeq̄te ſit ille q̄ a deo intendit̃/.⁊ ꝑ voces in lr̃a cōten/
tas ſignificat̃. Debuit enī addere ꝓpter ꝓmiſſa aut ꝑ res voci
bus expꝛ̃ſſas ſignificat̃/⁊ hic eſt vere ꝑabolicus:q̄lis nō appa/
ret ſenſus btī Aug.de q̄ ſermo ꝑ̄ſens. Poſtillator igit̃ verū
dixit expoſitionē btī Aug.nō eſſe litteralē/nec ꝑ hoc recedit a
btō Aug.cuius expoſitio poti⁹ videt̃ allegorica ꝙ paraboli/
ca/q2 ex alio aliud intelligit̃. Ex celo ad litterā angelus ꝑ alle/
goricā:vt pt3 in Glo.ordi. in ꝓncipio.§.q̄ttuor ſunt regule:cū
etiā natura angelica ⁊ eius cognitio matutina aut veſpertina
ſint a ſenſu nr̃o valde remote: iō cadere vident̃ ſub fide:iuxta
vulgatum vt d̄r: Fides eſt credere q̄d nō vides. Sicq3 ad alle
Verſus goriā eius expoſitio pertinet iuxta cōe dictū. Lr̃a geſta docet:
5 q̄d credas allegoria ⁊c̃. Huic igit̃ expoſitioni poſtillator non
cōtradicit/ſed eā q̄ſi nō litteralē dimittit: ſicᷓ ⁊ ip̄ſemet Burgē.
¶ Itē in eodē ca.vbi poſtillator mota q̄ſtione: quare ſcd̄a die
facta non dicunt̃ bona ſicut alijs dieb⁹:tres r̄ſiones adducit/
quaꝝ ꝓmā dicit truphaticā: ſcd̄am abijcit tanq̄ nō fundatam:
tertiā approbat a Ra. Sa.acceptā:in quo paſſu Burgē.dicit
eū in trib⁹ deuiare a rectitudine:q2 rationē ſanctorū irreuerē/
ter dicit truphaticā:ſcd̄o q2 contra eos nō adducit validam ra
tionē.tertio q2 veram reſponſionē attribuit infideli:q̄ tamē in
nr̄a glo.ꝯtinet̃:cui poti⁹ debuit honorē exhibere. ¶ Quo ad
Poſtilla/ ꝓmū reſpondeo ꝙ poſtillator non truphat̃ de ſctīs doctoribus
tor defēdit ſ3 impitis lectorib⁹:q̄ id ꝓ ſenſu litterali eligūt: q̄d ſctī myſtice
ꝑ q̄ſdā ꝑticulares congruentias adducūt:vt patet in multis le
cturis ſuper Gen̄. ¶ Quo ad ſcd̄m dico ꝙ ratio poſtillatoris
valida eſt ad ꝓbandū ꝙ binarius nō eſt generaliter infamis:
q2 etiā laudabilis in ſcriptura reperit̃. Eſt igit̃ illa rō ſanctorū
fundata ſuper quibuſdā incōgruentijs binariū/ nō ſuꝑ ratione
eius eſſentiali:quia alias omnis binarius eſſet infamis: q̄d ef
ficaciter improbat ratio poſtillatoris. ¶ Quo ad tertiū ratio
litteralis quā poſtillator ſumit a Ra. Sa.nō eſt in glo.nr̄a:vt
Burgē.dicit:ſed glo.videt̃ ſentire oppoſitū illi⁹ rōnis lr̃alis.
d̄r enī in glo.allegante Bedā ſuꝑ illo v̄bo: Et vidit deus ⁊c̃.
Nōdum terra germinabat/nec aqua animantia viua produxe
rat/ ⁊ tñ d̄r deus videre ꝙ eſſet bonum cedentibus aquis ap/
paruiſſe aridā: quia vniuerſitatis eſtimator preuidens q̄ ſunt
futura/quaſi iam ꝑfecta laudat:que adhuc in primo operis ex
ordio ſunt: quia apud eum rerū ꝑfectio nō in conſummatione
eſt operis/ſed in ꝑ̄deſtinatione volūtatis. Hec glo. Si Bur/
geñ.⁊ nobis cōis eſt Glo.ordinaria:mirū eſt q̄d obijcit cū ip̄a
glo.ponat ad queſtionē ꝑ̄dictā hanc primā rationē nō tertiam
ꝑut Burgeñ.fingit. ¶ Itē in eodē ca.cum d̄r: Protulit terra
herbā ⁊c̃. Poſtillator dicit intelligendū eſſe paſſiue:q2 actiue
a ſolo deo hec virtus germinandi fuit. Cōtra quod Burgeñ.
adducit btm̄ Aug. dicentē: Cauſaliter dictum eſt produxiſſe
terrā/herbam / lignū ⁊c̃.i.ad producendū accepiſſe virtutem.
Ex q̄ dicto arguit Burgeñ. terrā etiā actiue ꝓtuliſſe ibi in lr̃a
enumerata:ſed non videtur Burgeñ.bñ inferre ex dicto beati
Aug.q2 illa enumerata in lr̃a ſunt ſubito producta in eſſe per
fecto:q2 herbe habentes ſemen/⁊ lignū hn̄s fructū/in quibus
modis producendi/creatura nō poteſt actiue concurrere: quia
deus ſic res condidit vt eas proprios motus habere ſinat: ꝓ/
prius aūt mot⁹ creaturaꝝ nō eſt ſubitus/nec ad terminū primo
perfectum:ſed

perfectum:ſed via generationis eſt ab imꝑfecto ad perfectū: G
ideo Embrio primo viuit vita plante: dehinc animalis/ poſt
hominis:vt dicit Ariſt.de animalib⁹:imo generale eſt quod Ariſtoteles
primū perfectione/eſt vltimū in via generationis ⁊ cōuerſo. de aīalib⁹
Nec videtur cōcurrere in generatione plantarum ⁊ reliquo/
rum niſi materialiter/nec poteſt hodie actiue cōcurrere: quia
miniſtrat ſolū materiā generationis / et quia materia eſt vna
de quattuor cauſis cauſaliter dici potuit: Protulit terra.⁊ ſic
dictum beati Aug.per Burgeñ.adductum accipiendū vide
tur/actiue autē a ſolo deo primo:⁊ tunc per virtutē ſeminalē
inditam ab eodē vt ſonat littera. Ad idē glo.interli. Et factū
eſt gloſa:cauſaliter:⁊ ꝓtulit:gloſa/actualiter. ¶ Itē in eode3
capitulo vbi poſtillator notauit ſanctum Thomā dicentem
ꝙ ex luce prima die facta corpus ſolis fieri non potuit: Bur/
geñ.in defenſione ſancti Thome/ exardeſcēs paſſionibus ꝓ
mouetur:⁊ dicit poſtillatorē dicta ſancti Thome non vidiſſe
in hoc loco: qui tamen vt apparet clarius ⁊ magis intime vi/
dit ꝙ ip̄e Burgenſis. Qui enim ad illa dicta ſine paſſione re
ſpicit/ clare cognoſcit ꝙ improbatio tertie opinionis innitit̃
eidē medio/ſicut improbatio prime opinionis: illi videlic3 ꝙ
quia nihil fuit in principio conditū/ cito poſt corrumpendu3:
ideo lux prime diei ſole facto nō redijt in preiacentē materiā.
Qꝫ aūt probatio tertie opinionis innitatur eidem medio: pa
tet ſic: Nā tertia opinio per eū adducta eſt illa ꝙ corp⁹ ſolis
quarta die factū ſit/ex luce prima die ꝓducta:hanc īprobans
idem ſanctus Tho. dicit eſſe inconueniens ſi ponat̃ corpus
ſolis non eſſe de natura quattuor elementorū:ſed eſſe ꝑ natu
ram incorruptibilem / quoniā ſm hoc materia eius nō poteſt
eſſe ſub alia forma:hec ille. Ex qua obiectione duo ſequi vidē
tur. Primū ꝙ ex illa luce ſine ſui corruptione corpus ſolis fie
ri non potuit:quia materia ſolis nō potuit fuiſſe ſub alia for/
ma ſine corruptione prioris/cuius forme corruptio non erat
conueniens ꝓpter mediū:per quod prima opinio fuit impro
bata/videlicet ꝙ nihil fuit in principio cōditū / cito poſt corrū
pēdū. Hoc intrinſecus poſtillator vidēs/rationabiliter dixit
ſolem factum ex illa luce: non obſtante obiectione ſctī Tho. h
prima parte ſum.q.lxvij.arti.vl. in reſponſione ad ſecundu3
argumentum. ¶ Secundū quod ſequi videtur ex illis dictis
eſt/ꝙ nulla materia exiſtens ſub forma priori: poteſt eſſe ſub
forma poſteriori niſi priori corrupta:ideo reprobat opinionē
tertiā: quia forma ſolis ſpecifica formā lucis generificam nō
compatit̃: ideo ex luce non potuit fieri ſol niſi forma lucis cor
rumpet̃/quod eſt incōueniens propter mediū: ꝑ quod prima
opinio ſm eum fuit improbata: et ꝙꝙ illud dictum incidit
in errores cōdemnatos Oxonie/inter quos habetur ſic: Di/
cere trīū vna3 formā ſubſtantialē in quolibet compoſito error:
tamen cum eodem dicto ſanctus Tho. incidit in id quod im/
probat/quando ponit aues ⁊ piſces factos ex natura elemen
torum:quia ex hoc forme elementorum poſitione formarū pi/
ſcium ⁊ auiū fuiſſent corrupte ſm eum: ⁊ per conſequens ali/
quid in principio productū/cito poſt corruptioni fuiſſet obno
xiū. Nec valet euaſio Burgeñ. de parte ⁊ toto: quia ſm hoc
de aliqua portione lucis/ corpus ſolis productum fuiſſet ſine
totius lucis corruptione. ¶ Itē in eodē ca.vbi de productio
ne piſcium ex aqua poſtillator dixit hanc productionē actiue
eſſe a ſolo deo/ paſſiue ab elementis: Burgeñ.dicit ꝙ cauſa
prima nō ſemper excludit actionē cauſaꝝ ſecūdaꝝ:volens cō/
tra poſtillatorem/ꝙ elementa etiā actiue ad productionem pi
ſcium cōcurrerint / ſicut ſupra correctorio quinto de producti
one herbarū ⁊ arborum a terra/dicit̃ aūt hic ſicut ibi. In ſpe/
ciali tamen dico ꝙ ſi in rerum productione prima cauſa ſecū/
darum cauſarum actionem non excludit / excludit tamen cer/
tum modum agendi vel coagendi:ſcilicet ſubito: in quo mo/
do creata virtus coagere non poteſt/multo minus tunc:bene
igitur dictū eſt ꝙ actiue a ſolo deo piſces ⁊ cetera a principio
creata ſunt. ¶ Ite3 in eodē capitulo vbi dicit̃: Creauit deus
cete grandia:poſtillator reprehēdit iudeos in Thalmudicis Thalmud
cōmuniter ſtudentes/⁊ ſimplices ex eis docentes ⁊ errantes iudeorū
⁊ errare facientes/quā reprehenſione3 Burgeñ.egreferēs:
quaſi adhuc affectione ſanguinis iudaiçans dicit non eſſe vti
lem talem reprehenſionem / cum non omnes iudei ſic errent:
⁊ ſic credunt nos fingere mendacia contra eos: et per conſe/
quens minus per nos poterunt ad fidem reduci. Reſpōdeo
ego ꝙ non poſſunt eſtimare per nos cōfictū mendaciū: quod
clare ſciunt in ſuis Thalmudicis contentum/ et fortaſſe talis
reprehenſio cooperatur ad eorum reductionem: quādo ex ea
vident ſuos magiſtros/⁊ apud iudeoꝝ cōmunitatē auctenti/
cos/ita male de beatitudine ⁊ futura vita ſentire.

Igitur ꝑfecti ſūt ce. ⁊ ter. Alchu. Nullo mō Ca. II dici pōt / quō fecit deꝰ celū ⁊ terrā. Sed hec expoſitio ꝑ ordinē dierū indicat tanq̄ꝫ hiſtoriā factaꝝ rerū: ſed maxime obſeruat ꝓdicationē futuroꝝ. Si quē mouet ꝙ in etatibꝰ ſeculi / due ꝓme denis generibus explicant̄: tres ſequētes ſingule. xiiij. ſexta ṽo nullo nūero generationū diffinit̄: facile eſt videre etiā ī vno quoqꝫ hoīe infantiā et puericiā quinqꝫ ſenſibus corporis inherere. Quinariꝰ aūt duplicatus (qꝛ duplex eſt ſexus humanus vñ generationes tales fiūt) denariū facit. Ab adoleſcētia ṽo vbi rō ꝓualere incipit in hoīe / accedit q̄nqꝫ ſenſibus cognitio ⁊ actio q̄bus vita regit̄ ⁊ adminiſtrat̄: vt ſit ſeptenarius / q̄ duplicatus ꝓpter duplicē ſexū. xiiij. generationibus eminet: q̄s habēt tres etates: adoleſcētis. ſ. iuuenis / ⁊ ſenioris. Senectꝰ ṽo nullo annoꝝ termino finitur: ſed poſt illas q̄nqꝫ etates q̄ntum q̄ſqꝫ vixerit / ſenectuti deputatur. In hac quoqꝫ etate ſeculi nō apparēt generationes: vt etiā occultꝰ ſit vltimus dies / quem dñs vtiliter latere monſtrauit. a ¶ Igitur ꝑfecti ſunt celi ⁊ terra: ⁊ omnis ornatus eorum. Allegorice. Poſt illorū q̄ſi ſex dierū opa valde bona / ſperet hō requiē ꝑpetuā: ⁊ intelligat q̄d ſit: reqeuit deus die ſeptimo ab opibus ſuis: qꝛ ⁊ ipſe in nobis hec bona operat̄: qui iubet vt opemur: ⁊ recte q̄eſcere dicit̄: qꝛ poſt hec oīa opa requiē nobis ꝓſtabit. Quō paterfamilias domū edificat cū ſeruiētibus facere imperat: ⁊ poſt ab opibus reqeſcere / cum ꝑfecta fabrica iubet quieſcere. ¶ Iſid. Moraliter. Habet vnuſq̄ꝫ nr̄m in nr̄is opibus ⁊ recta vita tanq̄ꝫ diſtinctos iſtos ſex dies: poſt quos debeat quietē ſperare. Primo die lucē fidei / q̄n primuꝫ viſibilibus credit: ꝓpter quā fidē dñs viſibiliter apparere dignatus eſt. Scdo die factum eſt tanq̄ꝫ firmamentū diſcipline / qd̄ diſcernit īter carnalia ⁊ ſpūalia opera / ſicut firmamentū inter inferiores aquas ⁊ ſuperiores. Tertio die quo mentē ſuā ad ꝓferendos bonoꝝ operū fructꝰ ꝓparat ⁊ erigit / ſepata labe ⁊ fluctibꝰ tētationū carnaliū / tanq̄ꝫ aridā terrā habet / mentē vi delicꝫ tanq̄ꝫ a ꝑturbatiōibus maris / vt iā poſſit dicere: Ro. vij d. Mente ſuio legi dei ⁊c. b ¶ Cōpleuitqꝫ deꝰ ⁊c. Aug. Alia trāſlatio: Cōſummauit deus die ſexto opa q̄ fecit / q̄ nihil q̄ſtionis affert: qꝛ manifeſta ſunt q̄ in eo facta ſunt. Sꝫ ṽm hebraicā ṽitatē q̄rendū eſt quō dicat̄ deus ſeptima die opus ſuū cōpleuiſſe / in quo nihil nouū creaſſe dicit̄: niſi forte ipm̄ tunc feciſſe / ⁊ in eiꝰ factura opus cōpleuiſſe dicat̄: ꝙ eo facto menſurā numerūqꝫ ꝑfecit dieꝝ / quoꝝ circūitu oīa ſcl̄a voluunt̄: nā in reuolutione idē eſt octauꝰ q̄ ⁊ ꝓmus. Cōpleuit igit̄ die ſexta opꝰ ſuū / addito. vij. quē ſabbatū dici ⁊ eſſe voluit / ⁊ myſtica ꝓceteris bñdictiōe ⁊ ſctificatiōe donauit. Vñ ⁊ dies iudicij / qꝛ poſt ſeptimā ſabbati vētura eſt: octaua in ſcripturis dicta eſt: q̄ſi ſeptē tm̄ ꝓceſſerint: dies quoqꝫ reſurrectōis dñi / cū poſt tot dieꝝ milia ventura eſſet / octaua dicta eſt. Poteſt dici cōpleuiſſe deū die ſeptima opus ſuū: qꝛ ipm̄ bñdixit ⁊ ſctificauit: opus enī eſt bñdictio ⁊ ſctificatio: aliq̄d em̄ opis fecit ſalamō / cū templū dedicauit. ¶ Hiero. In hebreo habet̄ die ſeptīa. Artabimꝰ ꝙ iudeos / q̄ de ocio ſabbati gloriant̄: qꝛ iā tunc in ꝓncipio ſabbatū ſolutū eſt: dū deꝰ opat̄ in ſabbato cōplens opa ſua in eo. ¶ Aug. Cōpleuitqꝫ deꝰ ⁊c. Querit̄ vtꝝ illi ſex dies ꝓterierīt ⁊ addito ſeptimo nūc ꝑ volumina tpm̄ nō re ſed noīe repetāt̄: In toto enī tpe multi veniūt ꝓteritis ſiles / nullꝰ idē. Vñ dubitat̄ vtrū illi ſex dies ꝓterierint: An iſtis vſitatis q̄tidie trāſcurrentibꝰ / illi maneāt in rerū ꝯditionibꝰ / vt nō ſolū in tribus añ luminaria / ſed etiā in reliq̄s tribꝰ intelligamꝰ diē in ſpecie rei q̄ creata eſt: noctē in defectu vel ꝓuatiōe: cū. ſ. amittit̄ ſpēs aliq̄ mutatione q̄ ineſt oī creature ſiue poſſibilitate / cū deſit effectus: ſicut in celeſtibꝰ corpibus / ſiue actu: vt in terrenis ⁊ mortalibus. Veſpa aūt in oībus ꝑfecte ꝯditiōis terminꝰ ſit. Mane incipiētis exordiū. Oīs enī creatura certis initijs et finibꝰ cōtinet̄. Sed ſiue h̄ / ſiue illud / ſiue aliud ꝓbabilius dicat̄: ꝑfecto nūero dierū. i. ſenario / ꝑfecit deus opa ſua: q̄ mēſura ⁊ numero dierū / ⁊ pōdere diſpoſuit. i. in ſe: qui eſt mēſura / oīqꝫ rei modū ꝓfigēs: ⁊ numeros ꝓbens ⁊ ſpeciē / ⁊ pondus: qꝛ oīa ad quietē ⁊ ſtabilitatē trahit: oīa enī terminat / format / ordinatqꝫ. Vel ſic diſpoſuit oīa: vt haberēt menſurā / numeꝝ / ⁊ pōdus: ſicut dicit̄: deꝰ corpa ī coloribꝰ diſpoſuit: nō vt colores in ſe prius habuerint: ſed vt ipſa colores haberēt. Nec ſenariꝰ numerus iō ꝑfectꝰ eſt / qꝛ ſex diebꝰ deꝰ opa fecit / ſed iō ꝑfecit opa ſex diebus: quia

De ferijs c. Licet. — Allegorice — Moraliter — B — Queſtio — Septima dies — Queſtio

¶ cauſaliter quidē ⁊ potētialiter: quoꝝ numeros ꝑfectus ⁊ defectus tēpus poſt viſibiliter explicaret ¶ ꝑfectiōe ſenarij. ¶ ſex diebus ꝑfecta eſt rerum cōditio. Sex etatibus ꝑficitur hominū reparatio.

a Igit ꝑfecti ſūt ce Ca. II a li ⁊ terra: et oīs ornatus b eoꝝ. Compleuitqꝫ deus b die ſeptimo opus ſuum qd̄ fecerat: †et requieuit die ſeptimo c

a ¶ in ſemetipſo: qꝛ poſt nihil nouum fecit

diebus: qꝛ ſenarius eſt ꝑfectꝰ. Sine his ꝙ ꝑfectus eſſet q̄ niſi eſſet ꝑfectꝰ: ſcd̄m eū ꝑfecta nō fierēt. c ¶ Et reqeuit deus ⁊c. Beda. Nō q̄ſi operādo laſſus / ſꝫ ab vniuerſo opere reqeuit / qꝛ nouā creaturā facere ceſſauit. Reqeſcere enī ceſſare dicit̄: vt in Apocal. iiij. c. Requiē nō habebāt dicētia: Sāctus / ſctūs / ſctūs. i. dicere nō ceſſabāt. ¶ Beda. Altius quoqꝫ intelligit̄ reqeuiſſe ab vniuerſo ope ſuo. i. nō opꝰ habuiſſe illis opibus / in q̄bus reqeſceret: cuiꝰ reqes in ſemetipſo vera eſt ꝗ ſp̄ ſine initio ⁊ fine: ſed ſola bonitatꝫ cauſa feciſſe opa / q̄ in ipō reqeſcerent: humana ṽo indigētia quotidie laborat: vt in opibus ſuis reqeſcat / dicēte deo: īfra. iij. d. In ſudore vultꝰ tui ve. p. t. Deus aūt nō habuit neceſſe in creaturis ſuis reqeſcere: ſed creaturis rōnalibus in ſe requiē dedit. ¶ Aug. Et reqeuit deus ⁊c. Nō laborauit deꝰ in operādo: q̄ ſolo ṽbo fecit oīa / dicendo fiat. Nec homo dicendo fiat / laborat. Sed forte dicit̄ laboraſſe cogitādo q̄d fieret. A qua cura perfectis rebus quieuiſſe dr̄. Sed hoc ſape deſipe ē. Deinde ꝙ reqeuiſſe ē creature rōnali in ſe requiē ꝯſtituiſſe: vt illuc. ſ. deſiderio feramur: q̄ reqeſcamꝰ. i. nihil ampliꝰ reqramꝰ. Sic enī facere dicit̄ / qd̄ ipſo in nobis operāte facimus: ⁊ cognoſcere / cū cognoſcimus: ſic reqeſcere / cū eius munere requieſcimus. ¶ Aug. Nō eſt mirū ſi diē quo chriſtꝰ erat in ſepulchro q̄eturus / hoc mō ꝓnunciās dixit: die ſeptimo reqeuit / deinceps opaturus ordīes ſeculoꝝ. ¶ Aug. Poteſt aūt ītelligi deū requieuiſſe a faciēdis generibꝰ creature: qꝛ vltra noua nō cōdidit: vſqꝫ nunc tm̄ operat̄ adminiſtrationē eorundē generū: que tūc īſtituta ſunt. Creatoris enī ṽtus / cauſa ſubſiſtēdi eſt oīs creature. Qd̄ ei dr̄: Ioh. v. c. Pr̄ meꝰ vſqꝫ mō opat̄: vniuerſe creature ꝯtinuā adminiſtratōeꝫ oñdit. Die ſeptio reqeuit: vt nouā creaturā vlterius nō faceret: ſed vſqꝫ nūc operatur. vt qd̄ cōdidit: cōtinere ⁊ gubernare nō ceſſet. ¶ Aug. Deus aūt nec creādo defeſſus / nec ceſſando refectꝰ eſt: ſed ꝑ ſcripturā ſuā ad q̄etis deſideriū nos hortat̄: dicēdo ſe diē ſanctificaſſe in quo reqeuit. Ceteros enī non legit̄ ſanctificaſſe: tanq̄ꝫ apud ipſum plus quies q̄ꝫ operatio valeat. Aug. Vitiū quoqꝫ anime eſt / ita ſuis operibꝰ delectari: vt potius in ipis q̄ꝫ in

C — Requeſcere — Anagogice — †Exo. 20. b — Heb. 4. b. — D

Nicolaus de lyra

Ca. II

Igit ꝑfecti ſunt ⁊c. Poſtq̄ꝫ deſcripſit moyſes hoīs formationē ꝓpter quē alia fuerūt ꝓducta. Hic conſequēter deſcribit hoīs formati ſtatū ſiue cōditionē. Et qꝛ ex fine ſumit̄ ratio eoꝝ que ſunt ad finē: ideo ꝓmo deſcribitur ipius hoīs vltimus finis. Secūdo explicat̄ magis modus ſue formatiōis / ibi: Iſte ſunt generationes. Tertio deſcribit̄ locus ſue habitatiōis / ibi: Plantauerat aūt. Quarto actus multiplicatiōis / ibi: Dixit quoqꝫ ⁊c. Circa ꝓmū ſic ꝓcedit̄: qꝛ ꝓmo ꝯtinuant̄ dicta dicēdis. Secūdo deſcribit̄ ipius hoīs finis / ibi: Et bñdixit diei. Circa ꝓmū cōtinuat de opibꝰ ſex dierū ad diē ſeptimū in quo q̄euit dicēs. a ¶ Igit̄ ꝑfecti ſūt ce. ⁊ ter. ſex ꝓdictꝫ diebꝰ ꝑ opus diſtinctiōis ⁊ ornatus / vt ꝓdictū ē. b ¶ Cōpleuitqꝫ deꝰ die ſeptimo. Alia trāſlatio habꝫ: ſexto die: ⁊ vtraqꝫ vera ē: vario tm̄ mō. Eſt enī duplex cōpletio vel ꝑfectio alicuꝰ rei. Prima eſt q̄n aſſequit̄ formā debitā: ſicut ignis q̄n ꝑ generationē aſſequit̄ formam igneitatis ⁊ q̄litatū cōcomitantiū. Alia eſt ꝑfectio ſeu cōpletio: q̄n exit in opationē ſibi debitā: ſicut q̄n ignis calefacit vl̄ generat ignē. Et ꝓma ꝑfectio ordinat̄ ad ſecūdā: qꝛ forma eſt ꝓpter opationē. Igit̄ qꝛ ſex diebꝰ ꝑfecte ſunt creature in ſuis formis ⁊ ꝓprietatibꝰ: iō ſexto die cōpleuit deꝰ opꝰ ſuū q̄ntum ad ꝓmū ꝑfectionē: Sꝫ qꝛ a ſeptimo die dr̄ incepiſſe tēpꝰ adminiſtratiōis ⁊ gubernatiōis rerū: ſicut ſex dies ꝓcedētes dicūtur tēpus ꝓductionis: ita dies ſeptimus ⁊ deinceps dicit̄ tēpus gubernatiōis: ꝑ gubernationē enī res applicant̄ ad ſuas opationes: iō dr̄ deꝰ die ſeptimo cōpleuiſſe opus ſuū q̄ntū ad ſcd̄am ꝑfectionē: ⁊ de iſto ope adminiſtratōis ⁊ gubernationis rerū / ſaluator dic̄. Ioh. v. c. †Pr̄ meꝰ vſqꝫ mō opat̄ et ego opor. Alr̄ etiā pōt dici: qꝛ deꝰ potuiſſet plures ſpēs addidiſſe ſpēbꝰ iā ꝓductꝫ: de agēte aūt potēte noua opa addē ſuo opi: nō dr̄ ꝙ impleuerit opus ſuū: donec videat̄ reqeſcere et ceſſare a nouis ꝓdēdis: hoc aūt appuit ſeptimo die ⁊ nō añ. c ¶ Et reqeuit ſepti. die. ſ. a nouis creaturꝫ ꝓducēdis: qꝛ nihil ē factū poſtea / qd̄ tūc nō fuerit factū ī opibꝰ ſex dierū: vl̄ in ſuo ſimili

Diuiſio — Duplex ꝑfectio

in ipſis ꝙ̃ in ſe reqeſcat ab eis: cū in ipſa vel aīa vel rōne aliq̄d melius ſit q̄ fecerit / ꝙ̃ ipa ſint q̄ fecerit. Jō oñdit deus cum dr

Reqes dei reqeuiſſe: nullo ope ſic delectatus / quaſi faciendi eguerit: vel minor / ſi nō fecerit: vel beatior / cū fecerit. Qd ex illo ita eſt: vt ei debeat quod eſt: ipe aūt nulli / q̄ ex ipſo eſt quod beatus eſt. Seipm reb⁹ q̄s fecit diligēdo p̄poſuit. Ideo nō ſctificās diez quo ea facienda inchoauit: nec illū quo fecit ea: ne illis faciendis vel factis gaudiuz ei creuiſſe videret: ſed eū q̄ ab ipſis in ſeipo reqe / uit / qui nunq̄ requie caruit: ſed eā no / bis per diē ſeptimū oñdit / ſignificās eā nō dari niſi ꝑfectis: cui deputauit diē / q̄ ꝑfectionē rerū oīm ſequebatur. Qui enī ſemp quiet⁹ eſt / tūc nobis reqeuit / cū ſe reqeuiſſe monſtrauit: ⁊ requieſcit in nobis / cū in ſe requiē tribuit. Reqes ergo dei eſt q̄ nulli⁹ indiget bono: ⁊ iō certa eſt nobis in illo: q̄ beatificamur bono qd ipe eſt: nō ipſe bono qd nos ſum⁹. Porro nec vllo p̄ter ſe alio bono eget: qui bono qd fecit nō eget. Nec eſt enī reqes ei⁹ ab oīb⁹ opib⁹ q̄ fecit: quia bono qd fecit nō eget / nec egeret ſi nō feciſſet. Nā ſic pōt dici: nullis egēs bonis: nō a fact̄ reqeſcēdo / ſ; nulla faciēdo. Sed facere ſi nō poſſet / nulla potētia eēt. Si poſſet ⁊ nō faceret / magna eēt īuidia. S; oīpotēs ⁊ bon⁹ / oīa valde bona fecit. Quia ṽo ſeipo bono ꝑfecte beat⁹ eſt: a bonis q̄ fecit in ſeipo reqeuit /

Myſtice ea requie a q̄ nunq̄ receſſit. ¶ Aug⁹. Si aūt diceretur requieuiſſe a faciēdis: intelligeretur tm̄ non feciſſe. Si a factis / forte ipis factis egere videret: nos aūt nō in nobis / ſ; in illo requieſcam⁹: nec ita velim⁹ ſiles eē deo: vt ī nobis reqeſcam⁹: ſic ipſe in ſe. Sed ſic nō reqeuit niſi in ſeipo: q̄ btūs eſt ſeipo: ita ī ipo nos qeturos ſꝑem⁹: q̄ nō nr̄o bono / ſ; ipo bti ſum⁹. ¶ Aug⁹. In ſe aūt reqeuit de⁹ ſp. In dieb⁹ ṽo q̄b⁹ rez ꝯſummatio narraꝰ: in ſeptimo tm̄ reqeuit: q̄ rez ſequiꝰ ꝑfectionē: a ꝑfectis enī reqeſcit / q̄ ꝑfect̄ nō eget / vt beatior ſit. ¶ Aug⁹. Opa ei⁹ videmus bona: qetē ṽo ei⁹ poſt bona opa nr̄a videbim⁹. Ob quaz ſignificandā vnā diē ſabbati p̄cepit obſeruari: qd in tpe gr̄e oblatū eſt: in q̄ ꝑpetuū obſeruat ſabbatū / qui ſpe futuri oīa bona opaꝰ: nec in bonis opib⁹ ſuis / q̄ſi nō accepit / glīaꝰ. ¶ Aug⁹. Apud illū quieti ei⁹ nec mane nec veſpa eſt: q̄ nec apiꝰ initio / nec claudiꝰ fine. In ꝑfectis aūt opib⁹ mane h; / ⁊ non veſperā: q̄ ꝑfecta creatura incipit cōuerti ad qetē creatoris: ſed illa non hab; finē ſue ꝑfectōis: ⁊ ſic reqes dei nō ipi deo / ſ; rez ꝑfectioni inchoaꝰ / ⁊ habet ī eo mane / ꝙ ab ipo ꝑficiꝰ: ſ; ī ſuo gn̄e tan̄q̄ veſpa terminaꝰ: qd in deo veſperā nō h;: q̄ nihil erit ꝑfectius ipa ꝑfectōe. ¶ Aug⁹. In illis aūt dieb⁹ / quib⁹ oīa creabanꝰ: veſpa eſt termin⁹ ꝯdite creature. Mane initiū alteri⁹ cōdēde: ⁊ ſic q̄nti diei veſpa eſt termin⁹ ꝯdite ī eo creature. Mane poſt ipam initiū faciēde ſexta die q̄ ꝯdita / termin⁹ eſt veſpa: ⁊ quia nihil cōdēdū reſtabat: ita poſt illā mane factū eſt: vt nō eſſet initiū alteri⁹ creature cōdēde: ſed qetis oīs creature in creatoris reqe. Intelligiꝰ enī cōpleto ſexto die poſt ei⁹ veſperā mane: q̄ ſignificaꝰ initiū manēdi ⁊ qeſcēdi: q̄ quies dei nec initiū habet nec terminū. Creature h; initiū / ſed nō finē. Jō enī ſeptim⁹ dies cepit a mane: ſed nullo terminaꝰ veſpere. Si aūt in ceteris dieb⁹ veſpe ⁊ mane vices tēpoz ſignificāt / q̄lia q̄tidie paguntꝰ: nihil ꝓhibet ſeptimū diem veſpera maneq̄ cōcludi. Ut mane poſt veſperā ſeptimi diei ſit initiū octaui: de q̄ ſilendū fuit: quia idē primus ad quē reditur. Uñ ꝓbabilius eſt hos ſeptē dies ſub illoz noībus ſibimet ſuccedentes tpa peragere. Illos aūt p̄mos inuſitata nobis ſpecie in ipis rez ꝯditiōibus explicatos ꝑmanere: qd de trib⁹ fateri cogimur: q̄ cōditi añ luminaria memoranꝰ. ¶ Aug⁹. Queriꝰ quō dicaꝰ in die ſeptīo ī ſeipo reqeuiſſe de⁹ / cū ſcriptū ſit: Et reqeuit de⁹ die ſeptima q̄ſi nō ī ſeipo?

Queſtio Quid eſt ḡ dies ſeptim⁹? creatura / an tpale ſpaciū? quod ⁊ ipm creature tpali cōcreatū eſt / ⁊ ſic creatura? Nulla enī tpa ſunt / q̄ a deo creata nō ſint. Sex aūt dies cū quib⁹ ⁊ in quibus creaturis creati ſunt: ſupi⁹ dictū eſt. S; ſeptimū q̄n creauit? In ipo enī nihil fecit: ſed ab his q̄ fecerat requieuit. Quō ergo requieuit in die quē nō creauit? Aut quō eū poſt ſex dies creauit / cum ſexto die oīa cōſummauerit: nec aliquid in ſeptimo creauerit? Forte vnū tm̄ diē creauerit de⁹: vt ei⁹ repetitione multi preterirent: nec op⁹ erat vt ſeptē crearet: q̄ illius quē creauerat ſeptima repetitio hūc faciebat. Lucē enim diſcreuit a tenebris: diēq̄ vocauit: ⁊ tenebras noctē. Hui⁹ diei repetitiō; ſcriptura appellat ſcōm diē: deinde tertiū: ⁊ deinceps vſq̄ ad ſexum quo cōſummauit opa. Cui⁹ repetitio ſeptimi diei nomē accepit vel contraxit: ⁊ ita dies ſeptim⁹ / nullus dies / nulla creatura: niſi illa q̄ pri⁹ cōdita / ⁊ dies vocata. ¶ Aug⁹. Sed quō circūire poterat lux

ab† omni opere quod patrarat. Et bñdixit diei ſeptimo / et ſctificauit illū: q̄ in ipſo ceſſauerat ab omī ope ſuo qd creauit deus

a ¶ in verbo.

terat lux / ad exhibendā diurnā nocturnāq̄ viciſſitudinē: non ſolū añ luminaria / ſed añ factū firmamētū: imo añ ſpeciē terre vel maris: q̄ circūitū lucis admitteret? Hac difficultate cōpulſi / ſupradixim⁹ lucē factā prius eſſe ſpūalis creature cōſummationē vel cōfirmationē. Noctē ṽo adhuc formandā in ceteris operib⁹ materiā / q̄ fuerat īſtituta: cū p̄mo fecit deus celū ⁊ terrā / ⁊ oīa cetera. ¶ Aug⁹. S; facili⁹ ē vt nos igrare fateamur: quō lux q̄ dies dr / circūitu ſuo ſi corꝑalis eſt: vicē diei noctiſq̄ egerit. Si ſpūalis eſt / cōdēdis oīb⁹ p̄ñtata ſit / ſuiq̄ p̄ñtia diē / abſentia noctē. Veſperā initio abſentie: Mane initio p̄ñtie ſue fecerit: q̄ contra naturā diuine ſcripture conemur: dicēdo alium diē eſſe ſeptimū: q̄ illius diei quā fecit de⁹ / ſeptimā repetitionē. Alioquin aut nō creauit deus diē ſeptimū: aut ſeptimus poſt illos ſex / falſumq̄ erit eū ſexta die cōſummaſſe oīa opera ſua. ¶ Aug⁹. S; q̄m lux corꝑalis añq̄ fieret celuz / quo circūitu noctē diēq̄ exhibuerit: nō inuenim⁹: ſic q̄ſtionē terminam⁹. Lux pri⁹ creata nō corꝑalis / ſ; ſpūalis: ſicut poſt tenebras facta. i. a ſua īformitate cōuerſa ad creatorē: ita poſt veſperā h; mane: cū poſt cognitōez ꝓprie nature: qua nō eſt quod deus / refert ſe ad laudandā lucē q̄ eſt de⁹: cui⁹ viſione formatur: et q̄ creature inferiores ſine ei⁹ cognitōe nō fiunt: vn⁹ dies vbiq̄ repetiꝰ: cui⁹ repetitione tot dies fiant: q̄tiens diſtinguunꝰ rez genera: ſenarij perfectōe terminād̄a: vt veſpera p̄mi diei ſit ſui ꝯgnitio: q̄ ſcit ſe nō eē qd de⁹. Mane p⁹ veſperā q̄ claudiꝰ dies vn⁹: ⁊ inchoaꝰ ſcōs: conuerſio ei⁹ / vt ꝙ eſt creata ad laudē referat creatoris: ⁊ cognitionē creature ꝑcipiat de verbo dei: q̄ poſt ipam fit. i. firmamēti: qd in ei⁹ cognitiōe fit prius: cū dr: Et factū eſt ita: poſt ī natura firmamēti / cū addiꝰ: ⁊ fecit de⁹ firmamētū. Deinde veſpa lucis hui⁹ / cū ipm nō ī verbo dei ſic añ: ſed in ipi⁹ natura cogſciꝰ: q̄ cognitio tan̄q̄ minor veſpa dr. Poſtea fit mane / q̄ claudiꝰ dies ſcōs: ⁊ īcipit terti⁹ in q̄ itidē eſt mane cōuerſio huius lucis ad laudē dei: q̄ fecit firmamētū ad percipiēdā de ṽbo dei cognitionē poſt firmamentū faciēde creature. Et ſic cetera vſq̄ ad mane poſt veſperā ſexti diei. Multū enī intereſt int̄ cognitōez cuiuſq̄ rei in ṽbo ⁊ in ipi⁹ natura. Uñ h̄ ad diē / illud ꝑtinet ad veſperā. Prelucet enī q̄ in ṽbo cōſpiciꝰ cognitio: ⁊ illa q̄ creatura in ſeipa noſciꝰ recte veſpa dr. ¶ Aug⁹. Quia ṽo angeli creaturā in ſeipa ſic ſciūt: vt p̄ponāt qd eā in ṽitate ſciūt / ꝑ quā facta ſūt oīa ꝑ ſex dies nō noīaꝰ nox: ſ; poſt veſpaz ⁊ mane dies vn⁹ ⁊ ſic ꝑ cetera. Diei ḡ cuius veſpa ⁊ mane ſm̄ p̄dictā rōnē accipi pōt ſenaria repetitione: facta eſt oīs creatura: factumq̄ eſt mane / q̄ finireꝰ dies

¶ Nico. de lyra

in ſuo ſiſi: vł ī ſuis cauſis. Alr exponiꝰ ꝓut reqes poniꝰ ꝓ cōplectōe deſiderij: ⁊ ſic de⁹ reqeuit ī ſeipo: q̄ ī ſeipo btūs ē: creatur̄ nō indigēs: ⁊ ad h̄ deſignādum non dr ꝙ quieuit in ope ſuo: ſ; ab ope. ſ. ceſſans / ⁊ in ſeipo beatifice requieſcens.

Hoīs finiſ a ¶ Et bñdixit. Hic deſcribiꝰ ipi⁹ hoīs finis. Ad cui⁹ ītellectū cōſiderādum ꝙ experiētia docet appetitū hoīs non qeſcere totaliter in adeptione cuiuſlibet boni finiti: ſed adepto illo vlterius tēdit per deſideriū: adepto aūt fine vltimo totaliter quieſcit / ſicut lapis in centro: ⁊ per hoc arguiꝰ ꝙ finis vltim⁹ ipius hoīs nō ꝯſiſtit in adeptione cuiuſlibet boni finiti: ſ; ſolū in adeptiōe boni infiniti: qd eſt ſol⁹ de⁹. vñ dicit Aug⁹. ī libro cōfeſ. Inquietū eſt dñe cor meū donec requieſcat in te. ſ. ꝑ cognitionē ⁊ amorē. Itē experimur ꝙ q̄ntumcunq̄ cognoſcaꝰ de⁹ ab hoīe ꝑ effectum: nō terminaꝰ tm̄ hoīs deſideriū donec cognoſcaꝰ ꝑ ſeipm. Ex q̄ cōcludiꝰ vlteri⁹: ꝙ vltimus finis hominis cōſiſtit in viſione dei ꝑ eſſentiā: ꝓut tm̄ includit fruitionem. vñ Joh. xvij. a. Hec eſt vita eterna / vt cognoſcāt te deū ⁊c. Iſta autem beatitudo in p̄ñti vita quodāmodo inchoatur ꝑ h̄ ꝙ mens humana a terrenis eleuaꝰ: ⁊ occupaꝰ in contemplatiōe ſui creatoris: in enigmate tm̄: ꝑficiꝰ autē ꝑ hoc ꝙ hō ꝑduciꝰ finaliter ad eternā viſionē: ⁊ ad h̄ deputaꝰ dies ſeptīa: vt hō vacet a terrenis: et circa diuina occupeꝰ: et h̄ eſt qd dr: Et bñdixit ⁊c. ⁊ ſctificauit illū. i. ad diuina obſequia applicauit.

Sctificare Sctificatio enī in vna ſignificatione idē eſt qd applicatio ad diuina obſequia. Uñ etiam res inanimate q̄ bñdictionem vel conſecrationē applicate ſunt diuino cultui. ſ. eccleſie materiales ⁊ veſtes dicunꝰ ſancte vel ſanctificate. b ¶ Quia in ipo ceſſauerat. Requieſcēdo in ſeipo / vt predictū eſt. Et ꝑ hoc deſignatur / ꝙ homo die ſeptimo debet ceſſare ab operibus terrenis: ⁊ requieſcere in deo ꝑ contēplationez ⁊ amorē.

Iſte ſunt

a ¶ in ope. b ¶ recapitulatio. ¶ ꝯcluſio ſuperioꝝ ¶ vel hiſtorice vel myſtice.

a vt faceret. Iſtē ſunt generatio/ a nes celi et terre qñ create ſunt/

a ¶ Bed. in tēpore b ¶ Aug⁹. omniū viſi bilium materiam.

in die quo fecit dñs deus celū b

a ¶ omniū inuiſibiliū ꝓpter vigorem vite

b ⁊ terrã: ⁊ omne virgultum agri c

a ¶ añq̄ hõ terrena ꝯcupiſceret b ¶ oīne viride agri: qd tertio die factum apparet. ¶ ꝓpter vitam immarceſſibilē.

añq̄ oriret in tra: õemq̄ herbã

a ¶ mala cõcupiſcētia coaleſceret in mente b ¶ qſi ñ ex ꝓuētu pluuiaꝝ nati ſīt frutices aut herbe: nec vſq̄ ad diluuiū legit pluiſſe

c regiõis priuſq̄ germiaret. Nõ d

ſȝ A finiret dies ſextus. Et incipet ſeptim⁹ ſine veſpa: q2 dei reqes nõ ē creatura: q̃ ꝑ ceteros dies alit ī deo/alit in ſe facta cogno ſcit: cui⁹ cognitõis qſi decolor ſpēs veſperã facit. Nõ ergo for ma opis dies: termin⁹ veſpa: ⁊ alteri⁹ opis initiū mane debet intelligi: ne cogamur dicere pter ſex dies ſeptimi cõditã creatu rã: aut ipm nõ eſſe creaturã. ſȝ dies idē ꝑ oia opa repetit: nõ circūitu corꝑali/ſȝ cognitiõe ſpũali: cū ãgeli pus ꝯtēplant creaturã in ꝟbo dei: deinde ī ſua cogni tiõe: ⁊ p⁹ ī ſeipa: qd ſignificat veſpa fa/ cta. ⁊ hãc cognitionē ad ipi⁹ ꝟitat⁊ lau/ dē refert: qd mane ſignificat. ¶ Intel ligit etiã vt nõ creature/ſȝ ſibi reqes di diei ſeptimi habuerit mãe ſine veſpa.i. initiū ſine termino Si eni diceret: Re qeuit die ſeptimo/nec adderet ab ope/ rib⁹ ſuis: fruſtra initiū qetis qrerem⁹: nõ eni incipit reqeſcere. Reqes aūt ab opibus ex eo cepta eſt: ex quo illa pfecit Neq̄ eni ab opib⁹ ſuis eorū nõ egēdo reqeuiſſet/pus q̄ eſſent: qb⁹ nec pfectis eguiſſet: ⁊ q2 eis nunq̄ oino eguit/nec btitudo q̃ eis nõ eget/tãq̄ pficiēda pfi ciet. Adeo ſeptima die nlla veſpa acceſ/ ſit. ¶ Aug⁹. Nec putet qs qd de luce ſpũali dictū eſt: et de die ſpũali ꝯdito in ſpũali ⁊ angelica creatura/de ꝯtēplatio ne quã habȝ in ꝟbo dei: ⁊ de cognitiõe q̃ in ſe creatura cogno/ ſcit: eiuſq̄ relatiõe ad laudē ꝟitat⁊: nõ iã ꝓprie/ſed figurate et allegorice ꝯuenire ad intelligēdū diē veſperã ⁊ mane. Sȝ ali/ ter q̄ in ꝯſuetudine hui⁹ corꝑalis lucis: nõ tñ hic tanq̄ ꝓprie: ibi figurate. Ubi eni certior lux: ibi verior dies. Cur ergo nõ ve rior veſpa/⁊ veri⁹ mane? ¶ Aug⁹. Dies ĝ ille pm⁹ angelica ſcȝ creatura eſt pñtata oib⁹ opib⁹ dei h̄ ordine pñtie q̃ ſcie/q̃ in ꝟbo facieda pſciret: ⁊ in creatura facta ſciret: nõ ꝑ interualla tpm: ſȝ pus ⁊ poſteri⁹ habēs in cõnexiõe creaturarū: in efficiē/ tia creatoris oia ſil cognouit. Sic eni fecit de⁹ futura: vt ñ tpa liter tpalia: ſȝ ab eo facta currerēt ꝑ tpa. Lux eni creatura ſpũa lis oib⁹ opib⁹ dei pñtari potuit ꝑ ſenarij pfectionē: atq̄ inde ſeptimi requiē diei mane hr̄e/ nõ veſperã: vt nõ ſit deo h̄ reqe uiſſe ſeptima die tanq̄ ipo eguerit ad requiē: ſȝ q̄ in cõſpectu
B angeloꝝ reqeuerit ab oib⁹ opib⁹: nõ niſi ī ſeipo: q̄ nõ fact⁹ ē.i. vt creatura angelica/q̃ cognoſcēdis opib⁹ in ipo ⁊ in illis tãq̄ dies cū veſpa pñtata eſt/nihil poſt oia bona valde meli⁹ co/ gnoſceret/q̄ illū q̃ ab oib⁹ opibus in ſeipo qeſceret: nullo eoꝝ egentē quo ſit beatior. In q̃ cognitiõe nõ habēte veſperã bñdi
Allegorice ci ⁊ ſctificari ob h̄ meruit. ¶ Beda Allego. vñ dr Exo.xx.b
Exo.20.b. Memēto vt diē ſabbati ſctifices. Hec ãt bñdictio ⁊ ſctificatio maiorē bñdictionē ⁊ ſctificationē ſignificat. Sicē eni crebris vi ctimis ſanguis chriſti ſemel fundēd⁹ ſignificabat: ita ꝑ requiē diei ſeptime poſt opa ſex dierū ſepe celebratã: ſignabat ille di/ es ſabbati/q̃ chriſt⁹ ſemel in ſepulchro qetur⁹/pfectis ſexta die oib⁹ opib⁹/q̄bus mundū ſex dieb⁹ pfectū reſtaurauit. In q̃ an tiqui memor opis/ ſaluatõeȝ mūdi ſe pfeciſſe declarauit. Dixit eni ꝯſummatū eſt Ioh̄.xix.f. Et inclinato capite e.ſ. Hec ſcti/ ficatio q̃ȝ ⁊ bñdictio ⁊ reqes p⁹ opa valde bona: ſignificat nos poſt opa bona (q̃ in nob opat ipe) ꝑuēturos ad requiē celeſtis vite/fruituros eterna ſctificatione ⁊ bñdictiõe. Ideo hec dies veſperã hr̄e nõ ſcribit. a ¶ Iſte ſunt generatiões. Be. Eos tãgit q̃ mundū ſine initio dicūt ſꝑ fuiſſe: vel q̃ a deo factū putãt: ſȝ ex materia quã nõ fecerit/ſȝ coeterna ei. b ¶ In die quo fe. ⁊c. Diē ponit ꝓ oīni tꝑe/quo pmordialis creatura for mata eſt. Nõ eni in q̄libet ſex dierū celū factū vel ſiderib⁹ illu ſtratū: ⁊ terra ab aq̄s ſepata/arborib⁹ herbiſq̄ ꝯſita. Sic apl's di.ij.Cor.vj.a. Ecce nūc dies ſalutis: ſignificat totū tps q̃ hic viuim⁹. Sȝ difficile eſt ītelligere quõ fecit de⁹ in hac die.c.⁊.t. ⁊ oē ꝟgultū: niſi dicam⁹ q̄ in materia īformi parit oīs creatu/ ra formata eſt. iuxta illd. Eccl.xviij.a. Qui viuit ī eternū: crea uit oia ſil. Si ĝ in h̄ die tps ītelligim⁹/quo añ oēm hui⁹ ſcli diē facta ſunt oia ſil. patet q̄ herba ⁊ oīs arbor in vna ſuba cauſa/ liter facta ſunt/puſq̄ viſibilr orirent ⁊ germinarēt. Si ꝟo hūc diē ꝓ illo tꝑe accipim⁹ quo mūdus ꝑ ſex dies ornat⁹ eſt: poſſu mus ītelligere/q2 ꝓtulit tra herbã virentē: nõ ſicut mõ cū irri/ gatione pluuiaꝝ/vel induſtria hoīm multa ꝓcreant: ſed aliter pma herbaꝝ ⁊ arboꝝ facta ē creatio: ſolo.ſ. dei īperio/ ſine plu uia ⁊ ope hũano. vñ ſequit: Nõ eni pluerat dñs de⁹ ſuꝑ terrã
Myſtice a ¶ Iſte ſūt gene. celi ⁊c. Myſtice. Iſid. Nūerati ſunt ſex dies qb⁹ vniūſitas ſcli a capite vſq̄ ad finē/qſi breuis ima go figurata eſt. Uñ hec ps libri liber generatiõis celi ⁊ terre C dicta eſt. In hac ꝟo ꝯcluſiõe vn⁹ dies dicit/quo fecit de⁹ ce/ lū ⁊ terrã ⁊c. In quo tps ſignificat. His ĝ paucis ꝟbis: inſi nuata eſt oīs creatura añ pctm aie. In celo ⁊ in terra/oīs vi ſibilis creatura. Noīe diei oē tps: q2 ſil facta ſīt tps ⁊ tpalia. Noīe ꝟgulti ⁊ herbe creatura inuiſi/ bilis/ ꝓpter vigorē vite īmarceſſibilē/ ſi nõ peccaſſet. Anteq̄ oriret in tra.i. priuſq̄ peccaret.i. terrenis cupiditati bus ſe ſubderet. Uñ ſequit: Non eni pluerat de⁹ ſuꝑ terrã. hoc eſt: nõdū ꝓ/ pheticis vel euãgelicis nubib⁹ imbre ꝟbi miſſo aīam virere fecerat. Et hõ nõ erat qui oparet terrã: q2 poſt pctm hõ laborare cepit in terra: ⁊ neceſſari/ as habuit nubes illas: vñ ĝ ꝟgultū.i. aīa virebat. Irrigabat eã fons vite.i. inundatio ꝟitatis/ loquēs in ītellectu ei⁹: vt pluuia de nubib⁹ nõ egeret añ/ q̄ peccaret. Hic erat ſtatuſ hoīs ante pctm. ¶ Aug⁹. Alia traſlatio habet: Hic ē liber creature celi ⁊ tre: cū fact⁹ eſt dies: fecit deus celū ⁊ terrã ⁊ oē vi ride agri ⁊c. Firmior fit ſnia q̃ dicit: vnū diē feciſſe deū: vñ illi ſex dies vel ſeptē/hui⁹ vnius repetitione nūerari potuerūt: qñ ſcriptura ꝯcludēs cuncta q̃ ab initio hucuſq̄ dixerat/ait: Hic eſt liber creature.c.⁊.t. cū fact⁹ eſt dies. Nõ eni memorata ſunt celū ⁊.t. ſicut in pn/ cipio anteq̄ fieret dies: cū tenebre erãt ſuꝑ abyſſuȝ. Sȝ quõ factū eſt celū ⁊ terra/cū fact⁹ eſt dies: iã diſtinctis.ſ. rerū ge/ neribus: q̄bus oīs creatura cõpoſita eſt in hãc ſpeciē/q̃ mū/ dus vocat. hic ergo celū memorat qd eſt firmamētū/cū oib⁹ q̃ in illo ſunt: ⁊ terra illa q̃ cū abyſſo vnū obtinet locū cū om nibus q̃ in ea ſunt. Cū eni dicit: cū fact⁹ eſt dies/ſiue ſupiori bus nectat vt ſit vna ſnia: Hic eſt liber creature celi ⁊ terre/ cū fact⁹ eſt dies: ſiue inferiorib⁹/vt ſit plena ſnia. Cū fact⁹ eſt dies: fecit de⁹ celū ⁊ terrã. cogit ſic intelligi: celū ⁊ terrã/quõ ſcȝ facta ſunt: cū fact⁹ eſt dies. Cum ꝟo addit: et oīne viride agri/qd tertio die factū eſt: plane appet illū eſſe diē vnū quē fecit deus/quo repetito factus eſt ſecūdus ⁊ terti⁹ dies: ⁊ ce teri vſq̄ ad ſeptimū. Cū eni noīe celi ⁊ terre omnē creaturã D vellet accipi: ſuppoſuit oīne viride agri: vt hūc diē aptius ſi/ gnificaret. Cū eni ꝯditoꝝ ordinē recolim⁹: inuenim⁹ viride agri tertio die creatū: anteq̄ ſolis pñtia dies quotidianus peragerēt. Quãdo etiã audim⁹/ cū fact⁹ eſt dies: fecit deus oē viride agri: admonemur ipſius diei/quē ſiue corꝑalē lucē nobis incognitã: ſiue ſpũalē in ſocietate angelica ītelligim⁹. Itē cū dicit feciſſe deū ce.⁊ ter.⁊c. cū fact⁹ eſt dies: ſil oia fe/ ciſſe ſignat: ⁊ cū ſex dierū ordine creata memorant: ⁊ nūc ad vnū reducunt: hūc ſepties repetitū/⁊ illã ſenariã vel ſeptena riã repetitionē nõ interuallo tpis factã intelligim⁹. Scriptu ra eni altitudīe ſuꝑbos irridet: ꝓfunditate attētos tenet: ma gnos ꝟitate/paruuloſ nutrit affabilitate. ¶ Aug⁹. In pma mūdi ꝯditiõe cū de⁹ oia ſil creauit/hõ fact⁹ eſt: q̃ eſſet rõ creã di hoīs nõ actio creati. Sȝ alit hec in ꝟbo dei: vbi iſta nõ fa cta ſunt/ſȝ eterna. Aliter in elemētis mūdi/vbi oia ſimł facta ſunt futura. Aliter ī reb⁹/q̃ iã nõ ſil: ſȝ tꝑe ſuo queq̄ creant. Aliter in ſeminib⁹/in q̄b⁹ rurſus pmordialeſ cauſe repetunt de reb⁹ deducte/q̃ ſm cauſas q̄s pmū ꝯdidit extiterãt/ velut herba ex terra: ſemē ex herba. b ¶ Omne virgultum ⁊c. Aug⁹. Intelligit tra cauſalr ꝓduxiſſe herbã ⁊ lignū.i. ꝓdu cēdi ꝟtutē accepiſſe. In ea eni tanq̄ in radicib⁹ facta erãt: q̃ ꝑ tpa futura erãt. fecit ĝ añq̄ eēnt ſuꝑ terrã ſm formabilita/ tē materie: q̃ formãda erãt ꝟbo ei⁹: pcedēs formatõeȝ ñ tꝑe: ſȝ origine. c ¶ Nõ eni plue ⁊c. Aug⁹. Quaſi nõ fec ds ſic ſȝ tūc: ſic nūc cū

Nico. de lyra

a ¶ Iſte ſūt ge. Hic ꝯñr explicat formatõeȝ hoīs. Et q2 ſic dictū ē oia creata ſūt q̄dãmõ ꝓpt hoīem: iõ pmo recapi tulat creationē alioꝝ aliq̄d ſuꝑaddēdo: ⁊ ſcdo explicat forma tionē hoīs: ibi: Formauit igit ⁊c. dic ĝ. Iſte ſūt ge.⁊c.ſ. q̃ p dicte ſīt ī opib⁹ ſex dieꝝ. b ¶ In die.i.ī. dieb⁹ ſm modū he braici ſmõis ī q̃ freq̄nt ſinglare accipit ꝓ plali. vñ Exo.viij f. Uenit muſca ĝuiſſima.i. mltitudo muſcaꝝ. c ¶ Et oē ꝟ. ⁊c. qd fctm̄ ē tria die. et h̄ ꝟtute diuīa ⁊ ñ ꝟtute nature: qd dclarat cū ſbdit: d ¶ Nõ eni. herbe eni ⁊ arbuſta q̃ ꝟtute nature ꝓducūt oriūt cõit ex hūore tre: q̃ fit ꝑ pluuiã: ⁊ ex la bore hoīm

tūc: ſicut nūc cū pluit ⁊ hoīes operant̄: ⁊ ꝑ moras tp̄m fiūt que
nō erāt: cū fecit oīa ſimul. Tpa enī nō fuerūt an̄ creaturā/ ſ; cū
creatura/ ⁊ ip̄a creatura. Mot⁹ enī ſi nullus eſſet vel corꝑalis
vel ſp̄ualis creature/ quo ꝑ p̄n̄s p̄teritis futura ſuccederēt: tp̄s
oīno nō eēt: nec creatura moueri poſſet. a ¶ Sed fons ⁊c̄.
Beđ. Hui⁹ font' q̄liſcūq; irrigatio/ iā
terra herbis ⁊ lignis veſtita ſuꝑuenit.
Fons vn⁹ aſcēdiſſe đr ꝓ aliq̄ in terre fi
nibus vnitate. Vel ſingularis poſitus
Fons irri/ gat oē; t̄rā — eſt ꝓ plurali. ¶ Sed fons ⁊c̄. Aug⁹.
Hic intimare videt̄ q̄ fiant ſ̄m tp̄m in
terualla: ex p̄ma cōditione vbi fiūt oīa
ſimul/ incipiens ab elemēto: ex quo oīa
naſcunt̄ germina aīaliū/ herbarū/ vł li
gnoꝝ: vt agāt tꝑales nūeros ꝓprijs na
turis diſtributos. Primordia enī oīm
ſeminū humida ſunt/ ⁊ ex humido ↄcre
Queſtio — ſcunt. Si dicat̄ q̄tolibet fonte nō poſſe
faciē oēm terre irrigari: et ſi mōtes irri
garet/ diluuiū eſſet. Reſpōdet̄ q; viciſ
ſim fieri poſſ;/ ſicut nilus plana egypti
irrigat. Poſſunt ⁊ ꝑ vnū fontē intelli
gi multi fontes regiones ꝓprias irrigā
tes: ⁊ oīs terre facies irrigata/ ſicut oīs veſtis facies colorata:
⁊ ſi nō ↄtinuatim ſ; maculatim ab h̄ fonte q̄ narrant̄/ ꝑ moras
tp̄m fiūt: nō ſil'. Cū ergo aliter ſint creaturaꝝ rōnes ī v̄bo dei:
aliter opa a q̄bus die ſeptima reqeuit: aliter q̄ ex illis vſq; nūc
opat̄: vltimū vtcūq; corꝑis ſenſu ⁊ ↄſuetudīe cognoſcim⁹: duo
remota a ſenſib⁹ nr̄is ⁊ hūane cognitiōis vſu/ p̄us auctate di
uina credēda: poſt ꝑ hec q̄ nota ſūt vtcūq; noſcēda. b ¶ For
Myſtice — mauit ⁊c̄. Aug. Myſtice/ Ratioꝛ de hoīe figurate explicat̄
narratio: vt q̄rētes iſtruat ⁊ exerceat. Hec formatio nō eſt no
ui opis inchoatio: ſed diligēs retractatio. Si hic hoīem ex cor
pore ⁊ aīa iā factū ītelligim⁹: b̄n iſta cōmixtio lim⁹ dicit̄. Sicut
enī fit lim⁹ cōmixtione pulueris ⁊ liq̄ris: ſic aīa corꝑis materiā
viuificādo vnit/ nec patit̄ diſſolui. Inſpirauit in fa. ei⁹ ſpi. vi.
Si corp⁹ tm̄ erat: hic aīam corꝑi adiunctā intelligim⁹. Si v̄o
hō fact⁹: iā corp⁹ ⁊ aīa erat/ aīe hac inſpiratiōe ſenſus eſt addi
tus: cū fact⁹ eſt hō in aīam viuentē. nō q; illa ſufflatio v̄ſa ſit in
aīam viuētē: ſed opata eſt aīam viuētē. Modū tñ hoīem ſp̄ualē
debem⁹ intelligere/ ſ; aīalē: q̄ tūc ſp̄ualis fact⁹ eſt: cū in padiſi
btā vita ē ↄſtitut⁹. Vn̄ p̄us aīales ſum⁹/ d illo poſt pctm̄ nati:
donec ꝑ ſp̄ualē adā ſp̄uales renaſcamur. Paradiſi v̄o noīe be
atitudo in q̄ hō poſit⁹ eſt ſignificat̄. S; q; in nemorib⁹ delitio
ſa q̄es hoīm eſt: ⁊ corporeis ſenſib⁹ de oriēte lumē orit̄: celūq;
ↄſurgit: qđ ē ſuꝑius corꝑe nr̄o atq; excellēti⁹ his v̄bis ſp̄uales
delitie q̄s hēt btā vita explicat̄. Intelligim⁹ aūt gaudia nr̄a ſpi
ritualia ſignificare oē lignū formoſu;/ ad aſpectū ītelligētie: et
bonū ad eſcā/ q̄ nō corrūpit̄/ vt ē oīs rō ⁊ v̄t⁹ ſp̄ualis q̄ eſt cib⁹
aīe. Productū eſt h̄ lignū de t̄ra/ q; gaudiū ſp̄uale d; ſuꝑeſſe
F — terre. Lignū vite plātatū ī medio padiſi: q; d; aīa ītelligere ſe
ordinatā in medio reꝝ/ vt cū ſub ſe hēat corporeā creaturā: ſuꝑ
ſe tñ intelligat eſſe naturā dei vt nec ↄtēnat qđ eſt: nec arroget
qđ nō ē. ¶ Aug⁹. Formauit igit̄ dn̄s de. ho. ⁊c̄. Pri⁹ d limo
terre formatū ē corp⁹ aīale/ q̄le nūc hēmus: nō ſp̄uale/ cū q̄li re
Queſtio — ſurgem⁹. Vn̄ q̄rit̄ quō reformemur/ ſi nō ad h̄ ꝑ xp̄m erforma
mur qđ ī adā fuim⁹: n̄ aūt īmortalitatē ꝑdidit/ ſi p̄us aīale fuit:
neq; aīale corp⁹ erit ſ; ſp̄uale/ cū incorruptionē induerit. Vn̄ q̄
dā putauert̄ hoīem corꝑe fuiſſe aīalē: ſ; mutatū cū in padiſum
poneret̄: ſic mutabit̄ in reſurrectiōe. S; ſi ita eſt/ fruſtra cona
mur padiſum ⁊ illas arbores ⁊ fructū ſcđm geſtoꝝ ꝓpetatē ac
cipe. Nō enī cibi ex arboꝝ pomis īmortalib⁹ corꝑib⁹ ſūt neceſ
ſarij. Ip̄a q̄; mors hoīs quā pctō meruit: indicat eū nō moritu
Queſtio — rū ſi nō peccaſſet. S; quō ſine morte mortalis: aut quō ſi corp⁹
aīale/ nō mortal': Vn̄ putāt eū nō corꝑis mortē/ ſ; aīe pctō me
ruiſſe: credētes ꝓpter corp⁹ aīale exiturū fuiſſe de h̄ corꝑe ad re
quiē/ quā nūc habēt ſcti: ⁊ ī fine ſcli idē corp⁹ īmortale receptu
Ro. viij. b. — rū. Cōtra qđ apl's. Corp⁹ qđ mortuū ē ꝓpt̄ pctm̄: ⁊ ſic nō more
ret̄ etiā corꝑe ſi nō peccaſſet: aīale tñ poſſet eē an̄ pctm̄: ⁊ poſt
vitā in padiſo iuſticie/ cū de⁹ vellet fieri ſp̄uale. S; aiūt: Quō
renouamur/ ſi nō recipim⁹ qđ ꝑdidit hō p̄m⁹: Recipim⁹ q̄dā
mō ⁊ n̄ recipim⁹. Nō enī īmortalitatē ſp̄ualis corꝑis recipim⁹
quā nōdū h̄uit hō: ſ; iuſticiā/ a q̄ ꝑ pctm̄ lapſus ē hō. Renoua
bimur a vetuſtate pcti: nō in corp⁹ aīale in q̄ fuit/ ſ; in meli⁹. i.
ſp̄uale. Renouamur mēte ſ̄m imaginē di/ q̄ peccādo eſt ꝑdita
Renouabimur carne cū h̄ corruptibile ⁊ mortale īduet īcorru
ptionē ⁊ īmortalitatē/ ī quā mutād⁹ erat adā: niſi mortē corꝑis
aīalis peccādo meruiſſet. Nō ait apl's. Ro. viij. b. Corp⁹ mor
tale ꝓpter

a ¶ ꝓphetica vel euāgelica p̄dicatione
b ¶ mentem humanam.

enim pl͛uerat dn̄s de⁹ ſuꝑ ter

a ¶ non erat neceſſe corda hominū hūano opere irrigari.

ram: et hōmo non erat qui ope a

a ¶ ſapiē diuiſus in q̄ttuor ꝑtes virtutum ¶ vite. ¶ inundatio veritatis.

a **raret̄ terrā: ſed fōns aſcēdebat** b

¶ inſpirans corda vtilia ⁊ honeſta.

e terra irrigās vniūerſā† ſuꝑficiē c

¶ iubendo volendo.

b **terre. Formauit igit̄ dn̄s deus** d

tale ꝓpt̄ pctm̄ ſ; mortuū. Illđ enī an̄ pctm̄ mortale ⁊ īmorta — G
le: q; poterat mori ⁊ nō mori. Aliđ ē aūt nō poſſe mori: aliđ
poſſe nō mori. Quodāmō creat⁹ eſt hō īmortalis: qđ erat ei
de ligno vite/ nō de ↄditiōe nature. Mortalis erat cōditiōe
corꝑis aīalis. Immortal'/ b̄nficio ↄditoꝛ. Nō enī īmortale
ꝙ mori oīno n̄ poſſit erit niſi ſp̄uale: iđ
factū eſt ꝑ pctm̄ nō mortale qđ erat/ ſed
mortuū: qđ nō fieret niſi peccaſſet. Aīa
le ē enī h̄ corp⁹ ſic p̄mi hoīs. S; iā dete
ri⁹: h; ei neceſſitatē moriēdi. ¶ Aug⁹
Stola p̄ma aut iuſticia ē/ de q̄ lapſus ē.
Vel ſi corꝑalē īmortalitatē ſignat: hāc
amiſit/ cū peccādo ad eā ꝑuenire nō po
tuit. Sic ḡ adā corp⁹ aīale h̄uit: nō mō
an̄ padiſū/ ſ; ⁊ ī padiſo (q̄uis ī īteriori
hoīe fuerit ſp̄ual') qđ amiſit peccādo ⁊
meruit corꝑis mortē: q̄ n̄ peccādo mere
ret̄ ī corp⁹ ſp̄ūale mutationē. ¶ Aug⁹
Formauit ⁊c̄. Videndū eſt vtꝝ recapitu — Als† faciē
latio ſit vt dicat̄/ quō hō fact⁹ ſit quē ſe
xta die factū legim⁹. An tūc cū fecit oīa
ſil'/ ⁊ hoīem in his fecit: vt acceſſu tp̄is
etiā h̄ mō fieret q̄ in hac ꝑſpicua forma
vitā gerit. ſic fenū ſcm̄ an̄q; exoriret̄/ accedēte tp̄e ⁊ font' irri
gatōe exortū ē/ vt ſuꝑ t̄rā eēt: ¶ Aug⁹. Scđm recapitulatio
nē p̄us videam⁹. Forte fact⁹ eſt hō die ſexto/ ſic ip̄e dies p̄us
fact⁹: ſic firmamētū/ t̄ra ⁊ mare: q̄ nō ſūt dicēda an̄ ī p̄mordijs
iā facta latuiſſe: ⁊ p⁹ ī hāc faciē q̄ mūd⁹ eſt īſtruct⁹/ acceſſu tp̄m
tanq; exorta claruiſſe. Nec ſidera ī elemētis p̄us facta ⁊ recō
dita acceſſu tp̄is ī has formas emicuiſſe: ſ; ſenario ꝑfectiōis
creata ſil' oīa/ cū fact⁹ ē dies. Sic forte ſexta die hac viſibili for
ma de limo fact⁹ eſt hō: ſ; tūc nō cōmemoratū ē/ qđ nūc recapi
tulādo īſinuat̄. S; h̄ ſcꝑture ↄgruere nō videt̄. Scꝑtū ē enī
cū adhuc ſexte diei opa narrarent̄: Faciam⁹. h. a. i. ⁊. ſ. n. Iā
ḡ de limo hō fact⁹ erat: ⁊ mulier ex ei⁹ latere. Nō eī ſexta die
fact⁹ maſcul⁹: ⁊ poſt acceſſu tp̄is femina. Inq̄t enī: Maſculū
⁊. f. c. e. Quō ḡ iā in padiſo hoīe ↄſtituto (ſic ſequit̄) facta eſt — Queſtio
mlier: S; forte h̄ p̄termiſſū ſcꝑtura recolit. Nā ſ̄m h̄ ſexto die
padiſus plātat⁹ ē vbi locat⁹ hō/ ſoporat⁹ eſt: vt formaret̄ eua:
q̄ formata/ euigilauit: nomēq; ip̄ſuit. Verba v̄o hoīs cū ani
matib⁹ vł cū mulieri nomē īpoſuit: vł cū dixit: Pꝛopt̄ h̄ relin
quet. h. p. ⁊. m. nō niſi tp̄ali mora fieri potuerūt. Nō ḡ hec fa
cta ſūt/ ſic creata ſūt oīa ſil'. Aut igit̄ nō oīa opa ſex dierū ſil'/
ſ; ꝑ moras tp̄m facta ſūt. Aut ſi ſil' facta ſūt. ſ̄m illud: Qui vi — Ecci. xviij. a.
uit in eternū creauit oīa ſil'. Nō eſt dubiū ꝙ hō de limo terre
format⁹ eſt: eiq; formata vxoꝛ ex latere: nō ad ↄditionē q̄ ſiml'
facta ſūt oīa ꝑtinere/ ſ; ad eā q̄ fit ꝑ tp̄a q̄ de⁹ nūc vſq; operat̄
Qđ his v̄bis innuit: Plātauit de⁹ padiſum in eden: ⁊ eiecit
adhuc de terra oē lignū ⁊c̄. Cū enī dicit adhuc/ aperit ꝙ ali
ter nunc eijcit — h

Nico. de lyra

boꝛe hoīs ꝑ agriculturā: q; ars adiuuat natura;/ ⁊ vtrūq;
remouet a t̄renaſcētib⁹ ꝓduct' t̄tia die dicēs: Nō eī plu. ⁊c̄.
q̄tū ad p̄mū. a ¶ Et hō nō erat q̄ opa. t̄. q̄tū ad ſcđ;/ q;
adhuc n̄ erat format⁹ hō. b ¶ S; fons aſcē. Oñdit modū
quō facta ē illa ꝓductio ex ꝑte materie. ſ. ꝑ h̄ ꝙ aq̄ latētes ſub
t̄ra/ diſcooꝑta aq̄s diuina volūtate aſcēderūt vſq; ad ſuꝑficiē
t̄re ꝑ modū font' ī q̄libet ꝑte t̄re vbi erāt plāte ⁊ herbe ꝓdu
cēde: ⁊ ſic ex aq̄ ⁊ t̄ra ſil' cōmixt'/ ꝓducte ſunt diuīa v̄tute her
be ⁊ plāte ꝑfecte ſ̄m ſp̄es ſuas et fruct⁹: ⁊ talē cōmixtionē aq̄
cū t̄ra: vocat h̄ irrigationē/ cū đr: c ¶ Irrigās vniuerſam
ſuꝑfi. ter. Hebrei aūt dicūt ꝙ nō deb; dici fons ſ; nubes: ⁊ — An fons vł nubes irri/ gat terrā
dicūt ꝙ hec eſt v̄itas lr̄e: Et nubes aſcēdet de terra. ⁊ tūc iſta
lr̄a nō eſt referēda ad t̄renaſcētia ꝓducta tertia die: ſ; ad ea q̄
poſtea ꝓducta ſūt v̄tute nature: ac ſi diceret ſcꝑtura: l; herbe
⁊ plāte tertie diei nō ſint ꝓducte ꝑ pluuie humorē: ille tñ q̄ po
ſtea ꝓducēt̄ v̄tute nature ſic ꝓducent̄/ ꝙ aſcēdet nubes ꝑ va
pores de terra: ⁊ ↄuertet̄ ī pluuiā irrigātē terrā/ ad plātaꝝ ⁊
herbaꝝ germīatōe;. d ¶ Formauit igit̄. Hic explicat for
mationē hoīs mag' q̄ ſupꝛa fecerat: fecerat eī mētōe; d̄ fine
hoīs ſuꝑ naturali: iđ debuit oñdere ↄn̄r ꝙ ī hoīe ē forma nō
educta de ſemīe ꝑ ḡnationē: ſ; mag' a deo ꝑ creationē/ ꝑ quā
trāſcēdit naturā corꝑaliū: ⁊ ſic capax ē dei ꝑ cognitōe; ⁊ amo
rē. ⁊ q; nobilioꝛ forma exijt materiā nobiliori mō diſpoſitā: iđ
vtrūq; oñdit. d. Formauit igit̄ ⁊c̄. In ꝓductiōe enī alioꝝ aīa
liū đr ꝯ. Et ꝓtulit t̄ra vel aq̄ ⁊c̄. q; corꝑa aīaliū piſciū ⁊ auiū
nō ſunt ita nobilit̄ diſpoſita vł cōplexionata ſicut ī hoīe: dicit
igit̄: Formauit/ ac ſi diceret: diligētius ac nobili⁹ diſpoſuit.

De limo

G ter nūc eijcit / aliter tunc: cum forte tertio die ꝓduxit terra her
A bam virentem ⁊c. tunc. ſ. potentialiter ⁊ cauſaliter / ſicut crean
tur om̄ia ſimul / nūc viſibiliter tp̄is acceſſu. Niſi dicat̄ nō om̄e
gen⁹ ligni tertio die factū: ſed aliqđ dilatū qđ ſexta die forma/
ret̄ cū fact⁹ eſt hō ⁊ in paradiſo poſit⁹. Sed fruſtra ꝑ ſingulos di
es diſtincta ſūt opa oīa: ſi remaneret ꝑ
mixtio vlla. Maſculus ꝗ ⁊ femina ali/
ter ſexta die / aliter nunc creati: nec enī
tunc ⁊ nō poſtea: aut poſtea ⁊ nō tunc.
nec alij poſtea: ſed iidem ipſi aliter tūc/
aliter poſtea. ſ. viſibiliter: nō tamen de
parentibus: ſed ille de limo: illa de co/
ſta: tūc aūt inuiſibiliter potētionaliter
⁊ cauſaliter quō fiunt futura nō facta.
Factura hominis ¶ Beda. Formauit ⁊c. Factura homi
nis / q̄ ſexta die factus eſt / latius deſcri/
bit̄ ꝙ factus ſit corꝑe. ſ. ⁊ aīa: ⁊ corpus
de limo: anima ꝟo de nihilo deo inſpi/
rante creata eſt: ⁊ femina de latere dor
mientis. Sed ne carnaliter putemus
deum corporeis manibus formaſſe cor
pus: vel faucibus inſpiraſſe animam vel vitā. Quod enī dictū
Job. 10. b. eſt: Man⁹ tue fecerūt me ⁊ plaſ. me tropica locutio eſt. Spūs
enim eſt deus nec lineamentis membroꝝ compoſitus. Forma
uit ergo de limo hoīem. i. verbo ſuo de limo fieri iuſſit. Inſpi/
rauit in fa. ei⁹ ſpi. vi. Subſtantiā. ſ. aīe. ⁊ ſpūs in qua viueret
Queſtio creauit. ¶ Aug⁹. Querit̄ vtrū de⁹ repente hoīem ī etate viri
li fecerit: an ꝑficiendo et etates augendo ſicut nunc format in
matris vtero? Sed quicquid hoꝝ fecerit / hoc fecit ꝙ deū om̄i/
potentē ⁊ ſapientē decuit. Ita enī tp̄m leges generib⁹ q̄litati/
buſq; reꝝ diſtribuit / vt voluntas ſua ſuꝑ oīa ſit. Potentia enī
ſua numeros creature dedit: nō ipaꝫ eis alligauit: ⁊ nec expecta
ti ſunt dies / vt virga moyſi verteret̄ in draconē. Nec talia cō
tra naturā fiunt / niſi nobis quibus aliter nature curſus inno/
tuit: deo aūt eſt natura qđ fecit. Sic adā in etate virili cōtinuo
factus eſt: quē tn̄ fecit ſm̄ cauſalē rōnem in qua prius fact⁹ eſt.
alioq̄n enī eū in ſex dierū opibus nō fecerat. Neq; enī contra
diſpoſitionē ſuā faceret. erat enī in p̄ma cauſaꝝ ꝯditiōe ſic ho/
minē fieri poſſe / ſed nō ibi erat neceſſe. Hoc enī nō erat in con
ditione creature / ſed in bn̄placito creatoris / cuius volūtas ne/
ceſſitas eſt. Nos aūt in rebus tꝑaliter exortis: ſcimus quid cu/
iuſq; natura ſit qđ experimēto accipimus / ſed vtrū futurum ſit
ignoram⁹. In natura iuuenis eſt vt ſeneſcat: ſed vtrū in dei vo
luntate ſit neſcimus. hoc enī neceſſario futurū eſt qđ vult ⁊ pre
ſcit. Multa vero ſm̄ inferiores cauſas futura ſunt: ſed in p̄ſci/
entia dei futura nō ſunt. Si autē ibi aliter ſunt: potius futura
ſunt / ſicut ibi ſunt / vbi p̄ſcit qui nō p̄ōt falli. Futura enim ſene
ctus eſt ī iuuene: ſed futura nō eſt ſi an̄ moritur⁹ eſt. Nā ſcđm
B q̄ſdā inferiores futuroꝝ cauſas: moritur⁹ erat ezechias cui de⁹
addidit. xv. annos. qđ an̄ oīa ſe facturꝝ eſſe p̄ſciebat. Non ꝗ fe
cit qđ futuꝝ nō erat. Hoc enī magis futuꝝ erat qđ preſciebat.
Scđm ergo inferiores cauſas iam finierat vitā: ſed ſm̄ dei vo
lūtatē ⁊ p̄ſcientiā / q̄ ab eterno nouerat / qđ factur⁹ erat: tūc fini
turus erat qn̄ finiuit. Et ſi enī oranti ꝯceſſum eſt: ⁊ iam orādo
merituꝝ ille p̄ſciebat: ⁊ iđ neceſſario futuꝝ erat. a ¶ Et inſpi
ra. in fa. ⁊c. Aug⁹. Sine dubitatōe flauit vel ſufflauit dicēdū
eſt: nō ꝙ faucibus ſufflauerit / vl̄ hoīs aīam de ſua ſuba forma
Flare uerit vel creauerit / ſed flauit. i. flatum hoīs. ſ. aīam fecit. Flare
enī eſt flatū facere: flatū facere eſt animaꝫ facere. vn̄ oēm flatū
Utrū aīa ex nihilo ego feci: Eſa. xlij. a. Querit̄ aūt vtruꝫ animā ex nihilo fecerit:
an ex re que iā facta erat / ſed aīa nō erat? Si enī dicimus deuꝫ
aliq̄d ex nihilo nō creare poſtq; oīa ſimul creauit: nō credim⁹
adhuc ex nihilo aīas creare. Sed ſi fuit materies vnde aīa fie/
ret vel adhuc aīe fiunt: q̄d eſt ipa / qđ nomē / quā ſpēm / quē vſū
in rebus cōditis tenet? viuit an nō? Si viuit quid agit? Quid
in vniuerſitate agit vel efficit? Beatā vitā gerit: an miſeram:
an neutrā? Uiuificat aliquid an nō? Si nulla vita erat: quomō
erat future vite incorꝑea: nec viua materia / aut falſuꝫ eſt aut la
tet nimis? Si viuebat nec beate nec miſere: quō rōnalis erat?
Si tūc rōnalis facta eſt cū ex illa materia natura humana anīe
facta eſt: irrōnalis vita materia erat aīme rōnalis. i. humane.
Quid ꝗ a pecoris aīa diſtabat? Dicendū eſt ꝗ deū in illis pri/
mis opib⁹ q̄ ſimul oīa creauit: aīaꝫ etiā hūanā creaſſe / quā ſuo
tꝑe corꝑi inſpiraret. Nō enī dictum eſt: ad imaginē ſuā: in aīa
maſculus ⁊ femīa in corꝑe intelligit̄. Credat̄ ꝗ hoīem ita factū
ſexta die / vt corꝑis humani rō cāls in elementis mūdi: aīa ꝟo
iā ipa crearet̄ ſicut prius creatus eſt dies: donec eā ſuo tꝑe for
mato corꝑi inſereret. Sed ſi iam facta erat anima: vbi ei meli⁹
eſſet q̄

a ¶ quantū ad corpus. b ¶ .i. ſp̄m ꝯtēpla
tiue virtutis dedit. ¶ vita rōnali aīauit.

a hōminē de limo terre: et inſpirā a b
a ¶ totū quidē corpus aīauit: ſed hec pars
ſenſibus ornata eſt ad intuenda ſuperiora
per que rationali anime naturaliter inditū
eſt: vt ſapiat que ſurſum ſunt.
uit in fāciem eius ſpiraculum
a ¶ prius animalem: poſtea ſp̄ualem.
vite: et factus eſt homo in āīam d
a ¶ quaſi vbi poſuit eum deus.
b viuentē. Plātāuerat autē dn̄s e

eſſet q̄ ibi? Quare ꝗ innocēter viuens carni inſerta eſt: in q̄ C
creatorē offenderet ⁊ merito ꝑiret? Sꝫ forſitan ad corp⁹ regē
dū voluit īclinari vbi ⁊ iuſte ⁊ iniq̄ viuere poſſet / ⁊ qđ elegit
h̄ habuit vl̄ de iuſticia p̄miū / vel de iniq̄tate ſuppliciū. Cur ꝗ
nō credat̄ ꝙ dei nutu ad corp⁹ venerit: vbi ſi obedire vellet:
vitā eternā accipet: penā ſi contēneret.
¶ Aug⁹. Dicēdū ē aīam nō ſic creatā
vt p̄ſcia eēt opis futuri iuſti vel iniuſti.
Nō enī credibile eſt eaꝫ ſpōte inclinari
ad corꝑis vitā / ſi ſe ita ſciret peccaturā
vt ſupplicio puniret̄ ꝑpetuo. hanc crea
turā q̄ ſic vult eſſe / ꝯdicit dei bonitati.
Qui ꝟo nō vult eā ꝓ pctīs penā luere /
inimic⁹ eſt ꝟitati. ¶ Aug⁹. Nō ſūt au
diendi q̄ putāt aīam eſſe partē dei. Si Anima an pars dei
enī hoc eſſet: nec a ſe nec ab alio decipi
poſſet: nec ad malū faciendū vel patien
dū cōpelli: nec in meli⁹ vel deterius im
mutari. Flat⁹ aūt quo hoīem aīauit: fa
ctus eſt a deo / non de deo. Nec flatus
hoīs pars ipi⁹ eſt: quē facit nō de ſeipō
ſed aereo anhelitu aſſumpto ⁊ effuſo. deus ꝟo potuit de ni/
hilo viuū ⁊ rōnabilē facere: qđ non poteſt hō. Quidā tn̄ eſti/
māt nō tunc aīatū hoīem / qn̄ deus inſufflauit in eius faciē ⁊
factus eſt in aīam viuentē / ſed ſp̄m ſctm̄ accepiſſe. Aīam ꝟo
ex nihilo factam / dubitare fas nō eſt. ¶ Aug⁹. Queri ſolet Queſtio
vtrū ſi velit incorꝑari cōpellat̄? Sed meli⁹ tradit̄ hoc natura
liter velle. i. ſic creari vt velit: ſic naturale nobis eſt velle viue
re. Male aūt viuere nō nature / ſed volūtatis ꝑuerſe. Si q̄s
aūt nō vult eā exiſtimare factā / niſi cū formato corꝑi eſt inſpi/
rata: q̄d rn̄deat cū querit̄ vn̄ facta ſit? aut ex nihilo dicet deū
feciſſe aliq̄d poſt illā ꝯſummatōeꝫ opeꝝ: aut de iā exiſtente fa
ctā / ⁊ laborabit q̄rendo q̄ illa natura ſit. Nō ſi vitare volue/
rit / dicēdo ſexta die de limo terre factū eſſe hoīem. Sed reca/
pitulādo poſtea memoratū videat q̄d de muliere dicat: q̄ ma
ſculū ⁊ feminā fecit eos. ¶ Aug⁹. Sed forte aīe ſexta die fa
cte: vbi imago dei relucet vt poſtea corꝑa formarent̄: ſed hoc
credere ſcriptura nō ꝑmittit. tū ꝓpter ſenariā ꝑfectiōeꝫ opeꝝ.
tū q̄ ſexus maſculin⁹ ⁊ femine⁹ in corꝑe tm̄ ſunt. Si quis ſm̄
intellectum ⁊ rōnem vtrūq; ſexum in anima vna accipiendū
putauerit: quid dicet de his / que ad eſcā tꝑe illo data: corpo/
ribus tm̄ congrua ſunt? Si ꝟo figurate accepit: recedet a ꝓ/
prietate geſte rei q̄ p̄ponēda eſt in h̄moī. b ¶ Plātauerat
aūt d. ⁊c. Beda. Ab illo p̄ncipio plātauit paradiſū: q̄ t̄rā om/
nē remotis aquis herbas ⁊ ligna ꝓducere iuſſit. In quo ho/
mineꝫ ſexta die formatū poſuit: q̄ ⁊ ſi p̄ntis eccl'e vel future pa P
rie typū

¶ Nicolaus de lyra

✱ a ¶ De limo t̄re. ad oñdēdū ꝙ hō ī h̄ ꝯuenit cū alijs aīa
lib⁹ q̄ſtū ad rōnē materie lōginq̄. Hebraica l̄ra h̄ꝫ: đ puluere
t̄re. ſm̄ illđ qđ đr īfra. iij. c. Puluis es ⁊ ī puluerē reuerteri.
b ¶ Et inſpirauit. ad oñdēdū ꝙ aīa hoīs ē ab extrinſeco ꝑ
diuinā creatiōꝫ ⁊ infuſiōeꝫ: q̄ ſil'a deo creat̄ ⁊ corꝑi īfundit̄.
c ¶ In faciē ei⁹. ⁊c. q̄ ſenſus mag' appent ī facie q̄ ī alijs
ꝑtib⁹ / ſic appet ī viſu: auditu olfactu: ⁊ guſtu. tact⁹ aūt ꝑ totū
corpus diffuſus eſt: lꝫ magis vigeat in corde. d ¶ Et fact⁹ Phus. 2. de anima
ē hō in aīaꝫ viuentē. i. dantē vitā ſm̄ q̄ttuor grad⁹ vite q̄s
enumerat phs. ij. de aīa. ſ. ſenſitiuū: vegetatiuū: motiuū ſm̄
locū: ⁊ intellectiuū. e ¶ Plāta. aūt. Hic ꝯſeq̄nt̄ deſcribi/
tur loc⁹ habitatōis ipi⁹ hoīs ꝓ ſtatu īnocētie: ⁊ p̄mo deſcribit̄ Diuiſio
hui⁹ loci ꝓductio: Scđo ei⁹ ꝓprietas ſiue ꝯditio: ibi: Produ/
xitq; dn̄s. Tertio hoīs inhabitatio: ibi: Tulit igit̄. Circa pri
mū cōſiderādū ꝙ hō fact⁹ eſt īmortalis nō ꝑ naturā q̄ſi nō po Hō fact⁹ īmortalis
tēs mori ſic angel⁹ / ſꝫ ꝑ grām. i. potēs nō mori: q̄ poterat ſer
uare īnocētiā: quā ſi ſuaſſet / neceſſitatē moriēdi nō īcurriſſet.
⁊ iđ talis īmortalitas non erat ꝑ q̄litates corꝑis ītrinſecas q̄
redderēt eū īpaſſibilē ⁊ īcorruptibilē / ſicut poſt reſurrectōꝫ: qn̄
aīa ſuā cōicabit corꝑi ꝓꝑetatē. ſ. īcorruptibilitatē q̄ ad oēs / ſꝫ
⁊ īpaſſibilitatē: tn̄ h̄ q̄ſtū ad electos: ſꝫ erat mag' ꝑ remotōeꝫ
coꝝ q̄ poterāt eū corrūpe: q̄ q̄dē remotio ꝑtim erat ex diuina
✱ ꝓuidentia
Moraliter. b ¶ Et inſpirauit in faciē ei⁹ ſpiracu. vi Moralit̄
te. ꝑ qđ ſignificat̄ ſpes q̄ charitate formata ſpirat ad celeſtia.
d ¶ Et fa. ē hō i a. viuētē. ſ. vita gr̄e q̄ ꝑfectio eſt natura/
lis vite. e ¶ Plāta. aūt do. d. pa. ⁊c. Per paradiſum mili/
tās eccl'ia deſignat̄: ſic dicit̄ Can̄. iiij. d. Hort⁹ ꝯcluſus ſoror
mea ſpōſa: hort⁹ ꝯcluſus fons ſignat⁹ / emiſſiōes tue paradiſus.
In h̄ aūt paradiſo deſcribit̄ fons ⁊ fluui⁹: q̄b⁹ ſcriptura ſeu theo
✱ logia deſignat̄

☞ trie typum tenet. Ad lr̃am tamen intelligendū eſt eſſe locū ameniſſimū: fructuoſis arboribus magnū: ⁊ magno fonte fecundū. Qđ dicimꝰ/a p̃n-

Paradiſꝰ ad orientē

cipio: antiq̃ trāſlatio dicit/ad orientē. Vñ volūt in orientali parte eſſe paradiſum: longo interiacēte ſpatio: vel maris vel terre: a regionibus q̃s incolūt homines ſecretū. vñ nec aque diluuij illuc ꝑuenerunt. Qualiter plantatꝰ ſit/exponit dicens: a ¶ Produxitqꝫ dñs deus de humo om̃e ⁊c̃. Hoc eodē intelligit̃ die factū/quo cuncta ligna fructifera deo iubente terra ꝓduxit: ſed hic repetit̃: vt q̃lis ſit locus paradiſi noſcat̃: ⁊ q̄ de ligno vite et ſciē boni ⁊ mali erat ſpecialiter dicturꝰ. ¶ Augꝰ. Plātauit dñs ꝑadiſum in eden ad orientem ⁊c̃. Tres generales ſentētie de paradiſo ſunt. Una eoꝝ q̄ corporal'r tm̃ intelligi volūt. Alia eoꝝ q̄ ſpiritualiter tm̃. Tertia vero eoꝝ qui vtroqꝫ mō paradiſum accipiunt. Tertiā mihi placere fateor: vt hō

†40. di. c. illud

factꝰ ex limo/qđ corpus humanū eſt: in paradiſo corꝑali locatus: intelligat̃/ quō adam: ⁊ ſi aliud ſignificat: q̄ eſt forma futuri: in natura ꝓpria hō accipit̃. ¶ Augꝰ. Plātauit aūt dñs paradiſum in eden. i. in delitijs. Deinde hoc recapitulat: vt oſtēdat quō ꝑadiſum deus plātauit. Et eiecit deꝰ de terra om̃e lignū ⁊c̃. Iā enī tunc ꝓduxerat terra omne lignū die. ſ. tertio. Sed cū ex his generibus ſint ligna inſtituta ĩ paradiſo: ꝓduxit in manifeſto ⁊ in tp̄e ſuo: que iam cauſaliter tertio die

Paradiſus vbi

t̃ra ꝓduxerat. ¶ Stra. Quidā codices hñt eden ad ortū. Ex quo poſſumꝰ cōijcere ꝑadiſum in oriēte ſitum: vbicūqꝫ aūt ſit: ſcimus eum terrenū eſſe ⁊ interiecto oceano: et montibꝰ oppoſitis remotiſſimū a noſtro orbe: in alto ſitū: ꝑtingentē vſqꝫ ad lunarē circulū. Vñ aque diluuij illuc minime

Aīe corporibꝰ exute an corporalibꝰ locꝭ cōtinent̃

ꝑuenerūt. ¶ In quo poſuit Augꝰ. Siquiſ putat aīas corpore exutas: locis corꝑalibus ꝯtineri: cū ſint ſine corꝑe. nō deerūt qui faueāt: ⁊ diuitē ſitientē in loco corꝑali fuiſſe cōtendāt: ipſamqꝫ aīam oīno corporeā/ ꝓpter arentē linguā ⁊ ſtillā de lazari digito cupitā. Sed meliꝰ eſt dubitare de occultis q̄ꝫ litigare de incertis: diuitē in ſupplicio: pauperē in refrigerio eſſe nō dubito. Sꝫ quō intelligat̃ flāma inferni/ſinus abrae/⁊ hmōi: vix a māſuetis: a ꝯtētioſis nunqꝫ inuenit̃. Si aūt corꝑalibus locis continent̃ aīe etiā corporibus exute: potuit latro in ꝑadiſum induci: vbi fuit prius corpꝰ p̄mi hominis. Sapiētia vō nō eſt corpꝰ: ⁊ ideo nec lignū: ſed potuit ſignificari ꝑ lignū. Hoc quoqꝫ addo q̄ꝫ corporalem: talē tm̃ cibū illā arborē p̄ſtitiſſe: quo corpus hoīs ſtabili ſanitate firmaret̃ nō ſicut ex alio cibo: ſed nōnulla inſpiratione ſalubritatis occulta. Quis enim vſitatus panis plus habuerit: cuius vna collyrida deus hominē a fame q̄draginta diebꝰ liberauit.

Lignū vite Allegorice

b ¶ Lignū etiā vite. Augꝰ. De ſapiā dicit̃: Lignū vite his eſt: q̄ apprehenderint eā. Sed eſt hierl'm eterna in celis: eſt ⁊ ciuitas illā ſignificans cōdita in terris. Sara ⁊ agar ſunt duo teſtamēta: due tm̃ mulieres erant: ⁊ cū chriſtꝰ ꝑ ligni paſſionē aqua ſpūali nos ſatiet: erat tm̃ petra q̄ ligno ꝑcuſſa aquā p̄buit. Aliud erat qđ ſignificabat̃: ſed ipſa corꝑaliter erāt: ⁊ qñ narrata ſunt: nō erat figurata locutio: ſed rerū expreſſa narratio. Erat ergo lignū vite ſicut petra chriſtꝰ: nec ſine myſterijs ſpūaliū rerum corꝑaliter p̄ſentatis: voluit hoīem deus in ꝑdiſo viuere. Erat in ceteris lignis alimentū: in illo ſacr'm. Ipe etiā chriſtꝰ ouis eſt que īmolat̃ in paſcha: cū illud nō tm̃ dicēdo: ſed etiā faciēdo figurabat̃. Ouis enim vere erat: occidebat̃/manducabat̃: nō ſicut vitulus ſaginatꝰ reuertēti filio occiſus. ibi enī narratio figuraꝝ: nō figurata ſignificatio geſtoꝝ. Nō enī hoc euāgeliſta/ſed dñs narrat/qđ narrauit euāgeliſta/ etiā factū eſt: dñm. ſ. talia dixiſſe: dñi narratio parabola fuit: de q̄ nunqꝫ exigit̃ / vt ad lr̃am monſtret̃. Chriſtꝰ eſt lapis a iacob vnctus: ⁊ reprobatꝰ ab edificantibus. Sed illud vere factū eſt: hoc in figura p̄dictū. Sic ſapiā. i. chriſtꝰ lignū vite eſt in ſpūali paradiſo: quo miſit de cruce latronē: ſed lignū vite eſt creatū in paradiſo corꝑali: ſicut dicit ſcriptura: q̄ res ſuis tp̄ibꝰ geſtas narrauit. ¶ Beda. Lignū etiā vite ⁊c̃. In altero hoīs ſignū obedientie/quā debebat. In altero ſacr'm vite eterne/quā obediēdo mereret̃. Lignū vite dictū: q̄ diuinitus accepit: vt q̄ ex eo māducaret: corpus eiꝰ ſtabili ſanitate firmaret̃: nec vlla infirmitate vel etate in deterius vel in

Hiſtorice

occaſum laberet̃. ¶ Strabus. Lignū vite hāc natural'r ꝟtutē habebat: vt qui ex eiꝰ fructu comederet: ꝑpetua ſoliditate veſtiret̃: nulla infirmitate vel anxietate vl' ſenij laſſitudine/vel imbecillitate fatigādus. c ¶ Li-

Lignū vite boni ⁊ mali

gnūqꝫ ſciētie boni ⁊ mali. Augꝰ. Erat corꝑale: ſic̃ alie arbores: nec cibo noxiū. Qui enī fecit oīa bona valde: nihil mali in ꝑadiſo ſtatuit: ſꝫ mala trāſgreſſio p̄cepti. Oportebat autē vt homo ſub dño poſitꝰ ab aliquo ꝓhiberet̃: vt virtus eſſet merēdi obedientia: que ſola veriſſime virtus eſt rationali creature degēti ſub poteſtate dei: ſicut primū ⁊ maximū vitiū tumoris/velle vti ſua poteſtate: qđ eſt inobediētia: nō enī erat vñ homo ſe habere dñm cogitaret niſi ei aliq̄d iuberet̃. Arbor ergo nō erat ☞ mala ſed ſciētie

a ¶ Locū amenitatis. ¶ vitam beatā. ¶ ortū delitiaꝝ hebraice eden. ¶ eccl'iaꝫ ¶ He. remotis aquis a ſuperficie terre.

deus paradiſum voluptatis a principio: in quo poſuit hominē quē formauerat. Produxitqꝫ

a ¶ chriſto. ¶ tp̄is. ¶ Hie. appet q̄ p̄uſ q̄ꝫ celū ⁊ terrā faceret paradiſum ꝯdiderat. b ¶ dat̃ intelligi nō ibi fuiſſe hoīem ꝯditū q̄ deꝰ p̄ſciebat illū peccaturꝝ: ⁊ in de pellendū ad hāc terrā vbi ꝯdidit eū.

a ¶ diſciplinas vtiles: vnde fructus ſumitur: mores. ſ. pioꝝ.

dñs deus de humo om̃e lignū pulchrū viſu: ⁊ ad veſcēdū ſuaue: Lignū ētiā vite ĩ medio paradiſi: lignūqꝫ ſciē boni et ma-

¶ hec eſt ſapiētia mater omniū bonorū. ¶ ſapiētia q̄ eſt in medio ordiata: ne vſurpet qđ nō eſt: vel deijciat qđ eſt.

a ¶ quo facto ꝑ experiētiā ſcit̃ q̄d ſit iter bonū qđ relinquit̃: ⁊ malum qđ ſequit̃. b ¶ hoc eſt tranſgreſſio mādati. ¶ in experientia.

☞ ꝓuidētia ſibi aſſiſtēte ⁊ p̄cauente corrūpētia ab extrinſeco. ſ. vulneratiōes: leſiōes: intoxicationes ⁊ hmōi. Partim aūt ꝟtute aīe diuinitꝰ ſibi collate per quā poterat p̄ſeruare corpus a diſtēperātia humorū ⁊ ab infirmitatibꝰ inſurgētibus: nūc autē ita eſt q̄ inter corrūpentia ab extrinſeco que diuina ꝓuidētia p̄cauebant̃: cōtinēs eſt vnum ſcꝫ locus prauꝰ aut corruptꝰ: ꝓpter qđ deus ꝓuidit homini de loco cōuenicti q̄ꝫtum ad aeris temperiē ⁊ loci amenitatem. Et hoc eſt quod dicitur: a ¶ Paradiſū voluptatis. i. delitioſitatꝭ ⁊ amenitatis. b ¶ A p̄ncipio. ſ. tertia die qñ primo ꝓducte ſunt plante. Hebrei hic dicunt: in oriēte. Dictio enī hebraica q̄ hic ponitur vno modo ſignat anteceſſionē loco cuius trāſlatio nr̃a habet a p̄ncipio. Alio modo ſignat partem orientalem: ⁊ ſic dicunt hebrei q̄ hec eſt lr̃a: Et plantauit deus virgultū in delitijs oriētis. Et in iſta expoſitione cōueniūt aliq̄ doctores catholici exponētes a principio. ſ. loci/ nō tp̄is: q̄ pars oriētalis terre illa eſt nobilior: ſicut ⁊ dextera pars in hoīe: ⁊ parſ oriētalis dextera vocat̃ a phis. Omes aūt qui loquūt̃ de ſitu paradiſi terre-

Situs paradiſi

ſtris ponūt eū eſſe in ꝑtibus orientis: verūtamē in quo oriente varie loquunt̃. Phus enī. ij. metheo.

Phus. 2. metheo.

dicit q̄ inter duos tropicos nō pōt eſſe regio habitabilis ꝓpter nimiā caliditatē: q̄ ibi tranſit ſol bis in anno: et illi q̄ ſequunt̃ hoc dictū Ariſtotelis/neceſſe habent dicere q̄ paradiſus terreſtris ſit extra tropicos verſus orientē eſtiualē vel hyemalē. Alij vero dicūt q̄ inter duos tropicos ſub equinoctiali circulo regio eſt tꝑatiſſima: qđ etiam aſſerit frater Iohānes de pechan in tractatu ſuo de ſphera: pluribus rōnibus quas ꝓpter ꝓlixitatē hic omitto: ⁊ ſm̃ iſtos ꝑadiſus terreſtris eſt in oriente ſub equinoctiali. c ¶ In quo poſuit ⁊c̃. Per hoc oſtēdit̃ q̄ adā fuit formatꝰ extra ꝑadiſum: ad oſtendendū q̄ ille locꝰ nō debebat̃ ſibi ex natura ſed ex gr̃a ſic̃ ⁊ īmortalitas p̄dicta. d ¶ Produxitqꝫ dñs deus de humo. Hic ꝯſequēter deſcribit̃ loci ꝓducti conditio: cū dicit̃: Produxitqꝫ dñs deus ⁊c̃. hoc factū eſt tertia die: ⁊ hoc repetit̃ ad explicandū ꝑadiſi cōditionē. e ¶ Om̃e lignū pulchrū viſu ⁊c̃. vt eſſet homini ad eſcā: q̄ habebat vitā animalē cibis indigentē: lignū etiā vite ad īpediendū

Vite aīalis cibo eget

ſenectutē. Ad cuiꝰ intellectū ſciēdū q̄ ad vitā aīalē cōtinuandā/ req̄rit̃ cibus ꝑ quē reſtaurat̃ humidū deꝑditū ꝑ actionē calidi naturalis. Verūtñ iſta reſtauratio nō fit ſm̃ equalentiā vt dicit phs p̄mo de generatiōe: q̄ caro generata ex alimēto impurior eſt q̄ꝫ p̄ma: ſicut ⁊ vinū generatū ꝑ aque appoſitionē ⁊ cōuerſionē: q̄ ſi continuaret̃ talis appoſitio/ vinū fieret aquoſum: ⁊ tādē deficeret ſpecies vini.

Phus. 1. de gene.

Et eodē mō q̄ caro generata ꝑ alimentū impurior eſt: ⁊ ꝑ talē ꝯtinuationē inducit̃ ſenectus: in q̄ carnes ſunt īpuriores ⁊ tandē deficit vita: igit̃ q̄ (ſicut dictū eſt) hō factꝰ eſt in vita aīali/in q̄ calidū cōſumit humidū: indigebat eſu lignoꝝ de q̄bꝰ hic d̄r: Om̃e lignū pulchrū viſu/ ⁊ ad veſcēdū ſuaue. Sed ad hoc q̄ p̄dicta reſtauratio fieret ſm̃ equiualentiā ⁊ per ꝯñs impediret̃ ſenectus: indigebat eſu ligni vite: qđ ꝓpter hoc ſic noīat̃: ⁊ h̃ eſt qđ dicit Augꝰ. xiiij. de ciui. dei: q̄ cibus aderat hoī ne eſuriret: potus ne ſitiret: lignū vite ne illū ſenectꝰ diſſolueret. Sequit̃: f ¶ Lignūqꝫ ſcientie boni ⁊ mali.

Ioſephus improbat̃

Dicit Ioſephus p̄mo libro antiq̄tatū/ q̄ fructꝰ illiꝰ arboris habebat ꝟtutē accelerādi ⁊ acuendi vſum ☞ rōnis: ſed hoc eſt

G A mala/ ſz ſcie dicta noſcēdi bonū ⁊ malū: qꝛ poſt ꝓhibitiōez erat in illa trāſgreſſio futura: qua hō expiendo diſceret qd eſſet int̄ obediētie bonū/ ⁊ inobediētie malū. Nec de fructu qui naſceret̄ inde poſitū eſt nomē: ſed de ipa re q̄ trāſgreſſionem ſecuta

Myſtice eſt. ¶ Myſtice. Lignū ſcīe boni ⁊ mali: Aīe medietas ⁊ ordinata integritas ſignat̄: qd in medio padiſi plātatū/ ⁊ ſcīe boni ⁊ mali dictū: qꝛ aīa q̄ dȝ in deū extendi/ ſi deo deſto ad ſe ꝯuerſa fuerit/ ⁊ potentia ſua ſine deo frui voluerit: pena ſeq̄nte expiēdo diſcit/ q̄d ſit int̄ bonū qd deſeruit/ ⁊ malū q̄ cecidit: ⁊ h̄ erit ei guſtaſſe de ligno ſcīe boni ⁊ mali. a ¶ Et fluui⁹ egrediebat̄. Heb. Ad irrigādū padiſum ligna. ſ. pulchra ⁊ fructuoſa: q̄ oēm illā regionē decorabāt/ ſic̄ nilus plana egypti irrigat. Voluit em̄ deus in nr̄o orbe haberi ſilitudinem celeſt̄ patrie/ ad quā poſſidēdā creati ſum⁹: vt ad redeūdū vicino nos moneret exēplo. Cōſtat

Flumina paradiſi aūt fluminū q̄ de padiſo exire ferunt̄: in nr̄a terra notos eē fontes. Phiſon em̄ q̄ ⁊ Gāges/ in loc̄ Caucaſi mōt̄. Geō qui ⁊ nilus: nō ꝓcul ab athlāte: q̄ eſt fons aphrice ad occidētē. Tigris ⁊ Euphrates ex armenia. Ferūt hiſtorici tigrin ⁊ euphraten ⁊ nilū pleriſq̄ loc̄ terre abſumi: ⁊ paulopoſt emergentia ſolitū agere curſū. ¶ Aug⁹. Alia trāſlatio. Fōs exit d̄ eden qui irrigat padiſum ⁊c̄. Hec flumīa gētib⁹ ꝑ q̄s fluunt notiſſima ſūt/ duob⁹ vetuſtas mutauit

Geon Phiſon noīa. Geō em̄ Nilus nūc vocat̄. Phiſon Gāges. Tigris ⁊ Euphrates antiqua noīa ſeruauerūt. Debem⁹ hec ꝓus ad lr̄az accipe/ nec figuratā tm̄ locutionē putare/ ſz ⁊ res eſſe ⁊ aliqd ſignificare. Sz alioꝝ fontes noti dicunt̄: alioꝝ oīno ignoti: ideo nō vident̄ ad lr̄az ex vno fonte diuidi: qꝛ ⁊ loc⁹ ille paradiſi remotus ē a cognitiōe hoīm/ q̄ in q̄ttuor ꝑtes aqꝫ diuidunt̄. Sz flumīa q̄ꝝ fontes noti eſſe dicunt̄/ ſub terras eūt: ⁊ poſt lōgos tractus erūpūt: vbi tanq̄ ſuis fontib⁹ nota eſſe ꝑhibent̄: ſic̄ ſepe faciūt flumina. Exibat ḡ fluui⁹ d̄

Eden eden. i. d̄ loco delitiaꝝ: ⁊ irrigabat paradiſū/ ligna. ſ. pulchra ⁊

Myſtice fructuoſa. ¶ Iſi. Myſtice. Fluui⁹ d̄ padiſo egrediēs/ affluētia ē et̄ne iocūditat̄. d̄ q̄ d̄r pſ. xxxv. c. Torrēte voluptat̄ tue p. ⁊c̄.

B Quattuor flumīa q̄ttuor ꝑncipales v̄tutes. Phiſon/ q̄ mutatio oris interp̄tat̄/ ē prudētia: q̄ ad capacitatē auditoꝝ mutat v̄ba ſua. vn̄. j. Cor. x. d. Oibus oīa fact⁹ ſum. h̄ circūit terrā/ q̄ hȝ optimū aurū. i. viuēdi diſciplinā a t̄renis ſordib⁹ decoctā: q̄ niteſcit ī auꝝ optimū/ nec falſitate vincit̄/ ſic̄ carbūcul⁹: nocte nō obſcurat̄. Hȝ q̄ȝ ſpēz vite et̄ne: q̄ virore praſij ſignificat̄: ꝓpter virorē q̄ nō areſcit. Geō interp̄tat̄ hiatus terre/ q̄ ſignificat tꝑantiā/ q̄ illicitis moribus reſiſtit: q̄ ethiopiā circūit: qꝛ tetros mores ⁊ incētiua libidinis abſorbendo ꝯſumit. Tigris a nimia velocitate fortitudinem ſignificat/ q̄ vadit ꝯ̄ aſſyrios: qꝛ impigrā aduerſus eos q̄ ꝯſilijs prudētie reſiſtūt exercet actionē. Aſſyrij enī ſepe ꝓ aduerſarijs ponunt̄: qꝛ iſraelitas ſepe expugnauerūt. Euphrates frugifer interp̄tat̄/ nec ꝯ̄ q̄s vadat dicit̄: qꝛ iuſticia ad oēs anime ꝑtes ꝑtinet: qꝛ ⁊ ordo ⁊ eq̄tas aīe eſt: q̄ ſibi copulant̄ prudētia/ tꝑantia/ fortitudo. Iuſtū eſt em̄ vt prudēs ſit aīa/ veritatē ꝯtemplādo: tēperās/ ꝯcupiſcentiā refre

Moralit̄ nādo: fortis/ aduerſa tolerādo. ¶ Greg. Moraliter. Quattuor flumībus de paradiſo egredētibus terra irrigat̄. Solidū rōnis nr̄e edificiū prudētia/ tꝑantia/ fortitudo/ iuſticia ꝯtinēt: qꝛ his quattuor virtutibus/ tota boni opis ſtructura cōſurgit. Quattuor flumina paradiſum irrigāt: quia dū his q̄ttuor virtutibus cor infundit̄/ ab omni deſiderioꝝ carnaliū eſtu tempe

Euilath rat̄. b ¶ Euilath. Regio indie q̄ poſt diluuiū poſſeſſa ē ab euila filio ethan/ filij heber p̄triarche hebreoꝝ. Euilath interp̄

Plini⁹ tat̄ parturiēs: qꝛ aliq̄s loquēs veritatē/ magis parturit q̄ pari

Bdelliū at. Plinius dicit regiones indie p̄ ceter̄ venis aureis abūdare. c ¶ Bdelliū. ſm Pliniū arbor ē aromatica magnitudīe

Onyx oleagina cui⁹ lachryma lucida/ guſtu amara/ boni odoris: ſed odoratior infuſiōe vini. d ¶ Onyx. Eſt lapis p̄cioſus ſic dictus: qꝛ ꝑmixtū hȝ candorē ad hūani ſilitudinē vnguis: qꝛ vnguiſ grece d̄r onyx. Antiq̄ trāſlatio hȝ carbūculū/ ⁊ praſiū. Carbūculus

a ¶ chriſtus. ¶ affluētie interne iocūditatis. b ¶ paterno fonte

a li. †Et fluui⁹ egrediebat̄ de loco a

a ¶ verbo ⁊ baptiſmo. b ¶ eccl̄iaꝫ

voluptat̄ ad irrigāndū paradi-

a ¶ virtutes ꝑncipales ¶ euangelia

ſum: q̄ inde diuidit̄ in quattuor b

a ¶ flumīa. b ¶ mutatio oris: qꝛ viliorē faciē hȝ apud nos q̄ in paradiſo. ¶ qui et ganges. ¶ hic ſignificat prudentiam.

capita †Nomē vni phiſon: Ipe ē c d

b qui circūit omnē terram euilath

vbi naſcit̄ aurū: ⁊ aurū terre illi e

us optimū eſt. Ibiq̄ inuenitur f g

c d bdelliū: ⁊ lapis onychin⁹. Et no h i

a ¶ hiat⁹ t̄re h̄ ē nilus q̄ ſignificat tꝑantiā.

mē fluuio ſecūdo Geō: Ipe eſt k

a ¶ tetros mores. ſ. ⁊ incētiua libidinis.

qui circūit oēz terram ethiopie.

a ¶ nimia velocitate: h̄ eſt fortitudo.

Nomē v̄o flumis tertij tigr̄: Ip l

a ¶ ꝯſtāter. b ¶ aduerſarios prudentie

ſe vādit ꝯ̄ aſſyrios. Fluuius aūt m

a ¶ frugifer: qꝛ t̄rā fac̄ fructiferā. ¶ frugifer nec d̄r quā t̄rā circūeat: qꝛ ī vicino irrigat t̄rā ꝓmiſſiōis: ⁊ facile a ꝓplo q̄ hec lecturus erat cogſci poſſat. b ¶ aſſūpſit carnē.

e q̄rtus ipe ē Euphrates. Tulit er n

bůculus ē ignei coloris: ⁊ d̄r illuſtrare tenebras noct̄. Praſius ē viridis: vn̄ grece a porro/ qd praſon d̄r/ nomē accepit.

C e ¶ Tulit ergo do. de. ⁊c̄. Aug⁹. Hoīez in padiſo poſitū iā dixit. Nūc recapitulat ad q̄d poſitus ē/ vt oparet̄ ⁊c̄. Nō eſt em̄ credibile q̄ de⁹ eū ante pc̄m̄ ad laborē dānauerit: ſz videm⁹ q̄ſdā ex voluptate agricolare: q̄ tūc amplior erat/ cū nihil aduerſi accidebat d̄ celo vel d̄ terra. Dederat aūt hoī facultatē opandi q̄tū volēdi ſat̄ eēt: nō q̄tū īdigētia cogeret. Gemīa ē em̄ ꝓuidētie opatio: nālis ⁊ volūtaria. Nāl/ ꝑ occultā dei admīſtratiōez. Volūtaria/ ꝑ āgeloꝝ vel hoīm opationē. Scdm ꝑmā arbuſta ⁊ aīalia hn̄t ꝯcipi ⁊ naſci/ celeſtia ⁊ t̄rena ordiari. Scdm illā fiūt q̄ interiori ⁊ naturali motu gerunt̄. Scdm alterā hn̄t hoīes docere/ diſcere/ agricolare ⁊ hmōi. In hūano q̄ȝ corpe natural̄ opatio agit̄: ſm quā ⁊ hūanū corp⁹ naturalit̄ fit/ creſcit ſeneſcit. Per volūtariā v̄o curat̄. Aīa q̄ȝ naturalit̄ viuit/ ſentit. Voluntarie diſcit/ ꝯſentit. Deus aūt oēs creaturas bonas creat/ oēs volūtates iuſtas ordinat. Credibile ē ergo hominē in paradiſo poſitū/ vt oparet̄ nō laborioſe/ ſed delicioſe: ⁊ mentē prudēt̄ magna ⁊ vtilia cōmoneret. Et cuſtodiret/ hoc eſt forte vt qd faceret in terra ꝑ agriculturā/ cuſtodiret in ſe ꝑ diſciplinam: vt ſicut ager obtemperaret colenti/ ita ipi deo p̄cipiēti: vt ſcȝ ſumpto p̄cepto obediētie/ fructū nō ſpinas inobediētie redderet. Sed qꝛ hoc noluit/ ſimilē ✠ ſibi a-

†15. di. c. canones. De cōſe. diſ. 4. c. eccl̄ia paradiſo

Opatio ꝓuidētie duplex

Eccl̄i. 24. e

Nico. de lyra

✠ rationis: ſz hoc falſuz ē: qꝛ ad hoc nō ſe extēdit v̄tus corꝑalis: ⁊ h̄ etiā infra magis reprobabit̄: ⁊ ideo dicūt doctores catholici q̄ dictū eſt lignum ſcīe boni ⁊ mali ex euētu ꝯſequēti: quia ꝑ eſum illius ligni hō experimētaliter cognouit quāta eſſet diſtātia int̄ bonū obediētie ⁊ malū īobediētie. a ¶ Et fluui⁹

D egre. ⁊c̄. Hic deſcribit̄ amenitas padiſi q̄tū ad irrigationē/ cū d̄r: Et fluui⁹ egrediebat̄: qꝛ ibidē d̄ fōte vl̄ fontib⁹ oriebat̄ ad irrigādū totū padiſum: qꝛ ꝑ illū trāſibat ad amenitatē loci ⁊ fructificationē. b ¶ Qui inde diuidit̄. i. flumīa ꝑncipa

Phiſon lia: q̄ deriuant̄ ex padiſuz: idō ſequit̄: c ¶ Nomē vni phiſon. a fertilitate piſciū: vl̄ qꝛ terrā ꝑ quam trāſit fertilē facit. Phiſon em̄ ī hebreo abūdātiā ſignificat vel fertilitatē: ⁊ iſte

Euilath fluui⁹ alit̄ noīat̄ Gāges. d ¶ Ipe eſt q̄ ⁊c̄. Euilath q̄dā regio eſt indie ſic noīata ab euila filio iectan: de h̄ habet̄. j. x. a. e ¶ Vbi naſcit̄ auꝝ. dic̄ em̄ Plinius q̄ terra indie p̄ ceteris abūdat ī venis aureis. f ¶ Et auꝝ ⁊c̄. qꝛ regio euilath hȝ melius auꝝ q̄ cetere regiōes indie. g ¶ Ibiq̄ inuenit̄

Bdelliū bdelliū. arbor ē aromatica ſm q̄ in libro de ꝓpetatib⁹ rerū habet̄. Hebrei dicūt h̄ cryſtallus: ⁊ hȝ apparentiā: qꝛ nūerat̄ cū alio lapide. vn̄ ſequit̄: h ¶ Et lapis onychin⁹. ſic noīatus ꝓpt̄ ſilitudinē quā hȝ ī colore cū vngue hūano. Onyx em̄ grece idē ē q̄ vnguis latine. i ¶ Et nomē ⁊c̄. Heb. ipe ē nil⁹. k ¶ Ipe ē ⁊c̄. ⁊ īde deſcēdit ī egyptū. l ¶ Nomē v̄o

Tigris flu. t. ⁊c̄. ſic noīat⁹ a velocitate curſus. Tigr̄ em̄ ē aīal velociſſimū hn̄s curſū. m ¶ Fluui⁹ āt ⁊c̄. d̄ curſu iſti⁹ ſcptura nō fac̄ mētionē: qꝛ erat vn⁹ termin⁹ t̄re iſrl̄: ⁊ iō curſus ei⁹ erat ſatis not⁹ filijs iſrl̄/ q̄b⁹ moyſes ſcribebat. Sz ꝯ̄ p̄dicta videt̄: qꝛ origines iſtoꝝ fluuioꝝ inueniunt̄ ab hoībus extra padiſuz: ⁊ ideo nō videt̄ q̄ inde deriuent̄. Ad qd dicēdum q̄ freq̄nter viſum ē aliq̄ magna flumīa abſorberi in terra: q̄ currētia ſub terra ꝑ magnū ſpatiū poſtea egrediunt̄ alibi: ⁊ ſic vident̄ ibi oriri: cum tn̄ ꝑma origo ipoꝝ ſit alibi: ⁊ ſic pōt dici de p̄dictis fluuijs paradiſi. n ¶ Tulit ergo dn̄s ⁊c̄. Poſtq̄ deſcpſit ✠ paradiſi ꝯditōez

Moralit̄ ✠ logia deſignat̄. Dicitur enī fons q̄tum ad articulos fidei: fluuius autem q̄tum ad ea que ex articulis deducunt̄. b ¶ Diuiditur in quattuor capita. ꝓpter quadruplicem ſenſum ꝯtentū in ea ſicut ſupius eſt exp̄ſſum. In hoc etiā paradiſo ponit̄ lignum vite: id eſt doctor ſane doctrine: de quo dicit̄ pſ. j. a. In lege domini voluntas ei⁹: ⁊ in lege eius me-

f ✠ ditabit̄ die

F E sibi agrū dānat⁹ accepit: q.s. spinas ⁊ tribulos reddidit. Vel custodiret paradisū: ne cōmitteret vn̄ expelli deberet. Vn̄ accepit ⁊ pceptū/ q̃ custodito.i. q̃ seruato nō pderet. Rez ei suā nō custodisse dr: q̃ sic agit vt pdat: ⁊ si alijs sit salua. Sed pcipue dicēdū ē: vt ipm hoiem oparet de⁹ ⁊ custodiret: opat hō terrā: nō vt faciat eā eē terrā: ʒ cultā ⁊ fructuosam: et de⁹ hoiem quē creauit vt eēt hō/ opat vt iustus sit: si ab illo p supbiā nō discesserit. vn̄ Ecci.x.b. Initiū ei supbie hoīs ē apostatare a deo. ¶ Greg. in moral. lib.xviij. Tulit g dn̄s de⁹ hoiem ⁊c. Pēsandū ē q⁊ bona pdesse nequeūt/ si mala nō cauent q̃ surrepūt: perit eni oīe qd agit: nisi sollicite ī humilitate custodiat. Vn̄ vt oparet ⁊c. Opat eni q̃ agit bonū qd pcipit: ʒ qd opat nō custodit/ cū ħ surrepit qd ꝓhibet. Vn̄ oportet semp bona agere: et nos ab ipis bonis opib⁹ caute ī cogitatiōe custodire: ne si mētē eleuēt/ bona nō sint: q̃ nō auctori militāt/ ʒ elatiōi. De libris q̃ʒ nō canonicis: ʒ ad edificationē edit⁊ testimoniū

†11.q.3.c. ad mēsā.§. Itē illud. et.c.qd g. ꝓferim⁹.i. Mach.vi.c. Eleaçar in ꝓlio elephātū feriēs strauit/ sub ipo vo occubuit. Sūt eni q̃ vitia supant: ʒ sb ipis supbiēdo succūbūt. ¶ Hiero. Et sūpsit dn̄s de⁹ h. ⁊ p. ⁊c. Pro volupta

Eden te in hebreo habet eden. Ipsi g. Lxx. nūc eden iterptati sūt voluptatē. Symmachus vo q̃ padisum florētē an̄ transtulerat: hic amenitatē vel delitias posuit. a ¶ Et posuit eū ⁊c. Isido.

Mystice Mystice. Ex eo qd additū ē Et custodiret: innuit q̃lis opatio eēt: q⁊ in trāquillitate beate vite vbi mors nō est/ oīs opatio ē custodire qd tenes. Datū ē pceptuz vt d oī ligno paradisi sumeret: ʒ nō d ligno sciētie boni ⁊ mali: id est nō sic eo frueret/ vt integritatē nature sue vsurpando vetitū violaret. b ¶ Precepitq̃ ei ⁊c. Aug⁹. A ligno ꝓhibit⁹ ē: qd malū nō erat/ vt ipa pcepti ɔseruatio bonū illi eēt trāsgressio malū: nec meli⁹ ɔsiderat q̃tū malū sit ī obediētia: cū iō re⁹ fact⁹ sit hō/ q⁊ ꝓhibit⁹ rē tetigit: quā si nō ꝓhibit⁹ tetigisset/ nō peccasset. Si ei venenosaz herbā ꝓhibit⁹ tetigeris/ pena sequit: ⁊ si nemo ꝓhibuisset/ silr sequeret. Si vo ꝓhibetur res tāgi q̃ nō tāgēti ʒ ꝓhibēti obest/ sic aliena pecunia. Ideo ꝓhibitio est petm̄/ q⁊ ꝓhibēti ē dānosum. Sʒ cū tāgit/ qd nec tangēti obest si nō ꝓhibet: nec cuilibet si tāgat/ q̃re ꝓ

F hibet: nisi vt p se bonū obediētie: ⁊ malū īobediētie mōstret. A peccāte aūt tm̄ appetitū ē/ nō eē sub dn̄atione dei: qn̄ admissuz ē a q̃ debebat sola iussio dn̄ant⁊ dehortari/ vt dei volūtas hūane pponeret: dn̄s iubet/ qd iubet seruus faciat. Magna ē vtilitas hoī q deo seruit/ q̃ iubēdo vtile facit. Grādi ruine ptʒ volūtas ꝓpria/ si dei volūtati se extollēdo pponat: ħ expertus hō/ didicit q̃d sit īter bonū obediētie/ ⁊ malū īobediētie.

Questio ¶ Aug⁹. Querit si viro soli/ vel etiā femie pcepit ħ: Scriptū ē: Precepit dn̄s ade dicēs: Nō dr pcepit eis. Et sbdit: Ex oī ligno paradiso comede/ non comedite: de ligno aūt sciē boni ⁊ mali ne comedas: nō dixit ne comedat⁊. Postea plura lit alloq̃t: In q̃cūq̃ die co. ex eo mor. mo. forte q⁊ factur⁹ erat mulierē: sic pcepit/ vt p viz ad mulierez pueniret. Vn̄ aplus. j. Co.xiiij.g. Si q̃d discere voluerint: domi viros suos īterro

Quō de⁹ loquitur gēt. c ¶ Precepitq̃ ei di. Ex oī ⁊c. Si q̃rit quō ista locut⁹ sit: nō ꝓprie a nobis pōt cōphēdi. Certū ē eni aut p suā substātiā loq̃: aut p creaturā subditā sibi. Sed p suā substātiā nō loquit nisi ad creandas oēs creaturas/ ⁊ ad spūales illuminādas: cū iā possūt cape locutionē q̃ ē ī vbo dei. His aūt q̃ capere nō possūt/ p creaturā loquit: aut p spūalē sic ī extasi/ vel ī somnis/ silitudine corpaliū rerū: aut etiā p corporalē/ dū sensibus corpis apparet aliq̃ spē vel insonāte voce. Si g adā poterat cape locutiōem dei/ quā p substātiā suā pbet angelis: mētē ei⁹ ad horā mouit miro mō ⁊ ineffabili. Si aūt adhuc necessaria erat sanctioris creature auctas/ q̃ cognosceret iussionē dei: sicut nobis ꝓphe ⁊ angeli. Locut⁹ ē ei de⁹ p aliquā creaturaz vocib⁹ q̃s intelligeret. Postea vo audierūt vocē dei ī padiso deambulāt⁊: nō p ipam substantiā/ sed p subditā sibi creaturā.

Questio ¶ Aug⁹. Querit quō loq̃ potuerīt: vl loquētē ītelligere: q̃ nō didicerāt īter loquētes crescēdo/ vl magisterio: Sʒ eos de⁹ tales fecerat q̃ possent loq̃/ et discere ab alijs si eēnt. ¶ Aug⁹. De christo

a go dn̄s de⁹ hoiem: et posuit euz a

a ¶ vt ex oībus gentib⁹ ecclesiā impleret.

¶ homo ex voluptate paradisum: vel de⁹ hominē faciendo iustum.

in paradiso voluptatis ut oparet b

a ¶ homo padisū ne amitteret: vn̄ Quos dedisti mihi custodiui.

b ⁊ custodiret illū: Precepitq̃ ei c d

¶ .i. omni xtute ad beate viuēdū vtere.

dicens: Ex omni ligno paradisi

a ¶ q̃si medietatē q̃ deo subes: ⁊ creature pes ne corrūpas. b ¶ ꝓprij arbitrij qd in medio positū est ad cognoscēdū bonū ⁊ malū: de q̃ q̃ relicta dei gratia gustauerit: morte moret priuatus vita beata.

c comede: †de ligno aūt sciētie bo e

d ni ⁊ mali ne comedas. In quo f

cunq̃ eniz die comederis ex eo:

a ¶ Symmach⁹ meli⁹ mortal eris ¶ puat⁹ beata vita. b ¶ Aug⁹. forte temporalibus vocibus vel ratio ipsa memorata ē: que in verbo dei principaliter erat.

e f morte morier⁊. Dixit quoq̃ do g

De christo dr: Esa.vij.c. Priusq̃ sciat puer bonū aut maluz ɔtēnet maliciā/ vt eligat bonū: quo qd nescit/ aut cotēnit/ aut eligit: Hec duo alit sciūt p prudētiā boni: alit p expiētiā mali: Per prudētiā boni malū scit ⁊ nō sentit: tenet eni bonū ne sentiat malū. Per expiētiā mali scit bonū: qd ei amiserit/ sentit: cui amisso bono male fuerit. Puer g anteq̃ sciret p experiētiā bonū q̃ careret: aut malū qd bono amisso sentiret: cōtēpsit malū vt diligeret bonū.i. noluit amittere qd hēbat: ne sētiret amittendo/ quod amittere non debebat. G

c ¶ De lig. aūt ⁊c. Aug⁹. Lignū eo qd ide secutū ē nomē accepit. Malū ei nisi expimēto nō sentirem⁹: q⁊ nullū eēt nisi fecissem⁹: q⁊ malū nā nō ē: ʒ amissio boni sic vocata est. Si aūt obediētes eēnt/ nec ɔtra pceptū peccassent: lignū tn̄ sciētie boni ⁊ mali diceret: q⁊ ħ accideret si vsurparet. Sʒ inquiūt: quō itelligeret hō lignū eē scie boni et mali: q̃ vsū mali nesciebat oīno? Sʒ ex ɔrijs ɔria noscūt: vt ex plenitudie inanitas/ ⁊ auditū ex silētio iudicam⁹. Sic ex vita q̃ inerat: potuit cognosci ꝑuatio vite/ q̃ mors mō vocat. Vita aūt dulcis erat/ quā amittere deuitabāt: nec petm̄ psuaderet nisi q ex illo nō essent morituri pri⁹ diceret.i. qd amabāt nō amissuri. d ¶ In q̃cūq̃ eni d.⁊c. Non ait si comeder⁊ mortal er⁊/ ʒ morte morieris. Mortu⁹ ē eni hō ī aīa/ cū peccauit: q⁊ recessit ab illo de⁹/ q̃ ē vita anīe/ quā secuta ē mors corpis: discedēte ab illo aīa q̃ est vita corpis/ q̃ ade euenit/ cū pn̄tē vitā finiuit. Potest ita ītelligi q qn̄ peccauerūt/ statī morte illa puniti sūt: d q̃ dr Ro.vij.d. Infelix ego hō: q̃s me libabit de corpe mort⁊ hui⁹: ⁊ Ibidē.viij.b. Corp⁹ mortuū ē ꝓpt petm̄: nō ait mortale/ ʒ mortuū: q̃uis mortale/ q⁊ moriturū. Nō credēdū ē an̄ petm̄ ita fuisse illa corpa: ʒ lʒ aīalia nōdū spūalia/ nō tn̄ mortua: q̃.s. necesse eēt mori/ qd ī die puaricatiōis factū ē. e ¶ Morte morieris. ¶ Duplex mors significat. Anīe: deo discedēte: q̃ est ei⁹ vita. Vel corpis quā ī fine vite accepit. Sʒ statim necessitatē moriēdi incurrit. f ¶ Dixit q̃ʒ do.de⁹ ⁊c. Aug⁹. Vel forte in mēte ipi⁹ hoīs dixit: sicut loquit quibusdā sanct⁊ ī ipis. vn̄: Ps.lxxxiiij.b Audiā q̃d ꝗ loquat in me

Questio

Mors

¶ Nico. de lyra

h ✻ paradisi cōditionē: ħ describit ei⁹ habitationē. d. Tulit g ⁊c. de loco in q̃ formauit eū extra padisuz: vt pdictū est. Et dicūt aliq̃ q format⁹ fuit ī agro damasceno. a ¶ Et posuit eū ⁊c. tāq̃ in loco cōuenięti statui innocētie. b ¶ Vt oparet ⁊c. Hoc dupliciṫ exponit. Vno mō vt opari ⁊ custodire referat ad deū actiue/ vt sit sensus: De⁹ posuit hoiem in paradiso vt oparet ipm hoīez/ bn̄ficijs sue grē ipm pficiēdo: ⁊ custodiret illū ī paradiso terrestri ad tēpus donec esset ad celestē gloriā trāsferēdus. Alio mō exponit vt referat ad hoīez/ sic intelligēdo/ q de⁹ posuit hoiem ī padiso vt hō oparet ibi: nō opere laborioso ʒ magis delectabili ad expientiā et exercitiū sue virtutis. c ¶ Et custodiret illū. nō ab inuasorib⁹ ʒ seruādo iusticiā originalem: ne ꝓpter petm̄ suū inde abijceret.

Opari paradisū

d ¶ Precepitq̃ ei dicēs: de oī ligno ⁊c. tenebat eni ad cōseruationē sui comedere de alijs lignis et de ligno vite: vt pdictū est: ʒ q⁊ lignū scie boni ⁊ mali excipiebat. iō subdit: e ¶ De ligno aūt ⁊c. Et istud pceptū fuit negatiuū: ⁊ q̃tū est ex se valebāt ad exercitiū virtutis obedientie: ⁊ q⁊ inobedientia meret penā. iō sequit: f ¶ In q̃cūq̃ eni die ⁊c.i. necessitatē moriēdi incurres: ⁊ iō in hebreo habet moriēs morieris: q⁊ gustato ligno nō statim mortu⁹ ē: sed cepit ad mortez tēdere. g ¶ Dixit quoq̃ de⁹ nō ē bo. Hic ɔn̄r describit ✻ humane nature

Moralit ✻ tabit die ac nocte: ⁊ erit tāq̃ lignū qd plātatū ē sec⁹ decursus aq̃rū: qd fructū suū dabit ī tpe suo.i. doctrinā sanā ī auditorib⁹ fructificātē: ⁊ vitā grē ɔtinuantē. Lignū etiā scie boni ⁊ mali/ p qd ītelligit hereticus doctor cui⁹ doctrina ē mortifera. Dicit tn̄ lignū scie boni ⁊ mali: q⁊ nulla doctrina est ita pestifera q̃ nō habeat admixtū aliq̃d boni. Per alia vo ligna q̃bus vesci licitū erat hoī/ designant documenta bona q̃rūcūq̃ simpliciū verbis aut exēplis ad bonos mores inducētiū. In ✻ hoc autem paradiso

R loquat̄ in me do.deꝰ.aut aliqua ipi homini ꝑ āgelū facta ē re
A uelatio/aut in ſomnis/aut in extaſi/aut alit̄ ſicut ꝓphis. Vel ꝑ
corꝑalē creaturā vox ſonuit:ſic̄ de nube: Hic ē filius meus di/
lectus. Sȝ ſi modū neſcimus:deū tñ dixiſſe nō dubitamꝰ. Si
aūt voce corꝑali/vel tꝑalit̄ exꝑſſa ſilitudine corꝑis dixit:non ꝑ
ſubſtantiā ſuā:ſed ꝑ ſbditā creaturā:ſi/
cut viſus ē albo capite ſic̄ lana/⁊ iferiꝰ
ſicut auricalcū. Intelligamus ġ ꝗd di/
xerit:qꝛ adiutoriū homini ſile fuiſſe fa/
ciendū eťna veritas hȝ:⁊ in illa audit
q̄ pōt cognoſcere: quid /q̄re creatū ſit.
Erat aūt faciendū adiutoriū ꝓpē filios
creādos:ſicut adiutoriū ſemini terra ē
vt virgultū ex vtroqȝ naſcat̄. vñ ſupra
j.c. Creſcite ⁊ mľtiplicamī ⁊ re.ter.⁊c̄.
Rō con/iūctionis Hec rō ꝯiūctiōis nec poſt pctm̄ penā/
tꝫ defecit:ꝟm quā terra hoībꝰ plena ē.
Emiſſi q̄dē de ꝑadiſo ꝯuenerūt ⁊ genu
erūt. Sȝ potuerūt in ꝑadiſo eis eſſe nu
ptie honorabiles ⁊ thorus īmaculatus
ſine ardore libidīſ/ſine labore pariēdi:
nō vt moriētibꝰ ꝑribꝰ ſuccederēt filij:ſȝ
in aliq̄ forme ſtatu manētibus:⁊ de li/
gno vite vigorē ſumētibus/ filij ad eūdē ꝑducerent̄ ſtatū:do/
nec īpleto nūero ſine morte aīalia corꝑa ī aliā q̄litatē trāſirēt/
in q̄ oīno regēti ſpūi deſeruirēt:⁊ ſolo ſpū viuificante/ſine cor
poreis alimētis viuerēt. Cur ġ nō coierūt in paradiſo: Quia
muliere creata/mox trāſgreſſio facta eſt:⁊ eiecti ſunt de paradi
Queſtio ſo. Qr tū em̄ fuerit īter eos factos ⁊ natū cain/ſcriptura nō ex/
primit. Vel qꝛ deus nōdū iuſſerat vt coirēt:⁊ poterat diuīa ex
pectari auctoritas/vbi ꝯcupiſcētia nō vrgebat. Deꝰ aūt nō iuſ
ſerat:qꝛ caſū eoꝝ ꝑſciebat. vñ ġ genꝰ hūanū mortale ꝓpagāduȝ
erat. Si aūt parētes filijs cedere oportebat:vt ꝑ ſucceſſiones
certus nūerus expleret̄/potuerūt genitꝭ filijs ꝑfectaqȝ humāi
officij iuſticia/ad meliora trāſferri:nō ꝑ mortē/ſȝ ꝑ aliquā mu/
tationē.aut ꝑ illā ſummā/q̄ receptꝭ corꝑibus fierēt ſancti:ſicut
angeli in celꝭ.aut ꝑ aliquā inferiorē:q̄ haberēt meliorē ſtatū q̄ȝ
hȝ h̄ corpus. Vel q̄ ꝑus facta ſunt:viri ex limo terre/mulieres
ex viri carne. Nō em̄ putādū eſt Heliā eſſe ſic̄ ſancti erūt acce/
pta retributiōe. Vel ſicut hoīes q̄ adhuc viuūt. Si q̄s aūt pu/
tat ꝙ Helias h̄ mereri nō poſſit:ſi vxorē duxiſſet/⁊ filios pro/
creaſſet. Credit̄ em̄ nō habuiſſe:qꝛ ſcriptura non dixit:q̄uis ⁊
R de celibatu nō dixerit aliq̄d. Enoch genitꝭ filijs deo placēs:nō
mortuus/ſȝ trāſlatus ē. Siľr adā ⁊ eua trāſferri poſſent. Naȝ
ſi enoch ⁊ helias in adā mortui:⁊ geſtātes in carne ꝓpaginem
mortis/vñ credunt̄ ad hāc vitā vt moriant̄ redituri:nūc tñ in
alia vita ſunt/vbi ante reſurrectiōeȝ carnis/anteq̄ȝ corpꝰ aīale
fiat ſpūale:nec morbo/nec ſenectute deficiūt:q̄ȝto magis ꝑmis
hoībus daret̄/ſi nō peccaſſent:vt in meliorē ſtatū filijs genitꝭ
cederēt. vnde finito ſeculo cū oī poſteritate in angelicā formā:
nō ꝑ mortē ſȝ ꝑ dei ꝟtutē mutarent̄:facta eſt ġ mulier generā/
Virginitas di cauſa/q̄ nō eſt ſubtrahēda. Apud deū em̄ excellit ꝟginitas:
qꝛ cū ad implendū nūeꝝ ſanctoꝝ largiſſima ſuppetat copia:li/
bido ſibi nō vēdicat/qꝺ iam ſuſcipiēde ꝓlis neceſſitudo nō po/
ſtulat. Infirmitas q̄ȝ ꝓna in ruinā turpitudīs/excipit̄ honeſta
te nuptiali:⁊ qꝺ ſanis eſt officiū/egrotis ē remediū. Incōtinē
tia quidē malū eſt:ſȝ nō ideo ꝯnubiū nō bonū/q̄ incontinētes
copulant̄:nec ꝓpter illud malū culpabile ē hoc bonū:ſȝ ꝓpter h̄
Bona cōiugij bonū veniale illud malū. Bonū em̄ nuptiaꝝ nō pōt eſſe pctm̄:
hoc ē fides/ ꝓles/ſacrm̄. Fides/ne ꝓpter vinculū ꝯiugale cum
altero vel altera coeat̄. Proles/vt amāter ſuſcipiat̄/nutriat̄/
religioſe educet̄. Sacrm̄/vt ꝯiugiū nō ſeꝑet̄:⁊ dimiſſus vľ di/
miſſa nec cauſa ꝓlis alteri ꝯiūgat̄. Hec eſt regula nuptiaꝝ:q̄
nature fecūditas decorat̄/incōtinētie ꝑuitas regit̄. ¶ Augꝰ.
q̄ ſentiūt ad gignēdos filios in paradiſo miſceri nō licere forte
putāt omne ꝯnubiū peccatū eſſe:qꝺ qui nō faciūt/ſed fecūdita
tem carnis ꝓpter ſucceſſionem mortalitatis diuinitus datā ſen
tiūt:primos hoīes cōcūbere potuiſſe nō ꝯſentiūt niſi poſt pec/
catū. Sȝ ſi recte poſſunt q̄ri ſucceſſores morituris/rectius q̄rū
tur ſocij victuris. Illi aūt aīales quidē/ſȝ nō morituri/niſi pec/
caſſent:accepturi angelicā formā/celeſtemqȝ q̄litatē/vbi pecca/
uerūt:mox mēbris eoꝝ egritudo letalis cōcepta ē:⁊ ſi em̄ non/
dum ſpūale/ſȝ aīale corpus erat:nōdū huius mortꝭ erat:de q̄
⁊ cū q̄ nati ſumus. Cur ġ nō credamus illos an̄ pctm̄ genitali/
bus mēbris ad ꝓcreatiōeȝ imꝑare potuiſſe ſic̄ ceteris/q̄ in q̄li
bet ope aīa ſine moleſtia vlla ⁊ pruritu voluptatꝭ hȝ: Cur etiā
incredibile videat̄ deū feciſſe talia corꝑa:vt ſi nō peccaſſent il/
lis mēbris ſic̄ pedibus imꝑarēt:nec cum ardore ſeminarēt/vľ
cū dolore

minus deus: Non eſt bonū eſſe a
a ¶ qꝛ ī hoīe ſuſcepto ecclia copulata ē deo
¶ feminā ad ꝓcreandos filios
hominē ſolū:faciāmꝰ ei adiuto/ b
riū ſiľe ſui. Formatis igit̄ dñs c
deus de humo cūctꝭ animātibꝰ d
terre ⁊ vniuerſis volatilibꝰ celi:
¶ Augꝰ. Nutu quo ꝯdidit:vel ꝑ āgelos:
vt ſic intelligerent dominū ſuum.
a adduxit ea ad adam vt videret e
quid vocaret ea: Omne eni qꝺ f
vocauit adā aīe viuētis:ipſum

cū dolore parerēt: Sȝ poſt peccatū motū legis illius q̄ repu/ C
gnat legi mētis/meruer t:quam nuptie ordināt/ꝯtinētia ꝓ/
hibet:vt ſicut de peccato factū eſt ſuppliciū:ſic de ſupplicio fi
at meritum. Factā ġ viro feminā ex viro/in eo ſexu/in ea for/
ma/⁊ ea diſtinctiōe membroꝝ qua femīe note ſunt:que pepe
rit cain ⁊ abel:qui dubitat cogit omīa
mutare que credimꝰ. Quid aūt iuſtiꝰ
hac pena q̄ȝ vt nō ad oēȝ nutum ſerui/
at corpus quaſi famulus aīe:ſicut do/
mino noluit ipa ſeruire: Siue vtrūqȝ
ex parētibus fiat corpus ex corꝑe/aīa
ex aīa/ſiue alio mō fiat aīa. a ¶ Ad/ Quō deus
duxit ea ⁊c̄. Nō ſicut venatores vel beſtias ade
aucupes:nec iuſſionis vox de nube fa adduxit
cta ē/quā rōnales aīe ītelligere ſolēt.
Hāc em̄ naturalit̄ nō intelligūt beſtie
vel aues:ſȝ ꝑ miſteria āgeloꝝ q̄ capiūt
in ꝟbo eius:ꝗd qñ fieri debeat. Ois
em̄ aīa etiā irrōnalis mouet̄ iuſſis. Sȝ
rōnalis volūtatis arbitrio ꝯſentit/vel
nō. Irrōnalis q̄ h̄ nō hȝ ꝓ ſuo genere
iuſſu tacta ꝓpellit̄. Cū aūt iuſſa ꝑ āge/
los miſtrant̄:ꝑuenit iuſſio dei nō ſolū
ad hoīes pecudes/aues:ſȝ etiā ad piſces:ſic̄ ad cetū qui glu/
tiuit Ionā:nec ſolū ad iſta maiora:ſȝ etiā ad vermiculū. De
piſcibus nō dꝛ ꝙ eis adā īpoſuit noīa/ſȝ credibile ē paulatiȝ
cognitꝭ ꝓ diuerſitate gētiū īpoſita eſſe. Notādū aūt ꝙ nō di Nota
xit: Formatꝭ volatilibus de aq̄s ſȝ de terra/ꝟm vniuerſalem
appellatiōeȝ terre:de q̄ dꝛ Act.xvij.f. Deus q̄ fec̄ celū ⁊ ter/
rā ⁊c̄. ꝟm quā q̄cūqȝ ſiue de arida ſiue de aq̄s creata ſunt:de
terra eſſe creata ītelligunt̄. ¶ Hiero. Videt̄ primā linguaȝ Lingua
hūano generi fuiſſe hebreā:qꝛ noīa que vſqȝ ad diuiſionem prima
linguaꝝ in

¶ Nico.de lyra

⁂ humane nature multiplicatio: ⁊ quia iſta multiplicatio
fit ꝑ generatiōeȝ/ad quam requirit̄ coniūctio marꝭ ⁊ femīe:
ideo ꝑmo explicat mulieris formatiōeȝ.ſcdo eius ꝯiūctiōem
matrimonialē:ibi: Dixitqȝ adā: Hoc nūc os. Adhuc primo
ponit̄ formatiōis ratio.ſcdo ſubiūgit̄ ipa formatio:ibi: Di/
ſit ġ dñs deus ſoporē. Rō aūt formatiōis mulieris fuit mul/
tiplicatio generis hūani:q̄ nō poterat eſſe ꝑ ſolū maſculuȝ.⁊
hoc ē qꝺ dꝛ: a ¶ Nō eſt bonū eſſe hoīeȝ ſolū.qꝛ tollere D
tur multiplicatiōis bonū. b ¶ Faciamꝰ ei adiutoriū.qꝛ ī
generatiōe req̄rit̄ appropinquatio actiui ad paſſiuū. Virtus
aūt actiua generādi ꝯſiſtit in mari:virtus aūt paſſiua in femi
na. c ¶ Simile ſui.i.eiuſdem ſpeciei:ſȝ alterius ſexus:⁊
qꝛ tale adiutoriū reſpectu homīs nō inueniebat̄ in aīalibus
iā formatis. Ideo ſequit̄: d ¶ Formatis igit̄ ⁊c̄. Addu
xit ea ad adā.miſterio āgelico vel ſuo imꝑio: e ¶ Vt vi/
deret.diligēter ꝯſiderādo naturas eoꝝ:quaꝝ ꝑmus hō ha/
buit ꝑfectā noticiam. Cuius rō eſt:qꝛ ꝑfectū naturalit̄ prece/ Qr adā ha
dit imꝑfectū ſicut principiū eius:qꝛ reducit ipm̄ ad ꝑfectiōeȝ. buit ꝑfectā
Res aūt inſtituēde ſunt nō ſolum in ſeipis:ſȝ vt ꝑncipia ſeq̄n noticiā re/
tium. Homo aūt nō ſolum eſt ꝑncipiū alioꝝ hominū ꝑ gene/ rum natu/
ratiōeȝ:ſed etiam q̄ȝtum ad inſtructiōeȝ:inq̄ȝtum diſcipulus ralium
ad ꝑfectiōeȝ ſciētie deducit̄ ꝑ doctorem:⁊ ideo ſicut in ꝑma ꝓ
ductiōe reꝝ deus ꝓduxit alias ſpecies ꝑfectas:ſicut potētes
ſimilia ꝓducere ex ſuis ſemibus:vt.ſ. dictū eſt:ita formauit
hoīem ꝑfectū:nō ſolū q̄ȝtum ad corpus vt potētem ſtatim ge/
nerare:ſȝ etiā q̄ȝtum ad aīam in ſciētia ad quā pōt naturalit̄
attingere vt ſtatim poſſet docere. Illa aūt ad quoꝝ cognitio/
nē pōt attingere virtute naturali ſunt oīa illa q̄ naturalit̄ cō/
tinent̄ in ꝑmis ꝑncipijs ꝑ ſe notis:de q̄bus pōt intellectꝰ poſ
ſibilis in actū reduci virtute intellectus agētis:⁊ qꝛ homo in
ſtatu innocētie ordinabat̄ ad finē ſupnaturalē:ideo etiā tunc
de ſupnaturalibus cognitionē habuit q̄ȝtum ꝑtinebat ad ſta/
tū illū. f ¶ Omne eni quod ⁊c̄.ſ.ꝟm veritatē. Ex q̄ pȝ ꝙ
habuit noticiam de proprietatibus naturalibus viuentium:
quia nomia bene impoſita a ꝓprietatibus rerum imponunt̄.
⁂ Ade vo
✳ hoc aūt ꝑadiſo ponit̄ homo.i.quicūqȝ eſt in ecclia meri/ Moralit̄
to ⁊ numero:ad operandū ⁊ cuſtodiendum:id eſt ad facien/
dum bonum opus ⁊ ꝯtinuandū. Sequit̄: a ¶ Nō eſt bo/
nū eſſe hoīem ſolum. Hic agit̄ de formatiōe mulieris de
viro.⁊ ꝟm Augꝭ.ꝑ virum intelligit̄ ratio.ꝑ mulierē aūt ſen/
ſualitas ſeu appetitus ſenſitiuꝰ. Dicit̄ aūt mulier formari de
latere viri qm̄ appetitꝰ ſenſitiuꝰ ē rōnalꝭ ꝑ ꝑticipatiōeȝ:⁊ ē ī ad
iutoriū viri.i.rōnis qñ regulatꝰ rōne ꝑficit̄ ꝟtute morali.

G linguarũ in Geñ. legim⁹ cõſtat eſſe illi⁹. a ¶ Appellauitq;
K ⁊c. Aug⁹. Myſtice. Significãs gẽtes q̃ ſalue fierẽt ĩ eccle
Myſtice ſia ꝑ xp̃m: nomẽ xp̃i accepturas q̃ð pri⁹ nõ habebant: vñ Eſa.
lxv. c. Uocabo ſeruos meos noĩe alio. b ¶ Ade vo nõ in/
ue. ⁊c. Aug⁹. Uidẽdũ ẽ quõ facta ſit mulieris formatio/ que
myſtice dr̃ edificatio: Angeli nullã poſ
ſũt creare naturã: ḡ nec formare coſtã ĩ
mulierẽ/ nec carnis ſupplemẽtũ ĩ loco
coſte/ nõ q̃ð nihil agãt vt aliq̃d creet: ſʒ
nõ iõ creatores/ ſicut nec agricole ſege/
tũ aut arboꝝ. Sol⁹ enĩ de⁹. i. trinitas
eſt creator. Facta ẽ ḡ femĩa a deo/ etiã
ſi coſta miniſtrata ſit ꝑ ãgelos: ſic vir/
fact⁹ ex femina nullo cõcubitu: cũ ſemẽ
abrae diſpoſitũ ẽ ꝑ ãgelos ĩ manu me/
diatoris. Sʒ q̃rit an rõ quã ꝑmis opi/
bus de⁹ cõcreauit id haberet/ vt ſm ip
ſam ex viri latere feminaꝫ fieri neceſſe
eẽt: an ħ tm̃ vt fieri poſſet. Et aũt ita fi
eri neceſſe eẽt: nõ ibi iã cõditũ/ ſʒ ĩ deo
abſcõditũ erat. Oĩs nature iuſtiſſim⁹
curſus habet naturales leges ſm q̃s ⁊
ſpũs vite q̃ creat⁹ e/ hʒ appetit⁹ ſuos q̃/
dãmõ terminatos: q̃s etiã volũtas ma
la nõ poſſit excedere/ ⁊ elementa mũdi
corporei diffinitã vim qualitatẽq; ſuaꝫ/
q̃d q̃ðq; valeat/ vel nõ: q̃d de q̃ fieri/ vel nõ. Sup hũc natura
lẽ curſũ creator: hʒ apud ſe poſſe de oĩb⁹ facere aliud q̃ eoꝝ na
turalis rõ hʒ: vt virga. ſ. arida repẽte floreat/ fructũ gignat: ⁊
ĩ iuuẽtute ſterilis femĩa ĩ ſenectute pariat: vt aſina loquat/ ⁊
hmõi. Dedit aũt natur⁹ de⁹: vt etiã ex his hec fieri poſſent: nõ
vt in naturali motu haberet. Habet aũt in ſe abſcõditas q̃rũ
dã futuroꝝ vel factoꝝ cauſas/ q̃s reb⁹ cõdit⁹ nõ inſeruit: eaſq;
implet/ nõ ope ꝓuidẽtie q̃ nature ſubſiſtũt vt ſint: ſʒ q̃ illas ad
miniſtrat vt voluit: q̃s vt voluit cõdidit. Oĩa ḡ q̃ ad gratiã
ſignificãdã/ nõ naturali motu reꝝ: ſʒ mirabiliter facta ſũt: eo/
rũ abſcõdite cauſe ĩ deo fuerũt. Quoꝝ vnũ erat ꝙ mulier fa
cta ẽ ð latere viri dormiẽt/ q̃ ꝑ ipm̃ firma facta: q: ex oſſe ei⁹.
Ille ꝓpter ipaꝫ ĩfirm⁹: q: nõ coſta/ ſʒ caro ſuppleta. Nõ habu
it ꝑma reꝝ cõditio: q̃n ſexta die dictũ ẽ maſculũ ⁊ feminã. c. e.
vt femina ſic fieret/ ſʒ vt fieri poſſet: ne cõtra cauſas q̃s de⁹ vo
Extaſis ĩ/ miſſa ĩ adã lũtarie inſtituit: mutabili volũtate aliq̃d faceret. Extaſis ḡ re/
cte intelligit ad ħ imiſſa: vt mẽs ade p̃ticeps angelice curie ⁊
intrãs ſanctuariũ dei nouiſſima itelligeret. Vñ euigilãs ꝓphe
tico ſpũ eructauit: Hoc nũc os ex oſſib⁹ meis ⁊ ca. d. c. m. que
verba cũ ade ſcriptura fuiſſe dicat: chriſt⁹ in euãgelio deũ di/
xiſſe declarat: vt itelligam⁹ ꝑ illã extaſim adã diuinit⁹ hec di/
xiſſe. ¶ Ade vero nõ iue. a. Nul⁹ fidelis iuſt⁹ xp̃o eq̃ri po
teſt. Ps. xliiij. a. Specioſus enĩ forma ꝓ. f. ho. Nemo ei po
terat gen⁹ hũanũ liberare niſi ipe. vñ Apo. v. a. Nemo inuẽ
Myſtice tus ẽ dign⁹ aperire lib. ⁊ ſol. ſig. e. ⁊c. ¶ Myſtice. Ade vo
nõ inue. ⁊c. Facta ẽ mulier ĩ adiutoriũ viri: q: adhuc erat q̃ð
fieret/ vt nõ ſolũ aĩa corpori dñaret: ſʒ etiã virilis rõ ſubiu/
garet ſibi aĩalẽ partẽ ſuã/ ꝑ q̃ð adiutoriũ imperat corpori.
Ad hui⁹ exẽplũ femĩa facta: quã rõ viro ſubiugauit: vt q̃ð in
duob⁹ plani⁹ apparet. i. ĩ maſculo ⁊ femina/ in vno cõſideret:
vt appetitũ aĩe ꝑ quẽ de mẽbris corporeis oꝑanur: mẽs ſbiu
gatũ habeat. i. iuſte regat adiutorẽ ſuũ. Idem õſtrat etiaꝫ hoĩ
quãto melior ſit pecorib⁹/ q̃ adducta noĩatim diſtinguit: ⁊ iu/
dicio rõnis diſcernit. Sed hic intellect⁹ facilis. Ille vo diffi/
cilior q̃ ĩtelligit aliud eẽ rõnale q̃ð regit: aliõ aĩale q̃ð regit.
In q̃ datũ ẽ ei irrõnales mot⁹ diſcernere: ⁊ dñio rõnis coope
Myſtice rate gr̃a ſubiugare. c ¶ Immiſit ḡ dñs ⁊c. Iſid. My/
ſtice. Nõ poſſũt hec corporeis oculis videri. Sʒ quãto q̃s a
viſibilib⁹ ad ſecreta ĩtelligẽtie q̃ſi obdormiẽdo receſſerit: meli
us ⁊ ſinceri⁹ videt. Ipa ḡ cognitio q̃ cognoſcit aliud eẽ rõneꝫ
q̃ imperet: aliud animalitatẽ q̃ obtẽperet: q̃ſi effectio mulierꝫ
eſt de coſta viri ꝓpter cõiũctionẽ ſignificandã. Ut huic parti
quiſq; dominet/ ⁊ fiat q̃ſi cõiugalis ĩ ſeipſo: ꝑfecta ſapĩa indi
get: cui⁹ cõtẽplatio ſecreta eſt/ ⁊ a ſenſu corꝑis remota/ q̃ ꝑ ſa/
porẽ intelligit. Tũc enĩ ordinatiſſime caput mulierꝫ ẽ vir: cũ
viri caput xp̃s eſt. In loco coſte carnẽ poſuit/ nõ vt caro carna
lẽ cõcupiſcẽtiã ſignificet/ ſʒ affectũ dilectiõis: q̃ quiſq; animaꝫ
ſuã diligit: ⁊ nõ ẽ durus vt eã cõtẽnat/ q̃ð diligit quiſq; cui ꝑ/
eſt. Uocau it ḡ adã vxorẽ ſuã/ tãq; potior ĩferiorẽ: ⁊ dixit: hoc
nũc os ex oſſib⁹ meis ⁊c. Os de oſſib⁹/ ꝓpter fortitudinẽ: ⁊ ca
ro de carne/ ꝓpter tẽperãtiã. He due vtutes ad inferiorẽ ani
mi ptẽ ptin ẽt: quã prudentia rationalis regit. Vñ hec ps ani
me virago

a ¶ Hebrea lingua que ſola fuit ante cõfu/ ſionem turris.

a eſt nomẽ ei⁹. Appellauitq; adã
nominib⁹ ſuis cũcta animantia
⁊ vniuerſa volatilia celi/ et oẽs
a ¶ inter omnia animãtia ſibi adducta.
b beſtias terre. Ade vo nõ iuẽnie a
a ¶ apoſtolus: dei auditores ſum⁹: hi non inueniebãt ante chriſti dormitionẽ.
c bat adiutor ſilis ei⁹. Immiſit ḡ b
a ¶ pater. b ¶ ꝑ mortẽ crucis. c ¶ xp̃m ſcꝫ. d ¶ cauſa myſterij nõ de terra plaſma
dñs de⁹ ſoporẽ ĩ adã. Cũq; ob/
tur mulier ſic vir. a ¶ eccl'ia ĩ xp̃o ẽ fortiſ
dormiſſet: tulit vnã ð coſtis ei⁹: c

me virago dicta: tanq; a viro deriuata. Q̃ð aũt ſequit: Pro/ G
pter ħ relinquet hõ patrẽ ⁊ matrẽ ⁊c. ꝓphetia ẽ: ad ſacr̃m xp̃i
et eccl'ie referẽda. ¶ Aug⁹. Qui putant aĩam ex aĩa/ ſicut An aĩa ex
carnem ex carne fieri: dicunt deum vnã feciſſe aĩam ſufflando aĩa fiat
in faciẽ viri: vt ex illa cetere crearent: q̃m primo adã format⁹
eſt/ deinde eua. Et vnde corpus ⁊ ani
mã ille habuit/ dictũ eſt: ſʒ nõ ð illa ꝙ
flatu dei ſit aĩata/ tãq; de viro vtrũq;
ductũ ſit/ q̃ iã fuerat animat⁹. Sʒ ſi ꝓ/
pterea putãt animã mulieris ex aĩa vi
ri/ q: ſcriptũ nõ eſt/ ꝙ eã deus ſufflan/
do animauerit: cur ex viro animatam
credũt: cũ et ħ ſcriptũ nõ ſit? Si vero
deus oẽs aĩas ſicut primã fecit: ideo ð
alijs ſcriptura tacuit: q: q̃ð in vna fa/
ctũ eſt: de ceteris intelligi poſſit. Naꝫ
ſi aliud fiebat ĩ femina q̃ in viro: vt ex
carne animata aĩa duceret/ nõ ſicut vi
ri/ aliũde corpus/ aliũde aĩa: q̃ð aliter
fiebat/ ſcriptura tacere non debuit: ne
ita factũ putarem⁹/ ſic iaꝫ dixeram⁹:
q: ergo nõ dixit ex aĩa viri factã animã
mulieris: innuit nihil aliud putãdũ q̃
de viro fuerat dictũ. ¶ Aug⁹. Si q̃/ Vñ aĩa
rat vñ accepit aĩam chriſt⁹? Malle au chriſti
dire meliores ⁊ doctiores: tñ pro meo
captu libẽti⁹ rñdeo nõ de adã q̃ de adã. Si vo nõ ſm animã
ſed tñ ſm carnẽ dicim⁹ leui fuiſſe ĩ abraã: ibi erat chriſt⁹/ qui
ſm carnẽ ex abraã: ⁊ ipſe ḡ decimat⁹ ẽ: q̃ eſt ḡ differẽtia ſacer/
dotij chriſti ⁊ leuitici? Q̃ð leui decimatus eſt a melchiſedech?
Niſi q: neceſſe ẽ aliq̃ mõ nõ fuiſſe ibi xp̃m. Nã ſm carneꝫ ibi
fuit/ ſm animã nõ fuit. Nõ ẽ ḡ aĩa xp̃i de traduce ꝑuaricatio/
nis: ſed dicẽdũ eſt/ q̃uis null⁹ aĩa ſit in lũbis patris ſm car/
nẽ: tñ ĩ lũbis abrae decimatũ leui/ xp̃m nõ decimatũ: q: ſm rõ
nẽ ſeminalẽ ibi fuit leui: qua rõne ꝑ cõcubitũ ventur⁹ erat in
matrẽ/ ſm quã non erat ibi chriſti caro: q̃uis ſm ipam fuerit
marie caro. Leui enĩ de carne cõcupiſcẽtia naſcit: Chriſt⁹ ſm
carnalẽ ſolã ſubſtãtiã. In abraã decimabat q̃ð curabat/ nõ il
lud vñ curabat. Sʒ ſi dicit: ſicut potuit eẽ ſm carnẽ/ ⁊ nõ de/
cimari ita ſm aĩam. Reſpõdet: Si potuit de aĩa fieri q̃ð de
carne dictũ eſt: ita eſt de traduce aĩa chriſti/ vt labẽ ꝑuarica/
tionis nõ cõtraxit. Si aũt ſine reatu nõ poſſet inde eſſe: nõ in H
de eſt. Cetere aũt aĩe vtrũ de parẽtib⁹/ an deſuꝑ ſint: vincãt Uincãt q̃
q̃ poterũt: ego adhuc inter vtroſq; moueor aliq̃n ſic: aliquan/ poterũt
do autẽ ſic. At oĩa paria vel pene paria ex vtroq; latere mu/
nimẽta rõnuꝫ ꝓnunciarẽ: niſi ſententia eoꝝ q̃ aĩas ex patrib⁹
creari putãt: de baptiſmo paruuloꝝ ꝑpõderaret: de q̃bus q̃d Moralit
reſpõderi poſſit/ nõdũ mihi occurrit. ¶ Moraliter Greg.
in mora. lxx. Immiſit ḡ do. d. ſo. ⁊c. Culmẽ cõtẽplatiõis nõ
attingim⁹: ſi nõ ab exterioris cure oppſſione cenſem⁹/ nec noſ
ipſos intuemur: vt ſciam⁹ in nobis aliud eẽ rõnale q̃ð regit:
G alıud aĩale

¶ Nico. de lyra

⁂ a ¶ Ade vero nõ inueniebat ⁊c. Repetit hic cãm for
mationis mulieris: de qua in principio hui⁹ partis mentionẽ
fecerat: ⁊ occaſione cui⁹ nominationẽ animãtiũ ĩterpoſuerat.
b ¶ Immiſit ḡ dñs de⁹ ⁊c. Hic deſcribit formatio mulie
rꝫ ð latere hoĩs dormiẽtis ĩ figura/ ꝙ eccl'ia erat formãda ĩ fu
turo de latere chriſti dormiẽtis in cruce: dicit igit: Immiſit ḡ
dñs de⁹ ⁊c. Ex quo ptꝫ ꝙ iſte ſopor nõ fuit naturaliter cauſa/
tus ſed a deo immiſſus: ne adã videret amo tionẽ coſte ſue.
c ¶ Tulit vnã de coſtis. Hoc videt incõueniẽs: q: illa co Nota de
ſta aut erat de integritate ipſius ade/ aut ſupflua. Si ꝑmo mo/ coſta
do/ tũc remãſit corpus ade diminutũ et impfectũ: q̃ð nõ decet
cõditionẽ primi hoĩs/ q̃ erat ſimpliciter pfect⁹ q̃tũ ad aĩam et
corpus. Si ſcðo mõ/ tũc illa coſta in adã fuit monſtruoſa ſicut
ſext⁹ digitus fuiſſet ĩ manu: q̃ð etiã eſt incõueniẽs in ꝑmo ho
mine/ vt ꝑdictũ eſt. Dicẽdũ ad ħ ꝙ aliq̃d eſt ſupfluũ in natura
humana rõne indiuidui: q̃ð tñ eſt neceſſariũ rõne ſpeciei: Si/
cut ſupfluũ alimẽti de quo fit ſemen eſt ſupfluũ in indiuiduo:
q̃ð alitur inq̃tũ hmõi: Eſt tñ neceſſariũ inq̃tũ eſt principiũ ꝓ
ducẽdi ſibi ſimile: ad cõſeruationẽ ſpeciei: q: ſemen mediãte q̃
fit generatio ẽ de ſupfluo alimẽti: vt habet. ij. de aĩa. Et tale Phs ſecũ/
ſupfluũ nõ eſt mõſtruoſũ: ĩmo naturale ⁊ ꝑ ſe intẽtũ: q: vt ibi/ do de aĩa
dẽ dicit. Generare eſt opus naturaliſſimũ: ⁊ natura magꝫ in
tẽdit cõſeruationẽ ſpeciei q̃ indiuidui. Eodẽ modo dicẽdũ de
illa coſta ꝙ fuit ſupflua rõne indiuidui: ⁊ iõ illa ſublata remã/
ſit corpus ade integrũ ⁊ ꝑfectũ: fuit tñ neceſſaria inq̃tũ muli/
⁂ er de ipſa

E aliud aīale qḋ regit: niſi ad ſecretū ſilētij recurrētes / ab exte/ riori ꝑturbatiōe ſopiamur. Qḋ bñ adā dormiēs figurauit / ḋ cuiꝰ mox latere mulier ꝓceſſit. Qui eñ ad iteriora itelligēda rapit: a rebꝰ viſibilibꝰ oculos claudit: ⁊ tūc itelligit i ſeipō: ali ud eſſe qḋ regere debeat / tāq̄ vir: aliḋ qḋ regat / tāq̄ femīa.

a ¶ Et edificauit ⁊c. Quobrē reli quet ⁊c. Iſid. Myſtice. Qḋ ꝑ hi ſtoriā cōpletū eſt in adā: ꝑ ꝓphetiā ſi gnificat chriſtū / q̄ reliq̄t prē. i. nō ſic apparuit hoībus / ſicut apud prē. Et mrē. i. ſynagoge carnalē obſeruātiā: de q̄ natus ē ẜm carnē. ⁊ adheſit vxo ri. i. eccl'ie / vt ſint duo in carne vna. ē eñ caput eccl'ie / et ipā corpus eius: q̄ ſoporatus ſomno paſſionis / vt ei con iūx. i. eccl'ia formaret. vnde Pſ. iij. b Ego dor. ⁊ ſopo. ſum. ḡ formata ē ec cleſia de latere eius. i. fide paſſionis ⁊ baptiſmi: qꝛ de latere eius exiuit ſan guis ⁊ aq̄ Joh. xix. f. Et Ro. i. a. Fa ctus ē aūt ex ſemīe dauid ẜm carnem: tanq̄ de limo terre / cū hō nō eſſet qui oparet in terra: qꝛ nemo i ꝟgine opa tus eſt: de q̄ natus eſt chriſtus. Fons aſcēdebat e terra ⁊ irrigabat faciē ter re. Facies. i. dignitas terre: mr dñi / quā irrigauit ſpūs: vt de limo tali ille homo fieret: q̄ ꝯſtitutus ē in paradi ſo. i. in volūtate prīs vt oparet / ⁊ cu ſtodiret / impleret. ſ. ⁊ ꝯſeruaret. p̄ce ptū eñ nos accepimus in illo qui ait: Matth. xxv. d. Qḋ vni ex minimis meis feciſtis / mihi feciſtis. Lignū au tem paradiſi ſpūales ſignificat deliti as: Gal. v. f. Fructus aūt ſpūs ē gau diū / charitas / pax ⁊ hmōi. Lignū ſciē tie boni ⁊ mali nō debemus tangere: id eſt de natura q̄ nobis eſt media nō debemus ſupbire: ne decepti experia mur inter bonū ⁊ malū. ſ. inter catho licā fidē ⁊ fallacias hereticoꝝ. Ita eñ ꝓuenimus ad noticiam boni ⁊ mali. j. Coꝛ. ij. d. Oportet eñ hereſes eē: vt qui ꝓbati ſunt manifeſti fiāt. Ser pens eñ hereticoꝝ venena ꝯſignat.

b ¶ Erat aūt vterq̄ nudus. Au guſti. Si dei ꝟbis vel cuiuſlibet ꝓ phete aliquid dicit / qḋ ad lrām abſur dum videt: ⁊ ideo figurate dictū / ob ſignificationē tamē dictum eſſe nō eſt dubitandū. Corpora vero duoꝝ hominum in paradiſo nuda erant / nec erubeſcebant: quia nullam legem in membris ſen ſerant legi mentis repugnantem: que inobedientiam ſecuta eſt. Nihil putabant velandum: quia nihil ſenſerant refrenan dum. ¶ Iſido. Myſtice. Erat autē vterq̄ nudus ⁊c. Qꝛ nudi erant nec erubeſcebant ſimplicitatem anime ⁊ caſtitatē ſignificant. vnde. ij. Corinth. xi. a. Deſpondi eñ vos vni vi ro virginem caſtam exhibere chriſto: Timeo autem ne ſicut ſerpens ſeduxit euam: ita corrumpātur ſenſus veſtri ⁊c. Ser pens diabolum ſignificat / qui non eſt ſimplex. Unde ſequit: Serpens erat callidior cunctis animātibus: in quo ſignifica tur verſutia eius. Paradiſus vita beata / in qua ſerpens nō erat: quia iā diabolus erat. Locutio iſta temptatio occulta: ſicut acceſſit ad iudam perſuadens vt ieſum traderet / quoni am intrauit in cor eius Joh. xiij. c. Sed vir repellit / qui pa radiſum incolit: ſed per mulierē decipitur: quia ratio noſtra non ducitur ad conſenſum niſi delectatio mota fuerit in ali qua parte anime / que debet obtemperare rationi vt viro re ctori: nec aliter q̄s in peccato labitur. In ſerpente ſuggeſtio / in muliere libido / conſenſus rationis in viro. Si cupiditas mota eſt / perſuaſum eſt mulieri. Si ratio conſentit ſuadenti libidini / a beata vita tanq̄ a paradiſo expellitur homo: ⁊ im putatur peccatum / etiam ſi non ſequatur factum: quia in con ſenſu rea tenetur conſcientia.

Myſtice (margin)

B (margin)

Myſtice (margin)

a ¶ qꝛ chriſtus ꝓ eccl'ia infirmus. ¶ Alij: Poſuit carnē ꝓ ea. ſ. chriſtus moriendo ꝓ eccl'ia. b ¶ eccl'ia templū dei eſt ꝑ ſacramē ta de eius latere exeuntia generata.

a ⁊ repleuit carnem ꝓ ea. † Et edifi/ a cauit dñs deus coſtam quā tule b

a ¶ ꝑ fidem

rat de adā in mulierē: et addu

a ¶ eccl'iā. b ¶ chriſtū

xit eam ad adam. Dixitq̄ adā: c

a ¶ qꝛ i ceterꝭ adiutoriū ſilē ſibi ñ īueīt: ⁊ qꝛ nō ex ſua ſubſtātia: ſꝫ ex aq̄s ⁊ tra eē noue rat. ¶ qꝛ eccl'ia corpꝰ chriſti ē: ẜm apl'm: ex carne eiꝰ ꝯſtās. i. ex īfirmis. ⁊ ex oſſibꝰ. i. for tibus mēbris. b ¶ in extaſi: ꝓphetie ſpū in tellexit coſtam ſibi eſſe ſubductam: ⁊ mulie rem formatam.

Hoc nūc os ex oſſibꝰ meis: et ca d

a ¶ Siſr i hebreo congruit: qꝛ ab is qḋ eſt vir. iſſa. i. femīa dr: Theodotio aliā etymo logiā ſuſpicatꝰ ē dicēs: Et hec vocabit aſſū ptio: qꝛ ex viro ſūpta ē. Iſſa eñ ẜm varieta tē accētus etiā aſſumptionē ſonat.

ro ḋ carne mea. † Hec vocabit vi e

a ¶ chriſti latere. ¶ ſic a chriſto chriſtianū nomen datum eſt eccleſie

rago qm̄ ḋ viro ſūpta ē. Quobrē f

a ¶ ꝟbū caro factū ē. ¶ formā ẜui accipi ens. ¶ exiui a prē ⁊ veni i mūdū. b ¶ ſyna goge obẜuantiā: q̄ ē mr chriſti ẜm carnem.

relinquet hō patrem ſuum et ma

a ¶ id eſt eccleſie.

trē: ⁊ adherebit vxori ſue: ⁊ erūt g

a ¶ chriſtꝰ ⁊ eccl'ia. b ¶ qꝛ vnū corpꝰ chriſtꝰ

b duo in carne vnā. Erat aūt vter b

⁊ eccleſia. ¶ velamine duplicitatis.

q̄ nudus adam ſcilicet ⁊ vxor

a ¶ qꝛ nullū motū carnis ſentiebāt. ¶ qꝛ ſine macula et ruga.

eius ⁊ non erubeſcebant.

Nicolaus de lyra

Ex de ipā erat formāda: vt ſic adā eſſet principiū totꝰ hu mane ſpeciei / vt predictum eſt: propter quod nō fuit mōſtruo ſa. a ¶ Et edificauit. Formationem mulieris exprimit per modum edificationis: vt dicit Ra. Sa. ⁊ verum eſt: eo ꝙ ſicut edificium latius eſt ⁊ groſſius inferius: ⁊ magis ſubtile ſu perius: ita corpus mulieris groſſius eſt in partibus inferiori bus de communi curſu: ⁊ ſubtilius ⁊ gracilius in ſuperiori bus: ⁊ hoc eſt propter debilitatem cali di naturalis in muliere / que naturaliter eſt frigida: ⁊ ideo maior pars alimenti de qua fit nutritio ⁊ augmentum rema net in inferioribus partibus / ⁊ minor pars ſuperius eleuatur. Contrariū au tem eſt in maſculo ꝓpter fortitudinem calidi naturalis: ⁊ ideo cōmuniter ha bet pectus latius / ſcapulas groſſiores ⁊ caput. b ¶ Coſtam quā ⁊c. Non eñ formauit eam de pede: quia nō erat ſerua / nec de capite: quia non erat viri domina: ſed de coſta: quia erat viri ſo cia. Dicunt ꝟo aliqui ꝙ hec formatio de coſta fuit per additionē alterius ma terie: alioquin corpus mulieris fuiſſet nimis rarum ſi eadem materia accepiſ ſet maiores dimenſiones: ⁊ dicūt ꝙ fu it ſimile in multiplicatione quinq̄ pa num: Joh. vi. a. de qua videtur dicere Augꝰ. manifeſte / ꝙ fuit ꝑ additionem materie dicens: Ille in manibus ſuis multiplicauit quinq̄ panes: qui ḋ pau cis granis creat ſegetes: ⁊ certum ē ꝙ ſegetes multiplicant de granis per ad ditionem materie. Alij ꝟo dicūt ꝙ for matio mulieris de coſta fuit ſine addi tione materie. Deus eñ qui de nihilo ꝓduxit materiam / multofortius potuit facere de modica materia magnam: nō per additionem materie aliunde ſump te / ſicut eſt in ſegetibus: ſed ꝑ multipli cationem eiuſdem materie in ſeipā. nec ex hoc ſequitur corpus mulieris carere debita denſitate: quia formatione fa cta tm̄ fuit ibi ḋ materia / ac ſi fuiſſet ali unde addita: ⁊ iſta expoſitio videt ma gis propinqua littere. c ¶ Dixitq̄ adam ⁊c. Hic conſequenter deſcribit viri ⁊ mulieris coniunctio matrimonia lis. vnde dixit: Dixitq̄ adā: Hoc nūc os. Ex quo patet adam cognouiſſe ſu pernaturaliter formationem mulieris de coſta ſua: quia non viderat hanc for mationem. d ¶ Et caro de carne mea. Quia illa coſta de qua formata eſt mulier / non fuit ſub lata de adam nuda: ſed cum aliqua carne. e ¶ Hec vocabi tur virago. Quia de viro ſumpta eſt. iſta eſt locutio impro pria: quia virago non ſignat mulierem de viro ſumptam vel deriuatam: ſed magis mulierem viriliter agentem. ⁊ ideo ma gis proprie diceretur vira / ſi ſermo latinus pateretur. Iſta au tem deriuatio magis apparet in hebreo vbi dicitur iſſa: id eſt mulier: quod nomen deriuatur ab is / quod ſignat virum. f ¶ Quobrem relinquet homo ⁊c. Nō q̄tum ad dilectio nem: quia filius non poteſt denegare parentes / ſed q̄tum ad cohabitationem: quia filius cum eſt vxoratus ſtatim eſt eman cipatus: ⁊ habet ꝓuidere ſibi ⁊ vxori ⁊ familie. g ¶ Et erūt duo in carne ⁊c. Quia maſculus ⁊ femina coniungūtur ad vnam carnem prolis procreandam. Aliter exponit. Quobrem ⁊c. excludēdo ꝑ hoc prēm ⁊ mrē a copula mrīmoniali: qꝛ iſtḋ nunq̄ fuit licitū / ſꝫ eſt ꝯ dictamē recte rōnis: qꝛ eſt ꝯ reuerētiā parētalem. Alie autem ꝑſone q̄tūcūq̄ ꝓpinque ꝯſanguinita te fuerūt / licite poterāt copulari mrīmonialiter in principio: vt frater ⁊ ſoror de pueris ade ⁊ eue. h ¶ Erat autem ⁊c. ẜm Joſephum hoc erat ex ſimplicitate vel carentia ſcientie in pri mis parentibus: ſicut ꝯtingit in pueris carentibus vſu ratio nis: qui non erubeſcunt ex ſua nuditate: ſed hoc eſt ſupra im probatum: quia homo a ſua formatione fuit perfectus in ſcien tia: ⁊ ideo dicendum / ꝙ iſtud contingebat ex conditione ſtatus innocentie: qꝛ nullus motus inordinatus poterat contingere in membris genitalibus / nec inhoneſtas in alijs partibus du rante illo ſtatu: ⁊ ideo nuditas quarumcūq̄ partium corporis non erat cauſa erubeſcentie.

C (margin)

Corpꝰ mulieris (margin)

Quare de coſta (margin)

Eua facta ꝑ additionē materie (margin)

† Mat. 19. a. 1. Corī. 6. d. Eph. 5. g. 27. q. 2. c. lex diuine. De diuor. c. gaudemꝰ et de bigamis. c. debitū. 30. q. 4. c. 1. De pe. diſ. 2. c. ſapiens. et. c. ſꝫ nec (margin)

D (margin)

Uirago (margin)

Iſſa (margin)

Cauſa erubeſcētie (margin)

E ¶ Geneſis ca. ij. vbi dr̃ in poſtilla: Aliter exponitur ꝓut re/
quies ponitur ꝓ completiõe deſiderij ⁊c.
Queſtio ¶ Additio. j. Circa hãc expoſitionem vlterius querendũ
eſt: cum deus ab eterno in ſeipo requieſcit: eo ꝙ ipſe ſibi ſuffi
cit ⁊ implet deſiderium ſuuz: quomodo ergo ſcriptura dicit:
Requieuit in die ſeptima: talis enĩ requies ab eterno com/
petit deo. Ad quod dicẽdum ſm̃ Thomam in prima pte. q.
lxxiij. arti. ij. in cor. q. ꝙ q̃uis ab eterno requieuerit in ſeipo
deus: tñ ꝙ poſt opa condita in ſeipo requieuerit/ hoc ptinet
ad ſeptimam diem: ⁊ hoc eſt ab opibus requieſcere. Ad qđ
allegat Aug⁊. ſup Geñ. ad litteram.
¶ In eodem caplo. ij. vbi dicitur in poſtilla: Et bñdixit deus
diei ſeptimo ⁊ ſanctificauit illum ⁊c.
¶ Additio. ij. Qz benedictio ⁊ ſanctificatio diei ſeptime
intelligatur ſm̃ applicationem ad diuina obſequia/ hoc non
pertinet ad litteralem ſenſum/ ſed myſticam expoſitionẽ. vn/
de magiſter in. ij. diſ. xv. Illum autem diem ſanctificaſſe ⁊ be
nedixiſſe dicitur: quia myſtica pre ceteris benedictione ⁊ ſan/
ctificatione dotauit eum. Unde in lege dicitur: Memẽto ſan/
ctificare diem ſabbati: hec ille. Si enĩ ex ſenſu litterali hmõi
ſanctificatiõis ⁊ bñdictiõis habetur ꝙ homo die ſeptimo de/
beret ceſſare ab opibus terrenis ⁊c. ſequeretur ꝙ ſancti patri/
arche fuiſſent obligati ad ꝯſeruationem ſabbati: qđ minime
repitur ante legem: vñ lr̃aliter intelligitur benedictio ſabbati/ p
hoc ꝙ bñdictio ad multiplicatiõez ptinet: vnde creaturis q̃s
deus bñdixit dictũ eſt: Creſcite ⁊ multiplicamini: multiplica/
tio autem rez fit p adminiſtratiõez creature/ ſm̃ quã ex ſimili
bus ſimilia generantur: que quidem adminiſtratio incipit a ſe/
ptimo die: ſanctificatio etiam competit ſeptimo diei: inq̃tum
res cõdite ⁊ multiplicate in deo requieſcũt: vñ ⁊ res deo di/
cate/ ſancte dicuntur: vt in poſtilla ⁊c.
¶ In eo. c. ij. vbi dr̃ ĩ poſtil. Phus etiã. ij. metheo. dicit ⁊c.
¶ Additio. iij. Sequẽtes opinionem Ariſto. poſſunt cõ/
cedere ꝙ inter duos tropicos ſit regio habitabilis ⁊ tempe/
ratiſſima: p quod in illa regione ſit aliqua pars alta ⁊ mon/
tuoſa: intm̃ ꝙ reflexiones radioz ſolis non attingunt ad illũ
locum cum exceſſu caloris/ ſed temperate: eo modo quo ꝯtin/
git in aliquibus ptibus climatum calidoz: vbi aliqui mõtes
alti tantã attingũt frigiditatem/ ꝙ ibidem niues generantur: ⁊
etiam durãt p magnum tempus anni/ vt patet p expientiam:
vñ etiam ſm̃ opinionem philoſophi ꝯcedi põt ꝙ padiſus ter
reſtris ſit in oriẽtali plaga ſub eq̃noctio modo p̃dicto.
F ¶ In eodem caplo. ij. vbi dicitur in poſtilla: Ut operari ⁊ cu
ſtodiri referatur ad deum.
¶ Additio. iiij. Iſte modus expoſitionis non habet lo/
cum ſm̃ hebraicã veritatem: in hebreo enĩ in hoc loco habetur
vt oparetur ⁊ cuſtodiret illam in feminino genere: non illum
in maſculino: vñ oportet vt referatur ad paradiſum qui ſb no/
Hortus mine hortus dicitur. Hortus aũt in hebreo eſt cõis generis: q2
q̃nq3 in maſculino: q̃nq3 in feminino nominatur.
¶ In eo. c. ij. vbi dr̃ in poſtilla: Formatiõez mulieris ⁊c.
¶ Additio. v. Hec ratio Ra. Sa. ⁊ ſi contineat aliquid
veritatis/ eſt tamen impropria ſeu impertinens ad propoſi/
tum: nõ enĩ ptinet ad ſacram ſcripturam dicere an femina ſit
groſſior in ptibus inferioribus an non: nec ex hoc ſequitur ali/
quid ptinẽs ad mores: ſed in hoc poſſet aliter dici/ ⁊ forte me/
Produ/ lius ⁊ magis ad ꝓpoſitum. Ad quod ſciendũ ꝙ in rerum pri/
ctio hoĩs mordijs ſcriptura triplici modo denominat ꝓductionem ho/
triplex minis. Uno ſcz modo p hoc verbum formauit. ſicut cum dici/
tur Geñ. ij. b. Formauit de⁹ hominẽ de limo terre. Alio mo/
do p hoc verbum genuit: ſicut cuz dicitur Geñ. iiij. d. ꝙ adã ge/
nuit ſeth. Alio modo p hoc verbum edificauit: ſicut cum di/
citur hic: Edificauit dñs coſtam quam tulerat de adam in mu/
lierem. Primo aũt modo ꝓductio hominis ſpecialiter q̃tũ
ad corpus/ facta eſt p quandã trãſmutationem quaſi natura/
lem: ſm̃ quã res ꝓducta nõ habet idẽtitatem ſpecificam cum
re ex qua ꝓducitur: imo eſt ibi oppoſitio/ cum ex non tali fiat ta
Phus le: vt in. j. Phyſi. ⁊ ideo talis ꝓductio ꝓprie nominatur forma
j. phy. tio: eo ꝙ perficitur p nouam formam de nouo adueniẽtem:
⁊ ideo de tali ꝓductione dicitur: Formauit deus hominẽ de li/
mo terre. Secundo vero modo ꝓductio hominis facta eſt p
generationẽ naturalẽ: ſm̃ quã res aliqua generat ſibi ſimilẽ
ſm̃ ſpeciem: vt cum ignis generat ignẽ: ⁊ in tali ꝓductiõe cõ
muniter inter generantem ⁊ generatum eſt idẽtitas ſpecifi/
ca: ſm̃ quã dicitur ꝙ adam genuit ſeth ad imaginẽ ⁊ ſimilitudi
nem ſuam. Tertio vero mõ ꝓductio hominis facta eſt q̃dã/
modo p modum edificatiõis: ſm̃ quã manet aliqualis idẽti/
tas/ quaſi indiuidualis inter edificatum ⁊ id de quo edifica/
tur: cum

tur: cum enĩ domus fit ex ligno vel lapidibus/ nõ ſolũ remanẽt G
ĩ domo ligna ſeu lapides eiuſdẽ ſpeciei cuz lignis ⁊ lapidibus
ex quibus domus fuit edificata: ſed etiam ligna vel lapides re
manent in domo edificata eadem q̃ prius indiuidualiter erãt:
ſm̃ quẽ modũ quodãmodo facta fuit mulier de coſta ade: non
enĩ fuit facta pmo modo: ita vt non remaneret idẽtitas ſpecifi/
ca inter ipſam ⁊ adam/ vt eſt manifeſtũ: nec etiam ſcđo modo:
ſic. ſ. vt remaneret inter eos identitas ſpecifica tm̃: ſed tertio mo
do. ſ. vt inter eos etiam remaneret quodammodo quaſi identi
tas indiuidualis: ſicut inter ligna ex quibus domus edificatur:
⁊ ligna que ſunt in domo iam edificata/ remanet identitas in/
diuidualis: ⁊ hoc clare innuit lr̃a cum dicit: Dixitq3 adã: Hoc
nunc os ex oſſibus meis/ ⁊ caro de carne mea: q2 ſine omni ex/
trinſeco additamẽto p diuinã potentiã: coſta in ſemetipa mul/
tiplicata/ mulieris corpus factũ fuiſſe dicitur: vt magis videtur vel/
le magiſter in. ij. di. xviij. ſiue p additionẽ factã ad materiam p̃/
exiſtentem coſte/ ꝓut videtur velle. S. in pma pte. ⁊ coſta de adã
ſubtracta remãſit eadem indiuidualiter in ꝓductione corporis
mulieris. ſimiliter ⁊ caro que etiã cum coſta fuit de corpe ade
ſublata: vt magiſter ponit in hiſtorijs ſcholaſticis: ⁊ ideo ſm̃
iſtum modum productionis dicitur edificare non formare ſeu
generare: quia habet ſimilitudinem cum edificio rõne iam di/
cta: ſm̃ qđ denotatur maiorẽ idẽtitatem eſſe inter virum ⁊ vxo/
rem/ q̃3 inter prẽz ſeu mrẽz cum filio: ſic maior eſt idẽtitas indi
uidualis q̃3 ſpecifica. de quo põt etiã intelligi illud: Relinquet
homo patrẽ ⁊ matrẽ ⁊ adherebit vxori ſue/ ⁊ erũt duo in carne
vna: quaſi dicat: Rõnabile eſt vt homo relinquat patrẽ ⁊ ma/
trem q̃tũ ad domeſticã ꝯuerſationem/ ⁊ alia hmõi: ⁊ adhereat
vxori in eiſdẽ: eo ꝙ inter virum ⁊ vxorem eſt quodãmodo iden
titas indiuidualis: q2 ſunt duo in carne vna: non autem inter
filiũ ⁊ prẽz ſeu mrẽz. Hoc etiã ſonant verba apl̃i ad Eph. v. g.
dicẽtis: Iam nõ ſunt duo ſed vna caro. iſta tñ intelligantur non
excludẽdo alias ſanctoz expoſitiones. Conſonat etiã expoſitio
myſterio chriſti ⁊ eccl̃ie qđ in hoc ſacramẽto. ſ. matrimonij figu
ratur: iuxta illud ad Eph. v. g. Sacramentũ magnũ inter chriſtũ
⁊ eccleſiam. Nã corpus chriſti myſticũ/ licet multa ꝯtineat ſup
poſita: vnũ tñ eſt quodãmodo indiuidualiter/ cuiuſ compoſitio
etiam edificatio dicitur: iuxta illud Matth. xvj. c. Et ſup hãc pe
tram edificabo eccleſiam meam.

¶ Correctorium magr̃i Matthie contra Burgeñ.

In ſcđo caplo vbi poſtillator exponit benedictionem H
ſeptime diei p applicationem ad diuina ⁊c. Burgen
ſis dicit illã applicationẽ ad ſenſum lr̃alem nõ ptine/
re: ſz ad myſticã expoſitiõez: ad qđ ꝓbãdum adducit
magiſtrũ li. ij. di. xv. dicentẽ: Illũ diẽ deus ſanctificaſſe ⁊ bñdi
xiſſe dicitur: q2 myſtica p̃ ceteris benedictione ⁊ ſanctificatiõe do
tauit illum. vñ in lege dicitur: Memẽto ſanctificare diem ſabba
ti: ſed ꝯſideranti dictum magiſtri/ clarum fit ꝙ Burgeñ. nõ ꝓ/
bat p ipm qđ intendit: nam magiſter nõ dicit myſticam eſſe ſe/
ptime diei expoſitionem: ſz eſſe myſticam eius benedictionẽ. i.
diuinam. Myſticum enĩ ſm̃ Britonem vno modo dicitur diui/ Myſtica
num: ⁊ ſic nihil ad ꝓpoſitũ Burgeñ. Extra ꝓpoſitum etiam eſt
qđ addit Burgeñ. arguẽdo ſic: Si ex ſenſu lr̃ali huius ſanctifi
catiõis habetur ꝙ homo die ſeptimo deberet ceſſare ab opibus
terrenis: ſequitur ꝙ ſancti patriarche fuiſſent ad obſeruationez
ſabbati obligati: quod non repitur ante legem. Hic dico ꝙ Bur
geñ. noluit poſtillatorem intelligere: qm̃ benedictionem ſepti/
me diei ad lr̃am non exponit de ſabbato iudaico ⁊ cerimonia/
li: ſed morali/ qualiter ptinet ad decalogum: ⁊ ita implicite ob
ligabat ante legem ⁊ poſt. ſ. in ꝯſideratione creature nõ req̃e/
ſcere: ſed regrediendo in opificem ⁊ ibi ſiſtere ꝯtẽplationez: vt
ſic ſex dies ptineant ad vſuz: ſeptima ad fruitionez/ cui compe
tit bñdictio myſtica. i. diuĩa. Nec videtur valere lr̃alis expoſitio
quam Burgeñ. ptendit. Ait enĩ ꝙ lr̃aliter bñdictio ſabbati ad
multiplicationem pertinet: vnde creaturis quas deus benedi/
xit dictum eſt: Creſcite ⁊ multiplicamini. Si enĩ hec congruen
tia Burgeñ. valeret: tunc omnia ꝯtenta ſub creaturarum bñ/
dictione ad ſabbatum viderentur ptinere: quod eſt falſum: quia
omnia ad vſum creaturaz rez extenduntur. Dicit enĩ deus bñ/
dicẽdo homini pmo huius: Creſcite ⁊ multiplicamini: ⁊ reple/
te terraz/ ⁊ ſubijcite eam: dominamini piſcibus maris ⁊c. que
omnia ad vſum rerum ptinent: ⁊ a bñdictiõe ſabbati diſtrahe/
re videntur. Nec video ſi Burgeñ. voluerit ad lr̃az intelligi ſab
batum/ quõ non coget chriſtianos in ſabbati obſeruãtia iudai/
zare: cum ad decalogi teneantur obſeruationem. Poſt huiuſ/
modi igitur deuiam Burgeñ. intentionem/ poſtillator concludit
dicẽs: Sanctificatio competit ſeptime diei inq̃tum res condi/
te ⁊ multi/

A te ⁊ multiplicate in deo requieſcunt. ¶ Itē in eodē ca. vbi po
ſtillatoꝛ dicit de ſitu ꝑadiſi in oriēte: allegat Ariſto. in. ij. De
theo. q̄ dicit īter tropicos nō eē regionē habitabilē: igit̄ ibi nō
eſt paradiſus ſequēdo Ariſtotelē. Burgeñ. aūt ſomniādo ne/
ſcio q̄d dicit ſequēdo Ariſt. poni pōt paradiſus īter tropicos:
ſequit̄ enī inter tropicos non regio habitabilis ſm Ariſto. g̃
paradiſus nō erit habitabilis / ſi inter tropicos poſit⁹ fuerit.
Et ſic ex oppoſito ꝯſequētis ꝯtradicit̄ Ariſto. ⁊ incōueniēter
dicit̄ ſequēdo eū: qꝛ ſequit̄: Si paradiſus ē habitabilis: ⁊ pa
radiſus eſt inter tropicos: ergo inter tropicos eſt locus ſeu re
gio habitabilis: q̄d eſt oppoſitū dicti Ariſtotelis. ¶ Itē in eo
dē ca. vbi poſtillatoꝛ exponit formationē mulieris ꝑ quādā cō
gruentiā ſumptā a Ra. Sa. Burgeñ. ſignificās Ra. Sa. be
ne dixiſſe / dicit ſe meli⁹ dicere velle: q̄re videlicet formatio il/
la exprimit̄ ꝑ edificationē: diſtinguēs tres modos circa reꝝ ꝓ
ductiones ī principio trib⁹ terminis expreſſos. ſ. ꝑ formare /
ꝑ generare / ⁊ ꝑ edificare. Formare dicit ꝓprie in his in q̄bus
res ꝓducta nō habet idētitatē ſpecificā cum re ex qua ꝓducit̄:
īmo eſt inter eas quedam oppoſitio: qꝛ ex nō tali fit tale: ⁊ ſic
vbi forma apponit̄ materie / formatio dicit̄: ſꝫ videt̄ Burgē.
fruſtra laborare: qꝛ ſm eū edificatio coſte in mulierē non dif/
fert a formatione / eo ꝙ mulier ꝓducta nō habet idētitatē ſpe/
cificā cū coſta ex qua ꝓducit̄: ptꝫ / qꝛ nō cōtinent̄ ſub eodē ge/
nere immediato. Eſt enī mulier aīal / q̄d de coſta dicere nō eſt
verū / niſi in obliquo: inter mulierē etiā ꝓductā ⁊ coſtā ex qua
eſt / eſt oppoſitio ſicut in formatione: qꝛ ex nō muliere fit muli/
er. Coſte etiā in formatiōe mulieris forma apponit̄ quaſi ma
terie / ex q̄ vere igit̄ formatio dꝛ: nec ſm ei⁹ rōnes a Burgeñ.
poſitas differt ab edificatiōe mulieris: ſed cū addit Burgeñ.
ꝙ ꝓductio hoīs dicit̄ edificatio / ſicut q̄ñ inter ꝓductū ⁊ illud
ex quo ꝓducit̄ remanet idētitas quaſi indiuidualis: ⁊ exēpli/
ficat de lignis ⁊ lapidib⁹ in edificio: illud nō videt̄ verū: quia
dom⁹ edificata ⁊ ligna ⁊ lapides / nō habēt idētitatē indiuidu
alem / eo ꝙ nō habēt aliquā ſpeciē eis cōmunē. Ligni enī in/
diuiduū nō eſt indiuiduū dom⁹ nec ecōuerſo: ſed ſunt nō ſolū
indiuidualiter / ſꝫ etiā ſpecifice et eſſentialiter diſtincta: q̄d ptꝫ
ꝑ poſſibilitatē ſeꝑationis partiū ſingulariū: nec ſequit̄ / lignū
ante edificiū ⁊ in edificio eſt vnū ⁊ idē indiuidualiter: igit̄ eſt
idē indiuidualiter cū edificio: ſꝫ ſequit̄ bñ: igit̄ eſt vnū ⁊ idem
indiuidualiter in edificio: ſed tūc imaginatio Burgeñ. nihil ē
ad ꝓpoſitū: Nā coſta vñ mulier facta eſt nō māſit in Eua indi C
uiduū coſte / vt ptꝫ: ſiue ponat̄ in ſe multiplicata ſiue aliūde au
cta: vnde ⁊ ſi verū ſit dicere ꝙ coſta fuit materia ex qua muli/
er fuit ꝓducta: nō tñ verū eſt ꝙ tota materia mulieris facte ſit
indiuiduū coſte / nec verū eſt ꝙ coſta illa ⁊ caro ī adā ſuppleta
ſit indiuidualiter vna in adā ⁊ eua vt ex identitate tali magis
ꝓprie ⁊ lr̄aliter ꝓductio mulieris dicat̄ edificatio q̄ꝫ formatio:
certū enī ē deū coſte ſicut ⁊ limo terre nouā formā attribuiſſe:
⁊ ſic edificatio a formatione nō videt̄ differre: iō doctores tra
ctātes hāc materiā ſepe verbo formatiōis vtunt̄ ꝓ verbo edi/
ficatiōis dicētes: Sicut mulier formata ē d̄ latere viri dormi/
entis / ita eccl̄ia de latere chriſti morientis: ⁊ puto ad figuram
illi⁹ dictū: Edificauit coſtā in mulierē: ſic ⁊ eccl̄ia ex latere chri
ſti virtute paſſionis ꝑ ſacramētoꝝ vſum ꝯſtruit̄ ⁊ edificatur.
oīs enī ꝓductio diuina materiā aſſumēs ſicut limū in ꝓducti
one viri / coſtā in ꝓductione mulieris ⁊c̄. nō ideo eſt vt egeat:
qꝛ potuit ſicut ⁊ celū ⁊ terrā ex nihilo ꝓducere vtraq̄ꝫ / ſed ad
aliquid ſignificandū: ꝓductio enī viri ex limo ſignificatiua eſt
vt ſicut puluis ē ex origine / ita in puluerem reuertat̄ in fine:
vt infra. iij. ca. dicit̄: Edificatio vero coſte quid ſignificet: vi/ Edificatio coſte
de Aplm ad Eph. v. cui⁹ allegatū ad lr̄am oportet accipe / vt
inde poſſit ſumi efficax argumentū: ſicut idē Burgeñ. dicit in
queſtione p̄ambula / nō oportet igit̄ Burgē. tātā digreſſionē
facere de illo termino edificare / nec ſua diſtinctio valet de ꝓ/
prietate ſermonis: nō enī deus ꝓprie generauit celum et ter/
ram cū nō ſint generabilia: ⁊ tñ in hoc. ij. ca. dicit̄: He ſūt ge/
nerationes celi et terre. vtit̄ enī ſcriptura tranſſūptiue vno ꝓ
alio: aliq̄ñ exprimēs creationē ꝑ ꝓducere / aliq̄ñ ꝑ facere / ali/
q̄ñ ꝑ plātare / edificare generare ⁊c̄. ſꝫ qꝛ ſm Ariſto. Nōs trāſ Phus
ferētes ſm aliquā ſīlitudinē trāſferunt: poteſt tñ rationi Ra.
Sa. talis cōgruentia aſſignari vt limus in viruꝫ dicat̄ forma
ri ratiōe p̄dicta: ſed coſta in mulierē edificari ad inſtar dom⁹:
q̄ ſm Ariſto. fit vt nos defendat ab incōmodis imbrib⁹ cau/
matib⁹ ⁊c̄. ita mulier cōſtructa ē vt ſit dom⁹ ⁊ receptaculū na
turaliſſimi effect⁹ nature. ſ. generatiōis: in q̄ ꝓſeruet̄ ab incō/
modis foueat̄ nutrimētis ⁊c̄. Hec cōgruētia videt̄ fūdari cir
ca finem Ecci. xxvj. c.: vbi mulierem dicit ornamētum domus
colūnas aureas ſuꝑ baſes argenteas: fundamenta eterna ſu/
per petram ſolidam. Ex quibus patet inſtitutionē mulieris
merito exprimi per edificationem qꝛ eſt domus nature.

Glo. ordi.

B Sed et Ca. III a
ſerpēs erat cal
lidioꝛ cūct' ⁊c̄.
Aug⁹. Alij prudentiſſi/
mus tranſlatiue dictuꝫ.
Quō ſer/ pēs ſapiēs — Quidā codices habent
ſapientiſſimus: nō ꝓprie
ſicut in bono ſolet accipi
ſapientia dei vel angelo
rum vel anime rationa/
lis. Sed ſicut apes vel
formicas dicimus ſapiē/
tes / ꝓpter opera ſapien/
tiam imitātia. Quis ſerpens non rationali
anima: ſed ſpiritu diabolico poſſit ſapientiſ
ſimus dici: quia mali angeli ſuꝑbia deiecti /
natura ſunt excellētiores omnibus beſtijs
propter eminentiam rationis. Non ergo
mirum: ſi diabolus ſpiritu ſuo implens ſer/
pentem: ſicut vates implebat / ſapientiſſi/
mum reddiderat omnium beſtiarū: ſm ani/
mam viuam et irrationalem viuētium. Ita
tamen ſapientia dicitur in malo ſicut aſtu/
tia in bono: cum latine ſapiētes proprie in
bono accipiāt̄: aſtuti vero male cordati: nec
putādū eſt ꝙ diabolus ſerpentē ꝑ quē tem
ptaret eligeret: ſꝫ cū decipe cuperet / nō po/
tuit: niſi ꝑ q̄d aīal poſſe ꝑmiſſus eſt. Nocē/
di enī voluntas ineſt cuiq̄ꝫ a ſe: ſ poteſtas a
deo. ¶ Strabus. Sed ⁊ ſerpēs ⁊c̄. Sic
diabolus loquebat̄ ꝑ ſerpentē ignorātē: ſi/
cut ꝑ energuminos vel fanaticos: quecūq̄ꝫ
enī arripit / intellectū ⁊ rationē tollit. Spiri
ritus vero bon⁹ quoſcunq̄ꝫ gratia repleue/
rit / vidētes ⁊ intelligētes facit: vnde ſpirit⁹
ꝓphetarum ſubiectus eſt prophetis.
Qui dixit

¶ Allego. diabolus vel
hereticus error.

Sed et ſerpēs ¶ Ca. III a
a ¶ quia plenus demonio. ¶ qꝛ
filij tenebrarum ſapiētiores ſunt filijs lucis
in generatione ſua. ¶ Hiero. in hebreo ha
bet̄ arom q̄d theodotio et aquila nequā vel
verſipellem interp̄tati ſunt.

erat callidioꝛ cunctis animanti bus terre que fecerat dn̄s deus:

¶ Nico. de lyra

Sed et ſerpens ⁊c̄. Poſtq̄ꝫ de ¶ Ca. III D
ſcripſit hoīs formationē ⁊ ſtatū: hic ꝯſequē
ter deſcribit ei⁹ trāſgreſſionē ſiue caſum. et Diuiſio
primo deſcribit̄ trāſgreſſio culpe. ſcd̄o inflictio pe/
ne / ibi: Et apti ſunt oculi. tertio tranſfuſio miſerie /
ibi: Et vocauit. ¶ Circa primū primo deſcribit̄ cō/
ditio tēptatoris. ſcd̄o ꝓceſſus tēptatiōis / ibi: Qui
dixit. tertio act⁹ trāſgreſſionis / ibi: Vidit igit̄. Cir/ Cur deus hoīem tem ptari ꝑmiſit
ca primū cōſiderādū ꝙ forſitan alicui nō videret̄ eē
ꝯueniēs ꝙ de⁹ hoīem tēptari ꝑmiſiſſet / maxime cū
ſciret eum caſurū eē. Ad q̄d dicēdū ꝙ ſicut Aug⁹.
dicit: De⁹ ſic res q̄s cōdidit adminiſtrat / vt eas ꝓ/
prios mot⁹ agere ſinat: ⁊ iō iuſtū et rōnabile fuit vt
hoīeꝫ dimitteret vti libertate arbitrij ſui: ſm ꝙ dꝛ Ecci. xv. c. De⁹ a p̄ncipio ꝯſti
tuit hoīem ⁊ reliq̄t eū ī manu cōſilij ſui / ⁊ ſicut voluit ipm̄ ꝑ bonos angelos ad
bonū incitari / ita ꝑmitteret eū a malis angel' tēptari: maxime cū ꝓ ſtatu illo poſ
ſet d̄ facili tēptationē ſuꝑare. vñ dic̄ Aug⁹. xi. ſuꝑ Geñ. ad lr̄aꝫ: Nō mihi videt̄
magne laudis futuꝝ fuiſſe hoīem ſi ꝓpterea poſſet bñ viuere: qꝛ null⁹ male viue
re ſuaderet. Cōſiderādū etiā ꝙ tp̄e īnocētie diabol⁹ nō hēbat ptātē tēptādi ho Hō nō tē/ ptat⁹ īteri⁹
minē īteri⁹ mouēdo / vtpote appetitū ſēſibilē motu illicito excitādo: nec ꝑ motū
fantaſie ītellectui aliq̄d illicitū ꝓponēdo: qꝛ īvirib⁹ īferiorib⁹ nihil īordīatū ꝯtige
re poꝫat niſi ꝑus deordīata rōne: ⁊ iō hoīem tēptare nō poꝫat niſi exteri⁹ ꝓponē
do ſenſui: ⁊ iō ī ſpecie ſenſibili appuit ad tēptādū. Qꝛ aūt ad h̄ ſpētē ītrauit nō
fuit ex demōis electiōe: ſꝫ mag' ex diuīa diſpēſatiōe: q̄ nō ꝑmiſit hoīeꝫ tēptari ꝑ
diabolū ī ſpecie grōſa ⁊ nobili ꝑ quā poſſet facili⁹ decipi: ſꝫ mag' ī ſpecie horri/
bili ī q̄ fallacia demōis citi⁹ poterat dep̄hēdi. Aliq̄ tñ dicūt ꝙ ille ſerpēs hēbat
faciē grōſam ⁊ virgineā: ſꝫ h̄ de ſcriptura nullā hꝫ auctoritatē: ⁊ iō primū meli⁹
videt̄. dicit igit̄: a ¶ Sed ⁊ ſerpēs erat cal. ⁊c̄. Iſta callididitas p̄ncipalit̄
referenda eſt

Moraliter. a ¶ Sed et ſerpens erat callidioꝛ ⁊c̄. Per ſerpentem intel Moralit̄
ligitur diabolus / qui in ſerpēte loquebatur: ⁊ bene dicit̄ callidioꝛ: de cui⁹ calli/
ditate dicit Leo papa in ſermone de circūciſiōe: Oīm vētilat curas: diſcutit cō/
ſuetudines: animos ſcrutatur: ⁊ ibi querit cauſas nocēdi vbi quēq̄ꝫ viderit ſtu/
dioſius occupari: ꝓpter q̄d mulierē. i. appetitum ſenſitiuū fragilē incitat ad ma
lū ꝑ ſuggeſtionē ⁊ delectationē ſequētē: ⁊ ipa delectata viruꝫ. i. rōnem attrahit
ad cōſenſū: et cōſeq̄nter ad oꝑationē vſq̄ꝫ ad pctī mortalis cōſūmationē. Seq̄t̄:

a ¶ nō xp̄m ſȝ xp̄ianū fallit diabol⁹ vt here
tic⁹. b ¶ Alc. q̄ſi cur fugit/ ſciaȝ latētē. No
ua exq̄rite: maliq; boniq; ſciam penetrate.
vñ Prou. ix. d. Aq̄ furtiue dulciores ſunt.

a b Qui dixit ad mulierē: Cur p̄ce/ a b
pit vobis de⁹ vt nō comederetis
de oī ligno paradiſi? Cui r̄ndit
mulier: De fructu lignoꝝ q̄ ſūt ī c
padiſo veſcimur: d̄ fructu v̄o li/
gni qđ ē in medio padiſi p̄cepit
nob̄ de⁹ ne cōederem⁹ ⁊ ne tāge
rem⁹ illđ: ne forte moriamur. Di d e
a ¶ immortalitatē ꝓmittunt heretici.
xit āt ſerpēs ad mulierē: † Neq̄q̄ f
a ¶ heretici diuinitatis meritū ꝓfitent: ⁊ ſcie/
tie ꝓmiſſiōe decipiūt: ⁊ ſimplices rep̄hēdūt
morte moriemi. Scit ēni de⁹ q̄ ī g
a ¶ oculos cordis vult claudere: vt carna/
les aperiat.
q̄cūq; die comederitis ex eo / āpe/

a ¶ Qui dixit ad mulierem. Aug⁹. Inexcuſabilis eſt
p̄uaricatio mulieris: q̄ memor erat precepti dei. Obliuio t̄n
Mulier p̄/ vni⁹ p̄cepti ⁊ tā neceſſarij culpa eſſet negligentie dānabilis.
uaricatō in Inde aūt maior trāſgreſſio q̄ memor p̄cepti erat: ⁊ de⁹ in il/
excuſabilis lo tāq̄ p̄ns ꝯtēnit. ¶ Talē inquiūt faceret hoīem/ q̄ nollet oī/
no peccare. Cōcedim⁹ meliorē naturā
eē q̄ oīno peccare nollet. Cōcedāt nō
eſſe malā q̄ talis facta eſt: q̄ poſſet non
peccare ſi vellet/ ⁊ iuſte punitā: q̄ volū
tate nō neceſſitate peccauit. Cūȝ ḡ hec
bona ſit/ illa melior: cur nō vtrāq; fece
rat/ vt vberi⁹ laudaret de vtraq;? Illa
enī in ſanctis angelis: hec d̄ ſāctis ho
minib⁹ ē. ¶ Quis aūt ſan⁹ dicat: meli⁹
nō crearet quē p̄ſciebat ex alteri⁹ iniq̄/
tate corrigi/ q̄ȝ quē p̄ſciebat ꝓ ſua iniq̄/
tate dānari? hoc eſt dicere: Meli⁹ eſt
nō eē q̄ alteri⁹ malo miſericorditer be
neutēdo coronet: q̄ȝ eſſe malū/ q̄ ꝓ ſuo
quare de⁹ malo iuſte puniat. ¶ Aug⁹. Sic aūt
ꝑmiſit adaȝ mouet q̄dā q̄ de⁹ adā tēptari ꝑmiſerit
temptari. quaſi nō videāt oēs diaboli inſidijs q̄
tidie tēptari/ qđ deus ꝑmittit: forte q̄
† 6. di. ſȝ p̄e ꝓbat ⁊ exercet virt⁹: ⁊ ē glorioſius nō
ſandum. ꝯſenſiſſe/ q̄ȝ tēptari n̄ potuiſſe: cū etiā
ꝯſentiētes p̄beāt exemplū iuſtis cupi/
ditatē deuitādi/ ⁊ timorem ſupbiēdi.
Fruſtra ḡ d̄r: Nō crearet deus q̄s p̄/
ſciebat malos futuros. Sciebat eī bo
nis ꝓfuturos ⁊ iuſte ꝓ malo volūta/
te puniēdos. ¶ Dicit aliq̄s: Si de⁹ vel/
let: ⁊ iſti boni eſſent. Sȝ meli⁹ voluit/
vt q̄ vellēt/ eſſent. Sȝ boni nō infructuoſe: mali aūt impune
nō eſſent/ et eoipſo vtiles eſſent. Sed p̄ſciebat q̄ eoꝝ futura
eſſet mala volūtas. p̄ſciebat ſane: q̄ ⁊ falli nō pōt ei⁹ p̄ſciētia:
nō iō ip̄ius/ ſed illoꝝ ē. Cur ḡ creauit q̄s tales futuros eſſe p̄
ſciebat? Quia p̄uidit q̄d boni de malis eoꝝ eſſet facturus.
Sic enī fecit eos vt relinqueret eis vñ aliq̄d facerēt: ⁊ ſi cul/
pabiliter aliq̄d facerēt/ illū de ſe laudabiliter operātē inueni/
rēt. A ſe habēt volūtatē malā: ab illo naturā bonā/ ⁊ iuſtā pe
nā/ ⁊ ſibi debitū locū. Alij exercitatiōis adminiculū: ⁊ timo/
ris exēplū. ¶ Poſſet inquiūt volūtatē eoꝝ vertere ī bonū: q̄
oīpotēs/ poſſet: cur nō fecit? quia noluit: cur noluit? ip̄e no/
Ro. 12. a uit. Nō debem⁹ pl⁹ ſapere q̄ȝ oportet: puto aūt nō parui bo/
ni eſſe rōnalē creaturā: q̄ maloꝝ cōpatiōe cauet malū: qđ ge/
nus bone creature nō eēt/ ſi de⁹ oēs volūtates in bonū ver/
F teret/ ⁊ nulli iniq̄tati penā infligeret: ⁊ eſſet ſolū gen⁹: qđ nul
la pctī ⁊ ſupplicij cōpatiōe ꝓficeret: ꝓuidet bonos/ ⁊ malos
futuros/ ⁊ creat ſeip̄m ad fruendū p̄ſtās bonis: multa etiam
largiēs malis. b ¶ Cur p̄cepit ⁊c. Strab⁹. Ideo callid⁹
hoſtis interrogat h̄/ ⁊ mādatū dei memorat/ ne cū peccaue/
rit/ excuſationē habeat quaſi oblita. ¶ Grego. in moral. li.
xxiij. Cur p̄cepit ⁊c. Idē quotidie agit hoſtis hūani generꝭ:
verba dei de cordib⁹ hoīm molit euellere/ ⁊ minas leuiare/
⁊ ad credēdū qđ falſo ꝓmittit/ inuitat. Inuitat enī ad tp̄alia
vt leuiet q̄ de⁹ minet eterna ſupplicia. Spōdēs ſiquidē glo/
riā p̄ntis vite/ dicit: Guſtate et eritis ſicut dij: ⁊ tp̄alē cōcupi
ſcentiā tāgite/ ⁊ in h̄ mūdo ſublimes apparete: ⁊ cū timorē di
uine ſentētie conat amouere/ quodāmō dicit: Cur p̄cepit vo.
de⁹. ¶ Aug⁹. Querit. Cur de⁹ hoīeȝ tēptari ꝑmiſerit/ quē
decipiendū eſſe p̄ſcierit? Sȝ nō eſſet laudabile hoī ſi bn̄ viue
re poſſet: q̄ nemo male viuere ſuaderet/ cū ī natura poſſe: et
in ptāte haberet velle nō cōſentire/ deo iuuāte. Recte ḡ tēp/
tari fuit ꝑmiſſus/ q̄ factur⁹ erat ꝓpria volūtate aliq̄d ꝑ culpā
et ordinādus dei eq̄tate ꝑ penā: vt oñderet aīe ſupbe ad eru/
ditionē futuroꝝ: q̄ȝ recte vteret animarū malis volūtatib⁹:
cū ille bonis naturis ꝑuerſe vterent. ¶ Quidā alienare conā
natura dia/ tur naturam diaboli a creatura dei: ⁊ alterū dare ei principi/
boli an alia um cōtra deū: qui nō intelligunt omne qđ eſt bonū eſſe: ⁊ ab
a natura di alio eſſe nō poſſe: malā voluntateȝ inordinate moueri/ bona
inferiora ſuperiob⁹ p̄ponēdo. qua ptāte rōnalis creature ſpi
ritus delectat⁹/ tumuit ⁊ cecidit/ et inuidia tabeſcit. In q̄ t̄n
bonū eſt q̄ viuit ⁊ viuificat corpus/ ſiue aereū/ vt diaboli: ſi/
ue t̄renū/ vt hoīs. ¶ Aug⁹. Nec putādū q̄ hō deijceret ni/
ſi p̄ceſſiſſet ī eo q̄dā elatio cōprimēda: vt ꝑ humilitatē peccati
ſciret q̄ falſo d̄ ſe p̄ſūpſerit/ ⁊ q̄ nō bn̄ ſe hȝ natura: ſi a faciē
te receſſerit. Cōmēdat ei quale bonū deus ſit: q̄n nulli bn̄ ē
ab ipſo recedere. ¶ Hec q̄ſtio d̄ beata vita: vtrū habuit eā?
cū incertum

cū incertū ſit an ſit ꝑmāſura/ an ſuccedat miſeria? Pōt de pri/ G
mo hoīe fieri. Si enī pctī ⁊ pene p̄ſci⁹ erat/ beat⁹ eē nō pote/ An p̄m⁹ hō
rat/ ḡ ī padiſo beat⁹ nō erat. Si enī p̄ſci⁹ nō erat/ ꝑ hāc igno/ h̄ūerit bea/
rantiā eiuſdē btītudinis incert⁹/ quō vere beat⁹? Si falſa ſpe tam vitam.
cert⁹. quō nō ſtultus? Sȝ hoīs ī aīali corpe ꝯſtituti cui obediē
ti dandū erat ꝯſortiū āgeloꝝ/ ⁊ muta/
tio corpis ex aīali in ſpūale: poſſum⁹ q̄/
dāmodo intelligere beatā vitaȝ/ etiam
ſi non erat p̄ſcius futuri peccati: ſicut
nec illi de q̄b⁹ d̄r Gal. vi. a Vos q̄ ſpi/
rituales eſtis/ inſtruite h̄mōi in ſpiritu
lenitatis ⁊c. beati erant/ quia ſpūales
erāt: nō corpore/ ſȝ iuſticia/ q̄ȝtomagis
aūt beat⁹ erat hō an̄ pctm̄: q̄ȝuis incer/
tus ſui caſus? Qui gaudebat de p̄mio
future mutatiōis: ſic vt nulla eēt tribu
latio/ cui patiā militaret. Q̄uis eī nō
vana p̄ſūptione de incerto cert⁹/ velut
ſtultus: ſȝ ſpe nō infidelꝭ/ beat⁹ eē pote
tat/ min⁹ q̄ȝ ī vita ſctōꝝ angeloꝝ. ¶ Nō
fruſtra putari pōt ab initio tp̄is diabo
lū cecidiſſe: nec cū ſanctꝭ angelꝭ pacatā
aliq̄n vixiſſe/ ⁊ beatū: ſȝ moꝝ apoſtataſ/
ſe. vnde Ioh. viij. f. Ille homicida erat † Eccī. 25 d
ab initio. In v̄itate nō ſtetit: vt intelli An diabo/
gam⁹ q̄ in veritate nō ſtetit ex q̄ creat⁹ lus fuit bea
eſt q̄ ſtaret/ ſi voluiſſet. Quō enī beat⁹ tus.
īter angelos fuit: q̄ futuri pctī atq; ſup
plicij p̄ſci⁹ nō fuit? Querit aūt cur nō Queſtio
fuerit? Neq; enī ſancti angeli btītudi
nis ſue eterne ſūt inſcij: neq; eterne vi
te ſūt incerti. Forte de⁹ diabolo reuela
re noluit/ q̄d factur⁹ vel paſſur⁹ eēt: ceterꝭ v̄o reuelare voluit:
q̄ in v̄itate māſuri. Sȝ h̄ nō eq̄lit beat⁹/ īmo nō plene beat⁹:
q̄ pleni beati de btītudine certi. Sed q̄liter diſcernebat a ce
teris: vt de⁹ ei q̄ ad ip̄m ꝑtinerēt nō reuelaret: cū nō pri⁹ vl/
tor q̄ȝ pctōr? Nō enī dānat innocētes/ an d̄ alio genere ange/
loꝝ ſint/ quibus nō dedit deus p̄ſciētiaȝ de ſeip̄is? Quō aūt
beati eē poſſint/ q̄bus ē incerta ſua btītudo? Quidā enī ſenſe
rūt nō fuiſſe diabolū ī illa ſublimi natura angeloꝝ/ q̄ ſupcele
ſtis ē: ſȝ eoꝝ q̄ īferi⁹ ī mūdo facti ſūt/ ꝑ officia diſtributi. Talꝭ
enī fortaſſe poſſet aliq̄d illicitū delectare: quā delectationem
ſi peccare noluiſſent/ libero arbitrio cohiberēt. Sicut homo
maxime p̄m⁹: q̄ pctī penā nōdū hēbat ī mēbris. ¶ Hic aūt q̄
G redū eſt

¶ Nicolaus de lyra

※ referēda ē ad demonē/ q̄ in ſerpēte apparebat: ad ſerpētē H
aūt nō refert niſi inq̄ȝtū calliditate demonis agebat: ſicut lin
gua hoīs alicui⁹ d̄r erudita: q̄ prudēter mouet ab intellectu.
a ¶ Qui dixit ad mulierē. Hic ponit ꝯſequēter ꝓceſſus
tēptatiōis in quo primo acceſſit ad mulierē tāq; facili⁹ decepti
bilē: vt ꝑ eā ꝯñr hoīem deciperet: ⁊ h̄ ē qđ d̄r: Qui dixit ad mu
lierē. Illa verba erāt demōis vt p̄ncipaliter agētꝭ: q̄ forma/
bant v̄tute ip̄ius demonis mouētis linguā ſerpentis ad h̄: ſi
cut de locutione aſine balaā: niſi q̄ ibi lingua aſine mouebat
ad loquēdū ꝑ bonū angelū: lingua aūt ſerpētꝭ ꝑ malū: neuter
t̄n ītelligebat v̄ba formata: ſȝ ſolū angeli mouētes līguas eo
rū ad formationē v̄boꝝ. b ¶ Cur p̄ce. vo. ⁊c. Sicut dictū
ē. ſ. ſtāte ſtatu īnocētie nō poterat eē deordinatio ī virib⁹ in/
ferioribꝰ/ niſi pri⁹ eēt ī rōne: iō nō tēptauit p̄mo de comeſtiōe
ligni: ſȝ d̄ reſtrictiōe p̄cepti/ dicēs: Cur p̄cepit. q. d. iſtud p̄ce/
ptū nō fuit ꝯuenicēs cū ſitis libere cōditiōis et ſupiores oīb⁹
lignis/ ⁊ ꝑ h̄ mulier mota q̄dā elatiōe inclinata fuit ad p̄cepti
diſplicētiā: ⁊ vlteri⁹ ad dubitationē d̄ pena mortꝭ cōminata: ⁊
h̄ ptȝ ex ei⁹ r̄nſione/ cū ſubdit: c ¶ De fructu ⁊c. Iſtud vlti
mū addit mulier d̄ ſuo/ Nō eī de⁹ ꝓhibuerat ligni tactū ſȝ t̄m
guſtū: ⁊ iō iſtud addidit mulier ex diſplicētia p̄cepti: q̄ ille cui
diſplicet p̄ceptū impoſitū ī referēdo illud libenter aggrauat.
Aliq̄ v̄o dicūt q̄ etiā tact⁹ ligni erat eis ꝓhibit⁹: vt magꝭ elō
garent a guſtu: ſȝ q̄ h̄ nō habet ex lr̄a vel ei⁹ circūſtātia/ pri/
ma expoſitio melior videt: ⁊ q̄ ad diſplicētiā p̄cepti qđ repu/
tat indebitū: ſequit dubitatio de pena impoſita ꝓ trāſgreſſi/
one/ ⁊ iō addidit mulier: d ¶ Ne forte moriamur. appo/
nēs de ſuo/ forte: qđ eſt aduerbiū dubitādi: cū t̄n de⁹ aſſertiue
p̄cepiſſet: vt. ſ. ptȝ. e ¶ Dixit aūt ⁊c. Vidēs mulierē iā de
morte ſequēda dubitātē/ ſtatim aſſeruit ip̄aȝ nō futurā/ dicēs:
f ¶ Nequaq̄ mo. ſ. ex eſu ligni: ⁊ ſubdit cām falſam p̄dicte
inhibitiōis. d. g ¶ Scit eī de⁹ ⁊c. Per plenitudinē ſcie.
※ Et eritis

a ¶ in ꝓmissione altitudinis ⁊ sciētie decipit simplices.
a rient oculi vestri: et eritis sicut a
¶ Circūspiciēs si q̄d in eo nōdū videret.
b dij sciētes bonū ⁊ malum. † Vi b c
a ¶ decipit͛ mulier. i. carnalitas nr̄a ỽbis serpētis. ⁊ p̲ illā adā: id est spiritus.
dit igitur mulier ꝙ bonum esset
lignū ad vescendum: ⁊ pulchrū

C rēdū ē: vtrū ab initio sua ptāte delectat⁹ discesserit ab illa soci
A etate ⁊ charitate bonoꝝ angeloꝝ: an ī sancto cetu fuerit aliq̄n
angeloꝝ iust⁹ ⁊ beat⁹. Dicit͛ ei iō cecidisse: q͛ īuidit hoī facto
ad imaginē dei: ſ; īuidia seq̄t͛ sup̲biā. Inuidēdi enī cā est sup
bia / q̄ ē amoꝛ ꝓprie excellētie. Inuidia ỽo odiū felicitat' alie
ne. Qui enī amat excellētiā / vel parib⁹
īuidet q̄ equāt͛: vel superioꝛib⁹ q̄b⁹ nō
equat͛ / vl' inferioꝛib⁹ / ne coequēt͛. Qn̄
aūt diabolū; sup̲bia deiecerit / vt natu
rā sibi bonā praua volūtate p̲uerteret /
scriptura nō dicit: ſ; ex hac hoī inuidis
se rō ōndit. ¶ Dicere aūt de angel' ꝙ ī
suo genere bti esse pn̄t / dānatiōis vl' sa
lut' incerti / q̄b⁹ nec spes eēt ꝙ aliq̄n in
ipā mutatiōe ī meli⁹ certi futuri essent:
nimia p̄sūptio ē / nisi forte dicat͛ ita cre
atos mūdanis ministerijs distributos:
vt ꝓ recte gestis accipiāt vitā beatā / de
q̄ possent eē certissimi ⁊ ei⁹ spe dici bea
ti: de q̄b⁹ si diabol⁹ cecidit: sic ē ei ꝙ cadūt hoīes a iusticia fi
dei sup̲bia sic̄. Sz asserāt duo genera āgeloꝝ q̄ possūt / vnū su
p̲celestiū / in q̄ nūq̄ fuit q̄ cecidit. Alteꝝ mūdanoꝝ / ī quo fuit.
Mihi aūt vn̄ asserāt / nō occurrit. ¶ Aug⁹. Sz nō frustra pu
Qr diabol⁹ nūq̄ ī veri tate stetit — tādū ē ab ipo creature exoꝛdio. i. ab initio tpis vel cōditionis
sue cecidisse / ⁊ nūq̄ ī ỽitate stetisse: vn̄ q̄dā in hāc maliciā libe
ro arbitrio nō eē flexū: ſ; ī hac q̄uis a deo putāt eē creatū / ſm
Job.40. illud: Hoc ē initiū figmēti dei qd fecit de⁹ / vt illudat͛ ei ab an
Alia lr̄a gelis ei⁹: et alibi: Draco iste quē foꝛmasti ad il. ei: tā q̄ pꝛimo
Ps.103. fact⁹ sit mal⁹ / inuidus / ⁊ diabol⁹ / nō volūtate depꝛauat⁹. Sz
Mar.7.g fecit de⁹ oīa bona valde q̄uis nō īdocte conet͛ ōndere: nō tm̄
p̄ma cōditiōe: ſ; etiā nūc: depꝛauat' tot volūtatib⁹ et aūsis eq̄
oīa creata ī sūma bona valde eē: nō ꝙ mali sint boni: ſ; nō effi
ciūt malicia: vt sb dei īperio oꝛdo vniuersitat' ī aliq̄ rūpat͛: cū
etiā malis volūtatib⁹ sint certi limites potestatū ⁊ pōdera me
ritoꝝ. Sz q͛ iniustū est vt nullo merito h' in aliq̄ de⁹ dānet qd
creauit: nō naturā ſ; volūtatē malā puniēdā eē credēdū ē: nec
ei⁹ nāz significatā cū dr̄: Hoc ē initiū figm̄ti dei ⁊c̄. Sz coꝛp⁹
aereū qd tali volūtati aptauit / vl' ipam oꝛdinationē ī q̄ eū etiā
īuitū fecit vtilē bonis: vl' qd p̄sciēs malū volūtate futuꝝ: fecit
tn̄ eū p̄uidēs / q̄nta de illo sua bonitate eēt factur⁹. Initiū aūt
figmēti dr̄ / nō ꝙ p̄mit⁹ ꝯdit⁹ / vel ī p̄ncipio mal⁹ cōdit⁹: ſ; cū sci
ret eū volūtate malū futuꝝ vt bonis noceret: creauit eū vt de
illo bonis ꝓdesset. Sic ei ludit͛ cū sctis ꝓficit tēptatio ei⁹. In
itiū ad illudēdū / q͛ ⁊ mali hoīes q̄s de⁹ futuros p̄sciuit vl' p̄
B uidit: creauit tn̄ ad sctoꝝ vtilitatē. Silr̄ ludit͛ cū p̄stat͛ sanct' eo
rū cōpatiōe cautela / ⁊ sub deo hūilitas et exercitatio ad tole
rādos malos / ⁊ ꝓbatio ad diligēdos inimicos. Sz ipe initiū /
q͛ p̄cedit antiq̄tate ⁊ p̄ncipatu malicie. Hoc aūt p̲ sctos ange
los facit / sicut creatas naturas administrat: subdēs eis ange
los malos / vt nō q̄tū nitunt͛: ſ; q̄tū sinūt͛ possint sic ⁊ hoīes
malos. Qd ģ putat͛ diabol⁹ nūq̄ ī ỽitate stetisse / nūq̄ beatā
vitā duxisse / ſ; ab initio cecidisse: nō sic accipiēdū est / vt malus
a bono deo creat⁹ putet͛: q͛ ab initio nō cecidisse diceret͛. Nō
enī cecidit si talis fact⁹ est: ſ; fact⁹ statim a ỽitate se auertit: ꝓ
pria ptāte delectat⁹. Beate ģ vite dulcedinē nō gustauit: q̄m
nō acceptā fastidiuit / ſ; nolēdo accipe amisit. Sui ģ casus p̄sci
sus eē nō potuit: q͛ sapiā pietat' fruct⁹ ē. Cōtinuo aūt cecidit
nō ab eo qd accepit: ſ; qd accipet / si subdi voluisset. Qd autē
Esa.14.c. Esaias ait: Quō cecidisti lucifer q̄ ma. oꝛie. ⁊c̄. et Ezech. Tu
Ezec.28.c. signaculū silitudīs ⁊c̄. Quedā ī eū: plura ī coꝛp⁹ ei⁹ ꝯueniūt.
Trib⁹ modis tēptat⁹ adam — ¶ Grego. Pꝛimū parētē diabol⁹ trib⁹ modis tēptauit / gu
la / vana glīa / auaricia / ⁊ supauit gula. Cibū vetitū comedēdū
suasit. Vana glīa cū dixit: erit' sicut dij. Auaricia cū addidit:
sciētes bonū ⁊ malū. Auaricia ei etiā altitudīs ē: cū supꝛa mo
dū sublimitas ambit͛. Vn̄ nō rapinā arbitrat⁹ ē esse se equalē
deo. Phil'.ij.a. Sz eisdē modis a scdo vict⁹ ē hoīe q̄b⁹ pꝛimū
se vicisse glīabat͛. Reliqua vide infra: Serpens decepit me.
Culpa tribus modis p̲petratur — ¶ Greg⁹. Trib⁹ modis culpa p̲petrat͛: suggestiōe / delectati
one / ⁊ ꝯsensu: p̄mo p̲ hostē: scdo p̲ carnē: tertio p̲ spm̄. Host'
enī praua suggerit: caro subijcit se delectatiōi: tādē spūs dele
ctatiōi ꝯsentit. vn̄ ⁊ serpēs praua suggessit. Eua q̄si caro dele
ctatiōi se subdidit. Adā ỽo velut spūs suggestiōe ⁊ delectatio
ne supat⁹ / assensit. Suggestiōe ģ pctm̄ agnoscim⁹: delectatōe
vincimur: ꝯsensu ligamur. a ¶ Eritis sicut dij ⁊c̄. Stra
bus. Artificiali dolo ỽba cōponit: vt si p̲ īobediētie cōtēptū
sb̄uertere nequerit: saltē ī h ꝙ fidē coꝛruperit: ⁊ ad idolatriā
suaserit / victoꝛē se glīet͛. Si aūt p̲ īobediētie cōtēptū se duxe
Mystice rit ī vtroq̄ victoꝛ existat. ¶ Mystice. Interrogata mulier rū
dit quid p̲ce

dit q̄d p̄ceptū sit. At ille: nō moꝛte m. Scit ei d. ⁊c̄. Patet his L
ỽbis p̲ sup̲biā p̲suasū eē pctm̄: q͛ dictū ē: Erit' sicut dij. Scit ei
d. ⁊c̄. vbi notat͛ tm̄ p̲suasū eē: vt sb deo nollēt eē: ſ; ī ꝓpria po
testate: ne ei⁹ legē obtēperādo seruarēt: q̄ īuideret ne se ipi re
gerēt / nō īdigētes īterno lumīe ei⁹: ſ; vtētes ꝓpria ꝓuidētia:
q̄si oculis suis ad vidēdū bonū ⁊ malū
qd ille ꝓhibuisset / sic p̲suasū ē: vt ptātē
suā nimis amarēt: ⁊ q͛ pares deo esse
voluerūt: medietate sua q̄ deo subiecti
coꝛpa habebāt subiecta / tā q̄ fructu ar
boꝛis ꝯstitute ī medio padisi male vtē
tes: amiserūt qd acceperāt: q͛ vsurpa †33.q.5.c.
uerūt qd nō acceperāt. i. vt p̲ suā ptātē mulier.2.
deo ñ regēte beati eēnt. Nullo ei regē et.c. adā
te p̲ suā ptātē sol⁹ de⁹ beat⁹ ē. b ¶ Vi ibidem
dit igit͛ ⁊c̄. Isido. Quō videbant si Questio
clausi erāt oculi. Sz dictū ē: vt ītelliga
m⁹ eoꝝ oculos aptos fuisse postq̄ d fru
ctu comederūt: q̄b⁹ se nudos videbāt:
⁊ displicebāt. i. oculos astutie q̄bus simplicitas displicet. Luz
q̄s enī ceciderit ab ītima luce ỽitat' / nihil ē vn̄ sup̲bia placere
velit / nisi fraudulētis simulatiōib⁹: hinc enī hypocrisis nascit͛
in q̄ multū vident͛ coꝛdati q̄ decipe potuerūt / quē voluerunt.
¶ Grego. Vidit igit͛ ⁊c̄. Ne ī lubrica cogitatiōe ỽsemur / nō Visus reprimend⁹
debem⁹ ītueri qd nō lz cōcupisci: vt enī mūda mēs ī cogitati
one seruet͛ / a lasciuia voluptat' sue ỽuādi sūt: ⁊ repm̄ēdi oculi
q̄si q̄dā raptoꝛes ad culpā. Nō eua lignū tetigisset / nisi pri⁹ in
caute respexisset: pēsandū ģ q̄tū ab illicit' visū debeam⁹ restrī
gere / q̄ moꝛtalit͛ viuim⁹: ſ; etiā mat͛ viuētiū p̲ oculos ad moꝛ
tē venit: hinc sb iudee voce (q̄ exterioꝛa vidēdo cōcupiscēs bo
na īterioꝛa p̲diderat) ꝓpheta dicit: Tre.iij.f. Ocul⁹ me⁹ dep̲
dat⁹ ē aīam meā. Cōcupiscens enī visibilia / īuisibiles ỽtutes
amisit / ⁊ p̲ oculū coꝛpis p̲tulit p̄dā coꝛdis. Ad custodiēdū ergo
coꝛdis mūdiciā: exterioꝝ quoq̄ sensuū disciplina sernāda est.
¶ Isidorus Mystice. Deditq̄ viro suo qui come. et apti Mystice
sunt oc. a. ⁊c̄.

¶ Nico. de lyra

a ¶ Et eritis sicut dij. Nō restricti aliq̄ inhibitiōe: nec
alicui subiecti. b ¶ Scientes bonū et malū. i. scientes p̲
vosmetipsos quid expediat vobis agere / et nō ex aliq̄ instru
ctione. Et nota ꝙ nō dixit erit' dij absolute: sed sicut dij: quia Nota
nō pꝛomisit eis equalitatē diuinā quod erat manifeste impos
sibile et p̲ cōsequēs incredibile: sed ꝓmisit eis quādā similitu
dinē dei: q̄ cōsistit in nō subijci obedientie alterius: et habere
quādā excellentiā scientie in oīb⁹ sibi expedientib⁹: sicut de⁹
nulli penitus subest ⁊ oīa dirigit p̲ suā sapiētiā. Sed aduer P
tendū ꝙ ſm p̄dicta mulier peccauit elatione ⁊ dubitatione an An mulier
teq̄ fructū comederet ꝓhibitū: qd videt͛ aliquib⁹ falsū. Sed peccauit an̄
dicendū ꝙ opoꝛtet cōcedere ipam peccasse ante esum: manus esum
enī nō mouet͛ ad opus exteri⁹ nisi p̲ imperiū volūtatis / ⁊ ideo
anteq̄ manū ad lignū accipiendū tenderet / iā deliberauerat
⁊ cōsenserat mādūcare: ⁊ p̲ cōsequēs trāsgredi p̄ceptū / in quo
cōsensu p̲ficit͛ peccatū: ⁊ ideo nullū incōueniēs sequit͛ ad pre
dicta: sed mag' veritas declarat. vnde dicit Aug⁹. sup Gen̄.
Verbis serpentis mulier nō crederet a bona atq̄ vtili re diui
nitus se fuisse ꝓhibitos / nisi iam inesset eius mēti amoꝛ ꝓpꝛie
potestatis: ⁊ quedā de se sup̲ba p̄sumptio. qd dictū Aug'. nō
est sic intelligendum ꝙ superbia p̄cesserit suasionē serpentis:
sed quia statim ad dictam suasionē inuasit mentem mulieris
elatio / ex qua secuta est dubitatio et deceptio vt crederet eē ve
rum ꝙ serpens dicebat: vt p̄dictum est. Sed cōtra dicta occur Questio
rit dubiū: quia si post pꝛimū et secūdū peccatum in muliere re
mansit donum oꝛiginalis iusticie: q͛ nuditatē suam nō erubu
it vsq̄ post comestionē ligni: dicēdū ꝙ oꝛiginalis iusticia erat Originał iusticia
quedā gratia gratis data: vnde licet oēs teneant pꝛimū homi
nē foꝛmatū fuisse in iusticia oꝛiginali: tn̄ aliqui dicūt ꝙ tūc nō
habuit gratiā gratum facientē sed eam meruit: ⁊ ideo subtra
cta gratia gratum faciente p̲ peccatum mulieris potuit stare
oꝛiginalis iusticia: vsq̄ quo deus auferre voluit in penā co
mestionis ligni: sicut cōminatus fuerat: immo opoꝛtet dicere
ꝙ tā adā q̄ eua peccauerūt actu interioꝛi anteq̄ tolleret͛ illa
oꝛiginalis iusticia: īmo etiā eua actu exterioꝛi / q͛ pꝛius come
dit q̄ daret viro suo: ⁊ tn̄ neuter erubuit nisi post comestionē
viri. Gratia autē gratis data potest remanere cū peccato etiā Gr̄a gratis data
moꝛtali: licet gratia gratū faciens tollat͛: cui⁹ subtractio ab ho
mine nō p̲cipit͛: quia nescit homo vtrū amoꝛe vel odio dign⁹
sit Eccs.ix.a. c ¶ Vidit igit͛ mulier ꝙ bo. eēt. Hic de
scribit͛ a⁹ transgressionis. i. q̄tum ad actum exterioꝛē ipsius
mulieris et

g ſunt oc.a.⁊c. de ꝗbus dictū eſt: Tūc viderūt ꝙ nudi eēnt: ocul'
k ſcꝫ ꝑuerſis: qbꝰ nuditas.ſ.ſimplicitas erubeſcenda videbat: vt
ergo nō eēnt ſimplices/fecerūt ſibi ſuccinctoria/pudēda tegen
tes.i.ſimplicitatē occultātes: de q̄ erubeſcebat aſtuta ſupbia:
folia fici pruritū ſignificāt: quam patit animꝰ cupiditate ⁊ dele
ctatiōe mētiēdi. vñ falſi dicunt q̄ iocari
amāt: qꝛ ī iocꝫ pſidet ſimlatio. Cū ḡ de/
ābularet dñs ī padiſo.i.cū ad eos iudi
cādos veniret: añ penā deābulabat.i.
mouebat in eis dei pñtia: qꝛ ſtabiles ī
pcepto nō erāt. Ad aurā pꝰ meridiē. vl'
ſm alios ad veſperā/cū.ſ. ſol eis occi/
deret: ⁊ lux īterior ꝟitat'. Audierīt vo/
Abſcōſio a deo cē eiꝰ ⁊ abſcōderūt ſe. Ille ſe abſcōdit a
cōſpectu dñi/q̄ ipm deſerit: ⁊ qđ ſuū eſt
amare īcipit: iā hēbāt opimta mēdacij:
Joh.viij.f. Qui āt loqt mēdaciū/đ ſuo
loquit. Jō ad arborē dicunt abſcōdere
ſe/q̄ ē ī medio padiſi.i. ad ſe q̄ īfra deū
⁊ ſupra corpa ordinati erāt. Ad ſe ḡ ſe
abſcōderūt: vt turbarent miſer͛ errori
bus/relicto lumīe ꝟitat͛ qđ nō erāt ip/
ſi. Particeps eī pōt eſſe hūana aīa: ſꝫ
ipa ꝟitas deꝰ incōmutabil' eſt ſup illā:
ab ea qſqs auſus: ⁊ ad ſe ꝯuſus ē/ nec
de rectore deo ⁊ illuſtratore: ſꝫ de ſuis
Pſ.41.b. moribꝰ qſi liber exultat/tenebrat mēda
cio. Qui eī loquit mēdaciū/đ ſuo loq
tur ⁊ turbat. ſm illud: Ad meipm tur/
bata ē aīa mea. a ¶ Qui comedit
⁊a.ſ.ocu.am.⁊c. Augꝰ. Ad ꝯcipi
ſcēdū.ſ.īuicē ad pcti penā morte.ſ.car/
nis ꝯceptā/vt eēt corpꝰ nō tm̄ aīale: ſꝫ
⁊ mort'. Rom.vij.d. In q̄ lex mēbroꝝ
repugnat legi mētis. Nō eī ceci erāt
facti cū ꝓhibitos fructꝰ palpātes decer
pſerāt. Luc.xxiiij.e. ſꝫ ſic in fractiōe pa
nis apti ſunt oculi diſcipuloꝝ: ⁊ cogue/
rūt eū quē cogſcere nō valebāt: ſic apti
ſunt oculi eoꝝ ad qđ ante nō patebāt:
qꝛ aīa rōnal' beſtialē motū in carne ſua
erubuit/⁊ pudorē habuit: nō ſolum qꝛ
ſentiebat qđ ante nō ſenſerat: ſꝫ etiā qꝛ
motꝰ ille pudēdus đ trāſgreſſiōe venie/
bat. Ibi eī ſenſit/vbi gr̄a neſciebat: cū
in nuditate nihil īdecēs patiebat. Ibi cōpletū eſt: Pſ.xxix.b.
Dñe ī volūtate t.p̄.de.meo ꝟtutē. Auertiſti faciē tuā a me: et
factꝰ ſū ꝯturbatꝰ. Pro hac ꝯturbatiōe ad ficꝰ vel ficulnee folia
f ꝯcurrerūt: ⁊ ſibi ſuccīctoria ꝯſuerūt: ⁊ q̄ gl'ioſa reliqrāt/pudē/
da texerūt. Nec puto eos ī folijs putaſſe aliqd q̄ ꝯgrueret tegi
mēbra pruriētia. Sꝫ occulto inſtictu ad h̄ ꝯturbatiōe impulſi
ſunt: vt tal' pene ſignificatio a neſciētibꝰ fieret: q̄ ꝯuinceret pctō/
rē facto/⁊ doceret ſcpto lectorem. b ¶ Cōſuerūt fo.fi. Al/
chui. Quia gl'iaꝫ ſimplic͛ caſtitat͛ amiſerīt: ad duplicē libidīs
pruritū ꝯfugerūt. vñ Joh.j.g. Cū eēs ſub ficu vidi te: ⁊ deſcē/
Quō deus locut갰 ade di(ſbaudis)liberare te. c ¶ Et cū audiſſent ⁊c. Augꝰ. Ea
eī hora tales ꝯueniebat viſitari: qꝛ defecerāt a luce ꝟitat͛: for
taſſis eī ītrīſecꝰ vl' effabilibꝰ vel īeffabilibꝰ modis deus ill' an/
tea loqbat/ſic angel': īmutabili veritate illuſtrans mētes eoꝝ:
vbi ē intellectꝰ/noſſe ſiml' q̄cūqꝫ ꝑ tpa nō fiūt ſiml'. Forte īquā
ſic eis loqbat: ⁊ ſi nō tāta ꝑticipatiōe diuīe ſapīe: q̄tā capiunt
angeli/ꝓ humāo tm̄ modulo minꝰ: ſꝫ in ipo genere locutiōis:
fortaſſis etiā illo q̄ fit ꝑ creaturā.ſiue ī extaſi ſpūs corpalibus
imaginibus: ſiue ipis ſenſibꝰ corpis aliq̄ ſpecie pñtata ad vidē
dū vel ad audiēdū: ſic ſolet in angel' fieri/⁊ ī nube audiri. Nūc
tm̄ qđ dei deābulātis vocē audierūt: nō niſi ꝑ creaturā factū ē/
ne ſubſtātia īuiſibilis ⁊ vbiqꝫ tota: q̄ eſt pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſancti
corpalibus ſenſibus locali ⁊ tempali motu apparuiſſe credat.
e ¶ Abſcōdit ſe ⁊c. Augꝰ. Cū deꝰ aūtit intrīſecꝰ faciē et hō
turbat/fiūt ſilia amētie: nimio timore ac pudore: occulto q̄ꝫ in/
ſtinctu nō qeſcēte: vt neſciētes facerēt/q̄ aliqd poſter͛ ſignifi/
carēt: ꝓpter q̄s hec ſcpta ſunt. d ¶ Ad aurā poſt meridiē.
Vñ hora nona chriſtꝰ ſpm̄ emiſit Mat.xxvij.e. Qui ſexta ho/
ra fuit crucifixꝰ: vt eadē hora reſtitueret hō/q̄ de padiſo eſt eie/
ctus. f ¶ In medio lig.pa. Abſcōdit ſe q̄ auerſus a pcepto
creator͛/error͛ ſui ⁊ arbitrij volūtate viuit. g ¶ Vocauitqꝫ
dñs deꝰ adā. Augꝰ. Increpādo.ſ.nō igrādo: ⁊ h̄ ad ſignifi/
catiōnē ꝑtinet: ꝙ ſicut viro pceptū eſt datum: ꝑ quem veniret
ad mulierē

ad mulierē: ita vir interrogat prior. Preceptū eī a domino
ꝑ virum vſqꝫ ad feminā: peccatū aūt a diabolo ꝑ feminā vſqꝫ
ad virum: ⁊ hec ſignificatiōibus plena ſunt: nō id agētibus
in quibus facta ſunt: ſꝫ de his id agente ſapientia dei: nunc
autem non ſignificata referimus: ſed geſta defendimus.
h Vir pmo interrogat

oculis aſpectuqꝫ delectabile: et
a ¶ mulier. ¶ carnales facilius ſeducunt.
tulit de fructu illius ⁊ comedit:
a ¶ qꝛ ꝑ delectationes carnalis ꝯcupiſcen/
tie ratio ſeducitur.
a deditqꝫ viro ſuo: Qui comedit: a b
a ¶ ꝑuerſi: qꝛ ſimplicitas pudēda videbat.
¶ ad ꝯcupiaꝫ ⁊ cognitiōeꝫ beſtial' motus.
⁊ apti ſunt oculi amboꝝ. Cūqꝫ c
a ¶ ſentiētes beſtialē motū. b ¶ gratia dei
¶ faciendo. ¶ fingendo
¶ heretici fidei ſimplicitate ſe eſſe nudos
b cognouiſſent ſe eſſe nudos con/ d
a ¶ opimēta mēdacij que pruritū carnis et
libidinis ardorem ſignificant.
ſuerunt foliā ficus: ⁊ fecerunt ſi/ e
a ¶ ſuccīctoria vl' bracas. ¶ qbꝰ ſe ſuccinge
re.i.defendere q̄rūt. b ¶ ꝑ p̄dicatores.
c bi pericomata. Et cuꝫ audiſſent f
a ¶ qꝛ in eiꝰ pcepto nō ſteterūt. b ¶ nō ſtāt͛
vel inhabitātis. ¶ ꝑ ſubiectā creaturam
vocem domini dei deambulan/
a ¶ eccl'ia. b ¶ frigeſcēte charitate ⁊ luce de
clināte ⁊ appropinquātibꝰ tenebris eoꝝ.
d tis in padiſo/ad aurā poſt meri/ g
a ¶ auertēs ſe a veritate. b ¶ ratio
c ¶ ꝯcupiſcentia
e diē: abſcōdit ſe adā ⁊ vxor eius h
a ¶ deū.ſ.deſerētes ⁊ qđ ſuū eſt amantes.
b ¶ relicta medietate in qua facti erant.
f a facie dñi dei ī medio ligni pa/
a ¶ vt redeat ꝑ penitentiā. vocat: quia non
vult mortem peccatoris.
g radiſi. Vocauitqꝫ dominꝰ deus i

Nico. de lyra

g Voce
* mulier͛ ⁊ actū exteriorē ⁊ īteriorē
viri: cū đr: Vidit igit m.⁊c. Ex q̄ pꝫ ꝙ
lꝫ mł'ier ex verb̄ ſerpēt͛ fuiſſet pncipa/
lit decepta: tm̄ ad pficiēdū opꝰ exteriꝰ
fuit allecta ex pulchritudine ⁊ ſapore
fructꝰ. a ¶ Deditqꝫ viro ſuo. īducē
do eū ad comedēdū ſic fuerat a ſerpēte
imbuta. b ¶ Qui comedit. ſuaſiōi
mł'ier͛ aſſentiēs: nō qꝛ crederet ꝟba ſer
pēt͛ eē vera: qꝛ ī h̄ nō fuit ſeductꝰ: ſꝫ ſo
la mł'ier. ſꝫ qđ dic aplſ .i. Timo.ij.d.
Sed aſſenſit ne ꝯtriſtaret delitias ſu/
as.i. vxorē ſuā. fuit eī deceptꝰ ī alio: qꝛ
credidit pꝰ trāſgreſſionē ꝯſeq̄ veniā: ⁊
ſic in ſtatu ſuo remāere. c ¶ Et apti
Diuiſio ſūt o.am. Poſtqꝫ deſcpſit trāſgreſſi/
onē culpe: h̄ ꝯñr deſcribit īflictiōeꝫ pe
ne: ⁊ pmo q̄tū ad ſbtractiōeꝫ bōi habi
ti. ſcđo q̄tū ad īpoſitiōeꝫ mali nociui:
ibi: Et ait do.d.ad ſer. Adhuc circa p/
mū pmo deſcribit dicta ſbtractio. ſcđo
ſbtractiōis īpropatio: ibi: Vocauitqꝫ
Originał iuſticia an naturalis homini dñſ d.adā. ¶ Circa pmū ꝯſiderādū ꝙ
origīal' iuſticia ꝑ quā corpꝰ erat ſbditū
aīe ⁊ vires īferiores rōni mō ſupdicto
nō erat nālis ipi hoī: ſꝫ ex ḡtuito bñfi/
cio dei/eiꝰ tm̄ ſbtractio ꝓpt pctm̄ fuit pe
nal': ſic ſi ex gr̄a reg͛ aliqs ſblimet ad
ḡdū honor͛ ſꝫ poſtea ꝓpt pctm̄ ſuū deij
ciat: tal' deiectio pe͛a ē: ⁊ hec ſbtractio
oñdit cū đr: Et apti ſūt ocu.eoꝝ. loqt
Joſephꝰ rephēdit đ ocul' mēt͛: nō ſic ītelligēdo ſic dic Jo
ſephꝰ ꝙ añ viuebāt tm̄ vita beſtiali nō
hñtes vſū rōnis: qꝛ adā ī ſcīa pfectus
erat. Itē ꝑ eſuꝫ illiꝰ ligni magnū bonū
eiſ eueniſſet.ſ. cognitio ītellectual'. nec
vt dic Ra. Sa. ꝙ apti ſūt ocli eoꝝ ad
cogſcēdū malū: qꝛ pꝰuſ cogſcebāt bonū
tm̄: ſꝫ h̄ pꝫ falſū: qꝛ eadē ē noticia ꝯrioꝝ: ⁊ iō pꝰus hēbāt noti
h ciā ſpeculatiuā bōi ⁊ mali ſibi oppoſiti: ſꝫ nō hēbāt noticiā ex
perimētalē mali ſue trāſgreſſiōis ⁊ punitiōis/quā tūc exprimē
talit coguerīt: ⁊ iō tūc apti ſūt ocl'i eoꝝ ad cogſcēdū ſuā nudita
tē eē ꝯfuſibilē: q̄ pꝰus erat hōeſta: qꝛ ſbtracta iuſticia origīali:
ſtatī ſenſerīt rebellionē carniſ ad ſpm̄/⁊ motū īordīatū mēbro
rū: ideo ſtatī ſtuduerūt coopire ſuaꝫ turpitudinē. Vñ ſequit:
Qual' erat arbor pua/ricationis d ¶ Cōſuerūt fo.fi. Ex h̄ dicūt hebrei ꝙ ficꝰ erat arbor de
cuiꝰ fructu comederīt. e ¶ Et fece.ſi.⁊c.i. ſuccīctoria circa
lūbos. ⁊ dicit a peri qđ ē circū: ⁊ çona qđ ē corpꝰ. ptes eī ī/
feriores corpis ſūt mag͛ erubeſcibiles ⁊ maxīe genitalia: qꝛ
mag͛ mouēt ꝯ impiū rōnis: ꝓpt qđ noīant pudēda/ꝓpt qđ
etiā adā ⁊ eua abſcōderīt ſe a pñtia dñi. vñ ſeqt: f ¶ Et cū
audiſſent vo.⁊c. Iſta locutio ⁊ ābulatio dñi dei nō ē ītel/
ligēda ī forma deitat͛: ſꝫ in aliq̄ ſilitudīe creata in q̄ apparu/
it: ſic.j.legit apparuiſſe abrae ⁊ moyſi: ⁊ mult͛ alijs ⁊ locu/
tū fuiſſe eis. g ¶ Ad aurā poſt meridiē. Hoc triplicit ex
Aura pꝰ meridiē ponit. Vno mō vt ſit dermīatio loci. ⁊ ſic aura pꝰ meridiē ac/
cipit ꝓ vēto inīmedio int auſtrū ⁊ occidētē: qꝛ ſm iſtā expoſi
tionē vox dñi deābulāt͛ videbat ꝓcedere ex illa pte ex q̄ flat
vētꝰ p̄dictꝰ. Alio mō vt ē dermīatio tpiſ: qꝛ dicūt hebrei ꝙ ho
ra decia diei accidit h̄. ⁊ tūc aura ē h̄ accipiēda ꝓ vēto p̄cedēte
diuinā apparitionē. ſic Act.ij.a. Apparitionē ſpūſſcti in lin/
guis đr ſonꝰ vehemēs pceſſiſſe: ⁊ ī ſacra ſcptura ꝯſil'e legit in
pluribꝰ loc͛ ī apparitiōibꝰ diuīs. ꝙ aūt đr: pꝰ meridiē. ē deter
minatio tpis huius ſoni ⁊ apparitiōis. h ¶ Abſcondit ſe
adam. Pre verecūdia ſui pcti ⁊ nuditatis. i ¶ Vocauit/
qꝫ dominus. Hic ꝯñr ſequit ipiꝰ ade īcrepatio: cum dicit:
* Vbi es
Moralit * c ¶ Cūqꝫ cog. ſe eē nu. qꝛ pꝰ pcti ꝑpetratiōeꝫ rō pci/
pit pcti turpitudinem: ⁊ ſenſus expit delectationis puitatē.
vnde dic Boetius.ij.đ ꝯſolatiōe. Triſtes vero voluptatum
eſſe exitꝰ qſqs libidinū ſuaꝝ remiſci volet ⁊ ītelliget. Sequit:
* Et ait

a ¶ Vocē tuā au. ⁊c. Augꝰ. hiſto. Probabile eſt p congruā creaturā ſolere humanā formā hoibꝰ pmis apparere: q̄s tñ nō pmiſit aduertere nuditatē in ſuperna ſuſtollēs / niſi poſt pctm̄: cū pudendū in mēbris motū penali lege ſenſiſſent. Sic g̃ affecti ſunt / vt ſolēt homīes ſub oculis hoīm: qđ erat pena peccati: eū ſcꝫ velle latere: quē nihil latere pōt: ⁊ carnē occultare / cū corda inſpiciat. Sꝫ volētes eē ſicut dij euanuerūt ī cogitatiōibꝰ ſuis: ⁊ obſcuratū eſt cor eoꝝ īſipiēs. Sꝫ deo auertēte faciē / ſtulti fcti ſūt. Erubeſcebāt q̄dē erga ſe ipſos / ⁊ ſuccinctoria faciebāt: ſꝫ magis ab illo etiā ſuccincti videri verebāt: q̄ tāq̄ familiari tēperamēto p creaturam viſibilē afferebat ad vidēdū velut hūanos oculos. Sic enī apparebat vt hoibus tanq̄ hō loqueret: ſicut abrae ad quercū mābre: hac amicitia pudorem onerabat poſt pctm̄ / q̄ an̄ dabat fiduciam. Nec nuditatē audebāt oñdere talibꝰ oculis / q̄ diſplicebat ⁊ ſuis. Dñs g̃ nolēs pctōres punire niſi pena q̄ cogebāt erubeſcere: q̄s inq̄t indicauit tibi φ nudꝰ eēs: niſi φ ex li. ⁊c. Inde ei mors cōcepta ex dei ſnīa q̄ ſic minatus fuerat: fecit aduerti cōcupiſcibilit̄ mēbra: vbi dicti ſūt apti oculi: ⁊ ſecutū eſt

Myſtice qđ puderet. ¶ Iſi. Myſtice. Vocē tuā ⁊c. Rñdet voce eiꝰ audita ſe occultaſſe: q̄ nudus erat. Nā ſtulte rñdit: q̄ſi deo nudus diſpliceret: quē nudū fecerat. Sꝫ qđ cuiq̄ diſplicet / h̄ deo diſplicere arbitrat̄. Sublimit̄ ṽo intelligendū ē qđ dr̄: Quis enī indicauit tibi ⁊c. Nudus erat a ſimulatiōe: ſꝫ veſtitꝰ diuina luce. vñ auerſus ⁊ ad ſeipm̄ ꝯuerſus (qđ ſignificat đ illa arbore comediſſe) nuditatē ſuā vidit: ⁊ diſplicuit: quia nō habebat aliq̄d ꝓprium: ⁊ more ſupbie ſe nō accuſat φ mulieri cōſenſit: ſed in eā culpā refundit: ⁊ de aſtutia quā cōcepat: ī deū retorquet φ peccauerat. vñ addidit: Mulier quā dediſti mi. ⁊c. Proprium eſt peccātibꝰ deo tribuere velle vñ accuſant̄: qđ inde ē: q̄ ſic peccauit hō vt vellet eſſe par deo. liber. ſ. vt ille ab om̄i dñio. Qm̄ g̃ ī maieſtate illi par eē nō potuit / in pctō eū ſibi cōtendit

B facere parē: imo eū vult oñdere nocētē: ſe aūt īnocētē. Mulier aūt culpā refert in ſerpētē: q̄ſi obtēpare coegiſſet. aut ipſa potuerit ṽba ſerpēt̄ audire / ⁊ p̄cepto dei nō obedire. ¶ Grego. Vocauitq̄ deꝰ adā. Quia vidit ī culpa lapſū iā ſub pctō velut a veritatis ocul' abſcōditū: q̄ tenebras erroris eiꝰ nō approbat: q̄ſi vbi ſit pctōr ignorat / eūq̄ vocat ac req̄rit dicens: Adā vbi es? Dū vocat ſignificat q̄ ad pn̄iam reuocat: dū req̄rit inſinuat: q̄ pctōres iure dānatos ignorat. b ¶ Dixitq̄ adā: Mulier quā de. ⁊c. Augꝰ. Nō dicit peccaui. Sup-

Supbia bia enī h̄ꝫ cōfuſiōis deformitatē / nō ꝯfeſſiōis hūilitatē. Ad h̄ aūt ſcriptū ē: ⁊ īterrogatiōes ad h̄ facte: vt veracit̄ ⁊ vtilit̄ ſcriberent̄ / vt ſciamꝰ qn̄ ſupbi laborēt hodie conātes malū ī creatorē referre: ⁊ ſi q̄d boni faciūt ſibi tribuere. Mulier quā de. mi. ⁊c. q̄ſi ad h̄ data ſit / vt nō ipſa obediret viro ⁊ ambo deo.

Pctm̄ ppetrat̄ et conſūmatur ¶ Greg. in mora. li. iiij. Mulier quā de. ⁊c. Quattuor modis pctm̄ ppetrat̄ ī corde: q̄ttuor ꝯſumat̄ ī ope. In corde ſuggeſtiōe delectatiōe: ꝯſenſu / ⁊ defenſiōis audacia. Suggeſtio fit p adūſariū. Delectatio fit p carnē. Cōſēſus p ſpm̄. Defenſiōis audacia p elationē. Culpa enī q̄ terrere mētē debuit: extollit. vñ ⁊ ſerpēs ſuaſit: Eua delectata ē. Adā cōſenſit q̄ etiā req̄ſitꝰ / culpā ꝯfiteri p audaciā noluit. Sic q̄tidie hoſt' occultꝰ ſuggerit. Eua. i. carnalis ſenſus delectatiōi ſe ſbſternit. Adā mulieri p̄poſitꝰ ꝯſenſit / q̄ ſpūs. i. rō a rectitudine infirmatꝰ inclinat̄. Adā req̄ſitꝰ cōfiteri culpā noluit: q̄ ſpūs peccādo a ṽitate diſiūctꝰ / eoipō ī ruine ſue audaciā nequiꝰ declinat. Adā p timorē ſeipm̄ abſcōſurꝰ fugerat: ſꝫ tñ timēs tumebat. Cū ei ex pctō pena metuit̄: ⁊ amiſſa dei facies nō amat̄: timor ex tumore ē nō ex hūilitate. Supbit enī q̄ pctm̄ / ſi liceat impune nō de-

Nota ſerit. Iiſdē etiā q̄ttuor modis pctm̄ ꝯſūmat̄. In ope priꝰ latēs culpa agit̄. Poſt etiā ſine ꝯfuſiōe aperit̄. Dehinc ī ꝯſuetudinē ducit̄. Ad extremū falſe ſpei ſeductiōe / vel obſtinatiōe miſere deſpatiōis nutrit̄. ¶ Augꝰ. Et dixit. d. d. ad mu. Nec iſta cōfitet̄ pctm̄: ſꝫ refert ī alteꝝ / in impari ſexu / pari faſtu. Ex his tñ natus

a ¶ ṽba increpātis ⁊ ad cōfeſſionē cogēt' et nō ignorātis. ¶ q̄ſi in quāta miſeria.

adā / et dixit ei: vbi es? Qui ait: a b

a Vocē tuā audiui ī paradiſo ⁊ ti-

a ¶ ſtulte q̄ſi diſpliceret nudus q̄ talis fuerat factꝰ. ¶ nō abſcōdit̄ vt eiꝰ ſcelera dñs nō videret: ſꝫ vt ſe indignū eiꝰ aſpectu oſtēdat. Artabāt̄ enī duplici verecūdia: q̄ nūc primū obſcenū motū in mēbris ſentiebāt ⁊ q̄ ꝓpter trāſgreſſionē h̄ ꝯtigiſſe ſentiebāt.

mui eo φ nudus eſſem ⁊ abſcō-

a ¶ .i. quis te ad h̄c informitatē adduxit niſi φ p̄ceptū meū nō obſeruaſti.

di me. Cui dixit: Quis enim in- c

dicauit tibi φ nudus eſſes / niſi d

φ ex ligno de quo preceperam

tibi ne comederes comediſti?

¶ nō humilit̄ cōfitēs: ſꝫ ſupbe ſe excuſans et in auctorem mulieris culpā retorquēs.

b Dixitq̄ adā † Mulier quā dedi- e

ſti mihi ſociā / dedit mihi de ligno ⁊ comedi. Et ait dñs deꝰ ad †

mulierē: † Quare h̄ feciſti? Que

¶ ſimiliter ſupbe ſe excuſat: ⁊ in cōditorem ſerpentis iactat culpam.

reſpōdit: Serpens decepit me

c ⁊ comedi. Et ait dominꝰ deus f

tñ natus dauid dicit vſq̄ in finē ſeculi: Ego dixi dñe miſerere mei: ſana aīam meā q̄ peccaui tibi: h̄ ab iſtis dicēdū fuit: ſꝫ nō dū pctōꝝ cōciſe ceruices reſtabāt. Labores ⁊ dolores mort' / ⁊ cōtritio ſeculi. ⁊ gr̄a dei q̄ ī tpe ſubuenit: docēs afflictos nō de ſe p̄ſumere. Serpēs decepit ⁊c. q̄ſi cuiuſlibet pſuaſio p̄ualeat di p̄cepto. ¶ Augꝰ. Serpēs de. Quō his ṽbis. i. Scit enī deꝰ φ ī q̄cūq̄ ⁊c. crederet deum ſe a re bona ⁊ vtili ꝓhibuiſſe: niſi ineſſet menti eius amor ille ꝓprie ptātis: ⁊ de ſe ſupba p̄ſūptio / q̄ p tētationē fuerat cōuincēda aut perimēda. Deniq̄ nō cōtenta ſuaſione ſerpētis / aſpexit lignū bonū eſu: ⁊ decoꝝ aſpectu: nec credēs īde ſe poſſe mori: forte putauit deū aliciꝰ ſignificatiōis cā hec dixiſſe: Si māducaueritis. m. m. Ideo manducauit ⁊ dedit viro ſuo: fortaſſis cū aliq̄ ſuaſiōe quā ſcriptura ītelligēdā reliq̄t. Vel fortaſſe nō fuit ſuaderi neceſſe / cū eo cibo nō videret eā mortuā eē. ¶ Augꝰ. No-

Ps. 40. a

tādū φ nō diabolus eſt pmiſſus feminā tētare niſi p ſerpētē: nec virū niſi p feminā. Serpēte eī velut organo vſus eſt: mouēs naturā eiꝰ ad exprimēdos ſonos ṽborū ⁊ ſigna: q̄bꝰ ſuā mōſtraret volūtatē. In muliere ṽo q̄ rōnal' erat nō eſt ipē locutꝰ ſꝫ pſuaſio eiꝰ: q̄ſ quis inſtinctu adiuuaret iteriꝰ: qđ p ſerpētē gerebat exteriꝰ. Serpēs g̃ nec ṽba intelligebat / nec rōnalis eſt facta. Nō enī ṽbis marſoꝝ ſerpētes trahūt̄ de latebris / diabolica vis eſt: qđ pmittit̄ ad primi facti memoriā vt ſciat̄: q̄ ſit ei cū h̄ genere familiaritaſ. Callidiſſimꝰ dictꝰ ē ſerpēs: ꝓpter aſtutiā diaboli. Locutꝰ ē aūt ſicut aſina balaam. Nu. xxij. f. Sꝫ h̄ diabolicū / illud angelicū. Boni enī ⁊ mali angeli ſilr̄ opantur: ſic̄ moyſes ⁊ magi pharaōis. Hic

Nota

† 33. q. 5. c. Adam

Marſi ſerpētes domant

† De peni. diſ. 1. c. ſerpens

aūt q̄rēdū ē: vtrū ab initio ſua ptāte delectatꝰ / diſceſſerit ab illa ſocietate ⁊ charitate bonoꝝ angeloꝝ: an ī ſancto cetu fuerit aliq̄n āgeloꝝ iuſtꝰ ⁊ beatꝰ? Dicit̄ eī iō cecidiſſe: q̄ inuidit hoī facto ad imaginē dei: ſꝫ īuidia ſeq̄t̄ ſupbiā. Inuidēdi enī cā ē ſupbia: q̄ ē amor ꝓprie excellētie. Inuidia ṽo odiū felicitat' aliene. Qui eī amat excellētiā: vl' paribꝰ īuidet q̄ equat̄ / vl' ſuperioribꝰ q̄bꝰ nō equat̄ / vel īferioribꝰ ne coequēt̄. Qm̄ aūt diabolū ſupbia deiecerit: vt nām ſibi bonā p̄ua volūtate puerteret: ſcp̄tura nō dicit ſꝫ ex hac hoī īuidiſſe rō oñdit. ¶ Achu. Pctm̄ angeli tacitū / hoīs patefactū: q̄ illđ īcurabile / h̄ curatū. ¶ Strabus. Vidit igit̄ ⁊c. Aperte inexcuſabilis oſtēditur: cui licuit ſub tali deliberatiōe dolos inimici aduertere. c ¶ Et ait dñs deꝰ ⁊c. Tota hec ſnīa figurata ē. Vbi credēdū tamē omnia dicta eſſe. Serpens nō interrogat̄ quare fecerit: quia nō ipē ꝓpria voluntate ⁊ natura fecit: ſed de illo diabolus ⁊ p

Queſtio

Inuidia

D

¶ Nicolaus de lyra

* a ¶ Vbi es? Nō ex ignorātia ē q̄ſtio: ſꝫ vt ex rñſiōe ade cōuenientiꝰ fiat īcrepatio. b ¶ Qui ait: Vo. ⁊c. Ex dict' pꝫ lr̄a. Seq̄t̄: c ¶ Quis ei īdi. ⁊c. i. φ nuditas tua ſit erubeſcibilis? d ¶ Niſi φ ex lig. i. niſi q̄ ꝓpter trāſgreſſionē p̄cepti mei ablata ē a te originalis iuſticia: p cuiꝰ ſubtractionē facta ē cōfuſibil' nuditas tua: ſic̄ eī . dr̄. ij. phyſi. Idē p ſui p̄ntiā ⁊ abſentiā ē cā ꝯrioꝝ: ſic̄ nauta p ſui p̄ntiā ē cā ꝯſeruatiōis nauis: ⁊ p ſui abſentiā ē cā piclitatōis: ⁊ eodē mō donū original' iuſticie p ſui p̄ntiā ī hoīe faciebat nuditatē honeſtā: vt p̄dictū ē: q̄ p ſui ſbtractiōeꝫ facta ē ꝯfuſibil'. e ¶ Dixitq̄ adā ⁊c. Recurrit ad pctī ſui excuſationē: q̄ fac̄ ad eiꝰ aggrauationē. volebat enī quodāmō pctm̄ ſuū retorq̄re ī deū q̄ ſibi dederat vxorē: ⁊ eodē modo mulier excuſando ſe p ſerpentē q̄ fuerat creatus a deo: ⁊ pꝫ littera. Sed eſt hic cōſiderādū φ ante cōdēnationē īterrogauit virū ⁊ mulierē: vt pꝫ in littera: q̄ nullus ē cōdemnādus ante inquiſitionē. ſerpentē aūt nō īterrogauit: q̄ diabolus q̄ in ſerpente loq̄bat̄ iā p pctō ſuo fuerat cōdēnatꝰ ⁊ de celo empyreo deiectꝰ. f ¶ Et ait dñs ⁊c. Hic deſcribitur inflictio *

Phs ſecūdo phyſi.

Excuſatio ade

Nota

Diuiſio

* † ¶ Et ait do. ⁊c. Serpēs igit̄ ex hoīm deceptiōe maledicit̄: nā ex h̄ pena demōis augmētat̄: ſicut gl̄ia ſctōꝝ angelorum ex hoc

Moralit̄

bolus ⁊ ꝑ illū ⁊ in illo: ꝗ iā ꝓ impietate ⁊ ſupbia eťno igni de ſtinatꝰ fuerat. Ad ipm̄ ꝙ refert̄ qđ ſerpēti dr̄: ⁊ q̄lis humano generi futurꝰ ſit oñdit̄. ¶ Myſtice. Et ait do. de. a. ſ. Ser/pēs nō īterrogatꝰ ꝓoꝛ excipit penā / ꝗ nec ꝯfiteri pōt / nec hꝫ ꝗ ſe excuſet. Sup pectꝰ t. g. ⁊c̄. Scđm aliā editiōeꝫ. Pectore ⁊ vētre repes / qđ in colubro adūtit̄: ⁊ ex ipſo ad inimicū īuiſibilē locutio figura/tur. In pectore ſupbiā ſignificat: in ꝗ ī petꝰ animi dñat̄. Carnale deſideriū ī vētre / ꝗ mollioꝛ ps ī coꝛpe: ⁊ qꝛ his ſer pit q̄s vult decipe: dictū ē: pectore ⁊ vē tre repes: ⁊ ter. co. cū. d. v. id ē: oībꝰ q̄/bꝰ habes ptātē an̄ vltimā iudicij penā. đ hac em̄ vita gaudet ⁊ gl'iat̄. Et t̄rā c. duplr̄ ītelligit̄. Vel ad te ꝑtinebūt q̄s t̄rena cupiditate decipies. Vel tertiū tētatiōis genꝰ figurat̄ / qđ ē curioſitas. Qui em̄ t̄rā māducat / ꝓfunda ⁊ tene/broſa penetrat: ⁊ tm̄ tꝑalia atqꝫ t̄rena. Nō ponunt̄ inimicitie int̄ ſerpētē ⁊ vi/rū / ſꝫ mulierē: qꝛ a diabolo nō tempta/mur / niſi ꝑ aīalē ꝑtē: ꝗ ml'ierꝭ imaginē ⁊ exēpluꝫ in vno hoīe oñdit. Int̄ ſemē diaboli ⁊ mulieris inimicitie ponunt̄. Semē diaboli / ꝑua ſuggeſtio. Mulie ris fructus boni opis ꝗ ſuggeſtiōi reſi ſtit. Idō obſuat plātā mulierꝭ vt ſi in il/licita labat̄ / delectatio illā capiat. Illa obſuat caput eiꝰ: vt ipm̄ initiū ſugge/ſtiōis male excludat. a ¶ Supra pe ctus t. ⁊c̄. Hiero. Vetre. Lxx. addi/derūt: ſꝫ in hebreo habet̄ pectus tm̄: vt calliditatē ⁊ verſutiā cogitationū eius aperiret. i. ꝙ oīs greſſus eiꝰ neq̄tie eſt ⁊ fraudis. ¶ Grego. in moꝛal'. li. xx. Pectore ⁊ ventre re. Maluꝫ luxurie aut cogitatōe ꝑpetrat̄: aut oꝑe. Poſtꝗ em̄ cū ab effectu oꝑis expellit̄: ſecreta cogitatiōis polluere molit̄. Ventre re pit: dū lubricꝰ ꝑ mēbra hūana ſibi ſubdita / luxuriaꝫ exercet in oꝑe. Serpit pectore: dū polluit ī cogitatiōe. Sꝫ qꝛ ꝑ cogitatiōnē ad oꝑa venit̄: ꝓus pectore ⁊ poſt vētre deſcribit̄ repere. b ¶ Inimicitias ponā in. ⁊c̄. Gregꝰ. ī moꝛal'. Caput ſer pētꝭ ꝯterere: ē initia ſuggeſtiōis manu ſollicite ꝯſideratiōis a coꝛdis aditu extirpare: ꝗ cū ab initio dep̄hēdit̄ / ꝑcutere cal/caneo molit̄: qꝛ quē ꝓma tēptatiōe nō ꝑcutit / decipe ī fine tē/dit. Si aūt coꝛ ī tēptatiōe coꝛrūpit̄: ſeq̄ntis actiōis medietas ⁊ terminꝰ ab hoſte poſſidet̄: qꝛ totā ſibi arboꝛē fructus ferre ꝯſpicit: quā veneni dēte ī radice vitiauit. ¶ Hiero. Ipa ſua bit ca. t. ⁊ tu ſer. eiꝰ calcaneū. Meliꝰ in hebreo habet̄: Ipa cō teret caput tuū: ⁊ tu ꝯteres calcaneū eiꝰ: qꝛ ⁊ nr̄i greſſus ꝑpe diunt̄ a colubro: ⁊ dn̄s ꝯteret ſathā ſb pedibꝰ eiꝰ. c ¶ Mu/lieri qꝫ ⁊c̄. Augꝰ. Hiſto. Hec figurate ⁊ ꝓphetice meliꝰ in telligunt̄. Sꝫ qꝛ doloꝛ ⁊ gemitꝰ parturietꝭ đ coꝛpe moꝛtꝭ eſt / ꝗ trāſgreſſiōe ꝯcepta ē: refert̄ ⁊ hec pena ad ꝓpꝛietatē lr̄e. Sꝫ qđ dictū ē: Sub viri ptāte eris: ⁊ ip. d. t. Vidēdū ē quō ꝓpꝛe poſſit accipi. Sic em̄ ⁊ an̄ pctm̄ facta ē / vt vir ei dñaret̄: ⁊ ad eū ꝯūſa ſuiret. Sꝫ pōt ītelligi hāc ſuitutē potiꝰ eſſe ꝯditiōis ꝙ̄ dilectiōis: vt etiā tal' ſeruitꝰ ꝗ poſtea hoīes ſuirēt hoībꝰ / đ pena pctī oꝛta repiat̄: pn̄t igit̄ ꝯiuges ꝑ charitatē ſuire inui/cē. Sꝫ ml'ier ī viꝝ dñari nō ꝑmittit̄: qđ niſi caueat̄ / depꝛauabit̄ natura ⁊ augebit̄ culpa. d ¶ Multiplicabo erū. ⁊c̄. Mai feſtū ē ml'tiplicatos eē doloꝛes ml'ierꝭ atqꝫ ſuſpiria. Sꝫ ſacr̄m magnū ē. Nemo ei a voluptate carnali abſtiet ꝗ nō patiat̄ ī

☞ exoꝛdio dolo

Margin: Myſtice — Inimicitie inter ſerpē/tē et mu/lierem — Caput ſer/pentis con/terere — Hiſtoria. — Sub ptāte viri mulier

a ¶ diabolū ꝗ occulte ſerpit: ſicut eni ꝑ ſer/pētē loqbat̄: ita in ſerpēte maledicit̄.
ad ſerpētē: Quia feciſti hoc: ma/ a b
ledictus es inter omīa animātia c
a ¶ ſupbiā: qꝛ in pectoꝛe impetus animi do minat̄. ¶ in quo doli ⁊ inſidie
a ⁊ beſtias terre. Supra pectꝰ tu/ d
a ¶ in hebreo hꝫ aſphar. i. fauillā vel pulue rem. ¶ pctōꝛes. ¶ terrena opera.
um gradieris ⁊ terram comedes e
¶ dum poteſtatē habes decipiendi
b cūctꝭ diebus vite tue. Inimici/ f
a ¶ partē aīalē qua tētat. ¶ eccl'iaꝫ. ¶ ge/nus hūanū. b ¶ prauā ſuggeſtionē ⁊ oēꝫ iniq̄tatē. ¶ oꝛiginale pctm̄.
tias ponā inter te ⁊ mulierē: ⁊ ſē
a ¶ fructū ꝗ eſt chꝛiſtus ¶ fructū boni ope ris. b ¶ eccl'ia. c ¶ reſurgēte chꝛiſto.
mē tuū ⁊ ſemen illius. Ipā con/ g
a ¶ Qđ ē moꝛs: vn̄: Sup aſpidē ⁊ ba. am. ¶ initiū ſuggeſtiōis. b ¶ vt capias eam. ¶ i. ſupplātabis chꝛiſtū vt moꝛiatur.
teret caput tuū: ⁊ tu inſidiabe/ h
a ¶ ſi ī illicita labat̄: vel fini cui marie inſi/diat̄ diabolꝰ. b ¶ Hiſto. ptꝫ. ¶ ꝗ ſignifi/
c ris calcaneo eiꝰ. Mulieri qꝫ di/ i
cat illā ꝑtē aīe: ꝗ gaudet carnalitate.
d xit: Multiplicabo erumnas tu/ k

Nicolaus de lyra

✱ bit̄ inflictio pene ꝙ̄tū ad īpoſitiōeꝫ mali nociui. Et ꝓmo ꝙ̄tū ad ſerpentē. ſcđo ꝙ̄tū ad mulierē: ibi: Mulieri qꝫ dixit. tertio ꝙ̄tū ad hoīeꝫ: ibi: Ade vo dixit. ¶ Circa ꝓmū ꝯſiderā dū ꝙ ſicut ꝑ ſalutē hominū auget̄ gloꝛia ſanctoꝝ angeloꝝ ꝑ quos incitant̄ hoīes ad bonū: ita ecōtrario ꝑ dānationē ho/minū maloꝝ auget̄ pena demonū eos tēptantiū: verūtamen ꝓpter nimiā inuidiā ꝗ demones toꝛquent̄ / eo ꝙ vident homi/nes poſſe ꝑuenire ad beatitudinē ꝗ. ſ. ipi ꝓuati ſunt: nō dimit tūt homines tēptare: lꝫ ſciant ex damnatiōe hominum ſuā pe nam in futuro creſcere: ſicut de inuido narrat̄ qui petijt ſibi vnū oculū erui: vt ꝓximo ſuo cui inuidebat duo oculi eruerē/tur. Erant em̄ in vna ciuitate duo homines quoꝝ vnus erat nimis nota/

nimis notatus de cupiditate / alius de inuidia: ꝓpter qđ domi/nus ciuitatis qui erat valde prudens / ipis vocatis dixit ꝙ pe/terēt ab eo quid vellēt: adiūgens ꝙ ille qui ꝓmo peteret / ſuam petitionē haberet: alius vero duplū / tūc cupidus nolebat pꝛi/mo petere / motus cupiditate dupli boni habēdi: ſil'r nec inui/dus / ne ſocius ſuus plus haberet ꝙ̄ ip/ſe. Tādē cū dn̄s vrgeret eos ad peten/dū: inuidus petijt vt ſibi vnus oculus erueret̄ vt ſociꝰ ſuꝰ duos amitteret: qđ factū ē / ⁊ ſic punita ſunt eoꝝ vitia: ſic de mones tēptāt ex inuidia hoīes: lꝫ nō ignoꝛēt eoꝝ penā in futuro creſcere ex hoīm dānatiōe. hoc igit̄ malū denūciat deus ipi diabolo cui in ſerpēte loq̄bat̄. a ¶ Quia feciſti hoc. īducēdo hoīes ad pctm̄. b ¶ Maledictꝰ es. qꝛ ex hꝰ creſcet pena tua. c ¶ Inter oīa ani/mātia ⁊c̄. ꝑponit ei bꝛuta aīalia: non ꝙ̄tū ad ꝯditionē nature: ſꝫ qꝛ ſeruaue/rūt ſtatū ſuū / qđ nō fecit diabolus: et hꝰ eſt magna pena ſupbo / ꝙ inferioꝛa ⁊ vi lia ei ꝑponant̄. d ¶ Sup pectꝰ tuū gradieris. Scđm Augꝰ. ꝑ pectꝰ hꝰ ītel ligit̄ ſupbia: quia diabolus incedēs ad ſuaſionē hoīm / a ſupbia incipit ꝗ in om ni pctō includit̄. vn̄ ⁊ Eccl'. x. b. dr̄: Ini tiū oīs pctī ſupbia. e ¶ Et terrā co/medes cū. i. hoīes terrena diligētes ī coꝛpoꝛab tibi eos decipiēdo. f ¶ Ini micitias po. īter te ⁊c̄. Scđꝫ Augꝰ. per mulierem intelligit̄ hic rō inferioꝛ / ⁊ ꝑ ſemē eius oꝑatio bona. Per ſemē aūt demonis intelligit̄ ſuggeſtio eius praua. Per hoc ergo qđ dicit̄: Inimi/citias ponā ⁊c̄. oſtendit dominꝰ ꝙ dia/bolus mediāte ſuggeſtiōe praua oppu/gnat rōnē inferioꝛem / ꝗ mulier dr̄: vt ſi ꝯſentiat delectatiōibus: ⁊ ꝑ eā deijciat rōnē ſupioꝛē que ꝑ virū deſignat̄: ⁊ ſic diabolus inſidiat̄ calcaneo eius: quia nō oppugnat eam niſi a ꝑte inferioꝛi / ſenſualitati delectabilia ꝓponēdo. g ¶ Ipa cō/teret ⁊c̄. In ꝓncipio tēptatiōis reſiſtēdo. Alij aūt ſancti expo/nunt de beata virgine ab illo loco: Inimicitias ponaꝫ inter te ⁊ mulierem: nō iſtam euam ſed aliā ab ea deſcendentem. ſ. vir/ginē mariā ꝗ eſt īfeſta demonibꝰ. vn̄ Cantꝭ. vij. a. dicit̄: Ter/ribilis eſt vt caſtroꝝ acies oꝛdinata. Et ſemen tuū. i. alios an/gelos malos: qui dicunt̄ ſemen eius ꝓpter ſimilitudinē natu/re ⁊ malicie. Et ſemē illius. ſ. chꝛiſtū ꝗ eſt marie naturalis filiꝰ. Ipa ꝯteret caput tuū: quia ꝑ ipaꝫ mediāte filio ſuo / ptās demo nis ē ꝯtrita. h ¶ Et tu iſidiaberis ⁊c̄. Quia diabolus tē/ptauit chꝛiſtū exterius tm̄modo ſuggerendo: ꝗ quidē tenta/tio nō fuit vitiū in tēptato: ſed virtutis exercitiū: ⁊ eodem mo/do credendū eſt de virgine. Alij vero exponūt lr̄am de ſerpen te materiali: nō de demone ab illo loco / Et ait dominus ad ſer pentē: quia feciſti hoc. i. quia fuiſti inſtrumentū huius malefi/cij. ſicut Leuit̄. xx. c. Iumentū cū quo aliquis coierit ꝑcipit̄ oc cidi cū eo. Maledictus es inter oīa aīantia: qꝛ ſm̄ ipos ille ſer pens ꝓus habebat foꝛmā ⁊ faciē gratioſam ſup oēs beſtias et factus eſt hoꝛribilioꝛ oībus. Sup pectus tuū gradieris: qꝛ ſm̄ iſtos ꝓus habuit pedes ⁊ ſtaturā erectā: ſed pedes ſunt ei amo ti: ⁊ ſic reptando incedit. Et terrā comedes: ꝓus aūt lignoꝛum fructibus veſcebat̄. Inimicitias ponā inter te ⁊ mulierem ⁊c̄. quia odioſus es humane nature: ⁊ ecōuerſo. Ipa conteret ca/put tuū: quia ex quo reptādo incedit: mulier pōt caput eius cal care. Et tu inſidiaberis calcaneo eius: qꝛ nō pōt ſe eleuare ad moꝛdendū in ſupioꝛi ꝑte. Sꝫ iſta expoſitio ꝙ̄tū ad multa vide/tur irrōnabilis: ꝓmo qꝛ deus dirigeret ſermonē ſuū ad animal bꝛutū nō intelligens: ſcđo qꝛ in nullo peccauerat: ſed ſolū de/mon mouendo linguā eius: tertio qꝛ ſtatura recta nō compe/tit alicui animali ſed tm̄ homini: vt dicit poeta Ouidius in. j. metamoꝛ. Pꝛonaqꝫ cū ſpectent animalia cetera terrā. Os ho/mini ſublime dedit: celumqꝫ videre Iuſſit: ⁊ erectos ad ſidera tollere vultus. Et ideo ꝓma expoſitio que eſt Augꝰ. melioꝛ vi/det̄. i ¶ Mulieri quoqꝫ dixit. Hic ponit̄ punitio mulierꝭ in ſpeciali: ⁊ hoc ꝙ̄tū ad duo ꝓpter que mulier ꝯiūcta eſt viro. ꝓmū eſt ad ꝓcreationem ꝓlis: ⁊ ꝙ̄tū ad hoc dicit: k ¶ Mul tiplicabo erumnas tuas ⁊ cōceptus tuos. Licet autem actus generandi ſit delectabilis: tamē habet turpitudineꝫ an/

✱ nexam poſt

Margin: Inuidꝰ alteriꝰ rebus marceſſit opimis — Pecc — Ouidiꝰ pri/mo metha.

A ex ordio dolores / donec ꝯſuetudo vertatur in meliꝰ. Sed cũ ad h̄ ꝑuenerit / natꝰ eſt q̄ſi filiꝰ. i. ad bonũ paratꝰ affectꝰ ꝑ ꝯſuetudinē bonā: ſ3 priꝰ reluctatũ ē cũ dolore ꝯſuetudini male. a ¶ Sub viri ꝑtāte eris ⁊c. Hoc eſt cũ illa ꝑs aīe que carnalibꝰ gaudet: malā ꝯſuetudinē volēs vicerit / difficultatē ⁊ dolorē paſſa / ⁊ bonā peperit: cautiꝰ obtēperabit viro. i. rōni: ⁊ libentiꝰ ſeruiet iubēti / ne in ꝑnitioſa3 ꝯſuetudinē defluat. Sētētiā ṽo ī adā datā ꝑ3 q2 nemo euadit. b ¶ Maledicta. t. i. o. t. Hoc eī ip3 ꝙ quiſ3 in hac terra natꝰ difficultatē patit̄ inueniēde ṽitatis / ex corruptibili corpe h3. Corpꝰ enī qḋ corrũpit̄ aggrauat aīam: hinc dolores ⁊ triſticie / hec ꝓfert hoī terra. Spine ⁊ tribuli: punctiones tortuoſa2 q̄ſtionũ / ⁊ cogitatiões de ꝓuiſione huiꝰ vite: que niſi extirpata ꝓijciant̄ / ſuffocāt verbũ: ne in hoīe faciat fructu3: hec patit̄ q̄ colit agrũ ſuũ: donec in terram de qua ſumptus ē / redeat. i. donec hācvitā finiat. (Sap. 9. d.)

(Hiſtorice) ¶ Maledicta t̄ra ⁊c. Augꝰ. Hiſto. Hos eſſe labores hũani generis in terra nemo ignorat / ⁊ ꝙ nō eſſet: ſi felicitas q̄ erat in paradiſo teneret̄ / indubitāter cōſtat. ¶ Stra. Terra maledicit̄ nō adā: vt cuncti ꝓpter q̄s hec ſcripta ſūt terrerentur: ne ſimilia facientes ſimili pena plecterent̄. Ipē ṽo cain / q2 prime ꝑuaricationi fratricidiũ addidit maledicit̄ / cũ dicit̄: Maledictus eris ſuꝑ t̄rā ⁊c. ¶ Alchu. Terre maledixit nō aquis: q2 hō de fructu terre ꝯ̄ vetitũ mādueauit / non de aq̄s bibit: ⁊ in aq̄s erat pctm̄ abluendũ de fructu terre ꝯtractũ. Aīalia q̄3 terreſtria plus maledictiōis hñt / q̄3 aq̄tilia: q2 plus viuunt de maledicta. t. Inde chriſtꝰ poſt reſurrectionē de piſce mā / ducauit / nō de terreſtri aīalia. ¶ Grego. in mora. Maledicta. t. ī. o. t. Deus maledicit hoī peccanti / ⁊ hō maledicere prohibet̄. Sed maledictũ duobus modis d̄r: aliud probat̄: aliud improbat̄. aliud enī iudicio iuſticie: aliḋ ex liuore vindicte. Maledictũ in iudicio iuſticie ē: Maledicta. t. ī. o. t. ⁊ qḋ ad abraā d̄r: Maledicā maledicētibꝰ tibi. De eo vero qḋ fit liuore vindicte d̄r: Nolite maledicere / ⁊ alibi: Maledici regnũ dei. n. p. Viri q̄3 ſctī maledicūt nō deſiderio vindicte: ſ3 vltōe iuſticie. Intꝰ enī ſublime dei iudiciũ aſpiciunt / ⁊ mala foris exurgētia q̄ maledicto debeāt feriri coḡſcūt ⁊ non peccāt: q2 ab interno dei iudicio nō diſcordant. Hinc petrꝰ ait Act. viij. d. Pecunia t. t. ſ. ī. ꝑ qḋ enī nō ait eſt / ſed ſit. Nō indicatiuo ſ3 optatiuo modo ſe dixiſſe īdicauit. Hic helias. iiij. Reg. j. b. Si hō dei ſum deſcēdat ig. de c. ⁊ ꝯſumat vos: q̄2 tñ ſnīam rōne veritatis prolatā exitus mōſtrauit. Simon enī eterna damnatione interijt / ⁊ duos quinq̄genarios flāma cōbuſſit. c ¶ In laboribꝰ ⁊c. Rab. Spine ātea erāt: ſ3 nō vt laborē hoī īferrēt: cui poſt peccatũ fuerũt ad laborē ⁊ afflictionē / ſicut ſerpētes: ⁊ q̄cũq3 noxia añ erāt innoxia. Et notādũ ꝙ ade extrinſeca pena imponitur: Maledicta. t. in o. t. Mulieri ṽo intrinſeca / cũ d̄r: Multiplicabo e. t. ⁊c. q2 ſeducta / ſeduxit virum. d ¶ Puluis es ⁊c. Greg. Hō ita cōditus fuit: vt manēte illo decederent tꝑa: nec cũ tꝑibus trāſiret. Stabat ḡ in momētis decurrētibus: nec ad vite terminũ ꝑ die2 incremēta tendebat: q2 ſꝑ ſtāti inherebat / vbi vetitũ ꝯtigit / offēſo creatore / ire cepit cũ tꝑe. vñ: Terra es / ⁊ in terrā ibis. Statu. ſ. īmortalitatis amiſſo: curſus eũ mortalitatis abſorbuit / ⁊ ad mortē tranſeũdo didicit: ſtando q̄d fuit / cuiꝰ radicis amaritudinē q̄ſi in virgulto tenemus: q2 eiꝰ curſu3 naſcēdo ſortimur / vt ipō momēto q̄ viuimus a vita trāſeamus: dũ infantia ad pueritiā / pueritia adoleſcentiā: adoleſcentia ad iuuentutē / iuuentus ad ſenectutē: ſenectus tranſit ad mortem. e ¶ Et vo. adā no. ⁊c. Augꝰ. Verba ꝑmi hoīs hec fuerũt: qm̄ hec eſt mater oīm viuentiũ / tanq̄3 reddat cauſa3 noīs a ſe impoſiti / cur. ſ. euā vocauerit. ¶ Myſtice. Poſt pctm̄ ⁊ iudicis ſnīam vocauit adā vxorē ſuā euā: q2 ſit mr̄ viuo2 / cũ mortē ⁊ mortales fetꝰ parere meruerit. Sed illos fetꝰ ſcriptura attēdit: q̄s in dolore cũ pepit / ad viru3 ꝯuertit̄ / vt ei dñet̄. Sic enī eſt vita ⁊ mr̄ viuo2 vita ī pcīs mors d̄r. Recte ḡ ꝑs aīalis cũ ꝑ rōnē de verbo vite affectũ recte viuēdi ꝯcepit vita appellat̄ ⁊ mat̄ viuo2. i. bonorũ: q̄3uis ī dolore ⁊ gemitu male ꝯſuetudini reſiſtēs / bonā ꝯſuetudinē ad recta facta pepererit / q̄bꝰ ꝯ̄ria ſūt pcā: q̄ mortua ſolēt appellari. Mors aũt q̄ debet̄ nature: poſt pcm̄ ī tunicis pelliceis figurat̄: tādiu aũt in ꝑadiſo fuerũt / q̄3uis ſub ſnīa dānat̄ dei: donec ad tunicas pelliceas vētũ ē / huiꝰ vite. ſ. mortalitatē. Vñ aũt mors quā in corpe ſentimꝰ / ī pellibꝰ exꝑmit̄: q̄ mortuis corpibus detrahunt̄. f ¶ Fecit q̄3 ⁊c. Augꝰ. Hoc q̄3 ſignificatōis cā factũ eſt / ⁊ in factis q̄rit̄ / q̄d factũ ſit / ⁊ q̄d ſignificet: et in dictis / q̄d dictũ ſit: q̄d ve ſignificet. ¶ Stra. Ipī fecerũt ſibi ꝑizomata: vt pctm̄ ſuũ abſcōderēt. Deꝰ ṽo tunicas pelliceas / q̄bꝰ totũ eo2 corpꝰ induit: q2 ⁊ in corpe ⁊ in aīa eos iuſte dānauit. Stulta ṽo q̄ſtio eſt: q̄liter vel q̄ opante pelles ab aīalibꝰ deducte ſint / q̄rere: q̄ enī de nihilo oīa cōdidit / quō ⁊ q̄liter voluit hec fecit. g ¶ Et ait: Ecce a. ⁊c. Aug. Hiſto. Propter trinitatē pluralis numerꝰ ponit̄: ſicut ⁊ ibi / faciamꝰ ho. ⁊c. Replicat̄ igit̄ in caput ſuꝑbi ad quē venerit exitũ / qḋ a ſerpente eſt ſuggeſtũ: eritis ſicut dij: nec ſunt ṽba inſultātis dei: ſed a ſuꝑbia deterrētis alios: vidētes hoīem nō eſſe factũ q̄lē voluit: ſed amiſiſſe

(Myſtice) (†5. diſ. c. cũ enixa) (†33. q. 5. c. manifeſtũ et. c. h ima.) (†4. q. 3. c. cũ ḡ. §. ſ3 q̄ et. ĩ. ca. ſequēti) (Hiſtorice) (†13. diſ. q. 2. c. eccl'iaſtico)

a ¶ difficultate vincēde praue ꝯſuetudinis.
aꝛ conceptus tuos. †In dolore a
a ¶ ratiōis ¶ per ꝯſuetudinē bonā.
¶ vt ſpūs dñet̄ carni ¶ victa ꝯſuetudīe praua cautiꝰ obtꝑabis rōni: ne ad aliquā ꝑnitioſam conſuetudinem defluas.
a pariēs filios: et ſub viri poteſtate eris: ⁊ ipē dñabit̄ tui. Adde b
ṽo dixit: †Quia audiſti vocē vxoris tue: ⁊ comediſti d̄ lig̃ ex q̄ ꝑce
b perā tibi ne comederes †maledi c
¶ Hiero. Nō rur̄ colēdi: ſed pctō: ſic̄ in hebreo h̄r. b ¶ inueniende veritatis.
c cta terra in ōpe tuo. In laboribꝰ comedes eam cũctis diebus vite
a ¶ vicio2. ¶ punctiões tortuoſarũ queſtionum: ⁊ cogitationes de ꝓuiſione huius vite
tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi: et comedas herbas terre d e
In ſudore vultus tui veſceris f
¶ . i. donec finias hanc vitam.
pane: donec reuertaris in terram
d de q̄ ſumptꝰ es: †quia puluis es
e ⁊ in puluerē reuerteris. Et vocauit adam nomen vxoris ſue eua: g
¶ . i. vita
a ¶ reddidit cauſam quare vocauerit eā vitā ¶ animalitas ꝯuerſa ad rōnē mater eſt viuorum. i. bono2 operũ b ¶ recte factorum q̄bus cōtraria ſunt pctā que dicunt̄ mortua.
eō ꝙ mater eſſet cunctorũ viuentiũ. b
a ¶ anteq̄3 de paradiſo eijceret.
f Fecit quoq3 dominus deus i
a ¶ q̄bus ſignificat̄ mors q̄ poſt pctm̄ debebat̄ nature b ¶ q2 mortales ex mortalibus
ade ⁊ vxori eiꝰ tunicas pelliceas:
a ¶ nō ſūt ṽba īſultātis dei: ſ3 alios deterrētis a ſuꝑbia. ¶ ironia. ¶ q̄ſi nec illḋ qḋ volebat aſſecutus eſt: ⁊ ꝑdidit quod factꝰ eſt
g ⁊ induit eos: ⁊ ait: Ecce adam fa k
a ¶ trinitatis mentio inculcat̄.
ctus eſt quaſi vnus ex nobis / ſci

Nico. de ly.

nexā pꝰ pctm̄. In hebreo ꝓ ꝯceptꝰ h̄r impꝛgnatiões / q̄ ſunt laborioſe. Et erũnas tuas: q2 portādo fetũ cōceptũ / mulier patit̄ plēs labores ⁊ miſerias. a ¶ In dolore pies. Quia in partu ſunt vehemētes anguſtie: talia aũt nō fuiſſent in ſtatu īnocētie: ſ3 cōcepiſſent abſq3 turpitudine: ⁊ fetũ cōceptu3 portaſſent abſq3 erũna ⁊ labore / ⁊ pepiſſēt ſine dolore. Scḋo cōiũgit̄ mulier viro ꝓpter domeſticā vitā: ⁊ q̄tũ ad h̄ punit eam / viro ſubijciēdo dicēs: Et ſub viri ꝑtāte er̄ ⁊c. ⁊ ſeq̄t̄. b ¶ Ade ve. di. Hic ponit̄ punitio viri. Circa qḋ ſciendũ ꝙ ſic̄ in domeſtica vita m̄lier ſbijcit̄ viro: ita ad vi2 ꝑtinet ꝓcurare neceſſaria vite ꝓ ſe familia ⁊ vxore: et iō q̄tũ ad hoc punitur cũ ſubditur. c ¶ Maledicta terra in ⁊c. In quo notat̄ terre ſterilitas: que poſt pctm̄ nō produxit fructũ ꝯuenietē hoī niſi cũ cultura ⁊ labore: q̄ añ ſpōte ꝓducebat fructꝰ cōuenietes in abũdātia ⁊ ꝓduxiſſet ſi hō ī ſtatu īnocētie ꝑſtitiſſet. In hebre h̄r: Maledicta t̄ra ꝓpt̄ te. i. ꝓpt̄ pcm̄ tuũ: ꝓpt̄ qḋ īcurrit ſterilitatē / vt dictũ ē. In ſudore vultꝰ tui ⁊c. ꝑ h̄ notat̄ anxietas hoīs in labore agriculture q̄ añ pctm̄ nō opabat̄ niſi ad creatōe3 ⁊ ṽtutꝰ exercitiũ vt ꝑdictũ eſt. d ¶ Spinas ⁊ tribulos. In h̄ notant̄ īpedimēta q̄ ꝓueniũt hoīs labori ex t̄ra. e ¶ Et comedas her. ⁊c. Qui priꝰ comedebat̄ fructꝰ ꝑadiſi: ⁊ q2 iſte pene inflicte ſūt hoī ad totā vitā vſq3 ad mortē / iō ſeq̄t̄: f ¶ In ſuḋ. vul. ⁊c. P3 l̄ra. g ¶ Et vo. adā. Hic cōſeq̄nter deſcribit̄ miſerie īflicte trāſfuſio: q2 q̄les facti ſūt ꝑmi ꝑentes ꝑ pctm̄ / tales filios genuerũt: ⁊ iō dicit: Et vocauit ⁊c. Eua: qḋ nomē ſonat vitā in hebreo penalitatibus tñ ſubiectā. h ¶ Eo ꝙ mr̄ eſſet. i. oīm hoīm in hac vita mortali degētiũ: iō ſeq̄t̄ i ¶ Fecit q̄3 ⁊c. i. de pelibꝰ aīaliũ mortuo2: in ſignũ ſue mortalitatꝰ: ⁊ q2 indigebāt tegumēto ꝯ̄ intemperiem aeris loci ad quē erant eijciendi: verũtamen ante eiectionem deus improperat ade ſuam tranſgreſſionem. d. k ¶ Ecce adam factus ⁊c. Ironia eſt: ac ſi diceret / non es aſſuetus

(D)

amiſiſſe qđ factus ſit. Uidete ne forte ſumat de ligno vite ⁊c. Superiora ṽba dei ſunt: hoc aũt factũ eſt ꝓpter verba dei ſecutũ alienatꝰ eſt a vita: nõ ſolũ quã cũ angelis erat accepturus ſi ꝑſtitiſſet: ſʒ ab illa quã in ꝑadiſo habebat q̄ſi excõicatus a ligno vite/ qđ erat ei pro ſacro: ſicut in eccl̃ia ſolẽt hoĩes a ſacris viſibilibus eccleſie diſciplina remoueri.

¶ Augꝰ. Miruʒ eſt ſi adam ſpũalis erat mente q̄uis nõ corpe: quõ credidit ſerpenti/ dum diceret deũ lignum ꝓhibuiſſe: q2 ſciebat eos ſi comederẽt futuros vt deos ꝓpter ſcientiã boni ⁊ mali/ tãq̄ȝ hoc ſolũ creator creature inuideret. Sed nullo mõ credendũ eſt ſpũali mẽte ꝑditũ hoc credere potuiſſe. Unñ adam nõ eſt ſeductus ⁊c. vt ꝑ mulierem. ſ. vir ꝑuaricaret̃: ſm illud. Ro. v. c. In ſimilitudinẽ ꝑuaricatõis ade. Seductꝰ tamẽ nõ eſt. Unñ nõ ait: Mulier ſeduxit me ⁊c. ſed ipſa dedit mihi: et comedi. Illa ṽo inq̄t: ſerpẽs ſeduxit ⁊c. Ita ſalomon vir quidẽ tãte ſapiẽtie nõ in ſimulacrorũ cultu aliq̄d vtilitat̃ credidit eſſe: ſʒ mulieris amori reſiſtere nõ valuit: ⁊ qđ ſciebat non eſſe faciendũ fecit: ne mortiferas delitias cõtriſtaret. Si vxorẽ que iã ſeducta mãducauerat/ noluit adam contriſtare/ quã credebat a ſe alienatã tabeſcere: ⁊ ſine ſolatio interire: nõ quidẽ carnis ꝯcupiſcẽtia/ ſed amicabili beniuolentia/ qua ſepe deꝰ offendit̃/ ne offendat̃ amicus. Alio ꝗ̃ mõ deceptꝰ eſt q̄ȝ mulier: q̄ falſum verũ eſſe putauit.

Myſtice ¶ Myſtice. Ecce adã fa. eſt q̄. v. ⁊c Dupliciter intelligi põt. Quaſi vnꝰ ex nobis. i. deus/ qđ ꝑtinet ad inſultatione: Sicut dicit̃/ vnus ex ſenatoribꝰ. i. ſenator: vel ꝙ deus eſſet nõ natura: ſʒ creatoris ſui bñficio: ſi ſub eo manere voluiſſet. Sciẽs bonum ⁊ malũ/ quaſi poteſtatẽ dei pena ſua diſcet eſſe ĩeuitabilẽ: quã pati noluit btũs ⁊ cõſentiens ⁊ habebit ſcientiã per penã/ quã deus habʒ ꝑ ſapientiã. a ¶ Nũc ergo ne forte ⁊c. Simile dicit apl̃s. ij. Timo. ij. d. Ne forte det illis deꝰ penitentiã ad cognoſcendã veritatẽ. Uidet̃ autẽ hõ dimiſſus eſſe in labores huiꝰ vite: vt aliq̄ñ porrigat manũ ad arborẽ vite. i. ad crucẽ: ꝑ quã vita reparat̃ eterna. Prohibitio quoq̄ȝ intelligi põt: vt iuſta pena poſt pct̃m intercluſus ſit ad ſapientiã aditꝰ: donec dei miſericordia reuiuiſcat/ q̄ mortuꝰ fuerat. b ¶ Emiſit eũ ⁊c. In locũ ſibi cõgruũ ſicut plerũq̄ȝ malus cũ inter bonos viuere ceperit: ſi in melius mutari noluerit: de bonorũ cõgregatione pellit̃ pondere praue cõſuetudinis ſue. c ¶ Eiecitq̄ȝ adam Hiero. Ait. Et eiecit: ⁊ habitare fecit cõtra paradiſum voluptatis: ⁊ ſtatuit cherubin ⁊ flammeã rhõpheam/ que vertit̃ ad cuſtodiendã ligni vite viã. Alius ſenſus eſt in hebreo. Ait enĩ ⁊ eiecit dñs adam: ſcʒ ⁊ habitare fecit ante paradiſum voluptatis: cherubin ⁊ flammeũ gla. ⁊c. Nõ ꝙ adã habitare fecerit cõtra paradiſum voluptatis/ ſʒ illo eiecto ante fores paradiſi: cherubin ⁊ flammeũ poſuit gladiũ: ne q̄s poſſet ĩtrare. ¶ Augꝰ.

Hiſtorice Hiſto. Et collocauit ⁊c. Hoc ꝑ celeſtes poteſtates etiã in paradiſo viſibili factũ eſſe credẽdũ eſt: vt per angelicũ miniſteriũ ibi eſſet quedã ignea cuſtodia: nõ tamẽ fruſtra: ſed quia aliq̄d de paradiſo ſignificat ſpũali. ¶ Stra. Collocauit ⁊c. Hoc eſt per miniſteriũ angelorũ igneã cuſtodiã cõſtituit. Flammeꝰ gladius tribulatiões ⁊ dolores: ⁊ labores huiꝰ vite/ quibus nos exercemur. Uel ſentẽtia iuſte damnatiõis/ q̄ homini eſt data: q̄ ita damnatꝰ eſt: vt chriſti paſſiõe redimi poſſet. Unñ gladius ṽſatilis dicit̃/ q2 põt remoueri. Remotꝰ ẽ enĩ Enoch et Helie: ⁊ quotidie remouetur fidelibus: de hac vita ad ſupernam beatitudinem tranſeuntibus: nec dicit flammam et gladiũ/ ſed flammeũ gladiũ: Qui enĩ ad ꝑadiſum redeũt: neceſſe eſt vt igne ſpũſſancti oẽs cõcupiſcẽtias huiꝰ vite exurant: ⁊ gladio verbi dei oĩa noxia ꝑcidant. ¶ Iſið. Myſtice. Et collocauit ⁊c. Cherubin plenitudo ſcientie: hec eſt charitas/ que plenitudo legis eſt diuine. Gladius flammeꝰ: pene tꝑales: q̄ ṽſatiles ſunt: q̄m tꝑa volubilia ſunt. Ad arborẽ igit̃ vite non reditur niſi per cherubin. i. plenitudinem ſcientie. i. charitatẽ: ⁊ per gladiũ verſatilẽ. i. tolerantiam temporalem. Myſtice

a ¶ hec verba ſunt dei. ¶ apoſiopeſis: que irato ⁊ perturbato congruit.

a ens bonũ et malum. Nunc ergo a

¶ i. ſi ¶ impleto numero electorꝝ guſtaturi erãt de ligno vite: ⁊ ſic ad beatũ ſtatũ migraturi: ſed cuſtodia eſt adhibita: ne qui ĩdigni facti ſunt attingãt vlterius.

ne forte mittat manũ ſuam/ et ſu- b

¶ quod erat ei pro ſacramento.

mat etiã de ligno vitę ⁊ coẽdat ⁊

a ¶ hec dei actio ẽ. ¶ quaſi excõicãdo: ſicut modo praui emittunt̃ ab eccleſia.

b viuat in ęt̃nũ. Emiſit eũ dñs deꝰ †

a ¶ vt in hoc corpore laboraret ⁊ meritũ redeundi ſibi collocaret.

de paradiſo voluptatis vt õꝑaretur terram de qua ſumptus eſt

¶ quaſi excõmunicatum.

c Eiecitq̄ȝ adaʒ: ⁊ collocauit ante c

a ¶ angelicam poteſtatẽ

¶ plenitudinem ſcientie ⁊ charitatẽ.

paradiſum voluptatis cherubin

a ¶ penam temporalẽ vrentẽ: ſed trãſitoriã

b ¶ quia in aduentu filij remouẽdus.

et flãmeũ gladiũ atq̄ȝ verſatilem

¶ q2 reuerti nõ poſſumus niſi per hec.

ad cuſtodiendã viam ligni vitę. d

Nico. de ly.

Adã ṽo aſſecutus qđ ſerpẽs ꝓmiſit: ſʒ cõtrariũ. a ¶ Nunc ergo videte. Li videte nõ eſt de textu hebraico/ ſʒ ſubintelligit̃: ⁊ eſt modꝰ loquẽdi ſatis frequẽs in hebraico quo omittit̃ vna dictio: trãſlatio ṽo nr̃a expreſſit qđ in hebreo omittit̃ vel ſubintelligit̃. Notãdum etiã ꝙ hoc eſt verbũ dei ad angelos per quorꝝ miniſteriũ homo ꝑmus eiectus eſt extra paradiſum. Sequit̃: b ¶ Et ſumat ⁊c. Cum hõ incurriſſet iam neceſſitatẽ moriendi vt ꝑdictũ eſt: lignũ vite iam nõ poterat vitã eiꝰ ꝑpetuare: poterat tñ ex ſua bonitate ipſam ꝓlongare: ⁊ iſta ꝓlongatio noĩe eterni ſignificat̃: ſicut in Ps. Montes eterni noĩant̃ ꝓpt̃ lõgitudinẽ durationis: vñ ⁊ in hebreo dr̃: et viuat in ſeclʒ: qđ ſignat tꝑs lõgũ. c ¶ Eiecitq̄ȝ adã ⁊c. Iſtđ dupliciter exponit̃ ſm duplicẽ opinionẽ ſuꝑ poſitã de ſitu paradiſi terreſtr̃. Scđm enĩ illos q̄ dicũt ꝙ eſt ſub equinoctiali circulo/ gladius flãmeus intelligit̃ ȝona torrida inter habitationem noſtrã ⁊ paradiſum: ⁊ dicit̃ ṽſatilis: quia ſol per quẽ cauſat̃ ibi caliditas imptrãſibilis appropinq̄t ad nos ĩ eſtate: ⁊ hyeme elongat̃. Per cherubin aũt ĩtelligit̃ angelica cuſtodia: ꝑ quã tota natura corporea adminiſtrat̃: ⁊ maxime motꝰ orbiũ h d ¶ Ad cuſtodiẽdã viã ⁊c. Ne hõ ĩde eiectꝰ poſſʒ illuc redire: nec aliq̄s aliꝰ adire. Scđm ṽo illã opinionẽ q̄ ponit paradiſum terreſtrẽ circa tropicũ cancri: ꝑ gladiũ flãmeũ intelligit̃ aliq̄s ignis materialis/ ibi: factꝰ a deo ⁊ oriẽs de terra: ſicut dicit̃ de mõte ethne q̄ cõtinue ardet: ⁊ ſignificat̃ nomĩe gladij: q2 ignis aſcẽdens ſurſum in ſuꝑiori ꝑte acuit̃ ad modũ gladij. Per cherubin aũt intelligit̃ natura angelica: vt ꝑdictũ eſt: Ad cuſtodiendã viam: q2 ille ignis eſt ante introitũ ꝑadiſi ꝓhibẽs acceſſũ hoĩs ad ipm̃.

Moralit̃ ✳ lorꝝ ex h̃ ꝙ inducũt hoĩes ad bonũ. Silr̃ mulier ⁊ vir maledicunt̃: ꝑ qđ deſignat̃ ꝙ aĩa ⁊ corpꝰ poſt reſurrectionẽ ĩ inferno punient̃. Sequit̃: † ¶ Emiſit eũ deꝰ de para. ⁊c. ꝑ qđ deſignat̃ ꝙ pctõr ꝓ pctõ mortali deſinit ẽẽ de eccl̃ia militãte merito/ ⁊ ſi nõ nũero. Per h̃ aũt ꝙ gladiꝰ flãmeꝰ ponit̃ añ ꝑadiſum: deſignat̃ ꝙ manẽte pctõ mortali nõ eſt reuerſio ad eccleſiã militantẽ ſm meritũ: dicit̃ tñ gladiꝰ ṽſatilis: q2 ſi ṽa pn̄ia ſeq̄t̃: hõ ſm meritũ ad eã reuocat̃: dicẽte dño Ezec. xviij. g. Nolo mortẽ pctõris ſʒ vt magis ꝯuertat̃ ⁊ viuat.

Additio

¶ In ca. Gen̄. iij. vbi dr̃ ĩ poſtilla. Sʒ ꝯ dicta occurrit dubiũ. ¶ Additio. j. Licʒ gr̃a gratis data poſſit remanere cũ pctõ mortali: impoſſibile tñ videt̃ ꝙ iuſticia originalis ſimĺ maneat cũ pctõ mortali: ꝑut videt̃ poſtillator velle/ qđ ſic patet: nã ꝑut doctores cõiter loquunt̃ in ſtatu innocẽtie in quo hõ inſtitutus fuit in originali iuſticia nulla erat rebellio carnis ad ſpm̃/ nec ſpũs ad deũ: ⁊ ꝑ ꝯñs ĩpoſſibile erat ſtãte illo ſtatu peccatũ mortale incurri. Pct̃m enĩ ſm Ambro. eſt inobediẽtia diuine leg̃: ⁊ trãſgreſſio celeſtiũ mãdatorꝝ: qđ ꝺdirecto opponit̃ ſtatui innocẽtie. Ad dubiũ aũt motũ ꝑ poſtillatorẽ ipm̃. ſ. quõ ĩ mẽte remãſit donũ originalis iuſticie poſt primũ ⁊ ſcđm peccatũ: ⁊ vſq̄ȝ poſt comeſtionẽ ligni: aliter poſſet rñderi. ¶ Pro quo aduertendũ eſt ꝙ licet ꝑceptũ de inhibitione comeſtiõis ligni fuit datũ

Additio

fuit datũ ade anteq̄ȝ eua fuiſſet in rerũ natura ꝓducta: vt lr̃a teſtat̃: tñ ſm Aug̃. ſuꝑ Gen̄. ca. viij. ex h̃ non ſequit̃ ꝙ eua nõ fuiſſet obligata ad ꝑceptũ obſeruandũ: trãſgreſſio aũt huius ꝑcepti nõ fuit cõſummata donec adã comederit: licet fuiſſet quodãmõ inchoata per comeſtionẽ mulieris: qđ patʒ per Mgr̃m in. ij. diſt. xxiiij. vbi oñdit ꝙ talis eſt ordo peccãdi in nobis q̄lis fuit in ꝑmis parẽtibꝰ: ſic dicẽs. Ut enĩ tũc ſerpẽs mulieri malũ ſuaſit: ipaq̄ȝ cõſenſit: deinde viro ſuo dedit: ſic cõſummatũ eſt pct̃m: ita ⁊ nũc in nobis ꝓ ſerpente eſt ſenſualis motus aĩe: ꝓ muliere inferior portio rõnis: ꝓ viro ſuꝑior portio rõnis: hec ille. Ex quo ptʒ ꝙ trãſgreſſio ꝑcepti ipi ade dati nõ fuit totaliter cõſummata vſq̄ȝ ad comeſtionẽ viri: nec eſt etiã neceſſariũ dicere ꝙ adã fuerit trãſgreſſor illius ꝑcepti ſibi datam

A ſibi dati añ comeſtionẽ ligni per actũ interiorẽ in hoc cõſentiẽ/
tẽ: nam prout ex ſerie lr̃e ptꝫ/ ſola comeſtio fuit ꝓhibita/ nõ aũt
deliberatio ſeu ꝯſenſus precedẽs comeſtiõez. Dicit enĩ in die
q̃ comederis ex eo ⁊c. nõ aũt in die quo conſenſeris ſeu delibe
raueris comedere ⁊ hmõi: vñ ſicut de q̃buſdã p̃ceptis ve. teſta.
dicit̃ a doctoribus ꝙ lex ꝓhibet manũ/ nõ autẽ animũ: eodem
modo in ꝓpoſito dici poſſet ꝓut lr̃a ſonat. Ex quibus vlterius
ſequitur/ ꝙ licet tam Eua q̃ȝ adã ante cõmeſtionẽ ligni peccaſ/
ſent ꝑ actus ĩteriores peccato ſupbie quod eſt initiũ oĩs pec/
cati: vt patet Eccĩ. x. b. nõ tamẽ tranſgreſſo p̃cepti ſibi dati fuit
facta vſq̃ȝ ad hoc ꝙ adã comediſſet: ⁊ tunc ⁊ nõ ante nuditateꝫ
ſuã erubuiſſe debuerint/ quod vident̃ ſonare v̾ba Aug⁊. i. iiij
de ciui. dei: ꝙ poſtq̃ȝ tranſgreſſio precepti facta eſt grã dei de/
ſerẽte/ de corpoꝝ ſuoꝝ nuditate cõfuſi ſunt: nõ enĩ dixit poſtq̃ȝ
peccauerunt/ quod poſſet intelligi de quocũq̃ȝ genere peccati:
ſed poſtq̃ȝ tranſgreſſio p̃cepti facta eſt/ vt intelligatur de tranſ/
greſſione p̃cepti de q̃ agit̃: que nũq̃ȝ fuit cõſummata donec vir
comederet: ⁊ ſic de nuditate ſua tpe cõgruo erubuerũt.

¶ In eodẽ ca. iij. vbi dr̄ ĩ poſtil. Serpẽtẽ aũt nõ ĩterrogauit.

¶ Additio. ij. Alia etiã rõ aſſignat̃ ad hoc ꝙ ſerpẽs nõ fuit
interrogatus: vñ Augꝰ. cõtra Manicheos. li. ij. nam ſerpẽs
nõ interrogat̃: ſed prior excipit penã: quia nec cõfiteri pctm̃ po
teſt/ nec habet omninovnde ſe excuſet.

¶ In eodem ca. iij. vbi dicitur in poſtilla: Sed iſta expoſi/
tio quantum ad multa ⁊c.

¶ Additio. iij. Iſta expoſitio vltima nõ eſt tanq̃ȝ irrationa/
bilis excludẽda: cõſonat enĩ lr̃e pluſq̃ȝ alia: ⁊ ẽ ſnĩa Hiero. de
hebraicis queſtiõibus/ nec obſtat ꝙ poſtillator obijcit. Primo
de hoc ꝙ deus dirigeret ſermonẽ ſuũ ad animal brutũ: nã ali/
bi legitur: Et ait dñs ad piſcem Ione. ij. d. quod ſignificat ex/
preſſionẽ diuinevolũtatis ꝑ effectꝰ exteriores. Qd̃ aũt obijcit
ſcd̃o ꝙ ſerpens in nullo peccauerat: ſed ſolũ demõ/ nõ obſtat:
nã in ſignũ deteſtationis pcti etiã bruta qñq̃ȝ puniunt̃/ vt patꝫ
de iumẽto cũ q̃ aliquis coierit: Leuit̃. xx. c. ꝓut allegat poſtilla
tor: ⁊ nõ ſolũ hoc ſed etiã res inanimate que oĩno carent ſenſu
⁊ motu volũtario precipiũtur cõburi ⁊ deſtrui ꝓpter horroreꝫ
alicuiꝰ magni pcti: vt Deutro. xiij. c. de ciuitate auerſa a cultu
B dei ad idoloꝝ ſeruitutẽ: vbi p̃cipitur ꝙ nõ ſolũ pecora occidan/
tur/ ſed etiã cõburãtur ſupellectilia: ⁊ habemꝰ. j. Reg. xv. a. de
Amalechitis vbi ꝓpter peccatum a ſuis predeceſſoribus longe
añ perpetratũ deus precepit occidi nõ ſolũ viros et mulieres:
ſꝫ etiã puulos ⁊ lactãtes boues ⁊ oues ⁊c. Qd̃ aũt poſtillator
tertio obijcit de ſtatura recta que nõ cõpetit niſi tm̃ hoĩ: nõ ob/
ſtat: nã ad ſaluandã veritatẽ lr̃e ꝺm hãc expoſitionẽ/ ſufficit ꝙ
ſerpẽs antea cũ pedibꝰ altis incedebat ſicut ⁊ alia aĩalia: ⁊ poſt
hmõi ſnĩam pedes ſũt ei amoti/ ſic vt nõ poſſet incedere niſi re
ptando: vñ hec expoſitio videt̃ tenẽda tãq̃ȝ lr̃alis: alie v̾o expo
ſitões Aug⁊. ⁊ ſcoꝝ tenẽde ſũt tãq̃ȝ vere ⁊ ſpũales ſeu myſtice.

¶ In eodẽ ca. iij. vbi dr̄ in poſtilla: Et vocauit adã ⁊c.

¶ Additio. iiij. Eua in hebraico vitã ſonat ſimpliciter nõ cõ
notando ꝙ ſit penalitati ſubiecta vel nõ/ ſicut enĩ cũ dr̄: mater
oĩm viuentiũ/ nõ denotat̃ ꝙ ſint in hac vita mortali vel nõ: vñ
hec vocatio aliter videt̃ cõtinuari ad predicta. ¶ Ad quod ſci/
endũ ꝙ lꝫ adã ꝺm ꝙ tradũt doctores ſciuerit naturas oĩm aĩa/
liũ ⁊ oĩm ſciẽtiaꝝ/ de q̃bus hõ natus eſt inſtrui: ꝓut ptꝫ ĩ pͥma
pte. q. xciij. arti. iij. ĩ cor. q. nõ tñ habuit noticiã futuroꝝ ꝯtigẽ
tiũ/ niſi ꝓut ex diuina reuelatiõe habuit: vel experimentaliter
poterat acq̃rere: ⁊ ideo cũ mulier ſtatim poſtq̃ȝ fuit ꝓducta/ ſibi
adducta fuerit neſciens an deus diſponeret eos ſic remanere
⁊ alios de nouo ꝓcreare: an ex ea eſſet ꝓles ꝑ ꝓpagationẽ pro
creãda/ vocata eſt ab eo virago: q̃ſi de viro ſumpta: ad denotã
dũ ꝙ erat ſibi data in cõſortiũ domeſtice cõuerſatiõis/ nõ decla
rãs an eẽt ſibi data etiã ad ꝓlis ꝓpagationẽ: qd̃ etiã ꝯuenit ver
bis dei dicentis ante mulieris ꝓductionẽ ſupra Geñ. ij. c. Di/
xitq̃ȝ deus: Nõ eſt bonũ hoĩem eſſe ſolum/ faciamus ei adiuto
riũ ſimile ſibi. Sed poſt pctm̃ ex diuina ſententia cõtra ipm̃ et
vxorẽ ſuã lata duo collegit: vnũ. ſ. ꝙ ipi eſſent mortales/ ⁊ hoc
cũ ſibi fuit dictũ: Puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris. Secũdũ
q̄ debebãt habere filios ꝑ ꝓpagatõeꝫ ſicut cetera aĩalia: ⁊ hoc
cũ dictũ fuit mł̄ieri: Multiplicabo erũnas tuas ⁊ ꝯceptꝰ: ⁊ in
dolore paries filios. Ex q̃bus cõcluſit ꝙ illa deberet eſſe mater
oĩm ſuccedẽtiũ: cũ iã ceſſauiſſet deꝰ a nouis creaturis cõdẽdis:
⁊ ideo audita diuina ſnĩa vocauit eã Euã: quod nomen inter/
pretatus eſt ipẽ adam. d. eo ꝙ eſſet mater oĩm viuentiũ.

¶ Replica. Corectorij ꝯ Burgẽ. In. c. iij. vbi poſtillator mo
uet dubiũ. Cũ eua peccauerit actu interiori ſupbie ⁊ diffidẽtie:
⁊ actu exteriori comeſtionis vetiti: ⁊ tñ nõ ꝑcepit ſuã nudita/
tem vſq̃ȝ poſt eſum viri: quomõ iuſticia originalis potuit ſtare
cum prefatis

cũ prefatis peccatis Eue? Et reſpondet dicẽs iuſticiam origi C
nalem fuiſſe gratiã gratis datã que ſtare poteſt nedũ cũ pec/
catis venialibus: ſed etiã mortalibus. Hãc reſpoſionẽ Bur/
geñ. impugnat ratione minus efficaci vt dicetur: ⁊ ponit ad
motũ dubiũ aliã reſponſionẽ dicens/ ꝙ ade datum eſt prece/
ptum nõ eue: ideo tranſgreſſio non fuit cõſummata quouſq̃ȝ
adã comederet ⁊ aduſq̃ȝ manſit iuſticia originalis. Et multa
circa hoc dicit inepta. Suppoſitũ enĩ Burgeñ. ex littera ap/
paret falſum: dicit̃ enĩ lr̃a ꝙ mulier reſpondit diabolo: nobis
precepit deus ⁊c. Igit̃ mulier recepit preceptũ ſiue per ſe ſi/
ue per viꝝ/ ſicut quibuſdã placet: ſi igit̃ fuit mulieri p̃ceptum
ad ſeruãdum erat obligata: tranſgrediendo igitur nõ ſolum
venialiter/ ſꝫ ⁊ mortaliter peccauit: ſtat igit̃ reſpõſio poſtilla
toris. Qd̃ aũt Burgeñ. de magiſtro ſnĩaruꝫ adducit: allego
ria eſt: nõ ſenſus litteralis: vt ptꝫ per eũdem in eodem capi.
Illud q̃q̃ȝ nec verumvidet̃ qd̃ addit Burgeñ. dicẽs ſolã exte
rioreꝫ comeſtionẽ fuiſſe prohibitã nõ actũ interiorẽ: quia ꝺm
oẽs illa probibitio fuit ad probandũ obedientiã: ideo dicit̃
cõiter ꝙ fructus nõ erat malus nec eiꝰ eſus/ niſi q̄ ꝓhibitꝰ:
nũc aũt inobedientia ſicut ⁊ obedientia reſpiciunt actum inte
riorẽ principaliter/ conſequenter exteriorẽ: nec exterior aliq̃d
malicie intenſiue addit ſuper interiorẽ: vt vult mgr̃ ſentẽtiaꝝ
per eũ inductus li. ij. diſt. xlij. Etenĩ inquit vna inobediẽtia
vnuſq̃ȝ contemptus ſiue quãdo vult ſiue qñ agit: licet ꝺm ex/
poſitionẽ doctoꝝ diſtinctio ſit in malo extenſiue: nec valet ſi/
militudo ꝑ eũ. ſ. Burgeñ. inducta de lege cohibente manuꝫ
⁊ nõ animũ: q̄ hoc dr̄ rõne tp̄alis pene ꝑ legẽ taxate: ſed nõ
q̃ ad deũ: apud quẽ vbicũq̃ȝ manꝰ cohibet̃ animꝰ non manet
ſine obligatione: immo dato ſed non conceſſo ꝙ ſolus actus
eſus exterioris ꝓhibitus fuiſſꝫ: adhuc ſtaret dubiũ motũ quo
modo iuſticia originalis mãſiſſet in eua manducante añ viꝝ:
manſit quidẽ ꝺm poſtillatorẽ ⁊ nõ manſit ꝺm Burgẽ. Pro
vtriuſq̃ȝ partis concordantia notandũ prout ſcripſi circa ſen/
tentias lib. ij. diſt. xxxi. xxxij. et. xxxiij. ꝙ iuſticia original̃ mul/
tos habuit effectus: vnũ principalẽ/ alios ſecũdarios: princi/
palis fuit ordinatio volũtatis in deuꝫ: ſed ſecũdarij effectꝰ nõ
fuerũt ſimpliciter ⁊ directe a iuſticia originali/ ſed a cõcurren
tibus: que enumerat Scotus circa ſecũdum. di. xix. que ſunt
immortalitas/ preſeruatio a ſiti ⁊ alijs paſſiõibus/ ⁊ trãquilli
tas viriũ ſenſitiuarũ. Oppoſitũ effectꝰ p̃ncipalis eſt culpabi/ D
le: oppoſitũ aũt effectuũ ſecundarioꝝ nõ eſt culpabile/ ſed po/
tius penale: ꝑ pctm̃ igit̃ actuũ interioꝝ ceciderũt a iuſticia ori
ginali quãtũ ad effectũ p̃ncipalẽ: q̄ volũtas eoꝝ fuit quo ad
deũ inordinata: dũ adã ſe ad amorẽ vxoris cõuerteret diuĩo
p̃cepto diſſimulato/ ſicut colligit̃ a btõ Aug⁊. xi. ſup Geñ. ca.
ix. vbi dicit̃ Adã peccaſſe q̃dã ſocietatis neceſſitudĩe: ſed his
ſic ſe habẽtibus effectus ſecũdarij nõ ſunt ſecuti: q̄ penale re
ſeruatũ eſt vſq̃ȝ poſt pctm̃ opis: manifeſte per mulierẽ inchoa
tum ⁊ per virũ cõſummatũ: mãſit igit̃ iuſticia originalis cũ
pctõ q̃ ad effectus ſecũdarios ꝓ poſitiõe poſtillatoris: ⁊ non
mãſit q̃ ad effectũ principalẽ ꝓ poſitione Burgeñ. Signum
huius dicti ſumi põt ex eo: q̄ reſtitui põt grã equiualẽs iuſti/
cie originali q̃ ad effectuꝫ p̃ncipalẽ/ reſtitutione nõ facta quo
ad effectus ſecũdarios/ nec ꝑ hmõi cõcertationẽ fit variatio
in ſenſu lr̃ali. Ad argumẽtũ igit̃ p̃ncipale Burgeñ. dicitur/ ꝙ
ꝑ actũ interiorẽ ſupbie et diffidẽtie q̃ venit ex rebellione ſpi/
ritus ad deũ/ ceciderũt a ſtatu innocentie ⁊ iuſticie originalis
quo ad effectũ principalẽ: ſed nõ q̃ ad effectꝰ ſecũdarios quo
uſq̃ȝ pctm̃ actu exteriori foret ꝯſummatũ. ¶ Itẽ in eodẽ cap̃.
vbi poſtillator ponit de locutione dei ad ſerpẽtẽ expoſitionẽ
beati Aug⁊. quã ponit ex intẽtiõe fore litteralẽ: ſubdit poſtil/
lator ponẽs expoſitionem aliã q̃ȝ btũs Hiero. in li. queſtio.
hebra. videt̃ recitare: ſed hanc reprobat poſtillator tribus ra
tiõibus: ſed Burgeñ. opponit ſe poſtillatori/ dicẽs expoſitio
nẽ bti Aug⁊. fore myſticã: ſed eã quã recitat btũs Hiero. fo/
re litteralẽ: ⁊ nitit̃ ſoluere rões ꝑ poſtillatorẽ in ꝯriũ addu/
ctas. Et cũ p̃mo poſtillator arguit ꝙ irrõnabile eſt ꝙ deus di
rigeret ſermonẽ vocalẽ ad aĩal brutum nõ intelligẽs. Reſpõ
det Burgeñ. ꝙ nõ obſtat ꝙ alibi legit̃: Et ait dñs ad piſceꝫ
Ione. ij. d. Sꝫ illa rñſio ñ valet: q̄ locutio dei h̄ fuit vocalis:
ibi aũt quedã interior inſpiratio: vt Burgeñ. met teſtatur di/
cẽs: Locutio ad piſcem ſignificat expreſſionẽ diuine volũta/
tis ꝑ effectus interiores/ ſed ꝙ hic fuerit vocalis: patꝫ ꝑ btm̃
Aug⁊. xi. ſup Geñ. ca. j. vbi ꝓpter illã locutionẽ dei ad ſerpẽ/
tẽ dicit: vbi in ſacra ſcriptura aliq̃d dr̄ quod non niſi abſurde
ad lr̃am põt intelligi/ proculdubio figuratiue dictũ eſſe: ⁊ ad
aliã ſignificationem accipi debere: ⁊ ob id idem btũs Augꝰ.
eodem li. ca. ix. ponit differentiam inter locutionem dei ad vi

 rum ⁊ mu/

E rum ⁊ mulierē ⁊ ſerpentē dicens: Locutionē ad pmos eſſe ad
lr̄am: ſed ad ſerpentē figuratiuā: q2 abſurde ſonaret vt arguit
poſtillato2 ex illo loco btī Aug. ſed nō ſonaret abſurde/ ſi p in
ſpirationē locutus fuiſſet ſerpenti ſicut piſci: de quo. s. Cōſtat
ergo ꝙ fuit vocalis: ſed ad diabolū ſub noīe ſerpētis. Confir/
maṫ totū ex intentiōe btī Greg. in mora. ꝓut Burgeñ. eñ al/
legat in ſolutione vlti. ar. q. ſue pambule: vbi dicit: Cum o2do
hiſto2ie deficit ſeſe nobis intellect⁹ myſticus q̄ſi aptis iam fo2i
bus oſtēdit: ⁊ tunc myſticus ꝓ lr̄ali habēdus eſt: vt Burgeñ.
met vbi ſup2a teſtaṫ: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito de locutione dei ad ſer
pentē: ſicut de locutiōe ligno2: Iudic. ix. b. Certū eſt enī vtro
biq3 hiſto2iam ſm vocū ſignificationē deficere. Eſt igiṫ ad my/
ſticū ſenſum tanq3 ad vere lr̄alem recurrendū ſm doctrinā btī
Greg. et Aug. ⁊ oīm cōiter ſcribentiū. Fruſtra igiṫ labo2a/
uit Burgeñ. cū ſolutione p2imi argumēti. Nec reſpōſio ad ſe/
cundū valet: nam inſtātia de iumēto eſt cōtra Burgeñ. p2o eo
ꝙ ſerpens potiſſime venit deſtruēdus pluſq3 iumentū ſi inſtā/
tia valeret: nec alie inſtātie valent de interemptione peco2ū et
etiā inanimato2: nā cum iumēto peco2ibus vaſis ⁊ ſupellecti
libus inanimatis cōmiſſa ſunt pctā idolatrie et alia tanq3 cum
ſubiectis pollutis: diabolus aūt ſerpēte nō vtebaṫ vt ſubiecto
qđ polluit: ſed ſolū vt inſtrumēto qđ deus pmiſit: vt cito diceṫ
infra: ideo illa ī deteſtationē peccati deſtructa ſunt: ſerpēs aūt
q2 ſolum fuit pmiſſum inſtrumētū / puniri nō debuit/ exemplū
familiare: occidat q̄s clericū gladio / in deteſtationē pctī locus
execraṫ / interdiciṫ: ⁊ tota terra ſupponiṫ interdicto: q2 videnṫ
ſubiecta in q̄bus ſanguis clerici effuſus eſt. Contra gladiū vͦo
qui ſolū inſtrumentū fuit occiſo2is nihil fit ipſo iure/ nec valet
reſpōſio ad tertiā rationē poſtillato2is: nam expoſitio quā im/
p2obat dicit ſerpentē erectā ſtaturā habuiſſe nō mo2e pecudis
pedes: nec tamē ſerpentē habuiſſe pedes eſt in ſcriptura fun/
datū: nā ante temptationē ſerpēs fuit dict⁹ a ſerpēdo: vt dicit
Iſiđ. Et inter reptilia cōputat⁹: nec lr̄a quā putat Burgeñ. ſal
uare eſt eius ꝓpoſitū: nam cum in ſerpētis maledictione dixit
dn̄s: Super pectus tuū gradieris: nō intelligi deb3 ad litterā
ſm intentionē beati Aug. quaſi p2ius ſuper pect⁹ repere nō
ↄſueuerit

cōſueuerit: ſed ad diabolū dictum intelligiṫ nō ad ſerpētem/ G
q̄uis ſub nomīe ſerpentis ſm ꝙ poſtillato2 ad beati Aug.
intentionē exponit: ⁊ dato q̄uis nō conceſſo ꝙ ſerpens tem/
po2e tēptatiōis erectus vel ſuper pedes inceſſerit: diabolus
enim ad hoc potuit eu3 erigere aut pedes fo2mare: qui ad lo/
quendū eius linguam poterat mouere: ⁊ tunc ſenſus littere
eſt: Super pectus tuum gradieris. i. ꝙ de cetero nō permit/
tetur diabolus ſic tranſfo2mare ſerpentē: ⁊ ad iſtum ſenſum
conferre videṫ quod poſtillato2 ſm intentionē beati Aug.
xi. ſuper Geñ. ca. ix. vbi ſup2a exponēdo / quare potius p ſer/
pentem tēptatuſ eſt homo q̄3 per aliam effigie3 ait: ꝙ ſc3 hoc
nō fuit ex demonis electione/ ſed magis ex diuina diſpēſatio
ne/ que nō pmiſit hominē temptari per diabolū in ſpecie affa
bili ⁊ nobili per quam poſſet facili⁹ decipi: ſed magis in ſpe
cie ho2ribili: in qua fallacia demonis poterat facilius dep2e/
hendi. Et mirū ꝙ Burgeñ. ī hac parte poſtillato2ē nō redar/
guit/ qui pueriles frequēter cōtra eum occaſiones q̄ſiuit/ cu3
tamē hic modus dicēdi vel loquēdi ſit antecedēs ad oīa que
Burgeñ. in hoc loco rep2obare nitebaṫ ¶ Item in eodē ca.
vbi poſtillato2 dicit: Euam ſignificare vitam penalitati ſubie
ctam: ſicut ⁊ beatus Hiero. dicit ꝙ ſignificat veh vitam ⁊ ca
lamitatē. Burgeñ. fingere videṫ oppoſitū innixus fundamē
to falſo/ ꝙ ſc3 adam a pncipio fo2mationis mulieris neſciue/
rit eam matrē cuncto2ū hoīm futurā: ſed hoc falſum videṫ. ſci
uit enī hoc ſtatim ſpiritu ꝓphetico qui formata muliere dixit:
Hoc nunc os ex oſſibus meis: ꝓpter hoc relinquet hō patrē
⁊ matrē ⁊ adherebit vxo2i. Ecce ſciuit eam ſibi datam in vxo
rem: ſciuit quoq3 ſe futurū patrē ⁊ euā futurā matrē: ſciuit ni
hilominus plus eam ſibi ↄiunctā q̄3 ob ↄuerſationē domeſtī
cam quā habēt pater ⁊ fili⁹ / quo2 tū cōiūctione maio2ē dixit
ↄiunctionē vxo2is ad virū ⁊ ecōuerſo: ſciuit q̄3 hoc ip̄m ex dī
bn̄dictione añ lapſum de q̄ diciṫ. j. ca. Nō latuit eū nuptias
añ lapſū īſtitutas ⁊ p deū bn̄dictas: vt vult btūs Aug⁹. xiiij.
đ ci. di ca. xxij. ⁊. viij. ſup Geñ. ca. iij. Cū igiṫ añ lapſū fuerāt
nuptie celeb2ate/ q̄uis nō ↄſūmate: tñ pceptū de ↄſūmādo p
bn̄dictionē receperṫ / cū dixit dn̄s: Creſcite ⁊ mltiplicamī ⁊c.

Glo. ordi.

Adam vero ⁊c. ¶ Ca. IIII a
Aug⁹. In padiſo virginitas:
extra nuptie: fuiſſet tñ in padi
ſo honeſtū cōiugiū niſi pus inobediē/
tia meruiſſet exiliū q̄3 deus induxiſſet
carnale conſo2tium. Ideo in lumbis
ade dānata eſt mo2ti tota poſteritas:
quia ante preuaricationem non eſt
in loco vite de maſſa ſeparata / ſed poſt in exilio generata.

¶ iam reus.
Adam vero co ¶ Ca. IIII a
¶ nō in paradiſo. ¶ in paradiſo
virginitas: extra nuptie.
a gnouit Euam vxo2em ſuam.

Cōcepit ⁊ pepit

Nicolaus de lyra

Adam vero cognouit vxo2ē ⁊c. Poſt ¶ Ca. IIII
q̄3 deſcripſit moyſes hoīs conditionē ⁊ lapſum: hic cō
ſequēter deſcribit multiplicatiōis actum diſcernēdo fi
deles ab infidelibus: ⁊ hoc facit per tres ſtipites. p2imo per
adam. ſcđo per noe. vj. ca. ibi: Noe vͦo. tertio per ab2aā. xij.
ca. ibi: Dixit aūt dn̄s ad ab2aā. Circa pmū pmo deſcribiṫ ade
generatio. ſcđo generatiōis recapitulatio. v. ca. ibi: Hic eſt li/
ber. Adhuc pmo deſcribiṫ generatio filio2 adā delenda. ſcđo
pmanēda ⁊ eligēda / ibi: Cognouit quoq3 adhuc adā. Adhuc
p2imo deſcribiṫ delenda generatio. ſ. cain ⁊ abel: q2 cain gene
ratio deleta fuit in diluuio: abel vͦo fuit interfectus a fratre an
teq3 generaſſet. ſcđo deſcribiṫ generato2ū diſtinctio / ibi: Fuit
aūt abel. ¶ Circa p2imū dicit: Adam vͦo cognouit vxo2ē ſuā.
Dicūt heb2ei ꝙ iſta dicunṫ p modū recapitulationis: ⁊ ꝙ adā
genuit iſtos pueros antea cū adhuc eſſet in paradiſo volupta/
tis: qđ confirmāt p illud qđ ſup2adictū eſt homini: Creſcite et
multiplicamini: qđ intelligiṫ de actu generatiōis: ⁊ ideo dicūt
ꝙ fo2mata muliere ⁊ adducta ad adā ſtatim cognouit eam car
naliter / cū dixiſſet: Et adherebit vxo2i ſue: alioq̄n eſſet trāſgreſ
ſo2 pdicti pcepti. Docto2es aūt catholici dicūt cōtrariū / videl3
ꝙ pmi parētes de padiſo egreſſi ſunt vgines: vñ dicit Aug⁹.
ix. ſup Geñ. ad lr̄am: ꝙ pmi parētes in padiſo nō coierunt: q2
fo2mata muliere poſt modicū ꝓpter pctm̄ eiecti ſūt de padiſo.
⁊ ideo Hiero. dicit: Nuptie replēt mundū: virginitas aūt pa
radiſum. Argumentū aūt iudeo2 ad oppoſitū nō valet. Tum
ꝓpterea qđ dictū eſt ꝙ fo2mata muliere modicū ſteterūt in pa/
radiſo. Tum q2 lic3 datū eſſet pceptū de multiplicatione in ge
nerali: expectabāt tñ determinationē dei in ſpeciali: q2 pceptū
affirmatiuū intelligendū eſt ſm determinationē debiti tempo
ris et circūſtan/

Nico. de lyra

ris ⁊ circūſtantia2: ⁊ ideo dicendū cū h
docto2ibus catholicis / ꝙ iſta genera/
tio filio2 ade / de q̄bus hic agitur: fuit
poſt eiectionē de paradiſo: quia eiecti
de delitijs illis paradiſi: recurrerunt
ad delitias carnis.

Mo2aliter. a ¶ Adam vͦo co/ Mo2aliṫ
gnouit vxo2em ſuam ⁊c. Hic agi
tur de p2olificatione per quam ſm p2ecedētia intelligiṫ ope/
ratio humana ad quam conueniunt vir ⁊ mulier: id eſt ratio
⁊ pars ſenſitiua: nam operatio non poteſt dici humana niſi
p2ocedat a ratione: ſicut diciṫ pmo Methaphyſi. Animalia
imaginationibus ⁊ memo2ijs viuunt: homo autē ratione et
intellectu: operatio vero circa ſingularia eſt vt ibidē dicitur.
operabile nanq3 ſingulare eſt: ſingulariū aūt eſt ſenſus: ſicut
vniuerſaliū intellectus: ꝓpter qđ operatio humana ꝓduciṫ
a ratione ⁊ parte ſenſitiua: igiṫ ſi pars ſenſitiua trahat cōſen
ſum rationis ad illicitū delectabile / ſenſui generaṫ operatio
mala per cain ſignificata qui fuit malus: ſi aūt ſenſus obedi/
at rationi generaṫ abel per quē operatio bona ſignificatur:
abel enī vapo2 interp2etaṫ: cuius p2op2iū eſt aſcendere ſur/
ſum / ſicut operatio bona tendit in deum. Abel autē a cain in
terficiṫ: nam opus merito2iū per mo2tale peccatū ſuperueni/
ens mo2tificaṫ. Iaco. j. b. Peccatū aūt cum cōſummatū fue/
rit generat mo2tē. Cain autē a deo malediciṫ: q2 malū opus
a deo puniṫ. Item cain exit a deo vagus ⁊ ꝓfugus: q2 mo2/
tale peccatū eſt receſſus a deo / ad quē ſequiṫ p diuerſa vitia
mentis euagatio: nam abyſſus abyſſum inuocat. Ps. xlj. b.
¶ Allego2ice. Per adā intelligiṫ chriſt⁹: qui. j. Co2. xv. f. Allego2ice
diciṫ adam nouiſſimus. Per euā autē ecclia: eo ꝙ eua diciṫ
mater omniū viuētiū. Eccleſia vͦo eſt mater oīm viuentiū vi
ta gratie: ex ipſis aūt generanṫ filij boni ⁊ mali: q2 lic3 oēs
ch2iſtiani p baptiſmū generenṫ boni / multi tñ ſua pūerſitate
fiunt mali. Munera vͦo abel p quē iuſti ſignificanṫ deo pla/
cent: munera vͦo cain qui malos ſignificat ei diſplicēt. P2o/
uerb. xv. b. Victime impio2 abominabiles dn̄o: vota aūt iu/
ſto2ū placabilia. In ipſo vͦo cain impij maledicunṫ: ſicut dici
tur in Ep̄la iude: Ve illis qui in viam cain abierūt. Itē cain
exiuit a dn̄o vagus ⁊ ꝓfugus: q2 pctō2 a deo recedens per di
uerſa vitia euagaṫ / qđ bene ſignificaṫ: Lu. xv. c. in filio ꝓdi/
go qui recedēs

a ¶ pri⁹ eni ẽ qđ aĩale eſt. b ¶ iudaicũ pplz
¶ hi ſũt q̃ trenas diuitiaſ ambiũt: ⁊ q̃ſtũ in
a Que ↄcẽpit ⁊ peperit cãin/ dicẽs a
ſe eſt poſſidẽt. cain nãq; poſſeſſio vł acq̃ſitio
Poſſedi hoiez p deũ†. Ruſũq; b c
interpretat̃ ¶ chriſtianum populum.
b pepit frẽm ei⁹ abel. Fuit aũt abel d
a ¶ ſimplicitatis ⁊ inocẽtie cultor. b ¶ ter-
renis incubans.
pãſtor ouium: et cain agricolã. e
c Factũ eſt autẽ poſt multos dies f
¶ Quidã ſic in mltis deũ offẽdẽtes: putãt
facultatibus ⁊ oblationibus deũ placari.
vt offerret cain de fructibuſ terre
¶ Fides noui teſtamẽti grata ex innocentia
deum laudat: ⁊ terrenis operibus vete. teſta.
d munera dño. Abel quoq; obtu- g
anteponitur. ¶ Fide charitate.
lit de primogenitis gregis ſui
a ¶ charitate ſine qua aĩa arida ⁊ languida
¶ prius
e et de ãdipibus eorꝫ.† Et reſpexit h
a ¶ pater. ¶ qui mentẽ offerẽtis nõ oblatio
nẽ attendit: que placet ex mundicia mentis.
b ¶ chriſtũ caput chriſtiani ppli c ¶ poſt
oblationem crucis.
dõminus ad ãbel et ad mũnera
a ¶ iudaicũ pplm. ¶ q̃ ex dantis corde da-
tũ accipit̃ vł refutat̃. b ¶ carnalia ſacrificia
¶ cui⁹ cordis mũdicia debuit ↄdire mũera.
eius: ad cãin vero et ad mũnera i
a ¶ reprobatus carnalibus.
illius non rẽſpexit. Iratuſq; eſt k
a ¶ pre verecũdia. ¶ inutile confuſione
cain vehementer/ ẽt concidit vul l
¶ increpando.
f tus eius. Dixitq; dñs ad eum: m
a ¶ liuore torqueris ¶ noli iraſci ab re.
b ¶ non bona verecundia.
Quarẽ iratus es: et cur cõncidit n o
a ¶ tã interior q̃ꝫ exterior. b ¶ ſi pura mẽte
obtuleris c ¶ reſipiſcendo
g faciẽs tua? Nonnẽ ſi bene ẽgeris p
a ¶ premiũ. ¶ reſpiciẽte deo ad te ⁊ ad tuũ
ſacrificium b ¶ obſtinato pena predicitur.
rẽcipies? Si nãutem male: ſtatim q r
a ¶ primo introitu quaſi principijs obſta.
b ¶ .i. oĩb⁹ patebit: ⁊ h̃ ianitorẽ comitaberis
h pẽccatũ in foribũs aderit? Sed ſ t
¶ non ſuper te: quia liberi arbitrij es.
ſub te erit appetitus eius: et tu v
a ¶ ſi inſpecta nequitia cordis citius p̃mit̃.
a ¶ iudaic⁹ ppłs.
i dõminaberis illius. Dixitq; cã- b
b ¶ chriſtũ. b ¶ ſm carnẽ
in ad abẽl frãtrem ſuum: Egre-

A a ¶ Cõcepit ⁊ pepit ⁊c. Cain ⁊ abel de vna matre geniti: ſi
Ciuitas gna ſunt oim hoim q̃ de radice pcti in vitã ꝓpagant̃: ⁊ alij ter-
Cain renã ciuitatẽ ⁊ mortiferas delitias ſũt amaturi: ⁊ q̃ſtũ in ſe eſt
ambitiõe poſſeſſuri/ q̃s ſignificat cain: q̃ interpretat̃ poſſeſſio.
Ciuitas Alij futurã ciuitatẽ q̃ſituri: ⁊ de hui⁹ habitatiõis miſerijs lugẽ
abel tes/ ad futurã gliam toto deſiderio trãſi
turi: q̃s ſignificat abel/ q̃ inteptat̃ luct⁹:
⁊ eſt poſterior q̃ nõ pri⁹ eſt qđ ſpũale/ ſꝫ
qđ aĩale. Hinc cain dr̃ agricola. i. terrenis
opib⁹ incũbẽs. Abel ỽo paſtor ouiũ ſim
plicitatẽ. ſ. ⁊ inocẽtiã diligẽs. ¶ Iſid.
Allegorice All. Duo filij ade duos pplos exp̃mũt:
iudaicũ. ſ. natu maiorẽ/ ⁊ chriſtianũ mi-
norẽ. Maior⁊ ſacrificiũ de terenis opib⁹
reprobat̃. Quis enĩ iudei carnalia ſa-
crificia recte fecerũt: tp̃s tñ noui te. a tpe
veteris non diſtinxerũt. Vñ iuxta. Lxx.
Si recte offeras ⁊ recte nõ diuidas: pec
caſti/ q̃eſce. Recte offerebat/ q̃ deo: ſꝫ ñ
recte diuidebat/ q̃ exteriori dabat: ſe in
neq̃tia cõfirmabat. Iunioris ſacrificium
approbat̃. vel ſm Theodotiõꝫ iſlãmat̃:
q̃ ꝓ dilectiõe q̃ chriſtus dilexit nos non
exteriora/ ſed ſeip̃m pr̃i obtulit: quem ca
put iunioris ppłi maior natu. i. iudaicus
crucifixit ĩ caluarie loco: ſic̃ cain minorẽ
fratrẽ natu occidit in agro. In cõfuſione
vultus cain inutilis iudeorꝫ notat̃ vere-
cũdia: q̃ reprobatis a deo carnalibus ad
huc nitunt̃ ſtatuere ea: ⁊ blaſphemãtes
nomẽ chriſtianũ q̃ſtũ in ſe eſt chriſtũ iter
ficiũt: tñ ſi reſipuerit/ p̃mia ꝓmittũt̃: ali
oq̃n pena p̃dicit̃: Nõne ſi bñ egeris ⁊c.
q̃s aũt ↄ primã ſuggeſtionẽ rõ vires hr̃e
debeat/ ſignificat̃ cũ dr̃: Sub te erit ap-
petit⁹ ei⁹/ q̃ſi nõ p̃mittat rõ motũ prauũ
ad effectũ venire: ſed ſtudeat ſubiugare.
Abel b ¶ Fuit abel. p. o. ⁊c. In q̃ ſignificã-
tur: q̃ de terrena habitatiõe lugẽt. Abel
nãq; luct⁹ intepretat̃/ vel vapor: q̃ luct⁹
fuit parẽtib⁹ vł tãq̃ꝫ vapor cito diſparuit.
c ¶ Factũ eſt ⁊c. Offert cain de fructi
bus terre ſacrificiũ: q̃ terrenorꝫ amatori
bus cum deũ in multis offendãt/ largiti-
1. Cor⁊. 13. one facultatũ placari putãt: ↄ q̃s dr̃: Si
b. diſtribuero in ciboſ pauperꝫ. o. f. m. cha.
B aũt nõ ha. nihil mihi ꝓdeſt. Omẽ. n. qđ
Nota dat̃/ ex dãtis mẽte penſat̃. d ¶ Abel q̃ꝫ
ob. ⁊c. Quia iuſt⁹ in oĩb⁹ q̃ agit p̃ fidẽ ⁊
charitatẽ (de q̃b⁹ cetere ỽtutes oriũt̃ ⁊ ſi
ne q̃b⁹ nihil ꝓſũt) deo placere cõtendit:
qđ ſignificat̃ in adipib⁹ oblat⁊. vñ Pſ.
lxij. Sicut adipe ⁊ pinguediẽ repleat̃. a.
mea. Sine charitate macilẽta eſt aĩa ⁊ lã
guida/ ⁊ in nullo deo placitura. e ¶ Et
reſpexit. d. a. ⁊c. Hiero. Vñ h̃ potuit
ſcire cain/ niſi vera eſſet inteptatio theo-
dotõis: Et inflãmauit dñs ſup abel ⁊ ſu-
p̃ ſacrificiũ ei⁹: ſup cain ⁊ ſacrificiũ ſuũ nõ
Ignis de inflãmauit? Ignẽ aũt de celo venire ſoli
celo ſup ſa- tũ ad ſacrificiũ deuorandũ/ ⁊ in dedicati
crificiũ one tẽpli ſub ſalomone legim⁹: ⁊ q̃n heli
as in monte carmelo conſtruxit altare.
f ¶ Dixitq; d. a. e. q. ira. Hierony.
Nõne ſi recte offeras/ nõ aũt recte diui-
das: peccaſti/ req̃eſce/ ad te ↄuerſio ei⁹: ⁊
tu dñaberis illi⁹. In hebreo ali⁹ ſenſus
eſt: Quare iraſceris: q̃re cõcidit vultus
tu⁹? Nõne ſi bñ egeris: dimittet̃ tibi? ⁊
ſi male egeriſ: añ fores pcm̃ tuũ ſedebit:
Ad te ſocietas ei⁹? ſed tu magis dñare eius: q̃ſi q̃re iraſceris/
⁊ inuidia cruciat⁹/ vultũ in terrã dimittis? Nõne ſi bñ egeris:
dimittet̃ tibi oẽ delictũ? Vel ſm theodotõꝫ: Acceptabile erit:
h̃ eſt mun⁹ tuũ ſuſcipiã: ſic̃ ſuſcepi mun⁹ fratris tui? Or ſi male
egeris: illico pctm̃ tuũ añ veſtibulũ tuũ ſedebit: et tali ianitore
comitaberis. Sed q̃ liberi arbitrij es/ moneo vt pctm̃ nõ tibi/
Recte ſꝫ tu pctõ dñeris. g ¶ Nõne ſi b. e. Greg. in moralib⁹ li. xx
offerre xij. ſi recte offeras/ recte aũt nõ diuidas: peccaſti. Recte offert̃
cũ recta in-

cũ recta intẽtiõe agit̃: ſed recte nõ diuidit̃/ ſi nõ qđ pie agit̃/ C
ſubtiliter diſcernat̃. Oblata enĩ recte diuidere/ eſt bona ſtu- Oblata
dia ſollicite diſcernẽdo pẽſare: qđ q̃ agere diſſimulat ⁊ recte recte di-
offerẽs peccat. Sepe enĩ qđ bono ſtudio agim⁹/ dũ diſcerne uidere
re caute negligim⁹: q̃ iudicet̃ fine neſcim⁹: ⁊ fit reatus crimi-
nis/ qđ putat̃ cã ỽtutis. ¶ Iſi. Si
recte offeras ⁊ nõ recte diuidas/ pec-
caſti: q̃ ⁊ ſi antea iudei recte illa offe
rebãt: in eo rei ſũt: q̃ nouũ teſtamẽtũ
a veteri nõ diſtinxerũt. h ¶ In fori
bus ade. Alchu. i. intrãtẽ te ⁊ exeũ
tẽ pctm̃ comitabit̃/ nec dñs cuſtodiet
introitũ tuũ ⁊ exitũ t. i ¶ Dixitq;
cain ⁊c. Hiero. Subaudis q̃ locu-
Ni. de ly. tus eſt dñs
ad delitiaſ carnis. a ¶ Que cõ
cepit ⁊ pe. Sic enĩ vbiq; dꝫ ſcribi/
p̃ n ĩ fine: vt hr̃ in hebreo. b ¶ Poſ
ſedi ho. p d. q. d. in p̃ma formatiõe
hois nihil coopata eſt mulier/ ſꝫ in ge
neratiõe illi⁹ coopata fuit. c ¶ Rur
ſũq; pepit ⁊c. Dicũt aliq̃ q̃ ſic noĩa
tus eſt ab euẽtu: q̃ ꝓpt̃ ei⁹ occiſionẽ
parẽtes diu fuerunt in luctu: vñ abel
vno mõ luct⁹ interp̃tat̃. Alij aũt dicũt
q̃ hoc fuit: q̃ natura hũana vanitati
mortalitatis iã ſbiecta. Abel aũt alio
mõ ĩterp̃tat̃ vanitas. d ¶ Fuit au Diſtinctio
tẽ abel. Hic ponit̃ natorꝫ diſtinctio
ſcđo ipi⁹ cain monitio/ ibi: Dixit autẽ †90. diſ. c.
d. ad ca. t̃tio ei⁹ obſtinatio/ ibi: Dixit neq;. 3. q. 7
q; cain ad abel. q̃rto ei⁹ punitio/ ibi: c. in ↄuib⁹.
Et ait dñs ad cain. q̃nto eius ↄñatio/ 14. q. 5. c.
ibi: Cognouit aũt cain. Circa p̃mũ p̃mo ſcriptũ
ponit̃ diſtinctio q̃ſtũ ad officia/ cũ dr̃: De ↄſe. di.
Fuit aũt abel ⁊c. Viuẽs in ſimplicita 1. nunq̃d ⁊
te: vñ ⁊ iſta fuit occupatio p̃riarcharꝫ diſ. 5. c. 1. ỽ
ſm qđ dr̃ infra. xlvij. a. Viri paſtores reſpexit
ouiũ ſum⁹. e ¶ Et cain agricola.
Ex cultura t̃re q̃rẽs lucra. Scđo po-
nit̃ diſtinctio natorꝫ q̃ſtũ ad mores: ⁊
p̃mo in ỽtute latrie/ cũ dr̃: f ¶ Fa-
ctũ ẽ ⁊c. Adã ei docuerat filioſ cole
re deũ p̃ oblatiões d fructib⁹ t̃re/ Ca- D
in ỽo obtulit de peiorib⁹ et corroſis.
g ¶ Abel q̃ꝫ ⁊c. i. de meliorib⁹ aĩa-
lib⁹: ⁊ q̃ tales oblatiões nõ erãt acce
pte ex ſeip̃is/ ſꝫ ex bonitate offerẽtiũ/
iõ ſeq̃t̃: h ¶ Et re. dñs ad a. i. ad
bonitatẽ ei⁹: ⁊ p̃ ↄñs ad ei⁹ munera.
i ¶ Ad cain vero nõ re. ꝓpt̃ eius
maliciã: et p̃ ↄñs nec ad ei⁹ munera.
Scđo ponit̃ diſtinctio natorꝫ in frat̃-
na ↄuerſatiõe/ cũ ſubdit̃: k ¶ Ira-
tuſq; eſt cain ⁊c. Inuidẽs g̃re fra
tris inocẽtis. l ¶ Et cõ. vul. ei. q̃
triſticia mẽtis appet ex deiectiõe vul
tus. Si aũt q̃rat̃ quõ ꝑcepit cain fr̃is
ſui mũera deo accepta ⁊ nõ ſua? Dicẽ
dũ q̃ h̃ ꝑcepit p̃ ignẽ imiſſuꝫ a deo cõ
ſumẽtẽ oblatõeꝫ abel: vñ hꝫ trãſlatio
Theodotiõis: Et inflãmauit de⁹ ſup
abel. talis. n. inflãmatio ſignũ eſt ma-
nifeſtũ diuĩe acceptatõis: ſic̃ in obla-
tõe Gedeonis Iud. vj. d. ⁊ ĩ oblatõe
Helie. iij. Reg. xviij. f. ⁊ ĩ oblatõe ſa
lomõis. ij. Paralip. vij. a. m ¶ Di
xitq; d. a. e. Hic ponit̃ ipi⁹ cain be-
nigna admõitio ab ip̃o deo/ vt daret̃
ſibi pnĩe occaſio/ cũ dr̃: n ¶ Quare ira. es. q. d. nõ hẽs cãꝫ.
o ¶ Et cur c. f. t. cũ deberes eẽ hilaris ꝓpt̃ bona fr̃is/ ⁊ ſub-
dit̃ cã: p ¶ Nõne ſi b. e. frẽm diligẽdo. q ¶ Recipies. a
dño. r ¶ Sin. ma. frẽm odiẽdo ⁊ ꝑſeq̃ndo ſ ¶ Statĩ in
fo. ⁊c. i. ita patens erit mihi ſic̃ ea ponunt̃ in oſtio. vñ ⁊. ij. me Phs ſecũ-
thaphy. phs loq̃ns de noticia p̃morꝫ p̃ncipiorꝫ q̃ oĩb⁹ ſunt nota do metaph
dicit: In forib⁹ q̃s delinq̃t? t ¶ Sꝫ ſub te ⁊c. i. tu poter⁊ de-
uincere pctm̃: q̃ null⁹ peccat niſi volẽs. v ¶ Dixitq; ca. Hic
 ↄñr deſcribit̃

☞ tus eſt dn̄s: Superfluū eſt ꝗ qđ in ſamaritanoꝝ ꝛ noſtroꝝ repe
E rit᷑ voluminibus trāſeam᷒ in agrū. ¶ Iſid. Dixitq; cain ꝛc.
Nō acquieſcit dn̄o dicēti: qeſce / ſed feſtinat ad fratricidiū. Sic
iudei agreſtia ꝛ terrena cogitantes: ſi qeuiſſent a ꝑturbatione /
ꝛ tp̄s gr̄e cognoſcētes audiſſent: Si fili᷒ vos liberauerit / vere
liberi eritis ꝛ hmōi: ad ſe pctm̄ ꝯuertiſ
Ps. 40. a. ſent in cōfeſſione dicentes dn̄o: Sana
aīam meā: qꝛ pec. ti. ꝛ ſic dominarent᷑.
Nūc ꝟo ignorātes dei iuſticiā / ꝛ q̄ren
tes ſuā ꝯſtituere: nō hūiliati ḋ pctīs / ſ꞉
gloriātes de opibus legis / in lapidē of
fenſiōis offenderūt: ꝛ medicū ſuū occi/
De pe. di. derūt: cui᷒ opa dn̄o placere videntes /
1. c. ſerpēs. ceca mēte doluerūt. Occidit᷑ ꝗ chriſt᷒ iu
et. c. voluiſ/ nioris populi caput a maiore natu.
ſēt. §. deni/ a ¶ Et ait d. a. c. Iſid. Interrogat
q; . De pe. dn̄s cain / nō ignar᷒ vt diſcat: ſed iudex
di. 3. c. vt puniat. Uſq; hodie iudei cū per ſcri/
iudas pturas eos interrogam᷒ de chriſto / rn̄/
Dn̄s inter/ dēt ſe neſcire q̄ dicimus. Uēdax cain
rogat cain īgratio iudeoꝝ eſt falſa negatio: eſſent
ꝟo chriſti cuſtodes / ſi corde crederēt: ꝛ
ore faterent᷑. b ¶ Dixitq; ad e. ꝛc.
Iſid. Sicq; arguunt᷑ in ſcripturis iu/
dei: habet magnā vocē ſanguis chriſti
in terra / cū ip̄o accepto ab oībus genti
bus rn̄det᷑ amen: hanc exp̄mit ip̄e ſan/
guis ex ore fidelium / quos redemit.
24. q. 3. c. c ¶ Uox ſangui. ꝛc. Magna virt᷒
cū ꝗ. §. ſed q̄ iuſticie / q̄ vindictā expetit ꝓ ſanguine
innocentis. d ¶ Nunc igitur ma/
dict᷒ e. ꝛc. Ra. Notādū quia in pctō
ade terra maledicit᷑ / qꝛ ſciēs dānationē
p̄me ꝑuaricationis fratricidiū addidit.
¶ Iſid. Nūc igit᷑ m. e. ꝛc. Per locū
q̄ in loco ſunt ſignificant᷑: q̄ſi maledict᷒
eris ab his q̄ ſunt ſup terrā: qui aperue
rūt os ſuū in ꝯfeſſione pctōꝝ accipe ſan
guinē q̄ effuſus ī remiſſionē eoꝝ de ma
nu ꝑſecutoris / q̄ noluit eſſe ſub gr̄a / ſed
ſub lege: vt eſſet maledictus ab eccl̄ia:
q̄ intelligit ꝛ oñdit eſſe maledictū: q̄ enī
ex opibus legis ſūt / ſub maledictio ſūt.
e ¶ Cū opatus ꝛc. Aduocē nō ad in
Terra ma/ tellectū fit relatio: qꝛ aliter hic terra: ali
le dicit᷑ ter ſupra accipit᷑: ibi ꝓ eccl̄ia: hic ꝓ opa
F tiōe terrena quā adhuc iudei exercēt. i.
carnalis circūciſio: paſcha: ſabbatū ꝛ ſi
milia: q̄ hn̄t occultā ꝟtutē intelligende
gr̄e dei: ſ꞉ n̄ dāt iudeis fructū nolētib᷒
trāſire ad chriſtū. Poteſt in terra caro
chriſti intelligi: in q̄ ſalutē nr̄am iudei
crucifigēdo ſunt opati. Mortu᷒ eſt enī
De pe. di. ꝓpter delicta nr̄a: ꝛ ſurrexit ꝓpter iuſti
1. c. voluiſ/ ficatōez noſtrā / quē qꝛ negauerūt / iuſti
ſent. §. ſer/ ficati nō ſūt. f ¶ Uagus ꝛ ꝓ fu. ꝛc.
pens Iſid. Diſpſus in gētib᷒: ꝓfugus a hie
ruſalē. Alx. gemēs ꝛ tremēs. Gemēs /
dolore amiſſi regni. Tremēs: ſub multi
tudīe chriſtiani ppl̄i ne occideret᷑. Ma
ior eſt iniquitas mea ꝛc. Culpā exagge
rat: ſed ſupbe ꝯfitet᷑ / nec veniā flagitat
g ¶ Maior eſt ini. mea Iſid. Pec
cata pctīs adiīciēs deſperat: nec credit
ſe veniā poſſe adipiſci / que eſt blaſphemia in ſpiritūſanctū / que
nō remittit᷑ in hoc ſeculo / nec in futuro: quia putat deum / aut
nolle dimittere / aut nō poſſe: tanq; omīa aut nō poſſit: aut īui
deat ſaluti. Nō deū ſibi iratū graue putat / ſ꞉ timet ne īueniat᷑
ꝛ occidat᷑. h ¶ Ois i. q̄ i. ꝛc. Stra. quia ex tremore corpis ꝛ
agitatōe furiate mēt꞉: q̄cūq; īuenerit me cogſcet me reū mortꝫ.
☞ Nequaq; ita fiet

a ¶ quia iudei agreſtia cogitant ꝛ terrena.
diamur foras. Cūq; eſſent in a
agro: conſurrexit cain aduerſus
abel fratrē ſuū: ꝛ interfecit eum.
a ¶ nō quaſi ignarus vt diſcat: ſed vt reū puniat b ¶ fratricidium improperat
a †Et ait dn̄s ad cain: Ubi ē abel b c
a ¶ hodie quoq; rn̄dent chriſtū ſe neſcire
frater tuus? Qui reſpondit: Ne d
a ¶ eſſet quoquomodo iudei cuſtodes chri ſti: ſi crederent ꝛ confiterentur.
ſcio. †Nūq̄d cuſtos fratris mei e
¶ qꝛ ꝯfiteri noluit iuſta īcrepatiōe arguit᷑.
b ſū? Dixitq; ad eū: Quid feciſti? f g
a ¶ que ore fideliū ip̄o ſanguie redēptorū exprimit᷑. ſ. amē. ¶ euidētia patrati ſceleris nō īdiget clamore accuſatorꝫ. b ¶ ore redē
c Uox ſanguis fratris tui clamat h
ptoꝝ. ¶ quaſi homicidiī reatus eſt in meo ꝯſpectu. b ¶ qui ſciens reatū prime preuari cationis fratricidium addidiſti
d ad me de terra. †Nunc igitur ma i k
a ¶ eccleſiam. ¶ ab his qui ſūt ſuper terrā
b ¶ in confeſſione peccatorum.
ledictus eris ſup terrā: q̄ aperuit
a ¶ credendo ¶ .i. magne deuotionis deſi/ derio ſanguinem chriſti in ſalutem ſuſcepit
b ¶ fuſum in remiſſionem.
os ſuum: et ſuſcepit ſanguinem
a ¶ ꝑſecutoris q̄ vult eſſe ſub lege vt ſit ma ledictus. b ¶ terrenā opationem vel chriſti incarnationem vel chriſti carnem.
e fratris tui de manu tua. Cū ope l
a ¶ intelligētiā ſp̄ualē vel iuſtificationem
rat᷒ fueris eā / non dabit† fructus
a ¶ in gentibus. b ¶ ab hieruſalem
f ſuos. Uagus ꝛ profugus eris ſu m
¶ condemnans ſeipſum
per terra. Dixitq; cain ad dn̄m n
¶ culpā agerat: ſupbe cōfitet᷑: nec veniā ro/
g Maior eſt iniquitas mea q̄ vt o
gat. a ¶ tanq; indignum tuo conſpectu
veniā merear. †Ecce eiicis me ho p
¶ qꝛ mihiip̄i odioſus p̄ntie tue me ſbtrahā
die a facie terre: ꝛ a facie tua ab
ſcōdar: ꝛ ero vagus ꝛ ꝓfugus in
¶ hoc deſperādo dicit: vl᷑ vt cōpendio mor tis preſentes cruciatus euaderet
h terra. Ois igit᷑ qui inuenerit me q
occidet me. Dixitq; ei domin᷒: r

¶ Nico. de lyra

✱ ꝯn̄r deſcribit᷑ ip̄i᷒ cain obſtīatio: qꝛ ex admonitōe dn̄i nō fu
it mot᷒ ad ꝯtritionē: ſ꞉ magꝫ incepit machinari ad frīs innocē
tꝫ occiſionē: vn̄ ſubdit᷑: Dixitq; cain ad abel frēm ſuū: q̄d aūt ſi
bi dixerit nō exprimit᷑ ī hebraico textu. illđ enī qđ ſbdit᷑ ī trāſla
tione nr̄a: Egrediamur foras / nō eſt de textu: ꝛ iđ dicūt hebrei
ꝙ cain dixit abel fratri ſuo ꝟba iniurioſa / querēs occaſiōes oc
cidendi eū / licꝫ nō ſint exp̄ſſa in textu illa ꝟba: ꝛ ſilr̄ habet᷑. ij. G
Reg. v. a. vbi tranſlatio nr̄a hꝫ: Propoſuerat enī Dauid in
die illa p̄miū ei q̄ ꝑcuſſiſſet iebuſeū: ꝟitas hebraica ſic hꝫ: Et
dixit dauid ī illa die. Quicūq; ꝑcuſſerit Jebuſeū: ꝛ n̄ exp̄mit᷑
ibi aliq̄d de p̄mio / nec in ꝑticulari / nec in gn̄ali: ita eſt ħ in he/
braico textu qđ non exp̄mit᷑ q̄d dixerit
cain ip̄i abel: ſ꞉ ſm̄ iſtā trāſlatiōez ſbin
telligit᷑: Egrediamur foras: ꝛ iđ illud
exp̄ſſit: ſm̄ aūt Hiero. ī li. de hebra. q. Sap. 10. a.
ſbintelligit᷑ ꝙ cain dixit abel ea q̄ dn̄s 1. Joh. 3. b
ſibi dixerat eū īcrepādo: ſm̄ hebreos
ſbintelligit᷑ ꝟbū īiurioſū vt p̄dictū eſt.
a ¶ Cūq; eſ. i. a. Ad īſtinctū ip̄i᷒ cain
ſm̄ Hiero. vt p̄dictū ē. ſm̄ hebreos āt
poſtq; cain dixerat ꝟba īiurioſa fratrī
ſuo: inſidiat᷒ eſt ei quō repiret eū ſolū
in agro vbi intfecit eū ſic cogitauerat.
b ¶ Et ait d. Hic ꝯn̄r deſcribit᷑ ip̄i᷒
cain punitio: ꝛ qꝛ pena nō dꝫ īferri ni/
ſi ꝯuicto de crimīe: iđ p̄mo dn̄s ꝯuicit
eū de occiſione frīs. ſcđo penā īponit /
ibi: Nūc igit᷑ maledict᷒. Circa p̄mū di
cit ſic. c ¶ Ubi ē a. ꝛc. Non q̄rit ex
īgrātia ſed vt ex rn̄ſiōe ei᷒ cōuincat eū
rōnabili᷒. d ¶ Qui rn̄dit: ne. Ad/
dēs mēdaciū fratricidio / ꝛ excuſatiōez
falſam dicēs. e ¶ Nūq̄d c. f. m. ſū? Frat᷑ cuſto/
q̄ſi diceret nō: cū tn̄ ex lege nature ad dit fratrē
ħ obligaret᷑. f ¶ Dixit. a. eū. ſ. dn̄s
ad cain. g ¶ Quid fe. credēs occul/
tare maleficiū tuū. h ¶ Uox ſā. f. t.
cla. a. m. de t. ac ſi diceret: occiſio ei᷒
eſt ita patēs corā me / ac ſi ſanguis ei᷒
ħ clamaret. Notādū ꝙ in hebreo hꝫ: Sanguinē
Uox ſāguinū frīs tui: ꝛ dicunt hebrei
ꝙ dr̄ ſanguinū in plurali / eo ꝙ cain in
terficiēdo frēm ſuū fuit re᷒ ſanguīs / nō
ſolū ip̄i᷒ abel / ſ꞉ etiā oīm q̄s genuiſſet
ſi vixiſſet. i ¶ Nūc i. m. e. Hic ꝯn̄r Diuiſio
deꝉminat punitiōez ip̄i᷒ cain iā ꝯuicti.
ꝛ p̄mo deꝉminat penā. ſcđo pene diu/
turnitatez / ibi: Ois igit᷑ q̄ inuenerit.
Adhuc p̄mo ḋſcribit᷑ punitio. ſcđo ca/
in deſꝑatio. ibi: Dixitq; cain. Primo
igit᷑ determinatur punitio / cū dicit᷑: Al's tibi
k ¶ Maledict᷒ e. qꝛ oēs maledicēt h
tibi ꝓpt᷑ horrorē maleficiī tui. l ¶ Cū
o. f. ea. nō dabit tibi fruct᷒ ſuos. Licꝫ
maledicta ſit ſupra / ꝓpt᷑ pctm̄ p̄ris tui
ampli᷒ erit maledicta ꝓpter te: qꝛ pau
cos fruct᷒ dabit tibi / ꝛ cū mag̃ labore.
m ¶ Uag᷒ ꝛ p. e. ſ. t. oībus dieb᷒ vi
te tue: qꝛ oīb᷒ odioſus eris: ꝛ ideo in
nullo loco ſecurus eris. n ¶ Dixit/
q; ca. ad. d. Hic ꝯn̄r ponitur ip̄ius
cain deſꝑatio dicētis: o ¶ Maior
eſt iniq̄tas mea q̄ vt veniā me.
Qđ exponūt catholici doctores deſꝑa Deſpera/
tiue ꝛ affirmatiue dicentes / ꝙ cain de tio cain
ſperatus dixit: ꝙ tm̄ erat pctm̄ ſuūꝫ ꝙ
nō cadebat ſub dei miſericordia: vn̄ di
cit Aug᷒. Mētiris cain: maior eſt dei
miſ̄icordia q̄ oīm pctōꝝ miſeria. Do
ctores aūt hebrei exponūt p̄dictū ver/
bum interrogatiue / ꝛ negatiue: ac ſi diceret cain: Eſt ne pctm̄
meū tātū ꝙ nō poſſim mereri veniā? ac ſi diceret nō: ꝑ hoc in/
dicans ꝙ deus puniebat eū vltra ꝯdignū. p ¶ Ecce eiicis
me hodie ꝛc. Hic deſcribit᷑ pene inflicte diuturnitas / et po
nit᷑ iſta lr̄a dupliciter. Uidēs enī cain ſe ꝓiectuꝫ a facie dn̄i ꝛ
vagū ꝛ ꝓfugū ſup terrā: timuit ne interficeretur a q̄cūq; hoīe
vel beſtia occurrēte / ꝛ dixit: q ¶ Ois i. q̄ in. me. oc. me.
quaſi refugiēs hoc ꝛ timēs et petens a deo ꝯſeruari. Aliter
exponit᷑ ad cōtrariū. ſ. ꝙ cain vidēs ſe derelictū a deo ꝛ in tā/
ta miſeria cōſtitutū: deſiderauit cito mori / vt ſua miſeria ter/
minaretur: ꝛ ideo quaſi mortē deſiderans dixit dn̄o: Omis
igitur qui ꝛc. petens a dn̄o vt iſtud fieret: ꝛ littera ſequens
videtur ad hoc concordare cum ſubditur:
r ¶ Dixitq; ei dominus. vt tu petis.

✱ Sed omnis

a ¶ .i. ſi iteribit ipiū gen⁹ iudeoꝝ. b ¶ ꝑ ecly

a b Neqꝙ ita fiet: ſed omis qui occi a
pſim legēdū. a ¶ B tpe patiēt iudei qꝺ ſepte narto voluiẗ. ¶ pfecte. ¶ non cain: nec occi ſoꝛ quia imperſonaliter dictum eſt.
derit cain / ſeptuplum punietur.
a ¶ Circūciſionis obſeruātie carnalis ¶ qꝺ vagus ⁊ ꝓfugus ⁊ ſemper timidus.
c Poſuitqꝫ domin⁹ in cain ſignū b
a ¶ Ne cecidas eos: ne quādo obli. populi mei. Pſ. lviij. c. b ¶ rex vel princeps.
vt non eum interficeret omis qui c
¶ in regno ſuo.
inueniſſet eū. † Egreſſuſqꝫ cain a d
¶ miſcꝺia dilectōis vel participatiōe lucis
d facie dñi / habitauit in terra pro/ e
a ¶ quod interpretatur epulatio
fugus / ad orientalē plagā eden.
e Cognouit autē cain vxorē ſuā / q̄ f
a ¶ de puerſo pře: puerſa generatio. b ¶ qꝺ dedicatio interpretatur.
f cōcepit et peperit enoch. † Et edi g
a ¶ fundamētū q̄rēs in hac vita. b ¶ Forſi tan q: in timore erat ⁊ tremore.
ficauit ciuitatē: vocauitqꝫ nomē
a ¶ dedicatio ¶ q: iniq̄ trene vite ſe dedicāt
g ei⁹ ex noīe filij ſui enoch. Porro h
enoch genuit irad: Et irad gēuit
mauiael: et mauiael genuit ma/
thuſael: et mathuſael genuit la/ †

A a ¶ Nequaqꝫ ita fiet. nõ morieris cito ſicut vis: pro reme/ dio tui cruciat⁹ / ſed punieẗ imꝑſonaliter. i. punitio fiet de te ſeptuplū: q: viues in cruciatu vſqꝫ ad ſeptimā generatōez: in q̄ lamech occideris: ergo oīs q̄ occiderit (ſubaudis) liberabit te ab illo cruciatu male ꝯſciētie: hic ſenſus euidēti⁹ ptꝫ. Scđm. Lxx. oīs qui occiderit cain ſeptem vindictas exoluet. i. quicūqꝫ te in ſeptima gnātio/ne occiderit / exoluet te a cruciatu ꝑ morte: q̄ vſqꝫ ad tpꝰ illud reſeruādus es in vita tm̄ ad penā: q̄ pena cito finireẗ / ſi cito interfect⁹ eſſes. Ita q̄ iudeos viſi/bili morte puniret ſeptē / vindictas ab eis auferret: q̄bus obligati ſūt ꝓpter reatū occiſi chriſti: q: miſerias ⁊ diſꝑſiōes eoꝝ leuiaret q̄s patiunẗ. b ¶ Oīs q̄ occi. c. Lxx. Septē vindictas exoluet. Aquila ſeptēpliciter: Symmach⁹ ſeptuplū: Theodotion ꝑ hebdomadē interp̄taẗ: in q̄ ſignificaẗ q: diu ⁊ pfecte punietur / ne quis homicidiū audeat iterare. ¶ Hiero. Qui inẗ. cain. ſ. p. Si q̄s te īterfecerit ſeptuplum punieẗ. i. grauiſſima vltōe punieẗ: nõ debuit hõ occidere eū / cui de⁹ reſeruauit vitā: vel ad penā ipi⁹: vel ad correctōez alioꝝ. ¶ Iſid. Sꝫ oīs q̄ oc. cain Per eclypſiꝫ legedū: q̄ occiderit cain: dehinc annectēdū: Septuplū punieẗ: non cain / nec occiſor: q: imꝑſonaliter poſitū / vt eūdē ſenſum habeam⁹ quē ꝯtinēt ꝟba Lxx. interp̄tū. ſ. ſeptē vinctas exoluet. Hiſtorialiẗ vſqꝫ ad ſeptēgnātōes in diſꝑſione victur⁹ erat: q̄ pena ſtatim eſſet ſoluta ſi tūc interfectus eſſet: ita q̄ iudeos viſibili morte puniret / ſeptē vindictas auferret: q̄/bus ſūt obligati ꝓ morte chriſti. Miſerias enī ⁊ diſꝑſiōez eoꝝ leuiaret quā in
Pſ. 53. b. B tpe patiunẗ / qꝺ ſeptenario voluiẗ: et īpleẗ illud: Diſperge illos ī ꝟtute tua. ¶ Hiero. Qꝺ aq̄la poſuit ſeptēpliciẗ et ſymmach⁹ hebdomada ſiue ſeptim⁹ ciſceẗ: maiores ita intellexerūt / ꝙ cain a lamech ſeptima gnātiōe eſt interfect⁹. Alij q: ſeptē plen⁹ nu/
B mer⁹ ⁊ pfect⁹ eſt: ita dicūt ꝙ q̄ occiderit cain: ab ingēti pena ⁊ oī trāſeūti ſupplicio liberabit eū. Alij de ſeptē pctīs cain varia ſuſpicaẗ. Primū pctm̄ dicūt / ꝙ nõ recte diuiſerit. Scđm / ꝙ frēm inuiderit. Tertiū / ꝙ doloſe egerit / dicēs: trāſeamus in agruꝫ. Quartū / ꝙ occiderit. Quītū ꝙ ꝓcaciẗ negauerit. Sextū / ꝙ ſe dānauit: maior enī ē ini. m. q. ⁊c̄ Septimū ꝙ nec dānat⁹ pñiaꝫ egerit. Inde dicūt illū a deo vſqꝫ ad ſeptimā gnātōez dilatū: vt ſaltē mal' cōpulſus pñiaꝫ ageret / ⁊ abſolui mereret. c ¶ Poſuitqꝫ d. c. ⁊c̄. Iſid. Cū oēs gētes a romanis ſubiugate trāſierūt in rit⁹ eoꝝ: gēs iudea ſiue ſub gētib⁹ ſiue ſub chriſtianis regib⁹ nõ reliquit ſignum circūciſiōis ⁊ carnalis obſeruātie / q̄ diſtinguiẗ a ceteris gētib⁹: ⁊ q̄cūqꝫ eos ī regno ſuo cū B ſigno inuenerit: nõ occidit. i. nõ efficit vt nõ ſint iudei ab oīb⁹ ꝓprio ſigno diſcreti. Quicūqꝫ ꝟo eoꝝ trāſierit ad chriſtū: iā nõ inueniẗ cain: nec exit a facie dñi: nec hītat in ťra naid / qꝺ interp̄taẗ cõmotio: vel inſtabilis ⁊ fluctuās ⁊ īcerte ſedis: qꝺ patiunẗ: q̄/cūqꝫ exeūt a facie dñi. i. a miſcꝺia dilectōis ei⁹ ⁊ hītāt in ꝑturbatōe carnali ꝯ edē / qꝺ īterp̄taẗ epulatio: vbi plātat⁹ ē ꝑadiſus. d ¶ Habitauit in ter. Hiero. Lxx. Habitauit ī terra naid. In hebreo nod dr. i. inſtabilis ⁊ fluctuās ⁊ īcerte ſedis: nõ eſt ťra naid / vt vulg⁹ nrm̄ putat: ſꝫ expleẗ ſnīa dñi: dū huc atqꝫ illuc vag⁹ atqꝫ ꝓfug⁹ aberrat. e ¶ Cognouit a. ca. ⁊c̄. Iſid. Figurate ꝓgenies ipioꝝ: ī ipā mūdi origine fūdamētū q̄rēs ī hac vita ciuitatē extruxit / quā vocauit enoch: qꝺ interp̄taẗ dedicatio: q: in ꝑmordijs ſe dedicāt / dū in hac vita q̄ añ eſt radicē cordis plātāt: vt hic ad votū floreāt ⁊ a futura gl'ia areſcāt. Abraā ꝟo in caſulis habitabat: q: ſcī hoſpites ⁊ ꝑegrinos ſe
Queſtio eſſe cognoſcūt: expectātes ciuitatē habentē fundamētū: cuius artifex de⁹ eā eſt. f ¶ Et edificauit ⁊c̄. Aug⁹. Querit q̄bus adiutorib⁹ edificauerit: ſi plures hoīes nõ fuerint qꝫ ſcriptura dicit. Sed ſciēdū eſt multo plures fuiſſe tūc: q: diu viuēdo plures poterāt generare: Nec mirū cū filij iſrl' ꝑ quadringētos annos ſic multiplicati leguntur: vt nõ poſſit numerari exercitus. g ¶ Porro enoch ⁊c̄. Hiero. Nõ de oībus his certa myſteria exculpunẗ: nec inueniuntur / niſi prius quedā radices hiſto/rie iacerenẗ:

rie iacereẗ: nec de ramis arboꝝ fructus legeres / niſi truncos antea plātaſſes. ¶ Iſid. Notādū ꝙ generationes ab adā ꝑ cain vndenario terminanẗ: in q̄ trāſgreſſio ſignaẗ. Lamech nāqꝫ ſeptimus eſt / cui tres filij ⁊ vna filia addunẗ: vt vndenari⁹ īpleaẗ: ꝑ quē pctm̄ ſignificaẗ: nā ⁊ a femina claudiẗ generatio: que initiū pcti fuit ꝑ quod voluptas carnis reſiſtit ſpūi. Vñ noema vocaẗ. i. voluptas: In hac ꝓgenie lamech prim⁹ ꝯtra morē cõtra naturā ꝑ bigamiā adulterium cõmiſit. C

Ni. de ly. Genuit ada

❧ a ¶ Sed oīs ⁊c̄. Et ſic ꝓpter timorē pene nullus audebit te occidere Aduertendū tñ ꝙ iſta lr̄a: Sed oīs q̄ oc. cain ⁊c̄. exponiẗ cõiter ſic intelligēdo ꝙ occiſor ipi⁹ cain debeat ſeptuplū puniri qꝫ ipe cain: ſic videẗ ſonare trāſlatio nr̄a. Sꝫ quõ iſtud ſit rõnabile et quõ fuerit adipletū: nõ videẗ: q: ille q̄ occidit cain multo min⁹ peccauit qꝫ ipe cain: ⁊ iō nõ videẗ rõnabile ꝙ debeat ſeptuplū puniri reſpectu illi⁹ modus: etiā adipletōis ꝓut cõiter aſſignaẗ nõ videẗ rõnabiliſ. dr. n. cõiter ꝙ lamech interfecit eū ⁊ punitio ei⁹ ſeptupla fuit q: ī diluuio fuit ſubmerſus cū m'tis q̄ de eo deſcēderāt: ſꝫ hec punitio nõ pl⁹ videẗ pertinere ad lamech qꝫ ad alios hoīes illi⁹ tpis q̄ oēs fuerūt ſubmerſi excepto noe ⁊ filijs ſuis. Item lamech deſcēdit de cain: ⁊ iō filij lamech erāt etiā filij cain: ⁊ iō ī tali punitōe fuiſſet punit⁹ cain: ſicut ⁊ Lamech. ꝓpter qꝺ aliter exponūt hebrei dicentes: ꝙ iſta punitio ſeptupla referẗ ad mortē cain ſic exponēdo lr̄aꝫ: Oīs q̄ oc. cain. ibi ē pūct⁹ ⁊ finis ſnīe: ⁊ ſubītelligiẗ grauiẗ punieẗ: ſꝫ mod⁹ punitōis nõ exꝑmiẗ: et talis mod⁹ loquēdi in plurib⁹ locis eſt ī ſacra ſcptura ꝺm lr̄aꝫ hebraicā: vt ptꝫ ꝑ exēpla ſupradicta de verbis cain ad abel. Qꝺ aūt ſubdiẗ ꝺm nr̄am trāſlationē: Septuplū punieẗ / ꝺm ꝓprietatē hebraici ſermonis dr: Septenis punieẗ: q: in fine ſeptē generationū cain poſt multas miſerias interfectus eſt a lamech in vltionē ſanguinis frīs ſui: ꝙ aūt tūc eſſent cõplete ſeptē gnātiones patꝫ: q: ab adā vſqꝫ ad lamech ſunt ſex generatōes: ⁊ lamech añqꝫ interfecit cain iā erat cecuties ex ſenectute / ⁊ añ genuerat filios: ⁊ ſic currebat ſeptima generatio. b ¶ Poſuitqꝫ dñs in cain ſignū. ſ. tremorē horribilē oīm mēbrorū / vt cõiter dr: ⁊ ꝙ in facie cain ſignū impreſſit q̄ cognoſcebaẗ ab oībus fratrē ſuū innocātē occidiſſe: ⁊ ſic abominabilis oībus reddebaẗ. c ¶ Ut nõ eū interficeret ⁊c̄. Hoc factū eſt nõ ſolū ad cain diuturnā punitōez: ſed etiā ꝓpter aliorū correctionē. Sequiẗ: d ¶ Egreſſuſqꝫ cain a facie dñi. A diuinitate q̄ vbiqꝫ eſt null⁹ põt egredi: ſed egreſſus eſt a facie ſimilitudinis vel creature in qua deus loquebaẗ. e ¶ Habitauit ꝓfugus ad oriētalē plagā edē. Per edē intelligiẗ paradiſus terreſtris: in penā enī cain factū eſt: vt expelleretur verſus illam regionem delectabilem ⁊ felicē: quam per peccatū patris amiſerat vt inde haberet materiam doloris: q: illuc accedere nõ valebat. f ¶ Cognouit autem cain vxorem ſuam ⁊c̄. Hic deſcribitur ipſius cain generatio. Et ſi queraẗ vnde habuit vxorem: Reſpondit ꝙ adā habuit aliam prolem que in ſcriptura nõ eſt expreſſa: vñ dicunt hebrei ꝙ in quolibet partu Eua peperit geminos ſcꝫ maſculū ⁊ feminam: ⁊ ſic diciẗ cõmuniter ꝙ cain accepit ſororem ſuā: hoc enī oportuit fieri ꝓ illo tēpore ad multiplicandum genus humanū. g ¶ Et edificauit ciuitatē. ad ſui defenſionē: quia ſemꝑ erat in timore ⁊ tremore poſit⁹ vt p̄dictū eſt. h ¶ Porro enoch ⁊c̄. Iſta genealogia deſcribiẗ vt ꝑueniaẗ ad Lamech qui cain occidit: de quo ſequitur.
❧ Qui accepit

Marginal notes, right: †De pe. diſ i. c. et venit — †6. di. c. nõ ē ꝟ. ius ꝓo — D — Queſtio

Moralit. ✳ go q̄ recedēs a pře diſſipauit ſubaꝫ ſuā viuēdo luxurioſe. † ¶ Genuit lamech ⁊c̄. lamech q̄ īterp̄taẗ doctrina ſignat malū hoīem lr̄atū tamē qui accepit duas vxores. i. beneficia plura eccl'iaſtica: q̄ꝝ quodlibet ꝑ ſe deberet ſufficere ꝯſideratis ꝯditionibus ſtatus ⁊ ꝑſone: generat aūt q̄ttuor pueros. ſ.

 ✳ Iabel qui fuit pa/

a ¶ Genuit ada iabel τc. Hiero. De bigamia naſcit iabel habitās in tentorijs / que mutabilia inſtabilitatē eoꝝ figurāt: qui circūferunt oī vento doctrine. Naſcit τ tubal/ qui fuit inuētor muſice: de qua d2: Aures ꝑ canora muſica tētat: quod ꝑtinet ad voluptatē auriū. Naſcit tubalcain/ qui ꝑ opera eris ꝯcupiſcētiā oculoꝝ inuitauit: τ arte ferraria crudelitatē belloꝝ excitauit: ꝑ cuiꝰ ſororē que noema. i. voluptas vocatur carnis ꝯcupiſcentia ſignat. Notādū φ he tropica locutiōe partim intelligūtur ꝑ nominū interꝑtatiōes / ſicut enoch τ noema. Partim ꝑ hoīm actōes bonis moribꝰ obuiātes ſic iabel iubal/ τ tubal cain. b ¶ Et nomē f. e. t. Ra. Hūc ſcribit Joſephꝰ muſicā ſcripſiſſe ī duabꝰ colūnis. Una lapidea Altera latericia: q̄ꝝ altera nō diſſolueret diluuio: altera nō ſolueret incēdio/ q̄ duo iudicia/ adā ventura p̄dixerat. c ¶ Tubalcain. Ra. Qui ſm ioſephum res bellicas exercuit: τ decenter artē ferrariā docuit: quedā etiā que ad oculoꝝ ptinēt ꝯcupiſcentiam inuenit. d ¶ Dixitq̃ȝ lamech. Ra. Aiunt hebrei lamech diu viuendo caliginem oculoꝝ incurriſſe: τ adoleſcentē ducē et rectorē itineris habuiſſe: exercēs ergo venationē ſagittā direxit q̄ adoleſcēs indicauit: caſuq̃ȝ cain inter frutecta latentē interfecit: τ hoc eſt quod dicit: Occidi viruȝ in vulnus meū. i. vulnere qd̄ infixi: non beſtiā ſed hoīem occidi: vn̄ τ furore accenſus occidi adoleſcentē. e ¶ Occidi viꝝ τc. Stra. i. cain in vulnus meū: qa ꝑ illo vulnerabor. i. occidar: τ adoleſcentulū in liuorē meū: q2 ꝑ illo quoq̃ȝ dānabor. f ¶ Septuplū vltio dabit τc. Alk. Aichu. Pctm̄ lamech (qui interpretatur hūiliatus) ſignificat deiectionē humani generis qd̄ ꝑ preuaricante adā corruit/ nec ꝑ legē vel circūciſionē/ nec per ſuā iuſticiaȝ ſurgere potuit: donec poſt lxxvij. generationes ſm Lucā chriſtus in mundū veniēs / effuſione ſanguinis pctm̄ deleuit. vn̄ Mat. xviij. c. Nō dico tibi ſepties/ ſȝ vſq̃ȝ ſeptuagieſſeptieſ: hoc eſt iudeū recipiendū eſſe poſt ſeptuagintaſeptem vindictas: ſi reſipuerit et chriſti indulgentiā queſierit. ¶ Septenariꝰ vniuerſitatē ſignificat: ꝑ quē ducto vndenario fit. lxxvij. in q̄ omimoda trāſgreſſio ſignat: q̄ tm̄ in euāgelio penitenti dimitti precipit. Hiero. Aiunt ab adam vſq̃ȝ ad chriſtū generatiōes eſſe. lxxvij. ſm lucā. Sicut ꝗ ſeptima generatione pctm̄ cain ſolutū eſt. Nō enī iudicabit deus bis in idipm̄: τ qui ſemel recepit in vita ſua nō eoſdē cruciatus patiet in morte q̄s paſſus eſt in vita: ita τ lamech. i. totiꝰ mūdi pctm̄ chriſti ſoluet aduētu. Referebat mihi q̄dā hebreꝰ. lxxvij. aīas exiſſe ꝺ lamech: q̄ oēs īteriere diluuio.

Tropologia — Tubal — Quomō lamech cecꝰ — Allegorice — Peccatū lamech — Mat. 1. c. ſm aliam lrām

¶ Cognouit q̃ȝ

¶ primus contra naturā τ mortem adulterium committēs.

mech. Qui accepit vxores duas: nomē vni ada: et nomē altī ſella. Genuitq̃ȝ ada iabel: q̄ fuit pr̄ habitātiū ī tētorijs atq̃ȝ paſtoꝝ: τ nom̄ fris eiꝰ †tubal. Ipe fuit pr̄ canētiū cithara τ organo. Sella q̄ȝ genuit tubalcain q̄ fuit malleator τ faber ī cūcta opa eris τ ferri. Soror v̊o tubalcain noema. Dixitq̃ȝ lamech vxoribus ſuis adę τ ſellę: Audite vocē meā vxores lamech: auſcultate ſermonē meū: Quoniā occidi virum in vulnus meum: et adoleſcentulum in liuorē meo. †Septuplū vltio dabit de cain: de lamech vero ſeptuagieſſe…

¶ quoꝛuȝ mutabilitas ſignificat eos qui circūferuntur omni vento doctrine.

a ¶ ipſe fuit inuētor. ſ. muſice que pertinet ad voluptatem aurium

a ¶ q̄ ꝑ opa. ſ. er/ īcitauit ꝯcupiſcētiā ocloꝝ

a ¶ arte ferraria exercuit crudelitatē belloꝝ. a ¶ que interꝑtat voluptas in qua ſignificatur carnis cōcupiſcentia.

a ¶ cain ſm hebreos. b ¶ quod infixi. c ¶ quaſi hoc facto mordente cōſciētia me ipm̄ grauiter vulneraui.

a ¶ q̄ ſenē regebat. b ¶ çelo furoꝛis mei

a ¶ creſcēte pctō: creſcit vltio. ¶ q2 adulteria homicidiū addidit q̄ pctā apud hoīes grauiora ſūt. b ¶ i. poſt. lxxvij generatiōes

Nico. de ly.

a ¶ Qui accepit τc. Hic primꝰ introduxit bigamiā ꝯtra nature inſtitutionē que fuit vniꝰ cū vna. b ¶ Genuitq̃ȝ ada τc. Ipſe enī adinuenit artē faciendi tētoria vt paſtores haberent domos portabiles: q2 oportet eos frequēter trāſire de loco ad locū. c ¶ Et nomē fratris τc. Hebrei dicūt in melo2 cithara: ipe enī p̄mo adinuenit inſtrumēta muſica. d ¶ Sella quoq̃ȝ τc. Hebrei dicūt limator. e ¶ In cūcta opa eris τ ferri. Quia artē ferrariā adinuenit. Hebrei dicūt φ ipe adinuenit arma ad occidendū: τ in hoc fuit imitator patris ſui cain qui fuit occiſor. De iabel fratre ſuo ex pr̄e dicunt φ fecit tētoria ad ponēdū idola. Et de tubal dicūt φ canebat inſtrumētis muſicis corā idolis ea venerādo. Ex quo ptȝ φ iſti qui deſcēderūt ex cain fuerūt mali τ peruerſi. f ¶ Soror vero τc. Iſta adinuenit lanificiū ad faciendū veſtes: cum prius hoīes pellibus aīaliū tegerent. g ¶ Dixitq̃ȝ lamech τc. Iſtud interponit ad oſtēdēdū occiſionē cain. vn̄ ſequit: h ¶ Quoniā occidi virū. Iſtud exponit cōiter ſic: lamech enī q2 bigamiam introduxerat in vxoribꝰ fuit punitꝰ: q2 ꝑ que q̄s peccat/ per hec τ torquet: τ ideo iā ſenex factus a ſuis vxoribus male tractabatur: τ volens eas reprimere a malis que ſibi faciebant dixit eis: Qm̄ occidi virū τc. Ad cuius intellectū ſciendū φ lamech iā cecutiēs cū puero ductore exiuerat in campū ad venandū: nō ꝓ carnibus: q2 illius nō veſcebant hoīes: ſed ꝓ pellibus q̄bus induebant: τ cain inter frutecta latebat / q2 ſꝑ in timore erat/ quē vidēs ille iuuenis q̄ erat acutioris viſus q̄ȝ lamech: ſuſpicatꝰ eſt eſſe beſtiā aliquā: τ iō dixit ipi lamech φ illuc dirigeret iaculū vel ſagittā: q̄ facto cū ꝑcepiſſet ſe interfeciſſe cain: cuiꝰ occiſionē dn̄s ſub graui pena ꝓhibuerat: tm̄ ꝟberauit puerum φ interfecit eū: τ hoc eſt quod dicit: Occidi viꝝ. i. cain. i ¶ In vul. m. τc. i. ꝑ vulnꝰ a me illatū. k ¶ Et adoleſcē. τc. me dirigētē. l ¶ In li. m τc. i. ꝑ liuorē a me ſibi inflictū: q2 nō occiderat eū vulneratione vl' gladio: ſȝ ꝑ ictꝰ graues ſine effuſiōe ſanguīs / q̄ faciūt carnē nigreſcere ſub cute. m ¶ Septu. vl. τc. ſm ſn̄iam dn̄i. n ¶ De lamech ve. q̄ oc. ca. ſeptuagieſſepties. i. mlto grauiꝰ puniet q̄ occiderit lamech: ac ſi diceret vxoribꝰ ſuiſ: q̄re me tātū affligit/ q2 ſi p̄iſtā afflictionē moriar/ grauiorē penā icurretis. Sȝ iſta expoſitio nō videt rōnabilis. Primo: q2 nō eſt veriſile φ vir illiꝰ tpis q̄n vigebat fortitudo hoīm tm̄ affligeret a duabꝰ mulieribꝰ. Scdo: q2 due vxores vniꝰ viri raro ꝯcordāt: τ iō ſi vna fuiſſet ſibi tedioſa: veriſile eſt φ alia fuiſſet ſibi ꝓpicia. Itē lamech iā genuerat plures filios/ vt p̄dictū eſt: de q̄bus nō eſt viſile φ p̄miſiſſent p̄rez ſuū ita tractari: maxie illo tpe in q̄ erat maxima reuerētia ad p̄res. Itē. ſ. iprobatū ē φ lamech occiſor ipiꝰ cain ſeptuplū deberet puniri. Itē friuolū videt φ alīq̄s puniret ſeptuagieſſepties ſi occideret lamech: τ iō aliter exponūt aliq̄ hebrei dicētes φ vxores lamech q̄n audiuerāt diluuiū debere inūdare propter luxuriā illius tēporis/ ſicut dicit infra. vi. b. Omnis quippe caro corruperat viā ſuā: de quo vitio lamech erat notatus: iō ſbtrahebāt ſe a ꝯcubitu lamech dicētes: ad q̄d ꝯcipiemꝰ τ pariemꝰ filios: q2 vna die ſupueniet diluuiū τ interficiet eos: τ iō lamech volēs eas īducere ad coitū dicebat: Occidi viꝝ ī vul. τc. Et expōit negatiue: ac ſi diceret/ occidi ne virū τ adoleſcētulū in liuorē. i. ex inuidia: ſic fecit cain q̄ interfecit abel. q. d. nō. Et vocat hic abel vir ꝓpt̄ ꝑfectōȝ ꝟtutis: τ adoleſcētulus: q2 adhuc erat iuuenis q̄tū ad annos: ſȝ iſta expoſitio videt extorta. ſ. φ p̄dictū ꝟbū: Occidi vi. τc. intelligat de abel. Itē videt ꝯ ꝟbū dn̄i Lu. xvij. f. Edebāt τ bibebāt: ducebāt vxores/ τ dabāt ad nuptias vſq̃ȝ in diē in q̄ ītrauit noe in arcā: τ venit diluuiū τ ꝑdidit oēs. Ex q̄ videt φ mulieres p̄dicte nō retrahebāt a copula carnali ꝓpt̄ timorē diluuij. Et iō aliter exponit φ iſte mulieres refugiebāt ꝯcubitū lamech ꝓpt̄ horrorē facti ſui: ſciebāt enī eū interfeciſſe cain: cuiꝰ occiſionē dn̄s ꝓhibuerat ſub graui pena: interfeciſſe etiā filiū ꝓpriū tubalcain quē dicūt hebrei aliq̄ fuiſſe directorē ipiꝰ lamech in occiſiōe cain: τ iō ꝓpter iſta timebāt ꝓbabilit̄ ne ꝓles ab eo genita poſt p̄dicta eſſet a deo grauit̄ puniēda: ꝓpt̄ qd̄ lamech volēs ſuꝑ h̄ eas pacificare excuſabat ſe dicens: q̄m occidi viꝝ in vulnꝰ meū: ac ſi diceret: lȝ occiderim cain: hoc fuit preter intentionem: credens interficere beſtiā: τ adoleſcentulū in liuorē meū: ac ſi

31. q. 1. c. quomodo — Als †tubal Als. †tuba — Afflictio mulierū — 15. q. 1. §. ſed obijcit — Lanificiū q̄s inuenit

✱ ¶ Iabel q̄ f. τc. īuenit enī tētoria paſtoꝝ ad q̄rēdū paſcua de loco ad locū: τ iō ſignificat multiplicitatē τ diuerſitatē ferculoꝝ. † ¶ Et tu. q. Propter qd̄ ſignificat ineptā leticiā diſſolutoꝝ. † ¶ Et tubal. q̄. Et ꝑ hec ſubītelligunt alia metalla. ſ. auri τ argēti τ hmōi: τ ſignificat multiplicitatē τ ſuꝑabūdātiā vaſoꝝ auri τ argēti τ hmōi. g ¶ Et noema. Et q̄ repit lanificiū ad curioſitatē veſtiū cū priꝰ hoīes pellibꝰ aīaliū vterent: ſic d2 Geñ. ij. Fecit deꝰ ade τ vxori ſue tunicas pelliceas. In p̄dictis v̊o q̄ttuor expēdūt ſupflue multi clerici eccleſiaſtica bona τ de alijs turpibꝰ ad q̄ īducūt iſta. iiij. taceamꝰ.

Moralit̄

In ca. iiij. vbi

A a ¶ Cognouit quoqꝫ adhuc ⁊c. Per ſeth qui interpꝛetatur reſurrectio: ſignatꝰ vita chꝛiſti ex moꝛtuis: qđ in verbis matris ſignificatꝰ. Poſuit mihi dñs ſemen aliud. q. d. eccleſia que luctū pertuli de moꝛtuo: gaudeo de reſuſcitato. b ¶ Quem vocauit enos ⁊c. Enos interpꝛetatꝰ homo qui cepit inuocare nomen dñi: quia per moꝛtem chꝛiſti quā ſignificauit abel: ⁊ per reſurrectionem quā ſignificat ſeth / fit homo confitens dominū conditoꝛē: ⁊ vite perdite reparatoꝛem. ¶ Hiero. Quē vocauit enos. Enos interpꝛetatꝰ homo qui cepit inuocare nomē domini / ſicut adam homo interpꝛetatꝰ: ita etiaꝫ enos iuxta hebꝛaicā veritatē homo vel vir et pulchꝛe: quia hoc vocabulū habuit dictum eſt: quia initium fuit tunc inuocādi nomen domini: licet pleriqꝫ hebꝛeoꝝ arbitrentꝰ: ꝙ tunc pꝛimū in noīe dñi: ⁊ in ſimilitudine eius fabꝛicata ſunt idola.

a pties. Cognouit quoqꝫ adhuc a adam vxoꝛem ſuam et peperit fi
a ¶ poſitio: qui loco interfectiſ urrexit.
liū: vocauitqꝫ nomen eius ſeth / b
a ¶ gaudium reſurrectionis.
dicens: Poſuit mihi deus ſemē c
a ¶ luctu moꝛtis b ¶ iudaicus ppl's.
aliud pꝛo abel / quē occidit cain.
Sed et Seth natus eſt filius d
a ¶ hō. b ¶ confitens deū cōditoꝛē ⁊ vite
b quē vocauit enos: Iſtē cepit in
reperatoꝛē. a ¶ colere ⁊ depꝛecari.
uocare nomen domini.

Nico. de ly. Hic ē liber

※ rē meuꝫ: ac ſi diceret: lꝫ iuuenis me diriges ex vberatiōe quā ei ītuli fuerit moꝛtuꝰ: tñ ad hoc fuit motꝰ ex liuoꝛe. i. ex doloꝛe ꝯcepto: eo ꝙ interfecerā cain ꝯtra pceptū dñi: et ideo facta mea nō ſūt grauia. Septuplum vltio dabitꝰ de cain / ac ſi diceret: Si igitꝰ cain ꝗ fuit peſſimus non fuit interfectꝰ niſi vſqꝫ ad ſeptimā generationē: multo foꝛtius ego qui leuiter peccaui non puniar in pꝛole mea vſqꝫ ad multo plures generationes vel vſqꝫ in generationes ſine termino: ⁊ talis modus loquēdi eſt in euangelio. Matth. xviij. c. Non dico tibi vſqꝫ ſepties / ſed vſqꝫ ſeptuagieſſepties: id eſt totiens quotiens abſqꝫ determinatione numeri. a ¶ Cognouit quoqꝫ adhuc adam. Deſcripta generatione ade delenda: hic deſcribitur eius generatio permanenda ⁊ eligenda: quia de iſta natus eſt noe: qui reparauit ſeculum / dicit igitur. Cognouit quoqꝫ adhuc adam vxoꝛem ſuam. Dicitur communiter ꝙ adam interfecto abel pꝛopoſuit continere de cetero et diu continuit: ſed poſtea ex dei reuelatione admonitus cognouit vxoꝛem ſuam vt per illam lineam naſceretur chꝛiſtus: ⁊ non p

C ⁊ non per cain qui erat a domino maledictus. Hebꝛei auteꝫ aliter exponunt continuando hanc litteraꝫ ad pꝛecedentē: dicentes ꝙ lamech fecit conueniri vxoꝛes ſuas coꝛaꝫ adam qui erat pater ⁊ iudex eoꝝ: eo ꝙ nolebant ſibi reddere debitū: ⁊ cum adam eas increpaſſet ⁊ cogere vellet ad redditionem debiti / dixerūt ei: Caſtiga pꝛiꝰ temetipm: qꝛ iam a multꝭ annis ſegregaſti te ab eua vxoꝛe tua quātū ad thoꝛū: et tūc cognouit euā vxoꝛē ſuā: ne exēplo ſui impediretꝰ mltiplicatio generꝭ humani. Si aūt cōtra hanc expoſitioneꝫ obijciatur: non eſt veriſimile ꝙ in centum triginta annis quibus tantū vixit adam ante generationem ſeth ſm hebꝛeos generatio deſcendēs per cain proceſſiſſet vſqꝫ ad ſeptimam generationem / cum homines tunc centum annoꝝ et aliquando plus incipiebānt generare: vt dicetur ſequēti capitulo. Filij autem lamech erant iam in ſeptima generatione ab adam: vt ſupꝛa dictum eſt: ⁊ ideo non videtur lamech ⁊ eius vxoꝛes adhuc eſſe tempoꝛe generationis ſeth. Dicendum ꝙ filij ſeth erant cōtinentes et religioſi: ideo tarde incipiebant generare: ſed filij cain mali erant et luxurioſi: ideo feſtinabant accipere vxoꝛes: pꝛopter quod in tanto tempoꝛe vel minoꝛi potuit eſſe ibi proceſſum vſqꝫ ad ſeptimā generationē tpe lamech et vxoꝝ eius. b ¶ Vocauitqꝫ nomen eiꝰ ſeth: Qui interpꝛetatꝰ poſitio: ꝓpter quod ſequitur. c ¶ Poſuit mihi ⁊c. Qui fuit iuſtꝰ: ⁊ vt ſic ex iſto iuſto naſcatꝰ chꝛiſtus. d ¶ Sed et ſeth natꝰ ē filius ⁊c. Ipſe enim inſtructus a patre iuſto tantū pꝛofecit in cultu diuino ꝙ adinuenit quedam verba deuota ad depꝛecādum deum: littera hebꝛaica ſic habet: Tunc incepit inuocarī nomen domini. quod exponunt hebꝛei de idolatria: quia vt dicunt tunc inceperunt homines attribuere nomen domini creaturis: vt ſoli ⁊ lune ⁊ idolis: non tamē ab iſto enos qui iuſtus fuit ⁊ deuotus: ſed a filijs cain ſibi cōtempoꝛaneis: ſicut ſupꝛa dictū eſt de iabel ⁊ tubal.

¶ Additio

¶ In ca. iiij. vbi dicitꝰ in poſtilla: Dicunt aliqui ꝙ ſic ſit nominatus ab euentu ⁊c.

B ¶ Additio. j. Abel cum ſcribitꝰ in hebꝛaico cuꝫ littera a ſignificat luctū pꝛopꝛie: ſed quādo ſcribitꝰ cum lr̄a. h. ſcꝫ ꝙ dico habel nō ſignificat luctū ſed vanitatē tm̄: pꝛout in pncipio eccleſiaſtes dicitꝰ: Vanitas vanitatū: eſt ibi habel ſicut h: Et ratio huius noīationis pōt ſumi ex hoc: qꝛ de abel nō remanſit aliqua poſteritas: ⁊ ſic quo ad mundū ſenſibilē videbatꝰ eſſe in vanū cōditꝰ ꝓut ioſephus declarat: licꝫ quo ad deū remāſerit qſi in vita īmoꝛtali cū chꝛiſtꝰ dicat eū iuſtum: Matth. xxiij. d. A ſanguine abel iuſti. Cain aūt ſm Hiero. ⁊ hebꝛaicā veritatē acqſitio ſeu poſſeſſio interptatꝰ: eo ꝙ ipſi cain poſteritas ſucceſſit in hoc mūdo ſenſibilr: lꝫ vaga ⁊ pfuga: vñ he due denoīationes nō vere ſeu ꝓpꝛie ſed mūdane ſunt. vñ Augꝰ. in. xv. de ci. dei Pꝛioꝛ. ſ. cain natus eſt filius huiꝰ ſeculi; poſterioꝛ autē pegrinus in ſeculo ⁊ ptinens ad ciuitatē dei.

Habel

Abel

Cain

¶ In eodē. ca. iiij. vbi dicitꝰ in poſtilla: Fuit autem abel paſtoꝛ ouium ⁊c.

¶ Additio. ij. Diſtinctio officioꝝ hmōi fratrū ſm bonitatē ⁊ maliciā pōt cōſiderari: ex hoc enī ꝙ ſciebat abel iuſte deū maledixiſſe terrā ꝓpter peccatū ade: vnde ſupꝛa Gen̄. iij. c. Maledicta terra in opere tuo ⁊c. Idcirco ſeparauit ſe a terre cultura tanqꝫ a re maledicta a deo: ⁊ qꝛ in illa ſnīa ade nō fuerūt pecoꝛa maledicta: ideo elegit ſibi officiū paſtoꝛis: cain vero elegit ſibi agriculturā quaſi non curans de ſentētia diuina pꝛedicta: quod ad contemptum reputatur.

¶ In eodē ca. iiij. vbi dicitur in poſtilla: De fructibꝰ terre ſcilicet de peioꝛibus ⁊c.

¶ Additio. iij. Non habetꝰ ex littera ꝙ cain obtuliſſet de peioꝛibus ⁊ coꝛroſis fructibus vt poſtillatoꝛ ait: ſimpliciter eniꝫ dicit ꝙ cain obtulit de fructibus terre munera dño: ſed ex pꝛouidentia abel ſeu eius diligētia ītelligitur impꝛouidētia cain: ſimiliter ⁊ eius negligētia. ait enī: Abel quoqꝫ obtulit de pꝛimogenitis gregis ſui: ⁊ de adipibus eoꝝ. Ex quo patet ꝙ elegit de pecoꝛibus potioꝛa: ⁊ de partubus pecoꝝ melioꝛa: quod cain minime fecit. Unde Augꝰ. de qſtio. no. ⁊ vete. teſtamen. Abel de placidis potioꝛa elegit que deo offerret. Cain vero velut ruſticus

Ablatio abel

lut ruſticus

¶ Additio

lut ruſticus negligens et impꝛouidus nullam fecit electionē vt per hoc intelligatꝰ minus deuotus.

¶ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in poſtilla: Quid autē dixerit non exprimitꝰ in hebꝛaico textu ⁊c. D

¶ Additio. iiij. Notanda eſt hec gloſa ſeu tranſlatio chaldaica ipſius Ionathe: que apud hebꝛeos quaſi tante auctoꝛitatis eſt ſicut textꝰ in qua in hoc loco ſic habetꝰ: Dixit cain ad abel fratrem ſuum: nō eſt iuſticia / neqꝫ iudex / neqꝫ ſeculū aliud / nec remuneratio iuſtis / neqꝫ punitio impijs: ⁊ cum abel hec omnia renuiſſet: conſurrexit cain ⁊c. Ex quibus patet ꝙ abel pꝛimus martyr fuit: ſicut et pꝛimus ſacerdos et pꝛimus virgo. vnde Auguſti. de mirabilibꝰ ſacre ſcripture: triplex iuſticia fuit in abel. Pꝛima fuit quia etiam munera deo placita vt ſacerdos obtulit pꝛoſapiam generis in ſeculo non dereliquit: et martyrij coꝛonaꝫ ſanguinis effuſione pꝛomeruit: merito igitur huic dominus Ieſus pꝛimatum iuſticie homini commiſit / ita inquiens: A ſanguine abel iuſti vſqꝫ ad ſanguinem çacharie: hec Augꝰ.

Ionathe trāſlatio

Abel pmꝰ martyr

Triplex iuſticia ī abel

¶ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in poſtilla: Pꝛopter quod aliter exponunt hebꝛei.

¶ Additio. v. Hec expoſitio vltima que videtur appꝛobari a poſtillatoꝛe eſt ipſius Rabi Sa. et eſt valde incōſona littere. Tum quia dicere ꝙ cum dicitur: Omis qui occidit cain eſt ibi finis ſentētie: ⁊ quod ſubintelligitur grauiter puniendus ⁊ ſubticetur modus punitionis totum hoc in vanum fundatur: ⁊ contra litteram que ſtatim exprimit grauitatem punitionis illius qui cain occiderit: ſequitur eniꝫ immediate: Septuplum punietꝰ. Tum quia veritas hebꝛaica in hoc loco nihil ſignificat niſi ſeptuplum: pꝛout tranſlatio noſtra habet: idem enī vocabulū ponitꝰ hic et Ps. xj. b. vbi dicitꝰ: Eloquia dñi eloqa caſta: argentū igne examinatū: ꝓbatū terre purgatum ſeptuplum. et Eſa. xxx. f. cum dicitꝰ: Et lux ſolis erit ſeptēpliciter: ſicut lux ſeptē dierum: ⁊ ſic in alijs conſimilibus: vnde ab alijs expoſitoꝛibus hebꝛeoꝝ et magis autenticis alio modo exponitur hec littera ab hoc loco. vbi dicitur: Maioꝛ eſt iniquitas mea qꝫ miſericoꝛdia dei. Ad quod ſciendum ꝙ ſentētia diuina contra cain a deo lata fuit grauioꝛ qꝫ ſenten-

 ※ tia lata cō

Sñia cõtra cain grauior ꝙ ſnia ade

Etia lata contra adam in tribus. Primo / q: deus nõ maledixit
adã ſʒ terrã: vñ dixit / Maledicta terra in opere tuo. In ſentẽ
tia vero ꝯtra cain lata / cain fuit a deo expreſſe maledictus: vnde
ibidẽ dr: Nũc ergo maledict⁹ eris ſup terrã. Scdo / q: in ſentẽ
tia ade nõ cõtinet ꝙ terra nõ daret ei fructus / ſed ꝙ fruct⁹ ha/
beret in labore ⁊ ſudore vultus: dicit enĩ / in laborib⁹ comedes
⁊ in ſudore vultus tui veſceris pane ⁊c. Sed circa cain graui
ter dicit / ſcʒ ꝙ terra nullos fructus daret ſibi: vnde cum dicit:
Cum opatus fueris terrã nõ dabit fructus ſuos. Tertio / quia
ade fuit aſſignatus locus ſibi cõnaturalis ad habitandũ / ſcʒ in
loco in quo fuit creatus ſeu formatus. dicit enĩ ibi: Miſit eum
dñs deus de paradiſo / vt operaret terrã de qua ſumptus eſt:
ad cain vero dicit: Uagus ⁊ ꝓfugus eris in terra / qua quidẽ
dei ſentẽtia a cain audita / deſperãs de venia dixit: Maior eſt
iniquitas mea ꝙ vt veniã merear. Petiuit tamẽ ꝙ nõ puniret
vltra hoc qđ in ſentẽtia cõtinebat. ſ. pena occiſionis: que nõ cõ
tinet in ſentẽtia ꝓdicta: vt patet ex lr̃a / ad qđ dicebat: Ecce eij/
cies me a facie terre: ⁊ a facie tua abſcondar ⁊c. hoc eſt dicere
tu nõ condemnaſti me morti occiſionis: ⁊ tamẽ ex tua ſentẽtia
hoc ſequet: q: ex hoc ꝙ ꝓijcis me: vt ſim vagus ⁊ ꝓfugus ſup
terrã / nõ potero habere refugiũ ĩ aliquo loco munito: ⁊ ſic nõ
poſſum facere aliquid ad meam tuitionẽ: nec etiam ero in pro/
tectione tua / eo ꝙ me maledixiſti: ⁊ de hoc dicit: Et a facie tua
abſcondar. Illi enĩ qui a deo cũ ꝓtegunt: dicunt abſcõdi a fa

Abſcõdi a facie dei

cie dei: iuxta illud Pſ. xxx. f. Abſcondes eos a facie tua a cõ
turbatione hominũ ⁊c. Ex qbus infert ꝙ iſto modo incedẽdo
vagus ⁊ ꝓfugus in terra / omĩs qui inuenerit me / occidet me:
⁊ per cõſequẽs cain pateret iniuſticiã: q: vltra ſententiã a deo
taxatã: vt dictũ eſt. Ad qđ deus cõdeſcendẽs ſue petitioni tan
ꝙ iuſte: quia ſcribit: Nõ iudicabit deus bis in idipm. Reſpõ
dit: nequaꝙ ita fiet / hoc eſt dicere: Nolo ꝙ tu patiaris vltra
penas a me taxatas. Unde ad tuitionẽ ipſius cain deus duo fe
cit. Primo cõminatus eſt magnã penã cuicunꝙ occiſori ipſius
cain. ſ. ꝙ puniret in ſeptuplũ: ꝓut plane lr̃a ſonat / tam hebrai
ca ꝙ latina: vt dictũ eſt. Secundũ etiã deus fecit ad ſecuritatẽ
ipſius cain ab occiſiõe qđ ſequit. ſ. Poſuit deus in cain ſignũ:

Signũ in cain poſitũ

vt eum nõ interficeret oĩs qui eum inueniſſet. Qđ autẽ fuiſſet
iſtud ſignum nõ exprimit in lr̃a: ⁊ ideo diuerſi diuerſa dicũt:
ſufficit tamẽ ꝙ erat ſignũ ſufficiens vt cain eſſet ab occiſione ſe
curus: que quidẽ expoſitio ſatis videt cõſona lr̃e ⁊ rationi / nõ
obſtãtibus obiectionibus poſtillatoris: nam qđ obijcit dicens
ꝙ occidens cain multo minus peccaſſet ꝙ ipſe cain: ⁊ ideo nõ
debet ſeptuplũ puniri reſpectu illius: nõ videt valere: nã occi/
ſioni cain debebat maior pena inquantũ erat cõtra ſpecialem
ſecuritatẽ diuinã / qua deus eum ſecurauerat cũ appoſitione ſi
gni ſecuritatis / vt dictũ eſt: Cuius fractionis deus taxauit ma
iorẽ penam ꝙ in alijs homicidijs ratione ſecuritatis ſupradi/
cte. Et etiã quia maiores pene taxant qñꝙ maioribus crimini
bus in qbus hoĩes ſunt ꝓniores ad delinquendũ ſicut erat in
ꝓpoſito: nã ꝓniores eſſent hoĩes ad occidendũ cain ex graui/
tate ſue malicie ꝓterite ꝙ alium hominẽ. Qꝫ autẽ obijcit poſtil
lator ſcđo contra modũ adimpletionis hmõi cõminationis / di
cens ꝙ cain fuit interfectus a lamech ⁊c. Non videt etiã vale
re: nam ex lr̃a nõ habet ꝙ cain fuiſſet interfectus a lamech niſi
ab aliquo alio hoc ſumeret: cui cõcordat Hiero. de queſti. no.
⁊ ve. teſt. dicẽs: Fruſtra putãt qui arbitrant ꝙ lamech dixerat

Qñ cain occiſus

ad cain: Occidi virũ in furore meo: ⁊ iuuenẽ in vulnere meo:
hoc etiã ſonat plan⁹ ſenſus lr̃e: cum enĩ cain deo dixiſſet: Oĩs
qui ĩuenerit me occidet me: deus ſtatim reſpõdit: nequaꝙ ita
fiet. Vñ nõ videt rõnabiliter dictũ ꝙ aſſertio diuina fruſtrare
tur: ⁊ ideo ꝓm iſtã expoſitionẽ tenet ꝙ cain nunꝙ fuerit inter/
fectus / ſed ſolũ fuit punitus iuxta diuinã ſnĩam ꝯtra euʒ latã:
vt dictum eſt vſꝙ ad diluuiũ: in quo quidẽ diluuio ꝓm quoſdã
de antiqs hebreorũ ſubmerſus fuit cain ⁊ tota poſteritas ei⁹:
ideo dicũt ꝙ ſcriptura nõ dicit quãto tpe vixerit cain: nec etiã
aliqs de ſuis ſucceſſoribus / ſicut in alijs ponit: eo ꝙ oẽs vno
⁊ eodẽ tpe vitã finierũt. Et ꝓbabiliter poteſt dici ꝙ ideo deus
voluit tueri cain ab occiſiõe / vt pena ſui facinoris diuturnius
ab hoĩbus ꝑciperet: ꝙ ſi modicũ tps duraſſet ſub ea: ſicut etiã
voluit eũ per mundũ diſcurrere vagũ ⁊ ꝓfugũ: vt nõ ſolum in
vno loco ſeu regiõe / ſed in multis ⁊ varijs iuſticia dei erga ip/
ſum oſtenderet: iuxta illud Pſ. lviij. c. Ne occides eos ne for
te obliuiſcant populi mei: ſed amoue eos in vtute tua ⁊ diſper
ge eos ⁊c. vt ibidẽ forte amplius declarabit.

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dicit in poſtilla: Et edificauit ciuitatẽ
ad ſui defenſionem.

¶ Additio. vj. Dicit a qbuſdã hebreoꝝ expoſitorib⁹ ꝙ cũ ex
ſnĩa diuina terra nõ dabat fruct⁹ ſuos cain (vt dictũ eſt) idcir
co habuit dimittere agriculturã quam ſibi primo elegerat in
officium: vt ſupra in littera continet. Et quia ꝓm Aug. de/
us adeo eſt bonus vt etiã ex malis quãdoꝙ eliciat bona: ex
hoc fuit ſecutũ ꝙ cain ⁊ ſua poſteritas in artibus mechanicis
ſtuduerũt / que quidẽ artes ad conuictũ hominũ ſunt vtiles:
vnde ipſe cain primo inuenit artem ſeu prudentiã politicam /
de qua dicit: Edificauit ciuitatẽ. Lamech aũt qui penultimã
generationẽ poſt cain obtinuit / ĩuenit tres artes pro tribus
filijs ſuis. ſ. artẽ faciẽdi tentoria: vt facilius de loco malo ſeu
peſtifero in locũ conuenientẽ mouerent: et artẽ faciendi mu/
ſica inſtrumenta: vt iocundius triſtia mundi portarent: et ar/
tem ferrariã ad arma bellica fabricanda / vt tuti⁹ ab inimicis
⁊ beſtijs viuere poſſent. In qua quidẽ politia ⁊ artibus: ni/
mirũ ſi cain a deo eiect⁹ et poſteritas ſua ceteros hoĩes ꝓceſ/
ſit: q: vt Luc. xvi. b. dr: Filij hui⁹ ſeculi prudẽtiores ſunt fi/
lijs lucis in generatiõe ſua: qđ intelligit de prudẽtia hũana.

G Artes mechanice

¶ In eodem ca. iiij. vbi dicitur in poſtilla. Aliter exponit
ꝙ iſte mulieres ⁊c.

¶ Additio. vij. Prout dictũ fuit in additione precedenti
nõ habet ex littera ꝙ lamech interfeciſſet cain: nec etiã fuiſſet
interfectus ab aliquo: ſed potius ex lr̃a poteſt oppoſitũ com/
probari: vt dictũ eſt: ⁊ quia de facto lamech cum vxoribus ſu
is ſcriptura nõ facit expreſſam mentionẽ / ſed ſoluʒ de verbis
que eis dixerat: Occidi virũ ⁊c. Adeo diuerſi diuerſimode
hoc exponũt. Sed attendendũ eſt ꝙ in hoc loco ⁊ ſimilib⁹ vbi
ſcriptura ꝓtermittit totalem narrationẽ facti: illa expoſitio vi
det eſſe magis lr̃alis / que min⁹ ꝓſupponit de facto in lr̃a non
expſſo: eo ꝙ iuxta ſnĩam Hiero. que in auctoritate ſcripture
nõ habent eadã facilitate ꝯdẽnant q̃ approbant: vñ in ꝓpo
ſito expoſitio vltima quã videt poſtillator approbare / in qua
ꝓſupponit ꝙ cain fuit ĩterfectus a lamech: ⁊ etiã tubalcain fi
lius eius: eo ꝙ erat director ſuus ⁊c. que in lr̃a nullũ habet
fundamentũ: nõ videt tenẽda / ſed magis videt ꝓpinq̃ lr̃e et
rõni expoſitio Ra. Moy. gerundeñ. qui retractãs expoſitio
nẽ Ra. Sa. quã poſtillator tenet / aliter hũc paſſum exponit
cõtinuando hec vba lamech cũ ꝓcedẽtibus: ſic. ſ. ꝙ q̃ vxores
lamech videbant ꝙ lamech inſtrueret filios ſuos in artibus
mechanicis: inter quos tubalcain iunior erat malleator ⁊ fa/
ber in cũcta opa ferri: timebãt ergo mulieres ne forte ex hac
arte introducerent arma bellica / qbus hoĩes diſponerent ad
vulneratiões ⁊ homicidia ⁊ hmõi: ⁊ ideo lamech retrahebat
eas ab iſto timore dicens: Occidi virũ in vuln⁹ meũ ⁊c. q. d.
poſſem occidere virũ in vulnere vel liuore ſine armis ſicut fecit
cain: q: nõdum erant inuenta arma bellica: ⁊ ideo pro inuen
tione hui⁹ artis nõ eſt pena rõnabiliter timẽda: ⁊ etiã ſi forte
aliqs euet⁹ occurriſſet ꝯtrari⁹. ſ. cũ ꝯtingeret ꝙ aliqs hõ fuiſ/
ſet occiſus vel vulnerat⁹ occaſiõe hui⁹ artis ferree nouiter in
uente / nõ debetis timere ꝙ deus me puniret / eo ꝙ dediſſem
operã tali arti: q: ſeptuplũ vltio dabit de cain qui inſidioſe ⁊
ex ꝓuia intẽtione interfecit: de lamech vero q̃ nõ occidit nec in
tendit occidere / ſʒ poti⁹ artẽ inuenire ad multa alia vtilẽ: mul
to ampli⁹ vltio a deo daret. ſ. ſeptuagieſſepties: qđ ſignificat
numerũ ampliantẽ ſine terminatiõe / ꝓut poſtillator dicit.

Nota que ſcptura magis lr̃alis

H

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dr in poſtilla: Cognouit quoꝙ ⁊c.
Deſcripta generatione delenda eſt ⁊c.

¶ Additio. viij. Iſte hebraice fabulationes nõ requirunt
ad littere expoſitionẽ: nõ enĩ ex hoc ꝙ nõ legit adam genuiſ/
ſe niſi cũ eſſet centũ. xxx. annoꝝ habet ꝙ adam ꝓpoſuiſſet cõ
tinere de cetero ꝓpter mortẽ abel: manifeſtũ eſt enim ꝙ pre/
ter perſonas genitas in littera expreſſas Adam genuit ali/
os filios ⁊ filias / vt littera teſtatur: ⁊ ſimiliter dicendum de
ſeth ⁊ enos ⁊ alijs: ſcriptura tamen fecit mentionem de iſtis
propter honorem deſcendentiũ ab eis patriarcharum ⁊ pro
phetarum: ⁊ precipue propter reuerentiã chriſti qui eſt ſuper
omnes: nec eſt veriſimile ꝙ cum adam eſſet in. cxxx. ſue etatis
anno / lamech qui erat in ſeptima generatione ab adam eſſet
iam in etate apta ad contrahendũ prout ſequit ex iſta fabula
tione hebreoꝝ: preſertim illo tempore in quo nullus citra eta
tem. lx. annorũ legitur genuiſſe.

¶ In eodẽ ca. iiij. vbi dicitur in poſtilla: Iſte incepit inuo
care nomen domini ⁊c.

Inuocare nomẽ dñi

¶ Additio. ix. Expoſitio hebreorum in hoc loco eſt incon/
ſona littere et rationi. Primũ patet: nam inuocare nomen
domini ſemper ſonat in bonum: nec accipitur in mala ſigni/
ficatione: vnde infra. xij. ca. de abraam dicitur: Et inuocabit
nomen dñi: quod nõ intelligit niſi de inuocatione ad litterã
pertinente / et ſic de ſimilibus: vnde ꝙ in hoc loco ĩuocare no
men domini intelligatur de idolatria / nullum habet funda/
mentũ in lr̃a.

A mentũ in lr̃a. Scdm patꝛ: nã ẜm ſctm̃ Tho. ſcda ſcde. q. xciiij. | C
in ꝑma etate nõ fuit idolatria ꝓpter recentẽ memoriã creatiõis
mũdi: ex quo adhuc vigebat cognitio vnius dei in mente homi
num: dicere enĩ ꝙ a filijs cain ꝯtemperaneis ipſi enos incepe
rit idolatria / eſt oĩno irrõnabile: qꝛ ſi ſic hec inceptio fuiſſet eis
appropriata: ſicut Tubal qui fuit pater canentiuꝫ: ⁊ Tubalca
in q̃ fuit malleatoꝛ ⁊ faber: vt. ſ. eodẽ ca. Nõ aũt ipi enos hoc
erat appropriandũ: qꝛ erat adhuc ĩmunis.

¶ Replica Correctorij cõtra Burgeñ. In caplõ. iiij. vbi po
ſtillatoꝛ ponit cain obtuliſſe de corroſis ⁊ peioꝛibus ⁊c̃. Bur/
geñ. accipit̃ vel aſſumit ꝯtra eũ / ꝙ hoc nõ habeat̃ ex lr̃a / ſed di
cit cain fuiſſe ruſticũ ⁊ improuidũ ⁊ ex eo fuiſſe minꝰ deuotũ: ſꝫ
nec hoc dictũ Burgeñ. habet̃ ex lr̃a / nec aliqua auctoritate con
fulcit̃: vñ etſi dictũ poſtillatoris ex trãſlatione bt̃i Hiero. non
habeat̃: ſumpſit tñ mgr̃ hiſtoriarũ ex alia trãſlatione in qua ha
bet̃: Nunc ſi recte offeras nõ recte diuidis / qd̃ dictũ expones
dupliciter: in ſcda expoſitione ponit de frugibus attritis ⁊ cor
roſis: ⁊ ſic poſtillatoꝛ ſecutꝰ eſt eum ⁊ alios: ĩmo ex lr̃a nr̃a rõ/
nabiliter trahi põt ꝙ cain de melioribus nõ obtulerit: quia cuꝫ
abel cõmẽdet̃ ex his que obtulit: ideo a contrario ſenſu videt̃
accipienda rephenſio oblatiõis cain. ¶ Itẽ in eodẽ ca. vbi po
ſtillatoꝛ poſtq̃ꝫ poſuit expoſitionẽ illius paſſus: Omĩs qui occi
derit cain ſeptuplũ puniet̃ / q̃ſi occiſoꝛ debeat ſepties plus pu
niri q̃ꝫ cain: ⁊ ꝓbat illã expoſitionẽ nõ eſſe apparentẽ quo ad
rationẽ ⁊ etiã executionẽ: ⁊ aliã adducit expoſitionẽ illius lr̃e
quã ſumpſit a Ioſepho ⁊ mgr̃o hiſtoriarũ / q̃bus Burgeñ. ſe
opponit / multa q̃ſi ficta ſupponens etiã rõnibus poſtillatoris
non ſatiſfaciens. Supponit ꝑmo ꝙ cain petiuit a dño ꝙ vltra
ſententiã latam cõtra ſe nõ puniret̃. Et qꝛ in ſnĩa dei nõ conti/
nebat̃ cain interfectio / petiuit ꝙ nõ interficeret̃: qd̃ tñ dixit ſeq̃
ex dei ſentẽtia / quia maledictꝰ / qꝛ vagus ⁊ ꝓfugus: ideo nõ ha
buit ꝓtectionẽ dei: ſed nec ipſe potuit ad aliquã munitionẽ ha
bere refugiũ. Sequit̃ igit̃: Quicunq̃ꝫ inuenerit me interficiet
me: ⁊ ſic pateret̃ iniuſticiã contra latam ſentẽtiã. Supponit ſe
cundo Burgeñ. ꝙ huic req̃ſitioni tanq̃ꝫ iuſte deus cõdeſcẽdẽs
dixit: Nequaq̃ꝫ ita fiet: ⁊ ſic deus pro tuitione cain duo fecit.
primo quia cõminatus eſt occiſori penã ſeptuplã. ſcdo quia po
ſuit ſignũ in cain ꝙ eum nõ interficeret qui eũ ĩueniſſet. Sed
Burgeñ qui ſemꝑ innitit̃ lr̃e in his ſuppoſitionibus valde vi/
detur a lr̃a recedere / cum hmõi petitio cain ⁊ requiſitio nullibi
videat̃ habere fundamentũ: ⁊ ſpecialiter fictum eſt / ꝙ allega/
uerit ſe nullũ habere poſſe refugiũ / cũ ſtatim nato filio eius pri
B mogenito quẽ vocauit enos / edificauit ciuitatẽ: vt dicit̃ in lr̃a:
in quo ẜm Ioſephũ recollegit de rapina viuẽtes: ⁊ ꝑmꝰ terre
terminos poſuit: ⁊ muros fecit timidus: qꝛ ꝓpter dei ſentẽtiã
pro ſui ſecuritate ſe recepit in eis. ¶ Idem dicit mgr̃ hiſtoria/
rum / nec verbũ cain. ſ. quicũq̃ꝫ inuenerit me occidet me: videt̃
ſonare in petitionẽ vel requiſitionẽ / ſed potius in deſperatio/
nem: nec verũ eſt deũ cõdeſcẽdiſſe illi petitioni tanq̃ꝫ iuſte: nã
ſi petitio fuiſſet nõ erat iuſta ſed potius iniqua: qꝛ ꝑpoſuit ſalu
tem corꝑalis vite ſaluti eterne ⁊ aĩe de qua deſperauit dicẽs:
Maioꝛ eſt iniq̃tas mea q̃ꝫ vt veniã merear. Ex q̃bus figmẽtis
Burgeñ. cõcludit ꝙ cain nõ fuit interfectus / ſed diluuio reſer/
uatus: qd̃ quia ex ſcripturis nullũ habet fundamentũ: ea facili
An cain occiſus | tate ꝯtemnit̃ / qua probat̃ ſcdm regulã bt̃i Hiero. nec ſatiſfacit
Burgeñ. rõnibus poſtillatoris / cum enĩ arguit ꝙ nõ videt̃ ra
tionabile interfectionẽ cain grauius debere puniri q̃ꝫ fratrici/
dium. Reſpõdet Burgeñ. ꝙ iſta grauitas pene debeat attẽdi
penes ſecuritatẽ ei datã: ꝯtra quã occiſoꝛ cain faciẽs ſeptuplã
penã mereret̃. Sed illa rñſio nõ videt̃ valere: qꝛ illa ſecuritas
cain data nõ fuit publica alijs potentibus eum occidere / ⁊ ſic ſi
q̃s eum occidiſſet ignorãter illi ſecuritati ꝯtraueniſſet: ⁊ ſic ma
neret rõ ficta: qꝛ nõ eſt rõnabile peccatũ ex ignorãtia ꝓcedens
plus puniri q̃ꝫ fratricidiũ: nec ſignum impoſituꝫ in cain potuit
eſſe ſignificatiuũ illius ſecuritatis niſi ꝑ modũ cuiuſdã cõpaſſi
onis: vt qui vidiſſet eum capite ⁊ manibus tremulũ: vel aliud
ſignũ ſue miſerie expꝛ̃ſſiuũ / potiꝰ moueret̃ ad miſerendũ q̃ꝫ oc/
cidẽdũ: nec ſatiſfacit ſecũde rõni poſtillatoris facte: qua arguit
de executione pene cõminate. Rñdet Burgeñ. ꝙ oportet di/
cere / nec lamech / nec quẽcũq̃ꝫ cain occidiſſe ꝓpter ſententiã dei
qua dixit: nequaq̃ꝫ hoc fiet: al̃s videret̃ ſnĩa dei fruſtrata ſi oc/
ciſus fuiſſet. Sed nec iſta rñſio valet: deus enĩ aſſecurauit cain
ꝙ rõnibus per eũ allegatis / videlicet qꝛ maledictus: qꝛ a facie
dei eiectus: qꝛ vagus ⁊ ꝓfugus: ⁊ ĩ deteſtationẽ fratricidij ne
quaq̃ꝫ deberet a quoq̃ꝫ occidi: ⁊ hoc vtiq̃ꝫ ſeruatũ eſt / ⁊ nõ fru/
ſtratũ: quia occiſio eius ẜm hiſtoriã vulgatã nõ ꝓuenit ex cau/
ſis illis: ſed fuit mere caſualis ⁊ inuolũtaria / nec ꝯtrauentũ fu
it ꝑ hoc diuine aſſecurationi prefatis rõnibus facte. Rationes
autẽ Bur.

aũt Burgeñ. q̃bus ꝑſuadere nitit̃ ſuũ ꝓpoſitũ nõ valent: qꝛ
nõ ſequit̃ ſcriptura nõ facit mentionẽ quãto tẽpore cain vixit
ſed ĩ alijs facit: igit̃ diluuio ſubmerſus eſt: nã ſcriptura cõiter
nõ ꝓſequit̃ generationes ⁊ etates: niſi eorum qui ſub cultu
vniꝰ dei ꝑſtiterũt. Si enĩ aliq̃ñ alias genealogias tãgit: bre/
uiter ⁊ occaſionaliter facit: nec dignum fuit multã ipſius fra
tricide ⁊ ſue poſteritatis facere memoriã: quia cõiter vſq̃ꝫ ad
diluuiũ ad vitia defluxerunt: fit igit̃ de eis memoria ſicut de
eſau ⁊ iſmahel ⁊c̃. Argumẽtũ igit̃ nõ valet: nõ fit d̃ cain mul
ta memoria: igit̃ ſeruatus eſt vſq̃ꝫ ad diluuiũ ⁊ nõ occiſus: ſꝫ
potiꝰ poſſet inferri oppoſitũ ꝙ igit̃ fuiſſet occiſus ſaltẽ caſua/
liter / vt dictũ eſt. Nec ſcda eiꝰ rõ valet / ꝙ videlicet debuit ſer
uari diluuio: vt pena facinoris ab hoĩbus diuturnius ꝑcipe/
ret̃: nam per hoc argumentũ hodie deberet ſeruari vt cohibe
rent̃ homines a fratricidijs: qꝛ hodie pugna fratrũ ſatis com
munis eſt / nec potuit occiſio illa diluuiũ multũ ꝑcedere: quia
ipſe lamech ſenio cecutiens eum occidit qui diluuio perijt / vt
ptꝫ in lr̃a. Sufficit igit̃ eius peccatũ et penam ſcripto cõmen/
dare ad futuroꝝ inſtructionẽ ⁊ cautelã. Ratio igit̃ hec Bur/
geñ. reducit̃ ad cõtrariũ: nã ſi cain duraſſet vſq̃ꝫ ad diluuiũ:
eius etas ſuper omniũ in ſcriptura enumeratoꝝ etates excel/
ſiſſet: merito igit̃ rememorabilis. ¶ Itẽ in eodẽ ca. Burgeñ
pro confirmatione ſue aſſertionis prefate contra poſtillatorẽ
ponit pro regula: ꝙ videlicet illa expoſitio ſit magis litteralis
que pauciora extra litterã ꝑſupponit: ẜm quã regulaꝫ nititur
exponere illum paſſum: Occidi virũ in vulnꝰ meũ ⁊c̃. Sic ꝙ
quia vxores lamech attendebãt filios ſuos ꝓficere in artibus
mechanicis ſpecialiter q̃m lamech docuit Tubalcain cuncta
opera eris ⁊ ferri: timebãt ergo mulieres ne forte ex illa arte
introducerent̃ arma bellica quibus homĩes diſponerent̃ ad
homicidia ⁊ vulnerationes: ideo lamech volens eas ab iſto
timore retrahere dixit: Occidi viruꝫ in vulnus meũ ⁊c̃. q. d.
poſſum occidere virum in vulnere ſine liuore ſine armis: ſi/
cut fecit cain quãdo nondũ erant inuenta arma bellica: ideo
pro inuẽtione huius artis nõ eſt pena rõnabiliter timenda:
etiã ſi occaſione hmõi artis quis occideret̃: nõ eſſet ita pena/
le ſicut fratricidiũ cain / qui malo ꝓpoſito occidit: cum ars illa
ad multa vtilis ꝑncipaliter occidere nõ intendat. Sed videt̃ | Non lamech ſed filij artiũ inuẽtores
Burgeñ. ꝓprie regule cõtrauenire multipliciter: ẜm ꝙ mul
ta ĩmo omnia extra lr̃am: ĩmo cõtra lr̃am ꝑſupponit. Contra
litterã primo eſt ꝙ lamech docuit artes filios ſuos / cum in lit/
tera expreſſe habeatur filios ſuos fuiſſe artium patres et in/
uentores ẜm magiſtrum hiſtoriarum. Secũdo preſupponit
illas inſolentes mulieres fuiſſe ſollicitas de periculis armo/
rum / quod ex littera fundamentum nõ habet: ſed potius op/ | D
poſitum / cum iam mulieres magna ex parte huiuſmodi timo
ribus non occupantur: ſed veriſimile eſt ſi quis reſpectus
mulierum fuit ad illas artes / ꝙ potius attribuebant vtilita/
ti defenſionis contra beſtias et alias hoſtilitates q̃ꝫ pericu/
lis vulnerationis: ſunt enim arma de directo plus in defen/
ſionem q̃ꝫ in offenſionem. Tertio ſupponit ꝙ verbũ lamech:
Occidi virum ⁊c̃. exponitur: id eſt poſſum occidere virum:
que expoſitio eſt valde extorta: nec tali expoſitione timoꝛ mu/
lierum fuiſſet minoratus / ſed auctus: quãdo enim mulieres
vt dicit Burgeñ. ſolum timuerunt mortem ex armis: ſi ẜm
illam expoſitionem Burgeñ. lamech declaraſſet: non ſolum
armis occaſiones ⁊ vulnera prouenire: ⁊ ſic multiplicare in/
conueniens non eſt ſoluere / nec ex omnibus illis adhuc ha/
betur clarus intellectus illius quod ſequitur: Septuplũ vl/
tio dabitur de cain: de Lamech ſeptuageſies ⁊c̃. ſeptupla
enim vltio non eſt imprecata cain propter fratricidium a pro
poſito factum: vt Burgeñ. pretendit / ſed eſt cõminata occiſo/
ri cain: vt patet in littera: extra litterã igitur immo contra lit/
teram ſunt oĩes iſte ſuppoſitiões Burgeñ. per conſequẽs
minus auctentice. ¶ Item in eodem capitulo vbi poſtilla/
toꝛ dicit de continentia ade poſt mortem abel vſq̃ꝫ ad gene/
rationem ſeth. Burgenſis dicit illam continentiam habere
vim ex fabulis hebreorum: ſed hoc non videtur: nam Stra/ | Adã vouit cõtinentiã
bus vt eum allegat magiſter hiſtoriarum: dicit adam vouiſ/
ſe continentiam ſempiternam: ſed per angelum deo iubente
admonitus votum ſoluit: vt dei filius ex eo naſceretur: poti/
us enim ratio adducta per Burgeñ. de Lamech iudaica fa/
bula videtur. ¶ Item in eodem capitulo vbi poſtillatoꝛ pro/
pter litteram hebraicam que habet: Cepit inuocari nomen
domini vacat: dicit heb̃. exponere de idolatria: ſed Burgeñ.
hebreorũ expoſitionẽ improbãs: nec tamẽ qd̃ per li vacat in
telligi debeat exponens / dicit duo. Primũ ꝙ ĩuocare nomẽ
dñi ſemꝑ ſonat in bonũ. Scdm ꝙ in prima etate nõ fuit ido/
latria: allegat

E latria. allegat enī ad hoc ſctm̄ Tho. ſcda ſcde. q. xciiij. ſed pri‑ mū dictū nō videtur verum: quia in ꝓphetis et euāgelio ſepe
Mat. 15. a iteratur: Populus hic labijs me honorat ⁊c. Et cum orationē multiplicaueritis nō exaudiam: que cum ad inuocationem dei pertineant non tamē ſonant in bonum: vt patet. Eſto tamē ꝙ ſimpliciter dictum ſemper ſonaret in bonum: non tamen cum addito diſtrahente: cuiuſmodi videtur ſignificari per li vacat: nec ſecundū dictum eſt ita certum quin ſententia magnoꝝ pa‑ tiatur

tiatur inſtantiā: nec ratio ſancti Tho. ad id cogit: quia ſi me‑ G moria recens creationis excluſit idolatriā per mille ⁊ plures annos: memoria ſeuere punitionis per diluuiū debuit exclu‑ dere adhuc ꝑ plures annos: certū tn̄ eſt ꝙ cito poſt diluuiuʒ defluxerūt ad idola hoīes: imo btūs Aug⁹. xvj. de ci. dei di‑ Nota cit ꝙ a bn̄dictione filioꝝ noe vſqꝫ ad abraā de cōmemoratiōe iuſtoꝝ qui deū pie colerēt ꝑ annoſ pluſqꝫ mille ſilet/ aliq̄s ta mē nō defuiſſe credendū eſt: hec Aug⁹.

Glo. ordi.

G Hic eſt liber genera Ca. V tionis adā. Adā ad ſimilitudinez dei fact⁹ eſt. Alij ad ſiſitudi‑ nē ade: ⁊ eſt q̄ſi cōcluſio a ſuperioribus cum recapitulatiōe. In die qua. c. d. h.
Siſitudo dei In die enī creat⁹ eſt: q꞉ in claritate di‑ uine cōtemplationis cōſtitutus. Ad ſi‑
Als†ad imaginē et militudinē dei/ q꞉ rationē ei dedit: qua ītelligēdo bona ⁊ mala diſcerneret: in‑ tellecta diligeret/ et dilecta obliuiōi nō traderet: ⁊ in hoc dei ſimilitudinē reti‑ neret. Sed poſtq̄ꝫ ꝑ inobediētiā hanc ſimilitudinē deleuit: factus terren⁹ ter‑ nos generauit. Vn̄ qualis: terren⁹: ta les terreni. b ¶ Vixit aūt adā ⁊c. Hiero. Sciēdū ꝙ vſqꝫ ad diluuiū vbi in nr̄is codicib⁹ ducentoꝝ: ⁊ q̄d excur‑ rit annoꝝ genuiſſe quis dicit̄. In he‑ breo habēt. c. annos ⁊ reliquos qui ſe‑ quunt̄. c ¶ Et genuit ⁊c. Quaſi et iſte portauit imaginē terreni: qui pro abel iuſto repoſitus eſt/ et interp̄tatiōe nominis chriſtū ſignificat. Sed oēs prius portāt imaginē terreni hominis q̄ꝫ celeſtis/ licꝫ multi ante aduentū chri‑
Votū ade cōtinētie ſti per fidē eandē gratiā habuerūt: qua ſaluātur chriſtiani. ¶ Stra. Ferunt poſt mortē abel vouiſſe adam ſe vxorez nō vltra cogniturū/ nec filiū generatu‑ rum. Sed deo iubēte fregit votum: vt
F dei filius de eo naſceret̄: ⁊ homo redi‑ meret̄. De ſtirpe enī cain naſci non de‑ buit. Unde ante ſeth nullū legitur ge‑ nuiſſe: poſt eum vero dicit̄: quia genuit filios ⁊ filias. ¶ Hec cōputatio genea logiarū quaſi ramos ſpargit hiſtoriaꝝ/ de quibus ſuis locis colligunt̄ fructus myſterioꝝ. E notandū quia in genera tione ſeth nulla femina ponit̄ nomina‑
Nota tim/ ſicut in generatione cain. Iuſtoꝝ enim eſt oīa viriliter agere/ nihil femi‑ neū/ nihil fragile vſurpare. Procedit enī hec generatio per denariū vſqꝫ ad noe in quo preceptoꝝ ſignat̄ impletio: ſicut per vndenariū in generatiōe cain tranſgreſſio. In generatione iniuſto‑ rum p̄mus enoch ponit̄/ qui dedicatio interpretat̄: quia reprobi in preſentivi ta ſpei ſue radicem figunt: ⁊ ab amore immarceſſibilis hereditatis areſcūt: de quibus dicitur Iob. v. a. Vidi ſtultum firma radice: ⁊ maledixi pulchritudini
Septima generatio eius ſtatim. In generatione iuſtorum enoch ab adā ſeptim⁹ ponit̄: q꞉ hic ma nentē ciuitatē nō q̄rūt: ſꝫ expectationē vſqꝫ in finem tp̄is extēdūt: q̄d ſeptena ria reuolutione terminat̄/ cum eternitas octaua ſucceſſerit: vn de iſte enoch qui ponitur ſeptimus: et tranſlatus eſt/ quia deo placuit/ ſeptimā requiem ſignificat: ad quā poſt hanc vitā qui deo perſeueranter adheret ſine dilatione transfert̄. Interpre‑ tatio quoqꝫ nominū hui⁹ generatiōis idē ſignat. Adam inter‑ p̄tat̄ homo/ vl̄ rubra terra. Seth poſitio vel reſurrectio. Enos hō. Cainā lamētatō. Malalehel laudās deū. Iared roborat⁹. Enoch dedicatio

a Hic eſt liber ge‑ Ca. V a b
a ¶ tempore
nerationis adam in die c
a ¶ quia in claritate ꝯtēplatiōis cōditus.
b ¶ intellectu: volūtate: ⁊ memoria.
q̄ creauit de⁹ hoīem. Ad† ſiſitudi
a ¶ quia hoc in vtroqꝫ ſexu factū eſt.
nē dei fecit illū: maſculū et femi d
nam creauit eos/ ⁊ bn̄dixit illis:
¶ .i. homo quia ſumptus eſt de humo
et vocauit nomē eoꝝ adā in die e
¶ redit ad ordinē texende genealogie.
b quo creati ſunt. Vixit aūt adam f
¶ nec iſte exceptus
c centū trigīta annis: ⁊ genuit filiū g
ad ſiſitudinē ⁊ imaginē ſuā: vo
cauitqꝫ nomē eius ſeth. Et facti
ſunt dies adā poſtq̄ꝫ genuit ſeth
octingenti anni: genuitqꝫ filios h
⁊ filias. Et factū eſt omne tēpus i
¶ homo vel rubra terra.
q̄d vixit adam/ anni nongenti tri
ginta: ⁊ mortu⁹ eſt. Vixit quoqꝫ
¶ reſurrectio vel poſitio ¶ homo
ſeth cētū q̄nqꝫ ānis: ⁊ gēuit enoſ
Vixitqꝫ ſeth poſtq̄ꝫ genuit enoſ
octingentis ſeptem annis: genu
itqꝫ filios et filias. Et facti ſunt
oēs dies ſeth/ nongētoꝝ duode
cim annoꝝ: ⁊ mortu⁹ eſt. Vixit
vero enos nonagīta annis: ⁊ ge
nuit cainā. Poſt cui⁹ ortū vixit
octingentiſ quindecim annis: et
genuit filios et filias. Factiqꝫ
ſunt oēs dies enos/ nongentoꝝ
quinqꝫ annoꝝ: ⁊ mortu⁹ eſt. Vi
¶ lamentatio.
xitqꝫ cain ſeptuagīta annis ⁊ ge
nuit malalehel. Et vixit cainan
poſtq̄ꝫ genuit malalehel octingē
tis q̄dragīta annis: genuitqꝫ fi
lios ⁊ filias. Et facti ſunt oēs
dies cainan nongentidecē anni

Nico. de lyra

Diuiſio Hic eſt liber generationis adam. Hic Ca. V cōſequēter ponit̄ recapitulatio generationis ade: vt il‑ la deducat̄ de qua chriſtus erat naſcitur⁹. Et primo po‑ nitur in generali recapitulatio. ſcd̄o ge‑ neratiōis electe deductio/ ibi: Vixit au tem adam. Dicit ergo: a ¶ Hic eſt li ber. i. recapitulatio breuis. c ¶ Ge‑ nerationis ade: prout predictum eſt caplo precedēti. b ¶ In die qua cre auit ⁊c. Ex hoc dicunt hebrei ꝙ adam in ipſa die creationis ſue genuit filios cuꝫ adhuc eſſet in paradiſo: vt ſupra di ctum eſt: ſed quia doctores catholici te nent cōtrariū: ideo dicendū ꝙ dies hic non accipit̄ pro die naturali vel artifi‑ ciali tm̄/ ſed accipitur hic ſingulare pro plurali: ſicut ſupra dictū eſt. ij. ca. Iſte ſunt generationes celi ⁊ terre: quando create ſunt in die quo fecit deus celum ⁊ terrā ⁊ omne virgultū agri: ⁊ tamen certum eſt ꝙ omnia iſta non ſunt facta vna die ſed pluribus: ⁊ eodē modo ac‑ cipitur hic: In die: id eſt in dieb⁹: quia alia die fuit hominis creatio: ⁊ alia ei⁹ generatio: ſcꝫ poſt eiectionē de padiſo: alia patet ex dictis vſqꝫ hic. d ¶ Ma ſculum et feminā ⁊c. Hic accipitur creatio large pro formatione. e ¶ Et Adam vocauit nomē eoꝝ adam. Notā‑ dum ꝙ hoc nomē adam eſt cōmune ſeu appellatiuū in hebreo: ſicut hoc nomē homo in latino: ⁊ ideo ſicut hoc nomē homo eſt cōmunis generis ⁊ accipitur pro viro ⁊ muliere: ⁊ hoc nomē adā H in hoc loco accipitur. Vt autem appro‑ priatum eſt primo homini: hoc eſt pro‑ pter eminentiam ipſius ad alios homi nes: ſicut hoc nomē philoſopus appro priatur Ariſtoteli/ ad denotanduꝫ eius excellentiam ſuper alios philoſophos. f ¶ Vixit autē adam. Dimiſſa ge neratione cain reprobata: incipit dedu cere generationē electā ipſius ſeth: in qua deductione premittit truncum: ſcꝫ adā. Secūdo ramos: id eſt filioſ ab eo deſcendentes pe ipſum ſeth/ ibi: Vixit quoqꝫ ſeth ⁊c. Tertio ponit fructū: ſcꝫ ipſuꝫ noe: qui fuit ſtipes ſecūdus in ge neratione electoꝝ/ ibi: Vixit quoqꝫ la‑ mech. Circa primū dicit ſic: Vixit autē adam ⁊c. Scd̄m methodiū et aliquos Diuiſio alios doctores hic tacent̄ centuꝫ anni vite ade/ quib⁹ luxit abel. ſm hebreos autē nihil omittitur. g ¶ Et genuit filium ⁊c. id eſt deſtitutū originali iu‑ ſticia: ⁊ per conſequēs peccatorē ⁊ mor talē q̄lis iaꝫ erat adā. Aliter exponit̄. Ad imaginē ⁊c. i. ꝑfectū in cognitione dei ⁊ timore: ſicut eū docuit adā ꝑ hoc euꝫ diſtinguendo a cain ⁊ eius poſteritate: ⁊ hoc videtur me lius dictū/ quia ſi intelligeret̄ de deſtitutione ab originali iu ſticia. magis debuiſſet hoc dici in generatione cain/ vt vide‑ tur. h ¶ Genuitqꝫ filios ⁊ filias. ſ. poſt ipſum ſeth: quo rum nomina nō exprimunt̄: quia eoꝝ genealogia nō dedu‑ cit̄. i ¶ Et factū eſt ⁊c. p̄ter centū annos q̄ hic ſubticent̄ ſm aliq̄s doctores: vt p̄dictū eſt: legat̄ lr̄a ſicut iacet vſqꝫ ibi: Et ambulauit

¶ Moraliter. Hic eſt liber gene. adā ⁊c. Hic agit̄ de Moralit generatiōe ade ꝑ ſeth in q̄ d꞉ infra ꝙ iared q̄ interp̄tat̄ robo rat⁹: genuit enoch q̄ īterp̄tat̄ dedicat⁹ vl̄ dedicatio: ꝑ q̄d mo‑ ralr̄ deſignat̄ ꝙ ad robuſtā pugnā ꝯ tēptatiōes mūdi carnis ⁊ diaboli/ ſequit̄

¶ Enoch dedicatio. Mathuſalā mortis emiſſio. Lamech humiliatus. Noe requies. Procedēs ergo hō de terra: reſurgēs a pctīs/ erit hō inuocās deū ⁊ deflens pctā priſtina: ſicq; laudās deū/ roborat⁹ ſpū dei/ dedicatˀ in vitā eternā. Atq; victor mortis dō ſubiect⁹/ requiē poſſidet ſempiternā: quā ſignificat noe qui requies interpͤtatˀ: ⁊ decimo loco numeratˀ: qꝛ ꝑ impletionē mādatoꝝ poſſidet regnū celoꝝ. a ¶ Ambulauit q; cū deo ⁊c. Iſid. Enoch ſeptim⁹ ab adam placēs deo q̄ et trāſlatus eſt/ ſeptimā requiē ſignificat: ad quā trāſfertˀ qui tanq; ſexta die. i. ſexta etate ſeculi ꝑ chriſti aduentū formatˀ: trāſactꝰ aūt ſex milibus annis facto iudicio et renouato celo ⁊ terra/ transferentˀ ſcti in vitā eternā. Oz autē ꝑ ſeth ab adā vſq; ad noe denari⁹ numer⁹ inſinuatˀ/ cōplementū mādatoꝝ in ecclia in operibus figuratˀ: cui numero ſi addātur vel adiiciūtˀ duo filij noe medio reprobato: duodenarius ꝯſummatˀ q̄ in patriarcharū ⁊ aplorū numero inſignis habetˀ: ꝓpter partes ſeptenarij altera per alterā multiplicata: nā ter q̄terni ipm faciūt ¶ Alchu. Enoch tāto tpe ſeruatˀ a morte: in quo oſtenditˀ qꝛ hō ſemꝑ viueret/ ſi nō peccaſſet. b ¶ Vixit q̄q; mathuſalā ⁊c. Queritˀ quō mathuſalam ſm annoꝝ computationem poſt diluuiū viuere potuerit/ cuz oēs p̄ter eos qui in arca ingreſſi ſunt perierūt. Sed hāc q̄ſtionē codicū mēdoſitas peperit: non ſolū enī in hebreis aliter inuenitˀ: verūetiā in. Lxx. interpͤtatione paucis codicib⁹ ſeptē annis ante diluuiū mathuſalā defunct⁹ reperitˀ. ¶ Oz mathuſalā iuxta. Lxx vltra diluuiū numerantˀ anni/ inde ē: qꝛ ſignificat chriſtū: cuius vita nullam ſentit etatē: vt in maiorib⁹ quoq; non ſenſiſſe diluuiū videretˀ. c ¶ Et facti

B ſunt oēs dies ⁊c. Hiero. Et fuerūt oēs dies mathuſale quos vixit anni nongenti ſexagintanouez/ ⁊ mortuus eſt. Iuxta diligentem ſupputationem quattuordecim annis poſt diluuiū vixiſſe refertˀ. Cuz enī eſſet. clxxiij. annorū genuit

a ¶ laudans deum

⁊ mortuus eſt. Vixit aūt malalehel ſexagintaq̄nq; annis: ⁊ genuit iared.

¶ roboratus.

Et vixit malalehel poſtq; genuit iared/ octingētis triginta annis: ⁊ genuit filios et filias. Et facti ſunt omnes dies malalehel/ octingenti nonagintaquinq; anni: ⁊ mortu⁹ eſt. Vixitq; iared centuz ſexagintaduobus annis: ⁊

¶ dedicatio.

genuit enoch. Et vixit iared poſtq; genuit enoch octigētis ānis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti ſūt oēs dies iared/ nongenti ſexagintaduo anni: ⁊ mortuuſ eſt. Porro enoch vixit ſexagintaquinq; ānis: ⁊ genuit mathuſalā. Et ambulauit enoch cum deo. Et vixit

¶ mortis emiſſio.

enoch poſtq; genuit mathuſalā trecētis annis: et genuit filios et filias. Et facti ſunt omnes dies enoch trecenti ſexagintaq̄nq; anni: ambulauitq; cum deo et non apparuit: qꝛ tulit eum deus. Vixit quoq; mathuſalā centū octo

¶ humiliatus.

gitaſeptē ānis: ⁊ genuit lamech. Et vixit mathuſalā poſtq̄z genuit lamech ſeptingentis octoginta duobus annis: et genuit filios et filias. Et facti ſunt oēs dies mathuſale/ nongenti ſexagintanouem anni et mortuus eſt. Vixit autem lamech cētum octogintaduobus annis: et genuit filium: vocauitq; nomē eiuſ noe/ dicēs: Iſte conſolabitur nos ab operibus et laboribus manuū noſtra/

Nico.de ly.

a ¶ Et ambulauit enoch cū deo/ iuſte viuēdo: ſicut ſequēti ca. dr de noe. b ¶ Et non apparuit ⁊c. Dicunt iudei ꝙ licz eſſet iuſtus et bonus: tamē habebat ꝓnitates magnas ad malū/ q̄bus cuz difficultate ſumma reſiſtebat: ⁊ ideo ex diuina ꝓuidentia mortuus eſt ān terminū vite ſue naturalis ne laberetˀ in pctm̄: ſm qd dicitˀ Sap. iiij. b. Iuſtus ſi morte p̄occupatus fuerit/ in refrigerio erit ⁊c. Et ſequitur: Rapt⁹ eſt ne malitia mutaret animū eius. Doctores aūt catholici dicūt ꝙ ꝓpter excellentiā ſue virtutis aſſumptus fuit a deo: ⁊ poſitus in ꝑadiſo terreſtri: vbi ⁊ helias poſtea raptus eſt: vt habetur. iiij. Reg. ij. b. ⁊ inde exituri ſunt ad p̄dicandū ꝯtra perfidiā antichriſti: ⁊ hoc magis videtˀ ſonare lrā: qꝛ de ipſo nō dicitur hic ꝙ ſit mortu⁹ ſicut de aliis/ ſed ꝙ nō apparuit. ſ. inter homines pctōres. c ¶ Quia tulit eū de⁹: de medio eoꝝ ad locū p̄dictū. Sequitˀ: d ¶ Et facti ſunt ⁊c. Eodē. ſ. anno quo inundauit diluuiū parū anteq; inundaret: ſm ꝙ dicit Hiero. lib. de hebra. q̄ſtioni. Et hoc pōt videri ꝑ lrām: qꝛ ſi accipiantˀ ſexcēti anni q̄bus vixit noe ān diluuiū. ſm ꝙ dicitˀ infra. vij. c. Eratq; ſexcentoꝝ annoꝝ qn̄ diluuij aque inundauerūt ſuꝑ terrā: ⁊ iterū. clxxxij. anni q̄bus vixit Lamech anteq; noe eſſet genitus: ⁊. clxxxvij. q̄bus vixit mathuſalā ān natiuitatē lamech filij ſui: ⁊ aggregetˀ totū ſimꝉ/ inueniuntˀ nongenti ſexagintanouem anni: ⁊ ſic ptz ꝓpoſitū. Si aūt q̄ratˀ quō hoīes illius tpis ita diu viuebāt: Ad hoc pōt rō multiplex aſſignari. Prima eſt ex bonitate cōplexionis primoꝝ parentū: fuerāt enī a deo immediate formati: ⁊ ꝑ ꝯſequēs optime cōplexionati: ⁊ ſic ad lōgiorē vitā diſpoſiti: et illa bonitas cōplexionis magis venit ad hoīes ꝓpinquoſ illius tpis q; ad remotos tpis moderni. Secūda eſt ex mō viuēdi: qꝛ tꝑate viuebāt. Tertia eſt ex bonitate nurtimēti: qꝛ ante diluuiū terre naſcētia fuerūt meliora q; poſt: qꝛ inundatio diluuij fuit ꝓ maiori parte ex aq̄s oceani: ſm ꝙ dicitˀ. ī. vij. b. Rupti ſunt oēs fontes abyſſi magne: aq̄ autē ſalſe inducūt ſterilitatē terre: ⁊ ꝑ ꝯn̄s reddūt terrenaſcētia peiora/ ex q̄bus abbreuiatˀ hoīs vita. Quarta ex ſciētia ade: qꝛ formatˀ fuit in ꝑfectiōe ſcīe: vt. ſ̄. dictū eſt. ij. ca. ⁊ iō cognouit ꝟtutes fructuū herbaꝝ ⁊ lapidū/ q̄ faciunt ad ꝯſeruandā ſanitatē ⁊ vitā ꝓlongandā: ⁊ de hoc docuit hoīes ad vitā ꝓlongandā. Quinta ex bono aſpectu ſiderū ſuꝑ regionē illā in q̄ manebāt: qui aſpect⁹ multū facit ad longitudinē vite: ſed ꝑ motū celi cōtinuū mutatus eſt tpe ꝓcedēte. Sexta ex diuīa diſpoſitione hoc ordināte: vt ꝑ longā vitā hoīm cito multiplicaretˀ gen⁹ humanū. Itē vt hoīes illi⁹ tpis ꝑ longā vitā poſſent habere expientias de curſu celi ⁊ effectib⁹ ſiderū ⁊ aliarū rerū/ q̄ experiētie ſūt p̄ncipia artis ⁊ ſcīe: vt habetˀ. i. Methaph. Itē videmus magnā latitudinē in q̄titate molis in natura humana: qꝛ aliq̄ ſunt valde parui ſicut pygmei: q̄ dicūtˀ hoīes lōgitudīe vni⁹ cubiti tm̄: alij aūt ſunt valde magni ſicut gigātes: vn̄ Deutˀ. iij. a. dicitur de Og rege baſan: Monſtratˀ lectus eius ferre⁹ q̄ eſt in rabath filioꝝ ammon/ habēs nouē cubitoſ lōgitudinis ⁊ quattuor latitudinis ⁊c: vnde ⁊ Aug⁹. dicit. xv. de ciuitate dei. ca. viij ꝙ vidit dentē gigantis q̄ ſi diuideretˀ minutatim faceret centū dentes hoīm cōis ſtature. Si igitˀ eſt tāta latitudo ⁊ exceſſus vni⁹ ad alterū in quātitate molis: nō videtur irrōnabile ꝙ fuerit tātus exceſſus in q̄ntitate durationis hoīm p̄moꝝ ad illos q̄ nūc ſūt: ſic ſcriptura determinat. Itē in q̄ntitate durātiōis videtˀ etiā magna latitudo: qꝛ etiā de pygmeis dr/ ꝙ q̄nto āno generāt ⁊. viij. anno ſeneſcūt: ⁊ iō ſi hoīes alij tm̄ excedūt eos ī q̄ntitate durationis: qꝛ viuūt cōiter. lxx. vel. lxxx. ānis: nō eſt mirādū ſi hoīes p̄me etatis tm̄ excedebāt modernos in quātitate durātiōis. Ego aūt tot rōnes induxi ad ꝓpoſitū oñdēdū: qꝛ ſi vna ꝑ ſe nō ſufficit: plures ſimꝉ ſumpte videntˀ ꝓpoſitū ꝑſuadere. Seq̄tˀ: e ¶ Vixit aūt lamech: ⁊ ptz lrā vſq; hic: Iſte ꝯſola. nos. Hoc exponitˀ cōitˀ ō noe/ eo ꝙ reparaturus erat ſclm/ qd erat ad ꝯſolationē illoꝝ q̄ timebāt ipm totalr deficē ꝑ diluuiū. In hebreo aūt habetˀ: Iſte q̄etabit nos ⁊c. ⁊ huic lre cōſonat īterp̄tatio hui⁹ noīs noe/ qd interpͤtatˀ requies: ⁊ rō hui⁹ interpͤtatiōis exp̄mitˀ/ cū dr: Vocauitq; nomē ei⁹ noe dicēs: Iſte q̄etabit noſ. Et dicūt hebrei ꝙ hō nō dr ꝓpͤe ꝓpter reꝑationē ſcli poſt diluuiū: ſz qꝛ ān tp̄s noe hoīes multū laborabāt ī agricultura: qꝛ ꝓpriis manib⁹ tm̄ colebāt eā. Ipe aūt adinuenit artē arādi in q̄ plus ſatꝰ laborāt aīalia q; hoīes: iō dr dediſſe requiem hoīb⁹ ⁊ hoc videtur per litterā ſequentē. f ¶ Ab operibus ⁊c. quia per artem arandi impoſiti ſunt labores iſti ſuꝑ aīalia.

Moralis. In terra cui male-dixit dominus: per deuotionē ⁊ diaboli ſequitˀ pax ⁊ trāq̄llitas mētꝰ ⁊ ſic efficitˀ habitaculū inhabitatōis diuina ꝑ gratiā dedicatū ꝓpter qd ſubditˀ: a ¶ Ambula. enoch cū dō: iuſte ⁊ ſctē viuēdo. b ¶ Et nō apꝑuit vltra. ſ. ī p̄ſenti vita. c ¶ Quia tulit eū de⁹ ad gloriā ſempiternā ad quā nos cū eo ꝑducat.

Al's tma/thuſalem

C

D

B rũ/ genuit Lamech. rurſus Lamech cum eſſet. clxxxij. annoꝝ genuit noe: ⁊ ſũt vſq ad diẽ natiuitatis noe a mathuſalã. ccclv. Sexcẽteſimo aũt anno vite noe diluuiũ factũ eſt: nongẽteſimo. ſcꝫ. lv. ãno mathuſalã: cũ aũt ſupra nõgẽtis ſexagĩtanoue annis vixiſſe dict⁹ ſit/ ptꝫ eũ q̃ttuordecim annis vixiſſe poſt

Geñ. 7. b. diluuiũ. Sed octo aĩe tm̃ in arca ſalue facte ſunt. Eſt ꝗ error in numero/ ſicut in plurib⁹. In hebreis enĩ ⁊ ſamaritanoꝝ libris ita repperi: Et vixit mathuſalam. clxxxvij. annis ⁊ genuit Lamech: ⁊ vixit mathuſalam poſtq̃ genuit Lamech ſeptingentos. lxxxij. annos: ⁊ genuit filios ⁊ filias: ⁊ fuerunt omẽs dies mathuſale anni nõgenti. lxix. ⁊ mortuus eſt: ⁊ vixit Lamech. clxxxij. annos/ et genuit noe: a die autẽ natiuitatis mathuſale vſq ad diem ortus noe/ ſunt anni. ccclxix. his adde ſexcentos annos noe: quia in ſexcẽteſimo vite eius anno diluuiũ factũ eſt: atq ita fit vt nongenteſimo ſexageſimonono ãno vite ſue mathuſalã mortuus ſit: eo anno. ſ. q̃ cepit eſſe diluuiũ. a ¶ Noe vero ⁊c. Hiero. Noe interpretat̃ requies: quia ſub illo omnia retro opera/ per diluuium quieuerunt.

Tunc

rum in terra cui maledixit dñs. a Vixitq lamech poſtq̃ genuit noe/ q̃ngentis nonagintaq̃nq annis: et genuit filios et filias. Et facti ſũt omnes dies lamech ſeptigẽti ſeptuagintaſeptẽ anni: ¶ req̃es. i. chriſtus in q̃ requiẽ inuenimus a ⁊ mortu⁹ eſt. Noe vero cũ quingentorum eſſet annorũ: genuit b Sem/ cham ⁊ iapheth.

plicatione p primũ ſtipitẽ ſcilicet adã: hic cõſequenter deſcribitur per ſcdm ſcꝫ noe. Et primo deſcribitur ipſi⁹ noe generatio. Secũdo ſue generatiõis multiplicatio. x. ca. ibi: He ſunt generationes. Circa primũ adhuc primo deſcribit̃ dicta generatio. ſcdo ipſius noe ſtatus ſiue ꝯditio: ibi: Cũq cepiſſent. Circa primũ dicit̃ ſic: Noe vo cũ quingentoꝝ eſſet annoꝝ ⁊c. Hic poteſt queri quare tm̃ tardauit ad generandũ: qꝛ alij precedentes circa centeſimũ annũ generauerũt: vt ptꝫ ex p̃dictis: Rñdent hebrei q hoc fuit: qꝛ dñs diſpoſuerat eũ ſaluare in diluuio cũ ſua poſteritate tota: ſi aũt in centeſimo anno generaſſet infra quingentos annos ſequẽtes ante diluuiũ: qꝛ ſexcentoꝝ annoꝝ erat noe qñ inundauit diluuiũ: fuiſſet tot ex eo ⁊ filijs ei⁹ multiplicati q fuiſſent int̃ eos multi mali de q̃b⁹ nõ eẽt dignũ q ſaluarent̃. Itẽ tot pſone cũ neceſſarijs ad vitã p annũ integrũ q̃ durauit diluuiũ/ nõ potuiſſent competenter in arca collocari. B

b ¶ Genuit Sem/ cham/ ⁊ Japhet. Dicũt hebrei q Sem nõ fuit primogenitus noe/ qd ꝓbãt: qꝛ hic dr̃ q q̃ngẽteſimo ãno vite ſue cepit generare: ⁊ ſic primogenitus eius erat centum annoꝝ tẽpore diluuij: qꝛ tũc fuit noe ſexcentoꝝ annoꝝ. Sem vo nõ habuit centũ ãnos vſq poſt diluuiũ p duos ãnos: vt dr̃ ĩfra. xj. ca. Dicũt tñ q p̄ponit̃ alijs ꝓpter dignitatẽ circũciſiõis: qꝛ natus fuit circũciſus: ſed h̃ videt̃ ficticiũ: qꝛ Abraã dicit̃ pr̃ circũciſionis: et q h̃ ſignũ p̄mo accepit a deo. Jõ aliter dicendũ ſm p̄dictã opinionẽ de p̄mogenitura: q h̃ p̄mo noiat̃ ꝓpt̃ reuerẽtiã p̄triarchaꝝ chriſti/ marie q̃ ab ipo deſcẽderũt: vñ. j. xlviij. c. iacob p̄triarcha bñdicẽs filijs Joſeph/ p̄poſuit Ephraim iuniorẽ ipi manaſſe: qm̃ futurus erat in ꝑlẽ maior: vt ibidem dicit̃. Nota q Sem vbiq debet ſcribi per m in fine.

Nico. de lyra

⁂ a ¶ In terra cui maledixit dñs ⁊c. Et ꝓpter hãc maledictionem fructificare nõ poterat niſi multis laboribus colerent̃: ⁊ iſta expoſitio videt̃ magis conſona littere: põt tñ ad ipſam aptari tranſlatio nr̃a/ cũ dr̃: Jſte ꝯſolabit̃ nos: qꝛ magna cõſolatio fuit hominib⁹ cũ p artem arandi labor eoꝝ fuit poſitus ſuper animalia: et ꝓpter talẽ artem quam inuenit noe vocatur vir agricola. j. ix. ca. Noe vero: deſcripta multi

plicatione per

Additio

¶ In ca. v. vbi dr̃ in poſtilla. Quõ hoĩes illi⁹ tpis viuebãt.

¶ Additio. j. Jſte rõnes que aſſignãt ad diuturnitatẽ vite hoim illius temporis: ⁊ ſi valerent ad aliqualẽ longitudinẽ vite: nõ tamen videntur ad tantã differentiã durationis ſufficere. Bonitas enĩ cõplexionis ⁊ etiam modus viuendi tẽperatus licet nõ in multis/ in quibuſdã tamen inuenitur: potuit enĩ Galienus in ſuo tegni poſſibilem eſſe cõplexionẽ temperatiſſimã ꝓut humane nature pertinet inueniri quam vocant eucharaton: ⁊ multo magis poſſibile eſt homine boni regiminis reperiri: nunq̃ tamẽ a tertia etate ⁊ citra reperit̃ aliquis qui. cc. annos fere attingat. Chriſtus enim qui per ſpiritũſanctũ conceptus eſt/ optime cõplexionatus fuit: ⁊ nõ niſi tpate ⁊ virtuoſe in hac vita vixit: ⁊ tamen in iuuenili etate paſſus eſt/ ꝓut cõmuniter tenet̃ ne in eo appareret nature humane diminutio: vt patꝫ in. iij. par. q. xlvj. arti. ix. in reſponſione ad vltimũ argumentũ. Ex quo patet q etas. xxxiij. annorũ in chriſto erat iuuenilis: quod non eſſet ſi chriſtus ſm naturã humanã habuiſſet viuere ſicut adã ⁊ alij antiqui: quia ſi ſic illa etas in qua fuit paſſus nõ eſſet iuuenilis ſed infantie ſeu pueritie. Ratio aũt ſumpta ex bonitate nutrimenti ante diluuiũ nõ videtur valere: nam inundatio diluuij plus debuit terrenaſcentia reddere peiora in tpe propinquiori ipſi diluuio q̃ʒ in magis remoto/ ⁊ tñ poſt diluuiũ. ſ. in ſcda etate leguntur hoĩes vixiſſe. cc. annos fere: ⁊ cũ magis a tpe diluuij fuerunt remoti/ plus fuit diminuta diuturnitas vite: illa etiã que adã cognouit de virtutibus fructuũ ⁊ herbarũ ⁊c. que faciunt ad prolongãdã vitã/ de quibus dicit̃ docuiſſe hoĩes: veriſimile eſt vt ⁊ addiſceret noe ab antiquis ſuis/ cũ vita ipſi⁹ noe fuerit ꝓlongata ſicut vita eoꝝ qui fuerũt in prima etate: qui quidẽ noe cum iuſtus ⁊ perfectus fuiſſet: veriſimile eſt vt doceret ea poſteritati ſue/ qñ tñ non apparet per effectũ: bonus etiã aſpectus ſiderũ ⁊ ſi faciat ad longitudinem vite/ non tamen tantam diſſimilitudinem faceret: nec etiã aſtronomi hoc videntur tradere. Sexta autẽ ratio quã ponit ſcilꝫ q fuit ex diuina diſpoſitione hoc ordinante/ concedẽda eſt. Sapientia enĩ diuina oĩa diſpoſuit ſuauiter. Sap. viij. a. Sed ratões quas aſſignat ad huiuſmodi diſpoſitionẽ diuinã ſunt minus ſufficientes: nam nihilominus multiplicaretur genus humanum per vitam breuem ſicut modo/ q per longam vitã ſicut tunc: ⁊ forte citius ſicut modo: nã tunc incipiebant generare poſt centũ annos/ ⁊ modo ante. xx. ⁊ ſic in primo centenario vnius primi generantis poſſent generari multi filij ⁊ nepotes ⁊ pronepotes: quoꝝ quilibet vel maior

pars infra

¶ Additio.

pars infra illũ centenariũ generaſſet: ⁊ ſic magis multiplicaretur gen⁹ humanũ: qd manifeſte põt hr̃i in multiplicatione filiorũ iſrl̃ in egypto: de quibus in Deutro. x. d. In. lxx. animabus deſcenderũt p̄res veſtri in egyptũ: ⁊ nũc poſuit te deus ſic̃ ſtellas celi in multidine. Manifeſtũ eſt enĩ q populus iſraeliticus nõ fecit morã in egypto tanto tpe q̃to adam ⁊ ſeth filius eius abſtinuerunt a generatione: nã adã abſtinuit per centum. xxx. annos: ⁊ ſeth centũ. v. annis/ q faciũt. ccxxxv. annos: ⁊ pplus iſraeliticus in egypto fuit. cc. x. annis: ꝓut infra patebit. Alia etiã rõ quã aſſignat ad diuinã diſpoſitionẽ. ſ. vt hoĩes illius tẽporis poſſent hr̃e experientias de curſu celi ⁊ effectibus ſiderũ ⁊c. nõ videt̃ valere. Curſus enĩ celi ⁊ ſiderũ q̃ magnã ⁊ difficili inueſtigatione indiguit/ fuit p̄fecte declaratus tpe grecorũ qñ Ptoleme⁹ p̄fecit librũ Almageſti: in quo oẽs curſus celi ⁊ ſiderũ plene tradunt̃: ⁊ tñ inueſtigatio ſua ĩcepit a tpe cuiuſdã p̄deceſſoris q̃ eũ p̄ceſſit p. ccc. annos fere ⁊ nõ plus: vt in eodẽ libro habet̃. vñ illd̃ tps ſufficit ad illã inueſtigationẽ. Silr̃ ad cognoſcẽdos effect⁹ ſiderũ de q̃b⁹ ipe Ptolome⁹ large ait in libro q̃dripertito ⁊ in cẽtiloquio ſuo: cui⁹ ſn̄ias ſequunt̃ aſtronomi q̃ ei ſucceſſerũt: vñ ꝓpter hec ⁊ ſilia nõ fuit neceſſaria diuturnitas vite in antiq̃s: ⁊ iõ poti⁹ tenendũ eſt cũ Auguſtino/ q̃ in lib. de ciui. dei. de hac materia tractans ſic ait: Annoꝝ iſta numeroſitas cuiuſq hoĩs q̃ tpib⁹ illis fuit/ nullis nũc talibus documentis venire põt in experimentũ: nec tñ ideo fides huius ſacre hiſtorie derogãda eſt: cui⁹ tãto imprudẽtius narrata nõ credim⁹/ q̃to ĩpleri citi⁹ p̄nunciata ꝯſpicim⁹: hec ille. Et nimiꝝ ſi Auguſtinus q̃ tãtus eccl̃ie doctor fideliſſim⁹ fuit hoc aſſerit eſſe omĩno ſupernaturale: quod patet ex hoc quod in predicta auctorite continetur. ſ. q iſta numeroſitas nullis documentis in experimentum venire poſſet: cum ipſe Ra. moy. hebreus in ſuo libro de directione perplexoꝝ iſtam diuturnitatẽ vite attribuit miraculo diuino. Dicit etiã ⁊ forte nõ inconuenienter/ q diuturnitas fuit ſolũ in illis que in ſacra ſcriptura nominãtur ſcꝫ Adam: ſeth: et enoch ⁊c. nõ autẽ in alijs cnotemporaneis qui vt dicit nõ tã diuturne viuebãt: ſed ſicut poſt diluuiũ: cuius ratio eſt ſm eũ/ nã vt dicit: ideo deus diſpoſuit illos tã diuturne viuere: vt fides de creatione mundi quã pagani pro maiori pte negabãt/ in cordib⁹ fideliũ magis radicaretur: quod ſic factũ eſt. Nã Lamech pater ipſius noe cõcurrit in vita cum ipſo adam. Abraam etiã qui principalis fuit in fidei predicatione/ erat. lxiij. annoꝝ qñ mortuus eſt noe: ⁊ ſic teſtimoniũ creatiõis mundi venit ſatis de ꝓpinquo ad tps abrae: qꝛ de adam ad lamech: de lamech ad noe ⁊ deinde ad abraam.

in eodẽ

A ¶ In eodē ca. vbi dicit in poſtilla: Et dicūt hebrei ꝙ hoc non dicit̄ propter reparationē ſeculi ⁊c.

Additio. ij. Hec expoſitio hebreoꝝ nō videt̄ habere fundamētū ī lr̄a: ſi enī Noe fuiſſet ꝑmus inuētor artis arandi/ hoc expreſſiſſet ſcriptura ſicut ſupra quarto ca. de inuētione muſice artis ⁊ ferrarie ⁊ hmōi. Qđ autē allegat poſtillator de hoc ꝙ noe vocat̄ vir agricola/ infra. ix. ca. magis facit cōtra hanc expoſitionē: nam ibi legit̄: Cepit autem noe vir agricola exercere terrā. Ex quo intelligit̄ ꝙ tūc in plantatione vinee cepit eſſe agricola ⁊ nō ante. Ueritas etiam hebraica nō dicit: iſte quietabat nos/ ſed iſte cōſolabit̄ nos: qđ conſonat prime expoſitioni.

Replica. Correctorij contra Burgen̄. cauillantem. ¶ In ca. v. vbi poſtillator multas adduxit ꝑſuaſiones ad hoc ꝙ hoīes ꝑme etatis tādiu viuere potuerūt vltra vitā aliarū etatū: ⁊ in fine cōcluſit: Adduxi multas rationes: vt ſi vna nō ſufficit ꝑ ſe plures ſil' ſumpte vel oēs videant̄ ꝓpoſitū ꝑſuadere: inter quas etiā ſexta eſt bti Aug'. xv. de ciuitate dei. ca. ix. ⁊ cum poſtillator nō velit eas eſſe demōſtratiuas/ ſed ꝑſuaſiuas: Burgen̄. tamē occaſiōes cōiter q̄rens longam facit digreſſionē/ ꝑtractās quaſdā rōnes q̄ſi ſingulas q̄s tamē poſtillator nec reputat ſingulas ſingulariter: ſed oēs ſimul ꝑſuaſiuas. ¶ Item in eodē capitl'o vbi poſtillator prefert expoſitionē hebreoꝝ ſuꝑ illo verbo: Noe conſolabit̄ nos ab oꝑibus ⁊ laborib' manuū noſtraꝝ in terra cui maledixit de' dicēs: ꝙ noe inuenit artē arandi cū aīalibus/ cū ante hoīes cōſueuerāt manib' terrā oꝑari: ⁊ hec fuit hoībus magna conſolatio: ⁊ igit̄. ix. ca. Noe vocat' eſt vir agricola. Sꝫ Burgēſis ſe opponit dicens: ꝙ noe fuiſſe inuentorē agricultture nō habet fundamētū ex lr̄a: q: ſupra dicit̄ expreſſe de inuentore muſice ⁊ ceterarū artiū/ qđ hic de noe nō dicit̄. Ad qđ videt̄ dicendū ꝙ ſcriptura inter electoꝝ oꝑa nō facit curā recenſendi de inuētoribus artiū: ſicut inter oꝑa reprobatorū ſupra fit mentio: a ꝑncipaliorib' enī cōſueuit fieri denoīatio. Sic igit̄ ꝑncipalis occupatio reprobatoꝝ eſt circa mūdana: ita electorum ꝑncipaliter circa diuina. Argumentū igit̄ Burgen̄. non eſt a ſimili: ⁊ ꝙ Burgen̄. dicit allegatū poſtillatoris videlicet ꝙ noe dictus eſt vir agricola/ facere contra mentionem poſtillatoris: q: dicit̄ in lr̄a allegata: Cepit aūt noe vir agricola exercere terrā: qđ Burgen̄. dicit ītelligi debere ꝙ poſt diluuiū in plantatione vinee cepit eſſe vir agricola ⁊ nō ante: ſed hic intellect' Burgen̄. nō habet fundamentū ex lr̄a/ q: nō dicit̄: Cepit noe vir agricola eſſe/ ſed agricola exiſtens cepit terrā exercere poſt diluuium: aute diluuiū enim artem inuenit per quam poſt diluuium cepit exercere terram in vinearum conditione/ plantatione: ⁊ ceteris.

Glo. ordi.

B Quncꝫ cepiſſent Ca. VI hoīes multiplicari ſuꝑ ter. Hiero. Uerbū hebraicū/ eloym vtriuſcꝫ numeri eſt: deum enī ⁊ deos ſignificat: ideo Aquila filios deoꝝ dicere auſus ē/ deos ſctōs vel angelos intelligens/ quē ſequēs Symmachus ait: Uidētes filij potētū filias hoīm. b ¶ Uidentes filij dei ⁊c. Filij ſeth religioſi ītelligūt̄. Per filios dei/ q̄ victi ꝯcupiſcētia ex filiab' hoīm. i. ex ſtirpe cain vxores acceperūt: ⁊ viros potētes genuerūt/ immēſos. ſ. corꝑibus/ ſuꝑbos virib'/ inꝯditos morib': qui gigātes appellant̄/ nō eſt īcredibile ab hoībus/ nō ab angelis vl' q̄buſdā demonib' qui mulieribus ſunt improbi/ eiuſmodi hoīes eſſe ꝓcreatos: q: ⁊ poſt diluuiū corꝑa nō ſolū virorū/ ſed ⁊ mulierū incredibili magnitudine extiterūt. c ¶ Nō ꝑmanebit ⁊c.

B Hiero. Hebreū. Nō iudicabit ſpūs meus hoīes in ſempiternū: q̄m caro ſunt: h̄ eſt: q: fragilis eſt hoīm ꝯditio: nō eos eterno cruciatui reſeruabo: ſꝫ hic reddā qđ merent̄. Clemētia ḡ ē nō ſeueritas ꝙ pctōr hic ꝓ ſcelere viſitat̄. Ūn̄ de' iratus dicit. Oſee. iiij. c. Non viſitabo filias eoꝝ cum fornicate fuerint. Et Pſ. lxxxviij. c. Uiſitabo in virga iniq̄tates eoꝝ ⁊c. Ne autē videat̄ crudel': q: locū pn̄ie n̄ dedit/ adiūgit: Sꝫ erūt dies illi' cxx. anni. Nō enī ītelligunt̄ ꝑdicti eſſe anni vite hūane/ cū poſt inueniat̄ hō ampli' vixiſſe: ſꝫ intelligit̄ an̄ annos. xx. q̄ꝫ inciperet arca fieri: q̄ facta legit̄. c. annis deū ad noe hoc dixiſſe: ꝑnunciando diluuiū/ nō vite hūane deinceps future ꝑſcribēdo ſpatiū: ☞ ſed eoꝝ quos

Quncꝫ cepiſſent Ca. VI a hoīes multiplicari ſuper terram et filias procre-
¶ filij ſeth religioſi
b aſſent: videntes filij dei filias b
¶ de ſtirpe cain b ¶ cōcupiſcētia victi.
hominū ꝙ eſſent pulchre: acceperunt vxores ſibi ex omnibus quas elegerant. Dixitcꝫ deus: c
¶ indignatio.
c Non permanebit ſpiritus meus d e
¶ fragilis conditionis
in hoīe in eternum quia caro eſt f g

Nico. de lyra

✠ Quncꝫ cepiſſent ⁊c. Ca. VI Hic cōſequēter deſcribit̄ ſtatus Noe ⁊ cōditio: ⁊ ꝑmo ante diluuiū: ſecūdo in diluuio. vij. ca. tertio p' diluuiū. viij. c. Circa ꝑmū ſic ꝓcedit̄: q: ꝑmo cauſa diluuij generalit̄ decernit̄: ſecūdo ipe noe excipit̄/ ibi: Noe v̄o īuenit gratiā: tertio arce ꝯſtructio ꝑcipit̄/ ibi: Fac tibi arcā. Circa ꝑmū ſciendū ꝙ cauſa diluuij fuit multiplicatio peccati: ex quo ſecuta eſt ꝓuocatio ire dei: et iſta duo pluries hic replicant̄ vt magnitudo pctōꝝ ⁊ offenſe dei oſtendat̄: dicit igit̄: a ¶ Cūcꝫ cepiſſent hoīes multiplicari. Ad oſtendendū ꝙ multiplicatio pctōꝝ non incepit tēpore noe ſed ante. b ¶ Uidētes filij dei: hoc exponit̄ multipliciter. Uno modo ꝙ per hoc intelligunt̄ demones incubi/ qui dicunt̄ filij dei propter naturam ſpūalem: vnde ⁊ Job. j. c. dicit̄: Sathan fuiſſe inter filios dei: ⁊ iſti in ſpecie humana ꝯmiſcuerūt ſe mulieribus: ⁊ inde nati ſunt gigantes: vnde dicit̄ infra: Gigantes aūt erāt ī terra. Sed hec expoſitio nō videt̄ rationabilis: quia hic exprimit̄ cauſa diluuij qđ inundauit in penā peccatoꝝ: diluuiū autē nunq̄ꝫ fuit in penam demonū/ ſed tm̄ hominū: ideo aliter exponit Ra. Sa. dicens ꝙ hec eſt littera: Filij iudicū vel potentū: quia nomē hebraicū quod ibi ponit̄: ſꝫ eloym: aliq̄n accipit̄ pro deo: ⁊ aliquando pro dijs in plurali/ aliquādo pro iudicibus: vn̄ a Exo. xxij. b. vbi trāſlatio noſtra habet Dn̄s dom' applicabit̄ ad deos. i. ad iudices: in hebreo dicit̄: applicabit̄ ad eloym. Dicit igit̄ iſte ꝙ filij iudicum ⁊ potentū quādo videbāt filias ſubditorum pulchre ornari: ⁊ quādo dabant̄ b ad nuptias/ ꝙ accedebāt ad ipſas cognoſcendo eas carnaliter antecꝫ mariti eas cognoſcerent. Sed hec expoſitio non videt̄ adhuc rōnabilis: quia c iſta cauſa diluuij fuiſſet ꝑticularis: ſcꝫ q̄ꝫtum ad potētes ſolum: ſed infra eodem capitulo dicit̄ cōtrariū: Omnis d e quippe caro corruperat viam ſuā/ nec generale diluuiū induci debuiſſet pro f g pter cauſam particularē. Et ideo aliter exponit̄ ⁊ melius/ ꝙ filij dei hic intelligunt̄ illi qui deſcenderūt de ſeth D qui a patre ſuo fuerāt inſtructi in cultu diuino: vn̄ ⁊ in pluribus locis vete. ac noui te. fideles vocant̄ filij dei. Per filias hominū intelligunt̄ mulieres deſcēdētes de cain/ q̄ erant curioſe/ diſſolute ⁊ lubrice: ⁊ de illis ꝑceperat ſeth filijs ſuis de volūtate dn̄i ꝙ nō ꝯtraherēt matrimonia cū eis: ſicut dn̄s ꝑcepit filijs iſrl'/ vt nō ꝯtraherēt mr̄imonia cū mulierib' chananeis. Sꝫ filij ſeth ꝓcedēte tp̄e trāſgreſſi ſunt hoc ꝑceptū: ⁊ h̄ eſt qđ ſubdit̄: Acceperūt ſibi vxores ⁊c. Et ſequit̄: c ¶ Dixitcꝫ de': ꝑdict' ꝓuocat'. d ¶ Nō ꝑmanebit ſpūs ⁊c. Hoc exponit̄ vno mō ſic. e ¶ Spūs meus. i. indignatio mea. f ¶ In hoīe. i. cōtra hominē. g ¶ In eternū/ ac ſi dicat q: nō iraſcar cōtra eum irreuocabiliter: ſicut cōtra angelum maluꝫ cuius pctm̄ eſt irremediabile. h ¶ Quia caro eſt. i. habēs pronitatē ad peccādū ex carne aīam aggrauāte: propter qđ eſt magis ſibi parcendū puniendo eum pena temporali ⁊ nō eterna. Aliter exponit Ra. Sa. dicēs ꝙ hec ē veritas lr̄e. Nō diſceptabit ſpūs me' in hoīe in eternū: ac ſi diceret de': vſcꝫ nūc tenui ſentētiā de deletōe generis hūani ꝑ diluuiū in ſuſpēſo ꝑ modū cuiuſdā diſceptatiōis/ ſꝫ ex nūc ꝓferā ſn̄iam. Quia caro ē. i. nimis īplicat' pctīs carnalib': verūtn̄ ad declarationē iuſticie mee differā executōeꝫ ſn̄ie mee: ✠ vt habeant locū

Moralit̄ ¶ Moraliter. Hic agit̄ de ꝯſtructiōe arce ꝯtra diluuiū ꝑ qđ deſignat̄ diluuiū pctōꝝ: de quo dicit̄ Oſee. iiij. a. Maledictū mendaciū/ homicidiū/ furtū ⁊ adulteriū inundauerūt: ⁊ ſanguis ſanguinē tetigit. Hui' aūt diluuij cauſa ponit̄/ cū dicit̄: b ¶ Uidētes filij dei. i. clerici ⁊ religioſi mali ad dei cultū deputati: ꝓpt̄ qđ dicūt̄ ei' filij. b ¶ Filias hoim. i. cōcupiſcētias mūdanoꝝ. b ¶ Acceperūt vxo. ſibi/ ipſis ardēter inherētes: ⁊ ex hoc inducit̄ diluuiū vitioꝝ. Nā laici imitant̄ mala eoꝝ dicētes: q̄re nō faceremus talia/ cum ſacerdotes/ clerici ⁊ religioſi faciant ea? Contra hoc autē ponitur remediū cum dicit̄ ipſi noe/ per quē bon' ꝑlatus ſignificat̄: ✳ Fac tibi arcā

F ſed eorum quos fuerat diluuio deleturus.
E a ¶ Eruntq; ⁊c. Stra. Añ diluuiū. ſ. ad
agēdā pniaꝫ. Sꝫ q2 ī malicia ꝑſeuerauerūt
añ ꝓfixū t̄minū / cētēſimo anno deleti ſunt.
b ¶ Uidēs aūt d. ⁊c. Nō in deū pnīa
cadit / aut dolor cordis: cui eſt de oib⁹ tam
fixa ſnīa / ꝗ̄ certa ꝓſciētia: ſꝫ vtit̄ ſcptura vſi
tatis v̄bis coaptās ſe nr̄e ꝑuitati: vt ex co/
gnitis īcognita cogſcamus. Nā ira dei nō
eſt ꝑturbatio animi: ſꝫ iudiciū qḋ irrogat̄
pctōri. cogitatio v̄o cordis ei⁹ mutandarū
rerū īmutabilis rō. c ¶ Penituit eū q.
h. f. Gre. in moral. li. v. Plerūq; in ſacro
eloq̄o ſapiētes dei ꝯſiliū trahūt a ſapiētib⁹
ſeculi. Sic nūc ꝓ vtilitate hoīs: vocē in ſe
paſſionis hūane ipe ꝯditor hoīm ſumit / cū
cōſtet: q2 q̄ cūcta ꝓuſq; venerint / cōſpicit: ni
hil fecerit ꝙ penitēdo reſipiſcat. Et ḡ mirū
nō eſt / ſi ſpūales plerūq; vtant̄ v̄bis carna
liū: ſic neq; mirandū / ſi ipſe creator oīm vt
carnē ꝑtrahat ad intellectū ſuū in ſeipo car
nis ſermonē ſeruat vel ſumat. b ¶ Noe
Allegorice vir iuſt⁹. All. Hic ꝑ act⁹ ſuos ſignificat
chriſtū q̄ ait Mat. xi. d. Diſcite a me / q2 mi
tis ſum et hu. cor. Solus iuſt⁹ inuenit̄ cui
xp̄e iuſticiā ſuā ſeptē hoīes donāt. Juſtus
ꝗꝫ chriſt⁹ ⁊ ꝑfect⁹ / cui ſeptē eccl'ie ſeptifor/
mi ſpū illūinate in vnū eccl'iam cōdonant̄.
Noe ꝑ aquā ⁊ lignū liberat̄ ⁊ familia ei⁹:
ſic familia chriſti per baptiſmū ⁊ crucem.
d ¶ Noe vir iuſt⁹ ⁊c. Si null⁹ ſine pctō
quō ꝑfect⁹? Perfecti dicūt̄ aliq̄ nō ſicut ſūt
ꝑficiendi qñ equabunt̄ angelis: ſed ſic pñt
eſſe in ꝑegrinatione: vñ addit in gn̄ationi
bus ſuis. i. ſic pro mō ſuo dei gr̄a poterat
eſſe ꝑfect⁹ / nō ſicut in alia vita: in q̄ nec vo/
let / nec peccare poterit. Cū deo ambulauit
veſtigia ei⁹ ſequens. e ¶ In gn̄ationi
bus ſuis. Quaſi nō nō cōſumate iuſticie
ſed iuxta generationē ſuā. f ¶ Diſꝑdaꝫ
eos cū t. Tradūt doctores terre virorē ⁊
fecunditatē longe eſſe inferiorē poſt dilu/
uiū ⁊ iō hoībus eſum carniū cōceſſū / cū an
G tea tm̄ terre fructib⁹ victitarēt. g ¶ Fac
tibi arcā de lignis. ſ. fortibus ⁊ inſolu/
bilibus: ⁊ bn̄ coartatis que alia tranſlatio
dicit quadrata: vt nec vi ventoꝝ / nec inun/
datione ſoluet̄. h ¶ Manſiūculas ⁊c.
Stra. Ap. Bicamerata ⁊ tricamerata in
arca facies. Bicamerata in inferioribus.
Tricamerata in ſuperioribus. Quinq; er
go manſionibus diſtincta ſunt. Prima. i.
inferior fuit ſtercoraria / quo ſtercora deflu
ebant: ne qui erant in arca fetore lederēt.
Scda apothecaria. Tertia īmitiū aīalium
⁊ ſerpētiū. Quarta manſuetorū. Quinta
.i. ſuprema

Nico. de lyra

✠ vt habeāt locū pnīe / ⁊ h̄ eſt qḋ ſubdit̄:
a ¶ Eruntq; dies ⁊c. Nō enī pōt dici ꝙ
h̄ determinet̄ tp̄s vite hūane poſt diluuiū:
q2 multi diutius ſatis vixerūt poſt diluuiū
vt pꝫ īfra. xi. ca. ſꝫ determinat̄ a ꝓlatione
ſnīe diuine vſq; ad executionē: in quo pote
rāt penitere: ⁊ hoc idē dicit Hierony. lib.
de hebra. queſtioni. Itē pꝫ ꝙ hec ſnīa fuit
data. xx. annis anteꝗ̄ Noe generaret: q2
inter primā eius generationem ⁊ inunda/
tionem diluuij fuerunt tm̄ centum anni:
quia quingentorū annoꝝ erat qñ cepit ge/
nerare vt dictū eſt: ⁊ ſexcentorū annorum
tm̄ quādo diluuiū inundauit / vt habet̄. vij
capi. b ¶ Gigantes autē erant. i. pro/
ceri excedentes homīes in ſtatura: ⁊ robu
ſti viribus / ⁊ incōpoſiti moribus Nec va/
let quod ſupra dictum eſt tales fuiſſe geni/
tos a demonibus ſm̄ vnā opinioem: quia
etiā poſt diluuiū in quo deliti ſunt omnes
iſti legunt̄

¶ vſq; ad diluuiū ad agēdā pniam
q̄bus edificata eſt arca ¶ Anteq̄ in
ciperet fieri arca.
a Eruntq; dies illi⁹. cxx. annoꝝ a
a ¶ īmanes corꝑe: ſuꝑbi virib⁹: īcōdi
ti morib⁹. vñ gigātes. i. filij t̄re dicūt̄
¶ In hebreo cadentes.
† Gigātes aūt erāt ſuꝑ terrā b
in dieb⁹ illis. Poſtq; eni in
greſſi ſunt filij dei ad filias
hoīm: illeq; genuerūt: iſti ſūt c
potētes a ſecl'o viri famoſi d
b Uidēs aūt de⁹ ꝙ mlta mali
cia hoīꝫ eēt ī t̄ra: † ⁊ cūcta co e
gitatō cordiſ ītēta eēt ad ma
a ¶ Uſitatis v̄bis nobis loq̄t̄ ſcptu/
ra: vt ex cognitis ꝓcedat ad īcognita
c lū oī tp̄e: penituit eū ꝙ hoī/ f g
¶ ne deterius contingat.
nē feciſſet in t̄ra: Et p̄cauēs h
in futuruꝫ: ⁊ tactus dolore i
cordis intrinſec⁹: delebo in
quit hominez quem creaui
d a facie terre: ab homie vſq; k
ad animantia / a reptili vſq;
a ¶ vior pēitē dū op⁹ mutat: volūtate
ad volucres celi. Penitet l
tm̄ ⁊ diſpoſitiōe īmobili permanente.
ei me feciſſe eos. † Noe vero m
inuenit gratiaꝫ coram deo.
He generatiōes noe: Noe n
a ¶ Uiator non comprehenſor
vir iuſtus atq; perfectus fu
¶ .i. ſcd̄m iuſticiam perfectā preſen/
tis vite non future.
e it in generatiōibus ſuis: cū o
¶ ſequens veſtigia eius.
deo ābulauit: et genuit tres
a ¶ nomen vel nominatus
b ¶ callidus c ¶ latitudo.
filios: ſēm / Chām: ⁊ iaphét:
¶ hō ꝓpter quē cūcta creata q̄ peccā
Corrupta ē aūt oīs t̄ra corā q
te omnia dicuntur corrupta.
deo: ⁊ repleta ē iniquitate. q
Cūq; vidiſſet de⁹ terrā eſſe
¶ .i. homo quo peccāte: oīs caro di/
citur corrumpiſſe viam: quia ꝓpter eū
corruptam: ōmnis quippe r
oīs caro creata. a ¶ vitā actiones
caro corruperat viām ſuam
ſuꝑ t̄rā: dixit ad noe: Finis
¶ oīm mortaliū p̄ter eos qui in arca
erāt ſaluādi: q̄ſi ſemīariū ſcd̄e origīs
vniuerſe carnis venit coraꝫ
a ¶ bn̄placito mihi iudicio b ¶ id eſt
habitatores terre.
mē. Repleta ē t̄rā iniq̄tate a
¶ preſentia.
f facie eoꝝ: ⁊ ego diſꝑdā eos s
¶ vt ñ ſit ſuo more fructifera b ¶ eccl'iā
g cū t̄rā. Fac tibi arcā d lignis t v
a ¶ i hebreo bitumīatis. ¶ alij q̄dra
tis. ¶ politis: ne q̄d nociuū īhereret
¶ q2 vita ſctōꝝ firma ⁊ ſtabilis.
b ¶ ad diſtinctionē aīaliuꝫ. ¶ Diuer
ſos ordines vite.
h leuigatis. Māſiūculaſ ī arca x

iſti legunt̄ fuiſſe gigantes: Deute. ij. ⁊. iij G
ca. ⁊. ij. Reg. xxi. qui tm̄ fuerūt ab hoībus
geniti. c ¶ Iſti ſunt ⁊c. i. ab antiquo.
d ¶ Uiri famoſi. ſ. male fame: quia ra/
ptores ⁊ luxurioſi. vñ ſequitur: d ¶ Ui/
dens ⁊c. q̄ꝫtū ad multitudinem vitiorum.
e ¶ Et cūcta ⁊c. Ex quo pꝫ ꝙ peccabāt
non ex paſſione tm̄ / ſed ex certa malicia.
f ¶ Omni tp̄e. q̄ꝫtū ad cōtinuationē pec/
catoꝝ ſuoꝝ. g ¶ Penituit ⁊c. Peniten
tia aūt ⁊ dolor ⁊ cetere paſſiones nullo mo
do ſunt in deo ſm̄ rem: ſed ſm̄ modum: et
ideo dr̄ penituiſſe: q2 ad modum penitētis
ſe habuit volens diſſipare qḋ pri⁹ fecerat.
h ¶ Et p̄cauens in futuꝝ. ne multipli/
carent̄ talia mala. i ¶ Et tact⁹ do. ⁊c.
q2 ad modū dolētis ſe habuit delendo ho/
minē quē formauerat ad imaginem ſuam.
k ¶ Ab hoie vſ. ⁊c. quia pctā hoīm facta
fuerant in terra: iō ad deteſtationē crimi/
nis deleta ſūt aīalia que habitāt in terra.
l ¶ Ad volucres celi. quia accipiunt ibi
paſtū: piſces aūt habitātes in aq̄s nō ſunt
mortui ꝑ diluuiū: quia pctā hoīm non fue/
rūt facta in aquis. m ¶ Noe vero. Hic
ꝯſeq̄nter a generali ſnīa diluuij noe cū fi/
lijs excipit̄ / cū dr̄: Noe v̄o ⁊c. Et cauſa ſub
ditur: n ¶ Noe vir iuſt⁹ ⁊c. ⁊ ideo cū
alijs nō perijt. o ¶ In gn̄atiōib⁹ ſuis
Hoc dupliciter exponit̄. Uno modo ad di
minutōeꝫ laudis ſue: ac ſi diceret̄: lꝫ Noe
fuerit iuſtus ⁊ perfectus in comparatione
ad homīes illius tēporis / qui mali erant:
tm̄ ſi fuiſſet tēpore abrae / parū fuiſſet reſpe
ctu eius. Alio modo ad augmentū laudis
iuſtus ⁊ ꝑfectus fuit / etiā inter malos ho/
mines qui ipm̄ nitebantur verbis ⁊ exem/
plis trahere ad maluꝫ: ⁊ ideo multo maio/
ris ꝑfectiōis fuiſſet ſi vixiſſet inter bonos.
⁊ hoc modo btūs Grego. dicit ꝙ ad lau/
dem ipſius Loth dicitur. ſ. xiij. ca. ꝙ habi
tauit in ſodomis: quia inter homīes illos H
peſſimos mūdiciā ſeruauit. p ¶ Corru/
pta eſt. ⁊c. q̄ꝫtū ad carnalia pctā. q ¶ Et
reple. ē iniq. q̄ꝫtū ad fraudes ⁊ rapinas.
r ¶ Ois q̄ppe ca. ⁊c. i. oīs hō: q2 nō ſo/
lū peccauerāt pctīs fornicatiōis ⁊ adulte/
rij: ſed etiā peccatis contra naturam. Alio
modo intelligit̄ omīs caro: quia etiā aues
⁊ aīalia inordinate cōmiſcuerant ſe cū illis
que nō erāt ſui generis vel ſpeciei. Seq̄t̄:
s ¶ Et ego diſꝑdā ⁊c. q2 ꝑ ſalſedinem
aquarū diluuij ipa terra peiorata eſt. He/
brei aūt dicunt ꝙ tres palmi de ſuperficie
terre per aquas fuerūt tabefacti ⁊ in aquā
cōuerſi: ⁊ ideo addit̄ hic / cū t̄ra. t ¶ Fac
tibi arcā. Hic ꝯſeq̄nter cōſtructio arce p̄/
cipitur / cū dicit̄: Fac tibi. i. ad ſalutē tuam
⁊ aliorum qui tecū ſunt ſaluandi. Arcam:
quia nō fuit facta ꝑ modū nauis: ſed ꝑ mo
dū arce quadrata latera habētis: tm̄ erant
inequalia / vt dicet̄ infra. v ¶ De lignis
leuigatis. i. dolatis ⁊ complanatis.
x ¶ Manſiūculas in ar. fa. i. diſtincti/
ones vt diuerſa poſſint collocari diſtincte.
✠ Et bitumine
Moralit̄ ✠ t Fac tibi arcā. i. virtutū fabricam.
v ¶ De ligniſ leuigatis. i. dolat̄. Per
fabricā enim virtutū motus interiores et
actus exteriores aſperitate ⁊ tortuoſitate
remota ad rationis rectitudinē reducunt̄.
x ¶ Manſiunculas in arca facies.
per quas diſtincti gradus virtutū deſignā
tur. Nam alique dicunt̄ politice vl' huma
ne. Alique v̄o heroice ſeu diuine vt habe/
tur. vij. Ethi. Et diuine diſtinguunt̄. Na
alique dicunt̄ exemplares ⁊ alique purga
torie ⁊ aliq̄ purgati animi ſm̄ Macrobiū
✠ Et bitumine

Ꝗ id eſt ſupma hoim ⁊ auiu3/oſtiū:vbi bicamerata ⁊ tricamera
ta iūgebant.i.int apothecariā ⁊ beſtiaꝝ hitatiōe3. ¶ Aug.
In pma hitatiōe in inferiorib⁹ ſemel camerata erat arca. In
ſcda ſup iferiorē hitatiōe3 bicamerata. In tertia vo ſup ſcda3
tricamerata. ¶ Aug⁹. Dicūt alij i inferiorib⁹ duas fuiſſe mā
ſiūculas:⁊ ſic arcā fuiſſe bicamerata3:
haꝝ inferior ſtercora ſuſcipiebat:ſcda
eſcas/ꝗ apothecaria dicebat:in ſupio/
rib⁹ tricamerata erat/vbi hoies ⁊ aīa/
lia ꝯgrua diſtīctōe ꝯtinebant. ¶ Iſi.
Arcā cōſtruxit noe d lignis iputribili/
bus:⁊ chriſt⁹ eccliā3 d victur ī ſempit/
nū hoib⁹/ꝗ ſic arca natat ī fluctib⁹. Ar
ca d lignis ꝗdrat/ecclia d ſctiſ: ꝗꝝ ſta
bil vita ad oē op⁹ bonū pata/ſic lignū
ꝗdratū ab oī pte firmū ſtat. Ex bitumi
ne ꝯglutinant ligna intrīſec⁹ ⁊ extrīſe/
cus/vt ex cōpage vnitat ſignificet tole
rātia charitat:ne ꝯcuſſa ecclia ab his
ꝗ int⁹ ſūt/vel ab his ꝗ foris/cedat a fra
terna iīctura. Eſt em̄ bitumē feruētiſſi
mū ⁊ violētiſſimū gluten: ⁊ ſignificat
dilectiōis feruorē vi magnitudis ad te
nēdā ſocietatē oīa tolerātē. Qd ſexies
lōga ad latitudinē:⁊ decies ad altitudi
nē hūani corpis īſtar oñdit:in ꝗ chriſt⁹
apparuit. Corpis longitudo a vertice
vſq3 ad veſtigiū ſexies latitudinē cōti/
net:ꝗ ē ab vno latere vſq3 ad alterū. ⁊
decies altitudinē/ꝗ ē a dorſo ad vētrē
ꝙ ꝗnꝗgīta cubit latitudo expādit/la/
titudinē ſignificat cordis ꝗ fit charita/
te ſpūali. vñ Ro. v. a. Charitaſ dei dif
fuſa eſt ⁊c. ꝗnꝗgeſimo die p⁹ reſurre/
ctionē chriſt⁹ ſpm̄ miſit/ꝗ corda creden
tiū dilatauit. Trecētorūq3 cubitoꝝ lōgitudo ſexies ꝗnꝗginta
ꝯtinet:ſic ex etatib⁹ oē tp̄s ſeculi extēdit:in ꝗb⁹ nō deſtitit p̄di
cari chriſt⁹: in ꝗnq3 ꝓpheticat⁹/ī ſexta euāgelicat⁹. a ¶ Tre
cētoꝝ cubitoꝝ ⁊c. Iſi. Pōt ī trecēt cubit lignū crucis
Thau oñdi. Hui⁹ eī nūeri lrā Thau/cruc ſignū oñdit:ꝗ ſocij paſſio
B nis p baptiſmū effecti/lōgitudinē vite etne adipiſcimur. Alti
tudo. xxx. cubit ſurgit:quē nūeꝝ decies h3 lōgitudo ī. ccc. cu/
bit:q2 chriſt⁹ ē altitudo nr̄a. ꝗ. xxx. ānoꝝ euāgeliū ꝯſecrauit:
ꝯteſtās q2 nō vēit legē ſoluē/ſ3 adīplere. Lex vo cū in decē p
Mat. 25. cept agnoſcit/in decies tricenis cubit arce lōgitudo pficit.
b. Vñ ⁊ noe decim⁹ ab adā cōputat:cētenari⁹ ſolid⁹ ꝗdrat⁹ dena
rio ī ſe ducto multiplicat⁹/ſignificat electos p iuſtificatiōe3 p̄/
Luc. 15. a. ceptoꝝ gl'ificādos. Vñ hō ꝗ hēbat cētū oues/vna pdita:reli/
quit nonagīta nouē/⁊ ꝗſiuit eā ꝗ perierat:⁊ inuētā vt cente/
nariū reformaret/repoſuit:ꝗ triplicat⁹ grām īmortalitatis/a
pře p filiū ⁊ ſpm̄ſctm̄ ſuſcipit apud eos ꝗ p grā3 trinitat au/
gent:⁊ ꝗ ex cētenario lapſi p agnitiōe3 trinitatis eidē refor/
māt. Latitudo ꝗnꝗgīta cubitoꝝ remiſſionē ſignificat:q2 ꝗnꝗ
geſim⁹ ann⁹. i. iubile⁹/ſuos liberabat/poſſeſſiōeſ reſtituebat/
debitorib⁹ īdulgētiā dabat/exulib⁹ patriā. Chriſtus ꝗ ī ecclia
ſua ꝗnꝗgeſimū nūeꝝ collocauit in latitudīe/niſi em̄ pctōꝝ re/
miſſionē donaſſet ecclia p orbē dilatata nō eēt:tricenari⁹ ī alti
tudīe nūer⁹:ſilē tricētenari⁹ ꝯtinet ſacr̄m/ad vnū aūt ſūma re
uocat:q2 vnus deus ex ꝗ oīa: ⁊ vna fides/⁊ vnū baptiſma.
Myſtice ¶ Greg⁹. Arca ꝗ trecētis cubit fieri in lōgitudīe iuſſa eſt/
ꝗnꝗginta in latitudīe/trigīta in altitudīe:vno cubito ꝯſūma/
ta ē:eccliā3 nāq3 ſignificat/ꝗ inferi⁹ ampla/ſupi⁹ anguſta:q2
ab ea latitudīe quā adhuc in mēbris infirmātib⁹ h3/parūper
anguſtata ⁊ in altū ꝓficiēs/ad vnū tēdit. Nō em̄ exigit vt ī
arce lōgitudīe oēs beſtie ꝗdrupedia ⁊ reptilia in īferiorib⁹ fu
erint:hō ⁊ volatilia in ſupiorib⁹. Iux ſupiorē ptē feneſtra fu/
it in latere:de ꝗ colūbā vel coruū dimiſit hō. Hō ꝗ ⁊ volati/
lia iux vnū cubitū fuerūt. In mult em̄ carnalib⁹ ſuis ecclia la
ta/in pauc ſpūalib⁹ anguſta: ⁊ q2 ad vnū hoīe3 ꝗ ſine pctō ē
colligit/ꝗſi in vno cubito ꝯſūmat. Videm⁹ multos in ecclia
ſupbire/laſciuire/⁊ terrenis reb⁹ īhiare:iraſci ⁊ rixari/⁊ ꝓxi/
mos ledere. S3 q2 ecclia tolerat eos vt ꝯuertant:ꝗſi in arce
latitudīe beſtie fuiſſe dicunt. Videm⁹ alios aliena nō rape/il
latā iniuriā eqnimit tolerare/reb⁹ ꝓprijs ꝯtentos eē/humilit
viuere. S3 q2 iā pauci ſūt/anguſtat arca. Alios videm⁹ etiā
poſſeſſa relinꝗre/terrenis reb⁹ nullū ſtudiū dare/inimicos di
ligere/carnē domare/oēs mot⁹ rōne p̄mere:p celeſte deſideri
um ꝯtēplatiōis pēna ſubleuari. S3 q2 valde rari ſūt. iā arca
iuxta cubitū

iuxta cubitū ducit/vbi hoies ⁊ volatilia ꝯtinent. S3 q2 nullus ⁊
ſine pctō ē/niſi ille ꝗ ꝯceptus ē ſine pctō/in vno cubito arca cō/
ſūmat:q2 vn⁹ eſt auctor ⁊ redēptor ecclie ſine pctō/ad quē ⁊ p
quē oēs ꝓficiūt/ꝗ ſe pctōres nouerūt. b ¶ In cubito. c. ſ.
ei⁹. Sic ecclia ī vnitate collecta ſblimat atq3 pficit. vñ Mat.
xij. c. Qui non colligit mecū diſpergit.
c ¶ Oſtiū āt ar. ⁊c. Nemo enī itrat
eccliā3 niſi p ſacr̄m remiſſiōis pctōꝝ/ꝗd
d latere apto emananit. d ¶ Cenacla
⁊ tri. ⁊c. Lxx. Bicamerata ⁊ tricame/
rata: ex

a ¶ Geometricoꝝ:quoꝝ quiſq3 ſex cubitis humane manus impletur.
facies: ⁊ bitūmie linies intrīſec⁹ a ⁊ extrinſecus: Et ſic facies ea3: †

a ¶ arca ī fūdamēto ꝗdrata ineꝗlis lōgitudinis ⁊ latitudis fuit ab angulis in artum cōſcendens: donec in cubito lōgitudis ⁊ latitudinis ſummitas perficiatur
a Trecentorum cubitōrū erit lon b gitudo ārce: quinquaginta cubi † toꝝ latitudo: ⁊ triginta cubito/ c

a ¶ in hebreo: meridianū facies arce. Symmachus: dilucidū arce facies. i. feneſtram. ¶ ad emittendū coruū vel colūbā. ¶ hāc tradunt iudei cryſtallinam fuiſſe.
rum altitudo illius. Feneſtrā in d b † ea facies/ ⁊ ī cubito ꝯſūmabis e

a ¶ Oſtiū ī latere arce: vuln⁹ ī latere chriſti
c ſummitatē eius. Oſtiūm aūt ar f d ce pones ex latere deorſū. Cena g

a ¶ qd eſt gluten feruētiſſimū: quo linita ligna nulla violentia diſſoluentur.
¶ dilectionis ardore. b ¶ ne diſſoluat ab his ꝗ int⁹ ſunt vl ab his ꝗ foris ſunt.

Nico. de lyra

※ a ¶ Et bitumīe ⁊c. Lra hebraica
h3 pice. Et aūt fuit linita intrīſec⁹ ⁊ ex/
trinſec⁹: h fuit ꝓpt magnū īpetū aꝗrū: ⁊
q2 diu ſtetit in aꝗ. Vaſculū aūt in ꝗ fuit
poſit⁹ moyſes fuit tm̄ linitū exteri⁹: q2
nō diu ſtetit in aꝗ/nec etiā aꝗ in quā po
ſitus fuerat erat ita īpetuoſa. Hebrei
dicūt ꝙ h fuit ne malus odor pic noce/
ret infanti interi⁹ poſito. b ¶ Trecen Cubit⁹
toꝝ cubitoꝝ ⁊c. Aliꝗ dicūt ꝙ iſti cu/
biti ꝗ deſcribunt hic in fabricatiōe arce
fuerūt geometrici/ꝗꝝ vnus ꝯtinet no/
uē vſuales. S3 tūc occurrit dubiū quō
edificiū tāte lōgitudis ⁊ latitudis pote
rat ſimul ꝯtiguari ⁊ ꝯſolidari. Hebrei
aūt dicunt ꝙ fuerūt vſuales. S3 tūc oc
currit dubiū quō tot aīalia ⁊ cibaria po
terūt ibi collocari. Iſtud tm̄ dubiū mihi Alt⁹ arca
videt minus ꝗ3 pmu3: q2 cubitus vſua
lis tenet pedē ⁊ dimidiū. i. tantā longi/
tudinē ꝗta eſt a cubito brachij vſq3 ad
manū ſm aliquos. Scdm alios vo te/
net duos pedes. i. tātū ſpaciū ꝗtu3 ē a
cubito brachij vſq3 ad ſummitatē digitoꝝ: qd eſt magis veriſi/
mile iudicio meo. Pedes etiā tpis illius erāt mlto maiores ꝗ3
nūc: ſicut ⁊ homīes erāt maioris ꝗtitatis in mole ⁊ duratiōe.
Hebrei aūt loco cubitoꝝ dicūt vlnarū. ex hoc tm̄ loco ⁊ plurib⁹ Vlna
alijs ſcripture videt ꝙ vlna eoꝝ eſſet cubitalis longitudis tm̄.
c ¶ Et triginta cubitoꝝ ⁊c. Dicūt aliꝗ ꝙ corpus arce erat
tāte altitudis pter tectū. Alij aūt dicūt ꝙ altitudo tecti h inclu/ D
dit. d ¶ Feneſtrā in ar. fa. Hebrei aūt hñt/lucernam. ⁊ di Feneſtra
cūt aliꝗ ꝙ iſta lucerna erat lapis pcioſus ſuo lumīe illuſtrās ar arce
cā ſic carbūculus. Alij aūt dicūt ꝙ fuit feneſtra cryſtallina vt lu
mē recipet ⁊ aꝗs ꝓhiberet. S3 q2 videt difficile ꝙ vna feneſtra
ſufficient illumīaret tātū edificiū: ⁊ maxīe tot māſiōib⁹ diſtīctū:
iō dicūt alij ꝙ erāt ibi plures alie feneſtre: ſ3 vna erat maior ⁊
pncipalior: ⁊ iō d illa ſola fit h mētio. e ¶ Et ī cu. ⁊c. Ab an/
gul arce ſupiorib⁹ tectū ꝓcedebat ſeſe ꝯſtringēdo: ita ꝙ in ſūmi
tate latera nō diſtabant niſi p cubitū: ⁊ h erat vt pluuia deſcen
dēs ſup tectū ex arcā deflueret facili⁹: ⁊ vt arca int īpet⁹ vndaꝝ
ſtaret firmi⁹. f ¶ Oſtiū aūt ar. ⁊c. Hic ē pūct⁹ ſm hebraicā
lra3. Oſtiū em̄ arce nō poterat cōuenient poni in īferiori pte:
q2 arca fuit ꝓfūdata int aꝗs p duodecī cubitoſ ⁊ pl⁹ vt videbit
īferi⁹. Itē ſm expoſitores catholicos iſtud oſtiū fuit in cōfinio
hitatōis aīaliū/⁊ apothece: ita ꝙ oſtiū erat ſup duas māſiōes.
g ¶ Deorſum. Hebraicus textus habet infima/ſecunda
※ ⁊ tertia
※ a ¶ Et bitumīe. i. charitate. a ¶ Linies eā intrinſe/ Moralit
cus. i. charitate ad deū. † ¶ Et extrīſec⁹. i. charitate ad ꝓxi/
mū. ⁊ bñ dr linies: q2 charitas ē forma vtutū. b ¶ Treceto
rū cu. erit lōgi. Per qd deſignat meritū pfectoꝝ. ſ. virginū/
martyꝝ ⁊ doctoꝝ: ⁊ meritū quorūlibet iſtoꝝ triū eſt cētenariū.
† ¶ Quinꝗginta cubitoꝝ latitudo. i. meritū ꝓficiētiū.
c ¶ Trigīta cubi. altitudo. i. meritū incipiētiū qd ē minus
pdictoꝝ. d ¶ Feneſtrā in ea facies. Per quā orō deuota
ſignificat: q2 p eā grē lumē ingredit: Sap. vij. a. Inuocaui ⁊
venit in me ſpūs ſapie. e ¶ Et in cubito cōſūma. ſūmita
tē ei⁹. Per cubitū ꝗ ē mēſura minima h deſcriptoꝝ: intelligit
vtus humilitatis ꝗ ad ſumma eleuat: Luc. xiiij. c. Qui ſe hu/
miliat exaltabit. f ¶ Oſtium aūt arce pones in latere.
Habuit em̄ arca ꝗttuor latera/p que quattuor vtutes cardina
les deſignant. Latus vo in quo fuit oſtiū prudentiā deſignat
que ꝯſtituit mediū in alijs vtutibus: ⁊ ideo p eā eſt ingreſſus
intra arcam: que vt dictū eſt ſignificat edificiū vtutū. g ¶ Ce
nacula ⁊ triſtega in ea facies ⁊c. Repetitio eſt eius quod
dictum eſt manſiūculas in ar. ⁊c. ideo nihil nouum hic pono.
h ※ Bina ex

rata: ex oīb⁹ eī gētib⁹ vl' biptitā mltitudinē ɔgregat eccl'ia/ ex circūcisiōe ⁊ p̄putio: vel triptitā ex trib⁹ filijs noe: q̄rū ꝓgenie repleť orbis. Inferiora aūt arce distincta sūt: q: ī hac vita t̄re na ē diuersitas gētiū. In sūmo aūt oēs ɔsūmāť ī vnū: q: oīa ⁊ ī oīb⁹ xp̄s. ¶ Alchu. Cōgrue arca ī sūmo velut tecto q̄daʒ angusto cacumīata ē vt imbriū minas diffūderet: ⁊ ima ī aq̄s stabilitate q̄dra ta ɔsistēs: nec īpulsu vētoꝝ/ nec impetu fluctuū/ nec inq̄etudīe aīaliū q̄ int⁹ erāt inclinari posset aut mergi. ¶ Grego. Arca ī inferiorib⁹ ampla/ in supiorib⁹ angusta: ī sūmitate ad vni⁹ cubiti mēsu rā excreuit. Inferi⁹ eī q̄drupedia et reptilia. Supi⁹ vō aues ⁊ hoīes habuisse crediť. Ibi lata/ vbi bestie. Ibi angusta/ vbi hoīes: q: ī carnalib⁹ ampla: in sp̄ūalib⁹ angusta. Ubi eī bestiales tolerat/ lati⁹ sinū laxat: vbi rōnales hʒ/ ad

Mat. 7.b sūmū duciť. Lata est q̄ppe via q̄ ducit ad pditionē/ ⁊ multi vadūt p eā. Angusta ē porta q̄ ducit ad vitā/ ⁊ pauci veniunt ad eā. Arca ī sūmis angustať vsq̄ʒ ad vnū cubitū: q: ī eccl'ia q̄nto sāctiores tāto pauciores: q̄ ī sūmo ad illū pducūtur: q̄ sol⁹ hō sine cōpatiōe sāct⁹ nat⁹ ē:

Mali tolerandi sic passer vnic⁹ ī edificatōe. Tāto ḡ maḡ mali tolerādi sūt q̄nto plures sūt: q: f ī aree tritura pauca sūt ḡna q̄ ī horreis seruāť: grādes acerui paleaꝝ q̄ ignib⁹

Moraliť cōburūť. ¶ Greg. Moral'r aūt q̄ se ab amore mūdi ɔuertit ī corde edificat arcā salut'; habēs ī se lōgitudinē .i. trinitat' fidē: ac lōgitudinē vite ⁊ īmortalitat'. Latitudinē ī charitate: q̄ pōt bn̄ facere etiā inimicis: altitudinē ī spe: q̄ se erigat ad celestia ⁊ sūmā actuū suorū ad vnū referat. a ¶ Et ex cūct' ⁊c.

Questio Aug⁹. Queriť ꝺ minutissimis aīantibus: q̄les sūt mures ⁊ stelliōes: q̄les ⁊ musce ⁊ scabrones: scarabei ⁊ pulices si nūer⁹ seruaťʒ Sʒ q̄ nō de coitu generāť: sʒ ꝺ t̄re hūore vel cadauerū vl' aliaꝝ reꝝ corruptiōe nascūť: nō fuit necesse ī arca eē: qꝺ īnuiť cū ꝺr ꝺ volucrib⁹ iuxta gen⁹ suū: ⁊ de iumēt' ī genere suo. Illa q̄ʒ q̄ ī domib⁹ ꝟsanť sic pulices/ mures/ musce/ nō fuit necesse ꝭm nūeꝝ eē: q̄ ītelligūť tūc ī domib⁹ plura fuisse. Que aūt ex cōmixtiōe diuersi gener' nascūť: sic muli/ burdones/ ⁊ hmōi: nō ē dicēdū ī arca fuisse. Que aūt ī aq̄s ⁊ ī terris cōiter viuūt: sicut luteres vituli marini extra arcā habebāt loculos p̄paratos: q̄b⁹ se possent recipe velut ī aridis. De auib⁹ q̄ʒ marinis ⁊ fluuialib⁹ idē sentiēdū. Qz cūcta aīaliū genera includūť ī arca: significat qꝺ ex oīb⁹ gētib⁹ ⁊ natiōnib⁹ cōgregať eccl'ia: sic ī disco petri mūda ⁊ īmūda sūt aīalia/ sic ī ecclesie sacramt' ꝟsanť boni ⁊ mali. b ¶ Tolles igiť ⁊c. Solet q̄ri ꝺ aīalib⁹ q̄ tm̄ putanť vesci carnib⁹/ vtrū p̄ter nūerū ibi fuerint sine trāsgressiōe mādati q̄ alioꝝ alēdoꝝ necessitas coegisset

a ¶ Ꝺr. bicamerata et tricamerata.

cūla ⁊ tristega facies ī ea. Ecce ego adducā diluuij aq̄s sup terrā/ vt iterficiā oēm carnē ī q̄ spirit⁹ vite ē subter celū: ⁊ vniuersa

a ¶ de te ⁊ de familia tua cōseruāda ad reparationem humani generis.

q̄ ī terra sūt cōsumēť. Pōnāq̄ʒ a fedus meū tecū: ⁊ igredier' arcā b tu ⁊ filij tui/ vxor tua ⁊ vxores fi

a lioꝝ tuoꝝ tecū: Et ex cūct' animātib⁹ vniuerse carnis bina iduces ī arcā/ vt viuāt tecuʒ masculini sexus ⁊ feminini. De volucrib⁹ iuxta gen⁹ suū: ⁊ de iumēt' ī genere suo: ⁊ ex oī reptili t̄re

a ¶ sponte nō hominis actu sed dei nutu.

ꝭm gen⁹ suū: Bina de oīb⁹ igrē †

a ¶ ne diluuio perirent.

b diēť tecū/ vt pōssint viuere. Tol c

a ¶ quasi quereret vnde viueret.

les igiť tecū ex ōmib⁹ escis q̄ mādi possūt/ ⁊ cōportabis apꝺ te: ⁊ erūt tā tibi q̄ʒ ill' in cibū. Fecit e igiť noe oīa q̄ p̄ceperat illi de⁹.

gisset īcludi: vl' qꝺ mag' credēdū ē p̄ter carnes alimēta eē potuerūt: q̄ oīb⁹ ɔueniret. Multa eī aīalia q̄b⁹ caro cib⁹ ē/ fructib⁹ pomisq̄ʒ vescūť: maxīe fico ⁊ castaneis. Potuit ḡ vir iust⁹ ⁊ sapiēs ⁊ diuit⁹ admonit⁹/ q̄ cuiq̄ʒ cōgrueret/ alimoniā p̄t carnes repire/ et ɔdere/ ⁊ oīb⁹ vesci cogit fames: ⁊ nihil ē qꝺ de⁹ suaue ⁊ salubre facere n̄ possit: q̄ etiā vt sine cibo viueret diuīa facltate dōaret. G

Nico. de lyra

Ex omi

⁂ ⁊ tertia vel terna. Ex ħ ptʒ q̄ li de orsū ɔiūgiť cū l'ra sequti. ꝭm eī istā l'raʒ videť q̄ ī arca erāt tres māsiōes ascēdēdo vna sup alterā: ita q̄ īfima vocabať sentina vl' stercoraria: q: ibi feces defluebāt: ⁊ ista ꝺr fuisse simplex absq̄ʒ aliq̄ ītercluſiōe: media aūt vocabať apotheca: q: ibi reposita erāt victualia: ⁊ ꝺr fuisse bicamerata: q: aliq̄ aīalia viuūt herbis/ alia fructib⁹: ⁊ iō ī vna distinctiōe erāt fruct⁹: ⁊ ī alia herbe. Supior autē māsio q: maior erat: erat distīcta duabus interclusionib⁹: ⁊ sic erant ibi tria spatia: mediuʒ erat ꝓ hoīb⁹ ⁊ auibus: duo aūt lateralia ꝓ aīalib⁹ mitib⁹ ⁊ īmitib⁹: vt ptʒ ī figura p̄ma. Aliq̄ dicūt q̄ iste q̄nq̄ʒ māsiōes erāt absq̄ʒ distīctiōe media vna sup aliā ꝭm lōgitudīeʒ ⁊ latitudinē arce: vt pʒ ī figura scd̄a ¶ Sciēdū tn̄ q̄ q̄dratura hui⁹ arce nō pōt bn̄ figurari in plano: sʒ figurať vnū lat⁹ ꝭm lōgitudinē: ⁊ alia tria latera supponenda sūt p imaginatiōeʒ suspiciēt': sʒ p̄ma expositio mag' cōsonat l're ī hebraico ⁊ latīo. a ¶ Ponāq̄ʒ fe. ⁊c. Nō loq̄ť ħ ꝺ federe qꝺ pepigit cū noe p' appariti onē iridis: vt habeť .ī. ix. ca. sʒ mag' ꝺ federe ad ɔseruādū ip̄m noe et societatē suā a malis hoīb⁹ illi⁹ tp̄is: dicebāt eī q̄ si viderēt eū velle ītrare arcā ip̄m interficerent: ne ip̄is moriētib⁹ in diluuio ip̄e remaneret: ⁊ ħ ē qꝺ videť sonare l'ra sequēs. b ¶ Et igre. ar. ⁊c. s. salui. cet'a patēt vsq̄ʒ ibi: c ¶ Ut pos. vi. Ex q̄ pʒ q̄ pisces nō erāt ibi positi: q: saluati sūt ī aq̄s. pctā eī ꝓpt q̄ dn̄s adduxit diluuiū sup t̄rā facta fuerūt ī t̄ra ⁊ nō ī aq̄: ⁊ iō pisces non fuerūt mortui sic alia aīalia ⁊ aues. d ¶ Tolles igiť ⁊c. Ad munitionē arce vsq̄ʒ ad ānū ītegrū: q: ad tm̄ tp̄is fuerť ī arca: vt patebit. ī. e ¶ Et erūt ⁊c. Nō tn̄ īdifferēť ⁊ cōiť: sʒ singl'a singul' ꝭm ɔditionē nature sue: verūtn̄ tp̄e necessitat' bn̄ viuūt hoīes ⁊ aīalia de cibis: q̄s al's nō comederēt.

Moralit ⁎ † ¶ Bina de oīb⁹ ⁊c. Per binariū charitas designať: eo q̄ sūt duo p̄cepta charitat': dei. s. ⁊ p̄rimi. Per ħ igiť q̄ bina ꝺ oīb⁹ īgressa sūt arcā: designať q̄ q̄ charitatē nō habēt ex ꝟtutū edificiū maneť. d ¶ Tolles igiť ⁊c. possūt. i. ex scripturis sacris quibus nutriunť omnes fideles ⁊ reficiunť.

¶ Sequiť prima figura arce Noe

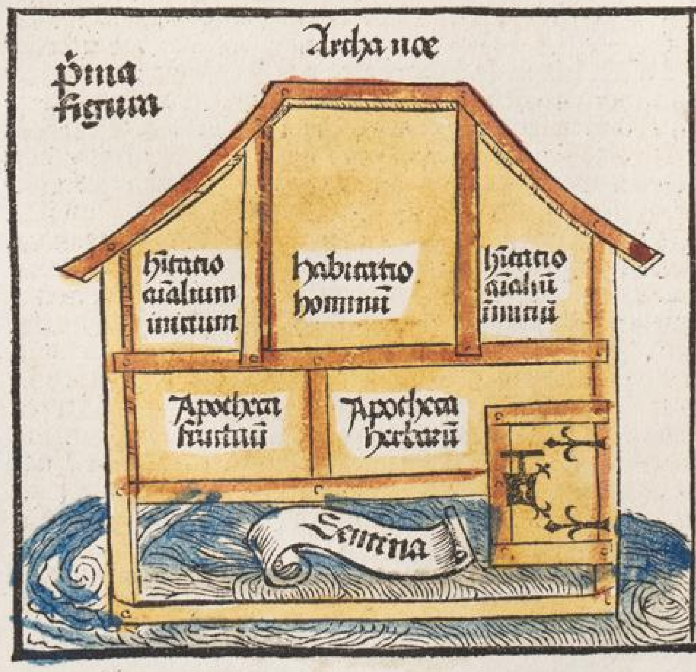

¶ Sequiť secūda figura arce Noe

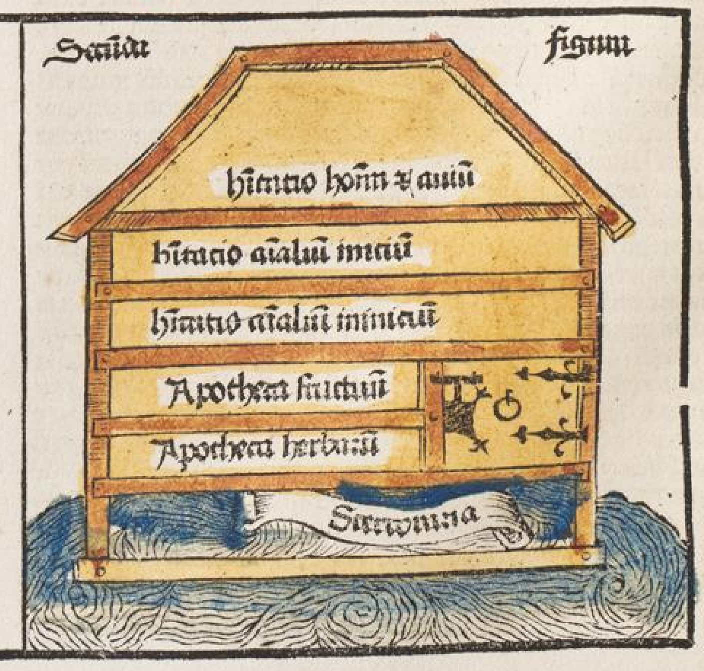

¶ In ca. vj. vbi dicit̄ in poſtilla: Hoc exponit̄ multiplicit̄:
A vno mō ꝑ hoc ꝙ intelligunt̄ demones incubi ꝛc̄.

¶ Additio. j. Hec expoſitio quā refutat poſtillatoꝛ eſt conſonās lr̄e: ꝛ etiaꝫ cōformis ſentētie Aug. nec ratio cōtra eam ꝑ poſtillatorem facta videtur valere. Primū patet: nam vbi noſtra lr̄a habet: Gigātes autem erāt ſuper terram: hebꝛaica veritas habet Nephilim: quod nihil ſignificat niſi cadentes / prout etiam in glo. noſtra interlineari habet̄: ꝑ qđ pꝛopꝛie ſignificantur demones qui de celo ceciderunt. de quibus Eſa. xiiij. c. Quomodo cecidiſti de celo lucifer ꝛc̄. ꝛ chꝛiſt⁹ Luc. x. c. Uidebā ſathanā ſicut fulgur cadentē de celo ꝛc̄. Iſti em̄ cadētes dicunt̄ fuiſſe ſuꝑ terrā in dieb⁹ illis. ſ. añ diluuiū: qꝛ ꝓ tūc cognoſcētes magnā diſpoſitiōeꝫ ſeu ꝓnitatē hoīm ad malū / frequētabāt magis ꝯuerſationē ſuam cū eis intm̄ ꝙ in coꝛpibus aſſumptis mulieribus cōmiſcebant̄. Scđm ptꝫ: nā ẜm Aug. xv. de ciui. dei ca. xxiij. hmōi demones tales ꝯcubitus exercētes vulgus vocat incubos: nam dicit: Et qm̄ creberrima fama eſt: multiq́ ſe expertos vel ab eis qui exꝑti eſſent de quoꝝ fide dubitādum nō eſt audiſſe ꝯfirmāt. Ex quo quidem talē cōmixtionem ꝯcubitūq́ negare (ꝓut ipſe Aug⁹. ibidem dicit) impꝛudētia videtur eſſe / eo ꝙ a multis exꝑtis ꝯfirmat̄: hoīes interdū naſcūtur nō ꝑ ſemē ab ipis demōibus deciſuꝫ: ſꝫ ꝑ ſemē alicuius hominis ad h̄ acceptū: vtpote ꝙ idem demō qui eſt ſuccubus ad virū ſit incubus ad mulierē: ꝛ ſic ille qui naſcit̄ nō eſt filius demonis ſꝫ filius hoīs. ſ. illius cuius ē ſemē acceptū: ꝓut etiā pꝫ in p̄ma ꝑte. q. lij. arti. vlti. ī reſpōſiōe ad vlti. argu. Tertiū ptꝫ. Nā diluuiū nō erat in pena demonū h̄ exercētiū: ſꝫ in pena hominū ad hoc ſe diſponētiū: ꝛ poti⁹ ī pena hoīm q̄ ex tali ꝯcubitu naſcebant̄ q̄ erant potētiſſimi ꝛ peſſimi ſicut infra declarat̄ in poſtilla: qui nō ſolū per ſe exercebāt mala: ſed etiā alios ꝑ ſuam potentiā ꝛ maliciā ad h̄ inducebāt: eo mō q̄ legit̄ infra. x. b. de nemroth. ꝛ hāc expoſitiōeꝫ tenēt antiqui hebꝛeoꝝ. ſ. ꝙ cadētes in hoc loco intelligunt̄ demones qui de celo ceciderūt. Si aūt querat̄ quō tales. ſ. ſic nati per demonū adminiſtrationem erāt tā ꝓcere nature: ita ꝙ aliȷ̄ homīes q̄ſi locuſte videbant̄ in compatiōe eoꝝ: vt habet̄ Nu. xiij. d. cū tales nō erāt filiȷ̄ demonū ſꝫ potius filiȷ̄ hoīm: vt dictū ē. ꝛ ꝑ ꝯſequēs deberent eſſe in
B cōi hoīm ſtatura. Dicēdū ꝙ h̄ fiebat (deo ꝑmittēte) virtute demonū / q̄ ẜm Aug. iij. de trini. pñt adhibere ſemina coꝛporalia ad aliq̄s effectus mirabiles ꝓducēdos. vñ cū nō oīs ꝯtus nature create eſt nobis nota: poſſibile eſt ꝙ demones illi cum ſemine virili ꝛ femineo adhibebāt q̄dam alia ſemīales ratiōes habentia: ꝑ que cōmixtio cōplexionalis talium pꝛedicto modo generatoꝝ eſſet apta ad hoc vt tales ceteros hoīes multū excederēt in ſtatura: ꝛ in aliȷ̄s virib⁹ coꝛꝑalibus vt poſſent eos compellere ad libitū ſuū. Et hoc mō magi ꝑ demones miracula dicunt̄ facere: licet nō ſimplr̄ ſꝫ q̄ ad nos: ꝓut in p̄ma ꝑte. q. cx. arti. vlt. in reſpōſiōe ad ſcđm argu. q̄ quidē res ſic ꝑ adminiſtratiōnē demonū ꝓducte q̄nq́ ſunt vere res: q̄nq́ ẜm apparentiā tm̄: vt in p̄ma ꝑte. q. cxiiij. ar. vlt. ¶ Et circa hoc videt̄ notādū ꝙ ſicut ante diluuiū quidā fuerūt excedentes ceteros homines in duratiōe vite: ꝛ hoc diſpoſitiōe diuina vt diuinoꝝ cognitio ꝓpinqui⁹ ꝛ certius deueniret ad poſteros: vt dictuꝫ fuit ſupꝛa in additiōe in ca. ꝫ. ꝓximo. ſic quodāmodo ecōtra per adminiſtrationē demoniacā ꝑmiſſione diuina fuerūt illo tempe q̄dam aliȷ̄ ceteros excedētes in coꝛpulētia ꝛ coꝛpoꝛalib⁹ virib⁹ / vt alios inducerēt ad coꝛpoꝛalia ꝛ diſtraherēt a diuinoꝝ cognitiōe. vñ pꝛim⁹ exceſſus laudabilis ꝛ a deo cauſatus ꝛ intētus fuit in longitudine vite: que quidē vita ꝓpꝛie ꝑtinet ad aīaꝫ q̄ coꝛpus viuificat. Secūdus ꝟo exceſſus execrabilis fuit in q̄titate mole coꝛpoꝛali potētias aīe ſuꝑioꝛes aggrauāte ꝛc̄.

¶ In eo. ca. vbi đꝛ in poſtilla: Alit̄ exponit Ra. Sa.

¶ Additio. ij. Aliȷ̄ expoſitoꝛes hebꝛeoꝝ hūc paſſum aliter exponūt ꝛ foꝛte melius. Dicunt enim ꝙ cū hic dicitur: Spiritus meus / intelligit̄ anima humana que eſt a deo in ipſo homīe inſpirata: vt. ꝫ. Geñ. ij. b. Inſpirauit in faciem homīs ſpiraculū vite. Et vbi nos habemus: Nō permanebit ſpūs in homine: veritas lr̄e hebꝛaice habet quoddā verbū qđ vno modo deriuat̄ a vagina: ꝛ ē ſenſus: dixit deus: Nō vaginabit̄ ſpūs meus in hoīe. i. nō intrabit aīa a me īſpirata in hoīe. i. in coꝛpoꝛe hūano in q̄ aīa ꝯſiderat̄ ſeu imaginat̄ intrare ſeu ꝯtineri ſicut gladius in vagina. In eternū. i. de cetero. Et ꝑ hāc ſñiaꝫ videtur ꝙ deus iudicabat de cetero homīes nō eſſe ꝓcreandos. ſ. poſt. cxx. annos. hoc etiam vident̄ ſonare ꝟba q̄ infra in h̄ ca. circa h̄ dicunt̄. ſ. Delebo inq̄t hoīem quē creaui ꝛc̄. Et penitet me feciſſe eos. Ex quo videt̄ ꝙ ſñīa lata erat cōtra totū genus humanū de cetero nō ꝓcreandū ſeu ꝑ ſucceſſionē cōtinuandū. fuit tamē cōtra hāc ſñiaꝫ poſtea diſpenſatū cū noe: ꝛ ideo ſb̄dit̄ imediate: Noe

imediate: Noe ꝟo inuenit grāꝫ coꝛā dño. ſ. ꝙ fuit a pꝛedicta ſñīa exceptus cū ſua poſteritate: vt ſtatim ſequit̄. Cui⁹ ſentētie diuine ratio ſubdit̄ / cū dicit: Quia caro eſt. ¶ Pꝛo quo notādū ꝙ cū aīa mouet coꝛpus ad oꝑa ſpūalia bona / tūc eſt in hoīe ſicut ſpiraculū vite: ꝓut fuit in p̄ma hoīs ꝯditiōe: ſꝫ cuꝫ nō pōt coꝛpus mouere iſto mō: ſed potius ab eo aggrauatur ſeu detinet̄: tūc videt̄ eſſe in hoīe ſicut gladius in vagina: q̄ nō mouet eā ſed potius occultat̄ ꝛ detinet̄ in ea: ꝛ hoc eſt qđ dicit̄: Quia caro eſt: non dixit qꝛ carnalis eſt: ſed quia caro eſt. q. d. totalit̄ videt̄ eſſe ſeꝑatus ab aīa in ſuo eſſe: ſicut gladius a vagina: ac ſi eſſet caro foꝛmata ſine ſpū ſpūaliter viuificante. vel pōt dici: Quia caro eſt. i. non inclinat̄ ad oꝑa ſpiritus mei ſed ad oꝑa carnis: ꝛ ſic in vanū videt̄ ꝙ ſpūs meus inuaginet̄ in coꝛpoꝛe humano. Erūtq́ dies illius ꝛc̄. exponatur ſicut in alia expoſitione ꝛc̄. C Nota de anima

¶ In eodē ca. vj. vbi dicit̄ in poſtilla: Gigātes aūt erāt: id eſt homīes pꝛocere ꝛc̄.

¶ Additio. iij. Gigātes aūt in hoc loco ꝓut dictū fuit. ꝫ. in alia additione cadentes dicunt̄ in hebꝛeo: qđ ꝓpꝛie ſignificat demones: vt ibidē dictū fuit: ſed exinde deriuatū ē hoc nomē ad homīes pꝛocere ſtature ꝛ robuſtiſſimos coꝛpoꝛe q̄ generabant̄ per illam cōmixtionem ſeu concubituꝫ incuboꝝ ꝛ ſuccuboꝝ vel ex eis deſcendebāt: lꝫ tales ſic geniti eſſent veri hoīes nō cadētes de celo: ſed de terra nati: ꝛ de talibus đꝛ Nu. xiij. d. Uidim⁹ filios enos de genere gigāteo. ſ. ꝙ non erāt gigātes p̄mo nati: ſꝫ ex giganteo genere mō p̄dicto: nec ex h̄ ꝙ tales fuerint poſt diluuiū / ſequit̄ tales nō fuiſſe genitos a demonib⁹: vt poſtillatoꝛ videt̄ velle: qꝛ eodē mō potuerūt generari poſt diluuiuꝫ ſicut ꝛ antea / qđ veritas hebꝛaica etiā teſtat̄ q̄ in hoc loco ſic dicit: Gigātes. ſ. cadētes erāt ſuꝑ terrā in dieb⁹ illis ꝛ etiā poſtea cū egreſſi ſunt filiȷ̄ dei ad filias hoīm: illeq́ genuerīt ꝛc̄. vñ in h̄ ꝙ dicit: Gigātes erāt ſuꝑ terrā in dieb⁹ ꝛc̄. ītelligit̄ plane añ diluuiū. Qꝛ aūt īmediate ſequit̄ / et etiā poſtea ītelligi đꝫ poſt diluuiuꝫ. ſ. ꝙ etiā nati fuerūt poſt gigātes ſicut p̄us. ſ. ex ꝯcubitu demonū: lꝫ nō ex eorū ſemīe ſꝫ hūano: ꝓut fuit ſupꝛa dictū ꝛ inde ꝑ ſucceſſionem humanā licet foꝛte nō ita frequēter poſt diluuiū ſicut ante: vl̄ Gigātes
D qꝛ hoīes nō ſunt ad h̄ ita diſpoſiti: vel qꝛ nō ꝯcurrebāt ita frequēter aſpectus ſideꝝ ad h̄ ꝑtinētiū: q̄ in h̄ loco multū poteſt oꝑari. ¶ In eo. ca. vj. vbi đꝛ in poſtilla: Penitētia aūt ꝛ doloꝛ ꝛ cetere paſſiones ꝛc̄.

¶ Additio. iiij. Penitētia ꝛ cetere paſſiones inq̄tū defectū impoꝛtāt nō dicunt̄ eſſe in deo nec ẜm rem nec ẜm ſimilitudinē. malū em̄ lꝫ cognoſcat̄ a deo: non tm̄ hꝫ ideam in deo: nec ẜm ꝙ eſt exemplar: nec ẜm ꝙ eſt rō: ꝓut pꝫ in p̄ma ꝑte. q. xv. arti. iij. in rñſiōe ad p̄mū argu. Uñ verius ꝛ tutius đꝛ ꝙ hmōi paſſiōes dicunt̄ đ deo ẜm ſil̄itudinē effectuū. ſ. ꝙ a deo ꝓducunt̄ effectus ſil̄es effectibus a penitēte ꝓduct. magna em̄ differētia eſt inter hmōi locutiōes. nā p̄ma ponit ſimilitudinē inter deū ꝛ penitentē inq̄tū eſt penitēs: qđ eſt inconueniens. ſcđo ꝟo nō ponit ſil̄itudinem niſi inter effectus a deo ꝓductos ꝛ effectus ꝓductos a penitente.

¶ In eodem ca. vj. vbi dicit̄ in poſtilla: Nō loquit̄ hic de federe quod pepigit cum noe.

¶ Additio. v. Dicere ꝙ mali homines illius tempis volebāt interficere noe ſi viderēt ipm̄ intrare in arcam videt̄ ficticium: cū nullū habeat in ſcriptura fundamentum: nec etiam hoc requirit̄ ad planum ſenſum lr̄e habenduꝫ: indigebat enī noe maxima ꝯſeruatione diuina ne periclitaret̄ cum ſuis in tot fluctibus ꝛ maxīe inundatiōibus ſil̄r in ripaꝝ ꝯcuſſiōib⁹: in q̄bus ſepe periclitant̄ etiā experti in arte nauigatoꝛia: vñ requirebat̄ fedus diuinū: ſeu eius ſecuratio ad hoc vt ab huiuſmodi periculis eſſet tutus ad humani generis reparationem: vnde Glo. interlinearis in hoc loco vbi dicit̄: Ponāq́ fedus meū: dicit de te ꝛ familia tua ꝯſeruāda ad reparationē humani generis: ad quod lr̄a ſequens ſatis ꝯcoꝛdat / cum dicitur: Ingredieris arcam tu ꝛ filiȷ̄ tui: hoc eſt ingredi poteſ ſecurus a periculis occurrentibus.

Replica Coꝛrectoꝛiȷ̄ contra Burgeñ. In caplo. vj vbi poſtillatoꝛ refutat eoꝛum expoſitioneꝫ qui per filios dei dicūt intelligi debere demōes incubos ꝛc̄. Burgeñ. opponens ſe dicit illam expoſitionem eſſe cōfoꝛmē lr̄e ꝛ dictis beati Aug. Pꝛimum declarat: qꝛ vbi lr̄a nr̄a hꝫ gigantes: lr̄a hebꝛaica hꝫ Nephilim. quod nihil ſignificat niſi cadentes: quod ꝓpꝛie cōuenit demonibus. Ad ſecundū ꝓbandū adducit beatū Aug. xv. ca. xxiij. de ciui. dei dicenteꝫ: ꝙ impꝛudētie eſt negare qđ a multis expertis confirmatur ſicut de incubis. Sed his nō obſtantibus non videt̄ de incu

 bis lr̄a p̄ſens

G bis littera pͥſens exponenda: nec Glo. noſtra ordinaria ſic exponit. Argumentū autem Burgeñ. de dictione hebraica. ſ. Nephilim/ quã dicit ſignificare cadentes/ nõ multū cogit: qꝛ non ſolum demones ſed ⁊ quicũqꝫ peccatores dicunt̃ in ſcri
Pſ. 35. c. ptura cadentes: iuxta illud Pſ. Ibi ceciderunt qui operant̃
Apo. 14. b iniquitatem: ⁊ in Apoc. Prauorum caſus ſub nomine babylonis geminat̃ cum dicit̃: Cecidit cecidit babylon ⁊c. Cū eñi iuſtorum cõuerſatio ſit in celis et quidam aſcenſus: quid igit̃ peccatores ſunt niſi de celis: id eſt celeſti conuerſatione cadẽtes. Scdm dictum Burgeñ. ꝙ expoſitio de incubis ſit cõformis dict̃ beati Aug⁹. nõ videtur verum: nam beatus Aug⁹. iij. de ciui. dei ca. iiij. mouet queſtionẽ de hac materia: ſed eã ibi non determinat. Quintodecimo autẽ lib. ca. xxiij. dicit ꝙ nõ audet diffinire de incubis: ſed imprudentie eſt negare qḋ tam multorū ſententijs approbat̃: vbi nõ negat beat⁹ Aug⁹. incubos eſſe vel fuiſſe: ſed hoc nihil eſt ad ꝓpoſitum huius littere ſm ſuam intentionem: nã in eo. ca. allegato pertractans hãc litteram dicit quãdo ſcriptura ponit ꝙ filij dei ingreſſi ſūt ad filias hominū. Per filios dei intelligūt̃ de genere ſeth. et ⁊ per filias hominū ille de genere cain: vnde patet primo ꝙ poſtillator ſecutus eſt beatū Aug⁹. patet ſecūdo ꝙ Burgeñ. truncatim vidit textū beati Aug⁹. patet tertio ꝙ ſicut h̃ ita ſepe Burgeñ. contra poſtillatorẽ fingit occaſiones: patet quarto ꝙ Burgeñ. pͥfert expoſitionem iudeorum infidelium ſanctis doctoribus et Glo. ordi. quod tamẽ apud Burgẽ. eſt valde repͥhenſibile vt patet in queſtiõe ſua pͥambula. ¶ Item in eodem ca. vbi poſtillator exponit hunc paſſum: Non permanebit ſpiritus meus in homine ⁊c. De ſpiritu dei non de anima hominis: ad modū beati Hiero. Glo. ordi. ⁊ magiſtri hiſtoriarū. Burgẽ. vo quaſi hiſmael (cuius man⁹ cõtra omnes) pͥponderat figmenta hebreorum omnibus: adducens modū loquendi ruſticalem/ ꝙ anima ſit in corpore quaſi gladius in vagina: cum tamẽ omniū vna vox ſit ꝙ ſit tota in toto: ⁊ tota in qualibet eius parte/ qualiter gladius nõ eſt in vagina: nec gladius cum vagina conſtituit totum eſſentiale/ ſed vnū per accidens: ſicut continens cū contento qualiter non anima cū corpore: nec ex hoc modo loquendi ſequit̃ cõueniens expoſi
F tio littere/ cū dicit̃: Non ꝑmanebit ſpiritus meus in homine: vbi ipſe loco permanebit: dicit in hebreo poni inuaginabit: quia hec vaginatio anime quã deſcribit nõ eſt in homine ſed in corpore/ cum littera dicat: Nõ ꝑmanebit ſpiritus meus in homine: quia caro eſt: id eſt carnalis. Illud etiam quod ad declarandum ſuum ꝓpoſitum ponit nõ videt̃ valere: videlicet ꝙ anima mouẽs ad opera bona/ eſt in corpore vt ſpiraculum vite: ſed cum non poteſt corpus inclinare ad bene operandum/ ſequit̃ ex conſequẽti tunc peccatum nõ cõmitti: laudabile enĩ ⁊ vituperabile nõ niſi ex voluntate orit̃ ſiue eliciente ſiue imperante: ⁊ ſm doctrinam beati Aug⁹. i. retracta. ca. xij. Uſqꝫ adeo peccatum voluntarium eſt vt nullo modo ſit peccatum ſi nõ fuerit voluntarium. vnde ſi anima foret in corpore conten
G ta actione carẽs in actu peccandi: ſicut gladius in vagina vtiqꝫ anime peccatum imputari non poſſet: hic etiam Burgeñ. cõtra duas ſuas regulas ſupra poſitas venit: Pͥo ſupponẽdo extra litterã multa que in nulla ſūt auctoritate fūdata. Secūdo pͥponendo ſententiã extortam hebreorū expoſitioni communi ſanctorū: ⁊ puto ꝙ nõ niſi in odiū poſtillatoris. ¶ Itẽ in eo. ca. vbi poſtillator dicit ex intẽtione Aug⁹. gigantes genitos ex filijs dei. i. de genere ſeth ingreſſis ad filias hominū de genere cain: Burgẽ. inſtat dicens ꝙ ex demonibus: ex eo ꝙ gigantes in hebreo dicūt̃ Nephilim. i. cadentes/ qḋ ſupra improbatum eſt ⁊ ſolutū: ⁊ ſpecialiter videndum eſt ꝙ nõ plus dicit̃ in littera de gigantibus niſi ꝙ fuerint illis diebus ſuper terrã: ⁊ ſic credendo Burgeñ. contentionẽ: nihil plus ſignificaret̃ iuxta ſuam interpͥtationem niſi ꝙ demones illis diebus fuiſſent ſuper terrã. Nõ dicit̃ autẽ in littera ꝙ gigantes. i. demones ſm eum genuerint gigãtes: quia ꝑ hoc ſignificaret̃ ꝙ demones genuiſſent demones: ſed dicit̃ in littera filios dei genuiſſe ⁊ ad filias hominū ingreſſos: quos et quas irrõnabiliter Burgeñ. demones vel gigãtes appellat. Per ea que hic et ſupra dicta ſunt/ non negatur poſitio incuborū ⁊ ſuccuborum: nec negat̃ ꝙ illis vijs poterant generari gigantes: ſed ſolum negat̃ haberi ex iſta littera: ꝓut negat beatus Aug⁹. et Burgeñ. digrediens ⁊ volens oſtendere quare nūc non naſcant̃ gigãtes ſicut tunc/ dicit: quia non cõcurrunt ita frequenter aſpectus ſiderum ad hm̃õi ꝑtinentium qui in hoc multum poſſunt operari: quod dictū nihil facit ad ſenſum litteralem/ ſed videtur fauere errori mathematicorum et fatorū quo dicitur homines diſponi varie ex conſtellationum varietate: quẽ reprobat beatus Aug⁹. et beatus Grego. ⁊ alij ſancti doctores. ¶ Item in eo. ca. vbi poſtillator dicit paſſiones humanas ſm ſimilitudinem cadere in deum nullo modo ſm rem: ſimilitudine tamen attenta non penes deum ⁊ penitentem/ ſed penes effectus vtriuſqꝫ/ ⁊ hoc exemplū poſtillatoris cum dicit ꝙ deus ſe habuit ſicut volẽs diſſipare quod fecerat: circa quem modum dicendi Burgeñ. laborat ſed redit in idẽ. ¶ Item in eo. ca. vbi poſtillator dicit fedus dei cum noe pertinere ad defenſionem eius a malis hominibus ⁊c. nõ exclu H
dit quin ꝑtinebat ad queuis alia pericula quorū aliqua Burgeñ. tangit: ſed ꝙ Burgeñ. dicit prefatum modum dicẽdi poſtillatoris eſſe ficticium: ⁊ ad ſenſum litteralẽ nõ pertinere fruſtra et calumnioſe loquitur: nam ad habendum littere veritatem ſm Aug⁹. in prin. iij. lib. de doctri. chriſtiana/ nõ eſt abij Nota
ciendum quicqꝫ in expoſitione ſacre ſcripture niſi ꝙ fidem impedit: dictum autẽ poſtillatoris fundatur ſuper manifeſta veriſimilitudine nõ impedictẽ ſed ꝓmouente fidem: eſt enĩ veriſimile ſi abel iuſtus cum vnico iniquo cain nõ potuit eſſe ſecurus ꝙ noe iuſt⁹ (ex iſta littera) minus inter tot reprobos ſecurus fuiſſet niſi iuxta fedus dei fuiſſet protectus a deo.

¶ Glo. ordi.

E Ex oibus animã ¶ Ca. VII. tib⁹ mūdis ⁊c. Ra. Nõ geminatū ſeptenariū: id eſt. xiiij. ſed tm̃ ſeptem debemus accipere. Similiter duo ⁊ duo nõ quattuor: ſed tm̃ duo: maſculū et feminã. Et notãdū ꝙ
†32. q. 1. c. nuptie munda animalia impari numero. i. ſeptenario introducūt̃. Immūda vero pari: quia impar numer⁹ virtutis ſpeciem pͥtẽdit: par vero infirmitatẽ/ plura ſunt mūda: vt egreſſus noe de arca haberet quid ĩmolaret ⁊ manducaret. ¶ Iſido. Ex omnib⁹ aĩantibus ⁊c. Nõ ꝙ plures ſint boni q̃ mali: ſꝫ qꝛ boni ſeruãt vnitatem ſpiritus in vinculo pacis: qui ſeptiformi operatione cõmendat̃.
Septẽ dona ſpũſſctĩ Sapientie/ intellectus/ conſcientie/ fortitudinis/ ſcientie/ pietatis/ ⁊ timoris domini. Unde quinquagenarius numerus ad aduentum ſpirituſſancti pertinens/ in ſepties ſeptem con
Eph. 4. a. ſūmat̃: qui ſūt. xlix. vno addito. vnde: Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Mali vero in binario continẽtur tanqꝫ diuiſibiles/ ⁊ ad ſciſmata faciles. Noe vero cum ſuis octauus numerat̃: quia in chriſto ſpes reſurrectiõis apparuit: qui octaue die. i. poſt ſabbati ſeptimam reſurrexit: qui dies a paſſione tertius in numero dierū qui per omne tempus
Queſtio voluunt̃: ⁊ primus ⁊ octauus. ¶ Aug⁹. Querit̃ vtrū tã magna arca centum annis potuit fabricari a quattuor hominib⁹. i. noe et filijs eius tribus. Sed ſi non potuit/ nõ erat magnū
F alios fabros

D Dixitqꝫ domi ¶ Ca. VII a
nus ad eum: Ingrede b
re tu et omnis domus tua in arcam. †Te enim vidi iuſtū corã me in generatione hac.
a †Ex omnib⁹ animãtibus mūdis c
a ¶ vt plura eſſent que hominib⁹ ꝓdeſſent q̃ que nocerent.
tolles ſeptẽna ⁊ ſeptena: maſcu d

¶ Nico. de lyra

D Dixit dñs ad eum ¶ Ca. VII Hic cõſequẽter deſcribit̃ ſtatus noe. ⁊ primo in diluuio exiſten †2. Pe. 2. d.
te ſup terrã: ſcḋo in illo recedente. viij. ca. Circa primū primo deſcribit̃ noe in Diuiſio
greſſus ĩ arcã. ſcḋo diluuij acceſſus ſuper terrã/ ibi: Anno ſexcenteſimo vite noe. tertio diluuij exceſſus/ ibi: Factū eſt diluuiū. quarto creature vinctis deceſſus/ ibi: Conſumptaqꝫ eſt omnis ca Al's tolle
ro. Circa primū ſic dicit: b ¶ Ingredere tu ⁊c. i. pͥpara te ad ingreſſum: qꝛ poſt ſeptem dies ingreſſus eſt vt dꝛ
f. c ¶ Ex omnibus animãtibus mūdis. Dicūt hic aliqui ꝙ munda et immūda dicunt̃ hic ꝓ futuro. i. q̃ diſtinguenda ſūt mūda ab ĩmūdis ꝑ legem dãdã tpe moyſi. Hebrei aūt dicunt ꝙ ante legẽ fuit diſtinctio mūdorū ⁊ ĩmūdorū: maxime quãtū ad oblationẽ et ſacrificiū: vt pꝫ ꝑ illud qḋ dꝛ ca. ſe. vbi dꝛ ꝙ noe obtulit ſacrificiū de aĩalib⁹ mūdis tm̃: vñ ⁊ aliq̃ legalia ſeruata ſūt ante legẽ ſicut de obſeruatiõe ſabbati: vt pꝫ. ſ. ij. ca. ⁊ de ꝓhibitione eſus ſanguinis: vt patet. ĩ. ix. ca. ḋ circūciſiõe: vt pꝫ. ĩ. xvij. ca. d ¶ Septena ⁊ ſepte. ⁊c. Ex h̃
* loco dicit Moralit̃
Moraliter. ¶ Hic agit̃ de arce ingreſſu ⁊ ingreſſorū ſalute et ceterorū interitu. Qꝛ tū ad primū omnia verbo dei ſunt ingreſſa/ ideo dicit̃: a ¶ Dixitqꝫ domin⁹ ad eū ingredere ⁊c. et per ipſum in arca ſunt incluſa ideo ſubditur:
* Et incluſit eum

alios fabꝛos adhibere: ꝗuis opis ſui mercede adepta/ nõ curauerũt vtrum noe ſapiẽter/ an inaniter faceret: ⁊ in eam non intrauerũt: quia nõ crediderunt quod ille credidit. a ¶ Ego pluam ⁊c. Iſido. Quia omnis reatus ꝯ decalogũ cõmittitꝰ ꝑ vniuerſum oꝛbem/ qui ꝑtibus quattuoꝛ diuidiṫ. Quater ꝺo decẽ. xl. fiũt. ſiue reatus ꝯhaṫ ex ꝓſperitate qð ꝑtinet ad dies/ ſiue ex aduerſitate qð ad noctes in baptiſmo abluitur. b ¶ Eratq̃ ſexcẽtoꝝ annoꝛũ ⁊c. Iſi. Quingentoꝝ annoꝝ erat noe cũ ꝑcepit ei dñs vt arcã faceret: ⁊ ſexcẽtoꝝ cũ iã ingreſſus eſſet. Unde colligitur ꝑ centũ ãnos arca fabꝛicata. Centũ vero anni ſignificãt ſingulas etates ſeculi. Uñ ſexta cõpletis q̃ngẽtis vſq̃ ad ſexcẽtos/ ſignificat in manifeſtatõe euãgelij eccleſiã cõſtrui. Qui ergo vult vitã/ ſit lignũ q̃dratũ: paratus ad oẽ opꝰ bonũ/ ⁊ ĩtret in fabꝛicã ſanctã. Secũdꝰ quoq̃ mẽſis ſexcẽteſimi anni/ ſignificat ſenariã etatẽ. duo eñ mẽſes ſexagenario ꝯcludunṫ. A ſenario aũt ſexaginta nũcupanṫ: ⁊ ſexcẽti ⁊ ſex milia ⁊ ſexcenta milia: ⁊ deinceps in maioꝛibus ſummis dũ ꝑ eundẽ articulũ numerus conſurgit. Or vigeſimus ⁊ ſeptimus dies memoꝛaṫ/ ad quadraturã ꝑtinet de qua ſupꝛa ſcriptũ eſt. Sed ⁊ hic aptius dicendũ: quia nos ad omne opus bonum paratos trinitas efficit. Memoria qua deũ recolimus: intelligentia q̃ cognoſcimus: ⁊ amoꝛe quo diligimus. tria eñ ter ⁊ hec ter: fiũt. xxvij q̃ eſt ternarius quadratus. c ¶ Ingreſſus eſt noe ⁊c. ⁊ vxoꝛ ⁊c. Raba. Notãdum ꝙ ſeoꝛſum ingrediṫ in arcam noe cum filijs ſuis ⁊ vxoꝛes eoꝝ ſeoꝛſum. Ideo diſtincte diciṫ: Ingreſſus ẽ noe ⁊ filij eius: ⁊ diſtincte addiṫ: vxoꝛ eius ⁊ vxoꝛes filioꝝ eius. Mixtim autẽ viri cum mulieribus egreſſi ſunt. Sic eñ ſcriptum eſt: Egreſſus eſt noe et vxoꝛ eius. Tempus eñ amplectendi/ ⁊ tempus abſtinendi: Eccſ. iij. a. d ¶ Cũq̃ tranſiſſent ⁊c. Iſido. Quia in

B ſpe future quietis/ quã ſignificat ſeptimus dies baptiçamur: omnis caro extra arcam diluuio conſumpta eſt: quia extra eccleſiam aqua baptiſmi ꝗuis eadem ſit/ non valet ad ſalutem ſ; ad perniciem. e ¶ Anno ſexcẽteſimo ⁊c. Allego. Notandũ ꝙ ſexcenteſimo anno inũdauerũt aque diluuij: quia ſexta etate mundi/ pꝛimo cõmendatũ eſt ſacramentũ baptiſmi: ⁊ hoc ſeptimadecima die ſecũdi mẽſis: quia denarius decalogũ ſignificat. Septenarius ꝓpter ſabbatum ſeptimam requiem ſignificat: ⁊ quia in decalogo renunciatio vicioꝛu; videtur quicũq̃ in baptiſmo inijciatur ꝓpter eternam requiem/ omibus intus ſe abꝛenũciare ꝓfiteṫ.

☞ Cataracte

lũ ⁊ fẽminã: de aĩantibus ꝟo immundis duo ⁊ duo: maſculum ⁊ fẽminã: Sed ⁊ ꝺ volatilibus celi ſeptena ⁊ ſeptena: maſculu; ⁊ fẽminam: vt ſaluetur ſemen ſuꝑ faciẽ vniuerſe terre. Adhuc eñ a

a ⁊ poſt dies ſeptẽ/ ego pluam ſuꝑ terrã q̃dragita diebꝰ ⁊ q̃dragita noctibꝰ: ⁊ delẽbo oẽ; ſubſtantiã quã feci ꝺ ſuꝑficie terre. Fecit ḡ noe oĩa q̃ mandauerat ei dñs.

b Eratq̃ ſexcẽtoꝝ annoꝝ qñ diluuij aque inundauerũt ſuꝑ terrã. b

c †Et igreſſus ẽ nõe ⁊ filij eiꝰ vxoꝛ eius/ ⁊ vxoꝛes filioꝝ eius cũ eo ĩ arcã ꝓpter aquas diluuij. De aĩantibus q̃; mũdis ⁊ imundis/ ⁊ de volucribus/ ⁊ ex omni que mouetur ſuꝑ terram/ duo ⁊ duo ingreſſa ſunt ad noe in arcã/ maſculuſ ⁊ fẽmia: ſicut ꝑceꝑat deꝰ

d noe. Cũq̃ trãſiſſent ſeptem dies: aque diluuij inundauerunt

e ſuper terra;. Annõ ſexcẽteſimo d vite noe/ mẽſe ſcðo/ ſeptiodeci/

¶ omnia mũda ſunt naturaliter: ſed cõparatione melioꝛis nature quedã diciṫ immũda: ſicut bos leone melioꝛ: q: hoĩ neceſſarioꝛ: ꝓpter quẽ creata ſunt omnia.

a ¶ ſepe maloꝝ nequitiã increpando replicat: mala ventura denũciat: vt vel ſic ad penitentiam moueat.

a ¶ ſeoꝛſum viri. b ¶ ſeoꝛſum femĩe: q: abſtinendum eſt in afflictione.

a ¶ nutu diuino: quomodo adducta ſunt ad adam vt nominaret ea.

¶ diuino nutu

a ¶ quod ſuperius pꝛetaxatum eſt per oꝛdinem exequitur.

a ¶ niſan q̃ a latinis maius diciṫ.

Nico. de lyra

✻ loco dicit andreas ꝙ de animalibus mũdis fuerunt. xiiij. ſeptem maſculi ⁊ ſeptem femelle. ex immundis vero duo: maſculus ⁊ femella. Et arguit hic ex textu: quia ibi diciṫ infra: Et omni quod mouetur ſuper terram duo ⁊ duo ingreſſa ſunt ad noe in arcam. Et poſtea: ⁊ que ingreſſa ſunt maſculus et femina ex omni carne introierunt. ⁊ ideo ex hoc repꝛobat dictu; eorũ qui dicũt ꝙ de aĩalibus mũdis ⁊ auibus fuerũt ſeptẽ tñ indiuidua. ſex ad mltiplicãdũ ꝑ generatiõe;/ videl; tres maſculi ⁊ tres femelle: ſeptimũ aũt etiã fuit maſculꝰ vt hꝛet noe qð offerret in exitu ꝺ arca: q: vt arguit iſte andreas ſic ĩtroiſſet ſeptimũ ĩdiuiduũ nõ cõbinatũ ⁊ maſculꝰ ſiue femella: qð videṫ ꝯ lra; ꝑ allegatã. Nec vt diẽ opoꝛtuit addi ſeptimũ ꝓpꝫ oblationẽ fiendã: q: ſciebat noe ꝙ tãdiu ſtarẽt in arca aĩalia et aues ꝙ ibi poterãt ꝓlificare/ ⁊ ſic de fetibꝰ ⁊ pullis poterãt ſacrificare. S; dictũ iſtius andree videṫ minꝰ ratiõabile q̃ alioꝝ: q: ſi de oĩbus mũdis fuiſſent ibi. xiiij. arca fuiſſet nimis occupata de tot aĩalibus ⁊ auibus ⁊ cibis eoꝝ. Itẽ nõ fuerũt ſeruata indiuidua niſi ꝓpter multiplicationem et oblationem. ad multiplicationem aũt tres ſufficiebant maſculi ⁊ tres femelle de qualibet ſpecie mundoꝝ: quod etiã pꝫ ex ſpecie hũana/ cuius multiplicatio erat ꝑncipaliter a deo intẽta: ⁊ tamen nõ fuerunt ſeruata niſi octo ĩdiuidua/ q̃ttuoꝛ maſculi et q̃ttuoꝛ femelle: ꝓpter qð videṫ incõueniẽs dicere/ ꝙ de aliq̃ alia ſpecie aĩalis vel auis. xiiij. ſint ſeruata. Itẽ qð aſſumit de ꝓlificatiõe aĩaliũ ⁊ auiũ in arca falſum eſt: quia in arca non fuit coitus hominũ neq̃ beſtiaꝝ ſeu auium: ſicut dicit Rab. Sa. ⁊ alij hebꝛei ⁊ hoc ꝓpter vniuerſalem tribulationẽ mũdi. Unde Ione. iij. c. in tribulatiõe niniue diciṫ: Homĩes ⁊ iumenta ⁊ boues ⁊ pecoꝛa nõ guſtẽt quicq̃/ ⁊ nõ paſcãtur/ ⁊ aquã nõ bibãt: ⁊ de hoĩbus hoc ſatis patebit ꝑ lrãm infra ca. ſeq. ⁊ de aĩalibus ⁊ de auibus idẽ ꝓbabile videṫ rõne ꝑdicta. Item qð arguit de cõbinatiõe nõ valet: q: l; fuerũt ſeptem de mũdis: fuit tñ cõbinatio ſufficiens in q̃libet ſpecie ⁊ maſculus ⁊ femĩa ad mltiplicatiõe;: nec alið habeṫ ꝑ lra; ꝑcedẽtẽ. Itẽ ꝑ h̾ qð h̾ dꝛ: ſeptena ⁊ ſeptena: nõ arguiṫ ꝙ fuerĩt. xiiij. de mũdis: q: eadẽ rõe ſeq̃reṫ ꝙ fuiſſent. iiij. ĩdiuidua de ĩmũdis: de oĩbꝰ generaliṫ dꝛ: Bina ⁊ bina: ⁊ iõ dicẽdũ cũ alijs: ꝙ fuerũt ſeptẽ tñ de mũdis: ſex ꝓ multiplicatiõe: ⁊ ſeptimũ ꝓ oblatiõe. Sequiṫ: a ¶ Adhuc eni ⁊ poſt ⁊c. Iſti ſeptẽ dies fuerũt dies luctꝰ mathuſalã: vt dicũt hebꝛei: de q̃. ſ. dictũ ẽ/ ꝙ moꝛtuꝰ fuit ãno diluuij. voluit ei dñs eũ honoꝛare ꝓpꝫ iuſticiã ſuã: ⁊ iõ noluit ꝙ inũdaret diluuiũ donec trãſiſſent dies luctꝰ eiꝰ. Dicũt etiã ꝙ iſti ſeptẽ dies ꝓpꝫ hãc cã; fuerũt additi ad terminũ. ſ. taxatũ cxx. ãnoꝝ in ca. vj. ibi: Erũtq̃ dies illiꝰ cxx. ãnoꝝ. b ¶ Eratq̃ ſexcẽtoꝝ annoꝝ. Nõ ꝙ noe tũc cõpleſſet ãnũ ſexcẽteſimũ: ſ; q: ĩchoauerat. pꝫ etiã ex h̾ loco ꝙ edificatio arce durauit ꝑ cẽtum annos fere: tñ eñ tꝑs appoſitũ eſt ad oſtendendũ patientiã dei expectantis peccatoꝝ penitentiã ⁊ admonẽtis eos de penitẽtia ꝑ edificationẽ ꝑdictam/ ⁊ ipius noe ꝑdicatiõe;. c ¶ Et ingreſſus ẽ noe ⁊c. Sepatim noĩanṫ viri a mulieribꝰ ingrediẽdo arcã ⁊ ex diuiõ ꝑcepto: ad oñdẽdũ ꝙ q̃diu fuerũt ĩ arca fuerũt ſepati q̃tũ ad thoꝝ: ſiẽ patebit magꝰ. j. d ¶ Anno ſexcẽ. ⁊c. Hic deſcribiṫ diluuij acceſꝰ ſuꝑ t̃rã: ⁊ ꝑmo q̃tũ ad tꝑs cũ dꝛ: Anno ſexcẽteſimo.

C

mat. 24. d

D

Apud hebꝛeos due ſunt opiniões circa h̾: q: Rabi Elieçer ⁊ ſui ſeq̃ces dicũt ꝙ iſte ẽ mẽſis octobꝛis: q̃ hebꝛaice noĩaṫ mareſeban. Dicũt eĩ ꝙ ꝑmꝰ mẽſis ãni ẽ ſeptẽber in q̃ arboꝛes ſũt ꝑfecte ĩ ſuis fructibꝰ: q: h̾ ꝓducte ſũt a ꝑncipio: vt patuit. ſ. c. j. Et iõ q: mũdꝰ videṫ fuiſſe creatꝰ ĩ iſto mẽſe: iõ dicũt eũ eſſe ꝑmũ ſimplr ĩ ãno: q: ĩ eo a ꝑncipio ĩceꝑẽt ãni ⁊ mẽſes. Ra. io ſue ⁊ ſeq̃ces eiꝰ dicũt ꝙ ipẽ ẽ apꝛiľ: q: martiꝰ q̃ hebꝛaice noĩaṫ niſã vocaṫ ꝑmꝰ ꝑm feſta. vñ Exo. xij. d. ꝑcipiṫ ĩmolare phaſe xiiij. lũa ad veſpa; ꝑmi mẽſiſ. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ martiꝰ hebꝛeoꝝ aliq̃ñ ꝯcurrit cũ apꝉi nr̃o: ⁊ iõ aliq̃ doctoꝛes nr̃i dicũt ꝙ apꝛiľ eſt ꝑmꝰ mẽſis apð hebꝛeos: ⁊ pleniꝰ ꝺ h̾ diceṫ Exo. xij. a. ꝑma ãt opinio cõius teneṫ apð hebꝛeos ⁊ rõnabiliṫ vt videṫ: q: ĩ aliq̃ genere aliq̃d bñ noĩaṫ ꝑmũ: nõ q: ſit ꝑmũ ſimplr: ſ; ꝓpꝫ aliquẽ notabilẽ euẽtũ: ſiẽ. j. Mach. j. a. ꝑmꝰ ãnꝰ alexãdri magni vocaṫ ꝑmꝰ ãnꝰ regni grecoꝝ ꝓpꝫ facta notabilia alexãdri: ⁊ tñ añ eũ fuerũt plures reges ĩ grecia. ita etiã videṫ dici de martio ꝙ tũc ſit noĩatꝰ ꝑmus mẽſis apud hebꝛeos ꝓpter exitum eoꝝ de terra egypti in illo menſe: ⁊ hoc videṫ lr̃a ſonare Exo. xij. a. Dixit q̃; dñs ad moyſen: mẽſis iſte vobis ꝑncipiũ mẽſiũ ꝑmus erit in mẽſibus anni. ac ſi diceret. licet de ꝑterito nõ fuerit ꝑmus noĩatus: de cetero tñ erit ex cauſa dicta.

a ¶ Cataracte. Feneſtre/ nubes ſcȝ que ſunt aperte: vt in/ de inſolite ꝛ maioꝛes pluuie funderent. Cataracte ꝓ ꝓprie oſtia nili: ſȝ abuſiue ꝑ oībus feneſtris ponūt. ¶ Rab. De arca ſolet queri vtrū tanta capacitate q̄ta deſcribit aīalia oīa q̄ ingreſſa dicunt: ꝛ eſcas eoꝝ ferre potuerit: Qđ cubito geometrico ſoluit Oꝛigenes/ aſſerens nō fruſtra dictū eſſe moyſen omni ſapientia egyptioꝝ fuiſſe eruditū: q̄ geometriam dilexerunt: ꝛ cubitū geometricū q̄tum ſex noſtros cōtinere.

Cataracte

Queſtio

Cubitꝰ

b ¶ Bina ꝛ bi. ꝛc. Augꝰ. Precepit ſuperiꝰ ſeptena ꝛ ſeptena de mūdis: duo ꝛ duo tolli đ īmūdis. Quō ergo nūc dicit duo ꝛ duo intraſſe: ſiue de mūdis ſiue īmūdis: ſed hoc refert nō ad numerum mundoꝝ ꝛ immūdoꝝ/ ſed ad maſculū et feminam. In omnibus enī duo ſūt/ maſculus et femina. ¶ Notandū vero qđ dicitur: In qua erat ſpiritus vite: nō ſolū de hominibꝰ: ſed et de pecoꝛibus dictū: q2 quidā de ſpiritusancto volunt intelligi/ quod ſcriptū eſt: Inſufflauit in faciē eius ſpiritū vite: ſed q̄dā codices habent melius flatū vite.

Nota

ſ. j. b.

c ¶ Quadraginta diebꝰ ꝛc. Alchui. Quadragenario numero pluuia inundauit: qui tribulationē penitētie oſtēdit. Poſt. xl. dies noe feneſtrā aperuit/ ſignificās ieiunātibꝰ celū aperiri. Unde moyſes/ helias/ et ipſe ſaluatoꝛ q̄dragenario numero ieiunia cōſecrauit/ tanq̄ꝫ tribus tempoꝛibus neceſſaria ante legē/ ſub lege/ ſub gratia. d ¶ Quidecim cu. altioꝛ ꝛc. Si terra olympi mōtis (vt tradit hiſtoꝛia) potuit inuadere ſpatiū tranquilli aeris: vbi dicit nec nubes videri/ nec ventus ſentiri: cur nō ꝛ aque creſcēdo. Septima vero req̄es cum octaua reſurrectione iungit. Reddito enī coꝛpoꝛe ſanctoꝝ requies nō finit/ que poſt hanc vitaꝫ dat. Sed totus homo nō iam ſpe ſed ipſa re coꝛpoꝛe et ſpū ꝑfecta ꝛ īmoꝛtali ſalute renouatus/ in eternāvitā aſſumitur: hoc ergo in ſacramēto regenerationis noſtre. i. baptiſmo altū myſteriū eſt: altū ꝙ. xv. cubitis excreuit aq̄ ſup omnē altitudinē mōtiū. Septeꝫ enī ꝛ octo q̄ndecim fiunt. Septenarius quietē/ octonarius ſignificat reſurrectionē. Hoc igit ſacramentū reſurrectionis ꝛ quietis trāſcendit omnē ſapiētiā ſupboꝝ: vt nō poſſint indagare ſciētie ſue altitudine reſurrectionis quietē. ꝛ q2. lxx. a. vij. ꝛ. lxxx. ab viij. nominant/ coniuncto vtroq̄ꝫ numero. cl. diebꝰ exaltata ē aqua: cōmēdās ꝛ cōfirmās eādē baptiſmi altitudinē in cōſecrando nouo hoīe: ad tenēdā quietē ꝛ fidē reſurrectionis. ¶ Quidecim. Sunt q̄ putāt/ nec terre q̄litatē talē/ nec altitudinē montiū tantā ante diluuiū fuiſſe/ qualis ꝛ quāta eſt hodie. e ¶ Deleta ſūt đ terra. Alchu. Ideo magis terrena aīalia perierūt q̄ꝫ aq̄tilia: q2 de maledicta terra viuūt.

Olympꝰ mons

Ecci. 39. c.

Sap. 10. a

23. q. 5. c. q̄d ergo

†6. di. c. nō eſt. ꝟ. nāle

Nota de montibꝰ

a ¶ vt nō ſenſim de moꝛe flueret: ſȝ repētina inundatione terram operirent.

a mo die mēſis/ rūpti ſunt oēs fontes a abyſſi magne: ꝛ cataracte celi apte b ſūt: ꝛ facta ē pluuia ſup terrā q̄draginta diebꝰ et q̄draginta noctibus. In articulo diei illiꝰ igreſſus ē noe c et ſem ꝛ cham et iapheth filij eius: vxoꝛ illiꝰ et tres vxoꝛes filioꝝ eiꝰ cū eis in arcā: Ipſi et omne aīal ſꝫm genus ſuū: vniuerſaq̄ꝫ iumenta in †genere ſuo: ꝛ omne qđ mouet ſup terram in genere ſuo: cūctūq̄ꝫ volatile ſꝫm genꝰ ſuū. Uniuerſe aues oīmeſq̄ꝫ volucres ingreſſe ſunt ad noe in b arcā: bina et bina ex omni carne in qua erat ſpūs vite: Et q̄ igreſſa ſūt: maſculus ꝛ femina ex oī carne itroierunt: ſicut p̄ceperat ei deꝰ: et inclu d

a ¶ qđ homo facere nō poterat: ne aque introirent deus exterius bituminauit.

ſit euȝ dn̄s de foꝛis. Factumq̄ꝫ eſt e c diluuiū quadraginta diebus ſuper terrā: et multiplicate ſūt aque: et eleuauerūt arcā i ſublime a terra. Uehemēter enī inundauerūt/ et oīa repleuerūt in ſupficie terre. † Poꝛro f arca ferebat ſup aquas: et aque p̄ualuerunt nimis ſup terrā: opertiq̄ꝫ ſunt oēs montes excelſi ſub vniuer d ſo celo. Quindecim cubitis altioꝛ g fuit aqua ſuper montes quos operuerat. Conſumptaq̄ꝫ eſt omnis ca h ro que mouebat ſuper terraꝫ/ volucrū/ animantiū/ beſtiaruꝫ: omniūq̄ꝫ reptiliū q̄ reptāt ſup terrā. Uniuerſi hoīes ꝛ cuncta in quibus ſpiraculū vite eſt in terra: moꝛtua ſunt. † Et i deleuit oēm ſubſtantiā que erat ſuper terram ab homine vſq̄ꝫ ad pe e cus: tam reptile q̄ꝫ volucres celi: et deleta ſunt de terra. † Remāſit au k tem ſolus noe et qui cum eo erāt in arca. Obtinuerūtq̄ꝫ aque terraꝫ cē l tum quinquaginta diebus.

rū i ſignis calidis. ſȝ enī diluuiū ꝑticulare i aliq̄ ꝑte terre cām habeat naturalē: generale tn̄ diluuiū maxīe i tāto exceſſu ꝙ q̄ndecim cubitꝰ trāſcēdat cacumīa montiū/ nō pōt naturalit euenire. vn̄ ꝛ phus. ij. metheo. dicit: ꝙ cū vna ꝑs terre q̄ priꝰ erat arida operit marit: alia ꝑs in alia regiōe vbi erat mare diſcooperit ꝛ fit arida: ſȝ ꝙ tota terra ſit coopiat aq̄s: ſꝫm eū īpoſſibile videt nec ꝟtute aliq̄ nāli pōt tātū đ alijs elemētꝰ cōuerti i aquā ꝙ excedat capita mōtiū: maxīe i tāta altitudine. b ¶ Et cataracte celi. i. feneſtre: Loq̄t h̄ metaphoꝛice/ nec loq̄t đ celo ſtellato: ſȝ de celo aereo vbi generāt nubes ꝛ pluuia. c ¶ In articulo diei illiꝰ. Articulꝰ īpoꝛtat rē diſtinctā et manifeſtā. Deus enī fecit ingredi noe de die clara ꝛ manifeſta: ad oñdēdū ꝙ poterat eū tueri a malis hoībꝰ illiꝰ tꝑis q̄ cogitauerāt eū occidere/ cetera patēt vſq̄ꝫ ibi: d ¶ Et iclu. eū dn̄s de fo. Noe enī itra arcā exiſtēs/ nō potuit oſtiū extra bitumīare: ꝛ ideo dn̄s ſuppleuit qđ hō nō potuit: vn̄ ꝛ hebꝛaica littera habet: Et clauſit dn̄s ꝑ eo. e ¶ Factūq̄ꝫ ē diluuiū. Hic ponit diluuij exceſſus: quia aſcēdit vltra cacumina montiū: et patet littera vſq̄ꝫ ibi: f ¶ Poꝛro arca ferebat ſup aquas. Nō eſt intelligēdum ꝙ tota arca eſſet ſuper aquas: ſed q̄tum ad maioꝛem partem. duodecim enī cubitis ꝑfundata fuit intra aquas/ vt videbit in ſequēti ca. g ¶ Quindecim cubi. ꝛc. eodē mō accipiēdi ſūt cubiti ſicut ſupꝛa. h ¶ Cōſūptaq̄ꝫ ē oīs caro. Hic ꝯn̄r deſcribit creature viuētis deceſſus/ ꝛ pȝ. i ¶ Et dele. oēm ſub. ſcȝ viuētē/ iđ ſeq̄t: Ab hoīe vſq̄ꝫ ad pecꝰ. ſeq̄t: k ¶ Remāſit aūt ꝛc. Ex h̄ pȝ falſitas aliquoꝝ iudeoꝝ dicētiū ꝙ og q̄ poſtea legit rex baſan/ ꝓpt ſui magnitudinē et foꝛtitudinē euaſit diluuiū. Hoc enī dictū manifeſte ꝯdicit huic lr̄e ac etiaꝫ p̄cedēti/ cū đr: Cōſūptaq̄ꝫ ē oīs caro/ ꝛ ſeq̄t: Uniuſi hoīes ꝛ cūcta i ꝛc. l ¶ Obtinuerūtq̄ꝫ aq̄ ꝛc. ſ. cōputando a p̄ncipio īundatiōis diluuij vſq̄ꝫ ad diē q̄ aq̄ ceperūt minui. ſ. poſt. cl. dies. iđ đr i textu ſeq̄nti: Et cepert minui poſt. cl. dies. Ra. Sa. dic ꝙ iſti cl. dies cōputādi ſūt a fine deſcēſus pluuiaꝝ: ita ꝙ dies. xl. p̄cedūt q̄bus facta ē pluuia: ꝛ ſic exponit obtinuerūt. ſ. ī magnitudīe ꝛ foꝛtitudīe ſua ꝛ ſic ſꝫm eū a p̄ncipio īundatiōis vſq̄ꝫ ad īchoationē decremēti aq̄ꝝ fluxerūt. cxc. dies/ ꝛ qđ đr: Et ceperūt minui poſt. cl. dies: exponit a fine deſcēſus pluuiaꝝ. ſ. poſtq̄ꝫ aq̄ obtinuerāt in foꝛtitudine ſua terrā.

Als †genꝰ ſuū

Og rex

Tempꝰ diluuij

✳ d ¶ Et iclu. eū do. đ fo. ꝑ q̄ ſignificat ꝙ nullꝰ ꝑfectionē ꝟtutū īgredit nec ī ea ꝑmanet: niſi dei gr̄a adiuuet. ij. Coꝝ. iij. b. Nō ꝙ ſimꝰ ſufficiētes aliq̄đ cogitare a nobis q̄ſi ex nobis: ſȝ ſufficiētia nr̄a ex deo ē. Et ſi n̄ poſſumꝰ cogitare multominꝰ facere. Mꝛ tū ad ſcđm ſicut pȝ in textu in arca ſaluate fuerūt aues/ beſtie/ ꝛ ſimilit ſaluati fuerūt hoīes ꝑ qđ deſignat ꝙ in arca ꝟtutū ſaluant cōtēplatiui ad alta volātes: et actiui ī terra agētes/ ꝛ p̄lati vtriſq̄ꝫ p̄ſidētes. Mꝛ tuȝ ad tertiū oīa q̄ fuerūt extra arcā moꝛtua fuerūt/ ideo dicit: h ¶ Conſumptaq̄ꝫ eſt oīs caro ꝛc. Nā excluſi ab edificio virtutis iā moꝛtui ſunt moꝛte culpe: licet adhuc viuāt vita nature ſicut dicit Apo. iij. a. Nomē habes ꝙ viuas: ꝛ moꝛtuꝰ es.

Moꝛalit

Nico. de lyra

✳ Diluuij cauſa

a ¶ Rupti ſunt omnes fontes. Nomīe ruptionis vtit ad oſtendendū ꝙ iſtud diluuiū nō ꝓceſſit ex cauſa naturali ſed ſupnaturali: ꝛ ideo deridendi ſunt illi qui huiꝰ diluuij volunt cauſam naturalem aſſignare dicentes: ꝙ cauſa fuit coniūctio planetarū humidoꝝ in ſignis pluuialibꝰ: ex qua cōiunctione factū fuit iſtud diluuiū: ꝛ eodē modo volūt aſſignare cauſam incendij futuri ante iudiciū ꝑ cōiunctionē planetarum calidorum in ſignis

A Adduxit ſpiritum ſuper terrā ⁊c. Ca.VIII Alchu. De illo ſpiritu intelligi poteſt: de quo dictum eſt: Spiritus dei ferebat̄ ſuper aquas/ tunc ferebatur vt congregaās in ſuum locū terra appareret: nūc adducit̄/ vt ablatis aquis diluuij/ faciē terre reuelaret. Poteſt ꝑ ſpiritum vētus intelligi/ iuxta illud Pſ̄.cvj.c. Et ſtetit ſpiritus ꝓcelle/ cui⁹.ſ. flatibus aqua recederet. b Reuerſeq̄ ſūt ⁊c. Alchu. Videt̄ ꝙ omnis fluuiorū decurſus ꝑ occultos meatus ad abyſſū redeant. Iuxta illud Eccs.j.b. Ad locum vnde exeunt flumina reuertent̄. c Requieuitq̄ arca menſe ⁊c. Iſid. Septenaria requiē ſignificat: ⁊ quia ꝑfecti requieſcūt ibi: ſupradicte q̄ȝ quadrature numerus iteratur. Nā viceſimaſeptima die ſecundi menſis cōmendatur ſacramentū: ⁊ rurſus viceſimaſeptima die ſeptimi mēſis confirmatur: cum arca requieuit: qđ enī ꝓmittit̄ in ſpe/ exhibet̄ in re. Aug⁹. Vtrum poſt cētuȝ quinquaginta dies hec facta ſūt: aut per recapitulationē omnia memorata: que poſt.xl. dies pluuie ceperunt fieri: vt hoc ſolū ad.cl. dies ꝑtineat: ꝙ vſq̄ ad ipſos mōtes aqua exaltata/ aut de fontibus abyſſi iam ceſſante pluuia: aut quia māſit in altitudine nullo ſpiritu ſiccante. Cetera vero que dicta ſunt/ nō poſt cētū quinquaginta dies omnia facta ſunt/ ſȝ cōmemorata: q̄ ex fine.xl. dierū fieri ceperūt. d Decimo enī mēſe. Notandū ꝙ decimo mēſe apparuerūt cacumina mōtiū: que xv. cubit⁹ excesſerāt aque diluuij: q: ſacramēta eterne quiet⁹ ⁊ glīa reſurrectionis (quā neſciuit ſapīa ſupborū) itellexit eminētia ſanctorū ꝑ impletionē ꝑceptorū. vñ Pſ̄.cxviij.n. A mādat⁹ tuis itellexi. Et alibi Luce.x.d. Abſcōdiſti hec a ſapiētibus et prudentibus/ ⁊ reuelaſti ea paruulis.

Margin: Septenaria reqes

Egrediebat̄

a ¶ poſt inundationē.xl. dier.

Recordatus eſt Ca.VIII autē de⁹ noe cunctorūq̄ animātiū: et oīm iumentoꝝ que erant cum eo in arca: ⁊ adduxit

a ¶ ſanctum vel ventum cuius flatibus aqua recederet.

ſpiritum ſuper terrā: ⁊ imminute ſūt aque: et clauſi ſunt fontes abyſſi et cataracte celi: et ꝓhibi

a ¶ videtur quod fluuiorum ⁊ riuorum decurſus per venas terre ad matricem abyſſum redeant.

te ſunt pluuie de celo. Reuerſeq̄ ſunt aque de terra euntes ⁊ redeūtes: et ceperūt minui poſt cētum quinquaginta dies. Requieuitq̄ arca menſe ſeptimo: viceſimaſeptima die menſis ſuper montes armenie. At vero aque ibant et decreſcebant vſq̄ ad decimum menſem. Decimo enī menſe primo die menſis apparuerūt cacumina montiū.

Nico. de lyra

B Recordatus aūt domin⁹ noe. Hic cō- Ca.VIII ſequēter deſcribit̄ ſtatus ipſius noe in diluuio recedēte: et primo deſcribit̄ aquaꝝ receſſus. ſecūdo hoīm de arca egreſſus/ ibi: Locutus eſt aūt dñs ad noe dicens: Egredere. Circa primū ſic ꝓcedit̄: q: primo ſupficies montiū denudat̄. ſecūdo terre planicies deſiccat̄/ ibi: Cūq̄ trāſiſſent q̄draginta dies. Circa ꝑmū ſic dicit: a Recordat⁹ ē aūt dñs noe. Nec eſt ſic intelligēdū ꝙ aliqua obliuio cadat in deo: ſed ſcriptura loquit̄ ſ̄m modū noſtrū loquēdi. dicit̄ enī aliq̄s alicuius obliuiſci quādo eum non liberat a preſſuris ꝑſentib⁹ cum poſſit: ⁊ dicit̄ ipſius recordari quādo incipit eum liberare. b Et adduxit ſpiritū ſup terrā.i. vētū ſiccū aq̄s diminuentē/ vnde ſequit̄: c Et imminute ſunt aque. verūtamen quia iſta diminutio nō ſufficeret niſi oceanus ad ſuum locū rediret/ Ideo ſequit̄: d Reuerſeq̄ ſunt aque de terra. ſicut enī ꝑ ꝑceptum dñi egreſſe fuerant de oceano ſup terrā/ ita de terra regreſſi ſunt illuc. e Euntes et redeūtes. Per hoc deſignatur fluctuatio aquaruȝ ⁊ quo tempore aque inceperunt minui oſtendit. f Et ceperunt minui poſt centū quinquaginta dies. in quibus obtinuerunt terras/ vt ſupradictum eſt: ⁊ cōputat̄ iſte numerus a ꝑncipio inundatiōis vſq̄ ad diem in quo ceperūt aque decreſcere ſ̄m cōmunē opinionē. g Requieuitq̄ arca mēſe ſeptimo.ſ. anni illi⁹. h Viceſimaſeptima die ⁊c. Hebreus habet: Ararath. Et dicūt ꝙ nō ſignificat armeniā: ſed aliā terrā cui⁹ mōtes ꝓtendunt̄ vſq̄ ꝓpe armeniā: ⁊ ideo illi mōtes etiā vocant̄ mōtes armenie. Aduertēdum eſt hic ꝙ in hebreo habet̄.xvij. dies mēſis/ ⁊ ſ̄m hoc nō pōt accipi menſis ſeptimus ille qui ē ſeptimus in anno: q: a.xvij. die mēſis ſecundi quo incepit diluuiū vſq̄ ad.xvij. menſis ſeptimi eiuſdem anni nō fluxerūt.cl. dies/ ſed deficiūt tres vel duo ad minus: ⁊ tñ oportet dicere ꝙ aque ceperūt decreſcere anteq̄ arca requieſceret: q: aquis exiſtētib⁹ in fortitudine ſua arca ſup aquas deferebat̄ fluitādo: ⁊ ꝑ diminutionē aquarum accepit fundū et quieuit. ⁊ ſ̄m hoc ſeptim⁹ menſis hic eſſet accipiendus a ſecūdo

Margin: Diuiſio · Recordari alicui⁹ · Ararat

dus a ſecūdo menſe in quo incepit diluuiū: et iſte eſt octauus menſis anni. C Ad quorum intellectum ſciēdum ꝙ iudei faciunt mēſes ꝑ lunationes. due autē lunationes faciūt.lix. dies: ⁊ ideo primū menſem faciūt iudei triginta dierū. ſecūdum aūt.xxix. dierū. ⁊ ſic cōſequēter de alijs decē eodē modo cōbinando: ⁊ quia moyſes ſcribebat iudeis: menſes ſunt hic accipiendi iſto modo. Si autem a.xvij. die menſis ſecūdi computet̄ dies.cl. qui fluxerint anteq̄ aque inceperūt decreſcere/ nō inuenient̄ cōpleti.xvij. dies mēſis ſeptimi: accipiendo ſeptimū mēſem illi⁹ anni: ſed deficiūt tres vel quattuor dies vt ptȝ cōſiderando q̄titatē menſiū dictā. i At vero aque ⁊c. nō eſt intelligendū ꝙ ibi finierit decrementuȝ aquarū ſimpliciter: ſed tm̄ aquarū q̄ excedebant capita montiū/ ideo ſubdit̄: k Decimo enī menſe.ſ. anni. nō enī pōt hic accipi decimus a ſecundo menſe: quia eſſet vndecimus mēſis anni: q: in littera dicit̄ ꝙ ab illa die qua apparuerūt cacumina montiū.ſ. a prima die decimi menſis expectauit noe xl. diebus ⁊ poſtea ter ſeptē diebus: q̄ ſimul iuncti faciunt.lxj. Menſis autē xi. ⁊.xij. illius anni nō faciunt niſi.lix. dies: et ſic non eſſet verum quod dicitur in littera ꝙ poſt illos.lxj. dies prima die primi menſis anni ſequentis noe aperuit tectum arce ⁊c. l Prima die menſis apparuerūt cacumina mōtiū. Et tunc primo arca fuit tota extra aquā. Ex hoc dicto ⁊ alijs predictis poteſt colligi quot cubit⁹ arca intrabat aquā quādo aque fuerunt in fortitudine ſua. patet enī ꝙ non intrabat.xv. cubitis: quia aque in fortitudine excedebant montes.xv. cubit⁹ q̄m et tūc arca ferebat̄.i. fluctuabat ſup aq̄s. Si aūt tūc intraſſet aquā.xv. cubitis nō fluctuaſſet: q: fundus arce capita mōtium tetigiſſet: ⁊ ex hoc patet cōſequēter ꝙ tm̄ ꝑciſe arca intrabat aquā q̄tuȝ aqua excedebat montes/ quādo arca primo requieuit ſuper montes. Ad hoc videndum accipiendum eſt tēpus a primo die quo ceperūt aque decreſcere vſq̄ ad diē quo apparuerunt primo capita montium: quia tunc diminute ſūt aque.xv. cubitis quibus excedebant montes. Dicitur autē in littera ꝙ aque ceperūt minui poſt.cl. dies: q̄ accipiendi ſunt a prima die inundationis aquarū: ⁊ cōplete fuerūt ſeptimo mēſe.xix. die incluſiue: ⁊ ſic ī viceſima die ſeptimi mēſis ceperūt aque decreſcere. Dicit̄ in lr̄a ꝙ decimo mēſe prima die mēſis apparuerūt etiā capita montiū. Ex quo ptȝ ꝙ tūc primo cōpletū eſt decremētū.xv. cubitoꝝ q̄bus aque montiū cacumina excedebāt: a viceſima aūt die incluſiue mēſis ſeptimi vſq̄ ad primā diē decimi menſis fluxerūt ſeptuaginta dies: qui ſi diuidātur ꝑ.xv. q̄ eſt numerus cubitoꝝ ꝑdictorū aſſignant̄ decremēto cuiuſlibet cubiti quattuor dies ⁊ dimidia et ſexta pars vnius diei. Item dicit̄ in littera ꝙ menſe ſeptimo.xxvij. die menſis requieuit arca ſuper montes. Ex quo patet ꝙ a principio decrementi aquarum vſq̄ ad requiem arce fluxerunt tantum octo dies: in q̄

Margin: Menſis iudeorū · D

¶ Moraliter. Hic deſcribitur egreſſus de arca q̄ vt dictū eſt ſignificat edificium virtutum: ideo per hunc egreſſum deſignatur mors iuſtoruȝ in cōſpectu domini precioſa Pſ̄.cxv.a tunc enim tranſeunt iuſti perfecti ad palatium celi/ ideo dicit̄: a Recordatus eſt autem deus noe cūctorūq̄ animantium. ſcilicet ipſum ad ſe vocando/ et tunc egredietur virtuoſus de arca virtutum. Nam in patria non remanent cardinales: nec etiam de theologicis fides et ſpes ſaltem q̄tū ad actus quos habent in preſenti. Et primo ponitur diluuij ceſſatio/ cum dicitur: c Et imminute ſūt aque: ⁊ clauſi ſunt fontes ⁊c. arefacta eſt terra. quia per aquas inundantes ſignificantur vite preſentis tentationes que poſt mortem ceſſant ab anima. Huius autem ceſſationis verus nūcius eſt columba: id eſt ſpiritusſancti gratia cōſummata. Gloria enim eſt gratia conſummata: et quoniam ſancti ad gloriaȝ tranſlati: tāto nobis magis proficiunt orationibus ſuis q̄to propinquiores ſunt domino maieſtatis/ ideo ſubditur:

Margin: Moralit̄

 Creſcite ⁊ mul

E F a ¶ Egrediebat. Iſi. Qui poſt. xl. dies coru⁹ nõ rediꝫt aut aq̃s īterceptꝰ/ aut cadauere natãte illectꝰ/ figurat īmũdicia cupiditatꝰ teterrimos: ⁊ iõ his q̃ foris ſunt in mũdo nimis intẽtos/ aut rebaptiçari/ aut ab his q̃s p̃ter arcã. i. eccl'iaꝫ baptiſmus occidit/ ſeduci ⁊ teneri. ¶ Augꝰ. Queriť vtꝝ coruꝰ mortuus ſit/ an aliq̃ mõ viuere potuerit: Si eñ fuit terra vbi requieſceret/ ſimiliter columba requiem inueniſſet. Vñ conijciť ꝙ cadaueri potuit coruus inſidere: quod naturaliter refugit columba. b ¶ Emiſit quoq̃. Iſi. Emiſſa columba: nec inuẽta requie/ reuerſa: ſignificat ꝑ nouũ teſtm̃ requiẽ ſanctis in hoc mũdo non eſſe promiſſam. poſt. xl. eñ dies emiſſa eſt: quo nũero vita q̃ in mũdo agiť deſignať. Strabus. Arca ꝯtinet coruũ ⁊ columbã: ⁊ eccl'ia bonos ⁊ malos. Coruus emiſſus non reuertiť: q: reprobi illecebris ſeculi inherẽtes pereũt. Columba rediꝫt/ portãs ramũ oliue virentibus folijs in ore ſuo: quia ſancti ſimplicitate gaudẽtes/ munus pacꝰ in ore portant dicẽtes: Ps. cxix. a. Cũ his q̃ oderũt pacẽ erã pa. cũ lo. ⁊c. c ¶ Reuerſa eſt. Queſtio eſt quõ colũba nõ īuenerit vbi reſideret: cũ iã nudata eſſent cacumina montiũ: ſm narrationis ordinẽ qḋ recapitulatiõe põt ſolui: vt poſterius narrata intelligant q̃ facta ſunt prius aut potius nõdũ ſiccata fuerũt. d ¶ Expectatis ⁊c. Poſt ſeptem dies alios dimiſſa columba propter ſeptenariam operationem ſpũalem: oliue fructuoſum ſurculum retulit: ſignans multos extra eccleſiam baptiçatos/ ſi pinguedo charitatis non defuerit: poſteriore tempore in ore columbe tanq̃ in oſculo pacis ad vnitatis ſocietatem reduci. e ¶ Portans ramum. Alchui. Colũba ramũ oliue/ expulſo teterrimo alite: ad noe poſt diluuiũ portat: quia columba ſpũſſancti ad chriſtũ poſt baptiſmum veniens: ramo refectionis ⁊ luminis pacem enunciat.

Coruus emiſſus — Allego. — Quõ de columba redeunte — † De ſacra. vnc. c. vnico añ fi.

F f ¶ Expectauitq̃ nihilo. ⁊c. Iſi. Poſt alios. vij. dieſ dimiſſa columba: nec reuerſa/ ſignificat finem ſeculi/ qñ reqes ſancto erit. nõ in ſacro ſpei/ quo nũc eccleſia ꝯſociať: q̃diu bibiť qḋ de latere chriſti manauit: ſed in ꝑfectione ſalutis: cum tradeť regnum deo ⁊ patri: vt in illa ꝑſpicua ꝯtemplatione veritatis/ nullis egeamus myſterijs. g ¶ Sexcẽteſimo pri. Iſid. Vite noe. i. ꝑactis ſexcẽtis annis/ aperiť arce tectum: quia finita ſexta etate ſeculi/ reuelať ſacramentũ. Viceſimaſeptima die ſecũdi mẽſis diciť ſiccata terra: tanq̃ finita ſit baptiçãdi neceſſitas. h ¶ Mẽſe ſcḋo. Strabus. i. maio. Noe ãnũ fecit in arca/ ⁊ ipa die q̃ ingreſſus fuerat egreſſus eſt. Ingreſſus eſt eñ ſeptimadecima die mẽſis ſecũdi. Nunc dicit: quia egreſſus ẽ ſeptima ⁊ viceſima die eiuſdẽ mẽſis. Sꝫ ſciẽdũ ẽ: quia ſi p̃nti diei addanť. xi. qualis luna hodie ẽ talis erit poſt annũ ipa die. Qñ ergo noe ingreſſus eſt ſeptimadecima luna: vel ſeptimadecima dies mẽſis ſecũdi fuit. Ideo poſt ãnũ xi. additis: fuit viceſimaſeptĩa dies: ⁊ viceſimaſeptima luna.

Hiſtorice

Myſtice ¶ Myſtice. Mẽſe ſecũdo ⁊c. ſicut ſupradictũ ẽ decimaſeptima die ſexcẽteſimi anni aquis diluuij terra madefacta eſt ſed viceſimaſeptima ſecũdi menſis areſacta eſt: qñ p̃ceptũ eſt vt de arca egrederenť: ⁊ pactum acciperent ne vltra aquis diluuij perirent. In quo intelligi poteſt: quia ꝑ. x. ⁊. vij. ſicut ſupra ſtatus inchoantium ſignificari põt: qñ vitijs abrenunciať ꝑ. xxvij. promotio perfectoꝝ in ꝯſummatione virtutum. Si enim decem ⁊ ſeptem decem addas/ fiunt vigintiſeptem. Si enim decem p̃ceptis quibus peccato renunciať euangelicam perfectionem adijcias/ qua precipitur ne ſolum non iraſci/ ſed etiam inimicos diligere ⁊ ſimilia: ad illam etatem perfectionis perueniſti/ in qua nec ſacramentis predictis egeas: ⁊ de arca exiens: id eſt de ſpe ad ſpem perueniens: requiem in ſacramentis promiſſam inuenies.

F Egredere de arca ⁊c.

Cũq̃ trãſiſſent q̃draginta dies/ a aperiẽs noe feneſtrã arcę quã fe b
¶ in hebreo: Egreſſus ẽ: exiẽs ⁊ reuertẽs donec ſiccarentur aque.
a cerat/ dimiſit coruũ: qui egredie c d bať ⁊ nõ reuertebať donec ſicca
b renť aquę ſuꝑ terrã. Emiſit quoq̃ e columbam poſt eũ/ vt videret ſi iam ceſſaſſent aquę ſuꝑ facieꝫ terrę. Quę cũ nõ inueniſſet vbi f
c requieſceret pes eius: reuerſa eſt ad eum in arcam. Aquę enim g erãt ſuꝑ vniuerſam terram. Extenditq̃ꝫ manum et apprehen-
d ſam intulit in arcaꝫ. Expectatis h autẽ vltra ſeptem diebus alijs: rurſum dimiſit columbam ex arca† At illa venit ad eũ ad veſpe
e ram: portans ramũ oliuę virentibus folijſ in ore ſuo. Intellexit i ergo noe ꝙ ceſſaſſent aquę ſuꝑ
f terrã: Expectauitq̃ꝫ nihilominꝰ ſeptem alios dies/ ⁊ emiſit colũbam: quę nõ eſt vltra reuerſa ad
g eum. Igitur ſexcenteſimo p̃mo k anno: p̃mo mẽſe/ prima die menſis imminutę ſunt aquę ſuꝑ terram. Et aperiẽs noe tectũ arcę/ aſpexit: viditq̃ꝫ ꝙ exiccata eſſet l
h ſuperficies terrę. Menſe ſecun- m do ſeptima ⁊ viceſima die men-

✱ octo dies: in q̃bus aque decreuerant duobus cubitis fere ſm predicta. Ex quo concluditur ſm predicta ꝙ arca intrabat aquam. xiij. cubitis ⁊ parum plus. Et iſta probatio ꝓcedit ſm textum noſtre tranſlationis: vt patet ex predictis. Si autem ſm litteram hebraicam que habet: ſeptimo menſe. decimoſeptimo die mẽſis requieuit arca ꝓcedatur. oportet accipe menſem ſeptimum non ſolum qui eſt ſeptimus in anno: ſꝫ qui eſt ſeptimuſ a ſecũdo mẽſe anni/ in quo incepit diluuiũ: vt dictũ eſt. s. ⁊ iſte eſt menſis octauus anni: ⁊ tunc a principio decremẽti aquaꝝ vſq̃ ad requiem arce fluxerũt dies. xxvij. in quibus ſm p̃dicta aque decreuerunt ſex cubitis imperfecte tamen: ⁊ ſm hoc arca intrabat aquã nouem cubitis ⁊ parũ plus: in toto autem iſto ꝓceſſu accipiunť menſes ſm acceptionem iudeorũ: et ſic debent accipi: ſed quõ accipianť iam dictũ eſt. ſupponiť etiã ꝙ aque qualibet die decreſcebãt equaliter: qḋ eſt ſatis ꝓbabile. a ¶ Cũq̃ tranſiſſent. xl. dies. Hic ꝯſequẽter deſcribiť quõ terre planicies fuit deſiccata ꝑ vlterius decrementũ aquaꝝ. Cũq̃ trãſiſſent. xl. dies. ab apparitõe capitũ mõtiũ. b ¶ Aperiens noe feneſtram arce. Nõ fuit oſtium ꝑ quod ĩgreſſi ſunt hoĩes ⁊ animalia: ſed feneſtra de qua. s. dictũ eſt. c ¶ Dimiſit coruũ. Et hoc fuit vndecimo mẽſe anni. d ¶ Qui egrediebať ⁊c. Scḋm cõeꝫ expoſitionem non eſt intelligenduꝫ ꝙ reuerſus ſit ad noe aquis deſiccatis: ſed remanſit apud cadauera: vt cõmuniter diciť: ⁊ eſt ſimilis modus loquendi Matth. i. d. de ioſeph ⁊ maria: vbi diciť: Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: non ꝙ poſtea cognouerit. In hebreo dicitur: Qui egrediebatur exiens ⁊ reuertens. ⁊ hoc idem dicit Hieroñ. in li. de hebrai. queſtio. qḋ exponunt hebrei dicentes: ꝙ coruus emiſſus de arca non fecit legationẽ ſuam prout noe intẽdebat: ſed magis extra arcam volitabat querẽs reingredi arcam. Cauſam autem huius aſſignãt aliqui hebrei ſcilicet ꝙ coruus habebat noe ſuſpectum de femella ſua. Ex quo patet in eis cecitas magna qui tam abſurda dicunt ⁊ credunt: imo etiam in hoc ſibi contradicũt. Dicũt enim (⁊ ſatis apparet ex textu) ꝙ coitus fuit ſimpliciter interdictus a deo intra arcam. Sed quia tranſlatio quam habemus de emiſſione corui videtur cõtraria hebraice littere: ideo poteſt ſic concordari: Qui egrediebatur ⁊ non reuertebatur: vt per hoc exprimatur intentio noe. ad hoc enim eum mittebat vt per ſuum reditum haberet aliquod ſignũ de ſiccatione aquarum. Sed quia non iuit ſm intentionem Noe/ ſed magis reuerſus eſt ſtatim nullo ſigno apportato: ideo littera hebraica factum corui exprimit/ cum dicit: Qui egrediebatur exiens et reuertens: ſed ſm hoc dictum non remanſit apud cadauera: ſed quia aque adhuc erant ſuper totam terram planam: vt diciť. ſ. regreſſus eſt ad arcam vt haberet paſtum. e ¶ Emiſit quoq̃ columbã. Quia coruus nõ fecerat legationẽ ſuam. f ¶ Que cũ nõ inueniſſet vbi reqeſceret pes eiꝰ. Hoc videť falſum: q: iã añ apparuerãt cacumĩa mõtiũ: ſꝫ dicẽduꝫ ꝙ ex diutina mora aquaꝝ ſuꝑ terrã: terra nõ erat deſiccata adhuc ſed erat q̃ſi lutũ in quo nõ libẽter quieſcit colũba. g ¶ Aque eni erãt ſuꝑ vniuerſam terram. ſ. planam: q: iã ante cacumina mõtiũ diſcooꝑta erãt. h ¶ Expectatꝰ aũt vltra. vij. diebꝰ alijs. Ex q̃ pꝫ ꝙ. xiiij. dies tranſierũt ab emiſſiõe corui. i ¶ Portãs ra. oliue. In ſignũ deſiccatiõis terre. Sequiť: k ¶ Sexcẽteſimo p̃mo an. ⁊c. Quia iã nõ apparebãt ĩ ſuꝑficie ẽre. Iõ ſequiť: l ¶ Viditq̃ ꝙ exiccata eẽt ſuꝑfi. ⁊c. Scꝫ ab inundatiõe aq̃: Verũtñ terra nõ erat adhuc ita ſicca ⁊ ſolida vt eſſet apta ad ĩgreſſum aĩaliũ ⁊ hoĩm. Ideo ſequitur: m ¶ Mẽſe ſcḋo ſeptĩa ⁊ viceſima die mẽſis are. ẽ terra. i. ꝑfecte deſiccata ⁊ aptata ad ingreſſum aĩaliũ ⁊ hominuꝫ.

Coruꝰ q̃re nõ rediꝫt

G H

✱ Locutus eſt

B a ¶ Egredere de arca ⁊c. Iſido. Iuncti exeūt: qui diſiū/
A cti intrauerūt: qꝛ nūc caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄: ⁊ ſpūs ad
Gal.5.e. uerſus carnē. Sʒ in reſurrectone iuſtoꝝ ꝑfecta pace ſpiritui
corp⁹ adherebit nulla mutabilitatis indigentia vel cōcupiſcē
tia reſiſtēte. b ¶ Et tollēs ⁊c. Aug⁹. Ingreſſa ſunt in ar/
cā mūda ⁊ imūda aīalia: ſed poſt egreſ
ſum nō offerunt deo niſi mūda. Or ve
ro ait: Nō ꝑcutiā oēm aīam vi. ſicut fe/
ci: ⁊ addidit q̄ largitate bonitas donat
īdignis: forte noui teſtāmti īdulgētia
figurata eſt: vt ꝑterita vltio ad leg. ꝑti/
neat ſeueritatem/ q̄ ad gratie bonitatē.
c ¶ Senſus eni ⁊c. Grego. ī moꝛa.
lib. xxxviij. Nemo ſibi attribuat ſi cogi
tatiōes vicerit: qꝛ coꝛruptiōis malū qđ
q̄ſq; ab oꝛtu carnaliū deſiderioꝝ ſūpſit
exercet in ꝓuectu etatis: ⁊ niſi h̄ citius
diuine foꝛtitudinis repꝛimat man⁹: oē
bonū nature culpa voꝛat in ꝓfunduz.
j.Coꝛ.3.b. Neq; qui plātat eſt aliq̄d/ neq; q̄ rigat
ſed qui incremētū dat deus.

ſis/ arefacta ē terra. Locut⁹ ē aūt a
a ¶ cōiuncti exeunt viri ⁊ femine qui diſiū/
cti intrauerunt.
a de⁹ ad noe dicens: Egrēdere đ b
arca tu ⁊ vxoꝛ tua: filij tui ⁊ vxo c
res filioꝝ tuoꝝ tecū: cūcta ani/
mātia que ſunt apud te: ex omni
carne tam in volatilib⁹ q̄ in be/
ſtijs ⁊ vniuerſis reptilib⁹ que re
ptāt ſup terrā / educ tecū ⁊ ingre
a ¶ quia his replendus erat mundus: red
dit pꝛime creature benedictio.
dimini ſup trā.† Creſcite ⁊ mul/ d
tiplicamini ſup eā. Egreſſus eſt e
ergo noe ⁊ filij ei⁹: vxoꝛ illius ⁊
vxoꝛes filioꝝ ei⁹ cū eo: ſʒ et oīa
animantia: iumenta ⁊ reptilia q̄
reptāt ſup terrā ſm genus ſuuz/
egreſſa ſunt de arca. Edificauit f
b aūt noe altare dn̄o: ⁊ tollens de
cūctis pecoꝛib⁹ ⁊ volucrib⁹ mū/
dis/ obtulit holocauſta ſup alta
re. Odoꝛatuſq; eſt dn̄s odoꝛez g
ſuauitatis ⁊ ait ad eū: Nequaq̄ h
vltra maledicā terre ꝓpter ho/ i
c mines: Senſus eni et cogitatio
humani coꝛdis in malū ꝓna ſūt
¶ coꝛpoꝛali iudicio.
ab adoleſcentia ſua. Nō igiē vl/
tra ꝑcutiaʒ oēm aīam ſicut feci.
Cūctis diebus terre ſementis ⁊ k
meſſis: ⁊ frig⁹ et eſt⁹: eſtas ⁊ hy/
¶ ſeruiendo homini
ems: nox ⁊ dies nō requieſcent. l m

Nico.de lyra

✱ a ¶ Locut⁹ ē aūt dn̄s ad noe.
Diuiſio Poſtq̄ deſcripſit diluuij receſſum: hic
ꝯſequēter deſcribit ipſius noe egreſſū/
vbi ſic ꝓcedit: qꝛ pꝛimo deſcribit obe/
dientia egredictis. ſcđo deuotio offerē
tis/ ibi: Edificauit aūt noe. Circa pri/
Qn̄ noe egreſſus mū dicit ſic: b ¶ Egredere. ⁊c. ſicut
enī ingreſſus fuerat arcā đ mādato do
mini: ita ad egrediendū expectauit ei⁹
mādatū. Egreſſus eſt aūt noe anno re/
uoluto eadē die q̄ ingreſſus fuerat/ qđ
ꝓbat ſic: qꝛ ſexcenteſimo anno vite ſue
mēſe ſecūdo. xvij. die mēſis īgreſſus ē
arcam: et anno reuoluto illa dies fuit
xxvij. mēſis ſecūdi: in q̄ đr exiſſe: qꝛ an/
n⁹ ſolaris excedit ānū lunarē ī. xj. dieb⁹.
Iudei aūt faciūt mēſes ꝑ lunatiōes: et
ſic accipiunt h̄ vt dictū eſt. c ¶ Tu et
vxoꝛ tua. In ingreſſu arce dixit: Tu
et filij tui. ſeparādo viros a mulierib⁹:
ī exitu cōiūgit vxoꝛē cū viro: vt ex mō
loquēdi oñdat ꝙ ſicut in ingreſſu arce
cōcubit⁹ fuit ꝓhibit⁹: ita ī exitu fuit lax
atus ⁊ īpoſit⁹. Vn̄ ſequit: d ¶ Cre/
ſcite et mul. ⁊c. Nec iſtud refert ad
B hoīes tm̄: ſʒ etiā ad aīalia ⁊ aues quo/
rū egreſſum ꝑceperat: ⁊ ſic ptʒ ꝙ etiam
bꝛutis tūc relaxat⁹ eſt coitus q̄ ante fue
rat ꝓhibit⁹. e ¶ Egreſſus eſt ergo
noe obediens
noe: obediēs mandato dei. f ¶ Edificauit aūt noe. Hic C
ꝯn̄r deſcribit ipi⁹ noe deuotio: ꝑ hoc ꝙ obtulit ſacrificiū deo
Oblatiōes accepte deo grās agēs đ ſua liberatiōe. g ¶ Odoꝛatuſq; ē dn̄s. In h̄
oſtēdit acceptatio diuina: ⁊ ꝑ ꝯn̄s noe bonitas ⁊ deuotio de/
claraē: qꝛ tales oblatiōes nō erāt accepte deo niſi ex fide ⁊ de
uotione offerētiū: ⁊ qꝛ ꝓpter gratitudi
nē ī aliquo bñficio hō mereē aliud bñ
ficiū: ideo poſt bñficiū liberationis da
tur beneficiū aſſecurationis/ cū dicit:
h ¶ Nequaq̄ vltra ⁊c. eā generali
ter diſſipando ꝑ diluuium. i ¶ Pro/
pter hoīes. i. ꝓpter pctā hoīm/ ⁊ cā
ſubdit: Sēſus eni ⁊ cogitatio ⁊c. Se
Tempoꝝ diuiſio quit. k ¶ Cūctis die. terre ſe. ⁊c.
ſm hebꝛeos h̄ diuidūt ſex tpa: ⁊ cuili
bet tpi duo mēſes attribuūt. Tēpoꝛi
ſemētis attribuit medietas ſeptēbꝛis
et tot⁹ october ⁊ medietas nouēbꝛis.
Tempoꝛi frigoꝛis aſſignaē medietas
nouēbꝛis et tot⁹ decēber et medietas
ianuarij. Tēpoꝛi vero hyemis medie
tas ianuarij/ ⁊ totus febꝛuari⁹ ⁊ medi †3.1.c.et.d
etas martij: et ſm eos graui⁹ ē tēpus et.j.9.a.
frigoꝛis q̄ hyemis. Tēpoꝛi meſſis at/
tribuit meditas martij: tot⁹ apꝛilis/ et
medietas maij. In terris eni calidis
aliq̄ tēpeſtiua īcipiūt colligi circa finē
martij/ ⁊ maxie ſm mēſes iudeoꝝ: qꝛ
ꝑm⁹ mēſis hebꝛeoꝝ cui coꝛrñdet mar
ti⁹ ſemꝑ cōcurrit cū aliq̄ ꝑte apꝛilis et
aliqñ fere totus includit. Tēpoꝛi eſta
tis attribuit medietas maij/ ⁊ tot⁹ iu/
nius/ et medietas iulij. Tēpoꝛi eſtus
attribuit medietas iulij/ ⁊ tot⁹ auguſt⁹
⁊ ꝑma medietas ſeptēbꝛis: et ē tēpus
eſtus graui⁹ ī caloꝛe q̄ tpᷤ eſtatis: ⁊ iō
ſic noīaē ſicut ⁊ đ frigoꝛe ⁊ hyeme di/
ctū ē ī ꝯria q̄litate. l ¶ Nox ⁊ dies.
iſta circūeūt oīa tpa. m ¶ Nō requi
eſcēt. i. ꝑdicta nō ceſſabūt de cetero ꝓ †12.q.1.
pter diluuium ſed deducentur ſm oꝛ/ c.1.
dinem ſuum.
Moꝛalit' D ✱ d ¶ Creſcite ⁊ multiplicami/
ni ſup terra. ſcʒ viuentiū vt ꝑ oꝛatio
nes veſtras electi trāſferant ad veſtrū
conſoꝛtium/ ideo ſubdit: e ¶ Egreſ
ſus ē ḡ ⁊c. qꝛ ꝑ oꝛōnes ſanctoꝝ ⁊ mi
niſteriū angeloꝝ electi egrediūē de vi
ta ꝑſenti ⁊ trāſferūt ad celeſtia. Luc.
xvj. e. Factū eſt aūt vt moꝛereē mendi
cus et poꝛtaretur ab angelis in ſinuz
abꝛae: quod nobis concedat ⁊c.

Additio

¶ In ca. viij. vbi dicit in poſtilla: Ex hoc dicto et alijs ꝑdi
ctoꝛum poteſt colligi ⁊c.
¶ Additio. Inquirere quot cubitis arca intraſſet aquā tpe
diluuij/ videē magis curioſum q̄ vtile: cū nō ſolū habere noti
ciā certā đ hoc/ nullā ꝑſtat cognitionē vtilē in credēdis nec in
agendis: ſed nec etiā requirit ad planā littere expoſitionē: q̄/
tūcūq; enī arca aquā intraſſet ſiue plus ſiue minus nō variaē
ex hoc aliquid in expoſitione lr̄e: vt ptʒ intuēti: ⁊ iō Gloſa no
ſtra mētionē de hoc nō facit: nec vt credo aliquis ſanctoꝝ: nec
etiā doctoꝝ hebꝛeoꝝ/ niſi ſolū Ra. Sa. qui in hmōi vanis q̄ſi/
tis ꝑ modū queſtiōis facit longā altercationē: dato etiā ꝙ hec
inquiſitio requireret vel eſſet aliqualiter vtilis: rōnes tn̄ a po
ſtillatoꝛe ad hoc ꝓbādū inducte nullā/ videē habere efficaciā:
nā ꝑſupponit ad h̄ ꝓbandū quedā manifeſte non vera. Dicit
enī pꝛimo ꝙ ſi arca intraſſet aquā. xv. cubitis ꝙ nō fluctuaſſet/
eo ꝙ fundus arce capita mōtiū tetigiſſet: qđ nō eſt veꝝ: nā po/
tuiſſet arca fluctuare ī locis nō mōtuoſis q̄ ſūt maioꝛ ps ⁊ ꝑci/
pua vniuerſe terre: nō enī neceſſe erat ꝙ ſemꝑ arca trāſiſſet ſu
ꝑ capita mōtiū/ vt manifeſtū eſt. Vult etiā deducere ꝙ decre
mētū cuiuſlibet cubiti durauit ꝑ q̄ttuoꝛ dies ⁊ dimidiū ⁊ ſextā
ꝑtē vni⁹ diei: ⁊ h̄ diuidēdo. lxx. dies: qđ fuit tpᷤ decrementi ꝑ
q̄ndecim ꝑtes qui eſt numerus cubitoꝝ quib⁹ aqua excedebat
mōtes: vt largius hoc videē deduci in poſtilla: que quidez de
ductio manifeſte eſt inualida/ qđ ſic ptʒ: nam cū aqua de ſui na
tura ſit fluida: opoꝛtet ꝙ oꝛbiculariter ſe habeat circa centruz.
Ex quo ſequit ꝙ multo maioꝛ q̄titas aque cōtinebaē in ſum/
mo/ cubito pꝛimo exiccato qui eſt remotioꝛ a centro q̄ in cubi/
to immediate ſequenti qui eſt ꝓpinquioꝛ centro: et ꝑ cōſequēs
minoꝛis capacitatis: ⁊ ſic de ſequentib⁹ in tantū ꝙ cubit⁹ vlti
mus q̄ terrā immediate circūdabat/ cōtinebat minoꝛē q̄titatē
aque reſpectu cuiuſcūq; cubiti ſuperioꝛis: vt ſatis ptʒ cuilibet
aduertēti. Preſupponit etiā in dictis ſuis (licet nō expꝛimat)
ꝙ ſup mōtes armenie in q̄bus requieuit arca creuerunt aque
xv. cubitis ⁊ hoc eſt ignotū ſeu incertū. nam ſi mōtes armenie
nō ſunt de altiſſimis montium: tūc aqua creuit ſup eos pluſq̄
xv. cubitis. Exceſſus enī cubitoꝝ. xv. intelligendus eſt reſpe/
ctu ſummoꝝ montiū: vt patet ꝑ litterā dicentē: Operti q̄ ſūt
mōtes excelſi ſub vniuerſo celo. xv. cubitis. Preſupponit eti/
am ꝙ aque qualibet die decreſcebāt equaliter: qđ dicit eſſe ꝓ
babile/ qđ quidē ꝑſuppoſitū nō facit ad ꝓpoſitū ſuū conclude/
dū: nā dato ꝙ tāta quātitas aque decreſceret ī vna die ſicut ī
alia: ex h̄ tn̄ nō ſeq̄ē ꝙ tāta q̄titas cubiti ſeu altitudinis aque
decreſcat in vna die ſicut in alia/ rōne iam dicta: nā vnuz cubi
tū in altitudine poſituz eſt multo maioꝛis capacitatis q̄ aliud
cubitum nō in tanta poſitum altitudine vt dictum eſt. Si au/
tem quis dicat cuʒ ꝑdicta queſtio (vt dixi) ſit potius curioſa q̄
vtilis: cur circa eam tantā fecerim altercationē? Dicendum ꝙ
hoc introduxi ad oſtendendū ineptitudinē ipſius Ra. Sa. in
✱ expoſitione

E expoſitiõe ſacre ſcṗture: lʒ eũ freq̃nter allegat poſtillator.

Replica Correctorij contra Burgeñ. In ca. viij. vbi poſtillator attendit varias ſanctorum opiniones de arce q̃titate: quibuſdã ſentiẽtibus q̄ eius q̃titas attẽdẽda eſſet ṗm cubitos geometricos / alijs ṗm cubitos viſuales: ſic q̄ beatus Aug⁹. Orige. cõmendans. xv. de ciui. dei. ca. xxvij. ſtat cum prima menſura / concludens q̄ qui talez magnitudinem nimiã reputãt / cogitet cẽtum annos quibus fabricata ẽ arca. vñ Glo. ordi. allegãs eundẽ btm Aug. dicit q̄ ſi p noe ꝛ tres filios eius in cẽtum annis arca tante magnitudis fabricari nõ potuit: nõ mir alios artifices aſſũptos ꝛc̃. vide in gloſa. xviij. Idcirco videbatur idez poſtillatori rationabiliter diſputandũ de arce ingreſſu in aquam: ſciens q̄ oportet naues magnas plus ingredi q̃ minores: cõcludens q̄ non potuit ſecure ingredi. xv. cubitis ſed minus: quia alŝ periculum fuiſſet naufragij ad cacumĩa montiũ: quia tm̃. xv. cubitis fuerũt cooperta: quam diſputationem Burgeñ. valde egre ferens poſtillatorem pro curioſitate reprehẽdit plus exiſtens curioſus (ne dixerim vanus) quia vana aſſumit ad reprobationem poſtillatoris. Primo nãq̧ dicit poſtillatorez aſſumere quedam manifeſte non vera: in hoc q̄ dixit arcam latam ſup montiũ cacumina nõ fluctuaſſe ſi. xv. cubitis ingreſſa fuiſſet aquas. hoc dicit eſſe falſum ex medio qδ in vico ſtraminum non valuiſſet: videlicet q̄ arca poſſet in locis nõ montuoſis fluitare: nõ erat inquit neceſſe q̄ arca ſemper tranſiret ſup capita ſup capita montiũ. Ecce q̃tum ꝯcludit. cõceſſis eñ illis adhuc ſtat dictũ poſtillatoris. Or ſi aliq̃ impetu aquarum ꝛ ventorum arca fuiſſet lata ſuper cacumina montiũ / vtiq̧ naufragiũ tactu arce ad montes affuiſſet in illo caſu. ſ. ſi. xv. cubitis aquã intraſſet. Or autem aliquãdo ꝛ ſi non ſemper arca ferretur ſuper cacumina: oportet Burgeñ. cõcedere niſi velit fingere miraculum: ꝛ ſic nihil valet ipſius argumẽtum. Or autem ſecundo Burgeñ. dicit contra decrementi equalitatem non valet: imo ſue ꝓprie aſſertioni contradicit. dixit eñ ſupra de opere tertie diei q̄ elementum aque ſit ecentricũ ꝛc̃. nũc autem dicit q̄ de ſui natura fluidũ / oportet q̄ orbicularit̃ ſe habeat circa centrũ. Eadem eñ ratione: quia fluuidum nõ oportet q̄ nunc ſit ecentricum: vbi ſatis fuiſſet dicere q̄ ſicut arida in principio apparens pro hominum generatione cooperta fuit: ita ex alia parte nunc cooperta tempe diluuij fuiſſet denudata: ꝛ redeundo diuina iuſſione ad locum ſuũ diluuium ceſſaſſet: ꝛ ſic probabilia eſſent que dixit poſtillator: ꝛ Burgeñ. improbauit. Sentẽtia iſta trahi poteſt a beato Aug. xvi. de ciui. dei. ca. ix. vbi dicit q̄ nulla diſcretionis ratio aſſignari valeat q̃re terra apud nos debeat diſcooperiri / ꝛ nõ infra nos: ꝛ ſic coniecturari poſſent antipodes. q. d. q̄ quia ſola dei voluntas poteſt aſſignari pro cauſa q̄ aqua relicta ſue nature quia fluida: quare tpe diluuij apte infra nos denudata defluxiſſet ad partes noſtras et refluxiſſet iuxta arbitrum diuine volũtatis: ꝛ ceſſaſſet diluuiũ: vel dicat̃ ſi placet ſicut dictũ eſt ſupra ca. j. correcto. iij. G

Glo. ordi.

Benedixitq̧ de⁹ ꝛc̃. Ca. IX a Creſcite ꝛ multiplicamini. Homo in terrorẽ ceterĩ aĩalibus ꝓponit̃ in ſolatiũ trãſacte vindicte: ꝛ ne pauci hoĩes a pluribus beſtijs opprimant̃ / ꝛ ſciãt ſe irrõnabilibus ſed nõ rõnabilib⁹ dñari. b Et terror veſter ac. Greg⁹. Hõ nõ rationabilibus ſʒ irrõnabilibus ꝑlatus eſt natura: ideo dicit̃ ei vt ab aĩalibus nõ ab homĩe timeat̃: q꞉ ꝯ naturã ſupbire / eſt ab equali velle timeri. Vñ antiqui patres nõ reges hoĩm / ſʒ paſtores pecoꝝ fuiſſe dicunt̃. Oẽs ergo homines natura equales genuit / ſed pro varijs meritis alijs alios diſpenſatio dei iuſta / ſʒ occulta ꝑponit. vt humana formidine peccare metuant / q̃ diuĩa iudicia nõ formidãt. Nõ aũt ꝑpoſiti ex hoc timore ſuperbiãt: in quo nõ ſuam gloriã / ſed ſubditoꝝ querãt iuſticiam. Nõ eñ hoĩbus ſed beſtijs dñant̃: q꞉ ex q̃ pte beſtiales ſunt / ea formidini ſubſtrati ſunt. Manu g̃ humillime ꝯſiderationis ꝑmẽdus eſt tumor elationis. Si eñ apud ſemetipſam mẽs deſcẽderit de vertice culminis / inueniet planiciez naturalis eq̃tatis: vt nõ ꝑeſſe gaudeat / ſed ꝓdeſſe. c Carnẽ cũ ſanguine. Iſiδ. Dant̃ eis cũcta aĩalia in eſcã: q꞉ in vocatione gentiũ ad fidẽ nulla diſtãtia eſt: quod in diſco petri figurat̃. Sanguinẽ mãducare ꝓhibent̃ / ne vita priſtina quaſi ſuffocata in ꝯſciã teneat̃: ſʒ effundat̃ p ꝯfeſſionẽ. Eſus carniũ ꝯceſſus videt̃ p⁹ diluuiũ / ꝓpt̃ infecũditatẽ t̃re / ꝛ hoĩs fragilitatẽ. Ecce ego

Nõ dñat̃ beſtijs

Antiq̃ nõ reges ſed paſtores

Als ꝛ cũctarum

[Biblical text]

Benedixitq̧ de⁹ Ca. IX a noe ꝛ filijs eius: ꝛ dixit a ad eos: Creſcite ꝛ mul† tiplicamini et implete terram: b et terror veſter ac tremor ſit ſu b (¶ nõ hoĩbus ſʒ irrõnabilibus ꝑponit̃ hõ.) per cũcta animalia terrę: ꝛ ſuper omnes volucres cęli cũ vniuerſis quę mouent̃ ĩ terra. Omnes c (¶ poteſtati.) piſces maris manui veſtrę traditi ſunt: ꝛ omne qδ mouet̃ ꝛ viuit erit vobis in cibũ. Quaſi olera d virẽtia tradidi vobis oĩa: exce e (¶ q꞉ ſedes aĩe in ſanguine eſt.) c pto q̄ carnem cũ ſanguine non comedetis. Sanguinem eni anif marũ veſtrarũ requiram de ma g (¶ als cunctarũ ¶ fortium hominũ) nu omnium beſtiarũ ꝛ de manu

Nico. de lyra

Diuiſio a Benedixitq̧ deus noe. Hic ꝯſequẽter Ca. IX deſcribit̃ ſtatus noe poſt diluuiũ. ꝛ primo q̃tum ad dei bñficiũ. ſcδo q̃tũ ad ipſius exercitiũ / ibi: Cepitq̧ ãt noe vir agricola. ¶ Circa ꝑmũ ꝑmo deſcribit̃ dei bñficiuz q̃tũ ad collationem boni. ſecundo q̃tum ad amotionem mali / ibi: Hoc quoq̧ dixit deus ad noe. ¶ Circa primũ deſcribit̃ primo bñficium ipſius dei erga noe ꝛ filios eius in ſpũalibus / cum dicit̃: Bñdixitq̧ deus noe ꝛ filijs eius: gratiam ſuam in eis augmẽtando. Secũdo tangunt̃ dei bñficia in temporalibus: ꝛ primo q̃tum ad ꝯſeruationem ſpeciei que eſt p generationem / cum dicit̃: Creſcite ꝛ multiplicamini ꝛc̃. Secũdo q̃tum ad ꝑſidẽtiam dominij ſuper bruta / cum ſubdit̃: b ¶ Et terror veſter ꝛc̃. Nõ tamẽ ſic eſt intelligendum q̄ ipſi ꝛ filijs eius ſit datum tm̃ dominium ſuper animalia: ſicut hẽbat adã in ſtatu innocẽtie: ſʒ q꞉ ſunt domeſticabilia p hoiez ꝛ naturalit̃ timẽt faciẽ hoĩs. Tertio tãgit̃ bñficiũ dei q̃tũ ad ꝯſeruationẽ indiuidui p nutritiõez / cum dicitur: c ¶ Oẽs piſces ma. ꝛc̃. Tũc eñ ꝯceſſit eis de⁹ q̄ poſſent veſci piſcib⁹ ꝛ carnibus duplici ratiõe. Vna quia terra per diluuiũ fuit peiorata: vt dictum eſt ſupra: ꝛ ideo terrenaſcentia non ſunt ita nutritiua ſicut ante. Secũda: quia natura humana facta eſt fragilior: ꝛ ideo ꝯceſſus eſt eis victus lautior. vnde ſeq̃tur: d ¶ Quaſi olera virẽtia ꝛc̃. Id eſt ſicut homini ꝑmo ꝯceſſi veſci oĩbus terrenaſcẽtibus: ita vobis ꝯcedo veſci piſcibus ꝛ carnibus. e ¶ Excepto q̄ carnẽ cũ ſanguiẽ nõ comedetis. Ab illa generalitate iſtud excipit: ꝛ exponit̃ a iudeis vno modo ſic: Carnẽ cũ ſanguine. i. membrũ abſciſuz de aĩali viuo: q꞉ iſtud videt̃ crudele et inhumanuz. Alio mõ vt p h̃ intelligat̃ ꝓhibitũ / ſtrangulatũ / ſubmerſuz ꝛ p ſe mortuũ: ꝛ hmõi qδ morit̃ abſq̧ ſanguinis effuſiõe. Tertio mõ ĩtelligit̃ vt p h̃ ĩtelligat̃ ꝓhibit⁹ eſus ſanguĩs ſepatiz a carne: ac ſi diceret: Carnẽ cũ ſãg. ꝛc̃. i. lʒ eſus carniũ ſit vob̃ ꝯceſſus: ñ tñ eſus ſãguĩs. Quarto mõ ſic exponit̃ Leui. xvij. c. q̄ ſi aliq̃d acciperet̃ venatiõe vl̃ aucupio: ꝑus deberet effũdi ſãguis q̃ comederet̃. Et rõ hui⁹ exceptiõis ſb̃dit̃: f ¶ Sãguinẽ eni aĩaꝝ vr̃aꝝ. i. corpoꝝ aĩatoꝝ. g ¶ Req̃rã de ma. ꝛc̃. Qδ exponit̃ dupl̃r. vno mõ q꞉ de⁹ req̃rit vltiõez δ homicidio: nõ ſolũ ſi fiat manu hoĩs ĩmediate: ſʒ etiã ſi fiat mediãtib⁹ beſtijs / ſic̃ tyrãni tradebãt martyres beſtijs deuorãdos. Alio mõ vt hõ nõ ſolũ puniat̃ ꝓpt̃ homicidiũ / ſʒ etiã beſtia ſi ĩterficiat hoĩez / ꝓpt̃ facti horrorẽ / q̃uis aĩal brutũ peccare nõ poſſit. Vñ ꝛ Leuit̃. xx. c. dicit̃: Qui cũ iumẽto ꝛ pecore coierit morte moriat̃: pecus quoq̧ occidite. De manu viri

Conceſſũ veſci carnib⁹ et piſcib⁹

h

Moraliter. a ¶ Bñdixitq̧ deus noe ꝛ filijs Ca. IX ei⁹. Per noe aũt ꝛ filios ei⁹ intelligit̃ bonus ꝑlat⁹ ꝛ ſubditi eũ imitãtes q̃s ſaluat a diluuio vitioꝝ. idõ bñ δr: † ¶ Bñdixitq̧ deus noe ꝛ filijs eius. Et q꞉ nõ ſolũ ſaluat eos a vitijs: ſed etiam multiplicat ĩ ſpũalib⁹ bonis. Ideo ſubdit̃: † ¶ Creſcite et multiplicamini ꝛc̃. Sequit̃: d ¶ Quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. Per h̃ aũt q̄ debilitata in diluuio humana natura concedit̃ eſus carnium ꝛ piſciũ: oſtendit̃ q̄ ſubueniendum eſt neceſſitati debiliuz: excipit̃ ſanguis p quẽ ſignificat̃ peccatum qδ nõ eſt alicui ꝯcedendum: Pſ. l. c. Libera me de ſanguinibus deus deus ſalutis mee ꝛc̃. Contra vero timorem diluuij ſignum datur / cum dicitur: Ecce ſtatuã

Moralit̃

A a ¶ Ecce ego ſtatuam pactum meū vobiſcum. Teſtamentum po.uit deus inter ſe ⁊ homines ⁊ omnem animā viuā/ ne perdat eam diluuio: arcū ſcʒ qui apparet in nubibus qui nunꝙ niſi de ſole reſplendet. Illi enī nō pereunt diluuio parati ſe ab eccleſia/ qui in prophetis ⁊ in oībus ſanctis ſcripturis tāꝙ in dei nubibus agnoſcunt gloriam chriſti: nō ſuā querunt: ſed ne adoratores huiꝰ ſolis intumeſcāt ſciāt ita chriſtum ſignificari per ſolē/ ſicut ꝑ leonē/ per agnuʒ/ ꝑ lapidem/ ſimilitudinis cauſa non proprietatis ſubſtantia. b ¶ Arcum meum ponam in nubibus. Alchu. Arcum dedit deus in ſignum ſecuritatis. ne homines formidoloſi timerēt altero diluuio deleri pluuiarū inundationes ſepe cernētes: Hic in celo poſitꝰ eſt: vt ab oībꝰ videri poſſit: ⁊ ꝓ quacunꝙ tribulatiōe ad eū attollamus oculos cordis/ qui habitat in celis: qꝛ vero arcus nō eſt niſi ex radijs ſolis ⁊ humida nube: videt̄ ꝙ ante diluuium nō fuiſſent pluuie: poterat aūt ex rore et fontiū inundatione terra fecūdari. ¶ Strabus. Arcus duos habet colores /ceruleum/ et igneū. qui duo iudicia exprimūt. Unum aque qḋ ꝓterijt: Aliud ignis quod vēturū creditur in fine ſeculi. Unde ceruleus color extrinſecus. Igneus vero intrinſecus.

Erant igit̄

Biblical text:

homīs. De manu viri ⁊† de ma a
¶ omnē hominē fratrem omnis hominis vult intelligi: quia ex vno omnes.
nu fratris eius requiram animā
homīs. † Quicūꝙ effuderit hu b
manū ſanguinem/ fundetur ſan c
guis illiꝰ. Ad imaginē quippe d
dei factus eſt homo. Uos autē
creſcite ⁊ multiplicamini/ ⁊ igre
dimini ſuꝑ terrā: et implete eaʒ.
Hec quoꝙ dixit deꝰ ad noe et
a ad filios eiꝰ cū eo: † Ecce ego ſta †
tuam pactuʒ meum vobiſcū: et e
cū ſemine veſtro poſt vos: ⁊ ad
omnem animā viuentem que ē
vobiſcuʒ: tam in volucribus ꝙꝫ
in iumentis et pecudibus terre:
cunctiſꝙ que egreſſa ſunt de ar
ca ⁊ vniuerſis beſtijs terre. Sta
tuā pactū meū vobiſcū: ⁊ neꝗꝙ
vltra iterficiet̄ omnis caro aq̄s
diluuij: neꝙ erit deinceps dilu
uium diſſipās terram. Dixitꝙ
deus: Hoc ſignum federis qḋ
do inter me ⁊ vos ⁊ ad oēm ani
mam viuentem que eſt vobiſcū
b in generatiōes ſempitˀnas. Ar
cum meuʒ ponam in nubibus:
⁊ erit ſignū federis inter me ⁊ in
ter terrā. Cūqʒ obduxero nubi
bus celū: apparebit arcus meꝰ ī
nubibus: ⁊ recordabor federis
mei vobiſcū: ⁊ cum omni aīa vi
uente que carnē vegetat: ⁊ non
erunt vltra aque diluuij ad de
lendā vniuerſam carnē: Eritqʒ
a ¶ ceruleo colore deſignās preteritum diluuiū igneo futurum iudicium.
arcūs meus in nubibus ⁊† vide
¶ initi vel habiti.
bo illū: ⁊ recordabor federꝭ ſem f
piterni: quod pactū eſt inter de
um et oēm animā viuētē vniuer
ſe carnis que ē ſuper terrā. Di
xitqʒ deus noe: Hoc erit ſignū g
federis quod conſtitui inter me
et omnem carnem ſuper terraʒ.

¶ Nico. de lyra

a ¶ De manu viri ⁊ de ma. fratris eiꝰ ⁊c. Hoc ſimiliter dupliciť exponitur. Uno mō ſic: De manu viri. i. fortis ⁊ audacis. ⁊ de manu fratris. i. ꝗtūcūꝙ ꝓpinqui: vt ꝑ hoc oñdat̄ ꝙ homicida nō euadet diuinaʒ vltionē: nec ꝓpter fortitudinē ſuā/ nec ꝓpter ꝓpinq̄tatē. Alio modo vt ꝑ hoc intelligat̄ pena homicidij voluītarij/ cum dicit̄: De manu viri/ ⁊ cauſalis ſeu fortuiti/ cū dicit̄: Et de manu fratris eiꝰ. i. de manu illius q̄ diligebat occiſū tāꝙ fratrem ꝓ

B prium: quia etiam talis homicida lege punitur. deberet enī fugere ad vnā ciuitatē refugij: ⁊ ſic manere quaſi exul a ciuitate ſua vſꝙ ad mortē ſūmi ſacerdotis: vt habet̄. j. Nu. xxxv. d. b ¶ Quicūqʒ effuderit humanū ſāguinē ſciēter ⁊ a ꝓpoſito. c ¶ Fundet ſanguis illiꝰ. Et ratio ſumit̄ ꝓpter dignitatē nature hūane/ cū ſubdit̄: d ¶ Ad imaginem quippe dei factus eſt homo. ⁊ patet. e ¶ Hec quoꝙ dixit deus ad noe. Hic conſequēter deſcribit̄ dei beneficiū erga noe ⁊ poſteros eius ꝗtū ad amotionem mali: licet enī iam aſſecuraſſet eos de diluuio amplius nō futuro ꝑ verbū: hic ampliꝰ aſſecurat ꝑ ſenſibile ſignuʒ: videlicet ꝑ apparitioneʒ iridis tꝑibus pluuioſis: ⁊ patet lr̄a vſꝙ ibi: f ¶ Et recordabor federꝭ ⁊c. nō qꝛ obliuio cadat in deo: vt. ſ. dictum eſt: ſed dicitur recordari alicuius quādo ſubuenit ei: quia ſic ſubueniendo ſe habet ad modum recordantis ipſiꝰ. g ¶ Hoc erit ſignū federis. tunc enim dominus fecit apparere iridem: ⁊ oſtendit ipſi noe vt ḋ cetero cognoſceret iſtud ſignum cuʒ ſua poſteritate. ¶ Circa hoc autem queritur quomodo iris ſit ſignum federis/ cum procedat ex cauſa naturali: et dicūt aliq̄ ꝙ vſꝙ ad diluuium nō fuerat pluuia nec iris apparuerat: ſʒ hoc non videt̄ rationabiliter dictum/ cuʒ pluuia fiat ex diſpoſitione aeris et motu ſtellarum: ⁊ iſte cauſe multo tempore preceſſerant: propter quod non eſt veriſimile quin et effectus conſecutus fuiſſet multis vicibus: ⁊ ideo alij dicunt ꝙ licet preceſſiſ

ſent nubes

C ſent nubes et pluuie: nō tamē fuerant nubes in tali diſpoſitione ꝙ ibi generaret̄ iris: quia ad generationeʒ iridis requirit̄ nubes denſa/ ⁊ añ nubeʒ denſam nubes rorida: vt habet̄. iij. metheo. quia iris generatur in nube per modum ſpeculi: vbi requiritur receptio in roratione et terminatio in denſitate nubis: ſicut in ſpeculo requiritur perſpicuitas vitri/ et dēſitas plūbi t̄minās. Dicūt igit̄ ꝙ ꝑmo facta eſt talis diſpoſitio quādo deus oſtendit ipſi noe iridem: ſed hoc non videtur verū: qꝛ ſꝫm Aug. deus res quas condidit ſic adminiſtrat vt eas ꝓprios motus agere ſinat: ⁊ ideo cuʒ talis apparitio fiat ex cauſa naturali/ non eſt veriſimile cum multotiens ꝓfuit eius cauſa quin et ꝑ cōſequēs effectus concomitabat̄: vnde idem incōueniēs eſt negare ꝙ pluuia ante diluuiū fuerit ⁊ ꝙ iris apparuerit vt videtur. Suppoſito igitur ꝙ apparuerit ante diluuium. Dicunt aliqui ꝙ nihilominus poſt diluuiū eſt datum /in ſignum diluuij non futuri: nec eſt ſignum ad placitum vt nomina ſignificant res: ſed eſt ſignum naturale ſicut digeſtio vrine eſt ſignum future ſanitatis/ vel mortis nō future ex illa egritudine. ¶ Ad cuius intellectuʒ ꝓmittunt modum generatiōis iridis: quia non generatur tempore multum ſicco nec multum pluuioſo/ eo ꝙ generatur in nube rorida oppoſita ipſi ſoli: ⁊ hoc quando ſunt vapores in aere ſufficientes ad generationeʒ talis nubis: non tamē ſunt in tanta abūdātia: quin calor ſolis poſſit eas deuincere/ ſic ꝙ nō ſequit̄ ex eis magna pluuia: et ideo eſt ſignum naturaliter ſignificans diluuium nō futurū de ꝓpinquo: quia ſignat remotionē diluuij de ꝓpinquo futuri ſcʒ remotionem vaporuʒ in tanta multitudine ꝙ inde poſſent generari pluuie in tanta abundantia ꝙ ſequatur diluuij inundatio: verūtamē quia talis diſpoſitio aeris nō ſemper durat: ideo vna apparitio nō ē ſignuʒ D diluuij de cetero non futuri: ſed apparitio continuata per frequētem apparitionem: ⁊ ideo dicūt ꝙ ante diluuiū non fuit ſignum diluuij non futuri: qꝛ talis apparitio fuit interrupta magno tempore ante diluuiū. Sed hoc dictū videtur eſſe contra veritatem et cōtra textum. accipit enī cauſam diluuij partialem pro totali: ſcilicet ꝙ pluuie fuerint ⁊ poſſint eſſe tota cauſa: quod eſt falſum: quia diluuiū generale de quo eſt queſtio non poteſt cauſari naturaliter: vt dictum eſt ſupra. vij. ca. Item contra textum qui cauſam diluuij actiuam attribuit virtuti diuine ex influētia ſpeciali: et materialem principaleʒ aquis oceani virtute diuina eductꝭ ſuper terram et multiplicatis vltra cacumina montium quindecim cubitis. vnde ſupra. vi. ca. dixit dominus: Ecce adducam aquas diluuij ſuper terram ꝗtum ad cauſam efficicientem. et. vij. ca. ꝗtū ad cauſā materialē ḋr: Rupti

ſunt omnes

Marginal notes: Als. nō hʒ † de manu — Mat. 26. e. — Apo. 13. c. — Iſa. 54. c. — Als. nō hʒ † illū — Moralit̄

† ¶ Ecce ego ſtatuā pactum meum vobiſcum: et cuʒ ſe. ⁊c. et hoc ſignum eſt celeſtis arcus per queʒ ſignificatur chriſtus in quo eſt forte lignū et corda mollis ꝑ q̄ ſignificant̄ virtꝰ diuinitatis et fragilitas humanitatis: ⁊ ſicut in arcu corda mollis flectit lignum/ ſic in paſſione humanitatis flexus fuit rigor iuſticie et ſeueritatis: qui vero fide pura et deuotione reſpiciūt hunc arcum ſecuri ſunt a diluuio vitiorum: Ecci. xliij. b. Uide arcum et benedic eum qui fecit illum. Sequitur.

Cepitꝙ noe

F a ¶ Erāt igiť filij. Hiero. Sepe. Lxx. nō valētes heth lit/
G terā: q꞉ duplicē aſpirationē ſonat/ in grecū vertere/ chi grecā
Ham addiderūt/ docētes in h̄mōi vocabulis eſſe aſpirandū. Unde
cham tranſtulerūt ꝓ eo ꝙ eſt ham: a quo egyptus vſq̄ hodie
lingua egyptioꝝ dr̄ ham. b ¶ Bibeſq̄ vinū ⁊c. Chriſt⁹
q̄ꝫ inebriatus: dū paſſus: nudat⁹/ dū
crucifix⁹. In tabernaclo ſuo. i. inť
domeſticos ſanguīs ſui/ tūc nudata ē
mortalitas carnis: iudeis ſcādalū/ gē
tib⁹ ſtulticia. ipſis aūt vocat⁊ iudeis ⁊
gentib⁹ q̄ſi ſem ⁊ iapheth/ dei v̄tus ⁊
dei ſapīa: q꞉ qđ ſtultū ē dei/ ſapiētius
eſt hoīb⁹. ¶ Alchui. Poſt diluuiū
Noe inebriat⁹ noe iebriat⁹ ē: q꞉ forte neſciebat vino
poſſe iebriari. nec em̄ ante diluuiū le/
gunť hoīes vino vſi. Iđ ꝺ noe ſpālit
dr̄/ ꝙ plantauerit vineā. Nudatio fe
moris ſequiť ebrietatē/ ſic libido ſatie
tatē. c ¶ Qđ cū vidiſſet ⁊c. Iſi.
†35. diſ. c. Iudei chriſti mortē vidētes ſbſanna/
añ ſi. et. a. uerūt. Sem v̄o ⁊ iapheth duo ppl'i ex
ſexto die ꝑputio ⁊ circūciſione credētes auerſi
operuerūt/ nec viderūt: q̄dā velamēto
paſſiōeꝫ chriſti tegimuſ. i. ſacro hono
ram⁹: eiuſq̄ myſterij rōnē reddētes/
a iudeoꝝ detractiōe opim⁹. Veſtimē/
†2. q. 2. c. tū em̄ ſignificat ſacr̄m/ dorſa mēoriaꝫ
q̄lis. et. c. ꝑteritoꝝ. Paſſio em̄ ē trāſacta/ nō ex/
plerūq̄. 15 pectať futura. Cham vidit: q꞉ in nece
q. 5. c. de dn̄i ꝯſenſit. Foris nūciauit: q꞉ ꝑ eū ē
crimine. manifeſtū/ qđ erat in ꝓphetia ſecretū.
Iđ fit ſu⁹ ſuoꝝ fratrū ſuoꝝ: q꞉ gēs il/
la chriſtianoꝝ ſcrinaria/ baiulat legē ⁊
ꝓphetas in teſtimoniū eccl'ie: vt hono
remus per ſacr̄m qđ illa lr̄a nunciat.
¶ Qđ cū ⁊c. Heretici ī maledicta
medietate reputanť: q꞉ nec in parie/
te q̄ ex circūciſiōe credidit/ agnoſcūť.
de q̄ apl'i. Nec in illo q̄ ex ꝑputio: ex
†96. diſ. c. quo gētes in vnitatē fidei tāq̄ in pa/
in ſcꝑturis cē anguli ꝯcurrētes. d ¶ At vero
ſem ⁊c. Greg⁹. in moral. Aduerſari
dicimur qđ reprobamus. Quid eſt ḡ
ꝙ filij verēda p̄ris ſupiect⁊ dorſo pal
lijs auerſi veniēdo operuerūt: niſi q꞉
F bonis ſubditis ſic ꝑpoſitoꝝ ſuoꝝ ma/
la diſplicēt/ vt ab alijs nota occultēt.
opimentū auerſi deferūt: q꞉ dijudicā/
tes factū/ ⁊ venerātes magiſtrū nolūt
Moraliť videre qđ tegūt. e ¶ Maledictus
chanaan. Greg⁹. in moral. li. xxvi.
Nō ꝑmittit deus multa pctā: ſed ita
iudiciū in noſtra correctiōe incipit: vt
in reproboꝝ dānatiōe q̄eſcat. Incipit
†. 1. q. 4. c. em̄ iudiciū a domo dei. Quis ḡ finis
eccl'ia. 24. eoꝝ q̄ nō crediderūt: q̄ t̄palia flagella
q. 3. cū ḡ. nō ſentiūt: q꞉ ī eternū peribūt/ quoꝝ
neq̄tia cham peccāte figurata ē. Qui
diciť: Maledictus chanaā puer ⁊c.
Patre peccante/ filius ſententiā acce
pit: q꞉ reproboꝝ nequitia hic diu ꝓficit: ſꝫ perit in poſterum.

a Erant igitur filij noe qui egreſſi a
a ¶ nomen vel nominatus. b ¶ callidus.
c ¶ latitudo.
ſunt de arca: Sem/ Cham et Ia
pheth. Porro cham/ ipſe ē pater b
chanaan. Tres iſti ſunt filij noe:
⁊ ab his diſſeminatū eſt oīne ho/
minū gen⁹ ſup vniuerſā terrā. Ce c
¶ chriſtus homo factus.
pitq̄ Noe vir agricola exercere
¶ vinea dn̄i ſabaoth: domus iſrael eſt.
b terram ⁊ plantauit vineam: Bi/ d e
a ¶ calice paſſiōis. ¶ paſſus. b ¶ crucifix⁹
vbi infirmitas mortalitatis apparuit.
beſq̄ vinum inebriatus eſt: ⁊ nu/ f
a ¶ Alij in domo. i. in gente ſua. ſ. iudaica
c dať in tabernaculo ſuo. † Quod †
a ¶ q꞉ neci chriſti ꝯſenſit. ¶ iſrael ſꝫm carnē.
¶ medius frater. i. populus iudeoꝝ: qui nec
primatum apoſtoloꝝ tenuit: nec vltimus in
gentibus credidit.
cum vidiſſet cham pater chana/
a ¶ mortalitatē patris nudatā.
an: verēda ſcꝫ p̄ris ſui eſſe nuda/ g
a ¶ ꝑ lr̄am legis ꝓphetie.
ta: nūciauit duob⁹ fratribus ſuis h
a ¶ duo filij maxim⁹ ⁊ minim⁹: duo ppl'i ſūt.
b ¶ ſacramentū trāſacte paſſionis.
d foras. At v̄o † ſem ⁊ iapheth/ pal/ †
liū impoſuerūt hūeris ſuis: ⁊ ince
a ¶ velamēto honorātes: vñ ſint nati ſciētes
dentes retrorſum/ operuerūt ve/
rēda p̄ris ſui: Facieſq̄ eoꝝ auer
a ¶ q꞉ in necē chriſti nō ꝯſenſerunt.
ſe erant/ ⁊ patris virilia nō vide/
runt. Euigilans autem noe ex vi
a ¶ ꝓphetico ſpiritu.
no: cum didiciſſet que fecerat ei
a ¶ plebs iudaica: q̄ dū chriſtū crucifixit pe/
nā in filios trāſmiſit dicēs: Sāguis eius ſup
nos ⁊ ſuper filios nr̄os. Mat. xxvij. b
e filius ſuus minor/ ait: † Male/ i
dictus chanaan puer: ſeruus ſer/
uoꝝ erit fratribus ſuiſ. Dixitq̄:

☞ Bn̄dictus

Nico. de lyra

* ſunt oēs fontes abyſſi magne: ⁊ cataracte celi apte ſunt.
Ex q̄ pꝫ ꝙ cauſa material' ⁊ ꝑncipal' fuerūt aq̄ oceani. Patet
igiť ꝙ apparitio iridis nō pōt eſſe ſignū naturale diluuij ge/
neral' nō futuri: cū nō ſit ſignū remotiōis cauſe niſi material'
tm̄: nec adhuc materie ꝑncipalis/ ſꝫ ſecūdarie: vt ptꝫ ex textu.
⁊ ideo dicēdū ꝙ ē ſignū magis ad placitū. ſ. ex ordinatiōe di/
uina/ in q̄ꝫtū deus ordinauit ꝙ apparitio iridis de cetero eēt
ſignū remēoratiuū pacti vel federis ipſius dei facti ad noe ꝙ
diluuiū de cetero nō induceret generaliť terrā diſꝑdēs ſicut
diciť in textu: Eritq̄ arcus meus in nubibus: ⁊ videbo illuꝫ
⁊ recordaberis federis ⁊c. Ex q̄ patet ꝙ ante diluuiū nō fuit
in ſignū hui⁹ licet apparuerit: q꞉ tale pactū vel fedus nō erat
adhuc īſtitutū: ſꝫ pacto facto deus īſtituit apparitiōeꝫ iridis
ſiue ipſaꝫ iridē ꝺ nouo in ſignū hui⁹ pacti vel federis: licet iris
ſit res naturalis ⁊ añ diluuiū fuerit: ſicut aliq̄n ꝯtingit in hu
manis ꝙ

manis ꝙ lapis magnus q̄ diu ſtetit in aliq̄ loco īmobilis ꝺ no/ G
uo ſtatuiť in ſignū alicuius diſtinctiōis/ vtpote hereditatū vel
regnoꝝ. a ¶ Erāt ergo filij noe. Iſtud poniť ꝑ quandā re/
capitulatiōeꝫ ⁊ vt exp̄mať qđ ſequiť: b ¶ Porro cham ipſe
eſt p̄r chanaā. Iſtud ſpālit exp̄miť eo ꝙ dn̄s daturus erat fi
lijs iſrael terrā chananeoꝝ. c ¶ Ce/
pitq̄ noe vir agricola. Hic deſcri/
biť ſtatus noe poſt diluuium q̄tum ad
exercitium: erat em̄ terra per diluuium
peiorata/ vt ſupra dictū eſt: ⁊ ideo indi/
gebat diligētiori cultura. d ¶ Et plā
tauit vineā. Licet em̄ eſſet ꝓducta a
terra/ erat tamē quaſi ſilueſtr⁊ dimiſſa:
⁊ ipſe diligētius coluit. e ¶ Bibeſq̄
vinum ⁊c. Ignorabat em̄ fortitudinē
vini que ꝑus erat inexꝑta. f ¶ Et nu
datur in ta. ⁊c. i. diſcoopertus in ꝑti/
bus inferioribus: quod cū vidiſſet chā
pater chanaan. hic nominať chanaan: Quare chanaan ꝓ patre noiať
quia ſꝫm aliquos ipſe ꝑmo vidit ⁊ patri
ſuo cham īdicauit. Scđm alios quoniā
hic agiť de malicia ipſius cham qui irre
uerenter ſe habuit ad patrem: ideo fit
mentio hic de filio eius chanaan: qui ſe
cutus eſt malos mores patris: ⁊ tm̄ cre
uit malicia in poſteris ꝙ poſtea interfe
cti ſunt de mandato dn̄i: ⁊ terra eorum
data eſt filijs iſrael. g ¶ Verenda
⁊c. Ex hoc patet ꝙ homīes adhuc non
vtebanť femoralibus: ſꝫ poſtea inuen/
ta ſunt. Primo a quadam muliere que Femoralia q̄s inuenit
vocata fuit Semiramis: vt habetur in
hiſtoria ſcholaſtica. h ¶ Nunciauit
duobus ⁊c. Ut incitaret eos ad deri
ſionem patris: ſed ipſi ecōtrario volue/
runt eum honorare/ eius turpitudineꝫ
tegendo: ideo ſequiť: At vero ſem ⁊ ia
phet ⁊c. Et ptꝫ lr̄a vſq̄ ibi. i ¶ Ma/
ledictus chanaan. Maledixit patri
in filio: quia filius iſtud flagitium ince/
perat: vt dictū eſt ſꝫm aliquos. Uel ali/
ter/ vt per hoc oſtendatur ꝙ ipſe cham
non ſolum eſſet maledictus in perſona
ſua: ſꝫ ꝙ etiā iſta maledictio ad ſuos po
ſteros deriuaretur: ⁊ quia ſicut irreue/ H
rentia paterna mereť maledictionē/ ita
reuerentia benedictionē: ideo ſubdiť:
* Bn̄dictus
* e ¶ Cepitq̄ noe vir agrico/ Moraliť
la exerce. ⁊c. Contingit autem dia/
bolo procurante ⁊ deo permittente ꝙ
bonus prelatuſ qui per noe ſignificať/
prius intentus ſpiritualibus ad terre/
noꝝ concupiſcētiam conuertiť: ideo di/
citur: † ¶ Et cepit exercere terrā
⁊ plantauit vineam. Bona querēs
immobilia ad ſuperabundantiam. cu/
ius vino inebriatur: id eſt extra menſu/
ram rationis ponitur ad pompam abu
tendo/ gulam/ luxuriam. ⁊ nudanť eius
verenda per infamiam quod aliquando contingit in eadē per/
ſona: ſicut. iij. Regum. xi. a. dicitur de ſalomone. Cum eſſet ſe
nex deprauatum eſt cor eius per mulieres: qui tamen valde bo
nus erat in iuuentute: propter quod nathan propheta vocauit
eum ydida: id eſt amabilem domino: ⁊ frequentius contingit
in diuerſis perſonis ſibi ſuccedentibus. Nam in eccleſijs ⁊ ce/
nobijs vbi prelati fuerunt valde boni pauciſq̄ contenti: vigēt
pompe in equitaturis/ vaſis/ ⁊ ferculis vt de alijs taceamus
propter quod prebent ſcandalum populis. † ¶ Quod cum
vidiſſet cham pater ⁊c. Per iſtum qui patris turpitudinē
alijs nunciauit: ſignificantur ſubditi cauilloſi ⁊ malicioſi qui cō
tra eos appellant non ad eorum correctionem ſed infamie dif/
fuſionem et ſui malignam promotionem. vnde ⁊ cham callidi/
tas interpretatur. † ¶ At vero ſem et iapheth palliū i/
poſue. ⁊c. Per iſtos qui verenda patris operuerunt: ſignifi/
cantur boni ſubiecti qui ſuperiorem delinquentem cum debita
reuerentia monent charitatiue anteq̄ eccleſie denuncient: id
eſt ſuꝑiori ꝑlato qui pōt remedium adhibere.

A B a ¶ Bñdictus dñs deus ſem. Cũ deus ſit oĩm gentiũ q̃ſi ꝓprio vocabulo/etiã in ipſis gentibus dicit deus iſrael: quod eſt ex bñdictiõe iapheth: q2 in populo gẽtiũ orbẽ terre occupa/uit eccleſia/qd ꝓnunciabat cũ diceret: Dilatet deus iapheth. b ¶ Chanaan. Strabus. A quo chananei/qui hac male/dictiõe ꝓphetant expellẽdi de loco ha/bitatiõis. c ¶ Dilatet deus ia. ⁊c. Hiero. De ſem hebrei/de iapheth gẽ/tiles. Quia igit lata eſt multitudo cre/dẽtiũ: a latitudine q̃ iapheth dr/latitu/do noĩat/ꝙ aũt ait: habitet in taberna culis ſem/de nobis ꝓphetat qui in eru ditione ⁊ ſcientia ſcripturarũ eiecto iſrl' verſamur. ¶ Iſid. Dilatet deus ⁊c. Sem maior natu: ipſe eſt iudaicꝰ ppl's: ex quo patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ apl'i. Ia pheth pater gẽtiũ eſt/q̃ latitudo interp tat. Dilatatꝰ eſt enĩ gentilis ppl's: qui cũ ꝓphetis ⁊ apl'is hereditatẽ accipit. Et ĩ tabernaculis ſem trãſijt habitatio iapheth: hoc ẽ in domo legis ⁊ ꝓpheta rũ eccleſiã iuſtificari. Minor eſt enĩ tẽ poris etate: ſ3 maior ẽ lege grẽ. Cham ṽo qd interp̃tat callidus: tanq̃ mediꝰ eſt ab vtroq3 diſcretꝰ/nec in ꝓmitijs iſra elitarũ/nec in plenitudine gentiũ ſignificat nõ ſolũ iudeos: ſ3 etiã hereticos callidos: nõ ſpũ ſapiẽ/ſ3 impatiẽtie: quo ſolẽt ꝓ/mo feruere/⁊ ſctõs ꝑturbare. Significat etiã oẽs falſos chri/ſtianos: q̃ paſſionẽ chriſti annũciant ꝓfitendo/ſed inhonorãt male viuẽdo: A fructibꝰ eoꝝ cognoſcetis eos. Matth. vij. b. Nõ in ſe ſed in filio ſuo maledictꝰ eſt/tanq̃ in fructu. i. in oꝑe. Chaanan nanq3 interp̃tat motus eoꝝ. i. opus eoꝝ.

a ¶ ex quo iudei.

a b Bñdictꝰ dñs deꝰ ſem: ſit chanaã a

a ¶ ex quo gentes. b ¶ conueniẽtibus in eccleſia iudeis ⁊ gentibus.

c ſuꝰ eiꝰ. Dilatet deꝰ iapheth ⁊ ha a b c

a ¶ eccleſijs quas conſtruxerunt apoſtoli prophetarum filij.

bitet in tabernaculis ſem: ſitq3 a

a ¶ ſcriniarius diuinoꝝ libroꝝ.

chanaan ſeruus eius. Vixit aũt noe poſt diluuiũ trecẽtis quinq̃ ginta annis: et impleti ſunt oẽs dies eius nongentoꝝ quinqua ginta annorum/⁊ mortuus eſt.

a ¶ Benedictus dominus deus ſem: ſit chanaã ſer uus eius. Vidit enim in ſpiritu ꝙ cultus vnius dei reman/ſurus erat in filijs ſem: alijs ad idolatriã declinãtibus: quod non poteſt fieri ſine gratia dei ſpeciali: ideo in benedictione ipſius ſem benedixit domino: per hoc etiã ꝙ preponit in hac benedictione ipſiu3 ſem ipſi iapheth: oſtẽdit ꝙ ſem fuit principalis in reue/rentia patr's: et induxit ipſum iapheth ad hoc. b ¶ Dilatet deꝰ iapheth. Per hoc oſtendens ꝙ eſſet dilatandꝰ in multitudine prolis. c ¶ Et habi tet in tabernaculis ſem. Iſtud ex ponitur dupliciter: vno modo vt refe/ratur ad ipſum deum: vt ſit ſenſus: q̃/uis iapheth ſit dilatãdus ĩ multitudi/ne gentium ab eo deſcendentiũ: tamẽ non habitabit deus in eo per verum ⁊ ſpecialẽ cultum/ſed in ipõ ſem: quia a filijs ab eo deſcendentibus factum eſt tabernaculũ federis tempore moy ſi: ⁊ templũ tempore ſalomõis in qui/bus dicit deus habitaſſe. Alio modo vt referat ad ipſu3 iapheth: vt ſit ſen/ſus ꝙ aliqui deſcẽdentes de iapheth habitẽt ĩ tabernaculis ſem. i. in taber naculo ⁊ templo: quia in feſtiuitatibus ſolẽnibus aliqui gen/tiles qui deſcẽderãt de iapheth aſcẽſuri erãt cauſa orõnis in tabernaculũ ⁊ templũ: vt habet Ioh. xij. c. Vel q2 in aduẽtu chriſti ⁊ p̃dicatiõe euãgelij cecitas ꝯtigit in iſrl' q̃ deſcẽdit de ſem: ⁊ plenitudo gẽtiũ q̃ deſcẽdit d iapheth intrauit eccleſiã ꝑ fidei ſuſceptionẽ/vt dicit apl's ad Ro. xj. c. Et ſic habitauit in tabernaculis ſem. Cetera patent.

Sem q̃re bñdicit

¶ Additio

¶ In ca. ix. vbi dicitur in poſtilla: Et ratio huius exceptio/nis ſubditur ⁊c.

B ¶ Additio. j. Ex hoc ꝙ deus ꝓhibuit homicidiũ non habet ratio ad hoc ꝙ nõ comedat caro aĩalis cum ſanguine qualiter cunq3 exponat: homo enim nõ concedit in eſum hominis nec alicuius animalis: ſicut animalia ſunt conceſſa ad eſum homi/nis: vnde in hoc loco vbi nr̃a littera dicit: Sanguinẽ enĩ ani/marũ veſtrarũ requirã/littera hebraica habet: Verũtamẽ ſan/guinẽ animarũ veſtrarũ requirã/exponit ſic: licet enim vobis cõceſſerim occiſionẽ animalium nõ tamẽ hominũ. Et exponan tur cetera ſicut in poſtilla.

¶ In eodẽ ca. ix. vbi dicitur in poſtilla: Suppoſito igit ꝙ apparuerit ante diluuiũ ⁊c.

¶ Additio. ij. Qr autem iris apparuerit ante diluuium/ſa tis patet ex veritate lr̃e: nam vbi tranſlatio nr̃a habet: Arcum meũ pona3 in nubibus ⁊c. ex quo videt ꝙ ante diluuiũ fuerat poſitum/licet tunc nõ in ſignũ: expoſitio autẽ quam hic refutat poſtillator videt ſatis ſuſtinenda. ¶ Pro quo ſciendũ ꝙ ĩter ſigna que ſunt ad placitũ/ſicut nomina et res ꝑ ea ſignificatas ſepe aliqua inuenit cõgruẽtia: vñ ex hoc ꝙ adam impoſuit no/mina cũctis aĩalibus/vt dicit Geñ. ij. c. Arguunt doctores ꝙ adam ſciuit oĩm aĩaliũ naturas/qd nõ ſequeret ex hoc niſi no/mina naturis rerũ cõgruerẽt: ⁊ ideo in ꝓpoſito lic3 apparitio iridis ad placitũ. ſ. ex ordinatione diuina ſit ſignũ ꝙ de cetero nõ inducat generale diluuiũ/vt lr̃a ſonat: nõ tollit ex hoc ꝙ in ter ſignũ ⁊ rem ſignatã ſit aliqua cõgruẽtia naturalis/que qui dẽ ꝯgruẽtia eſt. Nã ad generationẽ iridis requirit ꝙ in aere nõ ſit multa ſiccitas/nec multa humiditas: ſed ꝙ iſte due q̃lita tes ſint certo mõ ꝓportionate/vt tactũ eſt in ſupradictis opinio nibus: ⁊ inde eſt ꝙ ptolemeus in quadriptito dicit ꝙ iris ap/parẽs ſtatim poſt tp̃s pluuioſũ: eſt ſignũ ſerenitatis future: vñ ex illa expoſitiõe quã reprobat poſtillator: ſequit ꝙ cauſa acti ua diluuij nõ fuiſſet virtus diuina/nec etiã ꝙ cauſa materialis ipſius/lic3 partialis eſſent aque oceani: ſ3 dicit ꝙ apparitio iri/dis eſt ſignũ ꝙ humiditas nõ eſt in tanta abũdantia ꝙ ſequat magna pluuia: ⁊ ideo eſt ſignũ naturale ꝯueniẽs ad ſignificã/dũ diluuiũ nõ futurũ de ꝓpinquo: nõ tñ ꝑ hoc ĩtelligit ꝙ ſit ſi/gnũ oĩno neceſſariũ: ſicut nec digeſtio vrine: d q̃ poſtillator ex emplificat eſt ſignũ oĩno neceſſariũ future ſanitatis: vñ p̃dicta expoſitio nõ videt repugnare textui/nec rõni: nec etiã eſt oĩno incõpaſſibilis cũ expoſitione poſtillatoris q̃ eſt Ra. Moy. ge runden. ſtant enĩ ſimul ꝙ iris ſit quedã res naturalis ⁊ ꝙ fuit ante diluuiũ ⁊ ꝙ poſtea ex bñficio diuino fuit datũ in ſignũ: et ꝙ hoc ſignũ ſit cõgruẽs rei per ipm̃ ſignate/vt dictũ.

Ptolemeꝰ.

¶ In eo. ix. ca. vbi dr ĩ poſtil. Et ĩhabitet ĩ tabernacul' ſem.

Additio. iij.

¶ Additio

¶ Additio. iij. Nõ videt p̃termittenda in hac ꝓma expoſi/tione ſm quã intelligit ꝙ deꝰ inhabitet ĩ tabernaculis ſem. Illa ſũma ⁊ ineffabilis habitatio diuina qua verbũ dei habi tauit ĩ nobis Ioh. j. a. Que q̃dẽ habitatio fuit ꝓmo et ꝓprie in tabernaculo v̾ginis glioſe deſcẽdentis de ſem: in cuiꝰ offi cio legit eccl'ia illud Eccl. xxiiij. a. Et qui creauit me requieuit in tabernaculo meo: vñ in his bñdictionibus ſtatus vtriuſq3 legis diuine ꝓpheticat. In ꝓma enĩ bñdictiõe dixit: Bñdictꝰ dñs deus ſem/qd intelligit de cultu vnius dei remanſuro in filijs ſem/vt in poſtilla dicit: qd ꝑtinet ad ſtatũ veteris legis. In ſcda ṽo bñdictione vbi dicit: Et inhabitet. ſ. deꝰ in taber/naculis ſem: intelligit ſtatus noue legis/in quo deus habita uit in tabernaculis ſem ꝑ carnis aſſumptionẽ mõ p̃dicto: ⁊ in q̃bus etiã habitat ſacramẽtaliter in ſacrificio altaris: ⁊ etiã ꝑ amplioris grẽ infuſionẽ: exponẽdo aũt li (Et inhabitet in ta bernaculis ſem) Scdo mõ ſc3 ꝙ referat ad iapheth nõ d3 in telligi ſic ꝙ iapheth habitante ĩ tabernaculis ſem eſſet ſem ex cluſus ab illa habitatõe: ſed ꝙ iapheth ſiml' habitaſſet cũ ſem in tabernaculis ſuis: quadã tñ ꝓmitate remanẽte ipſi ſem: iu/xta illud ad Ro. j. b. Iudeo primũ ⁊ greco: vñ ⁊ tabernacula dei de q̃bus hic agit ipſi ſem ꝓncipaliter intitulant.

D

Habitare in taberna/culis ſem

¶ Replica correctorij cõtra Burgeñ. iudaiçantẽ. In ca. ix. vbi poſtillator multipliciter exponit illũ paſſum: Carnẽ cum ſanguine nõ comedetis. Burgeñ. nitit diuinoꝝ p̃ceptoꝝ cu/rioſius inq̃rere rationẽ/que tñ ſepe ad diuinã reſoluũt volũ/tatẽ: cuiꝰ ratio q̃renda nõ eſt: ⁊ videt hic aſſumere ꝑſonã ſer/pentis qui dixit: Cur p̃cepit vobis deus ⁊c. ſupra. iij. a. ſed vt verũ fatear: ⁊ ſi illiꝰ p̃cepti poſſent ⁊ phyſice ⁊ morales ra tiones aſſignari: certũ tamẽ eſt ꝙ ꝓhibitio homicidij nõ aſſi/gnat pro eius rõne vt putat Burgeñ. cum dicit: Sanguinẽ animarũ veſtrarũ requirã ⁊c. ſed ꝑ hoc dictũ reſpõdet tacite queſtioni. Qr enĩ generaliter dictum eſt: Omne qd mouet ⁊ viuit ſit vobis ĩ cibũ: q̃ri poſſet: cũ homo moueat ⁊ viuit/an etiã homo homini cibus fieri debet aut poſſit: Reſpõdet hu ic tacite q̃ſtioni ꝙ q2 ex lr̃a ſanguis humanus impune nõ de/bet effundi: igit excipit homo ab illa ꝯceſſione generali/qua dicit: Omñe qd mouet ⁊ viuit ſit vobis in cibũ: ⁊ format ra/tio ſic: Carnẽ cum ſanguine nõ comedetis: igit caro humana nõ erit vobis in cibũ ſeu cibus: tenet conſequẽtia ꝑ mediũ in lr̃a poſitũ: q2 hoĩs ſanguis nõ debet effundi: ⁊ ſequit ꝙ cum nõ poſſet ſine ſanguine manducari: ideoq3 addit pena effun/dẽtis ſanguinẽ humanũ/cũ dicit: Sanguinẽ animarũ vr̃arũ requirã. ¶ In eodẽ ca. cu3 poſtillator reprobaſſet opinionẽ de iride/dicẽtẽ ꝙ eſt ſignũ naturale nõ ad placitũ inſtitutũ di luuij non futuri. Burgeñ. vt habeat occaſionẽ ꝯ poſtillatorẽ

 dicit ꝙ habeat

E dicit: ꝙ habeat quandam cōgruentiam naturalem: vt dicitur in poſtilla: ideo eſt ſignum naturale. Sed conceſſo anteceden/te cōſequentia nō valet. manifeſtū enim eſt ꝙ illā congruentiā naturalē habuit ante diluuiū ſicut poſt: quia eodē modo gene/rabaē ſicut poſt. Ex hmōi igitur cōgruentia naturali nō poteſt argui ꝙ ſit ſignū naturale in cōparatione diluuij: imo ſic argu/endo ſequiē ꝙ homo nō eſſet ſignū ad placitū inſtitutū: ſed po/tius naturale: q2 habet cōgruētiā talē naturalē ad ſignificatū: dicitē enī homo q2 ab humo. Si enī Burgeñ. fideliter referret opinionem poſtillatoris nō diceret ꝙ opinio reprobata ſtaret cū poſtilla: nō enī ſtant ſimul ꝙ q̄uis ſit ibi aliqua cōgruentia ꝙ iris ſit ſignū naturale ꝛ nō vt ſi homo ad placitum: ꝛ ꝙ ſit ſi/gnū ad placitū rememoratiuū pacti diuini: illa etiam opponūē vt ptz. ¶ Itē in eodē ca. vbi poſtillator exponit illū paſſū quo/modo iapheth habitaret in tabernaclis ſem; q̄ñ cecitate iſrł ſe ī dignā faciēte ītrauit plenitudo gentiū ꝛc. Burgeñ. ꝓ ſua gēte dimicās iudaiçādo dicit ꝙ h̄ ītelligēdū ē ꝙ ſem ꝑ h̄ nō ſit exclu/ſus de taberna/ G

ſus de tabernaclis: ſ3 ꝙ iapheth ibi hītante remāſit ipī ſem q̄ dā ꝑmitas: iuꝛ illō ad Ro.i.b. Iudeo ꝑmū ꝛ greco: ſ3 h̄ alle/gatū modicū facit ꝓ ꝑmatu iudeoꝝ niſi ꝓ ꝑmatu tꝑis: q2 vbū dei: ꝛ ſi ſit ī ſalutē oī credēti ꝑmū tñ ipe illuxit iudeo ꝛ greco: ſm aūt ꝑmatū dignitatis de q̄ Burgeñ. loquiē videē dici ad Ro.x.c. Nō eſt diſtictio iudeiꝛ greci: nā idē dñs oīm in ſalu/tē apud quē idē liber ꝛ ſeruꝰ: Quō enī iudeis aſſignabit pri/matū in ecclīa q̄ tabernaculū ſem dr etiā a Burgē. qbꝰ pau/lus ꝛ barnabas dixerūt: Vobis quidē oportebat ꝑmū loqui vbū dei: ſed q̄m repellitis illō et idignos vos iudicatis eterne vite: ecce ꝯuertimur ad gentes: ſic enī precepit nobis dñs ita habeē Act.xiij.g. Quō ingꝫ ꝑmitiā aſſignat eis ī ecclīa q̄ no/mine reliquiaꝝ que ſalue fuēt intelligunē Eſa.x.f. ꝛ ita ꝑ apo/ſtolū auctoritas illa exponiē ad Ro.ix. niſi forte Bur. ꝑ iude/os velit intelligere chriſtū et aplos quos primatū habere in ecclīa dei fateor: cū eo: nō tñ vt iudeos/ſed vt chriſtū ꝛ chriſtia/nos: paſſus enī h̄ itelligiē de repulſa iudeoꝝ ꝛ gētiū electiōe.

¶ Glo. ordi.

Hec ſunt generatio/nes. ¶ Ca. X Benedictis duobus filijs noe/ꝛ medio maledicto: generationes eoꝝ texunē: ex quibus. lxxij. ge/neratiões ſunt orte. Quindecim de ia/pheth: trigīta de cham: vigintiſeptē de ſem. Ad q̄s miſit dñs. lxx. duos. diſci/pſos. b ¶ Sem. Alc. vt eſtimant aſiā

†1. Pa.1.a cham/aphricā/iapheth europā ſortitus eſt. c ¶ Iapheth. Vioris filij/de q̄

Sortitio terre nati ſūt ſeptē filij: q̄ tenuerūt ſeptētrio/nalē regionē a thauro ꝛ amano/monti bus cilitie ꝛ ſyrie: vſq3 ad fluuiū thana/im. In europa vo vſq3 ad gadira. No/mina vo locis ꝛ gētibus relinq̄ntes ex q̄bus plurima mutata/ cetera ꝑmanēt. d ¶ Gomer. Hi ſunt galathe ſm ioſe phū q̄ latine gallogreci dicūē. e ¶ Tu bal. Iberes q̄ ꝛ hiſpani: a q̄bꝰ celtibe/ria: l3 q̄dā italicos ſuſpicenē. f ¶ Cha naan. Hic obtinuit terram/ quā iudei poſtea poſſederunt/eiectis chananeis. h ¶ Regma ꝛ ſaba. ꝛc. Hierony. Paulatim antiq̄ noīa ꝑdiderūt: ꝛ que nūc ꝓ veteribus habeant ignoratur. g ¶ Saba. Alia q̄3 ſupior: ꝛ differt in ſcꝑtura. Illa eni3 ꝑ ſamech: hec ꝑ ſchin ſcribiē: vbi enī dicimꝰ re.a.et.ſ. d.a. in

Allegorice hebreo habeē ſaba ꝛ ſaba. i ¶ Nem roth. Qui vltra naturā celū penetrare

Eſa.14.d. voluit: ſignificat diabolū: q̄ ait: Aſcēdā

Hiſtorice ſup aſtra celi Nemroth ſm ioſephū no ua regna cupiditate ꝛ tyrānide arripuit ꝛ fuit auctor edificāde turris q̄ tāgeret celū. Ipē cepit eſſe potēs: vł gigas ſm alios. S3 antea gigātes natos ſcriptu ra cōmemorat. Sed forte poſt diluuiū nouitas gñis hūani reparādi memora/tur: q2 ipē cepit eſſe gigas ſuper terrā. Robuſtus ve/

a Hec ſunt gene/ ¶ Ca. x rationes filiorum noe: a

b Sem cham et iapheth. Natiq3 ſunt eis filij poſt diluui/

a ¶ galathe. b ¶ ſchyte q̄ ꝛ maſſagete patā b

c d um† Filij iapheth: gomer et ma/ c d

tur. a ¶ medi. b ¶ iones q̄ et greci: a q̄bꝰ io niū mare. et q̄nta lingua coꝝ ionica dicit.

¶ als madal c ¶ Iberes vel hiſpani. e

e gog et madai: ianan et tubal et f g

a ¶ cappadoces quoꝝ metropolis hodie mathaca dicitur. b ¶ a quo traces.

moſoch ꝛ thyras. Porro filij go h i

a ¶ quos greci regmos vocant. b ¶ paffa/gones. c ¶ et phryges.

mer: aſeneç ꝛ riphat ꝛ togorma.

¶ a quo eliſei. i. greci qui ꝛ eolides. b ¶ cilices. quorum ciuitas tharſus paulo apoſtolo nobilis

Filij autem ianan eliſa et thar/ k l

a ¶ a quo citij: quorū hodie ciuitas citium dicitur b ¶ hi ſunt rhodij.

ſis cethim et dodanim. Ab his m

diuiſe ſunt inſule gentium in re/

a ¶ hic per prolepſim. i. preoccupationem: necdum enim lingue diuiſe.

gionibꝰ ſuis: vnūſquiſq3 ſm lin/guam ſua3 ꝛ familias in nationi

a ¶ hec eſt ethiopia.

bus ſuis. Filij autē cham: chus n

a ¶ egyptus. b ¶ libya: vnde fluuiꝰ mauri tanie: phuth ꝛ oīs regio phuthēſis dicitur. c ¶ a quo chananei.

f et meſraim et phuth ꝛ chanaan. o p q

a ¶ a quo ſabei. b ¶ pars ethiopie occiden talis. ¶ getuli in parte remotioris aphrice deſerto adherētes. c ¶ a quo ſabatheni: q̄ nuc aſtabari ſm Hieronymum.

g Filij chꝰ ſaba et euila ꝛ ſabatha r s t

h et regma et ſabathaca. Filij re/

a ¶ arabia. b ¶ ethiopie vltuna regio.

gma: ſaba et dadan. Porro chꝰ v

a ¶ qui princeps ſuꝑbe turris. b ¶ poſt di/luuium. c ¶ vel gigas.

i genuit nemroth. † Ipē cepit eē po x

¶ Nico. de lyra

Diuiſio Hec ſunt gnatiões filio ¶ Ca. X rū noe. Poſtq3 deſcripta eſt ipiꝰ noe generatio: hic deſcribiē ſue generatōis multiplicatio: ꝛ ꝑmo deſcri biē multiplicatio ſue generatiōis: ſcdo electio vniꝰ ꝑtis. xi. ca. Adhuc ꝑmo de/ſcribiē multiplicatio gñatiōis iapheth. ſcdo ipius cham/ ibi: Filij autē cham. tertio ipius ſem/ibi: De ſem quoq3 na/ti ſunt. ¶ Circa ꝑmū poniē multiplica/

†6. di. c. nō tio filiorum noe in generali: ꝛ ptz/ vt de

ẽ. §. ius vo ſcendat ad filios iapheth in ſpeciali. d.

b ¶ Filij iapheth ꝛc. Et ꝑmo agit de multiplicatione filioꝝ iapheth: vt cōtinuet dicta dicendis: q2 in fine precedētis ca. lo

Poſſeſſio iapheth quēdo de filijs noe ſmonē termīauerat in ipō iapheth. ¶ Cō ſiderandū ꝙ ſicut dicit beatus Hieronymꝰ li. de hebrai. q̄ſtio/ni. Filij iapheth poſſederunt in aſia terram ab amano et thau/ro montibus

¶ Nicola. de lyra

ro montibus vſq3 ad tanai fluuiū. In europa vero vſq3 ad gadiram: noīa locis ꝛ gentibus relinquentes: ex qui bus poſtea mutata ſunt plurima: cete/ra permanent in ſe vel in aliquo ſimili vel ꝓpinquo. c ¶ Gomer. a quo no/minati ſunt galathe: ꝛ poſtea gallici vt dicūt aliq̄. d ¶ Et magog. a quo deſcēderūt ſchyte ſm Hiero. e ¶ Et madai. a quo dicti ſūt medi. f ¶ Ia

nan. a quo greci. vñ in hebreo: Gre/ Grecia

cia adhuc noīatur ianan ꝛ greci iones. Ionia

inde quarta lingua eorū dicta eſt ioni/ca: inde etiā ꝛ mare ionicum. g ¶ Et tubal. a quo deſcenderunt hiſpani. h ¶ Et moſoch. a quo cappadoces deſcenderūt: vñ ꝛ apud eos adhuc ma thaca ciuitas noīaē. i ¶ Et thyras. a q̄ noīati ſūt thraces. ¶ Porro filij gomer aſſeneth vel aſſenez ꝛc. Seq̄ē: k ¶ Filij aūt ianan. a quo

dicti ſūt eliçei ꝑmo: ꝛ poſt eolides: vñ Eolides

ꝛ lingua quinta grecoꝝ eolis grece no h

minaē. l ¶ Et tharſis. a quo deſcen Tharſis

derunt cilices: vnde ꝛ ciuitas metro/polis eorum vocata eſt tharſis / vnde natus fuit Paulus apoſtolus/ vt ha/betur in Actibus apoſtoloru3. xxi. ca. Sequiē: m ¶ Ab his diuiſe ſūt in ſule gentiū in regiōibus ſuis ꝛc. Hoc dicitur hic per anticipationem: quia factū fuit poſtea tempore diuiſio/nis linguarū: de qua habeē ca. ſeq̄nti. n ¶ Filij autem cham. Hic conſe/quenter agitur de multiplicatione ge/nerationis ipſius cham/cū dicitur: Fi/

lij aūt cham chus a quo dicti ſunt ethi/ Ethiopes

opes: vnde et in hebreo ethiopia chus nominaē. o ¶ Et meſraim. a quo

egyptij: vnde ꝛ in hebreo egyptus me Egyptus

ſraim diciē. p ¶ Phuth. a quo liby/ Libya

es: qui tamen primo vocati ſunt phu/tei. vnde ibidē ſcilic3 in mauritania eſt fluuius qui vſq3 nunc phuth dicitur. q ¶ Et chanaan. a quo dicti ſūt cha/nanei: q̄ru3 terra poſtea filijs iſrł data eſt. r ¶ Filij aūt chus ſaba. a q̄ di cti ſūt ſabei: hi ꝛ arabes ſūt. s ¶ Eui

la. a q̄ dicti ſnut getuli. t ¶ Et ſaba Sabel

tha. a q̄ ſabatheni. Seq̄ē: v ¶ Por ro. c. g. n. iſte fuit q̄ induxit poſterita/tē noe ad faciēdū ciuitatē ꝛ turri3 ꝯtra dñm: de q̄ diciē ſeq̄nti ca. Ideo diciē. x ¶ Ipē ce. eſ. po. ꝛc. q2 ꝑ potentiā alios ſibi ſubmittebat: ꝛ nolētes ad opus ꝑdictū cōpellebat. ideo ſequitur:

Moralit ¶ Moraliter. Hic nō occurrit mihi moralitas niſi de nem roth qui ſignificat regem/ vel principē ſeu dñm quēcunq3 ma lū/ de cuiꝰ poteſtate diciē: x ¶ Ipē cepit eſ. ꝛc. Et de ipſius malicia ſubdiē.

A a ¶ Robuſtus venator. Alchui. i. hominū oppreſſor ⁊ extinctor / quos al= lexit: vt turrem ↄtra deum ↄſtruerent.
Aſſyria b ¶ Babylon. Eſt ↄfuſio: q2 ibi facta eſt linguaꝝ diuiſio. c ¶ Aſſur. Impe riū aſſyrioꝝ / qđ p̄mū fuit ſub Nino: qui edificauit niniuen: que ꝓpter peni tentiā pulchra appellat. d ¶ At vero meſraim ⁊c. Hiero. Exceptis laabin a qbus libyes poſtea nominati ſunt: q̄ ꝑus phuthei vocabant ⁊ cheſluim: qui
Philiſtijm poſtea philiſtijm dicti ſunt q̄s nos cor= rupte paleſtinos dicimus: cetere ſex gē tes nobis ignote ſunt: quia bello ethio pico ſubuerſe: poſſederūt aūt terram a gaça vſqꝫ ad extremos fines egypti. e ¶ Ludim ⁊ ananim laabin ne= phetuim ⁊c. Hec nomina ignorant: vel quia delete ſunt gentes bello ethio pico / vel quia ignorat que nomīa nūc habeāt. f ¶ De ſem. De hoc nouiſſi me loquit: q2 eius generationē ⁊ gene rationis lineā proſequit. g ¶ Heber Qui tamē quint9 a filio noe ſem. Utrū quia hebrei dicunt ex illo appellati: vl' quia per illū generatio ad abraam trā= ſit. Quid ergo ꝓbabilius ſit hebreos dici tanqꝫ hebereos vel tanqꝫ abraeos merito querit. h ¶ Aſſur. Qui edifi cauit niniuen. i ¶ Natiqꝫ ſunt he ber ⁊c. Heber trāſitor: a quo hebrei: id eſt trāſitores. Ueri hebrei ſunt qui de p̄ſentibus ad futura: de caducis ad manſura trāſeunt. He gentes a fluuio cono poſſederunt omnē regionem que vocatur geria.

¶ Nico. de lyra

B ⁂ ideo ſequit: a ¶ Et erat robu= ſtus venator. i. oppreſſor hominū. b ¶ Coram dn̄o / quia nihil latet ei9 aſpectū. c ¶ Ab hoc exiuit puer. i. verbū cōmune vl' vulgatū. d ¶ Qua ſi nemroth robuſtus ve. ⁊c. quādo enī poſtea videbat aliqs oppreſſor ho
Alter Nemroth minū vocabat alter nemroth / vel ſimi= lis ipſi nemroth. e ¶ Fuit aūt prin cipiū regni eius baby. hoc nomen hic dicit per anticipationē: quia impo= ſitum eſt ꝓpter diuiſionē linguarū ibi factam poſtea. f ¶ Et arach. hec po ſtea vocata eſt ediſſa. g ¶ Et chalan ne / que poſtea verſo nomine a ſeleuco rege dicta eſt ſeleucia. h ¶ De terra
Aſſur illa egreſſus eſt aſſur. Iſtud īterpo nitur hic occaſionaliter ratiōe babylo= nis de qua īmediate factus eſt ſermo. Iſte enī aſſur nō fuit de filijs cham ſed filius ſem / vt dicit infra: et q2 nolebat rebellare cōtra deū cū nemroth in edi ficatione babylonis: ideo fugit de ter= ra ſennaar ad aliā regionē longinquā ꝑus inhabitatā: que ex noīe eius voca
Niniue ta eſt aſſyria. i ¶ Et edificauit nini uen / Edificauit enim ciuitatē q̄ poſtea per longū tempus vocata eſt niniue a nino primo rege aſſyrioꝝ ſm̄ Euſebiū: ⁊ durauit illud regnū per mille. ccxl. an nos. Sequit: k ¶ Hec eſt ciuitas magna. De cuius magnitudine dicit Jone. iij. b. Erat aūt niniue ciuitas ma gna itinere dierum triū. l ¶ At vero meſraim genuit ⁊c. Iſti populi ſunt ignoti / vt dicit Hiero. exceptis laabin qui dicti ſunt libyes: qui p̄mo vocaban tur phuthei a phuth. m ¶ De qbus egreſſi ſunt philiſtijm. Iſti habita= uerūt cū filijs iſrael in terra ꝓmiſſiōis. Dicunt autē

a ¶ aīaꝝ deceptor: q2 cogebat hoīes ignē
a tens in terra: ⁊ erat robuſtus vē a
adorare. a ¶ .i. nō ignorāte vel cōtra dn̄m
nator corā domino. Ab hoc exi b c
uit ꝓuerbiū: quaſi nemroth ro= d
buſtus venator corā dn̄o. Fuit e
a ¶ confuſio.
b aūt p̄ncipiū regni ei9 babylō: et †
a ¶ ediſſa meſopotamie ciuitas. b ¶ niſibi
c ¶ Seleucia a ſeleuco rege aſie nunc dicta
arach ⁊ archath ⁊ chalāne ī ter= f g
a ¶ babylonia: vbi putei bitumīs. b ¶ ſen
ra ſennaar. De t̄ra illā egreſſus h
naar. a ¶ ſm̄ hebreos: q̄uis nin9 filius
beli edificauit, ⁊ niniuen appellauit.
c ē aſſur: ⁊ edificauit niniuē ⁊ pla i
a ¶ que hebraice robooth.
teas ciuitatis ⁊ chalē. Reſen quo
qꝫ iter niniuen ⁊ chale: hec eſt ci k
d uitas magna. At vo meſraim ge l
a ¶ hec eſt libyes: que prius phuth.
e nuit ludim ⁊ anani et laabin †ne
phetuī ⁊ †phetru ſiꝫ ⁊ cheſluī: d q̄ m
b9 egreſſi ſūt philiſtijm ⁊ capturi
a ¶ filius cham.
b ¶ a quo ſidon ciuitas phenicis.
Chanaā aūt gēuit ſidonē p̄mo= n o
a ¶ hos pplos expulit iſrl' de t̄ra ꝓmiſſiōis
gēitū ſuū ētheū ⁊ hiebuſeū ⁊ am
a ¶ Hiero. Hic cōdidit arcas oppidū ↄtra
tripolim in radicibus libani.
morreū gergeſeum eueum ⁊ āra p
a ¶ qui ciuitatē ꝓpinquā predicte nomine
cyn edificauit. b ¶ a quo aradij qui aradiā
inſulam tenuerūt. c ¶ a quo ſamaria.
cheū: cyneum ⁊ aradiū: ſamari= q r
a ¶ a ſyris vl' hebreis antiochia: ſicut apud
veteres emath vocatur.
then ⁊ āmatheū: Et p9 hos diſſe s
minati ſunt populi chananeoꝝ:
Factiqꝫ ſunt termini chanaan t
uenīetibus a ſidone gerarā vſqꝫ
a ¶ he ciuitates note ſunt ſua ſubuerſione.
gaçam / donec ingrediaris ſodō
mam ⁊ gomorram ⁊ adamam et
ſeboim vſqꝫ †leſa. Hi filij cham ī
cognationibus ⁊ linguis ⁊ gene
rationib9 terriſqꝫ ⁊ gentib9 ſuis.
f De ſem quoqꝫ nati ſunt: patre v
a ¶ minoris fratris.
g oīm filioꝝ heber: fratre iapheth x
a ¶ a quo elamite ſcilicꝫ principes perſidis
b ¶ a quo aſſirij
h maiore. Filij ſem: elam ⁊ aſſur ⁊ y z
a ¶ a quo chaldei. b ¶ a quo lidij. c ¶ aſ
ſyrij: quoꝝ metropolis damaſcus.
arphaxat: ⁊ lud et arā. Filij arā a b c d
a ¶ a q̄ t̄ra hus: quā. Lxx. axitidē. i. auſtra
lē dicūt: vn̄ Uir erat ī t̄ra hus noīe iob. hic
cōdidit traconitidē: ⁊ damaſcū. b ¶ a quo
armenij: hi ab euphrate fluuio partē aſie vſ
qꝫ ad indicū oceanū tenent. c ¶ a q̄ arcar=
nanij ſiue acarij. d ¶ a quo meſij: quos.
Lxx. moſoch vocant. i. meones.
hus ⁊ hul ⁊ gether ⁊ †meſ. At vo e f g h
arphaxat genuit ſale: de quo or=
i tus eſt heber. Natiqꝫ ſunt heber i

Dicūt aūt hebrei q̄ phetruſim ⁊ cheſ= luim cōmutabāt adinuicē concubitum C vxoꝝ ſuaꝝ: et ſic īgreſſi ſūt philiſtijm. n ¶ Chanaā autē. Hic deſcribunt generationes chanaan. o ¶ Genu= it ſidonē p̄moge. ſuū / a quo noīa= Sidon ta eſt ciuitas ſidon q̄ eſt ī ꝓuincia phe nicis. p ¶ Et aracheū / qui cōdidit arcas oppidū cōtra tripolim in radici bus libani ſitū. q ¶ Cyneum / q̄ ci= uitatē p̄dicte ꝓpinquā nomīe cyn edi ficauit. r ¶ Aradiū / a quo dicti ſūt Aradiū aradij qui aradiā inſulā poſſederūt an guſto freto a phenicꝫ littore ſeparatā. s ¶ Amatheū / a quo nominata eſt ciuitas emath. t ¶ Factiqꝫ ſūt ter mini ⁊c. He ciuitates ſatis note ſunt et deſcripte inferius in ſcriptura.

v ¶ De ſem quoqꝫ. Hic dſcribit ge nerationes ipſius ſem: ⁊ ponunt vlti= mo: vt continuent dicta dicēdis: q2 in ferius ꝓſequit ſcriptura de eis. dic er go: De ſem q̄qꝫ ⁊c. iſtū p̄mo nomi= nat in ſpeciali: q2 ab ipſo noīati ſūt he brei q̄bus ſcribebat moyſes. vbi autē nr̄a trāſlatio habꝫ heber: hebrei dicūt trāſit9. ¶ Heber enī eſt nomē ꝓpriū Al's†phe= tuſim ⁊ cōmune: q2 ſignat vnum hoīem ſin= gularē de quo iam dictū eſt: ⁊ ſignifi= cat tranſitū. Dicūt enī hebrei q̄ inter iſtos pplos ⁊ alios erat quidā fluui9 quē tranſierūt ad poſſidendū terrā q̄ erat vltra: ideo vocati ſunt filij trāſit9. x ¶ Fratre iapheth maiore: dicit aūt iapheth frater ipſius ſem: q2 ſocia= tus fuit ei ī reuerētia p̄ris. y ¶ Ma iore / hoc refert ad ſem: q2 maior fuit alijs fratribus dignitate / vt predictū eſt. Hebrei aūt dicūt / maioris: ⁊ tunc refert ad iapheth: qui ſm̄ eos fuit pri D mogenitus noe. z ¶ Filij ſem: elā / a quo dicti ſūt elamite. ⁊ ¶ Et aſſur a quo aſſyrij: vt dictū ē. a ¶ Arpha xat / a q̄ chaldei deſcēderūt. b ¶ Et lud / a quo lydij. c ¶ Et arā / a quo dicti ſunt ſyri: vn̄ ⁊ in hebreo ſyria no Syria minata eſt aram: cui9 metropolis eſt damaſc9. d ¶ Filij arā hus / q̄ thra conitidis et damaſci principatum te= nuit: ⁊ inde dicunt aliqui iob fuiſſe na tum ſcilicet de terra hus / vt habetur Job. j. ca. e ¶ Et hul / a quo guari q̄ et armeni. f ¶ Et gether / a quo ethari: qui ⁊ armeni. g ¶ Et mes / Al's†leſa a quo meones. h ¶ At vero ar= phaxat genuit ſale / de quo ortus eſt heber: de quo iam ſupradictū eſt. i ¶ Natiqꝫ ſunt heber duo filij: 1. Pa. 1. b. nomē vni phalech: eo q̄ in die= ſuis diui. ſit ter. Ex hoc dicunt he= brei q̄ heber habuit ſpiritum prophe= tie: quia impoſuit nomen filio ſuo ex diuiſione terre que futura erat.

⁂ Iectan genuit

⁎ malitia ſubditur: d ¶ Quaſi Moralit' nemroth robuſtus venator ho= minum. Naꝫ talis rex princeps aut dominus per machinationes diuer= ſas et violentias rapit bona ſubdito= rum: ſed ſubditur: e ¶ Coram do mino / quia domin9 videt talia ad pu niendum tempore debito grauiſſima pena: ſm̄ quod ſcribitur Sap. vj. a. Potentes potenter tormenta patien Al's†meſa tur. † ¶ Principium regni eius babylon / que cōfuſio interpretatur. tale nāqꝫ regimē caret ordine rōnis ⁊ ſic confuſione repletur.

E

a ¶ diuiſio. ¶ forte in diebus eius facta eſt linguarū diuiſio: per quam ⁊ gentes diuiſe.

filij duo: Nomē vni phâlech: eo ꝙ ī diebus eius diuiſa ſit terra: ⁊ nomē fratris eiꝰ iectan. a
Qui iectan genuit elmodad et ſaleph et aſar
Alˢ † iarā — moth † iare ⁊ aduram ⁊ vçal ⁊ decla ⁊ hebal ⁊
alˢ † iophir — abimahel: ſaba et † ophir et euila et † iobab.
Alˢ † abad — Omnes iſti filij iectan. Et facta ē habitatio
eorū de meſſa pergentibus vſqꝫ ſephar mō tem orientalem. Iſti fi- G
lij ſem ſcḋm cognatiōes
et linguas et regiones
in gentibꝰ ſuis. Hę fa-
milię noe iuxta popu-
los et nationes ſuas.
Ab his diuiſę ſunt gē-
tes ī terra pꝰ diluuiū.

*a ¶ Iectā genuit elmodad et ſaleph ⁊ aſarmoth ⁊c. Iſtoꝝ populoꝝ plurimi ſunt nobis ignoti/ vt dicit Hierony. vel propter longinquitatem terrarū vel propter mutationes populorum ⁊ nominum ex guerris et ſubuerſionibus: vel alijs cauſis ſimilibus: et patet littera ſequens ex predictis.

Additio

¶ In ca. x. vbi dr̄ in poſtilla: Iſtū p̄mo noīat in ſpeciali ⁊c.
¶ Additio. Licet hebrei deſcendāt ab heber filio ſem: nō tamen ab eo dicuntur hebrei: prout largius in additione ſuper Matth. xxj. c. habetur: vide ibi ⁊c.
¶ Replica correctorij cōtra Burgeñ. In ca. x. vbi poſtillator dicit ꝙ ab heber dicuntur hebrei: Burgeñ. ſe opponit dicens: Ergo om̄es deſcēdētes ab heber dicerent hebrei quod falſuꝫ eſt: ideo nō ab heber ſed ab abraam dicunt hebrei: ſed tunc argumentū Burgeñ. eſt cōtra ſe: qꝛ hiſmaelite deſcēdentes ab abraā: ⁊ in cultu vniꝰ dei remanētes dicti ſunt hebrei: alij nō. Ita reſpōdeo ꝙ ⁊ taliter valere poteſt de filijs heber ſicut abrae. Nec iſta ratio ſua cum reſpōſione valet: quia conſtat decem

Replica

ſtat decem tribus hebreos fuiſſe ⁊ eſſe: ⁊ tamē cultū vnius dei defuiſſe/ ⁊ ad idola defluxiſſe: vt patet in libris propheraruꝫ/ Regum: et Paral. Uerius eſt igitur dictum poſtillatoris ſequētis dictum beati Aug. quod Burgeñ. ex debili motiuo ſepe relinquit contra ſuam doctrinā propriā in queſtione preambula: vbi docet ſanctorū reuerentiā ſemper eſſe ſaluandā. Dicit nanqꝫ btūs Augꝰ. xvj. de ciui. dei ca. xj. ꝙ hebrei dicti ſunt ab heber: licꝫ poſſet eſſe ꝙ ab abraā dicant q̄ſi abraei. Et quia btūs Augꝰ. fuit illius opinionis in libro de ꝯſenſu euāgeliſtaꝝ/ retractat tamē in ſecūdo libro retrac. ca. xv. vbi ex intentione ponit ꝓpoſitū: ſimiliter et Ioſephus dicit ab heber dictos hebreos in p̄mo libro antiquitatū.

Glo. ordi.

☞ Erat autē. Augꝰ. Dictum eſt ſuperius ꝙ filij noe vel filioꝝ eius diſtributi ſunt per terras ſcḋm linguas ſuas. Sed hic per recapitulationē poſtea cōmemorat qḋ p̄us erat. Sed obſcuritatē facit: ꝙ eo genere locutionis ita cōtexit: q̄ſi de his narratio que poſtea facta ſunt conſequat. b ¶ Uenite. Timebāt iterum diluuiū: ideo auctore nemroth voluerūt ſibi cōſtruere turrem: in qua diluuium nō timerēt. Stulta ⁊ impia audacia vn̄ ſecuta vindicta/ ⁊ linguarum diuiſio. c ¶ Deſcēdit aūt dominus ⁊c. Quādo ſenſibꝰ humanis ſe cōmodat vel operibus. vnde Exo.
Geñ. 18. c. — iij. b. Uidi afflictionem populi mei et deſcendi liberare eos. Et alibi: Deſcē-
Myſtice — dam ⁊ videbo vtrum clamorem ope-
F — re compleuerint. ¶ Iſid. Myſtice Turris mundi ſuperbia: vel hereticorum dogmata: qui moti ab oriente. i. a vo lumine ⁊ veniētes in ſennaar (qḋ eſt excuſſio dentiū) ſupbiā erigunt dogmatis ꝯtra deum: volētes illicita curioſitate celi altitudinem penetrare: ſed ab vnitate et confeſſione fidei ſegregati diuerſitate erroris q̄ſi diſſonātia lingue ad inuicem ſeparant: quos armat cōtra deum pnicioſa contentio:
☞ diuidit erroris

a Erat autē terra Ca. XI a
a ¶ hebraice lingue
a labij vnius: et ſermonū
eorundem. Cūqꝫ profi- b
a ¶ relicto vero ſole.
ciſcerētur de oriente / inuenerūt c
a ¶ quod eſt fetor vel excuſſio dentiū: quia hereticorū dogmata nō habēt bonū chriſti odorem ſed fetorē: et dentes amiſerat: q̄bus cibos verbi dei molere debuerunt.
campum in terra ſennâar: et ha- d
bitauerunt in eo. Dixitqꝫ alter e
b ad proximum ſuum: Uenite fa- f
ciamus lateres et coquamꝰ eos
igni. Habueruntqꝫ lateres pro
a ¶ Qḋ aq̄s diſſolui n̄ pōt nec aliq̄ re: niſi menſtruo ſanguine poſtq̄ꝫ ſiccatū fuerit.
ſaxis: et bitumē pro cemēto/ ⁊ di
xerūt: † Uenite/ faciamꝰ nobis ci g
a ¶ quam deus non ingreditur.
b ¶ ſuperbiā mundi: vl̄ elationē hereticoꝝ qui figmenta ſua erigunt cōtra deum. vnde merito turris babel: id eſt confuſio dicit.
uitatēm et turrem cuius culmen b
a ¶ vt nō poſſit vltra pertingere diluuium.
b ¶ celebre faciamus.
pertingat † ad celum: et celebre- i
a ¶ diuerſitate erroris.
mus nomē noſtrum anteq̄ꝫ diui- k
a ¶ deſcendere dei eſt humanorū actuum attendere prauitatem.
c damur in vniuerſas terras. De- l
ſcendit autē dn̄s/ vt videret ciui
tatē et turrem quā ędificabant fi- m
lij adam: et dixit: Ecce vnus eſt
populus et vnum labium om-
nibꝰ: Ceperūtqꝫ hoc facere: nec n
deſiſtēt a cogitatiōibus ſuis do-

Nico. de lyra

16. diſ. c. nō eſt. §. ius vo.

*Erat autē terra Ca. XI labij vnius. Poſtq̄ꝫ deſcripta eſt generationis noe multiplicatio. Hic deſcribit vniꝰ ptis electio: ⁊ p̄mo p̄mittit quo ad aliq̄s ſentētia reprobatiōis. ſcḋo addit q̄ꝫtum ad
Diuiſio
Alˢ † vſqꝫ ad — alios gr̄a electiōis/ ibi: He ſunt generatiōes ſem. Reprobati ſunt aūt aliq̄ qꝛ rebellauerūt cōtra dn̄m volētes facere turrē vbi poſſent ſuari cōtra diluuiū: ⁊ h̄ eſt qḋ deſcribit ſic: a ¶ Erat aūt terra labij vniꝰ. i. ideomatꝭ. ſ. hebrei/ qḋ vſqꝫ tunc ſolū fuit int̄ hoīes b ¶ Cūqꝫ pficiſcerent de oriēte. Ab illa eni parte receſſerunt q̄rentes ſibi locū vbi poſſent ſimul manere: qꝛ nemroth volebat eos ſb ſuo dominio tenere. c ¶ Inuenerūt campū. i. terrā planam ⁊ magnā ad hoc aptam. d ¶ In terra ſennaar/ q̄ nunc dicit terra chaldeoꝝ. e ¶ Dixitq̄ꝫ alter ad proximū

Nico. de lyra

ad proximū ſuū. Inducente eni ipſo nemroth ꝯſenſerunt in hoc facto. f ¶ Uenite faciamꝰ lateres/ qꝛ illa terra cāpeſtris eſt nō habēs lapidicinas. g ¶ Uenite faciamꝰ nobis ⁊c. vtrūqꝫ eni facere inceperūt vt turris eſſet in medio ciuitatis tanq̄ꝫ eius fortalitiū. h ¶ Cuiꝰ culmē ptin. ad celum. i. ſit ita altū ꝙ nō poſſit illuc attingere diluuiū. i ¶ Et celebremꝰ nomen nr̄m. ⁊ ſic videt ꝙ nō ſolum moti ſunt ad edificandū timore diluuij: ſed etiā ex ſupbia. k ¶ Anteq̄ꝫ diuidamur ⁊c. In hebreo dicit: Et nō diſpgamur ſup faciē vniuerſe terre. i. ne diluuiū ſuperueniēs diſpergat cadauera nr̄a ſuper faciē terre: ſicut fecit de preceſſoribus nr̄is. l ¶ Deſcēdit autē dn̄s. Hoc aūt dicit nō ꝙ indigeat deſcenſu ad videndū ea que fiūt in terra/ Nota
cum oīa pateant oculis eius: ſed vt per hoc inſtruant iudices hominū ne ꝓcedant ad ſententiandū donec cauſaꝫ examinauerint diligēter. H
m ¶ Filij adā: id eſt imitatores eiꝰ: qꝛ ſicut ille rebellauerat deo in trāſgreſſione p̄cepti: ſic ⁊ iſti in edificatiōe turris. n ¶ Ceperuntqꝫ hoc facere nec deſiſtēt: niſi prohibeantur virtute ſuperiori.
* Uenite igit
Moralit — Moraliter. a ¶ Erat autem terra labij vnius. Per terrā homo intelligit qui formatꝰ fuit de terra Geñ. ij. d. Eſt aūt homo labij vnius quādo ſimiliter loquit de ꝓximo in preſentia ⁊ abſentia eiuſ ⁊ lingue diuerſe qn̄ bona loquit in p̄ſentia ꝓximi ⁊ mala ipſo abſente. Et de tali dr̄ Ecci. xxviij. b. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus: multos eni turbauit pacem habētes. Poſſunt etiā per labia ſenſus exteriores hominis intelligi: eo ꝙ enunciāt aliquo modo diſpoſitiōes animi. Ecci. xix. d. Ab occurſu faciei cognoſcit ſenſatꝰ. In facie vero ſunt oēs ſenſus: igit terra eſt labij vnius qn̄ ſenſus exteriores hoīs componunt ad vnitatē recte rationis. b ¶ Cunqꝫ pficiſcerent de oriēte hoc faciūt exteriores ſenſus qn̄ recedūt a lumine rōnis recte attracti delectabilibꝰ et tūc mutuo ſe hortant ad faciēdū turrē ſupbie cōtra deū: ⁊ ad hoc trahūtur ſenſus interiores animi per conſenſum: ſed deus cōfundit labiū eoꝝ. ſ. puniendo pena
* niendo pena

Ʀ diuidit erroꝛis repentina ꝯfuſio. Nos
A damnat trinitas ⁊ diſpergit: in quam
offenderunt. vnde: Venite igitur deſcē
damus ⁊ confundamus ibi linguā eoꝝ
varietate.ſ.erroꝝ vel ſciſmatum: qn̄ fa
cta eſt linguarū diuiſio. In ſola domo
heber priſtina lingua remanſit: ſicut in
ſola eccl'ia q̄ domus chriſti vnitas cōfeſ
ſiōis ⁊ fidei. a ¶ Venite igiẗ deſcē
damus. Ad angelos dixiſſe itelligiẗ.
ȝ.i.c. Vel ſm̄ illud: Faciamus hoīez ad ima/
Ibi.d. ginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Nā ſingula
ri numero ſubiunctū eſt: et diuiſit eos
⁊c. ſicut ibi: Fecit deus hoīem ad ima/
ginē ⁊ ſimilitudinem ſuam. Grego. in
Moꝛaliẗ Moꝛa.lib.ij. Venite ⁊c. diciẗ his qui
deo adherent. Venite quia a diuina cō
templatione nunꝙ̄ decreſcere/ſed ſem/
per accreſcere: et nunꝙ̄ coꝛde recedere
ſtabili motu eſt ſemper venire. Aſcen/
dunt angeli creatoꝛē conſpiciendo: de/
ſcendunt creaturam illicite ſe erigentez
examine diſtrictionis pꝛemendo. Dice
re ergo deſcendamus ⁊ confundamus
linguam eoꝝ: eſt in ſemetipſo quod re
cte agatur oſtendere: et per vim inter/
ne viſionis eoꝛum mentibus exhibēda
iudicia: occultis motibus inſpirare.
Hiſto. b ¶ Diuiſit eos. Alchu. In hac di/
uiſione linguarum nihil nouum fecit
deus: ſed dicendi modos ⁊ foꝛmas lo/
quelarū diuerſis gentibus diuiſit. Un
de eaſdem ſyllabas ⁊ eiuſdem poteſta/
tis litteras aliter coniunctas in diuer/
ſis linguis inuenimus: ⁊ ſepe eadem
noīa vel verba aliud ſignificātia: vbi
dicitur Pſ̄. ij. b. In virga ferrea: in
greco habetur enraddo ſidera: igitur
in latino ſidera non ferrea ſignificat vt
in greco ſed aſtra. c ¶ Sem centuz
Queſtio erat annoꝝ. Beda. Magna que/
de etate ſtio nobis naſcitur ſm̄ litteram: quomo
Sem do ſem biennio poſt diluuium centum
eſſe annoꝛum dicatur: cum ſupꝛa quin/
B genteſimo anno noe natus aſſeratur:
⁊ ſexcenteſimo anno eiuſdem noe dilu/
uiū veniſſe legatur. Ut ergo numerus
tempoꝝ ſibimetpiſi nō repugnet/intel
ligendū eſt: aut noe duos pluſꝙ̄ quin/
gentos annos habuiſſe quando natus
eſt ſem: aut duos minus ad ſexcentos
annos quādo venit diluuium: aut ſem
habuiſſe centum ⁊ duos annos qn̄ na/
tus eſt arphaxat. Solet enim ſic loqui
ſcriptura nonnunꝙ̄: vt et ſi modicum
ſuperſit vel deſit: plenarium tamen nu/
merū ⁊ perfectum in computo ſonet: vi
detur autē veriſimile vt mea fert ſuſpi/
tio: ꝙ cum natus eſſet ſem duos ſuper
quingentos annos habuiſſe noe: Ne/
ꝗ̄ falſum dixit ſcriptura: quia quingen
tos annos habuit: etiaz ſi quingentos
⁊ duos annos habuerit: quia nimiruz
minoꝛ numerus intra maioꝛem cōtine/
tur: foꝛte aūt ſancte ſcriptoꝛ hiſtoꝛie dili
gentius hoc loco curauit explicare: di/
cendo ſem biennio poſt diluuiū centū
fuiſſe annoꝛum: quia ſe meminit annū
natiuitatis eius quaſi negligentius an
notaſſe. Nuſꝙ̄ in tota hac ſerie gene/
rationum addidit moꝛtuus eſt/ſicut in
etate que preceſſit diluuiū: quia nemo
erat in tota hac complexione naſcētiū:
de quo ex ceteris excepto dici poſſet ſi/
cut ibi de enoch. Ambulauitꝙ̄ cum do
mino ⁊ nō apparuit: qꝛ tulit euz deus.
d ¶ Thare ge.a. Aug⁹. Non ſimul
ſed ſuis tempoꝛibus ex quo gignere ce
☞ pit: nec

a ¶ trinitas in pſonis/vt ibi: faciam⁹ h.⁊c.
a nec eas opere compleant. Ve a
nite igitur deſcendamus et con
fundamus ibi linguam eoꝛum:
a ¶ intelligat. b ¶ ſolitam.
vt non audiat vnuſquiſꝙ̄ vocē b
b pximi ſui. Atꝙ̄ ita diuiſit eos c
a ¶ vnitas deitatis: ſicut ibi: Fecit de⁹ ho/
minē ad imaginē ⁊ ſimilitudinem ſuam.
dominus ex illo loco in vniuer/
ſas terras: ⁊ ceſſauerunt edifica d
a ¶ turrem ſuperbie.
re ciuitatem. Et idcirco vocatū
eſt nomen eius babel: quia ibi
cōfuſum eſt labium vniuerſe ter
re. Et inde diſperſit eos domin⁹
ſuper faciem cunctarum regio/
num. He generationes ſem.
c Sem centū erat annoꝝ quādo e
genuit arphaxat/biennio poſt
diluuiuz. Vixitꝙ̄ ſem poſtꝙ̄ ge
nuit arphaxat q̄ngentis annis:
⁊ genuit filios et filias. Poꝛro
arphaxat vixit trigintaquinꝙ̄
annis et genuit ſale. Vixitꝙ̄ ar/
phaxat poſtꝙ̄ genuit ſale trecē/
tis tribus annis: et genuit fili/
os ⁊ filias. Sale quoꝙ̄ vixit tri
ginta annis ⁊ genuit heber. Vi/
xitꝙ̄ ſale poſtꝙ̄ genuit heber q̄/
dringentis tribus annis: et ge/
nuit filios et filias. Vixit autem
heber trigintaquattuoꝛ annis:
et genuit phalech. Et vixit he/
ber poſtꝙ̄ genuit phalech qua/
dringentis triginta annis: et ge
nuit filios et filias. Vixit quoꝙ̄
phalech trigita annis: ⁊ genuit
reu. Vixitꝙ̄ phalech poſtꝙ̄ ge/
nuit reu ducētis nouem annis:
et genuit filios et filias. Vixit
autem reu trigintaduobus an/
nis: et genuit ſaruch. Vixit quo
ꝙ̄ reu poſtꝙ̄ gēuit ſaruch ducē
tis ſeptem annis: ⁊ genuit filios
et filias. Vixit vo ſaruch trigin/
ta annis: ⁊ genuit nachoꝛ. Vixit
ꝙ̄ ſaruch poſtꝙ̄ genuit nachoꝛ
ducentis annis/et genuit filios
et filias. Vixit aūt nachoꝛ vigin
tinouem annis: et genuit thare.
Vixitꝙ̄ nachoꝛ poſtꝙ̄ genuit
thare centū decem ⁊ nouem an/
nis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. † Vi f
xitꝙ̄ thare ſeptuaginta annis: et
genuit abꝛam ⁊ nachoꝛ ⁊ aram.
He ſunt aūt generationes tha/
d re. Thare genuit abꝛā ⁊ nachoꝛ

☞ a ¶ Venite igiẗ ⁊c. Verba iſta C
in plurali poſita ſūt vba dei ad ange/
los qui ſūt executoꝛes diuine iuſticie.
b ¶ Ut nō audiat vnuſqſꝙ̄ vocē
pximi ſui.i. nō intelligat: bene enim
audiebāt ſonos verboꝝ/ſed nō intelli/
gebāt ſignificata eoꝝ. c ¶ Atꝙ̄ ita
diuiſit eos dn̄s ⁊c. Illos qui erant
vnius idiomatis ad vnā terram: alios
vnius idiomatis ad aliā. d ¶ Et ceſ
ſauerūt edificare. Quia quādo vn⁹
petebat lapides alter poꝛtabat ſibi ce/
mentum: vel aliquid ſimile: ⁊ ſic crede
bat vnus ſe derideri ab alio: ꝓpter qđ
mota eſt inter eos rixa et ꝯtentio: ⁊ ſic
opoꝛtuit ꝙ ceſſarent ab edificando: et
idcirco vocatū eſt nomē eius babel.i.
confuſio: vel ſm̄ ꝓprietatē hebꝛaici ſer
monis.i.mixtio: quia hoīes ad inuicē
mixti non intelligebant ſe mutuo pꝛo/
pter mltitudinē idiomatū. e ¶ Sem
centum erat annoꝛum quando
genuit arpha. ⁊c. Hic cōſequenter
ponitur vnius partis electio.ſ. gene/
rationis ipſius ſem: ⁊ non omnis: ſed
vnius de qua in fine pꝛoſequitur: ⁊ le
gatur littera ſicut iacet: hoc excepto ꝙ
duo ſunt hic notanda. Unum eſt ꝙ in Nota
deſcriptione huius generationis dicū
tur aliqui vixiſſe quingentis vel qua/
dringentis annis poſt diluuium. Ex
quo patet ꝙ illud quod ſupꝛa dictū eſt
vi.ca. Eruntꝙ̄ dies illius centum vi/
ginti annoꝛum: nō fuit terminus vite
humane poſt diluuium vt credunt ali/
qui/ſed fuit terminus vſꝙ̄ ad inunda/
tionem diluuij: infra quē poterant pe/
nitere. ¶ Scđm hic notandū eſt ꝙ de Nota
ſcripta vita cuiuſlibet iſtius generatio
nis: nō dꝛ hic in fine: ⁊ moꝛtuus eſt: ſi/
cut ſupꝛa dictū eſt deſcribēdo generati
onē ipi⁹ ſeth añ diluuiū. Cui⁹ ratio eſt:
qꝛ in illa generatione vnus ſcilꝫ enoch
fuit ſublatus de medio hoīm/non per D
moꝛtem: ſed quia tranſlatus eſt in pa/
radiſum: vt ſupꝛa dictū eſt: hic aūt nul
lus eſt excipiendus a moꝛte per talem
modum: ⁊ ideo non diciẗ in fine alicu/
ius: ⁊ moꝛtuus eſt: quia hec eſt lex cō/
munis ⁊ certa de omnibus. f ¶ Vi/
xitꝙ̄ thare ſeptuaginta ānis ⁊c.
Ex hoc dicūt aliqui doctoꝛes catholici
et hebꝛei ꝙ abꝛam fuit pꝛimogenitus An abꝛā
thare/⁊ aram vltimus. Sed ꝯtra hoc ſenioꝛ ꝙ̄
arguiẗ: qꝛ ſm̄ ipos ⁊ omēs alios expo thare
ſitoꝛes ſara vxoꝛ abꝛam fuit filia arā.
de ipſa vero ſcribitur ī.xvij.ca.e. Pu
taſne centenario naſcetur filius ⁊ ſara
nonagenaria pariet: Ex quo ptꝫ ꝙ ſa/
ra erat iunioꝛ abꝛaz decem annis tm̄.
Si igiẗ aram fuit iunioꝛ ipo abꝛam: ſe
quiẗ ꝙ nō habebat decē annos qn̄ ge/
nuit ſaram: immo nec octo qꝛ inter na/
tiuitatē abꝛe ⁊ aram fuerūt pluſꝙ̄ duo
☞ anni quod vi
☞ niendo pena gehenne vbi nullus Moꝛaliẗ
eſt oꝛdo ⁊ ꝑ ꝯſequens ibi eſt extrema
ꝯfuſio. ¶ Allegoꝛice. Per terrā itel Allego.
ligiẗ militans eccl'ia. per labiū vo pre/
dicatio ⁊ doctrina. Iſtud aūt labiū ab
eccl'ie pncipio fuit vnū p̄dicando ⁊ do/
cendo vnū deū: vnā fidē: vnum baptiſ
ma ſicut dꝛ Eph.iiij.a. ſed ī receſſu ali/
quoꝝ ab oꝛiente.i. a chriſto de quo di/
citur Zach.vj.c. Ecce vir oꝛiēs nomē
eius. Turris ſupbie fabꝛicata eſt ex q̄
ſecuta eſt diuiſio linguarū ꝑ doctrinā ⁊ 1. Pa.1.b.
pꝛedicationem hereſum diuerſarum. Ioſ. 24.a

G pit: nec attendendus eſt in his ordo natiuitatis: ſed ſignifica/
E tio future dignitatis: in qua excellit abrã. a ¶ In hur chal
deo. Hiero. In hebreo in hur ceſim.i.in igne chaldeo☞: hic
Abrã igne fabulant̄ hebrei/ ꝙ abram in ignem ſit miſſus: q: ignem nolu
adorare no it adorare/ quē chaldei colunt: ꝛ dei auxilio liberatus de ido/
luit latrie igne effugerit. Unde ad eum di/
citur: Ego ſum qui eduxi te de hur chal
deorū. b ¶ Aram patris melche.
Hiſtorice Hiero. Idem pater vtriuſ ꝙ aram fili
us thare frater abre ꝛ nachor duas fi/
lias genuit melchā et ſarai cognomēto
35.q.i.c.i ieſcham. Melcham duxit nachor: ꝛ ſa
et eadez.c. rai abram. nondū enim inter patruos
cum igit.§. ꝛ neptes nuptie fuerant prohibite que
hac itaꝙ in pncipio etiā inter fratres et ſorores
ſunt celebrate. c ¶ Tulit itaꝙ tha/
re abram ꝛc. Aug⁹. Uſ ꝙ facti ſunt
dies thare.cc.v. anni: ꝛ mortuus eſt in
aran/ prius dicit̄ ꝙ cū eſſet thare.lxx.
annoꝝ genuit abram: ꝛ poſtea cū om/
32.q.4.c. nibus ſuis manſit in charran: ꝛ mortu
recurrat.§. us eſt. Et dictū ē abre vt exiret de char/
his itaꝙ ran: ꝛ exiuit cum eſſet.lxxv. annorum.
Sed per recapitulationē oſtendit viuo
patre dominū pcepiſſe et abraẽ de char
ran exiſſe cum eſſet.lxxv.annoꝝ: et pa/
ter.c.lxv. Sic dies vite eius.cc.v.anni
fuerunt. Ut ideo ſcriptū ſit: Fuerūt an
ni vite thare.cc.v. anni in charrā: quia
ibi impleuit annos totius vite. Solui
tur ergo queſtio p recapitulationē que
inſolubilis eſt: ſi poſt mortē thare dice/
rem⁹ dnm̄ dixiſſe abre vt exiret de ter/
ra: quia nō erat.lxxv. annoꝝ: cū pater
iam mortuus eſſet: qui eū anno etatis
lxx. ge. vt poſt mortem patris eſſet. c.
lxxv.annoꝝ: ſi omēs anni patris.ccv. fuerunt. Sed quia qui
damvolunt annos abre cōputari ex quo liberatus eſt de igne
chaldeoꝝ ſm hebreorū traditionē: poteſt dici q: ſcriptura que
ait: cū eſſet thare annoꝝ.lxx.genuit abram ꝛ nachor ꝛ aram:
nō intelligi voluit ꝙ.lxx. anno tres genuerit: ſed quādo gene
rare cepit/ memorauit: fieri aūt poteſt vt poſteriorē abram ge
nuerit: ſed priuilegio dignitatis prior nominatus ſit: ſicut fa
G ctū eſt ibi: Jacob dilexi: eſau aūt odio habui: ꝛ ī paralipomeō
Ro.9.c. Judas ordine quartus/ prior nominat⁹ eſt: a quo iudei dicti
i.Pa.5.a. propter regiam tribum.

(Text)

et arā. Porro arā genuit loth.
a ¶ ab igne conſumptus: vt aiunt hebrei: quem adorare noluit.
Mortuuſꝙ eſt arā añ thare pa/ a
trem ſuū in terra natiuitatis ſue
a i hur chaldeoꝝ†. Duxerūt au/ b
tem abraz ꝛ nachor vxores. No
men vxoris abram/ ſarai: Et no
men vxoris nachor/ melcha filia
b arā patris melche ꝛ patris ieſche. d
†Erat aūt ſarai ſterilis nec habe
c bat liberos. Tulit itaꝙ thare a/ c
bram filiū ſuū ꝛ loth filiū arā fili
um filij ſui: ꝛ ſarai nurū ſuā/ vxo
rem abrā filij ſui: ꝛ eduxit eos de
hur chaldeoꝝ vt irent in terram e
¶ vel charran.
chanaan. Ueneruntꝙ vſꝙ aran:
et habitauerūt ibi. Et facti ſunt
dies thare ducentorū quinꝙ an
norum: ꝛ mortuus eſt in aran.

(Nicolaus de Lyra)

ſto: ſicut ſupra dictū eſt de ſem filio noe.vi.ca. ꝙ ponit̄ alijs G
propter dignitatē nō propter pmogeniturā. Item licꝫ abram Abram
nō fuerit in textu vocat⁹ abraam vſꝙ ad.xvij.ca. in quo deſcri Abraã
bitur mutatio nois ipſius: tamē in hoc opere frequēter nomi/
nat̄ abraam ante illū locum: quia eſt nomē magis vſitatum ꝛ
ſcribenti vel dictanti citius occurrit:
nec eſt vis de illo cum per hoc ſenten/
tia non mutetur. a ¶ Mortuuſꝙ
eſt aram añ patrem ſuū ꝛc. Hoc
dupliciē exponit̄/ vno mō ſic: Añ pa/
trem ſuū.i. ipſo vidente et pcurante.
Dicunt enim hebrei ꝙ thare idolatra
exiſtens accuſauit abram filiū ſuū ipſi
nemroth: eo ꝙ nolebat ignem colere
ſicut faciebant chaldei de pcepto nem
roth: ꝑpter qđ abram de pcepto nem
roth piectus eſt in ignem. Aram aūt
frater eius aſſiſtens dicebat in corde
ſuo: ſi vicerit abram illeſus ab igne ſe/
quar eius fidem: ſinautē colam ignē
ſicut alij: cum igit̄ abram virtute diui/
na liberaret̄ illeſus ab igne: ꝛ quere/
retur ab aram de eius cultu: reſpōdit
ſe velle ſequi abram: tūc pioiectus eſt
in ignem ꝛ ibi mortuus eſt: qm̄ nō fu/
it tante fidei ſicut abram/ vt ptꝫ ex pre
dictis: nec tanta bona futura erāt per
ipm: ꝛ ſic cōſequēter exponit̄ qđ ſequi
tur. b ¶ In hur chaldeorum.i. in
igne vel incendio chaldeorū: ſed iſta
expoſitio nō videt̄ rōnabilis: quia po
ſtea ſubdit̄. c ¶ Tulit itaꝙ thare
abrā fi.ſuū ꝛ loth fi.aram ꝛc. Et
eduxit eos de hur chal. nō aūt edu
xit eos de incēdio: maxime cū ſm iſtā
expoſitionē dictū ſit ꝙ per eius accuſa
tionem filij eius piecti ſint intra ignem: ꝛ ideo melius videt̄
dicendū ꝙ hur ſit hic nomē terre vel ville in qua manebant: Aug
ita ꝙ hur nomē cōmune eſt ꝛ ꝑpriū put ſignificat villā deter
minatā vl̄ ignem: ꝛ hoc idē dicit quidā doctor hebreus auten
ticus noie manahen. ꝛ ideo alio mō exponit̄. Añ thare patrē
ſuum.i. ipſo adhuc viuēte: quia alij filij thare poſt patrē mor/
tui ſunt. b ¶ Patris melche ꝛ patris ieſche. aram enim
de cuius morte dictū eſt genuit iſtas duas filias: ꝛ ipſa ieſcha b
fuit binomia: quia vocata fuit alio nomine ſarai. Sequitur:
e ¶ Ut irent in terram chanaan/ hec fuit intentio eorum
in receſſu de chaldea: ſed occaſione habita remanſerunt in lo/
co intermedio ſcilicet in aram vbi mortuus eſt thare. In acti/
bus vero apoſtolorū vocatur charrā ꝛ hoc eſt: quia prima lit/
tera eſt heth: pro qua in greco ponitur chi littera: ꝛ in latino
due littere: ſcꝫ.c.h. Lucas aūt ſcripſit actus apoſtoloꝝ in gre/
co. Notandū etiā ꝙ abram accepit vxorem filiam fratris ſui:
quia tunc tēpis talis gradus nō erat ꝓhibitus.

G Egredere de ter

Nico.de lyra

✱ anni/ quod videt̄ incōueniens: maxime illo tēpore in quo
incipiebāt generare: quādo erāt ſexaginta annoꝝ vel ſeptua/
ginta: ꝛ ideo melius videtur dicendū ꝙ abram fuit vltimo na
tus de tribus filijs thare: tamē nominat̄ pmo ꝑpter eius di/
gnitatē: ꝛ quia ponēdus erat caput ꝛ ſtipes generationis ſe/
quētis: ꝛ quia primo facta eſt ei repromiſſio expreſſa de chri/
ſto: ſicut

Additio

¶ In ca.xi. vbi dicit̄ in poſtilla: Hoc dupliciter exponitur
Uno modo ſic: Ante patrem ſuum ꝛc.
¶ Additio.j. Quis ea que dicuntur ab hebreis de morte
aram fabuloſa videant̄/ cum non habeant fundamentū in lit/
Abrã libe/ tera: tamen ꝙ abram fuiſſet diuina virtute liberatus ab igne
rat⁹ ab igne vel ab aliquo magno periculo in chaldea ſeu in hur chaldeo/
rum aliquod videtur habere fundamentū in littera. dicit̄ enī
infra.xv.ca. Ego ſum dñs qui eduxi te de hur chaldeorū: que
quidem verba ſonant aliquā liberationē diuinitus factā: eo
modo q̄ dr̄ Exo.xx.a. Ego ſum dñs de⁹ tu⁹ q̄ eduxi te de terra
egypti. Nec obſtat quod hic legitur: Tulitꝙ thare filiū ſuū
abram ꝛ loth filium aram: ꝛ eduxit eos de hur chaldeorū: q:
vbi nos habemus: et eduxit eos: veritas hebraica habet. Et
egreſſi ſunt cū eo de hur chaldeoꝝ/ cōcordat cum hoc glo. que
habet̄ infra.xij.ca. ſuper illud verbū.lxxv. annorū erat abram
cum egrederet̄ de aram ſic dicens: Uera eſt igitur hebreorū
traditio ꝙ egreſſus ſit thare cum filijs ſuis de igne chaldeoꝝ
ꝛ ꝙ abram vallatus babylonio incendio: quia illorum idolū
ſcꝫ ignem ſiue incendium illud adorare nolebat liberatus ſit
auxilio dei: hec in glo. et eſt Hiero. Narrat etiā Ra. Moy.
in lib. de directiōe perplexorum/ parte tertia/ ꝙ in quodam li
bro de agricultura egyptiaca.ſ. idolorū continet̄ ꝙ quidā vir
nomine abram

Additio

nomine abram diſceptabat publice cum idolorū cultoribus:
aſſerens ꝙ nō erat ignis colendus vt deus: ꝛ ꝙ rex timens
ne populū auerteret ab illa cultura/ incarcerauit eum ꝛ ſpolia
tum de terra ſua eiecit/ que quidē hiſtorialia etſi ab infideli/
bus tradant̄: quia tamē in fauorē fidei ſonāt nō ſunt repellē/
da. habet̄ enī ex hoc ꝙ abram fuit tam ardēs in cōfeſſione fi/
dei ꝙ etiā publice ꝛ corā tyranno rege idolatras cōfutabat: et
cum hoc ꝙ deus ipm̄ de manu tyranni liberauit.
¶ In eodem caplo.xi. vbi dicitur in poſtilla: Notandum
etiam ꝙ abram.
¶ Additio.ij. In lege veteri nunꝙ fuit prohibitum ꝙ ho/
mo acciperet in vxorem filiā fratris ſui: ſeu filiā ſororis ſue: p
ut patet Leuit.xviij.b. vbi oēs in matrimonio ꝓhibiti expri
munt̄ inter quos predictus gradus nō cōnumerat̄. Nulla te
admiratio teneat lectoꝝ digniſſime ſi excellentiſſimus doctor
magiſter Matthias correctoꝝ Burgeñ. iſtis duab⁹ additio/
nibus non reſpōdet nec replicat ad illas: ſicut nec ad multas
alias inferius adductas: quoniā pdictus doctor nō intēdit re
plicare niſi ad illas que ſunt ꝯtra poſtillatorē q̄ vident̄ facere
difficultatē cōtra dicta poſtillatoris: alias aūt aut tanꝙ addi
tiones aut tanꝙ idignas rñſione dimittit: vt pōt intelligi ex
dictis eiuſdē inferi⁹ in correctorio corruptorij ca.xi. Exod.

a ¶ Egredere de terra ⁊c. Aug⁹. Conſideranda eſt narratio Stephani de hac re: cui magis harum expoſitionū nō repugnet: ⁊ illud quidē contigit / vt nō ſicut videť narrari in Geñ. poſt mortem thare locutus ſit deus abre vt exiret de terra ⁊ de cognatione ſua. Sed cū eſſet in meſopotamia: priuſq̃ habitaret in charra / iā egreſſus de terra chaldeorū: vt in illo itinere intelligať ei locutus deus. Sed qꝛ ſtephanus poſtea ſic narrat: tunc abrā egreſſus de terra chaldeorū habitauit in charra: ⁊ inde poſtq̃ mortuus eſt pater eius collocauit eū in terra hac: nō paruas affert anguſtias huic expoſitioni que fit ꝑ recapitulationē. Videť enī habuiſſe imperiū dñi qui ei locut⁹ fuerat in itinere meſopotamie egreſſo de terra chaldeoꝝ et eunti in aran: ⁊ poſt mortem patris ſui impleſſe / cū dicit: habitauit ī charra: ⁊ inde poſtq̃ mortu⁹ eſt pater ei⁹ collocauit eū in terra hac. Ac ꝑ hoc manet queſtio ſi. lxxv. annorū fuit qñ egreſſus eſt de charra. Quō poſſit hoc eſſe verū: niſi forte ꝙ ait ſtephanus: tunc egreſſus abrā de terra chaldeoꝝ habitauit ī charra: ſic accipiať tūc egreſſus eſt poſtq̃ locutus eſt dñs: iā enī erat in meſopotamia (ſicut ſupradictū eſt) qñ audiuit illud a dño. Sed ꝑ regulā recapitulationis cōtexere voluit ſtephanus ⁊ ſimul dicere vnde egreſſus: ⁊ vbi habitauit / cū ait: Tūc abrā egreſſus eſt de terra chaldeoꝝ / ⁊ habitauit in charra. In medio aūt. i. inter egreſſum de terra chaldeoꝝ ⁊ habitationē in charra / locut⁹ eſt ei de⁹. Quō vero adiūgit ſtephan⁹: et inde poſtq̃ mortuus eſt pater ei⁹ / collocauit eū de⁹ in terra hac. Notandū qꝛ nō dixit: ⁊ poſtq̃ mortu⁹ eſt pater ei⁹ egreſſus eſt de charra: ſed inde collocauit eū deus in terra hac: vt poſt habitationē in charra collocaretur in terra chanaan: nō poſt mortē patris egreſſus / ſed collocat⁹ in terra chanaan. Ut ſit ordo verboꝝ / habitauit in charra: ⁊ inde collocauit eū in terra hac poſtq̃ mortu⁹ eſt pater eius: tunc. ſ. locatus eſt qñ illic nepotē ſuſcepit: cuius omē ſemē fuerat regnaturū: ex ꝓmiſſo dei hereditate donata: ex ipo enī natuſ eſt hiſmael de agar: ⁊ alij de cethura: ⁊ ex iſaac eſau / ad quos nō ꝑtinet hereditas. Ex iacob aūt filio iſaac q̃tquot nati ſunt. i. vniuerſum ſemen eius ad illā hereditatē ꝑtinuit. Sic igiť locatus eſt in terra illa abrā: qñ ibi vixit vſq; ad natiuitatē iacob. ¶ Stra. Notādū ꝙ iam egreſſus fuerat de terra ſua: ſed tūc egreſſus fuerat corpe nō mente ⁊ volūtate. habebat enī animū forſitan reuertendi / qñ dictū eſt ei: Egredere ⁊c. ¶ Iſid. Reliquit terraꝫ chriſt⁹ cognationē iudeoꝝ / ⁊ magnificatus eſt in pplis gētiū. Nobis quoq; exeundū eſt de terra noſtra. i. de facultatibus: ⁊ opibus terrenis: ⁊ cognatione. i. conuerſatione vitioꝝ que nobis a natiuitate cohercētia: quaſi affinitate cōſanguinitatis ſunt ꝯiuncta / ⁊ de domo patris. i. de memoria mūdi: vt ei renunciantes poſſimus cū pplo dei dilatari: ⁊ in terrā ꝓmiſſionis celeſtis cū tps venerit introduci. b ¶ Faciamq; te in gen. ⁊c. Iſid. Duo ꝓmittunť abre: ꝙ ſcꝫ terram chanaan ſemē eius poſſidebit / cū diciť: ⁊ veni in terrā quā mō. ti. Aliud aūt longe preſtantius nō de carnali: ſed de ſpūali ſemine quo pater futurus eſt: nō tm̄ gētis iudaice: ſed oīm gentiū fidē ſequentiū ſuā: qđ ita ꝓmittiť: et bñdicenť in te oēs gētes terre.

B (margin)

Myſtice (margin)

Septuaginta

¶ Aug⁹. viuēte pře. ¶ pater.
Dixit aūt do- ¶ Ca. XII a
a ¶ chriſtum.
minus ad abram: Egre b
a ¶ terreno homie. b ¶ iudaica. ¶ vitioꝝ.
dere de terra tua: ⁊ de cognatōe †
a ¶ diaboli. ¶ Obliuiſcere pplm et domū
tua: ⁊ de domo patris tui: ⁊ ve §
qris tui Paſal. xliiij. c. a ¶ gentium.
b ¶ per apoſtolos noticiā tui dando.
ni in terram quā monſtrauero ti
a ¶ pma bñdictio tpaľ altitudinis. b ¶ po
pul⁹ quē nō ꝯgnoui ſuiuit mihi. pſ. xvij. g.
b bi † Faciāq; te in gentē magnam e
et benedicam tibi: et magnifica f g
bo nomen tuū: eriſq; benedict⁹: h
† Benedicam benedicentibus ti

¶ Nico. de lyra

Diuiſio (margin)

Dixit aūt dñs ad abrā ⁊c. Poſtq̃ moyſes dſcripſit multiplicationem humani generis: et diſtinctionē fidelium ab infidelibus per duos ſtipites primos ſcilicet adam ⁊ noe: hic conſequenter facit hoc idem per tertium ſtipitem ſcilicet per abram: et currit iſta deſcriptio per tres partes. primo per abram. ſecundo per iſaac. ca. xxv. tertio per iacob. ca. xxviij. ¶ Circa primum deſcribitur quomodo abram proceſſit de imperfecto ad perfectum: ⁊ ideo primo oſtēditur quomodo ſe habuit vt incipiens. ſecūdo quomodo vt proficiens. c. xvij. tertio quomodo vt perfectus ca. xxij. ¶ Circa primū ſic proceditur: quia primo oſtēditur qualiter ſe habuit circa deum. ſecūdo qualiter circa proximū. xiij. ca. tertio qualiter circa ſeipſum ca. xv. ¶ Circa primū tria oſtenduntur: primū eſt ipſius abre obedientia ad deū ſiue ſubiectio. ſecundū ipſi⁹ deuotio / ibi: Apparuitq; dñs abraꝫ. tertio ſue fidei probatio / ibi: Facta eſt aūt

ibi: Facta eſt autem fames. Primū auteꝫ deſcribitur per hoc ꝙ abram obediuit deo prompte dimittēdo terram ⁊ cognationē / cū diciť. a ¶ Dixit aūt dñs ad abrā. ſm ꝙ dicit Ra. Sa. iſtud fuit ei dictū per ſexaginta annos ante mortē patris ſui: quia pater ſuus ⁊ frater eius nachor declinauerūt ad idolatriā in terra aran: et ideo dñs dixit abre ꝙ recederet a patre ⁊ cognatione. Qꝛ aūt in fine p̄cedentis ca. facta eſt mentio de morte ipſius thare: hoc eſt ꝑ anticipatōeꝫ ſm ipm: qꝛ moyſes volebat ponere tertiū ſtipitē. ſ. abrā vt predictū eſt: ſed dictū Ra. Sa. ꝓcedit ex ſuppoſitiōe: ꝙ abrā eſſet primogenitus ipſius thare: quod improbatū eſt ca. p̄cedenti: ideo dicendū ꝙ poſt mortem thare dictum eſt ei: b ¶ Egredere de terra tua. i. chaldea in qua natus fuit. Sed queritur quomodo hoc ſibi diciť cum iam diu ante egreſſus fuiſſet inde cum patre ſuo / vt predictū eſt. Et reſpondēt aliqui ꝙ licet egreſſus fuerit corpore nō tamen mente: quia intēdebat illuc redire: ⁊ ad hoc excludēdum dicitur ei: Egredere de ter. ⁊c. ſed hoc non videtur probabile ꝙ vellet redire ſub tyrannide nemroth qui adhuc regnabat: ſicut habetur infra. xiiij. ca. Amraphel rex ſennaar ⁊c. de quo dicūt omnes hebrei ꝙ iſte erat nemroth / qui ⁊ erat binomius: ⁊ ideo meli⁹ diciť: Egredere de terra tua. i. longius recede ab ea: ⁊ hoc videť ꝑ litterā hebraicā que ſic habet: Uade tibi terra tua: ac ſi diceret: ꝓ vtilitate tua vade longius a terra tua. c ¶ Et de domo patris tui. Nō qꝛ pater viueret adhuc / vt predictū eſt: qꝛ bñ denoiatur domus ab aliquo etiā poſtq̃ mortuus eſt: vt ptꝫ in ſcriptura in pluribus locis. d ¶ Et veni ⁊c. Adhuc enī determiatione terre nō ei reuelauerat / vt oſtendať obedientia abre exeuntis ad dñi mandatū etiā ad locū indeterminatū. e ¶ Faciāq; te in gentē magnā. q̃tū ad multitudinē prolis: licet ſara ſit ſterilis. f ¶ Et bñdicā tibi. Multiplicādo te in bonis ſpūalibus ⁊ corpalibus. g ¶ Et magnificabo nomē tuū. Augēdo famā tuā. h ¶ Eriſq; benedict⁹. Anthonomatice ⁊ excellēter pre ceteris patrib⁹ tuis: ⁊ ad hꝫ deſignādū in hebreo diciť: Eriſq; bñdictio: ſicut de aliquo excellēter largo vel liberali / nō ſolū diciť ꝙ ſit liberalis in cōcreto: ſꝫ etiā liberalitas in abſtracto. Aliter exponūt hebrei dicētes ꝙ ꝓpter hoc dictum eſt: Et eris benedictio: quia futurum erat vt benedictio ſacerdotum fieret ſm hunc modum: deus abram. deus iſaac: ⁊ deus iacob benedicat tibi: ⁊ iterū repetebatur nomen abram dicendo: Et deus abraꝫ benedicat tibi: ita ꝙ forma benedictionis qua ſacerdotes vtebantur ſuper populum incipiebat a noīe abre:

Moraliť. a ¶ Dixit aūt dñs ad abrā. In vocatōe abre deſignať hoīs lřati ad religionē vocatio / ſicut fuit beatus Aug⁹. ⁊ Grego. ⁊ plures alij qui multū ꝓfecerūt in eccľia dei: cui ꝑ inſpirationē diciť a dño: b ¶ Egredere de terra tua. Dimittēdo terrenas poſſeſſiones. † ¶ Et de cognatōe tua. Relinquēdo amicos carnales. c ¶ Et de domo pris tui. Dimittēdo mores ⁊ geſtus parentū ſeculariū: aliter non valeret habitū ſumere religioſum: Exemplū de aſino quem fingit Eſopus poeta pellē leonis aſſumpſiſſe: quē cū dñs ſu⁹ q̄reret / ⁊ ꝓpter pellē leonis ad eū appropinquare formidaret: tandē ꝑ geſtus aſininos eū recognouit / ⁊ ad ſuū ſeruitiū reduxit d. Tu mihi qui quondā ſemꝑ aſellus eris. Sic diabolus ſub habitu religioſo mores ⁊ geſtus ſeculares cōſpiciēs / in ſuā redigit ſeruitutem. d ¶ Et veni in terrā ⁊c. ſ. viuentiū vita gře ad quā religioſus deuotus iā venit in ſpe ⁊ poſt mortē veniet in re: qꝛ tāta gřa dať accipientibus habitū religionis deuote q̃ta dať fidelibus in baptiſmo: vt diciť in collationibus patrū collatione. ⁊c. Et allegatur a ſancto. Thoma de aquino ſecūda ſecunde. Et per cōſequens iā venit in ſpe ad terram viuentium vita glie: quia gratia eſt arra glie. Et hec terra vite gratie fluit lacte eruditōis ſicˀ dicit aplš. j. Cor. iij. a. Lac vobis potū dedi ⁊ melle deuotionis: nam in ea preguſtatur mel future beatitudinis. e ¶ Faciāq; te in gentē magnā. Per cōuerſionē aliorum ad bonum. f ¶ Et benedicā tibi. Multiplicatiōe bonorū ſpiritualiū. g ¶ Et magnificabo te. Per regni celeſtis meritū. h ¶ Eriſq; benedictus. Glie nanq; collatio eſt dei ꝑfecta

Queſtio (margin)

† 32. q. 3. c. recurrat. §. his itaq;. 24. q. 3. cū §. §. ſed q̃. ⁊ c. cū ſancti (margin)

D (margin)

Moraliť (margin)

Eſopus (margin)

E ☙ a ¶ Septuagintaquinq₃ annorū. Hiero. Si thare pa
Hiſtoria. ter abre in regione chaldea.lxx.annoꝝ genuit abrā: ⁊ in char/
ram ducēteſimo q̃nto anno mortuus eſt: quomō poſt mortem
thare abram exiens de charra.lxxv.annoꝝ memorat̃: cū a na/
tiuitate eius vſq₃ ad mortē patris.c.xxx.anni fuiſſe doceant̃.
Uera eſt igit̃ hebreoꝝ traditio ꝙ egreſ
ſus ſit thare cū filijs ſuis de igne chal/
deorū: ⁊ ꝙ abram vallatus babylonio
incendio: q₂ illud adorare nolebat: libe
rat⁹ ſit auxilio dei: ⁊ ex illo tpe reputet̃
ei tēpus etatis ex quo cōfeſſus eſt deū:
ſpernens idola chaldeoꝝ. Poteſt autē
fieri/ vt quia ſcriptura reliquit incertū:
añ paucos annos thare de chaldea ꝓ/
fectus veniret in aran q̃ morte obiret:
vel ſtatim poſt perſecutionē: ⁊ ibi diuti
us morat⁹ ſit. b ¶ Bethel. Rab. In
terpretat̃ dom⁹ dei/ que poſt bethauen
vocata eſt.i. domus idoli. c ¶ Hai.
Myſtice Oculus vl' fons interpretat̃. Patriar/
cha ergo tendens ad terrā ꝓmiſſionis
tetēdit tabernaculū inter bethel ⁊ hai:
quia ſancti fonte baptiſmi regenerati ī
curſu hui⁹ vite circūſpecti ad dei taber/
naculū.i. celeſtē properant ciuitatem.
☙ Dic ergo obſecro

Nico.de lyra

⁂ bat a nomine abre: ⁊ in nomē eius
terminabat̃. a ¶ Atq₃ in te benedi
cent̃ vniuer.cogna.ter. Hebrei ex
ponūt ſic: quādo aliq̃s imprecabat̃ bo
na alteri dicebat: bñfaciet tibi deus ſi/
cut fecit abre. Chriſtiani exponunt de
chriſto ⁊ melius vt videt̃: In te bene/
dicent̃ ⁊c.i. in ſemine de te naſcituro/
q̃d eſt chriſtus. In om̄i enī gente ſunt
aliqui chriſtiani: ⁊ ideo bñdictio chriſti
fit ſuper omnē nationē terre: hoc autē
nō pōt dici de ꝑſona abre. b ¶ Egreſ
ſus eſt itaq₃ abrā/ ſicut verus obedi
ens. c ¶ Et iuit cū eo loth/ volūta/
rie: magis volens eſſe cū auunculo ſuo
fideli et iuſto q̃ cum alijs remanere.
d ¶ Septuaginta q̃nq₃ annorū
erat abram. Iſtud patet ex p̃dictis ſi
ponat̃ exiſſe ante mortē thare per ſexa/
ginta annos: vt dicit Ra. Sa. q₂ tha/
re ſeptuaginta annorū genuit abrā ſ̄m
ip̄m: q₂ dicit eum fuiſſe primogenitū: ⁊
abram ſeptuagintaq̃nq₃ annoꝝ egreſ/
ſus eſt de aran/ q̃bus ſi adiungant̃ ſe/
xaginta q̃bus pater ſuperuixit: vt ipſe
dicit ſed nō ꝓbat: habent̃ anni.ccv.q̃/
bus vixit ipſe thare: ſicut habet̃ in fine
p̃ce.ca. ſed q₂ hoc dictū ꝓcedit ex ſuppo
ſitione ꝙ abrā fuit p̄mogenit⁹ thare: q̃d
improbatū eſt: iō dicendū ꝙ abrā exiuit
de aran poſt mortē patris ſui thare: et
ꝙ nō fuit p̄mogenit⁹ eius ſed vltimus:
ita ꝙ inter natiuitatē p̄mogeniti thare
⁊ natiuitatē abre fluxerūt.lx.anni: et ſic
in morte patris ſui thare fuit.lxxv. an/
noꝝ: q₂ thare cū eſſet.lxx.annorū cepit
generare: ⁊ īde vſq₃ ad natiuitatē abre
fluxerūt.lx.anni: ⁊ abram.lxxv.annorū
erat q̃n exiuit de aran immediate poſt
mortē patris: qui anni ſi ſimul iūgant̃
faciūt.ccv. annos: ⁊ tot annis vixit thare: vt habet̃ in fi.p̃ce.
ca. Sequit̃: e ¶ Et aīas q̃s fecerāt in aran.i. ſuos ⁊ an
cillas quos emerāt. Uel ſ̄m alios viros ⁊ mulieres quos de
idolatria cōuerterāt ad cultū vnius dei. f ¶ Uſq₃ ad locū
ſichem/ de hoc fit mentio ſpecialis: q₂ dñs ibi oñdit ſibi mō/
tem garizim: ⁊ montē hebal: vbi filij iſrael ſuſcepturi erant iu
Illuſtris ramēta legis ſeruāde per bñdictiōes ſup ſeruātes legē: ⁊ ma
cōuallis ledictōes ſup trāſgreſſores: vt habet̃ Deut̃.xxvij.c. g ¶ Uſ
q₃ ad conuallem illu. Hec eſt regio pentapolis vbi erant
q̃nq₃ ciuitates quas ſubuertit dñs/ que erāt valde delectabi/
les añ ſubuerſio.

bi: et maledicam maledicētibus
a ¶ in chriſto qui de te. b ¶ Secūda bene/
dictio ſpiritualis amplitudinis.
tibi: atq₃ in tē benedicentur vni a
a ¶ gentes. b ¶ Stra. firma mente vt nū
q̃ redeat: iam eni corpore exierat.
uerſę cōgnationes terrę. Egreſ/ b
ſus eſt itaq₃ abram ſicut p̄cepe/
a rat ei dñs: et iuit cū eo loth. Se/ c d
ptuagintaquinq₃ annorum erat
¶ Aug⁹. viuente patre.
abram cū egrederetur de aran.
Tulitq₃ ſarai vxorem ſuam: et †
loth filiū fratris ſui: vniuerſam †
q₃ ſubſtantiā quam poſſederāt:
et animas quas fecerāt in aran: e
et egreſſi ſunt vt irent in terram
chanaā. Cumq₃ veniſſent in eā:
pertranſiuit abram terrā vſq₃ ad f
a ¶ ciuitas q̃ corrupte dicit̃ ſichar: ⁊ īterp̄/
tat̃ humer⁹. b ¶ q̃ nūc mare ſalis vel mor/
tuū dicit̃ ⁊ lacus aſphalti ⁊ ſalinarū vallis.
locum ſichem: vſq₃ ad cōnual/ g
lem illuſtrem. Chananęus autē h
¶ Qui renuncians.
tunc erat in terra. Apparuitq₃ i
idolatrie altare domino edificauit.
dñs abram/ et dixit ei: Semini
a ¶ contempto igne chaldeorū.
tuo dabo terram hanc. Qui ędi k
ficauit ibi altare domino qui ap
paruerat ei. Et inde trāſgrediēs †
ad montē qui erat cōtra orientē
a ¶ ciuitas in tribu beniamin: que prius lu
za: id eſt amigdalus vocabatur.
b bethel: tetendit ibi tabernaculū †
ſuum: ab occidente habens be/
a ¶ ciuitas in tribu iuda.
c thel: ⁊ ab oriente hai. Edificauit
a ¶ quia cultor vnius dei
quoq₃ ibi altare dño: ⁊ īuōcauit
nomē eius. Perrexitq₃ abrā va
dēs ⁊ vltra ꝓgrediēſ ad meridiē. l
Facta eſt aūt fames ī terra. De m n
ſcēdit igit̃ abrā ī egyptū vt pegri
naret̃ ibi. Preualuerat ei fames
ī terris. Cūq₃ ꝓpe eſſet vt ingre o
derēt egyptū/ dixit ſarai vxori

les ante ſubuerſionē: vt habet̃ ca. ſequēti. h ¶ Chananę⁹ G
aūt tūc erat in ter.i. occupans iniuſte terrā datā ſem et fi/
lijs ei⁹: q₂ vt dicūt hebrei: Noe poſt diluuiū ordinauit ꝙ ſem
filius ſuus haberet terrā illā: vñ.ī.xiiij. ca. dicit̃ ꝙ melchiſe/
dech erat rex ſalē: q̃ ciuitas poſtea dicta eſt hieruſalē: ⁊ eſt me/ Salem.
tropolis in regiōe illa. Secūm aūt oēs
hebreos ipſe ſem noīatus eſt melchi/
ſedech/ ꝓpter bonitatē ſui regiminiſ:
quia melchiſedech interpretat̃ rex iu/
ſticie. Si enī computent̃ anni ipſius
ſem/ inuenit̃ vixiſſe vltra illud tēpus.
i ¶ Apparuitq₃. Hic conſequēter
deſcribit̃ ipſius abre deuotio: ⁊ hoc ex
duob⁹.ſ. ex diuina apparitione ſibi fa
cta: ⁊ ex ipſius abre grarumactiōe deo
reddita: ⁊ ptꝫ lr̃a. Sciēdū tñ ꝙ cū dr̃:
k ¶ Qui edificauit ibi alta. dño
qui appa.ei: illud q̃d ſequit̃: Et īuo
cauit ibi nomē eiuſ: nō eſt de textu ſed
ſubintelligit̃: ⁊ ꝓpter hoc aliq̃ docto/
res poſuerūt illud ī glo. interlineari:
ſed poſtea aliq̃ neſciētes diſcernere in
ter gloſaꝫ ⁊ textū/ inſeruerūt illud ī te
xtu/ ⁊ ſilr̃ habet̃ in multis locis in bi/
blijs nr̃is. Sequit̃: l ¶ Progredi/
ens ad meri.i. ad illā partē iudee/ q̃
eſt verſus egyptū: q₂ terra egypti eſt
ad meridiē reſpectu terre ꝓmiſſionis.
m ¶ Facta eſt aūt fa. Hic deſcribi
tur fidei abre ꝓbatio. ad hoc enī ꝑmi/
ſit dñs famē fieri in terra chanaan: et
maxime in illa pte vbi erat abram: vt
oñderet̃ fides eius: q₂ dñs dixerat ei
parū añ/ ꝙ in terra illa multiplicaret
eū: ⁊ nihilomin⁹ ꝓpter famē īminen/
tē oportebat eū exire: ⁊ tñ nō eſt diffi/
ſus de diuina ꝓmiſſiōe. n ¶ Deſcē/
ditq₃ abrā in egy. q₂ in illa t̃ra erat
fertilitas: ⁊ erat ꝓpinq̃ loco terre cha
naā: in quo erat abrā: ⁊ bñ dicit̃: De/ H
ſcendit/ q₂ terra egypti inferior eſt re/
ſpectu iudee. o ¶ Cumq₃ prope
eſſet ⁊c. ante ingreſſum hoc ſibi dixit
vt p̄caueret piculo de caſtitate vxoris
ſue q̃tum fieri poterat via humana.
⁂ Et ꝙ cū viderint
⁂ tio eſt dei pfecta bñdictio. Sequi/ Moralit̃
tur: † ¶ Tulitq₃ ſarai vxorē ſuā:
id eſt ſapiētiā ꝑus acquiſitā: de q̃ dicit̃
Sap. viij. a. hāc amaui ⁊ queſiui mihi
ſpōſaꝫ aſſumere. † ¶ Et loth/ q̃ īter
pretat̃ vacās: iō ꝑ ip̄m intelligit̃ amor
ſtudij q̃ q̃rit vacationē a tumultu ter/
reni negocij. Hec enī in religione cō/
uerti debēt in obſequiū dei ſicut fece/
rūt doctoreſ ſupradicti. f ¶ Pertrā
ſiuit abrā ter. vſq₃ ad lo. q̃ interp̄/
tat̃ humer⁹: q₂ religioſus ſupponere
debet humerū ad onera religiōis por
tandum. g ¶ Uſq₃ ad conuallē
illu.i. humilitatē q̃ bñ dicit̃ cōuallis
illuſtris: q₂ decor eſt ⁊ cuſtos oīm vir/
tutū. i ¶ Apparuitq₃ dñs abrā/
religioſū ſpūalit̃ ꝯſolādo. k ¶ Qui
edificauit ibi al. dño/ grās agēdo
de ſua vocatione. † ¶ Et inde trāſ
grediēs ad montē.i. tendēs ad re/
ligiōis pfectionē. † ¶ Tetēdit ibi
tabernaculū/ in bono pſeuerādo. l ¶ Progrediens ad
meridiē.i. in fauore charitatis ꝓficiēdo. Sequit̃: m ¶ Fa
cta eſt autē fames in terra illa. Dñs enim aliquādo per/
mittit famulos ſuos egere vt a ſecularibus paſcant̃ corporali
ter ⁊ ſcl'ares ab ipſis ſpūaliter. Exemplū. iij. Reg. xvij. b. de
helia ⁊ vidua ſareptana: vñ dicit ap̄lus. j. Cor. ix. b. Si nos
vobis ſpiritualia ſeminauim⁹: magnū ē ſi veſtra carnalia me/
tamus: n ¶ Deſcēdit igit̃ abram in egyptū/ ad querē/
dum victum corporalē ⁊ dandum ſpiritualē. Dicit enim Joſe
phus. j. lib. antiquitatis iudaice/ ꝙ docuit egyptios de mori/
⁂ bus ⁊ aliq̄bus

A a ¶ Dic ergo obſecro ⁊c. Aug⁹. Querit̄ cur patriarcha
Abrae mē/ voluit mentiri vt diceret ſororem ſuam / ⁊ nō potius deo com
dacium. miſit: q̄ ſi vellet eius pudicitiā apud pharaonē cōſeruare poſ/
ſet? Sed veritatē voluit celari nō tamē mendaciū dici. Soror
enim dicit̄ quia filia fratris: ⁊ in hoc oſtendit̄ / quia nemo de/
bet tēptare deum ſuū dum habet quid
faciat rationabili conſilio. fecit enī pro
vita ſua quod potuit: quod autē nō po
tuit deo cōmiſit in quē ſperauit: cui pu/
dicitiā coniugis cōmendauit: nec eum
fides aut ſpes fefellit. Nō ergo audeat
deum tēptare homo / dū habet quo ra
tionabiliter qd̄ cauere oportet euadat.
Nec paulus de protectiōe dei deſpera
Act. 9. c uit aut fidem perdidit: quādo in ſporta
ſubmiſſus inimicorū manus aufugit.
Ipſe autē abram ſi interrogatus illam
vxorem ſuam indicaret: duas res deo
cōmitteret: ⁊ vitā ſuam ⁊ vxoris pudici
tiam. b ¶ Sublata ē mulier. Ra.
Excuſat̄ ſarai / que in domū pharaonis
transfert̄ inuita: nō ſolū in hoc ꝙ non
inquinat̄ corpus: nec anima niſi men/
tis conſenſu: ſed etiā in hoc ꝙ cōuenīē/
te et permittente viro ſuo factum eſt.
¶ Aug⁹. Apud pharaonē tamdiu po
tuit eſſe intacta: qr in Heſter legit̄ / ꝙ
puelle non ſtatim ad reges introduce/
bantur: ſed vno anno cuſtodiebantur
et ſex menſibus oleo myrthino vnge/
bātur: ⁊ alijs ſex menſibus in diuerſis
odoramētis erant. Potuit ergo p̱ has
indutias tp̄is ītacta manere: ⁊ interim
bn̄ vſi ſunt abrā egyptij / donec pharao
a deo flagellatus ⁊ cognoſcens ꝙ eſſet
vxor eius: redderet intactā.

ſue:† Noui ꝙ pulchra ſis mľier:
⁊ ꝙ cū viderit te egyptij: dicturi a
ſunt / vxor ipſius eſt: ⁊ interficiēt
a ¶ veritatē voluit celari nō mēdaciū dici.
a me: ⁊ te reſeruabūt†. Dic ergo ob b
a ¶ quia filia fratris.
ſecro te ꝙ ſoror mea ſis: vt bn̄ ſit
mihi propter te: et viuet anima
mea ob gratiam tui. Cum itaqȝ
ingreſſus eſſet abram egyptum:
viderunt egyptij mulierē ꝙ eēt c
pulchra nimis: Et nūciauerūt d
principes pharaoni: ⁊ laudaue/ e f
¶ inuita.
b runt eam apud illū: Et ſublata g
eſt mulier in domū pharaonis:
¶ egyptij.
Abram vō bn̄ vſi ſunt propter h
illā: Fuerūtqȝ ei oues ⁊ boues
⁊ aſini ⁊ ſerui / famule et aſine et
cameli. Flagellauit aūt domin⁹ i
pharaonē plagis maximis ⁊ do
a ¶ quā intactam volebat ſeruare.
mū eius ꝓpter ſarai vxorē ab k
ram. Vocauitqȝ pharao abrā / l
et dixit ei: Quid nam eſt quod
feciſti mihi? Quare nō indicaſti
mihi ꝙ vxor tua eſſet? Quā ob
cauſam dixiſti eſſe ſororē tuā: vt
tollerē eā mihi in vxorē? Nunc
igitur ecce cōiunx tua: accipe eā m
⁊ vade. Præcepitqȝ pharao ſu n
per abrā viris: ⁊ deduxerūt eū ⁊
vxorē illius: ⁊ oīa que habebat.

Nico. de lyra

B ✻ a ¶ Et ꝙ cum viderint te egy/
Adulteriū ptij ⁊c. Sciebat enī abram nephas eē
apud egy/ apud egyptios adulteriū: ⁊ morte ple/
ptios. ctendū: ⁊ minus reputabāt homicidiū
viri q̄ꝫ accedere ad vxorem alicuius ipō
viuente: ⁊ ideo ad hoc periculū euitan/
dū dixit vxori ſue: b ¶ Dic ergo ob
Queſtio ſecro te ꝙ ſoror mea ſis ⁊c. Sed q̄
ritur hic quomō abram homo tante p̱/
fectionis per tale mendacium expoſuit
vxorē ſuam periculo adulterij: quia vt
videtur magis debuiſſet eligere mori?
Nota Ad hoc dicēdū ꝙ homo in periculo po/
ſitus ſemper debet agere ad ſui libera/
tionem id qd̄ poteſt ſm̄ viam humanā:
vt nō tēptet deum omittendo illud per qd̄ poteſt euitare peri/
culum q̄ꝫtum poteſt: ⁊ quādo nihil poteſt vltra / tunc abſqȝ tē/
ptatione dei poteſt reſiduum committere diſpoſitioni diuine.
Abram autē in terra chanaan habebat familiā magnam / nec
habebat bona tēporalia vt panem ⁊ vinū ⁊ ſimilia vnde poſ/
ſet eam ſuſtentare cum eſſet ibi peregrinus / nec habebat ma/
gnam pecuniā vnde poſſet victualia emere: ⁊ ſi haberet / inco
le illius terre nō venderent ſibi / cum eſſent in tanta fame poſi
ti ꝙ vix haberent victualia pro ſeipſis ⁊ familia ꝓpria: ⁊ ideo
ſi manſiſſet abram in terra illa / ſtatim imminebat ſibi et fami/
lie ſue periculum mortis propter famē: ⁊ ideo illi periculo pri
mo debuit occurrere / quod ⁊ fecit deſcēdendo in egyptū que
erat terra fertilis. Periculū autē caſtitatis ſue vxoris nō erat
ita propinquū: quia probabiliter eſtimabat ꝙ vxor ſua reſer/
uaretur regi ꝓpter ſui pulchritudinē ſicut ⁊ factum eſt. Scie/
bat enim ꝙ tempore illo reges nō accedebāt ad vxores ſuas
de nouo acceptas niſi poſt anni circulū: quia ſicut habet̄ in li.
Heſter. ij. b. Primis ſex menſib⁹ vngebant̄ oleo myrthino:
⁊ poſtea ſex alijs menſibus quibuſdam vnguentis ⁊ varijs pi
gmentis vtebant̄: ⁊ poſtea ad regis cubiculū tranſibāt: ⁊ in/
fra tantū tēpus ſperabat de dei adiutorio ſibi vxori et familie
affuturo. Dic ergo obſecro te ꝙ ſoror mea ſis. nō docuit eam
mentiri: ſed veritatē occultare caute. mulieres enim ⁊ viri de
eadem cognatiōe propinqua fratres ⁊ ſorores nominabant̄.
vnde ⁊ in ca. ſequēti: Abram vocauit loth nepotem ſuum fra/
trem dicens.

trem dicens: Ne queſo ſit iurgium inter me ⁊ te ⁊ inter paſto C
res tuos ⁊ paſtores meos: fratres enim ſumus. c ¶ Vide/
runt egyptij ⁊c. Dicunt hic hebrei ꝙ abram vt nihil omitte Sarai ī ar/
ret de his que poterat facere ad conſeruandā caſtitatē vxoris ca incluſa
ſue: incluſerat eam infra vnam arcam ne videret̄ ab egyptijs
quos ſciebat eſſe luxurioſos: ſed cum
perueniſſent ad quoddā paſſagiū: vbi
ſcrutabant̄ ea que ferebantur: cuſto/ † 22. q. 2. c.
des paſſagij apperuerunt arcam illā queritur.
⁊ viderunt ꝙ illa mulier eſſet apta cō/
iugio regis propter ſuam pulchritudi
nem: ⁊ ideo ſubdit̄: d ¶ Et nuncia
uerunt principes. i. predicti cuſto/ † ſ. 20. c
des paſſagij. e ¶ Pharaoni: id eſt
regi egypti. tunc enī oēs reges egy
pti vocabant̄ pharaones: ſicut et ali/
quo tēpore oēs imperatores roma/
ni vocabant̄ ceſares. f ¶ Et lauda
uerunt eam / dicentes ꝙ eſſet valde
conueniēs ſibi: ⁊ hoc dicebant ad ca/
ptandū regis gratiam. g ¶ Et ſub/
lata eſt mulier / vt fieret vxor regis:
vt patet infra. h ¶ Abram vero
bene vſi ſunt ꝓpter illā / ipm̄ ho
norando ⁊ munera exhibēdo: creden
tes ꝙ eſſet frater eius et nō maritus:
et quia docuit tunc egyptios aſtrono/
miā quā ignorabāt: vt dicit Joſeph⁹.
i ¶ Flagellauit aūt dn̄s pharao
nem: quia abram fecerat fideliter q̄ꝫ/
tum poterat ſm̄ viam humanā: ⁊ reſi
duum. ſ. caſtitatem vxoris commiſerat
diuine ꝓtectioni / vt ſupra dictū eſt: iō
dn̄s qui eſt protector omniū ſperanti/
um in ſe / caſtitatē vxoris ſibi cōmiſſam
conſeruauit: flagellando pharaonem
plagis maximis. que autē ſint ille pla
ge nō eſt expreſſū in textu: ſed hebrei D
dicunt ꝙ fuit fluxus ſeminis ita ꝙ con
cubitus eſſet grauis vel impoſſibilis
pharaoni ⁊ ſeruis eius. Expoſitores
noſtri dicunt ꝙ fuit cōcluſio vulue vxo
rum pharaonis et ſeruorum eius: ita
ꝙ parere nō poſſent. k ¶ Propter
ſarai. In hebreo habetur: Propter
verbum ſarai. Dicunt enim hebrei ꝙ
ſarai habebat angelum cuſtodem cor/
poris ſui: ſicut de beata agnete legit̄:
⁊ quādo ſara dicebat angelo / vt percu
teret pharaonem plaga predicta: tunc
percutiebat: et ſic cognoſcere eā non
poterat. l ¶ Vocauitqȝ pharao
abram ⁊c. per reuelationē enim ſci/
uit ꝙ ſarai eſſet vxor eius: ⁊ ꝙ flagellabat̄ ꝓpter ei⁹ detentio/
nē. Sequit̄: m ¶ Accipe eā ⁊ vade. Nō dixit ei: terra corā
te eſt vbicūqȝ tibi placuerit habita: ſicut dixit abimelech rex ge
rare: vt habet̄. ī. xx. ca. Sciebat enī pharao egyptios eſſe lu/
xurioſos: propter qd̄ abram nō poſſet habitare ſecurus in ter/
ra egypti cum vxore ſua. n ¶ Precepitqȝ ⁊c. ad conducen
dum eum ſecure donec eſſet extra terrā ſuam ne aliq̄ moleſtia
ſibi vel vxori ſue vel familie inferret̄.
✳ bus ⁊ aliq̄bus ſciētijs ſpeculabilibus: ⁊ ſic paup̱ religio/ Moralit̄
ſus de clauſtro deſcēdit ad ſeculares vt eos doceat bonos mo
res. Seqt̄: b ¶ Dic ergo obſe. ꝙ ſo. m. ſis. Religioſus
enī ſapiētiā a deo ſibi datā vocare debꝫ ſororē. Prouerb. vij.
a. Dic ſapiētie ſoror mea es. Hanc autē cōicauit egyptijs: qr
religioſus ſapiētiā ſibi datā a deo cōicare debꝫ ignorātib⁹: et
p̱ hoc ditat̄ gr̄e bonis in p̄ſenti ⁊ glorie in futuro.

Additio. j.

¶ In ca. xij. vbi dr̄ ī poſ. Egredere de t̄ra tua. i. de chaldea.
Non videt̄ rationabiliter dictū vt cum
dn̄s dixit abre: Egredere de terra tua / in
telligatur de chaldea: ſicut nec dicendū eſt ꝙ abram fuerit in
chaldea natus. Conſtat enim ꝙ babylonia cum tota terra ſen
naar que eſt chaldea pertinebat ad cham filium noe et poſte/
ritatem eius vbi nemroth regnauit: vt ſupra ca. x. Abram au
tem deſcendebat de ſem: cuius ſem poſteritas habitatio erat
in alijs regionibus: vt in eodem ca. habetur. nec huic obſtat
quod dicitur ſupra. xj. ca. de aram fratre abre ꝙ mortuus eſt
i v ✳ in terra natiuitatis

E in terra natiuitatis ſue in hur chaldeoꝝ: nã prout in hoc loco
dicit Ra. Moy. gerũdeñ. ⁊ bñ vt videt̃ cũ ibidẽ dicit̃: In ter
ra natiuitatis ſue: referendũ eſt ad aram ſolum qui natus fuit
in chaldea: nõ aũt ad abrã: nã. ĩ. xxiiij. ca. Abraz mittẽs ſeruũ
ſuum in meſopotamiã dicebat ei: Ad terram cognationemq̃
meã ꝓficiſcaris: in quo loco vbi nos habemus: Ad terram co
gnationemq̃ meã: hebraica veritas habet: Ad terram natiui
tatis mee. eadẽ enĩ dictio ponit̃ ibi ⁊ ſupra. xi. d. vbi dicitur:
In terra natiuitatis ſue: et ſic patet ꝙ locus natiuitatis abre
erat ĩ meſopotamia. Legit̃ etiã Ioſ. xxiiij. a. ꝙ ioſue alloq̃ns
filios iſrl̃ dicebat: Trans fluuiũ habitauerũt patres veſtri ab
initio: thare pater abram ⁊ nachor. Conſtat aũt ꝙ trãs fluuiũ
eſt meſopotamia vt in eodem ca. declaratur: cum aũt dicit ab
initio / ſatis pz ꝙ inde erant oriundi: ⁊ notãter ibi dicit: Tha
re pater abram ⁊ pater nachor pretermittẽs aram: eo ꝙ aram
(vt dictũ eſt) fuit nat⁹ in chaldea nõ in meſopotamia. Ex qui/
bus habetur ꝙ cũ dicit̃ Abre / egredere de terra tua: intelligi
Haram. tur de quodã loco qui dicitur harã / qui erat in meſopotamia:
a qua terra nũq̃ legitur abrã fuiſſe egreſſus niſi nũc de prece
pto dñi: ⁊ ſic queſtio poſtillatoris ⁊ eius ſolutiones nõ viden
tur hic habere locũ. Si autẽ querat̃ quomodo arã frater abre
dicitur natus in chaldea: thare autẽ abram ⁊ nachor in meſo/
potamia: Ad hoc dicendum ꝙ littera nos cogit ad vtrũq̃ cõ
cedendũ vt tactum eſt: cuius ratio poteſt eſſe ſm Ra. Moy.
predictũ: ꝙ thare habuit ire de terra ſua in chaldeaz poſt nati
uitatem abre ⁊ nachor: ⁊ anteq̃ naſceretur aram: ⁊ ibi in chal
dea fuit natus aram. Ratio aũt quare thare iuit in chaldeam
nõ exprimit̃ in littera: poteſt tñ ꝓbabiliter dici ꝙ cũ nemroth
fuiſſet vir oppreſſor hominũ vt. ſ. dictum eſt: ⁊ volebat attra/
here gentes ad culturã ignis ꝙ ideo vocaſſet thare et familiã
ſuam qui erãt notabiles de genere ſem: vt ex diuturna habita
tione eorum in chaldea cõmunicarent cuz alijs in huiuſmodi
cultura: ⁊ ſic ampliaret̃ iſte cultus execrabilis: qui fuerunt ibi
dem diu cõmorati: intantũ ꝙ ibi natus fuit aram et mortuus:
⁊ thare ⁊ nachor ignem coluerunt: et quia cõmixti ſunt inter
gentes didicerũt opera eorũ. Abram aũt a deo illuminatus ⁊
ꝓtectus diuinitus fuit edoctus inde: vt lr̃a dicit in auctorita/
te all̃. infra. xv. ca. ſ. Ego ſum dñs qui te eduxi de hur chaldeo
Queſtio rum. Si forte querat̃: quare ſcriptura premittit iſta particula
riter narranda: dicendũ ſm Ra. Moy. predictũ ꝙ ſcriptura
F videt̃ abbreuiate ⁊ obſcure loqui in his que ad idolatriã per/
tinent in primo ſtatu. ſ. ante legẽ: reſeruans ea ad tẽpus legis
(in quo principaliter fuit idolatria ꝓhibita) plene declarãda:
vnde ſupra. x. ca. dicit̃ de ipõ nemroth: qui deceptor aĩaꝝ fuit
cogens hoĩes ignẽ adorare: vt in glo. nihil tñ traditur in ſcri/
ptura de eo niſi ꝙ fuit robuſtus venator coram dño: que ſunt
verba breuiſſima ⁊ diuerſimode interpretabilia: ⁊ eadẽ ratio
ne predicta hic omittunt̃. Et attendenduz ꝙ in hoc ca. ⁊ alijs
Aram. aram eſt dictio equiuoca ſm linguã latinã: quia vno modo ſi
gnificat araz patrẽ loth: ⁊ alio modo ſignificat quendã in me
ſopotamia: vt cũ dicitur infra eo. ca. Cum egrederet̃ de harã:
ſed in hebraica lingua nõ eſt in hoc loco equiuocatio: q2 aram
prout ſignificat hominẽ ſcribitur cũ heth que eſt quinta litte/
ra alphabeti hebraici. ꝓut aũt ſignificat locũ ſcribit̃ cũ alia lr̃a
inexpſſibili in lingua nr̃a q̃ eſt ỽa lr̃a in alphabeto hebraico.
¶ In eodẽ ca. xij. vbi dicit̃ in poſtilla: Hebrei exponũt ſic.

Additio. ij. Licet qđ in hac expoſitiõe ꝯtinet̃ ſit ve
rum. ſ. ꝙ benedictio chriſti ſit ſuꝑ omnẽ
nationem terre: nõ tñ in hoc loco hoc fuit abre ꝓmiſſum ꝓut
patebit infra ca. xxij. ¶ In eodem ca. vbi dicitur in poſtilla:
Si querit̃ hic quomodo abrã homo tante perfectionis.

Additio. iij. Hec reſpõſio poſtillatoris vera eſt et
conſona dictis ſanctorũ ⁊ gloſe cõmu/
ni: põt tñ preter hoc vlterius dici ꝙ abram cũ eſſet ꝓpheta: vt
infra. xx. ca. in ſpiritu prophetie cognoſcebat ꝙ ex hoc ꝙ vxor
ſua eſſet ſublata nõ ſequeret̃ aliquid contra vxoris pudicitiã:
ſed potius laus dei ⁊ eius cognitio apud ipõs infideles relu/
ceret. cognouerũt enĩ pharao ⁊ ſui ꝙ dñs eos flagellabat ma/
ximis plagis propter ſarai vxorẽ abre vt pz in littera: ⁊ ſic di
uinã prouidentiã ⁊ eius iuſticiã aliqualiter fatebantur prom/
ptius ⁊ humilius q̃ philiſtijm: qui videntes idola ſua corruẽ
tia ⁊ ipſos multipliciter a deo plagatos propter detentionem
arce dñi / adhuc nitebãtur ꝓteruire dicentes: nequaq̃ manus
ſua tetigit nos / ſed caſu cõtingit. j. Reg. vi. b. Et peramplius
pharao populũ iſraeliticũ tyrannice detinens: videns ſe ⁊ ſu/
os multipliciter flagellatos a deo cũ alijs ſignis ⁊ prodigijs:
adhuc nõ ceſſabat diuino mandato reſiſtere: vt patet in Exo.
in multis locis: aliter aũt fuit in propoſito / cum ſtatim pharao
deo obtẽpe-

deo obtemperauerit dimittendo illicita: ex quo etiã fama glo G
rioſa ipſius abre ꝓ quo deus tanta operabatur apud ipõs in
fideles claruit iuxta ꝓmiſſionem ſibi ſupra a deo factam / cum
dixit: Magnificabo nomen tuum. Ex quibus ſatis paz quo
rundaz hebreoꝝ error / ſpecialiter Ra. Moy. gerundeñ. qui
in hoc loco aſſerit ꝙ abram multipliciter peccauit: non ſolum
in mendacio ⁊ huiuſmodi: ſed etiam inq̃tum terram ꝓmiſſio/
nis exiuit ſine mandato dñi: ad quam terrã de eius mandato
ſpeciali venerat: ꝓpter que quidem peccata abre aſſerit ꝙ filij
iſrael fuerunt in captiuitate egyptiaca per multos annos: que
quidem aſſertio vana eſt. Nam licz de multis ſanctis legatur
ꝙ aliquando peccaſſent / vt de moyſe in aqua cõtradictionis:
⁊ dauid in facto vrie ⁊ hmõi: tamẽ ſcriptura palam eos repre/
hendit: eis certas penas iniũgendo: vt de moyſe Nu. xx. b.
⁊ de dauid. ij. Reg. xij. c. ne eorum geſta in talibus ad exẽplũ
trahant̃: ſed in ꝓpoſito eſt ꝑ oppoſitũ: nam hmõi factum abre
nõ reprehendit̃ in ſcriptura: ſed potius ad laudẽ dei ⁊ ſui fa/
cti honorem refert̃. de hoc enim facto abre ⁊ quibuſdã legitur
in Pſ. ad litteram: Pertranſierunt de gente in gentem ⁊c. Pſ. 104. b
Non reliquit hominẽ nocere eis / et corripuit pro eis reges.
Nolite tangere chriſtos meos. Ex quo patet ꝙ iſta ad laudẽ
dei ⁊ etiã ſanctorum ſuoꝝ referuntur.

Replica correctorij contra Burgeñ. In ca. xij. poſtil
lator exponens illuz paſſum: Egredere de
terra tua: dicit ꝙ intelligendum eſt de chaldea: quod egreſe/
rẽs Burgeñ. inutili (vt apparet) digreſſione ſe fatigat: dicẽs
abram natum in meſopotamia non chaldea: ⁊ quia ſua digreſ
ſio eſt intricata: ad clarius vidẽdum ineptias eius reduco ad
certa puncta. Primũ: abram non eſt natus in chaldea. Secũ
dum chaldea non eſt terra de qua in propoſito iubet̃ egredi.
Tertiũ: ꝙ abram fuit natus ante aram quem genuit thare in
chaldea. Quartum: ꝙ abram fuit natus in harã loco meſopo
tamie ſic dicto. Alia que addit Burgeñ. fabuloſa vident̃: ſed
primũ eius dictũ eſt cõtra beatũ Hiero. prout allegat̃ in glo.
ordi. Poteſt etiã probari auctoritate Aug. etiã all̃. in glo. ea
dem: vbi dicitur ꝙ aram fuit ꝑmogenitus thare: ⁊ is fuit na/
tus in chaldea ſm ipm Burgeñ. ⁊ omnes. Thare autem ſem
per manſit in chaldea vſq̃ ad mortem aram ſm omnes: ⁊ in/
ter natiuitatem aram ⁊ mortem eiuſdem natus eſt abram ſm
beatũ Hiero. ⁊ Aug. ſ. all̃. quos ſequitur magiſter hiſtoria
rum dicens: abram primo nominari: q̃uis ſit vltimo genitus H
ꝓpter prenoſticum dignitatis. Similiter ⁊ Glo. ordi. et ioſe/
phus concordant: quibus omnibus plus credere oportet q̃
Burgeñ. ſine ratione dicta ſanctoꝝ poſtponẽti. Eſt igitur ter/ Terra nati
ra natiuitatis abre ipſa chaldea: nec obſtat ꝙ Burgẽ. dicit po uitat. abre.
ſteritatem ſem in chaldea non habuiſſe habitationẽ: quod q̃/
uis verum ſit pro maiori parte: ſolus tamen thare cum fami/
lia ſua dicitur in littera ibi habitaſſe: vt etiam idem Burgeñ.
poſt in eadez digreſſione: nec obligat quod Burgeñ. dicit de
hebraicis litteris: nã credendũ eſt magis noſtre tranſlationi
per ſanctos doctores cõcorditer expoſite: nec puto omẽs vſq̃
ad Burgeñ. hebraicũ ignoraſſe: nec valet quod adducit de Io
ſue. xxiiij. a. Trãs fluuiũ aſſerens illã terrã eſſe meſopotamiã
cũ chaldea etiã ſita ſit iuxta eundẽ fluuiũ euphratẽ: ⁊ ita bene
dicitur transfluuialis ſicut meſopotamia: vñ dicit Iſid. li. xiiij
ꝙ babylonia aſie eſt prouincia in chaldea: cui⁹ caput eſt vrbs
babylonia: a qua regio eſt nuncupata tã nobilis / vt chaldea:
Aſſyria: ⁊ Meſopotamia in eius nomen aliq̃n tranſierunt: babylonia
quã preterfluũt Tigris ⁊ Euphrates. Inepte igit̃ Burgeñ.
exponit trãs fluuiũ eſſe meſopotamiã: cum ſm Iſid. vbi ſupra
⁊ magiſtrũ proprietatũ li. xv. ſit ſita inter predicta duo flumi/
na: vñ patet primũ dictũ Burgeñ. fore falſum: nã ⁊ ipẽ Bur/
geñ. fortaſſe de preſenti errore penitentia ductus hoc dictũ re
tractat. verius enĩ cõtradicit infra circa. xxviij. Deut̃. circa me
diũ dicens: Abram primus pater fidei nõ ignorauit chaldeã:
ſed in ea fuit nat⁹ ⁊ inde eductus: ⁊ niſi accipiat̃ ꝓ retractatio
ne / ſuſtineatur a ſuis amatoribus pro cõtradictione: patet er
go primũ dictũ eſſe falſum: ſimiliter ⁊ ſcđm: quia cum chaldea
ſit terra natiuitatis abre vt pz ex dictis: iubetur hic exire chal
deam: hec eſt intẽtio beati Aug. xvj. de ci. dei. ⁊ allegatur in
Glo. ordi. ⁊ Ioſephus. j. lib. antiquitatũ dicit de hoc egreſſu:
Abram cum. lxxv. annorum eſſet dimiſit chaldeam / vt dño iu/
bente migraret in chananeam: et ita hunc egreſſum ſanctus
Stephan⁹ exponit Act. vij. a. dicens: Tũc exijt de terra chal
deoꝝ ⁊ habitauit in charrã ⁊c. Nec tertiũ dictũ Burgeñ. põt
eſſe verũ q2 ſarai fuit filia arã / que fuit nonagenaria cũ abram
eſſet cẽtenarius: vt. ĩ. xvij. ca. Si igit̃ araz fuit iunior q̃ abrã
viij. vel. ix. annoꝝ genuiſſet ſarai qđ falſũ eſt ⁊ fictũ. Ideoq̃ ⁊
quartũ ei⁹ dictũ

A quartũ eius dictum nullũ eſt: nam terra traſfluuialis dicit̃ in textu confiniũ meſopotamie: vt patet Ioſ. xxiiij. a. nec poteſt conuenienter intelligi ipſa meſopotamia: nam ibi patres nõ ſeruierunt dijs alienis quos noĩat textus ibidem: ſed in chaldea ad requiſitionẽ ⁊ fortaſſe compulſionẽ nemroth: prout dicit idem Burgeñ. in iſta digreſſione. chaldea aũt confinis eſt meſopotamie: quia circa ⁊ intra eadẽ flumina (prout ſupra dictum eſt) ſita: nec pertractatiõe dignum eſt: in quo Burgeñ. circa ca. xiij. et. xiiij. notat poſtillatorem: nam pueriliter occaſiones ſcribendi accepit. C

Glo. ordi.

Hiſto. Aſcendit ergo Ca. XIII abrã ⁊c. Hiero. De egypto liberatus bene aſſentiſſe legitur. Sed quomõ potuit diues eſſe valde. Sed ĩ hebraica veritate habet̃ grauis vehemẽter. egypti enim pondere grauabatur. Et licet videantur eſſe diuitie auri ⁊ argenti: ſi autẽ egyptie ſunt: ſancto viro graues ſunt. Nec vt in. Lxx. legitur: Abijt vnde venerat in deſertũ vſq; bethel. Sed ſm hebreũ: Abijt in itinere ſuo per auſtrũ vſq; bethel. De egypto enim profectus eſt: nõ vt deſertum peteret: quod ĩ egypto reliquerat: ſed vt per auſtrũ qui aquiloni contrarius eſt / veniret ad domum dei vbi erat tabernaculum eius inter bethel et hai.

Bethel b ¶ In bethel ⁊c. Eſt autẽ hethel ciuitacula in duodecimo lapide ab helia ad dexterã euntibus neapolim / que prius luça. i. amygdalus vocabat̃ in tribu beniamin. Hai vero in tribu iuda ſeparata ſacerdotibus. Bethel domus dei

Hai Hai oculus vel fons: bene ergo tabernaculũ inter bethel ⁊ hai figens / altare dño edificauit: quia ſancti a mũdi principe ⁊ ſeculi voluptatibus recedentes: abluti ſancto fonte baptiſmi curſuz preſentis vite cõſiderate ducẽtes: ⁊ hoſtiã laudis ⁊ boni operis ſuper altare fidei deo exhibentes: ad domũ dei. i. ad celeſtẽ hieruſalẽ feliciter tendũt.

Moralit̃ c ¶ Ne queſo ſit ⁊c. Nos quoq; nihil cõcordie ⁊ charitati pponamus / ſed p dextram proſperitatis vel ſiniſtrã aduerſitatis in pace ⁊ dilectiõe pſeueremus.

B Rixa inter paſtores loth et paſtores abre controuerſiã ſignificat inter paſtores catholicoſ ⁊ ſbuerſores hereticos. Unde ⁊ loth hereſiarchas ſignificat: q̃ declinans interpretat̃: ⁊ circa iordanẽ id eſt deſcenſuz regionẽ ſibi elegit: Paſtores ei⁹ hereticos et ſciſmaticos / qui pulchra ⁊ decliuia petunt: nec in monte cum moyſe aſcendũt ad dñm: pacem ⁊ vnitatem contẽnentes: ⁊ optionem quo volũt eundi accipiũt: ⁊ gratiã fugientes / libero arbitrio ſe cõmittunt. Paſtores vero abre catholicos doctores ſignificãt / q̃ hereticos etiã localiter fugiunt: ſm illud ad Titũ. iij. c. Hereticũ hominẽ poſt primã ⁊ ſcdam correctionẽ deuita: ⁊ hoc int̃ gẽtes chananei ⁊ pherefei: in terra. ſ. pmiſſiõis: q: inter catholicos ⁊ hereticos quorũ ſit regnum celorum ſolet eſſe contentio. d ¶ Fratres enim ſum⁹. Tribus modis dicũt̃ fratres ĩ ſctã ſcriptura. Natura: vt iacob ⁊ eſau: cognatione / vt abrã ⁊ loth. Gente: ſicut omẽs iudei. Vñ ſi attenuatus fuerit

a Aſcendit ergo Ca. XIII a abram de egypto / ipſe ⁊ vxor ei⁹: ⁊ oĩa quę habebat: et loth cũ eo ad auſtralẽ pla b gã: Erat aũt diues valde in poſ c ſeſſione argenti et auri. Reuer d

a ¶ cultoribus dei: licet nox inſtet ⁊ perſecutio: non refrigeſcit tamẽ diuini cultus intentio.

ſuſq; eſt p iter quo venerat a mẽ e b ridie in bethel: vſq; ad locũ vbi prius fixerat tabernaculuz inter bethel ⁊ hai: ĩ loco altaris quod fecerat prius: et inuocauit ibi no f men dñi. Sed ⁊ loth qui erat cũ g abrã / fuerũt greges ouium et armenta et tabernacula: nec poterat eos capere terra vt habitarẽt ſimul. † Erat quippe ſubſtantia eorum multa: et nõ quibant habitare cõmuniter. Unde et facta b

a ¶ catholicos ⁊ hereticos. b ¶ ſubditor̃

eſt rixa inter paſtores gregum

a ¶ prelatorum catholicorum. b ¶ hereſiarcharum.

abrã et loth. Eo aũt tẽpore cha i naneus ⁊ phereſeus habitabant ĩ terra illa. Dixit ergo abram ad k

a ¶ Notandum q̃ta cura ſit ſancto viro cõſeruande pacis.

c loth: Ne queſo ſit iurgium inter me ⁊ te / ⁊ inter paſtores meos et

a ¶ cognatione: loth enim fuit filius aram fratris abre.

d paſtores tuos: fratres eni ſum⁹:

Nico. de lyra

* Aſcendit ergo abram de egypto. Ca. XIII Hic ꝯſequẽter dſcribit̃ quomõ abram bene ſe habuit ad proximũ. Et pmo quomõ ſe habuit ad proximũ tempore pſperitatis. ſ. eius pacem cõſeruando. ſecũdo quomodo tẽpore aduerſitatis. ſ. ipſum velociter adiuuãdo. xiiij. ca. Circa primũ tria declarant̃: quia primo deſcribit̃ inter familias abre ⁊ loth contentionis occaſio. ſecũdo occaſionis preciſio / ibi: Dixit ergo abram ad loth. tertio preciſionis approbatio / ibi: Dixitq; dñs ad abram. Occaſio autẽ cõtentionis fuit: quia vterq; erat diues valde ⁊ habebat familiam: ⁊ ex tali cohabitatione ſolet ſepe contẽtio ſurgere. dicit igitur: a ¶ Aſcendit ergo abrã de egypto. Sequit̃: b ¶ Ad auſtralẽ plagam / nõ eſt intelligendũ ꝙ terra pmiſſionis ad quã aſcendit abram rediens de egypto ſit in parte auſtrali reſpectu egypti / ſed eſt in aq̃lonari: ſed auſtralis plaga hic accipitur reſpectu hierlm: q: illa pars terre pmiſſionis q̃ ẽ vicinior egypto ẽ pars auſtralis reſpectu iudee. c ¶ Erat aũt diues valde. In hebreo habet̃: Grauis vel ponderoſus multũ: quia habebat multa pondera auri et argenti et aliarũ rerũ: ⁊ in idem redit. d ¶ Reuerſuſq; eſt ⁊c. In hebreo autẽ habetur: Per manſiones quibus venerat: ⁊ hoc duplici de cauſa. Una: quia homines reuertẽtes ad terrã ſuaz vnde exierant cõſueuerãt accipere hoſpitium redeundo vbi fuerunt prius hoſpitati eundo. Alia: quia quãdo abram iuit in egyptum non habebat pecuniã pro expenſis ſufficientibus et contraxerat in hoſpitijs aliqua debita / ſed in redeundo erat diues valde: vt predictum eſt: ⁊ ideo redijt per eadez hoſpitia ad ſoluendum illa debita. e ¶ A meridie in bethel: quia ſicut dictũ eſt: intrauit terram promiſſiõis a parte auſtrali. Sequitur: f ¶ Et inuocauit ibi ⁊c. Gratias deo agens de hoc ꝙ ipſum: vxorem ⁊ familiam conſeruauerat ⁊ ĩ bonis multiplicauerat. ij. 36. a.

Diuitie g ¶ Sed et loth ⁊c. hoc exprimitur ad oſtendendum occaſionẽ diſcordie. diuitie enim vt frequẽter ſunt cauſa diſcordie inter homines etiam propinquos ⁊ amicos. vñ ſequit̃: h ¶ Unde ⁊ facta eſt ⁊c. q: tam iſti q̃ illi volebãt ſibi preoccupare meliora paſcua ⁊ meliores aquas. Hebrei dicunt ꝙ cauſa contentionis fuit eo ꝙ paſtores loth paſcebant animalia ſua in bladis alienis: paſtores autem abram increpabant eos: quia erant edocti in iuſticia a magiſtro ſuo: non ſic autez paſtores loth: ſed prima expoſitio melior videtur. D i ¶ Chananeus ⁊c. ac ſi diceret: licet terra illa pmiſſa eſſet a deo ipſi abre: non tamen erat ſibi tradita: et ideo magis voluit abram recedere a nepote ſuo: ne forte ex contentione predictorum famulorum moueretur lis coram iudicibus infidelibus. k ¶ Dixit ergo abram ad loth. Hic conſequenter deſcribitur cõtentionis preciſio. licet enim delectabile eſſet ipſi abre manere cum nepote ſuo *

Moralit̃ Moraliter. a ¶ Aſcendit ergo abram de egypto. Per quod deſignatur ꝙ religioſus poſtq; profecit in doctrina ſecularium ad clauſtrum redire debet: ad agendũ deo gratias: ⁊ orationi ſtudioq; vacandum. b ¶ Reuerſuſq; eſt per iter quo venerat a meridie. Nam eadem charitate qua deſcenderat propter edificationem proximi redire debet ad contemplationez dei. Sed quia talis religioſus aliquãdo ſumitur ad regimẽ eccleſie / ſicut beatus Grego. ⁊ plures alij: ⁊ huic conſonat interpretatio nominis abram quod interpretatur pater excelſus: quia ſtatus epiſcopor̃ altior eſt ſtatu religioſorum: et tunc fit in eo quedã rixa vel contentio. Nam cõſuetudo in religione habita trahit ipſum ad contemplationẽ. Onus autẽ impoſitum ad actionẽ: vnde dicit Aug⁹. Ocium ſanctum querit charitas: negocium iuſtum neceſſitas charitatis. Et quoniã ĩ tali neceſſitate maior eſt obligatio paſtoralis cure: ideo abram ſeparat̃ a loth: per quod deſignat̃ ꝙ religioſus epũs pro neceſſitate ſubditorum interrũpere debet ocium contemplationis ſaltem ad tempus. Per hoc autẽ ꝙ loth elegit regionem delectabilem ſicut paradiſus: ſignificatur ꝙ contemplatio eſt valde delectabilis. Per hoc autem ꝙ ſubditur: * Abrã habitauit

Glo. ordi.

1 N- atus fuerit frater tuus ⁊ vendiderit ſe
E tibi ⁊c. a ¶ Sicut paradiſus ⁊c. Hic
diſcimus eſſe paradiſum terrenū: cui cō
paratur terrena irrigatio. Hec eniȝ re/
gio plana erat ⁊ campeſtris et irrigata
iordane fluente: ſicut egyptus nilo.
b ¶ Coram dño. Cui crimen puniē/
Hiſtorice dū cōmittit. Nā ⁊ hoībus manifeſtum
crimen / ſed nō puniendū. c ¶ Leua
oculos ⁊c. Quaſi aſpice per quattuor
climata orbis: poſſeſſio paleſtine ꝓmit/
titur ei ⁊ ſemini ei⁹. Nō in q̄buſdā codi
cibus mare pro occidēte ponit: iō fit: q̄
paleſtina mare habet ab occidente.
d ¶ Omē terrā ⁊c. Nō hoc ſolū ꝓmiſ
ſum eſt: nō enī dictū eſt tm̄ terre tibi da
bo q̄tā vides: ſed tibi dabo terrā quam
vides: cū enī et vlterior vndiq̄ȝ dabat:
hic precipue dabat q̄ videbat. Vn̄ ⁊ ad
didit: Surge ⁊ ꝑambula terrā ⁊c. vt ꝑ/
ambulando. ſ. ꝑueniat ad eā quā in vno
loco ſtans videre nō poterat. Signifi/
cat aūt ea terra quā acceperat iſrl' ſemē
abre ſm carnē / nō ſm fidē: quod futurū
erat ſicut arena maris: q̄ numerari nō
Myſtice poſſit. e ¶ Tibi dabo. Chriſto ꝓmit
Ps. 2. b. tit hereditas oīm gētiū: q̄ eccliam ſuā ꝑ
totū mūdū diffudit: cui pr̄ dicit: Poſtu
la a me ⁊ dabo tibi gētes hereditatē tuā
Ibi. h1. b. Et ps̄. Et dn̄abit a mari vſq̄ȝ ad mare.
Hebron f ¶ In hebron. Ciuitas eſt in tribu
iuda q̄ et cariatharbe dicitur. i. ciuitas
q̄ttuor. Chariat enī hebraice ciuitas: ar
be quattuor. Ibi enī ſitus eſt adā maxi
mus / ⁊ abrā iſaac ⁊ iacob.

¶ Capitulū XIIII

Amraphel A- Mraphel. Intepretatur di/
S xit vt caderet / ⁊ eſt rex ſennaar:
que excuſſio dentium vel fetor
eorum interpretat. Hic ſignificat here/
ticos / qui ad caſum tendūt: ⁊ verbis do
loſis fetidum ſenſum euomunt.
S Arioch rex.

Nicola. de lyra

I. 17. b. ✻ re cum nepote ſuo: magis tn̄ voluit
et. 26. a. ab eo ſeparari q̄ȝ ꝙ occaſiōe ſeruoꝝ cō/
Ro. 4. d. tendentiū moueretur briga inter ipm̄ ⁊
nepotē ſuū / ⁊ q̄uis eēt ſenior: dedit tn̄
electōeȝ ipi loth d. a ¶ Ecce vni. ⁊c.
Ad eligenduȝ quam partem volueris.
b ¶ Si ad ſiniſtrā ieris. ac ſi diceret:
lȝ ſeparemur ab inuicē: nō tn̄ ita elonga
bor a te quin ſuccurrā tibi in neceſſitate
quod ptȝ ꝑ effectū in ca. ſe. c ¶ Eleua
tis itaq̄ȝ ⁊c. Iſta erat regio pētapolis
in qua erāt quinq̄ȝ ciuitates / quas ſub/
uertit dn̄s: vt habet īfra. xix. ca. que an̄
ſubuerſionē erat pulcherrima. d ¶ Si
cut paradiſus dn̄i. Nō ꝑ equalitatē ſȝ
ꝑ quādā ſimilitudinē. e ¶ Et ſi. egy.
⁊c. Terra enī egypti in illa parte q̄ de
egypto veniūt homīes in ſegor eſt pul/
cherrima. f ¶ Elegitq̄ȝ ſibi loth.
Propter ꝯditiones ꝑdictas. Sequit:
g ¶ Et habita. in ſo. Hebrei expo/
nūt h̄ in vituperiū ipi⁹ loth: lȝ enī ſciret
hoīes illius terre eſſe peſſimos: voluit
tn̄ habitare cū eis / ⁊ exinde peiorat⁹ eſt.
Catholici aūt exponūt hoc in laudē ei⁹:
ac ſi dicat: Quis enī habitauerit inter
homīes peſſimos: tamē inter eos ſerua
uit innocentiā ⁊ mundiciā: ⁊ hoc modo
exponit beatus Grego. i. Moral.
h ¶ Homīes aūt ⁊c. De quorū mali
cia habet īfra. xviij. ⁊. xix. ⁊ Ezech. xvj. f
Hec fuit iniq̄tas ſodome ſororꝫ tue ⁊c.
i ¶ Dixitq̄ȝ dn̄s ad abraȝ. Hic cō/
ſequēter de/

Geneſis Ca. XIIII

Ecce vniuerſa terra corā te eſt: a
a ¶ ſi oculus tuus ſcandalizat te erue eum
et proiice abs te.
b ¶ ſiue tibi aduerſa contingant mihi aūt
ꝓſpera: ſiue tibi ꝓſpera mihi aduerſa.
recede a me obſecro. Si ad ſi/ b
niſtram ieris / ego dexteram te/
nebo: ſi tu dexteram elegeris /
a ¶ circūſpecta regione.
ego ad ſiniſtram pergam. Ele/ c
a ¶ placuit ei.
uatis itaq̄ȝ loth oculis / vidit oēȝ
a ¶ in deſcēſu. ſ. poſitam.
circa regionē iordanis: que vni
a ¶ a iordane.
uerſa irrigabat anteq̄ȝ ſubuer/
teret domin⁹ ſodomā ⁊ gomor/
¶ hortus delitioſus ⁊ irriguus.
a ram ſicut paradiſus domini: et d e
ſicut egyptus venientibus in ſe
¶ non ardua ſed decliuia.
gor. Elegitq̄ȝ ſibi loth regioneȝ f
a ¶ in occaſum rufturus.
circa iordanē: ⁊ receſſit ab orien
a ¶ Al. diuiſiq̄ȝ ſūt alterutrim a fratre ſuo.
¶ ſic heretici ⁊ catholici tā locis q̄ȝ morib⁹
¶ a nobis exierunt: ſed nō erāt ex nobis.
te: Diuiſiq̄ȝ ſūnt alterutrū a fra
tre ſuo. Abram habitauit in ter †
ra chanaan: loth vero mora/
tus eſt in oppidis que erāt circa
iordanē: ⁊ habitauit i ſodomis. g
Homīes aūt ſodomite peſſimi h
b erāt et peccōres corā dn̄o nimis.
a ¶ recedēte ſciſmate lata hereditas ꝓmit/
tit ꝑ oēs ꝑtes mundi merito fidei dilatata.
Dixitq̄ȝ dn̄s ad abram poſtq̄ȝ i
c diuiſus eſt loth ab eo. Leua ocu
los tuos ⁊ vide a loco in q̄ nunc
es ad aquilonem et meridiem:
d ad oriētē ⁊ occidentē † Omnem †
a ¶ i. chriſto qui de ſemine eius.
e terrā quā cōſpicis / tibi dabo ⁊ ſē
mini tuo vſq̄ȝ in ſempiternū. Fa
ciāq̄ȝ ſemē tuū ſicut puluerē ter/
re. Si quis † poteſt hoīm nume
a ¶ ſemen iſrael ſm carnem.
rare puluerē terre: ſemen q̄ȝ tuū
a ¶ ne putetur ea terra tantū promitti que
ab abrā in eodē loco ſtante poterat videri.
numerare poterit. Surge † ⁊ per
ambula terram in longitudine
a ¶ his. ſ. qui de te naſcētur.
⁊ latitudine ſua: quia tibi datu/
rus ſum eā. Mouens igit abrā
¶ quia nō habebat hic manentē ciuitatē.
tabernaculū ſuū: venit ⁊ habita k
a ¶ que ſic vocatur a mambre amico abre.
uit iuxta conuallē mambre que
a ¶ vt exhiberet culturā cui debebat fidē.
f eſt in hebron. Edificauitq̄ȝ ibi l
altare domino. ¶ Ca. XIIII
F- Actum eſt auteȝ in illo m
a ¶ dixit vt caderet: hi ſunt qui
ꝯtra dn̄m loq̄ntes cadunt.
g tempore: vt amraphel n

Nico. de lyra

ſequenter deſcribit ſeparationis abrā G
et loth approbatio: ꝑ hoc ꝙ dn̄s locu/
tus eſt ipſi abram poſt iſtā ſeparationē
ꝓmittens ei terrā ⁊ prolis multiplicati
onem / ⁊ hoc fuit cōueniēter factū. diui/ Reuelatio
ne enī reuelationes ſolēt fieri mentib⁹ nes diuine
quietatis / ⁊ a ꝑturbatiōibus paſſionū que
ſedatis: ſocietas aūt ipſius loth ꝓpter
rixam famuloꝝ erat cauſa perturbatio
nis vt predictū eſt: ⁊ ideo reuelatio di
uina facta eſt abre poſt ipſius loth ſepa
rationē / ⁊ ptȝ lr̄a vſq̄ȝ ibi: k ¶ Et ha
bitauit ⁊c. Mambre nomē eſt homi
nis potentis illius terre a quo denoīa
ta eſt vallis illa / ⁊ iſte fuit federatus cū
abram: vt patet ca. ſequēti. l ¶ Edi/
ficauitq̄ȝ ibi altare dn̄o. Ad ſacrifi
cādū ⁊ grās agēdū ipo deo.
✻ † ¶ Abraȝ habitauit in terra Moralit
chanaan. Que interꝑtat cōmutatio
vel mercatio: que habet curam ⁊ anxie
tatem annexam: deſignatur ꝙ prelatio
nis ſtatus eſt anxietatibus plenus. Et
quia talis indiget diuina cōſolatione:
ideo ſubditur. i ¶ Dixitq̄ȝ domi/
nus ad abram. Ipſum conſolando
de magnitudine meriti. † ¶ Omnē
terram quam conſpicis ⁊c. Per
quā deſignatur terra viuentiū. Seq̄t:
l ¶ Edificauitq̄ȝ ibi altare dn̄o.
Pro gratiarumactione ex tanta bono
rum promiſſione.

¶ Additio

¶ In ca. xiij. vbi dicit in poſtilla. Cha
naneus ⁊ phereſeus ⁊c.
¶ Additio. Rationabili⁹ preſumi/
tur ꝙ timebat abrā ne habitatores ter h
re qui erāt ſine timore dn̄i ſcilȝ chana/
neus ⁊ phereſeus videntes tantā eſſe
abundantiā abre ⁊ nepotis eius ꝙ nō
poterat capere eos terra: expoliarent
eos vel ſaltē de terra eijcerent / ſicut eie
cerunt philiſtijm iſaac propter ſimilem
cauſaȝ: vt infra. xxvj. ca. ⁊ ideo interpo
ſuit ſcriptura in narratione huius re/
ceſſus. Chananeus ⁊ phereſeus habi
tabāt in terra / quaſi diceret: tales erāt
habitatores terre ꝙ nō tolerarent tā/
tā abūdātiā in extraneis. ¶ Ca. XIIII
F- Actū eſt autē in illo tēpo/ Diuiſio
re. Hic conſequenter oſtendi/
tur quomodo abram bene ſe
habuit ad proximū in aduerſis: ⁊ pri/
mo deſcribitur ipſius loth captio. ſecū Als † poſſit
do eiuſdem liberatio / ibi: Et ecce vnus
qui euaſerat. ¶ Circa primū ſic proce/
ditur: quia primo deſcribitur belluȝ in
generali. ſecūdo cauſa belli / ibi: Duo/
deciȝ enī annis. tertio deſcribit captio
loth in ſpeciali / ibi: Et egreſſi ſunt. Cir Als tergo
ca primū dicit ſic: m ¶ Factū eſt au
tē illo in tempore: id eſt poſt ſepara
tionem loth ab abrā. n ¶ Et amra
phel rex ſennaar. ſm hebreos iſte
eſt nemroth de quo ſupradictū eſt ꝙ re
gnauit ī babylōe: q̄ eſt terra ſennaar.
✻ Et thadal rex
Moralit m ¶. Factū ē autē ⁊c. Moralit
¶ Hic agitur de captione loth in de/
bellatione ſodomorum ⁊ eius liberati
one per abram auunculū ſuū. Captio/
nis autē eius occaſio fuit bellum quat
tuor regū contra quinq̄ȝ. Per quinq̄ȝ
reges intelligi poſſunt quinq̄ȝ ſenſus
corporis: nam eorum delectationi obe
diunt multi: propter quod reges poſ/
ſunt dici. et de iſtis dicitur ꝙ
✻ Seruierant

A a ¶ Arioth. Ebrius vel ebrietas interpretat̃. Stulticiã gentium ſignificat: qui iniq̃tate ebrij creaturã ꝓ creatore colunt ꝛ ſeculi illecebris voluunt̃. b ¶ Chodorlaomor. Decorus manipulus interpretat̃: qui eſt rex elam. i. huius ſeculi hypocriſim ſignificat: que licet vana ſit et pernicioſa / tamen decora in ſuperficie videtur: ſed in futuro quid fuerit apparebit. c ¶ Thadal / ſciens iugũ vel explorator / qui eſt rex gentiũ: auariciã ſignificat: que ſagax ꝛ verſuta multos ſibi ſubiugat. ¶ Amraphel r. ꝛc̃. Hi q̃ttuor reges figurãt quattuor principalia vitia / quattuor ꝟtutibus ꝑncipalibus ꝯtraria: que quinq̃ ſenſus per quinq̃ reges ſignificatos ſubiugare nitunt̃: ꝑ concupiſcẽtiã carnis: per cõcupiſcentiã oculoꝝ: ꝑ ambitionẽ ſecl̃i. d ¶ Bale. Hiero. hebraice deuoratio dicit̃. Tradunt hebrei hanc alibi ſaliſſam dici ꝛ vitulam ꝯſternantẽ: q2 tertio terremotu abſorpta ſit: ex quo ſodoma ꝛ gomorra adame ꝛ ſeboim diuino igne ſunt ſubuerſe. Illa paruula nuncupat̃. Segor enĩ transfert̃ in paruulã: q̃ ſyra lingua çoara dicit̃.

Vallis ſalinarũ Vallis aũt ſalinarũ in qua fuerũt putei bituminis poſt dei iram et ſulphuris pluuiã in mare mortuũ verſa eſt: q̃d a grecis ſtagnũ aſphalti. i. bituminiſ dicit̃.

Myſtice ¶ Myſtice. Quattuor reges / q̃nq̃ superãt: dum ꝯtrarie poteſtates q̃nq̃ ſenſibus corpis abutentes

Allegorice vitijs illaqueãt ꝛ captiuãt. ¶ Allegorice. Tales reges ſuperãt primũ bara qui interpretat̃ malicia vel creatura: et eſt rex ſodomoꝝ. i. cecitatis vel pecudis ſilentis cũ eis qui in vetuſta malicia ꝑſeuerãt: more pecudũ cecitatẽ libidinis ſequi ꝑſuadent. Vincunt et berſa. i. in anguſtia cõſtitutũ: regẽ gomorre. i. populi tumentis ꝛ ſeditioſi: cũ eos qui curis ſecl̃i anguſtiant̃: ac nephas rapine agere nõ formidãt: obruũt ꝛ ꝓſternũt. Vincũt quoq̃ ſennaar regeꝫ adame. i. terrene / cum eos qui terrena tm̃ ſapiũt

B in luxuria ꝑmanere hortãt̃: vt dicãt. i. Coꝝ. xv. d. Comedam⁹ et bibam⁹ cras enĩ moriemur. Vincũt ſemeber q̃ interpretat̃ ibi perditio: ꝛ eſt rex ſeboim. i. cinguli meroris / cum ꝑ iracundiã ꝛ inuidiã ĩcautos decipiunt: vñ Iob. v. a. Stultũ interficit iracundia: puulũ occidit inuidia. Regẽ quoq̃ bale vincunt / cũ puſillanimes in deſpationẽ mittũt. Bale nanq̃ interp̃tat̃ p̃cipitatio vl' abſorbitio: ad hoc maxime diabol⁹ certat / vt poſt lapſuꝫ pcti in deſperationẽ mittat. e ¶ Duodecim enĩ ꝛc̃. Duodenarius ſupfluus eſt numerus: in q̃ ſupfluitate ſeruiũt quinq̃ ſenſus nr̃i vane ſupſtitiõi / quã ſignificat chodorlaomor ꝛ q̃ttuor vitijs ſibi adiacẽtibus / ꝛ recedere volẽtes grauẽ ꝑſecutionẽ patiuntur / ꝛ ſepe ſuperant̃.

Hiſtoria. f ¶ Percuſſeruntq̃. Hiero. Alia editio habꝫ ꝛ ceciderunt gigãtes in aſtaroth: carnaim ꝛ gentes fortes ſimul cũ eis / ꝛ homĩes in ſabe ciuitate anteq̃ ſodomã ꝑuenirent. Quattuor reges ꝓfecti de babylone interfecerũt gigantes / hoc eſt raphaim. Robuſt⁹ quoq̃ arabie ꝛ çuçim ꝛ emim in ciuitate ſabe q̃ vſq̃ hodie ſic vocat̃: çuçim autẽ ꝛ emim terribiles ꝛ horrẽdi ĩterp̃tant̃: ꝓ quo Lxx. magis ſenſum ſequentes / gentes fortiſſimas poſuerunt: ꝛ reuertentes venerunt ad fontẽ iudicij / hoc eſt cades ꝑ antipationẽ dicit̃: quia poſtea ſic vocatũ: ſignificat aũt locum apud petrã qui fons iudicij nominat̃: q2 ibi pplm̃ de⁹ iudicauit. g ¶ Raphaim ꝛc̃. Nomina locoꝝ ꝛ gentiũ

a ¶ fetor dentium eorum. ſ. qui fetidam doctrinam ſpargunt. b ¶ ebrius. ſ. qui dei cultus oblitus creaturam colit.
c ¶ gẽtium om̃i errore circũdatarũ.
a rex ſennaar / et arioch rex ponti /
a ¶ decor⁹ manipulus: hi ſũt hypocrite q̃ decori ꝟtutib⁹ volũt videri. b ¶ ſeculariũ.
b et chodorlaomor rex elamitarũ
a ¶ Sciens iugum: auariciã ſignificat dominam gentium.
c et thadal rex gentium / iniret bel a
a ¶ Maliciam. b ¶ pecudis ſilentis
lum contra † bara regem ſodomo
a ¶ in anguſtijs. b ¶ populi tumẽtis.
rum / et contra berſa regẽ gomor
a ¶ Qui interp̃tat̃ excuſſio vel fetor dentiũ b ¶ Terrenorum.
re / et contra ſennaab regem ada b
a ¶ perditionẽ. b ¶ Quod eſt vinculum mortis vel meroris.
me / et contra ſemeber regem ſe
a ¶ deuoratio vel p̃cipitatio.
d boim / contraq̃ regem bale / ipſa
a ¶ paruula.
eſt ſegor. Omnes hi cõuenerũt c
a ¶ vel illuſtrẽ. b ¶ Poſt ſubuerſionẽ ſodomorũ a ¶ cauſam belli exponit.
in vallem ſiluestrem / que nũc eſt d
e mare ſalis. Duodecim enim an e
a ¶ generatio manipuli: vel habens decorum manipulum.
nis ſeruierunt chodorlaomor: ꝛ †
a ¶ ĩpar nũer⁹ ꝯcordiã ſignificat trinitat̃.
tertiodecimo anno receſſerũt ab †
a ¶ Redeunte fragilitate quaternarij nitũtur vitia ſuperare.
eo. Igitur anno quartodecimo
venit chodorlaomor et reges q̃
a ¶ gigantes. i. de ſe p̃ſumẽtes.
f g erant cum eo: percuſſerũtq̃ ra f
a ¶ cornua vel defenſiones cõſcindens fluctum ſeu diuiſio cõmotionis.
phaim in aſtaroth et carnaim et g h
a ¶ terribiles. b ¶ horrendi. c ¶ Saturitas ꝑfecta vocatio ſpecies vel abundans.
çuçi cũ eis / et emim ĩ ſabe / caria
a ¶ in tumore eorum qui moribus hyſpidi
thaim / ꝛ chorreos in mõtib⁹ ſeir: i k
a ¶ ferocitas eorum.
vſq̃ ad cãpeſtria pharan q̃ ẽ ĩ ſo l
litudie. Reuerſiq̃ ſũt ꝛ venert̃ m n

C b ¶ Sennaab regẽ adame. In hebreo habet̃: Sineab regem bale: nomen eſt ciuitatis que alio noĩe vocata eſt ſegor. c ¶ Omes hi cõuenerũt in vallẽ ꝛc̃. In hebreo habet̃: In valle campeſtri. ꝛ potuit eſſe ꝙ illa vallis ex vno latere habebat nemora ꝛ in alio campos arabiles: ꝛ ſic ab vtroq̃ nomine poterat nomĩari ſcꝫ ſiluestris ꝛ campeſtris. d ¶ Que

nunc eſt mare ſalis: q2 poſtq̃ ſubuerſe ſunt q̃nq̃ ciuitates que erant in illa regione: locus ille factus eſt lacus magnus ſalſiſſimus ꝛ valde ſpiſſus: ita ꝙ veſtimẽta ibi ꝓiecta magis ſordidant̃ q̃ lauent̃: ꝛ ideo null⁹ piſcis poteſt ibi viuere: ſm̃ Mare ſal̃.

ꝙ dicit ph̃s. ij. metheo. Et iõ in alio loco vocat̃ mare mortuũ. Phus

Apud hebreos eĩ mare vocat̃ ꝯgregatio aq̃ꝝ in magna q̃ntitate. e ¶ Duodecim enĩ an. Hic exp̃mit̃ cã belli q̃ fuit: q2 rex ſodomorũ ꝛ alij q̃ttuor reges cũ eo p̃noĩati, xij. annis ſeruierãt chodorlaomor regi elamitaꝝ reddentes ei tributũ: ꝛ tertiodecimo anno rebellauerũt: propter quod anno quartodecimo adduxit tres reges ſecum ſupra noĩatos ad debellãdũ eos: verũ tñ q2 rex ſennaar erat maior int̃ illos: ꝓpter q̃d ſupra p̃noĩatus eſt: iõ ꝓbabile eſt licꝫ nõ exp̃mat̃ in lr̃a: que facit mentionẽ de iſtis ſolũ ꝓpter captionẽ loth ꝙ ille amraphel ꝛ forſitã alij duo Al's † baſa

regeſ habebãt etiã aduerſarios rebellantes: in quorũ debellatione chodorlaomor p̃mo adiuuit eos: ꝛ poſtea venerunt cum eo ad debellandũ regẽ ſodomorũ ꝛ alios quattuor reges p̃nominatos cũ eo: ꝛ hoc eſt quod ſubdit̃: f ¶ Percuſſertq̃ raphaim. i. gigãtes. g ¶ In aſtaroth / nomẽ eſt ville vel terre vbi habitabant. h ¶ Et carnaim ꝛc̃. Nomina ſunt gentium a predictis debellatarũ. In ſabe chariathaim. i. in planicie illiuſ terre. Sabe enim in hebreo eſt nomẽ cõmune: ꝛ ſignificat planiciẽ: tamẽ. b. ſonat hic ſicut. v. ſic ſaue. i ¶ Et chorreos / D

iſti ſunt horrei: in hebreo ſcribitur per heth litterã cui in latino correſpondẽt due: ſcꝫ. c. h. ꝓut ſupra dictũ eſt ca. xi. de haram que in actib⁹ apoſtoloꝝ vocatur charã. k ¶ In montib⁹ ſeir Montes ſeir

ſic nominati ſunt ab eſau qui nõdum erat natus: ꝛ ideo iſtud nomen ponit̃ hic per anticipationẽ: videt̃ tamẽ melius ꝙ vocatus ſit mons ſeir ab alio p̃cedente eſau: vt habet̃ infra. xxxvj. ca. a quo deſcenderũt duces in mõte ſeir anteq̃ filij eſau haberẽt ibi p̃ncipatũ. l ¶ Vſq̃ ad campeſtria pharã. vſq̃ illuc ꝑſecuti ſunt eos. m ¶ Reuerſiq̃ ſunt / ab illo loco vbi ꝑſecuti ſunt eos. n ¶ Et venerũt vſq̃ ꝛc̃. Fons iudicij

quod ſignat iudiciũ in hebreo. vocat̃ enĩ fons ille fons iudicij: q2 ibi cõgregabant̃ iudiceſ terre illius ad determinãdum iudicia. Sm̃ autẽ hebreos dictus eſt locus ille fons iudicij / in ſignificationem futuri iudicij: quia futurũ erat Al's † ſaue

ꝙ moyſes ꝛ aaron ibi iudicarent̃ pro aquis contradictionis: propter quas dominus protulit ſententiã cõtra eos ꝙ morerent̃ ante ingreſſum terre promiſſionis: vt habetur Numeri. xx. b.
Ipſa eſt cades.

† ¶ Seruierũt chodorlao. qui ſm̃ hebreos fuit ipe nemroth q̃ fuit robuſt⁹ venator hoĩm vt. ſ̃. dictũ ẽ: iõ ſignificat diabolũ de q̃ d̃r i. Pet̃. v. c. Adũſari⁹ vr̃ diabol⁹ tanq̃ leo rugiẽs circuit q̃rẽs quẽ deuoret. Et ei ſeruiũt q̃nq̃ ſenſus corpis inq̃tũ ad pctm̃ ꝑ delectatões ĩducũt: ꝛ ſilr̃ illi q̃ ſenſuũ delectatioĩb⁹ obediũt. Moralit̃

† ¶ Et tredecimo an. receſ. ab eo. nã aliq̃ reſipiſcũt a ꝟtute diaboli: ꝛ hñ d̃r. xiij. ãno: nã ꝑ ternariũ ſignificat̃ fideſ trinitat̃: ꝛ ꝑ denariũ obſuatio. x. p̃ceptoꝝ: ꝛ h̃ duo reſilir̃ faciũt a diabolo de q̃ valde dolẽs iteꝝ nitit̃ eos ſbijcẽ ſibi ꝛ aſſumit ſecũ tres alios

Nico. de lyra

a ¶ Et thadal rex gentiũ. Sic enĩ nominat⁹ eſt: q2 in regno ſuo erant homines cõgregati de diuerſis nationibus.
Sennaab rege

G na locorum ⁊ gentiũ ſignificãt carnali-
E ter viuentes: quos facile vitia vincũt.
a ¶ Hebreo. Arx. tranſfluuiali: quia
ſcʒ de meſopotamia veniens tranſito
fluuio euphrate: ſedem poſuit in terra
chanaan. Unde ieſus naue: Quid vul
tis ſeruire diis patrũ veſtrorũ: q̃ ſũt trãs
flumen. b ¶ Quod cũ audiſſet ⁊c.
Myſtice Iſid. Similiter fides nr̃a cuʒ firmata
eſt ſpũ principali: quinqʒ ſenſus corpo-
ris quaſi quinqʒ reges ſubiicit verbo dei
triũphans de hoĩe exteriori. Ille in tre
centis decẽ ⁊ octo aduerſarios debella
uit: q: nos in ſacramento crucis: quã
tau lr̃a ſignificat: que trecẽta ſignificat
quinqʒ ſenſus carnales/ nos antea va-
riis vitiis captiuãtes ſuperamus. De-
cẽ ⁊ octo ex ternario ⁊ ſenario mltiplica
tus/ fidẽ trinitatis ⁊ perfectionẽ ſignifi
cat operis/ q̃bus virtutũ cõtra vitia ple
Allego. na victoria perficit. ¶ Strab⁹. Alr.
Bellũ abre cũ quattuor regibus ſignifi
cat bellũ virtutũ ⁊ vitiorũ. Pater ergo
fidei ⁊ prima via credendi ꝓ fratre ſuo
loth dimicauit et vicit: nõ in multitudi-
ne exercitus; ſed in trecẽtis decẽ ⁊ octo
expeditis vernaculis. Sic quiſqʒ ꝓ aĩa
ſua cõtra ſpũales nequitias bellũ gerat
cũ trecẽtis decẽ et octo vernaculis. i. cũ
auxilio ſancte crucis. Tau enĩ littera:
que habet figuraʒ crucis. ccc. exprimit.
c ¶ Dan. Autẽ vn⁹ eſt de fontibus ior
danis. Alter enim ior vocatur: quod in
terpretatur riuus: duobus ergo fon-
tibus qui nõ procul a ſe diſtãt in vnum
riuulũ federatis iordanis appellatur.
G At vero mel-

Nico. de lyra

F
a ¶ Ipa eſt cades. Sic enĩ alio noĩe
vocata eſt. Cades enĩ ſanctũ ſignificat
in hebreo: q: dñs ibi ſctĩficauit nomen
ſuũ educendo aquas de petra/ vt ibidẽ
habet. b ¶ Et pcuſſerũt ⁊c. Hoc di
citur p anticipationẽ: q: nondũ erat na
tus amalech. c ¶ Et amorreũ ⁊c. Et
ipa eſt engaddi/ vt habetur expreſſe. ii.
Paral. xx. ca. Ipa eſt regio abundans
plurimũ in balſamo ⁊ palmis. d ¶ Et
egreſſi ſũt. Hic pñr deſcribit captio
loth in ſpeciali: debellatis enĩ aduerſa-
riis triũ regũ qui erãt cũ chodorlaomor
venerũt tres dicti reges cũ chodorlao-
mor ad debellandũ regẽ ſodomorũ ⁊ ali
os q̃ttuor qui ei rebellauerãt: quib⁹ de-
bellatis capt⁹ eſt ipe loth qui habitabat
in ſodomis: ex ſocietate enĩ malorũ iuſti
aliq̃n incurrũt penã tẽporalẽ: lʒ nõ ſint
participes criminis ipſorũ: ⁊ ptʒ littera
Nota vſqʒ ibi: e ¶ In valle ſilueſtri. Ex-
ponat ſicut pus. f ¶ Uallis aũt ſil.
habebat pu. mul. ⁊c. Dicunt aliq̃ ꝙ
ibi erãt putei euomẽtes bitumẽ: qd̃ eſt
genus cemẽti fortiſſimi: ita ꝙ nõ diſſol-
uat niſi ſanguĩe menſtruo. Hebrei aũt
dicũt ꝙ in illa valle accipiebat terra ad
faciendũ cementũ: qua ſublata remane-
bãt ibi foſſe que dicebant foſſe cemẽti:
vñ ⁊ ĩ hebreo habet puteos cemẽti: illd̃
aũt interponit hic ꝓpter quod ſequit:
g ¶ Cecideruntqʒ ibi. Quia fugien
tes de prelio timore turbati/ non conſi-
derabant loca periculoſa quibus ſe in-
gerebant: ⁊ ſic ceciderũt in foſſas illas.
Hebrei aũt dicunt ꝙ factũ eſt illud pro
pter abraã/ de quo nõ credebant hoĩes
illi⁹ terre/ ꝙ exiſſet illeſus de ĩcẽdio chal
deorum; ſed quãdo viderũt ꝙ rex ſodo-
morũ ceciderat

a ¶ Petrã de aqua moyſes ꝓduxit aquã
¶ impetus aquarum. b ¶ vbi poſtea po
pulus murmurãs iudicat⁹ eſt.
vſqʒ ad fontẽm mẽſphath/ ipſa a
a ¶ iudiciũ. ¶ interp̃tat etiã ſctã: p anti
eſt cãdes ⁊ percuſſerũt omnem b
phraſim, a ¶ terrã lingẽtiũ. b ¶ amaricãtẽ
regiõeʒ amãlechitarũ/ ⁊ amõrreũ c
a ¶ . i. in vrbe palmaruʒ vbi ſuperbi reges
victoriã adepti ſũt: hoc eſt oppidũ engaddi
balſami ⁊ palmarum fertile: ſed aſaſon tha
mar vrbs palmarum interpretat.
qui habitabãt ĩ ãſaſon thamar.
a ¶ pecudum ſilentium.
Et egreſſi ſunt rex ſodõmoruʒ ⁊ d
a ¶ ppli tumentis. b ¶ terrenorũ.
rex gõmorrę: rexqʒ ãdamę ⁊ rex
a ¶ merentium. b ¶ vorator um.
ſebõim/ necnõ ⁊ rex bãle quę eſt
ſegor ⁊ direxerũt aciẽ cõtra eos
a ¶ in vilitate morum incultorum.
in vãlle ſilueſtri. ſ. aduerſuʒ cho e
dorlaomor regem elamitarũ: et
thadal regẽ gentiũ/ ⁊ amraphel
regem ſennaar/ et arioch regem
ponti: quattuor reges aduerſus
a ¶ quia inculti mores in profundũ malo-
rum pertinaces trahunt.
quinqʒ. Uãllis autem ſilueſtris f
habebat puteos multos bitu-
a ¶ canes muti non valentes latrare: ⁊ ela
ti cedunt vitiis.
minis. Itaqʒ rex ſodõmorum
et rex gomorrę terga verterunt:
a ¶ vitiis non cedentes.
cecideruntqʒ ibi: et qui rẽman- g
a ¶ virtutum eminentiam.
ſerant fugerunt ad mõntem.
a ¶ hoc fit cum vitia vincũt rationem ⁊ im
mittunt famẽ verbi quo anima paſci debuit
Tulerũnt autem omnem ſub- h
ſtantiam ſodomorũ/ et gomor-
rę: et vniuerſa quę ad cibum i
a ¶ occultando inſidias.
pertinent/ et ãbierunt: Necnon k
a ¶ ex ſocietate malorũ penas temporales
ſuſtinent aliquando iuſti.
ẽt loth et ſubſtantiam eius fi-
lium fratris abram/ qui habi-
tabat in ſodomis. Et ecce vnus l
qui euaſerat/ nunciauit abram m
a ¶ in hebreo tranſitori.
a hẽbręo/ qui habitabat in con-
a ¶ proprium nomen
ualle mãmbrę amorrei fratris
eſchol et fratris aner. Hi enim n
pepigerant fędus cum abram. o
b Quod cũ audiſſet abrã captuʒ
videlicet loth fratrem ſuum: nu p
a ¶ nõ vxoratos: de quibus dicit in ſeq̃nti
bus: exceptis his que comederũt iuuenes.
merauit expẽditos vernaculos q
ſuos/ trecentos/ decẽ et octo/ et
a ¶ vbi vnus de fontibus iordanis oritur
qui nunc dicitur dan. ¶ Hiero. oppidum
phenicis quod nunc paneas dicitur.
c perſecutus eſt eos vſqʒ dãn.

morũ ceciderat in puteos illos arma- G
tus ⁊ exiuerat inde ſanus miraculoſe:
tunc crediderũt de abraam ꝙ ſimiliter
exiſſet de incẽdio chaldeorũ. h ¶ Tu
lerunt aũt oẽm ſub ⁊c. Q̃tũ ad diui
tias artificiales. i ¶ Et vniuerſa q̃
ad ci. ⁊c. Q̃tum ad diuitias naturales
ex quib⁹ vita ſuſtentat. k ¶ Necnõ
⁊ loth. Oĩa predicta de bellis iſtis
interpoſita ſunt ꝓpter captionẽ ipſius
loth. Seq̃t: l ¶ Et ecce vnus qui Diuiſio
euaſerat. Hic ꝯſequenter deſcribit
ipſius loth liberatio: vbi primo deſcri-
bit abrae fidelitas. ſecũdo ipſius bñdi
ctio/ ibi: At vero melchiſedech. tertio ei⁹
liberalitas/ ibi: Dixit aũt rex ſodomo-
rũ. Fidelitas aũt eius apparet: q: non
timuit ire ad pugnandũ ꝯtra quattuor
reges fortiſſimos/ vt liberaret nepotẽ
ſuũ audita captione ei⁹: ⁊ hoc eſt quod
dicit: Et ecce vnus qui euaſerat. Dicũt
aliqui hebrei ꝙ iſte fuit og rex baſan: q̃
euaſerat de diluuio: ſed hoc ſupra im-
probatũ eſt. vii. c. Alii aũt dicũt ꝙ fuit
ideʒ og qui euaſerat aliis gigantibus
interfectis in aſtaroth: vt predictum
eſt in iſto ca. de quo etiã ſcribit Deut.
iii. Solus quippe og rex baſan reſtite-
rat de ſtirpe gigantũ: ſed hoc nõ eſt ve
riſimile ꝙ euadens de prelio oĩbus
ſociis ſuis interfectis/ ſecut⁹ fuiſſet ad
uerſarios ſuos: ſed magis fugiſſet ad
partem oppoſitã: ⁊ ideo predicte expo
ſitiones videntur extorte a littera: pro
pter quod ſm planũ ſenſum littere di-
cendum eſt ꝙ fuit de exercitu regis ſo-
domorũ/ qui fugiens tranſiuit vſqʒ ad
locum vbi manebat abram qui nõ erat
multũ remotus a loco belli: ⁊ quia co-
gnoſcebat loth ⁊ abram patruũ ſuum: H
ideo nunciauit abre nepotis ſui infor-
tunium. m ¶ Abram hebreo. Ex Hebrei
hoc ptʒ ꝙ hebrei nõ ſunt dicti ab abrã vnde
ſed ab heber: a quo etiam ipſe abram
hic dicitur hebreus. Item idẽ patʒ per
litteras in hebreo: quia abram incipit
ab Aleph. Heber vero per eyn. et ideo
ſi hebreus diceretur ab abrã inciperet
per aleph: quod non eſt verũ/ ſed inci-
pit ab eyn n ¶ Hi enim. ſcʒ tres fra
tres qui erant de genere amorreoruʒ.
o ¶ Pepigerant fedus cũ abrã.
Et ideo adiuuerunt eũ/ vt habetur in
fine huius ca. p ¶ Numerauit ex-
peditos: Id eſt paratos ad pugnaʒ.
q ¶ Uernaculos ſuos trecẽtos.
Id eſt ſeruos ſuos natoſ in domo ſua.
Et diuiſis ſociis
ſecũ tres alios reges ſcʒ cõcupiſcẽ- Moralit.
tiã carnis/ appetitũ honoris/ ⁊ rei tem
poralis: qui reges dicunt/ eo ꝙ multi
ſeruiũt eis: ⁊ iſtis tribus regib⁹ ad ſuũ
intentũ vtit diabolus. Et ſic debellat
multos penitentũ ⁊ eos iterũ ſibi ſub-
iicit per pctĩ recidiuũ: et cũ eis capitur
loth: qui vt ſupradictũ eſt contemplati
uũ ſignificat ſeu religioſum: aliqui vero
de numero religioſorũ a diabolo capi-
untur per inſultũ triũ regum dictorũ.
l ¶ Et ecce vnus qui euaſerat nũ
ciauit abram. Per iſtum deſignan-
tur boni euadentes inſultum diaboli:
qui ipſi abram. i. prelato qui preeſt et
ꝓdeſſe poteſt peccata denunciãt ſocio-
rũ ſuorũ: vt apponat remedium ⁊ ipſe
liberat denũciatos de diaboli ptãte: et
ſic liberatur loth de diaboli captione.
Dixit aũt rex ſodo-

A a ¶ At vero m. τc. Hie. Hunc aiūt hebrei eſſe ſem filiū noe τ cōputatione annoꝝ oñdūt eū vſq; ad iſaac vixiſſe: τ oēs ꝑmo genitos a noe vſq; ad aaron pōtifices fuiſſe. Salē vero poſtea dicta eſt hierl̄m. Ap̄ſs memorans melchiſedech: ſine p̄re τ matre refert ad chriſtū/ τ ꝑ eū ad eccl̄iam gentiū: q2 glīa capitis ad membra refert. Q̄m b̄ndixit abrae circūciſo τ in eo leui: ſic τ aarō de quo poſtea ſacerdotiū. Ex quo vult colligere ſacerdotiū eccl̄ie habentis ꝑputiū b̄ndixiſſe circūciſo ſacerdotio ſynagoge. Q̄d aūt ait: Tu es ſacerdos in eternum ſ̄m ordinē melchiſedech: miniſteriū noſtrū verbo ordinis ſignat: nō per aaron irrationalibus victimis immolādis: ſed oblato pane τ vino. i. corꝑe dñi: et ſanguine conſecrari. ¶ Strabus. Melchiſedech. Qui interp̄tat rex iuſticie et dicit rex pacis chriſtū ſignificat ꝑ quem recōciliati ſumus: τ qui in fine ſeculi iuſte iudicaturus eſt. b ¶ Dedit ei decimas. Iſid. Sciēs ergo patriarcha: melius ſacerdotiū fuiſſe in pp̄lo gentiū q̄ leuiticū qd̄ de ipſo erat naſciturū: τ a meliore b̄ndicendū: decimas ſubſtantie poſt b̄ndictionē dedit melchiſedech/ ſicut ſacerdotibus benedicētibus ſibi populus ſ̄m leges decimas dabat. Melchiſedech īterp̄tat rex pacis vel iuſticie. Per chriſtū enī recōciliamur deo q̄ventur⁹ eſt diſcernere bonos a malis. Ipſe eſt ſacerdos qui pro oībus deo patri ſe ipſum obtulit τ verus rex qui in preſenti ſuos regit: et ī futuro iuſte iudicabit.

A filo ſub/

a ¶ ſocij abrae: id eſt fidei: ſunt charitas τ ſpes: que ſuis vicibus quaſi ſeparatim occulta inſpiratiōe vitioſas infūdunt mētes. ¶ fides cū ſpe τ charitate vitia ꝑſeq̄t

Et dīuiſis ſocijs: irruit ſuper eos nocte: Percuſſitq; eos: τ
a ¶ id eſt vſq; ad aduerſitatē effundendi ſanguinis: damaſcus enim potus ſanguinis interpretatur.

perſecutus eſt vſq; ad hobā: que eſt ad leuaz damaſci. Re
a ¶ a captiuitate vitioꝝ liberat fides ratione τ intellectū: quaſi fratrē τ ſubſtantiā fratris cū virtutibus purgati animi.

dūxitq; omnez ſubſtantiam/ et loth fratrē ſuum cū ſubſtantia
a ¶ virtutes politicas.
b ¶ omnium virtutū ſpecies.

illius/ mūlieres quoq; τ pōpu
a ¶ victis vitijs alias inſidias moliūt: maxime luxuria que ſodomitis dñatur.

lum. Egreſſus eſt aūt rex ſodomorum in occurſum eius poſt q̄ reuerſus eſt a cede chodorlaomor et regum qui cum eo erāt in valle ſaue: que eſt vallis regis. † At vero melchiſe
a ¶ hec ſacramenta noſtrorum ſacramentorum figura fuerunt.

dech rex ſalem: proferēs pānē
a ¶ ſummū ſacerdotem ſignificans.

τ vinum: erat enī ſācerdos dei
a ¶ vel ſummi. b ¶ ſicut maior minorem.
c ¶ quaſi hec victoria deo excelſo eſt aſſignanda: τ ei gratiarūactio pro beneficijs exhibenda.

āltiſſimi: bēnedixit ei τ ait: Benedict⁹ abrā deo excelſo/ q̄ creauit celū et terrā: τ b̄ndict⁹ de⁹ excelſus/ quo ꝓtegente hoſtes
¶ vel ſuis.

in manib⁹ tuis ſunt. † Et dedit
a ¶ Mora. decime dāt cū bono operi pſeuerātia addit. ¶ in q̄ leui tāq; minor de/cimatus eſt.

ei dēcimas ex oib⁹: Dixit autē
a ¶ vitia ſolas aīas querūt

rex ſodomorū ad abram. Dā
a ¶ Spolia. ¶ ꝑ cupiditatē fallere molit

mihi aīas/ cētera tolle tibi. Qui reſpondit ei: Leuo manū meā ad dñm meū excelſum poſſeſ/

Nicola. de lyra

* a ¶ Et diuiſis ſo. ſ. abner: Eſchol et mambre: faciebant diuerſas turmas/ vt in pluribus partib⁹ inuadens aduerſarios incuteret eis maiorē timorem. Aliter exponūt hebrei. Diuiſis ſocijs q2 illos ſibi federatos ſeparauit τ diuiſit ad
B ſarcinas cuſtodiendas: τ parati erāt ei ſuccurrere ſi indigeret: ipſe tñ cū ſeruis ſuis intrauit bellū. b ¶ Irruit ſup eos nocte. qñ dormiebant ſopore graui ꝓpter laborē precedētis diei: τ quia dormiebāt ſecuri: ſup eos irruit anteq̄ poſſent armari. c ¶ Reduxitq; oēm ſubſtātiā τc. Q̄m illi qui euaſerūt manus eius ita fuerūt preoccupati q̄ nihil poterant ſecū portare. d ¶ Egreſſus eſt aūt rex ſodomoꝝ in occurſum eius. Ad faciendū ei reuerentiā τ reddendū ei gr̄as de occiſiōe aduerſarioꝝ ſuoꝝ. e ¶ In valle ſaue. i. in valle plana τ equali. f ¶ Que eſt vallis regis. Habebat enī ibi rex maneriū: a quo denoīabatur vallis illa. g ¶ At vero melchiſe. Hic ꝯſequēter ponit ipſi⁹ abrae b̄ndictio. Circa qd̄ ſciēdū q̄ iudei aduerſarij fidei chriſtiane: ſcripturas q̄ loquunt de chriſto nitunt deprauare: īter quas eſt pſ̄. cix. in quo fit mētio de ſacerdotio melchiſedech τ occaſione illi⁹ Pſ̄. qui de chriſto loquit: paſſum iſtū peruerſe exponere nitunt/ dicētes quod iſte melchiſedech ꝓtulit panē τ vinū nō in ſacrificiū/ ſed magis ad reficiendū abraā τ populū eius qui veniebat de prelio: ſed hoc ptz falſum ꝑ lr̄am precedentē τ ſequentē. dictū eſt enī ſupra/ qd̄ illi quattuor reges quos debellauerat abraā: aſportauerant de ſodomis vniuerſa que ad cibū ꝑtinent/ nec potuerant adhuc oīa cōſumpſiſſe: nec fugiēdo poterāt ſecū portaſſe: τ ideo abraā ibi inuenit ſatis de victualibus pro ſe τ ꝓ pp̄lo ſuo: τ hoc etiā ptz per lr̄az ſequentē: vbi abraam de preda nihil voluit retinere: exceptis his que comederunt iuuenes: id eſt bellatores qui ſecum fuerant. Item poſt illa verba: Proferens panem τ vinū: immediate ſubdit diate ſubditur pro qua cauſa. h ¶ Erat enī ſacerdos dei altiſſimi. Ex quo ptz q̄ cauſa pro qua ꝓtulit panē et vinum fuit ad offerendum ſacrificiū: quod pertinet ad ſacerdotis officiū. ꝓ refectione enī bellatorum magis pertinet ad hominē laicū ꝓferre victualia q̄ ad ſacerdotē: τ ideo alij aliter ꝑuertentes exponūt dicētes q̄ melchiſedech protulit panē τ vinū ꝓ ſacrificio offerendo: nō ꝑ ipſum: quia ſ̄m iſtos ſacerdos nō erat: ſed per ip̄m abraā qui tāq; ſacerdos legit pluries cōſtruxiſſe altare: τ ſacrificiū deo obtuliſſe: vt habet infra. xxij. ca. τ ideo illud qd̄ ſequit. Erat enī ſacerdos dei altiſſimi: nō refert ad ip̄m melchiſedech/ ſ3 ad ip̄m abraā: τ ſimiliter illud qd̄ ſequit: Et dedit ei decimas ex oībus. ſ. melchiſedech dedit decimaſ de oībus ip̄i abre tanq; ſacerdoti: ſed falſitas hui⁹ expoſitionis apparet ꝑ hoc/ q̄ melchiſedech b̄ndixit ip̄i abrae dicēs: Bñdictus abrā deo excelſo τc. benedicere aūt ad ſacerdotē ꝑtinet: q2 qd̄ minus eſt ſine ꝯtradictiōe a maiori b̄ndicit: vt dicit ad Heb. vij. ca. Itē q̄ melchiſedech daret decimas de oīb⁹ reportatis ip̄i abre ptz falſuz ꝑ lr̄am ſeq̄ntē: q2 abraā iurauit q̄ de oīb⁹ illis nō accipet a filo ſubtegminis vſq; ad corrigiā callige. i. nullā rem q̄tūcūq; minimā accipet: τ iō vera expoſitio eſt iſta: q̄ melchiſedech erat ſem ꝑꝛimogenit⁹ fili⁹ noe q̄ adhuc viuebat: qd̄ ptz ſi cōputent anni ei⁹. ſ̄. poſiti: imo vixit poſt vltra natiuitatē iacob τ eſau: vt ꝓbat. ī. xxix. c. Sed ꝯ hoc arguit: q2 ad Heb. vij. ca. dr̄ de melchiſedech: Sine p̄re ſine m̄re ſine genealogia: neq; initiū dieꝝ: neq; finē vite hñs: qd̄ nō pōt dici de ip̄o ſem: q̄ nō eſt idē hō. Sed ad h̄ rn̄det a doctorib⁹ nr̄is q̄ h̄ dicit ap̄ls nō q̄ melchiſedech nō habuerit p̄rem τ m̄rez τc. ſ3 q2 ſcriptura nō facit mētōez de p̄re ei⁹ τc. S3 adhuc videt argumētū remanere: q2 ſcr̄ptura facit mētōez de p̄re ſem τ m̄re ei⁹ τ genealogia: τ de ꝑncipio vite ei⁹ τ fine. Dicēdū q̄ veꝝ eſt: ſ3 h̄ nō eſt ſub noīe melchiſedech: ſed ſolū ſub noīe ſem: τ ſic ītelligit ap̄ls τ doctores ſc̄ti: q̄ ſub noīe melchiſedech nō fit mētio ī ſcriptura de p̄re τ m̄re ei⁹: nec determinat etiā de genealogia: nec de ꝑncipio τ fine vite ſue. Erat enī ſacerdos dei altiſſimi: q2 pater erat oīm illoꝝ q̄ remāſerant in cultu dei: τ q2 erat ꝑmogenit⁹ rōne natiuitatis/ vt dicūt aliq̄: vl̄ ſaltē ex ordinatione patris/ ſi nō fuit ꝑmo nat⁹ vt dicūt alij. Ius enī ꝑmogeniture bñ transferebat ad filiū poſt natū ex ordinatōe p̄ris: maxime de volūtate dei: ſicut iacob ius ꝑmogeniture trāſtulit a ruben ꝑmo nato ad ioſeph q̄tū ad duplicē portionē hereditat⁹ accipiēdā: τ ad iudā q̄tū ad dignitatē regiā/ vt habetur. ī. xlviij. ca. τ. xlix. Sacerdotiū aūt fuit ānexū ꝑmogeniture vſq; ad legē datā ꝑ moyſen: et iō audita victoria abrae diuina v̄tute facta: ꝓtulit panē τ vinū. i. ſacrificiū reddendo gr̄as deo: τ iō b̄ndicēdo abraā dixit: Bñdict⁹ abraā deo excelſo τc. i ¶ Et de. ei de. ſc3 abraā ip̄i melchiſedech cui debebāt tāq; ſacerdoti. Et ſic exponit ap̄ls ad Heb. vij. Oñdēs q̄ leui fuit decimat⁹ in abraā. k ¶ Dixit a. r. ſ. Hic deſcribit liberalitaſ abrae: q2 q̄uis totā ꝑdā poſſet retinere: noluit tñ aliq̄d recipe. l ¶ Da m. aī. i. viros m̄lieres τ ꝑuulos. m ¶ Leuo m. m. mod⁹ ē iurādi.

* Ne dicas ego ditaui

Moralit̄ k ¶ Dixit aūt rex ſodomoꝝ ad abram. Da mihi animas: cetera tolle tibi: per iſtū ſignificantur illi qui offerūt p̄lato munera vt deſiſtat a correctiōe debita: ſed bonus p̄lat⁹ oīa reſpuit excepta cōpetēti refectiōe ꝓ ſe τ familia. ideo ſubdit:

* Exceptis his que

† Heb. 7. a De cōſe. di 2. c. in calice. et. c. accipite

† 23. q. 5. c. dicat

a ¶ A filo ſubtegminis ꝛc. Eſa. xxxiij. c. Uir iuſtus ma/nus ſuas excutit ab oī munere: in quo oſtendit: q2 bella a fi/delibus nō cupididitate ſed charitate committēda ſunt. Stipen/dia militantiū excipit ꝛ ptes eorū qui pariter cum eo pugnaue/rāt/ partim iuſticiā ſuam demonſtrās/ partim ſtipendia legiti/me pugnātibus debita nō abnegans.

Eſa. 33. c.

a ¶ Qui venerūt mecū ꝛc. Utitur enim aliquādo fides teſtimonijs infide/liū: vnde apl's. Titū. j. c. Male beſtie pigri ventris ſed ad vtilitatē fideliū.

a ¶ quaſi nec minimū. Excutit manus ſu/as ab omni munere.

a ſorem celi et terę q a filo ſubtē/gminis vſq ad corrigiā caligę/ † nō accipiā ex oībus q̄ tua ſunt: ne dicas/ ego ditaui abram: ex/ceptis his quę comederūt iuue/

a ¶ Iuſte cuiq tribuit quod ſuum eſt.

b nes/ et partibus viroꝝ qui vene/ c runt mecū aner/ eſchol et mam/bre. Iſti accipiāt partes ſuas.

¶ Nico. de lyra

a ¶ Ne dicas/ ego ditaui abram. Hoc dixit nō ad iactātiā: ſed ad dei glo/riam qui ei ꝓmiſerat multiplicationem bonorū temporaliū vt ſupra dictū eſt: ꝛ ideo nolebat q eius ditatio aliquo mō alij attribuereť. b ¶ Exceptis his que comederūt iuuenes. i. bellato/res qui fuerūt mecū in prelio. c ¶ Et partib⁹ viroꝝ qui venerūt mecū. iſti enī nō erant de familia abre: ꝛ ideo nō erat ſuuz dare partes ipſoꝝ de pre/da illa.

da illa. Qd autē diciť hic de ipſis: Qui venerunt mecū: vno mō exponiť q cuz ipſo intrauerūt bellū: vt p̄dictū eſt: Et ſm hoc certū eſt q habuerunt ius in parte prede. Alio mō q nō intrauerūt bellum ſed remanſerūt ad cuſtodiendū ſarcinas: ꝛ ſm hoc etiā declarauit abraz qd haberēt ius in parte prede. Et ex iſto loco accepit dauid illud qd determinauit. j. Regū. xxx. f. dicens: Equa pars erit deſcendētis in preliū ꝛ remanētis ad ſarcinas: vn̄ qd ibidē ſequiť: Et factū eſt hoc ex illa die ꝛ de inceps ꝯſtitutū: ꝛ q̄ſi lex in iſrael. In hebreo habeť. Et factuz eſt hoc ex die illa: ꝛ deſup vel de ante: q2 obſeruatū fuerat tꝑe abram: vt patz ex dictis: ve/rumtamen q abram hoc ſeruandum decreuerit: Dauid poſtea magis de/clarauit: ꝛ firmius ſtatuit tanq ex re/gia poteſtate ꝛc.

23. q. 5. c. dicat

✱ b ¶ Exceptis his que come/derunt iuuenes: ꝛ talis prelatus a melchiſedech bn̄diciť/ per quē dn̄s nr̄ ieſus chriſtus ſignificať: ſicut exponit apoſtolus Heb. vij. a.

Moraliť

¶ Additio

¶ In ca. xiiij. vbi dr̄ in poſtila. Or factū eſt iſtud ꝓpť abrā.

¶ Additio. j. Hec expoſitio hebreorū eſt friuola: q2 ex hoc q rex ſodomorū miraculoſe exiuiſſet de puteo: nō attribuerūt gentes exitū abre de incendio chaldeoꝝ: teſtimonio veritatis diuine fidei in deteſtationē idolatrie: pro qua abram expoſuit ſe periculo incendij/ cum etiā rex ſodomoꝝ qui peſſimus ꝛ ido/latra erat ſic exiuerat armat⁹ de puteo ꝛ illeſus: ſed potius iſta attribuebūt magicis artibus vel hmōi. Et ſic iſtud miraculum factum regi ſodomoꝝ nō redundaret in gloriā dei: quod eſſet valde inconueniens ꝛc. ¶ In eo. ca. xiiij. vbi dr̄ in poſtilla: Ex hoc ptz q hebrei nō ſunt dicti ab abram.

¶ Additio. ij. Unde dicať abram hebreus/ pleni⁹ habeť in additione ſup Matth. xxj. c. Uide ibi:

¶ In eo. ca. xiiij. vbi dr̄ ī poſ. Nūerauit expeditoſ vnacloſ.

¶ Additio. iij. In hoc loco vbi lr̄a nr̄a dicit: Et numerauit expeditos/ lr̄a hebraica habet: Muniuit expertos: ꝛ eſt ſen/ſus q muniuit ſuos armis bellicis: ſcz illos ſeruos qui erāt ex/perti: ex quo patz prudentia abrae in re militari: quia non in/ermes accepit qui ad fugā ſunt proni: vt dicit Uegetius: ſed munitos ſeu armatos. Similiter nō accepit tyrones: ſz iam expertos. Poteſt eſſe q ex vitio ſcriptoꝝ hec varietas contin/gat: ſic q vbi diciť: Muniuit/ poſuerunt Numerauit: ꝛ vbi habeť expertos: poſuerūt expeditos propter ſimilitudinē ha/rum dictionū ad inuicē: ꝛ etiā propter hoc q ſtatim addūtur termini numerales. ſ. cccxviij. Sed hoc nō obſtat: nā ex hoc nō ſequiť/ niſi q tant⁹ fuerat munitoꝝ ꝛ expertoꝝ numerus.

Ueget⁹ de re militari

¶ In eodem ca. xiiij. vbi dicitur in poſtilla: Et ideo audi/ta victoria abre diuina virtute ꝛc.

¶ Additio. iiij. Hoc ſacrificium quod obtulit melchiſe/dech non eſt intelligendum eſſe idem realiter cum noſtro ſa/crificio: ſed eſſe figuratiuū illius. vnde gloſa interlinearis ſu/per illud verbū: Proferens panem ꝛ vinū dicit: Hec ſacra/menta noſtroꝝ ſacramentoꝝ figura fuerant.

¶ Replica. Correctoriū corruptorū his additōib⁹ n̄ rn̄det: qm dič illas nō eſſe dignas ptractatione/ cū ſint nulli⁹ vtilita/tis: ſicut ptz ſup̄ rn̄dendo additiōib⁹ tertijdecimi capituli.

¶ Glo. ordi.

His itaq traſ. ꝛc. ¶ Ca. XV Noli timere. Myſtice. Triū/phata multitudine vitiorū: con/fortať ſpes cuiuſq fidelis a dn̄o ne ti/tubet/ ſed mercedē expectet. b ¶ Dixitq abram. Myſtice. Murmura/tionē ſignificat antiquoꝝ qui longa ex/pectatione ſuſpēſi/ iā q̄ſi de aduētu ei⁹ heſitabāt qui tanq dn̄s eternā heredi/ datē acceptur⁹

Myſtice †23. q. c. 5. c. dicat

a His itaq traſa ¶ Ca. XV a ctis: factus eſt ſermo dn̄i

¶ per occultam inſpirationem.

ad abram per viſionē di/cens† Noli timere abrā/ ego ꝓte b ctor tu⁹ ſuz: ꝛ merces tua magna c b nimis. Dixitq abram: Dn̄e de/ d e

a ¶ Qui vitia vicit: boni operis fructū q̄ſi multiplicati ſeminis fecunditatē querit

us/ quid dabis mihi? Ego va/ f

a ¶ qui omnia diſpenſat ꝛ diſtribuit familie cibaria.

dā abſq liberis: ꝛ filius pcurato g

a ¶ Ab hoc aiunt damaſcum nominatam: ꝛ conditā ꝛ ipſum ibi regnaſſe.

ris domus meę: iſte damaſcus †

¶ deus meus adiutor.

elieçer. Additq abram: Mihi aūt nō dediſti ſemē: ꝛ ecce verna b

¶ Nico. de lyra

Diuiſio

His itaq traſactis ¶ Ca. XV Poſtq deſcripſit moyſes qua/liter abram bn̄ ſe habuit vt inci/piens: ꝛ hoc q̄tum ad deū et proximū. Hic ꝯſequēter oſtēdit q̄liter ſe habuit ad ſeipm̄: ꝛ q2 ꝓles reputať vna pſona cū patre. et ſm illud Ecci. xxx. a. Mor/tuus eſt pater ei⁹: ꝛ q̄ſi nō eſt mortu⁹. Reliq̄t enī filiū ſimilē ſibi: ꝛ ſimilr̄ vir ꝛ vxor q̄ſi vna pſona cōputanť: ſm di/ctum ſaluatoris Matth. xix. a. Itaq iā nō ſūt duo ſz vna caro: ïō pmo oñdiť q̄liter abrā ſe habuit ī petēda ꝓle. ſcdo q̄liť ī regēda vxore. xvj. ca. Circa pmū pmo poniť abre petitio. ſcdo petitōis exauditio/ ibi: Statimq ſmo dn̄i ꝛc. tertio exau/ditōis ꝯfirmatio/ ibi: At ille ait: dn̄e de⁹. Circa pmū deſcribiť occaſio petitiōis. Abrā enī ex victoria tā ſolēni quā dn̄s dede/rat ei: timuit ne ī h̄ accepiſſet totā mercecedē iuſticie ſue a dn̄o ꝛ ideo dn̄s aſſecurauit eū de cōtrario dicēs: b ¶ Noli time/re: de eo q cogitaſti. Seq̄ť: c ¶ Et merces tua ꝛc. i. victo/ria quā dedi tibi nō eſt merces tua: ſz maiorē ſatis ego reſeruo tibi. Et ex iſto vbo dn̄i habuit occaſionē petēdi ꝓlē: q2 q̄libet naturaliť deſiderat

naturalr̄ deſiderat ī boniſ ſuis hr̄e he/redē ſiue ſucceſſorē: ꝓpter qd ſequiť: d ¶ Dixitq ab. oñdēdo ſuū deſide/riū. e ¶ Dn̄e de⁹/ qd da. ꝛc. ac ſi di/cat parꝝ valebūt iſta mihi ex q̄ filiū n̄ ha/beo. f ¶ Ego vadā abſq li. q2 ſa/ra erat ſteril. g ¶ Et fili⁹ pcu. do. mee. hoc exponiť dupliciť. Uno mō ſic vt ſit ſenſus: Procurator dom⁹ me habz filiū: cui pōt bona ſua relinq̄re: nō aūt ego/ ꝛ ſic melioris ꝯditōis mee eſt q̄tū ad h. Alio mō vt cū dr̄: Et fili⁹ pcuratoris dom⁹ mee/ ſubintelligiť: erit heres me⁹ q2 cogitabat eū adopta/re ī filiū: eo q vxor ſua erat ſterilis: Et ſta expoſitio magis ꝯſonat lr̄e: q2 ſeq̄/tur poſtea: h ¶ Et ecce vna. me⁹: Id eſt ſeruus natus in domo mea.

✱ Heres meus iſte

¶ Moraliť. Scdm hebreos abram ex victoria tam excellēti de q̄ttuor regi/bus habita: timuit ne foret in hoc ſua iuſticia remunerata: ꝓpť qd dixit dn̄s ei ne timeret. Igiť abrā ſignificat quē/libet iuſtū/ q̄ exaltat⁹ ex aliq̄ dono dei timet ne forte de bonis ſuis remunerat⁹ ſit in p̄ſenti: ꝓpť qd dn̄s cōſolať eū p inſpirationē internā dicēs: b ¶ Noli ti/mere abrā/ ego ꝓtector tu⁹ ſū: ꝛ mer. ꝛc. i. futurū reſer/uata. hō vo ſic viſitat⁹ a deo reputat ſe parū aut nihil feciſſe: ſm illd Luč. xvij. c. Cū oīa bn̄ feceritis/ dicite: ſerui inutiles ſumus. Sic btūs frāciſcus dicebat fratrib⁹ ſuis: Modo inci/piamus ſeruire dn̄o: q2 vſq nunc parū ꝓfecim⁹: ideo ſubdiť: f ¶ Ego vadā abſq libe. i. abſq opib⁹ bonis in q̄b⁹ cū dei gr̄a hō p liberū arbitriū opať. † ¶ Iſte damaſc⁹. i. ille qui officio vel ſta.

Moraliť

tatē accepturus multiplicato ſemīe credētiū: ſterilē legē tāq̄ vernaculi diſpēſatiōe3 erat excluſurus. Quoꝝ heſitatio ꝓphetico ſpū remouet̄/ ⁊ fides ꝯfirmata iuſticiā ꝓmeret̄. vñ: Credidit abraā deo ⁊ re. ē il. ad iu. a ¶ Suſpice celū ⁊c. Superiꝰ dixit: Erit ſemē tuū ſic arena maris: q2 in illa plebe q̄dā erāt carnales ⁊ terreni q̄ arene cōpantur: q2 aridi ⁊ a bonis opibus infecundi: alij q̄ſi ſtelle fulgētes. ¶ Ra. Duplex ſignificatio promiſſi ſeminis dat̄. Oſtēſis ſtellis dicit̄ ei: ſic faciā ſemen tuū. i. gentē chriſtianā: cuius tu pr̄ futurus es in fide. ſ. reſurrectiōis lumīe choruſcare. Oſtēſa ꝟo arena dicit̄: ſic erit ſemē tuū ⁊c. i. copioſa erit gēs iudeoꝝ/ ſ3 arida ⁊ īfecūda. b ¶ Sume inq̄t mihi ⁊c. Iſid. Vacca triēnis/ plebs poſita ſub iugo legis: capra eadē futura peccatrix: aries regnaturam ſignificat: hec trima dicunt̄: q2 ꝑ articulos tēpoꝝ ab adā vſq3 ad noe ⁊ inde vſq3 ad abram: ⁊ inde vſq3 ad dauid/ tanq̄ trimā etatē gēs adoleuit. Per turturē ⁊ columbā ſpūales ppl̄i figurant̄/ filij ꝓmiſſionis ⁊ heredes regni futuri: quoꝝ etas tacet̄/ q̄ eterna meditātes/ tempalia trāſgrediunt̄. Animalia trima ꝯ ſe ꝑtibus ꝯſtitutis diuidunt̄: q2 carnales ⁊ in veteri ppl̄o: ⁊ nūc ab inuicē ſepant̄. Aues nō diuidunt̄: q2 ſpūales/ nec ſciſmate/ nec hereſi ſeducunt̄: ſ3 pace fruunt̄. Siue ſolitarij vt turtur/ ſiue cū alijs vt colūba ꝯuerſantur. Volucres deſcēdentes ſuꝑ corpa diuiſa/ ſignificāt demones paſtu3 ſibi de carnaliū diuiſione q̄rētes: abraam aues abigēs/ ſignificat multos carnales merito ſanctoꝝ in fine mūdi liberādos. Circa ſol̄ occaſum pauor irruit in abrā/ ⁊ horor magnus ⁊ tenebroſus īuaſit eū: q2 circa ſinē ſeculi magna perturbatio ab antichriſto inuadet ſctōs. Vñ erit tribulatio q̄lis nō fuit ab initio. Cū ergo occubuiſſet ſol ⁊c. ſignificat poſt finē ſeculi futurā diē iudicij: qñ ꝑ ignem ſepabunt̄ boni a malis. c ¶ Vaccā triennē ⁊ caprā trimam ⁊ arie. anno. Quia adā vſq3 ad noe ⁊ inde vſq3 ad abram: deinde vſq3 ad dauid populus adoleuit.

culus meꝰ heres meus erit. Sta a b tim q3 ſermo domini factus eſt ad eum dicens: Non erit hic he c res tuus: ſed qui egrediet̄ de vte d ro tuo/ ipſum habebis heredē3.

a Eduxitq3 eū foraſ/ ⁊ ait illi: Suſ e pice celū/ ⁊ numera ſtellas ſi potes.

a ¶ celeſte. ſ. ¶ chriſtianus ppl̄s choruſcans lumine reſurrectionis.

Et dixit ei: Sic erit ſemē tuū f Credidit† abra3 dño/ ⁊ reputatū g h eſt illi ad iuſticiā.

a ¶ q2 iuſtus ex fide viuit.

Dixitq3 ad eū

a ¶ igne. Myſtice: ignis chaldeoꝝ incētiua vitioꝝum.

† Ego dñs qui eduxi te de hūr i chaldeoꝝ: vt darem tibi terram k iſtā/ ⁊ poſſideres eā. At ille ait: l m

¶ Signū querit nō tēptādo: ſed ſperādo ⁊ modū querēdo: hinc mos inoleuit iudeis vt ſigna petant.

Domine deꝰ/ vnde ſcire poſſu3 n q2 poſſeſſurus ſim eā? Et† rñdēs o domin9: Sume inquit mihi vac p cam triennem/ ⁊ caprā3 trimam/ †

a ¶ plebē iudaicā iugo legis preſſam.

a ¶ eandem peccatricem futuram.

¶ Nicolaus de lyra

☞ Deſcēderūtq3

B ☙ a ¶ heres meus erit. Iſte damaſcus elieçer. Elieçer em̄ erat ꝓcurator domꝰ abrae/ ⁊ damaſcus filiꝰ eius fuit: a q̄ etiā denoīata ē ciuitas damaſci. b ¶ Staticq3 ſermo dñi factus ē ad eū. Hic ponit̄ ſue petitiōis exauditio. Petitio em̄ ē deſiderij oñſio: ⁊ ideo q2 abrā oſtēderat deſideriū ſuū d̄ ꝓle habēda: dñs rñdet illi dicēs: c ¶ Nō erit hic heres tuus. ſ. filiꝰ ꝓcuratoris tui. d ¶ Sed q̄ egredie. ⁊c. i. quē generabis in vxore tua: ⁊ q2 nō ſolū ꝓmiſit ſibi ꝓlē: ſed etia3 ꝓlis magnā m̄ltiplicatiōe3. Ideo ſequit̄: e ¶ Suſpice celū ⁊c. Et accipit̄ h̄ ſi ꝓ nō. f ¶ Sic erit ſemē tuū. ſ. in tāta multitudīe q2 vix aut nūq3 poſſit nūerari ab hoīe. p3 etia3 ex dictis q2 iſta viſio oñſa eſt abre d̄ nocte qñ ſtelle pñt videri. Conſiderandum q2 l3 deus etiā ꝑ h̄ intēderet ſignificare multiplicatiōe3 ſemīs abrae: cōpando ipm̄ ſtell̄ celi: tñ p̄ncipalit̄ intēdebat ꝓmittere ei ⁊ ſemini eius vitā btā3/ q̄ erit in reſurrectiōe mortuoꝝ: vñ dicit apl̄s. i. Coꝝ. xv. e. Stella differt a ſtella ī claritate/ ſic ⁊ reſurrectio mortuoꝝ. Multiplicatio eī ꝓlis ⁊ bona q̄cūq3 tempalia/ nō pñt eſſe merces vel finis p̄ncipalis opeꝝ iuſticie vel virtutis: q2 finis p̄ncipaliter intētus melior eſt ſemꝑ his q̄ ſunt ad finē: ⁊ p̄miū a deo p̄ncipaliter ꝓmiſſum/ ſemꝑ ē melius q̄3 opus meritoriū: ꝓpter qd̄ ꝓmittitur: bona aūt q̄cūq3 tempalia/ ſunt minora q̄3 iuſticie opa: et ideo h̄ ⁊ in alijs locis ſacre ſcripture vbi ꝓ opibus virtutis vere ⁊ ꝓprie dictis ꝓmittunt̄ aliq̄ bona tempalia/ nō intelligunt̄ p̄ncipaliter ꝓmiſſa: ſed q̄ſi manuductiua ad bona ſpūalia ⁊ eterna/ q̄ p̄ncipalit̄ ītelligunt̄ ꝓmiſſa: ⁊ hoc cōueniebat maxīe tp̄e legis moſaice ⁊ nature in q̄ hoīes impfecti erāt reſpectu tp̄is grē: ſm q2 dicit apl̄s ad Heb. vij. c. Nihil em̄ ad pfectū adduxit lex. Modus aūt impfectoꝝ ē/ vt ad amorē bonoꝝ ſpūaliū ⁊ celeſtiū inducant̄ ꝑ amorē tpaliū ⁊ terreſtriū: vt ſm Greg.

vt ſm Greg. animus ex his q̄ nouit ſurgat ad incognita q̄ nō nouit: ⁊ ꝑ hoc q2 ſcit notum diligere/ diſcat ⁊ incognita amare. C Or aūt abrā in hoc loco ītellexerit ſibi ⁊ ſemini ſuo nō ſolū eſſe ꝓmiſſa terrena: ſed etiā celeſtia q̄ ꝑ chriſtū ſunt adipleta: patet Ioh. viij. g. vbi dicit̄: Abraā pr̄ veſter exultauit vt videret diē meū: vidit ⁊ gauiſus ē. Dies āt chriſti vel tp̄s/ ītelligit̄ tp̄s paſſiōis ⁊ reſurrectiōis eius: ſm q2 ip̄e dixit īminēte paſſiōe Matth. xxvi. b. Tp̄s meū ꝓpe eſt ⁊c. Et tūc apta ē ianua celeſtꝫ/ ⁊ educti ſunt ſctī pr̄es de īferno. Et ꝓpt̄ p̄dicta bñ d̄r in officio d̄ mortuis: S3 ſignifer ſctūs michael repñtet eas in lucē ſctā3: quā olī abrae ꝓmiſiſti ⁊ ſemī eiꝰ: ⁊ accipit̄ ex h̄ loco. Cōſiderādū q2 in h̄ paſſu ⁊ ꝯſilibꝰ ē aliq̄ mō duplex ſenſus lr̄al̄. Vnꝰ de bonis terrenis/ q̄ minꝰ p̄ncipalit̄ ⁊ manuductiue ꝓmittunt̄. Alius d̄ ſpūalibꝰ ſeu et̄nis q̄ p̄ncipalit̄ intēdūt̄: q2 ſenſuſ p̄ncipalit̄ intēt̄ lr̄al̄ d̄r: tñ aliq̄ mō pōt dici vnus: q2 ſm phm̄ vbi vnū ꝓpt̄ alteꝝ vtrobiq3 tm̄ vnū. Vnꝰ p̄ncipale ꝟo ſꝑ ē ꝓpt̄ magꝭ p̄ncipale. illd̄ āt qd̄ h̄ dictū ē p̄bet viā ad ītelligēdū multa q̄ ꝯtinent̄ in veteri teſtō. ꝓpt̄ qd̄ diutius h̄ morat̄ꝰ ſu3. g ¶ Credidit ⁊c. In nullo heſitans d̄ diuino promiſſo. h ¶ Et reputatū ⁊c. q2 fides formata ꝑ dilectiōe3 illa ſola eſt q̄ vere iuſtificat mētē formalit̄. i ¶ Ego dñs ⁊c. Id ē igne chaldeoꝝ ſm vnā opinionē: vl̄ d̄ tali loco q̄ ē in chaldea: ſic̄ dictū eſt ſuꝑ. xi. c. k ¶ Vt darē ⁊c. Per quā p̄ncipalit̄ ītelligit̄ t̄ra viuētiū ꝓmiſſa. l ¶ Et poſſideres eā. In hereditatē ꝑpetuā. m ¶ At ille ait ⁊c. Hic ꝯñr ponit̄ p̄dicte ꝓmiſſiōis ꝯfirmatio ꝑ ſignū abre diuinitꝰ oñſu3. Ad cuiꝰ ītellectū ꝯſiderādū q2 abrā nō dubitauit q̄n h̄ret ꝓlē ſibi ꝓmiſſa3: ⁊ ſilr̄ hereditatē in pſona ꝓpria vel filioꝝ. Alit̄ nō eſſet veꝝ qd̄ dictū ē: Credidit abrā deo ⁊c. Sciebat tñ abrā/ q2 ſicut bona ꝯferunt̄ a deo ꝓpt̄ opa meritoria/ ita ꝓpt̄ oppoſita auferunt̄: ⁊ ideo ad ꝯſuatiōe3 boni diuinitꝰ collati: req̄rit̄ q2 hoīes ſint ſolliciti ꝯſuādo ꝑ exercitiū opis deo placiti: ⁊ ꝓpterea d̄ h̄ q̄ſiuit abrā dicēs: n ¶ Dñe deꝰ vñ ⁊c. ac ſi diceret: q̄d eſt illud ꝑ qd̄ ꝯſuabit̄ bonū qd̄ ꝓmiſiſti. iō nō dixit: vñ ſcire poſſu3 q2 acceptur9 ſim eā: ſ3 poſſeſſurꝰ. o ¶ Et rñdit dñs. Ad ītellectū huiꝰ ꝯſiderādū: q2 ſic̄ p3 ex diſcurſu totiꝰ veterꝫ teſtamēti q̄3 diu filij iſrl̄ ſteterūt in cultu vniꝰ veri dei poſſederūt pacifice terrā ꝓmiſſiōis ſibi collatā: ⁊ qñ declinauerūt ad idolatriā fuerūt ab alijs īpugnati ⁊ deiecti: ſic̄ p3 in libris Iudicū ⁊ Regū et alijs locꝫ: ⁊ aliqñ qñ eoꝝ malicia nimis abūdauit/ fuerūt eiecti ⁊ captiuati de terra illa. p̄mo ꝑ nabuchodonoſor regē babylonis: ⁊ ſcd̄o ꝑ romāos/ eo q2 auctorē fidei ieſum chriſtū negauerūt ⁊ occiderūt. Verꝰ igit̄ cultꝰ vnius dei ē illud ꝑ qd̄ poſſideri poterat terra illa abre ꝓmiſſa. iſte āt cultꝰ p̄ncipalit̄ eſt in actibꝰ īteriorībꝰ mēt̄: ſm q2 dic̄ btūs Augꝰ. in enchiridiō: Fide ſpe ⁊ charitate colit̄ vnꝰ deꝰ: verūtñ cū hmōi cultu īteriori req̄rit̄ cultus exterior: q̄ ē q̄ſi q̄dā ꝓteſtatio īterioris cultꝰ. tal̄ aūt cultus in veteri lege fuit ꝑ ſacrificia deo oblata: ⁊ iō d̄ talibꝰ ſacrificijs in lege fiēdis dñs īſtruit abrā dicēs: p ¶ Sume inq̄t mihi vaccā ⁊c. Quia de iſtis tribus ſpēbꝰ aīaliū ſolū erāt ſacrificia ☙ fiēda in lege

☙ qui officio vel ſtatu ē me minor in opibus bonis. c ¶ Nō erit hic heres meus. i. hereditabit vitā et̄nā me excluſo: vel ſaltē erit mecū ibidē ī maiori loco: ꝓpter qd̄ ſubdit̄ aſſecuratio de ꝯrio cū dicit̄: e ¶ Suſpice celum ⁊ numera ſtellas ſi potes ⁊c. Quaſi dicat: plus q̄3 poſſes credere augmentabit̄ meritū tuū. i ¶ Ego dominus qui eduxi te de hur chaldeoꝝ: Id eſt de incendio vitioꝝ. k ¶ Vt dare tibi terrā: Scilicet viuentiū: ⁊ de hoc ꝯſequēter dat̄ ſignu3 cum dicitur: p ¶ Sume vaccā triennē: Id eſt humilitatē que ꝑ vaccam ſignificat̄: eo q2 vacca iugo ſubijcit̄ que bene dicit̄ triennis: q2 ꝑ humilitatem homo ſubijcit̄ maiori equali ⁊ minori. † ¶ Et caprā trimam: Id eſt veram penitentiam in qua confitet̄ homo ſuā ignorantiam. ꝓpter quod ꝑ capra3 ſignificat̄: ⁊ dicit̄ trima ꝓpter tres pnīe ꝑtes: q̄ ſunt ꝯtritio/ ꝯfeſſio/ ⁊ ſatiſfactio.

k ☙ Et arietē an.

Al̄s nō h3 † abram
Ro. 4. a.
Gal. 3. a.
Iaco. 2. d.
35. q. 1. c. cū igit̄. §. hac itaq3

Al̄s † rñdit

D

Moralit̄

a ¶ Deſcēderūtq3 vo.ₓc. Grego. Tropologice In ipſo
oronis ſacrificio ingerūt ſe importune cogitatiões rapere vel
Tropologice violare cupiētes: ſ3 manu ſancte diſcretiōis debem⁹ cuſtodi/
re qđ foris offerim⁹/ne maligni ſpūs ₓ puerſe cogitatiões ra
Moralit piant. b ¶ Pauor irruit ſu.ₓc. Aug⁹. Tractāda ē iſta q̄/
ſtio, ꝓpter eos q̄ cōtēdūt iſtas pturba/
tiões nō cadere i animū ſapiētis: vt₃
Aul⁹ gelli⁹ li.19.c.1. tale ſit, q̄le memorat Aul⁹gellius quē
dā.ſ.phm i magna mar̄ tēpeſtate tur
batū: ₓ animaduerſū a q̄dā luxurioſo
adoleſcente: q̄ cū ei poſt piculū inſulta
ret ꝙ phs cito pturbat⁹ eſſet. Rñdit.
Ideo illū nō pturbatū: q: nequiſſime
aīe ſue nihil timere deberet/ꝙ nec di/
gna eēt ꝓ qua aliqđ timeret. Ceteris
aūt ꝓtulit librū/in q̄ legebat⁹ nō placu
iſſe ſtoicis: nullā talē pturbationē ca/
dere in animū ſapiētis/ q̄ſi nihil tale i
eorū appereret affectib⁹: ſ3 pturbationē
ab eis diffiniri/cū rō talib⁹ motib⁹ ce/
deret. Cū aūt nō cederet/nō dicēdā p/
turbatiōe3. c ¶ Scito pnoſcēs ₓc.
Iſi. Popul⁹ iſrl̄ in egypto ſeruitur⁹
ꝓphetat̄: nō ꝙ egyptijs annis q̄drin/
gentis ſeruierit: ſ3 q: hic nūerus i illa
afflictione cōplet⁹ eſt: q: ab illo tp̄e cō/
putat̄/ q̄ iſta abrae ꝓmittūt. ¶ Aug.
Hiſtorialit Scito pnoſcēs ₓc. Non ſic accipiēdū
eſt tāq̄3 in illa duriſſima ſeruitute/qua
dringētos annos ppl̄s dei fuerit. S3
q: dictū eſt i Iſaac vocabit̄ tibi ſemē.
Act⁹.7.a. Ab initio natiuitatis iſaac vſq3 ad an/
nū egreſſionis iſrl̄ ex egypto cōputāt̄
anni.cccc v. Cū ergo de.ccccxxx.detra/
xeris.xxv.q̄ ſunt a ꝓmiſſione vſq3 ad
natū iſaac: nō mirū eſt ſi quadringen/
tos q̄nq3 annos ſumma ſolida voluit
appellare ſcriptura: q̄ ſolet ita nume/
rare tēpora/vt qđ ſumma numeri pau
lulū excreſcit aut infra eſt/nō cōputet̄.
Nō g̃ ꝙ ait in ſeruitutē redigent eos
et affligēt/ad.cccc. annos referendu3
eſt/tanq̄3 p tot annos in ſeruitutē habuerint eos. S3 referen/
di ſunt anni.cccc.ad id quod dictum eſt: Peregrinum futurū
ſit ſemen tuum in terra non ſua. Siue enim in terra chana/
an ſiue in egypto peregrinum erat anteq̄3 hereditatem habe/
ret ex ꝓmiſſione dei: quod factu3 eſt poſtq̄3 ab egypto libera/
ti ſunt. Et p hyperbaton ſit ordo verboꝝ. Sciendo ſcias: q:
peregrinū erit ſemē tuū in terra nō ſua quadringētis annis.
Illud aūt ſit interpoſitū: Et ſubijciēt eos ſeruituti: ₓ affligēt
ita vt ad quadringētos annos hec interpoſitio non ptineat.
In extrema eni pte ſumme hui⁹.i. poſt mortē ioſeph popul⁹
dei in egypto dura ſeruitute afflict⁹ eſt. ꝁ Generatiōe

a ¶ regnaturā. b ¶ Simplices innocētes
vtraq3 enim auis ſimplicitatem habet et in
nocentiam.

et arietē annoꝝ trium: turturē a
quoq3 et colūbam. Qui tollēs b
a ¶ q: carnales abiuicē diuidūt̄. ¶ aīalia
vnuerſa hec/diuiſit ēa p medi/
um: et vtraſq3 ptes ɔtra ſe altrin
a ¶ Quia ſpirituales ſeruant vnitatē ſpi/
ritus in vinculo pacis.
ſec⁹ poſuit. Aues aūt nō diuiſit. c
a ¶ demones importune cogitationes.
a Deſcēderūtq3 volucres ſup ca d
a ¶ q: multi carnales merito ſanctoꝝ in fi/
ne liberabūt̄. b ¶ Illius merito de angu
ſtijs: liberatus eſt iſrael.
dauera: et abigebat eas abr̄a3. e
a ¶ q: circa finē mundi pturbatio magna
ab antichriſto inferet̄ factis. ¶ vel pauor
b Cūq3 ſol occūberet ſopor irruit f
ſuper abram: ₓ horror magnus b
et tenebroſus inuaſit eū. Dictū
c q3 eſt ad eū: † Scito pnoſcēs ꝙ i
a ¶ Populus iſrael.
peregrinū futurū ſit ſemen tuu3
in terra non ſua: et ſubijciēt eos
a ¶ extranei. b ¶ Iſi.in afflictione.cccc.
anni cōplebūt̄. ¶ vltima pte hui⁹ tp̄is.
ſeruituti: et affligent quadringē/

eoꝝ ad ſuſtentationē vite. Alia vo aīalia cōiter ſūt ſilueſtria: ꝁ
vel ſi ſunt domeſtica ſunt imūda: vt porcus ₓ ſilia. Itē pdicta
aīalia repſentabāt pūanitatē chriſti inq̄tū fuit inſtrumētū no
ſtre redēptionis: q: ouis repſentabat ei⁹ inocētiā: capra ſilitu
dinē carnis pctī: bos fortitudinē chriſti, ad ſuſtinēdū labores
maxime i paſſione: turtures aūt ₓ colū/
be abūdabāt i terra illa: ₓ iō ex illis ſie
bāt ſacrificia paupeꝝ/ q: ē facili pote/
rāt haberi. Turtur etiā caſtitatē xp̄i ſi/
gnificat: colūba vo q̄ ſine felle ē ei⁹ mi
titatē: ſm illud Matth.xi.d. Diſcite a
me q: mitis ſū ₓc. Et ſic pt3 q̄re de pdi/
ctis fiebāt ſacrificia vt cōiter. b ¶ Qui
tollēs vni.hec diuiſit ₓc. Cauſa hu
ius diuiſiōis ₓ ptitionis eſt: q: tūc tp̄is
qñ hoīes adinuicē faciebāt pactū vl̄ fe
dus inuiolabile: ad h̄ deſignādū ſterſi/
ciebāt vnū aīal/ₓ diuidebāt i duas p/
tes: ₓ trāſibant inter illas ptes ad deſi
gnādū ꝙ digni eſſent morte ſi pactū il/
lud trāſgrederet̄. Dñs aūt hic pepigit
fedus ₓ pactū cū abra3: vt d3 infra eo.
ca. ₓ iō aīalia iſta fuerūt diuiſa in duas
ptes: ₓ ptes ſic poſite ꝙ poſſet eſſe trā/ Myſtice
ſitus iter illas ptes. c ¶ Aues autē
nō diuiſit: q: in cōfirmatiōe talis pa/
cti vel feder̄ auis nō occidebatur: nec
diuidebat etiā cū alias imolabat in ho
locauſtū: vt habet̄ Leui.j.d. Alia ē cā
myſtica: q: p aīalia deſignat̄ vita acti/
ua: q̄ diuidit hoīem circa mlta: ſm illō
Luc.x.g. Martha martha ſollicita es
ₓ turbar̄ erga plurima. Per aues vo
ꝓpter volatū deſignat̄ vita cōteplatiua
q̄ vnit hoīem ad deū/iō ſubdit̄ ibide3:
Porro vnū eſt neceſſariū: Maria op/
timā ptē elegit ₓc. d ¶ Deſcēderūt
q3 volucres ſup cadauera.i.ſup ſa
crificia: ad deſignādū ꝙ demōes q̄ per
aues deſignāt Matth.xiij.a.et maxi/
me q: iſte erāt aues de nocte volātes:
vt pt3 p ſequētia: nitunt̄ deſtruere vel
fedare bona opa. e ¶ Et abigebat eas abrā.q: ſi in opi
bus bonis demones nos volūt impedire/debem⁹ eos feruo
re charitatis repellere. f ¶ Cūq3 ſol occūberet. In he/
breo dr̄ occubuiſſet: ex q̄ p3 ꝙ iā erat nox. g ¶ Sopor irru
it ſup abrā. In hebreo habet̄: Extaſis irruit ₓc. Extaſis ve Extaſis
ro nō ſignat ꝓprie ſomnū: ſ3 magis raptū a ſenſib⁹ exteriori/
b⁹. h ¶ Et horror magn⁹ ₓc. p hēc deſignabat̄ afflictio
nes ₓ anxietates q̄s paſſuri erāt filij ei⁹ anteq̄3 obtinerēt ter/
rā ꝓmiſſiōis: ₓ q̄s oportet ſuſtinere fideles anteq̄3 veniāt ad
terrā viuētiū: ſm illud Act⁹.xiiij.d. Per multas tribulatio/
nes oportet trāſire ad regnū/ꝓpter qđ ſubdit̄: i ¶ Scito p Tp̄s afflictionis in egypto
noſcens ꝙ ₓc. iſti quadringēti anni nō poſſūt referri ad ſer
uitutē ₓ afflictionē quā paſſi ſunt filij iſrl̄ in egypto: qđ ꝓbat̄
manifeſte: q: caath deſcēdit in egyptū cū Leui patre ſuo/ₓ ia
cob auo ſuo: vt habet̄ Gēn.xlvi.b. Itē iſte caath vixit.cxxxiij.
annis.et Amram filius ei⁹.cxxxvij.vt habet̄. Exoð.vi.c. Et
moyſes filius amram erat octoginta annoꝝ in exitu de egy/
pto: vt habet̄ Exoð.vij.b.qui anni cōiūcti faciūt.cccl. annos
tantū: ₓ adhuc ſi volum⁹ habere pciſe numerū annoꝝ a prin
cipio deſcenſus in egyptū vſq3 ad exitum: oportet ſubtrahere
a pdictis.cccl.annis omnes annos quibus vixit Caath ante
q̄3 deſcenderet in egyptū: ₓ annos q̄bus vixit amram poſtq̄3
genuit moyſen: ex quo patet ꝙ nō fuerūt in egypto.cccc. an/
nis/ſed fuerunt ibi.ccx.annis tantū: vt dicunt hebrei ex alijs
ſuis chronicis: quibus credēdum eſt in talibus: quādo ex te/
xtu biblie nō poteſt veritas haberi: ſicut eſt in ꝓpoſito: ₓ codē
modo Hiero.et alij doctores catholici in caſu ſimili recurrūt Nota
✱ ad hiſtoriam ioſe
✱ a ¶ Et arietē annoꝝ triū.i. fortitudinē quā aries Moralit
deſignat: q: cornibus fortiter pugnat: ₓ dicit̄ annoꝝ trium:
q: p virtutē fortitudinis homo ſuſtinet patiēter dura verba:
rerum damna: corpis ſupplicia. a ¶ Turturē. que ſignifi/
cat caſtitatē. b ¶ Et columbā.i.charitate3: q: ſpūſſanctus
apparuit in ſpecie colūbe ſup chriſti humanitatē. Oblatio ve
ro facta deo de iſtis/ſignu3 eſt aſſecurans coniecturaliter de
adeptione future beatitudinis: ideo ſequitur poſtea:
✱ Et apparuit

Nico.de lyra

✱ fienda in lege: vt patebit in Leui. ₓ ideo de qualibet ſpe/
cie nominat vnū indiuiduū. Cōſiderandū etiā ꝙ de qualibet
ſpecie pdicta fiebat in lege triplex ſacrificiū. Vnū vocabat̄ ho
ſtia ꝓ peccato: qđ fiebat ꝓ expiatione alicui⁹ peccati cōmiſſi.
Aliud vocabat̄ hoſtia pacifica qđ offerebat̄ deo ꝓ aliquo bo
no obtento vel obtinendo. Tertiū erat hoſtia in holocauſtū:
que tota incendebat̄ ad honorē diuinū: ₓ ideo ad hoc triplex
ſacrificiū deſignādū dicit̄ hic: ꝙ quodlibet indiuiduū pdictu3
ſit triū annoꝝ. a ¶ Turturē quoq3 ₓ colūbā. q: futuru3
erat in lege danda p moyſen vt fieret ſacrificiū de iſtis ſpecie
bus auiū tantū: niſi in emūdatione leproſi vbi fiebat oblatio
de paſſerib⁹: ꝓpter qđ de iſta ſpecie auis nō fit hic mentio: q:
nō erat cōis oblatio vel ſacrificiū. Licet autē aſſignare rōnes
pleni⁹ ₓ in pticulari quare de pdictis fiebāt ſacrificia mag̃ q̄3
de alijs ptineat ad librū leuiticū: tñ pōt hic breuiter aliqđ pre
mitti. Dictū ē aūt ꝙ ſacrificia legēerāt q̄dā ꝓteſtatiões fidei:
iō rōnes ſacrificioꝝ ſūt accipiēde ex iſta ꝓteſtatiōe: ſm vo Au
guſti.in li.de lege ₓ grā nullus vnq̄3 hoīm fuit ſaluat⁹ niſi in
fide mediatoris: in q̄ eſt duplex natura diuina.ſ. ₓ hūana. Di
uinitatē aūt ipſius ꝓteſtabant̄ ſacrificia: inq̄tū hoīes p illa ſa
crificia oñdebāt ſe habere vitā a deo: ₓ p ɔſequēs alia bona:
h̄ aūt fiebat i ſacrificijs pdictoꝝ aīaliū.ſ.bouis/oui/ſ₃ capre:
q: iſta aīalia tāq̄3 domeſtica ſunt cū hoībus: et cedūt in vſum
coꝛum ad

a ¶ Generatiõe aũt q̃rta ⁊c. Hiero. Moyſes ꝟo alibi dicit q̃nta ꝓgenie aſcẽderũt filij iſrl̃ de terra egypti: ſed q̃rta generatiõe egreſſi ſunt. Leui eñ genuit caath: Caath genuit amram: ille aarõ: aaron eleaçar: ⁊ ille genuit phinees: caath cũ pr̃e ſuo leui ingreſſus ẽ in egyptũ. Eleaçar ꝟo cum aaron egreſſus ẽ. A caath vſq̧ ad eleaçar generatiões q̃ttuoꝛ. Quida tñ ab amram incipiũt/ ⁊ ad phinees ꝑueniũt. Quinta ꝟo generatione egreſſi ſunt: quia iudas genuit phares: phares genuit eſrom. Eſrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naaſõ qui genuit ſalmon. Phares cum iuda pr̃e ſuo ĩgreſſus ẽ egyptũ. Naaſon princeps tribus iude in deſerto ſubſcribit/ cuius filius ſalmõ in terrã ꝓmiſſionis intrauit. A phares vſq̧ naaſon generationes quinq̧. Quidam tamen ab eſrom incipiũt/ ⁊ ad ſalmon ꝑueniũt. b ¶ Igitur ſarai vxoꝛ

a ¶ Verũtñ gẽtẽ cui ſerui. ⁊c. i. gẽtẽ egyptioꝝ. b ¶ Ego iudicabo. Percutiẽdo decẽ plag. vt habet in Exo. c ¶ Et poſt ⁊c. Quia filij iſrl̃ i exitu ð egypto acceperũt mutuo a vicinis ſuis vaſa aurea ⁊ argẽtea ⁊ veſtes: vt habet Exo. xij. f. Et ſic egreſſi ſũt cũ magna ſbſtãtia. d ¶ Tu ãt ibis ⁊c. i. añq̧ p̃dicta ſeruit⁹ ⁊ afflictio ſupueniãt ſemini tuo. e ¶ Sepult⁹ in ſe. bona. i. decedẽs in grã: q2 nõ dr̃ h nisi de iuſt. f ¶ Generatiõe ãt q̃rta re. huc. i. ad tr̃ã chanaã abꝛae ꝓmiſſaꝝ. In illa eñ erat abꝛã actu q̃n dñs ſic loq̃bat cũ eo. Aduertẽdũ tñ ꝙ iſte q̃ttuoꝛ generatiões nõ ſũt accipiẽde ab abꝛã/ ſꝫ a iacob q̃ deſcẽdit ĩ egyptũ: ⁊ ſi cõputent generatiões ab eo ꝑ lineã regiã ĩueniunt q̃ttuoꝛ vſq̧ ad reditũ in terrã ꝓmiſſiõis: q2 iacob genuit iudã: iudas aũt genuit phares: phares ãt genuit eſrom: vt habet Matth. i. a. Eſrom ãt genuit caleb: vt habet. i. Paral. ij. a. Et iſte caleb in q̃ cõpleta ẽ q̃rta generatio/ fuit de ĩtrãtib⁹ terrã ꝓmiſſiõis: vt habet Nu. xiiij. d. ⁊ ioſue. xiiij. b. Trãſlatio ꝟo Lxx. hꝫ: Quĩta generatõe reuertẽt huc ⁊ h eſt verꝝ ſi cõputent gnãtiões ꝑ lineã ſacerdotalẽ: q2 iacob genuit leui: leui ãt gẽuit caath. caath ãt genuit amrã. amrã ãt genuit aarõ: vt habet Exo. vj. c. Aaron aũt genuit eleaçaꝝ ſacerdotẽ: ⁊ iſte eleaçar⁹ in q̃ cõpleta ẽ q̃nta generatio fuit ð intrãtib⁹ terrã ꝓmiſſiõis: q2 ipẽ ⁊ ioſue fili⁹ Nun diuiſerũt terrã illã filijs iſrael: vt habetur Ioſue. xiiij. a. g ¶ Nec dũ eni cõ. ⁊c. Iſtud interponit ꝓ cã dilatiõis ĩplẽde ꝓmiſſionis facte abꝛae de terra illa: q2 iniq̃tates ppl̃i q̃ hĩtabat terrã illã actu: adhuc nõ tm̃ ĩcreuerãt ꝙ deberet ĩde expelli. de⁹ eñ expectat ĩ talib⁹ mẽſurã ſui iudicij. h ¶ Cũ g occ. ſol. Repetit qð ſup̃ p̃dixit/ vt reuertat ad cõſũmatõez ſacrificij abꝛae. i ¶ Et ap. clibanus ⁊c. Sic eñ ſup̃ dictũ ẽ: iniens pactũ vl̃ fed⁹ firmũ cũ aliq̃ trãſibat int̃ ptes aĩalis occiſi: de⁹ ãt faciebat pactũ firmũ cũ abꝛã: vt ſtatim ſubdit: k ¶ In illo die pe. ⁊c. Deitas ꝟo ocul̃ ſenſibilib⁹ videri nõ põt: ⁊ iõ apparuit ignis repñtãs pñtiã dei: ſic moyſi ĩ rubo: Exo. iij. a. Et trãſiẽs int̃ diuiſiões p̃dictas: ad oſtẽdẽdũ firmitatẽ pacti cum abꝛam. Sequit: l ¶ A fluuio egypti. Qui diuidit terrã chanaã ab egypto: ⁊ vocat rinocoꝛula. ⁊ iſte ẽ t̃min⁹ t̃re ꝓmiſſiõis a pte auſtrali. m ¶ Vſq̧ ad fluui. euphꝛa. Qui ẽ alius terminus ex pte oppoſita. n ¶ Cineos ⁊ ce. ⁊c. Enumerat h decem gentes quarum terras dedit h dñs filijs abꝛae ⁊ iacob. Filij eni eſau aliquã partem obtinuerunt. 23. q. 7. c. ſi de reb⁹ / Al̃s nõ hꝫ †magnũ / Rinocoꝛula

tis annis. Verũtñ gentẽ cui ſeruituri ſũt/ ego iudicabo: ⁊ poſt hec egredient cũ multa ſubſtãtia. Tu autẽ ibis ad pr̃es tuos in pace: ſepultus ĩ ſenectute bona. Generatiõne aũt q̃rta reuertent huc: †Necdũ eni cõplete ſũt iniq̃tates amoꝛreoꝝ vſq̧ ad pñs tẽpus. Cũ ergo occubuiſſet ſol: facta ẽ caligõ tenebꝛoſa: ⁊ apparuit clibãnus fumans: ⁊ lampas ignis trãnſiens inter diuiſiones illas. In die illo pepigit dñs cuꝫ abꝛam fedus dicens: †Semini tuo dabo terrã hãc: a fluuio egypti vſq̧ ad fluuium †magnũ euphꝛaten. Cineos ⁊ ceneçeos: ⁊ cethmoneços/ ⁊ ethçeos ⁊ phereçeos: raphaim quoq̧ ⁊ amoꝛreos ⁊ chananeos ⁊ gergeſeos: ⁊ iebuſeos.

a ¶ Alias magna.
a ¶ moꝛiẽdo. b ¶ ſanctos p̃deceſſoꝛes.
a ¶ caath filio leui vſq̧ ad eleaçar generationes quattuoꝛ: ⁊ ab abꝛaã vſq̧ ad phinees. b ¶ filij abꝛae
a ¶ vt iã debeãt amittere terrã ſuã.
a ¶ tribulatõeꝫ ⁊ ãguſtiã futurã ſignificat
a ¶ Iudiciũ ꝑ ignẽ ſignificat: quo ſeparãdi ſunt mali a bonis.
a ¶ Ignis iudicij ſepabit bonos a malis.
a ¶ Rinocoꝛula: q̃ diuidit paleſtinam et egyptum.

Nico. de lyra

✱ ad hiſtoriã ioſephi ⁊ annales iudeoꝝ: ⁊ iõ iſti ãni q̃dringẽti p̃dicti reducẽdi ſũt ad illð qð p̃dicit: Scito p̃noſcẽs ꝙ ꝑegrinũ futuꝝ ſit ſemẽ tuum ⁊c. q2 a natiuitate iſaac ĩ q̃ vocatũ ẽ ſemẽ abꝛae vt habet. ſ. xxi. cap̃. vſq̧ q̃ genuit iacob fluxerũt anni. lx. vt habet. ſ. xxv. c. Iacob aũt erat annoꝝ. cxxx. q̃n deſcẽdit in egyptũ vt habet. ſ. xlvij. b. Et ſic a natiuitate iſaac vſq̧ ad deſcẽſum in egyptũ fluxerũt anni. cxc. q̃bus ſi iũgant anni cc. ⁊ x. q̃bus filij iſrl̃ fuerũt in egypto: habent anni. cccc. p̃ciſe: in q̃bus ſemen abꝛae fuit ꝑegrinũ in terra nõ ſua. ſ. ꝑtim in terra chanaã: in q̃ iſaac cum pr̃e ſuo fuit ꝑegrinus p̃mo: q2 lꝫ deus ꝓmiſiſſet ſibi terrã chanaã: nõ tñ dedit ſibi in actu paſſum pedis in ea: vt habetur Act. vij. a. poſtea ꝑegrinat⁹ ẽ iſaac ĩ gerare/ ⁊ poſtea iacob cũ filijs ſuis in egypto: ⁊ ꝓpter h nõ dixit dñs abꝛae: Peregrinũ erit ſemẽ tuũ ĩ t̃ra egypti. cccc. ãnis/ ſꝫ dixit: In t̃ra nõ ſua/ ⁊ ſubijciẽt eos ſuituti ⁊ affligẽt: iſta fuit ſeruit⁹ et afflictio egypti q̃ terminata ẽ in ill̃. cccc. ãnis: ſꝫ nõ incepit a p̃ncipio illius tpis vt viſum eſt.

¶ Additio.

¶ In ca. xv. vbi dr̃ ĩ poſtil. Circa p̃mũ deſcribit occaſio pe (titiõis.

¶ Additio. j. Dicere ꝙ abꝛã timuit ne in victoꝛia quã habuerat accepiſſet totã mercedẽ iuſticie ſue a dño videt irrõnabilit dictũ. Tũ q2 p̃mũ ꝓmiſſuꝫ abꝛae factũ fuerat/ faciãq̧ te ĩ gẽtẽ magnã. ſ. xij. c. ſꝫ h ñ erat iſto tpe q̃ abꝛã timuit/ ꝓtũc eñ nullã ꝓlẽ hẽbat: ⁊ ſic nõdũ hẽbat totã mercedẽ a deo ſibi ꝓmiſſaꝫ. Tũ q2 etiã veri phi lꝫ felicitatẽ et̃nã nõ cognuerũt: nõ tñ ponũt totã mercedẽ bonoꝝ opeꝝ in victoꝛia vel hm̃õi: vt ptꝫ. i. Ethi. Et m̃lto min⁹ p̃ſumẽdũ ẽ de abꝛã: ꝙ totã mercedẽ a deo ſibi ꝓmiſſaꝫ eſtimaret ↄſumi in q̃dã tp̃ali victoꝛia. Sꝫ iſte paſſus alit̃ põt exponi: ⁊ vt credo meli⁹. ſ. ꝙ abꝛã ex p̃dicta victoꝛia timuiſſet ꝓpt̃ duo. Primũ ne foꝛte illi reges ab eo victi irruerẽt ſup̃ eũ ſic pluries ↄtĩgit int̃ bellatores/ eo mõ q̃ timuit iacob a ſichimit ⁊ ↄuicinis eoꝝ. ſ. xxxiiij. d. Scðm timebat ne foꝛte exceſſiſſet in ꝑſecutõe illoꝝ regũ ⁊ deuaſtatiõe eoꝝ. Nõ eñ legit ꝙ h feciſſet ex iuſſu diuĩo/ ⁊ iõ timuit ne foꝛte ĩ illo actu peccaſſet: iux̃ illð Iob. ix. d. Verebar opa mea: p̃ſerti cũ in lr̃a nõ appareat ꝙ abꝛã fuiſſet certificat⁹ ꝙ illi q̃ttuoꝛ reges iniuſte ſe habuiſſent ↄ q̃nq̧ aduerſarios ſuoſ. Vñ de⁹ aſſecurauit ipm ð vtroq̧ timoꝛe: de p̃mo. ſ. cũ dic: Ego ꝓtectoꝛ tu⁹ ſuꝫ: ⁊ ne t̃reas a facie eoꝝ: q2 ego ꝓtegã te. ð ſcðo ꝟo aſſecurauit eũ dũ dic: Et merces tua magna nimis. q. d. nõ ſolũ nõ deliq̃ſti aliq̃d in p̃dicta ꝑſecutiõe ⁊ victoꝛia p̃dictoꝝ regũ: ſꝫ etiã ꝑ eã vlteri⁹ meruiſti mercedẽ magnã inq̃tũ ex çelo charitat fratne ⁊ ad honoꝛẽ diuinũ h fuit factũ.

✱ i ¶ Et apparuit clibanus fumãs ⁊ lãpas ignis. Que ſunt ſignũ diuĩe acceptatiõis: ſicut habet. iij. Reg. xviij. f. de igne deſcendẽte ſup̃ ſacrificiũ helie: ⁊ Leui. ix. d. ſup̃ ſacrificium aaron ⁊ filioꝝ eius in eoꝛum conſecratione. Moꝛalit̃

¶ Additio

¶ In eo. ca. xv. vbi dr̃ in poſtil. Oꝫ ãt abꝛã in h loco ĩtellexe (rit ſibi ⁊ ſemini ſuo.

¶ Additio. ij. Hec ꝟba chꝛiſti a iohã ne narrata. ſ. abꝛã exultauit vt videret diẽ meum ⁊c. non ſunt referenda ad viſionem abꝛe de qua in hoc loco agitur: quia hic non fit mentio de paſſione chꝛiſti: nec de eius reſurrectione/ nec in re/ nec in figura: vt ſatis patet aduertenti: ſed hec verba euangelij potius ſunt referẽda ad tempus ĩmolationis iſaac: de quo iam. xxij. capl̃o amplius videbitur: ſed ꝙ abꝛam intellexiſſet in hoc loco ſibi ⁊ ſemini ſuo eſſe ꝓmiſſa: non ſolum bona terrena: ſed etiã celeſtia: ex tribus põt compꝛobari in hac viſione contentis. Primo ex hoc ꝙ ꝓmiſſio de multiplicatione prolis facta abꝛe aliter facta fuit ſupꝛa. xiij. ca. ⁊ aliter hic. ibi enim aſſimilat multitudinem ꝓlis multitudini arene in hoc: q2 arena eſt quaſi innumerabilis. dicit eñ: Si q̃s põt nũerare puluerẽ terre ⁊c. in h aũt loco ↄcludit ſimilitudineꝫ ſimpliciter inter ſemen ſuũ ⁊ ſtellas celi. dicit eñ: Sic erit ſemen tuum. ſ. celeſte lucidũ ⁊ incoꝛruptibile: iuxta illud Dañ. xij. b. Qui aũt ad iuſticiam erudiunt plurimos: q̃ſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates. Secundo etiam hoc deſignat ꝑ illud qð p̃dicit ĩmediate: Eduxitq̧ eum foꝛas: non videt ꝓpꝛie intelligendum ꝑ motũ coꝛpalem: nam hoc videt ſuperfluũ eſſe: quia abꝛã nõ poſſet ſuſpicere celũ exiſtẽs

Ex re celum exiſtens infra domum vel tentoriū: ⁊ ſic ſuffeciſſet dixiſſe ei: ſuſpice celum. Et ait: ſuſpice celū ⁊ numera ſtellas/ cuꝫ enim dicit: Eduxitqꝫ eum foras. ipſe enī obediendo mandato exiuiſſet ad locum vbi poſſet ſuſpicere. Sed hec eductio aliter intelligenda eſt: ſcꝫ ꝙ ad hoc ꝙ abram haberet cognitionem ſaltem enigmaticam per fidem de felicitate eterna: oportebat eum ſupra ſe ſeu extra ſe educi/ iuxta illud Ecci. iij. c. Plurima enim ſuper ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi. Et ſic exponunt iſtud verbum antiqui hebreorum: licet non ad eundem finem. dicunt enꝫ: Quid eſt ꝙ eduxit eum foras/ hoc eſt dicere: eduxit eum de credulitate ſeu opinione ſua. Et notandum ꝙ non dixit: Exi foras: ſed eduxit eum foras: ad denotandum ꝙ fides dei donum eſt: vt Sap. iij. c. Tertio comprobatur ꝙ abram in hoc loco credidit bona ſpiritualia ſibi et ſemini ſuo promitti ex hoc qđ ſequitur: Abram credidit deo: ⁊ reputatuꝫ eſt ei ad iuſticiam. Ad quod ſciendum ꝙ licet abram a principio exitus de ſua domo et de cognatiōe ſua ſeparauerit ſe ab infidelibus tanqꝫ fidelis: fides tamen abre in hoc loco fuit approbata a deo tanqꝫ fides iuſtificans: ⁊ de hoc dicitur: ⁊ reputatum eſt ei ad iuſticiaꝫ. Cuius ratio eſt ſm Apoſtolū ad Roma. iiij. c. eo ꝙ contra ſpem in ſpem credidit. ſ. cōtra ſpem nature in ſpem gratie: quod intelligit̄ non ſolum in hoc ꝙ credidit ipſum futurum eſſe patrem multarum gentium ſm carneꝫ qđ eſt contra ſpem nature: cum ipſe eſſet ſenex ⁊ vxor ſua ſterilis: ſed potius in hoc ꝙ credidit ſe et ſemen ſuum conſecuturos eſſe vitam beatam. ſ. celeſtē/ quod eſt maxime cōtra ſpem nature/ iuxta illud. j. Cor. ij. b Oculus nō vidit que preparauit deus diligentibus ſe. illa enī que fuerunt antea dicta ſeu ꝓmiſſa abre nō excedebant totam facultatem nature: ſicut cū dicit̄: Faciam te in gentem magnaꝫ ⁊c. Et ideo in hoc loco p̄cipue fides ſua reputata fuit ad iuſticiam ꝓpter predicta.

¶ In eodem ca. xv. vbi đr in poſtilla: Sopor irruit ſuꝑ abrā.

¶ Additio. iij. In hebreo in hoc loco proprie dicitur: Sopor irruit ſuper abram ſicut in tranſlatione noſtra: eadem tamen dictio ponitur hic ⁊ ſupra. ij. ca. cum dicitur: Immiſit dominus deus ſoporem in adam.

§ **Replica** correctorij cōtra Burgeñ. In ca. xv. vbi poſtillator ītroducit abrā timuiſſe: ne forte promiſſio ſibi facta ca. xij. ſupra per datam tam ſolennē victoriaꝫ eſſet impleta. Burgeñ. dicit hoc fore irrationabiliter dictum ex motiuis modicum valentibus: vt patebit. poſtillator enim conformat ſe dictis ſanctorum ⁊ Glo. ordi. qui hunc paſſum myſtice introducētes dicūt: triumphata multitudine vitiorum cōfortatur ſpes cuiuſqꝫ fidelis a domino ne titubet ſed mercedem expectet. Ad cuiꝰ inſtar hic facit poſtillator attendens ex littera hanc victoriam non eſſe mercedem: ſed aliam multo maiorem expectādā: nec valet obiectio prima Burgeñ. quia etſi per iſtam victoriam non creuit in prolem: creuit tamen in gentem: iuxta verba ꝓmiſſionis ſupra facte. ca. xij. vbi dicebat̄: Faciam te creſcere in gentem magnā. Ex illa enī victoria creuit in gentē magnā: qꝛ nō ſolū coraꝫ omnibꝰ illis regibus pro quibꝰ dimicauit reputatus eſt/ ſed ⁊ magna gēs ei adheſit: vt putaret abram promiſſionē illam impletam eſſe: quia nō dicebatur de prole ſed de gente. Rationabiliter igit̄ dictum eſt abram timuiſſe: Nec ſcđa obiectio Burgeñ. valet: nam etſi abram concedatur fuiſſe philoſophus et theologus nondū tamē perfectus: quia videt̄ de promiſſis ca. xij. et hic temporaliter ſapuiſſe: vt patet ex textu. Nam de promiſſione hic facta dixit: Domine deꝰ quid dabis mihi: ⁊ cetera que ſequunt̄ nō grandipendens ꝓmiſſum: non habito herede tēporaliter ſuccedente. ſi enī eam ꝓmiſſionem de eterna mercede intellexiſſet/ plene fruſtra heredem carnalem petiſſet: cū in ea nemo alteri ſuccedit vt heres eius: cū omnes ſint ibi coheredes chriſti: nec ſine culpa vernaculo inuidiſſet: cum in eterna mercede liber et ſeruus appendunt̄ equa lance. Non valent igit̄ obiectiones Burgeñ. ſtat enī timor ꝑ poſtillatorē inductus cum duobus timoribus poſitis per Burgeñ. ¶ Item in eodem ca. vbi poſtillator facit vtilem digreſſionē ad intelligēdum multos paſſus vete. teſta. inter cetera oſtendit abram ꝑ deum in hoc loco inſtructum: vt de cetero intelligeret ſibi ⁊ ſemini ſuo promiſſa nō ſolum de tp̄alibus: ſed principaliter de eternis bonis fore intelligenda: q̄ nō niſi per chriſtum potuerūt ſortiri effectum: ⁊ ſic diē chriſti ei ſpiritualiter hic inſinuatū ⁊ implicite: đ quo exponit̄ illud Joh. viij. g. Abraā pat̄ veſter exultauit ⁊c. Burgē. obijcit hic ꝙ de chriſto hic nulla fiat mētio/ nec in re/ nec in figura. Ad quod dici poteſt: ꝙ in eo ꝙ Burgē. hoc tribus rationibꝰ oſtēdit abram intellexiſſe ꝓmiſſiones ſibi factas principaliter de eternis ad quas tñ ꝑuenire nō poſſe ſciuit niſi ꝑ chriſtū. Idcirco oportet eum dicere ꝙ hic implicite fiat mentio de die et tp̄e chriſti: vt de cauſa ſine qua non: nam illius mercedis eterne ſibi ꝓmiſſe effectus fuit impoſſibilis ſine merito chriſti: ꝙ cōſurgit ex die natiuitatꝭ ⁊ paſſionis ⁊c. Et ad id videntur ꝑtinere tres rationes Burgeñ. in hac digreſſione poſite: vt patet intuenti. Et ad plene ſatiſfaciendum obiectioni Burgeñ. videt̄ ꝙ in hoc ca. fiat mētio de chriſto per figurā vacce triennis/ capre/ arietis/ ⁊ colūbarum ꝓut declarat late poſtillator auctoritate beati Augꝭ. in lib. legis et gratie. ¶ In eodē ca. facit Burgeñ. difficultatē in hoc termino ſopor: cum tñ multi textus loco eius habeant pauor. Et huic alludit qđ ſequit̄: Et horror inuaſit abram: ⁊ ita beatus Augꝰ. videt̄ exponere vt patet in Glo. ordi. vbi autē habetur ſopor non debet accipi pro ſomno/ ſed extaſi/ ſicut. ſ. ij. ca. ibi enim adam ꝑ ſoporem extaticum illuſtratus prophetauit: hic abrā doctus futura preuidit.

G

Multi theologi ſed nō perfecti

h

Glo. ordi.

Diuiſio

Adulteriū abrae excuſatur

Igit̄ ſarai vxor ¶ Ca. XVI abrā ⁊c. Ra. Non eſt adulter abrā: ſi viuēte vxore ancille iungit̄: qꝛ nōdū ꝓmulgata erat lex euāgelij vniꝰ vxoris: ⁊ genꝰ ſuū multiplicādū audierat: ſꝫ ꝑ quā mulierem neſciebat: qꝛ ſarā ſterilē nouerat: nec fuit in coitu libidinoſa voluptas ſꝫ ꝓlis habēde pia charitas: vxor qꝫ ħ voluit ⁊ coegit/ q̄ filios habere nō pot̄at. Ideo ex alia ſuſcipere cupiebat quē in locū ꝓprij adoptaret. b ¶ Ingredere ad ancil. ⁊c. Hiero. Nota diligenter ꝙ ꝓcreatio filiorꝫ in hebreo edificatio dicta eſt. Legit̄ enī ibi: Ingredere ad ancillā meaꝫ: ſi quō edificer ex ea. forte ħ eſt qđ in Exo. đr: Bñdixitqꝫ deꝰ obſtetricibꝰ ⁊ edificauerūt ſibi domos. ¶ Myſtice. Agar terrenā hierl'm ſignificat: in q̄ vetꝰ lex carnaliter ⁊ ſeruiliter exercebat̄. Sara vero gratiā no. te. q̄ ciues ſuꝑne hierl'm liberos parit. Sed gr̄a noui teſtamenti diu in manifeſto nō fuit: ⁊ vete. teſta. q̄ſi ancille generandi licētiā dedit/ ſeruos. ſ. timore nō amore ſeruiētes: anqꝫ de ſemine abre filios generās quos ad vniꝰ dei culturā aſtringeret: ⁊ ab idolis quibꝰ gētes ſilia ſacrificia impēdebāt reuocaret. Sꝫ cū populus ille de operibꝰ carnis inflatꝰ veniēte xp̄o gratiā refutaret: ⁊ in ſeruitute incredulus ꝑduraret/ p̄ualente gr̄a ſic afflictus ⁊ attritꝰ eſt: vt regnū ⁊ ſacerdotiū ꝑderet. Vñ in ſolitudinē redactꝰ ſedulo ſcrutādo ⁊ meditādo fontē legꝭ ſitiēs/ nihil īuenit niſi vt monēte lege ꝑ moyſen tāqꝫ ꝑ angelū lata in gr̄am redeat: ⁊ ſe ſubijciat. Rab. Myſtice. He due mulieres ſunt duo teſtamenta

†32. q. 4. c dixit ſara et ea. q. §. 1. in p̄n. et. c. q̄s ignoret

Exo. 1. c.

Myſtice

Myſtice

¶ gratia.

a Igit̄ ſarai vx ¶ Ca. XVI a or abrā nō genuerat liberos: ſꝫ habēs ancillā egyptiā b nomine agar/ dixit marito ſuo: Ecce cōcluſit me dñs ne pare b rez: † Ingredere ad ancillā meā/ c

a ¶ qui libere ſeruirent deo.

a ¶ datur locus carnali obſeruātie: qꝛ nōdum venerat gratie tempus.

Nico. de lyra

Igitur ſarai. ¶ Ca. XVI Oſtenſo qualiter abram ſe habuit in deſiderio prolis: hic cōſequenter oſtēdit̄ qualiter bene ſe habuit reſpectu vxoris ei conſentiendo. primo in ancille deſponſatione: ſecundo in eius humiliatiōe/ ibi: At illa ⁊c. Circa primum dicitur ſic: a ¶ Igit̄ ſarai vx. abrā nō ge. ſibi liberos (li ſibi) qđ interponit̄ nō eſt de textu. b ¶ Sed habēs ancillā egyptiaꝫ nomine agar. Iſta agar vt dicunt hebrei fuit filia regis egypti: vna eniꝫ de vxoribus pharaonis videns ſanctitatem ſare/ cum eſſet in domo regis: ⁊ quomodo pharao et domus eius fuerat flagellatus a domīo propter ipſam: vt ſupra dictuꝫ eſt. xij. ca. dixit in corde ſuo ꝙ melius eſſet filie ſue agar ſi ſeruiret ſarai tanqꝫ ancilla qꝫ ſi remaneret in magno honore in domo paterna: ⁊ ideo tradidit eā ſarai tanqꝫ ancillam eius: nec iſtud eſt abſonum rationi: quia in libro Heſter dicit̄: ꝙ multi gentiles videntes quid dominꝰ fecerat ꝓ iudeis liberando eos a perſecutiōe aman/ iungebantur cerimonijs eorum. c ¶ Ingredere ad ancillaꝫ ⁊c. vt qꝛ nō poſſum habere filios naturales: ſaltē habeā ꝑ ✱ adoptionem.

Moraliter. Hic deſcribit̄ cōceptio hiſmaelis de ancilla cū đr: c ¶ Ingredere ad an. ⁊c. Per abrā aūt pōt ītelligi vir q̄cunqꝫ bonꝰ habēs in ſua domo. i. in ſeipō ſarai q̄ interꝑtat̄ ꝑnceps mea ꝓpter qđ ꝑ ipſam ſignificat̄ rō recta ✱ que debet do

†2. q. 7. tm valet. 56. di. c. hiſmael

Moralit̄

duo teſtamẽta. Agar vetus/ qđ in ſynagoga iudaicũ populũ
A ꝑuituti nutriebat obnoxiũ. Sara nouũ qđ populũ chriſtianũ
in libertatẽ fidei generauit. Multipli/
cati ſunt ancille filij: vt nõ numerarent̃
Al's † li/ beros ꝓ multitudine qui ſupra arene compan
tur. Ipſe ergo populus ferocitate ſua
Al's † acq̃e/ uiſſet emulus ⁊ omnibus bonis contrarius:
maxime cũ chriſtianũ populũ toto orbe
inuidia ſtimulante ꝑſequit̃: ⁊ longe la/
Al's † ceꝑat teq; diſperſus/ vagãdo ⁊ negociando
omnibus eſt oneroſus. a ¶ Hic erit
ferus homo. Vel ruſticus ſꝫm alios.
Hiero. in hebreo habet̃ phara. quod
interp̃tat̃ onager/ ſignificat ſemẽ eius
habitatuꝝ in deſerto .i. ſaracenos va/
gos incertis ſedibus: qui omnes gen/
tes quibus deſertum ex latere iũgit̃ in
curſantes impugnant̃ ab omnibus.
Vocauit autem

¶ Nico. de lyra

✻ adoptionẽ. Videbat eñ ſarai ꝙ nõ
Al's † ſinu ſuo eſſet bonum ꝙ tam ſanctus homo ſicut
abram careret ꝓle: ⁊ quia ipſa concipe
re nõ poterat de corꝑe ſuo/ ancillaꝫ ſuã
vxorẽ ſibi tradere volebat: q̃ etiã ãcilla
ſibi ex deuotione tradita fuerat/ vt p̃di/
ctum eſt: ⁊ ideo in hoc volebat eam ho
Bigamia abre norare p̃ alijs mulieribus. a ¶ Cũq;
ille acquieſceret dep̃canti. Propt̃
quod abram nõ vituperat̃ de bigamia
ſicut lamech: quia non accepit ſcḋaꝫ vx
orem motus libidine/ ſꝫ prolis amore:
nec abſq; conſenſu prime vxoris: ĩmo
ipſa ſupplicante/ quod nõ fecit lamech:
ſed libidine motus ⁊ ſine conſenſu alte
B rius vxor̃. b ¶ Tulit agar ⁊c. Iſte
erat terminus vt dicunt hebrei: infra
quem debebat vir experiri/ vtrum de
vxore ſua poſſet habere prolem: anteq;
ratione ſterilitatis acciperet aliam.
c ¶ At illa cõcepiſſe ſe vidẽs. Hic
conſequenter oſtenditur quomodo con
ſenſit vxori de ancille humiliatione: et
primo ponit̃ propter hoc ancille receſ/
ſus: ⁊ ſecũdo eius regreſſus/ ibi: Cũq;
inueniſſet eam. Circa primum ſciendũ/
ꝙ licet agar eſſet prius bona ⁊ deuota
puella: quia tamen non erat in bono cõ
firmata: poſtq; fuit ꝯiuncta abre in ma
trimonium ⁊ vidit ſe concepiſſe ab eo:
eſtimauit ꝙ omnia bona promiſſa ſemi
ni abre cõplerent̃ in ſua prole: ⁊ ex hoc
prorupit in quandã elationẽ. d ¶ De
ſpexit dominam ſuam: Tanq; a di
uino promiſſo repudiatam. Ideo ſequi
tur: e ¶ Dixitq; ſarai ⁊c. Quia ni/
mis diſſimulabat iniuriam ſibi factam:
⁊ ille ſtatim acquieſcens rationi dixit:
f ¶ Ancilla tua in manu tua ẽ: Id
eſt in poteſtate tua ad caſtigandũ ⁊ hu/
miliandum eã ſicut tibi videt̃. g ¶ Af
fligente igitur eam ſarai. Non eſt
Al's † cõ/ cipies veriſimile ꝙ mulier tam ſancta affige/
ret eam iniuſte: ſed caſtigabat eã ⁊ hu/
miliabat rationabiliter: que humiliatio
erat ipſi agar afflictio: eo ꝙ ex elatione
volebat ſarai ſe preferre. Ideo ſequit̃:
h ¶ Fugam iniJt. Verſus terrã egy
pti vnde erat. i ¶ Cũq; inueniſſet
illam angelus domini ⁊c. Hic de/
ſcribitur ipſius regreſſus per monitio/
nem angeli dicentis ſibi: k ¶ Agar
ancilla ſarai. Ac ſi dicat: aduertere
debes ꝙ tu es ſeruilis conditionis re/
ſpectu ſarai: ⁊ ideo non debes ei prefer
ri. l ¶ Unde venis ⁊ quo vadis.
Non querit ex ignorantia: ſed vt ex re/
ſponſione agar

a ¶ Mihi adoptando.
ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam
† filios. Cũq; ille † acquieſceret a
deprecanti: tulit agar egypti/ b
am ancillam ſuam / poſt an/
nos decem q̃ habitare † ce/
perant in terra chanaan: et de/
dit eam viro ſuo vxorem. Qui
a ¶ vidẽs ml'tiplicatũ iſrl' ſꝫm carnem.
ingreſſus eſt ad eam. At illa c
concepiſſe ſe videns/ deſpexit d
a ¶ gratiam liberos parituram.
dominam ſuam. Dixitq; ſarai e
ad abram: Inique agis con/
tra me. Ego dedi ancillam me
a ¶ quaſi de herede preſumens.
am in † ſinum tuum: que vidẽs
ꝙ conceperit: deſpectui me ha
bet. Iudicet dominus iter me
et te. Cui reſpondens abram: †
ecce ait ancilla tua in manu f
a ¶ Quaſi ceſſet vmbra: dominetur ve/
ritas. b ¶ Deſtruente gr̃a regnum ⁊ ſa
cerdotiũ: nõ vult ſubijci ſupbia iudeoꝝ.
tua ẽ: vtere ea vt libꝫ. Affligen g
te igitur eam ſarai: fugaꝫ iniJt. h
a ¶ Sermo diuinus.
Cunq; inueniſſet illam ange/ i
a ¶ Littere legis innitentem.
lus domini iuxta fonteꝫ † aque
a ¶ Cerimonijs ſuis priuatam.
b ¶ Cõſeq̃nt̃ egyptia in via ſur q̃ ꝑ here/
mũ ducit ad egyptũ: feſtĩabat ire egyptũ
in ſolitudine que eſt in via ſur
a ¶ In anguſtia.
in deſerto: dixit ad illã: Agar k
ancilla ſarai vnde venis: et l
quo vadis? Que reſpondit: m
a ¶ Quaſi nolo ſubijci gratie.
A facie ſarai domine mee ego
fugio. Dixitq; ei angelus do/ †
mini: Reuertere ad dominaꝫ n
tuam: et humiliare ſub manu
a ¶ Ex ꝑſona dei loquit̃ angelus.
ipſius. Et rurſum: Multipli/
cans inquit multiplicabo ſe/ o
men tuum: et non numerabi/
tur pre multitudine. Ac dein/ p
ceps/ ecce ait † concepiſti et pa/
ries filium: vocabiſq; nomen q
¶ Exauditio dei.
ei⁹ hiſmael: eo ꝙ audierit do/ r
a minus afflictionem tuaꝫ. Hic s
¶ feralit̃ viuẽtes p̃figurãs. ¶ agreſt' ruſtic⁹. b ¶ ĩpugnãs domeſticos fidei.
erit ferus homo: manus eius t
a ¶ Reſiſtendo infidelitati.
cõtra omnes/ ⁊ manus omni/
um contra eum: et e regione v
a ¶ Qui de ſemine abre.
vniuerſorum fratrum ſuorum

ſpõſione agar efficacius corrigat eam. m ¶ Que rñdit ⁊c. C
Ex h' eñ ꝙ recognouit eam dñam/ cõuenientẽr angelus dixit ei:
n ¶ Reuertere ad do. tu. ⁊ humili/
are ⁊c. Quia hoc eſt iuſtũ: ⁊ quia ange/
lus vidit eaꝫ monitis ſuis acquieſcentẽ/
nũciauit ei ex ꝑte dei bonos rumores de
futuro dicẽs: o ¶ Multiplicabo ſe/
mẽ tuũ. Et hoc ptꝫ impletũ ĩ ſaracenis Saracenĩ
q̃ agareni deberẽt nomĩari tãq; deſcẽdẽ
tes ab agar ꝑ hiſmaelẽ filiũ eius: ſꝫ vſur
pauerũt ſibi falſum nomẽ a ſara tanq; a
libera ⁊ digniori: q̃ ſaraceni ſunt valde
multiplicati. p ¶ Ac deinceps: ecce
ait ⁊c. In hebreo habet̃: ecce ꝯcipies. ⁊
ꝓbat̃ ꝑ illđ qđ habet̃ Iudic. xiij. a. de vx
ore manue: cui angelus apparens dixit:
ecce ꝯcipies: ⁊ ẽ ibi idẽ verbũ hebraicuꝫ
ſicut h': ꝓpter qđ dicũt hebrei ꝙ agar paſ
ſa fuerat aborſum: qđ potuit eſſe in penã
cõtemptus dñe ſue: ⁊ ſupbi receſſus ſui
ab ea/ ⁊ ex labore itiner̃ in fugiẽdo: ſed
cũ acq̃euit ãgelo monẽti đ regreſſu ⁊ hu
miliatiõe: dñs q̃ reſpicit humiles/ viuifi/
cauit fetũ in vtero extinctũ: ⁊ iſta viuifi/
catio vocat̃ h' ab ãgelo ꝯceptio đ nouo. ⁊
q: iſta expoſitio ẽ ſꝫm lr̃aꝫ hebraicã/ ⁊ ſat'
ꝯſona lr̃e ſequẽti: ideo ſꝫm h' põt exponi
trãſlatio nr̃a/ cũ đr: Ecce ait cõcepiſti: ac
ſi diceret̃: prius ꝯcepiſti ꝑ ꝯcubitũ abrae:
nũc iteꝝ ꝯcepiſti diuina ṽtute fetũ extin/
ctũ viuificãte: ⁊ ꝓpter rõnẽ hui⁹ miraculi
põt ꝯuenientẽr dici/ ꝙ p̃noĩatus ẽ ab an/
gelo anq; natus eſſet: ſꝫm miraculi facti
ꝓprietatẽ. Iđ ſequit̃: q ¶ Vocabiſq;
nomẽ ei⁹ hiſmael. Qđ interp̃tat̃ exau
ditio dei. Iđ ſequit̃: r ¶ Eo ꝙ audie/ D
rit dñs ⁊c. In h' ꝙ paſſa fuer̃ aborſuꝫ:
⁊ deus viuificauit abortiuum: vel affli/
ctionem ſuam vocat humiliatiõeꝫ: quia Al's nõ hꝫ
voluit reuerti ad dñaꝫ. Nõ eñ põt h' in/ † aque
telligi de afflictiõe quã fecerat ſibi ſarai:
q: illa fuit rõnabil' ⁊ iuſta: vt p̃dictũ eſt.
Nota ꝙ duo alij legunt̃ p̃noĩati anq; na Nota
ti in veteri teſtõ. ſ. iſaac. ca. ſe. ⁊ ioſias. iij
Reg. xiij. a. In p̃mo fuit duplex miracu/
lũ. ſ. ꝓpt̃ pr̃is ⁊ mr̃is ſenectutẽ/ ⁊ etiã ſte/
rilitatẽ mr̃is. In ſcḋo. ſ. ſciſſio altaris be
thel ⁊ effuſio cinerũ/ ⁊ arefactio brachij
regis. In nouo teſtõ duo legunt̃ p̃noĩa/
ti. ſ. iohãnes baptiſta ⁊ ieſus: ⁊ de mira/
culis in vtroq; ptꝫ. ⁊ ideo ꝓbabile eſt ꝙ
in hiſmaele ſil'r fuerit miraculum q̃tũ ad
viuificatiõeꝫ fet⁹ p̃dictaꝫ. s ¶ Hic erit
fer⁹ hõ. In hebreo habet̃: ſilueſter hõ di
ligẽs nemora ⁊ venatiões: q: fact⁹ fuit iu
uenis ſagittari⁹: vt h'r. ĩ. xxi. c. t ¶ Ma
nus ei⁹ ⁊c. q: illi q̃ exiuerũt đ eo: hitãtes
ĩ deſ'to freq̃nt̃ faciebãt ĩſultũ his q̃ hita/
bant in circũitu deſ'ti: ⁊ ecõuerſo illi reſi/
ſtebãt eis/ ⁊ adhuc videm⁹ ꝙ ſaraceni ſũt
ĩfeſti ml't' gẽtib⁹. v ¶ Et e regiõe ⁊c.
Id eſt tentoria/ ſicut in bellis ſolet fieri.
✻ Vocauit aũt no.
✻ q̃ dꝫ dñari ⁊ agar ãcillã. i. carnẽ q̃ dꝫ Moralit̃
ſbijci caſtigare: ꝑ h' ãt ꝙ dixit ſarai ĩgredẽ
ad ãcillã: ĩtelligit̃ ꝯdeſcẽſio facta carni ex
cã rõnabili. Sꝫ q: difficile ẽ ibi tenẽ mo
dũ debitũ: ideo freq̃nt̃ ex h' ꝯſurgit rebel
lio carnis ad ſpm̃. qđ notat̃ cum dicitur:
d ¶ Deſpexit dominã ſuam. Sꝫ cũ
rõ denunciat hõi talẽ rebellionẽ/ dꝫ rõni
ſubijcere carnẽ. quod notat̃ cum ſubdit̃:
† ¶ Cui rñdẽs abrã: ecce ait ãcilla
tua in manu tua ẽ. ſ. ad caſtigãdũ eã:
⁊ ſi caro talẽ caſtigatiõeꝫ refugiat/ dꝫ ni/
hilomin⁹ reduci ad rõnis obedientiã. Iđ
ſequit̃: † ¶ Dixitq; ei ãgelus dñi:
reuertere ad dñaꝫ tuã ⁊c. Sequit̃:

✻ Peꝑitq; agar

E Ps.9.g a ¶ Vocauit aūt agar. Recte nomē ei⁹ ita vocauit: qꝛ gratuit⁹ cōſulit miſer⁊: ⁊ hūiles cōſolat̄. vn̄: Tu laborē ⁊ dolorē cōſideras: ⁊ tibi derelict⁹ ē paup ⁊c̄. Profecto hic vidi poſteriora vidētis me. Tale eſt illud: videbis poſteriora mea: naȝ facies nō apparebit tibi. Exo. xxxiij. d. Nō enī hō videbit faciē meā ⁊ viuet. Illā enī manifeſtationē ſapiē dei nemo pōt videre et viuere. Ipſa eſt ſpēs ad quā ſuſpirat q̄ deū diligit toto corde/ tota aīa/ tota mēte: ad quā cōtēplādā etiā ꝓximū diligēdo ſicut ſeipm̄ q̄tū poteſt edificat. Poſteriora vero ei⁹. i. incarnationē ei⁹ quaȝ aſſumpſit poſtremis tꝑibus nūc ꝑ fidē ⁊ dilectionem deſiderādo ꝯtēplamur in futuro eterna cōtēplatiōe fruemur.

Angelus apparens agar — b ¶ Propterea appellauit puteum ⁊c̄. Vſq; hodie pute⁹ agar demōſtrat̄ in deſerto arabie inter cades et barad: q̄ ſignificat ve. le. ⁊ noue ſcripturā: quā cōditor noſter vita viuentiū ſpes moriētiū intuitu pie miſeratiōis mortalibus dedit: vt edocti ⁊ a vitijs correcti dei viſione ꝑpetuo digni eſſe mereant̄. ☞ Fedus in he

¶ militabit.

a figet tabernacula. Vocauit aūt nomen dn̄i qui loquebat̄ ad eā: tu deus qui vidiſti me. Dixit enī: profecto hic vidi poſteriora videntis me. Propterea appellauit puteū illū puteū viuēt⁊ et vidētis me: ipſe ē iter cades ⁊ barad. Pepitq; agar abre filiū: q̄ vocauit nomē ei⁹ hiſmael. Octoginta ⁊ ſex annorū abram erat qn̄ pepit ei agar hiſmaelē.

a ¶ ꝓpiti⁹ fuiſti. b ¶ In figura ꝓphetie. a ¶ incarnationē chriſti poſt venturā. a ¶ pute⁹ ſignificās ꝓfūditatē dn̄ice incarnatiōis ī eternū manētis. b ¶ altitudinē ꝯſilij ꝯſeruāt⁊. a ¶ nouū ⁊ vet⁹ teſtamētū. a ¶ qꝛ filij carnis reputant̄ in ſemen. a ¶ qꝛ nōdū ꝑuenerat ad numerū celeſtiū ciuium recipit carnalem filium.

Nicolaus de lyra

✻ a ¶ Vocauit aūt nomen dn̄i ⁊c̄. qꝛ ille angel⁹ ī ꝑſona dn̄i loquebatur: iō vocauit eū dn̄m ⁊ deū: ſicut verbū ꝑconis d̄r verbū regis: ⁊ eodē mō dicit beat⁹ Grego. de angelo q̄ loquebat̄ moyſi in mōte ſynai: ꝙ aliq̄n deus ⁊ dn̄s noīat̄: qꝛ in ꝑſona dei loquebat̄. b ¶ Tu deus q̄ vidiſti me. cōſolādo et viuificādo fetū. c ¶ Dixit enī. reddēdo rōnē q̄re eū ſic noīabat. d ¶ Profecto hic vidi ⁊c̄. Dicūt expoſitores nr̄i: ꝙ ille angelus q̄ apparuit ſibi: ſic appebat in ſiītudine aſſumpta quaſi habens faciē ab ea auerſam: ꝙ aūt ſic videt̄ ſcȝ a dorſo: nō manifeſte ⁊ determinate cognoſcit̄: ⁊ ꝑ h̄ deſignat̄ ꝙ d̄ angelis nō habem⁹ cognitionē niſi valde lōginquā ⁊ remotā: nō ꝓpriā ⁊ determinatā. Et ſiīe habet̄ de moyſe Exo. xxxiij. d. qn̄ dixit ei dn̄s: Videbis poſteriora mea: faciem aūt meā videre nō poteris: tales enī apparitiōes frequēter fiūt exteri⁹: ad deſignādū diſpo/

ſignādū diſpoſitionē hoīs interi⁹: cui fit apparitio: ſm̄ ꝙ dicit beat⁹ Grego. de diſcipulis q̄b⁹ poſt reſurrectionē ſuā xp̄s apparuit ī ꝑegrini effigie: ⁊ finxit ſe lōgi⁹ ire: vt h̄r Luc. xxiiij. b. h̄ ergo ſimplex veritas non ꝑ duplicitatē fecit: ſed talē ſe exhibuit in corꝑe: qualis apud illos erat in mēte. hec Greg. G
Hebrei autē aliqui dicunt ꝙ hic eſt verus textus: Hic vidi poſt videntē me: ⁊ eſt ſenſus: Angelus vidit me hic: vocādo ⁊ monēdo/ ⁊ poſtea vidi eū. Alij autez dicūt ꝙ veritas text⁹ eſt: Hic vidi poſt viſum meum/ ⁊ eſt ſenſus: Hic vidi angelū dn̄i in hoc deſerto/ poſtq̄ videraȝ eum ante in domo abre: cui⁹ ille angelus erat cuſtos et viſitator: et ꝓpterea nō fuit territa ad viſionez angeli: ſicut Manue qui dixit: Morte moriemur: qꝛ vidim⁹ angelū dn̄i. Iudic. xiij. d. qꝛ fuerat aſſueta videre angelos dn̄i ī domo abre. Nec mirandū ſi in hoc loco ⁊ Nota
alijs plurib⁹ locis veteris teſtamēti littera plurib⁹ modis ⁊ ſenſib⁹ accipiat̄: etiam ſm̄ hebreos doctores: qꝛ hebrei nō habēt grāmaticā ita diſtinctā et dearticulatā ꝑ declinatiōes noīm et verborū ſicut latini ⁊ greci habēt. Itē apd̄ eos ſunt multe dictiones equiuoce: et ꝓpter hoc eadē lr̄a aliq̄n varijs ſignificatiōib⁹ ⁊ ſenſib⁹ accipit̄. e ¶ Propterea ap. pu. illū. quē pri⁹ vocauerat ſcp̄tura fontē: qꝛ oīs pute⁹ fons: nō oīs fons pute⁹: ſm̄ ꝙ dicit beat⁹ Aug. Puteus
ſup Ioh̄. f ¶ Puteū vi. ⁊ vidē. me. d̄r aūt vidētis: qꝛ angel⁹ ibi viderat ipam agar: vt p̄dictū ē. Et viuēt⁊/ qꝛ ibi fet⁹ extinct⁹ fuit viuificat⁹: vel qꝛ angel⁹ p̄dict⁹ ſemꝑ viuit cū ſit īmortalis. g ¶ Peperitq; ⁊c̄. poſtq̄ reūſa fuerat ad ei⁹ domū. h ¶ Qui vo. no. ei⁹ hiſ. cognouit enī ꝑ reuelationē illd̄ qd̄ dictū fuerat agar de noīatiōe pueri: ⁊ iō ſic noīauit.

✻ g ¶ Pepitq; ⁊c̄. qꝛ cū caro obedit ſp̄ūi ꝓducit op⁹ bonū. Moralit̄
h ¶ Qui vo. no. e. hiſ. qd̄ inꝑ̄ptat̄ auditio dei. nā ex dei bn̄ficio ꝓcedit tal' opatio: ꝓpt̄ qd̄ regr̄andū ē ei dicēdo illd̄ Ps. xxvij. c. Refloruit caro mea ⁊ ex volūtate mea cōfitebor illi.

Additio

5 ¶ In ca. xvj. vbi d̄r ī poſtilla: Nec iſtud eſt abſonū rōni.
¶ Additio. j. Ex illa hiſtoria Heſter nō ducit̄ ſufficiēs ſimilitudo ad hoc ꝙ filia regis egypti volūtarie fieret ancilla ſarai. Tū qꝛ ibi gentiles nō fiebāt ſerui iudeoꝝ/ q̄uis iungebāt̄ eis in ſuis cerimonijs: qd̄ lōge minus eſt: q̄ ꝙ filia regis fieret ancilla ſarai volūtarie hebree. Tū qꝛ ſcriptura ibi facit de hoc exp̄ſſam mētionē ad laudē dei: hic aūt nihil exprimit̄ nec etiā innuit̄ h̄: vnde reputandū eſt ficticiū potius q̄ verū.
¶ In eodē ca. xvj. vbi dicit̄ in poſtilla: Ecce ait concepiſti. In hebreo habet̄: Ecce concipies.
¶ Additio. ij. Bene cōcordat ī hoc trāſlatio nr̄a cū hebraica veritate. nō enī hic ponit̄ dictio determinate ſignificās futurā exceptionē: ſicut Iudic. xiij. a. vbi ſm̄ hebraicā veritatez ponit̄ verbū futuri tꝑis cōceptiōis ſignificatiuū: ſed in hoc loco ponit̄ dictio oīno ſiīs dictiōi q̄ ponit̄ infra Gen̄. xxxviij. f vbi ponit̄: De viro cui⁹ hec ſunt/ concepi: vnde ꝓprie etiaȝ cōcorditer ad hebraicā veritatē tranſlatio noſtra poſuit: Ecce cōcepiſti. Et ſic nō oportet fingere aborſum: nec reuificationē d̄ quibus nulla fit mētio in lr̄a: nec rationabile videt̄ ꝙ hic fieret miraculū: ſicut in alijs q̄ fuerūt p̄nomīati ante natiuitatē. Tum qꝛ nō fuerūt ſimiles in vita/ īmo valde diſſimiles. Tuȝ qꝛ miracula fuerūt publice facta ad laudē dei ⁊ honorē natorū: hoc aūt dato ꝙ eſſet miraculū eſſet occultū: ⁊ ſic nō induceret vtilitatem.

Replica

correctorij cōtra Burgē. in ca. xvj. vbi poſtillator nō reputat abſurdā hiſtoriam hebreorū dicentiū: Agar ancillā ſarai fuiſſe filiā regis egypti ex deuotiōe oblatā/ ⁊ cetera q̄ narrant̄ in poſtilla. Burgen̄. aūt reijcit eam tanq̄ fictam et falſam: primo ex eo/ qꝛ etſi in libro Heſter dicat̄ gentiles coniūctos ex deuotione iudeorū cerimonijs: nō tn̄ vt eſſent ſerui iudeoꝝ. Sed quid mirum hic et ibi: ꝙ iūctus ex deuotione p̄ſtaret obſequia ⁊ ſeruitia: vnde cōmuni noīe diceret̄ ſeruus vel ancilla: nō ex obligatiōe: nec ex hoc vilis orit̄ cōditio: nec veriſimile eſt ſarai abre/ ꝑſonā vilis cōditiōis

Replica

lis cōditiōis voluiſſe cōiūgi: vt inde fructū adoptaret: nec ſecūda obiectio Burgen̄. valet: quia ꝓcedit ex auctoritate negatiue: qd̄ huſſitis et ⁊viclefiſtis eſt multū familiare: nec poterit eſſe formale: nam nō ſequit̄ in biblia nō habet̄: igit̄ nō eſt verum: nam multe ſūt catholice veritates in canone nō repte. h Auctoritas negatiua
¶ Item in eodem ca. vbi poſtillator ſequēs narrationem hebreorum ſaltē nō reprobans: dicit de aborſu agar ⁊ viuificatione fetus in fuga ⁊c̄. dicit ꝙ hebrei exponūt concipies ꝓ concepiſti. vbi Burgen̄. dicit in hebraica veritate nō cōtineri ſeu haberi concipies ſed cōcepiſti: d̄ hoc nō iudico nec eſt magni ponderis: qꝛ poſtillator exponit in vno ſenſu ſm̄ vtrūq; tempus. Sed cum Burgen̄. dicit illum aborſum fictuȝ per hebreos: et irrationabile eſſe ꝙ dicunt factū miraculum in reuificatione fetus: rationibus tamē hebreorum quas tangit poſtillator nō ſatiſfacit Burgen̄. nam nō poterit dicere ꝙ penā agar ꝑ ſarai iuſte inflictam: ⁊ per agar ſupbe declinatā deus reſperit: ⁊ cōſolationē dederit: cum ei dederit rep̄henſionē nō cōſolationem dicēs: Vade humiliare ſub manu dn̄e tue. Oportet igit̄ cum hebreis ſentire: ꝙ alia grandis tribulatio occurrerit ipſi agar circa afflictionem iuſtam ſarai: ꝓpter quā viſitandam miſerit dominus angelū ꝓmittentē multiplicationē ſeminis ſignificantē acceptionē ꝓlis: et publicationē nomis nōdum nati: nominis inquā gratioſi: qꝛ hiſmael interp̄tat̄ exauditio dei: que omnia nō poſſunt dici rōnabiliter facta ꝓpter ſuperbiam agar: quādo dominā ſuā ſpreuit: nec ꝓpter fugam qua diſciplinā cōtemnēdo declinauit. Videt̄ igit̄ ꝙ ꝓpter anguſtias aborſus: vt dicunt hebrei domino humiliata orauerit/ ⁊ meruerit cōſolationē a deo qui reſpicit humilitatē: vt dicit Glo. interli. in cui⁹ ſignū dicit angelus: Ecce cōcepiſti. ſ. ꝑ viuificationē fetus: de qua dicūt hebrei. fruſtra enī dixiſſet ei angelus cōcepiſti: deſignādo naturalē cōceptionē ab abram: qꝛ hoc antea nouit: ⁊ illi⁹ occaſione dominā cōtempſit. Cōſentiat igit̄ Burgē. heb. magiſtro hiſtoriaꝝ: poſtillatori ⁊ alijs. nec moueat in cōtrariū debilis obiectio: quā facit de facto miraculo: non enī

Aͣraculo. nō enī eſt incōueniēs cōcedere miracula fieri ꝑ maios multomīꝰ incōueniēs eſt fieri ꝓ malis. Cedunt enī talia ad dei laudē ⁊ hoīm vtilitatē. Erigiť enī ꝑ ea ſpes hoīm: cū tan/ta videt̄ ⁊ audiūt mal' ꝑſtita bñficia: nō deſperant maioꝛa ſibi ſi voluerint poſſe ꝑſtari. Et mirū ꝙ Burg. putat ꝓpter paruā rē hāc apparitionē fuiſſe factā: quā grādipēdit btūs Hila. de trinitate libꝛo quarto circa mediū diceſ: ꝙ is q̄ apparuit agar magni cōſilij angelus fuit noīe ⁊ natura deus: hec ille. E

Glo. oꝛdi.

Fedus in hebꝛeo. Berith qđ nō teſtamentū ſed fedus ſiue pactū ſignificat. Ca. XVII b Nec vl. voca. nomē tuū abꝛā. Hiero. Dicūt hebꝛei ꝙ deꝰ ex noīe ſuo qđ apud illos tetragrāmatō eſt. e. lrām abꝛae ⁊ ſare addiderit: dicebať antē abꝛā qđ eſt pater excelſus: poſtea dictꝰ eſt abꝛaā: qđ eſt pater multarum: nā gentiū in noīe nō habeť: ſꝫ ſubaudiť. Nec mirādū ꝙ cū apud grecos et nos. a. lrā videaſ addita. e. lrā addita dicať. Idioma enī hebꝛee lingue. e. conſueuit ſcribere ⁊ a legere: ſicut ecōtrario e ꝓnūciare ⁊ a ſcribere.

Mutatio noīs abꝛae

Allego. c Chanaan. interꝑtať motus eorū: cuiꝰ terra a fidelibus in poſſeſſionem accipiť: cuꝫ mens prius diuerſis circūacta motibus in melius mutata: poſtmodum irreflexis oculis in anterioꝛa extēdiť. d In poſſeſſionē eternā. Augꝰ. Scriptura vocat eternū cuius finis nō cōſtituiť / aut ꝙ non ita fit: vt deinceps nō ſit faciēdū q̄tū ꝑtinet ad curā vel ꝑtātē facientis. vñ

Eternum

Hoꝛatius Seruiet eternū q̄ paruo neſciet vti.

Circūcidetur

Nico. de lyra

Poſtq̄ vero nonaginta ⁊c. Ca. XVII Poſtq̄ moyſes deſcripſit ſtatū abꝛe incq̄tū fuit incipiēs. Hic conſequēter deſcribit eiuſdē ſtatū inq̄tū fuit ꝓficiens. ⁊ primo q̄tum ad deū. ſcđo q̄tum ad ꝓximū. xix. ca. tertio q̄tum ad ſeipm. xx. ca. Circa primū oſtendiť ꝓfectꝰ fidei eius inq̄tum accepit mandatū circūciſionis: q̄ fuit ſignū diſtinctiuū fidelium ab infidelibus: ⁊ obedientia eius ad deum: ſuſtinēdo doloꝛē circūciſionis volūtarie et ꝓmpte / in ſe ⁊ in filio ſuo et familia. Sic ergo in hoc ca. ꝓcediť: quia pꝛimo poniť ipſius abꝛe diſpoſitio ad circūciſionē. ſcđo expꝛimiť circūciſionis foꝛma ⁊ oꝛdo / ibi: Hoc ē pactū meū. tertio ſubiūgiť mādati executio / ibi: Tulit autē abꝛaā. Circa ꝑmū cōſiderandū: ꝙ diſpoſitio abꝛe fuit ꝑ dei monitionē ⁊ opera ꝑfectionis ⁊ ꝑ eius ꝓmiſſionē ī bonis cōferēdis: ⁊ ꝑ mutationē nominis / et hoc eſt qđ ſubdiť: b Ego deꝰ oīpotens. Et ideo plus poſſuꝫ tibi tribuere q̄ tu poſſis cogitare. c Ambula coꝛā me. i. ac ſi me ꝑſentialiter ſemꝑ videres. d Et eſto ꝑfectus: tendens ad ꝑfectionē: q꞉ ſcriptura nō loquiť h̄ de ſtatu abꝛe vt iam ꝑfecti: ſed vt ꝓficientis vt dictum eſt: ⁊ eſt ſimilis modus loquēdi Matth. xix. c. Si vis ꝑfectus eſſe va. ⁊c. nō q꞉ ille iuuenis h̄ faciēs ſtatim eſſet ꝑfectus / ſed ꝑ hoc tēdens ad ꝑfectionem. e Ponāqꝫ ⁊c. ꝑ ſpecialeꝫ amicitiā. f Et multiplicabo ⁊c. Exaggeratio eſt verboꝛū / ad deſignandū multitudinē ⁊ magnitudinē bonoꝛū q̄ dñs intendebat ſibi facere. g Cecidit ⁊c. ad reddendū gratias deo de tanto ꝓmiſſo. Aduertendum tamē eſt ꝙ iſte ꝓmiſſiones frequenter facte ſunt abꝛe: tamen ꝓcedendo ſemꝑ in expꝛeſſioꝛem et maioꝛem ꝓmiſſionē. ſicut enī natura et ars in operibus ſuis ꝓcedunt de imperfecto ad ꝑfectū

Diuiſio

B

Nota

¶ i. poſtq̄ celeſtiū ciuiū ceperat deſiderare ſocietatem.

Poſtq̄ vero Ca. XVII a nonaginta et noueꝫ annoꝝ eſſe cepat / apparuit ei dñs:

a ¶ Qui poſſum humiliare et exaltare.

dixitq̄ ad eū: Ego deus ōmipo b

a ¶ ſm placitū meū. b ¶ vt nō timoꝛe ſꝫ

tēs: Ambula cōꝛā me: ⁊ eſto ꝑfē c d

amoꝛe ſeruias. a ¶ Pꝛomiſſionem.

a ctꝰ. Ponāq̄ fedus meū iter me e

a ¶ in imitatoꝛibus fidei tue.

et te: et multiplicabo te vehemē f

a ¶ humilis.

ter nimis. Cecidit abꝛā pꝛonus g

a ¶ i. anterioꝛa ſe extēdēs. b ¶ imutabiliť

in faciē. Dixitq̄ ei deꝰ: Egō ſū / h

et† ponam pactum meum tecū:

a ¶ i. pꝛima via credendi.

†eriſq̄ pater multaruꝫ gentium.

b Nec vltra vocabiť nomē tuum i

a ¶ pater excelſus. b ¶ pater multaꝝ gētiū: q꞉ oēs gētes in ſemine eius crediture.

¶ Quia in ſemine tuo. i. in chꝛiſto omnes gentes crediture. ¶ Mutato affectu: mutať nomen.

abꝛām: ſed appellaberis abꝛaā: k

q꞉ patrē multarū gentiū cōſtitui l

a ¶ in ſucceſſoꝛibus.

te: Faciāqꝫ te creſcere vehemē/

a ¶ Benedicenť in te omnes gentes.

tiſſime: et pōnam in gentibus: m

a ¶ Dauid: Ezechias et alij bene ſe et ſubditos regentes.

regeſqꝫ ex te egredienť: Et ſtatu n

¶ circūciſionis.

am pactū meū inter me ⁊ te / ⁊ inter ſemen tuū poſt te in genera/

a ¶ q꞉ aliquid ſempiternū ſignificabat

tiōibus ſuis federe ſempiterno:

a ¶ voluntate qui ſum poteſtate.

vt ſim deus tuus et ſeminis tui o

a ¶ imitatoꝛibus fidei tue.

poſt te. †Daboqꝫ tibi et ſemini tuo terram peregrinationis tue:

g omnem terrā chanaan in poſſeſ

a ¶ q꞉ aliquid eternū per eam figurať: vel eterna. i. in hoc ſeculo habenda.

ſionem eternā / eroqꝫ deus eoꝝ.

Dixit iteruꝫ deus ad abꝛaā: Et

a ¶ circūciſionis.

tu ergo cuſtodies pactum meū:

¶ ſequaces.

et ſemen tuum poſt te in genera

a ¶ Exponit quid pactū.

tionibus ſuis. Hoc eſt pactum p

Nico. de lyra

cto ad ꝑfectū: ita eſt in ꝓceſſu diuinarū reuelationū ⁊ ꝓmiſſionū. h Dixitq̄ ei deus ⁊c. ac ſi diceret: ſicut ſū immutabilis: ita pactum meū erit firmuꝫ ⁊ ſtabile tecum. i Nec vltra vocabitur nomen tuum. quod interpretať pater excelſus: que interꝑtatio cōuenit magno homini: etiaꝫ ſi habeat modicaꝫ ꝓlem vel familiā. k Sed appellaberis abꝛaā. cuiꝰ ratio ſubdiť cū diciť: l Quia patrem ⁊c. Abꝛaā enī interꝑtať pater multitudinis vel multoꝛū. quod enī addiť gentium non eſt de ſignificato nominis: ſed ſubintelligiť. m Et ponā te ī gētibus. quia ſaraceni deſcenderunt de eo ꝑ hiſmaelem: ⁊ idumei ꝑ Eſau: ⁊ iudei ꝑ iſaac. n Regeſq̄ ex te egredienť. q꞉ in qualibet gente ꝑdicta fuerunt plures reges. o Vt ſim deꝰ tuꝰ ⁊ ſeminis ⁊c. licet enī ipſe ſit deꝰ omniū generaliter ꝑ creationē: ſpeciali tamē modo eſt deus fideliū ꝑ ſpecialem ⁊ verū cultum: cetera patent ex dictis. p Hoc eſt pactum meum. hic conſequenter expꝛimitur foꝛma circūciſionis. ⁊ ꝑmo dicta foꝛma deſcribitur: ſecundo mutatio nominis ſarai inducitur / ibi: Dixit quoq̄ deus ad abꝛaam / ſarai vxoꝛem. Ad circūciſionem vero tria neceſſario requiruť. Pꝛimum eſt ſexus maſculinus. ⁊ q̄tuꝫ ad hoc dicitur: Circumcideť ex vobis omne maſculinuꝫ. Secūdū eſt coꝛpoꝛis pars determinata / ideo ſequitur: Et circūcidetis carnem pꝛeputij veſtri. Tertiuꝫ eſt tempus determinatuꝫ ⁊ q̄tum ad hoc dicitur: Infans octo dierum circūcidetur in vobis. Ratio auteꝫ iſtoꝛum eſt: quia circūciſio ſignum fuit diſtinguēs iſrael a gētilibꝰ inq̄tum habebant veram fidem et cultum vnius dei: et datum fuit iſtud ſignuꝫ tempoꝛe legis nature: et ideo debuit dari in ſexu per ſe intento a natura: qui eſt ſexus maſculinus: ſm eniꝫ philoſophum femina eſt mas occaſionatus. Itē fides illa et cultus deriuabantur tūc tempoꝛis ad alios per generationem carnalem inq̄tum patres docebant filios đ talibus. In maſculo vero eſt pꝛincipium generationis actiuum: ⁊ ideo ſolis maſculis datū eſt pꝛedictum ſignum: ⁊ eadeꝫ ratione factum eſt in membꝛo generationis. Item ad debilitatem concupiſcentie que magis viget in illa parte. Item in deteſtationem idolatrie: quia gentiles in ſacris pꝛiapi partem illam honoꝛabant et per modum cuiuſdam augmenti aliqua addebant: quia pꝛiapus pꝛopter magnitudinem membꝛi virilis inter deos fuit reputatus a gentilibus: pꝛopter quod etiam dicebatur deus hoꝛtoꝛum: pꝛopter fecunditatem que deſignatur in membꝛo generationis pꝛopter quod in ſignum diſtinctionis fidelium

Abꝛs nō habet †p onaꝫ †Ecci. 24 c

Requiſita ad circū ciſionem.

D

†32. q. 4. c. recurrat. §. his itaq̄

Pꝛiapus

¶ Moꝛaliter. In hoc capitulo ponitur circūciſionis carnalis pꝛeceptū que fuit circūciſionis ſpiritualis ſignū: Ro. ij. d. Nō enī qui in manifeſto iudeꝰ: eſt neq̄ q̄ in manifeſto in carne circūciſio: ſed q̄ in abſcōdito iudeus eſt: ⁊ circūciſio coꝛdis in ſpiritu nō littera: cuiꝰ laus nō ex hominibus ſed ex deo eſt.

Moꝛaliť

B G a ¶ Circũcidet̃ ex vo.om.ma. Stra. Trib⁹ de cauſis h
Circũciſio/nis cauſe pcipit abrae. Pͥo vt p obediẽtiã mãdati placeat: p cui⁹ pua/ricationẽ adã diſplicuerat. Scdo vt h ſigno a ceteris natiõibus diſcerneret̃.
†25.q.1.c. 1.§.ita ꝫ Tertio vt ĩ eo mẽbro circũciſus q̃ libi/do ſolet dñari caſtitatẽ ſibi ſeruandã/ꝛ impudicitiã recidendam cognoſceret.
Myſtice b ¶ Carnẽ pputij. Ra. Stra. Cir/cũciſio facta in vno mẽbro ſignificat cir/cũciſionẽ ſpũalẽ q̃ in corde ꝛ in oĩb⁹ ſen/ſibus exhibẽda ẽ. Circũcidẽdũ ẽ cor/ne noxia cogitem⁹. Oculi/ne vanitatẽ vi/deam⁹. Aures circũcidẽde ſunt.i.obtu/rãde ne audiãt ſanguinẽ. Et ſic in oĩb⁹
Hiſto. ſenſibus celebrãda eſt circũciſio. ¶ Al/chu. Ideo aũt abrae circũciſio cõmẽda/ta ẽ vt ſb lege eẽt. Sic adã ne de ligno mãducaret/vt pbaret̃ ſi h cõpleret̃ an/nõ. Credidit em̃ abraã filiũ ſe habiturũ in q̃ bñdicerent̃ oẽs gẽtes/ꝛ in cui⁹ ne/potib⁹ caſtitatꝭ ꝛ ſobꝛietatꝭ exẽplar ma/neret. Vñ ibi ſignũ fidei accepit: vnde iſaac fili⁹ dei non carnis naſcitur⁹ erat: nõ trũcata corpis pte deformior: ſed fi/dei ſigno gl'ioſior: igit̃ p deo aliq̃d pde/re lucrũ eſt/nõ dãnũ. Si adã pactũ dei cuſtodiſſet/abraã h pactũ nõ ſuſcepiſſꝫ. Sꝫ qꝛ ille in h mẽbro culpã inobedien/tie pus cognouit: decuit vt iſte in h mẽ/bro ſignũ obediẽtie ſcdo accipet: vt ita oñderet̃ obediẽtes q̃nqꜫ generare fili/os ad vitã: vñ oli puaricatores genera/
Allego. rũt ad mortẽ. ¶ Alleg. Iã tũc xpẽ fu/turã pegrinationẽ ne miſceret̃ ſemẽ ei⁹ gẽtib⁹ circũciſionis pactũ dat̃ in ſignũ: qꝛ ſignificat naturã renouatã p baptiſ/mũ poſt ſpoliationẽ veteris hoĩs p chri/ſtũ q̃ reſurrexit poſt ſabbatũ: ſeruos ve/ro vernaculos empticios etiã circũcidi
F pcepit/vt doceret ad oẽs ptinere redẽ/ptiõis graꝫ. Ibi ꝛ parẽtũ mutãt̃ noĩa: mutant̃ vt oĩa reſonẽt nouitatẽ. abraꝫ pr̃ excelſus/abraã pr̃ multaꝝ gentium.
c ¶ Maſcul⁹ cui⁹ pputij caro. Iſi.
Queſtio Querit̃ quõ pueri incircũciſi q̃ pactuꝫ dei irritũ nõ faciũt: ſꝫ q̃ eos circũcidere neglexerũt/pire debeãt? Sꝫ pactũ dei nõ ſm op⁹/ſꝫ ſm originẽꝫ in pmo hoĩe irritũ fecerũt/in q̃ oẽs peccauerũt. Na/ſcunt̃ ei oẽs nõ xprie ſꝫ originalit̃ pctõ/res. Ideo pereũt oẽs q̃ p regeneratio/nẽ nõ liberant̃. d ¶ Sarai vxorem tuã. Iſi. Declarat̃ pmiſſio ꝺ vocatio/ne gẽtiũ in iſaac filio pmiſſionis.i.grẽ nõ nature: qꝛ ꝺ ſene prẽ ꝛ ſterili mr̃e: ꝛ qꝛ h nõ p generationẽ ſic hiſmael/ſꝫ p regenerationẽ futuꝝ erat: impata ẽ cir/cũciſio/q̃ñ ſare fili⁹ pmittit̃ in typo ec/cleſie: nõ q̃ñ hiſmael q̃ typus iudeorũ.
Etymo/logia ¶ Hiero. Iſi. Errãt q̃ putãt pmũ ſa/rã p vnũ.r.ſcriptũ fuiſſe/ꝛ poſtea addi/tũ eſſe alteꝝ.r.ꝛ qꝛ.r.apud grecos.c.ſi/gnificat/multas ſup h nomĩe ſuſpicant̃ ineptias: cũ ꝛ vtcũqꜫ velint vocabulum
Al's nõ hꝫ ꝯſuã cõmutatũ/nõ grecã ſed hebraicã dꝫ hr̃e rõnẽ. hebreũ enĩ eſt. Nemo enĩ altera lingua quẽlibet vocãs etymologiã vo/cabuli ſumit ex altera. Sarai ergo pri/mũ vocata eſt p ſchyn/res/ioth. Sub/lata ergo ioth addita eſt e lr̃a: q̃ p a le/git̃: ꝛ vocata ẽ ſara. Antea em̃ dicebat̃ pnceps mea: q̃ſi vnius familie mater: poſtea abſolute pnceps/omniũ.ſ. gen/tiũ pnceps futura. Quidã peſſime ſuſ/picant̃ eã pus lepram fuiſſe vocatam: ꝛ poſtea principẽ/cum lepra ſarat dicit̃: quod in noſtra lingua videt̃ habere ali/quã ſimilitudinẽ: ſꝫ ĩ hebreo penitus ẽ diuerſa. Scribit̃

diuerſa. Scribit̃ em̃ p çadik ꝛ cyn ꝛ res ꝛ tau. q̃ꝺ a tribus ſu/perioribus.i.ſchyn res: ꝛ.e. q̃bus ſcribit̃ ſara mãifeſte diſtat. G

a ¶ Condictum
†quod obſeruabitis inter mẽ et vos ꝛ ſemen tuum poſt te:
a ¶ Circũciſio vetuſtatis ꝛ depoſitio.
a Circũcidetur ex vobis omne
b maſculinuꝫ: ꝛ circũcidetis car
a ¶ qꝛ ĩ hac pte ẽ xpagatio corruptiõis.
nẽ pputij veſtri: vt ſit in ſignũ
a ¶ In teſtimoniũ.ſ. qꜫ ego veſter deus: ꝛ vos ppl's meus a gẽtibus diuiſus.
fęderis inter me ꝛ vos. †Infãs †
a ¶ qꝛ in octaua etate.i.ĩ eẽnitate ſepte/narie volubilitati ſuccedẽte exuimur car/nali corruptione.
octõ dierũ circũcidetur in vo/
bis. Omne maſculinum in ge †
a ¶ domo natus.
nerationibus veſtris/tam vẽr/ a
a ¶ qꝛ ibi neqꜫ ſeruus neqꜫ liber
naculus qꜫ empticiũs/circũci/ b
a ¶ neqꜫ ibi barbarus neqꜫ ſcytha.
detur: ꝛ q̃ñcũqꜫ non fuerit de c
ſtirpe veſtra: Eritqꜫ pactũ me/ d
a ¶ In depoſitõe carnaliũ. b ¶ q̃m ad eternitatem ducit.
um in cãrne veſtra ĩ fędũs ęter
a ¶ Qui carnalia nõ depoſuerit.
c nuꝫ. Maſcũlus cuius pputij
a ¶ Nõ computabit̃ inter ſanctos.
caro circũciſa non fuerit/dẽle
a ¶ De cetu ſanctoꝝ. vnde: Tu aũt ibis ad populum tuum.
bit̃ anima illa de põpulo ſuo:
a ¶ Ade in paradiſo datum in quo om/nes peccauerũt. ¶.i.non ſeruauit q̃ꝺ in baptiſmo promiſit.
quia pactũm meum irritum fe
d cit. Dixit q̃ꝫ de⁹ ad abraã: Sa e
rai vxorem tuam nõ vocabis
a ¶ Id eſt pncipẽ meã. b ¶ Abſolute.
c ¶ Exaltãdo pncipeꝫ: quia eccl'ia in om/ni gente principatur.
ſarãi/ſed ſarãm: ꝛ benẽdicã ei: f g
a ¶ Nõ ex agar. b ¶ In cuius ſemine benedicent̃ omnes gentes.
ꝛ ex illã dabo tibi filiuꝫ/cũi be
a ¶ qꝛ chriſtus dñabit̃ in gentibus.
nedicturus ſum. Eritqꜫ in nãti
a ¶ dauid ꝛ alij: vl' mot⁹ ſuos bñ regẽtes
ones: ꝛ rẽges populoꝝ orien/
a ¶ Non retro vt reprobi.
e tur ex eo. Cecidit abraã in fã/ h
a ¶ gauiſus ẽ vñ fili⁹ iſaac riſus vocat̃.
ciẽ †ſuã: ꝛ riſit in cõrde ſuo/di/ i
a ¶ Applaudendo non diſceptando: vn/de paulus nec ꝯſiderauit corpus ſuum emortuum: cum iam eſſet centum annoꝝ ꝛ emortuam vuluam ſare.
cens: Putãſne centenario na k
ſcet̃ filius: ꝛ ſara nonagenaria
a ¶ Optabat enim vt filij carnis reputa/rentur in ſemine.
pariet? Dixitqꜫ ad deũ: vtinãꝫ l
hiſmael viuat corã te. Et ait de m
us ad abraã: Sara vxor tua pa

c ¶ Cecidit abraã in fa.ꝛc. Hiero. Poſt paululũ ſequit̃: Et vocabis nomẽ ei⁹ iſaac/q̃ riſus interptat̃: de riſu abrae/nõ de riſu ſare. Poſtqꜫ enĩ ex riſu abrae vocat⁹ ẽ fili⁹ ei⁹ iſaac: legit̃ ſarã riſiſſe.
G Nomẽ eius

Nico. de lyra.

※ nis fideliũ ab infidelibus fiebat re/ciſio. Tẽpus ãt octo dieꝝ nõ poterat an/ticipari/ſicut nec aĩalia ante octauũ diẽ poterãt deo offerri: qꝛ ante ſunt quid im/pfectũ: pfecta aũt ſunt deo attribuenda.
Itẽ periculũ eſſet puero de vita ſi ſtatim †Luc.2.c. egreſſus de vtero mr̃is circũcideret̃: nec poterat vltra octo dies differri: alioquĩ pater pueri vel eius tutor ſi pater eſſet mortuus: morte debebat puniri: ipẽ etiã puer veniẽs ad etatẽ adultam ſi neglige/ret circũciſionẽ accipe/puniẽd⁹ erat mor/te: vñ pdicta cadũt ſub pcepto circũciſio/nis: cetera aũt q̃ de circũciſiõe poſſent di/ci/ptinẽt magis ad quartũ ſententiarũ. a ¶ Tam vernaculus.i. ſeruus nat⁹ in domo. b ¶ Vẽ empticius: Id eſt ſeruus acq̃ſitus p emptionẽ circũcidet̃. c ¶ Et quicũqꜫ nõ fuerit de ſtirpe veſtra. Si debeat recipi in ꝯſortiũ ꝛ ri/tum veſtrũ. d ¶ Eritqꜫ pactum ꝛc. Ad hoc enĩ circũciſio in carne facta ẽ: vt firmius eoꝝ memorie imprimeret̃. Cete/ra patẽt vſqꜫ ibi: e ¶ Sarai vxorem tuam. Vbi ponit̃ mutatio noĩs ſarai. vir em̃ ꝛ vxor ſunt quaſi vna perſona: et ideo quia mutauerat nomen abrae: ꝯſe/quẽter h mutat nomẽ vxoris ſue dicens: Sarai vxorẽ tuã ꝛc. qꝛ interptat̃ pncipiſ/ H ſa mea: qꝛ p hoc deſignaret̃ qꜫ eſſet prin/cipiſſa vnius domus tm̃. f ¶ Sed ſa/ram.i. pncipiſſam abſolute q̃ſi p excellẽ/tiaꝫ. g ¶ Et benedicam ei ꝛc. Quia iſaac nõ fuit ex ea natus virtute nature tm̃: ſed cũ hoc affuit adiutorium gratie: quia tranſierat tempus concipiendi ſm naturam. h ¶ Cecidit abraã in faci/em: ꝛ regratiando deo de tanto benefi/cio. i ¶ Et riſit. Non ex deriſione: ali/oq̃n fuiſſet increpatus a deo ſicut fuit ſa/ra: vt habet̃ ca.ſe. ſed riſit p cordis exul/tatione. k ¶ Putaſne ꝛc. Hoc nõ di/xit dubitando: ſed diuinũ beneficiuꝫ ad/mirando. l ¶ Vtinam hiſmael ꝛc. Id eſt faciens voluntatẽ ꝛ beneplacitũ tuum. m ¶ Et ait dominus. Repe/tendo pmiſſuꝫ beneficiũ: ꝛ explicãdo ma/gis pdicẽs nomẽ pueri naſcituri dicẽs: ※ Vocabiſqꜫ nomen

※ † ¶ Infans octo dierum circũ/cidetur in vobis. Myſtice p dies in/telliguntur anni: ſm illud Ezech.iiij.b. Diem pro anno tibi dedi. Infans enim octo annoꝝ incipit habere ratiõis vſum: ꝛ extunc reſtringendus eſt a turpibus ꝛ inhoneſtis: per quam reſtrictionem intel/ligitur circũciſio ſpiritualis: propter q̃ꝺ dicit philoſophus.ij. Ethicoꝝ: qꜫ non pa/rum facit ad virtutem a puericia aſſuefie/ri ad virtutꝭ opera. † ¶ Omẽ maſcu/linum in generationibus veſtris tam ꝛc. Per ſexum maſculinum intel/ligitur fortitudo. ſexus enim muliebris inconſtans eſt et fragilis. per hoc igitur deſignatur qꜫ illi qui ſunt cõtra vitia for/tes ꝛ in virtute ſtabiles ſunt ſpirituali/ter circũciſi: molles autem ꝛ inſtabiles ſunt effeminati.

Moralit Myſtice

Phus in ethicis

a ¶ Nomē ei⁹ iſaac. Hiero. Sciendũ ꝙ quattuoꝛ in vete/ri teſtamento noĩbus ſuis apte anteꝗ̃ naſcerent̃ vocati ſunt: hiſmael/iſaac/ſamſon/⁊ ioſias/lege ſcripturas. b ¶ Cõſti/tuã pactũ meũ illi ⁊c. Pactũ vero dñi cũ iſaac populo ſcꝫ fideli: quē mater eccl̃ia ꝑ fidē ⁊ baptiſmũ generauit: et fedus ſempiternũ: qꝛ eterne vite poſſeſſio ei ſoli ꝓmittit̃ q̃ cũ capite ſuo xp̃o regnum celi ſemper poſſidebit.

Hiſtori. c ¶ Sup hiſmael ⁊c. Hiſmael ppl̃m iudeoꝝ ſignificat: q̃ multipli/cat⁹ eſt valde: duodecim duces ge/nerauit cũ multitudo carnaliũ iu/deoꝝ ex duodecim p̃triarchis geni/ta/in duodecim trib⁹ eſt diuiſa.

d ¶ In anno altero. Annus al/ter q̃ ſara genuit iſaac: tēpoꝛa ſunt regeneratiõis: q̃bus fuſus eſt ſan/guis xp̃i: ⁊ genus hũanũ ad vitaꝫ

Moralit̃ reſtauratũ. e ¶ Tulit aũt abra/am ⁊c. Nõ intendebat de⁹: vt tm̃ ꝑputiũ carnis abrae et ſobolis ei⁹ circũcideret̃: ſꝫ ei quē a cũctis ele/gerat eterni teſtamēti mũera cõfe/rebat. vñ paulus Phil'.iij.a. Nos ſum⁹ circũciſio: q̃ ſpũ deo ſeruim⁹:

Circũciſio varia. Et alibi Ro.ij.d. Nõ enĩ q̃ ĩ ma/nifeſto iude⁹ ē neq̃ꝫ q̃ in manifeſto in carne ē circũciſio. Circũcidam⁹ ꝗ̃ dei v̾bo aures labia: coꝛ ꝑputiũ ⁊ oĩa mēbꝛa carnis. De circũciſiõe auriũ dꝛ Lu.viij.b. Qui habꝫ au/res audiendi audiat. Incircũciſis aurib⁹ verba ſapiētie ⁊ veritat' nõ poſſum⁹ audire. Circũcidamus la/

Nota tu vxoꝛate bia: ne aliq̃d turpe vel malũ vl' oci/oſum loquamur. Circũcidit carnē ꝑputij/ qui ſola cauſa poſteritatis certis et legitimis tp̃ibus cõiugio vtit̃/ qui aliter agit non circũcidit. Eccl̃ia vero gratia chꝛiſti ꝓ ſe cru/cifixi roboꝛata: nõ ſoluꝫ ſe ab illici/tis temperat: ſed etiã a cõceſſis: ⁊ tanꝗ̃ virgo ſponſa chꝛiſti pudicis virginib⁹ floret: in quib⁹ v̾a circũci/ſio ꝑputij ſeruat̃ in carne. Qui au/

B tem nõ obſcenis deſiderijs vel ſen/ſibus hereticis ⁊ blaſphemis aſſer/tionibus mechatur: ſed fidei puri/tatem in conſciētia cuſtodit/coꝛde circũciſus eſt: et de eo dici poteſt Mat.v.a. Beati mũdo coꝛde ⁊c. Circũcidant̃ manus/ne mala faci/ant. Pedes/ne in malum currãt. Viſus/ne illicita cõcupiſcat. Gu/ſtus/vt ad gloꝛiã dei manducet et bibat. Odoꝛatus/vt chꝛiſti odoꝛeꝫ capiat et operib⁹ miſericoꝛdie odo/rem ſuauitatis ſpargat. Singula quoq̃ꝫ membꝛa ſi in officijs deo ſeruiãt: circũciſa ſunt. Si vl/tra p̄ſcriptaꝫ legem luxuriant/incircũciſa. ¶ Hiero. Stra.

Queſtio Act'.15.b Queri ſolet quomodo femine ſaluabant̃ que nõ circũcidebã/tur. Fide ſcꝫ: et hoſtiaꝝ oblatiõe: ſicut añ circũciſionē viri ſan/cti mũdabant̃. vñ: Fide purificans coꝛda eoꝛũ.

a ¶ riſus ꝓpter gaudiũ parentis.

a riet tibi filiũ. vocabiſq̃ꝫ nomen ei⁹ iſaac a

a ¶ In iſaac vocabit̃ tibi ſemen non filio carnis: qꝛ filij pꝛomiſſionis filij dei vocabunt̃.

b Et cõſtituã pactũ meũ illi in fedus ſem b

a ¶ filium carnis.

c pit̃nũ: ⁊ ſemini ei⁹ poſt eũ. Sup hiſmã c

a ¶ quodãmõ. b ¶ in tp̃alib⁹ nõ eterna ꝓmiſſione

el q̃ꝫ exaudiui te: Ecce benedicam ei: ⁊

a ¶ duodecim trib⁹ carnaliũ iudeoꝝ. ¶ Apoſto/los duodecim qui de iudaica plebe fuerunt: vel duo/decim tribus populi.

augebo ⁊ multiplicabo eũ valde. Du/odecim duces generabit: et faciã illum

a ¶ Eterne pꝛomiſſionis

†creſcere in gētem magnam. Pactum

a ¶ xp̃ianũ ppl̃m. b ¶ ad eos. ſ. q̃s fide generabat

vero meũ ſtatuã ad iſaac: quem pariet

a ¶ gr̃a no.te. ¶ vetuſtate ĩmutata. b ¶ p̄ñti vita.

d tibi ſara tēpoꝛe iſto/in anno altero. Cũ

a ¶ in aſſumpta foꝛma viſibili.

q̃ꝫ finitus eſſet ſermo loquētis cum eo:

a ¶ inuiſibilē ſe p̄buit. b ¶ vel ab. c ¶ Pꝛefigu/rãs qꝛ ad oēm ꝓfeſſionē ſpũalis ꝑtinet circũciſio: qꝛ circũcidendi ſunt omnes ſenſus.

e aſcendit de⁹ ad abꝛaã. Tulit aũt abra/ d e

am hiſmaelē filiũ ſuũ et oēs v̾naculos domus ſue/vniuerſoſq̃ꝫ q̃s emerat: cũ/ctos mares ex oĩbus viris domus ſue:

a ¶ quia obedientia eſt complenda ſine moꝛa.

et circũcidit carnē ꝓputij eoꝝ: ſtatim ĩ ipſo die/ſicut p̄ceperat ei deus. Abꝛa/

a ¶ innouatus hoc numero inſinuat̃ ꝑtingere ad ſo/cietatem ciuiũ ſupernoꝛum.

am nonagintanouem erat annoꝛũ qñ circũcidit carnē ꝓputij ſui: et hiſmael fi/

a ¶ nõ pertingēs. ſ. ad expletionē legis ⁊ euãgelij: que quaternarij numero figuratur.

lius ei⁹/tredecim annos impleuerat tē/poꝛe circũciſionis ſue. † Eadeꝫ die cir/cũciſus eſt abꝛaã ⁊ hiſmael filius eius: ⁊ oēs viri dom⁹ illi⁹/ tã vernaculi q̃ꝫ em/pticij: ⁊ alienigene parit̃ circũciſi ſunt.

¶ Nico.de lyra

a ¶ Vocabiſq̃ꝫ nomē ei⁹ iſaac. qd̾ ĩterp̄tat̃ riſus: eo ꝙ pater p̄ exultatione riſit/vt p̄dictũ eſt. b ¶ Et cõſtituaꝫ ⁊c. de circũciſione et hereditate pꝛomiſſa. c ¶ Super hiſ/

Moꝛs hiſmael. mael quoq̃ꝫ exaudiui te. Et ex hoc dicunt hebꝛei ⁊ verum videt̃ ꝙ hiſmael finiuit vitã ſuã in bono: qꝛ de hoc abꝛaã ro/gauerat ipſum deum/vt p̄dictum eſt: cetera patent vſq̃ꝫ ibi: d ¶ Aſcendit deus ad abꝛaã. i. diſparuit apparitio et vi/ſio illa. e ¶ Tulit autē abꝛaã ⁊c. Hic cõſequenter ponit̃ executio mandati de circũciſione: ⁊ patet obedientia abꝛae: qꝛ eadem die abſq̃ꝫ retardatione adimpleuit illud mandatũ in ſe licet eſſet ſenex: ⁊ in alijs: ex quo patet etiã obedientia hiſmae/lis filij ſui: qui cum eſſet .xiij. annoꝛũ nõ recalcitrauit: et ſimili/ter totius familie ipſius maſculine: ⁊ patet littera. Notandũ tamē ꝙ ſaraceni

Saraceno. circũciſio tm̃ ꝙ ſaraceni exemplo hiſmaelis a quo ꝓceſſerũt circũcidũt fi/lios .xiij. annoꝝ tranſgredictes foꝛmã p̄cepti: qd̾ diem octauã includit: vt predictum eſt.

¶ In ca. xvij. vbi dicit̃ in poſtil. Ambula coꝛam me. i. ac ſi me ſemꝑ p̄ſentialiter videres.

Additio. j.

Ille q̃ coꝛaꝫ alio ãbulat: nõ ſemꝑ eũ videt: ſꝫ poti⁹ ille q̃ ſe/quit̃ hoĩem cõiter videt eũ/ ſalteꝫ ei⁹ poſterioꝛa. vñ cũ dꝛ: Ambula coꝛã me: nõ ꝓꝓꝛie exponit̃ dicẽdo ac ſi me p̄ñtialiter ſemꝑ videres: vt in poſtilla: ⁊ iõ aliter videt̃ hic

Ambulare cũ dño dicẽdũ. Pro quo attendendũ eſt: ꝙ d̾ iuſtis ſeu ꝑfectis q̃ fuerũt an/te aduẽtũ chꝛiſti ſepe dicit̃ in ſcri/ptura: ꝙ ambulãt coꝛã deo/vt in h̾ loco. ⁊ ĩ .iiij. Reg. xx. a. vbi Eze/chias dixit: Memẽto obſecro q̃/mõ ambulauerim coꝛã te. ſil'r d̾ eo/dem Eſa. xxxviij. a. ⁊ ſic ĩ q̃buſdã alijs. De iuſt' aũt q̃ fuert̃ poſt ad/uẽtũ xp̃i nõ dꝛ ꝙ ãbulauerũt coꝛã deo: ſꝫ poti⁹ ꝙ ſequũt̃ deuꝫ. vnde

Al's nõ hꝫ †creſcere Joh. xij. d. Qui mihi miſtrat ⁊c. ⁊ Joh. viij. b. Qui ſeq̃t̃ me ⁊c. et ſic de q̃ꝫplurimis alijs. Cui⁹ rõ ē: nã ꝛm doctoꝛes exẽplar ꝑfectiõis hũane ē ip̄e xp̃s: in cui⁹ imitatiõe tota ꝯſiſtit hũana ꝑfectio: et iõ qꝛ p̄mi iuſti exẽplar ꝑfectiõis. ſ. xp̃m in hac vita exiſtẽtē habebãt ꝑ ſe: iõ ꝑfectio eoꝝ ꝯſiſtebat in h̾ ꝙ am/bulauerũt coꝛã deo. i. ambulaue/rũt ꝑ viã ꝑ quã xp̃s erat ambula/tur⁹: poſtremo vero qꝛ exẽplar ꝑ/fectiõis ſcꝫ xp̃m habebant ante ſe ſeu coꝛã ſe ꝑficiebãt̃ ĩ h̾ ꝙ xp̃m ſe/querẽt̃: vñ Matth. xix. c. Si vis ꝑfectus ⁊c. Unde in ꝓpoſito no/tandũ eſt: ꝙ deus daturus abꝛae mãdatũ circũciſionis: in quo p̄ce/pto abꝛaã fuit p̄ui⁹ ceteris fideli/bus/ cõuenienter dꝛ ei: Ambula coꝛã me ⁊c. nã in impletione hui⁹ p̄cepti abꝛaã fuit imitatoꝛ ꝑfectio/nis xp̃i/ſpecialit̃ in duob⁹. Pꝛio

D in placẽdo deo ꝑ obediẽtiã: cui ꝑ p̄uaricationē adã diſplicuerat: vt in .iiij. diſt. j. Scd̾o in h̾ ꝙ obedi/entia ip̄i⁹ abꝛae fuit q̃dãmõ exem/

† De peni. diſ. 1. c. poꝛ/ro. §. cũ ꝗ. Ro. 5. d. plaris ad ei⁹ poſteritatē. vnde ſic de chꝛiſto dicit̃: Qꝛ ſicut ꝑ inobe/diẽtiã vnius ⁊c. ſic ſuo modo ab/rae obediẽtiã ſecuti ſunt fideles. Et hec põt eſſe ratio: quare iuſti q̃ ante aduẽtũ chꝛiſti ſeu ei⁹ paſſio/nē deceſſerũt: dicunt̃ eſſe in ſinu abꝛae: vt ꝑtꝫ Luce. xvi. f. Qꝛ uis multi iuſti deceſſerint anteꝗ̃ abꝛaam fieret: vt adã/abel/ ⁊ multi alij: ⁊ ideo in hoc loco im/pꝛopꝛie dicit̃ abꝛae: Ambula coꝛã me ⁊c. hoc ē dicere/ ambu/la per viã obedientie: per quaꝫ ego ſum ambulaturus/ et eſto perfectus: ſic ꝙ eam tradas poſteris tuis imitandã/ eo modo quo ego tradã viã meam imitandam cunctis. de hoc enĩ com/mendat̃ abꝛaã a deo infra. xviij. ca. vbi ſic dicit̃: Scio enim ꝙ p̄cepturus ſit filijs ſuis ⁊ domui ſue poſt ſe: vt cuſtodiant vi/am domini ⁊c. que quidē expoſitio etiam cõcoꝛdat rationi na/

Boeti⁹ turali. Natura enĩ ꝛm Boetiũ initiũ ſumit a ꝑfectis: et ideo quia deus diſpoſuerat ꝙ abꝛaam eſſet pater multarum gen/tium: et accepiſſet ſignaculum fidei iuſtificantis: quem poſtea q̃ꝫplurimi alij ſequerentur: ideo eidem dicit in hoc loco: Eſto perfectus: quaſi diceret: accipiat̃ a te quodãmodo initiũ perfe/ctionis modo pꝛedicto. Et notandum ꝙ de quibuſdam iuſtis qui fuerunt ante abꝛaam legitur ꝙ ambulauerunt cum deo. Unde de Enoch ſupra Geñ. v. c. et d̾ Noe Geñ. vj. d. quod concoꝛdat pꝛedictis. Nam de iſtis nõ poteſt dici ꝓꝓꝛie ꝙ am/bulaſſent coꝛã deo: ſicut de abꝛaam: cũ non eis cõueniãt ita ex/p̄ſſe p̄dicte rõnes: nec d̾ eis poſſet dici ꝙ fuiſſent ſecuti deũ: cũ fuerint ante aduentũ

G fuerint ante aduētū chriſti: ſed bñ eis cōuenit ambulare cum deo. ſ. in via iuſticie ⁊ innocētie: q̄ ſanctꝭ cōuenit cōmuniter. ¶ In eodem caplo. xvij. vbi dicit̄ in poſtilla: Alioquin pater pueri vel eius tutor ⁊c̄.

pena omittentis circūciſionē ¶ Additio. ij. Omittēs circūciſionē nō erat morte corpali puniēdus etiā ſm̄ hebreos. nō em̄ dr̄ h̄ morte moriat̄: ſicut in alijs crimībus in q̄bus lex vetꝰ mādabat puniri morte corpali: ſꝫ dr̄ h̄: delebit̄ aīa ipiꝰ ⁊c̄. i. n̄ cōputabit̄ int̄ ſctōs ſm̄ Glo. Cuius rō ē: q2 talꝭ aīa remanebat obligata originali pctō: in cuius remediū circūciſio fuit data: vt in. iiij. di. j.

Replica correctorij ꝯ Burgeñ. delyrū. In capitulo. xvij. vbi poſtillator exponēs illū paſſū: Ambula corā me. dicēs ac ſi me pñtialit̄ ſemꝑ videres. Burgenſis dicit illā expoſitiōeꝫ nō eſſe ꝓpriā: q2 vt inquit: qui ambulat corā aliquo nō ſemꝑ eū videt: ſed ſolū qui ſequit̄ aliquē ſemꝑ videt poſteriora eius: ſed hoc videt̄ quoddā ſenectutis delyramentū: loquēdo de dei aſpectu ſicut de hominibus ſeſe aſpiciētibus. Nam qui deū videt: vel quaſi videt pñtialiter / videt eū ante / poſt / ſurſum / deorſum ⁊c̄. ſine em̄ errore nō poteſt dici aſſignando deo ſic vnam differentiam poſitiōis qua ſi nō aliā: quia ſic diceret deū diffinitiue in loco: quod eſt erroneum: q2 deus vbiq3 totus eſt ſm̄ eſſentiam pñtiam ⁊ potentiā: ꝓpꝛijſſime igit̄ dixit poſtillator: Ambula coram me ac ſi pñtialiter ſemꝑ videres: q2 me pñte malefacere timebis: et filialiter timēdo ꝑficies. Ideo ſequit̄: ⁊ eſto ꝑfectus: ſic ⁊ beatus Gregꝰ. xxxiij. moralꝭ. ſuꝑ illo paſſu Job: In oculis eius q̄ſi hamo capiēt eū dicit: In oculis q̄ppe habere dicimur: qđ corā nob poſitū videmꝰ. Nō igit̄ magni pōderis ē diſtinctio quā Burgē. ponit int̄ ambulare corā deo / cū deo ⁊ poſt deū. deus em̄ cūctis iuſtis ab initio nō ſolū corā ſed p̄uius ⁊ obuius oſtēdit viā ꝑfectiōis ⁊ iuſticie: his q̄dē clarius: his ꝟo obſcurius: vt nō ſolū ſancti noui teſtamenti poſſint dici imitatores dei: ſꝫ etiā veteris. nunq̄d ioſue cū pplo veteri imitator fuit q̄n dixit: Abſit a nob h̄ ſcelus vt recedamus a dño ⁊ relinq̄mus veſtigia eius: Joſue. xxi. f. Nunquid ⁊ ezechias de q̄ dr̄ iiij. Reg. xviij. b. Adheſit dño: ⁊ non receſſit a veſtigijs eius. Nunq̄d Job q̄n dixit: Veſtigia eius ſecutus ē pes meꝰ: Job xxiij. c. Nunq̄d ioſias q̄n ꝑcuſſit fedus corā dño: vt ambularet poſt dñꝫ: vt dr̄. iiij. Reg. xxiij. a. ⁊. ij. Paralꝭ. xxxiiij. g. ⁊ ſepe ſācti veteris teſtamēti dicunt̄ poſteriora dei vidiſſe: ⁊ idcirco nō ſolū corā: ſꝫ poſt dñm ambulaſſe: ⁊ verꝫ eſt ſm̄ rē oēꝫ iuſtū diuini exēplarꝭ imitatorē vocari: nō obſtāte vocali diuerſitate quā Burgeñ. fabricat: q̄ tñ ad ſenſum lr̄alem nihil facit: niſi habendo reſpectū ad chriſti humanitatē. Nam ſi ꝑ hypotheſim chriſtus nō fuiſſet incarnatus: nihilominus nō defeciſſent iuſti qui in via dei ambulaſſent: nec videt̄ valere ꝙ Burgeñ. dicit Primos iuſtos exemplar ꝑfectiōis. ſ. chriſtum ſolum habuiſſe poſt ſe: nō ante ſe: coincidit em̄ cum Eluidio: qui dixit chriſtum ante Mariam non fuiſſe: Apoſtolo tamen dicēte ad Heb. vl. b. Jeſus chriſtus heri ⁊ hodie ipē ⁊ in ſecula. Sapientia em̄ dei patris q̄ chriſtus eſt: ab initio viam ꝑfectionis: etſi non humana ꝯuerſatione: tñ doctrine ⁊ legis deriuatione multipliciter exemplificauit: vnde ⁊ Burgeñ. ſibijpi in hac digreſſione contradicēdo / dicit abraā fuiſſe imitatorē ꝑfectiōis chriſti ī duobꝰ / nec mirꝫ q2 oēs p̄res veteris teſtamēti ſpūalit̄ legē intelligēdo dicēdi ſunt viri euāgelici ſm̄ Bonaueñ. ⁊ alios inter quos potiſſimus abraam fuit: quemadmodū Burgeñ. ipē fatet̄. ¶ In eodem caplo vbi magiſter Nico. dicit: Negligentē circūciſionem ſiue patrem ſiue tutorem morte plectendum ⁊c̄. Burgeñ. credidit ꝙ de morte corpali dictū eſſet ⁊ ita vadit ſua inuectio. Sed videt̄ poſtillator nō de morte corporis / ſed aīe dixiſſe ſm̄ Glo. ordi. ⁊ ſpecialiter de morte cōminata primis parētibus: quia omnes nati pereūt q̄ de regeneratiōe nō ſanant̄: vt dicit Iſido. ⁊ eſt Glo. ordinaria. G

Glo. ordi.

a Apparuit aūt ei dñs. Iſi. Abraā triplicē figurā gerit. Primā ſaluatoris Ca. XVIII
Tropologia q relicta cognatiōe venit in mūdū. Alterā p̄ris: q2 filiū vnicū īmolauit. Tertiā (q̄ in hoc loco apparet) ſanctoꝝ qui aduentū chriſti cū gaudio ſuſceperunt. Tabernaculū abrae hieruſalē ſignificat: vbi ꝑ tēpe ꝓphete ⁊ aplī habitauerūt: ⁊ chriſtus aduenīēs a credentibus exceptus / ab incredulis in ligno ſuſpē
Allego. ſus eſt. b ¶ Tres viri. Alle. Tres viri chriſti ꝓnunciāt aduentū quē duo angeli comitant̄. Moyſes ſm̄ quoſdā ⁊ helias vnus legiſlator qui in lege aduentū dñi indicauit. Alter q̄ in fine venturus eſt ſm̄ aduentū chriſti nūciaturus / ⁊ euangeliū eius p̄
Mar. 9. a dicaturus. Vñ transfigurato dño in monte cuꝫ eo videntur. ¶ Tres vidit ⁊ vnū adorauit ſaluatorē. ſ. oſtendens / cuius aduentum p̄ſtolabat̄. Vñ abraā vidit diē meū ⁊ gauiſus eſt: Joh. viij. g. Preuidit em̄ myſteriū futuri ſacramenti. Unde pedes eorū lauit: vt in fine mundi purificationem lauacri futuram mōſtraret. Pedes enim nouiſſima ſignificant.

a Apparuit Ca. XVIII a
a ¶ apparet deus humilibus.
autē ei dñs in cōuālle b
a ¶ fide ꝑ quā intratur ī eccleſiam: que eſt tabernaculuꝫ: quia in ea deo militatur.
māmbre: ſedēti in oſtiō taberna c d
¶ affectu boni deſiderij.
b culi ſui / ī ipō feruore diei Cūq3 e f
a ¶ q2 ita affectꝰ māīfeſtat̄ fides trinitatꝭ
eleuaſſet oculos / apparūerunt
b ei tres viri ſtantes prope eum.

☞ Quos cū vidiſ

Nico. de lyra

✱ Diuiſio Apparuit aūt ei dñs. Hic oſtēdit̄ quō abraā vt ꝑficiēs ſe habuit ad ꝓximū. Et primo in opibus charitatis corꝑalibus hoſpitalitatē p̄bendo. ſcdo in ſpūalibus ꝓ liberatione Loth ⁊ alioꝝ orando in medio capituli / ibi: Dixitq3 dñs celare non potero. Circa primum ſciendū ꝙ aliter exponit̄ a doctoribus catholicis: aliter ab hebreis: vtraq3 tamen expoſitio conſona eſt fidei noſtre: ⁊ ideo vtrāq3 intendo ponere: et primo expoſitioneꝫ hebraicā /
Apparitio duplex recisis tñ q̄buſdā friuolis: q̄ ab ipis interſerūt̄. Dicūt igit̄ ꝙ deſcribit̄ hic duplex apparitio: prima eſt ipſius dei cū dicit̄: a ¶ Apparuit aūt ei. i. abrae b ¶ Dñs ī ꝯual. mābre. nomē eſt hoīs a q̄ denoīabat̄ illa vallis ī q̄ manebat abraā. c ¶ Sedēti. h̄ dicit q̄dā glo. heb. ꝙ abraā voluit ſurgere ex reuerētia diuine apparitiōis: ſꝫ dñs dixit ei: Sede: tu es em̄ in ſignū filijs tuis. futuꝝ eſt em̄ vt filij tui ſedeāt tanq3 iudices in ꝯcilio: ⁊ ego ſtem. que glo. fidei nr̄e cōſona eſt: q2 hoc fuit adimpletū quādo ſaluator noſter verus deꝰ ⁊ verus homō ſtetit corā principibus ſacerdotū: ſedētibus in cōcilio ad iudicandum ipſum / vt deſcribunt quattuor euangeliſte: quod ſuſtinuit ꝓ ſa

Nico. de lyra

ſuſtinuit ꝓ ſalute electorū qui ſunt veri filij abrae. Contingit enī aliquando ꝙ H
preter intentioneꝫ loquētis diuina virtute hoc faciente: aliquod verbum ſic ꝓferat̄ / vt eſt conſonuꝫ fidei catholice: licet ꝓnuncians illud verbum hoc non intelligat / ſed aliud: ſicut Cayphas dixit de chriſto: Expedit vobis vt vnus moriat̄ homo ꝓ populo ⁊c̄. vt habetur Joh. xi. f. ⁊ euāgeliſta ſubdit: Hoc aūt a ſemetipō non dixit ⁊c̄. Intēdebat em̄ cayphas ſolūmō dicere ꝙ melius erat chriſtū mori: licet nō haberet̄ cauſa ſufficiens ꝯ eū q̄ ꝙ occaſione ppli credentis iu eū / venirent romani ⁊ deſtruerēt locū ⁊ gentē: ſed a deo factū eſt vt hanc ſententiā ꝑ talem modū loquendi ꝓferret cayphas: vt illa locutio ſignificaret mortem chriſti futuram ꝓ redemptione generꝭ humani / quod cayphas non intelligebat: ſicut plenius dixi exponens hoc verbum cayphe ſcribendo ſuper Joh. ſic dico in ꝓpoſito. quid em̄ intellexerit iſte gloſator neſcio: ſed māīfeſte patet ꝙ ſic gloſam p̄dictā ꝓtulit vel ſcripſit / ꝙ verba glo. predicte ꝯſonāt fidei noſtre. d ¶ In oſtio taber. ad videndū ſi trāſirēt viatores quos poſſet ad mēſam recipe: q2 hoſpitalitatē diligebat. e ¶ In ipō feruore diei. cū em̄ incipit dies ferueſcere tunc eſt hora qua viatores ſolent ad domū aliquā cauſa refectiōis declinare. f ¶ Cūq3 eleuaſſet oculos appa. ei ⁊c̄. Cum em̄ deus videret affectum eius ad opus hoſpitalitatis: ⁊ nō venirent aliqui homīes / fecit tres angelos apparere in ſpecie virorum: vt eis exhiberet hoſpitalitatis beneficiū. Dicunt etiam hebrei ꝙ cum hoc alia de cauſa apparuerunt: q2 vnus veniebat ad nunciandum ſare conceptum: alius ad ſubuertendū ſodomā ⁊ alias ✱

Moraliter. a ¶ Apparuit aūt ei dñs. Hic prenunciatur ſare cōceptus ⁊ ſodomorum interitus. Circa primum dicitur: Apparuit aūt ei. ſ. abrae. b ¶ Dominus in conualle mambre. Per hoc aūt deſignat̄ ꝙ reuelatōes diuīe fiūt illis qui ſunt in humilitatis ꝯualle: Matth. xj. d. Cōfitebor tibi p̄r dñe celi ⁊ terre: quia abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelaſti ea ꝑuulis. c ¶ Sedēti in oſtio tabernaculi ſui. Ut trāſeūtes videret ⁊ eos ad prandiū inuitaret: ⁊ ecce tres viri. i. angeli in ſpecie hoīum / ꝑ quos deſignant̄ p̄dicatores / fidem trinitatis annunciantes: ⁊ quia non ſolum ſunt ſuſcipiendi ſed etiam deuote inuitandi. Ideo ſubditur: Moralit̄

✱ Cucurrit in occurſum

E a ¶ Quos cū vidiſſet. Grego. Mora. abraā trib⁹ ange/
A lis occurrit: q: vir ⁊ dñs domus. i. ſpūalis intellectus: debet
Moralit in cognitione trinitatis clauſtra carnis excedere: ⁊ quaſi habi
tationis infime ianuā exire. Cura carnis quaƷ ſara ſignificat
foris ad iactantiā nō appeat ſed poſt tergū viri. i. ſub diſcreti
one ſpūs ſolis neceſſarijs inteta/ neſciat, pcaciter detegi: ſƷ ve
recūde moderari. ¶ Grego. Abraā nō potuiſſet angelos vi
dere hoſpitio ſuſcipe/ ⁊ cibos adhibere/ niſi corpus ex aere aſ
ſūpſiſſent. Nō eni appareret/ nō cibos
ſumerent niſi ſolidum corpus ex celeſti
elemēto haberent: nec mirum ꝙ modo
angeli/ mō dñs vocant: q: angeli vocā
tur qui exterius miniſtrāt: ⁊ dñs oſten
dit/ q̄ interi⁹ imperat. b ¶ Sed affe
rā. Ad hoſpitalitat⁹ officia reuertit q̄
etiā angelis exhiberi poſſunt/ cū ex ele
mēt⁹ corporeā formā aſſumūt: qd abra
am intelligēs/ deitatē in vnitate adora
bat: ⁊ diſpēſationi angelice in forma vi
ſibili miſtrabat. c ¶ Tria ſata. Hec
Myſtice in typū eccleſie dicunt: q de trib⁹ mun
di ptib⁹ i vnitatē fidei cōgregata eſt: ⁊
q̄ſi panis ſine fermēto igne ſpūs deco/
Satū cta eſt ¶ Stra. Sata. ſatuƷ genus eſt
mēſure/ tria ſata: tres filios noe ſigni/
ficāt: ex qbus omne gen⁹ diſſeminatuƷ
eſt. Significat ḡ eccleſia vel euāgelica
1. Re. 8. d. doctrina p totū mūdū diſſeminādā: et
in trib⁹ mūdi ptib⁹/ aſia/ africa/ ⁊ euro/
pa/ multiplicāda. ¶ Tria ſata. de qui/
b⁹ ſara ſubcinericios panes facit: tres
filios ſignificāt noe/ ex quib⁹ omne ge/
nus hoīm natū eſt q̄ diuie trinitati cre/
dentes aqua baptiſmat: p ſarā. i. eccle
ſiā diſpſi ſunt: ⁊ in vnū panē corporis
chriſti redacti. Hec ſūt tria ſata farine
q̄ mulier i euāgelio fermētauit: aƷymi
ſūt panes: q: ſine fermēto malicie ⁊ lā/
guore nequitie/ ⁊ feruore puerſe doctri
ne oportet eſſe credentium vnitatem.
B d ¶ Subcinericios. Subcinericij
ſūt vt p pniam delictoƷ ſpūſancti va/
pore decocti/ eſca deo acceptabilis effi
ciant. e ¶ Vitulū tenerrimū. Vi/
tul⁹ tener ⁊ ſaginat⁹ chriſti corp⁹ ē/ qd
p ſalute mūdi ad arborē crucis īmola/
tū eſt. Hic ē vitulus q̄ pdigo filio occi/
dit. f ¶ Butyrū ⁊ lac ⁊c. Cū carne
vituli appoſuit: q: lac veterem legē ſi/
gnat. vñ. j. Cor. iij. a. Lac potuƷ dedi
vobis nō eſcā ⁊c. Tradiderat eni illis
leg⁹ mādatū: q̄ſi lac de vberib⁹ duarū
tabularuƷ expſſum: ħ eſt teſtm fidei: q:
nōdum poterāt euāgelice doctrine ſoli
dā eſcam ſumere. ButyrūƷ vberri muƷ
⁊ pinguiſſimū euāgeliū ē teſtimoniū/
qd velut oleū fidelib⁹ i ſignū dat. Vi/
Allego. tulū cū lacte ⁊ butyro appoſuit: q: nec
corp⁹ dñi ſine lacte leg⁹/ nec ħ ſine euā
gelio eē pōt. Sub arbore aūt ſederūt
i dñice paſſiōis ſignū/ cui⁹ pdicatores
ſūt. g ¶ Ecce i taberna. ⁊c. Stra.
Abraā foris cū angelis. Sara i taber/
naculo e: q: fortiū ⁊ doctoƷ ē apte pdi/
care/ exēplis inſtruere. InfirmoƷ ⁊ in/
ſipientiū diſcere/ ⁊ ſubditos eſſe.

Nico. de lyra E Et habe
✠ tēdū ſodomā ⁊ alias q̄ttuor ciuita
tes: ⁊ terti⁹ ad ſanādū abraā q̄ d nouo
erat circūciſus: ⁊ liberādū Loth d ſub
uerſiōe ſodomoƷ. Dicūt etiā ꝙ appa/
ritio fuit tertia die poſtq̄ fuerat abraā
circūciſus: ⁊ iſta apparitio angeloƷ eſt
ſecūda. Expoſitores aūt catholici dicūt
ꝙ a pncipio capli vſq; adhuc/ ⁊ in toto
ca. ſequēti fuit vna apparitio tm̄: ita ꝙ
dñs nō apparuit i ſe/ vel i aliq̄ ſilitudi/
ne ipſum imme/

ne ipm īmediate repſentāte ſƷ tm̄ i angelis q̄s fecit apparere C
quoƷ vn⁹ poſtea locut⁹ ē i pſona ipi⁹ dei: ſic igit exponūt lraƷ
a pncipio capli. Apparuit aūt ei dñs. i. ħ pmo deſcribit appi/
tio iſta i generali: ⁊ i ſequētib⁹ deſcribit mod⁹ appitiōis i ſpe
ciali. Et pmo q̄tū ad locū/ cū d: In cōualle mābre. Scdo q̄
tū ad diſpoſitiōeƷ abrae cū fiebat appitio cū d: Sedētī oſtio
tabernaculi ſui. Tertio q̄tū ad tps/ cū ſubdit: In ipo feruo/
re diei. Quarto q̄tū ad pſonas apparentes aucte dei/ cū d:

a ¶ Studio hoſpitalitatis hoc in exemplū relinquens nobis.
a Quos cū vidiſſet/ cucurrit i oc/ a
a ¶ Initio fidei.
curſum eoƷ de oſtio tabernacu
a ¶ vnū qui tres viderat.
li ſui: et adorauit in terra/ et di/ b c
a ¶ deum in angelis ſentiens: mauult do/ mino loqui q̄ angelis.
xit: † Domine ſi inueni gratiā in
a ¶ in beneplacito. b ¶ Ne trāſitorie fru ar viſione tua.
oculis tuis/ ne tranſeas ſeruū tu
um: ſƷ afferā paurillū aque/ et la d
uent pedes veſtri: et requieſcite e
ſub arbore: † Ponāq; buccellaƷ f
panis ⁊ cōfortet coƷ veſtrū: po/
a ¶ vt hec officia vobis exhiberem.
ſtea tranſibitis. Idcirco eni de/
a ¶ Ne charitat⁹ vitare viderent officia.
clinaſtis ad ſeruū veſtruƷ. Qui g
a ¶ ne ſener miniſtrare videret trepide.
dixerūt: Fac vt locut⁹ es. Feſti/ h
a ¶ vt mulier infidelis: p virū fidelē ſaluet
nauit abraā i tabernaculū ad ſā
a ¶ quaſi dicat eccleſie cōgregare de oībus partib⁹. b ¶ amphoras. Idē myſteriū hic ⁊ i euāgelio vbi mulier tria ſata fermentat.
c rā: dixitq; ei: Accelera: triā ſatā
a ¶ quia ſancti ſpirit⁹ igne decocti: ſūt deo cibus acceptabilis.
d ſimile cōmiſce: et fac ſubcinerici
a ¶ in pane vnitas credentiū ſignificat: q: panis ex multis granis conficit. ¶ vt ec cleſia ex gentibus cōgregaret: recurrenduƷ erat ad antiquos patres.
os pānes. Ipſe vero ad armen/
a ¶ chriſtuƷ de patriarchis natū: vñ: Pla cebit deo ſuper vitulum nouellū ⁊c.
e tū cucurrit: et tulit inde vitulum i
a ¶ Excellētē in genere humano. b ¶ Cō miſit ordini pphetarū annūciādū.
tenerrimum et optimū/ deditq;
a ¶ Studioſe pdixit paſſione cōſumandū.
puero. Qui feſtinauit et coxit il/
a ¶ euangelicā pinguedineƷ vel doctrinā.
b ¶ potū paruuloƷ: veterē. ſ. legem.
f lum. † Tulit q; butyrum ⁊ lac et
a ¶ chriſtum paſſum. b ¶ Nis ſacramen tis aluntur miniſtri chriſti.
vitulū quē coxerat: et poſuit co/
a ¶ q: ſacramentū crucis intuebatur.
ram eis. Ipſe vero ſtābat iuxta k
¶ cruce.
eos ſub arbore. Cunq; comediſ
ſent/ dixerunt ad eum: Vbi eſt l
ſara vxor tua? Ille reſpondit:
a ¶ q: in eccleſia mulieri non pmittit doce/ re latet ſara. ¶ quaſi non eſt mulieris in publicum prodire.
g † Ecce i tabernaculo eſt. Cui di/ m n

Apparuerūt ei tres viri. i. angeli in ſpe/ Tres ange
cie viroƷ. Lra aūt exponat ſicut i ex/ li qui
poſitione pdicta: excepto pncipio/ cuƷ
dicit: Apparuit aūt ei dñs ſedēti. ſ. p
angelos q̄s fecit appere. a ¶ Quos
cū vidiſſet ⁊c. i quo oſtēdit ei⁹ pm/
ptitudo ad hoſpitalitat⁹ bñficiū: ⁊ in ħ
dat diuitib⁹ exēplū. b ¶ Et adora/
uit: adoratione dulie: vt illos coueni/
enti⁹ poſſet inuitare. c ¶ Et dixit:
dñe ſi inueni gratiā ⁊c. licet eſſent
tres: tū ſic apparebat q̄ſi vn⁹ eſſet pn/
cipalis ⁊ dñs inter illos: ⁊ iō illū allo Act⁹. 16. e.
quit credēs ꝙ ſi ipm inducat ad hoſpi
tiū/ alij duo ſequāt. Dicūt aūt hebrei
ꝙ iſti tres angeli fuerūt Michael/ ga
briel/ et raphael: ita ꝙ michael erat in
medio: alij aūt duo ad dextram ⁊ ſini
ſtrā: ⁊ hic erat mod⁹ ambulādi tūc: q̄n
aliq̄s ſuperior erat duob⁹ alijs: ꝙ ille Al's † ponā
ambulabat i medio: ⁊ i ħ cognouit ab Al's † cōfor/
raā q̄s erat ſuperior: ⁊ dicūt ꝙ micha/ tate
el hic erat i medio: ⁊ ħ venerat ad de/
nūciādū ſare cōceptū: q: ħ erat pncipa
le negociū: eo ꝙ meſſias. i. xps erat i/
de naſciturus: ⁊ iterptatio nois cōſo/
nat. Michael eni interptat q̄s vt de⁹ 1. Cor⁹. 7. c
Gabriel aūt venerat ad ſubuertēdū ſo
domā: ⁊ iterptatio cōſonat: interptat
eni fortitudo dei. Raphael aūt vene/
rat ad ſanādū abraā ⁊ ad ſaluādū loth D
et iterptatio cōſonat: q: interptat me/
dicina dei. d ¶ Sed afferā pauxil
lū aq̄ ⁊c. hoīes eni tūc nō ita ibāt eq̄/
tando ⁊ calciati ſicut mō. e ¶ Et re/
quieſcite ſub arbore. in vmbra et
ad aurā: ppt eſtū iminentē. f ¶ Po
nāq; buccellā panis ⁊c. Ex ħ ma/
nifeſte patƷ ꝙ tūc credebat eos eē ho/
mines: ſciebat eni ꝙ angeli nō indige
bāt talib⁹. g ¶ Qui dixerūt ⁊c. in
q̄ apparet grā hoſpitalitat⁹. h ¶ Fe/
ſtinauit abraā. ne attedIarent in ni
mia expectatione. i ¶ Et tulit ⁊c.
. i. coco/ hebrei aūt dicūt: ꝙ iſte puer fu
it iſmael fili⁹ ſu⁹ cui tradidit cibū pa/
rādū: vt eū aſſuefaceret hoſpitalitatis
operib⁹. Sequit: k ¶ Ipſe xo ſta
bat iuxta eos. ad videndū ne aliq̄d
deficeret/ Seq̄t: l ¶ Vbi ē ſara vx
or tua. hoc petūt nō ex ignorātia ſed
vt couenīcti⁹ nūciet ei⁹ cōcept⁹ d̄ pin
quo futurus. m ¶ Ecce i taberna 35. diſ. c.
culo eſt. erat eni ſimplex ⁊ verecūda: ſextu dic
⁊ ideo ſe nō exponebat aſpectib⁹ homi et. 42. di.
nū. n ¶ Cui dixit. ſ. ille angelus de ſ. pmo
trib⁹ q̄ venerat ad nūciādū ei⁹ ɔceptū.
✠ Reuertens
✠ a ¶ Cucurrit i occur. ⁊c. ad eos Moralit
deuotiſſime inuitādū ſicut pƷ in textu
ſequēti: ⁊ hoc mō ſuſceperunt galathe
paulū. Vnde dicit Gala. iiij. b. Sicut
angelū dei ſuſcepiſtl me. o ¶ Et la/
uent pedes vſri. ſ. p famulos meos:
ecce humilitas. f ¶ Ponāq; buccel/
lā pa. ecce humanitas q̄ pdicatorib⁹
eſt impendēda. g ¶ Qui dixerūt:
fac vt locutus es. pdicatores enim
gratāter accipe debēt q̄ ſibi a ſuis ho/
ſpitibus offerūt. n ¶ Cui dixit re/
✠ uertens venia

G a ¶ Et hēbit fi. Promittit deᵘ ſare ſte
C rili filiū dicēs: Circa hoc tp̄s veniā: nō
†4. Reg. tp̄s ſ; q̄litatē ſui aduēt' ſignificās: q̄n ꝑ
4. c. filiū repromiſſu; fideł ppl's erat naſcitu
Ro. 9. b. rus. vn̄ Eſa. liiij. a. ⁊ Gal. iiij. d. Leta/
re ſterił q̄ nō parturis ⁊c. b ¶ Quo
audito ⁊c. Aug⁹. Arguit ſara qꝛ ri/
ſit/ ⁊ nō abraā cū ſilr riſerit: qꝛ illius ri/
ſus admiratiōis fuit/ huius dubitatio/
nis: qđ diiudicare potuit q̄ corda nouit.
Negat ſara ſe riſiſſe cū deū nō poſſit la
† Luc. 1. b. tere: ſ; forte hoīes putabat. abraā vero
deū ītelligebat/ ſ; hūanitatis officia p̄/
bēdo: q̄ tm̄ īfirme carni neceſſaria ſunt/
mir̄ niſi hoīes p̄us arbitratus ē: ſ; in q̄
bus deū loq̄ intelligeret/ q̄buſdā ſignis
†1. Pe. 3. a diuine maieſtat' apparētibus: ſic in ho
minibᵘ deū apparuiſſe ſepe ſcriptura te/
ſtat: ſ; poſtea āgelos fuiſſe cognouerūt.
c ¶ Erant autē ambo ⁊c. Seniorū
etas minor eſt q̄ ſenum/ ⁊ ſi ſenes ap/
pellent ſeniores. Unde ſi ſm̄ medicos
ſenior vir de muliere ſeniore filios face
re nō pōt/ etiā ſi adhuc muliebria fluāt:
ſm̄ hoc abraam mirat dei potentiā de
pmiſſione filij: ⁊ hoc miraculum poſuiſ
ſe apoſtolū accipere poſſumus. Emor/
Als† vxor tuū em̄ corpus nō omnino ad genera/
tua tionem erat/ ſi mulier iuuenilis etatis
fuiſſet. Sed de pu̇ecta etate generare
nō poterat: de cethura em̄ poſtea gene
rauit: quia iuuēcula fuit. Tradūt enim
medici: quia ſener de femina pu̇ectio/
ris etatis (⁊ ſi muliebria cōtingant ei)
generare non poſſit: de iuuencula autē
poſſit. Rurſus mulier pu̇ecte etatis et
ſi adhuc muliebria ꝯtingant ei: de ſeni/
ore parere nō poteſt/ de iuuene poteſt.
Miraculū ergo fuit: quia vterq; ſener
H ⁊ pu̇ecte etatis/ ⁊ deſierāt muliebria ſa
re. d ¶ Uoluptati operā dabo.
Moralit Grego. Mora. Cure carnis: cum ſe/
pe dicit/ vt de ſe minime p̄ſumat: ⁊ to/
tam ſe in diuine ſpei fiduciā transferat/
deſpicit: ⁊ ceſſante ſtudio adeſſe ſibi vi/
te ſubſidia diffidit. Unde ſara pmiſſio
nes dei audiēs ridet: ſ; ridēs corripit:
correpta ꝯtinus fecundat/ ⁊ que iuuē/
tute vigens fecundari nō potuit: annis
fracta ſenilibus concepit: quia cum cu/
ra carnis ſui ꝯfidentiā habere deſiſtit:
contra ſpem ex diuina pmiſſione acci/
pit quod habituram ſe ex humana rati/
one dubitauit. Unde bene qui generat
riſus dicit: quia dū ſupne ſpei fiduciaz
concipit: quid mēs noſtra aliud q̄ gau/
dium parit? e ¶ Num celare pote.
Bene dn̄s abrae ſecreta ſua cōmittit:
quem voluntatis ſue ⁊ ſecretoꝝ fidelez
executorem cognouit: de quo in carne
naſciturus erat/ in quo omnes theſauri
ſapientie ⁊ ſcientie abſcōditi Col. ij. a.
Promittit quoq; abrae non ſolum pre
mia: ſed obedientie filioꝝ eius iuſticiaz
⁊ circa eos pmiſſa cōpleri. Rurſumq;
pmittit iſaac in gentem magnam futu/
rus: ⁊ q̄ in eo benedicent omnes gen/
tes terre. Quibus verbis duo illi pro/
mittunt. Gens iudeoꝝ ſm̄ carnem/ et
omnes gentes p fidem. f ¶ Clamor
ſodomorū et gomorre ⁊c. Aug⁹.
Si hec verba non dubitantis/ ſed ira/
ſcentis ⁊ minantis accipiamus: nulla ē
queſtio. Humano enim more ad homi/
nes loquit deus/ ⁊ ira eius ſine pertur
batione eſt: quia īmutabilis eſt. Sepe
autē ſic minando dicimus: Uideamus
ſi non tibi facio/ ⁊ ſi non potero tibi fa/
G cere: vel ſciā

a ¶ p̄us refecti vt homīes in vnitate dei/
tatis cuius beneficio erant implenda ven
tura predicunt.
xit: ¶ Reuertēs veniā ad te tēpo a
a re iſto: vita comite: et habebit b c
a ¶ Hic ſara ſynagogā ſignificat: q̄ in vm
bra ſacramentoꝝ ſe abſcondens chriſtum
veniſſe non credit.
b filiu; ſara vxor tua. Quo audi d
¶ quia nondum fidem adhibuit.
to ſara riſit poſt oſtium taberna
c culi. † Erant autez ambo ſenes e
a ¶ q̄bᵘ deficiētibᵘ mulier parere deſinit:
vt cōmēdet miraculū ſi ſterilis pariat.
pu̇ecteq; etatis: ⁊ deſierant ſa/ f
a ¶ mēſtrua. b ¶ diſceptādo de oraculo.
re fieri muliebria: Que riſit oc/
a ¶ naturalem conſequitur rationem.
culte/ dicēs: † Poſtq; conſenui: g
d ⁊ dn̄s meus vetulus eſt/ volu/
ptati operam dabo? Dixit aūt h
a ¶ diſceptando
dn̄s ad abraā: Quare riſit ſarā
a ¶ Quaſi quare plus acquieuit nature
q̄ diuine potentie.
† dicēs: Num vēre paritura ſu;
anus? Nunquid deo eſt quicq̄ i
a ¶ Quaſi ſicut dixi fiet.
difficile? Juxtā condictum re/
a ¶ Anui futuri: qꝛ p̄terito tp̄e vmbre ſuc
cedet qui ſignabatur in vmbra.
uertar ad te hoc eodez tēmpe:
¶ antropoſpatos. ſicut cetera.
vita comite: ⁊ hēbit ſara filium.
Negauit ſara dicēs: Nō riſi/ ti/
a ¶ quia. ſ. timuit
b ¶ adhuc femineā īcredulitatē īcrepat.
mōre pterrita. Dn̄s aūt: Nō ē
inq̄t ita: ſed riſiſti. Cū ergo ſur/ k
a ¶ qꝛ cū abraā tractauerāt de futura mi/
ſericordia: iā cōtra ſodomā iudiciū īrētat.
rexiſſent inde viri/ dirēxerūt ocu l
a ¶ Euentū futuroꝝ ignorās: ſ; dn̄s ſicut
vult pios ſcire p̄mia iuſtoꝝ: ſic nō ignora/
re ſupplicia impioꝝ.
los cōtra ſodomā/ ēt abraam ſi m
mul gradiebat/ deducens eos.
e Dixitq; dn̄s: Num celare po/ n o
tero abraam que geſturus ſu;:
cū futurus ſit in gentē magnam
ac robuſtiſſimā: ⁊ bn̄dicēde ſint
in illo omnes nationes terre?
¶ Quaſi ideo notifico ei iudicia mea: vt
ſequacibus ſuis nota faciat.
Scio eni q̄ p̄cepturus ſit filijs p
¶ Non ſolū p̄mia: ſed etiā obedientiā iu
ſticie. filioꝝ eius pmiſit deus abrae: vt cir
ca eos etiā pmiſſa cōpleant. a ¶ Eo fine
ſuis ⁊ domui ſue poſt ſe: vt cu/
a ¶ precepta.
b ¶ Recedant a malo.
ſtodiāt viā; dn̄i: ⁊ faciāt iuſtici/
am ⁊ iudiciū/ vt adducat dn̄s
pp̄ter abraam omnia que locu
tus eſt ad eu;. Dixit itaq; dn̄s:
¶ Euidentia publicati flagitij que accu/
ſatore non eget.
f Clamor ſodomoꝝ et gomorre q

⁂ a ¶ Reuertens veniā ad te. In G
quo oſtendit q̄ angeli ſunt ſolliciti đ vi/
ſitatione iuſtoꝝ. b ¶ Uita comite.
Loquit more humano: quia homo eſti/
mabat ab his q̄bus loquebat. c ¶ Et
habebit filium ſara. Non adoptiuū
ſed naturalem. d ¶ Quo audito ſa
ra riſit. Reputans illud dictum friuo/
lum. ⁊ cauſa ſubdit: e ¶ Erant autē
ambo ſenes. Et ſic erat vnum impedi
mentum generationis cōmune ambo/
bus/ ⁊ vnū ſpeciale in ſara: quod notat
cum ſubdit: f ¶ Et deſierāt ſare fie/
ri muliebria: Id eſt mēſtrua: poſt quo
rū ceſſationē nō eſt apta mulier ad con/
ceptionē. Sequit: g ¶ Poſtq; cōſe/
nui ⁊c. q. d. nō decet: ⁊ ex hoc videt q̄
ſara continuit ab actu coniugali: ex quo
tranſijt tempus ſuū ꝯcipiendi ſm̄ natu/
rā/ quſq; fuit certificata de ꝯceptu futu/
ro diuina v̄tute. h ¶ Dixit aūt dn̄s
ad abraā. i. ille angelus q̄ int tres ap/
parebat vt ſupior: ⁊ q̄ venerat ad nūciā/
dū ſare ꝯceptū. i ¶ Nunq̄d deo eſt
quicq; difficile. Ac ſi dicat: l; impoſſi
bile ſit nature dare tibi cōceptū: non tm̄
deo eſt difficile: cetera patent vſq; ibi:
k ¶ Cū ḡ ſurrexiſſent īde viri. i. an/
geli in ſi̇litudine viroꝝ. l ¶ Direxerūt
oculos ⁊c. Incipiētes ire v̄ſus p̄tē il/
lā. m ¶ Et abraā ſil gradiebat. ſic
ſolet fieri ex curialitate hūana: q̄ hoſpi/
tes p aliqđ ſpaciū ꝯducant. Abraā eni
adhuc credebat eos eē hoīes itinerātes.
n ¶ Dixitq; dn̄s. Hic oſtēdit pietas
abrae orādo p pp̄lo: ⁊ p̄mo eius orō de
ſcribit: ⁊ ſcđo exauditio oñdit. c. xix. Cir
ca p̄mū ſic pcedit: qꝛ p̄mo ponit reuela/
tio abrae facta đ ſodomoꝝ ſubuerſione.
ſcđo ponit orō eiᵘ p pp̄li liberatiōe/ ibi:
Abraā v̄o. Primu; exponit dupl̄r: ſm̄ H
em̄ expoſitiōe; hebraicā in p̄ncipio huiᵘ
capl'i poſitā: dn̄s q̄ loq̄bat non eſt aliq̄s
de tribus angel' p̄dict': ſ; ip̄e dn̄s q̄ ſm̄
illā expoſitiōe; dr̄ apparuiſſe abrae ī p̄n
cipio capl'i. Scđm aūt aliā expoſitione;
iſte q̄ vocat hic dn̄s: ē ille angelus q̄ de/
nūciauit ꝯceptū ſare/ vt p̄dictū eſt: ⁊ ſm̄
h̄ dicēdū q̄ l; abraā vſq; tūc crediderit il
los angelos eſſe hoīes: tm̄ tūc reuelaue/
rūt ei q̄ eēnt angeli: ⁊ extūc ille p̄ncipal
angelus loq̄bat in pſona dei. Lra autē
ſequēs in alijs vniformiter exponit ſm̄
iſtā ⁊ aliā expoſitiōe;. o ¶ Nū celare
potero ab. ⁊c. ac ſi diceret: Cū abraa;
ſit mihi familiar' amicus: nō ē decēs q̄
ego celē ei vindictā quā facturus ſu; in
ciuitatibᵘ ſodomoꝝ: ⁊ marie cū illā terrā
pmiſerim abrae: ⁊ cauſa amicitie dei cū
abraā ſb̄dit: p ¶ Scio eni ⁊c. Et ſeq̄
tur: q ¶ Clamor ſodomoꝝ et go/
morre. Pctā em̄ eoꝝ erant patentia ⁊
māifeſta: ſm̄ q̄ dr̄ Eſa. iij. b. Pctm̄ ſuū
quaſi ſodoma p̄dicauerūt nec abſconde/
runt: ⁊ pp̄ter hoc dicuntur hic clamare.
Et eſt hic ꝯſiderandū q̄ tria genera pec
catoꝝ legunt clamare ad deū. Primu;
eſt occiſio innocentis: ſm̄ q̄ dicit domi/
nus ad cain Gen̄. iiij. b. Uox ſanguinis
fratris tui abel clamat ad me de terra.
⁂ Scđm ē pctm̄
✳ uertens veniam ad te. Sequit: Moralit
c ¶ Et habebit filiū ſara. Per h̄ oñ
dit q̄ p̄dicatores nō debēt ſuis hoſpiti/
bus dicere friuola ſ; edificatoria: ex qui
bus ſara p quā ratio ſignificat: vt dictū
eſt. ſ. ꝯcipiat ⁊ pariat opus bonū. Cir/
ca ſcđm. ſ. ſodomorū interitum dicitur:
✳ Deſcendā ⁊

ƺ cere: vel ſciã.i. experiar vtrum non poſſim. Sed perturbatio
A nõ cadit in deũ. Nos aũt humane locutionis eſt / cui deus ſe coaptat: vt humane infirmitati cõueniat. ¶ Greg. Moral. Peccatũ vero cũ voce / culpa eſt in actione. Pctm̃ vero cũ clamore / culpa cũ libertate. a ¶ Deſcẽdã ⁊ videbo ⁊c. Mala hoĩm nõ ante credamus ꝙ̃ ꝓbemꝰ. Et ecce ꝑ angelos ad cognoſcẽda mala deſcẽdit: ⁊ tãto crimĩe ĩuolutos inueniẽs quaſi patientiã ꝑtermiſit ⁊ eos igne iudicij ante iudicij diẽ ꝑuenit: qui cũ trãq̃llitate iudicat / vt maiora crimina tarde credant̃: ⁊ veraciter agnita citiꝰ puniant̃. b ¶ Si fuerint q̃nquaginta iuſti ⁊c.

Myſtice Iſid. Quinquagenariꝰ numerus a quo vſq; ad decẽ deſcẽdit pñiam ſignificat. Vñ ⁊ quinquageſimus pſ. penitentialis eſt. Si ergo cõuarterent̃ ſaluerẽt̃. Sed cũ deus aſpicit delinquentes nolle ad pñiam ꝯuerti: ilico ardorẽ ĩmoderate luxurie igne gehenne cõpeſcit: vſq; ad decez iuſtos non perire ſodomã dixit: q2 ſi iu quolibet ꝑ decẽ preceptoꝝ cuſtodiam chriſti nomẽ inueniat̃ / nõ ꝑibit. Denarij eñi numeri figura ⁊ crucẽ chriſti ſignificat.

Moralit̃ c ¶ Loq̃r ad d.m. ⁊c. Greg. Moral. Scti quãto magis diuinitatis interna ꝯſpiciũt: tãto magis ſe nihil eſſe ꝑſpiciunt. Vñ ⁊ legit̃ abraã ſe cinerẽ ⁊ puluerẽ ꝓfeſſum eſſe: niſi cũ meruit dei locutiõez habere / ⁊ ait: Loquar ad dñm meũ / cũ ſim puluis ⁊c. ¶ Fortaſſe eñi aliquid ſe eſſe crederet ſi verã eſſentiã q̃ ſup ipm eſt nõ ſenſiſſet. vnde ⁊

Pſ.102.c Dauid exclamat: Memento dñe qm̃

Moralit̃ puluis ſumꝰ ⁊c. ¶ Grego. Moral. Quoſdã ꝑ tumorẽ cenſus nõ eleuat: ſʒ

Diuitie ꝑ miſcdie opa. Quidã duz ſe terrenis abũdare ꝯſpiciũt veras diuitias nõ req̃runt / ⁊ eternũ regnũ nõ amãt: q2 tpalia ſufficere putãt. Nõ eſt ergo cenſus

B in crimine / ſed affectꝰ: cũcta eñi q̃ deus cõdidit bona ſũt. Sʒ q̃ bonis male vtitur: hic agit vt ꝑ edacitatis ingluuiẽ eo

Nota q̃ viuere debuit pane moriat̃. Paup

Luce.16.c ad requiẽ Laçarꝰ venerat: ſupbũ diuitẽ cruciabãt tormẽta. Diues abraã fuerat: q̃ laçaꝝ in ſinu tenebat. ait tñ: Loq̃r ad dñm meũ cuz ſim puluis et cinis ⁊c. Quid diuitias ſuas eſtimabat: q̃ ſe ipʒ puluerẽ cinerẽq; putabat? Aperte cernimꝰ in q̃ loco ſe poſuerat / q̃ ſe puluerẽ ⁊ cinerẽ etiã cũ deo loquerẽt̃ eſtimabat. Qua ǵ pena feriẽdi ſunt q̃ ad ſũma nõ ꝓficiũt ⁊ de minimis ſe extollunt? d ¶ Quinq; fuerint. Quinq; ciuitates igneis imbribꝰ cõbuſte. Oẽs eñi qui quinq; corpis ſenſus libidioſe tractauerũt: futuro ĩcẽdio ſũt cremãdi.

ƺ Quid ſi inuen/

multiplicatus eſt: ⁊ peccatũ eoꝝ a b
a ¶ conſuetudine quaſi ſuperpoſito lapide.
b ¶ vt a precipitatione iudicij compeſceret.
a aggrauatũ eſt nimis. † Deſcẽdã ⁊ c
¶ mala ſodome: priꝰ voluit ꝓbare ꝙ̃ iudicare.
videbo: vtrũ clamorez q̃ venit ad me / ope cõpleuerint: an nõ eſt ita:
a ¶ q2 dñs in angelis loquit̃: nunc in eiꝰ ꝑſona: nunc in angelorum ſtilos alternatur.
vt ſciam. Conuerteruntq; ſe inde d
⁊ abierũt ſodomã. Abrã vero ad huc ſtabat coraz dño: ⁊ appropin e
quãs: ait: Nũq̃d ꝑdes iuſtũ cũ im f
a ¶ per iuſticiam paucoꝝ vult mipetrare miſericordiã multoꝝ. ¶ Aliqui remiſſione digni: quia quinquageſimus remiſſiõis annus eſt.
b pio? Si fuerint quinquagita iuſti g
in ciuitate / ꝑibũt ſimul: et nõ ꝑces loco illi propter quinquaginta iuſtos ſi fuerint in eo? Abſit a te vt rem hanc facias: ⁊ occidas iuſtuz cũ impio: fiatq; iuſtus ſicut ipius:
a ¶ vt innocens pereat. b ¶ iuſte diſponis.
Nõ eſt hõc tuũ qui iudicas omnẽ
a ¶ orando hec dicit: nõ inuehendo.
terrã: Neq̃q; facies iudiciũ h. Dixitq; dñs ad eũ: Si iuenero ſodomis q̃nquaginta iuſtos in medio ciuitatis: dimittã oĩ loco propter eos. Rñdens abraã ait: Quia ſe
c mel cepi: loquar ad dominũ meũ
a ¶ ſublimitatem promiſſionis temperat ſubiectione humilitatis.
cũ ſim puluis ⁊ cinis. Quid ſi mi h
a ¶ quinq; ſenſibꝰ dediti ⁊ remiſſiõe indigni.
d nus quinquaginta iuſtis / quinq;
a ¶ .i. propter eos qui corpꝰ quadragenaria abſtinentia domãt: ⁊ ſenſibus quinq; ordinate vtuntur non parces omnibus.
fuerint: delebis ꝓpt̃ q̃draginta quinq; vniuerſam vrbem? Et ait:
a ¶ parcam.
Nõ delebo ſi iuenero ibi q̃dragin †
taquinq;. Ruſũq; locutuſ eſt ad
a ¶ legis ⁊ euãgelij precepta ſeruantes. q̃ter eni decem quadraginta fiunt.
eũ: Sin aũt quadragita inuẽti fuerint / quid facies? Ait: Nõ ꝑcutiã
a ¶ quia videbatur dñm interrogans artare reſponſo: temperat ꝑfatione qꝺ̃ querit̃.
ꝓpter quadragita. Ne q̃ſo inq̃t indigneris dñe / ſi loq̃r. Quid ſi inuenti fuerint ibi triginta? Reſpõ/

Nico. de lyra

✱ Scðm eſt pctm̃ ꝯtra naturã: ſic hic dicit. Tertiũ eſt defraudatio pauperũ laborãtiũ / de q̃ habet̃ Iaco.v.a. Merces operarioꝝ vroꝝ qui meſſuerũt regiones vras: que fraudata eſt a vobis clamat: ⁊ clamor eoruʒ in aures dñi ſabaoth introiuit. a ¶ Multiplicatꝰ eſt. Addẽdo pctã pctĩs. b ¶ Et peccatũ e.a. ⁊c. Hebrei dicũt ꝙ iſta aggrauatio fuit / eo ꝙ quandã puellã occiderunt morte inſolita: eo ꝙ dederat alimentũ pauperi: ⁊ hoc ꝯſonat dicto Ezech.xvj.f. Hec fuit iniq̃tas ſodome ſororis tue ſupbia ſaturitas panis: ⁊ ocium / ⁊ manũ egeno ⁊ pauperi nõ porrigebãt. c ¶ Deſcẽdã ⁊ vi.⁊c. Hoc dicit̃ nõ q2 deꝰ indigeat tali inueſtigatiõe: ſed vt doceantur ꝑ hoc iudices nõ ſnĩare donec diligẽter inquiſierint ỽitatem. Cõuerte/

tem. d ¶ Cõuerterũtq; ⁊c.ſ. duo angeli qui apparebant in ſpecie viroꝝ: vt habet̃ in ꝑncipio ſequentis capituli: tertiꝰ aũt qui annũciauerat ſare ꝯceptũ: ⁊ q̃ loquebat̃ in ꝑſona dñi / vt dictũ eſt adhuc remãſit ibi cũ abrã ſm iſtã expoſitiõʒ. Scðʒ ỽo expoſitiõez hebraicã pretactã: ille angelus q̃ annũciauerat ſare ꝯceptũ / q2 ꝑfecerat legatõez ſuã: diſparuit ⁊ receſſit: quia duo tãtũ angeli mittebant̃ a deo ſodomã: vnus ad ſubuertendũ patriã: alius ad liberandũ Loth: ⁊ ille q̃ vocat̃ hic cõiter dñs cũ quo abraam loquebat̃: eſt ipſe deꝰ qui ſibi apparuit ꝓut dictũ eſt in ꝑncipio capituli. In alijs aũt lr̃a vniformit̃ exponit̃. Abraã ỽo adhuc ſtabat corã dño. Abraã eniʒ audita ppl̃i ꝯdemnatiõe: pietate motꝰ cepit rogare dñm ꝓ eiꝰ liberatõe: et ideo dicit̃: Stabat corã dño: ꝑatus ad ppl̃i adiutoriũ: ⁊ accipit̃ hic dño ꝓ ipo deo ſm expoſitionẽ hebraicã. ſm aliã ỽo pro angelo loq̃nte in ꝑſona dei. e ¶ Et appropinq̃ns ait: Vt ꝯuenictius orõnẽ ſuã ꝓponeret. f ¶ Nũq̃d p.i. cũ im.q.d.nõ. Et q2 ſciebat loth eẽ iuſtũ: liberationẽ eiꝰ habuit ꝓ obtenta: ⁊ iõ ꝯuertit ſe ad liberationẽ alioꝝ d. g ¶ Si fuerint q̃nquaginta iuſti ĩ ciuitate: Id eſt in ciuitatibus / quia erant quinq; ciuitates. In hebreo aũt aliquando accipit̃ ſingulare pro plurali ſicut Exoꝺ.viij.f. Venit muſca grauiſſima.i. mł̃titudo muſcarũ. vel in ciuitate in ſingulari ꝓ ſodoma: q2 illa ciuitas ꝑncipalis erat: ⁊ ſub illa intelligũt̃ alie q̃ttuor q̃ erãt ei ſubdite: ꝓpter qꝺ̃ reges illarũ iuerũt cũ rege ſodomoꝝ ad ꝑliũ tanq; vaſalli ſui: vt habet̃.ſ.xiiij. ptʒ ergo ꝙ ꝓ q̃libet ciuitate accipiebat decẽ iuſtos petẽs a dño liberationẽ cuiuſlibet ciuitatis ꝓ decez iuſtis in ea repertis: ſm ꝙ exponunt hebrei / Sequitur: h ¶ Quid ſi minꝰ quinquaginta iuſtis quinq; fuerit. Ita ꝙ cuilibet ciuitati aſſignent̃ nouẽ iuſti: petit abraã ꝙ pro illis nouẽ parcat̃ cuilibet ciuitati: nõ eñi auſus fuit ad minorẽ numerũ deſcendere: q2 cõſiderabat ꝙ octo ꝑſone iuſte fuerãt in arca tpe diluuij / et tñ nullus alius fuit ſaluatus propter eorũ iuſticiã: ⁊ ideo qñ abraam querit vltra: ſi parceret ꝓpter quadraginta: intelligit̃ de liberatione quattuor ciuitatũ tm̃: ⁊ quando ꝓpter triginta / intelligit̃ de liberatiõe trium: ⁊ qñ ꝓpter viginti / de liberatione duarũ: ⁊ qñ propter decẽ / de liberatione rõne vniꝰ: et ideo ibi ſtetit: q2 nõ erat vltra deſcenſus. Expoſitores aũt catholici dicunt ꝙ a principio petitionis abrae vſq; ad finez: intelligitur facta pro liberatione totius populi quinq; ciuitatũ: ſed procedit ſic deſcendendo vſq; ad decem iuſtos tẽptãdo obtẽta vna gratia / ſi poſſit maiorem impetrare: vltra ỽo decem nõ deſcendit. decem enim homĩes et nõ pauciores faciunt populum. Qr autẽ pro iuſticia minoris populi petatur liberatio populi maioris iniuſti / nõ videtur irrationabile petere: ſed ꝙ pro ✱ iuſticia tam

✱ c ¶ Deſcẽdã et videbo vtrũ clamorẽ q̃ venit ad me ope ⁊c. Per hec dñi ỽba cuius oculis omĩa ſunt nuda ⁊ aperta Heb.iiij.d. oſtendit̃ nobis ꝙ ſententia cõtra aliquem nõ eſt cito: ſed poſt diligentem examinationem ferenda: Sequitur. † ¶ Non delebo ſi inuenero ibi quadragintaquinq; ⁊c. poſtea ſubditur:

Nõ delebo ꝓ/

Margin (right): L — †2.q.1.Deꝰ De accuſa. q̃liter.ij. et c. cum dilecti.i. De ſimo.c. licet heli. — P Quare ſup xl. nõ rogauerit. — Moralit̃

a ¶ Quid ſi inuenti fuerint ⁊c̃. Alchu. Nō neceſſe eſt hoc de omni loco accipere. de ſodomis autem potuit dici: quia ſciebat deus nec decem eſſe ibi: ⁊ ideo ſic reſpōdebatur abrae ad exaggerationem iniquitatis ſodomorū. b ¶ Decem. Denarius crucem chriſti deſignat: quia .x. littera qua denarius exprimitur in figura crucis formatur. c ¶ Dixit. Sciebat enī nec vnū ibi eſſe preter loth: ad exaggerandam iniquitatem hoc dicitur: ſicut apud hieremiam: Uidete ſi inueniatis hominē facientē iuſticiam quaſi: Inuenite vel vnum: et parco eis. Hiere.a.5

¶ Legem cum fide trinitatis ſeruantes: ter enim decem triginta fiunt.

dit: nō faciā ſi iuenero ibi triginta. Quia ſemel ait cepi / loq̄r ad dn̄m meū: Quid ſi inuēti fuerit

¶ Seruātes mandata cum dilectione dei ⁊ ꝓximi propter denariū ⁊ binariū.

ibi viginti? Dixit: Nō interficiā propter viginti. Obſecro inquit ne iraſcaris dn̄e / ſi loq̄r adhuc ſe

a ¶ decalogi mādata ſeruātes.

a b mel: Quid ſi iuēti fuerint ibi decē? c Dixit: Nō delebo ꝓpt̄ decē. † Abijt dn̄s poſtq̄ꝫ ceſſauit loq̄ ad abraā / ⁊ ille reuerſus ē ī locū ſuū.

✱ iuſticia tam paucorū q̄ nō poſſunt dici ꝑpſus peteret̄ liberatio populorū q̄nq̄ꝫ ciuitatū videt̄ magis extraneū: et ideo abraam nō fuit auſus vltra deſcendere. G

✱ † ¶ Non delebo ꝓpter decē / ex quo patet ꝙ propter paucos iuſtos parcendum eſt multitudini quādo bono modo poteſt fieri: ⁊ quādo mali ſine periculo bonorum non poſſunt exterminari: propter qḋ ſaluator Mathei .xiij. d. dicit: Sinite vtraq̄ꝫ creſcere vſq̄ꝫ ad meſſem: ne colligentes ʒiʒania eradicetis ſimul ⁊ triticū. Moralit̄

Additio

¶ In ca. xviij. vbi dicit̄ in poſtilla: Expoſitores autem catholici dicunt ꝙ a principio capituli.

¶ Additio .j. Diſcuſſio ſeu examinatio harum duarū expoſitionū circa apparitionē abrae factaꝫ in hoc loco / nō eſt ſic ſuperficialiter trāſcunda ſicut in poſtilla. Cōiter enī tenet eccl'ia in hoc loco abrae fuiſſe factā reuelationē de trinitate diuinarū ꝑſonarū: ⁊ vnitate diuine eſſentie: vnde eccl'ia cōiter cantat: ꝙ abraā tres vidit ⁊ vnū adorauit: ſed diligēter aduertēti ſatis cōprobat̄ veritas ex l'ra catholice expoſitiōis ex multis. Primo: q̄ ſi hic eſſent due apparitiōes: p̄ma eēt oīno ſupflua. Cū enī dr̄: Apparuit ei dn̄s ⁊c̃. nō exprimit̄ ꝙ aliq̄d dixiſſet dn̄s abrae / nec ecōtra: q̄ ſtatim ſubdit: Cū eleuaſſet oculos. Ex q̄ p̄ꝫ ꝙ ꝓceſſus ſeu forma illi⁹ viſionis ꝯſiſtebat in apparitione illorū triū virorū: ⁊ ſic exponit Ra. Moy. in ſuo lib. de ductione ꝑplexorū. ſ. ꝙ apparitio dn̄i in hoc loco facta abrae exp̄mit̄ ꝑ hoc qḋ ſequit̄: Cūq̄ꝫ eleuaſſet ⁊c̃. Itē q̄ angelo loquēte cuꝫ abraā de annūciatione ſare ⁊ ip̄a ridēte deus locut⁹ eſt abrae cōtinuando locutionē angelicā ſine aliq̄ interruptiōe q̄ſi eſſet idē angelus. ſ. q̄ loquebat̄ ⁊ deus. vn̄ dicit: Dixit aūt dn̄s ⁊c̃. qḋ non eſt intelligendū de identitate eſſentiali: ſed de idētitate rep̄ntatiua. ſ. ꝙ ille angel⁹ tūc loq̄bat̄ in ꝑſona diuina quā in illa app̄itione rep̄ntabat. Item dictū angeli. ſ. reuertēs veniā ad te ⁊c̃. nō legit̄ impletū niſi in hoc qḋ dr̄. ī. xxj. ca. Dn̄s aūt ⁊c̃. in quo app̄et qḋ ille angel⁹ q̄ dicit ſe reuerſurū: ⁊ dn̄s viſitans accipiunt̄ in hoc loco pro eodē mō p̄dicto. Itē hoc p̄ꝫ de adoratione abrae / qui poſtq̄ꝫ vidit tres: vnum adorauit: qḋ intelligendū eſt de adoratione latrie. dicit enī: Et adorauit in terra / qḋ vnū ab ipſo adoratū adonai vocauit: vt p̄ꝫ in l'ra hebraica. Itē hoc p̄ꝫ ex obſequio abrae p̄dictis viris ſeu angelis impēſo. Tum in locutiōe cū ſe vocat ſeruū: vt cū dixit: Ne tranſeas ſeruū ⁊c̃. Tum in hoc ꝙ ea q̄ ad cōuiuiū parauerat ꝑ ſeip̄m cū magna diligētia ſeu feſtinatione faciebat: vt cū dr̄: Feſtinauit abraā in tabernaculū ⁊c̃. Ipſe v̄o ad armentū cucurrit ⁊c̃. q̄ feſtinauit ⁊c̃. Tulit quoq̄ꝫ butyrū ⁊c̃. ⁊ poſuit corā eis: vn̄ Orige. Cōſidera ꝓtinus ſenē abraā impigrū ⁊ alacrē in officijs. Itē q̄ ip̄is recūbentib⁹ dicit̄: Ip̄e v̄o ſtabat iuxta eos q̄ſi nō audēs ꝯſedere cū eis: nec etiā illi ip̄m ad h̄ inuitabāt q̄ oīa attēta dignitate abrae et ei⁹ ſenectute irrōnabilit̄ fierēt niſi hec apparitio eſſet ſibi rep̄ntatiua diuinorū: ⁊ abraā hoc ſpū ꝓphetico cognouiſſet: vn̄ Amb. in li. de abraā. Uide p̄mo fidei myſteriū: de⁹ illi apparuit ⁊ tres aſpexit: cui de⁹ refulſit trinitate: nō ſiue filio patrē ſuſpicit: nec ſine ſpūſctō filiū ꝯfitet̄: hec ille. Ex q̄bus ⁊ alijs ad hoc correſpōdentib⁹ in l'ra ꝯtētis ſi attēte cōſiderent̄ / manifeſte p̄ꝫ ꝙ hec fuit vna apparitio incedēſ ad hoc qḋ dicit̄: Apparuit aūt ei dn̄s: in p̄ncipio hui⁹ cap'li. xviij. vſq̄ꝫ ad p̄ncipiū ſequēt' ca. ſ. xix. vbi dr̄: Abijt dn̄s poſtq̄ꝫ ceſſauerat loq̄ abraā: ⁊ iō cū angeli receſſiſſent abeundo ſodomā: interponit̄. abraā v̄o adhuc ſtabat corā dn̄o: cōtinuādo p̄dicta dicēdis ſub eadē app̄itiōe in q̄ abrae poſtq̄ꝫ a deo audiuit: Ambula corā me et eſto ꝑfect⁹ ⁊c̃. ꝓut ſup̄ fuit dictū in additōe in ca. īmediate p̄cedēti: ⁊ recepit pactū dn̄i in carne ſua in fedus eternū ⁊c̃. ſ. ad eternitatē ducēs: vt ī Glo. ſtatim fuit ſibi facta app̄itio triū diuinarū ꝑſonarū cū vnitate diuine eſſentie rep̄ſentatiua: vt ille q̄ p̄r multarū gentiū cōſtituebat̄ a deo in vera fide: vltimū terminū in quē fides tēdit ſaltē enigmatice ſeu rep̄ntatiue videret: ⁊ ꝯn̄r oñderet̄ eſſe īterceſſorē ꝓ delinq̄ntib⁹ etiā alienigenis tanq̄ꝫ p̄r multarū gentiū: vt p̄ꝫ in facto ſodomorū q̄ eſt ſcḋa p̄s poſt p̄ncipalē hui⁹ apparitiōis: vn̄ recte ꝯſiderāti hec expoſitio eſt v̄a apḋ catholicos ⁊ l'rē magis ꝯſona: lꝫ forte apud īfideles diſtinctionē ꝑſonarū in diuinis nō

Additio

in diuinis nō recipiētes poſſet irrōnabiliter declinari: de quo catholicus exponēs curare nō debꝫ: ꝓut declaratū fuit in q̄ſtione ſup̄ ꝓlogū art̄. v. Et notandū ꝙ licꝫ in exordio creationis mūdi: ⁊ deinceps ſepe pluralitas ꝑſonarū diuinarū cū eſſentie vnitate īnuat̄: nō t̄n numerus determinat⁹ diuinarū ꝑſonarū explicite oñdit̄ vſq̄ꝫ ad tp̄a abrae in hac app̄itiōe: ex quo dignitas abrae demōſtrat̄: ⁊ p̄ſertim in his que ad fidē ꝑtinent. Nota

¶ In eo. ca. xviij. vbi dr̄ ī poſ. Et adorauit adoratiōe dulie.

¶ Additio .ij. Hec adoratio videt̄ eē latrie: q̄ vbi dr̄: Dn̄e ſi inueni grām ⁊c̃. ibi ponit̄ adonai: vt dictū eſt. adorabat enī abraā deū rep̄ntatū ꝑ iſtos tres viros: vn̄ Aug⁹. xvj. ḋ ci. dei. Abraā ī trib⁹ vir' deū cognoſcebat: cui ꝑ ſingularē numerū loq̄bat̄: etiā cū eos hoīes eē arbitraret̄: hec ille. Necvalꝫ ꝙ hebrei dicūt ꝙ vn⁹ apparebat q̄ſi dn̄s inter alios quē abraā alloquebat̄: nā abraā ibi ſe exp̄ſſe vocat ſeruū illorū: nō t̄m vni⁹. dicit enī: Idcirco declinaſt' ad ſeruū vr̄m. De noīb⁹ aūt horū triū angelorū nō videt̄ temere aliq̄d aſſerēdū: ſꝫ veriſil'r videt̄ eſſe dicendū / ꝙ ille q̄ venerat ad denūciandū ſare ꝯceptū: a q̄ chriſt⁹ ſm̄ carnē naſcitur⁹ erat eēt gabriel: ipſe enī denūciauit danieli tp̄s aduent⁹ xp̄i. Dan̄. ix. f. ſil'r ⁊ Zach. ꝯceptū p̄curſoris ip̄i⁹ xp̄i: Lu. j. a. ⁊ finalit̄ btē v̄gini xp̄i ꝯceptiōeꝫ. Lu. j. c.

¶ In eo. ca. xviij. vbi dr̄ ī poſtil. Scḋꝫ aūt aliā expoſitōeꝫ.

¶ Additio .iij. Scḋm v̄o expoſitionē. ſ. catholicā ſupradictā iſte q̄ vocat̄ hic dn̄s eſt ver⁹ de⁹ ſub rōne deitatis ab abraā app̄hēſus: nō habito reſpectu ad diſtinctionē ꝑſonarū: ſicut in q̄ꝫ plurimis locis ſacre ſcripture reperit̄. H

¶ In eo. ca. xviij. vbi dicit̄ in poſtilla: Ultra v̄o decem nō deſcendit.

¶ Additio .iiij. Hiere. v. a. legit̄: Circūite vias hierl'm: ⁊ q̄rite in plateis ei⁹: an inueniatis virū faciētē iudiciū ⁊ q̄rentē fidē ⁊ ꝓpitius ero ei. ſ. hierl'm: ex quo videt̄: ꝙ ꝓ iuſticia vni⁹ t̄m nō eēt irrōnabile ꝙ liberaret̄ vn⁹ ppl's: vn̄ nō videt̄ extraneū ꝙ abraā auſus fuiſſet petere / qḋ hiere. in ꝑſona dn̄i cōcedebat. Ad qḋ dicēdū ꝙ in h̄ loco de⁹ loq̄t̄ more hūano: vt doceret abraaꝫ: q̄ (ꝓut ī hoc loco teſtat̄) p̄ceptur⁹ erat filijs ſuis ac domui ſue poſt ſe cuſtodire viā dn̄i: ⁊ facere iudiciū: ⁊ iuſticiā addiſceret / q̄m ꝓcedēdū eēt ꝑ viā iuſticie in puniēdis magnis flagitijs: q̄ publicā euidentiā habēt: de q̄b⁹ intelligit̄ clamor: vn̄ ſm̄ Amb. Pctm̄ cū clamore / culpa cū libertate ē: ⁊ iō iſte collatiōes inter deū ⁊ abraā referēde ſunt ad īformationē ip̄ius abrae mō hūano: vt cū dic̄: Deſcendā ⁊ videbo p̄cipitationē iudicij: cōpeſceret p̄ſertim quo ad maiora crimīa / q̄ q̄ꝫto acrius ſunt puniēda: tāto vident̄ tardius credēda: vt in glo. Abraā aūt nō petiuit in h̄ loco miſcḋiam ſimpliciter: ſed admixtā cū iuſticia: vn̄ dicit: Abſit a te vt occidas iuſtū cū impio ⁊c̃. ⁊ ideo poſtq̄ꝫ acceſſit ad numerū decē ceſſauit vltra petere: eſtimans ꝙ modicū quaſi nihil reputat̄: vt dicit phus. ij. Phyſ. Phus. Hiere. v̄o in ꝑſona dei more diuīo loquit̄: cui⁹ miſcḋia eſt infinita: vt ſic etiā ꝓpter vnū t̄m parcēdū dicit eſſe q̄nq̄ꝫ ceteris.

Replica correctorij ꝯ Burgen̄. fictorē. In ca. xviij. exponit poſtillator apparitionē factā abrae ſm̄ intentionē hebreorū ⁊ etiā doctorū catholicorū ad litterā multū ſufficiēter ⁊ intelligibiliter: ſed quia myſticā expoſitionem hic nō tāgit: ſed in op̄e ſuo morali. Burgen̄. dicit eū ſuperficialiter facere: ⁊ facit longā digreſſionē / q̄ t̄n ad ſenſum l'ralem nō videt̄ ꝑtinere: nā illū paſſum: Tres vidit ⁊ vnū adorauit: etiā exponit de trinitate ꝑſonarū ⁊ vnitate eſſentie ꝑ allegoriā. Silr̄ btūs Aug⁹. ij. de tri. ca. v. ⁊ glo. ordi. vnde etſi in hac apparitione de⁹ rep̄ntabat̄ ad l'ram: ⁊ in ei⁹ ꝑſona fiebat locutio miniſterio angelico in corpibus aſſumptis: abraā t̄n p̄mo putabat eos eſſe hoīes: q̄b⁹ hūanitatis īpendebat obſequia: ſed ex

A quia: ſed ex colloquio aliq̄d ſupra hoīes excellētie habere eos cōcepit: vtputa ſcire occultū: ſcire riſum: ⁊ cetera que ex littera trahi pñt: vñ nō dubitauit deū adeſſe. Hec eſt ſnīa bti Aug. xvj. de ciui. dei. ca. xviij. ⁊ mgr̄o hiſto. Patꝫ etiā in ſpeciali ex geſtis abrae ipm̄ pmo nō intellexiſſe deū vel angelos fuiſſe in hac apparitōe: quēadmodū ſentit Burgeñ. hic ꝯ poſtillatorē. nā ſtultū fuiſſet deo vel angelis pedū corporalē exhibere lotu raꝫ: nec minus ſtultum intelligentijs infatigabilibus deputa re locū quietis poſt laborē: multūqꝫ irrōnabile immortalibus proponere cibū. q̄ enī cibo egent īmortales eſſe nō pñt: qđ vi dit Ariſtoteles in lumine naturali: ⁊ abraā non dubitauit nec dubitare debuit ex lumine fidei. Ex quibus manifeſtum eſt ꝙ pmū putabat eos hoīes eſſe: ⁊ ꝓ tūc eis cultū dulie tm̄modo exhibuiſſe: ſed ꝑ colloquia mores ⁊ eoꝝ cōcluſiōes / ⁊ determi natiōes cōtinuo didicit abraā angelos eos eſſe: ipmqꝫ deū re preſentare: iō aliqñ loquebatur eis pluraliter dicens: Idcirco declinaſtis ad ſeruū veſtrū: aliqñ ſingulariter dicens: Nun q̄d ꝑdes iuſtū cū īpio: ſicqꝫ exhibuit eis cultū hyperdulie: ſꝫ ſi latrie recepit ſignatū pro ſigno / repñtatū deū ꝓ repſentantibꝰ angelis / quibus bñ penſatis ſoluunt faciliter ea que ꝑ Bur geñ. ſunt adducta in contrariū. In eo. ca. vbi poſtillator ex ponens adoratione abrae: dicit eā fuiſſe latriā / allegans ad h ꝙ in hebreo habet adonai / vbi nos habemꝰ dñe: h videt Bur

Adonay

geñ. fingere ꝙ in hebreo. ſ. habeat adonai. nā Exod. vj. a. dr. Ego ſum dñs qui apparui abraā iſaac ⁊ iacob: ⁊ nomen meū adonai nō īdicaui eis: Quō igit abraā vocaſſet dñm adonai: cū nomē illud nō fuit ei notū nec indicatum. ⁊ puto eū ſepe ſic fingere: qñ loquit de hebraica veritate: hoc tamē nō vrget: qr ſm btm̄ Hiero. adonai nō eſt propriū nomen: qr interp̄tatur dñs vł dñator que poſſūt ꝯuenire alijs q̄ꝫ ei cui latria eſt adhi benda. Nec valet inſtantia ad illud quod dicūt hebrei vnum ex illis tribus apparuiſſe quaſi alijs p̄ſtantiorē: qr dicit Bur geñ. ꝙ abraā dixit ſe ſeruū oīm triū. ſtat enī apparere regē cū quattuor vel quinqꝫ pncipibus / inter q̄s rex apparet ſolēnior ⁊ tñ q̄s dicat ſe ſeruū oīm. ſed in pncipali videt Burgē. īplica re. allegat enī btm̄ Aug. ꝙ abraā arbitrabat eos hoīes eſſe ſicut ⁊ veꝝ eſt: vt pꝫ ex dictis in p̄cedenti. Et ibidē Burgeñ. dicit abraā deo latriā exhibuiſſe in ꝓpoſito: q̄ ſingulariter de eis loquebat. Vñ arguit ꝯ Burgeñ. qr abraam in eodē litte re cōtextu

re contextu loquebat de eis pluraliter: igitur nō exhibuit eis latriā a contrario ſenſu: igitur ſi exhibuit latriam: nō exhibuit latriam / que eſt implicatio: nec fortaſſe valet fugere ad myſte riū trinitatis pſonarū: qr hoc in veteri lege fuit valde velatuꝫ q̄ꝫuis multipliciter fuit ſub velaminibus exp̄ſſum: nec abraam adhuc in hoc loco in eo myſterio forte plene fuit inſtructus: Quibus ſic ſtantibus pro Burgē. reſpondetur ꝙ cum abraā eos quos eſtimabat eſſe hoīes ex certis ſignis cognouit ange los eſſe: ⁊ ipos deū repſentare locutus eſt eis ſingulariter ha bendo reſpectū ad angelos repreſentantes: et ita eſtimatione prima exhibuit illis duliā / vt vult poſtillator: ſed poſthac me lius inſtructus propter repreſentatum latriā exhibuit / vt vult Burgē. Et hunc intellectū videt aperire idē Burgē. in addi tione ſequenti: vbi dicit ꝙ abraā apprehendit in hoc loco deū verū ſub ratione deitatis: non habito reſpectu ad diſtinctionē pſonarū. Sed q̄d veritatis habeat hoc dictū Burgē. quo ad aliqua / aliū requirit tractatū. In eodem ca. vbi poſtillator dicit abraā vltra decē nō deſcendiſſe ⁊c. Burgē. inſtat per il lud Hiere. v. a. Circūite vias hierlm ⁊c. vbi ſm ꝙ Burgen. exponit pro vnius iuſticia tm̄ cōcedit venia toti cōmunitati: nō ergo fuiſſet extraneū abraā petere pro paucioribꝰ q̄ꝫ decē. Hic dico ꝙ illū paſſum Hiere. aliter poſtillator exponit ⁊ me lius dicens / ꝙ virū nō accipiat hic pro vnico tm̄: ſed accipitur ſingulare ꝓ plurali: ſicut Exo. viij. f. Venit muſca grauiſſima .i. multitudo muſcarū. Probat aūt ſuā expoſitiōꝫ ex eo: qr ibi erat Hieremias Baruch / ⁊ abdemelech ethiops: qui iuſti cō memorāt: de duobus pmis dubiū nō eſt: de tertio dr Hiere. xxxix. d. Anima tua erit tibi in ſalutē: quia in me habuiſti fidu ciā: ait dñs. Et hunc locū dimittit Burgen. intactū: nec vale re videtur diſtinctio Burgē. de modis loquendi hic ⁊ ibi: di uino. ſ. ⁊ humano: quia vtrobiqꝫ ſunt queſtiones non deciſio nes: deus enim parcit aliquando multis propter paucos: ali quando autem non parcit propter multos. nam. iij. Regum xviij. a. habet quomodo non pepercit ſamarie: ſed totam afflē xit fame propter idolatriam: cum tamen ſaluati fuerant ſeptē milia virorum: qui non curuauerant genua ſua ante baal: vt patet. xix. a. ibidem. Sic ⁊ aliquando punit multos propter vnum / ſicut propter peccatum dauid: vt patet. ij. Regum vlt. q̄ꝝ omniū cauſas querere nō eſt preſentis propoſiti.

Glo. ordi.

(B) Nota de impari numero.

Venerūtqꝫ duo angeli ⁊c. Notandum ꝙ tres angeli nu mero impari abrae apparent: qr numero impari deus gaudet. So domā venerunt pari numero. i. duo q̄ numerus primus ab vnitate recedit et pnceps eſt alteritatis: quaſi femineā fi gurans mollicie. Venerūt in veſpere: qr iā ſodomis occubuerat ſol iuſticie. b Qui cū vidiſſet ⁊c. Dū occur rit loth ⁊ adorat angelos videt intel ligere: dum ad refectionē corpis inui tat / hoīes videt putare. Sed de his ⁊ de illis q̄ abrae apparuerūt idē intelli gendū eſt. Ex hoc aūt loco ſcripture et multis alijs cōmendat virtus hoſpita litatis. vñ paulus Heb. xiij. a. Hoſpi talitatē nolite obliuiſci. Per hanc enī placuerūt quidā angelis hoſpitio rece ptis. c Lauate. Quod hoſpitibꝰ ſolet fieri: vt effectus terreno puluere ſordidati: et accidia et puſillanimitate tanqꝫ puluerulentis ſqualoribus emū dent. Vñ in monaſterijs ꝓuenientibus de via oro celebrat.

Hoſpitał.

Moralit

Cōpulit illos

Ca. XIX

a Veneruntqꝫ duo angeli a
a expectante cuiuſli bet hoſpitis aduentū.
ſodomam veſpere: ſe b c
dente loth in foribus ciuitatis.
a vt appareret q̄ꝫ hoſpitalis eſſet.
b Qui cum vidiſſet eos: ſurrexit ⁊ d e
iuit obuiā eis: ⁊ adorauit ꝓnus f
in terram / et dixit: Obſecro dñi
declinate in domū pueri veſtri /
c ⁊ manete ibi. Lauate pedes ve
ſtros: et mane proficiſcemini in
viam veſtrā. Qui dixerūt: Mi g
a futurū exterminiū ſignificāt: dū ſe īmu nes ⁊ abhorrere flagicia ſodomoꝝ mōſtrāt
nime: ſed ī platea manebimus.

Nico. de lyra

Diuiſio

Venerūtqꝫ duo angeli. Hic cōſequēter Ca. XIX deſcribit abrae exauditio quātū ad liberationē ipſius loth / in q̄ ſic procedit: qr primo ponit deſtructionis ſo dome occaſio. ſcđo ipſius loth liberatio / ibi: Iā ꝓpe erāt vt ef fringerent fores. tertio deſtructionis executio / ibi: Igit dñs pluit ſuꝑ ſodomā. q̄rto inceſtus ꝑpetratio / ibi: Aſcēditqꝫ loth de ſegor. Circa pmū ſciendū ꝙ licꝫ pctā p̄terita demeruiſſent ſubuerſionē ſodomorū: tñ vltima occaſio fuit ex nephario cri mine: quod volebant cum angelis in ſpecie iuuenū apparenti bus exercere: quod deſcribit cū dicitur: a Veneruntqꝫ duo angeli ſodomā ⁊c. Vnus ad ſubuertēdū patriā: aliꝰ ad liberandū

Nico. de lyra

ad liberādū loth ⁊ eiꝰ familiā. b Ve ſpe. Tātū enī tardauerūt / vt viderēt ſi ꝑceret terre ꝓpt p̄ces abrae: qr erāt angeli boni. c Sedēte ⁊c. Dicūt h hebrei ꝙ illa die ſederat tāqꝫ pncipa lis int iudices q̄ tūc tpis ſedebāt ad iu dicādū ī porta ciuitatis: ſꝫ iſtud nō ꝯſo nat lr̄e ſeq̄nti. ī. eo. ca. vbi dr ipi loth: Ingreſſus es vt aduena: nūq̄d vt iudi ces: q̄ſi dicat nō: ⁊ iō meliꝰ dr ꝙ in do mo abraā didicerat hoſpitalitatē: ⁊ iō circa veſperā venerat ad portā ciuitatꝭ vt videret ſi venirēt ꝑegrini ⁊ eos du ceret ad domū ſuam. ⁊ ideo ſubditur: d Qui cuꝫ vi. e. ſ. in ſpecie viroꝝ. e Surrexit ⁊ iuit ⁊c. Credēs eos eſſe homīes ꝑegrinos. f Adora uit. Adoratione dulie: vt faciliꝰ incli naret eos ad declinādū in domū ſuā: Seq̄t: g Qui dixerūt: minime. Videt ꝙ mētiti ſint angeli: qr intēde bāt ad domū eiꝰ declinare: dicendū ꝙ nō: qr lꝫ intēderēt finaliter illuc ire: tñ nō intēdebāt īmediate ire ad petitōeꝫ pmā ipſiꝰ loth: vt ꝑ hoc declararet magis

Moralit

Moraliter. Veneruntqꝫ duo angeli ſodomā ve ſpere. In hoc capitulo tria deſcribuntur ſcꝫ ipſius loth ſalus: ſodomorum interitus / ⁊ ipſius loth inceſtus. Circa primū di citur: a Veneruntqꝫ duo angeli ſodomā veſpere. Per quos deſignātur predicatores ſimul cōbinati / ſicut dicit Lu. x. a. de p̄dicatoribꝰ euāgelij: Miſit illos binos ante faciē ſuā ⁊c. qui debēt denunciare ſodome. i. cōgregationi maloꝝ deſtructionē. b Sedēte loth in foribus ciuitatis. Ut ꝑegrinos duceret in domū ſuā: ꝑ qđ deſignat ꝙ hō iuſtꝰ ſtude at alios inducere ad iuſticiā. Prouer. xxj. b. Excogitat iuſtꝰ de domo ipij. vt detrahat ipios a malo. Et q̄m ſicut iſti nitūt ipi os a malo detrahere: ſic ipij iuſtos ad malū īducere: iō ſbdit:

Viri ciuitatis

E ☞ a ¶ Compulit illos. Alchu. Angeli qſi coacti domū loth ingrediunt: vt charitas ipſius tēptata ⁊ pbata remuneret: et vt oſtenderet q̄tum eſſet hoſpitalitatis bonū: hoſpitalem domū ingreſſi ſunt: ⁊ hoſpitē liberauerūt / clauſas hoſpitib⁹ domos ignis ingreſſus: pctōres perdidit. b ¶ Habeo duas filias. Aug⁹. Utrū admittenda ſit cō/penſatio flagitioꝝ vel quorūlibet peccatorū vt faciamus mala ne fiant grauiora: an pturbationi loth non ſit conſilio tribuendū: merito querit: ⁊ nimirū periculoſiſſime hec cōpenſatio admittit. Si autē pturbatio mentis fuerit / nullo modo eſt imitanda. c ¶ Et intro/duxerūt ad ſe loth. Greg⁹. moral.

Moralit. Malis aduerſantibus intra domum loth reducitur et munitur: quia quiſq̄ iuſtus prauorum inſidias ſuſtinēs / ad mentē reuertitur ⁊ manet interritus. Sodomite in domo loth hoſtium inuenire nequnt: quia corruptores mentiū ☞ cōtra vitā iuſti

a ꝯpulit illos oppido vt diuerterēt a
a ¶ q: humana forma indutos vl' veſtitos
ad eū. Ingreſſiſq̄ domū illi⁹ / fē
videbat a ¶ quia immunis a fermento nequitie ſodomorum.
cit cōuiuiū: coxit açyma ⁊ come b
a ¶ Quia tranq̄llitatē caſtitat' ſp inq̄etare
derūt. Priuſq̄ aūt irent cubi/
molitur circūſtrepēs ſartago libidinū.
tum: viri ciuitatis vallauerūt do †
a ¶ filij noctis operibus noctis obtenebrare volunt filios lucis.
mū illi⁹ a puero vſq̄ ad ſenē / oīs c
ppl's ſimul. Uocauerūtq̄ loth /
⁊ dixerūt ei: Ubi ſunt viri qui introierūt ad te nocte: Educ illos d
huc vt cognoſcam⁹ eos. Egreſ/ e
ſus ad eos loth / poſt tergū accludēs oſtiū / ait: Nolite queſo frēs
b mei: nolite malū hoc facere† Ha f
¶ pturbat⁹ flagitiū flagitio vult cōmutare
beo duas filias que necdum cognouerūt virum: Educā eas ad
vos: ⁊ abutimi eis ſicut vob' placuerit: dūmmō viris iſtis nihil fa
a ¶ Mos fideliū eſt ab oīni iniuria hoſpites defenſare. ¶ hoīes tantū putabat.
† ciatiſ mali: q: igreſſi ſūt ſub† vmbra culminis mei. At illi dixe/
rūt: Recede illuc. Et rurſū: † In
a ¶ quaſi peregrina iudicia nō recipimus.
greſſus es inquiunt / vt aduena: nunq̄d vt iudices: Te ergo ipm
a ¶ q̄s tēptatōe libido ſupare nō pōt: gra
magis q̄ hos affligem⁹. † Uimq̄
uioribus ſtimulis vrget.
faciebant loth vehementiſſime.
¶ q: cū caſtitas pene vſq̄ ad lapſu ipetit ſepe bonorū adiutorio intra conſciētie clauſtra inuiolata ſeruatur.
Iam prope erat vt infringerent g
fores: et ecce miſerūt manū viri: h
a ¶ quia aditus cordis contra prauos motus ratione munitur.
c et introduxerūt ad ſe loth / clau/ i

Nico.de lyra

⁂ declararet magis pietas ipſius: et daret alijs exemplū hoſpitalitat': ideo ſequit: a ¶ Compulit illos oppi/do. i. valde: ⁊ tunc acquieuerūt: ſimile habet Luc. vlti. d. de duobus diſcipulis euntibus in emaus / cum q̄bus dñs erat in ſpecie peregrini: ⁊ finxit ſe lon/

† 14. diſ. c. qd ait. 32. q. 7. c. affe/rebat. gius ire / cuz ſubdit: φ coegerūt eum et remāſit cum illis: ex quo patz φ ad ſimplicem inuitationē nō remanſit cū eis. Et ex iſtis locis ⁊ ſimilib⁹ habet φ peregrini nō ſolū ſunt inuitandi ab hoſpitium ſupficialiter ⁊ leuiter: ſed cū inſtā/tia magna. b ¶ Coxit azyma ⁊c. Ex hoc loco dicūt hebrei φ tēpus erat paſchale: ī quo precipit in lege φ iudei

‡ 3. q. 5. ac/cuſatores. ij. et. q. 6. c. leges comedāt açymos panes ſeptē diebus: ⁊ φ loth iſtā obſeruationē didicerat in domo abrae. ſicut enī aliq̄ alia cerimo/nialia ante dationē legis obſeruabant vt de circūciſione dictum eſt ca. xvij. Et de obſeruatione ſabbati ca. ij. ita dicūt hic de obſeruatiōe paſchali: ſed hoc vi/detur falſum: quia Exo. xij. e. vbi agit

‡ 2. pe. 2. b de exitu filioꝝ iſrael de egypto dicit φ exierūt nocte paſchali. Et cauſa q̄re tūc comederūt panes açimos aſſignat / q: nō poterāt tūc aliquid fermētare eo φ egyptij cogebāt eos exire: ex quo manifeſte p3 φ nō habebāt açyma comedere ex aliq̄ obſeruatione pus inſtituta: ſ3 ex hoc φ in illo exitu fuerunt coacti vti açymis: inſtitutū eſt vt de cetero in ſolennitate paſchali açymis vterent in memoriā ſui exitus de egypto: hoc etiā videtur ex nōie paſche qd trāſitus interptatur: eo φ illa nocte angelus dñi tranſijt per egyptū egyptios pcutiens: ⁊ filios iſrael ſaluans: ⁊ q: eadē nocte filij iſrael īceperūt exire de egypto ſe diſponendo ad exeundū in mane: vt videbit Exo. xiij. a. vt tranſirēt ad terrā pmiſſionis: ppter qd non videt φ antea eſſet aliqua obſeruantia paſchalis: ⁊ iō qñ dicit: Coxit azyma / hoc eſt: quia tales panes cito poſſunt fieri hoſpitibus aduenietibus. Sequit: c ¶ Oīs ppl's ſiml'. Synechdoche eſt locutio / ſicut dicit: tota ciuitas currit ad tale ſpectaculū: licet aliqñ maior pars remaneat. nō enim eſt veriſimile φ totus ppl's vnius ciuitatis magne eſſet circa domū loth. d ¶ Educ illos ⁊c. concubitu nephario. e ¶ Egreſſus ad eos loth poſt ⁊c. ne intrarēt domū eius: ⁊ impeterēt hoſpites quos adhuc credebat eſſe hoīes. f ¶ Habeo duas filias ⁊c. Hoc dixit vt euitaret maius malū. ſ. vitiū contra naturā: ⁊ violentia hoſpitum ſuoꝝ. de iure enim naturali eſt cōſeruare hoſpites: ⁊ patz

Queſtio littera. Hic querendū eſt vtrū loth peccauit offerēdo filias illis luxurioſis: ⁊ videt φ nō: quia de duob⁹ malis minus malum eſt eligendū: ſed maius malum eſt vitiū contra naturā q̄ defloratio virginū per ſtuprū: ergo ⁊c. Item moyſes permiſit dare libellū repudij qd erat illicitū: ſm φ dicit ſaluator Mathei. xix. a. Ad duriciā cordis veſtri ⁊c. Et hoc ad euitādū maius malū. ſ. vxoricidiū: vñ dicit glo. ibidē. Permiſſū eſt eis vt vxores dimitterēt ne eas occiderēt: et tñ moyſes ſcūs fuit: nec ī h peccauit: g̃ et ipſe loth potuit ꝯcedere filias ſuas ad euitādū vitiū ꝯ naturā ⁊ violentiā hoſpitū ſuoꝝ. Itē licite pmittūt mere/trices ī ciuitatib⁹ ne oīa turbent libidinib⁹ ſm Aug'. Cōtrariū videt p dictū Aug'. φ loth turbat⁹ dixit h: q: tales cōmutatōes ñ ſūt faciēde. Dicēdū φ illicitū fuit ſibi ꝯcedē abuſū filiaꝝ ſuaꝝ. charitas enī eſt ordinata: ⁊ iō null⁹ d3 cōmittere aliq̄d inordinatū quo ad ſe: vt p̄caueat maiori pctō alterius: vnde ſm Aug'. lib. cōtra mendaciū: etiā ad p̄cauendū homicidiū nō eſt mētiēdū. loth autē nō potuit offerre filias ſuas mō p̄dicto quin ꝯſentiret in re qd erat pctm̄ de genere: non ſolū veniale ſicut eſt mendaciū officioſum: ſ3 etiā mortale: tñ exoneratus fuit a tanto: ⁊ ſi nō a toto: Tum rōne pturbatiōis mētis in qua erat: Tu3 q: vitio peſſimo in ſuis cōciuibus: et violētie in ſuis hoſpitib⁹ occurrere intendebat. Ad pmū in cōtrariū dicendū φ verū eſt ī corpalib⁹: ſ3 φ hō faciat pctm̄ qdcūq̄ minimū ad euitandū maius in alio: non eſt licitū. nō enī faciēda ſunt mala vt veniāt bona: ſm φ dicit Apl's. ¶ Ad ſecundū dicunt aliq̄ φ moyſes nō cōceſſit ex ſe / q: peccaſſet: ſed ex auctoritate dñi q̄ pōt matrimoniū cōiungere ⁊ diſſoluere p ut ſibi placet. Nec illi qui ſic vxores dimittebāt peccabāt: q̄tū erat ex ipſa di/miſſione: ſicut nec filij iſrl' peccauerūt ſpoliādo egyptios aucte dñi: q̄ pōt p/ut vult vni auferre ⁊ alteri dare. pote/rat tñ eſſe pctm̄ in dimittentib⁹ ex alia cauſa. ſ. ſi iniuſte odiebāt vxores vl' huiuſmōi: ſed hoc dictū nō videt conſonū vbo ſaluator' Matth. xix. b. ⁊ Mar. x. b. φ ſi q̄s dimiſerit vxorē niſi ob fornicationē ⁊ aliā duxerit mechat: ⁊ qui dimiſſam duxerit mechatur: quod nō eſſet verū ſi pmū mřimoniū eſſet diſſolutū: ⁊ ideo aliter pōt dici φ repudiu3 vxoris fuit pmiſſu3: q: nō puniebat in lege: nō p hoc φ foret licitū: ſicut ⁊ dare ad vſurā extraneo: vt habet Deut. xxiij. a. vbi de hoc plenius dicet. Ad tertiū dicendū φ lex hūana pmittit meretrices inq̄tū nō punit talē fornicationē: q: nō pōt oīa punire / ſed aliq̄ rōnabiliter dimittit dei iudicio punienda: nō tñ licitū ē legiſlatori ad meretriciū vel fornicationē inducere etiā p maiori malo vitādo. Qd aūt inducit φ de iure naturali eſt cōſeruare hoſpites ſuos ⁊c. Dicēdū φ q̄libet tenet hoſpites tueri inq̄tū pōt p modū licitū: nō tñ d3 peccare ad eoꝝ tuitionē ppt ordinē charitatis / vt dictū eſt. g ¶ Iā ppe ⁊c. Hic interponit ipi⁹ loth liberatio: q: violētia ſup ipm increſcebat. h ¶ Et ecce miſe/rūt ⁊c. i. angeli: q: tpˢ erat vt oñderēt ptātē āgelicā. i ¶ Et itroduxe. ad ſe loth / malis gratib⁹ oīm q̄ erāt circa domū.

Quare meretrices p/mittūtur in ciuitatibus

als † vmbra culum.

☞ ⁂ Et eos ⁊c.

Moralit. ⁂ † ¶ Uiri ciuitat' valla. do. vt cū angelis q̄s hoīes putabāt facerēt op⁹ nephariū: ſ3 qm̄ iuſt⁹ p poſſe malū nitit ipedire: iō ſubdit in pſona ei⁹: f ¶ Habeo duas fi. ⁊c. Per q̄s ītelligi pñt ſuba tpalis ⁊ corpalis vita. hec enī p pximi ſalute ſunt exponēda. S3 q: mali nolūt acq̄eſcere vbis bonoꝝ: ideo pcutiunt pmo cecitate p obſtinationē. et ſcdo igne ⁊ ſulphure p eternā damnationē. Apoc'. xxi. b. Pars illoꝝ in ſtagno ignis ⁊ ſulphuris. Dicit aūt ipſi loth p quē figurat iuſt⁹.

⁂ Noli reſpicere

cōtra vitā iuſti nullū repḣenſionis aditū inueniūt: percuſſi ce/citate quaſi domū circūeunt: qꝛ inuidentes facta ⁊ dicta pſcru/tant. Sed qꝛ de vita iuſti fortis ⁊ lau/dabilis actio vbiq̄ obuiat / errātes pa/rietē palpant. a ¶ Percuſſerūtq̄ cecitate. Augꝰ. Grece acriſia. i. aui/dentia / ſi poſſit dici: q̄ faciat nō videri: nō omīa ſed qđ nō eſt opus. Quō enī deficerent querēdo hoſtiū ſi cecitate ꝑ/cuſſi eſſent vt nihil viderent. Sua enī calamitate turbati / nihil vlterius req̄/rerent. Hac acriſia pcuſſi erāt: qui he/liçeū querebāt ⁊ qui chriſtū poſt reſur/rectionem cū ipſo ambulantes nō co/gnoſcebāt. b ¶ Egreſſus itaq̄ ⁊c.

Hiſtori. Hiero. In ſequentibus filie loth vir/gines fuiſſe legunt et ipſe ad ſodomi/tas dixit: Ecce due filie mee que nō co/gnouerunt virū ⁊c. Nūc aūt dicit ha/buiſſe generos. Sed quidā arbitrant eas que viros habuerunt / in ſodomis periſſe: ⁊ que ꝟgines erāt cū patre ex/iſſe. Sed hebꝛaica ꝟitas habet: Egreſ/ſus eſt loth ⁊ locutus eſt ad ſponſos q̄ accepturi erant filias eiꝰ. Virgines er/go filie necdū fuerant mr̄imonio copu/late.

Myſtice c ¶ Cūq̄ eſſet mane. Iſid. Loth frater abꝛaā iuſtus ⁊ hoſpitalis in ſodomis: ſignificat corpꝰ chriſti: qđ in oībus ſctīs inter impios gemit quo/rū factis nō cōſentit: ⁊ a quorū pmixti/one liberabit in fine ſeculi illis damna/tis ſupplicio ignis eťni. d ¶ In mō/te.

Moralit Stra. Mons altitudinē virtutū ſignificat / ad quam angelus hortatur: ſm illud Mat. xix. c. Si vis perfectus eſſe / vade et vende oīa que habes ⁊c.

Nota ppe/tuo. Qui ꝟo viderit ſe non poſſe cōſcende/re: melius eſt vt in ſegoꝛ. i. in paruula remaneat: cōtentus laicali ⁊ cōi vita q̄ montē virtutis arripiat: ⁊ ad ſecularia redeat. Virginitas altus mons eſt ad quā angelus hortat. Si quis videt ſe nō poſſe ꝯſcendere: maneat in ſegoꝛ. i. in legitimo cōiugio: qꝛ melius eſt me/diocri bono vti: q̄ ꝑ abꝛupta libidinis p̄cipitari. vn̄. i. Coꝛ. vij. a. Propť for/nicationē vnuſquiſq̄ vxorem habeat. Nec poſſum in monte. ſ. perturbatus nō credebat dn̄o / quē in angelis agno/ſcebat: ſicut pturbatꝰ filias ꝯſtituebat.

Allego. e ¶ Eſt ciuitas hec ⁊c. Iſid. So/doma interp̄tat cecitas: ⁊ exp̄mit mun/dana deſideria. Altitudo mōtiū ſpecu/latio pfectoꝝ. Sʒ qꝛ multi mūdi illece/bꝛas fugiūt: tn̄ in actione poſiti cōtem/plationis apicē ſubire nequeūt. Exiuit loth a ſodomis / ſed ad mōtana nō pue/nit. Vn̄ loth ait: Eſt ciuitas hec ⁊c. Iuxta dicit: ⁊ tn̄ ad ſalutē tuta: qꝛ acti/ua vita nec a mūdi curis ex toto diſcre/ta: nec a gaudio eťne ſalutiſ eſt aliena. f ¶ Ad quā poſ. ⁊c. Qui ad cōtēpla/tiuā aſcēdere nō ſufficiūt: ad actiuā vi/tā ꝯfugiūt in qua ſaluent.

Moralit Greg. moraľ. Arentē ſodomā fugere eſt incēdia carnis declinare. Altitudo montiū mū/di cōtēptus. Vel in mōte ſunt q̄ carna/li copule inherent: ſed niſi cura ſuſcipi/ende ꝓlis / nulla ſoluunt voluptate car/nis. Sed qꝛ multi carnis ſcelera deſe/rūt / nec tn̄ i ꝯiugio carnis poſiti: vſus ☞ ſolūmodo

a ſerūtq̄ oſtiū: ⁊ eos q̄ erāt foris ꝑ a
a ¶ auidentia.
cuſſerūt cecitate a mīmo vſq̄ ad
a ¶ ita vt in iuſto nihil repḣēſibile viderēt.
maximū / ita vt oſtiū inuenire nō
¶ cetera videbant.
poſſent. Dixerunt aūt ad loth: b
Habes hic tuoꝝ quēpiā generꝝ c
a ¶ familiares loth: merito eius poſſent ſal
aut filios aut filias? Omēs qui
uari ſi voluiſſent cū eo a malis longe fieri.
tui ſūt / educ de vꝛbe hac. Dele/
a ¶ quaſi plus valuit apud eos malū inoli/tum q̄ bonum inſolitum.
bimus enim locum iſtū / eō ꝙ in
creuerit clamoꝛ eorū coꝛam do/
mino qui miſit nos vt perdamꝰ
b illos. † Egreſſus itaq̄ loth / locu
tus eſt ad generos ſuos / q̄ acce/
pturi erant filias eius / et dixit:
Surgite / egredimi de loco iſto:
quia delebit dominus ciuitatē
a ¶ q̄s praue ꝯſuetudinis amoꝛ ligauerat.
hāc. Et viſus eſt eis q̄ſi ludens d
¶ qꝛ opus lucis eſt a malis recedere.
c loqui. Cūq̄ eēt mane / cogebāt e f
eū angeli / dicentes: Surge tolle
vxorē tuā ⁊ duas filias quas ha
bes: ne ⁊ tu pꝛiter pereas in ſcele
a ¶ qui aliquo affectu carnali maloꝝ con/ſortiū exire diſſimulant: crebꝛa bonoꝝ ad/monitione cogendi ſunt: ne bonos mores
re ciuitatis. † Diſſimulante illo g
coꝛrumpant exempla malorum.
apprehēderūt manū eiꝰ / ⁊ manū
vxoris ac duarū filiarū eius: eo
ꝙ parceret dominꝰ illi: ⁊ eduxe/
runt eum poſueruntq̄ extra ci/
uitatem: ibiq̄ locuti ſunt ad eū /
¶ ne redeas ad ſodomā.
dicentes: Salua animam tuā. h
a ¶ qꝛ nemo mittēs manū in aratrū ⁊ reſpi/ciens retro: aptus eſt regno dei. b ¶ Sicut
Noli reſpicere poſt tergum: nec i k
ſodomitica cetera fuge vitia.
ſtes in omī circa regione: ſed in l
¶ culmine virtutum.
monte ſaluum te fac / ne et tu ſi/
mul peas. Dixitq̄ loth ad eos: m
Queſo dn̄e mi: qꝛ iuenit ſeruus
tuus gratiā corā te: ⁊ magnifica
ſti gloriā ⁊ miſericordiam tuam /
quam feciſti mecum vt ſaluares
a ¶ necdū ſe pfectiōi virtutū idoneū ſentie/bat.
d animā meā: nec poſſum in mon/ n
a ¶ ſi cepero. ſ. que ferre non poſſum.
te ſaluari: ne forte apprehendat
a ¶ ſegoꝛ q̄ ſic vocata ē: ex q̄ loth dixit ē. c. p.
e me malum ⁊ moriar. Eſt ciuitas o
f † hec iuxta / ad quā poſſū fugere

Nico. de lyra

✱ Cecitas

a ¶ Et eos ⁊c. Nō taliter ꝙ nihil vi/derēt: ſed qꝛ nō videbāt ea que quere/bant ⁊ volebāt videre: ⁊ vocat talis ce/citas acriſia: ab a quod eſt ſine ⁊ criſis qđ eſt iudicium: ⁊ tali/ter pcuſſi fuerunt illi qui querebant heliçeū: vt habetur. iiij. Reg. vj. b ¶ Dixerūt āt ad loth. Reuelātes ei ꝙ eſſent angeli miſſi ad deſtruendū ciuitatē ꝓpter ppľi iniqui/tatē. c ¶ Habes hic ⁊c. Ex hoc di/cūt hebꝛei ꝙ loth habebat duas filias maritatas in ciuitate: quarū filij hic fi/lij loth vocant. Sed hoc nō videt ve/rū: qꝛ. ſ. dicit ꝙ Loth iuit ad generos ſuos qui accepturi erāt filias ſuas / vt ſaluaret eos: ⁊ multo fortius ſi habuiſ/ſet in ciuitate filias maritatas ⁊ nepo/tes citius iuiſſet ad ſaluandū eos / cete/ra patent vſq̄ ibi: d ¶ Et viſus ⁊c. i. irriſorie. volebat enī dn̄s ꝙ perirēt cū alijs. per iſtos deſignant peruerſi ⁊ in pctīs obſtinati: qui qn̄ audiūt cōmi/nationes de diſtrictione iudicij futuri reputāt quaſi truphā. e ¶ Cūq̄ eēt mane. Tota enī nocte fuerat depca/tus in oꝛone ꝓ ppľi liberatōe. f ¶ Co/gebāt eū angeli. Volentes diuinū mandatū exequi. g ¶ Diſſimulāte illo ap. Quia ſemper retardabat que/rens miſericoꝛdiā dei ſup populū. Se/quitur: h ¶ Salua aīam tuam. Ac ſi dicerent: ſufficiat tibi ſaluare vi/tā tuā ⁊ illoꝝ qui tecū ſunt. i ¶ No/li reſpicere ⁊c. Per inoꝛdinatū affe/ctum ad ea que remanent in ciuitate: quia hoc eſſet contra diuinā iuſticiam quam tibi annūciauimus. k ¶ Nec ſtes ⁊c. Quia venerāt ad ſubuerten/dum cū ſodoma quattuoꝛ alias ciuita/tes / et etiam ſpacium intermedium. l ¶ Sed in monte ⁊c. Hebꝛei di/cunt: In monte. i. prope abꝛaam / eo ꝙ eius pꝛecibus loth ſaluabatur. Alij ex/poſitores dicūt: In monte propinquo ciuitati ſodome: quia dn̄s volebat de/ſtruere vallē in qua erant predicte ciui/tates. m ¶ Dixitq̄ loth ⁊c. Lʒ enī loqueretur duobus angelis: tamē di/rexit ſermonē ſuū ad illū qui venerat ad ſaluandū ipm̄. n ¶ Nec poſſum in monte ſaluari. ſm expoſitionem hebꝛeorū. In monte. i. prope abꝛaam qui tunc manebat in monte: magis ta/men remoto a ſodoma q̄ mons ille de quo loquunt alij expoſitores: timebat enim loth ſm expoſitionē hebꝛeorum ne ſi veniret iuxta abꝛaā qui erat ſan/ctus: eius imperfectio magis appare/ret ⁊ a deo puniretur: qui tamen de ſo/domis ſaluabatur in quorū cōparatio/ne iuſtus erat. ſimile habet. iij. Reg. xvij. b. de muliere ſareptana: que dixit ad heliā: Ingreſſus es ad me vt recor/darentur iniquitates mee: ⁊ interfice/res filiū meū. Alij expoſitores dicunt ꝙ loth dixit hoc eo ꝙ mons ille ꝓpin/quus erat ſodome: et timebat ne ſub/uerſa ciuitate mons rueret: vel quia erat ſenex timebat ne frigus ipſum ap/prehēderet ibi ⁊ infirmaretur: et ideo petit pro alio loco. o ¶ Eſt ciuitas hec ⁊c. Ac ſi dicat: modicus eſt ibi po/pulus: ⁊ ꝑ conſequens iniq̄tates eius nō ſunt tāte ſicut aliarū quattuoꝛ: pro/pter quod facilꝰ pōt parci illi ciuitati. ✱ Et ſaluaboꝛ

✱ i ¶ Noli reſpicere ⁊c. Quia dā/natis nō eſt cōpatiēdū: ſʒ magis de di/uina iuſticia cōgaudēdū. Ps. lviij. b. Letabit iuſtus cū viderit vindictam: manꝰ ſuas lauabit in ſanguine pctōris. Circa ſcđm ſcʒ ſalutē ipſius loth dicit. ✱ Aſcēdit aūt

† 4. re. 6. d 27. q. 2. c. egreſſus. et c. priuſq̄

† Sap. 10. a

Al's † locu/tꝰ ē dn̄s ad eū: Salua.

Al's † gloriam.

Al's † hic

ſolūmō debiti iura cōſeruāt. Exijt loth de ſodomis: ſ; nō mox ad montana puenit: q; damnabilis vita relinquit̄: ſed adhuc celſitudo cōiugalis ptinētie ſubtiliter nō tenet̄. Eſt in medio ſegor q̄ fugientē infirmū ſaluet: q; cū p incōtinentiā miſcent̄ cōiuges: lapſus ſcelerū fugiūt ꝛ cum venia ſaluant̄: ꝛ q̄ſi par uā ciuitatē inueniūt: in q̄ ab ignib⁹ defendunt̄: q; cōiugalis vita nō ꝟtutib⁹ mira eſt: ſed tm̄ a ſupplicijs ſecura: vn̄ Eſt ciuitas hec ꝛc̄. Vitā ſuā cōiuges: q̄ſi in parua ciuitate cuſtodiūt: qn̄ p ſe aſſiduis orōnib⁹ ītercedūt: vn̄ ad loth dicit̄: a ¶ Ecce etiā ī hoc ſuſce. p ces tu. q; cū deo orō fundit̄ talis vita cōiugij nō damnat̄: vn̄. j. Cor. vij. a. Nolite fraudare īuicē ꝛc̄. b ¶ Igit̄ dn̄s pluit ſu. ꝛc̄. Greg⁹. Sulphur: fetor carnis. Ignis ardor carnalis deſiderij/cum dn̄s carnis ſcelera punire decreuiſſet: q̄litate vltiōis īnotuit macula criminis. Sulphur ei fetet/ignis ardet/q̄ ergo ad pueſa deſideria carnis fetore arſerāt: iure ſulphure ꝛ igne perierūt/vt ex iuſta pena diſcerent: qd̄ iniuſto deſiderio feciſſent. ¶ Stra. Notandū q; p̄mos pctōres aqua diluuij exterminauit: q̄ ſil'r offenderāt deū pcupiſcētia carnis. Sodomite ꝟo grauiori ſupplicio ignis. ſ. ꝛ ſulphuris diluuio perierūt. Lic; enī illi mēſurā excederēt: q̄ſi naturalit̄ peccabāt. Iſti vero cōtra naturā: iō grauiſſimi ſupplicij exēplo dānati ſūt. c ¶ Uniuerſos habi. Alchu. Infantes cū parētibus in ſodomis cremati ſunt: vt poſſet aduerti impijſſimū facin⁹ ſodomitarū/ne de origine eoꝝ aliqd̄ remaneret veſtigiū. Et puiſum eſt illis/ne diu videntes ſequant̄ exēpla patrū: ꝛ leuius punirent̄. Parētes q̄; tam p ſe q̄ p eis rei ſunt. Mors enim filioꝝ: crimē eſt parentū. Ideo futuri ſunt accuſatores eorū. Eſt etiā q̄lecūq; bn̄ficiū nō reum eē q̄ gl'ioſus nō eſt. pdeſt enī pauperē nō eſſe: q̄ rex eſſe nō pōt. d ¶ Reſpicienſq; vxor ei⁹. Iſid. Uxor eoꝝ gen⁹ figurat q̄ gr̄a vocati retro aſpiciūt: et ad ea q̄ reliq̄rāt redire ptēdūt: de q̄b⁹ dr̄ Lu. ix. g. Nemo ponēſ manū ī aratro ꝛ reſpiciēs retro: aptus eſt regno dei. Iō phibet̄ illis retro aſpicere. In quo oſ̄dit̄ nō eſſe redeundū ad veterē vitā: his q̄ p gr̄am regenerati: ſi vltimū cupiūt euadere incēdiū: vxor retro ſpiciēs in ſalē verſa eſt: exemplū facta ſc; ꝛ cōdimentū vn̄ alij ſaliant̄: vn̄ xp̄s ait Luc. xvij. g. Mementote vxoris loth: vt nos. ſ. tanq̄ ſale cōdiret: ne negligētes eſſemus/ſed prudēter cauere mus. e ¶ Cū enī ſubuerteret. Innuit ſcriptura magiſ merit⁊ abrae deū liberaſſe loth: vt intelligam⁹ iuſtū ſeſſe dictū quodāmō. Maxime/ q; colebat vnū veruq; deū: ꝛ cōparatione ſodomorū: inter q̄s viuēs ad ſile ſcelus flecti nō potuit. f ¶ Recordat⁹ eſt a. Pat; meritis abrae loth fuiſſe liberatū quē ſcriptura appellat iuſtū. Et ſciēdū q; iuſtus erat/nō ſicut abraā: ſed cōparatiōe ſodomitarū. g ¶ Aſcēditq; ꝛc̄. Sic cōiugati de humilitate actiue: aliqn̄ aſcendūt ad altitudinē cōtemplatiue. ¶ Aſcēditq; loth de ſegor ꝛc̄. Hiero. Querit̄ cū primū montis fuge ſegor ptulerit: ꝛ eā in q̄ habitaret liberari voluerit. Surſus de ſegor ad montē trāſierit. Rn̄debim⁹ verā eſſe hebreoꝝ de ſegor cōiecturā: q frequēter terremotu obruta: p̄mū bale ꝛ poſt ſaliſa dicta ſit: timueritq; loth dicēs: Si ceteris ſtantibus iſta ſepe ſubuerſa eſt / q̄tomagis ī cōmuni ruina nō poterit liberari: ꝛ hanc occaſionē infidelitatis cauſam inceſtus fuiſſe. Qui enim ceteras

enī ceteras viderat ſubrui: ꝛ hanc ſtare ſeq; dei auxilio erutū de eo quod ſibi conceſſum audierat ambigere non debuit.

Margin: 23. q. 5. q̄d ſ. 1. q. 4. c. eccl'ia. §. itē dauid. 24. q. 3. §. ī pri. 32. q. 7. flagitia. 42. diſ. §. 1. De pe. diſ. 3. c. ſūt plures. §. auctas. de exceſ. p̄la. c. clerici.

Margin: Myſtice

Margin: † 40. diſ. c. q̄libet. 32. q. 4. c. dixit ſara.

Margin: Iuſticia loth.

Margin: Segor. Queſtio

a ¶ h eſt: nō ſufficit ībecillitati mee ad vitā.
parua/ ꝛ ſaluabor in ea. Nūq̄d a
non modica eſt et viuet anima
a ¶ quaſi: Qui pōt capere capiat.
a mea? Dixitq; ad eum: Ecce etiā
¶ .i. acquieſco precibus tuis.
in hoc ſuſcepi p̄ces tuas vt non
ſubuertā vrbe; pro qua locutus
es. Feſtina ꝛ ſaluare ibi: quia nō b c
potero facere quicq; donec igre
diaris illuc. Idcirco vocatum d
a ¶ .i. pua. b ¶ quia corrupta ciuitas ſub luce damnata eſt.
eſt nomē vrbis illius ſegor. † Sol
a ¶ fugiens incendia ſodome.
egreſſus ē ſup terrā: ꝛ loth ingreſ
b ſus eſt ſegor. † Igit̄ dn̄s pluit ſup e
a ¶ Putorem.
ſodomam et gomorram: ſulphur f
a ¶ vt terra ī eternū areſceret: nō ſicut p⁹ diluuiū vireſceret. b ¶ diuīo iudicio: q; putore ꝛ ardore luxurie cōputruerūt. c ¶ q; clamor pct̄i eoꝝ aſcenderat in celum.
ꝛ ignē a dn̄o de celo: ꝛ ſub g
uertit ciuitates has et omnē cir
¶ que ſimilia faciebat.
c ca regionem: vniuerſos habita
a ¶ quibus delectati fuerant.
tores vrbiū/ꝛ cūcta terre virētia:
d † Reſpicienſq; vxor eius poſt ſe: h
a ¶ quaſi mente reuerſa: vt fatuos hoc exēplo cōdiret. b ¶ Ad condimentū fidelium pena impij eruditio iuſti.
verſa eſt in ſtatuam ſalis. Abraā i k
autem conſurgens mane vbi ſteterat p̄us cū dn̄o/ītuitus eſt ſodomam et gomorram et vniuerſam
terram regionis illius: viditq; a l
¶ Per reliq̄as cōbuſtōis īprimit̄ nobis memoria ſubuerſionis ad exemplū correctōis.
ſcēndentē fauillam de terra qua
e ſi fornacis fumum. Cum eni ſub
uerteret dn̄s ciuitates regionis il
f lius/recordatus eſt abrae/ꝛ libe m
rauit loth de ſubuerſiōe vrbium
g in quib⁹ habitauerat. † Aſcēditq; n
a ¶ in quē p̄us monēte dn̄o aſcēdere noluit.
loth de ſegor / et manſit in mon †
te: due q̄; filie ei⁹ cū eo. Timue †
rat eni manere in ſegor: Et man
ſit in ſpelunca ipſe ꝛ due filie ei⁹.

Nico. de lyra

Dixitq; a ¶ Et ſaluabor in ea/ qd̄ etiā cōceſſum eſt ei: ꝛ patet. Sequitur: b ¶ Feſtina et ſaluare tibi ꝛc̄. ſicut petiſti. c ¶ Quia non ꝛc̄. Hoc aute; dixit angelus q̄ erat miſſus ad ſubuertēdū. ſciebat enī volūtatē dn̄i de liberatiōe loth contra quā venire nō poterat nec volebat. d ¶ Idcirco ꝛc̄. i. pua: ppter ꝟbū loth qui dixerat: Nūq̄d nō modica eſt ꝛc̄. Sequit̄: e ¶ Igitur dn̄s pluit. Hic ponit̄ ſubuerſiōis executio: ꝛ q; pena d; correſpōdere pctō iō ſubdit̄: f ¶ Sulphur ꝛ ignem. Ignis enī ſulphure⁹ h; ardore ꝛ fetorē: ad ſignificādū vitiū ſodomoꝝ: cuiuſmodi eſt vitiū p naturā: qd̄ fetet vilitate ꝛ ardet pcupiſcētie feruore g ¶ Et ſubuertit ci. ꝛc̄. p miniſteriū angeli. Dicūt eī hebrei q ille q̄ttuor ciuitates erāt ſituate ſup rupē vnā: ꝛ āgel⁹ ſbuertit rupē illā: ꝛ p pn̄s ciuitates deſup ſituatas. Alij expoſitores dicūt. Subuertit. i. deſtruxit igne ſulphureo p̄dicto. h ¶ Reſpicienſq; ꝛc̄. īordinato affectu p p̄ceptū āgeli. i ¶ Verſa ē. ꝛc̄. Dicūt aūt hebrei q h fuit q; nocte p̄cedenti peccauerat in ſale vt ſic pena correſpōderet pctō pe[n]iteti enim loth p pdimēto cibi āgeloꝝ q̄s hoīeſ credebat: ipa renuit apportare: q; ſm̄ modū ſodomoꝝ int̄ q̄s hītabat affectū ad hoſpites nō hēbat. nr̄i aūt expoſitores dicūt q factū ſit in figura. ſal enī pdimētū ē ciboꝝ: ꝛ iō vxor loth reſpiciēſ retro ꝟſa ē ī ſtatuā ſal: q; punitio ei⁹ dat pdimentū ſapīe penitētibus: ne ad p̄ſtina pctā reuertāt: ꝓpt̄ qd̄ ꝛ ipſe dn̄s dixit Lu. xvij. g. Memores eſtote vxoris loth: ꝛ iſta expoſitio ſ; myſtica videat̄: pōt tn̄ dici l'ralis: pphe enī ſcti q̄ pphetabāt ſpū dn̄i: aliqn̄ pphabāt ꝟbis: ſic hieremias deſtructionē p̄dixit ciuitat⁊ hierl'm. Hier. xxxv. d. Aliqn̄ aūt pphetabāt fact⁊: ſicut idē hiere. poſuit cathenas ligneas ī collo ſuo Hiere. xxvij. a ad deſignādū q ſic ducerent̄ catenati ī babylonē. Et eodē mō dicendū q ipſe dn̄s cui⁹ ſpū locuti ſūt pphe: aliqn̄ īſinuat futura ꝟbis: vt p; q̄ſi īnūerabilib⁹ exēplis in ſcp̄tura: aliqn̄ fact⁊: ſic in h loco de vxore loth: ꝛ in plurib⁹ alijs. k ¶ Abraā aūt ꝛc̄. mot⁹ pietate vt videret q̄d factū eēt circa regionē illā: p q̄ die p̄cedēti dn̄; rogauerat. l ¶ Viditq; aſcē. ꝛc̄. i. q̄ſi fornac⁊ ī q̄ coquūtur lapides p calce faciēda. Sequit̄: m ¶ Recordat⁹ ē ꝛc̄. Ex q̄ p; q loth nō ſolū fuit liberat⁹ p iuſticia ſua: ſed p̄ncipal'r p p̄cib⁹ abrae. n ¶ Aſcēditq; ꝛc̄. Hic pn̄r dſcribit̄ īceſt⁹ ip̄i⁹ loth vidēs enī ciuitas q̄ttuor q̄ erāt in valle ſubuerſas. vidēs etiā montē de cui⁹ ſubuerſione timuerat: timuit ne ſegor q̄ erat ī valle ſubuerteret̄: iō aſcēdit in mōtē cū duab⁹ filiab⁹ ſuis. ciuitas etiā ſegor poſt ei⁹ receſſum ſubuerſa eſt: ſicut ppter eū fuerat ſaluata ad tēpus.

Margin: † Eſa. 13. d Hier. 50. ſ

Margin: Pctm̄ vxoris loth.

Margin: † Lu. 17. g

Margin: † 35. diſ. c. ſexta die. 15 q. 1. c. iebriauerūt. 40 diſ. q̄libet

Dixitq; maior

n ¶ Aſcēditq; loth. q; piculū etiā viro iuſto ē mānere ppe locū pctōꝝ ne patiat̄ ī aīa vl' ī corpe ppt̄ vicinitatē eoꝝ: ſic̄ ſ. xiiij. b. dictū ē de iſto loth q fuit capt⁹ a codorlaomor occaſione ſodomoꝝ. † ¶ Et māſit ī mon. ſ. iuſticie de q̄ dr̄ Pſ. xxxv. b. Iuſticia tua ſic̄ mōtes dei. † ¶ Timuerat enī ma. in ſe. timēdū ē enī viro iuſto ne cadat a iuſticia ex maloꝝ pſortio. Circa tertiū. ſ. īceſtū loth: q̄ ſignificat hoīe; iuſtū. ſciēdū q l; hō ſit iuſt⁹ aliqn̄ tn̄ diabolo pcurāte ꝛ dō pmittēte labit̄ in peccatū: cuius

Margin: Moralit̄

G a ¶ Dixitq; maioꝛ ad mioꝛē ꝛc. Hiero. Quod ꝓ excuſatione dicit̃ filiaꝝ/ qꝛ genus humanū defeciſſe putauerūt: ideo q̄ cū p̄re accubuerūt. Nō aūt excuſat patrē quod ſequit̃: ꝛ neſciuit ꝙ doꝛmiſſent cū eo: ꝛ cū ſurrexiſſent ab eo/ appungūt deſuꝑ hebꝛei obelo: q̄ſi ſupfluū: q̄ſi incredibile ſit: qꝛ rerū natura nō capiat coire quēpiā neſciētē. Stra.

Peccatū loth.

Loth inexcuſabilis eſt: p̄mo qꝛ angelo nō credidit: deinde qꝛ inebꝛiatus eſt: ꝛ fuit pctm̄ cauſa pcti. ¶ Hiero. Sic p̄ua ſuggeſtio ꝛ delectatio/ vt īceſte mulieres inſidiant̃ cōtinentibꝰ: vt accepta occaſione toꝛpētes vino fallacie imbuant: ꝛ a ſtatu rectitudīs q̄ſi ignoꝛantes deijciant. b ¶ Ueni inebꝛiemꝰ ꝛc. Alchu. Didicerāt due filie loth cōſummationē mundi futurā ꝑ ignē. Sed tā̄ q̄ puelle nō ꝑfecte: nec̄ ſciebant ꝙ ſodomitis igne vaſtatis: multū ſpaciū integrū remaneret: ꝛ ſuſpicate ſūt tale aliquid factū: quale in tꝑibus noe audierant: ꝛ ad reparādū genus humanū ſuperſtites ſe eſſe cū patre. Et q̄uis grande crimē cōcubitus patris: grauioꝛ videbat̃ īpietas/ ſi ſeruata caſtitate ſpem poſteritatis delerent. Ideo cōſiliū inierunt: ꝛ p̄ris meſticiā vel rigoꝛē vino molliunt: ꝛ ſingulis ſingule noctibus ſuſcipiūt ab ignoꝛāte cōceptū nec repetunt.

Moꝛalit̃ c ¶ Dederūt ꝛc. Iſid. Loth in h̄ loco legē ſignificat quā q̄dā ex illa ꝓcreati ꝛ ſub illa poſiti male intelligēdo q̄dāmō inebꝛiant/ eaq; nō legitime vtēdo: infidelitatiſ oꝑa pariūt. Bona eſt enī lex ſi q̄s ea legitime vtat̃. d ¶ Cōceperūt er. ꝛc. Hiero. Moab interꝑtat̃ ex patre: ꝛ totū nomen etymologiam habet. Ammō vo cuiꝰ q̄ſi cā noīs reddit̃: filiꝰ generis mei/ ſiue vt meliꝰ eſt in hebꝛeo/ filiꝰ pplī mei/ ſic deriuat̃/ vt ex parte ſenſus noīs ex pte ipē ſit ſmo. Ammō enī a q̄ ammonite/ vocat̃ pplſ meꝰ.

Etymo.

a Dixitq; maioꝛ ad minoꝛem: † Pater nr̄ ſenex eſt: et nullus virozum remanſit in terra qui poſſit ingredi ad nos iuxta moꝛem b vniuerſe terre: Ueni inebꝛiemꝰ cū vino doꝛmiamuſq; cuꝫ eo/ vt ſeruare poſſimꝰ ex patre noſtro

a ¶ quem ſodoma non vicit: vina vicerunt.

c ſemen. Dederūt itaq; p̄atri ſuo

a ¶ ſicut loth in ſodomis iuſtꝰ in mōte peccauit: ſic quidā ſeculares inter malos ſtatū rectitudinis tenēt: cū vo ad altitudinē vite aſcēdūt negligētioꝛes facti grauiter peccāt.

bibere vinū nocte illa: Et igreſſa eſt maioꝛ/ doꝛmiuitq; cū patre. At ille nō ſenſit: nec q̄n accubuit filia/ nec quādo ſurrexit. Altera quoq; die dixit maioꝛ ad minoꝛez: Ecce doꝛmiui heri cū patre meo: demus ei bibere † vinū etiam hac nocte/ ꝛ doꝛmies cum eo: vt ſaluemus ſemen de patre noſtro. Dederunt et illa nocte patri vinum. Ingreſſaq; minoꝛ filia doꝛmiuit cum eo: Et nec tunc quidem ſenſit quando cōcubuerit: vel quando illa ſurrexit. Conceperunt ergo due filie loth de patre ſuo. Peperitq; maioꝛ filium: et vocauit nomen

a ¶ tales fructus parit deſidioſum ocium.

¶ quia interpꝛetatur ex patre: ꝛ ſignificat abutētes lege: quibus dicitur: Uos ex patre diabolo eſtis. Joh. viij. f.

eius moab. Ipe eſt pater moabitarum vſq; in pꝛeſentem diem. Minoꝛ quoq; peperit filium: et vocauit nomen eius ammon. i. filius populi mei. Ipe eſt pater ammonitarū vſq; hodie.

a ¶ qui interpꝛetatur filius populi mei: ꝛ ſignificat hereticos: de quibus dicit̃. j. Joh. ij. c. Ex nobis ꝓdierūt: ſꝫ nō erāt ex nobis.

¶ Nico. de lyra

B * a ¶ Dixitq; ma. ꝛc. Ac ſi diceret cito in eo deficiet vtus generandi: vel foꝛſitan moꝛiet̃. b ¶ Et nullus ꝛc. Credebant enī ꝙ ſicut ꝑ diluuiū om̄es moꝛtui fuerāt excepto noe et qui cū eo erant in arca: ita moꝛtui eſſent oēs generaliter ꝑ p̄dictū incendiū: maxime qꝛ audierāt a patre mūdū periturū incendio in futuro: ſicut perierat ꝑ diluuiuꝫ de p̄terito: ꝛ iō habuerūt piā intentionē. ſ. ꝯſeruationē generis hūani: lꝫ malo modo ad hoc vellēt venire. ſ. ꝑ inceſtū cū patre: qđ fuit ſp illicitū ꝛ deteſtabile. c ¶ Ueni inebꝛiemus ꝛc. Dicunt hebꝛei ꝙ iſtud vinū factū eſt a deo in ſpelūca miraculoſe vt ꝑ hoc fieret ꝓcreatio duoꝝ pplo̅ꝝ. ſ. moabitaꝝ ꝛ ammonitarū. Sed hoc ptꝫ falſum ꝙ deus faceret miraculū ad ꝓcurandū inceſtū: ꝛ ideo aliter dicit̃ ꝙ in p̄ncipio noctis angeli dixerūt loth/ ꝛ familie ſue ꝙ deſtruēda erat ciuitas ꝛ ꝙ exirēt: qđ ptꝫ ex p̄dictis ꝛ tn̄ nō exiuerūt inde vſq; mane: ꝛ ſic per totā noctem ſe potuerunt ad exitū pꝛeparare: ꝓpter quod ꝓbabile eſt ꝙ poꝛtauerunt ſecū victualia: que poterant habere in ꝓmptu: inter que magis reputant̃ panis ꝛ vinū. Dicūt etiā aliqui ꝙ filie loth in illo vino miſcuerunt aliq̄ alia: que habebāt virtutē inebꝛiādi ꝛ ꝓuocādi ad coitū ignoꝛāte patre. Sequit̃: d ¶ At ille nō ſenſit ꝛc. Dicunt hebꝛei ꝛ videt̃ veꝝ: ꝙ impoſſibile eſt ipſum loth cognouiſſe carnaliter mulierē/ et maxime vginē: quales erāt filie ſue: vt. ſ. dictū eſt in hoc capitulo: et nō aduertere de cōcubitu cū muliere: ꝛ ideo dicūt ꝙ loth euigilās de nocte bn̄ aduertit mulierē iuxta ſe/ ꝛ ꝙ cognouit eā carnalit̃: ſed ꝙ eſſet filia ſua foꝛſitan ignoꝛauit: quia calefactus vino nō recoluit ꝙ vxoꝛ ſua eſſet moꝛtua/ ꝛ ideo credebat ſe eſſe cū ea: ſed per hoc Loth totaliter nō excuſat̃: qꝛ in craſtino nō cauit ſibi de ſimili: ꝛ ꝓpter

Opinio q̄rundam de vino loth

Quō loth ignoꝛauit eē filias

C li: ꝛ ꝓpter p̄dicta ſcriptura nō dicit ꝙ loth nō ſenſit q̄n cognouit mulierē vel filiā/ ſed ꝙ nō ſenſit. e ¶ Qn̄ accubuit filia. i. q̄n lectum intrauit cum eo. f ¶ Nec q̄n ſurrexit. i. q̄n exiuit lectū iuxta eum: qꝛ ipō doꝛmiente intrauit: ꝛ poſt impꝛegnationē patre iteꝝ doꝛmiente exiuit: et eodē mō dicendū eſt de alia filia/ ꝛ ſic ptꝫ littera vſq; ibi: g ¶ Peperitq; m. ꝛc. i. ex patre. Ex quo ptꝫ ꝙ ipſa inuerecunda fuit: quia turpitudinē quā operata fuerat cū patre expoſuit et reuelauit in nomīe filij: oſtendens ꝙ ex patre ſuo conceperat. h ¶ Minoꝛ quoq; ꝛc. Iſta fuit honeſtioꝛ: qꝛ in noīe filij ſui non expꝛimit̃ inceſtus eius. de pplo enī ſuo poterat mulier cōcipere licite/ ſicut ptꝫ de ſara: que cōcepit de abꝛaā qui erat auunculus eius.

† 40. diſ. c. q̄libet. 32. q. 4. c. dixit ſara.

* peccatū: cuius modus ſubdit̃ cum dr̄: c ¶ Ueni inebꝛiemꝰ eū vino/ doꝛmiamuſq; cum eo. Per duas filias loth intelliguntur tempoꝛalium abundantia et caro ꝓpꝛia (ſicut dictuꝫ eſt ſupꝛa) hec aūt duo virum iuſtum alīquādo inebꝛiant. i. extra menſurā recte rationis inclināt: ſicut. iij. Reg. xj. a. legimus de ſalomone qui per diuitias ꝛ libidinē carnis ad idolatriam declinauit. Dicit̃ enī ebꝛietas ab e qđ eſt ſine ꝛ bꝛia qđ eſt mēſura/ q̄ſi ſine menſura. Igit̃ ille q̄ fuerat iuſtꝰ ſic īebꝛiatꝰ incurrit pcm̄ luxurie ꝛ auaricie: qđ ſignificat̃ per generatiōeꝫ moab ꝛ ammon. Pro pter quod in huius figura dicit̃ Deu. xxiij. a. Ammonites et moabites poſt decimā generationē nō intrabūt in eccleſiā dei. i. nūq; intrabūt: qꝛ luxurioſi ꝛ cupidi nō ſūt in eccl'ia ꝓmouēdi.

Moꝛalit̃

Ebꝛietas

Al's † bibere.

Additio

¶ In ca. xix. vbi dicitur in poſtilla: Ex quo ptꝫ ꝙ ad ſimplicem ꝛc.

P

¶ Additio. j. Notandū ꝙ angeli inuitati ab abꝛaā ad p̄mā inuitationē acq̄euerūt: vt ptꝫ. ſ. xviij. ca. vbi ad p̄mā petitōeꝫ abꝛae angeli dixerūt: fac vt locutꝰ es: inuitati tn̄ a loth nō acq̄euerūt niſi ad magnā inſtātiā ꝛ q̄ſi cōpulſi: vn̄ dicit ibi: Cōpulit eos ꝛc. Ex q̄ dicūt q̄dā hebꝛeoꝝ expoſitoꝛes ꝛ videt̃ rōnabile/ ꝙ ex hoc dat̃ doctrina hoībꝰ: vt cū inuitāt̃ a viris magne auctātis: nō debēt ſe retrahere: ſed acq̄eſcere ſtatim: ꝓpter eoꝝ reuerentiā/ ſicut angeli fecerūt abꝛae: cū aūt inuitant̃ ab hoībꝰ mediocris ſeu modice auctātis: nō debēt ſtatim acceptare inuitatiōeꝫ ſeu ꝯuiuiū ſed aliq̄liter ſe retrahere ne leues videant̃/ ſicut angeli fecerūt cū loth.

Nota doctrinam.

¶ In eodem capi. xix. vbi dicitur in poſtilla: Omnis populꝰ ſimul: hyperbolica eſt locutio ꝛc.

¶ Additio. ij. Iſte paſſus non videtur exponendus hyperbolice: non enī dicitur hic ſolū/ ꝙ tota ciuitas ſeu viri ciuitatis vallauerunt domos loth: ſed ſuper hoc addit a puero vſq; ad ſenem: ꝛ adhuc vltra dicit: Om̄is populus ſimul. vnde datur intelligi ꝙ om̄es fuerant ibi pꝛopꝛie loquendo: nec debet pro nō veriſimili reputari/ ꝙ populus valde numeroſus ſit circa vnā domū vel caſtrum: quia dato ꝙ non omnes ſint ꝓpe: ſed aliqui ꝓpe ſint ꝛ aliqui remote: om̄es tamē ſint circa caſtrum qui longe vel ꝓpe circūdant/ ꝛ intēdunt eū vallare: que quidē cōſideratio nō eſt in hoc loco ſine myſterio. dixerat enim dn̄s abꝛae ſupꝛa. xviij. c. Deſcendaꝫ ꝛ videbo vtrū clamoꝛ ꝛc. vbi deus loquens moꝛe hūano/ vt dictū eſt: oſtendit ꝙ volebat ſe habere in hoc facto ſodomoꝛū ad modū volētis aliq̄d experiri vl' tentare: ſupꝛa quod fuit cōceſſum a deo: ꝙ ſi inuēti fuiſſent decē iuſti ꝙ nō delerent̃/ vt ibidē. Nec aūt in pꝛoſecutione facti ſcriptura nos docet ꝙ nō ſolū nō erāt ibi decē iuſti: ſed nec

 * vnus pꝛeter

E vnus p̃ter loth: ⁊ ideo exprimit̃ in lr̃a/ ꝙ a puero vſqȝ ad ſenẽ oĩs ppl̃s fuit in illo facinore. q. d. deus fideliter ſe habuit cuȝ abraã: qꝛ nõ exercuit vltionẽ ſuã in ſodomitis donec per angelos ſuos repertũ fuit: ꝙ oẽs ſimul a puero vſqȝ ad ſenẽ nullis iuſtis cõueniebãt in crimine: vñ Amb. in li. de abraã. Audi ſcripturã teſtificãtẽ: Circũdederũt domũ ab infante vſqȝ ad ſenẽ totus ppl̃s penitus nulla etas erat culpe ĩmunis ⁊c.

¶ In eodẽ ca. xix. vbi dicit̃ in poſtilla: Sed hoc dictũ nõ videt̃ conſonũ v̓bo ſaluatoris: Matth. xix. b. dicẽtis: Qz ſiqs dimiſerit vxorẽ ⁊ aliam duxerit mechat̃ ⁊c.

¶ Additio. iij. In additione ſuper Matth. xix. de hac materia tractatur ſatis plene: et etiam infra in Deutro. xxiiij. a. dño concedente tractabit̃. ibi enim proprius eſt locus de hoc ingrendus: ⁊ ideo ad p̃ſens relinquo.

Replica correctorij ꝯtra Burgeñ. In ca. xix. vbi poſtillator dicit eſſe hyperbole cũ dicit̃: Omnis ppl̃s circũibat domũ loth ⁊c. Burgeñ. ſe opponit dicẽs ꝓprie deberi ĩtelligi: qꝛ oẽs ꝓpe erant ibi ſicut participes in crimine: ⁊ ſolus loth iuſtus ibi repertus eſt: ſed huius Burgeñ. expoſitio ſimpliciter eſt falſa. pueris enim p̃cepti nõ capacibus ſm beatũ Aug᷑. xxi. de ciui. dei ca. xvj. illud facinus imputari nõ poteſt. Si enĩ ꝓprie intelligi debet ſicut vult Burgeñ. mulieres ſunt de populo: ⁊ ſic oportuit oẽs vtriuſqȝ ſexus adeſſe: ĩmo ⁊ vagientes in cunabulis/ quia ſequit̃ in littera: eos qui foris erant percuſſerũt cecitate a minimo vſqȝ ad maximũ. Eſt igit̃ hypbole/ ⁊ qđ đr a puero vſqȝ ad ſenẽ oportet accipi excluſiue nõ incluſiue ꝓpter p̃dicta: nec valet argumentũ Burgeñ. qꝛ ſolus loth fuit iuſtus: igitur om̃es alij fuiſſent ibi in obſidione: ⁊ ſic filie loth ⁊ vxor eius cũ alijs fuiſſent participes in crimine ⁊ ſocietate in obſidione: quod falſũ eſt et cõtra litterã. ſtat enim ibi neminẽ preter loth iuſtum fuiſſe: ⁊ tamẽ in illo crimine non participaſſe: ⁊ illud beati Ambro. per Burgeñ. allegatũ/ ꝙ ibi nulla etas erat culpe ĩmunis: intelligi debet de etate precepti capace ſm beatũ Aug᷑. vt vbi ſupra: vel dicat̃ ꝙ loquit̃ de peccato originali quo etiam oẽs pueri vnius diei obnoxij fuerunt.

Glo. ordi.

Profectus inde Ca. XX a ¶ Cadeſ. Fõs iudicij: Sur anguſtia: qbus figurat̃ patientia. b ¶ Dixitqȝ de ſara ⁊c. Aug᷒.

Queſtio — Queri ſolet quõ in illa etate abraã ꝓ ſare pulchritudĩe periclitari timuerit: Sed forme illius vis miranda eſt que adhuc amari poterat. ¶ Iſido. Dixitqȝ de ſa. ⁊c.

†22. q. 2. c. queritur — Tacuit vxorem: dixit ſororẽ ne ipſe occideret̃: ⁊ illa captiua ab alienigenis poſſideret̃ cert᷒ ꝙ a đo inuiolata ſeruaret̃: ſicut apud pharaonẽ. Vñ abimelech ſomno cõmonitus intactã reddidit.

Myſtice — Abraam xp̃m: ſara ſignificat eccleſiã q̃ in hac pegrinatione inter alienigenas ſine macula viuit et ruga/ in gloriã xp̃i viri ſui: cui᷒ pulchritudo honor chriſti: cui᷒ pulchritudini reges offerũt munera ſicut abimelech ſare. Plus in ea admirãs forme dec᷒ qđ amare potuit nõ violare. Eſt enim eccleſia chriſti vxor in occulto: abſcõdito quippe ſecreto inheret aĩa dei verbo in carne vna. Hoc magni coniugij ſacramentũ in chriſto ⁊ in eccleſia apoſtolus cõmendat. Regnũ vero terrenum qđ reges ſignificãt qui nõ pmittunt̃ violare ſaram: nõ expertũ eſt eccleſiã eſſe coniugẽ chriſti: niſi cum violare tẽptauit. Diuino eniȝ teſtimonio per fidem martyrũ ceſſit: correptumqȝ ĩ poſteriorib᷒ munere honorauit: quã in prioribus corrũpere nõ valuit. Qđ enim in vno rege prius ⁊ poſterius figuratũ eſt: hoc in iſto regno vno prioribus ⁊ poſteriorib᷒ regibus impletũ eſt. Cuius vxor ſit eccleſia occultat̃ alienigenis/ nõ cuius ſoror: qꝛ intellectu difficile eſt/ quõ aĩa humana verbo dei copulet̃. Cum ille ſit deus: hec

Profect᷒ inde Ca. XX a abraã ĩ terrã auſtralẽ/ ha
a ¶ q̃ feruorẽ tribulatõis ſignificat
a ¶ vbi moyſes ꝓduxit de petra aquã cortradictõis. ¶ cades: fons iudicij. b ¶ Sur: anguſtia.
a bitauit inter cãdes ⁊ ſũr: ⁊ pegri
a ¶ Terra paleſtinorum.
b natus eſt † ĩ gẽraris. † Dixitqȝ de b
¶ dũ habȝ hõ qđ faciat: nõ dȝ tẽptare deũ
ſara vxore ſua/ ſoror mea eſt.
¶ Ex priori pharaonis correctione certus erat quia violari nõ poterat.
Miſit ergo abimelech rex gera c
¶ Quis abraam humana ratione vſus: tamen totum ſe deo cõmiſit.
re et tulit eã. Venit autẽ deus ad d
abimelech p ſõniũ nocte/ ⁊ ait illi
¶ admonẽdo dic̃ vt caueat nõ affirmãdo.
En morieris ꝓpter mulierẽ quã †
tuliſti: habȝ eñi virũ. Abimelech
vero non tetigerat eam/ et ait:
¶ Non putat ſe adulteriũ cõmittere volẽs ſororem abrae in coniugiũ ducere.
Dñe/ nũm gentem ignorãtem et †
iuſtam interficies: Nonne ipſe
dixit mihi/ ſoror mea eſt: et ipſa

Nico. de lyra

✠ Diuiſio — Profectus inde abraã. Hic cõſequenter oſtendit̃ qualiter abraam vt ꝓficiens ſe habuit ad propriã domũ: ⁊ p̃mo reſpectu vxoris. ſc̓do reſpectu ꝓlis. xxi. ca. Ca. XX Circa primũ ſic ꝓcedit̃: quia circa vxorẽ abrae deſcribit̃ culpa ſublationis. ſc̓do pena correptionis/ ibi: Venit aũt de᷒ ad abimelech. tertio ſatiſfactio trãſgreſſiõis/ ibi: Statimqȝ de nocte conſurgens: ⁊ q̃rto relaxatio punitionis/ ibi: Orante aũt abraã. Circa p̃mũ ſic dicit: a ¶ Profect᷒ inde abraã. ſ. de loco vbi manebat: nõ multũ longe a ſodoma.

Hoſpitalitas abrae. — Et cauſa fuit (vt dicũt hebrei) qꝛ diligebat multũ hoſpitalitatẽ. ſubuerſis aũt q̃nqȝ ciuitatibus ⁊ om̃i ppl̃o mortuo nullus de illis ciuitatib᷒ remãſerat: qui trãſiret vltra ad domum abrae: nec ex alijs locis veniebant ad p̃dictas ciuitates per domum abrae tranſeuntes: ⁊ ideo qꝛ nõ poterat exercere hoſpitalitatẽ: ideo trãſtulit ſe ad aliũ locũ vbi vie eſſent frequẽtate: et ſic poſſet hoſpites recipe. b ¶ Dixitqȝ đ ſara ⁊c. Cauſa hui᷒ infra exponit̃. c ¶ Miſit ergo ⁊c. vt acciperet eam ſibi vxorem: ſed hoc videt̃ abſurdũ: qꝛ reges nõ accipiũt vxorẽ alienigenã: niſi ꝓpter magnã pulchritudinẽ vel aptitudinẽ ad prolem: vel propter

Nico. de lyra

lem vel ꝓpter vtrũqȝ. Sara aũt iam erat nonagenaria ⁊ vetula: ⁊ deſierãt in ea fieri muliebria/ vt p̃dictũ eſt ca. xviij. ⁊ ideo nõ videbat̃ pulchra nec cõceptui apta.

Pulchritudo Sare — Dicũt igit̃ hebrei ꝙ vſqȝ ad finẽ vite ſue remãſit in ea teneritudo carnis ⁊ viuacitas coloris: ⁊ ſil̃e habet̃ de moyſe Deut̃. vlt̃. c. cũ eſſet centũ viginti annoꝝ nõ caligauit oculus eius. In hebreo habet̃: Non eſt obſcuratus color eius: vel nõ emarcuit recẽtia eius. ſ. carnis et coloris ei᷒. et de caleb dicit̃ Ioſue. xiiij. c. ꝙ cum eſſet octogintaquinqȝ annorũ erat ita fortis ad bellandũ et gradiendũ ſicut cũ fuerat. xlv. annoꝝ. Et eodẽ mõ põt hic dici de pulchritudine ſare ⁊ teneritudine carnis: ꝙ cõſeruate ſunt a deo ꝓpter eius ſanctitatẽ. Et licȝ hic ſenſus nõ ſit hic expreſſus in lr̃a: tamẽ ꝓbabiliter põt trahi ex circũſtantia lr̃e: ſcȝ ex cõcupiſcẽtia regali ſup eã in tãta etate. d ¶ Venit aũt deus. Hic cõſequẽter ponitur pena diuine correptionis ſup abimelech: qꝛ poſt ſublationẽ ſare ſtatim infirmatus eſt: vt dicit Ioſephus: et deſperãtib᷒ medicis dñs apparuit ſibi in viſione: dicẽs ꝙ nõ erat niſi ꝓpter ſarã: ⁊ ꝙ etiã moreretur niſi eam redderet viro ſuo: et patet lr̃a vſqȝ ibi: ✠

Moraliter — Moraliter. a ¶ Profect᷒ inde abraã in terrã auſtralẽ. Bon᷒ enĩ p̃latus (qui p abraã ſignificat̃) tẽdere debȝ ad pfectionẽ charitatis q̃ p auſtrũ deſignat̃: eo ꝙ inde ꝓuenit feruor caloris: Iob. xxxvij. c. Nõne veſtimẽta tua ſũt calida cũ pflata fuerit terra auſtro. b ¶ Dixitqȝ de ſa. vxo. ſua ſo. m. Vxor p̃lati eſt ſua eccl̃ia: bona v̓o alicui᷒ ꝑ ip̃o freq̃nter accipiunt̃: ſic dicit̃ đ aliq̃ talis deſtruct᷒: eo ꝙ deſtructa ſunt bona ei᷒: ⁊ ſic alicui᷒ eccl̃ie bona poſſunt accipi ꝑ ipſa. Prelatus igit̃ vxorẽ ſuã dicit eſſe ſuã ſororẽ. i. alteri nubilẽ: qñ bona eccleſie ſue paratus eſt charitatiue cõmunicare: ſed cõtingit aliqñ ꝙ tyrannus ea rapit iniuſte: qđ ſignificat̃ cum dicit̃: c ¶ Miſit ergo abimelech rex ge. ⁊ tu. eã. Sed qꝛ tyrãnus ex hoc meret̃ penã/ ideo ſubdit̃: † ¶ En morieris. hoc enĩ dicit dñs tyranno per p̃dicatorẽ vel per bonũ confeſſorẽ vel p ſindereſim remurmurantẽ malo. † ¶ Num gentẽ igno. ⁊ iuſtã interfi. Nam tyrãnus ꝓpter conſuetudinẽ malã dicit ſe innocentẽ/ allegãs cauſaȝ aliquã apparentẽ: ſicut. j. Reg. xv. b đ p̃da amalech male accepta/ ſaul excuſauit ſe p dñi ſacrificia.

Iulianus apoſtata — Et ĩ legẽda ſctõꝝ Iohis ⁊ Pauli đr/ ꝙ Iulian᷒ apoſtata auferens patrimonia xp̃ianis auariciã ſuã euãgelij teſtimonio colorabat dicẽs: Chriſt᷒ veſter dicit: Niſi qs renũciauerit oib᷒ que poſſidet/ nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Sed qꝛ tales aliquãdo reſtituũt: ſicut Conſtãtinus qui fuerat eccleſie perſecutor: poſtea multa bona fecit eccleſie: ſicut dicit̃ in legenda beati Silueſtri: qđ ſignificat̃ p hoc ꝙ abimelech magna dona dedit abrae ⁊ ſare. nã aliq̃ data ſunt eccleſijs ⁊ aliq̃ earũ p̃latis.

Conſtãtin᷒

✠ Orante aũt abraã

C ſit deus: hec creatura: ſm̄ hoc enī ſpō
A ſus ⁊ ſpōſa/ vel vir ⁊ vxor. Et ſ̄o co/
gnatiōe frēs ſint xp̄s ⁊ oēs ſcti grā di
uina nō ɔſanguinitate terrena: hoc ē
de patre/ nō de mr̄e: ⁊ affabiliꝰ dicit
⁊ capatius audit. Inter ſe enī ſci oēs
32.q.4.c. nemo. p eandē gratiā frēs. Spōſus aūt cete
roꝝ ſocietate nullꝰ illoꝝ eſt. Dicit ec/
cleſia ſoror xp̄i de patre: nō de matre/
nec terrena generatio q̄ euacuat: ſed
grē celeſtis q̄ eterna eſt cognatio com
mendat: q̄ accepta mortales nō erimꝰ
ſed filij dei. Nec enī hāc gratiā de ſy
nagoga mr̄e xp̄i ſm̄ carnē: ſed de deo
pr̄e pcipimꝰ: vn̄ Matth. xxiij. a. No/
lite vocare patrē ſup terrā: vnus eſt
enī pater vr̄ q̄ in celis eſt. a ¶ Dixit
qꝫ ad eū ⁊c. Augꝰ. Qd̄ dicit abime/
In deum peccare. lech p ſara. Et pepci tibi ne peccares
in me: aduertendū eſt deum feciſſe: qn̄
admonuit vxorē eſſe abrae: quā puta/
bat ſororē. Et notandū q̄ in deū pec/
cat/ cū talia cōmittunt q̄ putāt hoīes:
vel nō eſſe pctā vel leuia haberi/ tanqꝫ
in carne pctā. b ¶ Alias aūt vere.
Hiſtori. Hiero. Quoniā in hebreo habet pte
rea vere ſoror mea eſt: filia patris mei
ſed nō filia matris mee: ⁊ ſonat magis
q̄ ſoror abrae fuerit. In excuſationez
eius dicimus nondū tales nuptias le
ge phibitas. c ¶ Filia pr̄is. Alia
trāſlatio apertius a patre ⁊ nō ex ma/
tre. erat enim filia aran fratris abrae
Allego. ſoror loth. e ¶ Tulit igit. Allego
rice. Abraam ſignificat chriſtū. Sa/
ra eccleſiaz. Abraam honorat pter
ſare pulchritudinē: ⁊ chriſtus propter
eccleſiam: vnde Ps. lxvij. d. Mirabi
lis deus in ſanctis ſuis. Habebat ſa/
ra virum/ ſed latebat. Habet eccleſia
chriſtum/ qui in ſeculo nō videtur: in
B celo receptus. d ¶ Poſtqꝫ aūt ⁊c.
Poſtqꝫ ſmo dei repulſus eſt a iudeaꝫ:
oēs fideles ſororꝫ chriſti ⁊ fratres: vn̄
Matth. xij. d. Quicūqꝫ fecerit volun
tatē patris mei qui in celis eſt ipſe fra
ter meus ⁊ ſoror ⁊ mater. f ¶ Vbi/
cunqꝫ tibi placuerit ⁊c. Qui ali/
quādo terrore principū credere diſtu/
lerant: eiſdem iubentibus ad eccleſiā
que chriſti ſoror ⁊ vxor eſt ſeſe ɔtule/
runt: et per oēs mundi partes gloriā
chriſti ⁊ eccl'ie dilatauerūt. g ¶ Mil
le argenteos ⁊c. Quaſi iocādo loq̄
tur: quia illa dixit fratrē ſuum eſſe qui
maritus erat: ⁊ hortat vt in poſterum
hoc meminerit: ne deinceps ſimile im
properiū deprehēſa incurrat. Mille
argentei dant chriſto: cuz eloquio do
ctores mūdi de gentili conuerſatione
ad fidem chriſti tenendā: ⁊ p̄dicandā
aſſumunt. Millenarius enī ex dena/
rio quadratus: ſtabilē ⁊ ſolidam deſi/
gnat euāgelice p̄dicationis doctrinā.
h ¶ Orante aūt. Orāte filio patrē
ſanat infecunditas mūdanoꝝ p̄ncipū
et ſubditorū populorū.

¶ Nico. de lyra

⁂ tet lr̄a vſqꝫ ibi: a ¶ In ſimpli/
citate ⁊c. i. ignorans q̄ eſſet alligata
viro. b ¶ Et mūdicia manuum
mearū/ quia nō intendebā eam tan/
gere niſi affectu maritali. Sequitur:
c ¶ Et nō dimiſi ⁊c. affligendo te
infirmitate: ſic vt nō poſſes eam tāge
re. d ¶ Nūc igit red. vi. ſuo ⁊c.
ac ſi dicat: nō formides eā reddere: ti/
mens q̄ ipſe

a ¶ putās verum eſſe quod dicebat.
ait: frater meꝰ eſt: In ſimplicitāte a
a ¶ Coniugij fidem conſeruare volens: non concubinam querens.
cordis mei ⁊ mūdiciā manuū mea b
a rū feci hoc. Dixitqꝫ ad eū deꝰ† Et
ego ſcio q̄ ſimplici corde feceris:
a ¶ Peccātes in ꝓximū in deū peccamꝰ
⁊ iō cuſtodiui te nē peccares ī me:
a ¶ vt pueníres ad flagitiū. b ¶ Soluit cō/ miſſum cum reſtituit amiſſum.
⁊ nō dimiſi vt tāngeres eā. Nunc c d
a ¶ futurorum preſagus.
igit redde vxorē viro ſuo: q2 pphē
a ¶ vt dimittat tibi illicita iniuria.
ta ē: ⁊ orabit p te: ⁊ viues. Si aūt e f
a ¶ q2 pctm̄ incorrectū nō remanebit inultū
noluer' reddere: ſcitō q̄ morte mo
rieris tu/ et oīa que tua ſunt. Sta/ g
a ¶ viſione pterritus.
timqꝫ d̄ nocte ɔſūrgēs abimelech
a ¶ ne temere videret repudiare ɔiugiū
vocauit oēs ſeruos ſuos/ ⁊ lōcutꝰ
eſt vniuerſa verba hec in auribus
eorū. Timuerūtqꝫ oēs viri valde.
Vocauit aūt abimelech etiā abra
am ⁊ dixit ei: Quid feciſti nobis:
¶ Quicquid hoc facto cōmiſit: in eū reflectit qui veritatē ſuppreſſit. parū enī diſtat vtrū facinus cōmittas: an admittas.
Quid peccauimꝰ in te: q2 induxi/
ſti ſup me ⁊ ſup regnuz meū pctm̄
grande: Que nō debuiſti facere/
feciſti nobis. Rurſumqꝫ† pōſtulās
ait: Quid vidiſti vt hoc faceres: h
¶ Quaſi nolui tēptare deū.
Rn̄dit abraā: Cogitaui mecū di i
cēs: Forſitā nō eſt timor dei in lo
a ¶ Sic iudei chriſtū occiderūt ꝓpt eccleſiā: q̄ eſt ſoror xp̄i: de pr̄e celeſti: nō de mr̄e treſtri.
co iſto: ēt interficiēt me ꝓpter vxo
b rē meā. Alias aūt vere ſoror mea k
c eſt/ filia patr' mei/ ⁊ nō filia matris
d mee: ⁊ duxi eā vxorē. Poſtqꝫ aūt
eduxit me deꝰ d̄ domo patris mei/
dixi ad eā: Hāc miſcdiam facies
mecū in oīni loco ad quē īgredie l
a ¶ q2 p̄ncipes terre pulchritudinē eccl'ie dilexerūt: oīa q̄ habebāt ī obſequiū xp̄i dederūt.
e mur/ dicēs: q̄ frater tuꝰ ſim. Tulit m
igit abimelech oues ⁊ boues/ ⁊ ſer
uos ⁊ āciilas/ ⁊ dedit abraā. Red
diditqꝫ illi ſarā vxorē ſuam/ ⁊ ait:
f Terra corā vob̄ ē: vbicūqꝫ tibi pla
cuerit habita. Sare aūt dixit: Ec/ n
g ce mille argēteos dedi frī tuo: h̄ erit o
tibi ī velamē ocloꝝ ad oēs q̄ tecū
ſūt: ⁊ q̄cūqꝫ prexer'/ memēto te de p q
h p̄heſaz. Orāte aūt abraā: ſanauit r
deꝰ abimelech ⁊ vxorē āciilaſqꝫ eiꝰ
⁊ pepererūt. Cōcluſerat enī deus
omnē vuluā domꝰ abimelech: pro
pter ſaram vxorem abraā.

mens q̄ ipſe non recipiat eam: vel q̄ C
eam odio habeat/ eo q̄ fuerit in do/
mo tua: q2 per ſpiritū ꝓphetie ſcit eā
eſſe mundam et q̄ eam non tetigiſti.
e ¶ Et orabit p te/ q2 ſanctus eſt
⁊ deo acceptꝰ. f ¶ Et viues. i. cura
beris ab infirmitate. g ¶ Statim
qꝫ ⁊c. Hic ponit ſatiſfactio culpe in
h̄ q̄ abimelech deo obediuit ſarā ipſi
abrae reddēdo/ ⁊ cū h̄ ei munera offe
rendo: eo q̄ ſarā ſibi accepat. nō enī
ſufficiēter inq̄ſiuit ſi eſſet alligata vi/
ro vel nō: iō peccauit eā accipiēdo: et
ptz lr̄a vſqꝫ ibi: h ¶ Quid vidiſti
vt hoc fa. i. quid mouit te ad dicen/
dum de vxore tua q̄ eſſet tibi ſoror.
i ¶ Rn̄dit abraā ⁊c. Et iō celauit
q̄ eēt vxor ſua q̄uſqꝫ ſciret ɔdidionē
illiꝰ ppl'i. timebat enī ne eēnt tales ſi
cut egyptij: ⁊ iō ex eadē cauſa q̄ dicta
eſt ibi. ſ. xij. ca. celauit ſarā eſſe vxorē
ſuā/ nec expoſuit piculo ipſius caſtita/
tē/ q2 iam exptus fuerat in egypto: q̄
ipſa habebat āgelū ſue caſtitat' cuſto/
dē: ⁊ iteꝝ h̄ de nouo p ſpm̄ ꝓpheticū
ſciuit eā nō eſſe tāgendā: ſicut dictū ē
abimelech: Redde vxorē viro ſuo q2
ꝓpheta eſt: ⁊ ɔn̄r excuſat ſe de mēda
cio. d. k ¶ Alias aūt ⁊c. filia ma
tris. Erat enī filia arā fratris ſui: et
p ɔſequēs dicebat filia thare patris
abrae/ q2 filij filioꝝ dicunt etiam filij
auorū. Verūtamē/ q2 abraā ⁊ arā nō
erāt de eadē matre: q2 thare habuit
plures vxores: iō dicit q̄ nō erat filia
mr̄is abrae. attinebat enī ex pte pr̄is
ſui: ⁊ nō attinebat ſibi ex parte mr̄is.
Vn̄ ⁊ loth q̄ ī eodē ḡdu attinebat ipſi
abraā vocat frater eiꝰ. ſ. xiij. ca. Seq
tur: l ¶ In oī lo. ad quē ingre. Al's† explorans
q̄ mihi erit ſuſpectꝰ ꝓpter tuā pulchri
tudinē ⁊ ppl'i maliciā: dicēs q̄ frater D
tuꝰ ſim. m ¶ Tulit igit ⁊c. vt ho/
noraret eū ⁊ ꝓuocaret ad orādū p ſe.
Sare aūt dixit. n ¶ Ecce mille ⁊c.
id eſt abrae quē vocaſti fratrē tuum.
o ¶ Hoc erit tibi ī ve. ⁊c. q̄ tecū
ſunt. i. iſte modꝰ loq̄ndi quo vocaſti
viꝝ tuū fratrē tuū/ q̄ eſt q̄ddā velamē
ꝟitatis: dꝫ tibi eſſe inter illos q̄ tecū
ſūt q̄ cognoſcūt q̄ ipſe eſt vir tuꝰ: q2 p
talē modū loquēdi nō decipient cre/
dentes te ſolutā eſſe a viro. p ¶ Et
quocūqꝫ prexeris/ īter extraneos
q ¶ Memēto te eſſe dep. i. acce/
ptā a me ī vxorē: ꝓpter talē modū lo/
quēdi velatū: ⁊ iō īter hoīes extrane
os nō debes vti tali mō loq̄ndi. Alit
tn̄ exponit ſm̄ hebreos q̄ habēt talē
lr̄am: Hoc tibi ī velamē oculoꝝ oībꝰ
q̄ tecū ſunt: ⁊ oībꝰ argumētū vl' pba/
tio. ⁊ eſt ſenſus: Illud qd̄ dedi abrae
erit in velamētū oculoꝝ oībus q̄ tecū
ſunt vt nō poſſint dicere: q̄ ego feda
ui te: ⁊ poſtea reddidi te vacuā: ſicͣ ſo
let fieri d̄ leuibꝰ mulieribꝰ: ſꝫ p dona
p̄dicta oñdi q̄ ego cōpulſus ſū a deo
reddere te mūdā viro tuo: et iſtō etiā
erit tibi argumētū vl' pbatio ad oēs
alios q̄ malevellēt loq̄ de te eo q̄ fue
ris ī domo mea. r ¶ Orāte autē.
Hic ponit relaxatio pene: q2 orante
abraā p abimelech ſanatus eſt ab in
firmitate: ⁊ vxor eius ⁊ ancille ab im
poſſibilitate pariendi.
⁂ r ¶ Orāte aūt ⁊c. p̄lati nāqꝫ p Moralit
ſe ⁊ p ſbditos ſuos debēt orare p bn̄
factoribꝰ ſuis ⁊ eccl'iaꝝ ſuaꝝ.

E ¶ In ca. xx. vbi dr̃ ĩ po. Nũc redde vxorẽ viro ſuo q: ꝓpheta ẽ.

Additio. j. Hec oppoſitio poſtillatoris ↄfirmat illd̃ qd̃ dictũ fuerat. s. ca. xij. in additiõe tertia. nã ſi p ſpũm ꝓphetie abraã cognoſcebat ſarã eſſe mundã ab abimelech: lʒ fuiſſet in domo ſua: eodẽ ſpũ potuiſſet cognoſcere ſarã nõ fore cõtaminatã in domo pharaonis: qd̃ ſufficit ad euacuandã queſtionẽ ibi motã: vt ibidẽ dictũ fuit.

¶ In eodẽ ca. xx. vbi dicitur in poſtilla. Aliter autem exponitur ſm hebreos.

Additio. ij. Multis alijs modis exponitur ille paſſus ab alijs doctoribus hebreoꝝ: eo ꝙ verba lr̃e ſunt curtata ſeu trũcata: q̃s cã breuitatis omitto / q: nõ videt̃ hic eſſe magna vis. Sed notãdũ ꝙ in hoc loco nõ eſt dictio q̃ ſonet memẽto: ſicut in trãſlatõe nr̃a dicit̃: nec eſt ibi dictio ſonãs illud qd̃ eſt argumentũ ſeu ꝓbatio: ſed potius ibi eſt quedã dictio que ſignificat redargutionẽ ſeu rephenſionẽ verbaliter vel noĩaliter: qd̃ cõcordat cũ prima expoſitione. Et eſt ſenſus / ꝙ quocunq; perrexeris. ſ. inter extraneos eris redarguta ſeu rephenſa: ꝓpter talẽ modũ loquẽdi. ſ. vocãdo virũ tuũ fratrẽ. Alia aũt expoſitio. ſ. ſcd̃a que ponit̃ hic ſm hebreos nõ videt̃ rõnabilis: q: lʒ p dona predicta q̃ abimelech dedit abrae / oſtẽdat̃ ipm abimelech fuiſſe a deo cõpulſum: nõ tñ ex hoc oñdit̃ ꝙ vxor redderetur munda viro: ſed potuiſſent dicere obloquẽtes / ꝙ tãta dona fuiſſẽt data abrae ad ſatiſfaciẽdũ de iniuria adulterij. Poteſt etiã aliter exponi. ſ. ꝙ cũ dicit̃ in hoc loco: Hoc tibi erit in velamẽ oculoꝝ ꝛc. li hoc refert̃ ad abraã de q̃ dixerat ĩmediate: dedi fratri tuo / vt ſit ſenſus: h. ſ. frater tuus abraã erit tibi in velamẽtũ: nõ q̃buſcũq; hoĩb⁹ / ſed oĩb⁹ q̃ tecũ ſunt: q: cũ ipſe ſit ꝓpha ꝛ talis reputet̃ apd̃ ſuos. ſ. eos qui tecũ ſũt illi nõ pñt dicere ꝙ ego fedaui te: vidẽtes ꝙ ipſe ꝓpha te acceptat tanq̃ mũdã: ſed q̃cũq; p̱rexeris. ſ. inter extraneos eris rephenſa ſeu redarguta / eo ꝙ nõ oẽs habebãt abraã tanq̃ ꝓphetã: ex q̃ hortari intẽdebat ſarã: ne vltra hoc mõ loq̃ndi vteret̃ ſicut etiã increpauerat abraã de hoc ſupra eodẽ capitulo. B

Glo. ordi.

Circũciſionis figura. V Iſitauit aũt. ¶ Ca. XXI
Circũciſiõis figura mltiformis eſt. Signaculũ enĩ eſt ſm aplm iuſticie fidei abrae ꝛ ſemini ei⁹. Et iudiciũ caſtigãdi eos q̃ ad h ſemẽ ꝛ fidẽ ptinerẽt. Et ꝓphetia naſcituri de h ſemĩe ſaluatoꝛ: ꝙ nos ĩ pñti p baptiſmũ ab oĩ pctõ mũdaret / ꝛ in futuro poſt reſurrectõꝫ ab oĩ mortꝫ corruptõe liberaret. Octonari⁹ aũt reſurrectõis glẽ ↄuenit. Dñs enĩ octauo die. i. poſt ſeptimã ſabbati reſurrexit: ꝛ nos p⁹ ſex etates hui⁹ ſecli: ꝛ ſeptimã ſabbati. i. q̃etẽ aĩaꝝ: q̃ interim ĩ alia vita gerit̃: q̃ſi octauo tpe reſurgem⁹ ab oĩb⁹ carnalis ↄcupiſcẽtie corruptõib⁹ ꝛ vitijs. (in q̃b⁹ luxuria maxĩe regnat) expoliati. b ¶ Circũcidit eũ ꝛc. Stra. Circũciſio cũ ob mltas cãs p̃cepta ſit ſpecialit̃ figurã chriſti p̃tẽdit: q̃ nos p baptiſmũ veteri homĩe exuit ꝛ in futuro poſt reſurrectõeꝫ circũcidet oẽm mortalitateꝫ ꝛ corruptionẽ. Qz autem octauo die circũciſus eſt iſaac: deſignatur octaua ſeculi etas: qñ generalis reſurrectio ſctõꝝ celebrabit̃. c ¶ Creuit igit̃ ꝛc. Creſcit q̃ aſcenſiones in corde diſponẽs: ad ſolidũ doctrine cibũ puenit. Vñ creſce ꝛ mãducabis me. ¶ Augu. Creuit igit̃ ꝛc. Nec die natiuitatꝫ nec circũciſionis filij ſui: ſed in die ablactationis ↄuiuiũ fecit: q: debet magnũ eſſe gaudiũ ſpũalis etatꝫ: qñ talis fact⁹ eſt hõ q̃ paſcat̃ ſolido cibo: nec eis ſilis q̃b⁹ dr̃. j. Coꝝ. iij. a. Lac vob potũ dedi nõ eſcã. d ¶ Cũq; vi. ſa. Hiero. Duplicit̃ h exponit̃: vl̃ ꝙ idolis ludos fecerit: iux̃ illd̃ Exo. xxxij. b. Sedit ppl̃s mãcare ꝛ bibere ꝛ ſurrexerũt ludere. Vl̃ ꝙ aduerſũ iſaac q̃ſi maiorꝫ etatꝫ ioco ſibi p̱mogenita vendicauerit: qd̃ ſara audiens nõ tulit. e ¶ Eijce ancillã ꝛc. Querit̃ cur ante ſara voluit de ancilla filiũ ſuſcipere

Myſtice

F

Exo. 32. b

† Heb. 11. c

† Gal. 4. b

V Iſitauit ãt † de⁹ ¶ C. XXI
a ¶ eccl̃iã q̃ lõgo tpe ſteril̃ fuerat
ſarã ſicut ꝓmiſerat ꝛ iple
a ¶ per prophetas. b ¶ nouiſſimis tpibus natus eſt de vgine chriſtus.
uit q̃ locut⁹ ẽ. Cõcepitq; ꝛ pepit
filiũ in ſenectute ſua: tpe q̃ p̃dixe
rat ei de⁹. Vocauitq; abraaꝫ no
a men filij ſui quem genuit ei ſara
a ¶ gaudiũ: q: ĩ natiuitate xp̃i gauiſi ſũt paſtores ꝛ angeli. b ¶ q: poſt ſeptimã ſabbti oĩs corruptõis ꝛ mortalitatꝫ ꝓpago tollet̃.
b iſaac: ꝛ circũcidit eũ octauo die:
ſic p̃cepat ei de⁹: cũ cẽtũ eẽt ãnorũ. Hac q̃ppe etate pr̃is nat⁹ eſt
iſaac. Dixitq; ſara: Rurſũ fecit b
a ¶ congaudebit.
mihi de⁹: q̃cũq; audierit / cõride c
a ¶ verba exultãtis de collato ſibi bñficio.
b ¶ vel auditorum.
bit mihi: Rurſũq; ait: Quis au d
a ¶ q. ſ. de corpib⁹ ſenũ iã exhauſtis ĩfans naſceret̃: ꝛ contra naturam lactaret anus: ꝛ eſt commendatio grẽ.
ditur⁹ crederet abraã / ꝙ ſara lactaret filiũ quẽ peperit ei iã ſeni:
c Creuit igit̃ puer ꝛ ablactat⁹ ẽ. Fe
a ¶ nõ natiuitatis: quia quod ortũ eſt occidit. Nec circũciſionis: h nõ eſt hui⁹ tpis: ſed ablactatõis: vbi intelligit̃ ꝑfectus mentis.
citq; abraã grãde cõuiuiũ in die
d ablactatiõis eius † Cũq; vidiſſet e
a ¶ lubricũ ꝛ laſciuũ eſſe docebat: ſicut ipſe erat. ¶ ſic iudei tenebrarũ filij illudũt chriſtianis deridẽtes mortẽ chriſti: qd̃ ſara. i. eccleſia grauiter accipit: ꝛ legis lr̃am cũ carnali pplo lr̃e dedito in ſortẽ ſuã non recipit.
ſara filiuꝫ agar egyptie ludentẽ
cũ iſaac filio ſuo: dixit ab abraã:
† Eijce ancillã hanc ꝛ filiũ ei⁹. Nõ f

Nico. de ly.

Diuiſio

V Iſitauit aũt de⁹ ſa. ¶ Ca. XXI Hic ↄſeq̃nter oñdit̃ quõ abraã ſe habuit reſpectu ꝓlis. Et p̱mo deſcribit̃ libere pturitio. ꝛ ſcd̃o ancille ꝛ filij ei⁹ eiectio. ibi: Cũq; vidiſſet ſara. ꝛ tertio eijciẽtis abrae ſtabilitio. ibi: Eodẽ tẽpore dixit abimelech. Circa p̱mũ deſcribit̃ natiuitas iſaac de ſara: ꝛ pʒ lr̃a ex p̃dictis xvij. ca. ꝛ. xviij. vſq; ib: b ¶ Dixitq; ſara ꝛc. i. materiã exultationis in ptu ꝓlis cõcepte ſupra vtutẽ nature. c ¶ Quicũq; ꝛc. i. gaudebit de dei bonitate. Et maxime hoc dr̃: q: de iſaac nata eſt btã vgo q̃ p filiũ ſuũ gaudiũ attulit vniuerſo mũdo. d ¶ Quis au. ꝛc. In etate ſic ꝓuecta: q̃ſi diceret null⁹: q: h factũ eſt diuĩa vtute ſupra naturã. In heb. h ẽt ſic: Quis auditurus crederet abraã / ꝙ ſara lactaret filios: ꝛ ex hoc dicũt hebrei ꝙ vicine mulieres dicebãt iſaac nõ eſſe filium ſare: eo ꝙ diu vixiſſet cũ marito abſq; ꝓle: ſʒ acceperat eũ ſara occulte ab alia muliere ꝓ precio / ꝛ finxerat ſe eum genuiſſe: ꝛ ad hanc opinionẽ tollendã abraã fecit ↄuiuiũ grande in die ablactatiõis pueri: vt ſtatim ſubdit̃ in lr̃a: ꝛ vicine mulieres vocate ad ↄuiuiũ: apportauerũt pueros ſuos adhuc lactãtes / ꝛ ſara lactauit eos: ad ꝓbãdũ ꝙ habuerat puerũ. Scd̃m vo trãſlationẽ nr̃am que habet: Filiũ. põt dici ꝙ in hebreo vbi dr̃ filios: accipit̃ plurale ꝓ ſingulari: ſicut aliq̃n ecõuerſo ſingulare ponit̃ ꝓ plurali: vt dictũ eſt. s. xviij. ca. e ¶ Cumq; vidiſſet ſa. Hic deſcribit̃ ipi⁹ agar cũ filio ſuo eiectõ. Et p̱mo dicta eiectio deſcribit̃. ſcd̃o eiectoꝝ ↄſolatio ſbdit̃ ibi: Exaudiuit aũt dñs. Circa p̱mũ primo ponit̃ cã eiectiõis cũ ſbdit̃: Cũq; vidiſſet ſara ꝛc. Dicũt enim aliqui ꝙ hiſmael q̃ erat antiq̃or ꝛ fortior luctando cũ iſaac ꝛ alias ludẽdo ipm ledebat: qd̃ ſare diſplicuit: ꝓpt̃ qd̃ voluit hiſmaelẽ eijci. Sed iſtud dictũ ꝓcedit ex mõ trãſlatõis nr̃e. ſ. ꝙ de textu ſit illd̃ totũ qd̃ p̱miſſum eſt. Ludẽtẽ cũ iſaac filio ſuo. Sed in hebreo nõ habet̃ niſi ludẽtem tm̃: ꝛ qd̃ ſequit̃ nõ eſt de textu: ideo aliter exponũt hebrei. vbi enĩ nos habemus: Ludentẽ: hebrei habent meſſahet: ꝛ eſt dictio equiuoca in hebreo: q: ſignificat ludentẽ: idolatrantẽ: occidentẽ ꝛ coeuntẽ ſiue laſciuientẽ. vñ Exod. xxxij. b. vbi nos habem⁹: Sedit pplus mãducare ꝛ bibere / ꝛ ſurrexerũt ludere: hebrei dicũt idolatrare. ꝛ. ij. Re. ij. c. vbi habem⁹: Surgãt pueri ꝛ ludãt. hebre⁹ dic̃: Et occidãt. ꝛ. j. xxvi. b. vbi habem⁹: Vidit abimelech iſaac iocãtẽ cũ rebecca vxore ſua. Hebre⁹ dic̃: coeũtẽ ꝛ in oĩb⁹ paſſib⁹ iſtꝫ allegatꝫ eſt ſilr̃ hebraicũ p̃dicte dictiõi meſſahet: ꝛ ſic ptꝫ equocatio p̃dicti noĩs ſꝫ hebreos: Et ſnĩa iſtoꝝ paſſuũ p̃dictoꝝ oñdit varietatẽ p̃dictoꝝ ſenſuũ ſaltẽ apparẽtẽ: quã equocationẽ vidr̃ ignoraſſe tranſlator nr̃: vel eã nõ reputaſſe: q: vbiq; trãſtulit in vna ſignificatõe. ſ. ꝓut ĩportat ludũ. Dicũt igit̃ hebrei ꝙ dictio p̃dicta meſſahet accipit̃ hic in triplici ſignificatõe: q: ſara vidit hiſmaelẽ faciẽtẽ aliq̃ q̃ ptinebãt ad idolatriã. Itẽ p̱cepit ꝙ q̃rebat caute iſaac occidere vt hr̃et hereditatẽ: vñ ꝛ apls Gal. iiij. c. dicit. Qz is q̃ erat ſm carnẽ. i. hiſmael pſeq̃bat̃ eũ q̃ tũc erat ſm ſpm̃. ſ. iſaac. Itẽ p̱cepit ꝙ eẽt ꝓnus ad luxuriã: ꝛ timẽs ne ad ſilia ĩduceret filiũ ſuum iſaac: nũciauit iſta abrae petẽs vt hiſmaelẽ eijceret. d. f ¶ Eijce ancil. ꝛc. q: non poterat filius cõ

Moraliter. a ¶ Viſitauit aũt deus. Hic agit̃ de ſeparatione hiſmaelis ab iſaac ꝛ de ↄfederatione abimelech ꝛ abraã Circa p̱mũ dr̃: f ¶ Eijce ancillã hãc ꝛ fi. ꝛc. Prelatus enĩ qui p abraã

Als. ꝛ dicit dominus

† Joſ. 24. a

Math. 1. a

Diuiſio

Ludus hiſmael

H

† 47. diſ. c. quãtũlibet 32. q. 2. c. nõ oĩs. ꝛ. q 4. c. recurrat. et. c. dicat.

Moralit̃

filiū ſuſcipere: aut cur cū matre nunc iubet expelli? Qđ nō fa/
cit ʒelo accenſa: ſed ꝓphetie myſterio compulſa. Agar enī ſm
apłm in ſeruitute genuit carnalē populū. Sara vero ſpiritualē
et liberū: qua libertate chriſtꝰ nos liberauit. Significabatꝛ er/
go hoc myſterio priorē populū in ſer/
uitute generatū non manere in domo
ſare. i. eccleſie in eternū: nec eſſe here
dem vel conſortē chriſtianoꝝ: nec cum
filio nobili. i. populo fideli regnū glo/
rie poſſidere. a ¶ Dure accepit ⁊c̄.
Queſtio Augꝰ. Queritꝛ quare contriſtatus ſit
abraam cū hec ꝓphetia fuerit: quā ipſe
magis q̄ ſara noſſe debuit? Sʒ ex re/
uelatione hoc dixit ſara qđ ſibi prius
fuerat reuelatū. Ille vero paterno affe/
ctu cōmotus eſt: cui dñs poſtea reue/
lauit. Uel forte ambo prius neſcierūt
q̄d eſſet: ⁊ per ſarā neſcientē ꝓphetiça
tum eſt/ cū muliebri aīo mota eſt pro/
pter ancille ſuperbiā. b ¶ Quia ſe.
Nota tuūʒ. Augꝰ. Notādū q̄ ⁊ hiſmael a
deo ſemen abrae dictus eſt: qđ Apłs
ait Ro. ix. b. Non filij carnis/ ſed filij
ꝓmiſſionis eſtimabuntꝛ in ſemīe. Sʒ
hoc ꝓprie ad iſaac ptinet: qui nō filiꝰ
carnis ſed promiſſionis: ⁊ ſemen ſpiri
tuale ex promiſſione eſt non ex carne.
Allegorice c ¶ Tollens panē ⁊c̄. Cū ergo ab/
raam eijceret agar tollens panē in hu
meris īpoſuit ⁊. v. a. ⁊c̄. Exiens agar
infantē humeris impoſuit: quia pctōr
populus inſipiēs ceruicē matris ſyna
goge grauauit dicēs Matth. xxvij. c.
Sanguis eiꝰ ſup nos ⁊ ſup filios no/
ſtros. Panes aūt ſignificāt q̄ vetꝰ ſa/
cerdotiū panes ꝓpoſitionis portaret
ſecū ⁊ veſceretꝛ. Uter vero aque q̄ defi/
cit: iudaica purificatio defectura: vel
doctrīa carnalis in pelle mortua clau/
ſa. i. in carne veteris hoīs p̄uaricatio/
nis ſentētia dānata/ q̄ nec refrigerat
nec ſanat/ ſed eſtu tepida vomitū facit.
B Errat agar in ſolitudine cū filio: ⁊ ſy/
nagoga p orbē cū ppło: expulſa a ter/
ra ſua ſine ſacerdotio ⁊ ſacrificio: ⁊ viā
q̄ ē xp̄s ignorat. Filiꝰ ſiti perit. ſ. ppłs/
nullā ſpūalē habēs purificationē. Fi/
lium ſiti morientē ſub arbore ꝓijcit: ⁊
monſtrāte angelo fontē aſpicit: q̄ꝛ qui
daʒ de ppło ſub vmbra ligni crucis re
fugiū petituri ſunt. ¶ Augꝰ. Sūpſit
Hiſtori. panē ⁊. v. a. ⁊c̄. Queritꝛ quō impoſuit
in humeris puerū tam grandē. Nam
qui fuerat anteq̄ eſſet natꝰ iſaac trede
cim annoꝝ circūciſus cū eēt abraā no/
nagintanouē: ⁊ natus ſit iſaac cētena/
rio patre. Ludebat aūt hiſmael cū iſa/
ac: qñ ſara cōmota eſt: vtiq̄ cū grādiu
ſculo qui iā fuerat ablactatus: ꝑfecto
pluſq̄. xvj. annoꝝ fuit/ qñ cū matre ex
pulſus eſt. Sed vt hoc q̄ cū puulo lu/
ſit: p recapitulationē dictū accipiamꝰ:
anteq̄ ablacteꝛ iſaac: etiā ſic amplius
q̄ tredecī annoꝝ puer humerꝰ matris
nō potuit īponi/ ſʒ ſbaudiēdū ē: dedit
puerū ſuū ⁊c̄. d ¶ Impoſuit ſca/
pule eiꝰ. Hiero. Qñ iſaac natꝰ ē. xiij
annoꝝ erat hiſmael: ⁊ pꝰ ablactationē
eiꝰ cū mr̄e expellitꝛ: apđ hebreos varia
opinio ē: alijs aſſerētibꝰ q̄nto anno ab
lactatōis tp̄s ſtatutū: alijs duodecīo.
Nos igitꝛ vt breuiorem eligamus eta
tem: poſt. x. ⁊. viij. annos ſupputamꝰ
hiſmael eiectū eſſe cuʒ mr̄e/ nec ꝯuenire iam adoleſcētē mr̄is
ſediſſe ceruicibꝰ. Uex eſt aūt illđ hebree līgue idioma: q̄ oīs
Infantes filiꝰ ad cōparationē parentū infans vocetꝛ ⁊ puulus. Rome q̄ʒ
vſq̄ hodie oēs filij infātes vocantꝛ. e ¶ Abiecit. pueꝝ ⁊c̄.
Hiero. qđ ſeqtꝛ: Et ꝓiecit pueꝝ ſbter vnā abietē: ⁊ abiēs ſedit
contra lōge

enī erit heres filiꝰ ancillę cū filio
a ¶ q̄ꝛ neſciebat hoc ſare fuiſſe reuelatū.
a meo iſaac. Dūr e accepit h̄ abraā a
a ¶ ſicut de minoribꝰ reuelatuʒ quid fuerit
prior taceat.
ꝓ filio ſuo. Cui dixit deꝰ: Nō tibi b
videātꝛ aſpeꝝ ſup puero ⁊ ſup an
cilla tua. Oīa q̄ dixerit tibi ſara/
audi vocē eiꝰ: q̄ꝛ ī iſaac vocabitꝛ ti c
a ¶ Spūale. ¶ q̄ꝛ ppłs iudaicꝰ añ aduentū
xp̄i ⁊ nūeroſitate ⁊ tpali felicitate diu floruit
bi ſemē. † Sʒ ⁊ filiū ancillę faciā ī
¶ Carnale.
b gentē magnā: q̄ꝛ ſemē tuū ē. Sur
c rexit itaq̄ abraā mane et tollens
a ¶ Panes propoſitionū carnalia ſacramē/
ta iudeorū. b ¶ Inſipidā intelligentiā litte
re clauſam mortus pelle: his oneratꝛ ſynago
ga ſeruilia implens mandata.
d pānem et vtrēm aquę/ impoſuit
a ¶ Et hoc facto. ¶ matri cōmendauit.
ſcapulę eius: trādiditq̄ puerū et
¶ Seruus nō manet in domo in eternū.
a ¶ Errāt q̄ viā q̄ eſt xp̄s ignorāt.
dimiſit eā. Quę cū abijſſet/ errā/
a ¶ per anticipationē.
bat ī ſolitudīe berſabee. Cūq̄ cō
a ¶ carnalis obſeruātia. b ¶ qñ ſynagoga
clamauit ſanguis eiꝰ ſup nos ⁊. ſ. f. n. ¶ ab
animo ⁊ a cura ſua.
e ſumpta eēt āq̄ in vtre/ abiecit pue
rū ſubter vnā arborē quę ibi erat/
a ¶ Adhuc procul ſedet dū ſentētias acuit:
quas ꝓcul a veritate fidei iacit.
⁊ abijt: Sēditq̄ e regiōe procul
q̄tū pōt arcus iacere. Dixit enī:
a ¶ mori crederet q̄s ſe fidei ſubijci videret
Nō vidēbo moriētē puerū. Et ſe
a ¶ ſtudioſe. b ¶ fidem.
dēns cōntra: leuauit vocē ſuam ⁊
a ¶ dolet amiſſo regno ⁊ ſacerdotio. b ¶ vt
nō penitꝰ occidātꝛ: vñ Ne occidas eos: ne qñ
obliuiſcantꝛ ppłi mei. Pſ. lviij. c. ¶ flente
f fleuit. Exāudiuit āt deꝰ vócē pue d
mr̄e ꝓ puero. a ¶ Sermo propheticus.
g ri. Uocauitq̄ āgelꝰ dñi agar đ cę
¶ Scriptura.
lō/ dicēſ: Quid agiſ agar? Noli ti
a ¶ vt non occidatur. b ¶ Iudaici populi
in infidelitate manentis.
mere: Exāudiuit ei deꝰ vocē pūe e
a ¶ patet nō onꝰ fuiſſe mr̄i ſʒ comitē. q̄ autē
manu parētis tenetꝛ: ſollicitꝰ mōſtratꝛ affectꝰ.
b ¶ ſuſtenta ambulando cū eo.
ri/ đ loco ī q̄ ē. Sūrge: tōlle pueꝝ
a ¶ Manus tenetꝛ dū opa carnis exercere p
mittitꝛ. b ¶ vt etiā ex ſuis reges habeat.
⁊ tēne manū illiꝰ: q̄ꝛ in gēntē ma/

ꝯ lōge q̄ſi iacꝰ ſagitte. dixit enī nō videbo mortē puuli mei: ⁊ C
ſedit ꝯ eū: ⁊ ſtatiʒ iūgitꝛ: exclamauitq̄ puer ⁊ fleuit: ⁊ audiuit
dñs vocē pueri de celo vbi erat: ⁊ dixit angelꝰ ad agar: nullū
moueat. In hebreo eī pꝰ h̄ ſcptū ē: ñ videbo mortē pueri mei
Ita ꝯñr legitꝛ/ q̄ agar ſederit ꝯ pueꝝ:
⁊ leuauerit vocē ⁊ fleuerit: ⁊ exaudiuit
deꝰ vocē puuli. Flente enī mr̄e: ⁊ mor
tē filij p̄ſtolāte/ deus exaudiuit puerū:
quē pollicitꝰ erat futuꝝ ī gētē magnā.
Mater enī nō ſuā mortē: ſʒ filij deplo
rat. ¶ Augꝰ. Queritꝛ quō mr̄ puerū Queſtio
annoꝝ āplꝰ. xv. ſub arbore ꝓiecerit?
Uidetꝛ enī dici q̄ eū portauerit: ſʒ ītel/
ligēdū eſt ab aīo ꝓiectū eē tanq̄ mori/
turū: ſm illđ Pſ. xxx. g. Proiectꝰ ſum
a facie oculoꝝ tuoꝝ. Uſualitꝛ q̄ʒ aliq̄s
ꝓijci dꝛ ab eo cū quo erat: ne ab illo vi
deatꝛ: aut cū illo maneat. Subaudien/
dū eſt aūt matrē a filio diſceſſiſſe: pue/
ro q̄ abierit ignorāte: ⁊ ne filiū deficiē/ † Ro. 9. b
tē videret in ſilua latuiſſe: q̄d aūt mirū
puerū in illa etate ⁊ diu nō viſa: ⁊ tāq̄
pdita mr̄e in tali loco fleuiſſe. Poſtea
dꝛ accipe pueꝝ: nō vt eū q̄ſi iacentē de
terra tolleret: ſʒ vt ei ſe cōmitem iūge/
ret/ ⁊ manuteneret: ſicut ſepe faciūt cu
iuſlibet etatꝫ ambulātes. f ¶ Exau
diuit aūt. Puer exclamat plorās: et Myſtice
deꝰ exaudiuit: ⁊ monſtrāte angelo illa
fontē aſpicit: ꝓ illis dꝛ q̄ ad xp̄m ꝯuer
tuntꝛ: ⁊ deflētes pctā exaudiuntꝛ: aptis
oculis cordis vidēt fontē aq̄. i. xp̄m: q̄
ait Ioh. vij. f. Qui ſitit veniat ad me ⁊
bibat. Angelꝰ heliā ſignificat per quē
ppłs crediturꝰ eſt: vñ Mal. iiij. b. Ec/
ce ego mittā vob heliā: q̄ cōuertat cor/
da patrū in filios. g ¶ Angelꝰ dñi.
Iſid. Qꝛ eū q̄ loquitꝛ ad agar: pꝰ an/
gelū/ poſtea dñm ſcptura ꝓnūciat filiū

Nico. de ly.

dei fuiſſe

terat filiꝰ ꝯueniēter emitti ſine mr̄e
Sequitꝛ: a ¶ Dure acce. ⁊c̄. q̄ꝛ non D
ſolū ſibi diſplicuit eiectio: ſʒ etiā eiꝰ in/
doles mala. b ¶ Cui dixit ⁊c̄. Et cā
ſubditꝛ: c ¶ Quia ī iſaac ⁊c̄. in quo
cōplebuntꝛ ꝓmiſſa q̄ tibi feci: ⁊ pʒ lr̄a.
d ¶ Exaudiuit aūt de. Hic ꝯñr po Penitētia
nitꝛ eiectoꝝ ꝯſolatio. Hiſmael aūt iaʒ hiſmael
erat. xx. ānoꝝ vł plꝰ: q̄ꝛ iā. xiiij. annoꝝ
erat qñ iſaac fuit natꝰ: ⁊ iō vidēs ſe in
piculo mortꝫ: de malis ſuis p̄teritꝫ do
luit: ⁊ dñm rogauit ꝓ vita ſua ꝓlōgā/
da ⁊ fuit exauditꝰ: vñ ſeqtꝛ v̄bū āgeli:
e ¶ Exaudiuit ⁊c̄. ac ſi di. attēdit dꝰ
pniam quā nūc hʒ in loco ī q̄ iacet: nō
aūt maliciā quā exercuit in alijs locis.
Aperuitq̄ ⁊c̄.
bonꝰ q̄ p abraā ſignificatꝛ hʒ ī ecclīa Moralitꝛ
ſua vł dioceſi aliq̄s filios bonos q̄ per
iſaac ſignificātꝛ: ⁊ aliq̄ſ malos ⁊ diſcho
loſ q̄ ſignificātꝛ p hiſmaelē. Dictū ē enī
ſ. de ipō. xvi. d. Hic erit ferꝰ hō manꝰ
eius ꝯ oēs ⁊c̄. Et iſti ſuggerēte ſara p
quā ſignificatꝛ rō recta p p̄latū debēt a
bonis ſepari p excōicationē vł p corpa
lē ſepationē ſi pōt bñ fieri: exēplo pau
li apłi de q̄ dꝛ Act. xix. b. Cūt aūt q̄dā
īdurarētꝛ ⁊ ñ crederēt maledicētes viā
dñi corā multitudīe: diſcedēſ ab eis ſe
gregauit diſciplos. a ¶ Dure acce/
pit hoc ab. Per qđ deſignatꝛ q̄ ta/
lis punitō ſbditoꝝ dʒ eſſe ꝗuis p̄lato:
ꝗuis per rōnē hoc facere cogatꝛ. Cōſimili modo pōt exponi
de p̄lato religioſo q̄ ſubditos malos et rebelles debet ab ali
is ſeparare p reclusionē vel eiectionē de ordine ne alios infi
ciant: ſicut ouis morbida ſeparatur a grege: durum tamen
dʒ eſſe p̄lato ꝗuis hoc facere cogatꝛ rōne. Circa ſecūdū dicitꝛ:
Eodē tp̄e dixit

Glo. ordi.

dei fuiſſe credendum eſt: qui per le
gez ⁊ ꝓphetas locutus eſt: qui per
obedientiam paterne voluntatis
angelus vocatur: ſm naturã de⁹.
Queſtio a ¶ Eodẽ tpe. Aug⁹. Queri pôt
qñ cũ abimelech pactũ fecit abraã:
⁊ dictus eſt pute⁹ quẽ fodit: pute⁹
iurationis: quõ cõgruat veritati:
Agar enĩ de domo abrae cum filio
expulſa iuxta puteũ iuratiõis (ſicut
dictũ eſt) errabat: q̃ lõge poſt dicit̃
fact⁹ ab abraã. Ibi enĩ abimelech ⁊
abraam iurauerũt. Agar cum filio
prius expulſa. Forte iam factũ fuiſ
ſe intelligendũ eſt: ſed ꝑ recapitula
tionẽ memoratũ quod egit abraaz
cũ abimelech: niſi forte qui librum
poſtea ſcripſit: ex puteo iurationis
regionẽ appellauerit / in qua erra/
bat: quaſi errabat in illa regiõe in
qua factus eſt puteus iuramẽti: q̃
uis poſtea factus ſit. Longe tñ añ
etatẽ ſcriptoris ſic dicebat̃ puteus
cũ liber ſcriberet̃ nomẽ tenens an/
tiquũ quod ĩpoſuerat abraã. Nec
mouere debet ꝙ puteũ quem fode
Al's † cõuer ſatus. rat abraam neſciebat agar / ſi ante
eſt foſſus q̃ illa expulſa. Fieri eniz
potuit vt pecorũ ſuorũ cauſa longe
a domo puteũ foderet / quẽ illa ne/
Moralit̃ ſciret. b ¶ Iura ergo ⁊c. Sepe
qui foris ſunt fideliũ cõuerſatione
inducti / eiſdem deſiderãt ſociari: ⁊
eorũ exẽplis ad melius informari:
vt ⁊ ſibi cõſulant ⁊ ꝓximoꝝ ſaluti.
Berſabee c ¶ Idcirco vocat⁹ eſt ⁊c. Du/
plex cauſa eſt cur appellatus ſit in
hebreo berſabee. Vel quia ſeptem
agnas accepit abimelech de manu
f abrae. ſeptẽ enĩ dicunt̃ ſabee. Vel
q: ibi iurauerunt. ſabee enĩ ſignifi/
cat iuramentũ. Si ante hãc cãm ſu
pra hoc nomẽ legimus: ꝑ ꝓlepſim
dictũ eſt / ſicut bethel ⁊ galgala: que
anteq̃ haberent hec vocabula: ali/
Nota vbi nat⁹ ẽ iſaac ter vocabant̃. Notandũ ex priori/
bus ⁊ p̃ſenti loco / ꝙ iſaac nõ ſit na
tus ad quercũ mambre: vel in aulo
ne mambre (aulon hebraice: latine
quercus) vt in hebreo habet̃: ſed
in geraris vbi berſabee vſq̃ hodie
oppidũ eſt: que prouincia ante nõ
grande tẽpus ex diuiſione preſidũ
paleſtine ſalutaris dicta eſt. vñ ha/
bitauit abraã in terra paleſtinoꝝ
dieb⁹ multis. d ¶ Abraã vero
⁊c. Aug⁹. Abraã ſicut ſtephanus
dicit: non acceperat hereditatẽ ibi /
nec ſpacium pedis. Sed intelligẽ/
da eſt hereditas quaz deus gratis
daturus erat / non precio empta.
Intelligitur aũt ſpaciũ circa puteũ
ad illud emptiõis pactũ ꝑtinere: in
q̃ fuerãt ſeptẽ agne date / qñ abime
lech ⁊ abraã ſibi iurauerũt.

Nico. de lyra

✻ a ¶ Apuitq̃ ⁊c. Nõ q: nõ vi
deret añ: ſed ad videndũ illud de q̃
nõ aduertebat. ſ. puteũ cuius aqua
erat neceſſaria ꝓ ſuſtentatione pue
ri ⁊ ſua: ⁊ ptz lr̃a vſq̃ ibi: b ¶ Fa
ctuſq̃ eſt iu. ⁊c. i. exercẽs artẽ ve
nandi. Hebrei dicũt / exercẽs latro
cinia ⁊ p̃das a tranſeuntib⁹: ꝓpter
hoc dictũ eſt. ſ. xvi. d. Manus ei⁹
ↄtra oẽs: lz enĩ penituerit in infir
mitate / vt dictũ eſt: tamen poſtea re
diẏt ad vo/

Geneſis Ca. XXI

a ¶ in reliquiẏs tuis preparabis vultum eorum.
gnã faciã eũ. Apuitq̃ oculos ei⁹ de⁹ a
a ¶ intelligẽs ſacramẽtorũ profunditatẽ credidit.
Que ṽidẽs puteũ aq̃: abiẏt ⁊ ĩpleuit
a ¶ cor mortale. b ¶ intellectis ſcripturis oĩs iſrl̃
ſaluus fiet. c ¶ concordia legis ⁊ euangeliẏ
ṽtrẽ deditq̃ puero bibere / ⁊ fuit cum
a ¶ ad priorem ſtatũ allegoria reuocãda eſt. ¶ in
multitudine nõ in merito. b ¶ in infidelitate.
eo. Qui creuit ⁊ moratus eſt in ſolitu
a ¶ acuens ſententias ad impugnandã fidẽ.
dine: factuſq̃ eſt iuuenis ſagittarius. b
a ¶ peruerſi ſimiliũ ſocietate gaudent.
Habitauitq̃ in deſerto pharã: ⁊ ãccẽ c
pit illi mater ſua vxorẽ de terra ẽgy/
a pti. † Eodẽ tẽpore dixit abimelech / et d
phicol princeps exercitus eius ad
abraã: De⁹ tecũ eſt in vniuerſis quẽ e
b agis: Iura ergo ꝑ deũ ne noceas mi/
hi ⁊ poſteris meis ſtirpiq̃ meẽ: ſed iu
xta miſcðiam quã feci tibi / facies mi/
a ¶ paleſtine q̃ nũc dicit̃ ſalutaris. hec eſt gerara.
hi et tẽrrẽ in qua † verſat⁹ es aduena.
Dixitq̃ abraã: Ergo iurabo. Et in/ †
a ¶ abraã: q: inter fideles ⁊ eos qui foris ſunt de
ꝓfunditate ſacramentoꝝ ſolet eſſe ↄtentio.
crẽpauit abimelech propter puteum
aquẽ: quem vi abſtulerãt ſerui illius.
a ¶ nullius crimen maculat neſcientem.
Reſpondit abimelech: Neſciui quis
fecerit hanc rem: ſed et tu non indi/
caſti mihi / ⁊ ego nõ audiui preter ho/
a ¶ Reddite oĩb⁹ debitũ: cui tributũ ⁊c. Ro. xiiẏ. b
et Luc. xx. d. Reddite ergo q̃ ſũt ceſaris ceſari ⁊c.
die. Tulit itaq̃ abraã oues ⁊ boues:
et dedit abimelech. Percuſſeruntq̃
ambo fẽdus. Et ſtatuit abraã ſeptem
agnas gregis ſeorſum. Cui dixit abi/
melech: Quid ſibi volũt ſeptẽ agnẽ:
iſtẽ quas ſtare feciſti ſeorſum: At il/
a ¶ He ſũt ſeptẽ mulieres Eſa. i. a. id eſt ſeptẽ dona
ſpũſſcti: q̃ ꝑ man⁹ ĩpoſitionẽ epoꝝ accipiũt in eccl'a
le: Septem inquit agnas accipies de
neophici. a ¶ doctoribus qui hec ſacramẽta in ſcri
pturis ſcrutati ſunt.
manu mea: vt ſint in teſtimoniũ mihi:
c quoniã ego fodi puteuz iſtum. Idcir f
a ¶ puteus ſeptimus propter ſeptem agnas ibi da
tas: vel puteus iuramenti.
co vocatus eſt locus ille berſabeẽ: q: g
a ¶ hoc ineunt fideles ſupra fontem baptiſmi.
ibi vterq̃ iurauit: ⁊ inierunt fẽdus ꝓ
puteo iuramenti. Surrexit autez abi/
a ¶ exercitus.
melech et phicol princeps militiẽ ei/
us: reuerſiq̃ ſunt in terraz paleſtino/
a ¶ hec eſt agricultura: que diuini fontis imbrib⁹
irrigatur. ¶ circa locum empti putei.
d rum. Abraaz ṽo plantauit nemus in h
¶ quaſi in hereditatem.
berſabeẽ: ⁊ inuocauit ibi nomen do/ i
a ¶ Saluatoris quẽ expectabat. b ¶ ciuis patrie
mini dei ẽterni: et fuit colonus terrẽ k
celeſtis: inq̃linus eſt mũdi. a ¶ vel paleſtinorum.
philiſtinoꝝ diebus multis.

Nico. de lyra

diẏt ad vomitum / vt dicunt hebrei. G
c ¶ Et accepit il. ⁊c. Id eſt de ter
ra in q̃ nata erat ⁊ nutrita. d ¶ Eo
dẽ tẽpore. Hic cõſequenter ponit̃
abrae ſtabilitio: quia enĩ obedierat
dño in eiectione filiẏ ⁊ mr̃is / conue/
niens erat ꝙ dñs oſtenderet ei ali/
quod ſpeciale bñficiũ: qd factum eſt
cũ rex terre venit ad eũ querẽs eius
amicitiã ⁊ fedus d. e ¶ Deus te/
cum eſt. Audierat enĩ ꝙ quattuor
reges fortiſſimos cum dei adiutorio
debellauerat: ⁊ viderat ꝙ dñs in ſe
nectute ſupra virtutẽ nature filiũ ei
dederat: ⁊ ꝙ ꝓpter eius vxorẽ dñs
eũ flagellauerat: ideo queſiuit amici
tiã eius: ⁊ ptz lr̃a vſq̃ ibi: f ¶ Id/
circo vocat⁹ eſt ⁊c. i. pute⁹ ſeptẽ †. ſ. 26. f
ꝓpter ſeptem agnas quas abraam
ibi ſtatuit: vel puteus iuramẽti: cu/
ius cã ſubdit̃: g ¶ Quia ibi vter
q̃ iu. ſ. abraã ⁊ abimelech. Berſa/
bee enĩ vtroq̃ mõ interp̃tat̃. ſ. pute⁹
ſeptẽ: ⁊ puteus iuramẽti. Seqtur:
h ¶ Abraã ve. ⁊c. Hebrei dicunt
hortũ in q̃ plantauit diuerſas arbo/
res ad fructus ferẽdos: ⁊ hoc ꝓpter
hoſpites trãſeũtes recipiendos: vt
amenitate loci recrearent̃: ⁊ fructi/
bus reficerent̃. i ¶ Et inuocauit
⁊c. Quia poſt recreationẽ acceptaz
ĩuitabat hoſpites ad reddẽdũ gr̃as
deo de bñficiẏs ſuis. k ¶ Et fuit
colon⁹ ⁊c. Quia plus ibi mãſit q̃
in hebron: vbi mãſerat. xxiẏ. annis:
hic aũt mãſit. xxv. annis.
✻ d Eodẽ tẽ. dixit a. ⁊c. Seq̃t̃. Moralit̃
e ¶ Deus tecũ eſt ⁊c. Principes
enĩ ⁊ potẽtes q̃ fuerãt eccl'ie ꝑſecuto
res videntes eã dei adiutorio ꝓſpera
ri / q̃ſierũt cũ p̃latis eccl'ie amicitia fe
derari: qd ſignificat̃ ꝑ fedus abime
lech regis cũ abraã p̃triarcha: ⁊ q: p̃/
lati nõ debẽt hoc refugere ſalua tñ
ṽitate: iõ ſbdit̃: † ¶ Dixitq̃ ab/
raã: Ergo iurabo. ſ. tenere amici
tiã bonã. ¶ In ca. xxi. vbi dr̃ in
poſtilla. Ideo aliter exponũt hebrei
vbi enĩ habemus ludentẽ ⁊c.

Additio. Hec dictio meſſa
het q̃ſi ẽquoca eſt
ĩ hebreo: ſignificat enĩ vt plurimũ ri
dẽtẽ: ſicut in hoc ca. Dixitq̃ ſara: ri/
ſuz fecit mihi dñs: vbi hec dictio po
nit̃. Qñq̃ ṽo ſignificat irridẽtẽ ſeu
deridẽtẽ / vt in Pſ. iẏ. a. Qui habi/
tat in celis irridebit eos: ibi etiã hec
dictio ponit̃. Qñq̃ ṽo gaudentẽ ſic
ĩ Pſ. cxxv. a. cũ dr̃: Tũc repletũ eſt
gaudio os nr̃m. vbi ponit̃ h̃ dictio:
Qñq̃ ſignificat ludẽtẽ. ſic Exo. xxx/
iẏ. d. Surrexerũt ludere: ⁊ ĩ aliẏs q̃
plurimis. Nũq̃ tñ in hebreo hec di
ctio ſignat idolatrãtẽ nec occidentẽ /
nec coeũtẽ ſeu laſciuientẽ: nec aucta
tes ad h̃ inducte ꝑ poſtilatorẽ hoc ꝓ
bãt: ſic dño ↄcedẽte in ſuis locis pa
tebit. Vñ trãſlator nr̃ ꝓprie ſe habu
it trãſferẽdo hãc dictõz qñq̃ ꝑ ludũ:
qñ ꝑ riſum ſeu gaudiũ: qñq̃ ꝑ irriſi
onẽ / nũq̃ tñ ꝑ alia p̃dicta ſignificata
Iſte aũt paſſus meli⁹ exponit̃ ab ali
qb⁹ expoſitorib⁹ hebreoꝝ magis au
ctenticis q̃ Ra. Sa. Dicunt enĩ ꝙ
hiſmael videns ꝙ tã magnũ feſtũ ce
lebraſſet abraã in die ablactationis
fratris ſui iſaac iunioris: illudebat
ſeu irridebat: dans intelligere ꝙ ex
hoc non

A hoc nõ ſequeret: quin ipe hiſmael eſſet heres ex quo erat maior natu ⁊ legitim⁹: q2 ex vxore ⁊ etiã a deo bñdict⁹. Vñ. s. ca. xvij. de hiſmaele dixit de⁹: Ecce bñdicã ei: ⁊ hoc eſt qd̄ dicit. Cumq̄ vidiſſet ſara filiũ agar ludẽtẽ. i. illudentẽ ſeu deridẽtẽ. Et qd̄ ſequit in lr̃a nr̃a / cũ iſaac: nõ eſt de textu: ꝓut dicit poſtillator: ex hoc aũt ſara timuit ne forte hiſmael in ꝓceſſu tpis igereret ſe hereditati: ⁊ hoc eſt qd̄ ſequit: Eijce ancillã ⁊ filiũ ei⁹. Nõ enĩ erit heres fili⁹ ancille cũ filio libere ſiue filio meo q. d. nõ erit heres ſicut ipe ſe iactat deridẽdo. Silr̃ ⁊ de⁹ ꝯfirmãs in hoc ſare intẽtionẽ dixit abrae: Oĩa q̄ dixerit tibi ſara audi vocẽ ei⁹. Et reddẽs rationẽ ſequit: q2 ĩ iſaac vocabit tibi ſemẽ. q. d. licz hiſmael ſit fili⁹ tuus: nõ tñ heres ꝓut putat: ⁊ hec expoſitio videt ſatis cõgruẽs lr̃e ⁊ rationi.

Replica correctorij ꝯtra Burgeñ. In ca. xxi. vbi poſtillator exponit ludũ hiſmaelis pro idolatria. Burgeñ. dicit dictionem hebraicam hic poſitam non ſignificare idolatriam ſed irriſionem. Reſpondeat hic beato Hiero. Gloſe ordinarie: magiſtro hiſtoriaꝝ: ⁊ auctoritatib⁹ autenticis hebreorum quos poſtillator hic ſequitur: quibus omnibus rationabile videtur maiorem adhibere fidem q̄ ſoli Burgenſi: qui etiam rationibus poſtillatoris in propoſito non ſatiſfacit. Expoſitio quoq̄ quam ponit Burgeñ. non videtur rationabilis: ꝙ videlicet pro ſola irriſione: ſic finaliter etiam per diuinam ſententiam et mater et filius eijcerentur: ſed ꝓpter idolatriã vel ludũ ad idolatriã diſponentẽ: vt dicit btũs Greg⁹. Et ponit in glo ordi. ſup illo verbo Exo. xxxij. b. Sedit ppl's manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerũt ludere: et ideo eiecti ſunt. Non enĩ legitur hiſmaelem nec aliquẽ de eius poſteritate in cultu dei veri ꝑſeueraſſe. Iuſtũ igitur fuit domum abrae ea ratione ab huiuſmodi purgari.

¶ Glo. ordi.

[margin: Teptatio. †22. q. 2. c. quelibet. §. quãdoq̄.]

Que poſtq̄ ⁊c. ¶ Ca. XXII Aug⁹. Iacob⁹ dicit ꝙ neminẽ temptat deus ſed vſualiter tẽptare pro eo qd̄ eſt ꝓbare dicimus. Iacobus autẽ dicit de ea temptatiõe qua quiſq̄ pctõ implicat: vñ. i. Theſſal. i. b Ne forte tẽptauerit vos is qui tẽptat. Alibi enĩ ſcriptũ eſt Deut. xiij. a. Temptat vos deus veſter vt ſciat ſi diligat͛ eum. i. vos ſcire faciat. Vires enĩ dilectiõis ſue homo ignorat niſi experimẽto cognoſcat. b ¶ Tolle filium ⁊c. Alchu. Nõ ſtatiz iuſſus eſt abraã filiũ occidere: ſz triduo ad ĩmolandũ ducere vt lõgitudĩe tpis tẽptatio augeret. per triduũ enĩ creſcẽtib⁹ cur͛ pat̃na viſcera cruciãt: ⁊ ꝓlixo ſpacio pr̃ filiũ ĩtuet: cibũ cũ eo ſumit tot noctib⁹ pẽdet puer in amplexu pr̃is: cubat in gremio: ⁊ ꝑ ſingula momẽta in pat̃no affectu dolor occidẽdi filij ĩcumulat. c ¶ Quẽ dilig͛ ⁊c. Ex charitat͛ admonitiõe ⁊ nõis recordatiõe tẽptatio cumulat et patern⁹ affect⁹ mouet ⁊ ex mẽoria ꝓmiſſiõis: q2 dictũ ẽ ĩ iſaac vocabit tibi ſemẽ: tãq̄ ſi ille occideret: tota ſpes ꝓmiſſiõis fruſtraret. d ¶ Vade ĩ t̃rã ⁊c. Hie. Aiunt hebrei hũc montẽ eẽ ĩ q̄ poſtea templũ edificatũ ẽ in area orne iebuſei: vñ ij. Para. iij. a. Ceperũt edificare tẽplũ mẽſe ſcdõ: ſcdã die mẽſis ĩ mõte moria q̄ idcirco illuminãs ĩterp̃tat ⁊ lucẽs: q2 ibi ẽ dabir ħ eſt oraculũ dei: ⁊ lex ⁊ ſpũs: q̄ hoĩes docet veritatẽ: ⁊ ꝓph̃ias ĩſpirat. e ¶ Aſinũ ſuũ ducens ⁊c. Aſinus inſenſatam ſtulticiam iudeoꝝ ſignificat: que portabat omĩa ſacramenta ⁊ neſciebat.

[margin: Mons ſacrificij.]

[margin: B]

Que poſtq̄ geſta ¶ Ca. XXII a ¶ vt notificaret ei ei⁹ ꝑfectionẽ quã ipe ignorabat. ¶ vt ꝓbaret q̄ ꝓmptus eẽt ad obedientiam. ſta ſunt† tẽptauit de⁹ abraã: ⁊ dixit ad eũ: Abraã abraã. At ille rñdit: Aſſuz. Ait illi: Tolle filiũ b

a ¶ Sic deus dilexit mundum vt filium ſuũ vnigenitum daret.

b c tuũ vnigenitũ quẽ diligis iſaac: c d e

a ¶ vbi tibi reuelabit q̄d hac ĩmolatiõe pro

d et vade in terram viſionis † atq̄ f g

tendatur. ¶ Signũ holocauſti veri.

offer eum ibi † in holocauſtũ ſup †

¶ Eminentiã fidei quã reuelabo tibi

vnum montiũ quẽ monſtrauero g tibi. Igitur abraam de nocte cõ h

¶ preparauit neceſſaria holocauſti.

e ſurgẽs / ſtrauit aſinum ſuum / du i k

¶ q2 duo populi in morte chriſti ꝯſenſerũt: ⁊ pater ꝓprio filio nõ pepercit.

cens ſecũ duos iuuenes / et iſaac

a ¶ q2 duob⁹ lignis cõpacta eſt crux xp̃i.

filiũ ſuũ. Cũq̄ ꝯcidiſſet ligna in holocauſtũ / abijt ad locũ quẽ p̃/

¶ Die aũt tertio.

¶ Nico. de lyra

[margin: Diuiſio]

Que poſtq̄ geſta ſunt. Hic ꝯſequẽter deſcribit quõ abraam ſe habuit vt ꝑfectus: ⁊ p̃mo quo ad deũ. ſcdõ quo ad ꝓximũ. ca. xxiij. tertio quo ad ſeipm̃. ca. xxiiij. ¶ Ca. XXII Circa p̃mũ oſtendit obediẽtia abrae ad deum in hoc ꝙ ad p̃ceptũ eius paratus fuit abſq̄ dilatione ĩmolare filiũ ſuũ: ⁊ ideo ſic ꝓcedit: q2 primo oſtendit p̃ceptũ dñi. ſcdõ obediẽtia ſerui / ibi: Igit abraã de nocte ꝯſurgens. tertio reuocatio p̃cepti / ibi: Et ecce angelus dñi. quarto cõfirmatio ꝓmiſſi / ibi: Vocauit aũt angelus dñi abraã ſcdõ. Circa primũ ſciẽdum ꝙ tẽptare eſt accipe experimentũ de ignorãtia. deus aũt cũ ſciat lucide oĩa nõ tẽptat aliquẽ vt accipiat experimentũ de his que ignorat: ſed vt alijs q̄ ignorãt detur experiẽtia de aliquo: ⁊ ſic tẽptauit abraã p̃cipiẽdo vt iſaac filiũ ſuũ ĩmolaret vt alijs qui ignorabãt oñderet eius obediẽtia: ⁊ eis daret exemplum. b ¶ Tolle filiũ tuũ. Dicũt hic hebrei ꝙ hic fuerunt plures reuelatõẽs ⁊ p̃cepta ſucceſſiue facta ipſi abrae: q2 p̃mo dixit ei dñs: Tolle filiũ tuũ: ⁊ ipſo rñdente ꝑatus ſum obedire: ſed duos filios habeo: de quo p̃ceptũ intelligit / dñs ſcdõ dixit: Vnigenitũ: ⁊ ipſo rñdente / q̄libet eſt vnigenitus matri ſue: dñs tertio dixit: Quẽ diligis / ⁊ ipſo rñdente: vtrũq̄ diligo / dñs dixit q̄rto: Iſaac. Et factuz eſt hoc vt dicũt hebrei: vt ex plurib⁹ rñſionib⁹ ad obediendũ haberet maiorẽ mercedez. Doctores aũt nr̃i dicũt ꝙ fuit vnicũ p̃ceptũ ſimul factũ vt ſiml' ⁊ ſubito oĩa ꝓponeret q̄ poſſent ipz retrahere ab ĩpletõe p̃cepti: vt per ħ magis appareret obediẽtia abrae: ⁊ iõ totũ dictũ ẽ ſibi in eodẽ cõtextu: Tolle filiũ tuũ / q2 lz hiſmael eſſet fili⁹ ei⁹: tñ dictũ erat ei a dño: In iſaac vocabitur tibi ſemen ca. p̃cedẽti. c ¶ Vnigenitũ / miraculoſe cõceptũ a ſara. d ¶ Quẽ dilig͛ / ſpãli dilectiõe ⁊ ſup oẽs creaturas. e ¶ Iſaac / q̄ ĩterp̃tat riſus: ex gaudio qd̄ habuiſti in ei⁹ annũciatiõe ⁊ natiuitate. f ¶ Et vade ĩ terrã viſiõis. i. ĩ mõtẽ iux̃ hierl'z: q2 erat alt⁹ reſpctũ aliarũ partiũ terre ꝓmiſſiõis: ⁊ iõ inde poterat videri t̃ra ĩ circuitu: ⁊ ille mõs poſtea addit⁹ ẽ ciṫati: et ĩ loco illo poſtea edificatũ eſt templũ tpe ſalomonis: vt habet. ij. Paral. iij. a. ⁊ hoc p̃ceptum eſt abrae: vt longe eũdo poſſet deliberare de facto: ⁊ ſic dimittere niſi fuiſſet valde ꝯſtans in obediẽtia ad deũ. g ¶ Atq̄ offe. eũ ⁊c. holocauſtum erat ſacrificiũ qd̄ totũ incẽdebat ad honorẽ diuinũ: itaꝙ de filio ſuo nõ remaneret niſi cineres q̄ ſtatim ꝑ flatũ venti diſpergeret. h ¶ Igit abraã ⁊c. Hic ꝯſequẽter oſtendit obediẽtia ſerui. ſ. abrae: q2 preceptũ fuit ſibi factum de nocte: tunc enĩ cõmunius ⁊ cõuenienti⁹ fiunt reuelatiões diuine ſedatis exteriorib⁹ motib⁹: ⁊ nõ expectauit ortũ ſolis ad exequẽdũ mãdatũ qd̄ erat valde difficile: vt ptz ex dict͛. i ¶ Strauit aſinũ ſuũ / ad portandũ ligna q̄ erãt necãria in ſacrificio holocauſti vt dictũ eſt. Et notandũ ꝙ ipſemet ſtrauit. nõ enĩ expectauit ꝙ ſeruus ſuus ſurgeret ad ħ faciendũ / ex deſiderio feruẽti qd̄ habebat ad ĩplendũ dei mãdatũ. k ¶ Ducẽs ſecũ du. iuue. iſti fuerũt hiſmael ⁊ elieçer / vt dicũt hebrei: tñ nec ipſis nec vxori reuelauit p̃ceptũ dei ſibi factũ ne aliq̄ mõ ĩpediret ab executiõe.

[margin: Terra viſionis. Al's † itaq̄ ibi offeres eum in.]

✳ Die aũt tertio.

[margin: Moralit.]

Moralit. a ¶ Que poſtq̄. In ħ ca. agit d̄ oblatõe iſaac cũ d2: b ¶ Tolle fi. tu. vni. ⁊c. Per iſaac q̄ interp̃tat riſus ĩtelligit ieſus xp̃s ĩ cui⁹ natiuitate riſũ fec̃ nob dñs. Luc. ij. b Euãgelizo vob gaudiũ magnũ qd̄ erit oĩ pplo: q2 nat⁹ eſt vobis hodie ſaluator ⁊c. Per abraã aũt q̄ interp̃tat pr̃ multarũ gentiũ / intelligit de⁹ pat quẽ charitas q̄ deus eſt tẽptauit. i. ad offerendũ filiũ vnigenitũ induxit. Ioh. iij. b. Sic de⁹ dilexit mũdũ: vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret. Ipſe enĩ eſt vnigenit⁹ dei fili⁹ naturalis. alij v̄o ſũt filij adoptiui. g ¶ Atq̄ offer eũ ibi holo. i. ꝑ charitat͛ incendiũ: nã ex charitate maxĩa pr̃ ipm̃ obtulit: ⁊ ipe ſiĺr voluit. Ela. liij. c. Oblat⁹ ẽ q2 ipe voluit † ¶ Sup vnũ mon. i. caluarie locũ. † ¶ Quẽ mõſtra. tibi / ſic aũt charitas ſup d2 patrẽ induxiſſe: ſic ĩtelligit ħ ſibi dixiſſe: ⁊ eodẽ mõ dicẽdũ eſt ĩ ſeq̄ntib⁹ vbi ẽ talis mod⁹ loq̄ndi. h ¶ Igit abraã de no. ꝯſur. i. de⁹ pr̃ vetus teſtamẽtũ q̄tũ ad legalia relinq̄ns. Q2 aũt vet⁹ teſta. nox dicat: habet Ro. xiij. d. Nox p̃ceſſit: dies aũt appropinquit ⁊c. i ¶ Strauit aſi. ſuũ. i. iudaicũ pplm̃ quẽ ſtrauit. i. parauit dãdo ei legẽ ⁊ ꝓph̃as. k ¶ Ducẽs ſecũ du. iuue. ⁊ iſa. fi. ſu. Per duos iuuenes pñt ĩtelligi petr⁹ ⁊ iohẽs q̄ ĩ paſſiõe ſecuti ſunt xp̃m: ⁊ dicunt iuuenes eo ꝙ erãt de nouo renati ꝑ baptiſmũ: ſz q2 nõdũ erãt ita ꝑfecti ꝙ eſſent apti pati cũ xp̃o: iõ ſubdit:

✳ Expectate hic

G a ¶ Die aũt tertio. Hiero. Notandum qꝛ de gerarisvſqꝫ
E ad montē moꝛia.i.ſedē tēpli iter triũ dieꝝ ſit: ⁊ abraã illuc die
tertio peuniſſe dicit᷑. Vale ergo putãt abraã illo tpe habitaſ/
ſe apud quercũ mãbꝛe: cũ inde ad montē moꝛia vix vnius diei
Myſtice plenũ iter ſit. Triduũ quo venerũt ad locũ ſacrificij: tres eta/
tes ſignificat añ legē ab abraã vſqꝫ ad
moyſen. Sub lege a moyſevſqꝫ ad Jo
hannē. Inde vſqꝫ ad dñm: ⁊ quicq̃d re
ſtat: tertius dies eſt grē: in q̃ tertia eta
te ſacrificiũ cõpletũ eſt chꝛiſti. b ¶ Ex
Ro.11.c pectate hic ⁊c. Cecitas ex pte cõtin/
git in iſrl̃: hoc eſt cum aſino: vt plenitu
do gentiũ intraret/ hoc eſt poſtqꝫ ado/
rauerimus. Ubi ſacrificiũ crucis p gē/
tes fuerit pdicatũ: hoc eſt vbi plenitu/
do gētiũ ĩtrauerit reuertemur ad vos/
hoc eſt: ⁊ ſic oĩs iſrl̃ ſalu᷒ fiet. Duo ſer
ui dimiſſi nec pducti ad locũ ſacrificij:
iudei ſunt q̃ ſeruiliter viuẽtes: ⁊ carna
liter ſapiẽtes nõ intellexerũt humilita/
tē ⁊ paſſiõez chꝛiſti. Quo q̃dē: qꝛ in du
as partes diuidēdi: quod factũ eſt pec
cante ſalomone: qñ diuiſus eſt pplus
loco regni nõ erroꝛe impietatis: q̃bus
dicit᷑ Hiere.iij.d. aduerſatrix iſrl̃ ⁊ p/
uaricatrix iuda. c ¶ Ego ⁊ pu.il.⁊c.
Hiſtori. Alchu. Indubitãti aĩo mactare filiũ
volebat: Laudãd᷒ in ↄſtãtia offerēdi/
⁊ in fide ſuſcitãdi. Sciebat enĩ certiſ/
ſime deũ fallere nõ poſſe: ⁊ lꝫ puer occi
deret᷑: pmiſſionē tñ dei ſaluã pmane/
re. vñ apl̃s Heb.xj.d. Fide abraã nõ
heſitauit cũ vnicũ offerret: in quo acce
perat repꝛomiſſiõez: credẽs qꝛ ⁊ a moꝛ
tuis potẽs eſt ſuſcitare de᷒. d ¶ Di/
Myſtice xit abꝛaaz. Iſid. Abꝛaã vnicũ filiũ
ducẽs ad immolandũ/ deũ patrē ſigni
ficat. Abꝛaaz ſenex filiũ ſuſcepit: deus
aũt non ſeneſcit: ſed pmiſſio de chꝛiſto
quodammodo ſenuerat/ qñ natus eſt.
Inchoauit ab adã qñ dictũ eſt.ſ.ij.d.
Erunt duo in carne vna. et cõpleta eſt
F ſexta etate ſeculi. Senectus ſare in ple
be dei: hoc eſt in multitudīe pphetaꝝ:
hoc idē ſignificat: qꝛ in fine tempoꝝ ex
plebe ſanctaꝝ aĩaꝝ natus eſt chꝛiſtus.
Sterilitas ei᷒ ſignificat/ ꝙ in hoc ſecu
lo ſpe ſalui facti ſumus: ⁊ in chꝛiſto tã/
qꝫ in iſaac oẽs nati ſum᷒: quē partũ ec/
cleſia in fine tēpoꝝ/ nõ natura ſed gr̃a
pcreauit. Sicut enĩ abꝛaã vnicũ ⁊ di/
lectũ filiũ/ victimã deo obtulit: ſic deus
pater vnigenitũ filiũ p nobis tradidit:
⁊ ſicut iſaac ligna poꝛtabat q̃bus ĩpo/
nendus erat: ſic chꝛiſt᷒ crucē/ in qua fi/
gendus erat. e ¶ Cũqꝫ colligaſſet
Allego. ⁊c. Iſaac ligatis pedibus altari ſuper
ponit᷑/ ⁊ chꝛiſtus cruci affigit᷑: ſed qd̃ figuratũ eſt p iſaac tranſ
latũ eſt ad arietē: qꝛ chꝛiſtus ouis. Ipſe enĩ filius quia natus:
aries qꝛ ĩmolatus. In vepꝛibus heret aries/ crux coꝛnua ha/
bet. Si enim duo ligna cõpingant᷑/ crucis ſpecies reddit᷑. vñ
Abac.iij.a. Coꝛnua in manibus eius. Coꝛnibus ergo herẽs
aries/ chꝛiſt᷒ crucifix᷒ eſt. Vepꝛes aũt ſpĩe. Spine iniq̃ q̃ dñm
Hie.38.d ſuſpenderũt. Inter ſpinas enĩ pctõꝝ ſuſpẽſus eſt. vñ Hiere.
Spinis pctõꝝ ſuoꝝ cicũdedit me pplꝰs hic. Alij hunc arietē in
vepꝛib᷒ ligatũ/ chꝛiſtũ añ ĩmolatiõez ſpinis coꝛonatũ ĩtelligũt.
☞ Nõ pepceris.

a ¶ feria q̃rta de pditiõe cũ iuda pactũ eſt: q̃nta cõphẽſus eſt: ſexta die.i. paraſceue cru
a cepat ei de᷒ Die aũt tertio eleua a
cifix᷒ eſt. a ¶ lõge exiſtẽs a malicia iudeoꝝ.
tis oculis/ vidit lõcũ procul: Di
b xitqꝫ ad pueros ſuos: † Expecta b
a ¶ quia iudei a ſumma tarditate non intel ligunt myſterium crucis.
c te hic cũ ãſino: ego et puer illuc c
a ¶ vel poſtqꝫ. b ¶ hoc erit in fine mundi: cum plenitudo gentium intrauerit.
vſqꝫ properantes/ cũm ãdoꝛaue d
a ¶ qꝛ xp̃s ãgariat᷒ ē poꝛtare crucē: vñ Eſa. ix.b. Fact᷒ eſt principatus ſup humerũ ei᷒.
rimus reuertemur ad vos. Tũlit e
quoqꝫ ligna holocauſti: et impo f
ſuit ſuper iſaac filium ſuuꝫ. Ipſe g
a ¶ opib᷒. b ¶ bonũ ȩlũ: qꝛ ſepat pr̃ez ⁊.f.
võ poꝛtabat ĩ mãnib᷒ ſuis ignẽm
⁊ gladiũ. Cũqꝫ duo pergerent ſi
mul/ dixit iſaac pr̃i ſuo: Pater h
mi. At ille reſpondit: Quid vis
fili? Ecce inquit ignis et ligna:
¶ q̃ztũ ad innocentiã ſuam ignoꝛare videt᷑ chꝛiſt᷒ cur patiat᷑: vñ cõgregata ſunt ſup me flagella: ⁊ ignoꝛaui. Pſ.xxxiiij.c.
d vbi ē victima holocauſti? Dixit †
abꝛaam: Deus pvidebit ſibi vi i
a ¶ qꝛ obediuit pr̃i filius vſqꝫ ad moꝛtē.
ctimã holocauſti fili mi. Pergē
bãt ergo pariter/ veneruntqꝫ ad †
locũ quē oſtenderat ei deus: In
a ¶ hoc eſt figura altaris in quo conſecra/ tur coꝛpus ⁊ ſanguis chꝛiſti.
quo edificauit ãltare: et deſuper
a ¶ qꝛ vinctis manibus ante pſidē ductus.
e ligna cõpoſuit. Cũqꝫ cõlligaſſet k
iſaac filiũ ſuũ: poſuit eũ in altari
ſuper ſtruem lignoꝛũ. Extēditqꝫ
a ¶ quo ſeparauerat oẽm carnis affectum.
manum ⁊ arripuit glãdiũ vt im/

cta: ad quã requirit᷑ intelligẽtia: ſm ꝙ dicit᷑ Dañ.x.a. Intelli G
gentia opus eſt in viſione/ ſed large dicta: qꝛ ſpũſctõ mouente
ſic ptulit vt ſignificaret id qd̃ futurũ erat. e ¶ Tulit q̃ꝫ ⁊c.
De doꝛſo aſini. f ¶ Et impoſuit ſup iſaac. In figura dñi
nr̃i ieſu chꝛiſti qui baiulãs ſibi crucē exiuit in eũ q̃ dicit᷑ caluarie
loc᷒/ vbi ⁊ crucifix᷒ eſt: vt dꝛ Joh.xix.
g ¶ Ipſe vero ⁊c. Gladiũ: ad ĩmolã/
dũ iſaac: ignē/ ad incendendũ ⁊ incine
randũ ip̃m immolatũ. h ¶ Dixit iſa
ac ⁊c. Hoc factũ eſt a deo/ vt v̓ba pie
tatis cõmouentia viſcera paterna dice
rẽt᷑ a filio: ⁊ magis declararet᷑ obediẽ
tia abꝛae q̃ ex hoc nõ fuit ab obediẽtia
retardatus. i ¶ Deus pvidebit ſi
bi. Hoc etiã pphetice dixit. k ¶ Cũ/ Conſenſus iſaac.
qꝫ colligaſſet iſaac. Nõ eſt ĩtelligē/
dũ ꝙ inuitũ eũ ligauerit. iſaac enim iã
erat.xxv.annoꝝ/ vt dicit Joſephus: ⁊
p ↄſequẽs abꝛaã iã erat.cxxv.annoꝝ:
qꝛ centũ annoꝝ erat qñ iſaac natus eſt
vt dictũ eſt ca.pcedẽti: ⁊ ſic erat foꝛtioꝛ
patre q̃ erat valde ſenex: hoc etiã pꝫ: qꝛ
poꝛtauit ligna holocauſti aſcẽdẽdo mõ
tē/ ⁊ tñ erat ibi onus vnius aſini: vt pꝫ
ex pꝛedictis. Opoꝛtebat enĩ ꝙ tãtũ eſ/
ſet ibi de lignis quot ſufficerẽt ad incē
dendũ ⁊ incinerandũ coꝛp᷒ vni᷒ hoĩs:
et ideo ſup hũc locũ dicit Joſephus ꝙ
edificato altari ⁊ oĩbus paratis/ abꝛaã
dixit filio ſuo quõ magnis p̃cibus ĩpe/
tratus erat a deo: ⁊ quõ cõceptus erat
miraculoſe: et quõ natus gaudioſe: et
quõ ſibi dñs pꝛecepit eũ ĩmolari ſibi:
adiungẽs ꝙ credebat deũ eũ nolle mo
ri egritudĩe vel peſte/ vel gladio in bel
lo: ſed ꝙ cũ p̃cibus deuotis deo offer/
ret᷑: ⁊ ſic deus acciperet ſecũ aĩam eius
ppetuo: ⁊ ex hac obediẽtia deus rege/
ret ſenectutē abꝛae loco filij: q̃bus au/
ditis iſaac volũtarie acceſſit/ vt ĩmola/
ret᷑ ad implendũ voluntatē dei ⁊ pr̃is
ſui. Licꝫ aũt dictũ Joſephi ſit veꝝ q̃ztũ
ad hoc ꝙ iſaac voluit ĩmolari: nõ tamē H
videt᷑ verum q̃ztũ ad hoc ꝙ abꝛaã ĩmo
laret eũ: credens ꝙ aĩa ei᷒ de cetero eſ/
ſet cũ deo ⁊ ampli᷒ inter hoĩes nõ viue
ret: qꝛ.ſ.xvij.a. dixit de᷒ abꝛae de iſa/
ac: Reges oꝛiẽt᷑ ex eo: et ca.xxj.b. In
iſaac vocabit᷑ tibi ſemen/ ⁊ firmiter cre
debat v̓bũ dei eſſe veꝝ: ⁊ ideo meli᷒ di
cit᷑ ꝙ abꝛaã ĩmolare volens iſaac credi
dit ꝙ ip̃m a moꝛtuis ſuſcitaret de᷒: vt
cõpleret᷑ in eo ſuũ pmiſſum: et hoc eſt
qd̃ dicit apl̃s ad Heb.xj.d. Fide obtu
lit abꝛaã iſaac cũ tẽptaret᷑: ⁊ vnigenitũ
offerebat in q̃ ſuſcepat repꝛomiſſiões:
ad quē dictũ eſt/ qꝛ in iſaac vocabit᷑ tibi
ſemē: arbitrãs qꝛ a moꝛtuis ſuſcitare eũ potẽs ē de᷒: ⁊ h̓ ſigna
uit abꝛaã filio ſuo iſaac: ⁊ tũc volũtarie acceſſit ad obediendũ:
in hoc ſignificãs chꝛiſtũ de q̃ ſcp̃tũ eſt Eſa.liij.c. Oblat᷒ eſt qꝛ
ip̃e voluit. Aduertẽdũ etiã ꝙ abꝛaã ligauit filiũ nõ pꝑter hoc
✻ ꝙ timeret eũ

¶ Nico.de lyra

✻ a ¶ Die aũt tertio. Loc᷒ aũt vñ receſſit.ſ.berſabee nõ
erat ita longe a mõte moꝛia/ vbi debuit ĩmolare filiũ quin poſ
ſet illuc venire in bꝛeuioꝛi tẽpe: qꝛ nõ diſtat niſi.xx.leucis vel
circiter: ſed a dño iſta dilatio facta eſt/ vt appareret oĩbus ꝙ
abꝛaã in h̓ facto nõ fuit ſubito mot᷒: ſed ex longa deliberatõe/
vt clarius appareret obediẽtia ei᷒. b ¶ Expectate hic cũ
aſi. Quia timebat ne ĩpediret ei᷒ obediẽtiam ſi eſſent pñtes.
c ¶ Ego ⁊ puer.ſ.iſaac. d ¶ Cũ adoꝛauerim᷒ ⁊c. Hoc
pphetice dixit: nõ tñ aduertẽs q̃d diceret. nõ enĩ intẽdebat ꝙ
iſaac reuerteret᷑ cũ eo/ ⁊ ideo nõ fuit pphetia pꝑie ⁊ pfecte di
cta: ad quã re/

✻ b ¶ Expectate hic cũ aſi. Cũ adoꝛauerim᷒ reuertemur Moꝛalit᷑
ad vos.ſ.i reſurrectõe: ⁊ iũgit᷑ h̓ pr̃ cũ filio: qꝛ ſũt inſepabiles
Joh.xiiij.b. Qui videt me/ videt ⁊ patrē meũ. e ¶ Tulit q̃
qꝫ ligna holo ⁊c. Nã ex diſpoſitiõe pr̃is chꝛiſt᷒ poꝛtauit li/
gnũ cruc. Joh.xix.c. Et baiulãs ſibi crucē ⁊c. g ¶ Ipſe vo
poꝛtabat ⁊c. Per ignē ĩtelligit᷑ ardoꝛ iudeoꝝ ad occidẽdũ
chꝛiſtũ: ⁊ p gladiũ milit. gladi᷒ q̃ pfoꝛatũ fuit chꝛiſti lat᷒. hec
enĩ de᷒ pr̃ poꝛtauit ĩq̃ãtũ ea fieri pmiſit. † ¶ Ubi ē victi/
ma holocauſti? q.d. aliunde ē aſſumenda: ⁊ p hec ↄueniẽter
ſignificant᷑ chꝛiſti verba hoꝛroꝛē carnis exprimẽtia. Matth.
xxvi.d. Pater mi/ ſi fieri põt trãſeat a me calix iſte. i ¶ De᷒
pvidebit ſibi victimã holocauſti. Deus enĩ pater pati
chꝛiſtũ ſuũ pꝛeuidit ⁊ impleuit: Act.iij.c. Deus qui p os om/
niũ pphetarũ p̃nunciauit pati chꝛiſtũ ſuũ ĩpleuit ſic: iõ ſubdit᷑:
† ¶ Venerũtqꝫ ad locũ.ſ.ĩmolatiõis: tñ iſaac nõ fuit ĩmo
lat᷒ ſꝫ aries: qꝛ diuinitas xp̃i ñ fuit paſſa: ſꝫ fragilitas hũana.
✻ Et ecce angelus

Na ¶ Nō pepceris. Aug⁹. Nunqd nō pepcit abraā filio ſuo
A ppter angelū. Sʒ in angelo figurat⁹ eſt dn̄s q̄ deus eſt: ⁊ ma
gni ɔſilij angelus: erat enī in angelo de⁹ ⁊ ex eius pſona loq̄
bat: hoc magis in ſequētibus appet cū
dicit: Et vocauit angel⁹ dn̄i abraā ſcdo
de celo dicens: Per memetipm̄ iuraui
dicit dn̄s. Non enī facile inuenit xp̄m
patrē dn̄m dicere tanq̄ ſuū dn̄m: pſer/
tim an̄ incarnationē. Nā ſm carnē hoc
congrue dicit: ſm quā. Ps. ij. d. dicit
Dn̄s dixit ad me ⁊c̄. Qd̄ aūt dictū eſt.
ibidē. cix. a. Dixit dn̄s dn̄o meo: ad p
phetā hoc refert qui loquit: ſicut illud:
Pluit dn̄s a dn̄o. i. dn̄s nr̄: ſcʒ filius a
Hiſtoria. dn̄o nr̄o patre. ſ. b ¶ Arietē. Alcu.
Aries q̄ pro iſaac imolatus eſt: nō pu/
tatiuus ſed verus eſt: ideo magis pu/
tat angelū euʒ aliūde attuliſſe q̄ ibi de
terra poſt ſex dierū opera procreaſſe.
¶ Arietē interve. ⁊c̄. Hiero. Aq̄la
veprē vel ſpinetū poſuit: ⁊ vt ꝟbi inter
p̄tatio eſt cōdenſa ⁊ inter ſe cōplexa vir
gulta: vn̄ Symmach⁹ eadē opiniōe du
ctus ait: Et appuit aries: poſt hec retē
tus in rete cornib⁹. Sʒ. lxx. ⁊ theodo/
cio videnť melius interp̄tari/ q̄ ipm̄ no
Sabeth mē ſabeth poſuerūt. In ꝟgultis ſabeth
cornib⁹ ſuis. Etenī ſycheō ſiue rete qd̄
aq̄la poſuit ⁊ ſymmach⁹ p ſchin lr̄aʒ ſcri
biť. hic ꝟo ſamech lr̄a poſita eſt. Vn̄ pʒ
nō interp̄tationē ſtirpiū cōdenſaꝝ et in
modū retis inter ſe ꝟgulta ɔtexta ꝟbū
ſabeth. Sʒ nomē ſonare ꝟgulti: qd̄ ita
hebraice dr̄. c ¶ Appellauitq̄ no/
mē ⁊c̄. Hiero. Pro eo q̄ hic habet vi
det/ in hebreo videbiť ſcriptū eſt: h̄ apd̄
Prouer/ biū tribu/ latorū hebreos exiuit in pu̕erbiū: vt in angu/
ſtijs ɔſtituti. ⁊ dei optātes auxilio ſub/
leuari: dicāt in mōte dn̄s videbiť. i. ſicͨ
abrae miſert⁹ eſt miſerebiť nr̄i. Vn̄ ⁊ i
B ſignū dati arietis: ſolēt cornu clāgere.
Peracto ſacrificio dr̄ abrae: In ſemīe
tuo bn̄dicenť oēs gētes. Qd̄ factū eſt/
cū aries dixit: Ps. xxi. d. Foderūt ma/
nus meas ⁊ pedes meos ⁊c̄. Peracto
enī ſacrificio diciť/ Ibidē. f. Couerten
tur ad dominū vniuerſi fines terre: et
adorabūt ī cōſpectu tuo ⁊c̄. Immolato
ergo ariete vocauit abraā nomē loci il/
lius dn̄s vidit. i. videri fecit: p incarna/
tionē ſcʒ

Nico. de ly.

⁂ q̄ timeret eū fugere vl̕ rebellare: vt
pʒ ex p̄dict̕: ſʒ vt īmolaret eū ſic ⁊ aīa
lia q̄ offerebanť in holocauſtū q̄ ligata
īmolabanť: ⁊ vt p hoc xp̄i ligatio ſigni
ficareť an̄ īmolationē ipſius ī cruce. Si
aūt q̄rať quō abraā voluit filiū ſuū īmo
lare: cū occiſio innocētis ſit horribilis
⁊ illicita. Sciebat etiā q̄ hō nō eſt aīal
īmolaticiū? Dicendū q̄ reuelatio illa ſi
bi fuit facta taliter q̄ dubitare nō pote/
rat q̄n eſſet ſibi p̄ceptū a deo: vt pleni⁹
declaraui in q̄dā q̄ſtione de q̄libet: ipſe
etiā ſciebat q̄ q̄libet q̄ntūcūq̄ iuſt⁹ ē de
bitor mort̕ ipi deo p pctō p̄mi parēt̕:
⁊ iō ip̄e de⁹ pōt illō debitū repetere q̄n̄
vult ⁊ quō vult: ⁊ iō bn̄ obedire voluit:
ſecus autē eēt de p̄cepto alteri⁹ q̄ nō ſic
eſſet dn̄s vite ⁊ mortis: ⁊ p hoc pʒ ad
obiecta. a ¶ Et ecce angelus dn̄i.
Hic ɔn̄r poniť p̄cepti reuocatio: q̄r fa/
ctū erat ad declaratōeʒ obediētie abrae
et iō ipſa declarata reuocať/ iō ſubdiť:
b ¶ Nō extēdas ⁊c̄. licʒ enī iā eſſet.
xxxv. annorū: tn̄ vocať puer: q̄r adhuc
erat ſub cura pr̄is. In ſacra enī ſcriptu
ra ſubditi ⁊ famuli lʒ ſint etat̕ puecte:
tn̄ freq̄nter vocāť pueri. c ¶ Nūc cognoui. i. alios cogno
ſcere feci. d ¶ Viditq̄ poſt ter. arie. Dicūt hebrei q̄ ibi fu
it parat⁹ a p̄ncipio creatōis mūdi. ſ. ſexta die in q̄ formauit de⁹
aīalia: ſʒ hoc nec rōne nec ſcriptura hʒ
apparentiā: ⁊ iō reputādū eſt ficticiū:
ppter qd̄ dicēdū q̄ fuit ibi adduct⁹ mi
niſterio angelico. e ¶ Quem aſſu
mēs ⁊c̄. Orabat enī abraā in īmola/
tione arietis q̄ dn̄s acceptaret ita: ac
ſi fili⁹ ei⁹ ppter deū fuiſſet īmolat⁹. Ex Feſtū tubaꝝ
liberatiōe ꝟo iſaac ⁊ īmolatiōe ariet̕
p eo faciūt iudei feſtū tubarū in princi
pio mēſis ſeptimi. ſ. ſeptēbris: ppē qd̄
tūc clangūt in cornib⁹ pecoꝝ in memo † 1. Pa. 2. f
riā arietis īmolati p iſaac. f ¶ Ap/
pellauitq̄ ⁊c̄. eo q̄ dn̄s vidit abrae
⁊ filij ei⁹ obediētiā: ⁊ iſaac liberauit a
morte. g ¶ Vn̄ vſq̄ ho. dr̄/ hoc eſt:
in pu̕erbiū deductū eſt: h ¶ In mō
te dn̄s vide. q̄n enī iudei ſunt in an/
guſtia ɔſtituti/ dicūt: In mōte dn̄s vi/
debit. i. ſicut in monte vidit afflictionē Als † pe/
iſaac eum liberando: ſic nos liberet. percisti.
i ¶ Vocauit aūt ⁊c̄. Hic ɔn̄r repe
tiť pmiſſio p̄us facta abrae: et magis
explicať: ⁊ iuramēto diuino cōfirmať
dicens: k ¶ Per memetipm̄ ⁊c̄.
Hoīes eī p maiores ſuos iurāt: vt dr̄
ad Heb. vi. c. Non pōt aūt aliq̄d eſſe
maius deo: ⁊ iō p ſemetipm̄ iurauit.
l ¶ Multiplicabo ⁊c̄. hoc dicͨ q̄ntū
ad bonos ⁊ religioſos. m ¶ Et ve/
lut arenā ⁊c̄. h̄ dicͨ q̄ntuʒ ad cupidos
⁊ t̄renos: ⁊ maxīe q̄ntū ad filios eſau:
vn̄ et eſau dict⁹ eſt edom. i. terrenus.
n ¶ Poſſidebit ⁊c̄. hoc impletū fuit
tp̄e ioſue q̄ d̕bellauit. xxx. ⁊ vnū regeſ:
⁊ ciuitates: ⁊ t̄ras eoꝝ diuiſit poſſidē
das iſrl̕. o ¶ Et bn̄dicenť ⁊c̄. hoc P
exponūt iudei dicētes q̄ q̄n q̄s bona
imp̄cať alicui dicit: bn̄faciat tibi de⁹ ſi
cut fec̄ iſaac filio abrae. Catholici aūt
meli⁹ exponūt de xp̄o: q̄ d̕ ſemīe abrae
deſcendit ſm carnē: ⁊ in ip̄o bn̄dicenť
oēs gētes t̄re. i. aliq̄ de oīb⁹ gentib⁹: †
q̄r null⁹ ɔſequiť ſalutē niſi p chriſti bn̄ Ecci. 44. d
dictionē. p ¶ His itaq̄ ge. i. poſt Heb. 6. c.
liberatiōeʒ iſaac: q̄r abraā cogitabat ſi
bi puidere de vxore: eo q̄ iā eēt ſuffici
ent̕ etat̕: ⁊ nolebat q̄ accipet vxorē
de chananeis inter quos habitabat:
ideo ſequiť: q ¶ Nunciatū eſt ⁊c̄.
Soror ſare vxoris ſue genuiſſʒ filios.
⁂ Hus p̄mogenitū
⁎ a ¶ Et ecce an. ⁊c̄. p āgelū dn̄i lo Moralit̕
q̄ntē cū abraā ītelligiť charitas ſic ſu/
p̄i⁹ dictū ē q̄ ipa īduxit deū patrē: ſʒ q̄r
xp̄s p paſſionē ſuam meruit ſuā exalta
tionē ⁊ ppl̕i xp̄iani multiplicatiōeʒ/ iō
ſubdiť: n ¶ Poſſidebit ſe. tu. ⁊c̄.
xp̄s enī q̄ eſt ſemē dei pr̄is reſurgens
fregit portas infernoꝝ. f ¶ Appel/
lauitq̄ no. ⁊c̄. do. videt. Viſio nā/
q̄ clara dei p paſſionē xp̄i exiſtētib⁹ in
limbo fuit data: ⁊ tūc viderīt dn̄m ſuo
mō ſicut viſi erāt ab eo. j. Coꝝ. xiij. d.
Tūc aūt cognoſcā ſicut ⁊ cognit⁹ ſum.
Moralit̕ autē breuiter pōt exponi de
hoīe religionē īt̄rāte quē de⁹ tēptat. i.
pbat dicēs p inſpiratōeʒ īternā: Tol
le filiū tuū quē dilig̕ iſaac. i. mūdanū
gaudiū auſer a te/ aſſumēdo volūtariū
luctū. ſʒ q̄r dr̄ Mat. v. a. Bt̄i q̄ lugēt
q̄m ipi ɔſolabunť: iō iſaac nō īmolať
ſʒ aries: q̄r carnale gaudiū p arietē ſi/
gnificatū aſpitate vite trucidať ⁊ ſp̄ūa
le gaudium augmentať. Phil. iiij. a.
Gaudete in dn̄o ſemp ⁊c̄.

---

a ¶ Prophetia prenunciās cuncta que de chriſto ventura.

molaret filiū ſuū. Et ecce angel⁹ a
domini de celo clamauit/ dicēs:
Abraā/ abraā. Qui rn̄dit: Aſſū
¶ quia caro potuit crucifigi diuinitas nō potuit tangi.
Dixitq̄ ei: † Nō extēdas manū b
tuam ſup puerū: neq̄ facias illi
a ¶ Cognoſcere feci te: ſilr̄ in ſeq̄ntib⁹ diciť: Vocauit nomē loci illi⁹ dn̄s videt. i. videri fecit: ſignificās p efficientē id qd̄ efficiť: vt frigus pigrū: qd̄ pigros facit.
quicq̄. Nūc cognoui q̄ timeas c
a deum: et nō † peperceris filio tuo
a ¶ i. obedientiā meam.
vnigenito propter mē. Leuauit
abraam oculos ſuos: viditq̄ d
a ¶ q̄r longe poſt veritas huius vmbre declarāda. b ¶ tāq̄ ouis ad occiſionē duct⁹ eſt. c ¶ inť duo brachia crucis ſuſpēſus eſt.
b poſt tergum arietē inter vepres
herētem cornibus. Quem aſſu/ e
mens/ obtulit holocauſtū pro fi/
c lio. Appellauitq̄ nomē loci illi f
a ¶ vbiq̄ dn̄s videt: ſed vidit dixit p appuit. i. videre fecit. vt illud: Nunc cognoui q̄ timeas dn̄m. i. cognoſci feci. per efficientem enim ſignificať id qd̄ efficiť: ſicut pigrū frigus dicimus: eo q̄ pigros facit.
us/ dn̄s videt. Vnde vſq̄ hodie g
dicitur: in monte dominus vide h
a ¶ Replicat pphetia ventura de chriſto. b ¶ magni cōſilij: vl̕ ipſe angelus in pſona dei loquebať. ¶ Chriſtus.
bit. † Vocauit autē angelus dn̄i i
abraam ſecundo de celo dicēs:
a ¶ q̄r maiorē non habui. b ¶ quia īmutabiliter a deo ſtatutū eſt.
Per memetipm̄ iuraui dicit do k
¶ Quia pr̄ filiū tradidit: dedit ei nomē qd̄ eſt ſup oē nomē: vt ī ei⁹ noīe oē genu flectať
minus: quia feciſti rem hanc: et
non pepciſti filio tuo vnigenito:
benedicam tibi et multiplicabo l
a ¶ Sp̄ūales: pauciores fulgētes.
ſemē tuū ſicut ſtellas celi/ ⁊ velut m
a ¶ Iſrael ſm carnē q̄r erāt ⁊ degeneres futuri ⁊ de bona oliua in oleaſtrū tranſituri.
¶ Plures carnales ſteriles.
arenam que eſt in littore maris.
¶ q̄r deſcēdit chriſtus infernū ſpoliatur⁹.
Poſſidebit ſemē tuū portas ini n
a ¶ catec̨iſabunť. i. baptic̨abunť.
micorū ſuorum: ⁊ benēdicenť in o
a ¶ xp̄o. b ¶ Predeſtinati de oīb⁹ gentib⁹
ſeminē tuo omnes gentes terre:
¶ In fine mūdi fides de gentibus ad iudeos reuerteť.
q̄r obediſti voci mee. Reuerſus
eſt abraam ad pueros ſuos abi/
¶ tunc cōcorditer viuent in eccleſia.
eruntq̄ berſabee ſimul: ⁊ habita
uit ibi. His ita geſtis / nunciatū p q

g tionē. ſ. a ¶ Melcha. Hiero. De
g melcha vxore nachor filia arā nat⁹ eſt
hus de cui⁹ ſtirpe iob deſcēdit/ſic ſcri/
ptū ē Iob. i. a. Uir erat ī t̄ra hus no/
mīe iob. Male igit̄ eſtimāt q̄dā iob de
genere Eſau eſſe. qđ enī in fine eius li
bri habet̄: φ de ſyro ſermone trāſlat⁹
ſit: et q̄rtus ab eſau: et reliqua que cō/
tinent̄ ibi: in hebreo nō habent. Se/
cūdus natus eſt de melcha buz ex cui⁹
genere balaā diuinus/ſicut hebrei tra
dunt: qui in iob dicit̄ heliu: primū vir
ſanctus ⁊ ꝓphetes dei: poſtea per in/
obedientiā ⁊ deſideriū munerū dum
iſraeli maledicere cupit diuini voca/
g bulo nuncu/

a ¶ que ſoror ſare: ſarā duxit: abraā
melcham vero nachor.

a eſt abraam φ mēlcha quoq; ge/
nuiſſet filios nachor fratri ſuo:

a ¶ vel chus de cui⁹ ſtirpe iob: vñ vir erat in
terra hus noīe Iob. ¶ de q̄ dicit̄ terra hus:
ſm illud: Uir erat in terra hus ⁊c̄. b ¶ A q̄
buzites dr̄ quē hebrei putāt balaā fuiſſe.

hūs primogenitum/⁊ būz fratrem a b

a ¶ Hoc nō eſt referendū ad eū qui nūciabat:
ſed qui longe poſt hoc ſcripſit.

eius: chamuel pātrem ſyroꝝ: ⁊ ca/

a ¶ a quo chaſdim. i. chaldei poſtea vocati

ſeth ⁊ açau: pheldas q̄z ⁊ iedlaph c

a ¶ ꝑ q̄ rēmemorata eſt genealogia: quā du/
cturus erat iſaac: nec mirū ſi nō hec oīa my
ſticos ſenſus gerunt: quia nec omēs rami ar/
boris fructum ferunt.

ac bathuel/de quo nata eſt rēbec/
ca. Octo iſtos genuit melcha na/
chor fratri abraā. Concubina vo
illi⁹ noīe roma/peperit tabee ⁊ ga/
on et thaas et maacha.

bulo nuncupatur. vñ iratus eſt heliu g
filius barathel buzites ⁊c̄. Chamuel
vō pater eſt damaſci. Ipſa enī voca/
tur aran: que hic pro ſyria ſcripta eſt:
et ipſo noīe legit̄ ī Eſaia.

Nico. de lyra

a ¶ Hus ꝑmogenitū. A quo de/
ſcendit iob/vt dicit Hiero. lib. de he/
braicis queſtionibus: vñ ⁊ in princi/
pio libri Iob dicitur: Uir erat in ter
ra hus nomine iob. b ¶ Et buz
fratrem eius. Ab iſto deſcendit he/
liud buzites. c ¶ Et iedlaph ac
bathuel ⁊c̄. Propter iſtā que ꝯiun
gēda erat ipi iſaac deſcꝑta eſt iſta ge/
nealogia.

Additio

Mōs moria. ¶ In ca. xxij. vbi dicitur in poſtilla:
Et vade in terrā viſionis. i. in mōtē.
Additio. j. ¶ Ubi hic dicit̄: in terrā
viſiōis. ī hebreo habet̄ ī terrā moria.
voluit enī trāſlatio īterp̄tari h̄ nomen
moria p h̄ nomē viſiōis: qđ nō de ꝓpi
q̄/ſz valde lōge h̄ ſonat: ī. ij. vō paral.
iij. vbi d̄ h̄ mōte agit̄ nō fuit īterp̄tat⁹
hanc dictionē: ſed dimiſit eā in ꝓpria
forma dicens: Et cepit ſalomon edifi/
care domū dñi in hierl̄m in monte moria ⁊c̄. et melius ſe ha/
bet ibi q̄ȝ hic. nam hec dictio moria/habet alias interp̄tatiōes
lr̄e ꝓpinquiores ⁊ magis conſonas propoſito: quas quidem
interp̄tationes hebrei antiqui tradūt. nā quidā eoꝝ dicunt: φ
moria interp̄tat̄ doctrina ſeu doctrix ⁊c̄. ⁊ eſt ꝓpinq̄ſſima inter
p̄tatio ſeu expoſitio. Nā more in hebraico idē ſignificat quod
doctor: ⁊ ſic moria eſt ab illo noīe more abſtractū: Uel eſt no/
men feminini generis eiuſdē ſignificatiōis: ⁊ ſic mons morie
idē eſt quod mons doctrine ſeu doctoris. Scđo mō interp̄ta/
tur ab eis ⁊ ꝓprie ab hoc qđ dr̄ moris: qđ ſignificat myrrham
Unđ dicunt φ idem eſt dicere: mons moria: qđ mons myrrhe:
de quo Cāti. iiij. b. Uadā ad mōtē myrrhe. Tertio in trāſlati
one chaldaica dr̄: ad terrā latrie: eo φ more proprie ſignificat
timorē: vñ in illo loco reddebatur deo cultus latrie: que preci
f pue fundat̄ in timore dei ſancto qui permanet in ſeculū ſeculi.
Et notandū φ quelibet illarum triū interpretationum conue/
niebat illi monti cōiter ſeu large rōne tēpli ibi edificādi. Pri/
mo/q: ab illo loco doctrina legalis egrediebat̄ ad totū ppl̄m
iuxta dictum Deutro. v. c. Scđo/q: ibi offerebat̄ deo thymia
ma ⁊ incēſum in quo myrrha interponebat̄ iuxta ſcđam inter/
pretationē. Tertio/q: ibi colebat̄ de⁹ cum hoſtijs ⁊ ſacrificijs
legalibus: ꝓut in proceſſu leui pluries continet̄: que quidem
tria peramplius et ꝑfectius cōueniunt illi monti ꝑ paſſionem
chriſti ⁊ alia que ibidē poſtea occurrerunt. Primo/q: exinde
exiuit doctrina generalis ⁊ ſalutifera toti vniuerſo: iuxta illud
Eſaie. ij. a. In nouiſſimis dieb⁹ paratus eſt mōs dñi in ſūmo
montiū ⁊c̄. ⁊ ſubdit: Quia de ſyon exibit lex et verbū dñi de
hierl̄m ⁊c̄. Scđo/q: ibi fuit paſſio celebrata: q̄ per myrrhā de
ſignat̄. Myrrha enī oblata chriſto ꝑ magos: Mat. ij. b. dñi/
cā annunciauit ſepulturā. Tertio/q: cultus latrie qui in vera
charitate ꝑficitur: ſolū fuit ꝑfectiſſime cōplet⁹ cū chriſt⁹ in ſua
paſſione ꝑ ineffabilē charitatē ſeipm̄ obtulit deo pr̄i in odorē
ſuauitatis: que quidē expoſitiones nō ſunt reputande myſtice
ſed lr̄ales. Fundat̄ enī in ſignificatione propria hui⁹ dictiōis
moria: ꝓut ab hebreis tradunt̄/vt dictū eſt. Itē nota φ in he
breo nō ſcribit̄ moria in hoc loco cū vocali o: ſed ſcribit̄ taliter
φ ꝓpe poteſt legi Maria: vñ nō inconuenienter diceret̄ φ il
le mōs ſanctiſſimus intitularet̄ a beatiſſima v̄gine: que ibidē
ſcȝ in tēplo filiū ſuū obtulit deo: ⁊ deinde iuxta illū locū ꝓprijs
oculis aſpexit filiū ſuum immolari: ſtans iuxta aram crucis: vt
Ioh̄. xix. e. Et notandū φ interp̄tatio nr̄e tranſlationis nō vi/
det̄ cōgrua rōni. Nū q: mōs morie in q̄ fuit edificatū templū
nō erat ſic diſpoſit⁹/vt inde poſſet videri terra in circūitu pro
ut poſtillator dicit: nam talis viſio impedita erat ꝑ mōtes qui
erāt ī circūitu ei⁹: vñ Ps. cxxiiij. a. Mōtes ī circūitu ei⁹: Tā
q: cū dr̄: Uade in terrā viſionis ſeu in terrā morie: nō eſt itelli
gendū in monte iuxta hierl̄m/prout poſtillator dicit: q: de⁹ in
ꝑmis nō oñdit abrae mōtē in q̄ erat īmolatur⁹ iſaac: ſed terrā
in q̄ erat mons ille quē de⁹ ipe erat ſibi demōſtraturus: vnde
dicit: Uade in terrā morie ⁊c̄. in montē quē mōſtrauero tibi.
In eodem ca.

Additio

¶ In eo. ca. xxij. vbi dr̄ ī poſtil. Nō
enī itelligēdū φ īuitū eū ligauerit ⁊c̄.
¶ Additio. ij. Si aūt iſaac fuiſſz. ꝑ
xxv. annoꝝ tpe īmolatiōis: vt dic̄ Io
ſeph⁹: ⁊ ſic fuiſſet fortior pr̄e: ⁊ tñ vo
lūtarie acceſſit ⁊ ligari ſe ꝯſenſit vt ī/
molaret̄ ad iplēdū volūtatē dei et pa
tris ſui: vid̄r maxīe admirādū quō in
lr̄a nō attribuit̄ ipi iſaac meritum im
molatiōis ſicut ipi abrae: nō enī min⁹ merebat̄ q̄ȝ pr̄ ſed forte
ampli⁹: amicabilia enī que ſunt ad ſe p̄ponunt̄ amicabilibus
que ſunt ad alterū/ vt in Ethicis dr̄: Nō enī min⁹ rōnabiliter Phus in ethicis.
diceret̄ ipi iſaac: q: feciſti rem hanc ⁊ te obtuliſti ſpōte ꝓpter
me ⁊c̄. q̄ȝ ipi abrae: vnde dicunt quidam hebreoꝝ φ iſaac erat
xv. annoꝝ ⁊ φ quaſi inuitus acceſſit ad īmolationē: nec etiā ex
hoc φ portauit ligna holocauſti/ſequit̄ φ eſſet tāte etatis: nā
poteſt eſſe φ illa ligna nō erant onus vnius aſini: q: nō erant
tanta φ ſufficerent ad totū holocauſtū: ſed erant quedam pau
ca ligna ſicca ⁊ forte odorifera: q̄bus erant addeda ligna alia
de his que erant in monte: vt citius incenderentur ⁊ ſuauius
redolerent: nec ex hoc iſaac erat culpādus: nam adhuc erat in
puerili etate: ꝓut ptȝ ī lr̄a cū dic̄ in h̄ loco: Ne extēdas manū
tuā ſuꝑ pueꝝ ⁊c̄. nō enī habet̄ ī ſacra ſcꝑtura/φ hō. xxx. ānoꝝ
⁊ vltra puer dicat̄: ⁊ iđ dicūt φ ipi iſaac nō legit̄ in ſcꝑtura at
tribui merces/ſȝ ſolū abrae: q: ad huc iſaac ñ hēbat ꝑfecte vſū h
liberi arbitrij ex defectu etatis: nec etiā hēbat vires ad reſiſtē
dū patri. ¶ In eo. ca. xxij. vbi dicit̄ ī poſtilla: Nūc cogno/
¶ Additio. iij. Cū ex h̄ φ dr̄ (ui. i. alios ꝯgnoſcere feci ⁊c̄.
hic in ꝑſona dei: Nūc cognoui: ītelligat̄ alios cognoſcere fe
ci/ſicut cōiter tenetur. Sed hanc expoſitionē quidā hebreorū
refutant dicentes: φ nullus erat ibi tpe īmolationis cū abraā
niſi ſolus iſaac: propter quē ſolū nō diceretur alios cognoſce/
re feci. Sed hec rō non videt̄ valere: nā obedientia abrae per
hunc actū cognita fuit angelis: qui forte pri⁹ nō cognoſcebāt
abraā eā habuiſſe in tanto gradu: ſimiliter ⁊ ceteris fidelibus
qui geſta abrae credunt auctē ſacre ſcripture. Sed adhuc hec
expoſitio nō videtur propria: nā iſte act⁹ īmolationis attribui
tur abrae tanq̄ȝ actori: vñ ei dr̄ infra: Quia feciſti rem hanc ⁊
nō pepciſti filio tuo ⁊c̄. ⁊ ſic ī iſto actu abraā fecit alios cogno/
ſcere φ eſſet timens deū: ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns ſcriptura ꝓpri⁹ dixiſſet ⁊
rōnabili⁹. Nūc feciſti alios cognoſcere φ timuiſſes deū: vnde
videt̄ hoc verbum. ſ. Nūc cognoui/proprius poſſe exponi me
taphorice: ſicut alia que de deo dicunt̄ ſm ſimilitudinē: q: cū
dr̄: Iratus eſt de⁹ ⁊ hmōi: intelligit̄ q̄ ad modū irati ſe habuit
in affectu: ſil̄r etiā ī ꝓpria materia cū dr̄: Tēptauit de⁹ abraā:
intelligendū eſt φ deus ſe habuit erga abraā per modū tēptā/
tis: q̄ vult accipe experimētū de aliq̄ ignoto: nō tñ φ deo qui
oīa nouit hoc eſſet ignotū. ⁊ ſil̄r cū dr̄: Nunc cognoui. meta/
phorice poſſet exponi: vt ꝑ hoc intelligat̄ φ de⁹ ſe habuit in h̄
actu ſicut ille q̄ nouiter cognoſcit aliq̄d: qđ ptȝ ī hoc φ de⁹ poſt
illud factū ꝓmiſit abrae maiora q̄ȝ ꝑus ſibi promiſerat: ⁊ etiā
iuramento ea cōfirmauit/vt poſt pauca declarat.
¶ In eodem ca. xxij. vbi dicitur in poſtilla: Appellauitq; no/
men loci illius: deus videbit ⁊c̄.
¶ Additio. iiij. In hebreo in hoc loco dicitur domin⁹ iree:
et eſt verbū ſignificans videre diuinum in futuro dupliciter:
vno modo per futurum indicatiui: alio vero modo per modū
optatiui: ita φ poteſt ꝓprie intelligi: dñs videat: ⁊ dñs vide/
bit: cuius ſenſus eſt: q: appellatio abrae in hoc loco fuit q̄daȝ
oro ꝓphica

A orō ꝓphetica: ſic pluries ꝯtingit in pſal. ⁊ in alijs dict̄ ꝓphe
taꝝ. vn̄ in h̄ ſenſu ꝙ dic̄: Dn̄s videat orabat abraā deū / vt vi
deret ocul' iuſtiſſime miſ̄icordie ſue rectitudinē mēt' ei⁹ ⁊ ꝓm
ptitudinē ſue obediētie in imolatiōe filij. In h̄ aūt ſenſu q̄ ſi
gnificat: dn̄s videbit: ꝓbabat ꝙ h̄ erat de⁹ viſur⁹ ⁊ reddītur⁹
mercedē plenā ipī abrae / ſic̄ ſtatī fuit ꝯceſſuȝ ſibi / cū ſequit̄: p
memetipm̄ iuraui. hui⁹ āt qd̄ ſequit̄: vn̄ vſq̄ hodie dr̄: In mō
te dn̄s videbit ⁊c̄. videt̄ ēē ſenſus / ꝙ poſteritas abrae. ſ. veri
fideles ſpectātes remūeratiōeȝ hui⁹ facti dicebāt cōit̄ q̄ſi in ꝓ
uerbiū illud v̄buȝ qd̄ abraā ꝓphetice dixerat. ſ. dn̄s videbit.
Et addebāt ſup̄ h̄ qd̄ dr̄ in mōte: q̄ꝛ credebāt ꝓphetiā illā eſſe
ad effectū ꝑducēdā in illo mōte vbi abraā h̄ factū tā merito
riū exercuit. quā q̄dē orōnē ꝓphetica ipſius abrae ſimt' ⁊ ꝓuer
biū inde ſſ̄ecutū hebrei credūt fuiſſe impletā in edificatione
tēpli: ⁊ apparitiōe gl'ie dn̄i in nube illud tēplū acceptātis: vt
iij. Reg. viij. Sȝ potius credēdum ē fuiſſe ipleta cuȝ chriſt⁹
in eodē loco imolatus fuit in forma viſibili. vn̄ vbi trāſlatio
nr̄a dic̄: In mōte dn̄s videbit. hebraica v̄itas hȝ: dn̄s vide
bit̄. ⁊ ſic habet̄ in glo. nr̄a: p̄ qd̄ ꝓꝑie itelligit̄ ꝙ ver⁹ fili⁹ dei
ibi viſibilit̄ fuit imolat⁹: qd̄ imolatio iſaac p̄cipue figurabat.
Circa qd̄ attēdendū ē vlteri⁹ / ꝙ lȝ meritū abrae in h̄ loco fue
rit p̄ncipalit̄ expletū p̄ imolatiōeȝ filij / quā ꝓ deo ꝓmptiſſime
facere intēdebat: qd̄ fuit ſinglare i ipō abraā: nō aūt i imola
tiōe ariet': in q̄ multi ꝯuenerūt ſacrificātes deo aīalia bruta:
tn̄ abraā nō ꝓtulit orōnē ꝓphetica ſupradictā: niſi poſt imola
tionē ariet': nec etiā fuit ſibi factū iuramētū diuinaꝝ ꝓmiſſio
nū vſq̄ tūc. ſ. poſt ariet' imolatiōeȝ: qd̄ nō dȝ itelligi vacare
a myſterio. Nā imolatio iſaac deficiebat a figuratiōe imola
tiōis chriſti in duob⁹. Priō. ſ. q̄ꝛ iſaac nō fuit actualit̄ imola
tus: ſȝ ſolū intētionalit̄: chriſtus v̄o actualit̄. Scdō q̄ꝛ imola
tio iſaac nō fuit oblata i redēptionē alicui⁹: imolatio v̄o chri
ſti fuit in redēptiōeȝ hūanā: ⁊ iō hec duo fuerūt repn̄tata p̄ i
molationē ariet' ad p̄ficiendū imolationē iſaac q̄ntū ad p̄figu
rationē imolatiōis chriſti. Aries em̄ fuit occiſus ⁊ eius ſan
guis effuſus: ſil'r ⁊ fuit in redēptionē ipī⁹ iſaac. vn̄ dic̄: Quē
aſſumēs obtulit in holocauſtū ꝓ filio: ⁊ iō poſtq̄ abraā exple
uit p̄figurare imolationē chriſti p̄ vtrāq̄ imolationē p̄dictā:
tūc ⁊ nō an̄ ꝓtulit ſuā ꝓpheticā orōnē vt dictū ē. Cōſeq̄nt̄ aūt
vocat⁹ ſcdō ab āgelo in p̄ſona dn̄i fuit ſibi facta ꝓmiſſio cū iu
B rāmēto: ⁊ nō antea ꝑut in l'ra ptȝ. vn̄ Iſi. ⁊ habet̄ in glo. p̄
acto ſacrificio dr̄ abrae: In ſemīe tuo ⁊c̄. qd̄ factū eſt cū aries
Ps. 21. d dic̄: Foder̄t man⁹ meaſ ⁊ pedes meos. pacto em̄ ſacrificio di
ctū ē: Ibidem. f. Cōuertent̄ ad dn̄m vniūſi fines terre. imo
lato g̃ ariete vocauit abraā nomē loci illi⁹ dn̄s videt: hec ille.
Lr̄a etiā h̄ iſinuat. In p̄ma eī vocatōe āgeli dictū fuit abrae:
Nūc cognoui ꝙ timeas dn̄m: ⁊ nō pepciſti filio tuo vnigeni
to ⁊c̄. vn̄ ſolū cōmēdat̄ de oblatiōe filij ꝓpt̄ deū: ⁊ tūc nō fuit
ſibi facta aliq̄ ꝓmiſſio: ſȝ ſola approbatio diuina erga ipſum
abraā. In ſcdā v̄o vocatiōe dr̄ ei: q̄ꝛ feciſti hāc rē. ſ. oblatiōeȝ
ſcdāȝ / h̄ ē ariet': ⁊ nō pepciſti filio tuo. ſ. p̄ oblatiōeȝ p̄mā filij.
⁊ tūc fuit ſibi dictū: Bn̄dicā tibi ⁊c̄. ex q̄ ptȝ ꝙ lȝ meritū abrae
p̄ncipali⁹ ⁊ clarius ꝯſiſtit in oblatiōe filij: tn̄ q̄ꝛ p̄fecti⁹ figurat̄
paſſio chriſti i vtraq̄ oblatiōe ſil': ⁊ etiā ꝓteſtatio fidei abrae
de chriſto clari⁹ relucebat: idcirco tūc ⁊ nō antea fuit ſibi facta
ꝓmiſſio q̄ ꝯſonat p̄dict'. Origenes etiā in h̄ loco dicit: patit̄
ergo chriſt⁹. ſ. in carne: cui⁹ h̄ aries forma eſt. v̄bū v̄o icorru
ptū p̄maſit: qd̄ ē ſ̄m ſpm̄ cui⁹ imago ē iſaac. ¶ In eo. c. xxij
vbi dr̄ in poſtil. Hic ꝯn̄r repetit̄ ꝓmiſſio facta p̄us abrae ⁊c̄.
¶ Additio. v. In hac ꝓmiſſiōe facta abrae nō ſolū repetū
tur ea q̄ al's fuerūt ſibi ꝓmiſſa / ſeu magis explicant̄: ⁊ etiā di
uino iuramēto ꝯfirmant̄: ſȝ etiā de nouo maiora ſibi promit
tunt̄. vn̄ Ambro. in libro de abraā: hec bn̄dictio p̄ſtitit ſup̄io
ribus. In illa em̄ ꝓpagationē ſemīs futurā ꝓmittit: in hac āt
ait: Et bn̄dicent̄ in ſemīe tuo ⁊c̄. Ad cuius declaratiōeȝ ſciē
dū: ꝙ lȝ ea q̄ in p̄mo loco ꝯtinent̄ in hac ꝓmiſſiōe vltīo facta
abrae / ſunt q̄ſi quedā repetitiones p̄cedentiū promiſſionum.
quod aūt vltimo ꝯtinet̄: Et bn̄dicent̄ ⁊c̄. quod ꝓꝑie intelli
git̄ de chriſto / q̄ deſcēdit de ſemine abrae ſ̄m carnē: ſine quo
nullus ꝯſequit̄ ſalutē / ꝓmiſſio noua ē que nō ꝯtinet̄ in p̄ce
dētibuſ: qd̄ ſic ptȝ. nā nunq̄ abrae fuit facta promiſſio q̄ huic
quodāmodo aſſimilaret̄: niſi. ſ̄. xij. ca. vbi dicit̄: Atq̄ in te
bn̄dicent̄ oēs cognatiōes terre ⁊c̄. q̄ quidē bn̄dictio in illa ꝓ
miſſiōe ꝯtēta nō pōt intelligi de bn̄dictiōe ſp̄uali / q̄ p̄tinet ad
gr̄aȝ cui⁹ chriſtus ē actor ⁊ cā efficiēs. nō em̄ dic̄ ibi: bn̄dicent̄
in ſemīe tuo: ſȝ bn̄dicent̄ in te. Conſtat aūt ꝙ abraā non fuit
actor hmōi gr̄e. In hac aūt vltīa ꝓmiſſiōe nō dr̄: Et bn̄dicent̄
in te: ſȝ bn̄dicent̄ in ſemīe tuo. ſ. i chriſto. vn̄ ⁊ apl's ad Gal.
iij. b. iſtā vltimā auctoritatē allegat ad ꝓbādū ꝙ i chriſto bn̄
dicent̄ oēs

dicent̄ oēs gētes: nō aūt allegauit p̄mā auctoritatē: eo ꝙ ē ad C
ſuū ꝓpoſitū imp̄tinēs: vt ptȝ in auctē Ambro. ſup̄ allegata: qd̄
etiā ipā l'ra teſtat̄ apd̄ eos q̄ in lingua hebraica ſūt periti. Naȝ
lȝ trāſlatio nr̄a h̄ ⁊ ibi dicat indiſtincte: Et bn̄dicent̄. nō tn̄ mo
dica differētia ē int̄ v̄bū hebraicū ibi poſitū ⁊ v̄bū qd̄ h̄ ponit̄.
v̄bū em̄ qd̄ h̄ ponit̄ nō aliud ſignificat niſi ꝙ imp̄cātes bn̄dicti
onē alicui dicāt: Talē te faciat de⁹ ſicut fecit talē: eo mō quo. ſ̄.
xlviij. dr̄: In te bn̄dicet̄ iſr'l. atq̄ dicet̄: Faciat tibi de⁹ ſicut fecit
ephraim ⁊c̄. vbi māifeſte ptȝ ꝙ illa bn̄dictio non fundat̄ in ipſo
ephraim tanq̄ in actore p̄ncipali ſeu cā efficiēte ipſius bn̄dictio
nis. Et ſil'e v̄bū oīno ponit̄. ſ̄. xij. ca. vbi dicit̄: Atq̄ bn̄dicent̄
in te vniuerſe cognatiōes terre ⁊c̄. ſȝ in h̄ loco in hebraico po
nit̄ quoddā v̄bū ſignificās / ꝙ ille in quo alij bn̄dicunt̄ ſit cau
ſa p̄ncipaliter effectiua illius bn̄dictiōis: qd̄ nulli pure creatu
re pōt cōuenire: vn̄ in Ps. lxxi. a. Deus iudiciū ⁊c̄. loquēs de
chriſto ad l'raȝ vbi dr̄: Et bn̄dicent̄ in ipō oēs tribus terre ⁊c̄.
ponit̄ v̄bū bn̄dictionis oīno ſimile huic quod hic ponit̄: nō au
tē ponit̄ ſicut in ca. xij. ſupra dicto. Silr̄ Eſa. lxv. c. tractās de
chriſto ad l'raȝ dic̄: In q̄ q̄ bn̄dictus ē ſup̄ terrā bn̄dicet̄ in dn̄o
amē. vbi v̄bū oīno ſil'e ponit̄: ſicut h̄ cū dr̄: Et bn̄dicent̄ in ſemi
ne tuo ⁊c̄. nō aūt ſicut bn̄dicent̄ / qd̄ ponit̄. ſ̄. in ca. xij. Concor
dat etiā p̄dictis ꝙ deus in alijs ꝓmiſſiōibus abrae factis nūq̄
interpoſuit iuramentū aliqd̄: ſȝ ſolū in h̄ loco tn̄ dicit: Per me
metipm̄ iuraui dicit dn̄s ⁊c̄. qd̄ nō ſolū denotat̄ vt ſimplex iu
ramentū: vt ſi dixiſſet: Iuraui dicit dn̄s ſimpl'r: ſȝ ad maiorē ſo
lennitatē addidit: p̄ memetipm̄: ſicut ille q̄ iurat tangēdo ſacra
vt crucē vel euāgelia ⁊ potius corp⁹ chriſti: ſolēnius iurat q̄ il
le qui ſimpl'r iuramentū p̄ſtat ſine tactu taliū. in q̄ oñdit̄ ꝙ int̄
alia ꝓmiſſa h̄ eſſet maximū: qd̄ etiā ꝯſueuit facere ſcriptura in
q̄buſdā alijs locis: ſȝ p̄ſtare diuinū iuramentū ſolenne ſup̄ his
q̄ ad myſteria chriſti vēturi p̄tinebāt: ſicut cū agit̄ d̄ ſacerdotio
chriſti eterno Ps. cix. a. Iurauit dn̄s ⁊ non penitebit eum: tu
es ſacerdos in eternū: vt intelligat̄ ſolēnis firmitas huius iu
ramēti / nō ſolū dixit: Iurauit dn̄s: ſed addidit: ⁊ non penitebit
eū. h̄ idē ptȝ in Ps. cxxxi. a. Memēto dn̄e dauid ⁊c̄. vbi cū de
regno chriſti agit̄ ex ſemīe dauid vēturi Ps. cxxxi. b. dic̄: Iura
uit dn̄s dauid veritatē ⁊c̄. iuxta illud euāgelij Luc. j. c. Dabit
illi dn̄s deus ⁊c̄. vbi nō interpoſuit iuramentū ſimpl'r: ſȝ ad ſo
lenniorē firmitatē addidit: Et nō fruſtrabit̄ eū: qd̄ ſatis ꝯſonat
p̄dictis: vt ptȝ intelligēti. vn̄ hec auctoritas bn̄ intellecta mul
tū facit ad cōcludendū hebreos in hoc ꝙ in chriſto ab abraam
deſcenſuro omnes gentes habebāt recip̄e bn̄dictionem. D

Replica correctoꝝ ꝯ Burgen̄. in ca. xxij. vbi exponi
tur illud: Uade in terrā viſionis. i. in montē
⁊c̄. Burgen̄. facit magnā vim de nomine Moria: in quo rep̄
hendit btm̄ Hiero. ſȝ q̄ꝛ eius digreſſio in fauorem fidei tranſe
at: potiſſimū q̄ꝛ nō eſt ꝯ poſtillatorē: ſed ꝙ addit ſe legiſſe in he
braico maria ꝓ moria: q̄ꝛ ex auctoritate ſacre canonis aut ſan
ctoꝝ nō hȝ euidētiā: ea facilitate ꝯtemnit̄ q̄ ꝓbat̄: marīe q̄ꝛ cōi
ter oīm interp̄tationes imo ⁊ ipſius Burgen̄. ſonāt in ꝯrium.
¶ In eo. ca. vbi poſtillator ad intentionē ioſephi ⁊ alioꝝ di
cit iſaac nō inuitum ligatum fuiſſe in oblatione ſed ſpontaneū:
q̄ꝛ cū poſſet nō reſtitit patri exiſtēs. xxxv. annoꝝ. Burgen̄. obij
cit dicēs: ꝙ tūc meritū potius debuit aſcribi iſaac q̄ abrae. di
cit g̃ iſaac tn̄ fuiſſe. xv. annoꝝ. ⁊ inuitū a p̄re ligatū. idcirco vo
catus ē puer: qd̄ in ſcriptura de viris. xxxv. annoꝝ dici nō con
ſueuit. Sed ad obiectionem Burgen̄. rn̄det̄ primo: q̄ꝛ abraam Quare abrae oblatio gratior q̄ iſaac
accepit mandatū a deo ⁊ obediuit / nō iſaac. ideo fit memoria d̄
merito illius nō iſtius. Scdō pōt dici ꝙ abraam obediuit deo /
iſaac aūt homini. ſ. p̄ri. Tertio pōt dici q̄ꝛ iſaac obedientia cum
agonia fuit ꝓcedens ex volūtario mixto / nō ſine terrorē ⁊ timo
re. obedientia autē abrae ex fide abſoluta: vt dr̄ ad Heb. xi. b.
Quarto q̄ꝛ agēs p̄ſtantius eſt paſſo: i hac aūt obediētia abraā
ſe habuit reſpectu oblationis vt agens: iſaac vt patiens: ideo
de abraā dicit̄: q̄ꝛ feciſti rem hanc ⁊c̄. Sed ſi reſpicere volueri
mus l'raȝ / bn̄dictio ⁊ meritum huic obediētie correſpondēs re
ſpicit iſaac ſicut ⁊ abraā. Dicit̄ em̄ / q̄ꝛ feciſti rem hanc ⁊ nō pep
ciſti filio tuo vnigenito ꝓpter me / bn̄dicā tibi ⁊ multiplicabo ſe
men tuū ſicut ſtellas celi ⁊c̄. hoc ſcdm̄ refert̄ ad iſaac: ſ̄m illud
ſupra. xxi. b. In iſaac vocabit̄ tibi ſemē. ⁊ ſequit̄ hic benedictio
iſaac: Poſſidebit ſemē tuū portas inimicoꝝ ſuoꝝ: ⁊ bn̄dicent̄ i
ſemine tuo oēs gētes. vnde q̄uis abraā ea omnia ſibi merue
rit nō tn̄ ꝓ ſe ſolū: q̄ꝛ in ſua p̄ſona nō vidit effectū: ſed ꝓ ſuo ſe
mine. Quicq̄d aūt ſit de his nō valet qd̄ Burgen̄. addit ꝓ con Puer
firmatione ſui ꝓpoſiti ꝙ iſaac noīatus eſt puer: q̄ſi in ſcriptura
viros fortes pueros vocari nō ſit ꝯſuetū: cum tn̄ de pueris da
uid fortiſſimis multa dicant̄. ij. Regū. j. ⁊. ij. ca. Et de Ioſue
duce belli dictum eſt puer: Exo. xxxiij. c. Rex aſſuerus quoq̄
m fecit conuiuiū

E fecit conuiuiū puerꝭ fortiſſimis pꝫarū Heſter.j.a. Et chriſtꝰ di/
xit diſcipulꝭ poſt reſurrectionē: Pueri nūqd pulmētariū habe/
tis: Joh.xxj.b.et Actꝭ.iiij.f. Apl'i dixerūt principes ꝯuenis/
ſe aduerſus puerꝝ ieſū. Et Burgē. meliꝰ recollectꝰ idē dicit cir
ca.xj.ca.iij.lib. Regꝭ. Jn eo.ca. vbi exponit̄ nūc cognoui.i.
cognoſcere feci: Burgē. dicit ꝙ magis ꝓprie exponit̄ de deo ſi
cut alie metaphore: ꝙ deꝰ ī hoc ſe habēs quaſi nouiter aliqd G
ꝯgnoſcēs dixit: Nūc cognoui: ſꝫ videt̄ Burgeñ. implicare di
cēdo metaphoras eſſe ꝓprias: cū metaphora oīs ſonat impro/
prietatem. Quicquid tamen ſit nō debuit ꝓpter debile moti/
uum ſuam expoſitionē beato Augꝭ.xvj. de ciui.dei.ca.xxvij.
glo.ordi. et communi ſchole preferre.

¶ Glo. ordi.

G Arbee Vixit aūt ſa. ꝛc. Ca. XXIII
a ¶ Et mortua eſt in ci. ar/
biero. Que eſt in valle: h in
autēticꝭ libris nō habet̄. Arboch pau
latim a legētibꝰ ac ſcribētibꝰ corruptū
†13.q.2.c. hebron. eſt. Neq; putādū eſt. Lxx. nomē ciui/
tatis hebraice barbare atq; corrupte:
aliter ꝙ in ſuo d̄r transtuliſſe. Arboch
enī nihil oīno ſignificat ſꝫ d̄r arbee.i.
quattuor: qꝛ ibi abraā iſaac ⁊ iacob cō
Joſ.24.d ditꝰ ē. ⁊ adā primꝰ ſicut ī libro ieſu ap/
te demōſtrat̄. b ¶ Surrexit abraā
Abraā ado rauit pplm terre. ꝛc. Augꝰ. Querit̄ quō abraā adora/
uit pplm terre: cū ſcriptū ſit Deu.vj.b
Dñm deū tuū adorabis/ ⁊ illi ſoli ſer/
Deu.6.b uies? Sꝫ nō ē ī ꝓcepto dictū dñm deū
tuū adorabis ſolū: ſic dictū ē et illi ſoli
ſuies. Talis enī ſuitꝰ ſoli deo debet̄:
q̄ grece λατρεοσισ/ latreoſis d̄r. vñ
dānant̄ idolatre hāc ſeruitutē ſcꝫ ido/
lis exhibētes. Nec moueat ꝙ alibi ꝓ/
hibet angelus hoīem ſe adorare: ⁊ ad
monet vt deꝰ potiꝰ adoret̄. Talis enī
apparuerat: q̄ ꝓ deo adorari poterat
⁊ ideo adorator corrigēdus erat.
G Quod cū audiſ/

Vixit aūt ſa ¶ Ca. XXIII a
a ¶ Cētenariꝰ: ⁊ vigītiſeptē ſoli
di ſt ⁊ q̄drati: q̄bꝰ ſignat̄ ītegri
tas vite ſcōꝝ aū huiꝰ vite exitū.
a ra cētū vigintiſeptē annis/ ⁊ mor b
tua eſt in ciuitate †arbee: que eſt
hebron in terra chanaā. Venit †
q; abraā vt plāgeret ⁊ fleret eā.
Cūq; ſurrexiſſet ab officio fune c
a ¶ a quo ethei.
ris/ locutꝰ ē ad filios heth dicēs:
Aduena ſū ⁊ peregrinus apud d
vos: date mihi ius ſepulchri vo e
biſcum: vt ſepeliā mortuū meū. f
Reſpōderūtq; filij heth: Audi g h
nos dñe: Princeps dei es apud
nos: in electꝭ ſepulchris noſtris i
ſepeli mortuū tuuꝫ: nulluſq; te k
ꝓhibere poterit/ quin in monu/
mēto eiꝰ ſepelias mortuū tuum.
a ¶ Supplicādo honorauit.
b Surrexit abraā ⁊ adorauit po/ l
pulū terre/ filioſ videlꝫ heth. Di
xitq; ad eos: Si placet aīe vre
vt ſepeliā mortuū meuꝫ: audite
me et itercedite apud ephron fi m
liū †ſeor: vt det mihi ſpelūcā du
plicē quā habet in extrema pte n
agri ſui: Pecunia digna tradat
mihi eam corā vobis in poſſeſ/
ſionē ſepulchri. Habitabat aūt o
ephron in medio filiorꝫ heth:
Reſpōditq; †ephrō ad abraaꝫ p
cunctis audientibꝰ q̄ ingredie/
bant̄ portā ciuitatis illiꝰ/ dicēs:
Nequaq̄ ita fiet domine mi: ſꝫ q
magis auſculta quod loquor.
Agrū trado tibi/ ⁊ ſpelūcā que
in eo eſt/ p̄ſentibus filijs populi
mei: Sepeli mortuū tuū. Ado/
rauit abraam coram pplo terre
et locutꝰ ē ad ephron circūſtan/
te plebe: Queſo vt audias me:
Dabo pecuniā ꝓ agro: ſuſcipe
eam ⁊ ſic ſepeliā mortuū meū in
eo. Reſpondit ephron. Domi
me mi audi me: †Terra quā po/ r
a ¶ vel quadringētis. b ¶ vel ſiclis.
ſtulas quādringētos ſiclos ar/
genti valet. Jſtud eſt p̄cium in/

¶ Nico. de lyra

Vixit āt ſa. ꝛc. Ca. XXIII
Hic cōſequēter deſcribit̄ quō
abraā vt ꝑfectus ſe habuit ad
ꝓximū. ſic enī habitauit inter extrane/
os ꝙ vocabāt eū dei principē ⁊ locū ſe
pulture ꝓ vxore ſua ei gratis obtule/
Al's † ſoor rūt: ⁊ ideo primo deſcribit̄ ſare obitꝰ.
Diuiſio ſecūdo offert̄ ei ſepulture locꝰ/ ibi: Cū/
q; ſurrexiſſet. Circa primum dicit̄ ſic:
a ¶ Vixit aūt ſara cētū vigitiſe/
pte annis. Hebrei q̄ numeros mul/
tis modis exponūt myſtice: dicunt ꝙ
iſti tres nūeri p̄dicti ita ponunt̄ diſtin/
Al's nō ha/ bet † ephrō cte ad deſignādū cōditiones ſare/ ac ſi
diceret̄: ita mūda ⁊ innocēs fuit vigin
ti annoꝝ: ſicut cū fuerat ſeptē annoꝝ
tm̄: ⁊ ita pulchra centū annoꝝ ſicut vi/
ginti: ⁊ iſtud concordat p̄dictis.xx.ca.
Arbee. b ¶ Et mortua eſt in ciui. arbee.
Vocata ē enī ciuitas arbee.i. quattu/
or: vt dicūt aliq̄: ꝓpter quattuor gigan
tes ibi ſepultos.ſ. archiman/ ſiſai/ tal/
mai/ ⁊ pater eoꝝ. Alij dicūt ⁊ melius
(vt videt̄) ꝙ vocata ē arbee ꝓpt̄ quat
tuor patriarchas ibi ſepultos cū cōiu/
gibus ſuis ſcꝫ adaꝫ ⁊ eua: abraā ⁊ ſa/
ra/ iſaac et rebecca/ iacob ⁊ lia. de pri/
mo habet̄ Joſue.xiiij. de alijs tribus.
ſ.xlix.ca. c ¶ Cūq; ſurrexiſſet. hic
cōſequēter agit̄ de ſepultura ſare. vbi
primo ponit̄ petitio abrae. ſecūdo con
ceſſio ſepulture/ ibi: Reſpōderūtq; fi/
†13.q.3.c. lij heth. primo ergo dicit: d ¶ Adue
poſtq;. na ſū ⁊ pe. ꝛc. ꝓpt̄ qđ nō habeo ius
ſepulchri. e ¶ Date mihi ius ꝛc.
Ex quo pꝫ ꝙ nō intēdebat illud eme/
re qđ eſt illicitū vendi.ſ. ius ſepulture
ſeu locuꝫ: qꝛ locus ſepulture ſemꝑ fuit
inter ſacra reputatꝰ. Veliꝰ pōt dici ꝙ
locus ſepulchri nō eſt res ſpūalis: ſed
ius ſepeliendi ideo abraā ius petijt ꝓ dono dicens: Date mi/
bi ꝛc. ⁊ locū petijt ꝓ precio. f ¶ Ut ſepeliā mortuū me/
um. hic acci/

um. hic accipit̄ maſculinū ꝓ feminino
ſicut et Mar.v.c. dñs dixit: Quis me
tetigit/ đ muliere emorroiſſa. g ¶ Re
ſpōderūtq;. h cōſequēter de ſepultu/
ra ſare agit̄: ⁊ primo ponit̄ curialis po
puli rñſio cū d̄r: h ¶ Audi nos dñe
ꝛc. Jn dubijs eī recurrebāt ad abraā/
⁊ ipē dirigebat illos: ac ſi cōſulerēt do/
minū. i ¶ Jn electꝭ ſepulchris no
ſtris.i. melioribꝰ ⁊ honorabilioribus.
k ¶ Sepeli mortuū tuū.i. ſarā: ſꝫ
qꝛ nolebat eā ſepelire cū infidelibꝰ/ pri/
mo regratiatus eſt pplo. ideo ſubdit̄:
l ¶ Et adora. ꝛc. a q̄ dicti ſunt ethei.
fecit enī eis reuerētiā vt ipetraret locū
ſepulture. vbi erat ſepultꝰ adā: ideo ſe
quit̄: m ¶ Jntercedite ꝓ me ꝛc.
nō dixit vēdat: qꝛ locū ſepulture adam
nō intendebat emere ſed fundū in quo
erat dicta ſepultura: qđ erat licitū. iō ſe
quit̄: n ¶ Quā habet in extrema
pte agri ſui.i. agrū ī quo ē. o ¶ Ha
bitabat aūt ephron ī medio filio
rū heth. hoc aūt interponit̄ ad oſten/
dendū ꝙ ille ager erat carior ceteris in
extremitatibꝰ poſitis: ⁊ ꝑ cōſequēs me
lior et ſecurior. p ¶ Reſponditq;
ephron ad abraā cūctꝭ audi. ꝛc.
Omes enī de ciuitate ab opibus ſuis H
ceſſauerāt: vt ſepulture ſare debitū ho/
norē impēderēt. q ¶ Nequaq̄ ꝛc.
id eſt nolo tibi vēdere: ſꝫ gratis cōcede
re: ſꝫ qꝛ abraā nolebat ꝙ ipē vel alij in/
fideles poſſent ibi ius ſepulture recla/
mare: ⁊ ꝑ cōſequēs cū ſara infideles ſe
pelire/ noluit gratis accipe ſed ꝓ pecu/
nia poſtulauit/ ⁊ patet littera vſq; ibi:
r ¶ Terra quā poſtulas quadrin Siclus
gētos ſiclos. Dicūt aliq̄ ꝙ ſi cōſide/
rent̄ dicta Jſid. ⁊ Papie de ponderi/
bus metallorū: obolus ꝓut in ſcriptu/
ra ſacra accipit̄ habet tantū de argēto
ſicut habet vnus paruus turonenſis:
ſiclus autē vſualis de quo hic agit̄: ſm
eos valet.xlviij. obolos. Et ſic quadri/
genti ſicli valēt octoginta libras turo/
neñ. ⁊ ſm hoc patet preciū agri p̄dicti.
Si autē cōtra hoc arguat̄ ꝑ hoc qđ di/
cit̄ Exođ.xxx.b. Siclus.xx. obolos ha
bet. Dicūt nō obſtat: quia in Exođ. lo/
quitur ſcriptura đ ſiclo ⁊ obolo ſm pō/
dus ſactua/

Moraliter. a ¶ Vixit autē ſara Moralit̄
ꝛc. Hic agit̄ de morte ſare ꝑ quā deſi/
gnat̄ mors cuiuſlibet bone ꝑſone. Vñ
ſubdit̄: b ¶ Mortua ē in ciuitate
arbee.i. quattuor: qꝛ boni moriunt̄ in
q̄ttuor ꝟtutū moraliū ꝑfectiōe. Apoc.
xxj.e. Ciuitas erat in quadro poſita.
† ¶ Venitq; abraā vt plāgeret.
ꝑ quē pōt intelligi q̄libet fidelis amicꝰ
defuncti q̄ naturali pietate motus plā/
git mortē amici. ⁊ ꝯñr q̄rit ſepulture lo
cū ꝑ quē deſignat̄ empyreū celū: ſicut
infernꝰ eſt ſepulture locꝰ maloꝝ. Luc.
xvj.f. Mortuꝰ eſt diues ⁊ ſepultus eſt
in inferno. Et ibidē p̄mittit̄ de laçaro:
Factū eſt aūt vt moreret̄ mēdicꝰ ⁊ por
tāretur ab angelis in ſinū abrae. Jſte vero ſinus a tꝑe aſcēſio
nis xp̄i eſt empyrei celi locꝰ q̄ querit̄ ꝑ ſuffragia bonorum.

Jn ca.xxiij.

a ¶ Qđ cū au. Hiero. in hebreo ſic poſuimus ꝙ ꝑmū nomē ſcribit̃ ephrō. Secūdo ephran. poſtꝙ̃ em̄ ꝑcio victus ē vt ſepulchrū vēderet/ ⁊ accipet argētū/ ſ; cogēte abraā vau lr̃a q̄ apud illos ꝓ o legit̃ ablata ē de noīe ei⁹: ⁊ ꝓ ephron dict⁹ ē ephran. In q̄ ſignificat̃ nō fuiſſe ꝑfecte ꝟtut̃/ q̄ potuit vēdere mēorias mortuoꝝ. Sciāt igit̃ q̄ ſepulchroꝝ ꝑciū nō a cogētib⁹ ſ; a nolētib⁹ accipiūt/ mutari nomē ſuū: ⁊ pire aliqđ ď merito eorū: cū etiā rephēdat̃ q̄ inuitus accepit. b ¶ Cōfirmatuſq; eſt ⁊c̃. Grego.

Moralit̃ Mora. Annuit ſepulchrū duplex ꝙ ꝑfectus ꝑdicator extinctā a deſiderijs carnis aīa; abſcōdit ſb bone oꝑatiōis ⁊ cōtēplatiōis tegmīe: vt a carnali ↄcupiſcētia q̄ſi īſenſibil̃ lateat/ quā ꝓus ſentiens mortalit̃ viuebat. vn̄ Col.iij.a. Mortui em̄ eſt̃: ⁊ vita vr̄a abſcōdita eſt cum chriſto in deo. Actiua em̄ vita a prauis oꝑib⁹ mortuos ſepelit. Cōtēplatiua ꝑfectius q̄ a cūct̃ actiōib⁹ fundit⁹ diuidit. Qui ḡ iā ī ſe ↄtumelias carnis edomuit: ſupeſt vt mētē ꝑ ſtudia ſctē oꝑatiōis exerceat: ⁊ q̄ iā mētē ꝑ ſancta oꝑa dilatat/ ſupeſt vt eā vſq; ad ſecreta ītime cōtēplatiōis extēdat. Nō ē em̄ ꝑfect⁹ ꝑdicator q̄ ꝓpt̃ ↄtēplatiōis ſtudiū oꝑanda negligit: vel ꝓpt̃ oꝑatiōis inſtātiā ↄtēplanda poſtponit. c ¶ Speluca ⁊c̃. Et circa eā ager arboroſus ad ſepeliendā ſarā q̄dringētis ſiclis argēti ꝑ p̄riarchā a dn̄is terre emit̃. Quia ad vacandū ſapīe/ ⁊ ſtudendū actiōi ſb folijs myſticoꝝ ꝟboꝝ tanq̄ ſb fructuoſis arboribus: nō alit̃ ꝑdicatorib⁹ q̄etis loc⁹ acq̄rit̃/ niſi ꝑ euāgelicā doctrinā argenti nitore fulgentē terrenis ꝓ̄tātibus ab īpis eterna beatitudo ſuadeatur. Que bene centenario quater ducto figurat̃: qui a leua in dextra; transfert̃.

ter me et te: ſ; q̄ſtū eſt hoc? Se- a
a peli mortuū tuum. Quod cum b
audiſſet abraam: appēdit pecu-
niā quā ephran poſtulauerat:
audiētibus filijs heth †quadri- c
gentos argenti ſiclos: ⁊ ꝓbatę
b monetę publicę. Cōfirmatuſq; d e

a ¶ Primū dictus ē ephrō.i. ↄfirmat⁹ ⁊ ꝑfectus. poſt venditā ſepulturā ephran.i. īfirmus ⁊ impꝼectus.

eſt ager quondam ephronis in
c quo erat ſpelūca duplex/ reſpi-
ciēs mambrę/ tam ipē q̄; ſpelū-
ca ⁊ omnes arbores eius in cū-
ctis terminiſ per circūitū/ abrae
in poſſeſſionem/ videntibus fi-
lijs heth et cunctis qui intra-
bāt portā ciuitatis illius. Atq; f

a ¶ aīa; mū do mortuā: deo viuā.

ita †ſepeliuit abraā ſārā vxorē
a ¶ requie actiue ⁊ ↄtēplatiue vite.
ſuā ī ſpelūca agri dūplici que
reſpiciebat mābre: h ē hebrō in
fra chanaā. Et ↄfirmat⁹ ē ager
⁊ antrū qđ erat ī eo abrae ī poſ-
a ¶ a quo ethei.
ſeſſionē monumti a filijs heth.

gētos ar.ſi.⁊c̃. In q̄ oſtēdit̃ bonitas materie. d ¶ Monete publice. In q̄ oñdit̃ bōitas forme: q̄ꝛ hēbat īpſſionē debitā monete pblice currēt̃. e ¶ Cōfirmatuſq; ⁊c̃. Ex q̄ ptꝫ ꝙ n̄ emit ſpelūcā ī q̄ erat ſepulchrū ade/ ſ; agrū ſiue fūdū in q̄ erat: ⁊ iſtud eſt licitū/ ſic fundus poteſt emi licite in quo eſt ſita eccleſia. ephron aūt vendens peccauit: q̄ꝛ ꝓpter dictā ſepulturā cari⁹ vēdidit. Dicūt hebrei ꝙ ipē ephrō oñdit in ꝑncipio ſe mlta agere ꝓ abraā: ⁊ tn̄ in fine nihil fecit/ ſ; terrā ſuā cari⁹ iuſto ꝑcio vēdidit: ideo poſtea remota ē lr̃a vau de ei⁹ noīe: ad deſignādū ei⁹ impꝼectionē: ⁊ ſic diminute ſcribit̃ deīceps: vt ptꝫ.xxv.ca. ſed nō apparet in ꝓnunciatiōe. Dicit̃ aūt iſta ſpelūca fuiſſe duplex: q̄ꝛ ſm̄ aliquos ibi erat duplex edificatio. vna īferior: ⁊ altera ſupior: ſic̃ in capella reg̃ pariſius: ſm̄ alios dr̄ duplex: q̄ꝛ l; eſſent in eade; eq̄litate: tn̄ in vna pōebant̃ viri: ⁊ ī alia vxores. f ¶ Atq; ita ſepeli. abraā. Hic conſequenter deſcribitur ſepultura ſare. ⁊ patet littera. — C — Al's †q̄drigent̃ ſiclis

¶ In ca.xxiij. vbi dicit̃ in poſtil. Ex quo patet ꝙ nō intendebat emere illud quod eſt illicitum ⁊c̃. — †13.q.2.c. hebrō. De ſepul.c.1.

Additio. In hac emptiōe non pōt abrae aliqđ pctm̄ īponi: Tū q̄ꝛ n̄ peccaret hodie q̄ emeret agrū vt in eo faceret cimiteriū: ꝓut dicit mgr̃ ī hiſtorijs: Tū q̄ꝛ vt dicit Ambro. ī li. de abraā. Hec aūt abraā fecit: q̄ꝛ nondū erāt huius dei tēpla/ in quibus fidelium in dn̄o reliquie adorarent̃.

Replica correctorij ↄ̄ Burgeñ. in ca.xxiij. vbi poſtillator dic̃ abraā cauiſſe: qđ illicitū ē ī ↄ̄ctu facto cū ephrō ꝓ eo: q̄ꝛ emit fūdū nō ſpelūcā ſiue ſepulchrū. Burgē. obijcit ꝙ abrae nō pōt īponi pctm̄: q̄ꝛ hodie poſſet ſine pctō q̄s emere agrū ī q̄ faceret eccl'ia; vl' cimiteriū: ſ; māifeſtū ē hāc obiectiōe; nō valere: q̄ꝛ emit agꝝ in q̄ ſepultura erat nō vt ī eo ſepulchrū faceret: rōne em̄ ſepulture ipi⁹ ade ⁊ eue ī illo agro locus ipē religioſus int̃ ſacra cōputabat̃: iō nō emit ſepulchrū: ſ; ius in agro in q̄ ſepulchrū erat: ideo dixit: Date mihi ius ſepulchri: nō dixit vēdite: q̄ꝛ hoc illicitū fuiſſet. ⁊ ſequit̃: Intercedite ꝓ me apud ephron vt det mihi ſpeluncā duplicē in q̄ ſepultus fuit adā: vt innuit̃ Joſue.xiiij.d. nō dixit vt vēdat: q̄ꝛ illicitum fuiſſet. Nō em̄ abraā intēdebat emere ſepulchrū ade/ ſed fundū: ⁊ ius in fundo in q̄ dicta ſepultura fuit. — D

Nico.de lyra

B ⁂ dus ſanctuarij: vt ptꝫ ibidē: qđ q̄dē pōdus ē aliud a pondere vſuali. Credo tn̄ ꝙ meli⁹ ē dicere ꝙ nō habet̃ cert⁹ valor ꝑdictoꝝ q̄dringētoꝝ argēti ſicloꝝ: q̄ꝛ pōdera ⁊ monete apud varias gētes multiplicit̃ variant̃: ⁊ etiā apud eādē gētē ſm̄ diuerſa tp̄a. a ¶ Sꝫ q̄ſtū ē h.q.d. Nō ē res tāta de q̄ int̃ me ⁊ te fiat lōg⁹ tractat⁹. b ¶ Qđ cū audiſ.⁊c̃.ſ. determinatione ꝑcij: appēdit pecuniā quā ephrō poſtulauerat audientibus filijs heth: q̄ꝛ ī talib⁹ oportet hr̄e teſtes. c ¶ Quadringētos argēti

Glo.ordi.

E Rat aūt. ¶ Ca. XXIIII a ¶ Pone manū ⁊c̃. Grego. Allego. Manū ſub femore iubet ponere ⁊ ꝑ deū celi iurare: q̄ꝛ illi⁹ caro ꝑ illud membrū deſcenſura erat/ q̄ filius abrae eſſet ex humanitate ⁊ diuinus ex diuinitate: quaſi tange filiū meū ⁊ iura ꝑ deum meū. Unde nō ſuꝑ femur: ſed ſub femore manū ponere iubet: q̄ꝛ inde deſcēſurus erat q̄ homo: ſ; ſuꝑ hoīes eſſet: vnde dignū nō fuit vt manū ſuꝑ femur poneret: quia nulla caro ſuꝑ illā eſt. b ¶ Ut nō accipias. Greg⁹. Alleg. Iſaac de filiabus chananeoꝝ vxor duci ꝓhibet̃: q̄ꝛ chriſto nulle reproboꝝ aīe ↄiūgūt̃. De cognatiōe vxor duci ꝑcipit̃: q̄ꝛ ſola electoꝝ eccl'ia chriſto copulāda erat quam ipē vnigenitus ex ꝑdeſtinatiōe ⁊ ꝑſciā iā extraneā nō habebat. Puer qui ad ☞ vxorē dedu-

E Rat aūt ¶ Ca. XXIIII a
abraā ſenex dierūq; mlt
toꝝ: ⁊ dn̄s ī cūct̃ bn̄di-
a ¶ Sermonē ꝓpheticū: q̄ an̄ apl'os ad vocādā de gētibus eccl'ia; directus.
xerat ei. Dixitq; ad ꝟuū ſeniorē b
domus ſuę/ qui ꝑerat omibus q̄
a ¶ Nō ſuꝑ: q̄ꝛ caro chriſti inde deſcenſura: que ſuꝑ omnes eſt.
a hēbat. †Pone manū tuā ſubtēr c
fęmur meum vt adiurem te per
a ¶ Quaſi: q̄ꝛ īdignos vos exhibuiſt̃ ⁊ repuliſt̃ ꝟbū dei: ecce cōuer.⁊c̃. Act̃.xiij.g.
b dn̄m cęli ⁊ terrę/ vt nō accipias
vxorē filio meo de filiabus cha-

Nico.de lyra

Scđo ↄiug̃ req̄ſitio/ ibi: Cūq; cameloſ feciſſet accūbere. Tertio petitiōis ↄceſſio/ ibi: Rn̄dert̃ labā ⁊ bathuel. Quarto ↄiug̃ adductio/ ibi: Surgēs āt mane. Circa ꝑmū ſic dr̄: b ¶ Dixitq; ad ſer.⁊c̃. Iſte fuit elieçer de q̄.ſ. dictū eſt xv.a. ꝙ erat procurator domus ſue. c ¶ Pone ma.⁊c̃. Hebrei dicūt ꝙ h dixit rōne circūciſionis q̄ eſt circa illas ptes quā dn̄s dederat ſibi in ſignū fidelitat̃: vt ſupra dictū eſt.xvij.ca. Catholici aūt dicūt ⁊ melius: ꝙ hoc fuit ꝓpter chriſtum qui ſm̄ carne; naſciturus erat de abraam femore: ⁊ tali modo loquendi vtitur ſcriptura Exo.j.a. vbi dicitur: ⁂ Oēs aīe coꝝ — †.j.42.g

Moralit̃. ¶ Erat āt abraā ſenex ⁊c̃. In hoc caplo deſcribit̃ matrimonium iſaac ⁊ rebecce: ꝑ quod ſignificatur allegorice coniunctio chriſti ⁊ eccleſie: igit̃ abraam ſicut dictum eſt ſignificat deum patrem: de quo ſb dit̃: b ¶ Dixitq; ad ſeruum ſeniore; domus ſue. Per quē ſignificatur predicator qui dicit̃ ſeruus ꝑ virtutē humilitatis: ⁊ ſenior ꝑ maturitatē honeſtatis: ⁊ iſte vocatus fuit elieçer quod interpretat̃ dei mei adiutorium. vnde Paulus de ſe et alijs ꝑdicatoribus dicit.j.Coꝝ.iij.b. Dei adiutores ſumus. — Moralit̃

Nico.de lyra

⁂ E Rat aūt abraā. Hic ↄ̄n̄r oñdit̃ q̄ ¶ Ca. XXIIII liter abraā vt ꝑfectus ſe habuit reſpectu ſui/ ſeu ꝓprie familie: q̄ꝛ fili⁹ reputat̃ vna ꝑſona cū p̄re. Et ideo ſic procedit̃: q̄ꝛ ꝑmo ꝓ maritatione iſaac deſcribit̃ ſerui miſſio. Scđo ↄiugis

E vxorē deducendā mittit᷑: ꝓphetaꝝ ⁊ apl'oꝝ oīmqꝫ doctoꝝ ordo eſt: q̄ dū v̄bū p̄dicatiōis faciūt/ cuiuſqꝫ aīe q̄ſi ↄiūgēde vnigenito filio ꝓuiſores fiūt. a ¶ Poſuit ḡ ⁊c. Hiero. Tradūt hebrei: q2 ī ſctificatōe ei⁹. i. ī circūciſiōe iurauit. Nos aūt dicimus eū iuraſſe ī ſemīe abrae. i. ī xp̄o/ q̄ ex illo naſcitur⁹: iux̄ illud Matth. j. a. Liber generatiōis ieſu xp̄i filij dauid filij abraā.

Myſtice b ¶ Decē camelos. Tales ſecū debet habere ſmo diuin⁹/ qui p̄cept' dei obediāt: qđ ſignificat᷑ ꝑ denariū/ ⁊ pōdus tribulatōis fortit᷑ gerāt qđ cameli ſignificāt. c ¶ Ex oi/bus bo. Grego.

Allegorice Allego. Quia his q̄ đ dño loquūt᷑/ ī ſemetipis v̄tutū diuitias oſtēdūt: vt tāto citi⁹ ad ſequēduꝫ deū iuitēt: q̄to ſuis auditoribus ī ſeipis mōſtrāt q̄ narrāt. d ¶ Iuxta pu. ⁊c. Greg. Iuxta fontē ſtetit/ ⁊ ex p̄ſixa ſn̄ia/ q̄ eēt eligēda, ꝓpoſuit: q2 ſcti p̄dicatores v̄bi fluēta cōſiderāt. Vn̄ colligūt q̄ vel q̄/bus verba cōmittāt: ⁊ de q̄bus auditorib⁹ fiduciā certitudinis aſſumāt. e ¶ Igit᷑ pu. ⁊c.

Queſtio Aug⁹. Querendū ē qđ differāt illicite auguratōes a petitiōe hac q̄ petit ſeru⁹/ vt ſibi oñderet de⁹ ipam futurā vxorē iſaac: a q̄ petēti bibere diceret᷑: bibe/ q̄n ⁊ camelis tuis da. Sꝫ aliud eſt petere qđ ipo miraculo ſignū ſit. Aliud obſeruare q̄ ita fiunt vt mira nō ſint: ſꝫ a cōiectorib⁹ ſuperſtiF tioſa vanitate īterp̄tent᷑. Sꝫ ⁊ h̄ ipm ꝙ mirū aliq̄d poſtuletur q̄ ſignificet᷑ qđ q̄ſqꝫ vult noſce/ vtrū audiendū ſit: non parua q̄ſtio eſt. Eo nāqꝫ ptinet q̄ dicunt᷑ q̄ h̄ nō recte faciunt tēptare deū: vn̄ Deu. vj. c. Nō tēpta. d. d. t. Suggerebat᷑ ei xp̄o tāq̄ hoī: vt aliq̄ ſigno exploraret q̄tū apđ deū poſſet qđ vitioſe fit. Ad h̄ āt diſcernit᷑ qđ gedeō fecit īminēte pugne ꝑiculo. Cōſultatio eniꝫ illa magis q̄ tēptatio dei fuit: vn̄ Eſa. vij. b. Achaz timet ſignū petere ne videat᷑ deū tēptare: cū h̄ dñs ꝑ ꝓphaꝫ moneret: forte eſtimās ꝙ a ꝓpheta exploraret᷑: vtꝝ p̄cepti memor eēt: q̄ tēptare deū ꝓhibet᷑. f ¶ Inclina. Humilia ſecularē facūdiā ad hauriendū ꝓphe

Nico. de lyra.

Oēs aīe eoꝝ q̄ egreſſi ſūt de femore iacob ⁊c. ⁊ ptꝫ lr̄a vſqꝫ ibi: a ¶ Sꝫ ad ter. ⁊c. ſcꝫ in arā vbi māſerat nachor frat᷑ ſu⁹ cū vxore ſua/ ⁊ pꝫ lr̄a vſqꝫ ibi: b ¶ Dñs de⁹ ⁊c. i. de arā: vt ptꝫ ex p̄dict' . xij. ca. c ¶ Et đ ter. na. mee: id eſt de hur chaldeoꝝ: vt ptꝫ ex p̄dict' ca. xi. d ¶ Ipe mittet ⁊c. ad dirigēdū iſtud negociū. e ¶ Filiū tm̄ meū ⁊c. dixit tm̄ ad excludēdū iſaac ſolū: q2 iacob illuc iuit ad q̄rendū ſibi vxorē đ mādato patris ſui iſaac: vt h̄r̄. ī. xxviij. a f ¶ Tulitqꝫ de. ca. ⁊c. iſti ei cameli erāt ab alijs diſtiēti: q2 erant irro

a ¶ Dabo tibi gentes hereditatē tuā Pſ. ij. b.
nanęoꝝ iter q̄s habito: ſꝫ ad terrā ⁊ cogna/ a
a ¶ .i. eccleſiam
tionē meā ꝓficiſcar': ⁊ ide accipias vxōrē fi
lio meo iſaac. Rn̄dit ſeru⁹: Si noluerit muli
a ¶ Et credere: quaſi ſi p̄puti⁹ noluerit ſociari circūciſioni: predicabit᷑ ibi tm̄ verbū dei.
ervenire in terrā hanc: nū reducere debeo fi
liū tuū ad locū de q̄ tu egreſſus ē: Dixit ab/
raā: Caue ne q̄n reducas filium meuꝫ illuc.
Dñs de⁹ celi q̄ tulit me de domo pr̄is mei ⁊ b c
de terra natiuitatis meę: q̄ locut⁹ ē mihi/ ⁊ iu
a ¶ iudeā cui poſt predicandum.
rauit/ dicēs: Sēmini tuo dabo terrā hāc: ip d
a ¶ Magni cōſilij. ¶ ducem vite tue.
ſe mittet āngelū ſuū corā te: ⁊ accipies inde
a ¶ eccleſiā. b ¶ chriſto. c ¶ Quaſi ſi te annūciāte iniquitatē ſuā acquieſcere noluerit aīam tuā liberaſti.
vxōrē filiō meo. Sin aūt mulier noluerit ſeq̄
a ¶ hoc eſt verbū meū nō p̄dices tantū in gentilitate.
te/ nō teneberis iuramēto/ filiū tm̄ meū ne re e
a ¶ Honorās chriſtum naſciturū inde.
a ducas illuc. Poſuit ḡ ſu⁹ manū ſb̄ femōre
abraā dñi ſui ⁊ iurauit illi ſuꝑ ſermōe h̄. Tu f
a ¶ Non tm̄ obedientiā et patentiam: ſed et ceteras virtutes debet habere ſeruus dei.
b c litqꝫ decē camelos đ grege dñi ſui ⁊ abijt: ex g
oībus bonis ei⁹ portans ſecū. Profectuſqꝫ h
a ¶ Talibus comitatus. b ¶ gentes.
perrexit mēſopotamiā/ ad vrbē nachor. Cū i
a ¶ imitatores chriſti cū chriſto morant᷑ extra caſtra: q2 de litijs tabernaculi nō ſeruiūt.
qꝫ camelos feciſſet accūbere extrā oppiduꝫ
a ¶ ꝓfūditatē ſcripture. b ¶ Sexta etate. c ¶ oportunitate q̄ videant anīos flexibiliores ad diſciplinā accipiēdā.
d iūxta puteū aquę/ ⁊ veſpere: eo tp̄e q̄ ſolent †
mulieres egredi ad hauriendaꝫ aquā dixit:
a ¶ Prius debet orare p̄dicator: vt ſermo dei currat ⁊ fructificet in auditoribus.
Dñē de⁹ dñi mei abraā/ occurre hodie ob/
ſecro mihi/ ⁊ fac miſericordiā cum dño meo
abraā. Ecce ego ſto ꝓpe fontē aquę: et filię
habitatoꝝ hui⁹ ciuitatis egredient᷑ ad hau/
f riendā aquā. Igit᷑ puella cui ego dixero: in/ k
a ¶ faciā qđ hortaris tu et collegę tui.
clina hydriā tuā vt bibā: ⁊ illā rn̄derit: bibe:
a ¶ Talis anima futura eſt ſponſa chriſti.
q̄n ⁊ camelis tuis dabo potū: ipā eſt quā ꝑ/
paraſti ſeruo tuo iſaac: ⁊ ꝑ hoc intelligā ꝙ fe
ceris miſericordiā cū dño meo. Necdū itra l
a ¶ patia v̄bū dei hūiliter ſuſceptura: ⁊ iō iter xp̄i cōtribules computanda.
ſe v̄ba cōpleuerat: ⁊ eccē rebecca egredieba †
tur filia bathuel/ filij melchę vxoris nachor
a ¶ ſecularē ſcientiā. b ¶ in exercitio operū. ¶ de qua dicitur Pſal. xliiij. c. Concupiuit rex ſpeciē tuā: ⁊ aſſiſtit regi a dextris tuis. ¶ Nulli hereſi conſentiēs.
fratris abraā/ habēs hydriāꝫ ī ſcāpula: pūel †
la decora nimis/ virgoqꝫ pulcherrima et in/ †

erāt irroſtrati. vn̄ nō poſſent blada alioꝝ comedere q̄n ꝑ viā G ducebant᷑. g ¶ Ex oib⁹ ⁊c. q2 portauit de auro ei⁹ ⁊ argēto: ⁊ pecunia ⁊ iocalib⁹ dādis puelle ⁊ ei⁹ amicis: vt h̄r̄. ī. eo. ca. In hebreo h̄r̄: Oīa bona ei⁹ portās ſecū. Dicūt eni hebrei ꝙ portabat ſecū chartā đ donatiōe quaꝫ fecerat iſaac filio ſuo donās ei oīa bona ſua mobilia ⁊ īmobilia: q2 alijs filijs ſuis dedit mūera ⁊ ſeꝑauit eos ab iſaac: vt h̄r̄ ſe. ca. ⁊ illā chartā portabat ad inclinādū parētes puelle ⁊ ipaꝫ puellā quā q̄rebat ī mr̄imoniū ipi⁹ iſaac. h ¶ Profectuſqꝫ ꝑ. me. iſtđ nomē tractū ē đ greco, meſo idē ē qđ mediū: potamos fluui⁹: q2 ciuitaſ illa ſita ē īt᷑ duo flumīa: vn̄ ī heb. h̄r̄: In arā fluuioꝝ. Arā eī erat nomē ciuitat' in q̄ remāſerat nachor: ⁊ vn̄ abraā exierat đ mādato dñi: vt dictum eſt. ſ. xij. ca.

Al. thabeo

i ¶ Cūqꝫ ca. ⁊c. h̄ ↄn̄r đſcribit᷑ ↄiug' petitio: ⁊ p̄rio q̄rit elieçer ſuꝑ h̄ a deo ſignū. ſcđo a parētib⁹ puelle ↄſenſū/ ibi: Qui ait nō cōedā. Circa p̄mū ſciēdū ꝙ elieçer n̄ q̄ſiuit ſignū ꝑ modū augurij vl' diuinatiōis qđ ē illicitū: ſꝫ p̄miſſa oratione petiuit a dño ſignū ī q̄ ꝑcipet ꝙ angel⁹ dñi direxiſſet ei⁹ viā: ſic̄ p̄dixerat ei abraam ⁊ iō n̄ peccauit petēdo ſignū h̄ mō. Dic̄ aūt Ioſeph⁹ ꝙ iſtđ ſignū qđ petijt fuit: vt ſi puell' venietib⁹ ad haurīedū aquā ⁊ negātib⁹ ſibi potū vna ex ill' libalit᷑ ſibi offerret: ⁊ nō ſolū ꝓ ei⁹ potu: ſꝫ etiā ꝓ camel' potādis: in h̄ ſciret ꝙ illa eēt quaꝫ de⁹ ꝓuiderat fore ↄiugē ipi⁹ iſaac: ſꝫ dictū ioſephi nō cōſonat lr̄e ſeq̄nti vt videbit᷑ ſtati. Ideo dicēdū ꝙ ſignū petitū fuit: vt ſi puella a q̄ p̄mo peteret potū ꝓ ſe: ⁊ ipa cōcederet nō ſolū ꝓ ꝑſona ſua: ſꝫ etiā ꝓ camel': ipa eēt copulāda iſaac ī mr̄imonio: ⁊ pꝫ lr̄a except' aliq̄b⁹ v̄bis q̄ trāſcurrēdo exponet᷑. k ¶ Igit᷑ puel. ⁊c. vltio ei dixit ipi rebecce poſtq̄ alie negauerāt ſibi: vt dicit Ioſeph⁹. ſꝫ h̄ videt᷑ falſum: q2 ſtatim ſubdit᷑: l ¶ Necdū ⁊c. ex q̄ videt᷑ ꝙ nō petiuerat ante ab alia ſed ab ipa ſola petiuit

Ioſephus reprehendit᷑.

Moralit᷑ f ¶ Tulitqꝫ de. ca. Per camelū q̄ ē aīal aſſuetū onerib⁹ ſignificat᷑ patiē v̄t⁹ q̄ ē necāria p̄dicatorib⁹. Prou. xix. b. Doctrina viri ꝑ patiaꝫ noſcit᷑. Per denariū nūeꝝ ſignificat᷑ obſuātia. x. mādatoꝝ q̄ in p̄dicatorib⁹ exigit᷑ vt aſſimilent᷑ xp̄o: de q̄ đr Act. j. a. Cepit ieſuſ facere ⁊ docere. i ¶ Perrexit meſo. ad vr. nachor. q2 p̄dicatio dꝫ fieri fideliū cōitati q̄ ꝑ vrbē ſignificatur. i ¶ Cūqꝫ came. fe. ⁊c. Naꝫ p̄dicator an̄ p̄dicationē dꝫ ſe recolligere ex̄ ſecular' negocij tumultū. † ¶ Iuxta pu. i. ſacre ſcp̄ture ſtudiū. † ¶ Dixit dñe de⁹ ⁊c. obſecro. Nā ī p̄ncipio ſmōis debet fieri oratio. † ¶ Et ecce rebecca ⁊c. ſeq̄t᷑: † ¶ Puella deco. nimis. morū honeſtate. † ¶ Virgoqꝫ. fidei integritate: ⁊ talis ē ecclīa ſine macula ⁊ ſine ruga: Eph. v. f. Chriſto deſpōſari digna ⁊ ad h̄ voluntaria. iō ſequit᷑ poſtea: Vis ire cū

Ad dū ꝓpheticū ſmonē: vt volūta/
tem tuā ꝑſuaſiōi mee inclinem.

Allego. a ¶ Paurillū. Greg⁹. All.
Dis ꝑdicator aīaꝫ auditoris ſi/
tit: iō ſu⁹ petit / rebecca potū tri/
buit: q electoꝝ ecclīa deſiderio
ꝑdicatoꝝ ex ꝟtute ſue fidei ſatiſ/
facit. Que eñ deū quē audit cō
fitet: ꝑdicatori aquā refectiōis
ꝛ refrigerij offert. Et notādū ꝙ
hydriā ab hūero īclinās poſuit:
q illa ꝯfeſſio placida ē / q̄ a bono
ope ꝓcedit. Vl' aquā ꝓbuit: q ī
eo ꝙ credidit vacua nō reman/
ſit. Vox ei ꝑdicauit qđ audiuit
ꝛ docēdo mltos ex ſe ꝑdicatores
ꝓtulit. Aq̄ eñ ī hydria ſcīa ꝑdi
catiōis ī mēſura. Studet eñ nō
plus ſape q̄ oportet ſape. Hy/
dria ī vlna: mēſura ꝑdicatiōis ī
ope. Nec ſolum oīb⁹ comitibus
ei⁹: ſꝫ ꝛ camel' potū ꝓbet: q ꝟbū
vite nō ſolū prudētibus: ſꝫ etiaꝫ
ſtult' ꝑdicat. Ro. j. b. Vñ ſapiē
tib⁹ ꝛ īſipiētib⁹ debitor ſum. vel
aq̄ etiā iumētis dat: cū cura car
nis quō ſit hñda diſponit / vt ex
voluptate nō impēdat ꝛ ex ne/
ceſſitate nō neget. vñ Ro. xiij.
d. Carnis curā ne feceritis ī de/
ſiderijs. Et alibi Eph. v. f. Ne/
mo carnem ſuam odio habuit.
b ¶ Protulit vir ꝛc. Hiero.
Bache qđ h̄ ꝓ didragmate po/
nit ſemiūcia ē. Sechel ꝟo q̄ lati
ne / ſꝫ corrupte ſiclus đr vncia.

Allegori. ¶ Greg⁹. All. Quia ꝑdicator
auditū ecclīe ꝑ obedientiā ꝛ ma
nus ꝑ opatiōnē exornat. Inau/
res duoꝝ ſicloꝝ ſunt. Sunt ar/
B mille decē: q ꝓma ꝟtus obediē
tie ī charitate ē: q̄ dilectio dei et
ꝓximi ē / ꝛ bonū op⁹ decalogi cō
pletiōe ꝑficit: vt cū bona agi ce/
perint / mala nulla agantur.
c ¶ Paleaꝝ q̄ꝫ. Greg. Quia
ecclīa recipiēs ſpūalia / reddit ꝑ/
dicatorib⁹ terrena ſtipēdia. vñ. j
Coꝝ. ix. b. Si vob ſpūalia ſemīa
uimus mi. ſi. c. ꝛc. d ¶ Loc⁹
Allegori. ſpa. ꝛc. Greg. Alleg. A ꝑore
ꝓplo nature legē ſe ecclīa nouiſ/
ſe mōſtrauit: ꝛ ꝑdicatōeꝫ amplo
charitat' gremio ſuſcepit. docto
ri eñ ſpacioſa māſio ē ī corde au
ditoris latitudo charitat'. vñ. ij.
Coꝝ. vi. c. Nō āguſtiamī ī nob:
ſꝫ in viſcerib⁹ vrīs q̄ſi ſuſcipiēde
doctrīe locum mētis dilatate ad
cogitanda carnalia coartate.
Allegori. e ¶ Hēbat ꝛc. Greg⁹. Alle.
Quia carnales fidelib⁹ ꝯiuncti:
dū ſpūalia dona ꝯſpiciūt / admi/
ratiōe ſuſpēſi: ſi nō vſq ad opa /
tñ vſq ad fidē ſuſcipiendā ꝑdi/
catiōnē admittūt. dū eñ bonos
miracul' fulgere ꝯſiderāt / que de
eternitate audiūt non recuſant:
q̄uis ecclaꝫ morib⁹ nō ſeq̄ntes /
in carnali opatiōe remaneant.
¶ Hēbat aūt rebecca frēm
ꝛc. Quia ſunt carnales fidelib⁹
coniuncti: quoꝝ familiaritate ali
quando ad audiendum verbum
prodeunt: ꝛ videntes dona dei
collata fidelibus mirant ꝛ ver/
bum corde ꝑcipiūt / quod bonis
moribus implere nō ſatagunt.
¶ Nō comedā

a ¶ Deſpōdi eñ vos vni viro ꝟginē caſtā exhibere chri
ſto. ij. Coꝝ. xj. a b ¶ Hūiliauerat ſe ad hauriēdā fontē
vite. c ¶ diuinis ſentētijs. ¶ verba hūane facūdie.

cōgnita viro. Deſcēderat āt ad fōtē ꝛ iplē
a ¶ q tps doctrīe ꝛ tps vocatiōis.
uerat hydriā: ac reuertebat. Occurritq ei
a ¶ ſermo diuin⁹. b ¶ Anime ſ ſalute ſua meditanti.
c ¶ vl' bibēdū. ¶ q̄ſi ſpolia egyp. fac vaſa ī domo dñi
a ſu⁹ ꝛ ait: Paurillū aq̄ mihi ad ſorbēdū ꝑ
accōmodādo diuīas ſnīas hūane ſapīe verbis.
b ¶ q̄ſi ſenſum meū tibi accōmodo.
be de hydria tua. Que rñdit: Bibē dñe
a ¶ hūiliauit facūdiā ſuā ad credēdū ꝛ opandū qđ đr.
mi. Celeriterq depōſuit hydriam ſup vlnā
ſuā: ꝛ dedit ei potū. Cūq ille bibiſſꝫ: adie
a ¶ cōpatiētib⁹ labori tuo. b ¶ deſiderio eoꝝ ſatiſfaciā.
cit: Qui ꝛ camel' tuis hauriā aquā: donec
a ¶ Expōnēs intellectum capacibus.
cūcti bibāt. Effūdēſq hydriā ī canalib⁹ a
a ¶ ꝓfunditatē ſcpture. b ¶ q bonā volūtatē cordis
ꝓferentes doctores ſpe refrigerant.
recurrit ād puteū vt hauriret aquā: ꝛ hāu
ſtam oīb⁹ camel' dedit. Ille aūt contēpla/
a ¶ ſignū aīe reuiuiſcēt': ꝛ ad ꝯiugiū ſe ꝑparantis
bat eam tacitus: ſcire volens vtrū proſpe
rum feciſſet iter ſuum dñs an nō. Poſtq b
a ¶ hoc fit cū exorciſte cathecumīs dicūt: effeta qđ ē ad
apire: Mar. vij. g. cū informant duob⁹ ꝑceptis charita
tis: vt quod audiunt in verbo habeāt in opibus: exple/
tionē. ſ. decem preceptoꝝ.
b aūt biberunt cameli: prōtulit vir inaures
aureas appendentes ſiclos duos: et ar/ c
millas totidem pondo ſicloꝛum decem. d
Dixitq ad eā: Cuius es filia? Indica mi e
hi: Eſt in domo pr̄is tui locus ad manen
dū? Que rñdit: Filia bathuelis ſum / filij
melche: quem peperit nachor. Et addi/
a ¶ q ꝑdicatores auditorib⁹ īpēdunt ſpiritalia: a q̄bus
c dit dicens: Pāleaꝝ q̄ꝫ et feni plurimū ē
accipiunt carnalia. a ¶ deuotiōis affectus.
d apud nos: et locus ſpaciōſus ad manen/
a ¶ Nihil ſibi tribuens ſed gratie dei.
dū. Inclināuit ſe homo: et adorauit do/
minū dicēs: Benedictus dñs deus dñi
mei abraam: q̄ nō abſtulit miſericordiam
ꝛ veritatē ſuam a dño meo / et recto me iti/
nere perduxit in domum fratris dñi mei.
a ¶ Sic mulier ſamaritana ꝟba dñi q̄ ad fontē audie/
rat in ciuitate annunciauit: Joh. iiij. a.
Cūcurrit itaq puella / ꝛ nūciauit ī domo f
e mr̄is ſue oīa q̄ audierat. Hēbat aūt rebec
ca frēꝫ noīe labā. Qui feſtinās egreſſus ē
ad hoieꝫ vbi erat fons. Cūq vidiſſet iau g
res ꝛ armillas in manib⁹ ſororis ſue: ꝛ au/
diſſet cūcta ꝟba referentis: hec locutus ē
mihi hō: venit ad viꝝ qui ſtabat iuxta ca h
melos: ꝛ ꝓpe fontē aq̄: dixitq ad eū: In/
gredere bñdicte dñi: Cur foris ſtas? Pre
paraui domū ꝛ locū camel'. Et itroduxit
eū ī hoſpitiū: ac deſtrauit camelos / dedit/ i
a ¶ herbā ſuituti hoīꝫ b ¶ officiū iplet hoſpitalitat' ne
nō recepto ꝟbo excutiat puluiſ ī teſtioniū caſſati labor'
q pāleas et fenum: et aquā ad lauandōs
pedes cameloꝝ: et virorum qui venerant
cum eo. Et appoſitus eſt in conſpectu k

✱ ſola petiuit. a ¶ Effūdēſq L
hy. ꝛc. Erant eñ ibi lapides ma/
gni cauati vbi bibebāt aīalia: ꝛ vo
cabant canalia. b ¶ Poſtq āt
ꝛc. In hebreo habet: Protulit ī
aurē aureā: cui⁹ pōd⁹ erat medie/
tas ſicli: et ꝓbat ꝑ hoc qđ habet
Exodi. xxx. b. vbi eadeꝫ dictio he/
braica ponit ꝓ dimidio ſiclo. pōt
tñ dici ꝙ ī Exo. loquit de ſiclo ad
pōd⁹ ſanctuarij. ꝛ potuit eē ſm ꝙ
dicūt ꝙ erat mai⁹ pōdere vſuali ī
tantū ꝙ medietas ſicli ſanctuarij
valebat vnū ſiclū vſualē. tñ ſic di/
ctū ē al's in talib⁹ pōderib⁹ nihil ē
certū: q valde mutant ſm diuer/
ſas gētes: ꝛ ſm eādē gētē diūſis
loc' ꝛ tpib⁹. Per h̄ ꝟo ꝙ ī hebreo Inauris
đr: Inaurē in ſingulari: ītelligit
etiā alia ſibi corrñdēs: q nō orna
bat vna aur' ſine alia: ꝛ q̄libet ī/
auris erat eq̄lis pōderis: ꝛ ſic ſol
uit diſſonantia q̄ videt eſſe inter
trāſlationē nr̄aꝫ ꝛ hebraicā lr̄aꝫ.
c ¶ ¶ Et ar. Ornamēta ſūt bra/
chiorum: ꝛ dicuntur ab armo.
d ¶ Pōdo. i. pōdere: ꝛ ē indecli
nabile. e ¶ Dixitq ad eā ꝛc.
Iſtud dixit elieçer anteq daret ſi
bi ꝑdicta iocalia: q cognito ꝑ ei⁹
verba ꝙ eſſet de cognatiōe abrae
dñi ſui / tūc dedit ſibi. frequenter
eñ in ſacra ſcriptura aliq̄ poſteri/
us narrantur: ſꝫ ſint prius facta.
f ¶ Cucurrit itaq puella et
nunciauit in domo ma. ꝛc.
Non dixit in domo patris ſui:
quia ſicut dicit ioſephus bathuel Joſephus.
pater ſuus iam erat defunctus: ſꝫ
hoc videt eſſe ꝯ textū ſequentē eo D
dem caplo vbi đr: Rñderūt labā
ꝛ bathuel. ſꝫ ſi teneat dictum io/
ſephi pōt ad hoc dici ꝙ bathuel q̄
h̄ noīat nō fuit pr̄ rebecce: ſꝫ fra/
ter: ꝛ ideo noīat poſt labā tanq
eius frater iunior ipſo. Hebrei cō
munius dicunt ꝙ adhuc viuebat
pater eius bathuel. ꝛ ideo aliter
ſoluit Ra. Sa. dicens ꝙ puelle
prius nunciāt aliq̄d matribus ſu/
is q̄ alijs. Itē tūc tempis mulie/
res habitationē habebāt cum pu
ellis ſepatim in domibus viroꝝ
vbi faciebant opera que compe/
tunt mulieribus: ꝛ talis dicebat
domus matris ſue ad quā cucur/
rit rebecca nūciare omnia que au
dierat: inter que continebatur ꝙ
ille homo qui dederat ſibi iocalia
erat de domo abrae auunculi ſui.
aliter nō eſt veriſimile ꝙ accepiſ/
ſet ab eo cum eſſet puella honeſta
ꝛ verecūda. g ¶ Vbi erat ꝛc.
Aliqui libri habent foris: ſed hoc
eſt ex vitio ſcriptoris. h ¶ Ve/
nit ad virum qui ſtabat iu/
xta camelos ꝛc. Quia iam per
ſigna et verba ſciebat eum eſſe de
domo auunculi ſui. i ¶ Deſtra
uit camelos: Id eſt ſellas ꝛ o/
nera deſuper poſita amouit.
k ¶ Et appoſitus eſt in con/
ſpectu eius panis. Nomē pa
nis in ſcriptura intelligitur om/
nis cibus. vnde. iiij. Regum. vj.
e. dicitur: Appone eis panem et
aquā. Et ibidē ſubdit: Appoſita/
q eſt eis ciboꝝ magna ꝑparatio.

 ✱ Qui ait

a ¶ Non comedam do/
nec lo. ꝛc. Greg. Quia ſūt
qui doctores ex tēporalibus
ſtipēdijs retinere parati ſūt.
Sed illi niſi prius obtineant
eterna/ recipere nolunt. Si
enī in animabus fructum nō
inueniunt: ſumere ſtipendia
corporibus cōtemnūt/ pedes
non lauant: q2 laboris deſi/
deriū nulla cōſolatione rele/
uāt. b ¶ Et adiurauit ꝛc.
Aug9. Sententia eſt eadē:
verba nō omnia vel ipſa: vel
ita dicta ſunt ꝙ ꝓpter eos di
cendum: qui euāgeliſtis calū
niant̄: ꝙ in aliquibus verbis
nō omnino cōueniunt cū res
Nota ꝛ ſententie eedē. hunc enī li/
brū vnus ſcripſit qui ea q̄ ſu/
pradixit cū mādaret abraam/
vel reliqua ponere potuit: ſi
ad rē ptinere iudicaret: cū ve
ritas narrationis nō exigit/
niſi vt rerū ſententiarūq3 ve/
ritas ſit: quibus volūtas (ꝓ
pter quā intimandā verba ſi/
unt) ſat9 appareat. c ¶ Ve
ni ḡ hodie ꝛc. Hiero. In
hebreo ſcriptuz eſt: Ecce ego
ſtans ſup fontē aque: et erit
adoleſcentula q̄ egredief ad
hauriendū ꝛc. Pro adoleſcē
tula/ in hebreo legit̄ alma: ſi/
cut in Eſaia: vbi ī noſtris co
dicibus ſcriptum ē Eſa. vij. c
Ecce virgo ꝯcipiet ꝛc. In he
breo legit̄: Ecce alma cōcipi/
Nota de alma et. Notandum ergo ꝙ alma
ſemp virginē ſignificat: ꝛ ha
bet etymologiā apocripha. i.
abſcōdita. Nā in iob vbi ſcri
ptū eſt de ſapiā: Et abſcōdet̄
ab oculis oīs viuētis. In he
breo dicit̄: naalma. Ergo al/
ma/ qđ interpͣtat̄ abſcondita
. i. v͛go nimia diligētia cuſto
dita: maioris laudis videt̄ eē
q̄3 virgo. Naz virgo pōt eſſe
Als̄ tribuam corpe/ ꝛ nō ſpiritu ſiue mēte:
q̄ vero abſcōdita eſt: epithe/
ſin virginitatis h3: vt et v͛go
ꝛ abſcōdita ſit: ꝛ que abſcon/
dita eſt/ iuxta idioma hebree
lingue cōſequēter ꝛ virgo ē.
Que aūt v͛go/ nō ſtatim ab/
ſcōdita. Hoc idē verbū ī Ex/
odo đ maria ſorore moyſi ad
huc virgine legim9. Oſtēdāt
igit̄ iudei alicubi poſitū alma
vbi adoleſcētulā ꝛ nō v͛ginē
ſonet. d ¶ Reſpōderunt
Hiſto. laban ꝛc. Aug9. Aut abra
am ꝓphetā nouerāt: ꝛ ꝓphe/
tice a dn̄o dictum: qđ p illum
dictū fuerat agnoſcebāt: aut
ſignū vt qđ ſeruus narrauit
locutionem domini appella/
uerunt: hoc eni3 magis de re
becca dictum eſt. abraam enī
non de rebecca: ſed de aliqua
ex tribu vel cognatione ſua
dixerat: et hoc ad vtrunq3 vt
immunis eſſet ſeruus a iura/
mento ſi non impetraſſet: qđ
non dicitur cum aliquid pro/
phetatur: certam eni3 eſſe de
cet prophetiam.

Prolatiſq3

a ¶ Nō querit̄ q̄ ſua ſunt: nō vult metere carnalia: niſi pri
mitus ſeminauerit ſpiritalia.

a eius panis. Qui ait: Nō cōmedā donec lo/ a
quar ſermones meos. Reſpōdit ei: Loq̄re.

a ¶ cōmendatio pſone: ſicut illud: Paulus ſeru9 ieſu xp̄i
Ro. j. a. b ¶ Cōmēdatio mittentis: vt ꝓpter mittētē miſ/
ſus audiatur.

At ille: Seruus inquit abraā ſū: Et dn̄s bē b
a ¶ fidei eius ſubiecit cuiuſq3 generis homines.

nedixit dn̄o meo valde: magnificatuſq3 eſt:
a ¶ ſimplices. b ¶ prudētes. c ¶ eloquētes. d ¶ ſapi
entes. e ¶ ſeruiliter p tꝑalibus ſeruientes.

ꝛ dedit ei oues ꝛ boues: argentū ꝛ aurū: ſer/
a ¶ In tribulatione patiētes. b ¶ Gratia q2 filius bone
voluntatis: qui factus eſt ei ex ſemine abrae.

uos ꝛ ancillas: camelos ꝛ aſinos: Et pepē/
a ¶ in vltima etate mundi.

rit ſara vxor dn̄i mei filiu3 dn̄o meo in ſenē
a ¶ vnde: Pater oīa q̄ tua ſunt dediſti mihi. Joh. xvj. b.

b ctute ſua: deditq3 illi oīa q̄ habuerat. Et ad
a ¶ Hec ſuperius expoſita ſunt.

iurauit me dn̄s me9/ dicēs: Nō accipies vxo c
rē filio meo de filiab9 chananeoꝝ: in quorū
terra habito: ſ3 ad domū patris mei pges: ꝛ
đ cognatiōe mea accipies vxore3 filio meo.
Ego vero reſpondi domino meo: Quid ſi
noluerit venire mecum mulier? Dominus
ait/ in cuius conſpectu ambulo/ mittet ange
lum ſuum tecum/ et diriget viam tuā: accipi
eſq3 vxorem filio meo de cognatione mea: ꝛ
de domo patris mei. Innocens eris a male
dictione mea: cu3 veneris ad ꝓpinquos me
c os: et nō dederint tibi. Ueni ergo hodie ad d
fontē ꝛ dixi: Domine deus domini mei ab/
raam: ſi direxiſti viam meam in qua nūc am
bulo: ecce ſto iuxta fontem aque: et virgo q̄
egredief ad hauriendā aquā audierit a me:
a ¶ alias pauxillum.

da mihi paululum aque ad bibendū ex hy/
dria tua: et dixerit mihi: et tu bibe: ꝛ camelis
tuis † hauriā: ipa ē mulier quā p̄parauit do/
a ¶ miraculū narrat: vt q̄ nō credūt verbo miraculo credāt

min9 filio dn̄i mei. Dū hēc tacit9 mecū volue
rē: apparuit rebecca veniēs cū hydria qua3
portabat in ſcapula: deſcēditq3 ad fontē et
hauſit aquā. Et aio ad eā: Da mihi paulu/
a ¶ Aeuatā ſeculi facundiā: ad ꝓpheticū ſermonē ſe incli
nans quē ſeruus ſignificat.

lū bibere. Que feſtinās depoſuit hydriā de
humero: et dixit mihi: Et tu bibe: ꝛ camelis
tuis potū tribuā. Bibi/ ꝛ adaquauit came/
los. Interrogauiq3 ea3 ꝛ dixi: Cui9 es filia?
Que rn̄dit: Filia bathuelis ſu3: filij nachor
quē pepit illi melcha. Suſpēdi itaq3 ī aures e
ad ornādā faciē eius: et armillas poſui ī ma
nibus: pronuſq3 adoraui dominum: benedi
cens dn̄o deo dn̄i mei abraā: q̄ perduxit me
recto itinere: vt ſumerē filiam fratris domini
mei filio eius. Quobrem ſi facitis miſericor/ f
¶ hec duo ſepe iūgunt̄ miſcđia ꝛ veritas maxie ī pſalmis.

diam et veritatem cum domino meo/ indica g h
te mihi: Sin autē aliud placet: et hoc dicite: i k
vt vadā ad dextrā ſiue ad ſiniſtrā. Reſpon l m

a ¶ Qui ait: Nō cōme.
Hic cōſequenter elieçer querit
a parentibus conſenſum de re/
becca copulanda ipſi iſaac: ꝛ vt
facilius eos inclinet: primo re/
fert diuitias domini ſui ipſi iſa/
ac collatas ꝛ iuramentum quo
aſtrinxit eum abraam: ꝛ ſignum
a deo ſibi datum ꝙ volūtas dei
erat ꝙ iſaac cum rebecca copula
retur: per hoc inſinuans ꝙ ſi re/
nuerent contrairent diuine vo/
luntati. Et patet littera: except9
aliquibus verbis exponendis.
Qui ait nō comedā: in hoc oſtē/
dit ſe habere negocium ſibi im/
poſitum cordi. b ¶ Et domi/
nus bn̄dixit domino meo: † ſ. 21. a
Id eſt in ſpiritualibus ꝛ tempo
ralibus bonis multiplicauit.
c ¶ Nō accipies vxo. ꝛc. q2
erant idolatre et expellendi de
terra p filios iſrael. d ¶ Ve/
ni ergo hodie ad fonte3. Ex
hoc ꝙ dicitur hodie: dicunt he/
brei ꝙ vna die venit miraculoſe
de berſabee vſq3 ad illum locū.
Sed hoc nullam habet apparē/
tiam: maxime cum Joſephus di
cat ꝙ elieçer fecit viam illam cū
magno tractu temporis ꝛ labo/
re. Si enī fuiſſet ibi factum tan/
tū miraculu3/ non eſt veriſimile
ꝙ ſcriptura tacuiſſet: cum ſatis
ꝓlixe narret ſignū datum in re/
becca dicente ipſi elieçer: Bibe/
quod modicum aut nihil eſt re/
ſpectu illi9 miraculi: ꝛ ideo nul/
lo modo videt̄ verum. Et ideo
dicendum ꝙ p li hodie nō deſi/
gnatur niſi terminus ad quē ve
nerat illa die: non aūt terminus
a quo receſſerat ab abraam. In
terrogauiq3 eam ꝛ dixi: Cuius
es filia? que reſpondit: filia ba/
thuelis ſum ꝛc. et ſubditur:
e ¶ Suſpēdi itaq3 inaures
ꝛc. ex hoc patet veritas illi9 qđ
ſ. dictum eſt. ſ. ꝙ elieçer pri9 in
terrogauit de patre ꝛ cognatio/
ne rebecce q̄3 ſibi daret iocalia.
f ¶ Quobrem ſi facit9 miſe/
ricordiā ꝛc. cōcedēdo rebeccā
ꝓ iſaac filio ſuo. g ¶ Indica/
te mihi. vt negociū perficiatur
h ¶ Sin autē aliud placet.
ſcilicet eā denegādo. i ¶ Et h
dicite mihi: vt poſſim de alia
prouidere: ideo ſequitur:
k ¶ Ut vadam ad dexterā:
id eſt ad querēdum de filiabus
hiſmaelis. l ¶ Siue ad ſini/
ſtram: id eſt ad querendum de
filiabus loth: que erant etiam đ
cognatione abrae et iſaac.
m ¶ Reſponderunt laban
et bathuel. Hic cōſequenter
deſcribit̄ cōiugis conceſſio/ cum
dicitur: Reſpōderunt laban et
Bathuel bathuel. iſte bathuel ſm̄ Joſe/
phum erat frater rebecce ꝛ labā
erat iunior eo: ideo vltimo no/
minat̄. Rab. Sa. dič ꝙ erat pa
ter rebecce. Qđ autem vltimo
nominatur: hoc ē: quia licet pri
mo cōſenſerat in mr̄imoniu3 re
becce: tamen poſtea voluit im/
pedire: vt plenius dicetur.

A domio

G a ¶ Prolatiſqʒ ⁊c̄. Greg⁹. Al̄r. Poſtq̄ coniugij cām puer
A obtinuit. Hec oīa rebecce dedit: q: doctores eccl̄ie tot orna/
Allego. Vaſa mēta tribuūt: q̄t ꝟtutū bona docue
rūt. Que enī pri⁹ inaures ⁊ armil/
las accepat: iā vaſa aurea ⁊ argen/
tea ⁊ veſtes accepit: q: eccl̄ia q̄ añ
ꝑ fidē obedientiā/ ⁊ opationē ꝑce/
pit: excreſcēs ad ſpūalia conualeſcit
vt ꝓphetie ſpū ⁊ virtutū grā reple/
ta ampliatis mūerib⁹ creſcat. Mri
⁊ fratri dona offerūt: q: gentilitas
exq̄ eccl̄ia ad fidē venit: ī glīa tpali
ꝯualuit. Vbiqʒ enī chriſtiani affli/
ctionē ſentiūt: gētiles ī terrena vir
tute gloriant̄. Frēs ei⁹ dona ꝑcipi/
unt. q̄ enī in eccl̄ia fidē verbotenus
tenēt: ſʒ tñ ꝓfeſſionē ſuā morib⁹ nō
ſequūt̄ a fidelib⁹ honorant̄: q: fide/
les vocant̄. Mater q̄ ⁊ frēs dona
ꝑcipiūt ſʒ ab hereditate alieni ſunt:
q: infideles vl̄ carnales ad heredi/
tatē eternā nō ꝑueniūt: ſʒ ſupne lar/
gitatis gloriā tpaliter cōſequunt̄.
Myſtice b ¶ Dedit ea rebecce. Rebecca
nō ornat̄ auro bathuelis: q: nō ſūt
digna ornamēta barbari ⁊ īperiti:
De domo abrae accipit ornamēta:
q: patria d̄ domo ſapie ornat̄: A pu
ero abrae ſuſcipit inaures. i. aurea
in aurib⁹ ꝟba: ⁊ brachilia. i. aurea
in manibus opa: ⁊ alia ornamēta q̄
b⁹ figurāt̄ diuerſa virtutū genera.
c ¶ Et nutri. illi⁹. Honeſtū erat:
vt ad nuptias abſqʒ parētib⁹ virgo
ꝓficiſcēs/ nutricis ſolatio foueret̄.
Allegori. d ¶ Igit̄ rebec. ⁊c̄. Greg⁹. Al̄r.
Quia eccl̄ia hʒ ſecū minoris meriti
aīas: q̄ ipam morib⁹ ſequūt̄. Sʒ ad
cōtēplationis thorū non ꝓuehunt̄.
puer q̄ʒ quoſdā habuit in comitatu
B q: cū ꝓphet̄ fuerūt q̄ bene viuerēt:
ſed ꝓphetie ſpiritū nō haberēt: ⁊ cū
apoſtolis ⁊ doctoribus q̄ vitā eorū
tenerēt ⁊ tñ nō ꝑdicarēt. e ¶ Qui
feſtin⁹ ⁊c̄. Feſtinus puer ad dñm
redit: q: ꝑdicatores cū auditorū vi/
tā obtinēt/ deo de cui⁹ mūere h̄ hñt
nō ſibi ꝑbent. f ¶ Eodez aūt ⁊c̄.
Greg. Al̄r. Viuēs ⁊ vidēs dñs ē/
de q̄ ſcriptū ē: Viuo ego ī eternū di
cit dñs. Et Heb. iiij. d. Oīa mūda
⁊ apta ocul̄ ei⁹. Pute⁹ ſctē ſcpture
ꝓfunditas: q̄ irrigat mentes nr̄as.
Via paſſionis chriſti humilitas: ꝑ
quā nobis apta ſūt ſcripture fluēta.
Niſi enī chriſt⁹ incarnat⁹/ tēptat⁹
apꝑhēſus/ collaphiçatus/ cōſput⁹/
crucifixuſqʒ/ ac mortuus fuiſſet: ſcri
pture ꝓfunditas nō pateret: facta
eſt aūt humilitas paſſionis/ clauis
apertionis vt aquā ſciētie de ꝓfun
do bibam⁹. Hec eī pri⁹ audita/ iaʒ
ītelligim⁹ facta: q̄ pri⁹ legebāt ⁊ nō
ītelligebant̄. vñ Apoc̄. v. b. Vicit
leo d̄ tri. iu. ape. ⁊c̄. Notandū ꝟo
ꝙ nō dicit ambulabat: ſʒ deambula
bat. Deambulat eī q̄ viā eūdo vl̄ re
deūdo cōculcat. In hūilitate paſſio
nis xp̄s deābulauit: q: mō ꝟborʒ cō
tumelias/ mō falſū teſtioniū/ mō ala
pas/ mō ſputa/ mō ſpineā coronā mō
crucē ſuſtinuit. g ¶ Hitabat ⁊c̄.
Moralit̄ Greg. Mora. Iſaac rebecca veniē
te hītabat ī t̄ra auſtrali: q: xp̄s veni
ente ad ſe eccl̄ia: ī illorʒ mētib⁹ man
ſit: q̄s nō torporis frigus ſʒ feruor
charitat̄ tenuit: q̄lis erat anna: ſy/
meon: ⁊ aliqui de populo iudeorʒ.
G Et egreſſus

a ¶ cognita dei diſpoſitiōe: eccl̄ia de gētib⁹ ad fidē chriſti venire ꝑmittit̄: ita vt q̄ nō vult imitari: nō p̄ſumat aduerſari.

derūt labā ⁊ bathuel: A dño egreſ a
ſus ē ſermo: ⁊ nō poſſum⁹ extra pla/
citū ei⁹ q̄cq̄ʒ aliud tecū loq̄. † En re/
becca corā te ē: tolle eā: ⁊ ꝓficiſcere: b
et ſit vxor filij dñi tui: ſicut locut⁹ eſt
dñs. Qd̄ cū audiſſet puer abraam:

a ¶ ſenſibus ſcripture cū eloquētia. ¶ Morū honeſtate.

a adorauit in terra dñm: Prolatiſqʒ c d
vaſis argēteis ⁊ aureis ac veſtibus/

a ¶ q: gētilitas tpalia ꝑcipit.

b dedit ea rebecce ꝓ mūere. † Fribus e
q̄ʒ eius ⁊ mr̄i dona obtulit. Initoqʒ
cōuiuio veſcētes pariter ⁊ bibentes

a ¶ Studioſus ꝑdicator nō vult diu īter carnales manere: q: aīas a gētilitate cōuerſas ad ſocietatē ſpūaliū nitit̄ velociſſime ꝑducere.

māſerūt ibi. Sūrgens aūt mane lo f

a ¶ Propheticus ſermo.

cut⁹ ē puer: Dimittite me vt vadā g
ad dñm meū. Rñderūt frater ei⁹ et h
mat̄: Maneat puella ſaltē decē di/ i
es apud nos: et poſtea ꝓficiſcetur.

a ¶ vel retinere.

Nolite ait me tenere: q: dñs direxit k
viā meā. Dimittite me vt ꝑgam ad
dñm meū. Dixerūt: Vocem⁹ puel l

a ¶ Quia fides eſt volūtat̄: nō neceſſitatis et ſꝫm leges ſpōſalia cōſenſu ꝯhētiū fieri oportet.

lam/ et q̄ram⁹ ipi⁹ volūtatē. Cū/
qʒ vocata veniſſet: ſciſcitati ſunt:
Vis ire cū hoie iſto: Que ait: vadā †

a ¶ Patiam. b ¶ Sapiam que dicit: melior eſt patiēs viro forti: Prouer. xvj. d. he cōſtant̄ ꝓpheticū ⁊ apoſtolicū ſermonem.

c Dimiſerūt q̄ eāʒ/ ⁊ nūtricē illi⁹: ſer/ m n

a ¶ .i. valde ꝑcantes.

uūqʒ abraā ⁊ comites ei⁹/ impꝑcātes o

a ¶ Nō ꝓphete fuerūt: aut ex vanitate tam magna optarūt: ſed eos quod ꝓmiſerat deus abrae latere non potuit.

ꝓſpera ſorori ſue/ atqʒ dicētes: So
ror noſtra es: Creſcas ī mille milia/

a ¶ Hoc iſtis carnal̄r orantib⁹ ſpūaliter impletū ē: chriſto dominante ſup omnes gētes.

⁊ poſſideat ſemē tuū portas inimico
d rū ſuorʒ. Igit̄ rebecca et puelle illi⁹ p

a ¶ ſubiectis ſibi innatis vitijs. b ¶ Sermonem propheticum.

aſcenſis camelis/ ſecute ſūt virūm:

a ¶ Quaſi habem⁹ theſaurū in vaſis fictilib⁹ vt ſit virtus dei et non ex vobis. ¶ chriſtū

e Qui feſtin⁹ reuertebat̄ ad dñm ſu/ †

¶ chriſtus. ¶ Humilitatē.

f um: Eo tpe iſaac deambulabat per q

a ¶ paſſionē xp̄i. ¶ Profunditatē ſcripture ꝑ quā intelligit̄ ſemꝑ viuēs et oīa vidēs.

viā que ducit ad pūteū: cuius no/

a ¶ Cui oīa aperta. ¶ Quia in paſſione xp̄i reuelate ſūt ſcpture. b ¶ viuo ego dicit dñs c ¶ Nimia charitate q̄ dilexit nos de⁹ īcarnat⁹

g mē eſt vidētis ⁊ viuētis. Habita r

✻ a ¶ A dño egreſ. ē ſer. ſ. ꝙ rebecca det̄ iſaac: h̄ dixerūt C
ꝓpter ſignū qd̄ elieçer eis narrauerat. b ¶ Tolle eā ⁊c̄. ſi
tñ ꝯſentiat: qd̄ ptʒ ex h̄ ꝙ req̄ſit⁹ ē po
ſtea ꝯſenſus ei⁹. c ¶ Adorauit in
ter. do. de h̄ ꝙ dixerat eū ī negocio
ſibi īpoſito. d ¶ Prolatiſqʒ va.
⁊c̄. i. iocalib⁹ muliebrib⁹ d̄ tali mate
ria factis. In ſacra enī ſcriptura in/
ſtrumēta artificis: ⁊ arma milit̄ ⁊ io †
calia mulieris ⁊ ſilia in hebreo cōiter 35. q. 5. c.
noīant̄ eorū vaſa. vñ. j. Reg̃. xx.
vbi d̄r de Ionatha ꝙ tradidit arma
ſua puero. In heb. hr̄ vaſa: ⁊ ī alijs
mult̄ loc̄ ē ſilis locutio. e ¶ De/
dit ea re. ꝓ mu. qd̄ ſolet dari ſpō/
ſis d̄ nouo ꝯceſſis. f ¶ Surgēs ⁊c̄.
h̄ ꝯñr deſcribit̄ ꝯiug̃ adductio: vbi
prio accipit elieçer lıñaʒ. d. g ¶ Di
mittite me ⁊c̄. Sermonem dirigit
ad illos q̄ erāt ꝑncipales: ⁊ iſti erant
laban frat̄ rebecce: ⁊ mr̄ ei⁹. ⁊ iō ſub †32. q. 2. c.
dit̄: h ¶ Rñderūt ⁊c̄. Si aūt aliq̄ honorant̄.
libri habēt h̄ frēs: falſa ē lr̄a. ⁊ iō de
iſto frē dicēdū ē ꝙ erat labā q̄ erat ꝑ/
mogenit⁹ bathuel. Sʒ ſi q̄rat̄ q̄re nō
rñdit ipi bathuel pr̄ rebecce: q̄ ꝯceſ/
ſerat mr̄imoniū vt ꝑdictū ē: ſꝫm opi/
nionē Ra. Sa. Rñdet̄ ꝙ īterim pe
nituerat de dicta ꝯceſſiōe: ⁊ volebat
īpedire: ⁊ iō ſtatim angel⁹ dñi ꝑcuſſit
eū ⁊ mortu⁹ ē. i ¶ Maneat pu.
⁊c̄. In heb. hr̄: Maneat puella dies
vel decē. ⁊ exponūt hebrei dies ī pl̄a
li. i. ꝑ annū: vl̄ decē. i. ꝑ decē mēſes.
k ¶ Nolite ⁊c̄. ac ſi d. q̄ viā meā re
tardaret ꝯtrairet diuine volūtati.
l ¶ Dixerunt ⁊c̄. q: in mr̄imo/ Delbora
nio req̄rit̄ ꝯſenſus exp̄ſſus m ¶ Di
miſerūt q̄ ⁊c̄. aliq̄ libri habēt delbo
rā/ ſʒ nō ē de textu: ſʒ tñ ſubītelligit̄: D
d̄r aūt nutrix illi⁹: q: cuſtodierat eā ī
ſtatu puellari: ⁊ docuerat in morib⁹:
⁊ ꝓpt̄ h̄ aſſociata ē ei: ⁊ forſitan cū h̄
lactauerat eā a cunabulis: ⁊ cum iſta
bñ fuerūt alie puelle ⁊ ancille ei aſſo/
ciate: vt. ī. dicet̄ lʒ h̄ nō exprimat̄.
n ¶ Seruūqʒ ab. ⁊ co. ei⁹. q̄ erāt
d̄ domo abrae. o ¶ Impꝑcātes ꝓ
ſpe. ⁊c̄. Et nōne iſta dicūt de matre Queſtio
labā ⁊ frē ei⁹ q̄ loq̄bāt̄ elieçer: vt ſu/
pra dictū eſt: quō q̄ vocat̄ ſoror mr̄is
ſue: Dicēdū ꝙ ī receſſu rebecce ꝯue/
nerūt mlti d̄ ſua cognatōe: ſic̄ ſolet fi
eri ī talib⁹: maxīe q: ibat ad t̄rā lon/
giquā: nūc aūt ita ē ꝙ noīa frīs ⁊ ſo/
roris cōia ſūt oīb⁹ q̄ ſūt eiuſdē cogna
tiōis: vt ſupra dictū ē plies: ⁊ q: oēs
q̄ illic ꝯuenerāt ꝓpt̄ ei⁹ receſſuʒ impꝑ/
cabant̄ ei bonū/ iō ſcptura h̄ vtit̄ no/
mine cōi. ſ. ſororis: q: h̄ mō poterat
dici ſoror oīm illorʒ. p ¶ Igit̄ re.
⁊c̄. ex q̄ ptʒ qd̄ ſupra dictū ē. ſ. ꝙ ha/
bebat alias mulieres ī comitiua ſua
cū delbora nutrice ſua. q ¶ Eo tpe
iſa. ⁊c̄. cā recreatiōis/ ⁊ cā ſubdit̄:
r ¶ Hītabat ⁊c̄. auſtrali. i. ī berſa
bee: q̄ ē ī pte auſtrali t̄re ꝓmiſſiōis:
⁊ ē ꝓpe puteū illū q̄ vocat̄ viuēt̄ ⁊ vi
dēt̄: ꝓpt̄ qd̄ d̄ facili poterat illuc ābula
re. ✻ Et egreſſus
✻ † ¶ Vis ire ⁊c̄. eccl̄ia naqʒ gen Moralit̄
tiū audita ꝑdicatōe xp̄i diſcipulorʒ be
nignū ꝑbuit aſſenſū. † ¶ Qui fe/
ſtinus re. ad do. ſuū. ꝑdicator em̄
poſt ꝑdicationē ad deū redire debet
ꝑ grārū actionē ⁊ attribuere ſibi ꝑdi
cationis fructum. q ¶ Eo tempo
re deambula. iſaac. i. chriſtus.

a ¶ Et egreſſus fuerat ⁊c. Hiero. Per terrā auſtralē gerarā ſignificat. vñ ad īmolandū adductus fuerat. Egreſſus ē vt exercerēt in cāpo. In hebreo legit: Egreſſus ē iſaac vt loqret in agrū inclinata iā veſpera: vbi ſignificat φ dñs ſolus orabat in mōte/ ⁊ iſaac q̄ typus dñi fuit: ad orōnē q̄ſi virū iuſtū domo egreſſuʒ nona hora: vl' añ ſol' occaſum ſpūales victīas deo obtuliſſe. ¶ Greg⁹. Ager mūdus ē: in q̄ chriſt⁹ egreſſus ē: q2 viſibil' apparere dignat⁹ eſt. vñ Abac. iij. c. Egreſſus es ī ſalutē ppl'i tui. Iſaac ad meditādū ī agro exijt q2 chriſt⁹ formā humilitat⁊ p̄bēs exercitiū lōganimitat⁊ paſſiōis/ ⁊ patiētie exēpla mōſtrauit: ſic ſolēt iuuenes exercitati armoꝝ vſu meditari. Armoꝝ meditatio ē paſſiōis freqntatio. Qui em̄ v̄bera/ ſputa/ lācea/ crucē φ pertulit: paſſionē vſq; ad mortē ī ſe freqntari ꝑmiſit. Paſſiōes arma dicim⁹: q2 ꝑ ipas ab aduerſario liberamur. vñ Auc. xxi. d. In [30. q. 5. c. nec illud.] patiā vr̄a poſ. aīas vr̄as. b ¶ Inclinato iā ⁊c. Quia paſſionum exercitia iuxta finē ſuſcepit. vñ Ps. cxl. a. Eleuatio manuū meaꝝ ſacri. veſp. c ¶ Deſcēdit de ca. ⁊c. Gre. [Myſtice] Rebecca ad iſaac ī camelo deducit: q2 eccl'iaʒ rebecca/ camelus gētilē ppl'm tortū moribus et onuſtū idoloꝝ cultib⁹ ſignificat. q̄ em̄ ſibi ex ſe inuenerūt deos q̄s colerent: ab ipis on⁹ in dorſo īcreuit qđ portarent. Ad chriſtū ḡ ex gētilitate eccl'ia ꝑperās in tort⁊ vite veter⁊ ꝯuerſatiōibus inuenit. Viſo iſaac de camelo deſcendit: q2 redēptorē ſuū ſb̄tilius agnoſcēs/ carnal' vite ſtudia humili⁹ deſerit: ⁊ tortitudini ſue ipa ꝯdicit: ⁊ ab elatiōe celſitudinis humilitatē petit. In camelo ſedens ꝓſpexit iſaac: q2 adhuc vitijs īnixa necdū ſpūalibus/ ſʒ aīalibus motib⁹ inherens aſcēdit. Nec mouere dʒ φ puer cū camel' venit/ ferēs diuitias dñi ſui: q2 cuʒ p̄dicatores ad ſupiora ītelligēda ⁊ ꝑferēda ſcīa ⁊ vita emineāt/ adhuc ꝯdictionē carnis tolerāt: Roma. vij. d. Vidētes aliā legē in mēbris ſuis repuguātē legi mētis ſue. Diuitias in cameliſ portāt: q2 ne magnitudo reuelationū extollat/ datus ē ſtimulus carnis. Celeſtia ḡ loquētes/ ⁊ ꝯdictionem carnis ꝺ vitio ſentientes: ſup tortuoſa cameloꝝ dorſa diuitias portāt. d ¶ Quis ē ille ⁊c. Rebecca viſo iſaac q̄s ſit reqſito puero cognoſcit: q2 eccl'ia ꝑ ꝓphaꝝ ⁊ apl'oꝝ dicta q̄d de chriſto credere debeat intelligit. Que ſe mox pallio cooꝑuit: q2 q̄to chriſti myſteria penetrat: tanto de anteacta vita ꝯfundit. Vñ īfirmitatē ſuam pallio opire nitit: ⁊ q̄ prius in camelo libere geſtat: deſcendēs verecūdia tegit: cui q̄ſi verecūdāti dicit: Quē em̄ fructū habuiſti tūc/ in q̄bus nūc erubeſc̄: e ¶ At illa ⁊c. Hiero. [Teriſtrum] Alia editio: teriſtrū qđ etiā nūc genus ē arabici veſtimēti/ q̄ mulieres ꝓuincie illius velant. f ¶ Introduxit eam ⁊c. [Allego.] Greg⁹. Hāc iſaac in tabernaculo mr̄is ſue ītroduxit/ ⁊ vxorē accepit: q2 in loco ſynagoge de q̄ natus ē chriſtus/ eccl'iam diligit: vt q̄ cognatiōe. i. p̄deſtinatiōe ꝓpria fuerat/ amore cōiūcta vxor fiat. g ¶ Et intantū ⁊c. Greg⁹. Quia ex lucro eccl'ie chriſtus triſticiā ex ꝑditiōe ſynagoge deterſit: q2 dū eccleſia ex gētilitate veniēs vſq; ad thoꝝ ꝯtēplatiōis ꝑducit/ iudea ꝓ nihilo hr̄. Iſaac q̄ʒ riſus: rebecca v̄o patiētia dr̄. Riſus v̄o ex leticia: patiētia ex tribulatiōe. Et q̄uis eccl'ia iā ſit celeſt⁊ gaudij ꝯtēplatiōe ſuſpēſa: hʒ tñ in ſe φ de carnis pondere doleat. Iſaac v̄o ⁊ rebecca iūgūt. i. riſus ⁊ patiētia: ꝰm illud Ro. xij. c. Spe gaudētes ī tribulatiōe patiētes: vt ꝓſꝑa letificēt ꝺ ꝯtēplatiōe adūſa ꝺ tribulatiōe ꝑturbēt.

a ¶ Gerara: vnde ad immolandum ductus fuerat.

a habitabat eni in terra auſtrali: ⁊ egreſ- a
a ¶ In mundum venerat ad exercitium paſſionis. ¶ vel exercitandum.
ſus fuerat ad meditandum in
a ¶ mūdo. b ¶ iuxta finē mūdi. c ¶ itē
b agro inclinato iaʒ die. Cūq; b
dens in ſalutem mundi. ¶ gentiles
leuaſſet oc'los: vidit camelos
tortis moribus de longe ad fidem veniētes. ¶ Eccleſia de gentilitate.
venictes ꝓcul †. Rebecca q̄ʒ c
a ¶ eccl'ia vidit vidētē ſe. ⁊ depoſuit deformitatē vitioꝝ: qđ q̄tidie facimus duʒ ſcripturas de incarnatiōe chriſti requirimus. b ¶ chriſto.
c cōſpecto iſaac/ deſcendit de d
a ¶ De elatione. ¶ Vitioſa a conuerſatione veteris vite.
d camelo/ ⁊ ait ad puerū: Quis e f
eſt ille homo qui venit ꝑ agrū
a ¶ rñdet chriſtū eſſe dñm. b ¶ ſcptura inq̄ſita rñdet chriſtū eſſe dñm ſuum.
ī occurſuʒ nobis: Dixitq; ei:
a ¶ cū eccl'ia chriſtū cog̃ſcit: feditatē ſuam erubeſcit.
e Ipe ē dñs me⁹. At illa tollēs g
¶ q2 p̄dicator q̄cq̄d bōi agit deo tribuit
cito palliū opuit ſe. Seru⁹ aūt h i
cuncta que geſſerat narrauit k
a ¶ Habuit eā ꝓ ſynagoga: de q̄ natus eſt chriſtus ꝰm carnem.
f iſaac: Qui itroduxit eā ī taber
naculū ſare mr̄is ſue: ⁊ accepit †
¶ p̄riarchaꝝ ꝯiugia chriſtū ⁊ eccl'iaʒ iūgi ſignificāt. aut ꝯiunctionē aīe cum verbo dei de qua dicit. j. Cor. vj. d. Qui adheret deo vnus ſpiritus cum deo eſt.
g vxorem/ et intantum dilexit/ vt l
¶ Sterilitas aſſumpta dolorem q̄ ſibi de ſynagoga venire potuit: mitigauit.
dolorē qui ex morte mr̄is accīderat/ temperaret.

Nico. de lyra

[Orādi tp̄e] a ¶ Et egreſſus fue. ⁊c. Hebrei dicūt ad orādū: q2 circa tp̄s veſpaꝝ ꝯſuetudo ē iudeis orare: vel forſitā egreſſus fuerat ad videndū diſpoſitionē celi ⁊ aliquaꝝ ſtellaꝝ q̄ īcipiebāt apparere: q2 edoctus erat in aſtronomia a p̄re/ q̄ prim⁹ eā docuit in egypto q̄ñ ibi deſcendit: vt. ſ. dictū eſt. xij. ca. b ¶ Cūq; leuaſſet ⁊c. i. cognouit: q2 erāt diſtincti ab alijs: vt. ſ. dictum eſt. c ¶ Rebecca q̄ʒ cōſpec. iſaac. Quia videbat eū inclinantē verſus eos. d ¶ Deſcendit de camelo. Vt faceret ei reueremtiam. e ¶ Et ait ad puerum. i. ad Elieçer: f ¶ Quis ē ille ⁊c. Prius em̄ q̄ſiuit h ⁊ audiuit φ erat iſaac añq; deſcēderet: lʒ ſit ſcp̄tū poſt: q2 nō oīa ſꝑ ſunt ſcp̄ta eo ordīe q̄ facta ſunt: vt p̄dictū ē. g ¶ At illa ⁊c. Hebrei dicūt guniplā. i. ornamētū capit⁊. h ¶ Operuit ſe. Vt honeſtior appareret in ꝯſpectu ei⁹. i ¶ Seruus at cūc. ⁊c. ſ. ꝓceſſium vie ⁊ ſignum datū ſibi a deo ꝺ rebecca. k ¶ Narrauit iſaac. Qđ īterponit in aliq̄b⁹ libris nō ē de textu. l ¶ Et intantū di. ⁊c. Vt ē leniret: q̄ſi trib⁹ ānis añ. qđ ptʒ: q2 ſeq. ca. dr̄ φ iſaac erat. xl. annoꝝ q̄ñ accepit rebeccā. Sara aūt erat. xc. annoꝝ q̄ñ natus ē iſaac: vt habet. ſ. xviij. q̄bus ſi addant. xxxvij. faciūt ānos. cxxvij. qđ fuit totū tp̄s vite ſare: vt dictū eſt. ſ. c. xxiij ⁊ ſic ptʒ ꝓpoſitū. Tēꝑaret/ nō totalit auferret. Ex q̄ ptʒ magna affectio ipius iſaac ad matrem ſuam que iam obierat tribus annis ante.

[Moralit] a ¶ Et egreſſus fuerat. De ſinu p̄ris in mūdū. e ¶ Quis eſt ille hō q̄ venit ꝑ agrū in occurſum nobis: Dixitq; ei: ipe eſt dñs meus. dñs em̄ prius occurrit nobis q̄ nos ſibi. Aug⁹. ſuper Ioh. Ille venit quem gr̄a dei p̄uenit. † ¶ Et accepit vxorem. Per dilectionis perfectionem. l ¶ Et intantum dilexit eam vt dolorem qui ꝺ morte matris acciderat temꝑaret. Mater autem chriſti ſynagoga pōt dici que mortua fuit q̄tū ad legalia ī morte chriſti: ſed eccleſia de gentibus collecta multo plus chriſto dilecta fuit: et ſic pactuʒ reformauit. ¶ Moraliter poteſt exponi de qualibet muliere/ que ad verbum predicatoris concipit ſpiritum deuotionis: ⁊ relicto faſtu ſeculari atq; luxu/ chriſto deſponſatur ꝑ obſeruantiam caſtitatis: ꝰm illud apoſtoli. ij. Corinth. xi. a. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere chriſto.

Additio

¶ In capitulo. xxiiij. vbi dicit in poſtilla: Sʒ ad terrā ⁊ cognationē meā ⁊c.

¶ Additio. j. Vbi trāſlatio noſtra hʒ: Sed ad terrā ⁊ cognationē meā ꝓficiſcaris: lr̄a hebraica dicit: Sed ad terrā natiuitatis mee. terra em̄ natiuitatis abrae vbi erat domus p̄ris ei⁹ fuit meſopotamia: nō aūt hur chaldeoꝝ: vt oſtenſum fuit. ſ. in p̄ma additiōe. ca. xij. ¶ In eo. ca. xxiiij vbi dr̄ in poſtil. Dixitq; ad eā: cuius es filia: ⁊c.

¶ Additio. ij. Nō videt neceſſariū in h̄ loco mutare ordinē narratiōis. ſat⁊ em̄ rōnabile ē φ elieçer daret iocalia añq; certitudinalit ſciret φ puella eēt de cognatiōe abrae/ vt ſuā oñderet curialitatem: ſicut etiam ipa puella curialem ⁊ humilem ſe oſtendit erga ipſum. Qđ autem poſtea in narratione elieçer p̄poſuit interrogationem dationi: poteſt intelligi ꝑ anticipationem: vel forte hoc dixit vt non eſtimaretur leuis.

¶ In eodē ca. xxiiij. vbi dicit in poſtilla: Vbi erat fons ⁊c.

¶ Additio. iij. Hebraica v̄itas hʒ: Qui feſtinās egreſſus eſt ad hominem foris ad fontem. vnde qui ſcripſerūt fons tm̄: non recte ſe habuerunt in hoc loco.

¶ In eodem capitulo. xxiiij. vbi dicitur in poſtilla: Interrogauitq; eam ⁊c.

¶ Additio. iiij. Non habet ex hac narratione intentum poſtillator. poteſt enim intelligi prout dictum fuit ſupra ſuo loco eodem capitulo.

In eo. ca. xxiiij. vbi

A ¶ In eo.ca.xxiiij.vbi dr̃ in poſtilla Sed ſi queratᷣ ⁊c.

¶ Additio.v. Non oportet fingere penitudinē bathuelis nec eiꝰ mortē in hoc loco ꝓut Ra.Sa.dicit/de q̃bus nulla fit mentio in ſcriptura:ſed ꝓbabiliꝰ videtᷣ dicēdū ꝙ bathuel antiquior ⁊ magis ſenſatꝰ:nolebat differre miſſionē rebecce credēs ꝙ iſta erāt a deo ordinata/ꝓut dixerāt priꝰ:A dño egreſſus eſt ſermo. Sꝫ laban q̃ erat iunior ⁊ mater rebecce ex quadā carnali fragilitate volebāt differre negociū ꝓut ſeq̃tᷣ:Maneat puella nobiſcum.

¶ In eo.ca.xxiiij.vbi dicitᷣ in poſtilla:Uel forſitan egreſſus fuerat ad videndū diſpoſitionē celi ⁊c.

Abraam aſtronomꝰ ¶ Additio.vi. Dicere ꝙ abraā fuit edoctus ĩ aſtronomia: ⁊ ꝙ primꝰ eā docuit in egypto:nullū fundamētū habet in ſacra ſcriptura:nec etiā rõni videtᷣ cõſonū. Primū ptꝫ:nõ enĩ ĩ hiſtoria ꝓpria ipſius abrae q̃ habetᷣ ĩ h̶ libro Geñ. Nec etiā in Pſ.ſeu ꝓphetis:vbi q̃ñꝗ fit mentio de abraaꝫ h̶ inuenitᷣ:vt ē manifeſtū diſcurrēti. Secūdū ptꝫ:tū qꝛ etiā apl̃i q̃ fuerunt a deo maxie illuminati:intm̃ ꝙ eis dr̃ Joh.xvi.c. Docebit vos oēm veritatē. Nõ exponitᷣ cõiter ꝙ fuerūt illumĩati de veritatibꝰ mathematicis ſeu aſtronymicis:ſed de his q̃ ſūt ad ſalutē neceſſaria:multo minꝰ h̶ dicēdū eſt de abraā/quē ſcriptura cõmēdat de fide ⁊ timore dei ⁊ de opibꝰ virtuoſis:nūꝗ tñ d̶ aliqua ſciā vel arte/q̃ humanitꝰ põt inueniri:Tū qꝛ ſciā egyptioꝝ in ſcriptura reprobatᷣ tanꝗ diuinatio ſupſtitioſa:vnde Eſa.xix.b.dr̃ egyptijs quaſi increpādo:Ubi nūc ſūt ſapiētes tui:annūciēt tibi ⁊ indicēt ⁊c. Tū qꝛ ex hoc daretᷣ occaſio infidelibꝰ ſeu hereticis q̃ ea q̃ deus opatᷣ miraculoſe ꝓ ſanctis ſuis ſeu ꝑ eos attribuūt malicioſe influentijs celeſtibꝰ ſeu demonijs modo quo chriſto dicebatᷣ Luce.xi.b. In beelzebub ꝓncipe demonioꝝ eijcit demonia:⁊ multofortius de abraā tales ꝑuerſi dicerēt:ꝙ ea que deus ꝓ eo fecit circa pharaonē ⁊ abimelech ⁊ hm̃oi eſſent ꝑpetrata ꝑ virtutes ſeu influētias aſtrorū:cuiꝰ oppoſitū etiā fatebātᷣ pagani:vñ.ſ̶.ca.xxi.c. Abimelech ⁊ principes exercitꝰ ſui dicebāt abrae:Deꝰ eſt tecū ĩ oibꝰ q̃ oparis ⁊c.vñ nec etiā videtᷣ dicendū de iſaac ꝙ erat edoctꝰ in aſtronomia a p̄re rõnibꝰ iā dictis. Sꝫ potiꝰ cū de eo dicitᷣ: ꝙ egreſſus fuerat ad meditandū in agro:intelligenduꝫ eſt de meditatione cõtēplationis ⁊ hm̃oi:ꝓut ꝑtinet ſanctis viris q̃ in lege dñi meditantᷣ die ac nocte:p̄ſertim auteꝫ iſaac q̃ fuit deo oblatꝰ ĩ ſua pueritia h̶ ꝑtinebat. In alijs ꝟo libris dicitᷣ: Et egreſſus fuerat ad exercēdū ĩ agro:qđ ꝑ l̃ram hebraicā in hoc loco poſitā:etiā ſic poteſt intelligi:⁊ ē ſenſus/ꝙ egreſſus fuiſſet ad exercendū ſe corꝑaliter in agro tꝑe veſꝑtino:cū iam inclinata eſt dies:et eſtus feruor mitigatur. C

Replica correctorij ꝯ Burgē.huſſitaꝫ. In ca.xxiiij.vbi poſtillator illđ qđ dr̃:Sꝫ ad terrā ⁊ cognationē meā ꝓficiſcaris:exponit de aran. Burgeñ.exponit de meſopotamia:cuiꝰ correctoriū require.ſ̶.ca.xij.in princi.

¶ Itē eo.ca.vbi exponit illud dictum eliezer/cuiꝰ es filia:ꝑ anticipationē Burgeñ.redarguit vſꝗ ad ſui ipiꝰ ĩuolutionē. Negās enĩ anticipationē ex rõnabili cā poſitā cõcedit eandē ſub eodē cõtextu ex cā minꝰ rõnabili:vt ptꝫ ex eiꝰ ꝓceſſu:queꝫ vide. Itē in eodē ca.vbi eliezer refert ordinē facti.ſ.ꝙ priꝰ interrogauit cuiꝰ eſſet filia:⁊ cognito ſuſpēdit inaures et dedit iocalia.poſtillator dicit ꝙ ſunt ꝑ anticipationē dicta:vbi primo dr̃ dediſſe iocalia ⁊ poſt ĩterrogaſſe:ſꝫ Burg.dicit ꝑ h̶ nõ habere ꝓpoſitū:ſꝫ rõnē nõ aſſignat. Itē ca.eo.qñ dr̃ Maneat puella. Ra.Sa.exponētē illud Burg.reprobat:eo qꝛ vt dicit nõ habet fundamētū in ſcriptura. Eadeꝫ rõne ⁊ expoſitio Burg.in ſcriptura nõ videtᷣ fundari. ¶ In eo.ca.circa illum paſſum:Quõ iſaac fuit egreſſus ad meditandū in agro. Poſtillator dicit ꝙ forte etiā advidēdū diſpoſitionē celi:qꝛ didicit a patre ſciām aſtrorū:ꝓut dicit Joſephus abraā etiā docuiſſe egyptios:hec Burg.valde egreferēs:dicit nullū fundamētū habere in ſacra ſcriptura:nec etiā rõni cõſonū ex multis q̃ infert. Sed Burgē.quo ad primū ſe facit familiarē argumēto huſſitarū refutato in magno cõcilio Cõſtātie:videlꝫ nõ habetur exp̄ſſe in ſacra ſcriptura:igitᷣ credi non oportet:vel falſum eſt.locus enĩ ab auctoritate negatiue non tenet. Sed quo ad ſecūdū videntᷣ imꝑtinētia q̃ infert Burg. Nā nõ videtᷣ verū: ꝙ aſtronomia diſtrahat a virtute/fide ⁊ timore dei. Sed dicitur in ſingularē cõmendationē ꝙ abraā fuit aſtronomꝰ:nec ē deteſtandū in abraā ꝙ egyptios artē bonā docuerit:quē per abuſum verterūt in ſupſtitionē:⁊ aſtronomiā in aſtrologiaꝫ. Sepe enĩ bonarū ſciārū fit abuſus:q̃nimmo heretici euangelio ⁊ ſacra ſcriptura abutuntᷣ:⁊ ſi ſancti hm̃oi ſcientias bonas ⁊ demonſtratiuas ſciuerūt:ex eo non datᷣ occaſio infidelibus male ſentiendi de ſanctis:ſed ſi inde occaſiones ſumpſerint:ſinendi ſunt vt ceci ⁊ duces cecorum. Unde ioſephus dicēs abraam docuiſſe in egypto aſtronomiā:nõ intendebat hoc vitium imponere patriarche/ꝙ vſus fuiſſet in doctrina vel opere mathematicorū et aſtrologorū ſupſtitione ſm̃ ipſuꝫ:ſed ꝙ docuit ea que artis ſunt:⁊ quid mirum ſi filium ſuū docuiſſet idipſum:vt in factura dei delectari potuiſſet. — *Huſſitarū error*

Glo.ordi.

B *Allego.* Abraā ꝟo ⁊c. Ca.XXV Iſid. Allego. Mortua ſara:duxit abraā cethuraꝫ. Nõ ꝓpter incõtinētiā:qꝛ iā grādeuus:nec ꝓpter filiorū ꝓcurationē: qꝛ illi ſemē quaſi ſtelle celi ex iſaac ꝓmiſſum erat:Sꝫ ſicut agar ⁊ hiſmael figurauerūt carnales veteris teſta. Sic cethura ⁊ filij eiꝰ hereticos q̃ ſe ad teſtamentū nouū exiſtimant ꝑtinere. Sꝫ vtraꝗ cõcubina ſola ſara vxor:vñ Cañ.vj.c. Una eſt colūba mea ⁊c. ¶ Allego. Poſt aſſumptionē eccl̃ie adheſerūt chriſto multe aīe heretica prauitate decepte: q̃ nõ catholicos:ſꝫ ſciſmaticos genuerūt:q̃ vnitatē eccleſie diuiſerūt:quos ſignificāt filij cethure q̃ inferiꝰ numerantᷣ. *Hiſtori.* b ¶ Aliā duxit vxorē ⁊c. Hiero. Cethura hebraice copulata aut cõiūcta. Uñ hebrei ſuſpicantᷣ mutato noīe candē eſſe agar:q̃ ſara mortua de cõcubina trāſierit in vxorem. Et videtᷣ abrae excuſari etas:ne ſenex nouis nuptijs laſciuiſſe arguatᷣ. De cethura autē nati filij abraā iuxta hiſtoricos hebreoꝝ occupauerūt trogoditē ⁊ arabiā vſꝗ ad maris rubri terminū. Dicitᷣ aūt afer ex poſteris abrae exercitū aduerſus libyaꝫ duxiſſe:⁊ ibi victor cõſediſſe:a quo africam poſteri eiꝰ nūcupauerūt. *Moralitᷣ* ¶ Moraliter. Cethura thymiama ĩterp̄tatᷣ:quod eſt incenſum vel bonus odor. Hanc ſortitᷣ abraā in coniugiū/qui dicere poterat.ij.Coꝝ.ij.d. Chriſti bonus odor ſumus:peccatū res fetida ē. Si quis ergo eſt:in quo nõ ſit odor peccati:ſed iuſticie ſuauitatis ⁊ miſericordie:et q̃ dicat Pſ.cxliiij.a. Dirigatur oratio mea ſicut ⁊c.hic cethuram duxit vxorem. Ad tales nuptias talemꝗ ſobolem aptiores ſunt ſenes.quāto enĩ quis eſt carne feſſus:tāto ſpiritu robuſtus ⁊ ſapiētie cõplexibꝰ aptus.

Filij dadā

[Textus]

a Abraā vero Ca.XXV a
a ¶ Nõ ſolū ꝓ multiplicāda ſobole ſꝫ myſtica ſignificatione.
b ¶ qꝛ iuuēcula d̶ ſene ꝯcipe ꝑt.
b aliam duxit vxorē/noīe† cethurā b
Que peperit ei† iamraꝫ ⁊† iexan c
⁊ madan/et madiā/ ⁊ ieſboch et
c ſue. Iexā q̃ꝫ genuit ſaba ⁊ dadā

Nico.de lyra

D Abraā vero. Poſtꝗ Ca.XXV moyſes deſcripſit electionē fidelis ꝓpl̃i deducendo ꝑ abraā.hic ꝯñr h̶ idē facit ꝑ iſaac filiū ſuū:⁊ ꝗꝛ vbi terminatur vnꝰ ſtipes:ĩcipit aliꝰ ſequēs.iõ p̄mo deſcribitᷣ ipiꝰ abrae finis ⁊ cõſūmatio.ſcđo ipiꝰ iſaac gñatio/ibi:He q̃ꝫ ſūt gñationes iſaac:p̄ma diuiditᷣ ĩ duas.ſ.ĩ ꝑtē p̄ncipalē ⁊ ĩcidētalē/ibi:He ſūt gñatiões hiſmael. Finis aūt ⁊ cõſūmatio ipiꝰ abrae deſcribitur ĩ h̶ ꝙ ordinatiõe facta de filijs ſuis ⁊ d̶ bonis/ſepultꝰ ē honorifice:occaſiõe tñ filiorū de q̃bꝰ hēbat ordinare:p̄mo fit mētio de filijs abrae poſt mortē ſare genitꝫ/cū dr̃: — *Diuiſio* † 32.q.4.§.1

b ¶ Aliā duxit ⁊c. Dicūt hebrei ꝙ iſta fuit agar q̃ noīata ē cethura/q̃ ĩ hebreo ſonat thurificata. Cuiꝰ rõ ē:qꝛ ſic̃ dicūt/ita mūde ſe cuſtodiuit poſtꝗ cū filio d̶ domo abrae receſſit/ac ſi eēt deo oblata vl̃ ꝯſecrata:ꝓp̄t ꝙ mortua ſara abraā miſit filiū ſuū iſaac ad reducēdū eā ſibi. Sed ꝯ h̶ videtᷣ qđ.j.dr̃ eo.ca. Filijs aūt cõcubīaꝝ largitꝰ ē mūera ⁊c. Ex q̃ videtᷣ ꝙ cū agar fuit alia ſibi cõiūcta p̄ter ſarā. Sꝫ poſſet h̶ dici ꝙ h̶ accipitᷣ pl̃ale ꝓ ſingulari ⁊ ecõūſo:aliq̃ñ ĩ ſcp̄tura accipitᷣ ſingl̃are ꝓ pl̃ali:vt dictū ē.ſ̶.xix.c. ponitᷣ etiā agar ĩ pl̃ali:qꝛ bis fuit ipi abrae cõiūcta/ita ꝙ tenet q̃ſi vicē duaꝝ.vñ ⁊ ĩ biblijs hebraicꝫ correctꝫ h̶ nomē ꝯcubīaꝝ ĩ h̶ loco ſcribitᷣ diminute/ad deſignādū ꝙ nõ fuit niſi vna. Expoſitores aūt catholici cõiuſ dicūt ꝙ iſta cethura fuit alia ab agar iunior illa:ꝓp̄t qđ d̶ ſene potuit faciliꝰ ꝯcipe:nec accepit eā abraā libidīe ductꝰ:ſꝫ amore ꝓliſ.⁊ ē figura futuroꝝ:qꝛ ſic̃ agar ⁊ hiſmael figurauerᷣt carnales ve.te.ſic cethura ⁊ filij eiꝰ hereticos q̃ ſe dicūt ad no.te.ꝑtinere:ſꝫ eccl̃ia q̃ ꝑ ſarā deſignatᷣ vna remanet tāꝗ vxor et ſpõſa:⁊ alie noīantᷣ cõcubine. c ¶ Que pepit ei ⁊c.noīa ſūt capitū diuerſaꝝ ✻ gentiū deſcēdētiū — *Cethura que agar.* — *Singulare ꝓ plurali.*

Moralitᷣ ¶ Moralitᷣ. a ¶ Abraā ꝟo ⁊c. Hic agitᷣ d̶ ortu ⁊ ꝯuictu iacob ⁊ eſau ꝑ q̃s deſignatᷣ boni ⁊ mali ĩ eccl̃ia regñati ſm̃ illđ Malach.j. Jacob dilexi:eſau autē odio habui. Igitᷣ q̃tū ad eoꝝ ꝯceptū dr̃:

✻ Deꝑcatuſꝗ

a ¶ Filij da. ꝛc. Hiero. Aſſuri i negociatores trāſferri pu
E tāt. Lathuſim i erī ferriꝙ metalla cudētes. Laomim phylar
chos. i. pnceps multaꝝ tribuū ꝛ
pplo ꝝ. Alij ab h aſſuri ſyros di
ci putāt: ꝛ a pleriſꝙ filijs abrae
ex cethura occupatas īdie regio
nes. b ¶ Deditꝙ ꝛc. Iſid.
Quia dant mūera filijs ꝯcubīa
rū. i. carnaliū: ſ; non ꝑueniūt ad
regnum ꝓmiſſuꝫ heretici vel iu
dei: q: carnalia lucra ſequūt / ſo
lus iſaac ē heres: q: nō filij car
Als † celda nis extimant in ſemine / ſed pro
miſſionis. c ¶ Et defici. ꝛc.
Hiero. male in. Lxx. additum
eſt: Deficiens mortuus eſt abra
am: q: nō ꝯuenit abrae deficere
vl' minui. Illud quoꝙ quod po
ſuimus in ſenectute bona ſenex
ꝛ plenus: in grecis codicib⁹ po
nit plenus dieꝝ: qđ cū ſenſuꝫ vi
† 84. diſ. c. deat exponere: eo ꝙ luce ꝛ diei
porro opibus plenus occubuerit / ma
gis tñ ad anagogen facit: ſi ſim
pliciter ponat plenus. d ¶ He
ſunt ge. ꝛc. Hi ppli ante filios
iſaac cōputant: q cū ſint đ ſemi
ne abrae / nō tñ cōputant ī ſemīe
1. Co. 15. e q: ꝑus ē qđ aīale eſt. deinde qđ
ſpiritale. Vñ poſt cōputationeꝫ
carnaliū ponit genealogia iſaac
de quo facta ē ꝓmiſſio ꝛ electoꝝ
ꝓpagāda ſucceſſio. e ¶ At hec
noīa ꝛc. Hiero. Duodecim fi
lij naſcunt hiſmaeli ꝑmogenit⁹
nabaioth a quo oīs regio ab eu
phrate vſꝙ ad mare rubrū naba
thea đr / q ps arabie ē. Nā fami
lie ipoꝝ oppida pagi ꝛ trib⁹ hoꝝ
F appellatiōe celebrant. Ab vno
ex his cedar in deſerto et duma
alia regio: ꝛ thema ad auſtrum
ꝛ chedma als chethma ad orien
talem plagā đr: Qđ in extremo
capli iuxta. Lxx. legimus contra
faciem omniū fratrū ſuoꝝ habi
tabat. Verius eſt quod poſuim⁹
coram omnibus fratribus ſuis
occubuit: id eſt in manibus filio
rum ſuoꝝ mortuus eſt / ſuperſti
tibus adhuc liberis. Fratres eī
filij appellant. Vnde iacob: po
natur coram fratribus meis et
fratribus tuis ꝛ dijudicent inter
nos. Non eñ credendum eſt ꝙ
iacob exceptis liberis ſuis ali
quos fratres ſecum habuerit.
Duodena / f ¶ Duodecim pncipes tri
rius. buum ꝛc. Duodenarius / ſicut
Als † iter ſacratus eſt in apoſtolis ꝛ ī apo
Als † itur ſtolicis viris: ſic execrabilis ē in
reprobis contra fidem trinita
tis et euangelium per quattuor
mundi partes dilatatis.
Euila g ¶ Ab euila vſꝙ ſur q re
ſpicit ꝛc. Regio quam circūit
phiſon ab euila nepote noe ſic
vocata eſt. ꝛ eſt ſolitudo contra
Sur. faciem egypti. Sur quoꝙ eſt ſo
litudo inter cades ꝛ barad: extē
dens deſertum vſꝙ ad mare ru
brum ꝛ egypti ꝯfinia. h ¶ De
Meſopo / meſopotamia ꝛc. Regio ſte
tamia. rilis / que ſic grece vocatur: quia
media inter duo flumina tygrim
ꝛ euphraten. Nam meſos medi
us potamos fluuius dicitur. hic
ipotamus: id eſt fluuialis equ⁹.
Ꝗ Depcatuſꝙ ꝛc.

a ¶ negociatores. b ¶ es vl' metalla cudētes. c ¶ als loomim. ¶ phylarchos. i. pnceps tribuum.

a Filij dadā fuerūt aſſuri / ꝛ lathūſiꝫ / ꝛ laō
a ¶ alias afer. vel epher.
mim. At vō ex madiā ort⁹ ē epha ꝛ opher
a ¶ Hi ppli hereticos figurātes in ſortē iſaac non ſunt collecti: q: heretici ꝛ ſciſmatici nō poſſidebūt regnū dei
ꝛ enoch ꝛ abida ꝛ † heldaa: Oēs hi filij cē
b thure. Deditꝙ abraā cūcta q poſſederat
¶ iudeis hereticis.
iſaac: filijs aūt ꝯcubinaꝝ largit⁹ ē mūera: a
¶ Hereticū hoīeꝫ poſt pmā ꝛ ſcđaꝫ correctionē deuita. ad Titum. iij. c.
ꝛ ſepauit eos ab iſaac filio ſuo dū adhuc
a ¶ qua aduerſant ei: de quo dicitur Zach. vj. c. Oriēs nomen eius
ipſe viueret ād plagā orietalem. † Fuerūt b
aūt dies vitę abraę / centū ſeptuagintaq̄n
a ¶ Cani ſunt ſenſus hominis ꝛc. Sapie. iiij. b.
c ꝙ anni / ꝛ deficiēs / mortu⁹ eſt in ſenectūte c d
a ¶ luce ꝛ diei opa. b ¶ Spe īmortalitatis.
bona / ꝓuectęꝙ ętātis ꝛ plen⁹ dieꝝ: cōgrē e
a ¶ Angelos quoꝝ ꝯciuis erat. b ¶ amorem eius in corde ſuo abſconderunt
gatuſq; ē ad pōpulū ſuū † Et ſepēlierunt f
a ¶ ppli de circūciſiōe ꝛ ꝑputio credētes. b ¶ tā ī acti one ꝙ in cōtēplatiōe qb⁹ vacare nō potuerūt doctores eccliē: niſi illa vacatio empta fuiſſet ꝓmiſſiōe eternitat ꝛ pdicatiōe veritatis a pncipibus terrenis.
eū iſaāc ꝛ hiſmael filij ſui ī ſpelūca dupli
¶ vel ſoor.
ci: q ſita ē ī agro ephrō filij ſeor ethei e re g
giōe mābrę: quā emerat a filijs heth. Ibi
a ¶ mēorie cōmēdat⁹. b ¶ chriſt⁹. c ¶ ecclia pmitiua.
ſepūltus ē ipſē ꝛ ſarā vxor eius. Et poſt h
a ¶ Paſſionem chriſti. b ¶ Multiplicauit chriſtianum populum.
ōbitū illius benēdixit de⁹ iſaac filio eius:
a ¶ morabat in diſcutiēdis ꝓfunditatib⁹ ſcripturaꝝ.
q hābitabat iuxta puteū noīe viuētī ꝛ vi
d dētis. Hę ſunt generationes hiſmael filij i
abraę quē peperit ei agar ęgyptia famula
e ſarę: et hęc noīa filioꝝ eius in vocabulis
ꝛ generatiōibus ſuis. † Primogenit⁹ hiſ
a ¶ A quo regio a mari rubro vſꝙ ad euphraten nabathea dicitur.
maelis nabaiōth / deinde cedar / ꝛ abdeel /
ꝛ mabſā: maſma q; ꝛ duma ꝛ maſa / adad
ꝛ thema ꝛ † iachur et naphis et cedma.
Iſti ſunt filij hiſmael: ꝛ hęc noīa p caſtel
f la ꝛ oppida eoꝝ / duodecim pncipes tri
buum ſuarū. Anni vitę hiſmael / centū tri
gintaſeptē: ꝛ deficiēs mortu⁹ ē / ꝛ appoſit⁹ k
¶ India vel ethiopia.
g ad ppl'm ſuū. Habitauit āt ab euila vſq;
ſur / q reſpicit ęgyptū introeūtibus aſſyri
¶ Adhuc viuentibus filijs.
os: Corā cūctī fratrib⁹ ſuis obijt. Hę q; l m
a ¶ Hoc repetitur: vt ſequētia cōmodius annectant.
ſunt generatiōes iſaac / filij abrāā. Abra
am genuit iſaac. Qui cum quadragin
ta eſſet annorum: duxit vxorem rebec
b cam / filiaꝫ bathuel ſyri de meſopotamia /

✱ gentiū deſcēdentiū ab abraā p cethuraꝫ. ꝛ ptꝫ lr̄a vſꝙ ibi: G
a ¶ Filijs aūt cōcu. Vxores ei⁹ fuerūt: vt ptꝫ ex pdictī. Sꝫ
noīant ꝯcubīe: q: ſara fuit ei⁹ vx
or pncipal'. alibi etiā in ſcptura vx
or ꝯcubina nomiat: Iudic. xix. f.
Habeo filiā vginē. ꝛ h hō hꝫ ꝯcu
binā: ꝛ certū eſt ꝙ erat ei⁹ vxor:
vt ptꝫ ibidem. b ¶ Fuerūt ꝛc.
In hebreo ponunt iſti nūeri diſti
cte ſic. c. anni. lxx. āni. ꝛ. v. āni. ꝛ h
vt dicūt hebrei: ad deſignādum ꝙ
abraā fuit ita mūdus a pctō qñ fu
it. c. an. ꝛ. lxx. ſic qñ fuit ſolūmō. v.
an. ſic. ſ. dictum ē de ſara. xxiij. ca.
c ¶ Et deficiēs mor. ē. Morte
naturali. d ¶ In ſe. bo. i. ī diui
na grā. e ¶ Congregatuſꝙ ꝛc.
Quia aīa ei⁹ recepta ē ad limbum
ſctoꝝ patrū. f ¶ Et ſepe. ꝛc. De
ferētes ei honorē prn̄ū. ꝛ lꝫ fuerit
ibi alij multi ad honorādū ſepultu
rā abrae: iſti tñ q erāt pncipales ſo
lū exprimunt. g ¶ In agro. Scri
bit h ephrō diminute ex cā pdicta
ca. xxiij. h ¶ Et p⁹ obi. ꝛc. i. au
gmētauit eū in ſpūalib⁹ bonis ꝛ tē
poralib⁹. i ¶ He ſunt ge. ꝛc. q:
ſcptura fecerat mētionē de honore
quē detulit hiſmael prī ſuo in eius
ſepultura: ideo breuit h ei⁹ deſcri
bit generatio. ꝛ patet vſꝙ ibi:
k ¶ Deficiēs mor. ē. Ex qͦ videt † 13. q. 2. c.
eſſe mortu⁹ morte naturali. In he hebron. de
breo aūt nō đr: Mortu⁹ ē: ſꝫ tran ſepul. c. 1.
ſijt: qđ nō đr in ſcptura de aliq mo
riēte niſi iuſto. vt dicūt hebrei: et
ideo dicūt ꝙ deceſſit in grā: ꝛ etiā
ex h qđ ſubdit: Et appoſitus ē ad
ppl'm ſuū. l ¶ Corā cūctis ꝛc.
Hebrei dicūt poſuit. nec accipit h H
in ſignificato generali / ſꝫ ſpāli: ꝓ
ut īportat poſitionē vel fixionē tē
torioꝝ: ꝛ h rn̄det ei qđ. ſ. dictū eſt
xvj. d. E regiōe vniuerſoꝝ fratrū
ſuoꝝ figet tētoria: tñ de malis ſu
is finalit penituit vt dictū ē. Sciē
dū etiā ꝙ vbi nos habemus obijt:
in hebreo dicit nephal: ꝛ eſt vbum
equiuocū: quia ſignificat idem qđ
cecidit: ꝓ quo tranſlator noſter po
ſuit obijt: ꝛ ſignificat idem qđ ten
toriçauit vel tentorium fixit: ꝛ hāc
ſignificationē ſequunt hebrei. ſm
aūt tranſlationem noſtram expo † 1. Pa. 1. b
nit ſic: Coram cūctis fratribus ſu
is obijt: id ē ante fratres ſuos: ita
ꝙ li corā nō importat pn̄tiā loci: ſꝫ
anteceſſionē tempis. Item aliter
vt importat pn̄tiā loci: quia filij ſui
congregati fuerunt in eius morte
ꝓpter eius honorem: qui vocant
hic fratres eo modo loquendi quo
iacob dixit laban: Pone hic coraꝫ
fratribus meis ꝛ fratrib⁹ tuis: vt
habet. ī. xxxi. c. ꝛ certum ē ꝙ erāt
ibi filij iacob ꝛ filij labā. m ¶ He
quoꝙ ſunt ꝛc. Hic ꝯſequenter
ſcriptura deſcribit electionē ꝛ con
firmationē fidelis ppli p iſaac. vbi
pmo deſcribit multiplicatio ꝓlis.
ſcđo ꝓbatio parentis. xxvj. ca. ter
tio ordinatio poſteritatis ca. xxvij.
Circa pmū pmo đſcribit filioꝝ ge
neratio. ſcđo natoꝝ ꝯuerſatio / ibi:
Quib⁹ adultī. tertio pmogeniture
trāſlatio / ibi: Coxit aūt iacob. Cir
ca pmū đr ſic: He q; ſunt ge. iſaac
que ſequunt. ꝛ ptꝫ lr̄a vſꝙ ibi:
✱ Depcatuſꝙ ꝛc.

a ¶ Depcatuſq; ⁊c. Hier. ꝓmotiōe vl' colliſiōe. Lxx. poſuerūt ludebāt vl' recalcitrabāt: aq̄la cōfligebāt filij ī vtero ei⁹: Symmach⁹ ī ſi̾litudine nauis ī ſupficie ferebāt. ¶ Greg⁹. q̄ ſancti orādo efficiūt: ita p̄deſtinata ſūt vt p̄cib⁹ obtineāt. nā ipa q̄z celeſtis regni p̄deſtinatio ita ē diſpēſata vt ad hāc electi ex labore ꝑueniāt: vt poſtulando mereant̄ accipe/ qđ eis de⁹ ante ſecula diſpoſuerat dare. Abrae nāq; dñs ait: In iſaac vocabit̄ tibi ſemē cui etiā dixerat/ patrē multaꝝ gētiū cōſtitui te. Et rurſū: Bn̄dicā tibi et m̄ltiplicabo ſemē tuū ſic̄ ſtel.ce. ⁊c. Vn̄ cōſtat ꝙ de⁹ ſemē abrae ꝑ iſaac multiplicare p̄deſtinauerat ⁊ tñ ſcriptū ē: Depcat⁹ ē dñm iſaac ꝓ vxore ſua ⁊c. Si vero multiplicatio generis abrae ꝑ iſaac p̄deſtiata fuit: cur ſterilē accepit? Sz p̄deſtinatio p̄cib⁹ implet̄. Is eni ī q̄ de⁹ multiplicare ſemē abrae p̄deſtinauerat/ orōne obtinuit vt filios hr̄et. b ¶ Perrexitq; ⁊c. Aug⁹. Querit̄ q̄ ierit cū nōdū eſſent ꝓphe vel ſacerdotes tabernaculi aut tēpli dñi? forſitan ad locū vbi arā ꝯſtituit abraā. Sz quō ibi rn̄ſa daret̄ tacet ſcptura: an ꝑ aliquē ſacerdotē/ quē mirum eſt ſi erat nō fuiſſe noīatū: ⁊ nullā ſacerdotū factā mētionē eſſe forſitan ibi: cū orando allegaſſent deſideria ſua dormiebāt/ vt ꝑ ſomnū monerent̄: vel adhuc viuebat melchiſedech cuius tāta fuit excellētia/ vt dubitaret̄ vtrū hō an angel⁹ fuerit. Vel forte etiā illo tpe erāt hoīes dei/ in q̄bus de⁹ poſſet īterrogari. Quicq̄d hoꝝ vel forte aliud fuerit/ rebecca tñ ꝯm ſcpturā dñm īterrogauit: ⁊ rn̄ſū ei⁹ meruit. c ¶ Due gētes ⁊c. Hiſtorica ꝓprietate rn̄ſuz īuenit̄ cōpletū/ cū ꝓp̄ iſrl'. i. iacob minoꝛ fili⁹ ſuꝑauit idumeos. i. gētē quā ꝓpagauit eſau/ eoſq; ꝑ dauid tributarios fecit ꝙ diu fuerūt vſq; ad regez ſub q̄ idumei rebellauerūt ⁊ iugū ꝺ ceruice excuſſerunt: ſic̄ ꝓphetauit iſaac q̄ñ minorē ꝓ maiore benedixit: ⁊ ħ idē dixit maiori/ cū ipm poſtea bn̄dixit. d ¶ Iā tp̄s ⁊c. Hiero. vbi nos piloſū poſuim⁹/ ī hebreo habet̄ ſeyr. vn̄ eſau: ſicut alibi legim⁹: ſeyr. i. piloſus dict⁹ ē. e ¶ Protin⁹ alter ⁊c. Iſiđ. Hoc figuraliter factū etiā iudeis nō credētib⁹ notū ē: q̄liter pp̄l's eccl'ie pp̄l'm ſynagoge ſuꝑauit ⁊ plebſ iudeoꝝ tpe maioꝛ ſ̄uiuit mīori pp̄lo xp̄ianoꝝ. ¶ Moraliter. In ſingulis q̄z ħ dici pōt. Due gētes ⁊ duo pp̄li ītra nos ſūt/ ſcz vitioꝝ ⁊ v̄tutū: iſte minoꝛ ille maioꝛ. plures eni ſūt mali q̄ boni: ⁊ vitia plura v̄tutib⁹. Sz tñ pp̄l's pp̄l'm ſuꝑat ⁊ maioꝛ ſ̄uiet minori: caro. ſ. ſpūi/ ⁊ vitia v̄tutib⁹: p̄cedit eſau rufus ⁊ tot⁹ vt pellis hiſpidus. Deinde exit iacob tenēs plātā fr̄is. prioꝛ eni pp̄l's ꝓphaꝝ ⁊ xp̄i ſāguine pollutus: pctī ⁊ neq̄tie ſqualoꝛe circūdatus/ cui⁹ minoꝛ plātā tenuit: q2 maiorē pp̄l'm minoꝛ ſuꝑauit. f ¶ Fact⁹ eſt eſau ⁊c. Grego. eoꝝ vitā ſignificat: q̄ exteriorib⁹ voluptatib⁹ fuſi carnē ſequūt̄. Agricola q̄z d̄r: quia amatores ſeculi tāto colūt exterioꝛa: q̄nto īterioꝛa ſua inculta relinquūt. g ¶ Vir ſimplex ⁊c. Qđ grece d̄r aplaſtoſ ħ latini ſimplicē īn̄p̄tati ſūt. Proprie aūt aplaſtos nō fict⁹. Vn̄ q̄dā ſine dolo interp̄tati ſūt dicētes: Erat iacob ſine dolo habitāſ ī domo: vt magna ſit q̄ſtio quō ꝑ dolū accepit bn̄dictionē q̄ erat ſine dolo? ſz ad figurandū aliq̄d magnū hec ſcriptura p̄miſit: hinc eī maxīe cogimur intelligere ibi ſpūa- lia: quia ſine

Allegorice

Gen̄. 21. b

Ibidē. 16. c

† Ro. 9. b 7. q. 1. in ſpibus.

B

Moralit̄

---

a ¶ Pater ꝓ eis rogo q̄s dediſti mihi. Ioh. xvij. b ¶ Quis in iſaac ꝓmiſſa erat ſucceſſio: tñ ipleda erat p̄cib⁹ dei p̄finitio.

a ſororē laban. Deprecatuſq; eſt a

a ¶ q2 diu filios nō fecit eccleſia.

iſaac dñm ꝓ vxore ſua: eo ꝙ eēt

ſterilis. Qui exaudiuit eū/ ⁊ de- b

a ¶ Collidebāt. Lxx. ludebāt ⁊ recalcitrabant. ¶ q2 inter parietes eccleſie diuerſa ſentiūt electi et reprobi.

dit cōceptū † rebecce: ſz collide- c

bāt ī vtero ei⁹ paruuli. Que ait:

¶ q̄ſi q̄d faciēt nati: ſi ſic luctant̄ innati.

Si ſic mihi futurū erat: q̄d neceſ- d

a ¶ forſitan ad arā quā erexit abraā:

b ſe fuit ꝯcipe? Perrexitq; † vt cō- e

vel ad ſecretū locū in q̄ q̄etius oraret.

ſuleret dñm. Qui reſpōdēs ait:

a ¶ idumei et iudei.

c Due gentes in vtero tuo ſunt: ⁊ f

duo pp̄li ex vētre tuo diuident̄:

a ¶ iſrl' vl' xp̄ian⁹ pp̄l's. b ¶ idumeos vl' iudaicū. a ¶ maioꝛ natu pp̄l's iudaicus minoꝛ xp̄ian⁹: vel q2 nō oēs ex gētib⁹ crediderūt neq; ex iudeis oēs ī vnitate fidei cōueniūt. b ¶ vt eccl'ia ꝑ euāgeliū dilataret̄

populuſq; populum ſuꝑabit/ et g

d maioꝛ ſeruiet minori. Iā tp̄s pa-

a ¶ Non vn⁹ intellect⁹ velamine l'r̄e legis repertus eſt: ſed carnalis et ſpiritalis.

riendi venerat: et ecce gemini in

vtero ei⁹ repti ſunt. Qui † prius h

a ¶ Rām ſequēs. b ¶ vir ſanguinū.

egreſſus ē/ rufus erat/ ⁊ tot⁹ ī mo- i

a ¶ ſolis exterioꝛibus aſſuetus. b ¶ In hebreo ſeyr: vn̄ eſau ſeyr. i. piloſus dicit̄.

rē pellis hiſpidus: vocatūq; eſt

e nomen eius eſau. Protin⁹ alter k

a ¶ quia ſupplātatur⁹ erat fratris primatū

egrediens: plantā fratris tene-

bat manu: et idcirco appellauit l

a ¶ Supplantatoꝛ.

eū iacob Sexagenari⁹ erat iſaac m

q̄ñ nati ſūt ꝑuuli. Quib⁹ adul- n

a ¶ exterioꝛē actionē exercēdi.

f tis/ fact⁹ eſt eſau vir gnarus ve- o

¶ Iura ciuilia. i. eccleſiaſtica ignorās.

nādi ⁊ hō agricola: iacob autē p

a ¶ ſine macula ⁊ ruga. ¶ q̄ ſine dolo fecit dolū alia editio: ſine dolo. b ¶ ſtudebat in ſpiritualibus.

g vir ſimplex habitabat in taber- q

---

a ¶ Depcatuſq; ⁊c. ī heb. hr̄: ꝯ vxorē ſuā: q2 ſic̄ hebrei dicūt ⁊ ē veriſile: ipa rebecca orabat dñm ex vna pte: et iſaac ex altera vt dñs daret eis liberos. ſz q2 iſaac erat ꝑfectioꝛ: iō ei⁹ orō fuit efficacioꝛ/ iō ſequit̄: b ¶ Qui exau. eū. ſ. iſaac. c ¶ Sz col. ⁊c. īpellebāt enī ſe mutuo: ⁊ ħ fuit ſignū cōtētionis future īter eos: ⁊ int̄ pp̄l'os ab eis deriuādos: idumeos. ſ. ⁊ iudeos. De⁹ eñ futura oñdit aliq̄ñ v̄bis/ ⁊ aliq̄ñ factis vt in iſta colliſiōe: ſic̄ ⁊ ſup̄ dictū ē ꝺ ꝯūſiōe vxoris loth in ſtatuaz ſalis. xix. f. d ¶ Si ſic ⁊c. timebat eī de aborſu pueroꝝ: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝺ ꝓpria morte. e ¶ Perrexitq; ⁊c. Dicunt hebrei ꝙ iuit ad melchiſedech q̄ erat ſacerdos dei excelſi: et ad heber q̄ hēbat ſpm̄ ꝓphie: vterq; enī ad huc viuebat: qđ pt3 ſi cōputet̄ anni eoꝝ. De melchiſedech enī. ſ̄. dictū ē ꝙ erat ſem fili⁹ noe: de q̄ ſcribit̄. ſ̄. xi. b. ꝙ biennio poſt diluuiū genuit arphaxat: ⁊ poſtq; genuit arphaxat vixit q̄ngēt' ānis. Si aūt cōputet̄ āni a diluuio vſq; ad natiuitatē iacob ⁊ eſau nō īueniūt̄ tot āni: a diluuio eī vſq; ad natiuitatē arphaxat fluxerūt duo āni: vt iā dcm̄ ē. Arphaxat āt cū eēt. xxxv. annoꝝ genuit ſale. Sale v̄o cū eēt. xxx. ānoꝝ gēuit heber. Et heber. xxxiiij. ānoꝝ genuit phalech. et phalech. xxx. ānoꝝ gēuit reu. ⁊ reu. xxxij. ānoꝝ gēuit ſaruch: ⁊ ſaruch. xxx. ānoꝝ genuit nachoꝛ. et nachoꝛ. xxix. ānoꝝ genuit thare: ⁊ thare. lxx. ānoꝝ genuit abraā. Et iſta habet̄. ſ̄. xi. ca. Abraā aūt cū eēt. c. annoꝝ gēuit iſaac: vt hr̄. ſ̄. ca. xxi. Iſaac aūt erat. lx. annoꝝ q̄ñ nati ſūt eſau ⁊ iacob. vt hr̄. ī eo. ca. Si aūt p̄dicti āni a diluuio vſq; ad natiuitatē iacob ſil' ꝯiūgāt̄ faciūt annos. ccccliij. Ex q̄ pt3 ꝙ melchiſedech vixit vltra. l. ānis. Qꝛ aūt heber ſilr viueret: pōt ſilr ꝓbari: accipiendo ex vna pte oēs ānos vite ei⁹: et ex altera cōputādo ānos a natiuitate heber vſq; ad natītatē iacob ⁊ eſau. f ¶ Due gē. ⁊c. i. capita duarū gentiū iudeoꝝ ⁊ idumeoꝝ. g ¶ Et ma. ſer. mi. ħ ipletū ē tpe dauid q̄ fec̄ idumeos ſibi tributarios: vt hr̄. ij. Reg. viij. Et ꝑfecti⁹ ipletū ē ī xp̄o cui colla gētiū ⁊ p̄ncipū terre ſubdita ſūt: ⁊ maxīe īperiū romanum qđ iudei dicūt ſignificari per eſau. h ¶ Qui pri. ⁊c. iō vocatus eſt edom. i ¶ Et to. in mo. pel. hiſ. i. piloſus. iō dict⁹ ē ſeyr. i. piloſus. k ¶ Protin⁹ ⁊c. in ſignū ꝙ foret eū ſupplātatur⁹. l ¶ Et idcirco ap. eū iacob. i. ſupplātatorē. m ¶ Sexagenari⁹. e. i. Ex q̄ pt3 ꝙ fuit cū rebecca vxore ſua. xx. ānis anq; pareret: q2 erat. xl. annoꝝ q̄ñ accepit eā: vt p̄dictū ē: ⁊ iō q̄rit̄ ħ q̄re nō accepit aliā ſic̄ pr̄ ei⁹ abraā accepit agar poſtq; decē ānis ꝓbauerat ſare ſterilitatē: q2 ħ erat tp̄s determinatū: vt dictū eſt. ſ̄. xvj. c. Dicūt hebrei ꝙ iſaac ex q̄ volūtarie acceſſit vt īmolaretur: vt p̄dictū ē. xxij. ca. ex tūc fuit ꝯſecrat⁹ dño: ⁊ nō fuit ei licitū hr̄e niſi vnicā vxorē: ⁊ ħ ꝯſonat dicto apl'i. j. Timo. iij. a. dicēt': ꝺ ep̄o q̄ eſt deo cōſecrat⁹ ꝙ opoꝛtet eſſe vni⁹ vxoris virū. n ¶ Quib⁹ adultis. hic deſcribit̄ natoꝝ ꝯuerſatio/ cuz d̄r: o ¶ Fact⁹ eſt ⁊c. Ex q̄ pt3 ꝙ ſua occupatio erat circa t̄rena. p ¶ Iacob autē vir ſim. i. ſine plica doloſitatis: nō aūt d̄r ſimplex ꝓpt̄ defectū īduſtrie. q ¶ Habitabat ī taber. Dicūt hebrei ꝙ iſta tabernacula fuerūt

℃ (right margin)

Melchiſedech.

al's rebecca

Anni a diluuio ad natiuitatez iacob.

† Ro. 9. c

Al's † p̄m⁹ D

Queſtio

✳ a ¶ Depcatuſq; ē iſaac ⁊c. ꝑ iſaac ītelligit̄ bon⁹ p̄lat⁹ ſecular' vl' religioſus q̄ depcat̄ dñm ꝓ vxore ſua. i. eccl'ia vl' religione ſua vt cōcipiat ⁊ pariat filios ad dei cultū aptos: ſz ipa parit gemīos. ſ. aliq̄s bonos ⁊ aliq̄s malos: ꝑ iacob ⁊ eſau ſignificatos vt dictū ē/ iō ſubdit̄: o ¶ Fact⁹ ē eſau ⁊c. agricola. i. carnalis ⁊ cupidus. p ¶ Iacob aūt vir ſimplex habitans in tabernaculis. id eſt ſtudioſus in bonis moribus.

Moralit̄

✳ Iſaac amabat

F E lia: qꝛ ſine dolo erat qui dolum fecit. ¶ Simplex Grego. Quia q̃ curꝭ exteriorib⁹ ſpargi refugiũt: ſimplices ĩ cogitatõe ⁊ ↄſcie hĩtatiõe ↄſiſtũt. hĩtat eĩ ĩ tabnaculꝭ / q̃ ſe ĩtra mẽtꝭ ſecreta ↄſtrĩgit: nec dũ ad mlta foris ĩhiat a ſeipſo cogitatiõe alie-

Edom natꝰ recedit. a ¶ Coxit aũt ia. pul. ⁊c. Hiero. Rubeũ vꝭ fuluum: hebraice edõ dr̃. ab eo ãt ꝙ rubeo cibo eſau p̃mogẽita vẽdidit fului. i. edõ nomẽ accepit.

Allego. b ¶ Cui dixit ia. ⁊c. Iſid. Qꝛ eſau p̃mogenita ꝓpt̃ eſcã fratri mĩori vẽdidit ⁊ poſtea pr̃na bñdictõe ſibi ꝓmiſſa p̃uatꝰ ẽ / iudaicũ pplm ſignificat: q̃ ĩ Exodo p̃mogenitꝰ dei filius appellat̃ / ⁊ ꝓpt̃ ſeculi lucra nõ ſoluʒ p̃matꝰ ſui honorẽ amiſit: ſʒ ⁊ celeſtis regni p̃miũ p̃patũ adipiſci nõ meruit. vñ ꝑ exprobrationẽ dr̃ Mat. xxi. d. Auferet a vo. re. dei: ⁊ da. gẽ. fa. ⁊c. Priogenita ãt veſtꝭ erat ſacerdotalꝭ / q̃ ĩduti maiores natu cũ bñdictõe pr̃is victĩas deo velut põtifices offerebant: h̃ dono r̃eni amorꝭ deſiderio caruer̃t iudei cũ gl̃a futuri r̃gni. c ¶ Iurauit eſau ⁊c.

Moraliṫ Gule vitiũ Greg⁹. Sciẽdũ ãt ꝙ nos q̃nq3 modis gule vitiũ tẽptat. Aliq̃n eĩ ĩdigẽtie tp̃a p̃uenit. Aliq̃n tp̃us nõ p̃uenit / ſʒ cibos lautiores q̃rit. Aliq̃n q̃ ſumẽda ſũt parari accuratiꝰ appetit. Aliq̃n q̃litati ciboꝝ ⁊ tẽpi cõgruit: ſʒ in q̃titate ſumẽdi mẽſurã excedit. Aliq̃n v̇o abiectũ ẽ qđ deſiderat: ⁊ tñ ip̃o deſiderij eſtu deterius peccat. i. Regũ. xiiij. d. Ionathas mortꝭ ſñiaʒ meruit: qꝛ ĩ guſtu mellꝭ conſtitutũ edẽdi tp̃s añceſſit. Pplꝰs ex egypto ductꝰ in heremo occubuit: qꝛ deſpecto mãna carnes petiuit: q̃s lautiores putauit. Nu. xi. b. ⁊. i. Reg. ij. c. Filiorũ heli p̃ma culpa ẽ ꝙ ex voto eoꝝ ſacerdotꝭ puer nõ d̃ more vellet coctas carnes d̃ ſacrificio accip̃e: ſʒ coquẽdas q̃rebat / q̃s accuratius exhiberet. Et cuʒ dr̃ Ezech. xvi. f. Hec fuit iniq̃tas ſodome / ſup̃bia ⁊ ſaturitas panis ⁊ abundãtia / oñdit̃ ĩde periſſe: qꝛ cũ vitio ſup̃bie mẽſurã refectiõis exceſſit. Hinc eſau p̃mogenita amiſit: qꝛ magno eſtu deſpicabilẽ cibũ. i. lẽticulã ↄcupiuit: neq3 cibꝰ ſʒ appetitꝰ in vitio ẽ. Vñ lautiores cibos

F plerũq3 ſine culpa ſuminus: ⁊ abiectiores cũ reatu ↄcupiſcẽtie deguſtamꝰ. Eſau eñ p̃matũ ꝓ lẽticula ꝑdidit. Helias in heremo v̇tutẽ carnes edendo ſeruauit. Hĩc diabolꝰ. qꝛ nõ cibũ ſʒ ↄcupĩaʒ cãʒ eẽ dãnatiõis ĩtelligit. p̃mũ ſibi hoĩeʒ nõ carne ſʒ pomo ſb̃didit. ⁊ ſcđʒ pãe tẽptauit. Hĩc ẽ ꝙ plerũq3 culpa ade cõmittit̃ / etiã cũ vilia ſumũt̃. neq3 eñ adã ſolꝰ vt a pomo abſtineret / ꝓhibitionẽ accepit. Cũ eñ alimẽta ſaluti nr̃e ↄ̃ria deꝰ indicat / ab his etiã q̃ſi ꝑ ſñiaʒ vetat. ⁊ cũ cupiẽtes noxia tãgimꝰ / vetita guſtamꝰ. Ea v̇o ſumẽda ſũt: q̃ nature neceſſitas q̃rit / ⁊ nõ q̃ edẽdi libido ſuggerit.

a ¶ deus pr̃. b ¶ iudaicũ pplm

nacul̃. Iſaac amabat eſau / eo †

a ¶ p̃nti iuſticia carnaliũ obſeruationuʒ quã vni deo exhibebat.

ꝙ d̃ vẽnatiõib⁹ illi⁹ veſceret̃: et a

a ¶ gr̃a. b ¶ ex p̃ſcia. c ¶ minorẽ pplm d ¶ Simplicitas nõ q̃rit ollas carnium.

a rebecca diligebãt iacob. Coxit b autẽ iacob pulmentũ. Ad quẽ cũ veniſſet eſau d̃ agro laſſus /

a ¶ Stultꝰ ardeſcit deſiderio gule ꝓpter vilem cibum.

ait: Dã mihi de coctiõe hac ru c

a ¶ lẽticula eſca ẽ brutoꝝ aĩaliũ: ſignificãs aĩalẽ legꝭ ĩtellectũ: q̃ pplꝰs iudaicꝰ illectꝰ maluit p̃matu carere: q̃ ab eo recedere: qđ etiã nũc ſtudet a pplo mĩore impetrare: tẽpalibus deditus poſt mortem nihil ſperet boni.

fã / qꝛ oppido laſſus ſũ. Quaʒ d e ob cauſam vocatũ ẽ nomẽ eiꝰ

a ¶ Rufus vel rubeus a q̃ idumei.

b edõm. Cui dixit iacob: Vẽde f

¶ p̃mogenita ſũt q̃ vuluã aperiũt: ⁊ ſpecialiṫ p̃mogenitis filijs debent̃.

mihi p̃mogenita tua. Ille rñdit: En morior: Quid mihi ꝓderũt p̃mogenita? Ait iacob:

¶ Adhuc iudeus in ſtulticia ꝑdurat: ꝓ tp̃alibus eterna non curat.

c Iura ẽ mihi. † Iurauit eſau et g vẽdidit p̃mogenita: ⁊ ſic accẽpto pane ⁊ lentis edulio comedit ⁊ bibit ⁊ abijt: paruipẽdẽs i ꝙ p̃mogenita vendidiſſet. h

¶ Nico. de lyra

*bernacula fuerũt tabnacula melchiſedech vbi vigebat cultus dei cũ eẽt ſacerdos dei excelſi. ⁊ tabnaculũ heber q̃ fuit ꝓpheta: ⁊ docebat veniẽtes ad ſe d̃ diuĩs. Ex q̃ ptʒ ꝙ occupatio iacob erat p̃ncipaliṫ circa diuĩa. Vñ dicũt hebrei ꝙ ip̃e habitauit ĩ tabnaculo heber. xiiij. annis. a ¶ Et rebecca di. ia. Cauſa ãt erat: qꝛ ꝑ reuelatiõeʒ diuinã habuerat ꝙ ip̃e debebat fratri ſuo p̃ferri: vt dictũ ẽ. b ¶ Coxit ãt ia. ⁊c. Hic ↄ̃n̄r deſcribit̃ p̃mogẽiture trãſlatio: cuiꝰ occaſio fuit ↄcupiſcẽtia pulmẽti qđ coxerat iacob. c ¶ Da mihi ⁊c. qꝛ erat d̃ lẽtib⁹ rufis. d ¶ Quia oppido ⁊c. i. valde. e ¶ Quã ob cauſam ẽ ⁊: cãʒ ⁊c. Iſta nõ fuit tota cã / ſʒ ꝑs cãe: qꝛ cũ h̃ fuit alia cã q̃ p̃dicta ẽ. f ¶ Vẽde mihi p̃. ⁊c. Ad ĩtellectũ lr̃e ſeq̃nt̃ h̃ p̃mo q̃riṫ quõ iacob q̃ erat ſctẽ vite (vt p̃dictũ ẽ) petijt ſibi vẽdi p̃mogẽiturã: qꝛ tp̃e legꝭ nature q̃ tũc currebat: p̃mogẽiti erãt ſacerdotes / ⁊ ſacerdotiũ ſꝑ fuit reputatũ quid ſacrũ: ⁊ ideo videt̃ ſimoniã cõmiſiſſe. Itẽ d̃ iure p̃mogẽiture erat ꝙ h̃ret duplicẽ ptẽ ĩ bonis pr̃nis reſpectu alioꝝ: ꝓpt̃ qđ ioſeph cui iacob dedit p̃mogẽiturã / int̃ alios fr̃es habuit duas ſortes: ⁊ duas tribus int̃ alios filios iſrꝭ. ſ. tribũ ephraĩ / ⁊ tribũ manaſſe. Cuʒ igiṫ iſaac pr̃ eoꝝ h̃ret mlta bona. ſequit̃ etiã ꝙ p̃mogẽitura ĩ bonis tp̃alib⁹ mltũ valebat. ⁊ ſic videt̃ iacob feciſſe magnaʒ fraudẽ ⁊ deceptionẽ in h̃ ꝙ ꝓ re tã modica. ſ. eſu pulmẽti acq̃ſierit ab eſau ius p̃mogẽiture. ¶ Ad p̃mũ dicẽdũ ꝙ ius p̃mogẽiture erat ip̃iꝰ iacob d̃ iure: qꝛ ex determĩatiõe diuĩa: vt p̃dictũ ẽ q̃ mĩor fuit p̃poſitꝰ maiori. ꝓpt̃ qđ Malach. j. a. dixit dñſ: Iacob dilexi: eſau ãt odio habui. ⁊ apl̃s ad Ro. ix. f. dixit ꝙ h̃ dictũ eſt de ip̃is añq3 nati fuiſſent ex diuĩa electiõe. ⁊ ſic ptʒ ꝙ ex diuĩa ſñĩa debebat̃ ip̃i iacob ius p̃mogẽiture. ⁊ iſtđ fuit ſibi reuelatũ a mr̃e. Eſau v̇o d̃ facto ius p̃mogẽiture poſſidebat: ⁊ iđ licitũ erat iacob p̃dictum ius ad ſe retrahere caute / qđ fec̃ q̃n vidit ip̃m eſau ita laſſuʒ veniẽtẽ d̃ agro ꝙ timebat mori: ꝓpt̃ qđ tũc minꝰ app̃ciabat̃ ius p̃mogẽiture. ſic dixit: En morior: q̃d mihi ꝓderũt p̃mogẽita? Vidit etiã cõcupiſcẽtẽ ⁊ petẽtẽ pulmẽtũ qđ p̃parauerat: ⁊ ꝑ ↄ̃ñs tũc vidit tp̃s ↄueniẽs in q̃ ius p̃mogeniture ſibi debitũ ꝑ modũ emptiõis retrahere ad ſe poſ̃at / qđ ⁊ fec̃. nec ĩ h̃ peccauit: qꝛ nõ intẽdebat emere rẽ ſacrã: ſʒ redimere vexationẽ ſuã. Eſau aũt peccauit / nõ ſolũ pctõ gule ĩordĩate cibũ appetẽdo: ſʒ etiã pctõ ſimonie rẽ ſacrã vẽdere intẽdẽdo: ⁊ ſic ptʒ ad p̃mũ. ¶ Ad ſcđm ptʒ ex dictꝭ: qꝛ ex q̃ ſuũ erat d̃ iure / poſ̃at ꝓ nihilo accip̃e: ⁊ iđ ĩ modico p̃cio nulla fuit deceptio a pte eiꝰ. verũtñ qꝛ nõ ẽ veriſiſ̃e ꝙ hõ prudẽs rẽ tãti valorꝭ ꝓ tã modico p̃cio vẽdi peteret / niſi aliꝰ vellet vẽdẽ: iđ dicũt h̃ hebrei ꝙ cibꝰ iſte d̃ q̃ h̃ agit̃ nõ fuit p̃ciũ ẽptiõis p̃mogẽiture / ſʒ vltra

H p̃ciũ datũ fuit a iacob ꝑ modũ curialꝭ ↄſuetudĩs: qꝛ ĩ trãſlatiõe rei notabilꝭ recipiẽs vltra p̃ciũ ſoluit vinuʒ: ꝑ qđ aliq̃n ĩtelligit̃ prãdiũ vnũ. ⁊ h̃ videt̃ ex lr̃a cũ dr̃: g ¶ Iurauit ⁊c. Sʒ q̃tũ fuit p̃ciũ ſcr̃ptura ñ determĩat: ſic nec ĩ mltꝭ alijs. h ¶ Et ſic ac. ⁊c. ꝓ auãtagio vltra p̃ciũ ſm̃ ↄſuetudinẽ vẽdẽtiũ. Si ãt ↄ̃ h̃ arguat̃ ꝑ illđ qđ dic̃ Apl̃s ad Heb. xij. d. Ne q̃s fornicator aut ꝓphanꝰ vt eſau / q̃ ꝓpt̃ vnã eſcã vẽdidit p̃mogẽita ſua. Põt dici ſm̃ iſtã opinionẽ ꝙ li ꝓpt̃ nõ notat p̃cij q̃titatẽ ſʒ ſolũ cãʒ motiuã: qꝛ illa eſca fuit cã motiua ad tractãdũ d̃ vẽditiõe / vt dictũ ẽ. i ¶ Paruipẽdẽs ꝙ p̃. vẽ. Erat eĩ fortior virib⁹ ip̃o iacob: ⁊ ĩterꝰ cautelꝭ mũdanis / ꝑ q̃ cogitabat retinẽ ius p̃mogẽiture / nõ obſtãte vẽditiõe ⁊ iuramẽto.

Moraliṫ ✳ † ¶ Iſaac ama. eſau. Per qđ deſignat̃ ꝙ p̃latꝰ bonus cautelꝭ ⁊ donis ſubditoꝝ maloꝝ aliq̃n decipit̃: ꝓpt̃ qđ ĩfra iſaac caligãs oculꝭ dr̃: a ¶ Et rebec. di. ia. i. eccl̃ia vꝭ religio. Nã cõitas eccl̃ie ſecularꝭ ⁊ etiã religiõis magꝭ diligũt ſimplices et bonos q̃ aſtutos ⁊ malos. b ¶ Coxit ãt ia. pul. Cuiꝰ appetitu vẽdidit eſau p̃mogẽita: ⁊ ſic q̃ ꝑ cibũ pr̃eʒ decepit / ꝑ cibũ p̃mogẽita ꝑdidit: ſm̃ illđ Sap. xi. c. ꝑ q̃ peccat q̃s ꝑ hec ⁊ torq̃t. i ¶ Et abijt: ꝑuipẽ. ꝙ p̃mog. vẽ. ſm̃ illđ Prouer. xviij. a. Peccator cũ in ꝓfundũ pctõꝝ venerit ↄtemnit ⁊c.

Vendi primogenituram

Heb. 12. d 22. q. 2. c. queritur. §. erat ergo.

¶ Additio.

Additio ¶ In ca. xxv. vbi dr̃ ĩ poſtil. Vñ ĩ biblijs hebraicꝭ coꝝ. ⁊c.

¶ Additio. j. Per h̃ ãt ꝙ h̃ nomẽ ↄcubĩaꝝ ĩ h̃ loco ſcribat̃ diminute: nõ deſignat̃ ꝙ nõ fuit niſi vna ↄcubina. vocabulũ eñ qđ h̃ ĩ hebraico põit̃ ſꝑ ſignificat ↄcubĩas ĩ p̃lali: ſiue ſcribat̃ diminute ſiue ĩtegre: vt ptʒ ſciẽti linguã. ¶ In eo. ca. xxv. vbi dr̃ in poſtilla: Cõgregatuſq3 eſt ad pplm ſuũ.

¶ Additio. ij. Nõ modicũ attẽdẽdũ eẽ videt̃ ꝙ de nõnullꝭ ſctis ãtiq̃ teſtamẽti cũ d̃ hac vita migrauerũt: ſcriptura dic̃ ip̃os cõgregari ad

¶ Additio.

congregari ad pplm ſuũ: vt h̃ de abraã. ⁊. ſ. xxv. ca. de iſaac: ⁊ Gen̄. penul. a. de iacob. ſilr̃ d̃ moyſe ⁊ aarõ ĩ ſuis locꝭ: nũq3 tñ de aliq̃ eoꝝ dr̃ ꝙ obdormiuit in dño. ſicut de q̃buſdã no. teſta. vt Act. vij. g. d̃ ſtephão dr̃: Et cũ h̃ dixiſſet: obdormiuit ĩ dño: ⁊ ſic de q̃buſdã alijs qđ catholice veritati valde ↄſonat: ſm̃ quã antiqui iuſti ante paſſionẽ chriſti decedẽtes in h̃ diſcernebant̃ ab iniuſtis: quia iuſti cõgregabant̃ ad pplm ſuũ. ſ. ad lymbum ſanctoꝝ: nõ tñ dormiebãt in dño / cuius facie nõduʒ fruebant̃. de iniuſtis

Congregare ad populum ſuum.

A de iniuſtis ꝟo đr: Peribit aīa eiꝰ ⁊c̄. vt. ſ. dictū ē: ⁊ iā ī mlt̄ʒ locʒ: qꝛ tali ꝯgregatiōe carebāt. ꝺ iuſtʒ ꝟo poſt paſſionē chriſti decedētibꝰ ꝓprie đr: Dormieſt ī dn̄o ⁊c̄. qꝛ poſt hāc vitā in dn̄o p btāʒ fruitiōeʒ reqeſcūt. ¶ In eo. ca. xxv. vbi đr in poſtil. In hebreo aūt nō đr mortuus eſt ſed tranſijt ⁊c̄.

¶ Additio. iij. In hebreo in h̄ loco nō đr trāſijt: ſʒ deficiens mortuus ē. ⁊ ex hac ſcđa particula dat̄ intelligi ꝙ in grā deceſſit: ꝑut dictū fuit in additiōe īmediate p̄cedēti. ¶ In eo. ca. xxv. vbi đr in poſtil. Perrexitqꝫ vt cōſuleret dn̄m ⁊c̄.

¶ Additio. iiij. Quidam expoſitores hebreorūʒ dicunt et eſt magis ꝯſonum lr̄e ꝙ non iuit ad aliquem ꝓphetam: ſed ad aliquem locum deuotū ⁊ ſecretū: in quo quietius oraret deū: cui ꝯſonat Glo. noſtra ⁊ etiā verbum qđ hic ponit̄ in hebreo vbi đr: Et ꝯſuleret dn̄m ⁊c̄. idē em̄ ꝟbū ponit̄ hic ⁊ Pſ. xxxiij. a. đr: Exqſiui dn̄ʒ ⁊c̄. qđ nō ſignificat ꝯſultatiōeʒ tm̄: ſʒ etiam orōnē. vn̄ ſequit̄: Qui rn̄dēs ait: due gētes ⁊c̄. ipe em̄ deus quē exqſiuerat p orōnē rn̄dit ei p āgelū vel occultā īſpirationē: nec mirū cū agar egyptia ⁊ āncilla ſare ꝓpheticaſ reuelatiōes habuit p āgelos: vt. ſ. ca. xvi. ⁊ xxi. ¶ In eo. ca. xxv vbi đr in poſtilla: Due gētes in vtero tuo ſunt ⁊c̄.

¶ Additio. v. Romanū impiū iudei aſſerūt eſſe vnū ⁊ idem cū regno chriſti ſeu eccl̄ie: qđ tn̄ māifeſte ē falſūʒ ⁊ ab eis miraculoſe fictū: vt ex h̄ credat̄ ꝙ qrta beſtia ī reuelatiōe daniel̄ ꝯtēta accipiat̄ ꝓ regno chriſti: ⁊ ſic expectet̄ deſtructio eiꝰ fiēda p meſſiā ſuū quē īanit̄ expectāt. Falſitas āt huiꝰ fictionis ptʒ ī additiōe ſup Dan̄. ca. ſ. dicto. Scđm tn̄ catholicā ꝟitatē tp̄e legʒ an̄ aduētū chriſti p eſau ītelligit̄ gens quā ꝓpagauit eſau: ꝑut glo. in h̄ loco teſtat̄: ſic p iacob ītelligit̄ gens ab ipo iacob ſm̄ carnē deſcēdēs: ſʒ pꝰ chriſti paſſionē ppl̄s eccl̄ie p iacob ītelligit̄: ⁊ plebs iudeoꝝ p eſau: vn̄ maior tp̄e. ſ. plebſ ſynagoge ſuit miori. ſ. ppl̄o chriſtiāoꝝ: ꝑut ī alia glo. in h̄ loco habet̄. Qꝛ aūt plebs chriſtianoꝝ nuncupet̄ noīe iacob vel iſrl̄: ſatʒ ē ꝯſonū rōni: cū ipi iacob ſeu iſrl̄ ſuccedat ī fide: q̄ eadē ē ātiqꝝ ⁊ modernoꝝ. Sʒ q̄ ſit rō qre plebs iudeoꝝ intelligat̄ p eſau: cū ab ipo nō deſcēdāt ſm̄ carnē: nec ei ſuccedāt in fide: ī libro Abdie ꝓphe q̄ de idumeis p̄ncipalit̄ tractat dn̄o ꝯcedēte oſtēdet̄. ¶ In eo. ca. xxv. vbi đr in poſtil. Ad intellectū lr̄e ſeqntis.

¶ Additio. vi. Dubia h̄ mota a poſtilB latore aliter pn̄t ſolui ⁊ forte magis ad ꝓpoſitū. Ad qđ ſciendū ꝙ cū hiſtorie veteris teſtamēti figuratiue fuerīt: oīa em̄ in figura ꝯtingebāt illʒ: vt. i. Cor. x. b. fiebat tn̄ h̄ duobꝰ modis. Prio. ſ. ꝙ cū illud qđ ſm̄ hiſtoriā ꝯtingebat tradebat̄ in ſcriptura iux̄ lr̄aʒ ad aliquā doctrinā exemplarē inde ſumēdā: ſʒ vlterius aliqd aliud p̄figurarēt in meliꝰ: ſicut ptʒ ꝺ īmolatiōe iſaac. ſ. xxij. ca. q̄ qdē īmolatio ſm̄ lr̄aʒ fuit ꝟtuoſa ⁊ valde exemplaris: cū p eā ad lr̄aʒ īſinuat̄ excellētia obediētie ⁊ timoris dei in ipo abraā q̄ cedit in exemplū ſalutifeꝝ alioꝝ: ſʒ paſſio chriſti p eā figurata eēt lōge melior: ⁊ in talibꝰ hiſtorijs p̄ter rōnē figuralē reqrēda ē rō lr̄alis. Scđo ꝟo mō illa q̄ ſm̄ hiſtoriā ꝯtingebāt tradunt̄ in ſcriptura ſolū ad figurandū futura: ſic cū Eſa. xx. a. legit̄ de Eſaia ꝙ incedebat tribꝰ annis nudus ⁊ diſcalciatꝰ: vt p̄figuraret ruinā egyptioꝝ ⁊ ethiopū futurā. Silr̄ Oſee. i. a. legit̄: ꝙ ꝓpheta accepit vxorē fornicariā: ⁊ fecit filios fornicationū: vt p̄figuraret ꝙ terra fornicatura eſſet a dn̄o. Et in talibꝰ hiſtorijs tota rō hiſtorie accipit̄ a re figurata: nec oportet qrere aliā rōnē lr̄alē. Finis em̄ total̄ taliū hiſtoriaꝝ ē nō id qđ ſunt: ſʒ id qđ figurāt. Rō aūt eoꝝ q̄ ſunt ad finē ſm̄ ph̄m aſſumēda ē ab ipo fine: nō em̄ qrēdūʒ ē an honeſte ſe habuerit Eſaias nudis pedibꝰ lōgis tp̄ibꝰ incedēdo: aut ſi licite ſe habuerit Oſeas filios fornicationū faciēdo: qꝛ illa iuſſu diuīo fuerūt facta ſolū ad figurandū. vn̄ in ꝓpoſito ſi geſta iacob cū eſau in ſuis p̄mordijs attēdant̄: manifeſtū ē ꝙ fuerūt inſtictu diuino facta ſolū ad figurandū. ꝙ em̄ collidebant̄ in vtero mr̄is puuli: nō fuit ſm̄ naturā intentūʒ: nec in ſcp̄tura narratū ad h̄ vt inde aliq doctrīa exēplaris ſumeret̄: ſʒ ſolū diuīo inſtictu factū fuit ⁊ in ſcp̄tura traditū: ad figurādū ꝙ due gētes ſeu duo ppl̄i diuiderent̄: vt ptʒ p diuinam declaratiōeʒ ibi factā. Silr̄ ꝙ mior frat̄ egrediēs ex vtero plātā fr̄is maioris teneret in manu: ſolū fuit factū ⁊ in ſcriptura narratū: vt figuraret ꝙ iacob ſupplātaturus erat fr̄is p̄matū: vn̄ geſta iſtoꝝ fratrū ad inuicē ſic cūʒ eſſent in vtero ⁊ cū ex vtero egrederent̄ fuerūt facta ⁊ ī ſcp̄turʒ tradita vt figuratiua tm̄: nō āt vt exēplaria vt iā dictū ē. Silr̄ tenēdū ē de qbuſdā q̄ ꝯtigerūt in eoꝝ ꝯuerſatiōe ad inuicē: tā in emptiōe p̄mogeniture q̄ʒ in receptiōe bn̄dictiōis. ſ. ꝙ ad figurandū tm̄ dn̄o diſponēte ꝯtigerūt ⁊ ſcp̄ta fuerāt. ⁊ iō nō ē in iſtʒ qrēda alia rō lr̄alis vtputa quō iacob petebat ſibi vēdi p̄mogenitură: cū reputaret qd ſacrū ⁊ hmōi q̄ in poſtilla qrunt̄. naʒ iſte hiſtorie habēt hn̄t rōnes figurales ſolū: nō aūt lr̄ales: vt dictū ē de p̄dictis hiſtorijs Eſaie ⁊ Oſee. vn̄ ex hocipo ꝙ facta iacob ſm̄ ſe ꝯſiderata in hoc loco videnṫ eſſe doloſa ⁊ iniuſta: ſumit̄ rō ꝙ fuerūt facta nō ꝓpter ſe: ſed ad figurandū. ⁊ h̄ eſt qđ dicit Glo. in hoc ca. ſup illud verbū: Erat iacob vir ſimplex ⁊c̄. Erat iacob C ſine dolo habitans in domo: vt magna ſit qſtio quō p dolū accepit bn̄dictionē q̄ erat ſine dolo: ſed ad figurandum aliqd magnū hec ſcriptura p̄miſit. hec ī Glo. Que āt iſte hiſtorie figuraſſent tradūt doctores: ſpālit̄ Iſiđ. ī li. ety. vbi đr ꝙ eſau p̄mogenita ſua ꝓpt̄ eſcā fratri ſuo miori vēdidit: ac poſtmodū p̄rna bn̄dictiōe ſibi ꝓmiſſa p̄uatus ē: ſignat eundē ppl̄m iſraeliticū: q̄ a deo vt liber Exodus narrat priogenitꝰ filius nūcupatus eſt: qꝛ etiā ꝓpt̄ pn̄tis ſeculi lucra nō ſolū primatus ſui honorē amiſit: veꝝ etiā ⁊ regni celeſtis p̄miū p̄paratum adipiſci nō meruerit: dn̄o qdāmō exprobrāte cū dic̄ Mat. xxi. d. Auferet̄ a vobis regnū dei ⁊ dabit̄ gēti faciēti volūtatē eiꝰ ⁊c̄. hec Iſiđ. Si aūt ꝯ hoc dicat̄ ꝙ hec expoſitio Iſi. ⁊ alie ſil̄es q̄ in h̄ loco tradunt̄ a doctoribꝰ ſunt allegorice nō aūt lr̄ales: ⁊ iō nō faciunt ad ꝓpoſitū: nā in hac poſtilla principalit̄ agit̄ de ſenſu lr̄ali. Dicendū ꝙ veꝝ ē ꝙ ſenſus lr̄alis pn̄tis hiſtorie eſt: cū lr̄a ſimpl̄r exponit̄: q̄ ꝓprie đr ſenſus hiſtoricus. expoſitio aūt Iſido. ſupradicta eſt redditiua cauſe ipius ſenſus lr̄alis. ⁊ ſic ptinet māifeſte ad ſenſum lr̄alem: q̄ p eā elucidat̄ ſm̄ Augʒ. in li. de vti. cre. ꝑut largius fuit oſn̄um. ſ. in additiōe ſup ꝓlogū ar. iij. ⁊ qꝛ ea q̄ h̄ tradunt̄ in hiſtoria ſolū fuerūt facta ad figurandū vt dictū ē: idcirco nō ē ibi alia rō p̄ter figuralē qrēda. vn̄ ſm̄ ſanctū Tho. in p̄ma ſcđe. q. ciij. ar. ij. in rn̄ſiōe ad. ij. ar. d. ꝙ ſi cerimonialia p̄cepta ve. le. eſſent data ad figurādū futura: nō haberēt aliā cām ſeu rōnē p̄ter figuralē. Sʒ forte diceret q̄s p̄dicta eſſe ꝯ ſn̄iam apl̄i: q̄ ꝓphanū eſau vocat ex h̄ ꝙ ꝓpter vnā eſcā vendidit p̄mogenita: ad Heb. xij. d. Ex q̄ ptʒ ꝙ eſau vituperandus fuit ꝓpt̄ illā venditionē: qđ nō videt̄ rōnabile ſm̄ hāc expoſitionem. nā ſicut iacob excuſat̄ a dolo ⁊ hmōi: ex hoc ꝙ iſta faciebat inſtinctu diuino ad figurandum: eo modo videt̄ excuſandus eſau de venditiōe ſtulta ſeu ꝓphana quā fecit: eo ꝙ venditio ſua etiam erat figuratiua. Ad hoc dicendū ꝙ venditio eſau etiam ſi fuerit figuratiua: ꝓceſſit tn̄ ex praua intentione. ſ. ex ꝯtemptu doni ſpūalis diuini. ſ. p̄mogeniture: qđ donū habuit a deo in ſua natiuitate: ⁊ h̄ inſinuat̄ cū ſequit̄: Abijt puipendēs. i. ꝯtēnens D ꝙ p̄mogenita vēdidiſſet: ex q̄ actus eius reddit̄ vitioſus ⁊ vituperādus. Emptiōeʒ aūt primogeniture ab ipo iacob p̄ſumendū eſt nō eſſe factā ex praua intentiōe: ſʒ potius inſtictu diuīo. deus em̄ ipm̄ p̄elegerat adhuc ī vtero exiſtētē. vt ptʒ ex h̄ qđ. ſ. đr: Maior ſeruiet miori. ſilr̄ ex hoc qđ đr Malach. i. a. Iacob dilexi: eſau ꝟo odio habui: vn̄ in emēdo primogeniturā etiā excuſabat̄: eo ꝙ vexationē ſuā redimebat. ¶ In eodem capl̄o xxv. vbi dicit̄ in poſtilla: Si autem contra hoc ⁊c̄.

¶ Additio. vij. Si illa eſca non fuit in precij q̄ʒtitatem: ſed ſolum cauſa motiua ad tractādum de venditione. ⁊ fuit inter illos alia q̄ʒtitas ꝯueniens in p̄cium: vt poſtillator videt̄ dicere: tunc nō eſt dicendus ꝓphanus eſau ꝓpter illā eſcā quā accepit: cum ſepe ꝯtingit etiam inter viros prudentes ꝙ ex aliq modica cauſa introductiua incipiunt tractare magnos tractatus: vnde verba apoſtoli intelligenda ſunt ꝑut ſonāt: et dictis ſanctorum in hoc loco ꝯſonant.

Replica correctorij ꝯ Burgē. In ca. xxv. Burgē. mlʒta tāgit: qdā ꝯſona: qdā diſſona: nō tn̄ p oīa ponderoſa nec ptractatiōe digna vſqꝫ ad locū illū vbi poſtillator diſputat de ēptiōe ⁊ ꝯctibꝰ int̄ iacob ⁊ eſau: vbi Burgē. rep̄hendit poſtillatorē volēs melius ſoluere dubia mota: dicens finaliter ꝙ in ꝓpoſito nō eſt qrēda rō lr̄alis: qꝛ rōnes omnium dubioꝝ hic motoꝝ tm̄ figurales ſunt: ⁊ ponit exemplū ꝺ Eſaia ⁊ Oſee: vide qꝛ digreſſio eſt lōga: ſʒ penſatis his q̄ Burgen̄. ponit in rn̄ſione ad ſeptimū argumentum ſui ꝓlogi: apparebit eū fruſtra laboraſſe in ꝓpoſito. ibi em̄ exponens dictum beati Grego. in moral̄. videlicet: Cū ordo hiſtorie deficit: ſeſe nobis ītellectus myſticus qſi aptʒ iā foribus oſn̄dit. Dic̄ Burgen̄. ꝙ hiſtoriā deficere ſm̄ ſignificatiōeʒ vocū ꝯtingit multipliciter in pabolicis locutiōibꝰ: ſic̄ cū đr de dei digito: brachio ⁊ ceterʒ q̄ in deo nō ſunt: ꝑut termini cōiter ſignificāt. Item qn̄ ſignificatio vocū nō inducit in fide ⁊ moribus aliquā vtilitatē neqꝫ honeſtatē ꝯuerſatiōis hūane: ſed ſpeciem mali: ſic inquit: Deficiēte hiſtoria recurrendū eſt ad ſenſum ſpūalem q̄ tūc ꝓ lr̄ali accipi debet. Ad idē eſt btūs Augꝰ. xi. ſup Gen̄. in p̄cipio dicēs: Si in verbis dei vel cuiuſcūqꝫ pſone in officium ꝓpheticum aſſumpte dicit̄ aliquid quod nō niſi abſurde ad lr̄am poteſt intelligi: proculdubio figuratiue eſſe dictum ob aliam ſignificationem accipi debet: hec Aug⁹. dans intelligere ꝙ vbi non eſt irrōnabile: nec

Duobꝰ modis figuratiue ſcriptura loquitur

Phus.

E irrõnabile/nec abſurdū:primū oīm innitendū eſt lr̃e ante re
curſum ad allegoriā:vt dicit idē beatꝰ Augꝰ.ſupra ſup Geñ.
in ꝑncipio. Nūc aūt in ſancto iacob de quo ſermo:nihil ē ab
ſurdū nec irrõnabile:imo ſi alicui poſſet videri q̄d illiciti cõ/
miſſum in facto:poſtillator ꝑ dubioꝝ motoꝝ ſolutionē ad in/
tētionē ſanctoꝝ doctoꝝ elucidat ⁊ abſoluit. Nõ igiť h̄ paſſus
eſt ſolū figuralis:vt vult Burgē.ſ; etiā doctrialis: docemur
enī donū dei diſpoſitione collatū nobis vel ꝓmiſſum negli/
gere nõ deberi:ſ; oī conatu ad ipm tēdere/⁊ habito bñ vti:ſi/
cut iacob ꝑmogenituram:ad quaꝫ ꝑ deū p̄deſtinatꝰ ⁊ electꝰ an/
teꝗ̃ natꝰ eſt vt pꝫ Malach.i.a.et ad Ro.ix.c. Silr ⁊ de bñ
dictiõe pr̃is eadē rõne ſibi debita dicēdū ē:⁊ mirū ꝙ Burgē.
dicit ea figuralia tm̃:cū etiā in eadē ſua digreſſione dicat ſup/
plātationē q̄ iacob eſau ſupplātauit eē figuratā:in eo ꝙ ī vte/
ro egrediēs plātā eſau manutenebat: nõ igiť hec facta iacob
ſūt tm̃ vt dicit figuralia ſ; etiā figurata:vt ipſe ſubdit ſibiipſi
ↄtradicēs:q̄ꝺ etiā ex ſuis exēplis patere põt. Adducit enī fa/
ctū abrae ī imolatiõe iſaac:dicēs illud lr̃aliter eſſe ītelligēdū
de cõmēdatiõe eiꝰ obediētie:⁊ doctrinaliť de imitatione eiuſ
dē. Adducit deinde factū Eſaie quõ nudꝰ inceſſit:q̄ꝺ dicit tm̄
eſſe figurale:cū tñ ſit factū obedientie:vt dicit beatꝰ Hiero.
⁊ poniť in Glo.ordi. Mira inquit obedientia ꝓp̄he ſolo cili/
tio induebať vir nobiliſſimꝰ:cuiꝰ filiā vt tradūt hebrei Ma/
naſſes rex accepit vxorē/nõ tñ erubuit nudus īcedere:nil ho/
neſtiꝰ iudicās ꝗ̃ p̄ceptꝭ diuinis obedire:ex q̄bus pꝫ ꝙ vbi fa
cta ꝓcedūt ex diuinis p̄ceptꝭ ⁊ inſtinctibꝰ nõ eē ſolū figuralia
ſ; etiā cõmēdabilia ⁊ doctrialia:⁊ ſicut ex medio Burg.oſtē/
diť factū abrae nõ ſolū figurale:ſ; etiā doctriale: ita ex auctē
beati Hiero.idē mediū ponētis ī facto Eſaie:rõ deduciť con
tra Burgeñ. Silr põt dici de ſcđo exēplo ꝑ Burgē.adducto
de Oſee faciente filios fornicationū:ꝙ q2 p̄ceptū dei fuit obe
dientie debite bonū:excuſat ſiq̄d abſurde ſonare videť:ac ⁊ ī
facto abrae. Quid enī abſurdius ⁊ magꝭ horrendū ꝗ̃ occide
re ꝓpriū filiū: ſ; ſicut eiꝰ obedientia factū reddit laudabile et
doctrinale:ita ⁊ alioꝝ ꝑ Bur.adductoꝝ.pꝫ igiť quõ ſe decla
rādo ſniās inuoluit. Reuera ſicut Burg.dicit facta iacob de
q̄bus ē ſermo ſm ſe ↄſiderata videri doloſa ⁊ iniuſta:ita de/
buit dicere de facto abrae ſm ſe ↄſiderata:videlꝫ occiſione fi
lij:ſ; vbi acceſſit dei mādatū horrēdū ſm ſe ⁊ naturaliť factū
eſt nedū licitū/ſ; cõmēdabile:ita in factꝭ iacob vbi acceſſit di/
uinꝰ inſtinctꝰ factꝰ ⁊ iacob ⁊ rebecce mr̃i ſue ſm doctorū ſan/
ctorū ſniam:imo ⁊ iſaac ſenſit inſtinctū eūdē: vt dicit beatus
Augꝰ.xvi.de ciuitate dei.ca.xxxvij.cum inquit: Iſaac vnū ꝓ
alio bñdixiſſe nõ ſe fore deceptū cõqueſtꝰ ē:ſ; cõfeſtim reuela
to ſibi magno myſterio in corde deuitat indignationē ⁊ bene
dictionē cõfirmat:hec Augꝰ. Quibꝰ inſtinctibꝰ ⁊ reuelatio/
nibus diuinis id q̄ꝺ ſm ſe videť doloſum/ efficiť laudabile: G
nec Burgē. ꝓbat ſuū ꝓpoſitū ꝑ Glo. Illa enī mouēdo q̄ſtio/
nē ſoluit ꝑ figurationē ſed nõ addit tm̄:quaſi excludere velit
ſenſum verū lr̃alē: ꝓut Burg.facit:ſ; q̄ꝺ adducit Iſiđ.eſt ve
rū ꝙ eſt allegoria:ſ; nõ excludēs lr̃alē ſenſum primū. Qꝛ aūt
addit expoſitionē Iſiđ.eſſe cauſe redditiuā:nõ videť verum:
nā ſi recte pēſēť verba Iſiđ.nõ exponit vt reddat cām: ſed ꝑ
allegoriā oſtēdit p̄ſentē lr̃aꝫ allegorie ſue fore figurā: ⁊ ſic eiꝰ
expoſitio eſt potiꝰ declaratiua effectꝰ ꝗ̃ redditiua cauſe: ꝑ cõ/
ſequēs nõ ꝑtinet ad ſenſū lr̃alē/ſ; allegoricū. Nec põt Bur/
geñ.ꝓbare intentū ꝑ ſanctū Tho.ꝑ ſe allegatū:q2 ꝓcedit ꝑ
hypoteſim q̄ nõ cõcediť:ex hypoteſi enī falſa nõ eſt incõueni/ Hypoteſis falſa
ens multa ſeq̄ incõuenientia:vt ſi celū caderet vel aſinꝰ habe
ret pēnas:ita ſupponit ſanctꝰ Tho.vt pꝫ.vnde poſt totā di
greſſionē Burg.veritate cõpellēte arguit ↄ̄ ſe et bene:ſ; non
ſoluit ſufficiēter argumētū ſuū:q2 ſicut ī his ꝑ iacob ⁊ eſau ge
ſtis: Eſau ad lr̃am ꝓpē ↄtēptū ē rep̄hēſibilis vt arguit Bur/
geñ.ita iacob ꝓpter obedientiā ad diuinos inſtinctꝰ laudabi
lis eſt ꝓut etiā Burgē.rõne ⁊ veritate cõpulſus fateť: qñ ī fi
ne digreſſionīs etiā verbis vtiť poſtillatoris q̄ priꝰ improba/
uit:⁊ beatꝰ Augꝰ.iij.de doctri.chriſtiana dicit ad ꝓpoſituꝫ in
p̄ceptis dei q̄ bonū iubēt:⁊ malū vetāt nulla figuratiua locu/
tio eſt:ſ; vbi p̄cipiť q̄ꝺ malū videť figura neceſſaria eſt:cū igi
tur occiſio filij abrae mādata mala videať:imo ſit ſm ſe ↄſide
rata:igiť figuratiua locutio ē: ītellige h̄ ſic alibi:ꝙ ſit figura/
tiua ꝑ allegoriā:lr̃ali tñ ſenſu de p̄ceptoꝝ materia ⁊ obedien
tia ſemꝑ ſaluo:vt cõmēdabili et imitabili intercedēte diuino
p̄cepto ⁊ excuſante:⁊ nõ alias:vt vult beatꝰ Augꝰ.vbi ſupra.
¶ Itē in eodē ca.vbi poſtillator dicit eſau iuxta dictū apl̄i ꝓ/
phanū ꝓpter vnā eſcā:vt li ꝓpter nõ notat p̄ciū vel p̄cij ꝗ̃tita
tē:ſ; ſolū cauſam motiuā. Cuiꝰ ↄ̄riū dicit Burgē.aſſerens ꝙ
ex cauſa motiua nõ debuit dici ꝓphanꝰ:excludēs ꝙ dictū apl̄i
intelligi debeat ꝓut ſonat ex dictis ſanctoꝝ. Reſpõdeo ğ ꝙ
magiſter in Glo.ſuꝑ illo verbo apl̄i ſctõꝝ dicta recolligēs di/
cit: Qꝛ eſau ꝓphanꝰ đr a ꝓcul ⁊ phano:q2 ꝓpter eſcā vilē ſe fe
cit ꝓcul a dei cultu:q̄ ꝑncipaliter ad ſacerdotiū ꝑtinet:q̄ꝺ vſq;
ad tp̄a aaron fuit annexū primogeniture:quā ipe eſau parui/
pēdebat vēdēs primogenita ſua:nõ ꝓ vna eſca tāꝗ̃ ꝓ p̄cio:
ſed ꝓpter vnā eſcā q̄ cauſa motiua fuit ad cõtractū faciēdū: et
ſic videť poſtillator iuxta verba Apoſtoli ⁊ dicta ſāctoꝝ mul
tū ꝓprie loqui:q2 ꝑ li ꝓpter nõ exprimitur ꝓprie p̄ciū rei vena
lis:ſed per li pro.inter contrahentes enī ꝓprie diciť: pro quā
to dabis:et reſpondeť pro tanto p̄cio. Sed cū dicitur ꝓpter
quid vis emere vel vendere:reſpõdeť ꝓprie ꝓpter vtilitatē
vel neceſſitatem que eſt ꝓprie cauſa motiua:⁊ non precij vel
eius quātitatis expreſſiua.

Glo. ordi.

Orta aūt fa. Ca. XXVII Augꝰ. Queriť qñ h̄ factuꝫ
fuerit ꝙ iſaac abijt in gera/
ra:vtrū poſtea ꝗ̃ eſau ꝑmogenita
vēdidit:hec enī ↄtinue narrāť: an
vt fieri ſolet ꝑ recapitulationē nar
rator reuerſus ſit ad ea cum ꝓgreſ
ſus de filijs eiꝰ ad eū locū ꝑueniſſet
q̄ de lēticula memoratꝰ ē. Inueniť
q̄ppe abimelech:q̄ etiā ſarā cõcupi
uerat. Ipſiꝰ enī paranymphus et
ꝑnceps militie:q̄ ibi memorati ſūt
etiā hic memorāť. Mouet aūt vtꝝ
viuere potuerint: qñ enī factꝰ fuit
amicus abrae nõdū natꝰ eſt iſaac/
ſ; ꝓmiſſus. Ponamꝰ aūt anꝗ̃ na/
ſcereť iſaac illud fuiſſe factuꝫ:dein/
de iſaac ſuſcepit filios cū eēt anno/
rū.lx. Illi aūt iuuenes erāt qñ eſau
vēdidit primogenita:ponamꝰ etiā
circa.xx.annos fuiſſe: ⁊ fiant anni
iſaac vſq; ad illud factū filiorū eius
circa.lxxx. adoleſcentē quoq; acci/
piamꝰ fuiſſe abimelech:qñ matrē eiꝰ cõcupiuit:⁊ abrae
amicꝰ factus eſt:potuit ergo eē quaſi centenariꝰ:ſi poſt
illud factū filiorū perrexit in gerara. Ex hoc ergo nõ co
git neceſſitas putare ꝑ recapitulationē narratā eē iſa/
ac ꝓfectionem. Sed q2 ibi ſcribiť diu fuiſſe:puteos fo/
diſſe:⁊ de his contēdiſſe:ditatū eſſe pecunia:nimirum
ſi recapitulando dictū eſt:q̄ꝺ ideo fuerat p̄termiſſuꝫ vt
primū de filijs

a ¶ refutāte iudea v̄bum euāge/
lij:panem verbi dei:ſicut ante ꝓ/
phetica oracula.

Orta aūt fa. Ca. XXVI a
me ſuꝑ terrā poſt eā ſterilitatem q̄
a ¶ chriſtꝰ ad gētes q̄ ꝑ naturalē rõnē crede
bāť verū cõditorē quē ſignificat baimelech
qui interp̄tať pater meus rex.
acciderat ī diebꝰ abraā: abijt iſa/ †
ac ad abimelech regeꝫ paleſtinoꝝ
a ¶ que interp̄tať paries vel maceria: vt de/
ſtrueret parietē inimicitiarum.
in gerāra. Apparuitq; ei dñs et †
a ¶ ve q̄ deſcēdūt in egyptū ꝓpter auxiliuꝫ.
ait: Ne deſcēdas in egyptū:ſ; q̄e/
a ¶ quaſi in loco iſto peregrinꝰ eſto:queꝫ in
ſucceſſoribus poſſeſſurus es vt dominus.
ſce in terra quā dixero tibi: ⁊ pere
grinare in ea:eroq; tecū ⁊ bñdicā

Nico. de lyra

Orta aūt fame. Ca. XXVI H
Deſcripta generatiõe ꝓlis. Hic Diuiſio
cõſequēter deſcribiť ꝓbatio pa/
tris.⁊ primo reſpectu gentis aliene. ſe
cūdo reſpectu familie ꝓprie:in fine huiꝰ
ca. Eſau vero. Adhuc ꝑmo ꝓbať in ad/
uerſis.ſcđo in ꝓſperis/ibi: Seminauit
aūt iſaac. Adhuc primo ꝓbať ī euētu fa/
mis.ſcđo ex metu ꝓprie vxoris/ibi: Qui
cū interrogareť. Circa primū cõſideran
dū ꝙ iſaac habebat magnā familiā ⁊ pe
cora:⁊ ideo ex fame orta imminebat ſibi
ꝑiculū:niſi trāſferret ſe ad regionē abū/
dantem:cu/

Moraliter. a ¶ Orta autē fame. Moraliť
In hoc ca.agiť de ꝑegrinatiõe iſaac ī ge
raris. Circa quā ſciēdū ꝙ licet multi p̄la/
ti curati ⁊ clerici ſeclares ⁊ religioſi poſ/
ſeſſiões habētes ſint bñ lr̃ati ⁊ ad p̄dicā
dū apti q2 tñ ſūt negotijs alijs multiplici
ter occupati.iõ nõ poſſūt h̄ facere ꝗ̃tum
expedit fideliū ſaluti dicēte dño. Lu.x.a
Meſſis q̄dē multa operarij aut pauci: ro/
gate igiť dñm meſſis vt mittat operarios ī meſſem ſuā: ꝓpē q̄ꝺ dñs mi
ſit paupes religioſos a t̄renis expeditos: ⁊ ꝑ ↄ̄ns ꝗ̃tū ad h̄ ad diſcur
rēdū ꝓ p̄dicatiõe magꝭ aptos: ⁊ iſti ſignificanť ꝑ iſaac.de quo đr:
a ¶ Orta aūt fa.nõ panis materialꝭ ſ; ſp̄ualis videlꝫ audiēdi v̄bū
dñi: vt đr Amos.viij.d. † ¶ Abijt iſaac.i.pauꝑ p̄dicator ad p̄di
cādū. † ¶ Apparuitq; ei dñs ⁊c.i egyptū.i.ad pplm in infide
litate obſtiatū. Matth.vij.a. Nolite ſctm dare canibꝰ ⁊c. Sequiť.
Manſit itaq;

A primū de filijs vſq3 ad lēticulā narratio pueniret: ideo quod ſcriptū eſt de iſaac: bñdixit eū deus ⁊ exaltatus eſt hō ⁊c. ſm terrenā felicitatē dictū eſſe ſequētia docēt: ꝗꝗ ȝ aliqd ſpūale iſta ſignificēt: ſm id tñ ſm qđ ptigerūt pmiſſum ē: bñdixit eū deus: vt intelligamus tpalia: nec dari poſſe/ nec pſperari debere niſi ab vno deo. a ¶ Cūq3 ptraſiſſent ⁊c. Iſid. A tpe xpi vſq3 ad Cōſtātini tpa nō in cōuētu pploꝝ: ſed tāq3 p latebras pdicabať fides/ ī ſecreto cōgregabanť chriſtiāi: tādē vidētes pncipes ſeculi p miracula chriſti maieſtatē ptēpatā hūane īfirmitati: vt poſſint ſociari/ ⁊ eē duo ī carne vna: iā in māifeſto chriſti ⁊ ecclie ſacrm pdicare pmiſerūt: ⁊ diu fuiſſe abſcōditū doluerūt. b ¶ Vidit eū iocā. ⁊c. Aug⁹. Quid ſibi velit ī ſacro chriſti ⁊ ecclie: ꝙ tāt⁹ pñarcha cū ɔiuge luſerit/ vñ cōiugiū ſit cognitū. videat pfecto qſq3 ne aliqd in ecclia narrādo peccet: ſi ſecretū viri ei⁹ in ſcptur ītueať: ⁊ īuenit eū maieſtatē q eqlis ē pri/ pauliſp abſcōdiſſe ī forma ſuili: vt ei⁹ capax eſſe poſſet hūana īfirmitas: eoq3 mō ſe cōiugi ɔgruū aptaret. qd em̄ abſurdū imo qd pnūciatiōi futuroꝝ incōgruū: ſi xpha carnale aliqd luſit/ vt eū capet affectus vxoris: cū vbū dei caro factū ſit/ vt habitaret in nob. c ¶ Seminauit autē iſaac in ter. ⁊c. Hiero. Licet in aliena terra ſeminauerit iſaac: nō puto ꝙ tāta ei hordei fertilitas fuerit. Vñ melius arbitror qđ hr̄ in hebreo ⁊ qđ Aqla trāſtulit. Inuenit in illo āno centuplū eſtimatū. tacēs aūt ſcptura genus frugū qđ cētuplicauerit: videť cūctaꝝ in illo oñdiſſe ɔtutū multiplicationē.

Ob hoc inui.

B ¶ Nico. de lyra

dantē: cuiuſmōi tūc erat terra egypti. ⁊ iō voluit ſe trāſferre ibi: verūtñ qꝛ de⁹ ſibi īhibuit: ɔfidēs de deo ⁊ volēs ſibi obedire/ in terra ītermedia remāſit. ⁊ ptȝ lr̄a vſq3 ibi: a ¶ Et bñdicenť in ſemine tuo oēs gē. ter. Qđ exponūt hebrei ſic: qñ aliqs imp̄cabiť bonū alicui dicet: Faciat tibi deus ſicut fecit iſaac. Catholici aūt meli⁹ exponūt de chriſto q deſcēdit de iſaac ſm carnē: in quo oēs gētes terre cōſequunť bñdictionē: ſicut. ſ. expoſitū ē. b ¶ Eo ꝙ obedierit abraam voci mee. Hoc addiť ne crederet iſaac ſimpliciť pfectior iṗo abraā. ideo in pmiſſiōe ſibi facta fit mēoria de iuſticia ipſius abrae. c ¶ Et cuſtodierit p̄cepta ⁊ mādata mea. Iſta ſunt q ſūt de dictamīe rōnis recte: ⁊ ſeruāda etiam ſi nulla lex eēt de h̄ poſita: ſicut reddere depoſitū iṗi deponenti ⁊ ſimilia. d ¶ Et cerimonias. Iſta ſunt q ptinent ad modū colēdi deum. e ¶ Legeſq3 ſeruauerit. Iſta ſunt q nō obligāt: niſi qꝛ ſunt a deo vel hoīe inſtituta vel p̄cepta. Et ex iſtis ptȝ ꝙ añ legē moyſi datā plura fuerūt obſeruata de illis q tempe moyſi fuerūt ſcripta. f ¶ Māſit itaq3 iſaac in geraris. Ex p̄cepto diuīo. noluit em̄ ꝙ deſcēderet in egyptū. Cāȝ aūt huius dicūt hebrei: qꝛ iſaac vt. ſ. dictū ē. xxij. c. fuerat dño ɔſecratus qñ fuerat oblat⁹ in mōte: ⁊ ideo nō erat decēs ꝙ exiret terrā pmiſſiōis/ ⁊ ideo remāſit in gerar: qꝛ tota paleſtina cōtineť infra termīos terre pmiſſiōis. g ¶ Qui cū iterrogareť. Hic ɔñr poniť pbatio iſaac in metu rōne vxoris: celās prudēter veritatē/ abſq3 tñ falſitate dicēs eā ſororē ſuā eē. ⁊ eodē mō exponať

¶ Quod completū eſt in gētilitate ſpūaliter poſt aſcenſionē chriſti.

tibi. Tibi eni ⁊ ſemini tuo dabo vniuerſas regiōes has: cōplēs iuramētū qđ ſpopōdi abraā patri tuo: ⁊ multiplicabo ſemē tuū ſic ſtellas celi: Daboq3 poſteri tuis vniuerſas regiōes has: ⁊ bñdicēť a

a ¶ Ano qđ eſt chriſtus. b ¶ aliq de omnibus gentibus.

in ſemiē tuo oēs gentes terre: eo b ꝙ obedierit abraā voci mee: ⁊ cu c ſtodierit p̄cepta ⁊ mādata mea ⁊ d cerimōias legeſq3 ſuauerit. Mā e f

a ¶ Adhuc deſtruit chriſtus parietē inimicitiaꝝ p p̄dicatores.

ſit itaq3 iſaac i gerar. Qui cū in g terrogareť a viri loci illi⁹ ſup vxo

¶ vñ Heredes qdē dei: coheredes aūt chriſti: Rom. viij. c. a ¶ Sic mlti diſcipuli occulti in pmitiua ecclia ppť metū iudeoꝝ.

re ſua/ rñdit: Soror mea ēſt. Ti † muerat eñ ɔfiteri ꝙ ſibi eēt ſoci

a ¶ Ne delerent nomē chriſtianū propter infidelitatem.

ata ɔiugio: reputās ne forte inťficerent eū ppť illi⁹ pulchritudi a nē. Cūq3 ptrāſiſſent dies pluri b mi/ ⁊ ibidē morareť/ pſpiciēs abi i melech paleſtioꝝ rex p feneſtrā: b vidit eū iocantē cū rebecca vxo re ſua: Et accerſito/ ait: Perſpi k

a ¶ hec īuectio ē qſi p̄dicādi facta pmiſſio.

cuū ē ꝙ vxor tua ſit: Cur mētit⁹ l es eā ſororē tuā eſſe: Rñdit: Timui ne morerer ppter eā. Dixit

a ¶ Tā periculoſiu3 onus. ¶ Id eſt decepiſti: vnde impoſitores.

q3 abimelech: Quare ipoſuiſti m

a ¶ aliq violētia ſimplicitatē fidei corrūpe.

nobis: Potuit coire qſpiā d po † pulo cū vxore tua: ⁊ iduxeras ſu †

a ¶ data pace ecclie decretū ē a pncipib⁹ vt nullus integritatē fidei violaret.

per nos grāde pctm̄. Precēpit q3 oī pplo/ dicēs: Qui tetigerit † hoīs hui⁹ vxorē: morte morieť. †

¶ vel ſeuit. ¶ Publice p̄dicauit per ſuos a ¶ Chriſtus. b ¶ In gentilitate.

c Semiauit aūt iſaac in terra illa: n

a ¶ tpe īpetrate pacis. b ¶ Magnū celeſtis patrie lucrum.

et inuenit in iṗo anno cētuplū. o

a ¶ Multiplicatus eſt nūerus credentiū.

Bñdixitq3 ei dñs ⁊ locupleta †

C mō exponať ſicut dictū pris ſui de ſara: vt. ſ. dictum eſt. xx. ca. h ¶ Cūq3 ptranſiſſent dies ⁊c. Ex h̄ videť ꝙ ſe habuit ad vxorē ſicut ad ſororē ɔtinēdo ab ea: quſq3 exptus fuit ꝙ ppť ei⁹ pulchritudinē nō moleſtabāt eā: ⁊ tūc rediit ad exercēdū actum ɔiugalē. Ideo ſequiť: i ¶ Proſpiciēs abi. ⁊c. i. reddentem debitū vxori. dictio em̄ hebraica q h̄ poniť equoca ē ad ludū ⁊ ad coituȝ: vt. ſ. dictū eſt. xxi. ca. Et ꝙ h̄ debeat accipi in ſcđo ſenſu: videť p illud quod ſubdiť: k ¶ Perſpicuū eſt ꝙ vxor tua ſit. Alij vo dicūt ꝙ vidit eū āplexantē vel oſculātē rebeccā: qđ nō faciebāt viri niſi cū vxorib⁹ pprijs. l ¶ Cur mentitus ⁊c. Nō ē mētitus: qꝛ de cognatione ſua erat: vt ptȝ ex p̄dictis d pre ſuo. m ¶ Quare ipoſuiſti nobis. Imponere in vna ſignificatiōe idē ē qđ decipe: ⁊ tūc cōſtruiť cū datiuo: ⁊ ſic accipiť h̄: ⁊ eius ſupinū ē impoſitū: ſed aliqñ ſyncopať/ ⁊ diciť impoſtū: ⁊ inde diciť impoſtor. i. deceptor. cetera patent. n ¶ Semiauit aūt iſaac. Hic pbať tpe pſpitatis: qꝛ ex hoc inuidiā inſurgētem ɔ eū ⁊ iniuriā patiēter tolerauit. et ptȝ lr̄a exceptis paucis vbis. o ¶ Et inuenit ⁊c. Ad oñdendū ꝙ fuit ex ſpāli dono dei: qꝛ ille ānus nō fuit fertiliſ: ad qđ denotādum ſignāter diciť in iṗo anno: Recede a nob: qm̄ potētior nr̄i factus es. ac ſi diceret: ſi tu rebellares/ tu poſſes a nobis auferre ciuitatē: vl' ſi venirēt aduerſarij poſſes te illis ɔiūgere/ ⁊ tradere eis ciuitatē ⁊ terrā: hoc tamen dicebat motus inuidie ſpū quo nō poterat eius pſpitatē tā celerē videre.

Et ille diſcedēs

Moraliť D

f ¶ Manſit itaq3 iſaac in geraris. Qui interpretatur aduene appropinquantes: per quod ſignificanť populi deuoti: qui licet nūc ſint aduene a patria celeſti: tamē libenter volunt audire de ea per p̄dicationem verbi diuini: ſicut quilibet aduena libenter audit bonos rumores d pria ſua. g ¶ Qui cum interrogaretur a viris loci illius ſup vxore ſua. Per quam intelligitur ſapientia: ſicut diciť Sap. viij. a Hanc queſiui mihi ſponſam aſſumere. † ¶ Reſpōdit: ſoror mea ē. Quia nullus debet ſe iactare ſapientiā habere. propter qđ pithagoras non dixit ſe eſſe ſapientem ſed philoſophum: id eſt ſapientie amatorem. a philos quod eſt amor et ſophos ſapientia quod ſignificatur nomine ſororis que amabilis eſt non tamen ſponſa. i ¶ Proſpiciēs abimelech paleſtioꝝ rex ⁊c. Per quem intelligi pōt ſummus pōtifex habens regimen vniuerſalis eccleſie: propter qđ dictos religioſos conſiderauit vacare ſtudio ſapientie: ideo dixit verbo mentis ⁊ oris. k ¶ Perſpicuū eſt ꝙ vxor tua ſit. Per euidentiā eī doctrīe apparuit ſapīaȝ ſpōſaȝ eoꝝ eē. vñ papa Grego. iiij. btm̄ Anthoniū de ordīe minoꝝ q diu ſapīaȝ ſuā celauerat arcā teſtamēti vocabat. † ¶ Potuit coire qſpiā ⁊c. i. ſapīaȝ ī te latētē fedare ī ſuis deriſiōib⁹ ppť exteriorē ſimplicitatē ī victu ⁊ hītu. † ¶ Et induxeras ⁊c. Magnū em̄ eēt pctm̄ ſi pmittereť cōtēni ſapīa paupeꝝ. Ideo ſequiť: † ¶ Qui tetige. ⁊c. i. ſuis deriſiōib⁹ ⁊ detractiōib⁹ fedauerit paupis ſapīaȝ. † ¶ Morte morieť: Scilicet culpe. † ¶ Seminauit aūt iſaac. i. paup p̄dicator ſemē vbi diuini. o ¶ Et iuēit in iṗo āno cētuplū. i. fructū multiplicē aīaꝝ. † ¶ Bñdixitq3 ei dñs. Multiplicādo numeꝝ fratrum ⁊ merita ⁊ famam eoꝝ.

Ob hoc in/

a ¶ Ob h inuidẽtes ꝛc. Iſi. Iſaac xp̄s q̄ p̄mũ vult fodere puteos / q̄s foderant pueri pr̄is ſui. Moyſes eñi puteũ leg' fodit: Dauid ſalomõ ꝛ ꝓphete libꝛos ſcp̄ſerũt ve. teſta. q̄s t̃rena ꝛ ſoꝛdida impleuerat iudeoꝝ ĩtelligẽtia: q̄rũ os cũ vellet purgare / vt oñderet q̃cũq3 lex ꝛ ꝓph̄e dixerũt de ſe dicta eſſe / rixati ſũt paleſtini. i. iudei a regno dei alieni: ꝛ diſceſſit ab eis. nõ eñi põt eſſe cũ eis / q̄ in puteis nolũt h̄re aquã ſ3 terrã. Et dicit eis Matth. xxiij. d. Ecce relinquet̃ vob̃ d. v. d. fodit ḡ iſaac: ĩmo pueri ei⁹ puteũ nouũ. ſ. apl̃i ꝛ euãgeliſte: q̄ fodiẽtes puteũ nouũ te. ĩuenerũt aquã ſaliẽtẽ ĩ vitã eternã: ꝓ his q̄3 certãt q̄ terrena ſapiũt / nec patiunt̃ noua condi / nec vetera purgari. Dicit̃ ḡ ad eos Act'. xiij. g. Q̄m indignos vos exhibuiſt' gr̃e dei: ex h iã ad gẽtes ibim⁹.

b ¶ Puteos ꝛc. obſtruxerũt ꝛc.

Moralit̃ Greg. moꝛa. Sepe cũ v̄bis diuinis intẽdim⁹ / demonũ inſidias graui⁹ toleram⁹: q̄ mẽti nr̃e terrenarũ cogitationu3 puluerẽ aſp̄gunt: vt intẽtionis oculos a luce intime viſiõis obſcurent. Nos eñi puteos fodim⁹ cũ ſcripture alta penetram⁹: q̄s occulte allophili replẽt: q2 t̃renas cogitatiões ĩgerũt / ꝛ diuĩe ſciẽtie aquã tollunt: vñ Pſ. cxviij. a. Declinate a me ma. ꝛ ſcru. m. d. c ¶ Et ille diſcedẽs ꝛc. Hiero Et abijt inde iſaac ꝛ venit ĩ gerarã vallẽ / ꝛ habitauit ibi: ꝓ valle toꝛrẽtẽ habẽt ĩ hebꝛeo. Nũq3 eñi iſaac poſtq3 magn⁹ fact⁹ eſt habitare potuit ĩ valle: ſ3 ĩn toꝛrẽte d' q̄ ſcriptũ eſt: Pſ. cix. a. De toꝛrẽte ĩ via bi. de q̄ Helias in t̃pe famis bibit: ſed q2 nõ erat ꝑfect⁹ vt chriſt⁹ toꝛrẽs ei aruit. Chriſtus vero etiã in toꝛrẽte traditus eſt: dedicãs regenerationẽ noſtra3 ꝛ baptiſmi ſacramẽtum. d ¶ Fodit

Moralit̃ alios pu. ꝛc. Moꝛaliter. Iſi. Iſaac apd̃ alienigenã gẽtẽ puteos fodit: ĩ q̄ monemur vt ĩ hac peregrinatiõe cogitationũ ꝓfũda penetrem⁹: ꝛ q̄uſq3 vere intelligẽtie aq̄ redeat: inq̄ſitiõis manus ad exhauriẽda coꝛdis terrena nõ

Allophili toꝛpeſcat. Allophili inſidiãtes puteos replẽt: q2 ĩmũdi ſp̄us cu3 nos ſtudioſe fodere cõſpiciũt: moleſtias t̃eptationũ cogitatiõib⁹ ingerũt. e ¶ Aduerſus pa. Hiero. Aq̄la ꝛ Symmach⁹ aduerſum ꝛ ꝯtrariũ trãſtulerũt. S3 ĩ hebꝛeo habet̃ ſathana. Vñ pt3 ſathanã ꝯriũ ĩterp̄tari. f ¶ Latitudo. In heb. roobooth. Vñ ꝓbat̃ illud qd̃. ſ. x. b. dictũ eſt. Ip̄e edificauit niuinẽ: ꝛ robooth. i. plateas ei⁹. g ¶ Nũc dila. ꝛc. Dilatatus ẽ iſaac: ꝛ repleuit oẽm terrã ſciã trinitat': ꝛ ĩ toto oꝛbe latitudinẽ eccl̃ie collocauit: pri⁹ tñ ĩ iudea not⁹ ꝛ in iſrl̃ noiat⁹. poſtea Pſ. xviij. a. In oẽm terrã exi. ſo. eoꝝ. i. aploꝝ: q̄ ꝑ vniuerſũ oꝛbẽ foderũt puteos: ꝛ aquã oĩbus oſtẽderũt. Matth. xxviij. d. Baptiçantes oẽs gẽtes in noĩe pa. ꝛ f. ꝛ. ſſ. Puteos abꝛaã q̄s aperuit ſic vocauit ſic pr̃ ei⁹. Moyſes eñi ꝛ ꝓph̄e apd̃ nos ſuis nominib⁹ appellant̃: nec hoꝝ mutant̃ vocabula puteoꝝ. h ¶ Ad quẽ locum

abimalech ꝛc. Hiero. Abimelech nõ ſemꝑ pace3 h3 cũ iſaac. aliq̄ñ diſſidet: aliq̄ñ pacem requirit: Et ſignificat ſtudioſos ꝛ ſapientes ſeculi: q̄ ꝑ eruditione3 ph̄ie multa de veritate cõp̄henderũt. Hic cũ iſaac (q̄ verbũ dei ſignificat) nec ſemꝑ in diſſenſione eſt / nec in pace. ph̄ia eñi diuine legi nec

tus ẽ homo: ꝛ ibat ꝓficiens atq3

a ¶ multiplicatio hoꝛdei non magnificat.
¶ In omnẽ terrã exiuit ſo. ꝛc. Pſ. xviij. a

ſuccreſcẽs donec magnus vehemẽter effect⁹ eſt. Habuit q̄3 poſ-

a ¶ multos ſibi familiariter obſequẽtes.

ſeſſionẽ ouiũ et armẽtoꝛũ / et famili-

a lie plurimũ. Ob hec inuidentes †

a ¶ filij alieni. b ¶ oẽs ſcripturas q̄s ſcrutati erãt: moyſes: dauid: ſalomõ: ꝛ alij.

b ei paleſtini: oẽs puteos q̄s fode- †

a ¶ dei quẽ ſignificauit abꝛaã.

rãt ſerui patris illi⁹ abꝛaã: illo tẽ-

¶ tollẽtes ſp̄ũalẽ ĩtellectũ carnalẽ ſuadẽtes

poꝛe obſtruxerũt ĩplẽtes humo:

a ¶ hoc factũ ẽ aliq̄ñ refrigeſcẽte charitate.

intantũ vt ipſe abimelech diceret †
ad iſaac: Recede a nob̃ q̄m po- †

a ¶ Si vos ꝓſecuti fuerint ĩ vna ci. fu. ĩ aliã

c tẽtioꝛ nr̃i fact⁹ es valde. Et ille di- a

a ¶ Per curſu3 humane moꝛtalitatis.

ſcedẽs vt veniret ad toꝛrentẽ ge- b

a ¶ Nouũ teſtamentũ qd̃ in patriarchis et ꝓphetis ꝑfiguratũ erat.

d rare hitaretq3 ibi: rurſũ fodit alios puteos / q̄s foderãt ſerui pr̄is

a ¶ qd̃ teſtamẽtũ poſt paſſionẽ xp̄i occulta-

ſui abꝛaã: ꝛ q̄s illõ moꝛtuo olĩ ob-

uerũt allophili. i. iudei. a ¶ Cũ nouũ teſtamẽtũ ĩ veteri oſtẽdit̃: ꝛ teſtioniũ moyſi ꝛ ꝓphetaꝝ ꝯfirmat̃: nec p̄oꝝ auctoꝝ noĩa mutãt̃

ſtruxerãt philiſtijm: Appellauit

q3 eos iiſdẽ noib⁹ q̄b⁹ añ pater vo-

a ¶ Apl̃i. b ¶ alij ĩ valle: ſ3 in valle nõ ĩuenit̃ pute⁹ aq̄ viue. ¶ abundãtia ſcripturaꝝ.

cauerat. Foderũt in toꝛrẽte / et re- c

¶ .i. euãgelicã doctrinã. b ¶ .i. ſaliẽtẽ ĩ vitã et'nã. c ¶ q2 iudei euãgelice doctrĩe reſiſtũt nec noua ꝯdi ꝑmittũt: nec vet'a purgari volũt

pererũt aquã viuã. S3 ꝛ ibi iurgi-

e um fuit paſtoꝛũ gerare aduerſus paſtoreſ iſaac / dicẽtiũ: Nr̃a ẽ aq̄. Q̄obrẽ nomẽ putei ex eo qd̃ acciderat vocauit calũniã. Foderũt

¶ Secundũ.

ꝛ aliũ: ꝛ ꝓ illo q̄3 rixati ſũt: appel-

a ¶ q2 poſtq3 fides trinitat' ꝑ mũdũ cepit p̄dicari: patiã ſctõꝝ victi ſunt aduerſarij eoꝝ.

lauitq3 eũ inimicitias. Profect⁹

¶ tertium.

ĩde fodit aliũ puteũ: ꝓ q̄ nõ cõtẽ-

a ¶ q2 iſaac. i. chriſtus dilatatus eſt.

f derũt. Itaq3 vocauit nomẽ ei⁹ la-
g titudo / dicẽs: Nũc dilatauit nos dñs: ꝛ fec̃ creſcere ſuꝑ t̃rã. Aſcẽ- e
dit aũt ex illo loco ĩ berſabee: vbi f
apparuit ei dñs ĩ ipa nocte dicẽs:
Ego ſũ de⁹ abꝛaã pr̄is tui: Noli g
metuere: q2 tecũ ſũ: Bñdicã tibi h
ꝛ multiplicabo ſemẽ tuũ ꝓpt̃ ſeruũ meũ abꝛaa3. Itaq3 edificauit i
ibi altare: ꝛ ĩuocato noĩe dñi / extẽdit tabernaculũ: p̄cepitq3 ſer-
h uis ſuis vt foderent puteu3. Ad
quẽ locũ cũ veniſſent de geraris k

uine legi nec ĩ oĩbus ꝯria ẽ: nec ĩ oĩbus cõſonat. Multi eñi ph̄oꝝ vnu3 deũ q̄ cũcta creauit ſcribũt. Aliq̄ vero etiã addiderũt: q̄ ꝑ verbũ ſuũ cuncta fecerit ꝛ regat: ꝛ verbu3 dei ſit q̄ cũcta moderent̃: in q̄ et euãgelio cõſonãt. Moꝛalis v̄o ꝛ phyſica philoſophia pene oĩa q̄ noſtra ſunt ſentit: diſſidet vero cũ dicit materiã eſſe coeternã deo: ꝛ negat deũ curare moꝛtalia: dicẽs ꝓuidẽtiã ei⁹ ſupꝛa lunaris globi ſpacia cohiberi: et q̄ vitas naſcentiũ ſtellarũ curſib⁹ p̄dat. ꝛ cũ dicit mũdũ ꝑpetuũ ꝛ nullo fine claudendũ: ꝛ alia plura ſunt in q̄bus nobiſcũ philoſophi diſſidẽt vl̃ ꝯcoꝛdãt. ¶ Hiero. Pro ochoçat ꝓnubo: in hebꝛeo habet̃ collegiũ amicoꝝ ei⁹: vt tam hoĩem ſignificet q3 amicoꝝ turbã que cũ rege venerat: in quibus fuit phicol princeps exercitus illius.

Abimelech et

Nico. de lyra

a ¶ Et ille diſcedens. nolens contendere. b ¶ Ut veniret ꝛc. elõgãs ſe a ciuitate Seq̄t̃: c ¶ Foderũt in toꝛrente. Toꝛrens enim eſt aqua currens ex deſcenſu pluuiarũ: vel reſolutione niuiũ q̄ nõ cõtinuatur: ꝛ ideo foderunt ibi vt aquã ex pluuijs deſcendentẽ ibi retinerẽt ad cõſeruãdũ t̃pe ſiccitatis. d ¶ Et reperũt aquã viuã. i. q̄ meli⁹ q3 intenderent a principio foſſionis. e ¶ Aſcendit aũt ꝛc. vbi mãſerat pater ſuus: vt habetur. ſ. xxi. ca. f ¶ Ubi apparuit ei dñs. ad cõfoꝛtandũ eũ de iniurijs ſibi illatis. g ¶ Noli metuere ꝛc. ad te ꝓtegẽdũ. h ¶ Bñdicã tibi. ĩ t̃palib⁹ bonis ꝛ ſp̄ũalib⁹ m̃ltiplicãdo. i ¶ Itaq3 edificauit ibi altare. ad reddẽdũ gr̃as dño de ſua cõſolatione ꝛ ꝓmiſſione. k ¶ Ad quẽ locum ꝛc. Hic ꝓbat̃ de mãſuetudine ꝛ fidelitate: q2 ꝓpter iniurias ſibi illatas nõ dimiſit cũ iniuriantib⁹ ſibi amicitie fedus inire.

Moralit̃ † ¶ Ob h inuidẽtes ei pale. q̄ ĩterp̄tant̃ ꝯtẽdẽtes oꝛe ꝛ ſignificãt clericos paꝝ ſcientes: ꝛ ſacerdotes q̄ cõtẽdũt v̄bis ſine rõne. † ¶ Oẽs pu. ob. i. coꝛda fideliũ ab amoꝛe fratrũ ꝓ virib⁹ retraxerũt: ꝛ etiã p̄latos aliq̄s ꝯ fr̃es excitauerũt: iõ ſubditur. † ¶ Intm̃ vt ip̄e abi. ꝑ quẽ ſignificãt̃ p̄lati a clericis excitati. † ¶ Diceret iſaac. ꝑ quẽ fr̃es ſignificant̃. † ¶ Recede a no. ſuã p̄tãtẽ fr̃ibus denegãdo vel reſtringẽdo: vel vſurpationẽ p̄tãt' indebite eis irrogãdo: iõ ſ̃bdit̃: † ¶ Q̄m po. no. fa. es. i. fieri velleſ. a ¶ Et il. diſcedẽs: q2 fr̃es debẽt patiẽter audire talia ꝛ q̄tũ poſſũt bonis ſp̄ũalib⁹ intẽdere. ꝓpt̃ qd̃ ſ̃bdit̃ q̄ iſaac tres puteos fodit ꝑ q̄s ſignificãt̃ p̄dicatio / ꝯfeſſio / lectio: ꝛ vt d' ĩ textu: Pro duob⁹ p̄mis ꝯtẽderũt paſtores. i. aliq̄ curati ſacerdotes inhibẽdo fr̄ib⁹ ne ĩ ſuis eccleſijs p̄dicarẽt: ꝛ ſuis parochiãis ne ꝓ ꝯfeſſiõe ad fr̃es recurrerẽt. Pro t̃tio vero ſc3 ꝓ lectiõe nõdũ cõtẽderũt ſed ad ſcholas fratrũ aliq̄ñ veniũt: ꝓpter qd̃ plurimi p̄lati vitã fratrũ ꝛ doctrinã cõſiderãtes receperũt eos in gratiã: qd̃ ſignificat̃ ꝑ ipius abimelech cum iſaac fede

a ¶ Abimelech ⁊ ochozath amici. Duo cũ abimelech venerũt: ochoçath gener ei⁹: ⁊ phicol dux exercitus. Ochoçath tenẽs. Phicol iterꝑtat̃ os oĩm. Abimelech pr̃ meus rex. hi tres imaginẽ ph̃ie toti⁹ tenẽt: q̃ in tres ptes diuidit̃ / logicã / phyſicã / ethicã. i. rõnalẽ / naturalẽ moralem. (*Diuiſio philoſophie*) Rõnalis ẽ que deũ pr̃em oĩm ꝯfitet̃: vt ẽ abimelech. Naturalis q̃ fixa ẽ ⁊ tenet omĩa velut nature ipſius viribus nitẽs: quã ꝓfitet̃ ochoçath / q̃ dicit̃ tenens. Moralis q̃ in ore ẽ oĩm ad oẽs ptinet ⁊ ꝓ cõmuniũ ſiſitudĩe p̃ceptoꝝ verſat̃ in ore oĩm quã ſignat phicol: q̃ interꝑtat̃ os oĩm. hi ḡ oẽs his eruditiõibus iſtructi / veniũt ad legẽ dei dicẽtes: Vidim⁹ deũ eſſe tecũ ⁊c̃. Bñdictionẽ poſtulãt non retributionem. Vñ ſequit̃: Fecit ḡ eis cõuiuiũ. q̃ em̃ ꝟbũ miſtrat / ſapiẽtibus ⁊ inſipiẽtibus debitor eſt. b ¶ Ecce aũt venerũt. Hiero. Neſcio quõ in lxx. habet̃. ⁊ venerũt pueri iſaac nunciãtes ei de puteo quẽ foderũt: ⁊ dixerũt ei: nõ inuenim⁹ aquã: ⁊ vocauit nomẽ eius iuramẽtũ. Que em̃ etymologia ẽ ꝓpterea vocari iuramẽtũ: q̃ non inuenerũt aquã? Et ecõtrario ĩ hebreo cui interꝑtatiõi Aq̃la ꝯſentit ⁊ ſymmachus. h̃ ſignat ꝙ inuenerũt aquã: ⁊ ꝓpterea appellat⁹ ſit pute⁹ ip̃e ſatietas: ⁊ ciuitas berſabee. i. pute⁹ ſatietat̃. lʒ em̃ ſupra ex ꝟbo iuratiõis: vel ex ſeptenario ouiũ nũero qd̃ ſabe dicit̃: aſſeruim⁹ berſabee appellatã. tñ nũc ex eo ꝙ aq̃ inuẽta ẽ: iſaac ad nomẽ ciuitatis alludẽs declinauit paululũ lr̃aʒ: ⁊ ꝓ ſtridulo hebreoꝝ ſchin: a q̃ ſabee incipit: grecũ ſyma. i. hebreoꝝ ſamech poſuit. Iuxta allegoriam quoq; poſt tantos puteos in fine virtutũ: nõ cõgruit vt iſaac aquã nõ inueniret.

¶ Additio.

B ¶ I ca. xxvj. vbi dr̃ in poſtil. Bñdicent̃ in ſemĩe tuo oẽs (gẽtes terre.

¶ Additio. j. In h̃ loco vbi dr̃: Bñdicent̃ in ſemĩe tuo: ponit̃ in hebraico ꝟbuʒ bñdictiõis oĩno ſiſe illi qd̃ ponit̃. s. ca. xxij. qd̃ q̃dẽ ꝟbũ ſm̃ hebraicã veritatẽ intellectũ ſignificat: ꝙ ille in q̃ alij bñdicent̃ ſit cã p̃ncipalit̃ effectiua illi⁹ bñdictiõis: qd̃ nulli pure creature ꝯuenit ꝓut ibi fuit expoſitũ: ⁊ iõ nullo mõ põt ĩtelligi de xp̃o. Et ꝙ hec ꝓmiſſio ſit oĩno ꝯformis ꝓmiſſiõi facte abrae in ĩmolatiõe iſaac. s. xxij. ca. ⁊ in ea fundet̃ inſinuat in trib⁹. Prĩo cũ p̃mittit intẽtionẽ p̃mi iuramẽti. ſ. facti tp̃e ĩmolatiõis. ⁊ h̃ cũ dic̃: Cõplẽs iuramẽtũ qd̃ ſpopõdi abrae pr̃i tuo ⁊c̃. Scd̃o q: cũ reddit rõnem hui⁹ magni ꝓmiſſi ſb̃dit: eo ꝙ obedierit abraaʒ voci mee: qd̃ oĩno ꝯcordat rõni reddite tp̃e p̃dicti iuramẽti. ibi em̃ dictũ fuit abrae: eo ꝙ obediſti voci mee. Tertio q: h̃ nõ dr̃: Et bñdicent̃ in te ⁊ ĩ ſemĩe tuo: ſic̃. s. dixerat ca. xij. ſʒ dixit: Bñdicent̃ in ſemĩe tuo: ſic̃ in ca. xxij. ⁊ in alijs auctoritatib⁹ eidẽ corrñdẽtibus ꝓut

¶ Glo. ordi.

(*Myſtice*) Senuit aũt. ¶ Ca. XXVII Hypolit⁹ martyr. Iſaac portat imaginẽ dei pr̃is: Rebecca ſpũſſcti. Eſau ppl̃i prioris ⁊ ʒabuli: iacob eccl̃ie ⁊ chriſti. Senect⁹ iſaac ꝯſũmatiõeʒ mũdi. Oculi caligãtes periſſe fidẽ de mũdo ⁊ religiõis lumen neglectũ eſſe ſignificãt. Qꝛ fili⁹ maior vocat̃ acceptio ẽ leg̃ iudeoꝝ. Qꝛ eſcaſ ei⁹ ⁊ capturã dilexit pr̃ hoĩes ſunt ab errore ſaluati q̃s ꝑ doctrinã iuſtus q̃ſq; venat̃: ſermo dei repromiſſiõis bñdictio: ⁊ ſpes regni futuri in q̃ cũ chriſto ſũt regnaturi ⁊ veꝝ ſabbatũ celebraturi. Rebecca plena ſpũſctõ: ſciẽs ꝙ audiſſet añq; pareret: q: maior ſuiet minori. hec formã gerit ſpũſſcti / q̃ qd̃ futuꝝ eſſe nouerat ĩ chriſto: añ meditabat̃ ĩ iacob. loquit̃ ad filiũ miorẽ: Vade ad gregẽ ⁊ affer mihi duos hedos optimos: p̃figurãs carneũ ſaluatoris aduẽtũ / ĩ q̃ eos liberaret: q̃ pctĩs tenebant̃ obnoxij. Hedi ei vbiq; pctõres ſignificãt. Duo afferri iubent̃: vt duoꝝ ppl̃oꝝ aſſumptio ſignificet̃. Teneri. ſ. ⁊ bõi ⁊ docibiles. ſ. ⁊ innocẽt̃ aĩe.

Stola eſau ẽ fideſ. i. ſcp̃ture hebreoꝝ q̃ ill̃ p̃mo date ſũt: q̃b⁹ ppl̃s gẽtiliũ poſtea ĩdut⁹ pelles circũdate brachijs ei⁹: pctã vtriuſq; ppl̃i / q̃ chriſt⁹ ĩ extẽſiõe manuũ cruci ſecũ affixit. Ipſe enĩ in corpe ſuo / nõ ſua ſed aliena peccata portabat.

¶ In hebreo ſermõe amicoꝝ eius collegiũ.

a abimelech ⁊ ochoçath amicus illius ⁊ phicol dux militũ: locutuſ eſt eis iſaac: b Quid veiſt̃ ad me hoĩeʒ quẽ odiſt̃ ⁊ expuliſt̃ a vobis? Qui rñderũt: c † Vidim⁹ tecũ eſſe dñm: ⁊ idcirco nũc diximuſ: Sit iuramẽtũ int̃ nos: ⁊ ineam⁹ d fed⁹ vt nõ facias nobis q̃cq; mali / ſic̃ ⁊ nos nihil tuoꝝ attigim⁹: e nec fecim⁹ qd̃ te lederet: ſʒ cũ pace dimiſim⁹ auctũ bñdictõe dñi. Fec̃ ḡ eis ꝯuiuiũ. † f Et poſt cibũ ⁊ potũ ſurgẽteſ mãe g iurauerũt ſibi mutuo: dimiſitq; eos iſaac pacifice ĩ locũ ſuũ. b Ecce ãt venerẽt in ip̃o die ſui iſaac: ãnũciãtes ei d̃ puteo quẽ foderãt / atq; dicẽtes: Inuẽim⁹ aquã. vñ appellauit eũ abũdãtiã: i ⁊ nomẽ vrbi ipoſitũ ẽ berſabee vſq; in pñtẽ diẽ. k Eſau vero quadragenarius duxit vxores: iudith filiam beeri ethei: ⁊ baſemath filiam helon eiuſdẽ loci: que ambe offenderãt animũ iſaac ⁊ rebecce.

a ¶ Conſũmatiõeʒ orbis oñdit.

b ¶ deus pr̃.

a Senuit ãt iſaac: ⁊ caligauẽrt oc̃li ei⁹: ⁊ videre Ca. XXVII

a ¶ fides de mũdo perijt ⁊ lumẽ religionis.

✣ dus inire a ¶ Abimelech. ptʒ ꝙ ſm̃ trãſlati. nr̃am: Ochoçath ẽ h̃ ꝓpriũ nomẽ vni⁹ hoĩs. Hebrei aũt dicũt ꝙ ẽ nomen cõe ⁊ ſignat cõgregatiõeʒ. Vñ lr̃a eoꝝ ẽ hec: Abimelech ⁊ ꝯgregatio amicoꝝ ei⁹: q: adduxerat ſecũ aliq̃s de amic̃ ſuis. b ¶ Quid veniſtis ad me ⁊c̃. Licet iſaac nõ intẽderet fedus renuere: tñ voluit iniuriã ſibi factã eis oñdere. c ¶ Qui rñde. ⁊c̃. Per h̃ ꝙ tã cito te m̃tiplicauit ĩ bonis. d ¶ Et ineam⁹ fed⁹ ⁊c̃. Nec ꝑ teip̃m ĩferẽdo nec noſtros aduerſarios adiuuando. e ¶ Sic̃ ⁊ nos ⁊c̃. In h̃ rñderũt ad h̃ qd̃ dixerat iſaac: Quid veniſtis ad me hoĩeʒ quẽ odiſt̃ ⁊ expuliſt̃: ac ſi dicat: lʒ emiſerim⁹ te d̃ ciuitate: tñ nihil abſtulim⁹ a te: nec aliud nocumẽtũ intulimus tibi. f ¶ Fecit ḡ eis cõuiuiũ. Curialit̃ recipiẽdo eos. g ¶ Surgẽteſ mane iurauerũt. ſ. ſaliua ieiuna ꝓpt̃ reuerẽtiã iuramẽti. b ¶ Ecce aũt ⁊c̃. p̃ceperat ei eis añ iuramẽtũ fodere puteũ: ſʒ ãnũciauerũt ei poſt iuramẽtũ factũ d̃ aq̃ inuenta. i ¶ Et nomẽ ⁊c̃. Prius erat ei ĩpoſitũ: ſʒ tunc fuit iteꝝ de nouo ꝯfirmatũ. Ad cui⁹ intellectũ ꝯſiderãdũ ꝙ beer ĩ hebreo idẽ ẽ ꝙ pute⁹. ſabee ãt ſignat ſeptẽ / ⁊ iuramẽtũ / ⁊ ſocietatẽ. et ex iſtis trib⁹ ſignificatiõib⁹ loc⁹ ille vbi erat pute⁹ vocat⁹ ẽ berſabee. Prio ꝓpt̃ ſeptẽ agnas q̃s ibi ſtatuit abraã: vt habet̃. s. xxi. c. Itẽ ꝓpt̃ iuramẽtũ qd̃ factũ eſt ibi int̃ ip̃m ⁊ abimelech. Itẽ ꝓpter h̃ ꝙ iſaac vocauit illũ puteũ abũdãtiã: vt h̃ habet̃: qd̃ ſonat idẽ qd̃ ſacietatẽ. Et ſi ꝯ h̃ arguat̃ ꝙ nõ videt̃ eſſe idẽ pute⁹ h̃ de nouo fact⁹: ⁊ q̃ fuerat tp̃e abrae. Dicẽdũ ꝙ ĩmo: q: ſic̃ habet̃ in h̃ ca. paleſtini obſtruxerãt puteos q̃s foderat abraã: implentes eos terra: ⁊ iſaac iterum fodit eos: ⁊ iſte fuit vnus ex eis. k ¶ Eſau xo. Hic ꝓbat̃ patiẽtia iſaac reſpectu ꝓprie familie in h̃ ꝙ eſau abſq; ꝯſilio pr̃is ⁊ m̃ris accepit duas vxores d̃ genere etheoꝝ: q̃ offenderũt aĩos iſaac ⁊ rebecce. (*D*)

✣ cũ iſaac federatiõe. cum ſb̃dit̃: d ¶ Ineam⁹ fedus ⁊c̃. Et ſperamus ꝙ adhuc maiorem gratiam prelatorum inueniemus domino concedente. (*Moralit̃*)

¶ Additio

tibus ꝓut dictũ fuit in additiõe. s. eodẽ. xxij. ca. vñ h̃ nõ hʒ locũ expoſitio hebreoꝝ: vt largi⁹ fuit expoſitũ in additiõe p̃dicta.

¶ In eo. ca. xxvj. vbi dr̃ ĩ poſtil. Vidit eũ iocãtẽ cũ rebecca.

Additio. ij. In hoc loco in hebraico ponit̃ hec dictio meſſaheth oĩno ſimilis illi que poſita fuit. s. ca. xxj. cum de hiſmael ageret̃: que q̃dem dictio licet habeat plura ſignificata: ſignificat em̃ riſum / gaudiũ / ⁊ ludũ: ſilr̃ ⁊ deriſionẽ. nũq; tñ ſignificat coeuntem: vt in additione. s. p̃dicto ca. fuit dictũ: vñ trãſlatio noſtra ſe bñ habet que dicit: Vidit eũ iocantẽ. ⁊ debet exponi ꝓut in poſtilla in ſecunda expoſitione. (*Meſſaheth.*)

¶ Nico. de lyra Ca. XXVII

Vocauit. Senuit ãt iſaac. Hic ꝯñr deſcribit̃ ordĩatio ſue poſteritat̃ p̃ponẽdo vnũ alteri: ⁊ q: h̃ fiebat ꝑ bñdictiõeʒ: iõ diſpoſitio ad bñdictionẽ p̃mo deſcribit̃. ſcd̃o forma bñdictiõis ſb̃iũgit̃ / ibi: Statiq; vt ſenſit. Diſpoſitio ãt iſta ꝑ tria declarat̃. p̃mo ꝑ pr̃is expſſionẽ. ſcd̃o ꝑ m̃ris reuelationeʒ / ibi: Qd̃ cũ audiſſet rebecca. tertio ꝑ filij p̃parationẽ / ibi: Abijt ⁊ attulit. Circa p̃mũ dic̃: a ¶ Senuit ãt iſaac. Appropinq̃bat em̃ terminus vite ✣ (*Diuiſio*)

Moraliter. a ¶ Senuit ãt iſaac ⁊c̃. Per quẽ ſignificat̃ bon⁹ p̃lat⁹ eo ꝙ abraã fuit pr̃iarcha. Dicit̃ tñ caligãs ocul̃ eo ꝙ bon⁹ p̃lat⁹ aliq̃n donis ⁊ verb̃ adulãtiũ decipit̃. Vñ dr̃ ꝙ aliq̃n ✣ bon⁹ dormitat (*Moralit̃*)

a ¶ Vocauitq̃ eſau. Iſid. Eſau ve-
nator ⁊ agricola. Iacob vero ſimplex ha-
Allegori. bitabat ĩ tabernaculis. Eſau pplm̃ he-
braicū: iacob gētilem pplm̃ ſignificat.
Iſaac vero deū / q̃ vtrūq̃ pplꝫ: illū ꝑ legē
iſtū ꝑ fidē ſibi filios fecit. Eſau agrico
la erat: q2 iude9 ꝓ terrenis deo ſeruie-
bat: cui nō eſt dictū vt eſſet pauꝑ ſpiri-
tu: mitis / pacificus / miſericors / ꝑſecu-
tionē patiēs: vt copioſā mercedē habe
ret in celis. Sꝫ ſi cuſtodieritis mādata
mea / dabo vob̃ pluuias tꝑib9 ſuis: ⁊ ce
tera q̃ ꝑtinēt ad carnis delitias. Fuit
etiā venator: q2 ꝑ effuſionē ſāguis ari-
etū ⁊ vituloꝝ ⁊ hircoꝝ deum placabāt.
Iacob ſimplex habitabat ĩ tabernacu-
lis: q2 electi de gentib9 fide ⁊ volūtate
deo placere ſtuduerūt. Per tabernacu
la diuerſas ꝑ orbē eccleſias: vel diuer-
ſos ordines intelligim9. b ¶ Sume
arma ⁊c. Iſaac diligebat eſau: q2 de ve
natione ei9 veſcebatᷣ. Rebecca dilige-
bat iacob. Iſaac deū: Rebecca aūt ꝓſci
entiā dei figurat: q2 diligebat de9 po-
pulū iudeoꝝ / eo ꝙ aſſidue eoꝝ oblatio-
nib9 placabatᷣ. Sꝫ ꝓſciēs pplm̃ gētiuꝫ
multo meliorē futuꝝ ꝑ ꝓſciētie ſue gra-
tiā ampli9 diligebat. Eſau in venatiōe
morante / vt de agreſtib9 aīalib9 cibos
patri exhiberet ⁊ bn̄diceretᷣ: mater ia-
cob ad benedictionē ꝑcipiēdā patri / ap
plicuit: q2 adhuc iudei in legalib9 morā
tur / ⁊ ad fidē xp̄i tarde occurrūt: mater
grā gentiles fidē auide ſuſcipiētes ad
ꝑcipiendā benedictionē iudeis debitā
obtulit. Qualiter aūt bn̄dictiōis donū
ꝓmeruerint: teſtantᷣ opa iacob / q̃ ꝓ be
Allegori. nedictiōe ſuſcipiēda geſſit. c ¶ Dixit
fili. ſu. ia. ⁊c. Per duos hedos ꝯfeſſi
onē pctōꝝ gētilis ppl̄i / ⁊ penitētiā poſ-
ſumus accipe. Hedi optimi: q2 ꝯfeſſio
pctōꝝ et pn̄ia valde ē deo acceptabil̄.
vn̄ Luc. xv. b. Gaudiū erit in celo ſuꝑ
vno pctōre p. a. ⁊c. Per vnū pctōrem /
pplm̃ gentiū: ꝑ nonagintanouē iuſtos
iudeos intelligit: q̃ ſibi videbantᷣ iuſti
in obſeruātia legis. vn̄ Luc. xvi. d. Et
q̄d iuſtificat̄ vos corā hoīb9 ⁊c. q̃ ĩ ꝑfe
Hiſtori. cto nūero ponūtᷣ: q2 nullū ad ꝑfectū ad
duxit lex. d ¶ Et ve. eſau. Hiero. ⁊
in h̄ loco tradūt hebrei ꝓmogenitos fū-
ctos officio ſacerdotū: ⁊ habuiſſe veſti-
mētū ſacerdotale: q̃ induti victimas of
ferebāt anteq̃ aarō in ſacerdotiū eligere
tur. e ¶ Parauit illa ci. Iſid. Per
Myſtice delectabiles eſcas q̃ d̄ hedis ꝓparantᷣ
iſaac: intelligim9 pn̄ie opa: de q̄bus dr̄
Matth. iij. b. Facite fruct9 dignos pe-
nitētie. Veſtes valde bone q̄s eſau. i.
iudei domi reliq̄rat: optīa leg̃ ꝓcepta
(verbi grā) Diliges dn̄m deū tuū ⁊c.
⁊ alia ſine q̄bus nemo pōt eſſe iuſtus.
Has iudei domi. i. in ve. te. reliq̄rāt:
q2 ꝑuare nolebāt. His gētilis ornat9 ⁊
ad deū patrē cū cibis bonoꝝ operū ꝓre
xit: cū cibis aūt panes obtulit: ꝑ panes
ſepe verbū dei intelligim9. Bn̄ aūt ad
deū cū cibis bonoꝝ opeꝝ ꝑgit: q̃ alios
q̄ſcūq̃ pōt ad bona opa monere nō de
ſinit. Mater hedinis pellib9 man9 ia-
cob ⁊ colli nuda ꝓtexit. pellis enī cū ab
hedo ſubtrahitᷣ: remanet caro vn̄ cib9
delectabil̄ cōficitᷣ: ⁊ cū a pctōre vitia de
trahūtᷣ: bonū nature cū rōne apparet:
q̃ ſi fide coquantᷣ delectabiles cibi ex
bono nature deo ꝓparantᷣ. Per collū
in q̃ ſupbia apparet: mēt̄ elatio ſigna-
tur. Per manus opa. Colluꝫ hedinis
pellibus circūdat

¶ ad accipiendā legē.
a nō poterat: vocauitq̃ eſau filiū †
¶ populū priorē.
ſuū maiorem / ⁊ dixit ei: Fili mi.
Qui reſpōdit: Aſſum. Cui pa-
ter: Vides inquit ꝙ ſenuerim: ⁊
b ignorem diem mortis mee: Su- a
me arma tua: pharetraꝫ: ⁊ arcū:
a ¶ homines ab errore ſoluendos iuſtus
venator docendo.
et egredere foras. Cūq̃ venatu
aliquid apprehēderis: fac mihi
inde pulmētū ſicut velle me no-
ſti / ⁊ affer vt comedam: ⁊ bene-
dicat tibi anima mea anteq̃ mo
a ¶ ꝓſcientia. ¶ patiētia. ¶ ſpūſanct9
riar. Qd̄ cū audiſſet rebecca / et b
ille abijſſet in agrū / vt iuſſioneꝫ
a ¶ q2 audierat anteq̃ pareret: maior ſerui-
et minori.
c patris expleret: dixit filio ſuo ia
cob: Audiui patrē tuū loquētē
cum eſau fratre tuo: et dicentem
ei: Affer mihi de venatione tua:
⁊ fac cibos vt comedā: ⁊ bn̄dicā
tibi corā dn̄o anteq̃ moriar. Nūc
ergo fili mi / acq̄eſce ꝯſilijs meis:
a ¶ peccatores de duobus populis.
⁊ ꝑgēs ad gregē / affer mihi du- c
¶ docibiles.
os hedos optimos: vt faciaꝫ ex
eis eſcas patri tuo: q̄b9 libenter
veſcitᷣ. Quas cū intuler̄ ⁊ come
derit: bn̄dicat tibi priuſq̃ moria
tur. Cui ille rn̄dit: Noſti ꝙ eſau d
a ¶ In hebreo ſeir: vn̄ poſtea mōtes ſeir
dicti ſunt: ⁊ regio in qua verſabatᷣ.
frater meus homo piloſus ſit / et
ego lenis. Si attrectauerit me
pater me9 ⁊ ſenſerit: timeo ne pu
tet me ſibi voluiſſe illudere: ⁊ in
ducat ſuꝑ me maledictionē pro
bn̄dictione. Ad quē mater: In e
me ſit ait iſta maledictio fili mi:
tm̄ audi vocē meā: et ꝑge affer q̃
dixi. Abijt ⁊ attulit / deditq̃ ma f
e tri. Parauit illa cibos ſicut no g
a ¶ fide ⁊ ſcripturis hebreorū.
d uerat velle patrē illi9: et veſtib9 h
eſau valde bonis: q̄s apud ſe ha
a ¶ peccata vtriuſq̃ populi: que chriſt9 ex-
tenſis manibus ſecū affixit cruci.
bebat domi / iduit eū: pelliculaſ- i
q̃ hedorū circūdedit manib9 / ⁊
colli nuda ꝓtexit. Deditq̃ pul-
mētū: ⁊ panes quos coxerat / tra
didit. Quib9 illatis dixit: Pa-
ter mi. At ille reſpōdit: Audio.
Quis es tu fili mi? † Dixitq̃ ia-
cob: Ego ſum eſau primogenit9 k
tu9. Feci ſicut p̄cepiſti mihi: Sur

✠ ei ēmin9 vite ſue / ⁊ idō tꝑs erat ordi G
nādi de ſua poſteritate. a ¶ Sume
ar. ⁊c. q2 fili9 recipiēs bn̄dictionē de-
bebat pri9 prī facere obſequiū / ⁊ ſerui
re ĩ mēſa / ⁊ ptꝫ lr̄a. b ¶ Qd̄ cū au.
rebecca. Hic ꝯn̄r deſcribitᷣ diſpoſi-
tio iacob ad bn̄dictionē ꝑ reuelationē
mr̄is reuelāt̄ ipi iacob verba prīſ: vt bn̄
dictio illa ad iacob transferretᷣ: q2 ſcie-
bat ꝙ ei debebatᷣ: vt. ſ. dictū ē. xxv. c.
c ¶ Et ꝑgēs ⁊c. q2 erat ſat̄ ꝓpe: ⁊ in-
de poterat hr̄e cibū ante reditū eſau.
d ¶ Noſti ꝙ eſau ⁊c. i. ꝑ totū corp9
ad modū pellis hiſpid9: vt. ſ. dictū ē.
xxv. ca. ⁊ idō ꝑ h̄ timebat dep̄hēdi a pa
tre: ⁊ ſic maledici. e ¶ In me ſit ⁊c.
fili mi. i. nūq̃ accidet h̄. ꝯfidebat enī
ꝙ deus aliter diſponeret: vt verbum
ſuū ĩpleret. f ¶ Abijt ⁊ attu. Hic
ꝯn̄r deſcribitᷣ diſpoſitio ad bn̄dictio-
nē ꝑ p̄parationē filij: q̃ q̄deꝫ p̄paratio
fuit ĩ cibi offerēdi decoctiōe / cū dicitᷣ:
g ¶ Parauit illa ci. ⁊c. ſcd̄o in filij
cōpoſitiōe / cuꝫ dr̄: h ¶ Et veſti. ⁊c.
Sicut enī. ſ. dictū ē ca. xiiij. vſq̃ ad le
gē datā tꝑe moyſi ꝓmogeniti erāt ſa-
cerdotes: ⁊ idō hēbāt veſtes ſpāles ꝓci
oſas ⁊ odoriferas: q̄b9 ĩduti ĩ magnis
ſolēnitatib9 offerebāt oblationē dn̄o.
i ¶ Pelliculaſq̃ he. cir. ma. fec̄ ei
q̄ſi chirothecas: vt aptarētᷣ figure ma
nus. k ¶ Ego ſū eſau ꝓmo. tu9.
Ra. Sa. vt excuſet iacob d̄ mēdacio:
ſic pūctuat hāc lr̄aꝫ: Ego ſū. ſ. q̃ appor
to tibi cibū. Sꝫ eſau ē ꝓmogenit9 tu9:
ſꝫ iſte manifeſte corrūpit ſenſū: nec tm̄
ꝑ h̄ hꝫ intentū: q2 q̄cūq̃ arte verboruꝫ
aliq̄s fallat aliū a mēdatio nō excuſatᷣ
ſm̄ Aug̃. ⁊ idō aliter dr̄ ⁊ meli9: Licet
enī iacob nō eēt eſau in ꝑſona: erat tm̄
in officio ⁊ dignitate ꝯtū ad ius ꝓmo H
geniture: vt. ſ. declaratū ē. Et ex h̄ de
bebatᷣ ſibi bn̄dictio: ⁊ idō qn̄ dixit: Ego
ſum eſau ꝓmogenit9 tu9. ſ. ꝯtū ad di-
gnitatē ꝓmogeniture. veꝝ dixit: q2 ſic
q̄ſtio iſaac debebat ĩtelligi: q2 q̄rebat
de eo cui bn̄dictio debebatᷣ: ꝓpter qd̄
nō decepit patrē: lꝫ pater nō ſic intelle
xerit: ⁊ tali mō loquēdi vſus eſt ſalua-
tor Matth. xi. d. de Iohā. Ipſe ē he-
lias: ⁊ ſic etiā exponēda ſūt alia verba
Iacob in q̄b9 loquitᷣ tāq̃ eēt eſau ⁊ fa
cta ei9. ¶ Sciendū tm̄ ꝙ nō videtᷣ mi-
hi magna neceſſitas excuſandi patres
ve. te. a mēdacio maxime officioſo: ſi
cut hic ⁊ in plurib9 alijs locis: q2 certū
✠ eſt ꝙ apl̄i fuerūt
✠ bon9 dormitat homer9. Exēplum Moralitᷣ
de dauid q̃ verbis ⁊ factis adulatorijs
Sibe intātū decept9 fuit: ꝙ medietatē
hereditat̄ miphiboſeth ſibi dedit. ij.
Reg. xix. c. Et ſic ꝯtigit ꝙ aliq̄n ꝑlat9
decept9 ſtudet ad ꝓmotionē maloꝝ ĩ
p̄iudiciū bonoꝝ: qd̄ notatᷣ cū ſubditᷣ:
† ¶ Vocauitq̃ eſau ⁊c. ad h̄ ei eū
vocauit vt bn̄dictionē ipi iacob debi-
tā ſibi daret. b ¶ Qd̄ cū au. rebec
ca. ꝑ quā ſignificatᷣ eccl̄ia ꝑlati ſpōſa:
ꝓpᷣ qd̄ exēplo rebecce dꝫ modos ⁊ vi-
as q̄rere q̄b9 impediantᷣ ꝓmotiōes in
iuſte ⁊ ĩdigne: ⁊ fiāt iuſte ⁊ bone ſic re
becca bn̄dictionē eſau prudēter ĩpedi
uit: ⁊ ſic iacob illā accepit: ⁊ cū bon9 ꝑ
lat9 h̄ aduertit ſibi nō diſplicet: ſꝫ ma-
gis placet: ꝓpᷣ qd̄ iſaac aduertēs dn̄i †22.q.2.c
volūtatē bn̄dictionē iacob nō reuoca- queritur.
uit ſꝫ magis cōfirmauit dicēs: Bn̄di-
xitq̃ ei et erit benedictus.

pellib⁹ circūdat: q ad elatiōez deponēdā ꝛ hūilitatis cuſtodiā hñdā/ pctā ꝑterita añ oculos mēt⁹ ſepe ꝓducit. a ¶ Quō inqt tā cito. Hypolit⁹. Querit iſaac a iacob: cur tā cito venerit/ admirat⁹. ſ. velocē credētiū fidē. Cibi delectabiles offerunt: q hoſtia deo placēs/ ſal⁹ pctoꝝ. Qz poſt eſū ſequit bñdictio: ꝛ ei⁹ odoꝛe ꝑfruit/ ꝟtutē reſurrectiōis ꝛ regni aperte ꝓnūciat. Ecce odoꝛ filij mei ſic odoꝛ agri pleni: hec ē bñdictio. Odoꝛe nōis chriſti ſic ager mūd⁹ iplet. Bñdictio ē de roꝛe celi. i. pluuia diuini ꝟbi: ꝛ de pinguedīe terre. i. ꝯgregatiōe ppl'oꝝ/ multitudīe frumēti ꝛ vini: hec ē multitudo quā colligit de ſacro corpis ꝛ ſanguīs ſui. Illi ſeruiūt ppl'i. i. gētiles ꝯuerſi. Ipm adorāt trib⁹ ppl'i ꝑ circūciſionē credētes. Ipe ē dñs fratrū ſuoꝝ. i. iudeoꝝ. Ipm adorāt filij mr̄is ei⁹: q ſm carnē nat⁹ ē ex ea. Ipm q maledixerit maledicet: ꝛ q bñdixerit bñdicet. Chriſt⁹ ex oꝛe ppl'i pr̄ez igrātis bñdicit. i. veracit dr̄: ſʒ a iudeis ali⁹ bñdici putat q ab errātib⁹ expectat. b ¶ Quos cū oblatos

Myſtice ꝛc. Poſtq̄ iſaac cibū ſūpſit/ iacob obtulit ei vinū. Si ꝑ cibū actiue vite opa deſignant: ꝑ vinū qd mentes alienat/ cōtēplatiua accipit: q ab amoꝛe ſeculi mētes electoꝝ alienas fac. Poſt cibū ꝛ potū iacob bñdicit: q illi bñdictiōez celeſtē a deo ꝑcipiūt: q eū vſq in finez bonis opib⁹ placare ſtudēt. c ¶ Bñdicēs/ ait. Grego. Alt ad venādum mittit vt bñdicat: alt ꝑ ſuppoſitionem mr̄is a pr̄e bñdicit. Quis puuloꝝ i facto iuſtoꝝ: nō iux ſacre lectiōis hiſtoriā paſcit? Videri āt pōt: q iacob ꝑmogeniti bñdictiōez nō ꝑ fraudē ſurripuit/ ſʒ debitā accepit quā a fratre cōpauit.

Allegoꝛice Allegoꝛice ꝟo iſaac maioꝛis filij ſ venatiōe veſci cupit: q oīpotēs de⁹ iudeoꝝ bona opatiōe paſci voluit/ ſʒ illo tardāte

B te mioꝛē rebecca ſuppoſuit: q dū iudaicus ppl's bona opa foꝛis q̄rit: gētilem mr̄ gr̄a itroduxit/ vt oīpotēti pr̄i cibuʒ boni opis offerret: ꝛ bñdictiōez maioris accipet. cibū ex domeſtic⁹ aīalib⁹ ꝑbuit: q gētil' ppl's de exterioꝛib⁹ ſacrificijs placere nō q̄rēs: dic Pſal. lv. c. In me ſunt de⁹ vota tua: q reddā laudatiōes tibi. Iacob man⁹ brachia ꝛ collū hedinis pellib⁹ texit: q hed⁹ ſolet ꝓ pctō offerri: ꝛ gētil' ppl's dū ſe pctōrez ꝯfiteri ñ erubeſcit/ carnis i ſe pctā mactauit. Veſtimētis maioꝛis induit: q q ſacre ſcripture ꝑcept⁹ (q maioꝛi pplo data ſūt) in bona opatiōe veſtit: ꝛ eis mioꝛ i domo vtit/ q maioꝛ foꝛas exiēs

Allegoꝛi. reliqt itus. ¶ Greg⁹. Alt. Iſaac caligātib⁹ ocul' iacob filiū neſciēs bñdixit/ q ventura erāt ꝑuidit: ꝛ q pñs aſſiſteret/ neſciuit. Conſtat em̄ q iudei q plene legē didicerūt: aduētū chriſti cognouerūt. vñ Matth. ij. a. Herodes a ꝑncipib⁹ ſacerdotū inq̄rit/ vbi chriſt⁹ naſceret: cui ꝓtin⁹ rñderunt: In bethleem. Prius ḡ nouerāt/ quē paſſiōis tpe cū deſpicerēt igrabāt: qꝝ noticia prioꝛ/ ꝛ igrātia poſterioꝛ iſaac caligāte ſignat: q dū iacob bñdiceret/ qd in futuro ei eueniret ꝑuidebat: ſʒ q pñs aſſiſteret neſciebat. Sic iudeoꝝ ppl's ꝓphetie myſteria accepit/ ſʒ cecos oc'los in ꝯtēplatiōe tenuit: q pñtē nō vidit/ de q mlta i futuro ꝑuidit. Añ ſe em̄ poſitū cernere nō valuit: cuius aduēt⁹ potētiā lōge añ nūciauit. ¶ Greg⁹. Iſaac filiū neſcit quē bñdixit: ſm illd Pſ. xvij. g. Ppl's quē nō cogui ſeruiuit mihi ꝛc. pñtē nō vidit/ ꝛ vētura ei ꝑuidit: q oīpotēs deus cū ꝑ ꝓphas ꝑdiceret gētilitati ꝑrogādā grāz: in pñti ꝑ gratiā nō vidit/ quā tūc in erroꝛe reliqt: ꝛ tñ q hāc ꝑ grām bñdictiōis collectur⁹ erat ꝑuidit. Vñ: Ecce odoꝛ filij mei ſic odoꝛ agri pleni: cui

ge/ ſede ꝛ comede de venatione mea/ vt benedicat mihi aīa tua.

a ¶ Velocē fidē credentiū mirat.

a Rurſū iſaac ad filiū ſuū: Quō modo inquit tā cito inuenire potuiſti fili mi? Qui rñdit: Volun a

a ¶ Etiā mūdi ꝯuerſiōez deſignat.

tās dei fuit vt cito mihi occurreret qd volebā. Dixitq iſaac: Accede huc vt tangā te fili mi: ꝛ ꝓbē vtꝝ tu ſis fili⁹ me⁹ eſau: an nō. b

Acceſſit ille ad pr̄ez: ꝛ palpato eo/ dixit iſaac: Vox qdē/ vox iacob ē: ſʒ man⁹/ man⁹ ſūt eſau. Et c

nō cognouit eū: q piloſe man⁹ ſilitudinē maioꝛis expreſſerant. d

Bñdicens ergo illi ait: Tu es filius me⁹ eſau? Rñdit: Ego ſuʒ. e f

a ¶ Cibus deo placitus ē pctoꝝ ſalus.

At ille: † Affer inqt mihi cibōs de venatione tua fili mi/ vt bene

b dicat tibi aīa mea. Quos cū oblatos comediſſet/ obtulit ei etiā vinū. Quo hauſto/ dixit ad eū:

a ¶ recōciliatōez mūdi ſignificabat quā deſiderabat eccl'ia dicēs: Cāti. j. a. Oſculetur me oſculo oꝛis ſui.

Accede ad me ꝛ dā mihi oſculū fili mi. Acceſſit/ ꝛ oſc'lat⁹ ē eū.

a ¶ virtutū.

Statiq vt ſenſit vēſtimētoꝝ il g

c lius fragrantiā/ benedicens/ ait:

a ¶ odoꝛe nōis chriſti mūdus implet.

b ¶ Sācroꝝ ꝟtutibus mūdus implet.

† Ecce odoꝛ filij mei ſicut odoꝛ

d agri † plēi/ cui bñdixit dñs: Det ti h

a ¶ pluuia diuini ꝟbi. ¶ Cōtemplatione.

b ¶ Cōgregatōe ppl'oꝝ. ¶ bonis opibus.

bi deus de rōꝛe celi: ꝛ de pigue

a ¶ Charitatis.

e dine terre abundantiā frumēnti

a ¶ feruoꝛis in noua ꝯuerſatiōe. b ¶ miſericoꝛdie. c ¶ Gentiles conuerſi.

uini ꝛ olei: ꝛ ſeruiant tibi popu

a ¶ iudei.

li: ꝛ adorēt te tribūs. Eſto domi

a ¶ iudeoꝝ vl' hereticoꝝ: d qb⁹ dr̄ Cāti. j. b Filij matris mee pugna. ꝛc. b ¶ adorādo.

nus frātrū tuoꝛum/ ꝛ incuruen

agri pleni/ cui bñdixit dñs. Ager em̄ mundus ē. Et q electoꝝ ppl's i toto mūdo ꝟtutib⁹ redolet: odoꝛ filij odoꝛ ē agri pleni. C

Alit em̄ olet flos vue: q magna ē ꝟtus ꝛ opinio ꝑdicatoꝝ q iebriāt mētes audientiū. Alit flos oliue: q ſuaue ē op⁹ miſcdie qd refouet ꝛ lucet. Alit flos roſe: q mira ē fragrātia q rutilat ꝛ redolet ex cruoꝛe martyꝝ. Alit flos lilij: q cādida vita carnis/ de icoꝛruptione ꝟgitat⁹. Alit flos viole: q magna eſt ꝟtus hūiliū/ q vltīa loca tenentes ꝑ hūilitatē ſe a tr̄a in altū nō ſubleuāt: et celeſt⁹ regni purpurā in mente ſeruāt. Alit redolet ſpica cū ad maturitatē ꝑducit: q bonoꝝ opeꝝ ꝑfectio ad ſatietatē eoꝝ qui iuſticiam eſuriunt ꝑparat. Quia ꝟo gētilis ppl's in elect⁹ ꝑ mūdū ſparſus ꝟtutib⁹ ſuis oēs q itelligūt replet odoꝛe bone opiniōis: recte dicit: Odoꝛ filij mei ſic odoꝛ agri pleni: cui ꝛc. Sʒ q ꝟtutes ex ſe nō hʒ: recte addit: Cui bñdixit dñs. Et q ꝑ qſdā in cōtēplatiōez ſurgit: ꝑ qſdaz in actiue vite opa pigueſcit. Sequit: d ¶ Det tibi deus de roꝛe celi ꝛc. Ros deſup ꝛ ſbtilit cadit: ꝛ totiēs de roꝛe celi accipim⁹/ qtiēs ꝑ iſuſionē ꝯtēplatiōis itime de ſupnis aliqd tenuit videmus. Cum ꝟo bona opa ꝑ coꝛp⁹ agim⁹: de terre piguedine ditamur. e ¶ Abūdantiā fru. ꝛc. Iſi. Hec eſt mltitudo quā colligit de ſacramēto coꝛpis ꝛ ſanguīs ſui.

Venit eſau

Nico. de lyra

Al's † offer

✱ eſt q apl'i fuert mlto ꝑfectioꝛes eis: ꝛ tñ nō fuerūt imunes a pctō veniali. vñ dic Ioh. in. j. canōica. j. c. Si dixerimus q pctm̄ nō hēmus noſmetipos ſeducim⁹. ꝛ mlto min⁹ pr̄es ve. te. fuerūt imunes a pctō veniali: maxīe q plures eoꝝ legunt peccaſſe moꝛtalit ꝛ enoꝛmiter/ ſic dauid i adulterio berſabee: ꝛ homicidio vrie. pr̄iarche etiā ex odio ꝛ inuidia vēdiderūt ioſeph fr̄ez ſuū in egyptū. a ¶ Volūtas dei fuit ꝛc. q ex oꝛdinatiōe diuīa mr̄ miſit eū ad gregē: vñ cito poterat habere cibum ꝓ patre. b ¶ Accede huc vt tangam te ꝛc. Quia nō cogſcebat eū ꝑ viſum: voluit eum ꝓbare ꝛ cognoſcere per tactum. c ¶ Vox quidē ꝛc. Licet em̄ caligaſſent oculi ei⁹ ꝛ videre nō poſſet: tñ clare audiebat/ ꝛ ad vocē videbat iacob: ad tactū eſau: verūtñ q ſenſus tact⁹ in hoībus certioꝛ ē q̄ ſenſus audit⁹: q hō in tactu excellit oīa aīalia: vt dr̄. ij. d aīa. In auditu aūt excellit a mult⁹ aīalib⁹. ideo iudicauit mag⁹ ſm tactū q̄ ſm auditū. d ¶ Et nō co. ꝛc. In ꝓbatōe ꝑ ſenſum tact⁹. e ¶ Bñdicēs ḡ illi. i. bñdicere volēs. f ¶ Ait: tu es fi. meus eſau. Hoc nō iterrogabat qſi ampli⁹ dubitās ſʒ vt ꝑcipiat ſibi obſequiū: quo pacto ꝓcedat ad bñdictiōez. ꝛ ptʒ littera. g ¶ Statimq vt ſenſit ꝛc. Hic cōſequenter deſcribitur foꝛma benedictionis: vbi ſic procedit: quia primo deſcribitur ipius iacob benedictio. Secundo benedictionis confirmatio/ ibi: Vix iſaac ſermonem ſuum impleuerat. Tertio eſau querulatio/ ibi: Auditis eſau ſermonibus. Quarto contra iacob machinatio/ ibi: Oderat ergo. Quinto matris obuiatio/ ibi: Nūciata ſunt hec rebecce. Cir tum ad primum. ſ. foꝛmam benedictionis/ primo imprecat filio bona tempalia: quia ex ſenſibilibus ꝛ terrenis intellectus humanus ducit ad ſpiritualia ꝛ eterna: ꝛ q̄tum ad hoc dicit: b ¶ Det tibi deus ꝛc. Ex influentia em̄ coꝛpis celeſtis tāq ex cā efficiēte: ꝛ ex bona diſpoſitiōe terre tāq ex cā materiali: ſequit mltiplicatio trenaſcētiū. Scdo iꝑcat ei honoꝛē ꝛ excellētiā cū dr̄: Seruiāt tibi po. ꝛ ado. te tribus ꝛc. Tertio

22. q. 2. c. querit cur

De diuoꝛ. c. gaudem⁹

D

† Heb. 11. d

Al's nō habet † pleni

Tact⁹ ſm phm.

Al's nō habet † et olei

Diuiſio

Diuiſio

G a ¶ Venit eſau ⁊c. Sero eſau ad patrē reuertit᷑: q꜡ prioꝛ
E ppl's ĩ fine cõuertet᷑: vñ Pſ.lviij.b. Cõuertent᷑ ad veſperā
et famē patient᷑ vt canes: ⁊ circuibūt ciuitatē. Et alibi: Aperu
Allegoꝛi. erūt oꝛa ſua: ſicut comedēs in abſcõdito. b ¶ Expauit iſa.
Bñdictionē repromiſſā repetēte maioꝛe filio expauit iſaac: ⁊
aliū ꝓ alio ſe bñdixiſſe cognouit:
nec ĩdignat᷑ cognito ſacr̄o: dicēs:
⁊ bñdixi eū ⁊ bñdict꜡ ē. Hec ē ꝑ/
⁊.24.q.3.c. ma bñdictio iſaac mĩoꝛi ppl'o chꝛi
cū ꝗ.§. ſʒ ꝗ. ſtianoꝝ data. Sʒ nec maioꝛ fili꜡
Ro.11.c oĩno deſpect꜡: q꜡ cū ĩtrauerit ple/
nitudo gentiū: tūc oīs iſrl' ſaluus
erit. Cui꜡ ſecūde bñdictiõis ꝓphe
tia ē: In pinguedine t̃re ⁊ ĩ roꝛe
celi deſup.e.b.t. In pinguedine
terre.i.ĩ fecūditate rerū ⁊ potētia
regni: q̃ ĩ illo ppl'o fuit: et in roꝛe
celi eloquijs dei. Qꝛis eloq̃a dei
credita ſūt ⁊ leg̃ teſtamēta. Vi/
ues gladio: q꜡ ſāguini ppl'us ille
dedit꜡ necem ĩ xp̄o ⁊ ꝓphetis ex/
ercuit. Et ſeruies fratri tuo mino
ri.i.ppl'o xp̄iano: tempuſq꜡ veniet
cū excutias ⁊ ſoluas iugum ei꜡ de
c.t.cū.ſ.ꝑ cognitionē fidei ⁊ grāꝫ
xp̄i cõuerſus depoſueris on꜡ leg̃
qñ iā tūc nõ ſeruies minoꝛi: ſʒ ꝑ fi
dē frater vocaberis. ¶ Expauit
iſaac. Ut q̃dā mēt̃ alienatio ſeq̃/
ret᷑ q̃ extaſis d̄r/ q̃ in magnaꝝ re/
rū reuelatiõib꜡ fieri ſolet. Vñ in/
telligendū eſt ſpūaliter admoni/
tū eſſe iſaac: vt cõfirmaret bñdicti
onē ĩ iacob: cui poti꜡ iraſcendū fu
it: q꜡ patrem fefellit. In adā q̃ʒ ⁊
extaſis ꝓceſſit añq꜡ diceret. Geñ.
ij.d. Erūt duo ĩ carne vna: qd̄ eſt
magnū ſacr̄m in xp̄o ⁊ in eccl'ia.
Moꝛalit᷑ c ¶ Bñdixitq꜡ ei ⁊c. Alchui.
Si iuſti viri volūtas bona ē/ q̃d ē
ꝙ iſaac non eſau quē voluit: ſʒ ia/
cob quē noluit bñdixit: Juſti ho/
F minis cõtū ad ꝯſciētiā volūtas bo
na ē: de꜡ vo ſolus de futuris iudi
1.q.1.c.nū/ cat. Iſaac hūano moꝛe filiū maio/
quā. rē bñdicendū putauit: ſʒ de꜡ q̃ oc/
cultoꝝ ē cognitoꝛ: minoꝛē dignū
bñdictiõe oñdit: vt nõ hoīs oñde
ret eſſe bñdictionē ſʒ dei. Ideo in
nūeris ad moyſen ⁊ aaron ſacer/
dotes d̄r: Ponite nomē meū ſup
filios iſrael: ego dñs bñdicā eos.
Num.vi.d. Sacerdot̃ ē bñdice/
re/ dei effectū tribuere. Ut aūt in
tellexit iſaac ꝑ ſpm̄ ꝓphie bñdictio
nē mĩoꝛi deſtinatā ait: Bñdixi/ et
erit bñdict꜡. d ¶ Juſte vo.⁊c.
Etymolo. Hiero. Jacob ſupplātatoꝛ ĩterp̄/
tat᷑. Ab eo igit᷑ ꝙ fratrē arte dece
pit: alluſit ad nomē: q̃ iō añ iacob
Al's † ⁊ deo vocat꜡ ē: ꝙ ĩ oꝛtu plātā fr̄is app̄/
Heb.12.e hēdit. e ¶ Et fratri ⁊c. Quia
De pe.diſ. idumei tributarij fuerūt iſrl': q̃ ia/
3.c. iudas. cob vocat᷑. f ¶ Tempuſq꜡ ve/
niet. Hoc ĩpletū ē: qñ rebellaue
rūt idumei ne eēnt ſb̄ iuda. ¶ Tē
puſq꜡ ve.⁊c. Quaſi iudaic꜡ ppl's
a ſeruitute pc̄ti ĩ fine liberabit᷑: vt
cū plenitudo gētiū ĩtrauerit: oīs
iſrl' ſalu꜡ fiet Ro.xi.c. g ¶ Di/
itq꜡ ĩ coꝛ.ſuo. Cū ſcp̄tura dicat
eſau ĩ coꝛde ſuo d̄ moꝛte fr̄is tra/
ctaſſe/ quō vel a q̃ ſūt hec nūciata
rebecce: Sʒ dat᷑ intelligi ꝙ ei di/
uinit꜡ oīa reuelabāt᷑. Propter in
ſanabile odiū iudeoꝝ ꝑ ſpiritū cõ/
ſilij ꝓceptū eſt aplis vt relicta iu/
dea trāſirēt ad gētes.

a ¶ pleb' iudaice. b ¶ h fecerūt q̃ dixerīt: demoniū hꝫ.
tur ante te filij mātris tuę. † Qui maledi/
a ¶ eterna hereditate priuat꜡. b ¶ Qui coꝛde et oꝛe
dixerit: Benedictus qui venit in noīe dñi. Mat.xxi.a
xerit tibi/ malēdict꜡ erit: ēt q̃ bñdixerit tibi
a ¶ preſentibus et futuris.
bñdictiõnib꜡ repleat᷑. Vix iſaac ſermonē a
a impleuerat: ⁊ egreſſo iacob foras: venit
eſau coctoſq꜡ de venatiõe cibos ĩtulit pa
tri/ dicēs: Surge pat᷑ mi ⁊ comede de ve
natione filij tui: vt bñdicat mihi aīa tua.
a ¶ manifeſtato enī ⁊ cõfirmato nouo teſtamēto: iā ig/
noꝛatur veteris vmbꝛe cultoꝛ.
Dixitq꜡ illi iſaac: Quis enī es tu: Qui
rñdit: Ego ſum fili꜡ tu꜡ ꝑmogenit꜡ eſau.
b Expauit iſaac ſtupoꝛe vehemēti: ⁊ vltra b
a ¶ quāt꜡ ꝙ prudēs q̃ nullo laboꝛe ſuo de meritis glo
q꜡ credi põt admirās ait: Quis igit᷑ ille ē
riat꜡ eſt. a ¶ gratāter accepi oīa bona q̃ mihi retulit.
q̃ dudū captā venationē attulit mihi: ēt
a ¶ reuelato ſibi ſacramēto: bñdictionē cõfirmat.
c comedi ex oīb꜡ priuſq꜡ tu venires: Bene
a ¶ benedicenti me. b ¶ immobiliter.
dixiq꜡ ēi: ⁊ erit bēnedict꜡. Auditis eſau c
a ¶ Adhuc dolet prioꝛ populus primatū ſibi eſſe p̄re/
ptum ¶ al's irrugit.
ſermõib꜡ pr̄is: irrūgijt clamoꝛe magno ⁊
a ¶ et ſi nõ eterna vel p̄ſenti benedictione.
ꝯſternat꜡ ait: Bñdic ētiā ⁊ mihi pat᷑ mi. d
a ¶ In figura et ſacramento.
Qui ait: Venit german꜡ tu꜡ frāudulēter: e f
⁊ accepit bñdictionē tuā. At ille ſubiun/
d xit: † Juſte vocatū ē nomē ei꜡ iacob: Sup
a ¶ Primogenita noſtra ſunt: fides: ſpes: charitas: in
quibus dolet iudaicus populus chꝛiſtianū ppl'm ſibi
eſſe p̄latū: et ꝙ ei p̄eminet in altitudine tempoꝛaliū.
plātauit enī me en altera vice. Primõge g
nita mea añ tulit: et nūc ſecūdo ſurripuit
bñdictionē meā. Rurſūq꜡ ad pr̄em: Nū h
q̃d non ſeruaſti/ ait/ ⁊ mihi benedictionē:
Rñdit iſaac: Dñm tuū illū conſtitui: et
oēs fratres eius ſeruituti illi꜡ ſubiugaui:
frum̄to ⁊ vino † ſtabiliui eū: ⁊ tibi poſt hec
fili mi vltra q̃d faciā: Cui eſau ait: Num
vnā inquit tm̄ bñdictionē habes pater:
Mihi q̃ʒ obſecro vt bñdicas. † Cūq꜡ he/
iulatu magno fleret: motus iſaac dixit ad i
a ¶ rerū omniū copia. b ¶ ſcripturarū ſcientia: qua
compluit᷑ adhuc ille populus.
eū: In pinguēdie terrę/ ⁊ ĩ rõꝛe cęli deſu/
a ¶ crudeliter ꝓphas ⁊ apl'os ꝑſequēdo. b ¶ chꝛiſti/
ano populo.
e ꝑ erit bñdictio tua. Viuēs gladio: ⁊ frā/ k l
f tri tuo ſeruies: tempuſq꜡ veniet/ cū excu/ m
a ¶ Per agnitionē fidei. b ¶ Regis
tias et ſoluās iūgū ei꜡ de ceruicib꜡ tuis.
a ¶ Interim. b ¶ iudaic꜡ ppl's. c ¶ chꝛiſtū ⁊ ſuos.
Oderat ergo ſemꝑ eſaū iācob ꝓ bñdicti n
¶ deo qui omnia videt.
g one qua bñdixerat ei pat᷑. Dixitq꜡ ĩ coꝛ/ o

✱ bus ⁊c. Tertio alioꝝ beniuolētiā/ cū dicit: Qui maledixe G
rit tibi ⁊c. Cõſiderādū tñ ꝙ ꝑ iſta ĩtelligūt᷑ bona ſpūalia ⁊ et/
na tāq꜡ ꝓncipalr̄ intēta: ſic.s.dictū ē.xv.c. Cõſiderādū etiā ꝙ
iſta nõ ſūt ĩpleta ĩ ꝑſona iacob: q꜡ q꜡diu vixit fuit min꜡ potens
ĩp̄o eſau: ꝓpt᷑ qd̄ ĩpm̄ valde timuit: vt hr̄.ĩ.xxxij.ca. ĩpleta ſūt
tñ ĩ poſter̃ ſuis: q꜡ t꜡e dauid et
ſalomõis idumei ſuierūt filijs iſ
rael: ſʒ ꝑfecti꜡ ĩpleta ſūt ĩ xp̄o cui
ꝑtātes nõ ſolū t̃rene: ſʒ etiā cele
ſtes ſunt ſubdite: ſm ꝙ ip̄e dicit
Matth.vlt.d. Data ē mihi oīs
ꝑtās ĩ celo ⁊ ĩ terra. a ¶ Vix
iſaac. Hic ꝯñr deſcribit᷑ p̄dicte
bñdictõis ꝯfirmatio: q꜡ egreſſo
iacob a pr̄e ⁊ ĩgrediēte eſau pro
bñdictiõe ꝯſequēda ⁊ ꝟitate cõ
perta iſaac bñdictionē nõ retra/
ctauit: ſʒ mag̃ ꝯfirmauit: ⁊ ptꝫ
lr̄a vſq꜡ ibi: b ¶ Expauit iſa
ac ſtu.vehe.⁊c. Dicūt hebꝛei Iſaac expa nit
ꝙ iſaac audit̃ p̄dict̃ voluit retra
ctare bñdictionē iacob: ſʒ tūc ex
volūtate dei vidit gehēnā aptā
⁊ ſibi paratā ſi retractaret ꝓpter
qd̄ expauit ⁊ nõ retractauit: ſʒ
mag̃ ꝯfirmauit. Doctoꝛes aūt
catholici dicūt ꝙ iſaac rapt꜡ fuit
in extaſi: ⁊ cognouit ꝙ illud qd̄ fa/
ctū fuerat circa iacob erat de vo
lūtate ⁊ oꝛdinatiõe dei: qd̄ latu/
erat ip̄m tūc: ꝓpt᷑ qd̄ admirās ⁊
oꝛdinatiõi diuine obtēperās/ cõ
firmauit bñdictionē di. Bñdi/
xiq꜡ ei ⁊ erit bñdict꜡/ ſubdit᷑:
c ¶ Audit̃ eſau. Hic ꝯñr de/
ſcribit᷑ ip̄i꜡ eſau q̃rulatio: eo ꝙ
frat᷑ ſu꜡ bñdictionē habuerat: et
aliā bñdictionē petebat dicens:
d ¶ Bñdic etiā ⁊c. ac ſi dice/
ret ita potes ſ[illegible]nte bñdictionē
iacob. e ¶ Qui ait. ſe excuſā/ h
do q꜡ volūtatē dei cognouerat
d̄ iacob. f ¶ Venit ger. tu꜡
frau.⁊c. Hebꝛei dicūt ꝓuiden
ter: q꜡ dictio hebꝛaica q̃ ē ibi eſt
equoca: ⁊ aliqñ accipit᷑ ꝓ doloꝛ:
⁊ aliqñ accipit᷑ ꝓ prudentia ſeu
bona cautela: ⁊ ſic dꝫ hic accipi.
Sciebat enī iā iſaac ꝙ de volū/
tate ⁊ oꝛdinatiõe diuina recepe/
rat bñdictionē vt dictū ē: ⁊ idõ
ei꜡ factū nõ poterat ĩputari frau
di ꝓpꝛie. g ¶ Primogenita
mea ⁊c. Falſū dicit: q꜡ volūta
rie vēdidit ea vt ptꝫ ex p̄dict̃: et
ꝑ ꝯñs nõ ſurripuit bñdictionē
alienam: ſed ſibi debitā caute ac
cepit. h ¶ Rurſūq꜡ ad pa/
trē. vt extoꝛqueret ab eo bene/
dictionē. Sequit᷑: i ¶ Mot꜡
iſaac. pietate ꝓpter fletum eſau
dixit ad eū: In pinguedīe terre
et in roꝛe celi deſuꝑ erit ⁊c.i. in
abundantia terrenaſcētiū q̃ cau
ſant᷑ ex iſtis duob꜡ vt dictū eſt.
k ¶ Viues gladio. q꜡ fuit ho
mo bellicoſus. l ¶ Et fratri
tuo.⁊c. H ĩpletū fuit qñ dauid
fecit idumeam ſibi tributariā.ij.
Reg.viij.d. vt iam dictū eſt.s.
xv.ca. m ¶ Tēpuſq꜡ veni/
et ⁊c. Hoc impletū eſt quando
idumei rebellauerūt ne eēnt ſub
iuda.iiij.Re.viij.f. n ¶ Ode
rat ergo. Hic ꝯñr deſcribitur
machinatio eſau ꝯtra fratrem.
o ¶ Dixitq꜡ in coꝛde.ſ. ma/
chinationes ꝯtra eū cõcipiēdo.
✱ Venient

A a ¶ Veniet ꝛc. nolebat enī hoc facere viuēte pr̄e: ne incurreret odiū ei⁹: ꝛ malediceret ab eo.
b ¶ Nūciata ſūt hec rebecce. Hic ꝯñr ponit mr̄is obuiatio/ cū dr̄: Nūciata ſunt hec. Ex q̄ ptʒ ꝙ eſau ꝑdictā machinationē non ſic celauit in corde ſuo q̄n appareret exteri⁹ ī ſignis ꝛ ṽbis. c ¶ Que mit. ꝛc. vt induceret eū ad ꝯdādū locū ire ꝛ recedēdū ad tp̄s. Seq̄t
d ¶ Cur vtro. oꝛ. fi. vno die. ac ſi d. ſi inuadat te poterit eē ꝙ ambo eritis īterfecti. vel ſi vn⁹ remaneat: opoꝛtebit ꝙ ſit fugitiu⁹ a me.

a ¶ vel veniant. b ¶ vt
a de ſuo: Veniet dies luct⁹ pr̄is mei/ et oc
a ¶ xp̄m quē crucifixit ꝛ diſcipl'os ei⁹. b ¶ diuinit⁹: cꝫ uis in cogitatione dicta. vñ ad magnū ꝑtinet myſteriū
b cidā iacob frēm meū. Nūciata ſūt hec re
ꝙ minoꝛē ꝑ maioꝛe bñdici voluit a ¶ al's timēs.
c becce. Que mittens ꝛ vocās iacob filiū ſuū/ dixit ad eū: Ecce eſau frat̄ tu⁹ minat̄ vt occidat te. Nūc ergo fili audi vocem meā: ꝛ ꝯſurgēs fuge ad laban fratrē meū
a ¶ Syriā. ¶ al's tharſan. b ¶ ꝓpter ꝑdicationē euāgelij in gentibus.
in arān: hītabiſqꝫ cūʒ eo dies paucos do nec req̄eſcat furoꝛ fr̄is tui: et ceſſet idignatio ei⁹/ obliuiſcaturqꝫ eoꝝ q̄ feciſti ī eū: po
d ſtea mittā ꝛ adducā te ide huc. Cur vtroqꝫ oꝛbaboꝛ filio vno die? Dixit quoqꝫ re e
becca ad iſaac: Tedet me vite mee ꝓpter f
filias heth. Si acceperit iacob vxoꝛē de g
ſtirpe huius terre: nolo viuere.

a me. e ¶ Dixit q̄ꝫ re. ad iſa. C
qꝛ iacob nō poterat ꝯuenienter recedere ſine ſcitu pr̄is: iō rebecca cōuertit ſe ad inducēdū iſaac vt mitteret iacob filiū ſuū ad laban: vt ibi acciperet vxoꝛē d.
f ¶ Tedet me vi. ꝛc. i. ꝓpter vxoꝛes eſau: nō aūt dixit ipſi iſaac aliā cauſam. ſ. de machinatione eſau in moꝛtē iacob: ne in ſenectute ſua nimis affligeretur.
g ¶ Si acceperit ia. ꝛc. ac ſi d. ſi diligis vitam meam mitte eum ad domū fratris mei vt ibi accipiat vxoꝛem.

Additio

¶ In ca. xxvij. vbi dicitur ī poſtilla: Senuit.

¶ Additio. j. Hec hiſtoꝛia nō videt̄ ītelligēda ſic ꝙ iſaac appꝛopinquāte termino vite ſue de ſua poſteritate oꝛdinaret: ſicut teſtatoꝛes ſolēt facere ſuas vltīas volūtates oſtēdēdo. Nec etiā legit̄ ꝙ fili⁹ receptur⁹ bñdictionē a pr̄e pri⁹ ei faceret obſequiū in mēſa ꝛ hmōi, ꝑut poſtil. ait nullā auctoꝛitatē ad h̄ allegādo: nec etiā ſufficiētē rōnē: ſʒ iſta ſūt ꝓphetice intelligēda: eo mō q̄ iacob appꝛopinquante tp̄e moꝛt⁊ ſue filijs ſuis ait: Cōgregamini vt anuūciē vobis q̄ vētura ſūt ꝛc. ī. xlix. a. ſilr̄ ꝛ Deu. xxxiij. a. d̄ moyſe legit̄: ꝛ hec bñdictio q̄ benedixit moyſes hō dei filijs iſrl̄ añ moꝛtē ſuā ꝛc. vñ iſaac eſtimās eſau eē ꝑmogenitū ſuū: ꝛ ſic eidē ꝑtinere bñdictionē abrae ꝛ ſemini ſuo repꝛomiſſam: incitauit ip̄m eſau ad bñdictionē recipiēdā: ꝛ vt ip̄e iſaac magis diſpoſit⁹ eēt ad dandā bñdictionē. voluit ab ip̄o eſau recip̄e cibaria ſibi placita. anim⁹ enī ꝓpharū q̄ñqꝫ reddit̄ aptioꝛ ad ſp̄m ꝓphicū exercēdū ex ſenſibilibus ſibi bñ ꝓpoꝛtionat⁊: vt. iiij. Reg. iij. de heliſeo legit̄. Nihilomin⁹ ī h̄ loco nō ſolū ṽba iſaac ſʒ etiā ei⁹ facta: ſilr̄ rebecce ꝛ filioꝝ ſu[illegible]ncipaliter figuratiua: et futuroꝝ ꝑnoſtica. vñ Aug⁹. in li. q̄ſtionū noui ꝛ ve. te. dicit: Qm̄ tāt⁹ pr̄iarcha
B iſaac añqꝫ moꝛiat̄ q̄rit a filio venationē ꝛ eſcā q̄lē amat ꝓ magno bñficio: ꝛ ꝓmittit bñdictionē: nullo mō arbitremur vacare a ſignificatiōe ꝓphica: maxīe q̄m̄ feſtinat vxoꝛ ei⁹ vt illā bñdictionē mīoꝛ accipiat quē ip̄a diligebat ꝛc. ī eadē narratiōe multū mouerūt ad maioꝛa ītelligēda vl' req̄rēda. Hec Aug⁹. vñ ī hac hiſtoꝛia ſic̄ ī ꝑcedēti d̄ vēditiōe ꝑmogēiture: rō lr̄e ꝑncipalit̄ ē figural': q̄ aūt iſta ꝑfigurāt ī Glo. oꝛdi. plene tractat̄.
¶ In eo. ca. xxvij. vbi dr̄ ī poſtil. In me ſit iſta maledictio ꝛc.
¶ Additio. ij. Hec verba rebecce aliter exponunt̄ iuxta litterā: vt ſit ſenſus: ſi maledictio cōtingat in me erit: eo ꝙ induco te ad h̄: ꝛ h̄ dicebat cōfidēs de deo: vt poſtillatoꝛ dicit.
¶ In e. c. xxvij. vbi dr̄ ī poſ. Oꝛ tū a ꝑmū. ſ. foꝛmā bñdictōis.
¶ Additio. iij. Quidā exponūt hāc bñdictionē ſic: vt tria ꝑmiſſa intelligant̄ mere tꝑalia. ſcʒ abūdātia victualiū: ꝑ h̄ ꝙ dicit: Det tibi de⁹ d̄ roꝛe celi. Excellētia potētie: ꝑ h̄ qd̄ dr̄: Seruiāt tibi ppl'i ꝛc. Preeminentia ꝑmogeniture: ꝑ h̄ ꝙ dr̄: Eſto dñs fratrū tuoꝝ. Scdm̄ ṽo ītelligat̄ d̄ bonis ſp̄ūalib⁹: ꝛ h̄ cū
Maledicere dr̄: Qui maledixerit tibi ſit ille maledict⁹. cui⁹ rō ē: nā cū male dicere aliquē cōīt̄ ipoꝛtat optare ei malū optare aūt malū ſemꝑ ē pctm̄: niſi ꝓxim⁹ ſit pctōꝛ ꝛ opteṫ ei aliqd̄ malū pene: vt ex h̄ ſeq̄t̄ ſibi aliqd̄ bonū: ꝑut ī ſcda ſcde. q. lxxvj. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ boni ꝛ iuſti nūqꝫ ſūt maledicēdi vñ Nu. xxiij. Quō maledicā ꝛc. ꝛ ſic tāto grui⁹ peccat: q̄to ꝑſōa cui maledic̄ mag⁊ ē amāda ſeu reuerēda: vñ Leui. xx. Qui maledixerit pr̄i ſuo moꝛte moꝛiatur ꝛc. ꝛ Exo. xxij. Pricipi ppl'i tui nō maledices: Ex h̄ igr̄ ꝙ iſaac ꝓphice maledicebat maledicētib⁹ iacob: ītelligit̄ ꝙ poſteritas iacob ꝑſerti ſp̄ūal' cui hec benedictio ꝑncipalr̄ dirigebat̄: futura erat iuſta et virtuoſa/ ſic vt et maledicētes eēnt digni maledictōe: ꝛ ſic ī iſta ꝑticula īcludit̄: ꝙ poſteritas iacob debebat eē bñdicta ī ſp̄ūalib⁹ q̄ ī ṽtutib⁹ ꝑncipalr̄ ꝯſiſtūt. Infra aūt ca. xxviij. vbi iteꝝ bñdixit iſaac ip̄ʒ iacob: vlteri⁹ exp̄ſſit q̄dā ad bñdictionē gr̄e ꝑtinētia: ꝛ h̄ cū dicit: Et det tibi bñdictiōes abꝛae ꝛ ſemī tuo poſt te ꝛc. Et ꝑdicto mō ītelligēda ſūt ṽba q̄. d̄. xij. ca. fuerṫ dcā a deo ip̄i abꝛae. ſcʒ Maledicā ꝛc. ¶ In eo. ca. xxvij. vbi dr̄ ī poſtil: Hebꝛei
¶ Additio. iiij. Dictio hebꝛaica ī h̄ (dicūt: Prouidet̄ ꝛc.) loco poſita nō ē equoca. Nihil ei ſignificat niſi dolū vel fraudē: vñ trāſlatio bñ ſe hʒ/ cū dic̄: Fraudulēt̄. ſʒ qꝛ dol⁹ vl' fraus lʒ ꝓꝑie accipiāt̄ ī malo: abuſiue tñ q̄ñqꝫ accipiūt̄ ī bono: iux̄ illud. ij. Coꝛ. xij. c. Cū eēm aſtut⁹ dolo vos cepi: iō hec dictio fraudulēt̄ accipit̄ h̄ h̄ mō. ſ. abuſiue vl' iſaac foꝛte volēs ſe excuſare ab eſau: vocauit iacob fraudulētū q̄ſi ī ꝓꝑia ſignificatōe.

Replica

Coꝛrectoꝛij ꝯ Burgē. In. ca. xxvij. vbi poſtil. diſpoſitionē/ bñdictiōeʒ ꝛ oꝛdīatiōʒ volūtat⁊ vltīe ip̄i⁹ iſaac expōit ad lr̄aʒ: Burg. īſtat ſic. d̄. ca. xxv. volēs ꝙ totū ſit tm̄ figurale: ſʒ h̄ ſat⁊ īpꝛobatū ē ibidē. Cū ei ī lr̄a hac nihil narret̄ d̄ ṽtute ſmōis falſū/ nec abſurdū/ mirādū ē ꝙ Bur. ꝯ btm̄ Aug⁊. ꝛ alios ſctōs doctoꝛes h̄ nitit̄ ſēſū lr̄alē obijcere: ſufficeret dicere ꝙ ſenſus allegoꝛic⁹ hui⁹ paſſus ſit potioꝛ ꝛ mag⁊ a ſp̄ūſctō auctoꝛe ſcp̄ture ītēt⁹: ex h̄ tñ lr̄al' ſēſus nō ē abijcied⁹ niſi eēt ī eo d̄ ṽtute ſmōis abſurditas qd̄ nō eē oñſū ē ſup̄. ¶ In eo. ca. diuſitas ſurgit īter poſtilla. ꝛ Bur. d̄ lr̄a hebꝛaica: vbi nr̄a trāſlatio hʒ fraudulēt̄: poſtil. dic̄ dictionē hebꝛaicā foꝛe equocā ad fraudē ꝛ cautelā: ꝛ ita debere h̄ ſumi ꝓ cautela: qꝛ iſaac īſtruct⁹ vt etiā nollet eaʒ retractare: ſʒ poti⁹ ꝯfirmaret eādē vt dicit btūs Aug⁹. d̄ hac maṫia diuinitus: ꝙ ip̄i iacob debebat̄ bñdictio. a deo ſup̄ allegat⁹: ꝛ Glo. Nō potuit recte īponere ip̄i Jacob fraudē ī ꝓꝑia ſignificatione: ſʒ cautelā ne videret̄ ꝯdicere deo īſpirāti. Bur. aūt dic̄ dictionē hebꝛaicā h̄ nō eē equocā ſʒ ſolū ſignificare fraudē: ꝯcoꝛdat tñ ī ꝯcluſiōe ꝛ re cū poſtil. ꝙ fraus h̄ nō dʒ accipi ꝓꝑie ſed abuſiue ꝓ cautela. d̄ hebꝛaic⁊ lr̄is nō iudico: ſʒ h̄ ſcio ꝙ poſtil. dic̄ ſe ī hmōi paſſib⁹ vſū fuiſſe ꝯſilio ꝑitiſſimoꝝ ī hebꝛaica lingua: vt ptʒ ī fine tractat⁹ ſui d̄ dr̄ia nr̄e trāſlatiōis ꝛ hebꝛaice ṽitat⁊: an debeam⁹ credere ſoli Burg. ī hmōi: h̄ remitto ad ſapiētes: ſufficit enī ī ꝓpoſito ꝙ vtroꝛūqꝫ eadē ē ꝯcluſio ī re.

¶ Gloſa oꝛdinaria

Vocauit itaqꝫ iſa. ꝛc. Aug. Qd̄ hñt latini codices: vade ī meſopotamiā ī domū bathuel ꝛc. greci hñt: Fuge in meſopotamiā ꝛc. vt intelligat̄ etiā iſaac ītellexiſſe: ꝙ eſau de moꝛte fr̄is cogitauit. Pꝛofectus

Ca. XXVIII

a Vocauit ita- C. XXVIII a
qꝫ iſaac iacob ꝛ bñdixit: ꝑcepitqꝫ ei dicēs: † Noli accipere cōiugē d̄ genere chanaan: ſʒ vade ꝛ ꝓficiſcere ī meſo †

¶ Nicolaus de lyra

Vocauit itaqꝫ ꝛc. Hic ꝯñr deſcribit̄ electio ppl'i dei ꝑ aliuʒ ſtipitē. ſ. iacob. ꝛ pꝛimo deſcribit̄ vt incipiēs. ſcdo vt ꝓficiēs. xxxi. ca. tertio vt ꝑfectus. xxxv. ca. Pꝛim⁹ aūt ſtat⁹ ipſius in trib⁹ oſtēdit̄: pꝛimo in pr̄is obauditiōe. ſcdo in ꝓlis multiplicatiōe. xxix. ca. tertio in poſſeſſionū in poſſeſſionuʒ acquiſitione/ ibi: Nato autem ioſeph in medio. xxx. ca. Circa pꝛimum conſiderandum ꝙ obedire patri in bonis ꝛ licitis eſt pꝛincipiū toti⁹ boni: ideo † 35. q. 1. c. cū igit̄. §. hac itaqꝫ

Moꝛalr̄. a ¶ Vocauit ita. ꝛc. Sic dictū ē. d̄. xxij. ca. ꝑ iſaac figurat⁹ fuit xp̄s cui⁹ fili⁹ ē ꝑ adoptiōis gr̄am q̄libet bon⁹ xp̄ian⁹ q̄ bñ ꝑ iacob figurat̄: eo ꝙ iacob ſupplātatoꝛ īterp̄tatur. bon⁹ aūt catholic⁹ ſupplātare vitia conat̄: ꝛ tali aliq̄ñ xp̄s īſpirat ꝯtinētie ꝓpoſitū ꝛ ſic vocat eū d. † ¶ Noli accipe ꝛc. q̄ īterp̄tat̄ poſſeſſio. i. ne ꝯhas carnale mr̄imoniū qd̄ hʒ annexā curā poſſeſſionū. † ¶ Sʒ va. ꝛc. ad domū bathuel. i. cōtinentie Moꝛalit̄

n v

G a ¶ Profectus ve. Iſid. Iacob fugiēs dolos frīs / relicta
H domo patria ꝛ parētibus / vadit in regionē lōginquā vt acci/
Myſtice piat vxorē. Siīr chriſt9 relictꝭ parētib9 ſm carnē.i.iudeis: ꝛ patria.i.hieroſolyma: ꝛ oīb9 iudee regiōibus / abijt in gētes vt accipet ſibi ecclā: ſm illud Oſee.ij.d. Vocabo nō plebem meā ꝛc. b ¶ Igit egreſſus ꝛc. Gre

Moralit go. Moral. In itinere dormire ē in p̄ſentꝭ vite trāſitu a reꝝ tpaliū amore q̄/eſcere: ꝛ in dieꝝ labētiū curſu ab appetitu viſibiliū mētꝭ oculos claudere / quos p̄mis parētib9 ſeductor aperuit. Culpa eīm oculos ꝯcupiſcētie apuit: quos innocētia clauſos tenebat. Angelos deſcēdētes ꝛ aſcēdētes cernere / ē ciues ſupne patrie ꝯtēplari: quāto amore auctori ſuo īhereāt: vel quāta cōpaſſiōe charitatis noſtris īfirmitatibus ꝯdeſcendāt. ¶ Notādū aūt ꝙ ille dormiēs āgelos ꝯſpicit / q̄ in lapide caput ponit. In lapide eīm ab exteriorib9 ceſſans interna penetrat / q̄ ītēta mēte imitationē redēptoris obſeruat: q2 caput ponit ī lapide / q̄ chriſto īheret mēte. Qui eīm a p̄ſentꝭ vite actiōe remoti ſunt: ꝛ ad ſupna nō intendūt / dormire pñt: ſꝫ videre āgelos nequeūt: q2 caput in lapide tenere ꝯtēnūt / ꝛ corpe nō ſtudio dormiunt: q2 caput nō in lapide / ſꝫ ī terra poſuerūt. Qui plerūqꝫ quāto ſecuri9 ab externis ceſſant / tāto lati9 īmūde ſibi cogitatiōis ſtrepitū cumulāt. vñ Treñ.j.c. Viderūt eā hoſtes: ꝛ deriſerūt ſabbata ei9. Precepto eīm legꝭ ab exteriori opere in ſabbato ceſſat. Hoſtes ḡ irridēt: cū ipās vacatiōes ad illicita ptrahūt. Sācti ḡ laborioſius dormiūt quā vigilāt: q2 in eo ꝙ actiones ſeculi deſerentes ſuperāt / q̄tidie ꝯ ſemetipſos pugnāt: ne mēs p negligētiā torpeat: ne ſubacta ocio ad ſupna deſideria frigeſcat: ne ipis pl9 iuſto deſuiat: ne ſb diſcretiōis ſpecie ſibi pcēdo a pfectiōe lāgueſcat: ꝛ cū ab hui9 mundi inq̄ſitiōe ſe

Als tha/ram. penitus ſbtrahit / p q̄etis ſtudiū ꝟtutibus ītēta vigilās dormit. vñ Lu.xvj c. Nemo pōt duob9 dñis ſuire. Et.ij. Timo.ij.a. Nemo militās deo: implicat ſe negocijs ſecularib9. Et Ps.xxxiij.b. Vacate ꝛ videte quoniā ſuauis

Myſtice eſt dñs. c ¶ Tulit de lapi.ꝛc. Iſi. Dormitio iacob in itinere: mors chriſti ī cruce. Lapis capiti ſuppoſit9 chriſtus ē ſm hūanitatē / quē iacob vnxit: vt chriſt9 ſignaret. Chriſt9 eīm grece vnctus latine. Caput aūt chriſti de9. Lapis ḡ capiti iacob ſuppoſit9: ſignat humanitatē chriſti ꝯiūctā deo aſſumenti. Caput eīm viri chriſt9: caput chriſti de9 j.Cor.xi.a. d ¶ Viditqꝫ in ſō.ꝛc.

Allegori. Greg9. Allego. Iacob p̄dicatores ſignat / q̄ nō ſolū caput eccleſie.i.chriſtū ꝯtēplādo appetūt: ſꝫ ad mēbra illi9 miſerādo deſcēdūt / qđ āgeli aſcēdētes deſcendēteſqꝫ demōſtrāt. Hinc moyſes crebro tabernaculū intrat ꝛ exit: ꝛ q̄ ītus ad ꝯtēplationē rapit: foris īfirmātiū negocijs vrget. Int9 arcana cōſiderat: foris onera carnaliū portat. Qui đ dubijs ſp ad tabernaculū recurrit / corā teſtamēti arca dñm ꝯſulit: exēplū doctorib9 p̄bens: vt cū foris ambigūt q̄d diſponāt / ad mentē q̄ſi ad tabnaculū redeāt: ꝛ velut corā teſtamēti arca dñm ꝯſulāt: đ q̄

Moralit bus dubitāt: apđ ſe it9 ſacri eloquij pagias req̄rētes. ¶ Moralit. In itinē dormire / ē ī via hui9 ſecłi ab īpedimēto actionū ſeclariū q̄eſcē. Iacob dormiēs āgelos vidit: q2 illi diuīa ꝯſpiciūt q̄ ab appetitu tpaliū reꝝ oclos claudūt. quos bñ clauſos diabol9 apuit dicēs.Ge.ij.c. In q̄cūqꝫ die comederitꝭ apiēt o.ꝛc. ¶ Iſi. Vidit ī ſō.ꝛc. Angeli p ſcalā aſcēdētes ꝛ deſcēdētes euāgeliſte ſūt ꝛ p̄dicatores xp̄i: aſcēdētes ad ītelligēdā diuīitatē / oīꝫ creaturā excedētes: vt īuciāt ī p̄ncipio ꝟbū apđ deū / p

Gal.4.a quē oīa facta ſūt. Deſcēdētes vt īuciāt eū factū ex mliere factū ſb ꝛc. In illa eī ſcala a trāuſqꝫ ad celū / a carne vſqꝫ ad ſpm̄: q2
F in illa carnales

potamiā ſyrie ad domū bathu/el / patrē matrꝭ tue: et accipe tibi inde vxorem de filiabus laban auūculi tui. Deus aūt oīpotēs bñdicat tibi / et creſcere te faciat / atqꝫ multiplicet / vt ſis ī turbas pploꝝ: ꝛ det tibi bñdictiōes ab/raā ꝛ ſemini tuo p9te: vt poſſideas terrā pegrinatōiſ tue quā pollicit9 ē auo tuo. Cūqꝫ dimiſiſſet a
a eū iſaac / ꝓfect9 venit in meſopotamiā ſyrie ad labā filiū bathuel ſyri: fratrem rebecce matrꝭ ſue. Vidēs autē eſau ꝙ benedixiſſet b

a ¶ De9. b ¶ xp̄m. c ¶ i apl̄s. d ¶ gētes

pāt ſu9 iacob: ꝛ miſiſſet eū ī meſo

pus ſupbe ac ſublimes. ¶ eccleſiā.

potamiā ſyrie: vt inde vxorē duceret: ꝛ ꝙ poſt bñdictionē ꝑcepiſſet ei dicens: Non accipies coniugem de filiabus chanaan: quodqꝫ obediens iacob parentibus iſſet in ſyriā: ꝓbās qꝫ ꝙ nō libēter aſpiceret filias chanaā pr̄ ſu9: iuit ad hiſmaelē: ꝛ duxit vxorē abſqꝫ his quas prius hēbat: meleth filiā hiſmael / filij abraā / ſoro
b rē nabaioth. Igit egreſſus iacob c de berſabee / pgebat aram. Cūqꝫ ve d niſſet ad quādā locū: ꝛ vellet ī eo †
c requieſcere poſt ſol occubitū / tulit e de lapidib9 q̄ iacebāt: ꝛ ſupponēs

¶ caput xp̄i de9. ¶ ſic xp̄s ī cruce mortu9.

capiti ſuo / dormiuit ī eodē loco. f

a ¶ chriſtū q̄ eſt vita

d Viditqꝫ in ſōnis ſcalā ſtātē ſup g

a ¶ terrenitatē. b ¶ ipe ē ſurſū ī capite ſuo: q̄ deorſuz in corpore ſuo.

terrā / ꝛ cacumē illi9 tāgēs celuz:

※ boni: iō p̄mo oñdit q̄lit adīplenit pr̄is p̄ceptū. Sc̄do quō G ex h̄ recepit diuinū oraculū / ibi: Igit egreſſus iacob ꝛc. Tertio quō ex h̄ reddidit deo gratū obſequiū / ibi: Surgēs ḡ iacob mane. Pr̄ia ī duas: in ptē p̄ncipalē ꝛ incidentalē / ibi: Vidēs aūt eſau. ¶ Circa p̄mū exp̄mit p̄ceptū pr̄is de itinere iacob vt ptꝫ. ꝛ vlteri9 ipius iacob obedientia. cū ſubdit: a ¶ Cūqꝫ dimiſiſſet ꝛc. Non ita cito ſꝫ p magnos labores ꝛ diuīas ꝯſolatiōes quas in via habuit: vt patebit ī. b ¶ Vidēs aūt eſau. Hic incidēter deſcribit quō eſau cū duab9 vxorib9 quas hēbat accepit aliā de genere hiſmaelis auūculi ſui: credens p h̄ ſatiſfacere patri ꝛ matri / qđ non fecit: q2 malā ſup malas adduxit: ꝛ ptꝫ lr̄a. c ¶ Igitur egreſſus iacob. Hic oſtendit q̄liter iacob ex obedientia patris pergens ad ſuum auunculū in via recepit diuinum oraculū / cū ſbdit: d ¶ Cūqꝫ veniſſet ꝛc. Ioſe. dic ꝙ in nocte hoſpitabat in cāpis / hñs ſuſpectos hītatores ciuitatū ꝓpter eoꝝ maliciā: ideo remāſit ex ciuitatē. Alij hebrei dicūt ꝙ lꝫ nō ſit expſſum nomē loci illius. dicūt tñ doctores hebrei ꝛ catholici / ꝙ iſte locus fuit

Moria mons mōs moria. ibi eīm abraā auus ſuus obtulerat iſaac p̄rem ſuū: ꝛ ꝓpter h̄ reputabat locū illū ſacrū / ꝓpt qđ ibi declinauit: vt ibi vigilaret in orōne p ptē noctis ſperās ibi diuinā reuelatiōeꝫ hr̄e: qđ ꝛ factū eſt. e ¶ Tulit de lapidi/

Tres lapides bus ꝛc. Dicunt hebrei ꝙ accepit tres lapides: ꝛ ſatꝭ videt ex textu ꝙ accepit plures: ex eo ꝙ dicit: De lapidibus. et qñ euigilauit īuenit ꝙ illi tres lapides facti erāt vn9 lapis: ꝛ h̄ videt p lr̄am ſequentē.ī. Tulit lapidē queꝫ ſuppoſuerat capiti ſuo. ꝛ dicūt ꝙ h̄ fuit in ſignuꝫ ꝙ dñs vniret cū eo aſſociādo eū. Nos aūt meli9 poſſum9 exponere / ꝙ h̄ fuit in ſignū vnitatis eſſentie in deo / ꝛ trinitatis pſonaꝝ: đ cuius apparitiōe h̄ agit. H vel in ſignū trium naturaꝝ in chriſto.ſ. corpis ꝛ aīe: ꝛ deitatis in vnitate pſone: q2 de bñdicta īcarnatiōe fuit hec reuelatio facta ipi iacob. f ¶ Dormiuit in eodē loco. Poſt lōgā ꝛ deuotā orōnē. g ¶ Viditqꝫ in ſomnis

Scala iacob ſcalam ſtantem ꝛc. Iſta aūt ſcala q̄ ex multis gradibus conſtituitur: ſignificabat gradus generationum p quos chriſtus ſm carnem deſcendit ab abraam vſqꝫ ad virginem Mariam que ipſum peperit. Et gradus huius ſcale numerat Matthe9 ī p̄ncipio euāgelij ſui dicēs: Liber generatiōis ieſu chriſti filij dauid ꝛc. Duo latera ſcale ſūt iuſti ꝛ pctōres: q2 ex vtriſqꝫ deſcēdit ſm carnē: ꝛ p vtriſqꝫ natus eſt ꝛ paſſus. Qꝫ aūt dñs dicit innix9 ipi ſcale: deſignat ꝙ ipa deitas ē vnita carni a pr̄ib9 deſcēdēti in xp̄o. Qꝫ aūt pes ſcale terrā tāgebat: et cacumē eius celum: deſignatur p hoc ꝙ ipſe chriſt9 ſm humanitatem cōuenit cum

Moralit ✳ el.i.cōtinētie q2 bathuel īterp̄tat ꝟgo: ꝯtinētia ꝟo ſecuri9 ſeruat ī religiōe: iō talis aliq̄ñ diſponit ipam ītrare / iō ſubdit: c ¶ Igit egreſſus iacob de berſabee: Id eſt de domo parentū. d ¶ Pergebat arā. Que īterp̄tat vigilia pplī: ꝓpt qđ ſignificat religionē quā intrātes vigilant in obſequio dei. d ¶ Cūqꝫ veniſſet ad quendā locū.ſ. religioſū. † ¶ Et vellet ī eo requieſcere. Sumēdo habitū. e ¶ Tulit de lapidib9 q̄ iacebāt: ꝛ ſupponēs capiti ſuo ꝛc. Per lapides ītelligunt religiōis auſteritates q̄ ſibi debent exponi ꝛ ſi ſit patus ad eas ſuſtinendū. quod ſignificat p ſuppoſitionem lapidum ſuo capiti: tunc debet recipi. g ¶ Viditqꝫ in ſomnis. Quiete ꝯtemplatōis. g ¶ Scalā ſtantē ſup terrā.i. religionis altitudinē. hui9 aūt ſcale latera ſunt lectio ꝛ orō deuota. gradus āt pn̄ie opa p q̄ aſcēdit in celū: Matth.iij.a. Penitentiam agite / appropinquabit enim regnum celorum.
✳ Angelos q̄ꝫ dei aſcē.

K in illa carnales ꝓficiēdo:q̄ſi aſcēdēdo ſpūales fiūt. Ad quos
A lacte nutriēdos ſpūales deſcēdūt:q2 nō poſſūt eis loq̄ q̄ſi ſpi/
ritualib⁹:ſ3 q̄ſi carnalib⁹. Ipſe ē ſurſū ī capite. Ipſe deoꝛſū in
coꝛpe ſuo.i.eccl'ia. Ipſe ſcala:q̄ ait Ioh.xiiij.a. Ego ſū via ⁊c.
Ad ipm aſcēdit/vt in excelſis intelligat/⁊ deſcendit vt in mē
bris paruul' nutriat:p illū ſe erigūt:vt ſublimē expectēt:⁊ hu
miliāt vt eū ſublimiter ⁊ tēperāter annūciēt. a ¶ Ego ſuz
dñs de⁹ abraā ⁊c. Myſtice deſi/
gnat mādatū diuinitatis ad hūanita
tē xpi directū:cui terra.i.eccl'ia ꝓmit
tit:⁊ ſemini illius.i.chriſtiano ppl'o.
vñ Ps.ij.b. Poſtula a me:et dabo
tibi gētes hereditatē tuā ⁊ poſſeſſio/
nē tuā termīos ter. b ¶ Cūq3 eui/
gilaſſet ⁊c. Quiſq3 poſt toꝛpoꝛē in
ertie euigilauerit:⁊ p exercitiū boni
opis vere exurrexerit:ī eccl'ia ſupemi
nētē grām dei ⁊ introitū regni cele/
Hiſtori. ſtis intelliget. c ¶ Surgēs ḡ. Au
guſti. Oz erexit iacob lapidē quē ca/
piti ſuppoſuerat in titulu3 ⁊ ſupfudit
oleū:nihil fecit idolatrie ſile: q2 non
vel tūc vel poſtea frequētauit lapidē
adoꝛādo/aut ei ſacrificādo: ſ3 ſignu3
fuit ⁊ ꝓphetia ptinēs ad vnctionem
vñ xp̄s d2: d ¶ Appellauitq3 no
Etymolo. mē ⁊c. Hiero. Ab eo q̄d dictū ē:q3
terribilis ē loc⁹ iſte ⁊c.loco nomē im
ponit bethel.i.domū dei:q̄ ante luça
vocabat.i.nux vel amygdalū. Vñ ri
dicule q̄dā v̄bū hebraicū vlā nomen
vrbis eē putāt:cū vlā interp̄tet p2i⁹.
Oꝛdo ḡ iſte eſt lectionis. vocauit no
mē illi⁹ loci bethel:⁊ p2i⁹ luça voca/
bulū ciuitatis. Antique v̄o ſcripture
verbo vlā vel elā plene ſūt: q̄d nihil
ſignificat:niſi p2i⁹ vel ante vel veſti/
bulū:vel ſupliminare vel poſtes ⁊c.
e ¶ Uocabit dom⁹ ⁊c. Prophe/
tia eſt domus dei ibi future:ibi ⁊ ipē
rediens deo ſacrificauit.

Nico.de lyra

B ✱ nitatem cōuenit cum hominibus
terrenis ī natura abſq3 pctō:ſ3 p dei/
tatē cōuenit cū deo patre: vt ſic ver⁹
mediatoꝛ dei ⁊ hoīm dicat. Per an/
gelos dei deſcēdētes:intelligendū ē
q myſteriū incarnatiōis de volūtate
dei fuit hoīb⁹ reuelatū.primo p̄riar/
chis:⁊ poſtea ꝓphis clari⁹:et tertio
miſtris no.te.clariſſime. Per āgelos
aſcēdētes intelligit fides ⁊ deuotio
ſctōꝝ ī q̄libet ſtatu p̄dicto deo p̄ſta/
ta p angelos:ſm q āgel⁹ raphael di/
xit. Tob.xij.c. Qñ oꝛabas cū lachry/
mis ⁊ ſepeliebas moꝛtuos/ego obtu
li memoꝛiā oꝛatiōis tue coꝛā dño: et
iſta cognouit iacob futura:l3 nō ſint
hic expſſa:q2 myſteriū incarnationis
nō erat adhuc ſic publicandū: expꝛi/
mit tñ hic qualit de⁹ ꝓmiſit ipi iacob
ꝓmiſſiones factas abrae ⁊ iſaac:in q̄
bus ↄtinet implicite myſteriū xp̄i: et
q iacob habuerit noticia3 de p̄dictis
pt3 p h q dixit: a ¶ Uere dñs eſt
in lo.iſto.q2 bñficia ⁊ myſteria di/
uina erāt ibi cōplēda. b ¶ Et ego
neſcie.q2 p iſtā reuelationē d myſte
rio xp̄i habuit plenioꝛē cognitionem
q̄ ante. c ¶ Paueſq3.i. admirās
d dei benignitate. d ¶ Q3 terribi
lis ⁊c.i.venerabilis. e ¶ Nō eſt h
aliud ni.do.dei. Uidit enī futurū
eē q ibi fūdaret tēplū: vt hr̄.ij. Pa/
rali.iij.a.vbi viguit diuin⁹ cult⁹: ⁊ q
ibidē poſtea offerēdus eēt dñs nr̄ ie/
ſus xp̄s:vt hr̄ Lu.ij.d. f ¶ Et poꝛ.
celi.quia in

celi.q2 ī q̄dā loco ꝓpinq̄ paſſus ē xp̄s:cui⁹ paſſio celu3 apuit: | L
ꝑt q̄d d2 poꝛta celi:ſeqt: g ¶ Surgēs ḡ mane. Hic ↄñr | Poꝛta celi
deſcribit ipſi⁹ iacob deuotū obſequiū/cū d2: Tulit lapidē ⁊c.
h ¶ Et erexit ī ti.i.ſignū rei p̄terite.ſ. diuīe reuelatōis ſibi
facte ibi idem:⁊ in ſignū rei future.ſ.fūdatiōis tēpli ⁊ paſſiōis
xp̄i. i ¶ Appellauitq3 no.vr.bethel ⁊c. Loc⁹ enī ille vbi
doꝛmierat iacob tūc erat extra vrbe3 ſed poſtea incluſus eſt:et
ſic vocauit vrbem bethel: q̄d interpꝛetat | Bethel
dom⁹ dei:ex eo q̄d dixerat: Nō ē h aliud
niſi dom⁹ dei ⁊c. Ad plenioꝛē aūt intelle/ | †88.di.c.n.
ctū hui⁹ paſſus ↄſiderādū q iſta ciuitas d | 2.q.7.c.
q̄ fit h mētio ſm oēs doctoꝛes cōiter expone | plerūq3.§.
tes paſſu3 iſtū ē hierl'm: q̄ legit pl'a noīa | his itaq3
habuiſſe:⁊ ↄtinet ī his v̄ſib⁹ ſbſcp̄t2:So | Uerſus de
lyma luça bethel hieroſolyma hieb⁹ helia | nominib⁹
Urbs ſacra hierl'm d2 atq3 ſalē. Melchi/ | hieruſalem
ſedech enī p̄mo fūdauit eā ⁊ vocauit eā ſa
lē.i.pacificā:q2 rex iuſticie ⁊ pacis fuit:vt
ſ.dictū ē.xiiij.ca. poſtea hiebuçei hitaue/
rūt ibi et ſic vocata ē hieb⁹: vt hr̄ Iudic.
xix.c.⁊ poſtea factū ē vnū nomē cōpoſitū
ex duob⁹ ⁊ vocata ē hierl'm.b.mutata ī r.
Hebꝛei aūt aliā rōnē aſſignāt hui⁹ noīs:
dicētes q p2īo appellata ē ſalē a melchiſe
dech: vt dictū ē:poſtea dicta ē hiere.i. vi/
debit eo q abraā oblato iſaac: appellauit
nomē illi⁹ loci:dñs videt:vt.ſ. dictū eſt.
xxij.c.poſtea ſeqt ibidē: Vñ vſq3 nunc d2
ī mōte dñs videbit:⁊ ex iſtis factū ē vnu3
nomē.ſ.hierl'm.e.mutata ī u. Dicta ē etiā
luça.i.amygdal⁹:eo q tales arboꝛes abū
dāt ibi.p⁹ea vocata ē bethel ab ipō iacob
vt dictū ē.poſtea tpe ſalomōis q̄ eā multū
āpliauit ⁊ foꝛtificauit dcā ē ſolyma:q̄ſi ſa
lomonia diminute:⁊ rōne p̄cedēt2 noīſ.ſ.
hierl'm p q̄dā cōpoſitionē noīm dicta ē
hieroſolyma:ſ3 p⁹ paſſionē xp̄i cū deſtru/
cta eēt fūdit⁹ p Titū ⁊ veſpaſianū: Heli⁹
adrian⁹ eā r̄edificauit:⁊ ī iſta reedificatōe
factū ē vt loca vbi xp̄s paſſus ⁊ ſepult⁹ fu/
it:q̄ olī erāt ex̄ ciuitatē vt hr̄ Ioh.xix. in/
cluſa ſint ītra ciuitatē ſm viſionē iacob p̄/
dictā.ſ.q ī vrbe bethel fūdādū eēt tēplū ⁊ | D
myſteriū paſſiōis xp̄i implēdū:⁊ iſte heli⁹
vocauit eā heliā ex noīe ſuo. Uouit etia3
votum dicens ⁊c.ſubdit: k ¶ Erit mi/
hi domin⁹ in deum:ſed videt iſtud ri/ | Uotum
diculū:quia votū non eſt de his que ſunt
de neceſſitate ſalutis.ridiculū enī eſſet ꝓ
mittere alicui illd ī q̄ ſibi tenet d necītate
⁊ iō votū ꝓpꝛie ē ꝓmiſſio facta deo d bo/
nis q̄ ſuperogatiōis ſūt ſine q̄b⁹ pōt eē ſa
l⁹. Oz aūt iacob dñm recoḡſceret eē deū:
erat d neceſſarijs ad ſalutē.ḡ ⁊c. Dicēdū
q nō vouit q dñs eēt ſibi de⁹ q2 h nō ca/
dit ſub voto:ſ3 vouit q recognoſceret eū
deū exhibēdo ei ſpālem cultū ⁊ colēdi mo
dū: q̄d erat ſuperogatiōis: ſic religioſus
aſtringit ſe ſeruire deo ī obediētia ſine ꝓ
p2io:⁊ ī caſtitate:ad q̄ nō tenebat d neceſ
ſitate ſalut2. l ¶ Et la.iſte ⁊c. Tū q2 po
ſtea ibi fūdatū ē tēplū:vt p̄dictū ē q̄d voca
tū ē dom⁹ dei. Tū q2 iacob ī ſuo reditu in
tēdebat ibi offerre ſacrificia ⁊ oblationes
tāq3 ī loco diuīo cultui deputato:q̄ cōiter
vocat dom⁹ dei/iō ſubdit: m ¶ Cūcto/ | Al's†deus
rūq3 q̄ dederis mi.⁊c.q̄d et poſtea fe/
cit vt habet.ī.xxxv.ca.

✱ † ¶ Angelos q̄3 dei aſcē.religio/ | Moꝛalit
ſoꝝ merita dño offerēdo. † ¶ Et deſcē.
ad eoꝝ cuſtodiā reuertēdo: ⁊ p⁹ taliū me/
ditatiōꝫ religioſus mag2 app2obat ſui ſta
t⁹mutationē di. e ¶ Nō ē h aliud niſi do
mus dei ⁊ poꝛta celi. † ¶ Et do.inixū
ſca.i.xp̄m q̄ vixit ī auſteritate pnīe ⁊ fina
liter fuit poſit⁹ ī ſcala cruc2 ſctē: hec enī re
ligioſus videre debet ī ſctā meditatiōe.

---

a ¶ euāgeliſtas p̄dicatoꝛes. b ¶ vltra oēm creaturā apud deū p quē oīa facta ſūt. ¶ vt inueniant eū cui oīa tribuunt.

†angelos quoq3 dei aſcēdentes †
a ¶ vt inueniant eū factū ex muliere.
et deſcēdentes p eam:⁊ dñm in/ †
a nixū ſcale/dicentē ſibi: Ego ſum
dñs de⁹ abraā patris tui ⁊ de⁹ iſa
a ¶ Eccleſiam. ¶ homini.
ac. Terrā in qua doꝛmis tibi da/
a ¶ chriſtiano ppl'o. ¶ vel germen.
bo ⁊ ſemini tuo:eritq3 ſemē tuum
a ¶ Innumerabile. b ¶ lucē fidei vel toti⁹ boni operis.
ſic pulūis ter̄e. Dilataberl' ad oꝛi/
a ¶ occaſū vitioꝝ. b ¶ cōtractionē volup/tatis ⁊ moꝛtificationē deſiderij. c ¶ clarita tē ſapie:⁊ feruoꝛē dilectionis.
entē ⁊ occidētē ⁊ ſeptētriōnē ⁊ mē
a ¶ chriſto. b ¶ imitatoꝛibus.
ridiē:et bñdicēt in tē et in ſeminē
a ¶ Aliqui d oībus. b ¶ Dñs cuſtodiat ī troitū tuū ⁊ exitū tuum.ps.cxx.b
tuo cūctē tribus terre. Et ero cū/
a ¶ in p̄dicatoꝛib⁹. b ¶ circa finē mūdi.
ſtos tu⁹ q̄cūq3 prexeris:⁊ reducā
a ¶ iudeā credituram.
te in terrā hāc/nec dimittā niſi cō
b pleuero vniuerſa q̄ dixi. Cūq3 eui
gilaſſet iacob de ſomno/ait: Ue/ a
re dñs ē in loco iſto:⁊ ego neſcie/ b
bā. Paueſq3: q̄3 terribilis ē inq̄t c d
a ¶ q2 ibi futurū erat tabernaculū. b ¶ tē plū et cultū dei futurū ſignificat. ¶ q2 ibi natus eſt chriſt⁹ ī bethleē q̄d ſpū p̄uidebat.
locus iſte: Nō eſt h aliud niſi do/ e
a ¶ q2 ibi in terrā deſcēdit: ibi ī celū aſcēdit ¶ q2 inde aditus credētib⁹ ad capiendū re/gnū celoꝛum.
c m⁹ dei ⁊ poꝛtā celi. Surgēs ergo f g
mane:tulit lapidē quē ſuppoſue
a ¶ chriſti reſurrectionē ſignificat. b ¶ ſm illud Ps.xliiij.b. Unxit te de⁹ d.t.o.l.
rat capiti ſuo:⁊ erexit ī titulū fūn/ b
d dens oleū deſup. Appellauitq3 i
a ¶ domū dei. b ¶ .Nux vel amygdalū. ¶ Alij çulam.erat nomē ciuitatis prius.
nomē vrbis bethel q̄ pri⁹ luça vo
cabat. Uouit etiā votū/ dicens:
Si fuerit† dñs mecū: ⁊ cuſtodie/
rit me in via p quā ambulo:⁊ de
derit mihi panē ad veſcēdū/⁊ ve
¶ vel veſtimentū.
ſtē ad induēdū/ reuerſuſq3 fuero
pſpere ad domū pr̄is mei:erit mi k
hi dñs in deū/⁊ lapis iſte quē ere l
¶ non deus.
e xi ī titulū:vocabit domus dei:cū m
ctoꝛūq3 que dederis mihi deci/
mas offeram tibi.

E ¶In ca. xxviij. vbi dr̄ in poſtil. Per angelos deſcēdētes.

Additio.

Scd̄m hāc ꝯſideratiōez poſtillatoris ꝑus debuiſſent noīari āgeli deſcēdētes q̄ aſcē/dētes: cui⁹ oppoſitū ē ī lr̄a. vn̄ alit̄ exponit̄ a Greg⁊. ī ꝑmo paſtorali vbi ſic dic̄: Jacob aſcēdētes τ deſcēdētes āgelos vidit: q̄r. ſ. p̄dicatores recti nō ſolū ſurſū caput eccl̄ie: videlꝫ chriſtū ꝯtēplādo appetūt: ſed deorſum q̄ꝫ ad mēbrū illius miſerādo deſcēdūt: hec ille. qđ videt̄ ptīere ad allegoriā. Sūt aūt alie expoſitiōes ſctōꝝ ī h̄ loco: vt ī Glo. q̄ cā breuitat⁊ ſunt omittē/de: τ etiā q̄r mag⁊ ptinēt ad ſenſū myſticū ſꝫm ſctm̄ Tho. ſcđa ſcđe. q. lxxxj. p h̄ ꝙ iacob vidit āgelos ī ſcala aſcēdētes/ītelli/gunt̄ āgeli bt̄i ꝯtinue aſcēdētes ſꝫm dei ꝯtemplatiōez: q̄ etiā ſunt deſcēdētes eo ꝙ q̄diu mūdus durat admīſtratiōi īferioris creature intēdūt: nūq̄ tn̄ deſerētes īternā ꝯtemplatiōez.

Replica

correctorij ꝯ̄ Burgen̄. Jn ca. xxviij. poſtil/lator hꝫ pulchrā ꝯſideratiōez de angelorū aſcēſu τ deſcēſu: ſic ꝙ dicit deſcēſum p̄cedere aſcēſuz: ſꝫ Bur/gen̄. dicit ꝯ̄riū: τ mouet̄ p ordinē lr̄e q̄ ꝑus narrat aſcenſum: nō attēdēs

nō attendēs ſepe p anticipatōez lr̄aꝝ ordīari: ſic Joh. xij. a. dr̄: Maria vnxit pedes dn̄i/τ extersit capill⁊/τ lauit lachrymis: qđ p oppoſitū factū ē. igit̄ p āticipatiōez dr̄: nec Burg. aliquā aliā ponit lr̄alē expoſitiōez: ſctōꝝ aūt doctoꝝ τ Glo. or. expoſitiōez dic̄ ad myſticū ſēſū ptīere. finalit̄ adducit ſctm̄ Tho. exponētē aſcēſū de ꝯtēplatōe ī deo: deſcēſū ð admīſtratiōe ad īferiora: ſꝫ nec illa lr̄alis eſſe pōt: qđ ſi eēt/neċe ē deſcenſuz p̄cedē ſic actio ꝯtēplatiōez: ſꝫm ſctōs doctores exēplificantes: iacob ꝑus lie q̄ rachel nupſiſſe: nec oportuit iacob de his inſtrui: ſꝫ ſolū de myſterio incarnatiōis ſignificate p innixiōnē ſcale q̄ eidē deus innitebat̄ exigebat hec reuelatio ꝑmū oīm fidē: ad quā querēdā oportuit angelos deſcendere nunciādo myſteria: τ exigēdo fidem a ſanctis patribus: ita deſcendit miſſus gabriel angelus ad Mariā virginē ſalutādo/nunciādo/exigēdo: q̄r tūc exacta fide τ habita regreſſus aſcendit. hāc ꝯſideratiōez cōfirmat beatus Aug⁹. in ſermōe de nati. virginis: in q̄ poſt deſcēſum angeli τ virginis datā fidē atq̄ ꝯſenſuz dicit: nec mora reuertit̄ nuncius: τ virginalē thalamū ingredit̄ chriſtus. G

¶Glo. ordi.

☞ PRofectus ⁊c̄. Ca. XXIX

a ¶Uidit. Aq̄ putei ſcīa veter⁊ teſtamenti/quā lapis claudebat: q̄r lr̄a legis ſpūalem ſenſum in eo celabat/ſꝫ veniēte chriſto lapis remot⁹ ē: cū p p̄dicatiōez noui teſtamēti vmbra leg⁊ excluſa/τ veritas euāgelij patefacta ē. ¶All. Per puteū baptiſm⁹: p agrū mūd⁹ exꝑmit̄: p tres greges iux̄ puteū accubātes/ſignāt̄ illi q̄ ad fidē trinitat⁊ capiēdā ptinēt/ī hūilitate expetētes baptiſmi graꝫ. b ¶Lapide. duricia īfidelitat⁊: q̄ abiecta pcipit̄ baptiſm⁹ vite. paſtores āt ſūt p̄lati eccl̄e q̄ amoto lapide/p iacob adaq̄re greges cupiūt: q̄r xp̄o auferēte īfidelitatē ab eoꝝ cordib⁹ q̄s p̄deſtiauit ad ſacr̄m baptiſmi abluunt̄ vnda purificatiōis. c ¶Oſculatus ē eā. Aug⁹. Conſuetudis fuit maxīe in illa ſimplicitate antiq̄ꝝ/vt ꝓpinq̄ ꝓpinq̄s oſcularent̄: τ hodie fit in mult⁊ loc⁊. Sed q̄ri pōt quō illa ab ignoto oſculū accepit: ſi poſtea īdicauit iacob ꝓpinq̄tatē: ḡ intelligendū ē: aut illū q̄ ꝓpinq̄tatē nouerat fidēter in oſculū irruiſſe: aut poſtea ſcripturā narraſſe p recapitulationem: cū primum iacob indicauerit quis eſſet.

Allegori.

Moralit̄

Hiſtori.

Queſtio

PRofect⁹ ḡ ia/ Ca. XXIX a

cob vēit in terrā orīētalē b

a ¶baptiſmū. ¶ſcīaꝫ ſcp̄turaꝝ. ¶graꝫ ſpūſſcti p p̄dicatiōez xp̄i vēturā ad eccl̄iaꝫ ð gētib⁹ q̄ tecta erat: nōdū aduēiēte τ īcarnato dei v̄bo. b ¶mūdi. c ¶xp̄i fidē

a τ vidit puteū ī agro: treſq̄ greges †

trinitat⁹. a ¶ſimpliciū. ¶ſtatuet oues a dextris. b ¶graꝫ baptiſmi petētes. ¶hūilit̄. c ¶q̄r ſcripture myſterijs ſatiari deſiderāt.

ouiū accubātes iuxta eū. nā ex illo

a ¶Simplices. b ¶Tegumento lr̄e.

b adaq̄bāt̄ pecora: τ os ei⁹ grādi lapide claudebat̄ † Moriſq̄ erat vt cūct⁊ ouib⁹ ꝯgregat⁊ ðuoluerēt lapidē: τ r̄fect⁊ gregib⁹ rurſū ſup os

a ¶ꝓphetas

putei pōerēt. Dixitq̄ ad paſtores Frēs vn̄ eſt⁊: Qui r̄ndert̄ ð arā. Quos iterrogās: nūq̄d ait noſt⁊ c labā filiū nachor: Dixert̄: Nouim⁹ † San⁹ ne ē inq̄t: Ualet inq̄ūt. Et ecce rachel filia ei⁹ vēit cū grege ſuo. Dixitq̄ iacob: adhuc mltū diei ſupeſt: nec ē tp̄s vt r̄ducāt̄ ad caules greges. Date añ potū ouib⁹/τ ſic ad paſtū eas reducite. Qui r̄ndert̄: Nō poſſum⁹ donec oīa pecora ꝯgregent̄ et amoueamus lapidē ð ore putei vt adaq̄mus greges. Adhuc loq̄bāt̄: τ ecce rachel vēiebat cū ouib⁹ pr̄is ſui Nā gregē ipa paſcebat. Quā cū d

¶Hec a paſtoribus didicerat.

vidiſſꝫ iacob τ ſciret ꝯſobrinā ſuā oueſq̄ labā auūcl̄i ſui: amouit la e pidē q̄ pute⁹ claudebat̄: τ adaq̄to

c grege oſculat⁹ ē eā: τ eleuata voce f fleuit: τ īdicauit ei ꝙ frat̄ eēt pr̄is ei⁹/τ fili⁹ rebeccę. At illa feſtinās nūciauit pr̄i ſuo. Qui cū audiſſet vēiſſe iacob filiū ſoror⁊ ſuę † cucurrit obuiā ei: ꝯplexuſq̄ eū: τ ī oſcl̄a

Nico. de lyra

☞ Nomē

✱ PRofectus ḡ ¶Ca. XXIX iacob. Hic ꝯn̄r deſcribit̄ iacob q̄ſtū ad multiplicatiōez ꝓlis: τ q̄r ꝓlē ꝯſecutus ē p ꝯiugiū: τ cōiugiū p obſequiū: τ itineratiōez in terrā alienā: Jdeo ſcriptura ꝑmo exꝑmit itineris ſui terminū. Scđo in termino ſui labor⁊ obſequiū/ibi: Et poſtq̄. Tertio ꝓ labore ꝯiugiū/ibi: Dixitq̄ ad labā. Quarto cōiugij fructū/ibi: Uidēs aūt dn̄s. Circa ꝑmū dicit ſic: b ¶Uenit in terrā orientalē. Ciuitas em̄ aran q̄ erat terminus ad quē ſui itineris erat in pte oriētali reſpectu terre ꝓmiſſiōis vn̄ receſſerat: τ ptꝫ lr̄a. Seq̄tur: c ¶Noſtis laban filium nachor. i. nepotē ei⁹: q̄r erat fili⁹ filij ſui: ſcꝫ bathuel: noīauit tn̄ nachor τ nō bathuelē: q̄r erat caput generis in illo loco: ſic abraā frat̄ eius in alio latere. τ ptꝫ lr̄a vſq̄ ibi: d ¶Quā cū vidiſſet ⁊c̄. Quia oīa diligēter inq̄ſierat a paſtorib⁹. e ¶Amouit lapidē. Cū paſtorib⁹: q̄r iā greges erāt ꝯgregati. f ¶Oſculat⁹ ē eā ⁊c̄. i. nepos. Cōſiderādū ꝙ iſta nō fuert̄ facta eo ordīe q̄ ſcp̄ta ſunt: ſꝫ ꝑmo indicauit ei ꝙ eēt cognatus ſu⁹ german⁹: τ tūc oſculatus eſt eam ſꝫm morem conſanguineoꝝ q̄ erat apud antiq̄s: τ ad

Diuiſio

Aran

Oſculari cognatos.

ātiq̄s: τ adhuc ē mō in plurib⁹ locis: τ tūc fleuit ex pietate: q̄r ī talib⁹ ſolēt viſcera cōmoueri: ſꝫ cū mlieres ſint mag⁊ ꝓne ad lachrymas q̄ viri: videt̄ ꝙ debuiſſet pl⁹ dixiſſe de rachel ꝙ fleuiſſet. Sꝫ pōt dici ꝙ forſitā ſic fuit/lꝫ n̄ ſit ſcriptū: q̄r nō oīa ſcp̄ta ſunt. τ maxīe q̄r ex ꝑſſo fletu iacob ſat⁊ dat̄ ītelligi flet⁹ rachel⁊ ꝓpt̄ maiorē ꝓnitatē: vt dictū eſt. Aliā v̄o cāꝫ hui⁹ flet⁹ aſſignāt hebrei: τ ſat⁊ ē veriſil̄e dicētes: ꝙ qn̄ iacob receſſit a pr̄e receſſit cū bona comitiua: τ cū copia argēti τ auri. cū em̄ abraā miſiſſet ſeruū ſuū illuc ad q̄rendū vxorē filio ſuo iſaac miſit eū honorifice τ cū mlt̄is bonis: vt habet̄. ſ. xxiiij. ca. cui⁹ rei Al's † mos

✱ iſaac nō erat

Moralit̄. ¶Profect⁹ ḡ ia. Profeſſiōe v̄a facta ꝯcedit̄ ſtudiū ſacre ſcripture qđ notat̄ cū dr̄: † ¶Uidit puteū. i. ſacrā ſcp̄turā q̄ Joh. iiij. b. pute⁹ alt⁹ dr̄. † ¶Jn agro. ſ. militāt⁊ eccl̄ie de q̄ dr̄ Matth. xiij. d. Dn̄e: nōne bonū ſemē ſemīaſti in agro tuo. † ¶Et os ei⁹ grā. la. ⁊c̄. Lapis ille chriſt⁹ ē de q̄ dr̄. j. Pe. ij. a. Ad quē accedētes lapidē viuū τ ipē claudit τ apit ſacre ſcp̄ture ītellectū: Apoc. iij. b. Qui claudit τ nemo apit: apit τ nemo claudit. e ¶Amouit lap. ⁊c̄. q̄r religioſus ðuot⁹ p orōnē τ ſtudiū īpetrat a chriſto reuelari ſibi ſacre ſcp̄ture ītellectū τ ad aquat gregē fideliū p ſanū documētū. Sꝫ q̄m ſꝫm Greg. homel. xxxvij. Cui⁹ vita deſpicit̄/reſtat vt ei⁹ p̄dicatio ꝯtēnat̄. iō accipit vxores liā τ rachelē q̄ ſignificāt actiue vite τ ꝯtēplatiue pfectionē: τ ꝑmo lie copulat̄: q̄r dic̄ Greg⁹. li. vj. moral. Qui ꝯtēplatiōis arcē tenere deſiderāt: ꝑus neceſſe ē vt ī cāpo actiōis p exercitiū ſe ꝓbent. Seruiuit aūt iacob ꝓ q̄libet. vij. ānis. τ p h̄ ſuitiū ſignificāt̄. vij. opa miſcđie corpalia τ ſeptē ſpūalia. Corpalia v̄o in h̄ cōtinēt̄ v̄ſu: Uiſito/poto/cibo/redimo/tego/colligo/ꝯdo. Uiſito īfirmū: poto ſitiētē: cibo famelicū: redimo captiuū: tego. i. veſtio nudū: colligo hoſpitē: ꝯdo. i. ſepelio mortuū. Spūalia v̄o ſil̄r ꝯtinēt̄ ī h̄ v̄ſu: Cōſule/caſtiga/remitte/ſolare/fer/ora. Qui ſic ītelligit̄. Cōſule dirigēdo/dubitātē τ ig̃rātē docēdo: τ ſic ſb̄ vno v̄bo duo opa miſcđie ꝯtinēt̄. Caſtiga deliq̄ntē: remitte offenſā tibi illatā: fer. i. ſupporta fr̄is infirmitatē: ora ꝓ oīb⁹. Et p̄dicator ſic pfect⁹ paſcit v̄bo τ exēplo greges labā. i. ep̄i vel curati: q̄r labā interp̄tat̄ cādidus τ vterq̄ debet eſſe candidus honeſtate.

Moralit̄ h

†j. 43. f

Verſus

Verſus

Al's † occurrit.

a ¶ Nomē maioris rc. Uictorin⁹ martyr. Rachel ⁊ liam in ſiſitudinē ecclie ⁊ ſynagoge iterp̄tat⁹ eſt. Liā maiorē natu ſynagogā ſignificare exiſtimat: q2 prior pp̄lm dei genuit: que oculis lippa dicit᷑: q2 lex p̄ moyſen data: coopata ē ⁊ ſignata. Rachel minor ⁊ pulchra prius ſterilis: poſt fecūda / eccl'iam ſignat / q̄ tp̄e poſterior: ⁊ ſācta corp̄e et ſpiritu. Oculi ei⁹ decori: q2 euāgeliū videre meruerūt. Sʒ diu ſterilis dum ſynagoga populū generauit. Pro rachel iacob ſeruiuit: et ſupponit᷑ ei lia: q2 xp̄s vt eccl'iam ſibi aſſumeret: prius ſibi ſynagogā cōiūxit. b ¶ Septē annis. Seruit⁹ iacob ſeptē annoꝝ p̄ duab⁹ vxorib⁹ p̄ñtis vite tp̄s ſignat: q3 ſeptē dieb⁹ voluit᷑: in q̄ dn̄s formā ſerui accepit / obediēs p̄ri vſq3 ad mortē. Iacob ſeruiuit: q2 fili⁹ hoīs nō venit miniſtrari / ſʒ miſtrare Matth. xx. b. Ille oues pauit: ⁊ xp̄s dixit Joh. x c. Ego ſū paſtor bon⁹. Ille p̄ mercede variū pecus ſibi abſtulit: xp̄s diuerſarū gētiū varietatē ſibi ꝯgregauit. Ille tres v̄gas amputat᷑ corticib⁹ in alueis aquaꝝ poſuit: vt eaꝝ cōtēplatiōe multiplicarent᷑ oues: ⁊ dn̄s nr̄ ī aq̄ baptiſmatis triū p̄ſonarū noīa / p̄ris / ⁊ filij / ⁊ ſp̄ūſancti pp̄lo fideli p̄poſuit: vt qui hoc pleno corde p̄ſpexerit / efficiat᷑ ouis dei. c ¶ Et videbāt᷑ illi pauci rc. Quō h̄ dictū ſit / querēdū eſt: cū ⁊ breue tp̄s lōgū videat᷑ amātib⁹. Dictū ē q̄ p̄pter laborē ſeruitutis quē facilē faciebat amor. ¶ Aug⁹. Pro ingēti crimine obijciunt᷑ iacob q̄ttuor vxores. Sʒ qm̄ tūc mos erat / crimē non erat: nūc aūt crimē eſt / q2 mos nō eſt. Alia ſunt pctā ꝯ̄ naturā / alia ꝯtra mores / alia ꝯtra p̄cepta. Sʒ iacob nō cōtra naturā h̄ fecit: q̄ nō laſciuiēdi: ſʒ gignēdi cā illis mulierib⁹ vtebat᷑ / nec ꝯ̄ morē: q2 illo tp̄e ī illis terris h̄ factitabat᷑. Nec ꝯtra p̄ceptū: q2 nulla lege p̄hibebat᷑. Nunc v̄o legib⁹ ⁊ morib⁹ h̄ nō lʒ. Que duo ſi q̄s cōtēpſerit: etiā ſi tātūmodo cā generādi vtat᷑ pluribus feminis / peccat tn̄: ⁊ hūanā violat ſocietatē / cui neceſſaria eſt p̄pagatio filioꝝ. Sʒ q2 hoīes aliter ſe habētib⁹ morib⁹ / nō poſſunt delectari vxorū multitudine / niſi libidinis magnitudine: errātes nō putāt haberi potuiſſe vxores multas / niſi cōcupiſcētie carnalis flagrātia. ¶ Iſi. Due ſūt q̄ vxores iacob libere: ambe enī filie remiſſionis pctōꝝ. i. dealbatiōis qd̄ eſt labā: vna amat᷑ / altera tolerat᷑. Sʒ q̄ toleraf᷑ pri⁹ ⁊ vberi⁹ fecūdat᷑: vt ſi nō p̄pter ſe / p̄pter filios diligatur. Labor enī iuſtoꝝ maximū fructū in eis hʒ q̄s deo generauit inter multas tribulatiōes p̄dicādo: p̄pter quos ſūt ī laborib⁹ / ⁊ in plagis / ⁊ in mortib⁹ frequēter: p̄pter quos habēt foris pugnas / intus timores: ip̄os gaudiū ⁊ coronā ſuā vocāt. Naſcunt᷑ aūt facili⁹ ⁊ copioſius ſermōe fidei quo p̄dicāt chriſtū crucifixū: ⁊ quicq̄d humana cogitatione citi⁹ p̄cipit᷑ / ⁊ infirmos lie oculos nō p̄turbat. Rachel aūt clara facie mēte excedit deo: ⁊ vidit ī p̄ncipio verbū apud deū: ⁊ vult parere / ⁊ nō pōt: q2 gn̄atione ei⁹ q̄s enarrabit Act. viij. f ¶ Iſi. Due libere vxores iacob: q2 due vite nobis in corpore ieſu xp̄i p̄dicāt᷑. Una tp̄alis in q̄ laboram⁹ / altera eterna ī q̄ dilectione dei cōtēplabimur. Iſtā dn̄s paſſiōe: illā reſurrectōe declarauit. Unde lia interp̄tat᷑ laborans. Rachel viſum principiū: vel verbum ex quo

Rachel et Lia q̄bus cōparant᷑.

Seruitus iacob

Triplex diſtinctio peccatorum

ruēs: duxit in domū ſuā. Auditis aūt cauſis itiner̄ / r̄ndit: Os meum es ⁊ caro mea. Et poſtq̄ꝫ † expleti ſūt dies menſis vni⁹ / dixit ei: Nū q2 frater me⁹ es: grat̄ ſeruies mihi? Dic q̄d mercedis accipias. Habebat v̄o duas filias. Nomen maioris lia: minor appellabat᷑ rachel. Sed lia lippis erat oculis: rachel decora facie ⁊ venuſto aſpectu: Quā diligēs iacob / ait: Seruiā tibi p̄ rachel filia tua minore ſeptē ānis. R̄ndit laban: Meli⁹ eſt vt tibi eam dem q̄ꝫ viro alteri: Mane apud me. Seruiuit igit᷑ iacob p̄ rachel ſeptē annis: et videbant᷑

¶ laborem leuiabat amor.

illi pauci dies pre amoris magnitudie. Dixitq3 ad labā: Da mihi vxorē meā: quia iam tempus † impletū eſt vt ingrediar ad illam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad conuiuiū / fecit

a ¶ actiuam vitaʒ que filios parit per p̄dicationē et exemplū bonorū operū.

nuptias: et veſpere liam filiam ſuam introduxit ad eum: dans

¶ Nico. de lyra

✠ iſaac nō erat immemor: ⁊ iō cū eſſet valde potēs et diues vt dictū eſt. ſ. xxvi. Nō eſt veriſile q̄ minus honorifice mitteret filiū p̄priū q̄ꝫ abraam miſerat ſeruū. Dicūt igit᷑ q̄ eliphaç p̄mogenit⁹ eſau: q̄ iā erat adult⁹ / de p̄cepto p̄ris ſui inſecut⁹ ē iacob cū multitudine armatoꝝ ⁊ cōp̄hendit euʒ: tn̄ nō occidit: eo q̄ iacob eſſet auūculus ei⁹: ⁊ q2 iacob tenuerat eum in ſinu ſuo cū eſſet puerul⁹: ſʒ dimiſit eū ſolū ⁊ oībus bonis ſpoliatū. Iacob aūt cū eſſet iā a lōge noluit redire ne in via occideret᷑: ⁊ ne pater ex euētu nimiū turbaret᷑: ſʒ p̄ceſſit vltra ſolus cōfidēs de dei adiutorio q̄ poſſet ſibi maiora reddere. vnde ⁊. j. xxxij. c. dixit iacob: In baculo meo tranſiui iordanē iſtū. i. ſol⁹ ⁊ paup: ⁊ nūc cū duab⁹ turbis regredior. Cū igit᷑ vidit cōſobrinā ſuā: ⁊ nō habuit aurū ⁊ argētū ſeu iocalia ad dandū ſibi ſicut ſeruus abrae dederat rebecce: vt. ſ. dictū eſt. xxiiij. ca. Memor hui⁹ rei cepit lachrymari / Seq̄t᷑: a ¶ Audit̄ aūt cau. iti. ſ. p̄p̄t odiū fratris ſui eſau ꝯ̄ ip̄m: ⁊ qd̄ acciderat ſibi ī via. b ¶ R̄ndit: os meū ⁊ ca. mea. ac ſi diceret: licet ex aduētu tuo nō videā magnāvtilitatē mihi p̄uenire: q2 veniſti vacu⁹: tn̄ recipiaʒ te: q2 es nepos me⁹. Et iſta expoſitio p̄cedit ſm̄ ea q̄ dicta ſunt de expoliatiōe iacob. Scd̄m alios vero qui nō tenēt iſtā expoliationē alit᷑ exponēdū eſt. Auditis aūt cauſis rc. ſ. q̄ venerat ad vitandū irā f̄ris ſui: ⁊ ad accipiendū vxorē d̄ filiab⁹ laban: vt ſupra dictū eſt. xxviij. ca. Reſpōdit: os meū ⁊ caro mea. ac ſi diceret: ex q̄ tu es de genere meo: meli⁹ eſt q̄ det᷑ tibi filia mea vxor q̄ꝫ alteri: q2 tunc tp̄is nō cōtrahebāt libenter matrimonia cuʒ extraneis: vt ſatis ptʒ ex ſupra dictis. c ¶ Et poſt q̄ꝫ expleti ſunt rc. Hic cōſequenter deſcribit᷑ ip̄ius iacob ſeruitium pro rachele habēda vxore: q2 nō habebat diuitias ad dādum p̄ dote. ⁊ ptʒ l̄ra vſq3 ibi: d ¶ Et videbant᷑ illi pauci dies. videt᷑ enī q̄ deberet dici cōtrariū: q2 ſcribit᷑ Prou. xiij. b. Spes q̄ differt᷑ affligit aīam: ⁊ q2 deſiderabat ⁊ ſperabat habere rachelē: dies expectationis debuiſſent ſibi videri multi. Ad qd̄ r̄ndet Hiero. q̄ ibi accipit᷑ dies p̄ labore dierū q̄ alleuiabat᷑ ⁊ videbat᷑ paruus p̄pter amorē. Aliter etiā pōt dici / q̄ videbant᷑ ei dies pauci in cōparatiōe ad rem tā amabilē: q2 plurib⁹ annis ſeruiſſet p̄ ea ſi fuiſſet requiſit⁹. Aduertendū tn̄ q̄ iſte amor non erat libidinoſus nec excedēs limites rōnis: ⁊ iō nō erat inordinat⁹ nec malus. e ¶ Dixitq3 ad laban. Hic ꝯſequēter deſcribit᷑ ip̄ſius iacob cōiugiū: q2 iā cōpleuerat ſeruitiū ſeptē annorū p̄ ea: ⁊ iō iuſtū erat vt ſibi daret᷑: ⁊ hoc eſt quod ſubdit᷑: f ¶ Quia iā tp̄s impletū eſt rc. affectu maritali. Aliā etiam cām dicti hui⁹ aſſignāt hebrei dicentes: ⁊ veꝝ eſt q̄ iacob iā erat. lxxxiiij. annoꝝ: ⁊ videbat q̄ tempus generandi currebat ſup eū p̄pter etatē: ſciebat etiā p̄ diuinā reuelationē q̄ promiſſiōes facte abrae ⁊ iſaac de terra p̄miſſiōis ⁊ multiplicatione p̄lis / cōplende erāt in filijs ſuis: a q̄bus duodecim tribus iſrael nominate ſunt: ⁊ ideo merito dicebat: Quia iā tempus impletum eſt rc. Qz aūt iacob eſſet tunc. lxxxiiij. annorum poteſt p̄bari ex ſcriptura / colligēdo tamē ex pluribus locis. Dicitur enī infra. xlvij. b. q̄ iacob cū deſcendit in egyptum / requiſitus a pharaone de ſua etate reſpondit: dies vite mee. cxxx. ānorum ſunt. Quādo autē dixit laban: da mihi vxorem meā: iam ſeruierat ſeptem annis: et ſic vſq3 ad natiuitatem ioſeph remanebant ſeptem anni alij ſue ſeruitutis pro vxorib⁹: vt habetur infra. xxxj. ca. et in fine ſecūdi ſeptēnij natus eſt ioſeph: ⁊ tunc voluit iacob recedere completo ſeruitio pro vxoribus ſuis: vt habet᷑ infra eodē ca. vbi dicit᷑: Nato aūt ioſeph dixit iacob ſocero ſuo: Dimitte me vt reuertar in patriā rc. ſed precibus laban deuictus adhuc remanſit cum eo ſex annis quib⁹ ſeruiuit p̄ gregib⁹ ſuis: ſic dicit᷑ infra. xxxj. ca. Per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi. xiiij. p̄ filiab⁹: ⁊ ſex p̄ gregibus tuis. ⁊ ſic ptʒ q̄ a tēpore in quo iacob dixit ad laban: Da mihi vxorem meā rc. vſq3 ad natiuitatē ioſeph fluxerunt ſepteʒ anni. Item ioſeph triginta annorum erat quādo factus fuit prepoſitus terre egypti: vt habet᷑. j. xlj. ca. Et extūc vſq3 ad deſcēſum iacob in egyptū fluxerūt. ix. anni. ſ. ſepteʒ anni fertilitat̄: ⁊ duo famis: ſicut habet᷑. xliiij. ca. quādo miſit ioſeph p̄ patre ſuo adducendo. ibi enī dicit᷑: Bienniū eſt q̄ īcepit eſſe fames in terra. igit᷑ ſi cōiungant᷑ ſimul anni predicti a tp̄e quo iacob accepit vxorem vſq3 q̄ iacob venit in egyptū / ⁊ reſpōdit pharaoni de etate ſua: inueniūt᷑ anni. xlvj. quibus ſubtractis de etate iacob q̄ tūc erat cētū triginta annorū: vt ſupra dictū eſt:

✠ remanent anni

Spoliatio iacob.

Al's † ipleti

Al's † expletum.

Cōiugium iacob

G bum ex quo videt principiũ. Actio hũane vite in q̄ viuimus ex fide/multũ laborioſa ē in opibus ⁊ icerta q̄ exitu pueniat ad vtilitatē eoꝝ q̄bus ꝯſulere volumus. Hec ē lia prior vxor iacob ⁊ lippa ocul. Cogitatiões em̄ mortaliũ timide/⁊ icerte ꝓuidētie ſunt. Spes ꝟo etne ꝯtēplatiõis certā hñs itelligē/ tiā ꝟitat. Ipa ē rachel bona facie ⁊ pulchra ſpecie: hāc amat oīs pie ſtudioſus ⁊ ꝓpt hāc ſeruit grē dei/in q̄ pctā nr̄a ſi fuerīt ſic feniciũ al's coccinũ q̄ſi nix ꝺ albabũt: Eſa.j.c. Labā dealbatio/ cui ſeruiuit iacob ꝓ rachel. Nec em̄ q̄ſq̄ ꝯuertit ſub grā remiſſiõis pctõꝝ ſeruire iuſticie/niſi vt q̄ete viuat in ꝟbo: ex q̄ videt pncipiũ qđ ē de⁹. Ergo ꝓpter rachel nõ ꝓpt liā ſeruit. Nemo em̄ a/

†35.q.1.§.1 mat in opib⁹ iuſticie laborē actiõis vel paſſiõis nec eā vitā ꝓpt ipaz expetit/ſicut nec iacob liā: ſ; tñ nocte ſuppoſitā in vſum generādi āplexus/fecũditatez eius exptus ē. ⁊ q: ꝑ ſe nõ poterat diligi dñs vt ad rachel pueniret/fecit eaz tolerari: deinde ꝑ filios cõmendauit. Ita q̄ſq̄s dei ſeru⁹ ſb dealbatiõis pctõrũ grā ē conſtitutus. hoc ſolũ amās in ſua meditat ꝯuerſatiõe: vt doctrinam ſapīe ꝑcipiat quā pleriq̄ ſe cito ꝑceptu ros putāt: cũ ſe in ſeptē p̄cept⁊ exercuerint/ q̄ ſunt de dilectõe ꝓximi ne cuiq̄ noceat. i. p̄rez tuũ honora ⁊ m̄rez/nõ mechaber⁊/nõ occides/nõ furaberis/ nõ falſuz teſtioniũ dices: nõ ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui nec rē ꝓximi tui: q̄bus ꝓ poſſe obſeruat⁊: cũ hõi ꝓ ꝯcupita et ſperata pulcherrīa delectatiõe doctri/ ne/ꝑ tēptatiões varias q̄ſi ꝑ hui⁹ ſeculi noctē tolerātia laboris adheſerit/velut ꝓ rachel lia īopinata ꝯiũgit: ⁊ hāc ſuſtinet vt ad illā pueniat ſi pſeuerā/ ter amat/accept⁊ alijs ſeptē p̄cept⁊. ac ſi dicat ei: Serui alios ſeptē annos ꝓ rachel/vt ſiſ paup ſpũ/mit⁊/lugēs/eſuriēs: ⁊ ſitiēs iuſticiā/ miſericors/mũdi

F De renũ. c niſi i fi. De regu. c. licz in fine. cordis/pacific⁹. Vellet em̄ ſi poſſet ſine vlla tolerātia laboris/ q̄ in agendo patiēdoq̄ āplectēda ē ad pulchre ꝯtē/ platiõis delitias pueuire. Sz hoc non põt in terra morientiũ: qđ his ꝟbis ſi/ gnificat: a ¶ Nõ ē i loco nr̄o con/ ſue. ⁊c̄. Maior appellat q̄ tempe prior ē. Prior eſt em̄ in hoīs eruditione labor opandi que iuſta ſunt. vnde: Cõcupiſti ſapientiā/ſerua mādata que ad iuſticiā pertinent. Iuſticia aũt que ex fide eſt/que inter temptationũ pericula ē: vt pie credendo quod nondũ intelligit/etiā intelligentie meritũ ꝯſequa/ tur. vñ Eſa.vij.b. Niſi crediderit⁊: nõ intelligetis: ꝟm. Lxx. Iuſticia em̄ ad fidem: ad ſapiaz intelligentia pertinere mõſtrat. Nõ eſt tamen improbādum deſiderium perſpiciende veritatis: ſed ad ordinem reuocādum/vt a fide incipiat: et bonis operibus nitatur peruenire quo tendit. In quo em̄ verſatur virtus laborioſa eſt/in eo ꝙ appetit luminoſa ſapīa. Quid opus eſt inquit credere qđ mihi nõ oſtenditur: Ma/ nifeſta aliquod verbũ: quo videā omnium principium. Id em̄ eſt ad quod maxime ⁊ primitus inardeſcit. Cui re/ ſpondetur: Pulchrum eſt quod deſi/ deras ⁊ amari dignum: ſed prius nubit lia q̄ rachel. Ardor iſte ad hoc va/ leat/vt ordo non recuſetur ſed toleretur: ſine quo non poteſt ad id perueniri quod diligitur. Cum autem peruentum fue/ rit: ſimul habebitur in hoc ſeculo ſpecioſa intelligentia et la/ borioſa iuſticia. Quis em̄ acute ⁊ ſinceriter cernat incõmu/ tabile bonum: adhuc corpus qđ corrumpit aggrauat animā/

G ⁊ deprimit ſenſum

---

ancillā filię çelpham noīe. Ad quā cũ ex more iacob fuiſſet ingreſſus: facto māe vidit liā: ⁊ di a xit ad ſoceꝝ ſuũ Quid ē qđ face

a ¶ Quis vel viſum pncipiuz.

¶ Cõtemplatiua.

re voluiſti: Nõne ꝓ rāchel ſerui ui tibi †Quare impoſuiſti mihi: b

a Rñdit laban: Nõ eſt i loco nr̄o conſuetudinis vt minores ante

a ¶ Id eſt celebra nuptias has ꝺ more. vij diebus. Iniquũ em̄ fuit vt deceptũ ſeptem alios annos differret

tradamus ad nuptias: Imple c hebdomadā dieꝝ hui⁹ copulę: ⁊ hāc q̄z dabo tibi ꝓ ope q̄ ſeruiturus es mihi ſeptem annis alijs.

a ¶ Septē dieꝝ nuptiaꝝ lie: q̄bus impletis ſeruiuit ſeptem annis.

Acq̄euit placito/⁊ hebdomada d e traſacta rachel duxit vxorē. Cui f

¶ inueterata. ¶ al's dederat.

pr̄ ſeruā balā tradiderat. Tādē/ q̄ potitus optat⁊ nuptijs/amorem ſeq̄ntis priori prętulit: ſeruiens apud eũ ſeptez annis alijs. †Vidēs aũt dñs ꝙ deſpiceret li/ g am: aperuit vuluaz eius: ſorore ſterili pmanēte †Quę cõçeptum genuit filium: vocauitq̄ nomen h

¶ Viſionis filius.

ei⁹ rubē/dicēs: Vidit dñs hũili/ i tatē meam: Nũc amabit me vir me⁹. Rurſumq̄ ꝯcępit et pepit filiũ/et ait: Qm̄ audiuit domi/ k nus haberi me cõtemptui: dedit l m etiam iſtũ mihi. Vocauitq̄ no/ n

¶ Auditio

men eius ſymeon. Concepit ter o

¶ Filium

tio ⁊ genuit aliuz/dixitq̄: Nunc p q̄z copulabit mihi marit⁹ meus/ eo ꝙ peperi illi tres filios. Et id q

a ¶ Amplificatio vel additio.

circo appellauit nomen ei⁹ lēui. Quarto ꝯcępit ⁊ peperit filiuz/ r et ait: Modo confitebor domi/ s

a ¶ Confeſſionē. i. gratiarũactionem: ſicut ibi Luce. x. d. Confitebor tibi pat celi ⁊ terre. i. grās agam tibi

no. Et ob hoc vocauit eũ iudāz. t Ceſſauitq̄ parere.

⁂ remanēt anni. lxxxiiij. q̄s hēbat qñ p̄mo accepit vxorē. Ex q̄ G ptz ei⁹ ꝯtinētia: ⁊ ꝙ nõ accepit pl'es vxores libidine duct⁹ ſ; ꝓlis amore. Sequit: a ¶ Facto māe vidit liā. Sed q̄rit h̄ q̄re Queſtio nõ cogñuit eā de nocte: q: ad vocē vel ad tactũ potuit eā cogñſce/ re: cũ iā ꝑ ſeptē ānos mãſiſſet ī eadē domo: Dicēdũ ꝙ in h̄ oſtēdit laus ipi⁹ iacob p̄mo: q: nocte illa forſitā nõ tetigit: ſ; ꝯtinēs ab ea orõni va/ cauit: ſicut ⁊ ꝺ Tobia legit: Tob. vj. d Tob.6.d Scđo q: ſi tetigit eā carnalit oñdit h̄ ꝙ nõ q̄ſiuit ī vxore ſua blāditias meretricias in tactibus ⁊ verbis: ſ; magis ea vſus ē in caſtitate maritali. Si aũt querat ꝑ hoc an inter ipm ⁊ liā fuit matrimoniũ: Dicendũ ꝙ nõ: q: ad matrimonium neceſſario requirit ꝯſenſus: ipſe aũt tm̄ ꝯſenſerat in rachelem: nec peccauit ſi cognouit tũc nõ ſuā: q: fuit ꝑ ignorantiā facti q̄ excuſat a toto: adhibita tñ diligentia ſufficiēti/quod ⁊ fecit iacob: quia in talibus nõ requirit magna perſcrutatio: ⁊ maxime quia iacob non habebat cauſam dubitandi de fraude. b ¶ Quare iposuiſti mi. ⁊c̄. i. decepiſti me: vt. ſ. expoſitũ ē ca. xxvj. aliq̄ libri hñt ſic: Quare liā ſuppoſuiſti mihi: ſ; falſa ē lr̄a. c ¶ Imple ⁊c̄. i. ſeptem dies conuiuij nuptiarum lie: tot em̄ diebus durabat conuiuiũ nuptiaꝝ: vt habet lib. Iudicuz. xiiij. c. de ſamſone. ⁊ ideo ꝟm hoc dicit h̄ Hiero. Illi errāt q̄ in h̄ loco ꝑ hebdomadā dieꝝ intelligũt ſeptem annos alios ſeruitutis iacob ꝓ rachele in fine quorum tradita eſt ei rachel: q: ſicut dictũ ē tradita fuit ei poſt liā. vij. diebus cõuiuij trāſactis. Nõ ſeq̄tur: d ¶ Acq̄euit placito. Et ſic cõ/ ſenſit in liā tāq̄ in vxorē: ⁊ extũc fuit inter eos veꝝ m̄rimoniũ. e ¶ Et hebdomada ⁊c̄. i. vij. dieb⁹ ꝯuiuij p̄dicti. f ¶ Rachel ⁊c̄. Et p[illegible] lr̄a. g ¶ Vides aũt dñs. Hic ꝯñr deſcribit ꝯiugij fruct⁹ q̄ ē educatio ꝓlis ad cultũ dei. H ⁊ primo agit de fructu lie. ſcđo de fru/ †1.ga.2.a ctu rachelis. xxx. ca. ¶ Circa primũ ꝯſiderādũ ꝙ lia affligebat ex q̄ttuor. ſ. q: videbat oībus abiecta/a rachele deſpecta viro extranea/⁊ a deo neglecta. et ideo dñs dedit ſibi q̄druplicem conſolationez. ſ. de quattuor filijs. De p̄mo dicitur: h ¶ Vocauitq̄ nomē eius ruben. i. viſionis filius. ⁊ cauſam huius nominatiõis ſubdit dicēs: i ¶ Vidit dñs humilitatem ⁊c̄. i. vidit me dñs vilem ⁊ abiectam reputatam. ideo cõſolatus eſt me. De ſecundo ꝟo dixit: k ¶ Qm̄ audiuit dñs ⁊c̄. Aliq̄ libri habēt: Vidit. ⁊ falſa ē lr̄a. l ¶ Haberi me ⁊c̄. ſcz a rachele. Erat em̄ rachel principalis vxor iacob: quia in ipſam primo conſenſerat: ⁊ ideo debebat habere prerogatiuam ante ſororem: ſ; in hoc aliq̄ntulum excedebat. m ¶ Dedit etiam iſtum ⁊c̄. Ad conſolādum me de p̄dicto contemptu. n ¶ Vocauitq̄ nomen eius ſymeon: Id eſt audiens eo ꝙ dixerat: Audiuit dominus ⁊c̄. o ¶ Concepit tertio. Ad eius conſolationem contra tertiam afflictionē. Ideo ſequit: p ¶ Dixitq̄: nunc quoq̄ copulabit mihi ma. ⁊c̄. Id eſt nõ reputabit me extraneam: ſed magis aſſociabit. q ¶ Et idcirco appellauit ⁊c̄. Id eſt adiũctus vel applicatus. r ¶ Quarto ⁊c̄. Contra q̄rtam afflictionem ſcz q: videbat a deo derelicta. Ideo ſubdit: s ¶ Modo cõ. ⁊c̄. ſ. ꝙ nõ dereliquit me ſ; viſitauit. t ¶ Et ob hoc vocauit eũ iudam. Qui interp̄tat confitens: ⁊ accipit hic confeſſio diuine laudis vel gratiarũactionis.

G A ⁊ deprimit ſenſuz multa cogitantē: Sap. ix. d. Ad vnū q̄ tendēdū: ſ ꝓpt̄ h̄ multa ferēda. ¶ Idē. Proinde vita q̄ ſtudio cōtēplationis cōpetit: vt ea q̄ carni ſunt inuiſibilia: non infirmis oculis mentis ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta cōſpiciat: ⁊ ſempiternā dei virtutē ac diuinitatez ineffabiliter cernat: vacare vult ab omni negotio/ ⁊ ideo ſterilis. Affectādo enī ociū quo ſtudia cōtēplationis igneſcūt/ nō cōpatit̄ infirmitati hoīm q̄ in p̄ſſuris ſibi deſiderāt ſubueniri. Sed q̄ ipſa ꝓcreandi charitate inardeſcit/ vult docere q̄ꝺ nouit. Videt ſororem labore actionis filijs abundantē/ ⁊ dolet poti⁹ currere hoīes ad virtutē q̄ eoꝝ neceſſitatib⁹ cōſulit̄: q̄ ad illā vñ diuinū incōmutabile aliq̄d diſcit̄. vñ infra. xxx. a. Zelabat rachel ſororem ſuā.
¶ Idem. Proinde q̄ purus intellect⁹ de illa diuina ſubſtātia que corpus nō eſt: ⁊ ideo ad carnis ſenſum nō ꝑtinet: verbis carne editis exprimi nō pōt/ eligit doctrinā ſapiē/ ꝑ quaſlibet corporeas imagines: vtcūq̄ cogitādo inſinuare diuina: q̄ ab officio talia docēdi ceſſare: ſicut eligit rachel ex viro ſuo ⁊ ancilla ſuſcipe filios q̄ ſine liberis eſſe. Bala enī interp̄tat̄ inueterata q̄ eſt ancilla rachel. De veteri enī vita carnis ſenſibus dedita corporee cogitant̄ imagines: etiā cū de incōmutabili ſubſtātia diuinitatis aliq̄d audit̄. Suſcepit ⁊ lia ꝺ ancilla ſua filios numeroſe ꝓlis amore ſuccenſa: cui⁹ ancilla çelpha īterp̄tat̄ os hians: q̄ illos ſignificat quoꝝ ad p̄dicationē ſuſcipiendā os hiat/ ⁊ cor nō hiat. vñ Mar. vij. b. Populus h̄ labijs me honorat: cor aūt eoꝝ lōge ē a me. Et Rom. ij. c. Qui p̄dicas nō furandū furaris. Sed vt etiā ꝑ hanc cōditionalem libera vxor iacob laborās filios regni ſuſcipiat/ ait dñs: Que dicūt facite ⁊c. vñ apoſtol⁹ Phil. j. c. Siue occaſione ſiue veritate chriſtus annūciet̄: ⁊ in hoc gaudeo/ ſ ⁊ gaudebo tanq̄ ⁊ ancilla pariente: de ꝓlis numeroſitate letat̄. Ex vtero quidē lie facta: ſed ex beneficio rachel edita. Cum virū ſuū debita nocte cōcubitoꝝ acceptis a filio lie mādragoricis malis cū ſorore cubare permiſit.

¶ In ca. xxix. vbi ꝺꝛ in poſtilla: Quā cū vidiſſet iacob ⁊c. C
¶ Additio. j. Expoſitores hebreoꝝ dicūt ꝙ ſol⁹ iacob amouit lapidē in q̄ oſtēdebat̄ diuinā ꝟtutē fuiſſe ī ip̄o iacob: eo ꝙ veniēs feſſus ab itinere poterat remouere lapidē tāte magnitudinis q̄ al's nō poterat amoueri niſi ab oībus paſtorib⁹ aggregatis: vt ſupra in eodē ca. q̄ꝺ cōſonat lr̄e. Cū q̄ dicit ꝺ iacob ī ſingulari: Amouit lapidē ⁊c. Cū q̄ reddēs rōnē quare h̄ fecit iacob p̄dixit īmediate: Quā cū vidiſſet ⁊ ſciret cōſobrinā ſuā/ oueſq̄ labā auūculi ſui ⁊c. q. d. ꝓpter iſta ſuppoſuit ſe tanto labori q̄ꝺ dicūt figuraſſe q̄ꝺ aliq̄s deſcendens ex iacob debebat amouere lapidē. ſ. duritiā cordis. ⁊ adaquare oēs greges. i. gētes. ſ. ex aqua ⁊ ſpūſancto: q̄ꝺ ſat⁊ cōſonat ꝟitati.
¶ In eo. ca. xxix. vbi dicit̄ in poſtilla: Aliā vero cauſaz huius fletus aſſignant hebrei ⁊c.
¶ Additio. ij. Q̄ꝺ aūt iacob receſſiſſet a p̄re cū bona comitiua ⁊ cū copia auri ⁊ argēti: ꝓut hic dicit Ra. Sa. nō ſolū caret oīno ī lr̄a fundamēto: ſ poti⁹ ex lr̄a oppoſitū videt̄ īnui: cū eī rebecca loq̄ret̄ ip̄i iacob de receſſu. ſ. xxvij. g dixit. Audi vocē meā ⁊ ꝯſurgēs fuge ad laban ⁊c. Ex q̄ ptz ꝙ iacob fugitiu⁹ ibat ⁊ ꝑ cōſequēs nō cū apparatu: vñ expoſitores hebreorū magis autētici q̄ Ra. Sa. h̄ tenēt: addētes ꝙ ex hac cauſa noluit intrare in luça ſeu bethel/ ne ab aliq̄ cognoſceret̄ ſ extra locū ſub dumo dormiuit ſupponens capiti ſuo lapides: vt ſ. xxviij. g. Silr̄ vbi dicit̄ in principio hui⁹ ca. Profectuſq̄ iacob venit ī terrā oriētalē ⁊c. hebraica lr̄a hz: Leuauit iacob pedes ſuos ⁊ iuit ī terrā oriētalē ⁊c. ex q̄ ptz ꝙ pedeſter ibat: nō ī camelo ſicut ſeru⁹ abrae: Nec mirū ſi iſaac ſic miſiſſet filium ſuū: q̄ h̄ fiebat vt via ſua occultaret̄ a fratre: nec ē veriſil'e ꝙ ſcriptura ſubticuiſſet iſtā ꝑſecutionē quā habuiſſet iacob ineūdo in Meſopotamiā: ſ eā exp̄ſſiſſet ſicut exp̄ſſit alias ꝑſecutiones q̄s habuit in redeūdo tā a laban q̄ a ſychimitis q̄ etiā ab eſau: vt ptz. j. Q̄ꝺ aūt. j. ꝺꝛ. xxxij. c. In baculo meo tranſiui iordanē ⁊c. cōcordat ſatis cū p̄dictis.

Glo. ordi.

G B Moralit̄ CErnēs aūt ⁊c. Ca. XXX
a ¶ Egreſſus autē ru. ⁊c. Aug⁹. Quare rē geſtā ſcriptura nō tacuit: q̄ talia deſideria mulierculaꝝ ꝓ magno inſinuare nō ꝯſueuit: niſi ī eis aliq̄d magnū q̄rere monuerit: nihil ampli⁹ cōijcere valeo: q̄ q̄ꝺ ex illo ſenſu ſuggeritur: vt illo pomo intelligā figurari bonā famā: nō quā cōferūt pauci iuſti ⁊ ſapiētes: ſ popularez/ q̄ maior ⁊ clarior noticia cōpat̄: nō ipſa ꝑ ſe expectāda: ſ intētioni bonoꝝ: q̄ generi humano cōſulit̄ nec̄aria. vñ. j. Timo. iij. b. Oportet enī teſtioniū habere bonū ab his q̄ foris ſunt: q̄ licet parū ſapiant: reddūt plerūq̄ labori eoꝝ ꝑ quos ſibi cōſulit̄ ſplēdorē laudis et odorē bone opinionis: nec ad hanc gloriā primi
G perueniūt eorū

Nico. de lyra

Diuiſio CErnēs aūt ra Ca. XXX chel. Hic ꝯñr agit̄ de fructu rachelis. ⁊ primo q̄tū ad filios adoptiuos. ſecūdo q̄tū ab filium naturalem/ ibi: Recordatuſq̄ dñs. Adhuc p̄io agit̄ de filijs adoptiuis rachelis. ſcꝺo de filijs adoptiuis lie. ibi: Sciens lia. Circa primū ꝺꝛ ſic: a ¶ Cernēs aūt ⁊c. q̄ꝺ ſibi erat afflictio maxima: eo ꝙ deſiderabat habere filios a iacob de quo xp̄us erat naſciturus. b ¶ Inuidit ſorori
Inuidia ſue. Inuidia ꝓprie dicta ꝓut eſt vitiū eſt triſticia de bono alieno: ⁊ hoc mō nō inuidit ſorori dolēs ꝺ h̄ ꝙ haberet filios. Alio mō accipit̄ inuidia large ꝓut importat triſticiā de ꝓprio defectu in cōpatione ad alterū nō habentē talē defectū: ⁊ h̄ mō inuidit rachel ſorori ſue. c ¶ Da mihi li. ⁊c. ex q̄ ptz ei⁹ deſideriū ad ꝓlē nō ad libidinem.

CErnēs aūt ra ¶ Ca. XXX a
chel ꝙ infecūda eēt/ īuidit b
ſorori/ et ait marito ſuo:
Da mihi liberos: alioq̄n moriar. c
Cui irat⁹ rñdit iacob: Nū ꝓ deo d
ego ſum/ q̄ ꝑuauit te fructu vētris
tui: At illa: †Habeo īquit famulā e
balā/ īgredere ad illā vt pariat ſu/ f g
ꝑ genua mea/ ⁊ habeā ex ea filios.
a ¶ Alchu. Forte oīs cōcubina vxor dicit̄ ſm morē ſcripture: nō econuerſo.
Deditq̄ illi balā ī ꝯiugiū. Que ī
greſſo ad ſe viro: ꝯcepit ⁊ pepit fi/ h
a ¶ i. iudiciū mihi fecit: equās me ſorori.
liū. Dixitq̄ rachel: Iudicauit mi
hi dñs/ ⁊ exaudiuit vocē meā/ dās
mihi filium: Et idcirco appellauit i
a ¶ iudiciū.
nomē ei⁹ dan. Rurſūq̄ bala ꝯci/ k
piens pepit alterū: ꝓ q̄ ait rachel:
Cōꝑauit me dñs cū ſorore mea ⁊ l
a ¶ a ꝯuerſatōe vl' ꝯꝑatōe. nep. eī vtrūq̄ ſona
īualui: Vocauitq̄ euz neptālim. m
Sentiēs lia ꝙ parere deſiſſet/ çel/ n
pham ancillā ſuā marito tradidit:
Qua poſt ꝯceptū edēte filiū/ dixit o
Felicit̄: Et idcirco vocauit nomē p q
a ¶ in ꝓcinctu: vel felicitas.
ei⁹ gād. Pepit q̄z çelpha alterū:
Dixitq̄ lia: Hoc ꝓ btitudie mea. r
Btām q̄ppe me dicēt mlieres: ꝓ/ ſ t
a ¶ beatū alibi ſm ambiguitatē verbi poſſūt diuitie ſic vocari.
a pt̄ea appellauit eū āſer. Egreſſus v

Nico. de lyra

bidinē. d ¶ Cui irat⁹. q̄ irrōnabiliter loquebat̄ ipſa: iō tēperauit dictum ſuū. e ¶ Habeo inquit fa. ba. que nō eſt ita ſteril' ſicut ego. f ¶ Ingredere ad illā. affectu maritali ad petitionē meā. g ¶ Vt pariat ſup genua mea. i. vt pariat filios: q̄s poſſim tenere ſup genua mea: ita ꝙ lz ſint ſui ꝑ naturam tñ mei erūt ꝑ adoptionē. h ¶ Cōcepit ⁊c. i. īdicauit me dignā h̄re ꝓlē ex adoptiōe. i ¶ Et idcirco ap. no. ei⁹. dan. q̄ꝺ īterp̄tat̄ indiciū. k ¶ Rurſūq̄ ⁊c. grās agendo dño. l ¶ Cōꝑauit me ⁊c. In heb. hr̄: Additiōe dei addita ſū cū ſorore mea/ ac ſi diceret: de⁹ addidit aliū filiū mihi: ⁊ iō addita ſū cū ſorore mea: in h̄ ꝙ habeo plures filios ſic̄ ip̄a: lz nō ī equali nūero. m ¶ Vocauitq̄ eum neptalim. q̄ꝺ ſignificat additionē: ⁊ ī eodez ſenſu redit trnaſlatio nr̄a. cū ꝺꝛ: Cōꝑauit me dñs ⁊c. i. poſuit me ī tali ſtatu q̄tū ad filios ꝙ poſſim cōparari ſorori mee. n ¶ Sentiēs lia. Hic ꝯñr agitur ꝺ filijs adoptiuis lie: ⁊ ſcꝺo ꝺ pueris eius naturalib⁹ occaſiōe hui⁹/ ibi: Egreſſus aūt ruben. Circa primū ſciēdū ꝙ lia delectationē cōcubit⁹ nō querebat ſ ꝓlē: ideo vidēs ꝙ parere ceſſauerat dedit ancillā ſuā marito vxorez. o ¶ Qua poſt cōceptū edē. fi. dixit. ip̄a lia cui⁹ erat filius adoptiuus. p ¶ Felicit̄. ſupple accidit mihi in h̄ filio adoptiuo. q ¶ Et idcirco ⁊c. ei⁹ gad. i. felix vel felicitas: ⁊ de ſecūdo dixit: r ¶ Hoc ꝓ bea. i. ꝓ iſto ⁊ alijs p̄dict⁊ dicar btā/ iō ſbdit̄: s ¶ Beatā q̄p. ⁊c. q̄ habui tot filios capita tribuū iſrl̄. t ¶ Propt̄a ap. ⁊c. i. beat⁹. v ¶ Egreſſus aūt ⁊c. Hic agit̄ itez de filijs lie nālib⁹: q̄ eī ex magno
* deſiderio ꝓlis
Moralit̄. a ¶ Cernens aūt ⁊c. Moralit̄
* Nato autem

D
†32. q. 4. c. obijciuntur
De diuor. c. gaudem⁹
Diuiſio

E ꝓueniūt eoꝝ qui ſunt in eccleſia: niſi q̄ in actiōe ꝛ laboꝛe ver/
F ſant. Ideo lie fili⁹ hec mala īuenit: exiens in agrū .i. honeſte
ambulans ad eos qui foꝛis ſunt. Doctrina ꝟo ſapiē: q̄ a vul
gi ſtrepitu remota in ꝯtemplatione veritatis figit̄: hāc popu
larē glīam nō aſſequeret̄: niſi ꝑ eos qui in turbis agendo ac
ſuadendo ꝓſunt: nō vt ꝓſint/ſed vt ꝓ/
ſint: q: cū iſti actuoſi ꝑ quos multimo/
da adminiſtrat̄ vtilitas: ꝛ quoꝝ aucto
ritas populis chara eſt teſtimonium ꝑ
hibent ꝯtemplatiue vite: quodammo/
do mala mandragoꝛica ꝑ liam veniūt
ad rachel. ad laim ꝟo per filiū pꝛimo/
genitū: id eſt ꝑ filium fecūditatis eiuſ:
in quo eſt omīs fructus laboꝛioſe ꝛ in
ter certamīa periclitātis actiōis. Quā
plerīq̄ bono ingenio pꝛediti ſtudioq̄
flagrātes: q̄uis regēdis populis ido/
nei ſint: euitant ꝓpter turbulentas oc/
cupationes: ꝛ in doctrine ocium tanq̄
ſpecioſe rachel ardeſcunt amplexum.
Sed quia bonū eſt vt in hac vita lati/
us innoteſcens/popularem glīam me
reat̄: iniuſtum eſt aūt vt eam ꝯſequat̄.
ſi amatoꝛē ſuuz eccleſiaſticis curis ad
miniſtrādis aptuz in ocio detinet: nec
gubernationi cōis vtilitatis impartit̄:
ꝓpterea lia ſoꝛoꝛi ſue dicit: Parum ne
tibi videt̄/ꝙ viꝝ meuz accepiſti: inſuꝑ
ꝛ mandragoꝛas filij mei vis accipere:
ꝑ vnum ſignificans omnes: qui cum
ſint digni quibus regimē ecclīe cōmit/
tat̄/accenſi ſtudio ꝯtemplande ſapien
tie: ab oībus actionū moleſtijs remo/
ueri: ꝛ in ocio diſcendi ꝯſidere volūt.
Vn̄ paꝝ tibi eſt/ꝙ accepiſti virum me/
um ꝛc. Quaſi dicat actiua ad contem/
platiuā: paꝝ eſt ꝙ homīes ad laboꝛem
neceſſarios in ocio detinet vita ſtudio
ſoꝝ: inſuper ꝛ popularem gloꝛiā que/
rit. Et ergo omnia iuſte cōparet: im/
F partit̄ rachel viꝝ ſoꝛoꝛi nocte illa: vt q̄
virtute laboꝛioſa regimini populoꝛuz
accōmodi ſunt: ꝛ ſi ſcientie vacare de/
legerant: ſuſcipiant experientiam tem/
ptationum ꝓ vtilitate cōmuni/ne do/
ctrina ſapientie cui vacare ſtudebant
blaſphemet̄: neq̄ adipiſcant̄ ab impe/
ritis exiſtimationem bonam quod po/
ma ſignificat: ꝛ qd̄ neceſſarium eſt ad
exhoꝛtationem diſcentium. Sed vt hāc
curam ſuſcipiant/inuiti coguntur. Sa
tis hoc ſignificatuz eſt: ꝙ cum veniret
de agro iacob: occurrit ei lia/eumq̄ de
tinens ait: Ad me intrabis ꝛc. Qua/
ſi doctrine quam diligis: vis conferri
bonam opinionem/noli fugere officio
ſum laboꝛem. Hec in ecclīa geri q̄ſq̄s
aduertit ꝛ cernit: q: de toto oꝛbe terra
rum veniunt homines ab operibus ſe
culi: vt tranſeant in ocium cognoſcen/
de veritatis/tāq̄ in amplexum rachel
ſed accipiunt de tranſuerſo eccleſiaſti/
ca neceſſitate: ꝛ oꝛdinātur ī laboꝛe. Ac
ſi dicat lia: Ad me intrabis. Quibus
caſte myſterium diſpenſantibus: vt in
nocte ſeculi generent fidei filios: lau/
datur a populis etiā illa vita: cuius a/
moꝛe ꝯuerſi ſpem ſeculi reliquerunt: ꝛ
ex cuius ꝓfeſſiōe ad miſericoꝛdiā regē
de plebis aſſumpti ſunt. Id eñ oībus
laboꝛibus agunt: vt ꝓfeſſio ex q̄ ſe cō/
uerterūt: q: tales rectoꝛes dedit/lati/
us gloꝛificetur: tanq̄ iacob non recu/
ſante noctem lie vt rachel pomis ſuaue olentibus et nitenti/
bus potiatur: que etiam ꝓſtante dei miſericoꝛdia vix tandem
parit. perrarum eñ eſt vt quod in pꝛincipio erat verbū: ꝛ ꝟ/
bum erat apud deū: ꝛ deus erat verbū. Et quicquid de hac
re pie ꝛ ſapiēter dicit̄: ſine fantaſmate carnal̄ cogitatiōis ſa/
F lubꝛiter vel

autem ruben tempe meſſis triti/ a
a ¶ Poma pulchꝛa odoꝛe ſꝫ inſipida.
cee in agrū/ repperit mandrāgo b
ras/quas mr̄i lie detulit. Dixit/ c
q̄ rachel: Da mihi partē ō man
dragoꝛis filij tui. Illa reſpōdit:
Parum ne tibi videtur ꝙ pꝛeri d
pueris maritum mihi: niſi etiam
mandragoꝛas filij mei tuleris:
Ait rachel: Doꝛmiat tecū hac e
nocte ꝓ mandragoꝛis filij tui.
Redeūtiq̄ ad veſpam iacob ō
agro: egreſſa ē in occurſum lia/ꝛ
ait: Ad me inquit intrabiſ: quia
mercede conduxi te ꝓ mandra/
goꝛis filij mei. Doꝛmiuit cum ea
nocte illa: ꝛ exaudiuit de⁹ pꝛeces f
eius: concepitq̄ et peperit filiuz
q̄ntuz/et ait: Dedit deus merce
dē mihi: q: dedi ancillam meam
viro meo. Appellauitq̄ nomen g
a ¶ Eſt merces. Is eñ vir dicit̄: achar mer
ces: q: introitum viri rachel debitū mādra
goꝛis filij emerat. b ¶ vel iſa.
eius iſachār. Rurſum liā conci h
piens peperit ſextū filiuz/et ait:
Ditauit me de⁹ dote bona etiaz
hac vice: mecū erit maritus me/ i
us/eo ꝙ genueri ei ſex filios. Et k
a ¶ habitaculū in libꝛo hebꝛeoꝝ noīm: vio
lenter fluxus noctis interꝓtat̄.
idcirco appellauit nomen ei⁹ ꝫā
bulon. Poſt quē peperit filiam
a ¶ Cāꝫ: q: ī ſichimis iurgij cauſa extitit.
nomīe dināam. Recoꝛdatus q̄ꝫ l
¶ Que interpꝛetat̄ ouis.
dn̄s rachelis: exaudiuit eam/et
aperuit vuluaz eius: que ꝯcepit
et peperit filiū/dicens: Abſtulit m
deus oppꝛobꝛiuz meum. Et vo n
¶ augmentum.
cauit nomen illi⁹ ioſeph/dicens:
Addat mihi dn̄s filium alterū. o
Nato aūt ioſeph/dixit iacob ſo p
cero ſuo: Dimitte me vt reuertar
in patriam et ad terram meam.
Da mihi vxoꝛes et liberos me/
os ꝓ q̄bus ſeruiui tibi vt abeaꝫ.
¶ Quaſi iaꝫ debetis eē magiſtri ꝓpꝛ̄ tp̄s.
Tu noſti ſeruitutem qua ſerui/

⁂ deſiderio ꝓlis adoptiue ad ꝓces ſuas iacob accepit ancillā G
ſuā vxoꝛē: iō dn̄s ei⁹ deſideriū appꝛobās/dedit ei iteꝝ filios na
turales. cui⁹ rei mod⁹ ꝛ oꝛdo deſcribit̄ cū dr̄: Egreſſus āt rubē
ꝓmogenit⁹ lie q̄ iā aliq̄tulū creuerat. a ¶ Tpe meſſis triti
cee. Que ē poſt meſſem hoꝛdei. b ¶ Repperit mādrago/
ras .i. poma mādragoꝛe q̄ ſūt pulchꝛa
ꝛ odoꝛifera. c ¶ Dixitq̄ rachel: da
mihi ꝛc. Dicūt aliq̄ ꝙ iſta poma acce/ Mandra/
pta in eſcā adiuuāt in mulierib⁹ ꝟtutez goꝛa.
ꝯcipiendi. vn̄ ꝛ radix hꝫ ſilitudinē hūa/
nā: ꝛ ē ibi arboꝛ maſculina cuius radix
hꝫ ſilitudinē hoīs: ꝛ feminina q̄ hꝫ figu
rā femininā. Aug⁹. ꝟo dicit ꝙ occaſiōe
huius paſſus q̄ſiuit diligēter de natu/
ra huius pomi: ꝛ nō inuenit ꝙ haberet
talē virtutem: ꝛ ideo dicit ſe nō vidiſſe
cauſam q̄re rachel ꝯcipiuit: niſi ꝓpter
pomi raritatē ꝛ ſuauitatē. d ¶ Parū
ne tibi ꝛc. Sicut eñ ſupꝛa dictuz eſt:
rachel reſpectu aliaꝝ habebat ꝓrogati/
uā: tñ in hoc excedebat. e ¶ Doꝛmi/
at tecū ꝛc. Illa eñ nocte debebat eſſe
cū rachele ſm̄ circulū reddēdi debitum
ſuis vxoꝛibus: ſꝫ rachel conceſſit ſoꝛoꝛi
ſue. Sequit̄: f ¶ Et exaudiuit de/
us ꝓces eius. Ex q̄ ptꝫ ꝙ ad ꝯcubitū Nota
iacob nō mouebat̄ libidine/ſꝫ amoꝛe ꝓ
lis habende ad cultum dei. Sequitur:
g ¶ Appellauitq̄ nomē eius iſa/
char .i. merces. cui⁹ rō ꝓponit̄ in lr̄a.
h ¶ Rurſum lia cōcipiēs peperit
ſextū filiū. Naturalez ꝓter duos ad/
optiuos. i ¶ Mecū erit maritus
meus. Libentius mecum habitando.
k ¶ Et idcirco appellauit nomen
eius ꝫabulō .i. habitaculū. l ¶ Re
coꝛdatus q̄ꝫ. Hic agit̄ de filio natura/
li rachelis: cui poſt mltas ꝓces ꝛ deuo/
tas dn̄s dedit filiū ꝓ q̄ dixit: m ¶ Ab
ſtulit deus oppꝛobꝛiū meū .ſ. ſte/
rilitatis. q: ſcriptū eſt Deut. vij. c. Nō
erit apud te ſterilis. n ¶ Et vocauit H
nomē illius ioſeph. Qd̄ ſonat addi
tamentū. ꝛ cauſa huius noīationis ſub
dit̄: o ¶ Addat mihi dn̄s filiū al/
terū .ſ. naturalē. ꝛ ex deſiderio haben/
di ſecundū noīauit pꝛimū. Si diligēter Iacob an
ꝯſiderent̄ ꝓdicta nō poteſt iacob nota/ incōtinēs
ri de aliq̄ incōtinentia circa pluralitatē
vxoꝝ: q: nō petiuit niſi vnā .ſ. rachelē.
Qꝫ aūt alia fuit ſibi ſuppoſita: fuit ip̄o
ignoꝛāte ꝛ nolēte: ſꝫ poſtea ꝯſenſit deo
hoc oꝛdināte ꝛ labā compellente. ancil/
las aūt accepit ad pꝛeces vxoꝝ ꝛ amo/
re ꝓlis nō ductu libidinis. Ex quibus
patet ꝙ duabus ſoꝛoꝛibus vſus ē tem/
perāter/ ancillis obtēperāter: nec vlla
intēperāter. De lia ꝛ rachele hoc patet
ex mō introducēdi ancillas: ꝛ ex hoc ꝙ
deus dicit̄ audiſſe ꝓces eaꝝ in cōceptu
ꝙ nō mouebant̄ aliq̄ libidine: ſed ꝓlis
amoꝛe ad dei cultuz. Sciebāt eñ iacob
a deo electū vt ex eis filijs noīarent̄ ca
pita tribuū iſrl̄: ꝛ ꝙ chꝛiſtus ex eius fi/
lijs erat naſciturus: ꝛ ideo nō ē miꝝ ſi
deſiderabāt hr̄e ꝓlē ab ip̄o nō ſolū na/
turalē ſꝫ etiā adoptiuā: q: neſciebāt de
q̄ chꝛiſtus naſceret̄. p ¶ Nato autē Diuiſio
ioſeph. Hic ꝯſeq̄nter deſcribit̄ ipſius
iacob ſtatus q̄tū ad ampliationem bo/
noꝝ tempoꝛalium: vbi pꝛimo deſcribit̄
⁂ ipſius iacob
✳ p ¶ Nato aūt ioſeph/dixit ia Moꝛalit̄
cob ſocero ſuo. Generat̄ āt filijs ſpūalib⁹ ꝑ ſanā doctrinā ꝛ
acq̄ſit̄ diuitijs meritoꝝ ꝑ vitā exēplarem: q̄rit ꝓdicatoꝛ religio
ſus q̄ ꝑ iacob ſignificat̄ ad clauſtrū redire: ad exploꝛandū ꝓpꝛiā
ꝯſcientiam/ꝛ ad meditādum de exitu pn̄tis vite ꝑ moꝛtem: ſed
aliq̄n bonus ꝓlatus vel curatus nititur eum retinere dicens:
✳ Inueniā grām in

A ꝯ lubriter; vel ex parte capiat. ¶ Aug⁹. Egressus aūt rubē ⁊c.
Historice De hoc aūt genere opinari q̄dā scio: ꝙ acceptū ī escā sterilib⁹
de mādra feminis fecūditatē pariat: ⁊ ideo institisse rachel vt h̄ acciperet
gora. qd̄ ego nō arbitror: nec sic tūc ꝯcepisset. Nūc ꝟo cū post duos
lie alios ab illa nocte part⁹ dn̄s eā ꝓle donauerit: nihil est qd̄
de mandragora tale aliq̄d suspicemur
q̄le in nulla femina experti sumus. Cū
enī mala hec ip̄e vidissem: et ꝓpter sa/
cre lectionis hūc locum mihi obtigisse
gratularer. Rara enī est res / naturam
eoꝝ q̄ntū potui ꝑscrutatus sum: nō aliq̄
a cōi sensu remotiore sciētia que docet
ꝟtutes radicū ⁊ potestates herbaruꝫ:
sed q̄ntū renūciat visus: olfactus: ⁊ gu/
stus: rē cōperi pulchrā: suauē: olenteꝫ/
sapore aūt insipido. Cur ḡ eam mulier
tātope cupierit nescio: nisi forte ꝓpter
pomi raritatem: ⁊ odoris iocunditatē.
a ¶ Gyra omēs greges ⁊c. Hiero.
Multū apud. Lxx. ꝯfusus est sensus:
⁊ vsq̄ȝ hodie nullū potui inuenire nr̄o/
ruꝫ / q̄ hunc locū plane exponeret. Vis
inquit iacob me seruire tibi alios septē
annos: fac qd̄ postulo. Separa oēs di
scolores ⁊ varias tam oues q̄ȝ capras
⁊ trade in manu filioꝝ tuoꝝ: ⁊ ex vtro/
q̄ȝ grege alba ⁊ nigra pecora. i. vnius
coloris da mihi. Si q̄d igiť ex albis et
nigris q̄ vnius coloris sunt variū natū
fuerit: meū erit. Si q̄d vnius coloris:
tuū. Quasi rem difficilē nō postulo: te/
cū facit natura pecorū / vt alba ex albis
⁊ nigra nascanť ex nigris. Decū iusti
cia mea: dū deus hūilitatē meā respicit
⁊ laborē. Optionē labā datā libenter
arripuit: ⁊ ita vt iacob postulabat faci/
ens: triū dierū iter inter iacob ⁊ filios
suos separauit: ne quis dolus ex vici/
Nota nitate pecoris nasceretur. Ita iacob no/
uā strophā cōmētat⁹ est. Et ꝯtra naturā
albi et nigri coloris: naturali artē pu/
gnauit. Tres enim ꝟgas populeas et
amygdalinas: ⁊ maligranati (q̄s q̄s. Lxx
B stiraceas ⁊ nuceas ⁊ plataninas habe/
ant) ex parte decorticās / varium virga
rū fecit colorē: vt vbicunq̄ȝ in virga cor
ticē reliquisset: antiquus remaneret co
lor. Ubi tulisset corticē: cādidus pande
reť. Obseruabat ḡ iacob tp̄s / q̄ pecora
ascēdebanť: ⁊ cū post calorē diei ad po
tandū auida pergebant / discolores vir
gas ponebat in canalibus: ⁊ admissis
arietibus ⁊ hircis in ipsa potandi aui/
ditate oues ⁊ capras faciebat ascendi /
vt ex duplici desiderio: dum ⁊ auide bi
būt ⁊ ascēdunť a maribus tales fet⁹ cō
ciperent: q̄les vmbras arietū ⁊ hircorū
desuꝑ ascēdentiū in aquarū speculo cō/
tēplabanť. Ex virgis enī in canalibus
No. de cō/ positis: varius erat imaginū color: nec
ceptu muli/ mirū hāc in cōceptu feminarū esse natu
erum. rā: vt q̄lē cōspexerint siue mente conce/
perint: in extremo voluptatis estu quo cōcipiūt: sobolem talē
ꝓcreēt. Cū hoc ip̄m in aq̄ꝝ gregib⁹ etiā apd̄ hispanos dicať.
Quītilian⁹ Et q̄ntilian⁹ in ꝯtrouersia q̄ accusať matrona ꝙ ethiopē pepe
rit: ꝓ defensione illius argumentať hanc cōceptū esse natu/
Hypocra rā quā supra diximus. Et scriptū reperiť in libris hypocratis: ꝙ
tes. q̄dā suspitione adulterij fuerat puniēda: cū pucherrimū pepe
risset vtriq̄ȝ parenti generiq̄ȝ dissimilē: nisi memoratus medi/
cus soluisset q̄stionē: monēs q̄rere ne forte talis pictura esset
in cubiculo: q̄ inuenta / mulier a suspitione liberata est. Iacob
callidus iusticiā etiā in noua arte seruabat. Si enī oēs agni
⁊ hedi varij fuissent: erat suspitio doli: ⁊ apte laban inuid⁹ cō/
traisset. Sic ḡ tpauit vt laboris fructū acciperet: ⁊ laban nō pe/
nitus expoliaret. Sed qn̄ oues ⁊ capre p̄mo tpe ascendebanť
(quia melior est vernus fetus) aū ponebat virgas / vt varia
nascerenť. Quecūq̄ȝ ꝟo oues ⁊ capre sero querebāt marē: nō
aū ponebat / vt vni⁹ coloris nascerenť pecora: ⁊ q̄cq̄d ꝑus nasce
ꝯ batur

ui tibi. Ait ei labā: Inueniā gra †
tiā in ꝯspectu tuo. Experimēto di
dici: ꝙ bn̄dixerit mihi de⁹ ꝓpť te
Cōstitue mercedē tuā quā dem
tibi: At ille r̄n̄dit: Tu nosti quō
¶ operibus.
seruierim tibi: ⁊ q̄nta in manibus
a ¶ charismatū distributio. b ¶ tātū q̄ntū
meis fuerit possessio tua: Modi
natura ꝯtulerat. a ¶ in eo ꝙ gr̄a cōtulit.
cum habuisti anteq̄ȝ venirem / et
nunc diues effectus es: benedi/
xitq̄ȝ tibi dn̄s ad introitum meū.
Iustū est igitur vt prouideā ali/
¶ iudee.
quādo etiā domui mee. Dixitq̄ȝ a
laban: Quid dabo tibi? At ille b c
a ¶ de tuo munere. b ¶ .i. si ꝑmiseris oues meas vocem meam audire.
ait: Nihil volo: Sed si feceris qd̄
a ¶ lacte alam. b ¶ ab incursu lupoꝝ.
postulo: iterum pascam et custo d
a diā pecora tua. Gyra omēs gre
ges tuos / et separa cūctas oues e
varias ⁊ sparso vellere: ⁊ q̄dcū/ f
¶ astitit regia a de. t. circū. vari. p̄s. xliiij. c.
q̄ȝ † fuluū ⁊ maculosū variūq̄ȝ fue
rit: tā in ouibus q̄ȝ in capris / erit g
merces mea. Respōdebitq̄ȝ mihi h
¶ in futuro.
cras iusticia mea: quādo placiti i
tempus aduenerit coram te: et k
¶ q̄ imitari noluerint: sed in vitijs innatis sibi ꝑdurauerint: nō erūt ouilis mei.
omnia q̄ non fuerint varia ⁊ ma/
culosa ⁊ † rufa / tam in ouibus q̄ȝ
in capris / furti me argues. Dixit l m
q̄ȝ labā: Gratū habeo qd̄ petis.
Et separauit in die illo capras ⁊ n
oues: hircos ⁊ arietes varios at/
q̄ȝ maculosos. Cūctū aūt gregē o
vnicolorē: id est albi ⁊ nigri vel/
leris tradidit in manu filioꝝ suo

✳ ipi⁹ iacob petitio iusta. scd̄o pactio g̃ta / ibi: Dixitq̄ȝ labā. C
tio ꝓuisio cauta / ibi: Tollēs ḡ iacob. Circa p̄mū ꝯsiderādū sic
prius dictū est: post natiuitatē ioseph satis cito cōpleuit iacob
seruitiū suū. xiiij. ānoꝝ: ⁊ iō petebat licētiā redeūdi ad t̄rā suā
cū vxorib⁹ ⁊ liberis: qd̄ iuste nō poterat sibi denegari: sed la/
ban videns morā ipsius iacob sibi vtilē:
eo ꝙ ꝓpť bonitatē iacob dn̄s multipli
cauerat bona ipi⁹ laban: iō nitebať ad
huc eū retinere: ⁊ ptꝫ l̄ra. a ¶ Dixit/
q̄ȝ labā. Hic ponit pactio grata. Ad
cuius intellectū considerandum ꝙ ista
fuit petitio iacob ꝙ de gregibus ouiū
⁊ caparū ipi⁹ laban qui erāt sub cura
iacob auferrenť oīa aīalia rufa ⁊ macu
lā aliquā in vellere habētia: ⁊ traderen
tur filijs laban custodienda. illa autem
que essent totaliter alba vel totaliter ni
gra remanerent sub custodia iacob: et
fetus qui nascerenť ex eis totaliter al/
bi vel totaliter nigri essent ipsius laban
cū aīalib⁹ ex q̄bus nascebāť: q̄ siť erāt
totaliter alba vel totaliter nigra: fetus
autē qui essent maculosi vel rufi essent
ipsius iacob: ⁊ istud pactū fuit gratum
ipi laban: q: ꝙ fetus nigri nascerentur
ex nigris / ⁊ albi ex albis / erat ſm cōsue
tū cursum nature: ⁊ ideo laban habuit
gratam istā pactionē tanq̄ȝ sibi vtilem.
talis aūt fuit pactio ſm omēs exposito
res catholicos ⁊ hebreos: ⁊ iō ſm hoc
exponēda est sequens scriptura que est
satis obscura duplici de cā. Una est / q:
breuiter ⁊ succincte loquiť / ⁊ plura sub
intelliguntur q̄ nō exp̄munť. Alia cā est
q: translatio nr̄a hic multū discrepat a
l̄ra hebraica vt videbiť. Accedamus
ḡ ad litterā: Dixitq̄ȝ laban / desiderans
ei⁹ morā secū. b ¶ Quid dabo tibi?
q̄si vellet sibi gr̄as facere cū tn̄ intēde/
ret decipe. c ¶ At ille ait: Nihil vo Al's rufū
lo. s. gratis / sed si feceris qd̄ postulo: ꝓ
mercede laboris mei. d ¶ Iterū pa
scā ⁊c. Gyra oēs greges. i. diligēter
considera. e ¶ Et sepa cū. ⁊c. Que D
nō sūt totaliter albe / vel totaliter nigre
illas amoue de manu mea: et pone in
manu filioꝝ tuorū. f ¶ Et q̄dcunq̄ȝ
⁊c. Quātū ad fet⁹ q̄ nascenť de cet̄o de
gregibus vnius coloris q̄ remanebūt
ſb manu mea. g ¶ Erit mer. m. ⁊c.
Et q: h̄ videť ꝯ cursū nature. iō ſb dit: Al's fulua
h ¶ R̄n̄debitq̄ȝ mi. cras. i. ī futuro
i ¶ Iusticia mea. Si ꝯ cōsuetū mo/
dū nature ex gregib⁹ vni⁹ coloris nascā
tur varij ⁊ maculosi q̄ debēt esse mei ar
gumētū est iusticie mee. k ¶ Et oīa
⁊c. Tam in ouibus q̄ȝ in capris si alia
inueniant inť illa q̄ cedēt in p̄tē meaꝫ.
l ¶ Furti me argu. i. habeas me ꝓ
ꝯuicto de furto. m ¶ Dixitq̄ȝ labā:
gratū h̄eo. Quia cursus nature erat
ꝓ eo. n ¶ Et sepauit ⁊c. Ad traden
dū filijs suis. o ¶ Cūctum aūt gregē ⁊c. Istud videť con
tradicere ei quod dictū est. s. ꝙ varia tradita sunt in manibus
filioꝝ laban ⁊ vnicoloria remanserunt in manu iacob: ⁊ ideo
aliter exponūt doctores nr̄i hoc vno mō sic: In manu filioꝝ su
oꝝ. i. in manu filioꝝ iacob: q̄ erāt pastores sub eo: Sed hec ex
positio videť falsa: q: istud pactū fuit inter iacob ⁊ laban īme/
✳ diate post
✳ † ¶ Inueniā gratiā ī ꝯspectu tuo: Ut pascas adhuc Moraliť
gregem meū verbo ⁊ exemplo. Sed qm̄ nō omes prelati ⁊ cu
rati laborē fratrum habent gratū: qui tamen per laban signifi
canť sicut ⁊ grati: ⁊ hoc ꝓpter idētitatē officij: ideo ꝓ talibus
ingratis diciť infra / ꝙ laban defraudare quesiuit iacob. i. pre
dicatorē mercede debita / per quā intelligiť subsidiū tēporale:
quod licꝫ nō sit merces principalis / est tn̄ merces secundaria:
sicut diciť Luc. x. b. de predicatorib⁹: Dign⁹ est enī operari⁹
mercede sua. Propter quod in recōpensationē hui⁹ subdiť:
o ✳ Tollens igiť

G batur ſuū erat/ quia variū: quicq̃d poſtea laban/ q: vnius co/
E loꝛis. Oꝛ aūt ſcriptū eſt vt in virgis cõciperẽt: vim hebꝛei ver
Laameha bi/ niſi circūitu exprimere nõ poſſum. laameha enĩ ꝓprie dicit̃
extrem⁹ in coitu caloꝛ/ quo coꝛpus om̃e cõcutit̃: ⁊ patrãti vo/
Nota ꝓ intellectu ſacre ſcp̃ture luptati vicin⁹ eſt finis. a ¶ Tollẽs ergo iacob ⁊c. Aliter
Greg⁹. Intellectus ſacri eloquij intra
textū ⁊ myſteriū tanta libꝛatiõe pẽſan
dus eſt: vt neq̃ nimie diſcuſſionis põ/
dus deprimat: nec toꝛpoꝛ incurie va/
cuū relinquat. Multe enĩ ſentẽtie tã/
ta allegoꝛiarū cõceptiõe grauide ſunt:
vt quiſq̃s eas ad ſolaʒ hiſtoꝛiã tenere
nitit̃: earū noticia per incuriã priuet̃.
Quedã ita exterioꝛib⁹ p̃ceptis inſerui
unt: vt ſi q̃s ſubtili⁹ penetrare deſide
ret: nihil intus inueniat/ ſed ſibi etiaʒ
qđ foꝛis eſt abſcondat. Vñ bene nar/
ratione hiſtoꝛica per ſignificationẽ di
Moꝛalit̃ citur. Tollẽs igit̃ ia. ⁊c. Virgas
popu. viri. ⁊ amygda. ⁊ ex plata
nis / ante oculos gregū ponere: eſt ꝑ
ſcripture ſeriẽ antiquoꝛū patrū vitas
atq̃ ſentẽtias ĩ exemplū pplis p̃bere:
q̃ q: iuxta rõnis examẽ recta ſunt/ vir/
ge vocant̃: q̃bus ex ꝑte coꝛticẽ ſubtra/
hit: vt candoꝛ intimus appareat: et ex
ꝑte ſeruat: vt ſicut fuerat exteri⁹ viroꝛ
ꝑmaneat. Sicq̃ virgarū coloꝛ varius
efficit̃: q: ante ꝯſideratõis nr̃e oculos
p̃cedentiū patrū ſñie quaſi virge varie
ponunt̃: in q̃bus dum plerūq̃ intelle/
ctū lr̃e fugim⁹/ q̃ſi coꝛticẽ ſubtrahim⁹:
ſed duʒ ſequimur/ ſeruam⁹: dumq̃ ab
Allegoꝛia quãdo. ip̃is coꝛtex lr̃e ſubducit̃: allegoꝛie can/
doꝛ aperit̃/ dum relinquit̃: exterioꝛis ĩ
telligẽtie virẽtia exempla monſtrant̃.
Quas iacob in aque canalib⁹ poſuit:
q: chriſt⁹ in libꝛis ſacre ſciẽtie q̃bus im
buimur eas fixit. Has aſpiciẽtes arie/
tes cū ouib⁹ coeunt: q: cū rõnales nr̃i
ſpũs in intẽtiõe earū defixi ſunt: ſingu
lis actionib⁹ ꝑmiſcent̃: vt tales fetus
operū generẽt/ q̃lia exẽpla p̃cedentiū
in vocibus p̃ceptoꝛū vidẽt: ⁊ diuerſuʒ
coloꝛẽ ꝓles boni opis habeat: q: ſub/
tracto coꝛtice lr̃e acute interna cõſide/
rãt: ⁊ ſepe cõſeruato bene ſe in exterio
F ribus foꝛmant. ¶ Alchu. Cur iacob
fraude in hoc loco nõ arguit̃/ h̃ ſine dubio vt ꝓpha fecit: nec
credẽdū eſt eū feciſſe ſine ſpũali reuelatione.

rum/ ⁊ poſuit ſpaciū itineris die/ a
rum triū inter ſe ⁊ generū/ qui pa
a ſcebat reliquos greges ei⁹. Tol/ b
a ¶ In vno genere potuit fieri varietas: ſʒ
ꝓ myſterio tria genera lignoꝝ ſunt poſita.
lens igit̃ iacob virgas põpuleas
virides ⁊ amygdalinas ⁊ ex pla/
taniſ/ ex ꝑte decoꝛticauit eaſ: De
tractiſq̃ coꝛticibus in his q̃ ſpo/
liata fuerant candoꝛ apparuit: il
la vero quę integra erant viridia
ꝑmanſerūt: atq̃ in hūc modū co
loꝛ effectus eſt variuſ. Poſuitq̃
eas in canalibus vbi effundeba/
tur aqua/ vt cuʒ veniſſent greges
ad bibendū: añ oculos haberent
virgas/ ⁊ ĩ aſpectu earū ꝯcipent.
Factūq̃ eſt vt in ipſo caloꝛe coi/
tus oues intuerent̃ virgas: et pa/
rerent maculoſa et varia et diuer
ſo coloꝛe reſpſa. Diuiſitq̃ gregẽ
iacob/ ⁊ poſuit v̓gas ante oculos
arietū. Erãt aūt alba q̃q̃ ⁊ nigra
laban: cętera v̓o iacob/ ſeꝑatĩ int̃
ſe gregib⁹. Igit̃ qñ p̄mo tp̃e aſcẽ
debant̃ oues: ponebat iacob vir
gas ĩ canalib⁹ aq̃rū añ oclos arie
tū ⁊ ouiū: vt ĩ eaꝝ ꝯtẽplatiõe ꝯci/
perẽt: Qñ v̓o ſerotina admiſſura
erat/ ⁊ ꝯcept⁹ extrem⁹/ nõ ponebat

gẽ vnicoloꝛẽ: q̃ ſupple nat⁹ eſt poſt pactū ⁊ poſt poſitionẽ vir G
garū in canalibus: tradidit ip̃e labã in manib⁹ filioꝝ ſuoꝝ: q:
talia cedebãt in partẽ ſuã: ſʒ hec expoſitio videt̃ multū extoꝛ/
ta: ⁊ diſcrepat cū hoc a lr̃a hebꝛaica: q: vbi nos habem⁹: Cun
ctum aūt gregẽ vnicoloꝛẽ. i. albi ⁊ nigri velleris: tradidit ⁊c.
In hebꝛeo ſic hr̃: Oẽ qđ hẽbat albū ĩ
ſeip̃o: ⁊ oẽ rufū ĩ arietib⁹ tradidit ⁊c.
qđ ſic gloſant hebꝛei: Om̃e qđ hẽbat
albū. i. maculã albã q̃tūcūq̃ minimã:
⁊ oẽ rufum q̃tūcūq̃ minimū: ſʒ totuʒ
reſiduū velleris eſſet vni⁹ coloꝛis/ tra
didit in manu filioꝝ ſuoꝝ: et patʒ ſñia
ſm̃ p̃dicta. Itẽ diſcrepat trãſlatio nr̃a
ab hebꝛeo in punctuatiõe: q: facit p̄n/
cipiū v̓ſus diſtincti a p̃cedẽti/ ibi: Cū/
ctum aūt gregẽ vnicoloꝛẽ: In hebꝛeo
aūt totū in vno ꝯtextu d̓r ſub vno v̓ſu
ab illo loco: Et ſepauit in die illa: vſq̃
ibi: Et tradidit in manu filioꝛū ſuoꝛū:
vbi determinat̃ v̓ſus ⁊ ſñia abſq̃ ali/
qua extoꝛſione. a ¶ Et poſuit ſpa
ciū itineris/ ne arietes ⁊ hirci varij
⁊ maculoſi q̃ erãt ſub manu laban ⁊ fi
lioꝝ ſuoꝝ trãſirẽt ad gregẽ vnicoloꝛẽ:
q̃ erat ſub manu iacob ⁊ generarẽt fe/
tus varios. b ¶ Tollẽs ğ iacob/
Hic ꝯñr ponit̃ prudẽs cautela ip̃ius Cautela iacob.
iacob: q: labã fraudulẽter agebat ꝯtra
eū ⁊ in plurib⁹ ſibi tenebat̃: iõ poſuit
v̓gas varij coloꝛis in canalib⁹ qñ erat
cõceptus p̄mi tp̃is: q: illi fetus ſūt me
lioꝛes. ex foꝛtitudine enĩ nature ꝓue/
nit ꝙ aĩalia citius generẽt ⁊ cõcipiãt:
cū aūt femelle bibebãt aſcẽdebãt ma/
ſculi ⁊ femelle videbãt vmbꝛas maſcu
loꝛū in aqua ⁊ imagines ip̃oꝛum varij
coloꝛis ⁊ ſimiles cõcipiebãt. hanc enĩ
v̓tutẽ hʒ imaginatiua ſuꝑ coꝛp⁹ ⁊ ſuꝑ Virt⁹ imaginatiua
materiã vñ fit ꝯcep⁹ ꝙ ſiles ꝯcipiūt
illis q̃s aſpiciūt attẽte ĩ extremo coit⁹
⁊ btūs Hiero. ſuꝑ locū iſtū dic̃ ꝙ tali
arte vtunt̃ ĩ gregib⁹ eq̃rū hiſpani: po/
nẽtes pulchꝛos eq̃s añ eq̃s tp̃e cõce/
ptus. Dicit etiã ꝙ Quintilian⁹ q̃ndã Quĩtilianus.
matronã accuſatã de crimĩe adulterij
eo ꝙ peꝑiſſet ethiopẽ liberauit: ꝑ h̃ ꝙ
fecit inq̃ri ſi incubiculo ei⁹ eẽt talis pi H
ctura: q̃ repta liberata eſt mulier. Ex
hoc etiã ptʒ ꝙ iacob erat hõ ſapiẽs in cognitione v̓tutū natu/
raliū. Dicūt tñ aliq̃ ꝙ angel⁹ docuit eū artẽ iſtã/ qñ oñdit ſibi
in viſiõe maſculos aſcendẽtes ſuper feminas varios ⁊ macu/
loſos: vt habet̃ ca. ſeq̃nti. Patet etiã ꝙ nõ peccauit prudẽter Nota
trahẽdo ad ſe qđ ſibi debebat̃: ⁊ maxie q: hoc videt̃ feciſſe ex
reuelatione angeli: ⁊ ptʒ lr̃a ex p̃dictis.
✳ b ¶ Tollẽs igit̃ ia. vir. p. ⁊c. Per h̃ eĩ ꝙ poſuit iacob Moꝛalit̃
v̓gas varias ĩ canalib⁹/ oues ꝯceperūt ⁊ peꝑerūt varios fet⁹
q̃ ceſſerūt ĩ ꝑtẽ iacob: ⁊ ꝑ h̃ deſignat̃ ꝙ fr̃es paupes ꝯpulſi ſūt
exponere fidelib⁹ (q̃ ꝑ oues deſignãt̃) ſuaſ variaſ neceſſitates
⁊ etiã varia ſuffragia/ q̃ fiūt ꝓ bñfactoꝛib⁹ ſuis: ⁊ ꝑ h̃ plurimi
fideles cõceperūt ꝓpoſitū bñfaciendi eis ⁊ etiã fecerūt.

¶ Nico. de lyra

✳ diate poſt natiuitatẽ ioſeph/ vt ptʒ ex p̃dictis. Itẽ ꝓbatū
eſt ꝙ a tp̃e quo iacob accepit vxoꝛẽ p̄mã vſq̃ ad natiuitatẽ Io
ſeph fluxerūt tm̃ ſeptẽ anni: ergo tp̃e hui⁹ pacti p̄mogenit⁹ ia/
cob nõ habebat ſeptẽ ãnos/ ſʒ deficiebãt ad min⁹ tres mẽſes:
⁊ ſic ptʒ ꝙ nõ poterãt adhuc eẽ paſtoꝛes: ita ꝙ in manib⁹ eoꝛū
traderent̃ vnicoloꝛia: iõ alij exponūt hoc de filijs laban: ſʒ di/
cūt ꝙ hoc d̓r hic ꝑ anticipationẽ ſic exponẽdo: Cūctū aūt gre/
gem vnico

¶ Additio

¶ In ca. xxx. vbi dicit̃ ĩ poſtil. Additiõe dei addita ſunt ⁊c.
¶ Additio. j. In hebꝛeo nõ hr̃ hec dictio q̃ ſonat additionẽ
ſʒ magis ꝯtrouerſiã vl̓ ꝯtẽtionẽ: ⁊ eſt lr̃a ꝯtẽtiõis dicẽdo. Cõ
tendi cū ſoꝛoꝛe mea ⁊ inualui: cui⁹ ſenſus eſt: contẽdi cū ſoꝛoꝛe
mea ſuꝑ hñdo filios ⁊ ĩualui: q: iã habeo. vñ cū d̓r ĩ glo. inter
li. ꝙ neptali d̓r a ꝯuerſiõe: videt̃ eẽ erroꝛ ſcp̃toꝛis: ⁊ debuiſſet
dicẽ a ꝯtrouẽſiõe ſeu ꝯtrouẽſia ſm̃ hebꝛaicã v̓itatẽ. ¶ In eo.
ca. xxx. vbi d̓r ĩ poſ. Et iõ ſm̃ h̃ exponẽda ẽ ſeq̃ns ſcp̃tura ⁊c.
¶ Additio. ij. Licʒ pactū int̃ iacob ⁊ labã generalr̓ ꝯſidera
tū videat̃ eẽ illđ qđ poſtillatoꝛ expoſuit: ⁊ ſic cõiter tenet̃: lr̃a
tñ ĩ ꝑticulari ꝯſiderata ñ totalr̓ ꝯſonat: ſʒ ĩ mult̓ diſcrepat: vñ
Hiero. ĩ h̃ paſſu multū apđ. Lxx. ꝯfuſus eſt ſenſus: ⁊ vſq̃ ho
die nullū potui ĩuenire nr̃oꝝ/ q̃ hūc locū plane exponeret: hec
Hiero. qđ etiã inter hebꝛeos expoſitoꝛes cõtingit.
¶ Replica. In h̃ ca. xxx. Burgeñ. notãs tranſlationẽ nr̃am
vbi habet̃: Cõparauit me dñs cum ſoꝛoꝛe mea: dicit hebꝛaicū
habere: Contendi cum ſoꝛoꝛe mea: impꝛobans ex eo glo. in/
terlineareʒ q̃ habʒ

¶ Replica

terli. q̃ hʒ ꝙ neptali d̓r a cõpatiõe vl̓ ꝯuerſiõe: dic̃ Burgeñ. ꝙ
ſit erroꝛ ſcriptoꝛis: q: debuiſſet ſcribere a cõtrouẽſione ſeu a cõ/
trouẽſia. Sʒ intuẽti capl̓m iſtud manifeſtū eſt noĩa p̃riarcharū
oĩm cõiter ex v̓bis matrū ĩponi. Nec habet̃ ex lr̃a/ nec eſt ve/
riſimile ꝙ venerãda rachel cõtẽderit cū ſoꝛoꝛe ſuꝑ habẽda ꝓ/
le/ cū ſciret nõ eẽ culpã ſoꝛoꝛis ꝙ ip̃a eẽt ſterilis. Credo igitur
Burgeñ. fingere ⁊ fruſtra btm̃ Hiero. ⁊ glo. interlinearẽ im
pugnare: q̃ neptalim ex v̓bo rachelis dicūt impoſitū cū dixit:
Cõpauit me dñs ſoꝛoꝛi mee. Nec igit̃ glo. h̃ ponit vitio ſcri/
ptoꝛ̓: q: ẽ poſitū auctẽ btĩ Hier̃. ĩ ca. eodẽ đ pacto int̃ iacob
⁊ labã. Burgẽ. dic̃ apđ Hier̃. ⁊ oẽs hebꝛeoꝝ ⁊ latinoꝝ expo
ſitoꝛes vſq̃ hodie fuiſſe magnã obſcuritatẽ: ⁊ tñ h̃ nihil fac̃ ꝓ
expoſitõe. In q̃vid̓ duplr̓ peccare. Primo q: cū ꝯſueuit ex fa
cili occaſiõeꝫ poſtillatoꝛẽ lõgas facẽ digreſſiões: h̃ ꝓ expoſitõe
obſcuritatis apud oẽs / vt dicit nullū impedit laboꝛẽ. Scđo:
quia cum vel noluit vel nõ potuit hunc paſſum exponere non
dedit grates poſtillatoꝛi clarius exponẽti.

A B **P**Oſtq̃ **Ca. XXXI** aũt audiuit ṽba filioꝝ la. ⁊c. a ¶ Mutauit mercedẽ meã. Hiero. Pro eo ꝙ poſuim⁹ mutauit mercedẽ meã decẽ vicib⁹: Lxx. poſuerũt decẽ ãnis: cũ verbũ hebraicũ moin numerum magis q̃ annos ſonat: ⁊ ex ſeq̃ntibus is ſenſus ꝓbat̃/ ꝙ ꝑ ſingulos fetus laban ꝯditionẽ mutauerit. Si videbat variũ naſci pecus/ dicebat: Uolo vt in futuro naſcant̃ mihi varia: tũc iacob virgas in canalib⁹ nõ ponebat/ vt fetus vnicolor naſceret̃: q̃ facto laban ea pecora ſue pti fieri debere dicebat. Sic vſq̃ ad decez vices mutata eſt ꝯditio: ⁊ q̇dcũq̃ ꝓpoſuerat laban vt ſibi naſceret̃: in ꝯtrariũ colorẽ vertebat̃. Nũc aũt in ſex annis decẽ pariendi vices incredibiles viderẽt̃

Virgili. in geor. li. 2.

ſed lege Uirgiliũ in quo dicit̃: Bis grauide pecudes: Natura aũt italicarũ ouium ⁊ meſopotamie eadẽ eſſe d̃r. b ¶ Uidi eni omia ⁊c. Ex hoc diſcimus ꝙ iacob nullo malo dolo fecit: ſed diuina diſpoſitione/ vl̃ quia omĩa in figura gerebantur. Un̄ angelica viſione meruit confortari. c ¶ Nũc ergo ſurge. Grego. Poſt longaz ſeruitutẽ precepit dñs iacob vt reuerteret̃ in patriã: tunc ignorãte ſocero cũ vxoribus ⁊ comitatu ꝓperabat. Laban aũt cõſecutus eſt eũ in monte galaad cũ fur[...] idola requirens/ nec repperit: Labã aũt i ħ loco diaboli typũ gerit. Interp̃tatur enĩ dealbatio. Diabolus ṽo cũ tenebroſus ſit trãſfigurat ſe in angelũ lucis. d ¶ Furata eſt ⁊c. Hiero. Ubi nos idola legimus: in hebreo theraphĩ ſcriptuz eſt: q̇d Aquila figuras vl̃ imagines interp̃tat̃. Hoc aũt io dico/ vt ſciamus q̇d in iudicũ libro theraphin ſonet. e ¶ Cõtra montem ⁊c. Nõ ꝙ eo tp̃e mons galaad diceretur: ſed per anticipationẽ illo nomine vocatur quo poſtea nuncupatus eſt.

† ẽ. 24. d

B Myſtice

† j. 32. c

Theraphim

ħ Qui aſſumptis

eas. Factaq̃ ſũt ea q̃ erãt ſerotina/ labã: ⁊ q̃ primi tp̄is iacob. Ditatuſq̃ hõ vltra modũ: ⁊ habuit greges multos/ ancillas ⁊ ſeruos/ camelos ⁊ aſinos. **Ca. XXXI**

POſtq̃ aũt audiuit ṽba filioꝝ labã a dicẽtiũ: Tulit iacob omĩa q̃ fuerũt patris nr̄i: et illi⁹ facultate ditat⁹/ fact⁹ ẽ inclyt⁹: aĩaduertit q̃q̃ faciẽ labã ꝙ nõ eẽt† circa ſe ſicut heri ⁊ nudiuſterti⁹: maxime dicẽte ſibi dño: Reuertere in terrã prm̄ tuoꝝ/ et ad generationẽ tuã eroq̃ tecũ: Miſit ⁊ vo b cauit rachel et liam i agrũ vbi paſcebat gre c ges/ dixitq̃ eis: Uideo faciez pr̄is veſtri ꝙ nõ ſit erga me ſic heri ⁊ nudiuſterti⁹. Deus d aũt pr̄is mei fuit mecũ: ⁊ ipe noſtꝪ ꝙ totꝪ viribꝰ meis ſeruierim prī veſtro. Sz pr̄ veſter a circũuẽit me: ⁊ mutauit mercedẽ meã decẽ e vicib⁹: ⁊ tñ nõ dimiſit eũ de⁹ vt noceret mihi. Si qñ dixit: varię erũt mercedes tuę: pariebãt oẽs oues varios fet⁹: Qñ ṽo ecõtrario ait: alba q̃q̃ accipies ꝑ mercede: omẽs greges alba pepererũt: Tulitq̃ † ſubſtãtiã patrꝪ vr̄i ⁊ dedit mihi. Poſtq̃ enĩ cõcept⁹ ouiũ tp̄s aduenerat: leuaui ocl̃os meos/ et f vidi in ſomnis aſcẽdentes mares ſuper fęminas/ varios ⁊ maculoſos ⁊ diuerſorũ coloꝝ. Dixitq̃ ãgelus dñi ad me in ſomnis: Jacob. Et ego rn̄di: adſum. Qui ait: Leua oculos tuoſ/ ⁊ vide vniuerſos maſculos aſcẽdẽtes ſuꝑ feminas varios reſp̄ſos atq̃ b maculoſos: † Uidi enĩ oĩa q̃ fecit tibi labã. Ego ſuũ de⁹ bethel/ vbi vnxiſti lapidẽ: et g c votũ vouiſti mihi. † Nũc ergo ſurge ⁊ egredere de terra hac: reuertẽs in t̃rã natiuitatꝪ tuę. Rñderunt rachel ⁊ lia: Nunq̇d habe h mus reſidui q̃cq̃ i facultatib⁹ ⁊ hereditate i dom⁹ patris noſtri: Nõne q̃ſi alienas repu k tauit nos: ⁊ vẽdidit/ comeditq̃ p̃ciũ noſtꝝ: l Sed deus tulit opes patriſ noſtri: ⁊ nobis m eas tradidit ac filijs noſtris: vnde omnia q̃ p̃cepit tibi dñs fac. Surrexit itaq̃ iacob n et ipoſitꝪ liberꝪ: ⁊ ꝯiugib⁹ ſuis ſuꝑ camelos abijt: Tulitq̃ oẽm ſb̄ſtãtiã ⁊ gregeſ: ⁊ q̇cq̇d in meſopotamia acq̇ſierat: ꝑgens ad iſaac patrẽ ſuũ in terrã chanaan. Eo tp̄e laban d ierat ad tõdẽdas oues: ⁊ rachel furata eſt o idola patrꝪ ſui. Noluitq̃ iacob ꝯfiteri ſocero ſuo ꝙ fugeret. Cũq̃ abijſſet tam ipſe q̃ p oĩa q̃ iuris ei⁹ erãt: ⁊ amne trãſmiſſo ꝑgeret

¶ per anticipationem.

e cõtra montẽ galaad: nũciatũ eſt laban die q r

Ni. de lyra

Diuiſio

POſtq̃ ãt. Hic cõſeq̃nter dſcribit̃ iacob vt ꝓficiẽs: q̇d maxie appet qñ hõ bñ ſe habet in aduerſis. ⁊ iõ p̄mo oñdit̃ q̃liter paſſus eſt a laban. ſcd̄o ab eſau ca. xxxij. tertio a ſichez filio emor ca. xxxiiij. Circa p̄mũ p̄mo deſcribit̃ ipi⁹ iacob receſſus. ſcd̄o ipius labã poſt eũ ꝓgreſſus/ ibi: Cũq̃ abijſſet. Ad huc primo deſcribit̃ ſui receſſus motiuũ. ſcd̄o mod⁹/ ibi: Miſit ⁊ vocauit. Triplex enĩ motiuũ habuit ad recedẽdũ. p̄mũ fuit murmuratio filioꝝ labã. ſcd̄z idignatio labã iniuſta: cũ tñ deberet eũ diligere ⁊ cõmẽdare: q2 ꝓpt̃ eũ dñs multiplicauerat bona ipſoꝝ/ vt p̄dictũ eſt. tertiũ motiuũ fuit angeli monitio: ⁊ pz lr̄a. b ¶ Miſit ⁊c. Hic deſcribit̃ modus recedendi: ⁊ primo iacob querit vxoꝝ ſuarũ cõſenſum ſine quib⁹ nõ poterat recedere: ⁊ pz lr̄a paucis ṽbis exceptis. c ¶ In agrũ. Ut ſecreti⁹ loqueret̃ cũ eis. d ¶ Nudiuſtertius. Quaſi nũc eſt dies tertius: accipit̃ tñ hic ꝓ tp̄e p̄terito. e ¶ Decem vicibus. Quõ põt eſſe verũ cum ꝓ gregibus ſeruierit tñ ſex ãnis/ vt habet̃ infra eo. ca. Soluit Hiero. ꝙ oues illius terre pariunt bis in anno/ ⁊ ſic bis in anno poterat mutare pactũ. f ¶ Et vidi in ſomnis. Per hoc oñſa fuit multiplicatio varioꝝ fetuum. g ¶ Ego dñs deus bethel. Angelus enĩ in ꝑſona dei loq̃bat̃. h ¶ Rñderũt rachel ⁊c. Cõſentiẽtes ei in receſſu: rachel enĩ lz eſſet iunior tñ p̄ponit̃: q2 erat principalis ei⁹ vxor: vt. ſ. dictũ eſt ca. xxx. i ¶ Nũq̇d habem⁹ reſidui quicq̃. Quaſi diceret nõ/ totũ dedit fratribus nr̄is. k ¶ Nõne q̃ſi aliẽas. Quia vendidit nos: tibi tradendo ꝓ precio ſeruitutis tue: ſicut ⁊ tradunt̃ ancille. l ¶ Comeditq̃ p̃ciũ noſtrũ. Quia de ſeruitio tuo q̇d fuit preciũ nr̄m cõſecutus eſt diuitias de quib⁹ vixit. m ¶ Sed de⁹ tulit ⁊c. iuſte trãſferẽdo in nos ꝓ magna pte. n ¶ Surrexit itaq̃ ia. Hic ꝯſequẽter iacob captat ſui receſſus tp̄s oportunũ: quia laban receſſerat ab eo ad tondendas oues quas filij ſui cuſtodiebant que diſtabant ab eo itinere triũ dierũ vt predictum eſt: q2 ex precedẽtibus fraudib⁹ timebat ne auferret ei omĩa ſi ſciret eũ recedere. o ¶ Et rachel furata eſt idola patris ſui. Nõ ad colendum/ ſed ad retrahendum patrẽ ſuũ ab idolatria: ⁊ iõ non fuit furtũ ꝓprie loquẽdo. Cõſiderandũ ꝙ vbi trãſlatio nr̄a habet idola: in hebreo habet̃ theraphim: ⁊ dicũt aliq̇ ꝙ ſint imagines facte partiz ꝑ aſtronomiã ⁊ ptim ꝑ necromãtiã q̃ dãt rn̄ſa. Hebrei dicũt ꝙ eſt caput alicui⁹ pueri primogeniti interfecti ⁊ ſacrificati demoni: et iſtud caput p̃ciſum ſalſat̃ ⁊ aromatibus condit̃ vt poſſit diu ſtare: ⁊ ſuꝑ linguã eius in lamina aurea ponit̃ nomẽ demõis ⁊ ſic dat ibi rn̄ſa. Hoc autẽ interpoſui: q2 alibi in ſcriptura ſacra fit mentio de theraphim. Certũ eſt tñ ꝙ talia nõ hñt ṽtutẽ rn̄ſa dãdi/ niſi inq̃tũ de⁹ ꝑmittit: ⁊ freq̃nter ꝓpt̃ pctã hoĩm credẽtiũ talib⁹: ⁊ q2 demerent̃ vt illis deceptiõib⁹ capiãt̃/ de⁹ talia ꝑmittit. p ¶ Cũq̃ a. Hic ꝯñr deſcribit̃ ipi⁹ laban inſecutio: vbi p̄mo deſcribit̃ ipius iacob captio. ſcd̄o mutua obiurgatio/ ibi: Et dixit ad iacob. t̃tio mutua ꝯfederatio/ ibi: Rñdit ei labã. Circa p̄mũ pz lr̄a: exceptis paucꝪ ṽbis exponẽdis. q ¶ Cõtra montẽ galaad. Hoc d̃r ꝑ anticipationẽ: q2 ħ nomẽ poſtea ĩpoſitũ eſt/ vt patebit. ĩ. eo. ca. r ¶ Nũciatũ eſt ⁊c. Quia diſtabat ab eo

L

Aľs terga.

Aľs † deus

Idola labã

D

Theraphi

Judic. 17 b

Diuiſio

Uxoꝝ conſenſus.

Moralit̃. a ¶ Poſtq̃ audiuit iacob ṽba filioꝝ labã. Sicut d̃r ꝑ laban intelligunt̃ p̄lati ⁊ curati q̃ꝝ filij ſũt miores clerici: int̃ q̃s fuerũt ⁊ ſũt aliq̇ de ꝓſpitate fratrũ dolẽtes: ⁊ ꝯ eos intãtũ murmurãteſ ꝙ multi p̄lati negauerũt eis ptãtẽ p̄di

Moralit̃

o ij ✳ candi ⁊

a ¶ Qui aſſũptis fratri. ſuis: pſe. ⁊c̄. Hiſtori. Poſt ꝑ labã mundus exp̄mit: q̄ cũ furore iacob ſequit̄: q2 electos q̄ ſunt mẽbra xp̄i opp̄mere conatur. Filiaȝ mundi vel diaboli iacob abſtulit: cum ſibi xp̄s eccleſiã ex gentibus cõiunxit: cui ꝑ ꝓphetã d2. Pſ. xliiij. b Obliuiſcere pp̄lm tuum ⁊c̄. In idolis auaricia ſignat̄: q̄ eſt idoloꝝ ſeruit⁹. Labã veniẽs apud iacob idolũ nõ repperit q2 oſtẽſis mundi diuitijs redemptori nr̄o diabolus veſtigia cõcupiſcẽtie nõ repperit. Sȝ q̄ iacob non habuit: rachel ſedendo opuit q̄ interpretat̄ ouis ⁊ eccleſiam ſignificat. Sedere aũt eſt humilitatẽ penitẽtie appetere vñ Pſ. cxxvj. a. Surgite poſtq̄ ſederitis. Rachel ergo idola ſedẽdo operit: q2 eccleſia xp̄m ſequẽs vitiũ terrene cõcupiſcentie ꝑ humilitatẽ pn̄ie cooperuit. vñ Pſ. xxxj. a. Beati quoꝝ remiſſe ſũt iniq̄tates ⁊ quorũ tec. ſunt pec. Nos igit̄ rachel ſignificat: qui idola ſedẽdo p̄mimus: ſi culpas auaricie penitẽdo dãnam⁹: que auaricie immũdicia nõ viriliter currentes impedit: ſed effeminate gradientes ꝑ blandimẽta ſeculi reſoluunt̄: qđ his v̄bis ſignificat̄. Iuxta conſuetudinẽ feminaruȝ accidit mihi. Quaſi enĩ muliebria pati ſe innotuit. b ¶ Ut oſcularer filioſ meos ⁊c̄. More ſcripture filioſ ac filias ſuas iacob appellat: q̄ filios vel fratres cognatos appellat. Vñ ĩ ſequẽtib⁹: dixitq̄ iacob fratribus ſuis: Affer te lapides. In euãgelio quoq̄ filij Marie matertere dñi fratreſ eius vocant̄. Mat. xij. a. c ¶ Timui ne violẽter auferres filias tuas. Quaſi ideo me nõ tibi manifeſtaui ne acerbitate ꝑſecutiõis ſuperares animas infirmas nouiter tibi ereptas.

Als nõ habet † contra

Filij

☞ Crebar

a tertio q̄ fugeret iacob. Qui aſſumpt⁹ fratrib⁹ ſuis: pſecut⁹ a
eſt eũ dieb⁹ ſeptẽ: ⁊ cõprehẽdit eũ ĩ mõte galaad. Viditq̄ ĩ b
a ¶ Nõ eſt timẽdus qui nihil poteſt niſi pmiſſus.
ſõnis dicẽtẽ ſibi deũ: Caue ne q̄cq̄ aſpe loq̄ris ↄtra iacob. c
a ¶ dilatauerat. b ¶ Eminẽtia p̄ceptoꝝ. c ¶ trãſitoꝝ habitaculũ. d ¶ diabolus pſequit̄ xp̄m: qui ait: Ponã ſedẽ meã ĩ monte teſtamẽti ⁊c̄. Eſa. xiiij. c.
Iãq̄ iacob extenderat ĩ mõte tabernaculũ. † Cũq̄ ille ꝓſẽ †
cutus eum cũ fratrib⁹ ſuis: in eodẽ monte galaad / fixit ten
a ¶ quaſi: quid tibi ⁊ nobis ieſu filij dei viui ⁊c̄. Mar. j. c.
toriũ: Et dixit ad iacob: Quare ita egiſti vt clam me abige g
a ¶ aĩas de ſeruitute ereptas. b ¶ Captiuã duxit captiuitatẽ. c ¶ verbi dei. d ¶ Quaſi cur tuũ aduentũ me celaſti: ſi te cognouiſſem nõ crucifixiſſem: ſed cũ inſignib⁹ regalis triũphi gloriã tuam celebraſſem.
res filias meas quaſi captiuaſ gladio: Cur ignorãte me fu d
gere voluiſti: nec idicare mihi vt ꝓſeq̄rer te cũ gaudio ⁊ cã e
a ¶ Non veni mittere pacem: ſed gladium. Mat. x. d.
b ticꝭ ⁊ tympaniſ ⁊ cithara: Nõ es paſſus ũt oſcularer filios
a ¶ dñ ↄſput⁹: collaphiçat⁹: ⁊ ideo ignotus. b ¶ Quaſi poſſũ pſeq̄ mẽbra tua
meos ac filias: Stulte oꝑatus es. Et nũc q̄dẽ valet man⁹
¶ Hoc eſt: nõ poſſum: niſi quantũ permiſſus ſum.
mea reddere tibi malũ: ſȝ de⁹ p̄ris tui heri dixit mihi: Caue f
¶ al's cũ ¶ concedatur. al's eſto. a ¶ redire in iudeam.
ne loq̄ris † ↄ iacob q̄cq̄ dur⁹: Et ſi ad tuos irẽ cupiebas / ⁊
a ¶ Sic gẽtilis loq̄t̄: ⁊ notãdũ q̄ hic p̄mo ĩuenim⁹ deos gentiũ. In ſupiorib⁹ enĩ ſcp̄ura deũ noĩauit. ¶ cur apđ te latȝ. auaricia: q̄ ẽ idoloꝝ ſuit⁹. Col. iij. a.
deſiderio tibi erat dom⁹ p̄ris tui: cur furat⁹ es deos meos: h
c Rñdit iacob: Q2 inſcio te ꝓfect⁹ ſũ: timui ne violẽter au i
¶ Auaricie.
ferres filias tuaſ: q̄ aũt furti me arguis: apud quẽcũq̄ ĩue k
a ¶ idolatriã. b ¶ cõmuni iudicio de nr̄a ſocietate ꝓſcribat̄. c ¶ Que enim ſocietas chriſti ad belial que cõicatio templi cũ idolis. ij. Cor. vj. c.
neris deos tuos / necet̄ corã frĩb⁹ nr̄is: Scrutare / q̄uicq̄d
a ¶ Nõ amabat vendẽtes ⁊ emẽtes in tẽplo: vñ eijciebat.
tuoꝝ apđ me ĩueneris aufer: Hec dicẽſ / ignorabat q̄ rachel l
a ¶ Tanq̄ leo rugiens circũit q̄. q. d. j. Pe. v. c. b ¶ Mundi.
furata eẽt idola Ingreſſus itaq̄ labã tabernaculũ iacob ⁊
a ¶ vñ Ioh. xiiij. d. Venit enim p̄nceps mũdi hui⁹ ⁊ in. m. n. h. q. b ¶ Qđ nõ inuenit apud maiores: inuenire molit̄ apud minoreſ: ſed rachel. i. eccleſia: que labã reputat lucra cõtemnit vt ſtultorũ onera.
liẹ ⁊ vtrinſq̄ famulẹ / nõ inuenit. Cumq̄ ĩtraſſet tẽtoriũ ra
a ¶ Auariciã humilitate penitẽtie tegens.
chelis / illa feſtinãs abſcõdit idola ſubter ſtramẽta cameli / m
a ¶ Al's ſup. b ¶ Intẽtanti om̄imodos laq̄os tẽptationũ. c ¶ . i. nõ p̄ualẽti.
⁊ ſedit deſup. Scrutãtiq̄ oẽ tentoriũ ⁊ nihil inuẽniẽti / ait:
¶ Naturalis ↄſuetudo eſt aſſurgere maiorib⁹: ſed tibi nõ aſſurgo: q2 ſectatorẽ auarcie nõ honoro. a ¶ q̄ imũdiciã auaricie ſequit̄: q̄ſi muliebria patit̄
Ne iraſcat̄ dñs meus q̄ corã te aſſurgere nequeo: q2 iuxtã n
¶ fruſtrata.
cõſuetudinẽ fẹmiaꝝ nũc accidit mihi. Sic deluſa ſollicitu
¶ tẽptantis. a ¶ callidus exactor arguit̄: qui om̄i genere tẽptationũ aduerſus chriſtũ ſe erexit: ſed qđ in eo reꝑhenderet nõ inuenit.
do q̄rẽtis eſt. Tumẽſq̄ iacob cũ iurgio ait: Quã ob culpã
meã / ⁊ ob qđ pctm̄ ſic exarſiſti p⁹ me: ⁊ ſcrutat⁹ es oẽm ſu
pellectilẽ meã: Quid ĩueniſti đ cũcta ſubſtãtia dom⁹ tuẹ:
a ¶ filijs. b ¶ per gratiã. c ¶ per naturã. d Iudicabũt ſcti nationes.
Pone hic corã fratrib⁹ meis ⁊ fratrib⁹ tuis: ⁊ iudicẽt inter o
¶ In obſuãtia decẽ mãdatoꝝ cũ gemĩa charitate. a ¶ Innocẽtes. b ¶ . Penitentes. c ¶ vacui bono opere.
me ⁊ te. Idcirco vigiti ãnis fui tecũ: oues tuẹ ⁊ caprẹ ſteri
a ¶ fortes b ¶ ↄfregi. c ¶ quaſi: Ab incurſib⁹ inuiſibiliũ lupoꝝ greges mihi
les nõ fuerũt: arietes gregꝭ tui nõ comedi: nec captũ a beſtia p
cõmiſſos defendi. a ¶ Oues pditas reſtituebã. ¶ Quicq̄d ꝑ ignorãtiã delinquebat̄: mihi imputabas q̄ nõ fit paſtoribus eccleſie.
oñdi tibi. Ego dãmnũ oẽ reddebã. Quicq̄d furto ꝑierat /

b ¶ Et cõprehẽdit eum: ſcȝ die octaua. c ¶ Caue ne quicq̄ aſpe. loqua. nõ ſolũ ꝓhibuit actionẽ durã cõtra iacob ſed etiã loquelam. d ¶ Quaſi captiuas gla. falſuȝ dicit: q2 ſue erant iure matrimonij. e ¶ Ut proſequerer te cuȝ gau. mentit̄ corrept⁹ timore dei apparẽtis. f ¶ Sed de⁹ ⁊c̄. mali homines cogũtur dei virtute aliq̄n dicere veritatẽ cõtra ſe: ſicut patet de balaan. Nume. xxiiij. a. g ¶ Et dixit ad iacob. Hic conſequẽter deſcribitur mutua obiurgatio: ⁊ p̄mo ipſius laban contra iacob. ſcđo ecõuerſo ipſius iacob cõtra laban / ibi: h ¶ Cur furat⁹ es deoſ meos / ĩ hoc oſtendit̄ cõfeſtim q̄ nõ erant dij / cũ furto poſſent amoueri. i ¶ Reſpondit iacob. Hic cõſequẽter deſcribitur obiurgatio rationabilis ipſius iacob contra laban: et primo reddit rationẽ quare nõ ſignificauit ſibi receſſũ ſuũ. / Et patȝ lr̄a. k ¶ Q2 aũt furti me ar. q2 ipõ ignorãte factũ fuerat iſtđ furtũ qđ tñ furtũ nõ đȝ dici vt p̄dictũ eſt. l ¶ Hec dicens / igno. ⁊c̄. q2 ꝓ futuro ſimplici de rigore ñ debebat mors infligi: tñ ſicut dictũ eſt non erat furtũ. m ¶ Subter ſtramẽ. ca. i. ſbter ſellã cameli. n ¶ Iuxta ↄſuetu. ſ. fluxus menſtruoꝝ. o ¶ Pone hic co. fra. ⁊c̄. i. corã filijs tuis ⁊ meis ⁊ illis qui ſũt de cognatiõe nr̄a. p ¶ Nec captum a be. oſtẽdi tibi. licet poſſem facere de iure.

Al's † tum

B

H

☞ Et timor
✳ cãdi ⁊ ↄfeſſiões audiẽdi in dioceſib⁹ ſuis: ꝓp̄t qđ frẽs q̄ ꝑ iacob deſignant̄ vt dictũ eſt ↄpulſi fuerũt refugere ad iſaac p̄rlarchã. i. ad ſummũ põtificẽ oĩm fideliũ patrẽ q̄ pie ↄſiderans vtilitatẽ eccl'ie de p̄dicatiõibus ⁊ ↄſilijs fratrũ ꝓuenictẽ: dedit fratribus poteſtatem predicandi ⁊ audiẽdi confeſſiones / niſi in caſu rationabiliter negaretur: et quia poſtea fratres ꝑſecutiones a curatis ⁊ a clericis habuerũt: ideo ad ſignificationem eius ſubditur: a ¶ Qui aſſumptis fratrib⁹ ſuis perſecur⁹ eſt eum: Id eſt iacob. Per quẽ ✳ fratres paupes

Moralit̄

Nico. de lyra

☞ diſtabat ab eo itinere dieruȝ trium: vt p̄dictum eſt ca. xxx. a ¶ Qui aſſumpt⁹ fra. ⁊c̄. i. illis de cognatõe ſua ꝓpinq̄.

Et cõprehendit

G A a ¶ Urebar ꝛ gelu. Fugie/bat ſon⁹ ab oclis meis. Un⁹ effectus eſt caloris et frigoris.
b ¶ Afferte lapides ꝛc. Hierony. Aceru⁹ lingua hebrea gal dicit: Aad vo teſtimonium. Lingua ſyra aceru⁹ ygar: teſtimonij ſedutha. Jacob ergo aceruū teſtimonij. i. galaad hebraice vocauit. Laban aceruum teſtimonij. ygar ſedutha gentis ſue ſermõe. erat enī ſyrus: ꝛ parentū linguā ꝓuincie in q̄ habitabat ſermone mutauerat. ¶ Iſid. Myſtice inter fideles tam iudeos q̄ gẽtiles teſtis eſt lapis eminẽs in ſimilitudinẽ chriſti: et aceruus lapidum q̄ eſt m̄ltitudo credētiū. c ¶ Jurauit iacob ꝛc. Per timorē ſcʒ quo timebat deum quē cõmendauit ſupra dicens: Et timor patris mei ꝛc. d ¶ Laban vero ꝛc. Qr laban ꝛ iacob trans fluuiū ꝑrexerunt: ſignificare põt duos populos ꝑ baptiſmū ad eccl'iam venientes. Sed iacob vltra ꝓgrediēte/laban reuerſus eſt: qꝛ filijs lucis in ꝓfectu virtutū poſt baptiſmū meātibus: reprobi de ꝑcepta dignitate poſt ſathanā in apoſtaſiam redeunt.

Myſtice

Nico. de lyra

a ¶ Et timor iſaac. i. deus quē timuit. b ¶ Oia que cernis mea ſunt. i. a me deſcenderunt. c ¶ Quid poſſum ꝛc. q. d. facerem cõtra meiſ[illegible]: neceſſitatē a deo ſibi īpoſitā excuſat ꝓut põt.
B d ¶ Ueni ergo. Hic cõſequenter deſcribit vtriuſq; ꝯfederatio: qꝛ laban vidēs ꝙ deus erat ꝓ iacob/ queſiuit cõfederari cum eo. e ¶ Et erexit illum in titulū. i. in ſignū ꝯfederatiõis. f ¶ Dixitq; fratribus ſuis. i. illis de cognatõe ſua q̄ venerāt cū laban. g ¶ Comederūtq; ſuꝑ eum. In ſignum amicitie reformate. h ¶ Quē ꝛc. Nomē īpoſitū a iacob et nomē īpoſitū a labā idē ſignificāt. ſ. aceruū teſtiõnij: ſʒ labā q̄ erat ſyrus expſſit in lingua ſyra ꝛ iacob in hebrea: ꝛ ſi aliq̄s curioſus velit ſcire differentiā hec eſt: habet in hebreo/ vocatū eſt galaad. Gal enī idem eſt qđ aceruus: aad teſtimoniū. In idiomate ſyro vocatū eſt igar ſehadura: ꝛ ſic eſt in textu quē vocauit labā ygar ſedutha: ꝛ ideʒ ſignificat: ꝙ aūt addit: Uterq; iuxta ꝓprietatē lingue ſue: nõ eſt de textu/ ſed tranſlator appoſuit. ꝛ ſi dixiſſet: Et vocauerūt eū aceruū teſtiõnij/ ſʒ vn⁹ ī idiomate ſyro/ ali⁹ idiomate hebreo clarior eēt trāſlatõ: ſicut ἅγιος: agyos ꝛ ſctūs pñt⁹ idē ſignificāt: ſʒ vnū nomē ē grecū/ aliđ latinū. i ¶ Deus abraā ꝛc. i. penā infligat illi q̄ trāſgrediet' iuramētū. k ¶ Per timorem patris ſui iſaac. i. ꝑ illū deum quē timebat. l ¶ Oſculat⁹ eſt filios. i. nepotes. m ¶ Et benedixit illis. i. imprecatus eſt illis bona. Cetera patent.

22. q. 1. c. monet

Galaad

a ¶ inſtātia q̄tidiana afficiebar. b ¶ Scādalis fratꝝ. c ¶ vel vrgebar.
a a me exigebas. Diē noctuq; eſtū vrebār ꝛ ge/
a ¶ non dormitat qui cuſtodit iſrael.
lu: fugiēbatq; ſomn⁹ ab oclis meis.† Sic ꝑ vi
a ¶ obſeruaui ſeptē ꝑcepta de dilectiõe ꝓximi: ꝛ ſeptē euāgeli
ginti annos ī domo tua ſeruiui tibi: quāttuor/
ca de dilectõe dei. a ¶ opa admirāda. b ¶ ppl'is ī fide tuēdis
c ¶ ingratus bñficijs ꝯria decē ꝑceptis meo labori obieciſti
decim ꝓ filiab⁹: ꝛ ſex ꝓ gregib⁹ tuis. Immūtaſti q̄ʒ mercedē meā decē vicib⁹. Niſi de⁹ patris
a ¶ deus qui oībus timendus. b ¶ ſubueniſſet.
mei abraā: ꝛ timōr iſaac āffuiſſet mihi: forſitā a
a ¶ nullo mihi adherēte. b ¶ quā paſſus ſum in mundo.
modo nūdū me dimiſiſſes. Afflictiõneʒ meā
a ¶ cooperatorū. b ¶ qui non reliquit me ſolū. c ¶ repreſſit
ꝛ laborē mānuū meaꝝ reſpexit de⁹/ ꝛ ārguit te
anteq; nocere poſſes. a ¶ quod nõ fecit dei timore cõpreſſus: dicit ſe dimiſiſſe cauſa carnalis affectus.
heri. Reſpõdit ei lāban: Filię meę ꝛ filij ꝛ gre
ges tui ꝛ oia q̄ cernis mea ſūt: Quid poſſum b c
a ¶ hic laban gẽtilis populi ad fidem venientis typum gerit iacob vero iudaici fidelis.
facere filijs ꝛ nepotib⁹ meis: Uēni ergo ꝛ inea d
a ¶ non vt ꝓ deo coleret: ſed vt in eo aliq̄d ſignificaret.
muſ fędus: vt ſit teſtiõniū inter me ꝛ te. Tūlit
a ¶ angularem qui fecit vtraq; vnum.
itaq; iacob lapidē: ꝛ erexit illūm in titulū: Di e f
¶ cognatis. a ¶ congregatio lapidū cõuentus fideliū.
b xitq; fratrib⁹ ſuis: Afferte lapideſ. Qūi cõgre
¶ ſignificantes cõmunionē ſacramentorū.
gātes fecerīt tumulū/ cōmederītq; ſuꝑ eū. Quē g h
a ¶ ygar ſedutha. ¶ vel ygar ſedahura. b ¶ gal. ¶ aad.
vocāuit labā tumulū teſt': ꝛ iacob acēruū teſti
¶ non eſt de textu.
monij: vterq; iuxta ꝓprietatē lingue ſuę. Di/
a ¶ cõuentus fideliū teſtis eſt inter gentilē credentē ꝛ iudeū.
xitq; labā: Tūmulus iſte teſtis erit iter me ꝛ te
hodie: ꝛ idcirco appellatū eſt nomē ei⁹ galaad
id eſt tumul⁹ teſtis. Et adiecit labā: Intueat'
a ¶ ſi initū pactū violauerimus etiā abſentes corpe.
dñs ꝛ iudicet inter nos qñ rēceſſerimus a vo/
¶ deos alienos ſuadendo.
bis/ ſi afflixeris filias meas: et ſi introduxeris
¶ ſectas hereticas.
a ¶ extraneoꝝ aut ꝓpter teſtificationē dei quā ita habere debent: tanq; nemo cū eis eſſet qui teſtis eſſet.
vxores alias ſuper eas:† Nūllus ſermõis nr̄i
a ¶ quaſi: ipe erit iudex qui conſcius
teſtis eſt abſq; dēo q̄ ꝑſens reſpicit. Dixitq;
a ¶ repetendo confirmat.
rurſus ad iacob: En tūmulus hic ꝛ lapis quē
erexi/ inter me ꝛ te/ teſtis erit. Tumulus inquā
iſte ꝛ lapis ſint ī teſtimonio: ſi aut ego trāſiero
illū ꝑgēs ad te: aut tu ꝑterieris/ malū mihi co
¶ non recens.
gitās. Deus abraā ꝛ de⁹ nachor iudicet inter i
¶ domini.
c nos: deus pr̄is eorū. Jurauit iacob ꝑ timorē k
a ¶ cõmunicatis ſacramentis.
pr̄is ſui iſaac: imōlatiſq; victimis in mõte/ vo/
¶ Auditus ſpūalis intelligentie.
cauit fratres ſuos vt ederent panē. Qui cum
¶ comeſtio panis: ſignificatio vnitatis eſt.
a ¶ qui ſupra credentes nunc apoſtatas ſignificat.
d cōmediſſēt māſerūt ibi: Labān vo de nocte cõ
ſurgēs/ oſculat⁹ eſt filios ꝛ filias ſuas/ ꝛ bñdi/ l
xit illis: reuerſuſq; eſt in locū ſuum. m

✱ fratreſ paupes deſignātur. Sed q̄m multi ꝑlati receperūt eos ad grām ꝛ adhuc in poſterū plus facient dño ꝓcedēte: iđ ſubdit' cõſideratio vtriuſq;.

Moralit'

† ſ. 29. b

¶ In ca. xxxi. vbi dicitur in poſtilla: Cõſiderādū ꝙ vbi trāſlatio nr̄a habet Idolatria: in hebreo dr̄ theraphī.

Additio. j.

Theraphī in hebreo imagines ſignificat ſemꝑ vel ſimulacra: ꝑut Hiero. dicit ſuꝑ Oſa. iij. Sʒ attēdēdū ꝙ nõ ſꝑ ſignificat ſiml'acra facta ad q̄rēdū rn̄ſa demonū vel ad idolatrādū: qꝛ. j. Reg. xix. vbi dicit ꝙ accepit michol ſtatuam. ſ. ad ponēdū in lecto loco dauid. in hebreo habet': Accepit michol theraphim: qđ nõ eſt dicēdū ꝙ in domo dauid ꝛ vxoris ei⁹ eſſent ſimulacra vl' ſtatua aliqua idolatrica ſeu facta ad q̄rēdas rn̄ſiões demonū: ſʒ erāt ibi ſolū ad aliq̄s licitas repn̄tationes. Judicū vo. xvij. ꝛ. xviij. repetit' ſepe hec dictio theraphī: vbi ſignificat aliq̄d idolatrice factū: vt ibidē ꝑʒ. Silr̄ vbi dr̄ Oſee. iij. b Et ſine ephot ꝛ theraphim: theraphim ibi eſt eiuſdē ſignificatõiſ/ ꝛ ſic ī mlt' alijs.

Teraphim

¶ In eo. ca. xxxi. vbi dr̄ in poſtilla: Et timor iſaac. i. deus quem timuit ꝛc.

¶ Additio. ij. Querēdū videt' q̄re nõ fecit mētionē de abraā ꝛ iſaac eodē modo dicēdū de⁹ pr̄is mei abrae: ꝛ de⁹ pr̄is mei iſaac: vel timor pr̄is mei abraā: ꝛ timor patris mei iſaac/ qꝛ nõ min⁹ põt dici đ abraā ꝙ timuerit deū q̄ de iſaac. Ad hoc dr̄ a q̄buſdā hebreis ꝙ deus nõ noiat' deus alicui⁹ ſingularis ꝑſone/ niſi poſtq; eſt ex fluxibilitatē hui⁹ vite: eo ꝙ hoīes dū in hac vita ſūt poſſūt mutari de ſtatu grē in q̄ ſūt filij dei ad lapſū in q̄ potius filij ire ſꝫm apl'm dicūt': ꝛ qꝛ qñ hec vba dixit iacob: Abraā iā diu añ deceſſerat/ ſed iſaac adhuc viuebat: qꝛ durauit vſq; ad decēniū p⁹ vēditõeʒ ioſeph vt habet' in poſtil. idcirco de abraā q̄ iā erat ī ſecuro dixit de⁹ abraā ſʒ de iſaac q̄ adhuc erat in vita dixit: Timor iſaac. i. quē timet iſaac: quod ꝑt dici de quolibet iuſto timēte deum ſꝫm ꝑſentē ſtatū. Quidā vo dicūt ꝙ timor iſaac hic dict⁹ intelligit' de timore quē paſſus eſt tpe īmolationis: ad qđ inducūt illđ qđ īfra ſeq̄t' eodē ca. Jurauit iacob ꝑ timorē pr̄is ſui iſaac ꝛc. Solent enī homīes iurare per aliqua terribilia ſicut ꝑ horā mortis ꝛ hmõi.

Queſtio

Deus

Iacob C. XXXII

Iacob aūt abijt/ a ¶ Caſtra dei ⁊c. Ubi caſtra poſita ſunt. in hebreo habet̄ manaim: vt ſciamus ſi qn̄ interp̄tatū ī alio loco ponit̄: quē locū ſignificet. Et pulchre ad fratrē inimicū iturus angeloꝝ comitantium euz choris excipit̄.

b ¶ Timuit iacob ⁊c.

Queſtio Aug. Queri poteſt quō fidem habuit ꝓmiſſis dei ꝙ hoc dixit. Sz fieri potuit vt euerteret caſtra eiuſ eſau: ⁊ tunc poſt illā afflictionē adeſſet: ⁊ que ꝓmiſit ī pleret. Et admonemur hoc exēplo vt q̄uis credamus in deū: faciamꝰ tn̄ q̄ faciēda ſunt in ſalutis preſidiū. Uerba q̄z iacob cōſiderāda ſunt dicentis: Deꝰ pr̄is mei abraā ⁊c. q2 in his v̄bis ⁊ humana infirmitas ⁊ fides pietatꝭ apparet. c ¶ Tranſiuit iordanē.

Myſtice Per baptiſmū ꝯiunctus eſt paries de gētibus ei q̄ ex iudeis: ꝓmitiue tamē eccl̄ie nō deeſt timor iudeorum quos ſignificat eſau.

d ¶ Erue me de ma. ⁊c.

Moralit̄ Sic orat vt ſpem timore moderet et timorē ſpe cōſolet̄: ſignificans vt vite nr̄e ⁊ domeſticorū rōne cōſulamus:

† S̄.13.b et tn̄ dei auxiliū inuocemꝰ.

☞ Placabo illū

¶ Non aſpiciens retro.

a Iacob autē abijt itinere q̄ ceperat/ fuerūtq̄ ei obuiā angeli dei. ¶ Ca. XXXII a Quos b

a ¶ Multitudo angeloꝝ: q̄ militia celi noīatur: q̄bus ꝯfortatꝰ nō

cū vidiſſet/ ait: Caſtra dei ſūt hec. Et appellauit c

metueret fratrē ſecurus eoꝝ auxilio. ¶ Supatis p̄teritis tēptationibꝰ tanq̄ hoſtibꝰ ⁊ tergo ſeq̄ntibꝰ: īminēt future tanq̄ hoſtes ob

nomē loci illiꝰ manaī: id ē caſtra. Miſit aūt ⁊ nū d

uiā veniētes: q̄s optz p̄uenire orādo ⁊ bn̄ opando: ad qȯ pficiēdū ꝓſūt aliq̄n pſuaſibilia hūane ſapie v̄ba. ¶ Als in regione.

cios añ ſe ad eſau frēm ſuū ī trā ſeyr/ regiōiſ edō:

p̄cepitq̄ eis dicens: Sic loq̄mini dn̄o meo eſau: †

¶ Conſors nature: nō gratie. ¶ Omnis qui patrie celeſtis ciuis eſt: pegrinus eſt mundi toto tēpore vite preſentis.

Hec dicit frat̄ tuꝰ iacob: Apȯ labā pegrinatꝰ ſū:

a ¶ Sapientes. b ¶ fatuos. c ¶ Simplices.

⁊ fui vſq̄ ī p̄ntē diē. Habeo boueſ ⁊ aſinos/ oues

a ¶ Qui timore ſeruiunt: nō amore.

b ¶ Quoꝝ imbecillitati ꝓuidendū ne inducant̄ in tēptationē.

⁊ ſeruos atq̄ ancillas: mittoq̄ nūc legationē ad dn̄m meū vt inueniā grām ī ꝯſpectu tuo. Reuerſi ſūt nūcij ad iacob/ dicētes: Uenimꝰ ad eſau fratrē tuū/ ⁊ ecce ꝓperat in occurſuz tibi cū q̄dringē e

a ¶ Imminēte periculo quod humana ratio habet faciamus: ne totum deo cōmittētes tēptare videamur.

b tis viris: Timuit iacob valde: ⁊ ꝑterritꝰ diuiſit po f

pulū qui ſecū erat: greges quoq̄ ⁊ oues ⁊ boues ⁊ camelos ī duas turmas/ dicēs: Si venerit eſau ad vnā turmā ⁊ ꝑcuſſerit eā: alia turma q̄ reliq̄ eſt

a ¶ Ne iterū totū humano ꝯſilio tribuat: adiūgit orationē: quia predeſtinatio dei precibus adiuuatur.

ſaluabit̄. Dixitq̄ iacob† Deus pr̄is mei abraā: ⁊ g

deꝰ pr̄is mei iſaac: dn̄e q̄ dixiſti mihi/ reuertere in terrā tuā: ⁊ in locū natiuitatis tue: ⁊ bn̄faciā tibi:

¶ Indignus. ¶ Mihi impenſis.

minor ſum cūctis miſeratiōibꝰ tuis: et v̄itate quā

a ¶ Anteq̄ diceret̄: Baptiçate oēs gentes: lege verberāte nō miſerante nitebatur populus dei.

c expleſti ſeruo tuo: In baculo meo tranſiui iorda h

d nē iſtū/ ⁊ nūc cū duabus turmis regredior: Erue †

me de manu fratrꝭ mei de manu eſau: q2 valde eū timeo: ne forte veniēs percutiat† matres cū filijs. Tu locutꝰ es† ꝙ bn̄ mihi faceres: ⁊ dilatares ſemē meuz ſicut arenā maris/ q̄ p̄ multitudine nūerari

a ¶ Parat eū placare muneribꝰ cui diſplicebat in moribus.

nō pōt. Cūq̄ dormiſſet ibi nocte illa: ſepauit de i

a ¶ Binarius p̄nceps alteritatis placet eſau.

his q̄ hēbat mūera eſau fr̄i ſuo: capras dūcētas/

a ¶ Placet ei viceſimus ꝓpter dualitatē denarij.

hircos ūigiti/ oues ducētas/ arietes vigiti/ camelos fetas cū pullis ſuis triginta/ vaccas q̄dragin ta/ ⁊ tauros vigiti/ aſinas viginti et pullos eaꝝ de

a ¶ vt placerēt munera multitudine ſicut magnitudine.

cē Et miſit p manꝰ ſuoꝝ ſuoꝝ ſingūloſ ſeorſū: gre k

Nico. de lyra

Iacob C. XXXII

Diuiſio Iacob aūt abijt. Hic cōſequēter deſcribit̄ qualiter paſſus ē ab eſau ⁊ p̄mo qualiter timuit eū ex auditu. ſcdȯ ex aduētu. ca. xxxiij. Circa p̄muz deſcribit̄ p̄mo diuina ꝯſolatio p̄ueniens. ſcdȯ hūana trepidatio ſupueniens/ ibi: Miſit aūt nūcios. tertio dei ꝯfortatio cōtra periculū īminēs / ibi: Et ecce vir luctabat̄. Circa p̄mū dicit̄ ſic: a ¶ Iacob aūt abijt ⁊c. expeditꝰ a pſecutione laban. b ¶ Fuerūtq̄ ei obuiā an. dei. Dicūt hebrei ꝙ angeli q̄ cuſtodiebāt ꝓuinciā ſyrie ꝯduxerūt euz vſq̄ ad locū illū q̄ erat in fine ꝓuincie illius: ⁊ tunc alij angeli q̄ preerāt ꝓuincie alteri ſibi ꝯiuncte obuiauerūt ſibi ad cōducendū eum. Doctores aūt catholici dicūt ꝙ fuerunt angeli ad confortandū eum cōtra timorem fratris ſui/ nec iſte expoſitiones diſſonāt multum. c ¶ Et appellauit ⁊c. ad ꝓtegendū eum: ⁊ conſonat hoc vtriq̄ expoſitioni. d ¶ Miſit aūt ⁊ nūcios. Hic ꝯſeq̄ter deſcribit̄ humana trepidatio. licet enī eſſet cōfortatus ab angelo in receſſu/ vt p̄dictū eſt: ⁊ in ꝓceſſu ab angelis ſibi occurrētibus: tamē ſicut hō timuit de fratre ſuo p cuius terrā habebat trāſire: Tū q2 ſciebat eū offenſum cōtra eū ꝓpter p̄mogenita ⁊ ꝓpter bn̄dictiōes: Tum q2 habitauerat cū laban idolatra diu: ex cuiꝰ cohabitatione poterat aliquā offenſam incurriſſe: ⁊ iō timebat: q2 tales diuine ꝓmiſſiōes cōmuniter intelligēde ſūt ſub conditione. ſ. ſi ille cui fiūt faciat debitum ſuum erga deū/ de quo formidabat iacob: et ideo quia nō poterat tranſire ter/

ram ſine ſcitu

ram ſine ſcitu fratris ſui: miſit nūcios ad placādum eū ⁊ captādū eius beniuolētiā. ⁊ patet lr̄a vſq̄ ibi: e ¶ Properat ī occurſuz ⁊c. Tot enī ſecū ducebat vt frēm ſuū captiuū duceret ſi ſibi expedire videret̄: ſi aūt cōtrariū videret̄ ſaltē oſtenderet potentiā ſuam. f ¶ Diuiſit pplm̄. duplici de cā: Una quia ſi eſau pcuteret turmā vnā: cuz eſſet ſpolijs illis intentus/ altera fugeret vt ſaluaret̄. Alia cauſa q2 de occiſione et ſpoliatiōe p̄me ſatiatus alteri forſitan pceret. g ¶ Dixitq̄ iacob ⁊c. Sciebat enī ꝙ q̄uis deꝰ aliq̄d ordiauerit facere: tn̄ vult ſup hoc rogari. h ¶ In baculo ⁊c. i. ſolꝰ ⁊ paup appodians me ſup baculū meū: ⁊ nō ſup aliud tpale: vt. s̄. dictū eſt. xxix. ca. Sz quō dicit iordanē iſtum cū adhuc eſſet longe a iordane? Dicūt aliq̄ ꝙ torrēs iabeth iuxta quem erat eſt idē cū iordane: et dz dici vadus iacob: ſed hoc pz falſuz: q2 poſtea venit iacob in phanuel ⁊ ſochot/ que nō ſunt ī terra iſrl̄ citra iordanē ſz vltra: vt patz p Hiero. de diſtātijs locoꝝ: ⁊ p deſcriptionē terre ꝓmiſſiōis: ⁊ iō aliter dicendū ꝙ lz eſſet adhuc longe a iordane: tn̄ inde poterat videri iordanis: ⁊ quia torrēs iabeth cadit ī iordanē fluuiuz. Iabeth. i ¶ Sepauit ⁊c. vt eū placaret: vt ptz infra. k ¶ Singulos ⁊c. vt magis appereret

Moralit̄. ¶ Iacob aūt abijt ⁊c. Hic agit̄ de timore iacob ab eſau p quē ſignificat̄ timor boni viri a malo ꝓpter qȯ remedia q̄rere dz ꝓut pōt. et p̄mo erga deū p emendationē vite: qȯ notat̄ cū dicit̄: a ¶ Iacob aūt abijt ⁊c. pficiēs de bono ī meliꝰ in via moꝝ. b ¶ Fuerūtq̄ ei ob. an. dei. ad eiꝰ cuſtodiā ſicut ſcribit̄ Ps. xc b. Angelis ſuis mā. de te vt cu. te ī oī. vijs tu. d ¶ Miſit āt ⁊ nū. an̄ ſe ad eſau Sequit̄: † ¶ Sic loq̄mini dn̄o meo eſau. ſ. v̄bis pacificis et hūilibꝰ/ vt ptz in textu. Scribit̄ enī Ecci. vj. a Uerbū dulce mltiplicat amicos: ⁊ mitigat inimicoſ. Et ī hoc iacob ſignificat quēlibet bonū hoīem q̄ q̄rit c̄ſtā pōt oīm pacē. ſm illud Rom. xij. d. Quātū ex vob eſt cū oībꝰ hoībꝰ pacē habētes. f ¶ Timuit iacob ⁊c. q2 neq̄tia puerſoꝝ ſemp eſt timēda ⁊ cautela ꝯtra eā adhibēda/ iō ſubdit̄: f ¶ Diuiſit pplm ⁊c. in duas turmas. Poſſūt aūt p duas turmas intelligi bona ſpūalia ⁊ tpalia: vt ſi pſecutor auferat tpalia ſpūalia p patiētiā maneāt ſalua. Exēplo bt̄i Iob. ⁊ q̄m hūana cautela non ſufficit ſine ꝓtectione diuina: iō ſubdit̄ oratio iacob: g ¶ Deꝰ pr̄is mei ⁊c. Sequit̄: † ¶ Erue me de ma. fra. mei eſau ⁊c. q2 pax cū aduerſarijs ſalua v̄itate iuſticie q̄renda eſt: nō ſolū v̄bis dulcibꝰ ſed etiā muneribus/ ideo ſequit̄: i ¶ Separauit de his que habebat munera eſau. Et quoniam oratio deuote facta exaudibilis eſt: ideo ſequitur:

⁂ Et ecce vir

Als † matrem.
Als † vt

A B a ¶ Placabo illũ ⁊c. Hec interpo/
ſita ſunt a ſcriptore. Nõ eſt enĩ prudẽ
tis artẽ ſuã detegere: ⁊ ſic eis cũ q̃bus
Myſtice agit̃ ſuſpectũ ſe facere. b ¶ Et ecce
vir ⁊c. Greg⁹. Myſtice. Jacob cũ
ad parẽtes ꝓprios redit/in via ange/
lum inuenit: cũ quo magnũ certamen
in luctamine habuit. Qui autẽ luctat̃
aliq̃n ſe ſupiorẽ: aliq̃n ĩferiorẽ ĩuenit.
Significat ergo angelus deũ: ⁊ iacob
qui cũ eo ꝯtendit cõtẽplatiui viri aĩam
exp̃mit/que cũ deũ cõtẽplari nitit̃: ve/
lut in certamine mõ q̃ſi ſuperat: q: in/
telligẽdo ⁊ ſentiẽdo de ĩcircũſpecto lu
mine aliq̃d guſtat: mõ ꝟo ſuccũbit: q:
deguſtando iterũ deficit. Quaſi ergo
vincit̃ angel⁹: q̃n intellectu intimo ap/
p̃hendit̃ deus. Sed notandũ ꝙ idẽ
victus neruũ tetigit: ⁊ marceſcere fe/
cit: ⁊ extunc iacob vno pede claudica
uit: q: oĩpotens deus cũ per intellectũ
⁊ deſideriũ cognoſcit̃: voluptatem car
nis arefacit: ⁊ qui ꝑus q̃ſi duobus pe
dibus nitentes eum videbamur q̃rere
⁊ ſeculũ tenere: poſt agnitionẽ ſuaui/
tatis dei vnus in nobis pes ſanus ꝑ/
manet: alter claudicat: quia debilitate
amore ſecl̃i: ſolus amor dei ꝯualeſcit.
Si ergo tenemus angelũ: vno claudi
camus pede: q: dum creſcit fortitudo
ĩ nob amoris intimi ĩfirmat̃ fortitudo
carnis. Qui enĩ claudicat tantũ ſano
pede innitit̃. cui enim deſideriũ terre/
num arefactũ eſt: in ſolo pede amoris
dei tota ꝟtute ſe ſuſtinet ⁊ in ipõ ſtat:
quia pedẽ amori ſeculi quẽ in terra po
nebat: iam ſuſpẽſum portat. Nos er/
B go ſi ad ſpirituales patres redim⁹: an
gelum in via teneam⁹: vt ſuauitate in
tima deum apprehẽdamus. ¶ Iſid.
Et ecce vir ⁊c. In hoc p̃ncipaliter ſa
Tropolo. cramẽti dñici imago figurata eſt. Vir
enĩ iſte chriſtũ ſignificat: cui volẽti pre
ualuit iacob: vt myſteriũ ſignificaret
paſſiõis: in qua viſus eſt in corpis ſui
ſobole ꝑualuiſſe deo: ⁊ quaſi cũ infir/
mo ita cum carne eius luctamen inire
⁊ inualeſcere cũ diceret: crucifige/cru
cifige. Et tamẽ iacob ab angelo quẽ vi
cerat bñdictionẽ impetrauit. Nomi/
nis enĩ impoſitio benedictio fuit. In
terp̃tat̃ autẽ iſrael videns deum: qđ
erit in fine premiũ omniũ ſanctorũ: te/
tigit angelus latitudinẽ femoris eius
⁊ claudum fecit. Sicq; erat benedict⁹
⁊ claudus: in fidelibus bñdictus: etiã
in fidelibus claudus. Femoris enim
neruus vel latitudo/generis multitu/
do eſt. Plures quippe a fide patrum
degenerantes: ⁊ a p̃ceptis ſui aucto/
ris deuiãtes: in erroris ſui ſemit̃ clau
dicant: vnde Pſ. xvij. g. Et claudica/
uerunt a ſemitis ſuis. Qui tamen po/
pulus tactis viribus non ſolum clau/
dicat: ſed torpeſcit ne vltra iam gene/
rare poſſit. c ¶ Nequaq̃ inquit
Hiſtori. ⁊c. Hierony. Joſephus in libro pri/
mo antiquitatum: iſrael ideo dictum
putat: ꝙ aduerſus angelum ſteterit.
B Ego autẽ hoc

Nico.de lyra

✱ gis appareret. ¶ Traductiſq;
⁊c. duplici de cauſa. vna vt videret ne
aliquid de rebus ſuis ex obliuione re/
manſiſſet. ſecunda vt ſolitarius meli/
us orationi vacaret: vt eum dñs eri/
peret de periculo qđ timebat. b ¶ Et
ecce vir.

ges: dixitq; puer̃ ſuis: Antecedite
me/⁊ ſit ſpaciũ iter gregẽ ⁊ gregẽ.
Et p̃cepit priori dicẽs: Si obuiã
habueris eſau fratrẽ meũ: ⁊ inter
rogauerit te/cuius es/et quo va/
dis/⁊ cuius ſunt iſta q̃ ſeq̃ris: rñ/
¶ vt ante eſſet munerib⁹ reconciliatus: q̃z
a fratre viſus.
debis: Serui tui iacob. Mũne/
ra miſit dño meo eſau: ipſe q̃z p⁹
nos venit. Similr̃ mãdata dedit
ſcđo ac tertio/ et cũctl̃ q̃ ſeq̃bant̃
greges/dicẽs: Hiſdẽ ꝟbis loq̃mi
ni ad eſau cũ inueneritl̃ eũ: ⁊ ad
detl̃: Ipſe q̃z ſeruus tuus iacob/
iter noſtrũ inſequit̃. Dixit enim:
a ¶ Hec interpoſita ſunt a ſcriptore. Ordo
verborum iacob. Placabo eum: ⁊ poſt hoc
videbo faciem eius.
a Placabo illũ munerib⁹ q̃ p̃ce
dũt: et poſtea videbo eũ: forſitan
ꝓpiciabit̃ mihi. Preceſſert itaq;
¶ Hoc prudẽter fecit: vt ꝑ nuncios volunta
tem fratris agnoſceret.
munera an̄ eũ: ipſe ꝟo mãſit nocte
illa in caſtris. Cũq; mature ſurre
xiſſz/tulit duas vxores ſuas ⁊ toti
dẽ famulas cũ vndeci filijs: ⁊ trã
a ¶ poſt aquã ſalutis eccl̃ie: vt deũ cõtẽpla
ri valeat: aptus eſt locus ſolitudinis.
ſiuit vadũ iaboch. Traductiſq; a
oĩbus q̃ ad ſe ꝑtinebãt /remanſit
a ¶ q: in ꝯtemplatione q̃ſi in luctamine: mo
do dei ſuauitas vtcũq; complectit̃: modo ſu
perat vt non ſentiatur.
b ſolus† Et ecce vir luctabat̃ cũ eo b
vſq; mane. Qui cũ videret ꝙ eũ
ſuperare nõ poſſet: tetigit neruũ
a ¶ quia in contemplatiuis ꝓpagande mor
talitatis vſus oboletur.
femoris ei⁹/⁊ ſtatĩ emarcuit: Di c
a ¶ Quaſi tempus eſt vt ab inuiſibilib⁹ ad
temporalia tractanda deſcendas.
xitq; ad eũ: Dimitte me: Jã eni d
a ¶ quia aĩa que internã dulcedinẽ degu/
ſtat: in ea ſemꝑ morari deſiderat.
aſcẽdit aurora. Rñdit: Nõn di/ e
mittã te niſi bñdixeris mihi. Ait f
¶ quaſi priorẽ ſtatum ignoret.
ergo: Qđ nomẽ eſt tibi: Rñdit/
a ¶ luctator. b ¶ Quaſi nõ luctator: ſed vi
ctor vocaberis: q: pulſans ꝑſeueraſti.
c Jacob. At ille: † Neq̃q; inq̃t ia/ g
a ¶ mutatio nominis benedictio eſt.
cob appellabit̃ nomẽ tuũ: ſz iſrael̃ h
a ¶ perſeuerãs in pulſando.
Qm̃ ſi ꝯtra deũ fortis fuiſti: q̃to i k
¶ contra eſau quẽ times.
magis contra hoĩes p̃ualebis:
Interrogauit eũ iacob: Dic mi
hi quo appellaberis nomĩe: Re/
a ¶ Quaſi incõp̃henſibilis eſt deus.
ſpondit: † Cur q̃ris nomen me l
¶ priorẽ benedictionẽ cõfirmauit.
um. Et benedixit ei in eodem m

ecce vir. Hic conſequẽter ponit̃ diui
na cõfortatio cõtra timorẽ periculi im/
minentis: Ecce vir luctabatur cũ eo.
Dicunt hebrei ꝙ fuit angelus eſau in
ſpecie viri q̃ volebat eũ impedire a trã
ſitu: ne obtineret bñdictiones ⁊ ꝑmo
genita ipſius eſau: ſed dñs dedit tantã
fortitudinẽ ipſi iacob ꝙ angelus nõ po
tuit ei preualere. ꝓpter qđ angelus vi
dens ꝙ nõ poterat eũ ſupare. c ¶ Te
tigit neruũ femoris ei⁹/vt ſic eua/
deret de manu iacob per talẽ leſionẽ:
nõ tamẽ ſic potuit euadere: ideo ſubdi
tur: d ¶ Dixitq; ad eũ ⁊c. q. d. tem
pus eſt vt cantẽ dei laudes cum alijs
angelis: ſꝫm illud Job. xxxviij. a. Ubi
eras cum me laudarẽt aſtra matutina
⁊ iubilarent oĩes filij dei: et ideo nõ
debes me ampli⁹ tenere ⁊ impedire a
laude dei. e ¶ Reſpõdit ⁊c. i. niſi
ꝯfitearis ꝙ bñdictiones q̃s q̃rebas ꝑ
eſau mee ſunt de iure: ⁊ eſt ſilis mod⁹
loq̃ndi Eſa. xxxvi. d. Facite mecũ bñdi
ctionẽ. i. ſubijcite vos mihi. f ¶ Ait
ergo/neceſſitate cõpulſus. g ¶ Ne
quaq; inquit iacob appellabit̃.
⁊c. id eſt non dicetur ꝙ ex ſupplanta/
tione ⁊ fraude obtineas bñdictiones.
h ¶ Sed iſrl̃/qđ interp̃tat̃ direct⁹ cũ
deo: vl̃ p̃nceps cũ deo: q: iuſte ⁊ ex dei
ſnĩa obtinebis. i ¶ Si ꝯtra deum
for. fui. i. cõtra angelũ. hoc nomẽ de⁹
hic accipit̃ ꝑticipatiue vl̃ rep̃ſentatiue.
k ¶ Quãto magis contra homi
nes preualebis: id eſt contra eſau
⁊ filios ei⁹. l ¶ Cur q̃ris nomẽ m.
ac ſi di. fruſtra q̃ris: q: ego ⁊ alij ange
li in miniſteriũ miſſi non habem⁹ noĩa
fixa ⁊ ſtabilia: ſz diuerſa ſortimur noĩa
ſꝫm legatiões ad q̃s mittimur: exẽplũ
de angelo Eſa. vj. b. qđ magis decla/
rat̃. j. eo. ca. m ¶ Et benedixit. i.
confeſſus eſt ei bñdictiones eſſe ſuas:
et in hoc confeſſus eſt ſe ſuperatum.
✱ Uidi dominũ
✱ b ¶ Et ecce vir luctabat̃ cum
eo. Per hanc enĩ luctam ſignificabat̃
ad litterã ꝙ iacob finaliter ipſi eſau p̃/
ualeret/quod fuit impletũ tẽpore da/
uid qui terram idumee ſibi ſubiecit: et
per hoc moraliter ſignificatur ꝙ boni
malis finaliter preualebũt. Sap. v. a.
Stabunt iuſti in magna cõſtantia ad/
uerſus eos qui ſe anguſtiauerunt ⁊c.
Et tunc mutabit̃ nomẽ iacob in iſrael:
ſicut ſubdit̃: g ¶ Nequaq; iacob
appellabit̃ nomẽ tuũ ſed iſrael:
quia tunc lucta vite p̃ſentis cõtra vitia
que per iacob ſignificat̃ ceſſabit: ⁊ cla/
ra deiviſio que ſignificat̃ per iſrael ſuc
cedet. ¶ Aliter exponi põt de appeti
tu intellectiuo et ſenſitiuo/qui dicũtur
fratres: eo ꝙ ſunt ab eadẽ eſſentia ani
me procedentes: ⁊ q̃uis ex ordinatio/
ne diuina intellectiuus debeat domi/
nari: tamẽ frequẽter ſenſitiuus eſt po/
tentior ⁊ trahit ad ſe intellectiuũ vt pa
tet ĩ incõtinentib⁹: ideo bonus homo
ſemper debet timere ne ratio per ſen/
ſualitatem ſuperet̃ in ipſo ⁊ ſuper hoc
deũ deprecari: ⁊ munera mittere eſau
cõcedendo carni id quod ſꝫm deũ con/
ueniens eſt illi: et quando debita con/
cordia eſt ibi/tũc iacob vocatur iſrael:
quia ſedatis paſſionibus ſenſitiue par
tis homo per intellectum eſt cognitor
vij. Phyſ. ſedẽdo ⁊ q̃eſcendo fit ani/
ma ſciens ⁊ prudens.

Marginal notes, right column: B Angel⁹ ia/cob collu/ctatus. — Angelorũ nomina — D — † Oſee. 12. a — Moralit̃ — † j. 35. b — † Judic. 13. b

a loco. Vocauitq̄ʒ iacob nomē lo
a ¶ facies dei. b ¶ nō ꝙ de⁹ videri poſſit:ſʒ formā vidit in qua deus locutus eſt. Quē ſupꝛa dixit virū:qꝛ deus homo erat futur⁹.
ci illi⁹ phanuel/ dicēs: Vidi dn̄/ a
minū facie ad faciē:⁊ ſalua facta b
a ¶ reuerſus ē.ſ. ad lucē coꝛpoꝛeis ocl'is viſibilē.
eſt aīa mea. Oꝛtuſq̄ʒ eſt ſtatim
¶ .i. trāſijt lux inuiſibilis
ſol poſtq̄ʒ trāſgreſſus eſt phanu/
a ¶ debilitatus affectu ſuperni amoꝛis.
el. Ipſe vero claudicabat pede.
Quam ob cām nō comedūt filij
iſrl̄ neruū qui emarcuit in femo/
re iacob/ vſq̄ʒ in pn̄tē diē:eo ꝙ te
tigerit neruū femoꝛis eius ⁊ ob/
ſtupuerit.

G Ego aūt hoc in hebꝛeo inuenire non potui:ſed etymologiam
G noīs angelus poſuit dicēs:qm̄ ſi cōtra deū foꝛtis fuiſti ⁊c̄. Ba
Hiſtoꝛi. ruch enī quod ab iſrl̄ vocabulo deriuat̄/ꝑncipē ſonat. Quaſi.
Nō vocabit̄ nomē tuū ſupplantatoꝛ.i. iacob ſed pꝛinceps cū
deo.i.iſrl̄. Quō enī ego ꝑnceps ſuʒ/ſic ⁊ tu q̄ mecū luctari po
tuiſti pꝛinceps vocaberis. Si aūt me/
cū q̄ de⁹ ſum vel angel⁹:qꝛ pleriq̄ʒ va/
rie interp̄tant̄/ pugnare potuiſti: q̄ʒto
magis cū hoīb⁹.i. cū eſau quē foꝛmi
Interpꝛetatio nois iſrahel. dare nō debes. Nā aūt ī libꝛo hebꝛeo/
rū nominū interpꝛetat̄ iſrl̄ vir videns
deū/vel mens videns deū:nō tam ve
re q̄ʒ violēter interpꝛetatū videt̄. Hic
enī iſrl̄ ꝑ has lr̄as ſcribit̄. Ioth:ſchin:
res:aleph: lamech qđ interp̄tat̄ pꝛin/
ceps deus/vel directus deus. Vir vo
videns deū his lr̄is ſcribit̄:vt vir tri/
bus litteris ſcribat̄. Aleph ioth ſchin
⁊ dicat̄ his. Videns ex tribus. Res
aleph he ⁊ dicat̄ rah. El vo ex duab⁹.
Aleph ⁊ lamech ⁊ īterp̄tat̄ de⁹ vel foꝛ
tis. Nā uis igit̄ grandis auctoꝛitatis
ſint:⁊ eloquentie ipoꝝ vmbꝛa nos op
pꝛimat qui iſrael virū vel mentē viden
tē deū trāſtulerunt:nos magis ſcriptu
re ⁊ angeli: vel dei qui iſrl̄ ipm̄ voca/
uit aucte ducimur/q̄ʒ cuiuſlibet eloq̄n/
tie ſeclaris. a ¶ Vocauitq̄ʒ ia.⁊c̄.
Illđ q̄q̄ʒ qđ ſeq̄t̄/⁊ bn̄dixit eū ibi: Vo
cauitq̄ʒ iacob nomē loci illi⁹ fa.dei ⁊c̄.
In hebꝛeo đr phanuel:vt ſciam⁹ ipm̄ eē locū q̄ ī ceter̄ ſcp̄ture
Diuiſio volumīb⁹ ſm̄ hebꝛe. phanuel legit̄. ¶ Greg. Querit̄ cū ve
ritas dicat:nemo videbit faciē meā. Et deū nemo vidit vnq̄ʒ:
quō teſtat̄ iacob: Vidi dn̄m facie ad faciē. hūane enī mentes
oculo interioꝛi purgato:cū vitioꝝ erugo tribulatiōis igne fue
rit cremata:leticiā patrie celeſtis aſpiciūt: vt purgemus lugē
do pꝛius q̄ fecimus:⁊ poſt contēplemur gaudia que q̄rimus.
Prius enī exurēte triſticia caligo detergit̄: ⁊ ſic reſplendēte
raptim in circūſcripto lumine mens illuſtrat̄. Quo in gaudio
cuiuſdā ſecuritatis abſoꝛbet̄: ⁊ q̄ſi poſt defectū pn̄tis vite vl/
tra ſe rapta in q̄dā nouitate recreat̄. Ibi mens ex immēſo fon
te viſiōis ſupno roꝛe aſpergit̄. Ibi nō ſe ſufficere ad id ad qđ
rapta eſt contēplat̄ ⁊ veritatē ſentiendo videt:qꝛ quāta eſt ve
ritas ipa nō videt/⁊ cui tāto ſe longe eſtimat:quāto appꝛopin
quat:qꝛ niſi illā vtcūq̄ʒ cōſpiceret nō eā cōſpicere ſe poſſe ſenti
G ret. Viſus ergo aīe dū intēdit̄ immēſitatis choꝛuſcatōe reuer
berat̄. Ipa enī cūcta implēs / cūcta circūſtat:⁊ idcirco mēs nō
ſe ad cōpꝛehēdēdā incircūſcriptā ſubſtātiā dilatat quā inopie
ſue circūſcriptionis anguſtat. Vn̄ ad ſe citius relabitur:⁊ pꝛo
ſpectis quibuſdā varietatis veſtigijs: ad ſua intima reuocat̄.
Hec ipa cū ꝑ cōtēplationē facta nō ſolida ⁊ ꝑmanēs viſio:ſed
q̄ſi q̄dā viſiōis imitatio dei facies đr. Quia eī ꝑ faciē quēlibet
agnoſcim⁹/cognitōʒ dei faciē vocam⁹. Iacob ġ poſtq̄ʒ cū ange
lo luctatus eſt/ait: Vidi dn̄m facie ad faciē. Quaſi: Cognoui
deū/qꝛ ipē me cognoſcere dignat⁹ eſt. Hec cognitio ī fine ple
niſſime fiet. vn̄.j. Co.xiij.d. Tūc cognoſcā ſicꝫ ⁊ ꝯgnit⁹ ſū.

Nico.de lyra

a ¶ Vidi dn̄m facie ⁊c̄.i. angelū in coꝛpoꝛe aſſumpto.
b ¶ Et ſalua facta eſt aīa mea. Quia nō pꝛeualuit mihi:
ſed econuerſo. Hec eſt igitur expoſitio hebꝛeoꝝ:⁊ ſm̄ hoc ex/
ponit̄ illud quod ſcribitur Oſee.xij.a. de iacob: Inualuit ad
angelū ⁊ confoꝛtatus eſt: fleuit ⁊ rogauit eū. ita ꝙ li fleuit re/
fert̄ ad angelū:eo ꝙ eſau cui⁹ erat angelus ꝑdebat bn̄dictōes
ſm̄ illđ Eſa.xxxiij.b. Angeli pacis amare flebūt:⁊ rogauit eū
.ſ. vt eū dimitteret. Iſta expoſitio hebꝛeoꝝ duo ſuppōit. Pri
mū eſt ꝙ deus ad hoꝛā dedit tantā virtutē ipſi iacob ꝙ poſſet
reſiſtere angelo ⁊ pꝛeualere vel virtutē angeli ad hoꝛā debili
tauit vel ſuſpēdit:ſicut virtutē ignis ſuſpēdit in camino ignis
trium puerorū. Scđm eſt ꝙ angelus eſau ſm̄ hebꝛeos licʒ bo
nus fuerit: neſciuit tn̄ diuinā ſentētiā diffinitiuā ꝙ ius pꝛimo
geniture ⁊ bn̄dictiones eſſent ipſius iacob de iure vſq̄ʒ quo vi
dit:per hoc.ſ.ꝙ deus tantā virtutē contulit ipſi iacob:et tamē
ante fuerat hoc reuelatū ipi rebecce ⁊ iſaac poſito in extaſi:vt
ſupꝛadictum eſt.xxvij.ca. Et ſic tertiū quod hic ſupponitur eſt
ꝙ alique reuelationes facta ſint homībus etiā aliquibus an/
gelis ignoꝛantibus:que tria quaſi ex hypotheſi vel ſuppoſitio
ne dicta ſunt ſatis dubia. Catholici vo doctoꝛes aliter expo/
nunt hanc lr̄am de angelo ⁊ de iacob:ſed dicunt aliqui ꝙ fuit G
tm̄ ſpūalis lucta:qꝛ iacob per efficaciā ſue oꝛōnis retinebat eū
ne elongaret ſe ab eo:ſed eū defenderet in via:⁊ videt̄ ſentē/
tia Hiero. ſuper Eſa.xlix. vbi dicit ſic: Cū angelo iacob oꝛō/ Lucta angeli ⁊ iacob
ne nō manibus luctabat̄. Sed cōtrariū videt̄ ex textu vbi dici
tur: ꝙ in illa lucta angelus tetigit ner
uū femoꝛis iacob/⁊ ꝙ ex tactu emarcu/
it:⁊ intantum ꝙ iacob poſtea claudica
bat: ⁊ ideo dicūt alij ꝙ fuit lucta ſpūa/
lis ⁊ coꝛpalis. Ad cuius intellectū ꝯſi
derandū ꝙ lʒ iacob nō fuerit diffiſus
totaliter de dei adiutoꝛio: tn̄ parū con
fidit ⁊ nimis timuit eſau:maxime cum
pꝛius dixiſſet ſibi angelus ꝙ ſecure re/
uerteret̄ ad terrā ſuā: ⁊ ꝙ eſſet cum eo
ad eū ꝓtegendū:vt.ſ̄.dictū eſt ca.xxxj
In via enī fuerunt ei obuiā angeli q̄ſi
caſtra ipm̄ defendentia / vt dictū eſt in
pꝛincipio huius ca. et ideo oꝛāte iacob
ſolo in ripa fluminis et nimis timente
ꝓpter pꝛedicta:⁊ minus debito de deo
cōfidente:apparuit ei angelus qui fue
rat ei pꝛotectoꝛ in via:⁊ finxit ꝙ vellet
eū dimittere ꝓpter paruitatē ſue confi
dentie:ſicut dn̄s poſt reſurrectiōeʒ ſuā
apparens duobus diſcipulis in via fin
xit ſe longi⁹ ire:vt habet̄ Luc.xxiiij.d.
ꝓpter paruitatē ⁊ tarditatē fidei ipoꝝ:
tamē nec ibi nec hic fuit mendaciū vel
falſitas:qꝛ tales apparitiones fiunt cō
muniter ſm̄ diſpoſitionē mentis illoꝝ quibus fiunt hm̄ōi ap
paritiones:vt ſupꝛa dictū eſt.xviij.b. Iacob aūt inſtantia oꝛō
nis feruide rogabat eū ne ab eo recederet/ſed ad eius ꝓtectio
nē ſm̄ ſuū ꝓmiſſum maneret:⁊ in hoc fuit lucta ſpūalis:⁊ po/
ſtea cū videret angelū quaſi volentē recedere:ex familiaritate
accepit eū cū manibus ad retinendū:qꝛ frequenter cum eo lo/
quebat̄/ſicut ⁊ maria magdalena poſt reſurrectionē chꝛiſtū ſi/
bi apparentē voluit tangere Ioh.xx.d. ⁊ ſic fuit lucta coꝛpoꝛa
lis:qꝛ iacob volebat eū detinere in illa apparitiōe/ita ꝙ nō di
ſpareret donec haberet bn̄dictionē eius quā ⁊ habuit. In illa
etiā lucta coꝛpoꝛali figurabat̄ ei ꝙ nō debebat timere eſau cū
inualuiſſet ad angelū:⁊ ſm̄ iſtam expoſitionem illud quod ſu/
pꝛa inductū eſt de iacob Oſee.xij.a. Inualuit ad angelū ⁊ cō
foꝛtat⁹ eſt:fleuit ⁊ rogauit eū:aliter eſt ponēdū q̄ʒ ſupꝛa ſcʒ re/
ferēdo fleuit ⁊ rogauit ad iacob:qui fleuit quādo vidit angelū
quaſi volentē eū deſerere:⁊ rogauit eū ne recederet donec be
diſſet ei benedictionē:⁊ lʒ hic nō ſit ſcriptū ꝙ fleuerit/ſed tātū h
ꝙ rogauerit:tamen tenendū eſt de vtroq̄ʒ/eo ꝙ exprimitur in
Oſee quod eſt hic omiſſum. Huic autē ſenſui pōt de facili lr̄a
applicari ab illo loco: Et ecce vir.i. angelus ipſius iacob appa
rens in ſpecie viri. Luctabat̄ cū eo ſpūaliter ⁊ coꝛpoꝛaliter:vt
iā expoſitū eſt. Qui cū videret ꝙ eū ſupare nō poſſet.i. nollet
eo modo loq̄ndi quo dicit̄ de chꝛiſto Matth.xiij.g. Et nō po
terat ibi virtutē aliquā facere.i. nolebat ꝓpter incredulitateʒ
illoꝝ:⁊ angelus hic nolebat ſuperare iacob: qꝛ per illā luctā
volebat ei on̄dere ꝙ pꝛeualeret ipi eſau vt ſequēs lr̄a oſtēdit:
Qm̄ ſi fuiſti foꝛtis cōtra deū ⁊c̄. Tetigit neruū femoꝛis eius
ad puniendū eū de ſua diffidentia irrōnabili: ⁊ ꝓpter hoc ſe/
quit̄ ꝙ iacob claudicabat:vt ꝑ hoc oſtenderetur quō claudica
uerat in mente confidendo parū de deo. Iā aſcendit auroꝛa.i.
dies incipit clareſcere: ⁊ alij non ſunt digni vt me videant in
iſta effigie. Nequaq̄ʒ inquit iacob vocabit̄ ⁊c̄. tunc nō fuit no
men eius mutatū / ſed angelus pꝛedixit ſibi mutādū a dn̄o.ī.
xxxv.b. Cur queris nomen meū: ac ſi diceret nomē meū ⁊ ali
oꝝ angeloꝝ qui mittunt̄ in miniſteriū mutant̄ ſm̄ diuerſas
legationes ad quas miſſi ſunt. vn̄ Eſa.vi.b. Ille angelus qui
miſſus fuit ad purgandū labia eſaie ꝑ calculū ardentē:voca/
tus eſt ſeraph ꝓ officio incendendi: lʒ nō eſſet de oꝛdine ſera/
phico: Et benedixit ei. Hic ꝓpꝛie accipienda eſt bn̄dictio ꝓut
maioꝛ bn̄dixit mīoꝛi: vt hēt Heb.vij.b. Vocauitq̄ʒ iacob ⁊c̄.
.i. facies dei/cuius cauſa ſubdit̄: Vidi dn̄m facie ad faciem.i.
angelū in ſpecie coꝛpali. Et ſalua facta eſt aīa mea:qꝛ cōſolat⁹
eſt me:⁊ bn̄dixit mihi ꝯ timoꝛē de fratre meo eſau. Nō come/
dūt neruū:nō vitāt oēm neruū/ ſed ſolū neruū femoꝛis:ad qđ
deſignandū ſubdit̄: Qui emarcuit.
¶ In ca.xxxij. vbi dicit̄ in poſtilla. Tetigit neruū.

Additio. Quidam hebꝛeoꝛum dicunt ꝙ hoc ꝙ an/
gelus tetigit neruum Iacob:ex quo tactu
ipſe Iacob

A ipſe iacob claudicauit nō fuit ad puniendum iacob de ſua diffidentia: quia in hoc actu non videtur ꝙ iacob aliquid demeruiſſet: ſed potius econtra: vnde in hoc loco iacob fuit benedictus ab angelo vt ſtatim ſequit̄: Et benedixit ei. Sed dicūt ꝙ ratio huius tactus ⁊ claudicationis eſt figuralis tm̄: in hoc enim figurabat̄ ꝙ licꝫ iacob haberet ꝑmogeniturā ⁊ dominiū ſuꝑ eſau ex ordinatione diuina: vt. ſ. xxvij. ca. tamē in poſterꝫ aliqñ aliqui deſcendētes de iacob qui dicunt̄ egredi de femore eius eſſent leſi ab ipſo eſau: vñ in p̄dicto ca. dicit̄: Tēpuſqꝫ veniet cuꝫ excutias ſolueſqꝫ iugū eius de ceruicibus tuis ⁊c. qđ impletū eſt qñ idumei rebellauerūt cōtra iudā. iiij. Regū. viij. d. ⁊ ſic videbat̄ dominiū iacob ſuꝑ eſau ledi in femore iacob. ſ. in poſteritate q̄ de femore eiꝰ egrederet̄: et iō ſequit̄ ꝙ ob hāc cām nō comederūt filij iſrl̄ neruū q̄ emarcuit in femore iacob. Si enī hec claudicatio ipſius iacob fuiſſet ꝓpter punitionē eius in penā diffidētie ꝓut alij dicūt: nō habuiſſent filij iſrl̄ abſtinere a comeſtiōe huiꝰ nerui: cū illa pena ſolū reſpiceret ꝑſonā iacob que quidē pena iā trāſiuerat in p̄teritū.

Replica correctorij ꝯtra Burgē. In ca. xxxij. vbi poſtillator tactū nerui iacob ⁊ claudicationem exponit de pena ꝓ diffidētia: etiā Burgē. inſtat ꝙ nō ſit factū in penā: q̄ iacob in ꝓpoſito nō demeruit ſꝫ angelꝰ ei bn̄dixit. Infert igit̄ ꝙ factū ſicut etiā ſupra dixit de alijs ſit tm̄ figurale myſticā hn̄s ſignificationē: ſꝫ videt̄ ꝙ ſicut Burgē. incōuenient̄ ſe hꝫ: vt. ſ. dictū eſt in alijs paſſibꝰ: ita ⁊ hic. Pˀio q̄ ꝯtra dicit btō Aug᷑. ſupra allegato abijciēs ſenſū lr̄alē nullā abſurditatē ꝯtinētē: ⁊ recurrit ꝑ lr̄ali ad myſticū: qđ fieri nō dꝫ niſi hiſtoria deficiat ſꝫm btm̄ Greg᷑. Scđo ꝙ cuꝫ bn̄dictio iacob: Eſto dn̄s fratrū tuoꝝ ⁊c. ꝑncipalē effectū hēat i regno xp̄i: qđ dr̄ domꝰ iacob: Lu. i. c. Iſte Burgē. artat eū ad tpa regū qñ edō ſuiuit regibꝰ iuda ſolū ꝓ tpe ſeptē regū: vt ex libris ipoꝝ regū colligit̄ ⁊ terminabat̄ i rebelliōe edom: de q̄. iiij. Rege viij. d. Et ꝓpt̄ illā rebellionē dīc iacob claudicaſſe i figurā / ꝙ eſau a ſe excuteret onꝰ illiꝰ bn̄dictionis iacob: de q̄ dr̄. ſ. xxvij. ca. Ad parua poſitionē bn̄dictiōis reſpiciēs ꝑncipale ꝑuipendit in quo iacob nō claudicauit: nō igit̄ Burgē. debuit h̄ ſic applicare myſticādo ſine auc̄te / cū nō ſit in fauorē fidei: ſꝫ potius vt apl̄s ad Rom. xi. b. vbi dīc cecitatē ꝯtigiſſe i iſrl̄ / q̄ figurata ē ꝑ claudicationē iacob. tūc enī claudicauit ⁊ cōtinuo claudicat q̄uſqꝫ plenitudo gētiū ītrarit ⁊ reliq̄e iſrl̄ ſalue fiēt. Tertio: q̄ rō Burgē. q̄re filij iſrl̄ neruū nō comedūt ꝓpter illā rebellionē figuratā ꝑ claudicationē nō eſt ſufficiēs: quia a ꝯtrio ſenſu tpe obediētie ⁊ tributi edō debuerūt neruū comedere: tn̄ nō fecerūt. Quarto: q̄ rō quā facit ꝯtra poſtillatorē ⁊ eiꝰ expoſitionē nō valet. arguit enī ſic: Si claudicatio iacob fuit ꝓpter punitionē ⁊ i penā diffidētie cū illa ſit ꝑſonalis: nō haberēt filij iſrl̄ a comeſtiōe nerui abſtinere / ꝓpter ea q̄ ſolā ꝑſonā iacob reſpiciūt. Reducit̄ hec rō ſic ꝯtra facientē: Tactus nerui qui emarcuit ⁊ claudicatio ad ꝑſonā iacob lr̄aliter ꝑtinebāt: idcirco filij iſrl̄ nō habēt a nerui comeſtiōe abſtinere / cuiꝰ oppoſitū hodie faciūt. Reſtat igit̄ ꝙ illa abſtinētia nō eſt tm̄ figuralis: ſꝫ cerimonialis in illiꝰ dimicatiōis tactus ⁊ claudicatiōis memoriā / ſicut multa alia feſta iudeoꝝ. Qꝫ aūt Burgeñ. dicit iacob non peccaſſe in ꝓpoſito / h̄ eſt ꝯtra glo. interlinia. q̄ redarguit ipm̄ iacob dicēs: Si cōtra deū fortis fuiſti: q̄ ꝑſeueraſti pulſans: multo magis cōtra hoīes p̄ualebis. i. Eſau quē times ꝓmiſſorū tibi factorū oblitꝰ. ſi enī iacob plenā habuiſſet cōfidētiā: et memor fuiſſet ꝓmiſſoꝝ dei ſibi factoꝝ: ꝓut ponit̄. ſ. ca. xxviij. vtiqꝫ eſau nō timuiſſet nec quēcūqꝫ hoīeꝫ. Qđ aūt dicit ꝙ meruit bn̄dictionē qua angelus eū bn̄dixit: nō habet̄ de bn̄dictione in lr̄a niſi ꝙ iacob bn̄dictionē poſtulauit: ⁊ ꝓ benedictione nomen eius mutauit: vt dicit glo. interlinearis: Quod autē ſubdit̄: Et bn̄dixit ei: in eodē loco Glo. priorē bn̄dictionē ꝯfirmauit: poſt redargutionē tn̄ ⁊ penā inflictā ꝑ tactū nerui qui emarcuit: hec aūt noīs mutatio fuit ab euentu: q̄ deū vel angelū recedere volentē vicit p̄cibus ⁊c. q̄ luctatio hic dicit̄ ꝓut poſtillator exponit: ⁊ glo. vocat illam luctationē perſeuerantem pulſationē: qua victor effectus eſt.

Glo. ordi.

Ca. XXXIII

B Hiſto.

Leuās autē ia. ⁊c. a ¶ Diuiſitqꝫ. Ideo ia dimidiauit vt vnuꝫ cuneū faceret ancillaꝝ cū paruulis ſuis: ⁊ alterū liberaꝝ cū filijs ſuiſ. Primaſqꝫ mitteret ācillas ſecūdas liberas. Ipſe añ oēs fratrē adoraturus occurreret. a ¶ Sic eni vidi ⁊c. Augꝰ. Utrū pauētis ⁊ ꝑturbati animi v̄baviſqꝫ in hāc adulationē ꝓruperūt: an ſine pctō potuerunt dici: fortaſſis enī q̄ dicti ſunt ⁊ gentiū dij / q̄ ſunt demonia: nō p̄iudicat̄ ex his v̄bis homini dei: q̄ et ſi benigno aīo ſunt dicta hec verba fraterna: q̄ poſt bonā ſuſceptionē metꝰ trāſierat: potuit ſic dici: quēadmodū moyſes pharaoni deꝰ dictus eſt: ſꝫm illđ apl̄i. i. Co. viij. b. Et ſi ſunt q̄ dicunt̄ dij ſiue i celo ſiue in terra ⁊c. maxīe q̄ ſine articulo dictū eſt in greco: q̄ euidētiſſime ſolet veri dei ſignificatio fieri. Nō enī dixit περσεφον του θεου pſephon tu theu: ſed περσεφον θεου: perſephon theu qđ facile intelligunt qui grecū audire ⁊ intelligere ſolēt.

Queſtio

☞ Et ego ſeq̄r

Nico. de lyra

✱ Leuans XXXIII aūt. Hic ꝯſ̄nter dſcribit̄ q̄lit̄ iacob ſe hūit in fratris aduentu: et q̄ in agibilibus nō debet hō omittere de his q̄ agēda ſunt ſꝫm humanā ꝓuidētiā: iō in aduentu eſau oſtendit̄ prudētia iacob: ꝗuis dictum eſſet ſibi ꝙ angelus cuſtodiret

Diuiſio

Leuās aūt iacob oculos ſuoſ / vidit venientē eſau: ⁊ cū eo a q̄dringētos viros. Diuiſitqꝫ filios liē et rachel ambarūqꝫ famularū: ⁊ poſuit vtrāqꝫ ancillā ⁊ liberos earū i ꝑncipia. Liā m̄ vo ⁊ liberos eiꝰ i ſcđo loco: rachel aūt ⁊ ioſeph nouiſſimos. Et ipſe ꝓgrediēs adorauit ꝓnꝰ in t̄rā ſepties: dōec appropinq̄ret frat̄ eiꝰ. Currēs itaqꝫ eſau obuiā fratri ſuo / āplexatꝰ ē eū. Strigēſqꝫ collū eiꝰ ⁊ oſculāſ fleuit: Leuatiſqꝫ ocul̄ vidit m̄lieres ⁊ ꝑuulos eaꝝ / ⁊ ait: Quid ſibi volūt iſti: ⁊ ſi ad te ꝑtinēt: Rn̄dit: Paruuli ſūt q̄s donauit mihi deꝰ ſuo tuo: Et appꝛiq̄ntes āclle ⁊ filij eaꝝ icuruati ſt̄. Acceſſitqꝫ lia cū liber̄ ſuiſ: ⁊ cū ſil̄r adoraſſēt: extremi ioſeph ⁊ rachel adorauerūt. Et ait eſau: Que nā ſūt inq̄t iſte turme q̄s obuiā habui: Rn̄dit: Ut iuenirē gr̄aꝫ corā dn̄o meo. Et ille ait: Hēo plima frat̄ mi / ſint tua tibi. Dixit iacob: Noli ita obſecro: ſꝫ ſi iueni gr̄aꝫ i ocul̄ tuiſ: accipe munuſculū d̄ māibꝰ meis† Sic ēi

a ¶ Duas fec̄ turmaſ: nō tres: vt pleriqꝫ eſtimāt

a ¶ Naturalē virtutū ordinē ſequit̄: q̄ iuſtus a minoribus incipit: ⁊ gradatim ad maiora ꝓgredit̄.

a ¶ q̄ p̄us timor ſeruilis deinde amicabilis: quē ſignificat lia libera. Inde ſequit̄ amor purgati animi: quē ſignificat rachel: que interpretat̄ videns ꝑncipium.

¶ flectens genua.

a ¶ Timore ꝑturbatꝰ hic loquit̄. ¶ Hic loquit̄ vt iacob: nō vt iſrael: non tamē fratrē deo comparat: ſed humano more hyperbolicis verbis beniuolentiā captat.

Nico. de lyra

D angeluſ cuſtodiret eū: ⁊ p̄mo in diuiſiōe ꝓprie facultatis añ fratris aduētū: ⁊ in recognitōe fraternitat᷑ i aduētu / ibi: Et ipſe ꝓgrediēs. tertio in declinatiōe ſocietatis poſt eiꝰ aduētū / ibi: Dixitqꝫ iacob noſti. ⁊ in recognitione diuine bonitat᷑ / ibi: Et iacob venit. Et ptꝫ lr̄a p̄me partis paucis except᷑. b ¶ Uiditvenien. eſau / adhuc lōge exiſtēs. c ¶ Diuiſitqꝫ filios / vt nihil omitteret de ꝓuidentia hūana: q̄ eēt q̄dā tēptatio diuina: ⁊ vt honeſtiꝰ irēt ⁊ ordinatiꝰ appareret corā eſau. d ¶ Rachel āt ⁊ ioſeph nouiſſi. i. tāq̄ p̄dilectos ⁊ ꝑncipales: in ꝓceſſione eniꝫ maiores ſequunt̄. e ¶ Et ipſe ꝓgrediens. Hic oſtendit̄ eius prudētia in recognitione fraternitatis. f ¶ Adorauit pronus: inclinando caput ⁊ hec eſt adoratio dulie: q̄ erat primogenitus frater eius etate: licet ex diuina ordinatione primogenitura eſſet tranſlata. g ¶ Currēs itaqꝫ eſau: quia ex dei ordinatione eius indignatio mutata eſt in pietatem.

Alo⁊filios

✱ Suſcipe ⁊c.

Moraliter. Leuās autē iacob ⁊c. In hoc caplo ſcribit̄ cōcordia eſau cū iacob: ꝑ quā deſignat̄ cōcordia ſuꝑbi cū humili. Nā ex ꝑte eſau ponit̄ elatio cuꝫ dr̄: a ¶ Leuans aūt ia. ⁊c. q̄dringētos vi. Ex ꝑte v̄o iacob hūiliatio cū dr̄: e ¶ Et ipſe ꝓgrediens ⁊c. Et ſequit̄ vtriuſqꝫ concors ſuſceptio cū dicit̄: g ¶ Currēs itaqꝫ eſau obuiā fra. ſuo ample. eſt eū / ⁊ in hoc ſignificat̄ ꝙ vere hūilis

Moralit̄

† 2 Re. 19. c. Heſt. 15. d

✱ cū ſuꝑbo pacifice

a ¶ Et ego ſequar rc. Aug⁹. Querit ſi mendaciū fratri ꝓmiſerit. Hoc enī ſicut ſcriptura narrat non fecit: ſed eo prexit itinere qđ dirigebat ad ſuos. An forte veraci aīo promiſit: ſed aliud poſtea cogitando delegit. b ¶ Sochot. Hiero. Ubi nos tabernacula habemus: in hebreo legit ſochot. Eſt aūt vſq̄ hodie ciuitas trās iordanē hoc vocabulo in parte ſcythopoleos: de q̄ in libro locoꝝ ſcripſim⁹. c ¶ Trāſiuitq̄ in ſalez rc. Hiero. Error oborit quō ſalē ſichem ciuitas appellet: cum hierlm in q̄ regnauit melchiſedech: ſalē aū dicta ſit / aut igit vni⁹ vtraq̄ vrbs noīs eſt: qđ de pluribus iudee locis inuenimus / vt idē vrbis et loci nomē in alia ⁊ alia tribu ſit: aut iſta ſalē q̄ ꝓ ſichē nunc noīat dicemus interꝑtari cōſummatā atq̄ ꝑfectā: ⁊ illā que poſtea hierlm dicta eſt pacificā. Utrūq̄ accētu paululū declinato hoc vocabulū ſonat. Tradūt hebrei q̄ femur claudicātis iacob ibi ſanatū ſit. Hócq̄ ciuitatem curati atq̄ ꝑfecti vocabulū ꝯſecutā.

Queſtio / Sochot. / Scytopoleos. / Salem.

¶ Ca. XXXIIII

Egreſſa eſt autem dina. Greg. Dina vt mlieres externee regiōis videat: egredit / cū mens ſua ſtudia negligēs: actiones alienas curans: extra ordinē ꝓpriū euagat: quā ſichē ꝑnceps t̄re opprimit: q: inuentā in curis exteriorib⁹ diabolus corrumpit: ⁊ cōglutinata eſt aīa eius cū ea: q: vnitā ſibi ꝑ iniq̄tatē reſpicit: ⁊ q: mens a culpa reſipiſcens afficit: ⁊ admiſſum flere conat: corruptor ſpem ac ſecuritatē vacuā aū oculos vocat: q̄tinus vtilitatē triſticie ſubtrahat. vn̄ addit: Triſtē q̄ blandicijs deliniuit. Modo enī alioꝝ facta grauiora: modo nihil eſſe qđ factū eſt: mō miſericordē deū loquit: et tp̄s ad pn̄iam pollicet: vt dū ꝑ hec decepta mens ducit / pn̄ia differat: vt tūc bona nulla ꝑcipiat / quā nūc mala nulla cōtriſtant: et tūc pleni⁹ abſorbeat ſupplicijs / q̄ nūc gaudet in delitijs. d ¶ Dina. Que interꝑtat iudiciū iſtud. hoc eſt enī iudicium / vt qui ſponte negligens vagatur / mox a diabolo corrumpatur.

Moralit. / Al's † tm̄ / Al's † dn̄i mei.

vidi faciē tuā: q̄ſi viderē vultū dī. Eſto mihi ꝓpici⁹ ⁊ ſuſcipe bn̄dictionē quā attuli tibi: ⁊ quā dōauit mihi de⁹ tribuēs oia. Uix frē ꝯpellēte ſuſcipiēs ait: Gradiamur ſil eroq̄ ſoci⁹ itinerl tui. Dixitq̄ iacob: noſti dn̄e mi q̄ ꝑuulos habeā teneros ⁊ oues ac boues fętas mecū: q̄s ſi plus ī ambulādo fecero laborare: morient vna die cuncti greges. Precedat dn̄s meus aū

¶ forte ad horam ſecutus eſt.

ſeruū ſuū: ⁊ ego ſeq̄r paulatim veſtigia eius ſicut videro paruulos meos poſſe: donec veniam ad dominū meum in ſeir. Reſpondit eſau: Oro te vt de populo qui mecū eſt / ſaltē ſocij remaneāt vię tuę. Non eſt inquit neceſſe: hoc vno † indigeo: vt inueniā gratiā in ꝯſpectu † tuo dn̄e mi. Reuerſus ē itaq̄ illo die eſau itinere quo venerat in ſeir: ⁊ iacob venit in ſochot: vbi ędificata domo et fixis tentorijs / appellauit nomē loci illi⁹ ſochot: id eſt tabernacula. Tranſiuitq̄ in ſalem vrbem ſichimoꝝ / q̄ eſt in terra chanaā: poſtq̄ reuerſus eſt de meſopotamia ſyrię: et habitauit iuxta oppidum: emitq̄ ꝑtez agri in qua fixerat tabernacula a filijs emor patris ſichē cētū agnis. Et erecto ibi altari: inuocauit ſuꝑ illud fortiſſimū deū iſrael.

¶ Ca. XXXIIII

a ¶ infirma aīa q̄ poſtpoſitis ꝓprijs aliena negocia curat.

Egreſſa eſt autē dinā filia lię: vt videret mulie

a ¶ Negligenter ſe habentem.

res regionis illius. Quam cum

¶ diabolus vel hereticus.

vidiſſet ſichem filius emor eugi / †

Ni. de ly.

Dormiuit

✳ a ¶ Suſcipe. i. enceniū voluntarie oblatū. a ¶ Quaſi rc. Qui ita pacificatū ⁊ mitē eū vidit ſicē angel⁹ loquens ex perſona dei eū cōſolando ſignauerat. cetera patēt. b ¶ Dixitq̄ iacob. Hic cōſequēter oſtēdit ei⁹ prudentia in declinatione ſocietatis eſau q̄uis enī amicabilit eū recepiſſz: poterat tn̄ timere ne ei⁹ anim⁹ mutaret vel ne aliq̄s de eius familia ſelans inordinate pro eo noceret ipi iacob ⁊ ſuis: ⁊ tn̄ q̄n ꝓmiſit ire poſt eū in ſeir ſicut facere cogitabat: mutauit tn̄ ꝓpoſitū ex cauſa certa: ⁊ iō nō eſt mētitus / ſicut ⁊ Paulus cogitabat ire corinthū āteq̄ iret in macedoniā: vt hēt. ij. Cor. i. c. tn̄ ex cauſa mutauit ꝓpoſitū: tn̄ ſicut dixi ſuꝑius nō videt magna neceſſitas excuſare patres ve. te. de oī mendacio officioſo maxime. c ¶ Et iacob venit. Hic oſtēdit iacob prudētia in recognitione diuine bonitatis / grās agēs deo de hoc q̄ eū in ꝑegrinatione augmentauerat / ⁊ in via cuſtodierat: ꝑmittit tn̄ modus deueniēdi ad locū vbi grās egit deo cū dicit: Et iacob rc. Dicūt enī heb. q̄ ibi habitauit per annū ⁊ dimidiū: ⁊ ideo nō ſolū fixit ibi tentoria: ſed cū h̄ edificauit domū. d ¶ Trāſiuit rc. ſm expoſitores catholicos iſta eſt ciuitas que vocat ſalim. Joh. iij. c. nō enī poteſt dici q̄ ſit illa ſalē que alio noīe dicit hierlm / vt. ſ. dictū eſt. xxviij. ca. q: illa ciuitas vocata eſt bethel / vt ibidē dicitur. Poſtq̄ aūt iacob receſſit de loco iſto aſcendit in bethel vbi apparuerat ſibi dn̄s quādo iuerat verſus meſopotamiā propter irā fratris ſui: vt habetur in principio huius ca. ⁊ certū eſt q̄ illa bethel eadē eſt cū ſalē que alio nomīe dicit hieruſalē: ⁊ ideo ſalē que hic noīat nō pōt eſſe illa ſalē q̄ eſt hierlm. ſm aūt hebreos doctores ſalē non eſt hic nomē ciuitatis / nec eſt nomē ꝓpriū: ſed eſt nomē cōe ⁊ ſignificat integritatem ⁊ pacē: ⁊ dicunt q̄ hic eſt ſenſus et littera hebraica: Tranſiuitq̄ ſcz iacob. Salem id eſt integer vel pacificus. In vrbē ſichem: quia in via nihil perdidit de familia vel de rebus ſuis / nec aliquid aduerſum occurrit ſibi: ⁊ iſtud videtur veri⁹: quia illa ciuitas infra ca. ſequen. vocatur ſichem. e ¶ Et habitauit iuxta oppidū: Id eſt vrbē predictā: non enī voluit intra habitare: quia erant idolatre. f ¶ Emitq̄ partem agri. Centum agnis. Hebrei dicunt centū obolis: et ideo trāſlatio noſtra hic deficit / vel dictio que in hebreo ponit eſt equiuoca: q̄tū autē valet obolus dictū eſt ſupra xxiij. ca. g ¶ Et erecto ibi altari. Ad immolandum deo ſacrificium. h ¶ Inuocauit ſuper illud fortiſſimū rc. i. recognoſcens dei potentiā per quā cōſeruauerit eum a laban ipm ꝑſequēte: ⁊ ab eſau ſibi occurrēte.

De pe. diſ. 5. c. 1. aū fi.

✳ cum ſuperbo pacifice ꝯuerſatur: ⁊ hoc eſt ſpeciale in humilitatis virtute. In alijs enī virtutibus nō eſt ſic. Caſtus enī nō poteſt pacifice morari cū lubrico: nec iuſtus cū iniuſto: ſed humilis pacifice morat cū ſuperbo: nam humilis ſeruire ſemper vult ⁊ ſubijci: ſuꝑbus aūt precipere ⁊ dn̄ari: ⁊ ſic vterq̄ habet ſuā voluntatē: ⁊ per cōſeq̄ns pacem. Et de tali humili dicitur Ps. cxix. a. Cū his qui oderunt pacē eram pacificus. Ueruntamē quando humilis habet in cura ſua aliquos imperfectos qui peiorari poſſent ex ſocietate: ſuperbi debet declinare ab eius ſocietate. Et hoc eſt quod dicit: † ¶ Paruulos habeam teneros rc. Per quod deſignant imperfecti / Sequit: c ¶ Et iacob venit in ſochot rc. Quod interpretatur tabernacula. naz declinando ſocietatē ſuperborū / venit humilis ad tabernacula iuſtorum. d ¶ Tranſiuitq̄ in ſalem vrbem rc. Que interꝑtat paxꝰnā de tabernaculis iuſtoꝝ vite p̄ntis eſt tranſitus ad pacē ſuperne ciuitatis.

Moralit.

¶ Ca. XXXIIII

Egreſſa eſt autez dina filia lie rc. Hic conſequenter deſcribitur quid paſſus ſit iacob a ſichimitis: vbi ꝑmo deſcribit ſcelus ꝓ dine violatiōe. ſcđo dolus ex mutua collocutiōe / ibi: Locut⁹ eſt itaq̄ emor. tertio ſcelus ex circūciſoꝝ interfectiōe / ibi: Et ecce die tertio. q̄rto met⁹ ex vicinoꝝ cōgregatōe / ibi: Quib⁹ ꝑpetrat. Circa ꝑmū deſcribit ipſius dine vaga curioſitas / cū dr: i ¶ Egreſſa ē rc. ſcz de domo ꝑrna: vbi q̄ tāq̄ verecūda iuuēcula deberet ſtare clauſa. k ¶ Ut videret rc. Dicit enī ioſephus q̄ in ciuitate erat ſolēnitas: iō videre volebat illa die mulieres ornatas ⁊ emere ſilia ornamēta. l ¶ Quā cū. Qui erat ꝑnceps ciuitat ⁊ erat ꝑmogēit⁹: ꝓpt̄ qđ debebat ei hereditarie ꝑncipat⁹.

Diuiſio

✳ Et rapuit

Moralit. i ¶ Egreſſa ē a. di. Per dinā q̄ egreſſa ē domū pr̄is ſignificat aīa vaga q̄ egredit clauſtrū rōnis. l ¶ Quā cū vi. rc. Qui interpretat ebrius: ideo ꝑ ipm ſignificat diabolus: qui ebrietate ſuperbie cecidit de celo in hūc aerē caliginoſum. † ¶ Filius emor. i. ſubiectus alteri demoni ſuperiori. Nam in demonijs remanſerunt naturalia integra ſm Dionyſium: et per conſequens ordines ſm gradus nature.

Moralit

✳ Et rapuit

a ¶ Dormiuit ꝛc. Aug°. Et intendit aīe dine filie iacob ꝛ adamauit virginē: ꝛ locutus eſt ꝫm ſenſuz ꝟginis. Quō ꝟgo dicit ſi iā dormiuit cū ea/ niſi forte virgo nomē etatis eſt ꝫm hebreū eloquiū: an potius ꝑ recapitulationem poſt cōmemorat qđ añ factū eſt. ꝓus eniz potuit intēdere aīe ipſius et amare virginē: ꝛ loq̄ ꝫm ſenſuz virginis: deinde dormire cū illa. b ¶ Pacifici/ vbi. Lxx interpretati ſunt pacificos: Aq̄la traſtulit cōſummatos atq; pfectoſ: ꝓ quo ī hebreo legit ſalamim. Ex quo apparet illud eē verū: qđ. ſ. de ſale dixim°. c ¶ Aſſenſi ꝛc.

Hiſtorica queſtio. Aug°. Paulo añ iacob loquēs cū eſau filios ſuos infantes eē ſignificat. Queri ergo pōt: quō potuerūt tātā ſtragē facere: q̄uis illis ī circūciſionis dolore ꝯſtitutis: Sz intelligēdū eſt diu ħ habitaſſe iacob/ donec filia ei° grandior fieret: ꝛ filij iuuenes. ſcriptū eſt enī:

ſ.33.d Et habitauit iuxta oppidum/ emitq; partē agri in quā fixerat tabernacula/ a filijs emor patris ſichem centū agnis: et erecto ibi altari īuocauit ſuper illud fortiſſimū deū iſrael. Egreſſa eſt autem dina filia lie vt videret m. regionis iſtius ꝛc. Apparet ergo his ꝟbis nō traſeuntē ibi manſiſſe iacob/ ſed agrū emiſſe: tabernaculū ꝛ arā ꝯſtituiſſe ꝛ ſic diutius habitaſſe. Filiā vero ei° cū iā amicas habere poſſet cōdiſcere voluiſſe filias ciuium loci: et ita factam eſſe pro illa cedem et depredationez. Multitudo enim nō parua erat cū iacob pluri- mū ditato

Nico. de lyra

a ¶ Et rapuit/ ꝑ potētiā ſuā. b ¶ Et dormiuit cū illa: eā carnaliter cognoſcēdo. c ¶ Vi opprimēs ꝟginē/ ꝓpter qđ nō fuit ibi ſimplex fornicatio: ſed rapt° eſt ſtuprū. d ¶ Et cōglutinata ꝛc. eam nimis ardenter et inordinate diligendo. e ¶ Triſtemq; deliniuit blāditijs. i. ꝟbis ipſam pacificantib°. Que aūt fuerint illa ꝟba nō exprimit: ſed hebrei dicūt ꝙ referebat ei magnitudinē potētie ſue/ ꝓmittens ſe eā accipe in vxorē: et ꝙ ſic faceret eā maiorē dominā q̄ pater ei° et frēs facere potuiſſent. f ¶ Qđ cū audiſſet iacob. i. filiā ſuaz raptā ꝛ violatā. g ¶ Siluit/ diſſimulādo prudēter: quod nō poterat emendare. Netera patēt. h ¶ Locut° eſt itaq;. Hic deſcribit dol° ex mutua collocutōe: q2 ipſis. ſ. emor ꝛ ſichen

---

a ¶ Seducere. b ¶ vi tēptationis ꝛ praue ꝑſuaſiōis ad ſtudia ſua: ꝫm illđ. j. Co. xv. b. Corrūpūt mores bonos colloq̄a mala.

a ꝓnceps terre illi°: adamauit eā ꝛ rapuit ꝛ dor- a b
¶ Conſuetudine.
minit cū illa: vi opprimēs ꝟginē. Et cōglutina- c d
¶ fact° eſt vn° in prauitate ꝯſenſus. ¶ Impunitatē ꝓmittēdo
ta eſt aīa ei° cū ea triſtēq; blādicijſ deliniuit. Et e
ꝑgenſ ad emor patrē ſuū: accipe inq̄t mihi puel- †
lā hāc ꝯiugē. Qđ cū audiſſet iacob/ abſentib° fi- f
lijs: ꝛ ī paſtu pecoꝝ occupatiſ/ ſiluit donec redi- g
rēt. Egreſſo aūt emor pr̄e ſichē vt loq̄ret ad ia-
¶ Immunes germane corruptionis.
cob: ecce filij ei° veniebāt de agro: auditoq; qđ
acciderat: irati ſūt valde: eo ꝙ fedā rē opat° eēt
a ¶ Sic maligni ſpūs vel praui dogmatis auctores ꝑ vnius aīe corruptionē multas corrūpere moliunt.
ī iſrł: ꝛ violata filia iacob/ rem illicitā ꝑpētraſſz.
Locut° eſt itaq; emor ad eos: Sichē filij mei ad- h
heſit aīa filie vr̄e: date eā illi vxorē/ ꝛ iūgamus
a ¶ Mutua filiaꝝ cū diſcholis copulatio ſeductaꝝ ꝛ ſeducētiū animarū: ad diuerſa ſciſmata proſtitutio eſt.
viciſſim ꝯnubia. Filiās vr̄as tradite nob: ꝛ filias nr̄as accipite: ꝛ habitate nobiſcuz. Terra in ptāte vr̄a eſt: exercete/ negociamini et poſſidete eā. Sz ſichē ad patrē ꝛ ad frēſ ei°/ ait: Inueniā gratiā corā vobis/ ꝛ quecūq; ſtatueritis dabo:
a ¶ Carnalibus cōmercijs carnalia munera ꝓmittunt: q̄b° delectata corrupta anima partius correptioni inſtatur.
Aūgete dotē: munera poſtulate: ꝛ libēs tribuā qđ petieritis/ tm̄ date mihi puellā hanc vxorē. Rñderūt filij iacob/ ſichē ꝛ pr̄i ei° in dolo: ſeui-
a ¶ Quaſi que ſocietas chriſti ad belial: q̄s cōſenſus tēplo dei cum idolis. ij. Coꝝ. vj. c.
entes ob ſtuprū ſororis: Nō pōſſum° facere qđ petitis: nec dare ſororē nr̄am hoī icircūciſo/ qđ
a ¶ Nō aliter alienigene in ſocietate eccleſie admittunt: niſi diabolo renūcient: ꝛ ſacramētis eccleſie cōmunicēt.
illicitū ꝛ nefariū eſt apud nos. Sēd in ħ valebim° federari: ſi eē volueritiſ nr̄i ſiles: ꝛ circūcidat in vob oē maſculini ſexus: tūc dabim° ꝛ accipiemus mutuo filias nr̄as ac vr̄as: ꝛ habitabimus vobiſcū: erimuſq; vnuſ ppl's: Sinaūt circūcidi nolueritis: tollemus filiaz noſtrā ꝛ recedemus.
a ¶ Miniſtri ſathane ſicut ꝓnceps eorū transfigurāt ſe in miniſtros iuſticie: vt decipiant aīas ſuperſtitione ſua.
Plācuit oblatio eoꝝ emor ꝛ ſichē filio ei°: nec diſtulit adoleſcēs quin ſtatim qđ petebat expleret. Amabat enī puellā valde: ꝛ ipſe erat inclyt° in oīm̄ domo patris ſui. Ingreſſiq; portā vrbis
a ¶ vel ad populū. b ¶ In hebreo ſalamim: vnde patet verū quod ſupra de ſalem diximus.
b locuti ſunt pplō: Viri iſti pācifici ſunt: ꝛ volunt habitare nobiſcū: negocient in terra et exerceāt eam: q̄ ſpacioſa ꝛ lata/ cultorib° indiget: Filias eoꝝ accipiem° vxores: et noſtras illis dabim°. Vnū eſt quo differt tm̄ bonū: ſi circūcidam° maſculos nr̄os ritū gētiſ imitātes: ꝛ ſubſtātia eoꝝ ꝛ i
pecora ꝛ cūcta que poſſidēt nr̄a erūt: Tantū in in hoc acq̄eſcam°: ꝛ habitātes ſil'/ vnū efficiem°
a ¶ Tales fuerūt quidā in ꝓmitiua eccleſia: q̄ circūciſionē et ritus iudaicos religioni xp̄iane neceſſarios eſſe dicerēt: q̄bus dr̄ Gal'. v. a. Si circūcidamini: xp̄s vobis nō ꝓderit. hos Paul° celebrato conuentu q̄ſi in dolore circūciſionis occidit: cum eos gladio ſpiritus a ſocietate fideliū ſequeſtrauit.
c pplm: Aſſenſi ſūt oēs circūciſis cūctis marib°.

---

emor ꝛ ſichē petētibus veraciter dinam ꝓ mr̄imonio: rñderūt filij iacob doloſe ꝙ cōſentirēt mr̄imonio ſi oēs maſculi ciuitatis circūciderent: cogitātes tūc inuadere ciuitatē q̄n viri nō poſſent ſe defendere: et cōſenſerūt in hoc emor ꝛ ſichē fili° eius: cōfidētes de veritate verboꝝ filioꝝ iacob: ꝛ ſic induxerūt pplm ciuitatis ad circumciſionē. ꝛ ptz lr̄a vſq; ibi: i ¶ Et ſubſtantia ꝛc. iſtud nō erat ī pacto: ſz hoc dixerūt vt facilius inclinarēt pplm ad circūciſionē. Vel alr̄ pōt ſic intelligi. Nr̄a erūt: q2 ſicut cōicabimus cū eis in mr̄imonijs cōiungēdiſ: ita ꝛ in bonis. bona enim amicoꝝ nr̄oꝝ dicunt nr̄a ꝫm pħm li. Ethi. Hebrei aūt aliter exponūt cōiter iſtaz partē dicētes ꝙ filij iacob nullā doloſitatē fecerūt: et qđ. ſ. dictū eſt: Rñderūt ī dolo: dicunt caute vel prudēter: q2 dictio hebraica q̄ ibi ponitur eſt equoca: ꝛ accipit aliq̄n ꝓ dolo ꝛ aliq̄n ꝓ cautela bona. volebāt enī pplm ciuitatis inducere ad ritū circūciſionis: non cogitātes tūc eos īterficere ſz ſocietatē cū eis inire: ſz emor et ſichem dolum fecerant: q2 predixerunt populo ciuitatis ꝙ oīa bona

Phus in ethicis

Moralit a ¶ Et rapuit/ trahens eā ad ꝯſenſuz mortalis culpe. b ¶ Et dormiuit cū ea/ inducendo ad effectū. c ¶ Vi opprimēs/ nō accipit hic vi ꝓprie: quia diabolus nō pōt aliquē ad pctm̄ violēter inducere ſz accipit hic īproprie: ſic de xp̄o dr̄ Lu. xxiij. d. Et coegerūt eū ꝛc. e ¶ Triſtēq; blāditijſ deli. aliq̄n enī poſt pctm̄ ꝑpetratū pctōr īcipit dolere: ſz ne ad debitā pnīam ꝑueniat diabol° ei blādit ꝓmittēdo ſibi diuīe miſcōie magnitudinē et ſctōꝝ grauiora pctā reducēdo ad memoriā: vt dauid ꝛ btī Petri ꝛ conſimiliū. † ¶ Accipe mihi inq̄t puellā hāc ꝯiu. q̄rit enī diabolus vt cū aīam traxit ad culpā ipſam vlterius trahat ad peccādi cōſuetudinē: vt ſic ei inſeparabiliter coniūgatur: ꝛ ad hoc querit aliquādo ſuperioris demonis adiutoriū: ſicut ī angelis ſanctis inferior adiuuatur a ſuperiori: ſicut ptz Daniel. x. d. Dixit enī angelus loq̄ns danieli Nemo adiutor eſt mihi niſi michael ꝓnceps noſter. Sz duo fratres dine ꝑ quos ſignificant predicatores euāgelij: qui ad predicandū Luc. x. a. mittunt combinati: arreptis duobus gladijs/ ſcz oratione et predicatione inuadūt ciuitatem diaboli: et ſic tollūt ſororem ſuam de domo ſichē: id eſt diaboli per veram penitentiam eam ad ſtatuz gratie reducendo.

ditato: ſed filij eiꝰ in hoc facto noīant᷑ / q̄ſi p̄ncipes ⁊ auctoꝛes. a ¶ Arreptis duo ⁊c̄. Stra. Sic paſtoꝛes eccl'ie pctm̄ carnis vel aīe vlciſci debent gladio ſpūs qui eſt verbū dei: parati vlciſci oēm inobedientiā. b ¶ Nos pauci ſu. ⁊c̄. Aug⁹. Hoc dicit / q꞉ plurimū bella poterant ſurgere: nō ꝙ multominus haberet q̄ꝫ poſſent expugnatiōi ciuitatis ſufficere. c ¶ Nūqd vt ſcoꝛto ⁊c̄. Aug⁹. Zelus filioꝝ iacob in vltionē ſoꝛoꝛis moꝛaliter: cōmonet paſtoꝛes fideliū curā hr̄e aīarū ſibi cōmiſſarū: ne violent᷑ coꝛpoꝛali delicto: aut foꝛnicatione ſpūali. Paratiqꝫ ſint vlciſci oēm inobedientiā: ⁊ excōicationis gladio feriant ſtupꝛatoꝛem ne impunitus euadat.

1. Co. 10. b

os fratres nō ſolū ex p̄te patris / ſed etiā matris tn̄ iſti vocant᷑ hic fratres dine: q꞉ magis oſtenderūt ſe dolere de eius violatione q̄ꝫ alij. nec eſt intelligendum ꝙ fuerint ſoli in occiſione ſichimitarū imo cū eis fuerunt famuli ⁊ alij fratres eoꝝ eis aſſiſtentes / ſicut p꞉ꝫ īfra. c ¶ Quibus egreſſis. ſ. de domo ſichem. d ¶ Irruerūt ſup occiſos ⁊c̄. Ad accipiendā p꞉edā: ⁊ p꞉ꝫ littera e ¶ Quibus patratis. Hic deſcribit᷑ metus ex cōgregatione vicinoꝝ. timebat enī iacob ne p̄pl'i circūſtantes q̄ erāt amici ſichimitaꝝ congregarent᷑ et ipm̄ cū filijs ⁊ familia pſequerent᷑ ⁊ delerēt: ſed perterriti a deo nō fecerūt: vt habet᷑ ca. ſeq. ⁊ p꞉ꝫ lr̄a. Sciēdū tn̄ ꝙ h̄ .ſ. Quibꝰ patratis audacter: nō eſt in hebꝛeo: ſed eſt additū a trāſlatoꝛe / ſꝫ incipit verſus: Et dixit iacob. G

Et ecce die tertio quando gra- a uiſſimus vulnerum doloꝛ eſt: ar- b reptis duo iacob filij / ſymeon et leui frēs dinę / gladijs: igreſſi ſūt vꝛbem confidenter: interfectiſqꝫ oīnibus maſculis / emoꝛ ⁊ ſychē

a ¶ auferētes aīaꝫ heretica p꞉auitate deceptā

pariter necauerunt: tollentes di-

ō ſocietate diaboli: factū tn̄ h̄ ꝑ ſe facinꝰ ē qđ etiā iacob diſplicuit: ſꝫ ī eccl'ia ꝓphetia fuit.

nam de domo ſichem ſoꝛoꝛem ſuam. Quibus egreſſis irruerūt c d ſuper occiſos cęteri filij iacob: ⁊ depopulati ſunt vꝛbem in vltionem ſtupꝛi: oues eoꝝ ⁊ armēta ⁊ aſinos: cunctaqꝫ vaſtantes quę in domibus ⁊ in agris erāt: paruulos quoqꝫ et vxoꝛes eoꝝ du-

¶ alias perpetratis.

xerunt captiuas. Quibus pātratis audacter iacob dixit ad ſymeō ⁊ leui: Turbaſtis me: ⁊ odioſum feciſtis chananęis ⁊ phereçeis habitatoꝛibus terrę huiꝰ. e b Nos pauci ſumus: illi congregati percutient me: ⁊ deleboꝛ ego ⁊ c domus mea. Reſpōderūt: Nūquid vt ſcoꝛto abuti debuere ſoroꝛe noſtra.

Nico.de lyra

* ꝙ oīa bona iacob ⁊ filioꝝ eiꝰ eſſent ipſorū ſimpl'r: ⁊ ſic exponūt: Cūcta q̄ poſſidēt nr̄a erūt: nō ꝑ amicitie cōicationem ſed ꝑ eoꝝ ſubiectōeꝫ in ſeruitutē: ⁊ ꝑ h̄ volebāt eos facere ſuilis cōditiōis: qđ intelligētes filij iacob moti ſunt ad tractandū de interfectiōe eoꝝ: q꞉ nō ſeruāti fidē nō eſt fides obſeruāda. Sed contra hoc videt᷑ / q꞉ iacob. ī. xlix. a. increpat ſymeon ⁊ leui vocās eos vaſa iniq̄tatis bellantia: qđ cōiter exponit᷑ a doctoꝛibus nr̄is de interfectione ſychimorū: ⁊ ſic notant᷑ in hoc facto de doloſitate ꝓpter quā increpant᷑ a pr̄e. Dicēdū ꝙ aliq̄ hebꝛei contradicentes cōiter dicte expoſitioni iſtius paſſus exponunt illud de dolo eoꝛum cōtra ioſeph: vt videbit᷑ qn̄ erimus in illo loco. Alij autē hebꝛei exponūt illud partim de ioſeph: F ⁊ ꝑtim de ſichimitis: ſed dicūt ꝙ pr̄ nō increpat eos de doloſitate erga ſichimitas ſꝫ de nimia crudelitate. vnde dixit ī. xlix. a. Maledictꝰ furoꝛ eoꝝ ⁊c̄. ſꝫ illa expoſitio nō videt᷑ cōſonare fini huius ca. vbi cū iacob increparet filios de interfectōe ſichimitaꝝ / nō excuſauerūt ſe ꝑ h̄ ꝙ emoꝛ ⁊ ſichem mutaſſent pactū ⁊ vellēt eos redigere ī ſuitutē: ſꝫ ſolū ꝑ violētiā factā ſue ſoꝛoꝛi: ⁊ tn̄ nō eſt veriſile ꝙ ipi tacuiſſent ſi fuiſſet verū. a ¶ Et ecce. Hic cōſeq̄nter deſcribit᷑ ſcelus de interfectōe circūciſoꝝ: ex q̄ enī receperāt circūciſionē nec fecerāt fraudē / vt ſupꝛadictū eſt ſm̄ expoſitionē doctoꝝ catholicoꝝ / peſſime fecerūt interficiēdo illos: ſm̄ aūt hebꝛeos nō fecerūt malū / q꞉ excuſant eos mō ſupꝛadicto. Quantū tn̄ ad factū occiſiōis lr̄a vniformit᷑ exponit᷑ ſm̄ vtrāqꝫ opinionē cū dicit᷑: Et ecce die tertio. circūciſi enī grauiꝰ affligunt᷑ ex circūciſiōe tertia die q̄ꝫ p̄ma die: ⁊ iō vſqꝫ ad illā diē diſtulerūt eos inuadere. b ¶ Arreptis duo ⁊c̄. Licet enī ipa h̄ret alios fratres

Additio

¶ In ca. xxxiiij. vbi dicit᷑ in poſtilla. Et quod ſupꝛadictū eſt reſponderūt in dolo / dicūt caute vel pꝛudenter.

¶ Additio. Dictio hebꝛaica que hic ponit᷑. ſ. myrina nullo modo ſignificat pꝛudentiā vel cautelā: ſed ſolū fraudeꝫ vel dolū: vt p꞉ꝫ veritatē idiomatis ſcienti: ⁊ ideo alia expoſitio eſt magis littere conſona: pōt tn̄ ſuſtineri opinio dicentiū ꝙ filij iacob in hoc caſu nullam doloſitatē fecerunt. Nā dolus aliquādo impꝛopꝛie accipit᷑ ꝓ bona cautela: ſicͭ cū Aplſ. ij. Coꝝ. xij. e. ait: Cū eſſeꝫ aſtutꝰ dolo vos cepi: vt. ſ. in additiōe xxvij. c. Et iō q꞉ ſichimite nullā petiert᷑ veniā de tanta iniuria illata iacob ⁊ filijs ſuis: iō nec ipi pacē cōceſſerūt: ſed ſolū ꝓmiſerūt ꝙ poſſent cū eis federari ſi circūciderent᷑: nō aūt ꝓmiſerūt ꝯfederatōeꝫ: ſed ſichimite retulerūt dicta filioꝝ iacob addēdo ꝙ iā erāt pacificati cū eis dicētes: Viri iſti pacificati ſunt nobiſcū ⁊c̄. ⁊ iō filij iacob ex h̄ ꝙ abſcōderūt ꝓpoſitū ſuū inimicis ſuis nō vident᷑ peccaſſe: q꞉ licitū eſt vti inſidijs ꝯ inimicos: vt vult ſanctus Tho. in ſcđa ſcđe: pꝛeſertim eſtimando factum ex dictis iacob. Nā nō redarguit ſymeon et leui de doloſitate nec iniuſticia: ſed ſolum ex hoc ꝙ poſuerant iacob cum familia ſua in periculo: cum eſſent pauci reſpectu habitatoꝝ terre. vnde dicit infra: Turbaſtis me ⁊ odioſū me feciſtis chananeis nos pauci ſumus: illi cōgregati percutient me: ⁊ deleboꝛ ego ⁊ tota domꝰ mea. Ex quo p꞉ꝫ ꝙ ſi familia iacob eſſet in tāto numero vt veriſimiliter poſſet aduerſarijs reſiſtere ꝙ iacob appꝛobaſſet facta filioꝛum: quod non feciſſet ſi dolū pꝛopꝛie loquendo feciſſent ſiue iniuſticiam. H

Nico.de lyra

* Interea locutus eſt deꝰ ad ia. Ca. XXXV Poſtq̄ꝫ moyſes deſcripſit ſtatū iacob vt incipientis ⁊ ꝓficiētis. Hic cōſeq̄nter deſcribit ſtatū ipiꝰ vt ꝑfecti: ⁊ p̄mo deſcribit ſtatū ꝑfectiōis eiꝰ in terra chanaan remanēdo. ſcđo ab eſau in egyptū trāſeūdo. xxxvij. ca. Adhuc p̄mo ſtatꝰ eiꝰ ꝑfectōis deſcribit᷑. ſcđo ab eſau diſcernit᷑ xxxvj. ca. Circa p̄mū ſic ꝓcedit᷑: q꞉ eius ꝑfectio p̄mo oſtendit᷑ ex eminētia cōtēplatiōis. ſcđo ex patientia in aduerſis. ibi: Egreſſus aūt inde. tertio ex reuerētia ī obſeq̄o pr̄is. ibi: Venit etiā. Primū deſcribit᷑ ex tribꝰ. p̄mo ex diuina allocutiōe: cū dicit᷑: a ¶ Interea locutus eſt dn̄s ad iacob: Ad ꝯſolandū eū cōtra timoꝛē p̄pl'oꝝ circūſtātiū: ſicut dictū eſt in fine ca. p̄ce. b ¶ Surge ⁊ aſcende bethel. i. ad montem moꝛia: q̄ locus vocatus eſt bethel ab ipſo iacob: vt ſupꝛadictum eſt. xxvij. cap. c ¶ Facqꝫ altare dn̄o

Ca. XXXV

Interea locutus eſt dn̄s a ad iacob: Surge ⁊ aſcē- b

¶ deleta domo diaboli: redeundū eſt ad domū dei.

de bethel / et habita ibi: facqꝫ al- c

¶ nō dicit mihi q̄ apparuit tibi: q꞉ foꝛte ibi filius apparuit: ⁊ pr̄ hoc dicit: aut ī aliquo genere locutionis numerandum eſt.

tare deo qui apparuit tibi quando fugiebas eſau fratrem tuum. Iacob vero cōuocata omni do- d

a ¶ in domo dei idola eſſe nō debent.

mo ſua / ait: Abijcitē deos alie-

¶ intus.

nos q̄ ī medio veſtri ſūt: ⁊ mūda

Nico.de lyra

altare dn̄o. i. reddas ſibi grās de h̄ ꝙ te cōſeruauit in tua ꝑegrinatione: ⁊ multiplicauit te in bonis ſpūalibus et tpalibus. ſcđo oſtēdit᷑ eiꝰ ꝑfectio in ſue familie purgatione / cū dicit᷑: d ¶ Iacob xo cō. ⁊c̄. Hoc aūt dixit: q꞉ ra- chel vxoꝛ *

Moꝛaliter. a ¶ Interea locutꝰ eſt dn̄s ad ia. ⁊c̄. Hic agit᷑ de receſſu iacob cū filijs ſuis: ꝑ quē deſignat᷑ receſſus boni p̄lati cū ſuis ſbdit' a pctōribus ne ꝑ malos coꝛrūpant᷑. Sic fecit Paulꝰ vt h̄r Act'. xix. b. Cū q̄dā indurarent᷑ et nō crederēt maledicētes viā dn̄i corā mltitudīe: diſcedens ab eis ſegregauit diſcipulos: ⁊ q̄m̄ in bonis recedētibꝰ a ſocietate maloꝝ aliq̄ ſunt aliq̄n qui ex ſocietate maloꝝ ꝯtraxerūt aliq̄s malas reliq̄as q̄ cōpetēter idola nominant᷑: iō ſubdit᷑: d ¶ Iacob vero cōuocata ⁊c̄. Bonꝰ enī pꝛelatus debet eſſe valde ſollicitus vt male reliq̄e pꝛedicte * a ſuis ſub- Moꝛalit᷑

Queſtio

Luça

a ¶ Et inaures que erãt in aurib⁹ ⁊c. Aug⁹. Queritur quare inaures ſi que ornamenta erant ad idolatriam non ꝑtinebant: ſed intelligendū eſt phylateria fuiſſe deoꝝ alienoꝝ.
b ¶ Venit igitur iacob luzan q̄ eſt in ter. cha. Aug⁹. Notanduꝫ tria noīa huius ciuitatis eſſe cōmemorata: vlam mays quod pri⁹ vocatum eſt cū illuc veniſſet iacob ꝑgens ī meſopotamiā: et bethel qḋ ipſe iacob īpoſuit: ⁊ luçā: nec mirū. multis enī ciuitatib⁹ ⁊ fluminibus ſicut ⁊ ipſis hominibus multis de cauſis adduntꝰ nomina vel mutantur. ¶ Hiero. Venit igitur ⁊c. Ecce manifeſtiſſime cōprobatur bethel: nō vlā/ vt. ſ. dictū ē: ſed luçan. i. amygdalū antea eſſe vocatā. c ¶ Nō vo. vltra. ⁊c. Aug⁹. Queritꝰ cū ſemel dictū ſit nō vocaberis vltra ia. ⁊c. Cur legatur poſtea iacob vocat⁹? Sed hoc nomen ad illā ꝑtinet ꝓmiſſionē: in qua videtꝰ deus quō non eſt ante a prībus viſus/ vbi nō erit nomen vetus: q: nihil remanebit vel in ipō corꝑe vetuſtatis/ ⁊ viſio dei ſummū premium erit. ¶ Hiero. Nō vocaberꝭ vltra ia. ⁊c. Nondū enī ab angelo nomē ei imponitꝰ: ſed imponendū a deo p̄dicitꝰ. Qḋ igitur illuc futurum ꝓmittitꝰ/ hic expletum docetꝰ. d ¶ Creſce ⁊ multiplicare. Hec ꝓmiſſio ad ſpūale ſemē iacob ꝑtinet: ſicut iā ante de abraā dictū eſt. Oēs enī qui ſupplantant vitia: et veterē hoīeꝫ cū actibus ſuis deponūt ⁊ mentis oculos ad deū intendunt: recte ad iacob pertinent cuius fidem et actus imitātꝰ. Regeſq; de lūbis eius egrediuntur. i. ſancti qui ſm voluntatē dei ſe ⁊ ſubditos vere regūt: de cuius ſemine ſpūali. i. imitatiōe fidei in bonis operibus fecundātur. e ¶ Ille vero erexit titulū ⁊c. Aug⁹. Factū eſt iterū hoc in loco quod antea factū fuerat: vel memoratū hic quod ante fuerat factū. Sed quodlibet hoꝝ ſit ſup lapidē libauit iacob nō lapidi Nō q̄ ſicut idolatre ſolētꝰ aras ante lapidē conſtituere/ et tanq̄ꝫ deo lapidi libare.

Queſtio

Moralitꝰ

Als † illi⁹

B Hiſtori.

B Ephratā

¶ Nico. de lyra

✻ chel vxor ſua ſecum apportauerat idola patris ſui/ vt ſupradictū eſt ca. xxxi. Alij etiā qui erāt in ſocietate ſua: q: ꝯuerſati fuerāt intꝰ idolatras plura ſecū habebāt ad idolatriā ꝑtinentia: ⁊ q: in preda ſichē idola acceperāt: ideo iacob ad ſtatū ꝑfectionis aſcēdēs/ oīa talia voluit abījcere / vt deo purus et mūdus poſſet grās agere de p̄teritis ⁊ bñficia īpetrare de futuris. a ¶ Ac mutate veſtimenta veſtra. Per mutationē veſtis exterioris intelligitꝰ mutatio vite interioris ad ſtatum vite melioris. Seq̄tꝰ: b ¶ Dederūt ergo ⁊c. Vt eſſent mundi ab idolatria. c ¶ Et inaures. i. ornamēta idoloꝝ. d ¶ At ille infodit ea. Tanq̄ꝫ res deteſtabiles: ⁊ iō noluit fūdere illa ⁊ aurū ⁊ argentū de idolis invſus ſuos cōuertere. Tertio oñditꝰ eius ꝑfectio ex noīs mutatione: cui tñ p̄ponitꝰ ei⁹ orō cū dicitꝰ: e ¶ Venit igitꝰ ia. lu. ⁊c. Eadē eſt ciuitas que. ſ. vocata eſt bethel/ vt p̄dictū eſt ca. xxviij. f ¶ Edificauitq; ibi altare. Ad īmolandū deo ſacrificiū. g ¶ Et appellauit ⁊c. Iā enī appellauerat ſic locū iſtum ca. xxviij. q: bethel ī hebreo idē eſt qḋ dom⁹ dei in latino: ſed hic nomē p̄dictū cōfirmauit

ctū cōfirmauit

¶ foris
mini: ac mutate veſtimēta veſtra. a
¶ edificamini in domos ſpirituales.
Surgite et aſcendam⁹ in bethel:
¶ cor noſtrum.
vt faciamuſ ibi altare dño qui exaudiuit me ī die tribulatōis meȩ: ⁊ fuit ſoci⁹ itineris mei. Dederūt b ergo ei omēs deos alienos q̄s ha
a ¶ phylateria idolorum.
a bebant: ⁊ inaures q̄ erant in auri c
a ¶ qui auaricia que eſt idoloꝛuꝫ ſeruitus. latet in cordibus terrenoꝛuꝫ. b ¶ vel eas.
bus eoꝝ. At ille iſodit ea ſubter d terebinthū que eſt poſt vrbem ſi
a ¶ miſſus a deo q̄ ꝓmiſſa ſua ī iacob ⁊ filijs
chem. Cunq; ꝑfecti eſſent: terror
eius tuebatur. a ¶ vel dei.
domini inuaſit oēs ꝑ circūitū ciuitates: ⁊ nō ſūt auſi ꝑſeq̄ recedē-
b tes. Venit igitꝰ iacob luçan q̄ eſt e
in terra chanaan cognomento bethel: ip̄e ⁊ oīs ppl's cū eo: Edifica f
uitq; ibi altare: et appellauit no g
mē loci † dom⁹ dei. Ibi enī apparuit ei deus cū fugerat frēm ſuū.
Eodem tp̄e mortua eſt † debbora h
nutrix rebeccȩ: ⁊ ſepulta ad radi i
ces bethel ſubter quercū: vocatū q; eſt nomen loci quercus fletus. Apparuit autem iterum deus iacob poſtq; reuerſus eſt de meſopotomia ſyrie: et venit in bethel:
c bñdixitq; ei dicēs: † Nō vocabe k
a ¶ in enigmate luctans. b ¶ hoc tandem erit cum videbimus eum ſicuti eſt.
ris vltra iacob: ſꝫ iſrael erit nomē l
tuū. Et appellauit eū iſrl'. Dixitq;
a ¶ ſucceſſione tua vſq; ad excellentiā regni.
d q; ei: Ego deus omnipotēs. Creſ m
a ¶ numero. b ¶ ſm carnē ppl'i. ¶ ſm fidē.
ce ⁊ multiplicare: gentes ⁊ populi
a ¶ ſancti ſe ⁊ ſubditos bene regentes.
li nationū ex te erunt. Reges de lumbis tuis egredientur: terram
a ¶ in ſpe
q; quam dedi abraam ⁊ iſaac: dabo
a ¶ in re.
bo tibi ⁊ ſemini tuo poſt te: et re n
e ceſſit ab eo. Ille vō erexit titulū o
a ¶ in typū figure eccl'e. ¶ memoratū eſt hic quod ante fuerat factum.
lapideū in loco q̄ locutus fuerat
a ¶ non illi ſicut idolatre.
ei de⁹: libāns ſup eū libamina: ⁊ p
¶ futura eccl'ie ſacramenta p̄ſignans.
effundens oleū / vocāſq; nomen loci illi⁹ bethel. Egreſſus aūt ide

ctū confirmauit. ſcḋo interponitꝰ debbore ſepelitio/ cū dicitꝰ: h ¶ Eodē tp̄e mo. ⁊c. Sed queritꝰ hic quō iſta delbora erat cū iacob q̄ remāſerat cū mr̄e ipſius ipō ꝑgēte in meſopotamiā ſyrie. Ad qḋ dicēdū ꝙ mater ſua ſibi ꝓficiſcenti dixerat ꝙ mitteret nuncios ad reducendū eū de meſopotamia: vt. ſ. habetꝰ in fine. xxvij. ca. ⁊ ipā ſic fecit/ lꝫ nō ſit ſcriptū: q: nō oīa ſcribūtꝰ: ⁊ cū illis nūcijs miſit debboraꝫ nutricē ſuā: q̄ erat de terra ſyrie oriūda: et inde cū iacob reuertebatꝰ: ⁊ ſic in eius ſocietate mortua eſt ⁊ ſepulta: vt h̓ deſcribitꝰ/ cū dr̄: i ¶ Et ſepulta ad radices bethel. i. ad pede montis moria. Cōſeq̄nter deſcribitꝰ nomīs mutatio in diuina apparitione/ cū dr̄: Apparuit aūt iteꝝ deus iacob. Et ſeq̄tꝰ: k ¶ Nō vocaberis vltra iacob. Qḋ interpretatꝰ luctator/ quod conuenit ꝓficiēti in vita actiua. l ¶ Sꝫ iſrl' erit nom̄ tuū. Qḋ interpretatꝰ princeps cū deo/ vel directus ad deū: quod competit perfectioni vite contēplatiue. Sed poteſt q̄ri/ quomodo dr̄ hic: Non vocaberis vltra iacob: cū poſtea in eodē ca. vocatus ſit pluries iacob? Ad quod dicendū ꝙ intelligendū eſt ꝙ non vocabitꝰ vltra iacob tanq; noīe principali: non tñ excluditꝰ quin ſic vocetꝰ tanq; ſecundario: cui⁹ rō eſt: q: ſicut dictū eſt/ illa mutatio noīs facta eſt ad deſignandū tranſitū ipius iacob de vita actiua ad cōtēplatiuā: que. ſ. actiua eſt īꝑfectior ꝓut p̄cedit ⁊ diſponit ad cōtēplatiuā: ſm ꝙ dicit Grego. in moralꝰ. Qui cōtēplationis arcē tenere deſiderāt: neceſſe eſt vt prius in cāpo actionis ſe ꝓbent. ſ. pugnando cōtra paſſiones rōnem ꝑturbātes: ⁊ ſic tranſit homo ad vitā cōtemplatiuā que ꝑfectior eſt tali actione/ ſicut finis reſpectu eius quod eſt ad finē: homo aūt quando ex actiua vita trāſit predicto modo ad contēplatiuā: nō deſerit ſimpliciter ipām vitā actiuā: ſed neceſſariū eſt ipm̄ ꝑ actiuam vitā exerceri/ ne ꝑ ceſſationes ab actiua iterū inſurgant paſſiones rationē perturbātes: ⁊ ad hoc deſignandū poſtq; vocatus eſt iſrael/ nihilominus cum hoc vocatus eſt aliquādo iacob. m ¶ Creſce et multiplicare. Per filios tuos iam natos: ⁊ etiaꝫ ꝑ beniamin qui nondū erat natus: ⁊ ꝑ manaſſen ⁊ ephraim qui ſilr̄ nondū erant nati: lꝫ enim fuerint filij ioſeph: iacob tñ adoptauit eos in filios / vt habetꝰ īfra xlviij. ca. ⁊ facti ſūt capita tribuum: ſicut etalij filij iacob. Cetera patent ex dictus ſuperius vſq; ibi: n ¶ Et receſſit ab eo. Nō quia eum dimiſerit ſed quia diſparuit. o ¶ Ille vero erexit titulū lapideū ī loco q̄ lo. fuerat ei deus. In memoriā diuine apparitionis ibidē ſibi facte. p ¶ Libans ſuper eū libamina: Id eſt oblationes de liquidis ſicut de vino oleo ⁊ cōſimilibus. q ¶ Egreſſus aūt inde venit. Hic cōſequēter deſcribitur perfectio ipius iacob in tolerātia aduerſoꝝ: ⁊ primo de morte rachelis vxoris ſue p̄dilecte/ cū dicitur:

✻ Venit verno

✻ a ſuis ſubditis auferantꝰ. ideo ſubditur: d ¶ At ille infodit ea. Naꝫ in bonis nihil debet apparere qḋ contractum fuerit ex malorum ſocietate. e ¶ Venit igitur iacob luzan que eſt ⁊c. Que alio noīe vocatꝰ bethel. i. dom⁹ dei/ ⁊ ideo ſignificat locū

p ✻ deputatum

Queſtio Debbora moritur

Queſtio Non vltra iacob vocaberis.

Moralitꝰ

D Als † delbora.

† ſ. 32. f

Moralitꝰ

a ¶ Ephratã. Hiero. Ephrata ⁊ bethleẽ vni⁹ vrbis vocabu
lum eſt ſub interp̃tatione ↄſimili. Interp̃taẽ eñi frugifera: et
Myſtice domus panis: ꝓpter panẽ q̃ de celo deſcẽdit. b ¶ Egrediẽ
te aũt ⁊c̃. Iſid. Quid ſibi vult ꝙ eundẽ bennoni rachel cum
pareret vocauit filiũ dolorꝫ mei? Niſi futuꝝ ex ea tribu Pau
lum qui affligeret filios eccleſie tp̃e p̱
ſecutionis ſue? Aliter p̱ beniamin ter
reſtris hierl̃m figuraẽ q̃ eſt in tribu be
niamin: cui⁹ ppl̃s graui dolore matreꝫ
afficit fundẽdo ſanguinẽ ꝓphetaꝝ: et
in necẽ chriſti clamãdo Matth. xxvij.
c. Sanguis eius ſup̱ nos et ſup̱ filios
nr̃os. ¶ Hieẽ. Et factũ cũ dimitteret
aĩam. Siquidẽ moriebaẽ vocauit no
men eius fili⁹ doloris mei. Pater ṽo
eius vocauit nomẽ ei⁹ beniamin. In
hebreo ſimilitudo noĩs reſonat: filius
enĩ doloris mei: qđ nomẽ moriẽs ma
ter impoſuit diciẽ bẽnoni. Filius ṽo
dextre. i. ṽtutis qđ iacob mutauit be
niamin. Vñ errãt qui putãt beniamin
filiũ dierũ interp̃tari. Dextera enĩ di
ciẽ iamin ⁊ finiẽ in n. Dies quidẽ ap
pellatur iamim: et terminatur in m.
Hiſtori. c ¶ Egreſſus inde ⁊c̃. Hiero. Hũc
locũ volũt eſſe hebrei vbi poſtea tẽplũ
† 13.q.2.§. edificatũ eſt: ⁊ turrim ader turrim gre
econtra. gis ſignificari. i. ↄgregationis ⁊ cet⁹.
Vñ Mich. iiij. c. Et tu turris gregis
nebuloſa filia ſion ⁊c̃. Illo quoq̃ tp̃e
iacob trans locũ vbi poſtea tẽplũ edi
ficatũ eſt: habuiſſe tentoria diciẽ. Sꝫ
ſi ſeq̃mur ordinem vie paſtorum iuxta
bethleẽ loc⁹ eſt: vbi vl̃ angeloꝝ grex ĩ
hortu dñi cecinit: vl̃ iacob pecora ſua
pauit/loco nomẽ imponẽs: vel qđ ve
rius eſt quodã vaticinio futurum iam
Allego. tũc myſteriũ mõſtrabaẽ. d ¶ Abijt
ruben ⁊c̃. Iſid. Hoc crimẽ nõ ſcribe
reẽ niſi futura populi p̱uerſitas ꝓnun
ciareẽ. Quis in illo eſſet flagitiũ ĩ ſcri
pturis eſt ꝓphetia futuroꝝ: q: per ru
ben p̃mogenitus ppl̃s iſrl̃ figuraẽ/qui
thorũ cõcubine polluit. i. legẽ veteris
teſtamẽti p̃uaricando maculauit. Q
aũt cõcubina vetus teſtamentũ ſignifi
cauerit/paulus oſtẽdit dicẽs: Gal. iiij
c. Abraam duos filios habuit: vnũ de
ãcilla ⁊ alteꝝ de libera ⁊c̃. e ¶ Erãt
Hiſtori. aũt ⁊c̃. Aug⁹. Queriẽ quõ hoc verũ
ſit cũ beniamin longe poſt natus ſit cũ
iaꝫ trãſiſſent bethel: ⁊ appropinq̃rent
bethleem? Sed ideo intelligiẽ dictum
cõmemoratis. xij. filijs. Hi ſunt filij ia
cob qui facti ſunt ei ĩ meſopotamia ſy
rie: q: inter multos vnus tm̃ erat non
ibi natus/q̃ tñ inde cauſam naſcẽdi ha
buit: q: ibi copulata eſt mater eius pa
tri: nulla etenĩ facilior eſt ſolutio hui⁹
q̃ſtiõis: q̃ȝ vt p̱ ſynecdochen accipiaẽ.
Ciuitatẽ arbee

¶ q̃ fact⁹ ẽ mũd⁹: ⁊ nouitatẽ vite ſignificãs.
venit verno tp̃e ad terrã q̃ ducit a
a ¶ Que interpretaẽ frugifera: q: ibi panis vite natus eſt: hec eſt bethleem.
a ephrãtã. In qua cum parturiret b
rachel: ob difficultatẽ partus pe c
riclitari cepit. Dixitq̃ ei obſte d
trix: Noli timere: quia ⁊ hunc ha e
b bebis filium. Egrediente autem
anima pre dolore: et imminente
iam morte: vocauit nomẽ filij ſui
a ¶ Significãs paulũ de tribu ei⁹ naſciturũ q̃ ſe dicit abortiuũ. i. violẽter in eccl̃ia natũ.
bẽnnoni: id eſt fili⁹ doloris mei: f
a ¶ q: de ſiniſtra in dextrã erat trãſſerẽdus id eſt de p̱ſecutore futurus apl̃s.
Pater ṽo appellauit euꝫ bẽnia
min: id eſt fili⁹ dextre. † Mortua g h
eſt ergo rachel: ⁊ ſepulta in via q̃ i
¶ domus panis.
ducit ephratã: hec eſt bethleem.
Erexitq̃ iacob titulũ ſuper ſepul k
chrũ eius. Hic eſt titulus monu
mẽti rachel vſq̃ in p̃ſentẽ diem.
a ¶ p̃ſentẽ eccleſiã ſignificãs: vbi angeli nato dño cecinerũt: Gloria in excelſis deo.
c Egreſſus inde fixit tãbernaculũ m
¶ id eſt: ader.
trans turrem gregis. Cunq̃ ha
a ¶ In hoc iudaici ppl̃i malicia ſignaẽ q̃ legẽ q̃ in ſeruitutẽ generabat q̃ſi cõcubinã adulterauit carnaliter abutendo.
d bitaret in illa regiõe: abijt rubẽ: n
⁊ dormiuit cũ bala cõcubina pa
tris ſui. Qđ illum minime latuit. o
a ¶ Apoſtolicũ ſignificantes numerũ.
e Erãt aũt filij iacob duodeci. Fi p
lij lie: primogenitus/ruben/ ⁊ ſy
meon et leui et iudas ⁊ iſachar et
ꝫabulõ. Filij rachel: ioſeph ⁊ be
niamin. Filij bale ancille rache
lis: dan ⁊ neptalim. Filij ꝫelphe
ancille lie: gad ⁊ aſer: Hi filij ia
cob: qui nati ſunt ei in meſopota q
mia ſyrie. Venit etiã ad iſaac pa r

h ¶ Mortua eſt ergo ⁊c̃. Nõ enĩ adhuc p̱uenerãt in ciui H
tatẽ: ⁊ q: antiq̃tus ſepulchra extra ciuitates erãt. i ¶ Que
ducit ephratam. hec eſt bethleẽ. illa enĩ ciuitas vocata eſt
ephrata ab vxore caleb ſic noĩata: vt habeẽ. i. Paral. ij. c. Et
iſta fuit maria ſoror moyſi/ vt dicũt hebrei: ſꝫ hoc eſt falſum vt
oñdeẽ. i. Paral. dño ↄcedẽte: ſed po
ſtea vocata eſt bethleẽ. i. dom⁹ panis
a fertilitate q̃ fuit ibi p⁹ famẽ q̃ ibi ac
ciderat tp̃e elimelech: vt habeẽ in lib.
Ruth. k ¶ Erexitq̃ ia. ti. i. memo
riale ĩ futurũ. l ¶ Sup ſepulchrũ
Sepultura honorabilis. ei⁹. Ex quo pꝫ ꝙ ab antiq̃ fuerũt ſcti
p̃res diligẽtes de ſepultura notabili:
vt ſic mortui ĩ memoria hoĩm remane
rẽt ad orandũ ꝓ ipis: ⁊ ad oñdẽdũ ꝙ
herẽt fidẽ reſurrectõis. m ¶ Egreſ
ſus inde. hic ſcđo oñdiẽ ei⁹ tolerãtia
ex caſu primogeniti filij ſui: vbi p̃mit
tiẽ loc⁹ cũ dr̃: Trans turrẽ gregiſ. Di
cũt hebrei ꝙ hic ẽ loc⁹ vbi poſtea tẽplũ
Turris gregis fundatũ ẽ: ↄfirmãtes h̃ aucte Mich.
iiij. c. Et tu turris gregꝫ nebuloſa filia
ſion ⁊c̃. ⁊ vocat⁹ eſt turris gregꝫ: q: tẽ
plũ ad modũ turris factũ eſt: ⁊ ibi ad
ducebãẽ greges ad ĩmolãdũ. Hiero.
aũt dic ꝙ meli⁹ dr̃ ꝙ ſit loc⁹ ꝓpe beth
leẽ: vbi ãgel⁹ nato xp̃o appuit paſtori
bus vigilãtib⁹ ſup̱ gregẽ ſuũ: ⁊ mõ vo
caẽ angel⁹ ad paſtores vbi fundata ẽ
eccl̃ia: ⁊ dic ꝙ in ve. te. q̃dã vaticinio
futuroꝝ vocat⁹ ſit loc⁹ ille turrꝫ gregꝫ.
ſcđo ſubdiẽ ipi⁹ rubẽ caſus cũ ſubdiẽ:
n ¶ Abijt rubẽ ⁊c̃. qđ exponunt do
ctores catholici de concubitu carnali.
o ¶ Qđ illũ mi. latuit. ⁊ q: illđ fa
ctum fuit valde enorme: fuit ipi iacob
materia magne patiẽtie. Doctores ãt
hebrei dicũt ꝙ rubẽ nõ cognouit balã
carnalr̃: ſꝫ dicũt ꝙ mortua rachele ia
cob trãſtulit lectũ bale đ tabernaculo
rachelis ĩ q̃ iacebat/ ſic ei⁹ ancilla ĩ ta
bernaculo lie mr̃is rubẽ: ⁊ ſibi diſpli
cuit ꝙ iaceret ĩ eadẽ camera cũ matre H
ſua: ⁊ abſtulit ĩde lectũ ei⁹: ⁊ q: illđ re
dũdabat ĩ ↄtẽptũ p̃ris: iõ moyſes ita
ſcp̃ſit ac ſi feciſſꝫ ei ↄtẽptũ đ ↄcubitu.
p ¶ Erãt aũt fi. ia. occaſiõe enĩ ipi⁹
rubẽ h̃ noĩanẽ alij filij iacob: ⁊ pꝫ lr̃a
vſq̃ ibi: q ¶ Qui nati ſunt ei ⁊c̃.
iſtud vidr̃ falſũ: q: ibi noĩaẽ beniamin
q̃ ñ fuerat ibi nat⁹: vt pꝫ ex p̃dictꝫ. Pi
cẽdũ ꝙ lꝫ nõ fuerit ibi nat⁹: tñ p̃ncipiũ
natiuitatꝫ ſue inde fuit: q: mr̃ ei⁹ inde
fuit oriũda ⁊ p̃ri ei⁹ ĩ mr̃imonio iũcto.
Eſt ẽt p̃dicta lr̃a ṽa p̱ ſynecdochẽ: q:
filij iacob q̃tũ ad maiorẽ p̃tẽ fuerẽ ibi
nati: imo oẽs vno excepto. r ¶ Venit
etiã ad iſa. Hic ↄñr oñdiẽ p̱fecti oia
cob ex debita reuerẽtia ad p̃reꝫ/cũ dr̃:
Venit ad iſaac: vt ei iã ſeni debitã re
uerẽtiã ⁊ obſequiũ exhiberet. nõ fit ãt
h̃ mẽtio de rebecca mr̃e ſua q̃ eũ tener
rime diligebat/ vt p̃dictũ eſt. xxvij. ca.
Ex quo daẽ

Nico.de lyra

a ¶ Venit verno tp̃e ad ter. q̃
ducit ephra. ip̃a eſt ciuitas bethleẽ: vt infra diciẽ. b ¶ In
qua cũ parturi. ra. i. in dolore pariendi eſſet poſita: partu
rire enĩ idẽ eſt qđ ſentire dolorẽ part⁹. c ¶ Periclitari ce
pit/pre nimia anxietate. d ¶ Dixitq̃ ei obſtetrix/ ad ali
quã eius cõſolationẽ. e ¶ Noli timere ⁊c̃. qñ enĩ puer vi
uus naſciẽ: minus periculũ ĩminet matri: nõ tamẽ ꝓpter hoc
iſta euaſit. Vocauit nomẽ filij ſui ben. /cui⁹ cauſa ſubdiẽ
f ¶ Id eſt filius doloris mei: tamẽ nõ eſt de textu in he
breo ſed additũ eſt a trãſlatore ad exp̃mendũ cauſam dicte no
minationis per interp̃tationẽ noĩs. Pater ṽo appellauit eũ
beniamin/qđ aũt ſubdiẽ: g ¶ Id eſt fili⁹ dextre/ſilr̃ nõ eſt
de textu in hebreo: ſed appoſitũ eſt ad oñdendũ ↄſtantiã ipi⁹
iacob in tanta anxietate poſiti: p̱ interp̃tationẽ noĩs ab eo im
poſiti. per dexteram enim fortitudo et conſtantia deſignanẽ.
Mortua eſt

Moralit deputatũ diuĩo cultui: ad quẽ locũ p̃lat⁹ dꝫ venire ⁊ ibidẽ
hoſtias diuĩe laudis ꝓ ſe ⁊ ſuo ppl̃o offerre. Heb. v. a. Oĩs
põtifex ex hoĩb⁹ aſſũpt⁹ ꝓ hoĩb⁹ ↄſtituiẽ in his q̃ ſũt ad deũ:
vt offerat dona ⁊ ſacrificia ꝓ pctĩs ⁊c̃. b ¶ In q̃ cũ p̱. ⁊c̃.
Allego. Per beniamin quẽ rachel pepit allegorice ſignificaẽ Paul⁹
apl̃s q̃ fuit de tribu beniamĩ: ſic ip̃e dic Phil. iij. a. ⁊ ip̃e p̃mo
fuit fili⁹ doloris eccleſiã acriter p̱ſeq̃ndo/ vt habeẽ Act. viij. a
et. ix. a. poſtea ṽo fili⁹ dextere eccleſiã edificãdo ṽbis ⁊ doctri
nis: ⁊ ip̃am multipliciẽ ↄſolãdo. n ¶ Abijt rubẽ ⁊c̃. Per
ruben q̃ interp̃taẽ viſiõis fili⁹/ĩtelligiẽ vir lr̃atus vl̃ ſup̱ alios
ĩ aliq̃ gr̃a eleuat⁹: eo ꝙ rubẽ fuit p̃mogenit⁹: ⁊ h̃ ſi tal̃ vir ſcl̃a
ris fuerit ſiue religioſus ⁊ ex gr̃a ſibi data aliq̃n erigiẽ ĩ ſup̱
biã ⁊ vult cognoſcẽ p̃ris ſui vxorẽ. i. vſurpare ſibi eccleſiã vl̃ di
gnitatẽ ei⁹: ⁊ p̱ h̃ machinaẽ ad ei⁹ depoſitiõeꝫ vl̃ mortẽ.

A Mambre ☞ a ¶ Ciuitatē arbee. Hiero. Pro arbee in .xx. campū habetur / cum he bron in monte ſit. Eadem autem ciui/ tas antiquitus mābre ab amico abrae dicta eſt. ¶ Ciuitatē arbee ⁊c̃. Hiero. Angeloꝝ vel ſctāꝝ aīarū / qbꝰ appoſitꝰ nulla remanente ſollicitudine tēptatio num / vel periculo peccatoꝝ.

¶ Additio

☞ Abijt in

¶ In cap. xxxv. vbi dicitur in poſtilla: Sed queritur quomodo iſta debbora erat cum iacob ⁊c̃.

Queſtio de ſepultu/ ra rebecce. ¶ Additio.j. Hic querunt hebrei et vt videt̃ rōnabiliter cur tanta fit hic mentio de morte debbo/ re nutricis rebecce: ⁊ de mō ſepulture eius: intm̄ ꝙ vocatū eſt nomē loci ſepulture illiꝰ quercus fletꝰ. Ex quo pꝫ ꝙ factus fu it fletus magnus ⁊ notabilis ꝓ ea: cū tñ iā eſſet valde ſenex: ⁊ antiquior rebecca: ⁊ tñ de morte rebecce q̄ valde dignior erat nutrice ſua nulla fit mētio hic nec alibi. Ad qđ dicūt ꝙ rebecca mortua fuit añq̄ veniret iacob ad prē ꝺ meſopotamia: qđ pꝫ ex hoc ꝙ dr̄ infra eo. ca. Venit iacob ad iſaac patrē ſuū in mā/ bre ⁊c̃. nō faciēs mētionē de mr̄e / qđ abſq̄ dubio feciſſet ſi ꝓ tūc vixiſſet: p̄ſertim cū rebecca multū diligebat iacob: ⁊ ipā ꝓ/ curauerat ſibi bñdictionē: ⁊ etiā hec p̄ncipalis fuit in miſſione ipſius in meſopotamiā / ⁊ in ꝯtrahēdo mr̄imoniū cū filialibꝰ la ban: vt pꝫ. s̄. xxvij. nō ergo veriſile eſt ꝙ nō fieret mētio de ac ceſſu iacob ad tantā ⁊ ad talē matrē: ſed qꝛ ipā nō viuebat: iō nō fit de hac mētio. Cōſeq̄nter etiā dicūt ꝙ ſepultura rebecce fuit facta latēter de nocte / eo ꝙ iſaac nō poterat ire ad ſepultu rā ſuā: cū iā ante diu ſenuerat / ⁊ caligauerāt oculi eius: vt. s̄. Geñ. xxvij. a. nec etiā iacob poterat intereſſe ſepulture: qꝛ ad huc erat ī meſopotamia. Eſau aūt nō honoraſſet eā debito mō ꝓpter bñdictionē quā ꝑdiderat ipiꝰ cā. Vñ ex hoc dicūt ꝙ iſa/ ac ſenex ordinauit vt ſepeliret̃ de nocte latēter / ne palā defice/ ret ſibi honor debitꝰ. Et eadē rōne ſcriptura nō facit mētiōꝫ ex plicitā de ſepultura rebecce / eo ꝙ fuerat ſic latēter facta: ſꝫ ad huc īplicite ſacra ſcriptura fecit mētōēꝫ cū de ſepultura debbo re nutricis eiꝰ tātā fecit mētionē vt dictū eſt: vñ vocatū eſt nomē loci illiꝰ quercꝰ fletꝰ: qꝛ ibidē iacob p̄ncipalit̃ fleuit matrē ſuā:
B ꝓ cuiꝰ honore nutricē eiꝰ honorifice ſepeliuit: in q̄ ſatis oſten/ debat / ꝙ cū valde maiori honore ſepeliuiſſet mr̄ē ſi in eiꝰ mor te interfuiſſet. Eadē rōne dicūt ꝙ non fit mentio de morte lie: nec qñ nec quō fuiſſet ſepulta. ſ. ꝓpter honorē rebecce mr̄is ia cob: ne videret̃ ꝙ maior honor impendebat̃ lie vxori iacob q̄ꝫ rebecce mr̄i eiꝰ. ¶ In eo. ca. xxxv. vbi dicit̃ in poſtilla: Abijt (ruben ⁊c̃.
¶ Additio.ij. Enormitas facti ipſius ruben. po/ tius videt̃ dediſſe ipi iacob materiam iuſticie q̄ꝫ patiētie: pro/ pter hoc enī priuauit ipm̄ ruben p̄mogenitura: vt. ī. xlix. ca.

In eo. ca.

a trē ſuū in mābre ciuitatē arbee: a hec eſt hebron in qua peregrina tus eſt abraā ⁊ iſaac. Et cōpleti ſunt dies iſaac / centū octoginta
¶ .i. perfectus etate.
annoꝝ: cōſumptuſq̄ꝫ etate mor b
a ¶ angelorum vel ſanctarum animarum.
tuuſ eſt: ⁊ appoſitus pōpulo ſuo c ſenex ⁊ plenꝰ dierū: ⁊ ſepelierunt d eum eſau ⁊ iacob filij ſui.

☙ Ex q̄ dat̃ītelligi ꝙ ipā iā erat defū cta. a ¶ In mā. Nomē eſt regiōis in q̄ erat ciuitas arbee: q̄ alio noīe vo/ cata eſt hebrō: vt. s̄. expoſitū eſt. xxiij. b ¶ Cōſumptuſq̄ꝫ ⁊c̃. ſ. morte natu rali. c ¶ Et appoſitꝰ eſt pp̄lo ſuo .i. ad lymbū ſanctoꝝ patrum. d ¶ Et ſepelierūt eū eſau ⁊c̃. Licꝫ ibi fue/ rint alij multi ꝓpter honorē ſepulture: tñ iſti duo exp̄mūt̃ tāq̄ꝫ p̄ncipales ⁊c̃. C

¶ Additio

¶ In eo. ca. xxxv. vbi dicit̃ in poſtilla Erant aūt filij iacob ⁊c̃.

¶ Additio.iij. Nō videt̃ aliqua rō ſufficiēs quare vtcunq̄ꝫ Ruben peccauerat noīaret̃ filij iacob ⁊ ipē ruben: vñ q̄dā di/ cūt ꝙ pctm̄ ruben dedit occaſionē ipi iacob ꝙ de cetero ceſſa/ ret ab illo actu generationis / eo ꝙ viderat p̄mogenitū ſuū inci diſſe in tātā enormitatē pctī: ⁊ iō cū dixiſſet / ꝙ illū. ſ. iacob mi/ nime latuit. ſ. pctm̄ p̄dictū / ſtatim ſubdit: Erant filij iacob. xij. q. d. ꝓpter iſtā cauſam clauſus eſt numerꝰ filioꝝ iacob in. xij. tm̄: qꝛ ampliꝰ ceſſauerat a gnātōe cā p̄dicta.

Replica correctorij contra Burgeñ. In ca. xxxv. vbi poſtillator dicit peccatū ruben dediſſe iacob materiā patientie: ꝯtradicit Burgeñ. aſſerens ꝙ dedit ei ma/ teriā iuſticie quā exercuit priuādo eū primogenitura: quod tñ nuſq̄ꝫ legit̃ / ſed potius ꝯtrariū. Infra enī. xlix. ca. iacob bñdi/ cens ruben dixit: Ruben primogenitus meus ⁊c̃. ſed ꝙ dixit eū aquā effuſam ꝑ quod deſignat̃ regnū rōne primogeniture ſibi debitū tranſlatū in iudā ⁊ ſacerdotiū in leui: hoc dixit vt ꝓ pheta preuidens / nō vt pater priuans: nō igit̃ docuit cōtra ru ben iuſticiā: vt vult Burgeñ. ſed potius cū eo patiētiā / vt vult poſtillator. ¶ Itē ī eo. ca. cū poſtillator dixiſſet ꝙ filij iacob enumerant̃ in textu occaſiōe ipiꝰ ruben: qđ Burgeñ. egrefe/ rens dicit dictū abſq̄ꝫ rōne: cū tñ inſpiciendo ſuā rōnē incidit in idē. dicit enī ꝓpt̃ pctm̄ enumeratos filios iacob. q. d. ꝓpter illud pctm̄ clauſus eſt numerus filioꝝ iacob in. xij. tm̄. Ex q̄ ſe quit̃ ꝙ ruben fuit occaſio illiꝰ dinumeratiōis: qđ Burgeñ. im probat: ſed rō quā Burgeñ. adducit / multipliciter peccat in eo ꝙ dicit iacob ꝓpter pctm̄ ruben de cetero nolle generare. p̄mo qꝛ generatio patriarchaꝝ erat ad dei cultū ⁊ ad pp̄lm dei mul D tiplicādū: nō igit̃ debuit iacob hūc cultū ꝓpter pctm̄ ruben im pedire. Scđo qꝛ iacob ſicut ſupra noe accepit mandatū de ge/ nerādo: dictū eſt enī ei. s̄. eo. ca. Creſce ⁊ mltiplicare gētes ⁊ pp̄li nationū erūt ex te: nō igit̃ debuit iacob eſſe trāſgreſſor di uini p̄cepti ꝓpter pctm̄ rubē. Tertio qꝛ in additiōe p̄cedēte di xit Burgeñ. ꝙ iacob exercuit iuſticiā ꝯtra pctm̄ ruben: qđ ſi ve rū eſt nō debuit ab actu generatōis abſtinere: dictū igit̃ Bur geñ. figmentū videt̃ ſine rōne ne dicā cōtra.

¶ Nico.de lyra.

Diuiſio ☙ Hec aūt ſunt gene ¶ Ca. XXXV ratiōes eſau. Poſtq̄ꝫ deſcrp̄ta eſt ꝑfectio ipſius iacob. Hic ꝯſequēter deſcribit̃ eiꝰ ab eſau ſeparatio: vbi gnātio eſau q̄ꝫtū ad filios p̄ponit̃. ſcđo a iacob ſe/ cernit̃ / ibi: Tulit aūt eſau. t̃tio gnātio eſau q̄ꝫtū ad nepotes ſubiūgit̃ / ibi: He ſūt aūt
Vna perſo na pluribꝰ nomibus gnātōes eſau. Ad intelligētiā eoꝝ q̄ dicē/ da ſūt in hoc ca. et in alijs ſīilibus cōſiderā dum: ꝙ in veteri teſtamēto ac nouo freq̄ē ter reperit̃ ꝙ eadē ꝑſona pluribuſ noībus noīat̃: ſicut hic idē homo vocat̃ eſau edom ⁊ ſeir: ⁊ in nouo teſtamēto idē homo voca tur ſimon petrus ⁊ cephas. Itē ſicut in la tino idē nomē propriū variat̃ in principio vel in fine vel medio ſicut cholinus: chole/ tus: nicolaus: q̄ vnū nomē īportant: ita eſt in hebreo vt chonias: iechonas: iechoniā. Cōtingit aūt freq̄nter ꝙ eadē ꝑſona nūero vno noīe exprimit̃ in vno loco ſacre ſcripture: ⁊ alio nomīe in alio loco: ⁊ ſīilit̃ eadē ꝑſona noīat̃ in pluribus locis ſub vno noīe: variato tñ p̄dicto modo hic ⁊ ibi. Et ex his ꝯtingit ꝙ ali qui ſuſpicant̃ ꝙ ſint diuerſe ꝑſone: cū tñ ſit vna predictis mo/ dis varie noīata: his dictis applicemus ad textū: b ¶ Eſau accepit vxores ⁊c̃. Ada: iſta noīata eſt iudith. s̄. xxvj. ca. c ¶ Oolibama. Hec nomīata eſt baſemath / vt dicit̃ ibidē.

Filiam ane

¶ Ca. XXXVI

a Hec ſunt aūt ge/ † neratōeſ eſau:
a ¶ recapitulatio añ mortem enī iſaac factū eſt hoc.
b ipē eſt edom. Eſau accepit vxores de filiabus chana/ an: ada filiam elon ethei: ⁊ c oolibama filiā† ane filij ſe/ d beon euei: Baſemath q̄ꝫ e filiam hiſmael / ſororem na baioth. Peperit autem f
a ¶ cuiꝰ ſcriptura in iob recordat̃.
ada eliphaç: baſemath ge/

¶ Nico.de lyra

d ¶ Filiam ane. filij ſebeon. Infra eo dem capi. dicitur ꝙ ana fuit filius ſebeon: quomodo ergo dicitur oolibama filia duo rū ſcilicꝫ patris ⁊ filij? Reſpōdent hebrei ꝙ ſebeon qui erat paganus parū reputa/ bat legem matrimonij: ⁊ ideo libidine du/ ctus cōcubuit cum nuru ſua ſcilicꝫ vxore fi/ lij ſui ana: ⁊ inde generata ē oolibama: et ſic filia fuit ſebeon carnalis / ⁊ filia ane pu/ tatiua: ſed qꝛ nō eſt veriſimile ꝙ eſau ſaltē pro reuerētia patris ſui iſaac qui adhuc vi Ab̄ſtanue uebat accepiſſet vxorē ita viliter natā: ideo aliter poteſt dici ꝙ fuit filia ane naturalis: ⁊ filia patris ſui ſebeon adoptiua: ſicut ma naſſes ⁊ ephraim fuerunt filij naturales io ſeph ⁊ filij adoptiui iacob patris ioſeph: vt habetur infra. xlviij. capi. Poteſt etiam di ci ꝙ pueri alicuius noīant̃ etiam aliq̄ñ filij aui ipſoꝝ / ſicut laban filios filiarū ſuarum vocauit ſuos filios: vt habetur ſupra. xxxj. cap. e ¶ Baſe/ math q̄ꝫ filiā hiſmael. Iſta. s̄. xxviij. ca. noīata ē melech. f ¶ Peperit autem ada eliphaz. Dicit Hieronymus ꝙ Eliphaç. iſte eſt eliphaç themanites: de quo fit mentio in libro Iob.

☙ Oolibama

Moraliter. a ¶ He ſunt generatōes eſau ⁊c̃. In hoc Moralit̃ capi. nō occurrit mihi ſenſus myſticus notabilis vſq̄ꝫ ibi:

Iſte eſt ana

a ¶ Abijt in alteraꝫ regio. Stra.
Queri pōt cur eſau poſt mortē patris
Queſti. hi/ſtoria. dicat̄ abijſſe in ſeir ⁊ receſſiſſe a fratre
cū iam qn̄ venit iacob in ſeir dicat̄ ha/
bitaſſe: Sed fieri potuit vt iacob fugi
ente in meſopotamiā: eſau dolore pre
repte bn̄dictiōis a parēte receſſerit: et
habitauerit in ſeir viginti annis q̄bus
iacob abfuit. Cui reuerſo reconciliat⁹
rurſus de ſeir reuerſus cū fratre ſuo/
donec pater viueret: quo mortuo a fra
tre receſſit/ q: diuites erāt et ſimul ha/
bitare nō poterāt. b ¶ Iſti filij ſeir
⁊c̄. Hiero. Poſtq̄ꝫ enumerauit filios
eſau: altius repetit qui an̄ eſau ī terra
Horrei edō pn̄cipes extiterīt ex genē horreorū
q̄ liberi iterp̄tant̄. In deuteronomio
manifeſti⁹ ſcribit̄ quō venerīt filij eſau
⁊ interfectis horreis terrā eoꝝ heredita
uerūt. ¶ Stra. Filij ſeir ⁊c̄. Id eſt li/
beri q̄ ſicut in paralipomenon legit̄ p̄/
mo habitauerūt in mōte ſeir: q̄bus ex
pulſis idumei habitauerunt pro illis.
Thamna c ¶ Erat aūt ſoror. Hiero. Hec eſt
thamna de qua ſupradictū eſt: ⁊ tham
na erat concubina eliphaz p̄mogeniti
eſau ⁊c̄. Ideo horreoꝝ recordat̄: q: p̄/
mogenit⁹ filioꝝ eſau ex filiab⁹ eorū ac
cepit cōcubinā. Qz aūt dicit̄ theman ⁊
⁊ cenez ⁊ amalech: ⁊ reliq̄. Sciam⁹ po
ſtea regionib⁹ ⁊ gentibus idumeoꝝ ex
his vocabula impoſita. d ¶ Iſte eſt
Therme i/uente ana ⁊c̄. Stra. Quidā ſimplicit̄ aq̄s
calidas hūc in deſerto repperiſſe dicūt
q̄s vocam⁹ thermas. ¶ Hiero. Iſte
eſt ana qui inuenit iamim in deſerto/
cuꝫ paſceret aſinos ſebeon patris ſui.
Varia apud hebreos de hoc capl̄o di/
ſputant̄. Apud grecos eni ⁊ nr̄os ſilē
tiū eſt. Alij putāt iamim maria appel/
lata. Viſdē eni ſcribunt̄ lr̄is ⁊ volunt
illū paſcentē aſinos aquarū congrega
tiōes repperiſſe: q̄ iux̄ idioma hebree
lingue maria dicunt̄: q: ſtagnū reppe
rit qđ ī heremo difficile inuenit̄. Nō/
nulli putāt aq̄s calidas lingua punica
q̄ hebree cōtermina eſt hoc noīe ſigni
ficari. Sūt q̄ arbitrant̄ onagros hūc
aſinabus admiſiſſe: ⁊ hmōi repperiſſe
ꝯcubitū vt velociſſimi naſcerēt aſini q̄
vocantur

Nico. de lyra

a ¶ Oolibama edidit hieus
iſte vocat̄ iaus. i. Paral. i. c. b ¶ Et
hielō/ iſte vocat̄ ialā ibidē. c ¶ Tu/
Diuiſio lit aūt eſau. Hic ꝯſeq̄nter deſcribit̄
ſeparatio p̄dictoꝝ a iacob. Conſiderā/
dum tn̄ ꝙ iſta ſeparatio fuit facta ante
mortē iſaac: q: ipſo viuēte eſau cum fa
milia ſua manſit in mōte ſeir: vt. ſ. di/
ctū eſt. xxxij. ca. ſed appropinq̄nte mor
te iſaac venit ad ſepulturā ipi⁹ ⁊ ad tē/
pus manſit ibi: ⁊ poſtea redijt ad locū
p̄dictū ſeparat⁹ totaliter a iacob/ ⁊ ptꝫ
lr̄a. d ¶ He ſunt. hic reuertitur ſcri
ptura ad deſcribēdū generationē eſau
q̄ꝫtū ad nepotes ⁊ remotos. Ut tamē
cōuenicti⁹ deſcribat̄ repetunt̄ aliq̄ de
filijs eſau/ vt ad nepotes ꝓcedat̄. Pri
mo ergo p̄mittunt̄ ſimplices perſone.
Scđo in dignitate conſtitute/ ibi: Hi
duces/ dic̄ igit̄: He ſūt generatio.
eſau pa. edom. Hic accipit̄ edō pro
noīe regionis idumee q̄ dicta eſt edō
ab eſau/ qui altero noīe etiā vocat⁹ eſt
edom: vt p̄dictū eſt: ⁊ iō dicit̄ pater illi
us terre: inquantū tale nomē accepit
ab eo.

¶ Al's rauhel.
nuit rahuel. oolibama edidit hie a
us ⁊ hielō et chore. Hi filij eſau b
qui nati ſunt ei in terra chanaan.
Tulit aūt eſau vxores ſuas ⁊ fili c
os ⁊ filias et oēm aīam dom⁹ ſue
⁊ ſubſtātiā ⁊ pecora: ⁊ cūcta q̄ ha
bere poterat in terra chanaan: et
a abijt in alterā regionē: receſſitq̄ꝫ
a fratre ſuo iacob. † Diuites eniꝫ
erāt valde: ⁊ ſil' habitare nō pote
rāt: nec ſuſtiebat eos t̄ra pegrina
tiōis eoꝝ p̄ mltitudie gregū. Ha
bitauitq̄ꝫ eſau in mōte ſeir: ipe eſt
edō. He ſunt generationes eſau d
p̄ris edō i mōte ſeir: ⁊ hec noīa fi
¶ Themanites.
lioꝝ ei⁹. Eliphaz fili⁹ ada vxoris
eſau. Rahuel q̄ꝫ fili⁹ baſemath
¶ Themanites.
vxoris ei⁹. Fuerūtq̄ꝫ filij eliphaz e
¶ Al's ſephi.
themā/ omar ſephuc/ ⁊ gatham/ ⁊ f g
cenez ⁊ chore. Erat aūt thāna cō h i
cubīā eliphaz filij eſau: q̄ pepit ei k
amalech. hi ſt̄ filij ada vxor' eſau l
Filij āt † rahuel: naath ⁊ zara/ ſem
ma ⁊ meza: Hi filij beſemath vxo
ris eſau. Iſti quoq̄ꝫ erāt filij ooli
bama filie ane/ filij † ſeboin/ vxo/
ris eſau: q̄s genuit ei hieus et hie
lō ⁊ chore. Hi duces filioꝝ eſau: m
Filij eliphaz primogeniti eſau:
dux theman/ dux omar/ dux ſe/
phuc/ dux cenez/ dux chore/ dux
gathā/ dux amalech. Hi filij eli/
phaz in t̄ra edō: ⁊ hi filij ada. Hi
q̄ꝫ filij rahuel/ filij eſau: dux na/
ath/ dux zara/ dux ſēma/ dux me/
za: Hi aūt duces rahuel in terra
edom: Iſti filij baſemath vxoris
eſau. Hi aūt filij oolibama vxo/
ris eſau. Dux hieus/ dux hielō/
dux chore. Hi duces oolibama
filie ana vxor' eſau. Iſti filij eſau
a ¶ Qui ⁊ eſau ⁊ ſeir.
⁊ hi duces eorum: ipſe eſt edōm.
a ¶ .i. liberi q̄s expulerūt idumei: ⁊ habita
uerunt pro illis.
b Iſti filij ſeir hōrrei hītatoris t̄re: n
lothan et ſobal ⁊ ſebeō ⁊ anā ⁊ di
ſon ⁊ eſer ⁊ diſan. Hi duces hor o
rei filij ſeir in t̄ra edō. Facti ſunt
c aūt filij lothan: horrei et heman. p
Erat aūt ſoror lothā thamna Et
iſti filij ſobal: aluham ⁊ maneeth q
et hebal: ſephi et onā. Et hi filij r
d ſebeō: achaia ⁊ anā. Iſte eſt ana †
q̄ īuenit aq̄s calidas ī ſolitudine †

ab eo. e ¶ Fuerūtq̄ꝫ ⁊c̄. p̄mogeniti
eſau. f ¶ Theman/ ex cui⁹ noīe pa/
ter noīauit terrā illam. g ¶ Omar/
ille vocat̄ omath. i. Paral. i. h ¶ Se
phuc/ iſte vocat̄ ſephi ibidē. i ¶ Ga
thā/ ⁊ iſte gether. k ¶ Erat ⁊c̄. ꝯcu
bina. h accipit̄ ꝯcubina p̄ vxore ſcđa
ria ⁊ admiſſa d̄ volūtate vxoris p̄ncipa
lis ſicut. ſ. dictū ē. xxv. ca. de ꝯcubina
abrae q̄ peperit ei amalech: a q̄ deno/
minati ſunt amalechite. l ¶ Hi ſunt
filij ada. ſ. p̄dicti. Sꝫ ꝯtra hoc videt̄:
q: inter eos noīat̄ amalech quē pepe/ †. ſ. 19. a
rit thāna/ vt dictū eſt. Dicendū ꝙ fuit
filius thāna naturalis ⁊ filius ada ad/
optiuus: q: thāna fuit cōcubina admiſ
ſa ad m̄rimoniū ipius eliphaz: ſicut fi/
lij bale noīant̄ filij rachelis. ſ. ca. xxx.
m ¶ Hi duces. q: aliq̄ de p̄nomīatis
aſcenderūt ad ducatū. Poſtq̄ꝫ nomīa/
uit eos vt pſonas ſingulares: hic con/
ſequēter noīat eos vlterius vt duces.
Circa qđ notandū ꝙ de filijs eſau exi/ Filij eſau duces.
uerūt p̄mo duces: poſtea reges: q: fe/
cerūt ſibi regē. Tertio iterū regnū re/
ductū fuit ad ducatū: ſicut filij iſrl' p̄mo
habuerūt iudices: poſtea reges a ſau/
le vſq̄ꝫ ad captiuitatē babylonis: ⁊ ter
tio duces poſt captiuitatē babylonis.
Primo ergo enumerant̄ duces q̄ pre Diuiſio
ceſſerūt regnū ī filijs eſau. ſcđo reges
ibi: Reges autē. tertio duces q̄ fuerūt
poſt regnū/ ibi: Hec ergo noīa ducū.
Prima adhuc in duas. ſ. in partē p̄nci
palem ⁊ incidentalē. ſcđa ibi: Iſti ſunt Al's † rauhel
filij ſeir. ergo p̄mo loquit̄ de ducibus
qui deſcēderūt ab eliphaz p̄mogenito
eſau/ ibi: Dux themā ⁊c̄. Scđo de du/ Al's † ſebeō
cibus qui deſcenderūt a rahuel ſcđo fi
lio eſau di. Hi quoq̄ꝫ filij rahuel ⁊c̄.
n ¶ Iſti filij ſeir. Hec eſt pars inci/
dentalis: q: ſ. dixerat ꝙ thāna fuit cō
cubina eliphaz p̄mogeniti eſau/ q̄ fuit
ſoror cuiuſdā ducis illius terre nomīe
lothā: vt ptꝫ in lr̄a: ideo occaſiōe hui⁹
enumerauit duces illius terre qui nō
fuerunt de genere eſau/ dicens: Iſti fi
lij ſeir horrei. Iſte ſeir nō fuit eſau: ſed Seir
alius q̄ fuit ante eum: qđ patet ex hoc
qđ additur: o ¶ Horrei/ illi eni qui
habitauerūt illam terrā ante eſau ⁊ fi/
lios ei⁹ vocati ſunt horrei: ſed filij eſau
expulerūt eos de terra ⁊ domīati ſunt
ibi: vt habet̄ Deut. ij. c. et patet lr̄a ex
dictis vſq̄ꝫ ibi: p ¶ Filij lothan ⁊c̄.
Iſte hemā. i. Paral. vocat̄ abohimā.
q ¶ Filij ſobal: aluham ⁊c̄. hic. i.
Paral. vocat̄ aliban. r ¶ Et hi filij
ſebeon ⁊c̄. Hebrei dicūt: Uulas in
ſolitudine. dictio eni hebraica que ibi
ponit̄ lingua punica: q̄ affinis eſt he/
bree ſignificat calorem aquarū ⁊ hanc
ſignificationē ſecu/
† ¶ Iſte eſt ana. Per iſtum anā Moralit̄
qui interpretatur donatus mihi: intel/
ligit̄ clericus deuotus ſecularis vel re
ligioſus qui eſt deo donatus ad ſeruiē
dum ſibi humiliter ⁊ deuote: ideo ſub
ditur: † ¶ Qui inuenit aq̄s cali/
das in ſolitudine cū paſceret aſi
nos pa. ſui. Pat̄ eni talis clerici vel
religioſi: eſt ſuperior ſuus vel p̄lat⁹ cu/
ius aſinos paſcit qn̄ ad eius volunta/
tem hūilitat' officia libēter facit: ⁊ in/
uenit aquas calidas p̄ quas deſignan
tur lachryme cōtritionis ex recordatio Al's tanan
ne ſuoꝝ pctōꝝ ⁊ lachryme deuotōis ex
dilatione celeſtiū bonoꝝ.

vocant iamim. Alij dicunt ꝙ equarū greges ab aſinis p̄mus fecit aſcēdi/ vt muli ꝯtra naturā naſcerent. a ¶ Iſti duces De p̄cedētibus ait: qui de ſeir: nō de his quos hic incipit nu/
Hiſtori. merare qui de eſau ſunt. b ¶ Reges aūt. Sciendū ꝙ non oēs reges cōmemorat qui fuerūt anq̄ʒ haberēt reges filij iſrl': quoꝝ primus ſaul: ſed hos oēs tm̄ qui regnauerunt anteq̄ʒ morereť moyſes.

¶ Reges aūt. Secundū tp̄s quo viuebat ſcriptor cōmemorat: cū aūt ſeir q̄ iſtos genuit ibi habitaret nondū veniēte eſau ī terrā illā: ab eo vocabať terra
Hiſtori. edom. ¶ Aug⁹. Nō mirū ꝙ numerātib⁹ ab abraā p̄ eſau patrē gētis edom ad quē per rahuel filiū eſau/ ꝛ çara filiū rahuel: ꝛ iobab filium çara cui ſucceſſit balach: q̄ primus fuit rex in terra edom vſq̄ʒ ad vltimū regē quē noīare potuit moyſes: plures generationes inueniūtur q̄ʒ numeranť ab abraā p̄ iacob vſq̄ʒ ad moyſen. Illic enī inueniunť fere .xij. Hic aūt vſq̄ʒ ad moyſen ferme ſeptem. Fieri enī potuit vt ideo plures ibi noīarentur: qꝛ citius moriendo plures alter alteri ſucceſſerunt: ſic cōtigit vt aliū ordinē ſequens mattheus ab abraā vſq̄ʒ ad ioſeph quadragintaduas generationes numeret. Lucas alio ordine: non per Salomonē ſicut ille/ ſed p̄ nathan .lxxv. In illo enī ordine vbi plures numeranť citius mortui ſūt q̄ʒ hic vbi pau
Iob. ciores. c ¶ Huſan. Hiero. Quē quidā ſuſpicať eſſe iob/ vt in fine volumīs ipi⁹ additū eſt. Sʒ hebrei aſſerūt eū de ſtirpe nachor gnātū/ vt iā ſupradictū ē.

¶ Ioſeph cū paſceret aſinos ſebeon pris ſui. Habuitq̄ʒ filiū diſan ꝛ filiā oolibama Et iſti filij diſan: amadan ꝛ ieſbā ꝛ iethrā ꝛ charā. Hi q̄ʒ filij eſer: balaā ꝛ çeuā ꝛ achā. Habuit autē filios diſan: hus et arā. Iſti duces horreoꝝ: dux lothan: dux ſobal: dux ſebeō: dux ana: dux diſon: dux eſer: dux diſan: Iſti duces horreoꝝ q̄ imperauerūt in terra ſeir. Reges aūt q̄ regnauerūt in terra edom: anq̄ʒ haberēt regē filij iſrl': fuerunt hi.

a ¶ non qui in libro numeroꝝ legiť conduxiſſe balaam ariolū: ip̄e enī rex moab ꝛ fili⁹ ſephor. iſte rex in ſeir: ꝛ filius beor.

Balach filius beor: nomēq̄ʒ vrbis ei⁹ denaba. Mortu⁹ eſt aūt balach: ꝛ regnauit pro eo iobab fili⁹ çarę de boſra. Cūq̄ʒ mortu⁹ eēt iobab: regnauit p̄ eo huſan d̄ terra themanoꝝ. Hoc q̄ʒ mortuo/ regnauit p̄ eo adad fili⁹ badadi/ q̄ pcuſſit madian in regiōe moab: et nomē vrbis ei⁹ ahuith.

a ¶ vel cophin.

Cūq̄ʒ mortu⁹ eſſet adad: regnauit pro eo ſemla de maſerecha. Hoc q̄ʒ mortuo: regnauit p̄ eo ſaul de fluuio rooboth. Cūq̄ʒ et hic obijſſet: ſucceſſit in regnū balanā fili⁹ achobor. Iſto q̄ʒ mortuo: regnauit p̄ eo adad nomēq̄ʒ vrbis ei⁹ phou. Et appellabať vxor illi⁹ meeçabel filia mathred filię amiçaad. Hęc ḡ noīa ducū eſau ī cognatiōib⁹ ꝛ locis ꝛ vocabulis ſuis: dux thāna: dux aluha: dux ietheth: dux oolibama dux ela: dux phinon: dux ceneç: dux theman: dux mabſar: dux mabdihel: dux hiran. Hi duces edom habitātes in t̄ra imperij ſui: ipſe ē eſau pr̄ idumęoꝝ. Habitauit autē iacob in terra chanaan/ in q̄ peregrinatus eſt pr̄ ſuus. Et hę ſunt generationes eius.

Nico.de lyra

B ✠ ſignificationē ſecuta eſt trāſlatio noſtra: et ſm̄ hoc exponiť de aq̄s calidis oriētibus p̄ modū fontis ꝛ exeuntibus de terra vbi ſunt vene ſulphuree ex quibus aq̄ ꝯtrahit calorē/ cuiuſmodi fōtes in plurib⁹ terris īueniunť. Hebrei aūt dicūt ꝙ fecit aſcēdere aſinos ſuper eq̄s ꝛ ſic adinuenit modū generationis mularū q̄ generanť ex aſino ꝛ equa: ꝛ hoc videť cōcordare lr̄e ſequēti/ cū dicitur: a ¶ Cū paſceret ꝛc. Aliqui libri habent aſinas: ſʒ falſa eſt lr̄a. b ¶ Amadan. Iſte vocatur hamaran .j. Paral. c ¶ Et achā. Iſte vocať iachan ibidē. d ¶ Reges aūt. Hic reuertiť ſcriptura ad enumerādū reges de ſtirpe eſau in t̄ra edom anq̄ʒ filij iſrl' haberēt regē.
Balach e ¶ Balach filius beor. Iſte nō eſt balach qui ꝯduxit balaā ad maledicendū filios iſrl': vt habeť Nūe. xxij. a. qd̄ ptʒ ex h̄ ꝙ iſte diciť filius beor: ille aūt filius ſephor. Itē qꝛ iſte diciť rex edom ille aūt fuit rex moab. f ¶ Et regna
Iobab uit p̄ eo iobab. Aug⁹. ſup hūc locū: ꝛ Ambro. ſup ep̄lam ad Rom. dicunt ꝙ iſte iobab fuit ip̄e iob: ſed hebrei dicūt ꝯtrariū/ dicētes ꝙ deſcendit de nachor fratre abrae: vt .ſ. dictū ē .xxij. ca. g ¶ Fili⁹ badadi .j. Para. vocať badad: ꝛ nomen vrbis ei⁹ phou .ꝛ .j. Paral'. diciť phou: ꝛ appellať vxor ei⁹ meçabel filia matred filie amiçaad. Iſta meeçabel diciť h̄ filia duoꝝ hoīm: qꝛ fuit filia vnius naturalis: ꝛ filia adoptiua alteri⁹: vt .ſ. expoſitū eſt de oolibama. h ¶ Hęc ergo noīa ducū. Dicūt hic aliq̄ ꝙ reges p̄dicti nō numerāť niſi illi q̄ regnauerūt vſq̄ʒ ad tp̄s moyſi: ꝛ taceť illi q̄ regnauerūt vltra de ſtirpe eſau. Itē dicūt ꝙ duces q̄ numerāť poſt illos reges ſm̄ veritatē hiſtorie p̄ceſſerūt: ſed poſt reges enumeranť p̄pter regiā dignitatē. Sed falſitas vtriuſq̄ʒ dicti apparet p̄ illd̄ quod habeť .j. Paral'. j. vbi ſic diciť: Adad aūt mortuo duces p̄ regib⁹ in edom eſſe ceperūt. i ¶ Dux thāna ꝛc. Ex quo ptʒ ꝙ iſte adad qui vltimo noīatur in regibus fuit vltimus rex: qꝛ ei ſucceſſerūt duces qui poſt eū enumerantur. Ex quo ptʒ ꝙ iſti duces nō p̄ceſſerūt reges. Dux thamna. C
Dicūt aliq̄ ꝙ iſta fuit ꝯcubina eliphaç. Et oolibama q̄ poſt noīatur fuit vxor eſau: ſed noīantur inter duces p̄pter animoſitatē ipſarū ſicut delbora noīatur īter iudices iſrl': vt habeť Iudicū. iiij. a. Sed iſtud p̄cedit ex ſuppoſitiōe falſitatis p̄dicte .ſ. ꝙ duces hic numerati p̄ceſſerunt reges p̄nominatos: qꝛ certū eſt ꝙ thamna ꝛ oolibama mulieres preceſſerūt p̄dictos reges: ꝛ ideo dicendū ꝙ thamna ꝛ oolibama nō ſūt hic noīa mulierū/ ſed viroꝝ: qꝛ in hebreo bn̄ inueniunť aliqua noīa p̄pria q̄ ſunt equiuoca ad virū ꝛ mulierē: tm̄ ſm̄ veritatē hebraicā thamna p̄ut hic deſcribiť p̄ viro aliter punctať in hebreo q̄ʒ vbi ſupra poniť p̄ muliere: ſʒ iſta differentia nō eſt bn̄ pceptibilis in latino. k ¶ Dux aluha .j. Paral'. noīatur aliha. l ¶ Dux mabdihel. Hebrei dicunt ꝙ ab iſto deſcendit regnū romanorum. m ¶ Habitauit aūt iacob. Illud ſubdiť ad oſtendēdū ſeparationē ipſius iacob ab eſau: p̄pter quod introductū eſt iſtd̄ capitulū.

¶ In ca. xxxvj. vbi dicitur in poſtilla: Dux mabdihel.

Additio. Dicere ꝙ regnū romanoꝝ deſcēdit a duce mabdihele qui ab eſau deſcendit eſt manifeſte falſum ꝛ a iudeis fictum. falſitas enī huius ptʒ ex hoc: qꝛ nā romani q̄ cethim dicūť: in hebreo ſm̄ trāſlatiōnē chaldaicā deſcendunt a Ianan: Cethim D qui quidē ianan deſcēdit a iaphet filio Noe/ vt habeť Geñ. x. a. Mabdihel aūt deſcēdit ab abraā: ꝛ p̄ ꝯñs a Sem filio noe/ ꝛ ſic pʒ maxima diſtātia inter generatiōeʒ mabdihel ꝛ generatōʒ romanorū. Qꝛ aūt hoc falſum ſit ꝛ a iudeis fictū ptʒ ex hoc: qꝛ nā ipſi cōiter fingunt ꝙ regnū romanoꝝ qd̄ eſt quarta beſtia in reuelatione Danielis ꝯtenta eſt vnū ꝛ idē cū regno eccl'ie qd̄ eſt falſum/ vt habeť in additione ſup̄ Daniel .vij. in reſpōſione ad quartum argumentū. Similiter fingunt ꝙ regnū eccleſie ꝛ chriſtianoꝝ deſcendat eb eſau. vn̄ in thalmudica doctrina nephanda Thalmudica doctrina ecclíaʒ chriſti ꝛ romanū imperiū quod vnū ꝛ idē dicūt/ cōmuniter idumeā vocant: ꝛ iſtū modū nominādi tenent hebrei vbicūq̄ʒ ſūt: ꝛ ſic mala q̄ d̄ idumea dicunť et prenoſticanť in libro Abdie p̄phete ꝛ in alijs intelligunť eſſe dicta de eccl'ia/ quod eſt falſum ꝛ nulli⁹ fundamenti: vt in p̄dicta p̄phetia Abdie dn̄o concedente declarabiť.

Replica. In capi. xxxvi. vbi poſtillator ſolū narrat opinionē hebreorū de origine ꝛ ortu Romanoꝝ. Burgē. audacter iudeos inuadit faciens videri ſuā demonſtrationē de re multū dubia: puta de origine romanoꝝ: que q̄ʒ dubia ſit Iſido. xv. Etymo. oſtēdit dicens: De auctoribus vrbiū plerumq̄ʒ diſſenſio reperitur: adeo vt nec vrbis quidem romane origo poſſit diligenter agnoſci. Nam Saluſtius a troianis: virgilius ab euandro. Alij conditā a romulo contendunt: ꝛ quo ad tempus alij ſcribunt quarto millenario quadringenteſimo .lxxxix. alij quarto millenario q̄dringenteſimo q̄drageſimoſeptimo. Si ḡ tāte ciuitatis certa ratio nō appeť:

p iij ✠ non mirum

E non mirū ſi in aliarū opinione dubiteť: vñ nec hiſtoꝛicos nec cōmētatoꝛes varia dicētes imperite cōdemnare debemus: qꝛ antiquitas ipa creauit erroꝛē: hec Iſid. Sꝫ quia Burgeñ. in hebꝛeoꝛum erroꝛibus edoctus per hanc additionem pꝛo fide certare videtur / cōtra eoꝛū perfidiā tranſeat: cum nō ſit ſingulariter contra poſtillatoꝛem. S

¶ Glo. oꝛdi.

Hiſtoꝛi. Joſeph cum ſedecim ⁊c. Aug⁹. Quomō potuerit moꝛs iſaac. xvij. annoꝛū ioſeph inuenire: ſicut ſcriptura videtur ex oꝛdine narrare: inuenire difficile eſt. Si eniꝫ poſt moꝛtē aui ſui iſaac. xvij. annoꝝ fuit: qñ eum fratres in egypto vendiderunt: pater eius iacob. xvij. anno filij ſui ioſeph. cxx. annoꝝ fuit. Genuit enī eum iſaac cū eſſet annoꝛū. lx. ſicut ſcriptum eſt. Vixit ergo iſaac poſtea. cxx. annos: qꝛ centeſimo octogeſimo anno moꝛtu⁹ eſt. Idcirco dimiſit filios. cxx. annos habētes: ⁊ ioſeph. x. et. vij. Joſeph aūt. xxx. annoꝛū fuit qñ apparuit in cōſpectu pharaōis. Secuti ſunt aūt vij. anni vbertat͂: ⁊ duo famis donec ad eum pater cū fratribus venit. Triginta ergo nouem annos habebat ioſeph / qñ iacob introiuit in egyptū qui tūc (ſicut pharaoni dixit) cēteſimū trigeſimū annū agebat etatis. Centū autem. xx annoꝛū erat iacob: quādo erat ioſeph. x. et. vij. qꝺ verū eſſe nō poteſt Si enī. xvij. anno ioſeph iacob. cxx. agebat trigeſimo nono anno ioſeph. nō. cxxx. ſed. cxl. duos agebat annos. Si aūt die moꝛtis iſaac nondū erat ioſeph. x. et. vij. annoꝛū: ſed aliquāto poſt moꝛtem aui. ad. xvij. ꝑuenit annū. Quo anno teſtante ſcriptura venditus eſt in egyptū: pluſq̄. cxlij. annoꝛū debuit eſſe pater eius / quādo filium in egyptū ſecutus eſt. Scriptura enī poſtq̄ narrauit vltimū annum vite iſaac centeſimū ⁊ octogeſimū: ⁊ eius moꝛtem ⁊ ſepulturā: deinde memoꝛauit quomō digreſſus eſt eſau a fratre ſuo de terra chanaan in montem ſeir: ⁊ cōtexuit memoꝛationē regum ⁊ principū gentis illius in qua ſe conſtituit: vel qua ꝓpagauit eſau. poſtea de ioſeph ſic intulit: Habitabat iacob in terra chanaan: hec autē pꝛocurante iacob: Joſeph. x. et. vij. annoꝛū erat paſcens cū fratribus oues. Deinde narrať cauſe ſomnioꝛū quomō odioſus factus ſit fratribus ⁊ venditus. Aut ergo eodem. x. ⁊. vij. anno / aut aliquāto maioꝛ venit in egyptū: ⁊ quolibet modo manet queſtio. Si eniꝫ x. et. vij. annoꝝ fuerit poſt moꝛtē aui / quādo pater eius centū xx. annoꝛū fuit: ꝑfecto anno eius. xxxix. quādo iacob venit in egyptum. cxlij. annū idem iacob debuit agere: fuit autē. cxxx. Si ergo. x. et. vij. annoꝛū ioſeph vēditus eſt: ante. xij. annos q̄ moꝛereť auus eius venditus inueniť. Decē enim et ſeptē annoꝝ eſſe nō potuit niſi ante duodecim annos moꝛtis iſaac centeſimo ⁊ octauo anno vite patris ſui iacob. His enī cū adiacerimus viginti duos annos q̄bus vſq̄ ad aduentū patris ſui fuit in egypto / fient anni ioſeph triginta ⁊ nouem: ⁊ iacob centū triginta: ⁊ nulla erit q̄ſtio. Sed qꝛ ſcriptura poſt moꝛtē iſaac hec narrauit: putať ioſeph poſt moꝛtē eius decē et ſeptē annoꝝ fuiſſe. Intelligamus ergo de vita iſaac tanq̄ multū decrepiti tacuiſſe ſcripturā / cū de iacob ⁊ eius filijs loquereť: viuo tñ iſaac decē ⁊ ſeptē annoꝝ cepit eſſe ioſeph. b ¶ Et erat cū filijs bale ⁊c. Joſeph vnus ex duodecim filijs iacob pre ceteris patri dilect⁹ xp̄m ſignificauit / quē deus pater ſm carnem natū ceteris fratribus ex abꝛae ſtirpe ꝓgenitis pꝛetulit. Tñ amabat eum iacob / eo ꝙ in ſenectute genuiſſet eū. Seneſcēte enī mūdo filius dei de ꝟgine natus fuit tanq̄ fili⁹ ſenectutiſ. ¶ Et erat cū ⁊c. In ꝑmitiua eccl'ia nec abijciebat ſibi adherētes ꝑ p̄dicationē pſeudo apl'oꝝ q̄s ſignificāt ancille iacob: quos ⁊ noluit ꝓhiberi cū in noīe eius miracula facerēt.

Feci tq̄ ei tunicā

Ca. XXXVII

a ¶ chꝛiſtus. b ¶ qꝺ eſſe cepit ante moꝛtē iſaac. ¶ Per fecte. ſ. vite ⁊ doctrine.

a Joſeph cuꝫ ſedecim a
a ¶ Euangelico pane. b ¶ Oues ſibi a patre commiſſas.

eſſet annoꝛū: paſcebat gregē cuꝫ †
¶ apoſtolis.

b fratrib⁹ ſuis adhuc puer. Et erat b cū filijs bale ⁊ çelphe vxoꝝ pr̄is ſui: Accuſauitq̄ fr̄es ſuos apud c

a ¶ Hꝺ eſt fraternū odiū: vl' ꝙ cū pecoꝛib⁹ miſcebanť: vel ſolū ruben accuſauit ꝓ cōcubina patris vt per ſynecdochen partē a toto accipiamus: nō enim omnes accuſauit.

b ¶ deus pater.

patrē crimīe peſſimo. Iſrael aūt c
a ¶ chꝛiſtū. b ¶ In hūano genere.
diligebat ioſeph ſup oēs filioſ ſuos: eo ꝙ i ſenectute genuiſſet eū: f
¶ ſcꝫ mundi incarnari feciſſet.

¶ Nico. de lyra

Joſeph cū ſede. ⁊c. Hic cōſequēter deſcribiť ipius iacob ſtatus q̄tum ad deſcenſum in egyptum. Ad hoc enim venditus eſt ioſeph in egyptuꝫ vt fratribus ⁊ patri locus pꝛeparareť: ſm ꝙ ſcribitur in Pſ. ciiij. b. Miſit ante eos virum: in ſeruum venundatus eſt ioſeph. Et ideo ꝑmo agitur de deſcenſu in egyptū q̄tuꝫ ad ipm ioſeph. ſcꝺo q̄tum ad fr̄es eius. xlij. ca. tertio q̄tum ad patrē ⁊ familiā. xlvj. ca. Adhuc ꝑmo agiť de ipius ioſeph venditōe. ¶ Ca. XXXVII

Diuiſio

ſecundo de eius pꝛomotione. ca. xxxix. Pꝛima adhuc in duas: in parteꝫ principalem ⁊ incidentaleꝫ. xxxviij. ca. Circa pꝛimum deſcribiť venditio ipſius ioſeph vbi ꝑmo deſcribiť venditionis occaſio. ſcꝺo venditi cōditio / ibi: Cūq̄ fratres illi⁹. Tertio venditiōis foꝛma ⁊ oꝛdo / ibi: Qui cum vidiſſent. quarto facti relatio / ibi: Tulerunt aūt. Circa pꝛimū ſciendū ꝙ occaſio venditiōis ioſeph fuit triplex. ꝑma fuit fratrū ſuoꝛū accuſatio. ſcꝺa patris dilectio / ibi: Iſrl' aūt. tertio futuroꝝ ꝓuiſio / ibi: Accidit quoq̄. Circa ꝑmū pꝛemittiť tēpus: cū diciť: a ¶ Joſeph cū. xvj. eēt annoꝛū. In hebꝛeo habeť. x. et. vij. annoꝛū. nec eſt cōtrarietas. Joſeph eniꝫ tunc erat in. xvij. anno nondū tñ cōpleto: tranſlatio autē nr̄a numerat tm̄ annos cōpletos: hebꝛaica lingua cū hoc numerat annū incompletum. b ¶ Et erat cū filijs ⁊c. Filij enī lie deſpiciebant eos et reputabāt eos q̄ſi ſeruos: ⁊ ideo ioſeph qui erat de ꝑncipali vxoꝛe faciebat eis ſocietatē ad eoꝛū conſolationē. c ¶ Accuſauitq̄ fr̄es ſu. apud pa. Videbat enī ꝙ eius coꝛrectio fraterua nō valebat apꝺ eos: maxīe cū eēt eis iunioꝛ: iō denūciauit patri q̄ edoct⁹ de exceſſu efficacius eos coꝛrigere poterat ⁊ debebat: ⁊ ideo nō peccauit fratres accuſando: cuius ꝯtrariū dicūt iudei ⁊ male: ſed magis fecit actū virtutis iuſticie. d ¶ Crimine peſſimo. Dicūt aliqui ꝙ accuſauit ſolū ruben de hoc ꝙ doꝛmierat cū bala: vt ſupꝛa dictū eſt. xxxv. ca. ſcriptura tamē loquiť ac ſi accuſaſſet oēs eo modo loquēdi quo factū vnius de cōmunitate aliq̄ imponiť alijs de eadē cōmunitate: ⁊ tali modo loquendi vtiť ſcriptura Matth. xxvj. a. vbi de vnguento effuſo ſup caput chꝛiſti diciť: Indignati ſūt diſcipuli dicētes: Ut q̄d ꝑditio hec? Et tamē vnus ſolus de hoc murmurauit. ſ. iudas ſcariothis: vt habeť Joh. xij. a. Sed iſtꝺ nō eſt veriſimile: qꝛ īfra eoꝺ. ca. diciť / ꝙ cū alij fratres vellēt ioſeph occidere / ſolus ruben intēdebat eū liberare de manib⁹ eoꝛū ⁊ reddere pr̄i ſuo. Alij dicūt ꝙ accuſauit eos de coitu cū beſtijs: ſed hoc eſt turpe dicere de patriarchis: maxime cū hebꝛaica littera nō habeat: Crimine peſſimo: ſed hic habet: Et retulit patri rixā eoꝛū peſſimā: ⁊ iſtud cōcoꝛdat cū eo qꝺ dictū eſt. ſ. ꝙ filij lie deſpiciebāt ancillarū filios: ⁊ ex hoc erat odiū ⁊ ꝯtentio inter eos: ⁊ iſtud in trāſlatione nr̄a vocať crimē peſſimū: qꝛ ſicut fraterna charitas quid optimū diciť: ita ecōtrario odiū fraternū crimē peſſimum nominať. e ¶ Iſrael autē. Hic poniť ſecūda occaſio venditionis ioſeph. ſ. qꝛ plus ceteris fratrib⁹ a patre amabatur: cui⁹ cauſa ſubdiť cū diciť: f ¶ Eo ꝙ in ſenectute ⁊c. Virtus enī generatiua in ſenectute debilioꝛ eſt: ⁊ iō tūc ſolēt generari pueri magis defectuoſi ⁊ imꝑfecti: ⁊ ioſeph econtrario erat fratrib⁹ ſuis groſioꝛ moꝛib⁹ ⁊ coꝛpe: ⁊ iō hoc videbať ex ſpēali dono dei ꝓcedere: ꝓpť qꝺ erat pr̄i mag⁹ amabilis.

Cauſe venditiōis Joſeph

Crimē peſſimū

H

Feci tq̄ ei tunicā

Myſtice. a ¶ Joſeph cū ſedeci eēt anno. ⁊c. Joſeph a patre p̄dilect⁹ figura fuit dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti: de quo dicit de⁹ pater Matth. iij. d. Hic eſt fili⁹ me⁹ dilect⁹ ⁊c. † ¶ Paſcebat gregē patris ſui. Chꝛiſt⁹ enī fideles pauit pabulo ꝟbi ⁊ exēpli: Act. j. a. Cepit ieſus facere ⁊ docere ⁊c. b ¶ Et erat cum filijs bale ⁊ celphe / que fuerāt ancille: ꝓpter qꝺ earum filij erāt in gradu humilioꝛi: ꝓpter quod per ipſos deſignanť apoſtoli cum q̄bus fuit chꝛiſt⁹ / dicēs eis Matth. xj. d. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis coꝛde. c ¶ Accuſauit fratres ſuos apꝺ patreꝫ ⁊c. i. ſcribas / ſacerdotes ⁊ phariſeos: eoꝛum vitia arguendo: vt patet in euangelio. Myſtice

Feci tq̄ ei tunicā

Moꝛaliter a ¶ Joſeph cū ſedecim ⁊c. Joſeph aūt qui interpꝛetatur accreſcens: ſignificat iuuenem ſecularem vel religioſum aptum ad omne bonum: ⁊ iſte paſcit gregem cum filijs ancillarum: id eſt humilitatis officia facit et cū humilibus: c ¶ Accuſauitq̄. charitatiue denūciās ei q̄ ꝑeſt ⁊ ꝓdeſſe pōt Moꝛaliť

Feci tq̄ ei tunicā

A a ¶ Fecitq̧ ei tu. Hiero. Pro tunica varia Aq̄la interp̄tatus eſt aſtrologon. i. talarē: Symmachus manicatam / ſiue ꝙ ad talos vſq̧ deſcenderet: ⁊ manibus artificis mira eſſet varietate diſtincta / ſiue ꝙ h̄ret manicas. Antiqui enī magis colobijs. i. veſtibus ſine manicis vtebant̄. ¶ Grego. Quia ioſeph īter frēs vſq̧ ad finē vite iuſt⁹ pſeueraſſe deſcribit̄: ſol⁹ talarē tunicā habuiſſe ꝑhibet̄. Quid eſt talaris tunica / niſi actio ꝯſūmata? Quaſi enī ꝓteſa tunica talū corpis opit: cū bona actio añ oculos dei vſq̧ ad t̄minos vite nos regit. Vñ moyſes caudā hoſtie offerri p̄cepit: vt op⁹ bonū qđ incipim⁹ / pſeuerāti fine cōpleam⁹. b ¶ Videtes aūt ⁊c̄. Frēs chriſti ſm carnē iudei: de q̄rū cognatiōe carnē ſuſcepit. Sed q̄ videbāt ꝙ gr̄a virtutū in eo fiebat: qđ teſtabat̄ pr̄is p̄cipuā dilectiōez / inuidebant nec poterāt ei q̄cq̧ pacifice loq̄: et ſepi⁹ inſidias tendebāt / ⁊ patrēfamilias ī beelzebub p̄ncipe demonioꝝ demonia eijcere blaſphemabāt. c ¶ Putabā ⁊c̄. Iſid. Hoc ſpūaliter in chriſto impletū.

Pſ. 71. b vñ Adorabūt eū oēs reges t. o. g. ſer. ei: ꝑ fidē. ſ. bonoꝝ operū manipulos offerētes. Ipe eſt quē ſol luna ⁊ ſtelle adorāt / ſm illđ:

Pſ. 148. a Laudate eū ſol ⁊ luna: lau. e. o. ſ. ⁊ lu. Ipm enī adorat ſctōꝝ excellētia tāq̧ ſol: ⁊ eccl̄e claritas tāq̧ luna: ⁊ oīm ppl̄oꝝ numeroſitas in ſtellarū figura.

Queſtio d ¶ Nū ego ⁊c̄. Queri p̄t ſm l̄ram qñ a p̄re adoratus ſit q̄ p ſolē: ⁊ a mr̄e que p lunā deſignat̄. Neq̧ enī iacob qñ deſcēdit in egyptū legit̄ adoraſſe eū. Mater vō iā defuncta erat: ſ3 ad allegoriā recurram⁹ q̄ in chriſto ītplet̄.

Cunctis fra/

¶ alt. Tunicā polymitā. i. varietatē ppl̄orū ex oībus gentib⁹ ꝯgregatā in xp̄i corpe. ¶ adherentē ſibi eccl̄iaꝫ ex oībus gētibus.

a ¶ Per gratiam virtutum.

a Fecitq̧ ei tunicam polymitam a

a ¶ iudei ſm carnem. b ¶ deo.

b Videtes aūt frēs eius ꝙ a patre plus cūctis filijs amaretur: oderant eum: nec poterant ei quicq̧

a ¶ Nō eſt hic homo a deo qui ſabbatū nō cuſtodit. Ioh. ix. c.

† pacifice loq̄. Accidit quoq̧ vt b viſum ſomniū referret frib⁹ ſuis: que cauſa maioris odij ſemina/

a ¶ alias dixit ioſeph fratribus ſuis.

riū fuit. Dixitq̧ ad eos: Audite † c ſomnium meū qđ vidi. Putabā † ligare nos manipulos ī agro: ⁊

¶ in reſurrectione.

quaſi ꝯſurgere manipulū meū ⁊ † ſtare: vr̄oſq̧ manip̄los circūſtā

¶ chriſto flectit̄ oē ge. cele. treſtriū ⁊ īferno.

tes adorare manipulū meū. Rñ

a ¶ q̄ſi dicāt iudei: Nō habem⁹ regē niſi ceſarem Ioh. xix. c.

derūt frēs ei⁹: Nūnq̄d rex nr̄ eris: aut ſubijciemur ditiōi tue? Hec

a ¶ quia ſibi ꝓphetias aptabat dicēs: moyſes de me ſcripſit ⁊ ꝓphete.

ergo cā ſomnioꝝ atq̧ ſmonū inuidie et odij fomitē miniſtrauit.

¶ repetita eſt per alias imagines futuroꝝ.

Aliđ q̄z vidit ſomniū / qđ narrās

cōfirmatio. a ¶ ſanctorū excellentiam.

frib⁹ ait: Vidi p ſōnū quaſi ſolē †

a ¶ eccl̄e claritatē. b ¶ ppl̄oꝝ multitudinē.

⁊ lunā ⁊ ſtellas vndecim adorare me. Qđ cū p̄ri ſuo ⁊ fribus re

a ¶ hec increpatio duriciā ſignificat iudeorū q̄ chriſtū ꝯtēnūt: q̄ ex ſe natū cognoſcūt.

tuliſſet: increpauit eū pr̄ ⁊ dixit: Quid ſibi vult h̄ ſomniū qđ vi/

a ¶ vel nunquid. b ¶ q̄ſi ſol. c ¶ q̄ſi luna. ¶ quaſi ſtelle.

d diſti? Nūm ego ⁊ mater tua ⁊ frēs c tui adorabim⁹ te ſup t̄rā? Inui/

¶ phariſei.

debāt igitur ei fratres ſui: pater d vero rem tacitus conſiderabat.

¶ Nico. de lyra

B ✲ a ¶ Fecitq̧ ei tu. po. In hebreo habet̄ tunicā ſericā. Ille enī pann⁹ ſericus de q̄ erat tunica / erat plurib⁹ coloribus decorat⁹: ⁊ iđ dicit̄ illa tunica polymita a polis qđ eſt pluralitas / et mitos qđ eſt gutta. b ¶ Accidit q̄q̧. Hic ponit̄ tertia occaſio venditiōis ioſeph. ſ. viſio oſtēſa in ſomnis: p quā p̄figurabat̄ ꝙ ioſeph deberet in poſterum dñari fribus ſuis: et ſcđam viſionē vidit ad h̄ ptinentē vt eſſet certū indiciuꝫ future veritatis: ⁊ pt3 littera vſq̧ ibi:

Qñ venditio Ioſeph facta c ¶ Nū ego ⁊ ma. t. ⁊c̄. Ex h̄ autē dicūt aliq̄ ꝙ venditio ioſeph fuit facta matre ſua adhuc viuēte: cui⁹ mors deſcripta eſt. s. xxxv. ca. q̄ ſicut frequēter dictū eſt: prius facta aliqñ poſterius ſcribunt̄ ⁊ ecōuerſo. Ad ꝓbatōez aūt dicti ſui dicūt ⁊ verū eſt ꝙ ioſeph / vēditus fuit. xiij. annis añ mortē iſaac: q̄ iſaac in vniuerſo vixit. clxxx. annis: vt. s. dictū eſt. xxxv. ca. Itē iſaac. lx. erat annoꝝ qñ natus fuit iacob / vt. s. dictū eſt. xxv. ca. q̄bus ſubtractis de annis iſaac / remanent. cxx. anni de vita iſaac poſt natiuitatē iacob. Itē iacob erat. cxxx. annorū qñ deſcēdit in egytū: vt habet̄. ī. xlvij. ca. Ex q̄ pt3 ꝙ iacob deſcēdit in egyptū poſt mortē iſaac. x. annis tm̄: ſed venditio ioſeph p̄ceſſit deſcenſum iacob in egyptū xxiij. annis / qđ pt3 ſic: q̄ Ioſeph. xvi. erat annoꝝ qñ fuit venditus: vt habet̄ in p̄ncipio hui⁹ ca. ⁊. xxx. erat annoꝝ qñ fuit factus p̄poſitus terre egypti: vt habet̄. ī. xli. ca. a q̄bus ſi ſubtrahant̄ anni. xvi. q̄ preceſſerūt ei⁹ venditiōez: remanēt. xiiij. vſq̧ ad tp̄s q̄ factus eſt p̄poſitus: ⁊ inde vſq̧ ad deſcēſum iacob in egyptū fuerūt. ix. anni: ſeptē fertilitatis / ⁊ duo famis: vt hr̄. ī. xlv. ca. ⁊ ſic pt3 ꝙ venditio ioſeph preceſſit deſcenſum iacob in egyptū. xxiij. annis / ſed mors iſaac p̄ceſſit dictū deſcenſum. x. annis tm̄. Ex quo concludit̄ ꝙ ioſeph fuit venditus añ mortē iſaac. xiij. annis: ⁊ ex hoc volūt iſti cōcludere ꝙ venditus ſit viuente adhuc

uente adhuc matre ſua qñ iacob veniebat de meſopotamia: ⁊ C anteq̧ veniſſent ad patrē ſuū iſaac: ſed iſtud videt̄ contradicere textui: q̄. ī. ca. iſto dicit̄ ꝙ ioſeph miſſus fuit de hebron a patre ad viſitandū fratres ſuos. Ex quo pt3 ꝙ ibidē manebat iacob qñ ioſeph fuit venditus: ⁊ certū eſt ꝙ ibidē manebat iſaac qñ iacob venit ad eū rediens de meſopotamia: vt habet̄. s. xxxv. cap. Ex q̄ pt3 ꝙ ioſeph fuit vēditus poſtq̧ iacob venerat ad iſaac p̄rē ſuū: ⁊ aliquo tp̄e manſerat iuxta eū: ſed mr̄ ioſeph mortua fuit anteq̧ iacob veniret ad patrē: vt habet̄. s. xxxv. ca. Ex quo pt3 ꝙ ioſeph venditus eſt poſt mortē mr̄is ſue. Itē hic dicit̄ ꝙ ioſeph vidit in ſomnis ſolē ⁊ lunā et ſtellas vndecim adorantes eū: ⁊ p vndecim ſtellas intelligebātur vndecim fratres ei⁹. Ex quo pt3 ꝙ beniamin q̄ erat vndecim⁹ frater ſuus iā erat nat⁹: ⁊ certū eſt ꝙ mater ioſeph mortua erat in partu beniamin: vt habet̄. s. xxxv. ca. ⁊ ſic pt3 ꝙ venditio ioſeph fuit poſt mortē matris ſue. Nec valet ꝓ dicto contrario ꝙ venditus ſit ante morteꝫ iſaac. xiij. annis: q̄ p hoc nō concludit̄ ꝙ rachel adhuc viueret: q̄ ex ſcriptura nō habet̄ quot annis iacob ſteterit cū patre poſtq̧ venit ad eū nec ex alio loco ſcripture pōt cōcludi dictū eoꝝ. ¶ Aliter exponit̄ qđ predictū eſt: Num ego ⁊ mater tu. ⁊c̄. Iacob enī videns inuidiā ⁊ odiū filioruꝫ ſuoꝝ cōtra ioſeph ꝓpter ſomnia predicta / volens eos pacificare dixit: Num ego ⁊ mater tua ⁊c̄. ac ſi diceret: mater tua iā mortua eſt: ⁊ per cōſequens nō poſſet te adorare: ⁊ ideo videt̄ ſomniū friuolū quantū ad iſtā partē: ⁊ eadē ratione de adoratione fratrum tuorum.

Al's † pacificum

Al's † colligare

Al. † ſtantē

D d ¶ Pater vō rem tacitus ꝯſiderabat. Licz enī loquēdo corā filijs videret̄ annihilare ſomniū: tñ intra ſe cogitabat ꝙ vere eſſet preſagiū dñatiōis ipius ioſeph future: q̄ per ſolē bñ pater figurat̄ cū ſit principiū caloris ⁊ vite: ꝓpter quod. ij. de Anima: ſol dicit̄ pater viroꝝ deorūq̧. Et p lunā que habet dominiū ſup humida: ītelligit̄ mater que eſt principiū paſſiuū in generatione: ⁊ eadē rōne p ſtellas intelliguntur filij: q̄ recipiūt lumen a ſole.

Phus de anima

Queſtio Sed querit̄ quomodo verū ſit ꝙ mater euꝫ adorauerit / cū ſm expoſitionē iſtā iam mortua eſſet. Ad quod dicendū ꝙ ipſa in ſe nō adorauit: ſed in prole ſua. ſ. in ipo beniamin: nec ſm aliā expoſitionē quā improbaui poteſt dici ꝙ ipa adorauerit in pſona ꝓpria: q̄ certū eſt / ꝙ nō

Al's † ſuus

✲ deſcendit in

Myſtice a ¶ Fecitq̧ ei tu. p. De⁹ enī pr̄ hoī chriſto fecit veſtē aīe ex oībus donis ⁊ chariſmatib⁹ ꝯtextā. Sequit̄ poſtea:

Vade ⁊ vi/

Moralit̄ ✲ a ¶ Fecitq̧ ei tu. p. i. varietate decoratā. † ¶ Dixitq̧ ⁊c̄. manipulos ⁊c̄. Hui⁹ aūt manipulus ſtat erectus. i. eius opa bona ſtabilia ſūt perſeuerādo: maloꝝ vō manipuli inclinant̄. Nā inſtabiles ſunt in opibus ſuis. † ¶ Vidi p ſomniū q̄ſi ſolē ⁊ lunā ⁊c̄. Per ſolē ītelligit̄ ſapiētia que eſt cognitio de diuinis: p lunā vō prudētia q̄ eſt de agibilib⁹ humanis: p ſtellas. xi. intelligūtur vndeciꝫ v̄tutes morales q̄s ponit Phs in Eth. ſcz fortitudo: t̄pantia: liberalitas: magnificētia: magnanimitas: philotimia: māſuetudo: amicitia: v̄itas: eutropolia: iuſticia. Hec enī adornāt v̄tuoſuꝫ: q̄ reddunt ipm ab alijs honorandū: ſed qm̄ iſta faciūt ipm inuidis odioſum: ideo q̄tū poſſūt ſpoliāt eū tunica: īponētes ſibi falſo crimina: ⁊ vendūt ipm p occultas machinatiōes: ſed v̄tuoſus (exēplo ioſeph) oīa ſuſtinet patiēter: qui vtiq̧ eſt vere bonus ⁊ tetragonus ſine vituperio vt dicitur Eth. j.

a ¶ Cunqꝫ frẽs illiꝰ ꝛc.
V⁊ꝗ/renuncia mihi ꝛc.
Iſid. Jacob mittit filium vt
de fratribꝰ curã gereret: et
deus pater filiũ vnigenitũ
vt genus humanũ pctis lã/
guidũ viſitaret: vñ Gal. iiij
a. Miſit deus filiũ ſuuz in
ſimilitudinẽ car. pec. Miſ/
ſus eſt ioſeph vt videret ſi
cũcta ꝓſpa eſſent erga oues
Et xp̃s ait Mat. xv. c. Nõ
veni niſi ad oues q̃ perie.
domꝰ iſrl̃. b ¶ In dotha
im. Defectionẽ In grandi
enĩ defectione erãt q̃ de fra
tricidio cogitabãt. c ¶ Ru
ben. Preuidẽs hoc ſermo
ꝓpheticus: quẽ rubẽ ſignifi
cat (q̃ interp̃taꝛ viſio filij)
ꝓpheticis cõminatiõibꝰ de/
terrebat vt innocẽtes ſe ſer
uarẽt a ſanguĩe xp̃i fratris
ſui ſꝫm carnẽ. d ¶ Nuda/
Myſtice uerũt eum ꝛc. Iſid. Et iu
dei xp̃m ꝑ mortẽ expoliaue/
rũt tunica coꝛpali ⁊ polymi
ta. i. decoꝛata oĩum virtutũ
diuerſitate. Reſpſerũt aũt
tunicã ſanguine hedi: q꞉ fal
ſis teſtimonijs eũ accuſan/
tes ĩ inuidiã pctĩ deduxerũt.
Joſeph mittiꝛ in ciſternã. i.
in lacũ et xp̃s expoliatꝰ car/
ne hũana deſcẽdit ad infer/
nũ. e ¶ Viderũt viato.
Queſtio hiſma. Augꝰ. Queriꝛ q̃re
hiſtoꝛica hiſmaelitas ſcriptura q̃bus
venditus eſt ioſeph etiã ma
dianitas vocat/ cuz hiſmael
ſit de agar filiꝰ abꝛae: de ce
thura ꝟo madianite. An q꞉
ſcriptura dixerat de abꝛaaz
q̃ꝺ munera. ſ. dederat filijs
cõcubinaꝝ ſuaꝝ. Agar. ſ. et
Alꝫ nõ hꝫ cethure: diuiſitꝗ eos ab iſa
thanc ac filio ſuo in terrã oꝛiẽtis:
⁊ iõ vnã gentẽ feciſſe intelli
gendi ſunt: Anvera eſt opi
nio hebꝛeoꝝ q̃ dicũt agar et
cethurã vnã fuiſſe. f ¶ Ex
Allegoꝛi. trahẽtes. Iſid. Joſeph de
ciſterna leuatus hiſmaelitꝭ
venditꝛ: ⁊ xp̃s ab inferno re
greſſus ab oĩbus gentibus
fidei cõmertio cõparaꝛ. Il/
le ꝑ iude cõſiliũ triginta ar/
genteis diſtrahitꝛ: ⁊ hic per
ꝯſiliũ iude ſcarioth numero
eodẽ venũdaꝛ. g ¶ Uen
diderunt ꝛc. Hiero. He
bꝛaica veritas habet argen
teis: neqꝫ enĩ viliori metal/
lo dominꝰ vendi debuit q̃ꝫ

Ni. d ly. ioſeph
descendit in egyptũ cuz
iacob: ſꝫ moꝛtua fuit diu añ
Hebꝛei aũt dicũt ꝙ mater
ioſeph vocaꝛ hic ipſa bala:
q̃ nutriuit eũ in ſinu ſuo: q̃
etiam moꝛtua rachele voca
ta eſt mater ipſius ioſeph.
a ¶ Cũqꝫ frẽs illiꝰ. Hic
cõſequẽter deſcribitꝛ vendi/
ti cõditio. Et p̃mo quãtũ ad
eius pꝛomptã obediẽtiã ad
obſequendũ patri cũ dicitꝛ:
Preſto ſum

¶ Phariſei. ¶ Subditis ſibi populis.
a Cunqꝫ fratres illius in paſcẽdis gregibus patris a
a ¶ que interp̃taꝛ humerus: q꞉ pꝛeſſi onere legis. b ¶ deꝰ pater.
c ¶ ad quos viſitãdos miſit pater filiũ qui curã eoꝝ gereret.
moꝛarenꝛ in ſichẽm: dixit ad eum iſraẽl: Frãtres
a ¶ pꝛeſſi onere legis. b ¶ Incarnatũ. c ¶ viſitandos.
tui paſcũt ouẽs in ſichimis: veni mittã tẽ ad eõs.
a ¶ obediens ſine moꝛa. b ¶ vt videaꝛ ſi eſt intelligẽs: aut requi
Quo reſpõdente/ pꝛeſtõ ſum/ ait: Vãde ⁊ vide ſi †
rens deum. a ¶ phariſeos. b ¶ Subditos.
cũcta ꝓſpera ſint erga frãtres tuos ⁊ pẽcoꝛa: ⁊ re
nũcia mihi q̃d agaꝛ. Miſſus de valle hebꝛon/ ve
a ¶ ꝓpheticꝰ ſermo. b ¶ q̃rentẽ q̃s ſe agnoſceret: ⁊ nõ inueniẽtẽ.
nit in ſichẽ. Inuenitqꝫ eũ ũir errãntẽ ĩ agro: ⁊ iter
rogauit q̃d q̃reret. At ille rñdit: Frẽs meos q̃ro:
a ¶ Nõ inueniẽti iudeos quos q̃rebat: b ¶ Rñdit ſermo ꝓphe
ticus: Omnes declinauerũt ſimul inutiles ꝛc. Pſ. xiij. a.
Indica mihi vbi paſcãt gregeſ. Dixitqꝫ ẽi vir: Rẽ
ceſſerũt d loco iſto. Audiui aũt eoſ dicẽtes: Eamꝰ
¶ defectionem. ¶ Sequens fugitiuos.
b in dothaim. Perrexit ergo ioſeph poſt frẽs ſuoſ/
⁊ inuenit eos in dothaim. Qui cũ vidiſſent eum b
¶ q꞉ credere nolebãt. a ¶ Sic iudei cogitauerũt xp̃m occidere: ⁊
cõſiliũ ſtatuerũt dicẽtes Joh. xix. a. Crucifige cruci. eũ: q̃ꝺ ⁊ alijs
verbis diciꝛ Hiere. xj. d. Mittamꝰ lignũ in panẽ eius non memo/
retur amplius ꝛc.
ꝓcul: añqꝫ accederet ad eoſ/ cõgitauerũt illũ occi
a ¶ Judei verba chꝛiſti ſomnia reputãt.
dere: ⁊ mutuo loquebanꝛ: Ecce ſõmniatoꝛ venit: †
¶ deleamus nomẽ eius. ¶ In infernum.
Venite occidamus euz/ ⁊ mittamus in ciſternam
a ¶ Judaica ſeuitia: vñ Mat. x. b. Ecce ego mitto vos: ſi. ꝛc.
veterẽ/ dicemuſqꝫ: ferã peſſima deuoꝛauit euz: Et
¶ vaniloquia ſua.
tũc appebit q̃d illi ꝓſint ſomnia ſua. Audiẽs hoc
c ruben/ nitebaꝛ liberare eũ de manibus eoꝝ et di/ c
a ¶ que cũ carne moꝛiꝛ. ¶ veritatẽ. b ¶ q꞉ damnabilius eſt veri
cebat: Non interficiamꝰ ãnimã eius/ nec effundã
tatẽ negare q̃ꝫ tacendo celare. ¶ taciturnitatis.
mus ſanguinẽ: ſed ꝓijcite eũ ĩ ciſternã hãc veterẽ
q̃ eſt in ſolitudĩe: manuſqꝫ vr̃as ſeruate inoxias.
Hoc aũt dicebat/ volẽs eripe eũ de manibꝰ eoꝝ:
¶ Chꝛiſtus.
⁊ reddere patri ſuo. Confeſtim igitur vt peruenit
¶ iudeos. a ¶ carne aſſumpta: que omni virtute ꝑfecta.
d ad frẽs ſuoſ: nudauerũt eũ tũnica talari ⁊ polymi d
¶ In infernum. ¶ Refrigerium.
ta: miſerũtqꝫ in ciſternã quẽ nõ habebat aquam.
e Et ſedẽtes vt comederẽt panẽ viderunt viatoꝛes e
¶ Mũdi ꝯemptoꝛes: q̃ de gentibꝰ ad fidẽ veniẽtes teſtimonijs le
gis ⁊ pꝛophetarũ odoꝛifera ⁊ ſalutifera mundo languẽti ſuppoſue
runt malagmata.
hiſmaelitas venire de galaad/ ⁊ camelos eoꝝ poꝛ
a ¶ gutta eſt myrrhe arboꝛis. ⁊ ipſa myrrha vocaꝛ. ¶ qui creden
tes iudeos ſignificat qui nec moꝛti chꝛiſti vult ꝯſentire: nec tacẽdo
ſupponere: ſed gentibꝰ cõmunionẽ fidei patenter exponere.
tãtes aromata ⁊ reſinã ⁊ ſtãcten in egyptũ. Dixit
ergo iudas fratribꝰ ſuis: Quid nobis ꝓdeſt ſi oc
ciderimus fratrẽ noſtrũ: ⁊ celauerimus ſanguinẽ
ipſius: Melius eſt vt vendaꝛ hiſmaelitis: ⁊ ma/
nus nr̃ẽ nõ polluanꝛ: Frater enim ⁊ caro nr̃a eſt.
¶ quia iudei chꝛiſtũ gentibus reliquerũt: ⁊ a ſe repulerũt.
Acquieuerũt frẽs ſermonibꝰ eius/ et p̃tereuntibꝰ
a ¶ felix negociatoꝛ: vbi ſalus emiꝛ: ⁊ vita a moꝛte redimiꝛ.
f madianitis nẽgociatoꝛibꝰ extrahẽtes eũ de ciſter f
¶ tanq̃ꝫ vile mancipium.
g na/ vendiderunt hiſmaelitis viginti argenteis:

Preſto ſum. Scd̃o q̃tũ ad
magnã diligẽtiã frẽs ſuos
q̃rendo/ cũ diciꝛ: Frẽs me/
os q̃ro: indica mihi vbi pa/
ſcãt greges. Cetera patẽt.
b ¶ Qui cuz vidiſſet eũ
ꝓcul ꝛc. Hic ꝯſeq̃nter de
ſcribitꝛ venditiõis oꝛdo: vbi
p̃mittiꝛ tractatus de ipſius
moꝛte. ſcd̃o de vẽditiõe/ ibi:
Et ſedẽtes. Circa p̃mũ ſciẽ/
dũ q̃ꝺ ex odio ꝙ frẽs ioſeph
ꝯtra eũ ꝯceperãt: ſtatim cũ
viderũt eũ a lõge venientẽ
deliberauerũt eũ ĩterficere:
ne de cetero poſſꝫ hr̃e dñiũ
ſup eos. c ¶ Rubẽ nite.
ꝛc. oñdendo fribꝰ hoꝛroꝛẽ
fratricidij ⁊ offenſam dei: ⁊
ãxietatẽ pr̃is ſui/ vt diĉ Jo
ſephꝰ: ſed cũ videret ꝙ eos
flectere nõ poſſet: cepit eos
inducere vt in foueã depo/
nereꝛ ibidẽ fame moꝛiturꝰ:
dicẽs ħ eſſe minꝰ hoꝛrendũ
q̃ꝫ ſi ꝓꝓꝛijs manibꝰ interfice
rẽt ipꝫ: ħ tñ dicebat cogitãſ
vt poſtea occlte eũ de fouea
extraheret: cuiꝰ dicto ꝯſen/
ſerũt: vt patet lr̃a vſqꝫ ibi:
d ¶ Nudaue. eũ tu. ta.
q꞉ ꝑtingebat vſqꝫ ad talos
ſꝫm q̃ꝺ diĉ Hieꝛ. In hebꝛeo
tñ nõ habeꝛ talari: ſꝫ ſic hr̃:
Et expoliauerũt euz tunica
ſua: ⁊ tunica ſerica. Ex q̃ vi
deꝛ ꝙ hẽbat tunicã duplicẽ
vnã ſimplicẽ/ ⁊ aliã ſericã/ ⁊
vtrãqꝫ ſibi abſtulerũt. hebꝛei
aũt ꝑ ſimplicẽ tunicã intelli/
gũt camiſiã. e ¶ Et ſedẽ/
tes. Hic deſcribitꝛ tractatꝰ
venditiõis/ cũ enĩ ꝓpe eos
trãſierat ſocietas mercatoꝝ
ꝑ gentiũ ĩ egyptũ: iudas q̃
erat p̃ncipalioꝛ ſuaſit fribꝰ
vt ioſeph mercatoꝛibꝰ vẽde
reꝛ ⁊ ſic abſqꝫ eiꝰ moꝛte eua
derẽt dñium eiꝰ ex quo eſſet
tñ ab eis elõgatꝰ: ⁊ cũ ħ de
p̃cio venditiõis repoꝛtarẽt
emolumẽtũ: ⁊ in ħ ꝯſenſerũt
alij/ vñ ſubditꝛ: f ¶ Extra
hẽteſ eũ ꝛc. Aliq̃ aũt libꝛi
habẽt. xxx.
† ¶ Vade et vide ſi.
cũ. ꝛc. Per q̃ꝺ deſignaꝛ ꝙ
xp̃s a pr̃e ſpecialr̃ fuit miſ/
ſus ad iudeoſ qui frẽs eius
erant ſꝫm carnẽ. Ꝓpꝛ q̃ꝺ
dicit Mat. xv. c. Non ſum
miſſus niſi ad oues q̃ perie
rũt domus iſrl̃. † ¶ Ecce
ſomniatoꝛ ve. ſcribe nanqꝫ
⁊ ſacerdoteſ xp̃i doctrinã
reputauerũt ſiĉ vana ſõnia
falſam. d ¶ Nudauerũt
eũ tunica/ nõ ſꝫm rem: q꞉
nõ abſtulerũt ab eo veſtẽ vir
tutũ ſꝫ ſꝫm apparẽtiã tñ im
ponẽtes ei falſo crimĩa mul
ta ante pilatũ. f ¶ Extra/
hẽtes eũ ꝛc. hiſmaelitꝭ.
qui erãt gẽtiles: illa ꝟo ven
ditio fuit q̃dã occiſio: Naꝫ
ſuitꝰ eſt moꝛs ciuilis: ⁊ hec
fuit figura moꝛtꝭ xp̃i quẽ ꝑ
gẽtiles occiderũt iudei.

Ueſtes Joſeph

Myſtice

L iosepħ. a ¶ Sciſſiſqꝫ veſtibus ꝛc. Iſid. Jacob poſterita
tis ſue plorans diſpēdia q̄ſi pater filiū lugebat amiſſum: ꝛ q̄ſi
ꝓpheta interitū iudeoꝝ Matth. xxvj. f. Scidit veſtimētū qđ
in paſſione fecit p̄nceps ſacerdotū. Luc. xxiij. f. Sed ꝛ velum
tēpli ſciſſum eſt: vt ꝓpheta ꝛ nudatū pplm ſuū: ꝛ diuiſuꝫ oſtē/
deret regnū. b ¶ Deſcendā ad ꝛc.

Queſtio de īferno — Querit̄ quō hoc intelligat̄: vtrū mali
tm̄: an etiā boni in infernū deſcēdāt?
Si tm̄ mali: quō iſte ad filiū ſuuꝫ dicit
ſe lugentē deſcēdere velle? Nō enī in
penis inferni credibile eſt eū eſſe. An
ꝯturbati et dolētis ꝟba ſunt mala ſua
etiā hic exaggerātꝭ: an credibile ē apđ
infernū quedā loca ſecreta: ꝛ min⁹ pe/
nalia an̄ paſſionē dn̄i fuiſſe: ad q̄ etiaꝫ
ſcti deſcēdebāt: q2 nullus paradiſuꝫ in
gredi poterat / donec xp̄us rhompheā
igneā amoueret. ¶ Hiero. Madia/
nei aūt vendiderunt ioſepħ in egypto
putiphari eunucho pharaonis archi/
Archimagirus — magyro. Plerumqꝫ archimagyros. i.
cocoꝝ p̄ncipes ꝓ mgr̄is exercit⁹ ſcri/
Magiros — ptura ponit. Magyros quippe gre/
ce interp̄tat̄ occidere. Vendit⁹ eſt igit̄
ioſeph p̄ncipi exercit⁹ ꝛ bellatoꝝ nō pe
tefre: vt ī latino ſcriptū eſt: ſꝫ putipha/
ri eunucho. Ubi q̄rit̄ quō poſtea vxo/
rem habere dicat̄. Tradūt hebrei em/
ptū ab hoc ioſeph ob nimiā pulchritu/
dinē in turpe miniſteriū: ꝛ a dn̄o virili
bus eius arefactis: poſtea ereptū eſſe
iuxta morem gerophantarū. i. ſacra lo
quentiū in pontificatum eliopoleos: ꝛ
huius filiā eſſe aſenech: quā poſtea io/
ſeph accepit vxorem.

a ¶ Quia doctores fidei p̄dicauerunt eū in
mūdo. ¶ Et nos cū reuertimur ad propheti
cum ſermonem videmus: quia ſic oportebat
chriſtum pati ꝛ reſurgere.
Qui du͛xerūt eū in egyptū. Re/ a
uerſuſqꝫ rubē ad ciſternā / nō iue
a ¶ aptis ſacramentis
legis: đ2 iudeis: quia chriſtus ſurrexit.
nit puerū: ꝛ ſciſſis veſtib⁹ ꝑgens
a ¶ quaſi: q2 indignos vos feciſtis vel exhi
buiſtꝭ ꝟbo dei: trāſibo ad gētes. Act. xiij. g.
ad frēs ſuos / ait: Puer nō cōpa
ret: ꝛ ego quo ibo? Tulerūt autē
a ¶ In ſuſpitionē peccati vitā eius blaſphe
mantes quantū in ſe erat duxerūt.
tunicā e⁹: ꝛ ī ſanguine hedi quē b
a ¶ q2 apuđ hoīes eū infamabāt: apđ patrē
q̄ꝫ infamare volebāt dicētes nō eē filiū dei.
occiderāt tinxerūt: mittentes qui
ferrēt ad patrē ꝛ dicerēt: Hāc in/
uenim⁹: vide vtrū tunica filij tui
a ¶ teſtimoniū ꝑhibet filio pater: Hic eſt fi/
lius meus dilectus. Matth. iij. d.
ſit an nō. Quā cuꝫ agnouiſſet
a ¶ Innocētia. b ¶ ſeuitia iudaica.
pater / ait: Tunica filij mei ē: Fe/
Zel⁹ dom⁹ tue cōedit me. Pſ. lxviij. b. ¶ be
ra peſſima comedit eum: beſtia
ſtialis ppl̄s. ¶ Apertis ſacramētis.
a deuorauit ioſeph. Sciſſiſqꝫ veſti
a ¶ Singulis annis ex p̄rna traditiōe recor
datur eccl̄ia triſticiā apl̄oꝝ de morte chriſti.
b ¶ Plāct⁹ iacob ꝓphetic⁹ de morte xp̄i filij
pl⁹ luget iudeoꝝ ꝑditōeꝫ q̄ꝫ filij ſui paſſionē.
bus: indut⁹ eſt cilicio: lugēs filiū c
multo tp̄e. Cōgregatis aūt cūctꝭ
liberꝭ ei⁹ vt linirēt dolorē p̄ris: no
a ¶ q2 ptās p̄rna ꝑ filiū debellauit infernū.
b luit ꝯſolatōeꝫ recipe / ꝛ ait: Deſcē d
a ¶ de cecitate iudeoꝝ.
dam ad filiū meū lugens in infer
¶ Indurata perfidia iudeorū.
num. Et illo perſeuerāte in fletu: e
¶ doctores ex gentibus accepto fidei precio
chriſtū in vniuerſo mūdo predicauerūt.
¶ Als madianei.
madianitę vendiderūt ioſeph in f
a ¶ quia emit eū in diſciplinis eccleſiaſticis
caſtus ppl̄s qui ſub malis p̄ncipibus chriſti
ęgypto putiphari eunucho pha/ g
anam nouit exercere militiā.
raonis magiſtro militię. h

Nico. de lyra

❧ habēt. xx. ſed falſa eſt lr̃a. Scribi/
bit̄ Prouerb. xxj. d. Nō eſt ſapiā: nō
eſt ꝯſiliū ꝯtra dn̄m / qđ expōnēs btūs
Greg⁹ in mora. dicit ꝙ hoīes ꝑ aſtuti/
as ſuas volētes impedire effectū ordi
B nationis diuine: p̄ter intētionē ſuā ꝓ
mouēt eū: ꝛ ponit exemplū de ioſeph
de quo de⁹ p̄ordinauerat ꝙ a fratrib⁹
adoraret̄: volētes hoc impedire frēs
ei⁹ vendiderūt eū vt dictū eſt: ꝛ ꝑ hoc
factū eſt vt cogerent̄ famis tp̄e venire
ad ioſeph ꝛ ipſum adorare. a ¶ Re/
uerſuſqꝫ rubē ad ciſternā. Neſci/
ebat enī ꝙ ioſeph fuiſſet vendit⁹: ꝛ iō
cū eum nō inuenit / credidit ꝙ ipſo ab
Queſtio — ſente frēs ex malicia extraxiſſēt eū de
fouea ꝛ īterfeciſſent. Sꝫ q̄rit̄ hic quo
abierat ruben qn̄ vendit⁹ eſt ioſeph?
Dicendū ꝙ abierat ad q̄rendū melio/
ra paſcua: vt frēs ſuos faceret elonga
re a fouea in q̄ erat ioſeph: vt ſic eis
abſentib⁹ melius poſſet extrahere io/
ſeph ꝛ reddere patri ſuo. b ¶ Tule
rūt aūt. Hic deſcribit̄ facti celatio ꝑ
fictionē mendacē ꝙ eſſꝫ a beſtia deuo
ratus: et patet lr̃a vſqꝫ ibi: c ¶ Lu/
gens filiū multo tp̄e. ſ. xxij. annis
qui vt dictū eſt fluxerūt a tp̄e venditio
nis ioſeph vſqꝫ ad deſcēſum iacob in
egyptū: q2 cū audiuit ꝙ ioſeph adhuc viueret ſtatim illuc de/
ſcēdit: vt habet̄. j. xlv. ca. d ¶ Deſcendā ꝛc. Hebrei expo
nūt in foueā vel ſepulchrū. Catholici aūt meli⁹ exponūt / dicen
tes in infernū. i. ad limbū ſctōꝝ patrū / q̄ eſt ſupior ꝑs inferni.
e ¶ Et illo ꝛc. et ſic iſte flet⁹ refert̄ ad iacob: In heb. habet̄
ſic: Et fleuit eū pater ſuus. Et ſm̄ hebreos refert̄ ad iſaac qui
adhuc viuebat vt p̄dictū eſt: ꝛ iō qn̄ vidit filiū ſuū iacob in tā/
Madianite ꝗ hiſmaelite — ta anxietate / fleuit cū eo. f ¶ Madianite ꝛc. Ex hoc dicūt
iudei ꝙ ioſeph ter fuit vendit⁹: q2 p̄mo frēs ſui vendiderūt eū
hiſmaelitis. xx. argēteis vt p̄dictū eſt. Scđo hiſmaelite vendi
derūt euꝫ madianitis q̄ erāt in eadē ſocietate cū eis. Et tertio
vēdiderūt madianite putiphari in egypto. p̄ciū tm̄ ſcđe vendi
tionis ꝛ tertie

tionis ꝛ tertie nō exp̄mit̄: tm̄ credendū eſt q̄ꝫ fuit mai⁹ ꝙ p̄me: L
q2 hmōi venditiōes facte ſunt ꝓ lucro. Sed veri⁹ videt̄ ꝙ nō
fuit vendit⁹ niſi bis: ſemel a fratrib⁹ hiſmaelitis vt dictū eſt: ꝛ
ſcđo ab hiſmaelitis putiphari egyptio: vn̄. j. xxxix. ca. dicit̄ ꝙ
putiphar emit eū de manu hiſmaelitarū. Ex quo ptꝫ ꝙ idē ho
mines hiſmaelite ꝛ madianite vocan
tur: ꝛ hoc ꝯcordat ei qđ. ſ. dictū ē ca.
xxv. ꝙ cethura q̄ fuit mr̄ madiā a quo
dicti ſunt madianite: ꝛ agar mr̄ hiſma
el / a quo dicti ſūt hiſmaelite / fuit eadē
mulier nūero. g ¶ Eunucho pha/ — Eunuch⁹
raonis. Eunuch⁹ aliqn̄ accipit̄ ꝓ ca/
ſtrato: aliqn̄ ꝟo ꝓ miniſtro vel ſeruo
alicui⁹ p̄ncipis: ꝛ vocat̄ talis eunuch⁹
eo ꝙ dꝫ eſſe caſtus et honeſt⁹: et h̄ mō
accipit̄ hic: vn̄. j. xl. ca. pincerna regis
ꝛ piſtor vocant̄ eunuchi. h ¶ Ma/
giſtro militū. Hebrei dicūt: mgr̄o
carnificū. In hebreo eī ſcribit̄ batha/
ahim ꝛ ſignificat ꝓprie mactantiū vel
laniantiū: et hoc pōt cōpetere militib⁹
q̄ hoīes īterficiūt in bello: ꝛ hunc ſen
ſum ſequit̄ nr̄a trāſlatio. Cōpetit etiā
carnificib⁹ qui mactāt aīalia: ꝛ hūc ſen
ſum ſequunt̄ hebrei: ꝛ q̄ſi in idē redit
dictum ioſephi qui in hoc loco dicit /
principi cocorum.

Additio

¶ In ca. xxxvij. vbi dicit̄ in poſtilla
Cum hebraica lingua non habeat cri/
mine peſſimo.

¶ Additio. j. In hebraica lingua ī
hoc loco nō eſt dictio ſignificās crimē
peſſimū nec rixā: ſed ſolū eſt ibi dictio
ſignificāſ detractionē. eadē enī dictio
ponit̄ hic ꝛ infra Nume. xiij. d. vbi di
cit̄: Detraxerunt terre ꝙ eſſet mala: q̄
quidē detractio in hoc loco nō eſt ītel/
ligēda ſic ꝙ ioſeph īponeret aliqđ fal/
ſum fratribus: nec etiā ꝙ in hoc malo
qđ de fratrib⁹ patri denūciabnt inten D
deret denigrare famā eorum: ſed ſo/
lum hoc faciebat propter bonum fra/
trum vt ſcꝫ a patre corrigerent̄ / quod
non eſt pctm̄: nec etiā detractio ꝓprie
dicit̄ / ſed large: vt ī ſcđa ſcđe. q. lxxiij.
vn̄ ex hac cauſa p̄ncipaliter iacob dili/
gebat ioſeph: eo ꝙ videbat euꝫ celato
rē boni erga frēs: ꝛ iō ſequit̄ ſtatim:
Et iſrl̄ diligebat ioſeph ꝛc. Ad intelli
gentiam aūt huius qđ ſequit̄: Qm̄ in
ſenectute genuiſſet eū. Sciendū ꝙ in
lr̄a hebraica in hoc loco nō dicit̄: In
ſenectute genuiſſet: ſed dicit eo ꝙ fili⁹
ſenectutis eſſet ſibi: qđ expōnēs trāſ/
latio chaldaica ſic dicit: Iſrael autem
diligebat ioſeph eo ꝙ eſſet filius ſapi/
ens ſibi: vnde trāſlator intendit ſene/
ctutem in hoc ſignificare ſenſum ſeni/
lem: iuxta illud Sap̄. iiij. a. Senect⁹
etas venerabilis eſt ꝛc. Quod videt̄
rationabiliter dictum: nam non vide/
tur eſſe cauſa ſufficiens ad hoc ꝙ iſra/
el dilexiſſet ioſeph plus ceteris eo ꝙ
genuiſſet eum in ſenectute: nam Be/
niamin fuit genit⁹ in maiori ſenectute. Iſachar aūt ꝛ zabulon
nō excedebant in etate ipſum ioſeph niſi ꝑ annū vel modicū vl
tra vt poteſt haberi ex littera: ꝛ ideo cauſa hui⁹ dilectionis po
tius videt̄ attribuēda ſapiētie ſeu morib⁹ ſenilib⁹ / q̄ iā quodā
modo videbant̄ vigere in ip̄o ioſeph: ex hoc ꝙ licꝫ eſſet iunior
ceteris: iam tamen intendebat circa correctioneꝫ fratrum ma/
iorum: vnde dicit: Eo ꝙ filius ſenectutis eſſet: id eſt ſapiens:
vt dictum eſt: Or autem ſubdit ſibi: intelligendum eſt ex hoc
ꝙ iſta alijs nō publicabat: niſi ſolum patri ad quem correctio
pertinebat: ꝛ ideo ſolum patri principaliter conſtabat de ſa/
pientia ip̄ius ioſeph. ¶ In eodem ca. xxxvij. vbi dicitur
in poſtilla: Nudauerūt eum tunica talari ꝛc.

E **Additio. ij.** In hebreo habet̃: Expoliauerũt eũ ſua tunica ſerica: qḋ idẽ eſt ac ſi dicat tunica ſua.ſ.tunica ſerica. vñ ex h̾ nõ habet̃ ꝙ haberet duplicẽ tunicã nec ꝙ ſibi abſtraherẽt tñ vnã tunicã.ſ. illam ſericã quã iam fecerat ei pater in ſignũ maioris dilectionis: ⁊ iõ de illa ſolũ fit mẽtio: q2 erat magis ꝓcioſa ⁊ magis nota. vñ ⁊.ſ.eo.ca.dixit (pater: Tunica filij mei eſt.

Replica correctorij cõtra Burgẽ. In ca.xxxvij. vbi dicitur: Accuſauitq3 fratres crimine peſſimo: quod Burgeñ. volens exponere / dicit ꝙ in hebreo nõ habet̃ crimĩe peſſimo: ſ3 loco ei⁹ habet̃ dictio ſignificãs detractionẽ: ⁊ exponit de ioſeph qui proprie nõ detraxit fratrib⁹: ſed videt̃ Burgẽ. ꝑ ſenecta delyrare cũ illḋ qḋ dicit poni loco illius vbi nos habem⁹: Crimine peſſimo: ſe teneat ex ꝑte fratrũ accuſatoꝝ ꝑ ioſeph: nõ ex parte ioſeph accuſantis. Si igit̃ ponit̃ dictio ſignificans detractionẽ vt dicit Burgeñ. tunc ſenſus eſt: Accuſauit ioſeph detractiõe q̃ ſibiinuicẽ detraxerunt: ⁊ cũ detractio inter fratres procedat ex odio fraterno qḋ ⁊ peſſimũ genus vitij eſt: generaliter igit̃ loquendo nõ debuit Burgeñ. trãſlationem nr̃am notare: nec poſtillatorẽ qui exponit de rixa que fuit occaſio detractionis: vñ ſentẽtia lr̃e ſm expoſitionẽ Burgeñ. eſt ꝙ ioſeph accuſauit eos detractiõe que nõ eſt intelligibilis: ⁊ habet modũ delyramẽti. Qḋ aũt ſubdit de dilectiõe q̃ iacob ioſeph dilexit: q̄ſi cauſa hui⁹ dilectionis eſſet: q2 in ſenectute eũ genuiſſet: ⁊ h̾ videt̃ imponere poſtillatori qui tñ ita nõ exponit: ſed dicit ſenectutẽ iacob eſſe occaſionẽ illius dilectionis non cãm: q2 ſenes cõiter fragiles ⁊ defectuoſos gignũt. Ioſeph aũt in ſenectute genit⁹ nõ appuit fragilis / ſed potior alijs corꝑe morib⁹ ⁊ ſenſu: ita ꝙ videbat̃ aliq̇d diuinitatis in eo relucere. Hancq3 ob cauſam dixit poſtillator / ꝙ iacob eũ pre ceteris dilexit: ⁊ videt̃ poſtillator hunc modũ loquendi ex glo. ordinaria ſumpſiſſe: que hunc paſſum de deo patre ⁊ filio ĩ mũdi ſenectute generato allegorice exponit: a quo mõ exponẽdi ⁊ cãm dilectionis aſſignandi Burgeñ. non longe recedit: vt pt3 intuenti ſuã digreſſionem. G

¶ In eo.ca. vbi dr̃ ꝙ expoliauerũt ioſeph tunica ſerica: datur intelligi ſm poſtillatorẽ ꝙ habuit plures tunicas: vbi obijcit Burgeñ. neſcio q̇d: celare enĩ põt videri ioſeph plures tunicas habuiſſe: vnã quã intinctã in ſanguĩe hedi miſerũt ad patrẽ: aliam cũ qua vendiderunt eum. nõ eſt enĩ veriſimile nudũ eum venditũ fuiſſe: ſicq3 patet Burgeñ. ſepe facere vim de lana caprina.

Glo. ordi.

F Queſtio Hiſtori. **E**Odẽ tꝑe. ¶ Ca. XXXVIII Aug⁹. Querit̃ quõ iſta fieri potuerũt. Si enĩ poſtea q̃3 ioſeph venit in egyptũ: quomodo intra.xx.et duos annos. Nã poſt tñ tẽporis colligit̃ in egyptũ ad ioſeph eos veniſſe cu3 patre ſuo: fieri potuit vt filij iude eius etatis poſſent omnes ducere vxores: Nã thamar nurũ ſuã mortuo primogenito alteri filio dedit: quo etiam mortuo / expectauit vt creſceret tertius: ⁊ cũ creuiſſet: nec illi dedit / timens ne et ipſe moreret̃. Vñ factũ eſt vt eidem ſocero ſe ſupponeret. Quomodo hec omĩa infra tam paucos annos fieri potuerunt merito querit̃: niſi forte (vt ſolet) ſcriptura ꝑ recapitulationẽ aliquot annos ante venditũ ioſeph hoc fieri cepiſſe intelligi velit: q2 ſic poſitũ eſt vt diceret̃: Factũ eſt aũt in illo tꝑe. Vbi tñ querit̃: ſi ſedecim annorũ erat ioſeph q̄ñ venditus eſt: quot annorum F potuerit eſſe iudas q̄rtus filius iacob / q̄ñ ipſe ꝓmogenitus ruben vt plurimũ fratrẽ ſuũ ioſeph.v.aut.vj. annis potuit ꝑcedere: Euidenter aũt ſcriptura dicit.xxx. annorum fuiſſe ioſeph q̄ñ innotuit pharaoni. Cũ ergo ipſo anno ſeptimodecimo venditus credat̃.xiij. annos in egypto ꝑegerat ignotus pharaoni. Ad hos aũt.xiij. acceſſerunt.vij. anni vbertatis / ⁊ facti ſũt xx. His addunt̃ duo anni famis: q2 ſcḋo anno famis intrauit iacob in egyptum cũ filijs ſuis decem: ⁊ ſunt.xxij. quibus abfuit ioſeph a patre ⁊ fratribus ſuis. Quo medio tẽꝑe quomodo fieri potuerunt de vxore ⁊ filijs ⁊ nuru iude / oĩa que narrant̃ inuenire difficile eſt: niſi forte credam⁹ mox vt adoleſcere cepit iudas / incidiſſe eũ in amorẽ eius quam duxit vxorem / nondũ vendito ioſeph. b ¶ Iudas a fratribus ⁊c̃. Hic
Allego. ſicut ceteri patriarche chriſtum ſignificat qui deſcendit ad baptiſmũ iohis. Hiras enĩ interpretat̃ vidẽs deum. Odollamites teſtimoniũ in aqua: q2 Iohẽs videns chriſtũ venientẽ ad
Ioh.i.d. baptiſmũ ait: Ecce agn⁹ dei ⁊c̃. Ad h̾ teſtimoniũ adheſit chriſto ſynogoga / quã ſignificat Sue filia chananei: quia ei danda erat terra humilis ꝓfeſſionis / quod interpretat̃ chanaan. Hec ꝗ̃ ſynagoga ꝓmo adheſit chriſto / q̄ñ petrus ⁊ andreas ⁊ ceteri iohis diſcipuli facti ſunt diſcipuli chriſti: q̃ ordine cõpleta ſunt / ſequẽs ſignificat hiſtoria: narrans quõ iudas intrauit ad thamar / que idẽ ſignificat quod Sue. c ¶ Que conce
Myſtice pit ⁊c̃. Genuit ſynagoga principes / qui ei tãq3 mariti prefuerunt: quorũ alij fuerunt nocentes / quos ſignificat her: qui interpretat̃ pelliceus. Pellis enĩ mortẽ ſignificat: q2 primi parentes pellib⁹ induti addicti ſunt morti. Alij inutiles / quos ſignificat onã: qui interpretat̃ meror eorũ / quibus.ſ.nõ ꝓſunt. d ¶ Tertiũ quoq3. Iſiḋ. Terti⁹ fili⁹ qui thamar nõ iungit̃ ſignificat tꝑs ex q̃ reges ꝺ tribu iude illi pplõ defecerũt. Erat q̇dẽ fili⁹ iude: ſ3 eũ thamar nõ accepit: q2 erat trib⁹ iuda / ſed de ea nemo regnabat. Vñ ſela interꝓtat̃ dimiſſio ei⁹. Nõ ꝑtinẽt ad hãc ſignificationẽ viri ſctĩ: q̃ l3 illo tꝑe fuerũt / ad nouũ ꝑtinẽt teſtamẽtũ: q̃ ꝓphetãdo vtiles fuerũt: ſicut dauid. Eo ſane tꝑe q̃ iudea ceperat ex iuda reges nõ hr̃e: nõ eſt cõparãd⁹ maior herodes in regib⁹ ei⁹: tanq3 marit⁹ thamar / qui alienigena. Nec ei ſacramẽto illo myſtice vnctiõis: tanq3 cõiugali federe coherebat. S3 extrane⁹ poteſtatẽ a romanis accepat: ſicut filij ei⁹ tetrarche: q̄ꝝ vn⁹ herodes / q̃ cũ pilato in paſſiõe dñi ꝯcordauit. Hi ergo alienigene a deo non deputabantur in regno myſtico iudeoꝝ: vt ipſi iudei publice clamarẽt: Nõ habem⁹ regẽ niſi ceſarẽ: Ioh.xix.c. Cũ enĩ de tribu iuda regnu3 defecerat: venturũ erat regnũ chriſti q̃

¶ Ca. XXXVIII.

¶ Anteq̃3 ioſeph eſſet venditus.
a **E**Odẽ tẽpore deſcẽdens a
b iudas a fratrib⁹ ſuis / diuertit ad virum odollamiten nomine hira. Viditq3 ibi filiam ho b
mis chananei vocabulo Sue. c
Et vxore accepta ingreſſus eſt
c ad eã. Que cõcepit ⁊ pepit filiũ: †
¶ Principes qui nocent. ¶ Pelliceus.
vocauitq3 nomen eius her. Rur
¶ Principes inutiles.
ſum ꝯcepto fetu: natũ filiũ noiã
¶ Meror eorum.
d uit onã. Tertium quoq3 peperit

Nico. de lyra

EOdẽ tꝑe. ¶ Ca. XXXVIII Iſtḋ ca. ponit̃ ĩcidẽter iuxta vẽditiõ3 ioſeph: q2 vt dicũt hebrei filij iacob: vidẽtes patrẽ ĩcõſolabiliter afflictũ: eo ꝙ credebat ioſeph eſſe mortuũ: ceperũt eſſe moleſti iude: eo ꝙ dediſſet cõſiliũ de ei⁹ vẽditiõe: dicẽtes ei: Si ꝯſuluiſſes eũ totaliter dimittẽdũ: acq̇euiſſem⁹ tibi tãq3 ꝓncipaliori: maxĩe q2 ſedata paſſiõe ire in nobis / fuiſſemus ei cõpaſſi: ⁊ ſic reddit⁹ fuiſſet patri: ꝓpter qḋ iudas declinãs a fratrib⁹ ſuis ꝯtraxit cũ alijs amicitiã ⁊ inde accepit vxorẽ: ⁊ ideo ꝓmo deſcribit̃ Sue vxoris acceptio: ⁊ ſcḋo Sue nurus ĩpregnatio / ibi: Euolutis aũt multis diebus. Circa primũ dicit̃ ſic: b ¶ Viditq3 ⁊c̃. Hebrei dicũt hoĩs mercatoris. Dictio enĩ hebraica que hic ponitur equoca eſt ad ſignificãdũ aliquẽ deſcẽdẽtẽ de ſtirpe cham: ⁊ hũc ſenſum ſequit̃ trãſlatio noſtra: ⁊ ad ſignificandũ mercatorẽ: ⁊ hũc ſenſum ſequunt̃ hebrei. vñ ⁊ Prouerb.xxxi.d. vbi trãſlatio nr̃a habet: Cingulum tradidit chananeo: hebrei dicũt mercatori. c ¶ Vocabulo Sue. Non eſt nomen vxoris iude / vt aliqui credunt ⁊ male: ſicut melius pat3 in hebreo ſed eſt nomen patris illius vxoris: vt magis infra patebit: et patet littera vſq3 ibi: ✠ Fuit quoq3
Moraliter. a ¶ Eodẽ tꝑe ⁊c̃. Deſcẽdens iudas a fratribus ſuis: per quẽ ſignificat̃ clericus ſecularis vel religioſus deſcendẽs a culmine virtutis. b ¶ Viditq3 ibi filiã hoĩs chananei vocabulo Sue. Talis enĩ recedens a v̾tute / q2 parũ curat de deo: vult inter homĩes apparere: ⁊ ideo accipit vxorẽ.i. eccleſiã vel officij dignitatem ſimoniace: quod notat̃ ꝑ hoc ꝙ ipſa filia dicit̃ chananei.i. mercatoris. Chananeus enĩ in vna ſignificatõe ſignificat mercatorẽ: ⁊ ſic accipit̃ Prouer.xxxi.d. Sindonẽ fecit ⁊ vẽdidit ⁊ cingulũ tradidit chananeo: Et hoc modo accipit̃ hic. c ¶ Vocabulo Sue. Que interꝑtat̃ locutio: ꝑ qḋ deſignat̃ ꝙ eccl̃ia ſimoniace acq̄ſita / nõ eſt illius q̃ eã ſic acq̄ſiuit ſpõſa re / ſed tñ noĩe. † ¶ Que ꝯcepit ⁊ pe. ⁊c̃. Ex hac enĩ vxore iudas genuit tres filios: q̄ꝝ ꝓmus fuit nequã vt dicit̃ in textu. ſecũdus faciebat rem deteſtabilẽ: per qḋ pt3 ꝙ fuerũt peſſimi. de tertio nihil dr̃: ꝑ hoc deſignat̃ ꝙ fuit inutilis. Sic ꝓmotus ad eccl̃iam ſimoniace in illa facit peſſimos filios vel ĩutiles: ꝓmouẽdo clericos ſimoniace ſicut eſt ꝓmot⁹: Scḋ3 enĩ Phm.iiij. methaphy. vnũq̇dq3 generat ſibi ſilẽ: ⁊ ad ei⁹ punitionẽ aliq̄ñ ꝯtingit ꝙ ei⁹ ꝓmotio ſimoniaca declarat̃ ⁊ eccl̃ia ſua iuſte priuat̃: qḋ ſignificat̃ cu3 dicitur: ✠ Euolutis aũt

Diuiſio H Moralit

chriſti q̃ nõ obeſſet ⁊ multũ ꝓdeſſet: vñ.ĩ.xlix.b. Nõ deficiet princeps ex iuda/ donec veniet q̃ mittendus eſt. Illo enim tpe omne magiſteriũ iudeorũ ⁊ myſtica vnctio vnde chriſti voca/bantur defecerat/ quãdo ſm propheciam Danielis venit cui repoſitum eſt: Et vnctus eſt ſanctuſſanctorum oleo exultationis pre participibus ſuis: Hebreorũ.i.c.

Natus eñi herodis maioris tempore: paſſus in tpe herodis tetrarche. Huiusvenictis ad oues que perierãt do mus iſrael figurã geſſit iudas: cũ iret ad tondendas oues in thamnas: qđ iterptabat deficiẽs. Iã eñi defecerat princeps ex iuda: ⁊ oẽ magiſteriũ ⁊ vnctio iudeorum. Venit aũt cũ hyra odol/lamite. Odollamites interptat teſti/moniũ in aq̃. Cũ hoc teſtimonio dñs venit habẽs teſtimoniũ q̃dem maius iohãne. Sz ꝓpter ĩfirmaſ oues h teſti monio vſus eſt in aq̃. Hyras eñi iter ptat fratris mei viſio: vidit fratrẽ ſuũ Iohes, cognate eñi erãt maria ⁊ eli/ſabeth. Vidit q̃z dñm ⁊ deũ ſuũ: qꝛ ſi cut ait: Ex plenitudine ei⁹ accepit: vñ Matth.xi.b. Inter natoſ mu. nõ ſur re. ma. iohã. bap. qꝛ ex oĩb⁹ pnunciã tib⁹ xp̃m ipſe vidit: qꝛ mlti iuſti ⁊ ꝓphe voluerũt videre: ⁊ nõ viderũt Mat. xiij.c. Salutauit ex vtero: agnouit p fectius in colũba: ⁊ ideo tanq̃ odol/lamites phibuit teſtimoniũ in aqua.

a ¶ Iudas ⁊c. De iuda regia trib⁹ ꝓceſſit / q̃ diu pfuit iudaice plebi quã ſignificat thamar: q̃ interptat amari tudo: qꝛ amarã ſe in paſſiõe exhibuit

Moralit xp̃o. b ¶ Thamar. Iſid. Plebs iudaica cui de tribu iuda reges tanq̃ mariti dabant / q̃ amaritudo interp/ tat: qꝛ dño fellis poculũ dedit: Duo genera pncipũ nõ recto operantiũ in plebe. Vnũ qđ obeſt: alterũ qđ nõ ꝓ deſt: ſignificat ĩ filijs iude: quorum vn⁹ malign⁹ añ dñz/ alter fundabat ſemẽ in tra: ne fecũdaret thamar. Nec ſũt ampli⁹ q̃ duo genera hoĩm inutilia. Nocẽtes.ſ. ⁊ ꝓdeſſe nolẽtes: ⁊ ſi q̃d boni habẽt in hac vita: pdũt tanq̃ in terra fundẽtes: ⁊ qꝛ in malo peior eſt q̃ nocet q̃ q̃ nõ ꝓdeſt: iõ maior dicit malign⁹ nõ minor q̃ ſemẽ fundebat. Her q̃z interptat pelliceus q̃lib⁹ tu/nicis ĩduti ſunt pmi hoĩes: ĩ pena dã natiõis. Onam meror q̃bus.ſ. nõ ꝓ/ deſt: cũ habeat vñ ꝓſit. Maius ſo malũ ẽ ablate vite quã ſignificat pel/lis / q̃ nõ adiute qđ ſignificat meror: eorum: de⁹ tñ vtroſq̃ occidit: qꝛ regnũ a talib⁹ tollit. c ¶ Cõſolatione ſu ſce. Hiero. Et cõſolat⁹ iuda aſcendit ad eoſ: q̃ tondebãt oues: ipſe ⁊ hyras paſtor ei⁹ odollamites. Pro paſtore in hebreo amicus legit: ſed verbum ambiguũ: qꝛ iiſdẽ lr̃is vtrũq̃ ſcribit: ſed amicus rem paſtor room legitur.

Allegori. d ¶ Ad todẽ. oues. Stra. Venit dñs ad oues tondẽdas.i. pctis exo/

Cañ.4.a nerãdas: de q̃b⁹ dicit: Dentes tui ſic greges tonſarũ: thamar habitũ mu/tat. Nam ⁊ cõmutans interpretat. Mutat habitũ ⁊ nomen: ⁊ fit de ſy/nagoga eccleſia. Sed nomen amari/tudinis manet: nõ in qua fel dño mi/niſtrauit/ ſed in qua petr⁹ amare fle/uit. Nam ⁊ iudas ꝯfeſſio dicit. Con feſſioni ergo amaritudo miſceat / vt vera penitẽtia pſignet. Hac penitẽ/tia fecundet in oĩmbus gentib⁹ eccl'ia conſtituta. Oportebat enim pati chriſtum et reſurgere: et predicari in nomine eius penitentiã ⁊ remiſſionem peccatorũ per omnes gentes. Ha/bitus quoq̃ mere/tricis/ ꝯfeſſio peccatorum eſt. Thamar quip pe eccleſiam de gentibus vocatã ſignificat: ſedens cum hoc habitu ad portam enam: quod interpretat fons: quia curre/bat velut ceruus ad fontes aquarũ peruenire ad ſemen ab/rae. Illo nõ cognoſcente fecundatur: ſm illud Pſal.xvij.g. Populus quem non cognoui ſerui/uit mihi. Accepit in occulto anulum: monile ⁊ virgam: quia vocatione ſi/gnatur/ iuſtificatione decoratur/ glo rificatione exaltatur. Roma. viij.f. Quos aũt pdeſtinauit: hos ⁊ voca/uit/ ⁊ quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit: ſed in occulto vbi cõceptio ſctẽ vber/tatis fit. e ¶ Que depoſitis ⁊c. Notandũ etiã in tpibus patriarcha/rũ certa ⁊ ſua fuiſſe veſtimẽta vidua/rũ: nec q̃lia ꝯiugatarũ. f ¶ Sedit in biuio. Hiero. Et ſedit ad portã enam q̃ eſt in trãſitu thãna. Sermo hebraic⁹ enã trãſfert ĩ oculos. Nõ ẽ igit nomẽ loci: ⁊ ẽ ſenſus: Sedit ĩ bi/uio: ſiue in

Viduarum veſtes

a ¶ Dimiſſio eius: qꝛ regnũ iudeorum poſtq̃ no cuit aut nõ ꝓfuit iudea reges habere deſijt.

quem appellauit ſelã. Quo nato parere vltra ceſſauit. Dedit autez
a iudas vxorẽ primogenito ſuo her/
a ¶ qꝛ peior eſt in neq̃tia nocẽs q̃ nõ ꝓficiẽs.
b noĩe thamar. Fuit q̃z her pmoge/ a
nit⁹ iude/ nequã ĩ ꝯſpectu dñi: ⁊ ab
a ¶ qꝛ taliũ poteſtas deſtructa.
eo occiſus ẽ. Dixit ergo iudas ad onã filiũ ſuũ: Ingredere ad vxorẽ fris tui: ⁊ ſociare illi / vt ſuſcites ſe/
a ¶ Per hũc ſignificãt qui ꝓdeſſe nolũt.
mẽ fri tuo. Illẽ ſciens nõ ſibi naſci filios: introiẽs ad vxorẽ fratris ſui:
¶ Sic iudei terreno intellectu verba legis ad ulterant ne auditores eorum chriſtiani fiant.
ſemẽ fundebat in terram: ne liberi fratris noĩe naſcerent. Et idcirco pcuſſit euz dñs: q rem deteſtabilẽ faceret. Q̃obrem dixit iudas thamar nurui ſue: Eſto vidua ĩ domo patris tui: donec creſcat ſela filius me⁹: Timebat eñi ne ⁊ ipſe moreret ſicut † frẽs ei⁹. Que abijt: ⁊ habita uit in domo pr̃is ſui. Euolutis aũt b
multꝫ dieb⁹/ mortua eſt Sue vxor c
c iude. Qui poſt luctũ ꝯſolatiõe† ſuſcepta aſcẽdebat ad tonſores oui/
a ¶ xp̃s. b ¶ fratris mei viſio.i.iohes bapti.
um ſuarũ/ ipſe et hyras opilio gre/
¶ Teſtimoniũ in aqua.
gis odollamita in thamnas. Nũciatũq̃ eſt thamar/ q ſocer illi⁹ aſcẽ/ d
d deret in thamnas ad tondendas e
e oues. Que depoſitis viduitatꝫ ve
a ¶ velamẽ eſt q̃ vtebant paleſtine mulieres.
b ¶ de ſynãgoga fit eccleſia.
ſtibus/ aſſumpſit tẽriſtrũ: ⁊ mutato f
f habitu ſedit in biuio itineriſ qđ ducit thãnã: eo q creuiſſet ſela: ⁊ non g
eũ accepiſſz maritũ. Quã cũ vidiſ/ſet iudas: ſuſpicat⁹ eſt eẽ meretricẽ. Operuerat eñi vultũ ſuum ne co/gnoſceret. Ingrediẽſq̃ ad eã/ ait: Dimitte me vt coeã tecũ: Neſcie/ †
a ¶ Iam eñi propter preuaricatiões poſt dorſum poſuerat ſynagogam.
bãt eñi q nurus ſua eſſet. Qua rñ dente: q̃d dabis mihi vt fruarꝫ ꝯcu
a ¶ Exprobatões pctĩ: q̃ penitẽti aĩe obijcit dñ dr: Quẽ fructu hũiſtis tũc ĩ q̃b⁹ nũc erubeſcitꝫ
bitu meo: Dixit: Mittã tibi hẽdũ de gregibus. Rurſumq̃ illa dicẽ/

Nico.de lyra

※ a ¶ Fuit q̃z her ⁊c. Que autẽ fuerit ei⁹ neq̃tia ĩ textu nõ exprimit: ſz dicũt hebrei q fuit ſilis cũ neq̃tia fr̃iſ ſui onan: q̃ ĩ coitu cũ ſua vxore ſtude/bat fundẽ ſemẽ ĩ terrã.i. ext vaſ mulie bre: ſz h faciebat alio motiuo: qꝛ iſte her libidinoſe afficiebat ad ſuã vxorẽ thamar ⁊ iõ cauebat ne ĩpgnaret/ ne ex ei⁹ impgnatiõe ei⁹ pulchritudo mi nueret: ⁊ ne ei⁹ ꝯcubitu ad tp̃s pua/ret.ſ. cũ eẽt ꝓpinq̃ ptui ⁊ ĩ ptu iacẽs vſq̃ ad purificationẽ. Onã eñi frat ei⁹ ſilr faciebat ꝓpt h q ſciebat q pri mogenit⁹ fili⁹ aſcriberet fri defũcto/ vt in lr̃a dr: Et ideo vterq̃ interfect⁹ eſt a dño ⁊ identitas pene ſimilitudi ni atteſtat culpe. Ex iſto etiã loco pa/tet verum quod ſupra dictũ eſt.ſ. plura legalia eſſe obſeruata anteq̃ lex da/ret moyſi: qꝛ ĩter illa vnũ eſt de ſuſci tatiõe ſeminis fr̃is defũcti: vt habet Deut.xxv.b. b ¶ Euolutis aũt. Hic ꝯñr deſcribit ſue nur⁹ impgna/tio. ⁊ ſcđa eiuſdẽ ꝯdẽnatio/ ibi: Ecce aũt p⁹ mẽſes tres. Circa pmũ pz ſñia exceptis aliq̃bus verbis exponẽdis. c ¶ Mortua ẽ Sue v.iu. In he/breo hr̃: Mortua eſt filia ſue. ex quo pz qđ.ſ. dictũ eſt.ſ. q Sue ẽ nomẽ pr̃is vxoris iude. d ¶ Aſcẽderet ĩ thãnas. Iudicũ.xiiij.a. dr đ ſamſo/ne. Deſcẽdit ĩ thãnata: nõ eſt ꝯdictio qꝛ illa villa ſita eſt ĩ pendulo mõtis: ⁊ iõ ex vna pte accedit ad eã deſcẽdẽdo ſic fuit de ſãſone ex altera aſcendẽdo: ⁊ ſic fuit de iuda. e ¶ Ad tõdẽdas o. nõ manu ꝓpria ſz vt pẽſſet tõ/ſoribus: qꝛ tũc dñi ouiũ faciebãt ma/gnũ cõuiuiũ ſuis paſtorib⁹: vt hr̃.i. Reg.xxv. de nabal. f ¶ Aſſũpſit te. Veſtꝫ eſt linea q̃ mulieres vtebã/tur in eſtate: ⁊ dicitur a terotis: quia per attritionẽ fiunt ibi ruge multe. g ¶ Eo q creuiſſet ſe. Ex quo patet q mouebat amore ꝓlis habẽde.
※ Si dederis
※ b ¶ Euolutꝫ aũt mltꝫ di. ⁊c. Eccl'ia naq̃ ſimoniaci morit q̃ñ ea ꝓ/uat: ⁊ iõ ꝯuertit ſe ad tõdẽdas oues .i. ad rapiendũ bona ſimpliciũ p exq̃/ſitas malitias et fraudes. Sed q̃m abyſſus abyſſũ inuocat. Pſ.xli.b. Sequit: † ¶ Dimitte me vt co. ⁊c. Per h eñi q vadens ad tonſionẽ ouiũ cõmiſit inceſtũ/ deſignat q declinãs ad rapinã incidit freq̃nter ĩ luxuriam vel pctm̃ aliud ita graue.

Peccatũ filiorum iude
Al. † frater
Al's † accepta
Diuiſio
Thamnas
Tariſtrũ
Moralit

Euio/ſiue in cōpito: vbi diligētius de
bet viator aſpicere quo gradiatur.
a ¶ Miſit aūt iudas. Mittitur
pmiſſus hedus tāq̄ meretrici.i. ex
probratio pctī: per odollamitē tan/
mat.23.d. q̄ increpantē. Genimina viperarū
7c. Sed eā nō īuenit pctī exprobra
tio/quā mutauit ꝯfeſſionis amaritu
do. In hoc facto iude nō iuſticie cer/
nitur ſinceritas/ſed pmiſſionis fide
litas: ſi enī ſeruaret iuſticiā ſeruan/
do caſtitatē: non introiſſet vt opina/
batur ad meretricē. Sed qđ promi/
ſit / fideliter per paſtorem trāſmiſit.
b ¶ Que cū duceret. Iſid. Po/
ſtea vō publicis ſignis anuli moni/
lis 7 virge vicit temere iudicātes iu/
deos: quos iā iudas ſignificabat: q̄
hodie quoq̄ dicūt nō hūc eſſe pplm
chriſti nec abrae ſemen: ſed prolatis
documentis nr̄e vocationis/iuſtifi/
cationis / 7 glorificationis confun/
dunt: 7 nos magis q̄ ſe iuſtificatos
eſſe confitent. Pignora enī ſe ha/
bere refert eccl'ia: que accuſat a iu/
deis quaſi adultera legis: ſed oſten/
dit virgā/ſignū paſſionis: 7 monile
legitima legis: 7 anulū pignus im/
mortalitatis. c ¶ Qui agnitis
7c. Hiero. Cognouit aūt iudas 7c.
In hebreo habet: Iuſtificata eſt ex
me: nō q iuſta fuerit/ ſed q cōpatōe
illi⁹ min⁹ malefecerit: nō vaga turpi
tudine ſed reqrēdo filios. d ¶ In/
ſtante autē 7c. Qr primus qui
dicit çara manum emiſit 7 obſtetrix
coccinū ligauit/ 7 ipo manū retrahē/
te poſterior q̄ vocat phares manū
porrexit/ 7 naſcendo preceſſit: ſigni/
ficauit q iſrl' in opere legis manū ex
†56.diſ. c.dn̄s tenderet: 7 pphetarum 7 ipſius chri
ſti cruore pollutā contraheret. Po/
pulus vō gentiū poſtea prumperet
vt eſſent pmi nouiſſimi/ et nouiſſimi
pmi. e ¶ Quare diuiſa 7c. Hie
ro. Pro maceria Aquila 7 ſymma/
chus diuiſionē tranſtulerunt quod
hebraice dicit phares. Ab eo igitur
q diuiſerit membranulam ſecundi/
narū diuiſionis nomen accepit. Un
de 7 phariſei qui ſe quaſi iuſtos a po
pulo ſeparauerāt.i. diuiſi dicebant.
f ¶ Zara interpretat oriens.
Quia primus apparuit vel quia plu
rimi iuſti ex eo nati ſunt ſicut dicitur
in Paral.

Ni.de ly.

a ¶ Si dederis mihi ar.i. va
diū. b ¶ Anulū tuū. In hebreo
habet ſigillū tuū: 7 in idē redit: quia
antiquitus anulo lr̄as ſignabāt: vt
habetur Heſter.viij.b. c ¶ Habe
at ſibi: certe mendacij arguere
nos nō poterit. In hebreo habe
tur: Habeat ſibi vt non ſimus de/
ſpectui: quod exponunt hebrei ſic:
Sit ſuū quod habet de meo: 7 non
requiras amplius eā/ ne factū iſtud
diuulgetur ad confuſionem meam.
d ¶ Ecce autem poſt tres men
ſes nunciauerunt iude/dicen/
tes. Hic deſcribitur ipſius thamar
condemnatio cū dicitur: e ¶ Di/
Sacerdot' filia forni/cans cōbu/ritur xitq̄ iudas: pdu. Ex hoc dicunt
hebrei q fuit filia melchiſedech ſa/
cerdotis: qr filia ſacerdotis fornicās
debebat cōburi: vt habet Leui.xxi.
Sed iſtđ videt falſum: qr.ſ. dixit ei
iudas

te: patiar qđ vis: ſi dederis mihi arrabo a
nē donec mittaſ qđ pollicerl': Ait iudaſ
Quid vis tibi p arrabone dari: Rn̄dit:
a ¶ ſignaculū ſecretorū. b ¶ fidei ſponſionem.
c ¶ iuſticiā fidei.
Anulū tuū 7 armillā 7 baculū quē ma/ b
a ¶ que ſub ātiq̄s īfecūda māſerat: nūc chriſto ſocia/
nu tenes. Ad vnū igit coitū ꝯcepit mu
ta filios diuſi generat meriti. a ¶ qr tpe pmitiue eccl'ie
lier: 7 ſurgēs abijt: depoſitoq̄ hitu quē
multi ex iudeis ad iudaicas reuerſi ſūt obſeruātias.
aſſumpſerat: induta eſt viduitatis veſti
a ¶ vt plebs iudaica veteri vite renunciaret.
b ¶ chriſtus. c ¶ exprobationē pctī. Matth.xxiij.d.
a bus. Miſit aūt iudas hedū p paſtorem
a ¶ dicentem: Genimina vipe.7c.
b ¶ vt ſacramenta cōmiſſa non perderet.
ſuū odollamiten: vt reciperet pign⁹ qđ
a ¶ qr iudea poſtq̄ firmiter adheſit chriſto: non ſedit
in biuio: nec fit mentio preteritorū delictorum.
dederat mulieri. Qui cū non inueniſſet
eā: interrogauit hoies loci illi⁹: Ubi eſt
mulier q̄ ſedebat in biuio: Rn̄dētibus
cūctis: nō fuit i loco iſto meretrix: reuer
ſus eſt ad iudā/ 7 dixit ei: Nō inueni eā:
ſed 7 hoies loci illi⁹ dixerūt mihi: nunq̄
a ¶ quaſi habeat pignora q̄ accepit: quā cōfeſſio pec/
ibi ſediſſe ſcortū. Ait iudas: Habeat ſi c
cati immunem fecit ab exprobratione delicti.
bi: Certe mēdacij nos arguere nō pote
rit. Ego miſi hedū quē pmiſerā: 7 tu nō
a ¶ poſt cōfeſſionē trinitatis accuſant iudei conuerſi
a nō conuerſis: tanq̄ poſt deos alienos abierint: 7 ſe
men abrae ſe nō fuiſſe monſtrauerint.
inueniſti eā. †Ecce aūt poſt tres menſes d
nūciauerūt iude/dicētes: Fornicata eſt
thamar nur⁹ tua: 7 videt vterus illi⁹ in/
a ¶ qui hic iudaicū pplm ſignificat: iniuſte condēnā
tē chriſtianorum fidem.
tumeſcere. Dixitq̄ iudas: Producite e
b eā: vt cōburat. Que cū duceret ad pe/
a ¶ accuſata a iudeis eccl'a: oſ̄dit i ſe eē cōpleta legis
nā: miſit ad ſocerū ſuū/dicēs: De viro
7 pphar ſacra: q̄bus cōprobat liberat ab infamia.
cui⁹ hec ſūt ꝯcepi. Cogſce cui⁹ ſit anul⁹
c 7 armilla 7 bacul⁹. Qui agnitl' muneri/
a ¶ laudat fides eccl'ie: cognoſcit enī regnū iudeor
bus/ait: Iuſtior me eſt: qr nō tradidi eā f
defeciſſe. a ¶.i. carnales non approbauit obſeruan
ſela filio meo. Attn̄ vltra nō cognuit eā.
tias. a ¶ figura duor populorum.
d Inſtante aūt ptu: apparuerūt gemini i
a ¶ iudaic⁹ q̄ manū in exteriorib⁹ exercuit pollutā ſan
vto: atq̄ in ipa effuſiōe īfantū/ vnus p
guie ſctōr 7 ipſi⁹ xp̄i. a ¶ figurā ſanguis effundēdi.
tulit manū: i q̄ obſtetrix ligauit coccinū g
a ¶ qr carnalia chriſto viuēte exercere nō potuerūt ſa
dicēs: Iſte egrediet por. Illo vō retrā/
crificia. a ¶ q̄ gentilē pplm ſignificat.
hēte manū: egreſſus eſt alt. Dixitq̄ mu
a ¶ ſecūdinarū mēbranula quā rupit cū manū emiſit
vt alter naſceret. Mirat ergo mater de hac cōtentiōe
q primus ſit nouiſſimus 7 nouiſſimus primus.
e lier: Quar diuiſa ē ppt te maceria: †Et h i
ob hāc cām vocauit nomen ei⁹ phares.
Poſtea egreſſus eſt frater ei⁹/ in cuius
f manu erat coccinū: quē appellauit çarā k

iudas: Eſto vidua ī domo patris G
tui. Melchiſedech autē iā diu an̄
erat defunctus: quia poſt natiui/
tatem iacob nō vixit ad plus niſi
quinquaginta annis/ vt ſupradi/
ctum eſt.xxv.ca. Iacob autē tem/
pore venditionis ioſeph erat.cv/
ij.annorum: vt patet ex predictis
ca.xxxvij. quia iacob quando de/
ſcendit in egyptū erat.cxxx. anno
rum: et venditio ioſeph preceſſit
illū deſcenſū.xxiij.annis: 7 ideo
dicendū q thamar nō cōmiſit for
nicationem ſimplicem/ſed adulte
riū: quia erat ligata ipſi ſela: nec
poterat alteri copulari: vt patet
Deutero.xxv.b. Adulteriū autē
morte puniebatur: 7 ſic fuiſſet tha
mar punita niſi pp̄ter iniuſticiam
ſibi factā excuſata fuiſſet a tanto 7
ſi nō a toto. vnde ſubdit: f ¶ Iu
ſtior me eſt.i. minus punienda
q̄ ego qui ſibi iniuſticiā feci/ ſub
trahendo ſibi copulā filij mei tem
pore debito cōpleto. Iudas autē
cum thamar ſimplicem fornicatio
nem cōmiſit: eo q meretricē eam
credidit nulli alligatā: quod pec/
catū nō erat morte puniendū: nec
per cōſequens factū thamar. Se/
quitur: g ¶ In qua obſtetrix
ligauit coccinum.i. filum ru/
beum: vt per hoc diſtingueret pri
mogenitū ab alio. h ¶ Quare
diuiſa eſt pp̄ter te maceria. Maceria
Id eſt pellicula in qua īuoluitur
puer in vtero matris quam rupe/
rat alius manum protendendo.
i ¶ Et ob hanc cauſam voca H
uit nomen eius phares. Qđ
ſonat diuiſionem. k ¶ Quem
appellauit zaram. Quod re/
ſonat refulgentiam: ex refulgen/
tia coccini in manu ei⁹ ligati.

Additio

¶ In cap.xxxviij. vbi dicitur in
poſtilla: Dixit iudas: Producite
eam vt comburatur.

¶ Additio. Ex hoc aūt q dicit:
Eſto vidua: nō ſequit q thamar
non fuiſſet filia melchiſedech iam
diu ante defuncti: nā etiā poſtq̄
homo morit: preſertim ſi eſt ma/
gnus ſic melchiſedech: adhuc do
mus eius ſeu familia nominatur
nomine ſuo: ſicut domus dauid
pluries nominat poſt mortē ipſi/
us dauid. Sz reuera nō eſt veriſi
mile q ſi thamar fuiſſet filia tanti
viri ſicut mechiſedech q de hoc
nō fieret mētio: 7 tn̄ fuit facta mē
tio de noīe patris vxoris iude ſcz
Suha: ſupra in hoc ca. ſz quicq̄d
ſit de hoc/ nō videt q thamar cō/
miſit adulteriū pprie dictū/ad hoc
q morte debuiſſet puniri: mulie/
res enī q̄ erant ligate fratrib⁹ ſeu
cognatis cōiugis ſui defuncti ſi al
teri copularent licet illicite feciſ/
ſent: nō tn̄ morte puniebātur ſm
legē/ alioq̄n Noemi nō cōſuleret
Ruth nurui ſue vt remaneret in
terra moab 7 ibidē cū alio ꝯtrahe
ret: vt habetur Ruth.iiij. Erat
enī ligata ipi booz: vl' alteri de co
gnatione: nec etiā fuiſſet excuſata
thamar ab occiſiōe ſi adultra fuiſſ3
pp̄ter hoc

A ꝓpter hoc ꝙ nō fuerat data Sele. nō enī excuſat̄ mulier de adulterio ꝓpt̄ hoc ꝙ vir ſuꝰ nō vult ei reddere debitū: dato etiā ꝙ eēt adultera adhuc nō mereret̄ cōburi: ſ3 alia morte leuiori puniri. ſole enī filie ſacerdotū fornicātes ſeu adulterātes igne debebāt cōburi: vt p3 Leui. xxi. c. vn̄ ꝗdā hebreoꝝ dicūt: ⁊ videt̄ rōnabiliter ꝙ iudas erat ī loco ꝗſi pnceps: ⁊ ex ore ſuo fiebant iudicia: ⁊ ꝙ in hoc nō ſeꝗbat̄ aliꝗs leges iā factas: cū adhuc nō eſſent ſaltē diuine ſed iudicabat vt pnceps ſm iudiciū arbitrij ſui: qđ p3 ex hoc: nā ipſe ꝗſi ꝓpria aucte dicit: Producite eā vt comburat̄ ⁊ ꝯſequēter liberauit eā ſuo ꝓprio arbitrio iudiciali dicēs: Juſtior me eſt ⁊c. ꝗ quidē excuſatio nulla eſſet ſm legem diuinā poſtea datam.

Replica

Replica correctorij ꝯtra Burgeñ. In ca. xxxviij. vbi poſtillator improbat opinionē hebreorū dicentiū thamar fuiſſe filiā melchiſedech. Burgeñ. concordat cū eo in ꝯcluſione: ſed rationes nō obligant ad id ſentiendū: ſed ſunt quedā ꝑſuaſiones. cum aūt poſtillator dicit thamar adulteriū cōmiſiſſe: per ꝯſequēs morte plectendā: ſed nō cōburendam. Burgeñ. nitit̄ eam excuſare de adulterio: quia fuit iūcta alteri ꝗ̄ propinquiori prioris mariti / qđ ꝗ̄uis fuit illicitū: nō tamē fuit adulteriū. Notum quod Burgeñ. hic dicit ſtaret: ſi coniunctio et cōmixtio fuiſſet in ſpecie matrimoniali quod nō fuit in ſpecie ſcorti: ideo fuit nota adulterij proprie dicti: ſed fuit excuſata de tanto nō de toto ⁊c. C

Glo. ordi.

B Igit̄ ioſeph. Ca. XXXIX Aug⁰. Ad ordinē redit ſcriptura vnde receſſerat eoꝝ ꝗ ſupra geſta ſunt. b ¶ Fuit
Moralit̄ ꝗ̄ dn̄o. ⁊c. Greg⁰. Multi humana ſapiētia inflati dum deſiderijs ſuis diuina iudicia ꝯtraire aſpiciūt / aſtute reluctare conant̄: vt ad votū ſuū ſupne diſpoſitiōis vim intorqueāt: ſed inde volūtatē dei ꝑagūt vn̄ mutare ꝯtendūt ⁊ cōſilio dei reſiſtētes obſequunt̄: q2 hic eiꝰ diſpoſitiōi militat / qđ ꝑ humanū ſtudiū reſultat.
i. Cor. 3. d vn̄: Qui cōprehēdit ſapiētes ī aſtutia eorū. Joſeph ſomniū viderat ꝙ manipuli fratrū manipulū ſuū adoraret: ⁊ ſeipm̄ ſol ⁊ luna cu3 ceteris ſtellis. Cunꝗ̄ frēs ſubijci eiꝰ dominio metuerēt: in puteū deponunt ⁊ hiſmaelitis vendūt. Qui in egyptū ductꝰ / ſeruituti ſubditꝰ / luxurie accuſatiōe dānatus / caſtitat̄ merito adiutus / ꝓphetie iudicio ereptꝰ / omni egypto ꝑlatꝰ eſt. Per ſupnā ꝟo ſapientiā ꝓuidus frumēta cōgeſſit: ⁊ futuro periculo neceſſitat̄ obuiauit. Cūꝗ̄ ī orbe fames inhorruit / iacob filios in egyptū miſit: ꝗ frumentoꝝ diſpēſationi ioſeph ꝑpoſitū inueni-
B unt: quē vt alimēta mererent̄ cōpulſi ſunt adorare. Joſeph ab eis venditus fuerat ne adoraret̄: ⁊ adoratꝰ eſt q2 vēditus: ⁊ coacti ſunt dei voluntatē ꝑagere: q2 moliti ſunt cōmutare. Juſtus quoꝗ̄ ⁊ miſericors deus / mortaliū facta diſponēs / alia cōcedit ꝓpitius / alia ꝑmittit iratus: ⁊ que ꝑmittit iratꝰ / ſic tolerat vt in cōſilij vſu3 vertat. Unde fit vt qđ ſine volūtate dei agit̄: volūtati dei ꝯtrariū nō ſit: q2 dum in bonū vſum mala facta vertunt̄ / eius ꝯſilio militāt / etiā ꝗ repugnāt: vn̄ Pſ. cx. a. Magna opera dn̄i exꝗſita in. o. v. e. Sic enī opa magna ſunt: vt ꝑ om̄e qđ agit̄ ab hoībus eiꝰ voluntas exꝗrat̄. Nā ſepe inde ꝑficit̄ vn̄ repelli putat̄: vn̄ Pſ. cxxxiiij. b. Oīa quecūꝗ̄ voluit deus fecit in celo ⁊ in terra. Hinc ſalomon ait Prouerb. xxi. d. Nō eſt ſapiētia: nō eſt prudētia: nō eſt ꝯſiliū ꝯtra dn̄m. In cūctis ergo ꝗ agimus / vim ſupne volūtatis inꝗramus / cui co-
Nota gnite debemꝰ famulari: ⁊ ꝗſi ducē itineris ſequi ne etiā nolētes ſuiamꝰ ei. Uitari enī vis ſupni ꝯſilij nō pōt: ſ3 magna ſibi virtute hāc tēperat: ꝗ ſe ſub eius nutibus refrenat: eiuſꝗ̄ pōdera leuiat: qui volēs portat. c ¶ Poſt multos itaꝗ̄ di. Greg⁰. Qui mūdi ſucceſſibꝰ eleuatꝰ / luxuria ſe tēptari ſenſit: ioſeph ad memoriā reuocet̄: ⁊ ſe ī arce caſtitatis ſeruet / ꝗ ait: Ecce dn̄s meus oībus mihi traditis ignorat ⁊c. Ubi p3: q2 bona que aſſecutus fuerat / repēte ad memoriā retulit: ⁊ malū qđ pulſabat euicit. Cū enī voluptas tēptat ī ꝓſperis / ipſa ſūt opponēda tēptatiōi vt eo erubeſcamꝰ praua cōmittere: ꝗ nos a deo meminimus gratuita bona ꝑcepiſſe: q2 enī voluptas ex ꝓſperitate naſcitur: eiuſdē conſideratione feriat̄. d ¶ Iniecit
Allegori. domina ſua. Iſid. Allegori. Hec figura eſt ſynagoge: que ſepe mechata eſt poſt deos alienos: et volebat chriſtū in adulterij ſui ſcelere detinere / vt negaret ſe deū eē: ⁊ phariſeorum magis

I Igit̄ ioſeph Ca. XXXIX ductus eſt in egyptū / emit ꝗ̄ eum putiphar eunuchus pharaonis / pnceps exercitꝰ / vir egyptius de manu hiſmaelitarū / a ꝗbus ꝑductus
b erat. Fuitꝗ̄ dn̄s cū eo: ⁊ erat vir ī cūctis ꝓſpere agēs. Habitabatꝗ̄ ī domo dn̄i ſui: qui optime nouerat eſſe dn̄m cū eo: ⁊ oīa ꝗ gereret ab eo dirigi ī manu illiꝰ. Inuenitꝗ̄ ioſeph gratiā corā dn̄o ſuo / ⁊ miniſtrabat ei. A quo ꝑpoſitus oībus gubernabat creditā ſibi domū ⁊ vniuerſa ꝗ † tradita ei
c fuerant. Bn̄dixitꝗ̄ dn̄s domui egyptij ꝓpter ioſeph: ⁊ m̄ltiplicauit tā in edibus ꝗ̄ in agris cūctā eiꝰ ſubſtātiā.
d e Nec ꝗcꝗ̄ aliud nouerat: niſi panē ꝗ veſcebat̄. † Erat āt ioſeph pulchra fa-
f c cie ⁊ decorꝰ aſpectu. Poſt m̄ltos itaꝗ̄
d dies: iniecit dn̄a oculos ſuos ī ioſeph /

¶ Redit ad ordinē ſuperiorū.
a ¶ id eſt chriſtus predicatus per mundum. ¶ precio fidei.
a ¶ Caſtus ī fide ppl's qui aliqñ cogit̄ mūdanis ſeruire pncipibꝰ.
a ¶ quia gentes gentibus xp̄m annunciauerūt.
¶ pater ¶ filio. ¶ factis vel dictis.
a ¶ Eccleſia.
a ¶ dei cuius xp̄s ſeruus ſm carnē.
¶ quecūꝗ̄ faciet ꝓſperabunt̄.
a ¶ chriſtꝰ ſpecioſus forma ꝑ filijs ho. pſ. xliiij. a. in cuius manu omnia dirigunt̄.
a ¶ ſynagoga. b ¶ Luxuria ꝗ pudicitiā infeſtare tēptat: ſed vir caſtus bona ſibi collata ad memoriam reducit: ⁊ tēptationē qua pulſat̄ euincit.

Glo. ordi.

rū magis ⁊ ſcribaru3 ꝗ̄ legis ꝑcepta ꝑuaret / ꝗ illi velut maritꝰ erat. Sed nō acquieſcēs illicite doctrine ſynagoge: manu veſte corporis apprehēſus: carne ſe exuit ⁊ liber in celū aſcēdit. Calūniata eſt mere trix: vbi tenere nō potuit dicēs: ꝙ tēplū dei blaſphemaret / ⁊ leg̃ trāſgreſſor eēt. Illū āt carcer nō terruit / nō īferna tenuert̄. Ubi enī veluti punicdꝰ deſcēderat: īde alios liberauit.

Nico. de lyra

I Igit̄ ioſeph du. Ca. XXXIX Poſito incidēti reuertit̄ ſcp̄tura ad hiſtoriā ioſeph deſcribēdo eiꝰ ꝓmotionē ⁊ ꝑmo ī domo putiphar̃: ſcđo in domo reg̃. xli. ca. Adhuc ꝑmo deſcribit̄ ioſeph ꝓmotio digna. ſcđo eiꝰ
Diuiſio īcarceratio iniuſta / ibi: Cūꝗ̄ vidiſſet mulier. Circa ꝑmū oñdit̄ ipiꝰ ioſeph fidelitas: ⁊ ſcđo caſtitas / ibi: Erat āt ioſeph. ⁊ ħ duo faciebāt eū
al. † credita dignū. Circa ꝑmū d3: b ¶ Fuitꝗ̄ dn̄o. ⁊c. largiendo ſibi grām ſuā: ⁊ erat acceptꝰ deo ⁊ hoībꝰ: qđ ꝑ effectū ⁊ exteriora ſigna ꝯgnouit dn̄s
D ſuꝰ: ꝓpt̄ qđ oīa ꝗ erāt in domo ſua diſpēſāda ſimplr̄ cōmiſit gubernationi ipiꝰ. c ¶ Bn̄dixitꝗ̄ ⁊c. in bonis tpalibꝰ notabilr̄ multiplicādo. d ¶ Nec ꝗcꝗ̄ ⁊c. ſ. dn̄s io-
† i. re. 16. b ſeph đ oībꝰ ꝗ hēbat dimittēs curā eoꝝ ipi ioſeph. e ¶ Niſi pa. ⁊c. .i. cibū ſuū ꝗ noīe panis ītelligit̄. oīm̄ enī ſero petebat ioſeph a dn̄o ſuo ꝗd ī craſtino vellet comedere: ⁊ de ħ ſolo dn̄s ioſeph diſpōebat. f ¶ Erat aūt io. Hic đſcribit̄ eiꝰ caſtitas: q2 cū eēt corpe gratioſus ⁊ a dn̄a ſua inſtāter pulſaret̄ ⁊ ꝗſi cōtinue de fractione caſtitatis: nullo tn̄ mō acꝗeuit: ſ3 magis mulieri ſuaſit vt ſuam paſſionē refrenaret: ⁊ p3 lr̄a vſꝗ̄ ibi: Accidit ⁊c.

Moralit̄ Moraliter. a ¶ Igit̄ ioſeph du. eſt ī egy. ⁊c. Joſeph aūt vēditꝰ in ſuū / eſt exēplū morale cuilibet īnocēti: quē aliqñ deꝰ ꝑmittit capi ad ꝓbationē ſue patiētie / ⁊ in ſeruū vēdi: ꝓpt̄ qđ d3 exēplo ioſeph dn̄o ſuo ſuire fidelit̄ ⁊ caſte. i. Pet. ij. c. Serui ſubditi eſtote ī oī timore dn̄is / nō tm̄ bonis ⁊ modeſt̃ ſ3 etiā diſcholꝭ: hec ē eī grā ⁊c. Et ꝓ fidelitate ⁊ caſtitate ſeruāda d3 ſi neceſſitas occurrat exēplo ioſeph carcerē ⁊ adūſa oīa ſuſtinere. Uerūtn̄ q2 deꝰ facit cū tēptatiōe ꝓuentū vt fideles ſui poſſint ī aduerſitate ꝯſolari: iđ dn̄s dedit grām ipi ioſeph ꝑmo in ꝯſpectu dn̄i ſui ad ꝯſolādū ipm̄ ī labore ſuitutis. ſcđo in ꝯſpectu cuſtodis carceris ad ꝯſolandū ipm̄ in afflictione recluſionis: ⁊ de tali ꝯſolatiōe ſperare d3 ꝗ ꝓ veritate affligit̄. ¶ Aliter pōt dici ꝙ ꝑ ioſeph ꝗ interꝑtat̄ accreſcēs ſignificat̄ iuuenis ſecularis hūiliter et deuote ſeruiēs parētibꝰ ſiē dn̄is ſuis: meliorē tn̄ deſiderat vitā ꝑ ingreſſum religiōis: ſ3 amor carnalis parentum ⁊ petulantia carnis ipſum ab hoc ingreſſu retrahunt: ⁊ ad contrahendu3 carnale matrimonium inducunt: quod notatur per hoc qđ de muliere egyptiaca dicitur: Et ait. ipſi ioſeph

Moralit. beravit. a ¶ Qui relicto ⁊c. Sic nos tēptāt carnis illecebre ⁊ ſuccu/tiunt veſtē carneā. Sed vir caſtus mauult oīa vincula dirumpere ꝙ ſe turpitudī ſbiugare.

Allegori. ¶ Greg. Alr. Qui relicto in manu ⁊c. Quia dū ſynagoga chriſtū purū hominē cre/dens adulterino cōplexu ꝯſtringere voluit: ipſe tegimē lr̄e oculis ei⁹ ob/iecit / et ad cognoſcendā diuinitatis potentiā ꝯſpicuū ſe gentibus prebu it. Unū/ vſqȝ hodie dū legit̄ moyſes

Al's nō hȝ † loqbatur velamen eſt ſup oculos cordis eoꝝ: qꝛ ſcȝ adultera palliū retinuit: ⁊ quē male tenebat nudū amiſit.

Nico.de lyra

a ¶ Accidit ⁊c. Dicit ioſephus ꝙ illa dies erat valde ſolennis egy/ptijs: ⁊ in ea congregabant̄ oēs ad phanū idoli preter ioſeph q̄ erat dei cultoꝛ: ⁊ ideo predicta mulier tūc fin xit ſe īfirmā vt remāeret domi: ⁊ ha beret maiorē oportunitatē inducen/di ioſeph ad cōcubitū ſuū: quod ⁊ fe cit. Primo verbis deprecatorijs: po ſtea cōminatorijs dicens ꝙ illū accu ſaret: ſicut ⁊ poſtea fecit/ niſi ſibi acq̄ eſceret: ⁊ tandem nimio libidinis ar dore ducta: accepit eū ꝑ veſtimēta/ vt cum importunitate nimia eum indu ceret ad opus nefarium: ſed ipſe dei timore ac caſtitatis amore predicta cōtempſit/ ⁊ relicto pallio ſuo in ma nib⁹ mulieris foras exiuit. b ¶ Cū

Diuiſio ꝙ vidiſſet. Hic cōſequēter deſcri/bitur ei⁹ incarceratio iniuſta vt pro/baret̄ eius patientia: ⁊ qꝛ ſm̄ Aplm̄ deus facit cum tēptatōe ꝓuētū: ideo primo deſcribit̄ eius incarceratio. ſcōo diuina conſolatio/ ibi: Fuit aūt dn̄s cū ioſeph. Circa primū ꝑmittit̄ accuſatio ei⁹ falſa: ꝑmo erga hoīeſ de domo dn̄i ſui: ⁊ pȝ lr̄a: ſcōo erga do minū / cū ſubdit̄: c ¶ Ingreſſus

Al's † mltū eſt ad me ⁊c. Ac ſi diceret: lȝ ſit ſer uilis cōditōis et aliene gētis: tn̄ igra tus tuis bn̄ficijſ voluit tibi tm̄ vitupe riū facere. d ¶ His auditis ⁊c. Quia abſqȝ examinatōe debita inno centē cōdēnauit ad carcerē. e ¶ Fu

Diuiſio it aūt. Hic ſubdit̄ diuina cōſolatio erga ioſeph/ ne nimia triſticia abſor/beret̄. ⁊ ꝑmo deſcribit̄ ei⁹ cōſolatio in pene mitigatōe. ſcōo in mētis ipſi⁹ illuminatione

Glo.ordi.

His itaqȝ ⁊c. b ¶ Duo eunuchi. Iſid. inuenit io/ſeph duos eunuchos in car/cere. i. duos ppl'os fideliū ⁊ infide/liū qui ſub peccato ade trāſgreſſiōi obnoxij tenebant̄. Eunuchi dicti: qꝛ caſtā acceperant regulaȝ diſcipline. Ps. xi. b. Eloquia dn̄i eloqa caſta. Sed poſt trinā lucē dn̄o ab inferis reſurgente/ ⁊ legis obſcura tanqȝ io ſeph ſomnia reuelante: ſolutus eſt a pctīs ⁊ carcere inferni credentiū po puli ⁊ miniſterio diuine legis reddi tus. Incredulus aūt iudeoꝝ ppl's: qꝛ in conuerſione ligno nō credidit: tranſgreſſionis ligno ſuſpenditur.

Pincerna. c ¶ Pincerna regiſ. Hiero. Ubi nos poſuimus principem vinario/rum: in heb. habetur meſeth: illud verbū quod in noīe ſerui abrae du/dum legimus qō nos poſuimus mo re vulgi vocare pincernā: ⁊ vſqȝ ho/die apud

⁊ ait: Dormi mecū. Qui nequaqȝ acq̄ eſcēs opi nefario/ dixit ad eam: Ecce dn̄s me⁹ oībus mihi traditis ignorat q̄d habeat in domo ſua: nec quicqȝ eſt qō nō in mea ſit ptāte/ vl̄ nō tradide/rit mihi ꝓter te que vxor ei⁹ es: Quō ergo poſſū malū h̄ facere: ⁊ peccare in

a ¶ ſic incētiua libidinū frequēter īpetūt caſtitatē.

dn̄m meū: Huiuſcemodi verbis ꝑ ſin gulos dies † loquebat̄: ⁊ mulier mole ſta erat adoleſcēti: ⁊ ille recuſabat ſtu prū. Accidit aūt quadam die vt intra a ret ioſeph domū: ⁊ operiſ q̄ppiā abſqȝ

a ¶ qꝛ ſolitudo ſceleri oportuna videbatur.

arbitris faceret: ⁊ illa apprehenſa lāci † nia veſtimēti ei⁹ diceret: Dormi mecū.

a Qui relicto in manu illi⁹ pallio/ fugit: ⁊ egreſſus eſt foras. Cūqȝ vidiſſet mu b

¶ velamen lr̄e.

lier veſtē ī manib⁹ ſuis/ ⁊ ſe eſſe ꝯtēptā vocauit hoīes dom⁹ ſue et ait ad eos: En introduxit vir hebreū vt illuderet nobis. Ingreſſus eſt ad me vt coiret

a ¶ quē nō potuit cōtaminare veriſilibus coniectu ris nititur infamare.

mecū. Cūqȝ ego ſuccłamaſſeȝ/ ⁊ audiſ ſet vocē meā: reliq̄t palliū qō tenebā:

¶ ad gentes.

⁊ fugit foras. In argumētū ergo fidei b retētū palliū oſ̄dit marito reuertēti do mū/ ⁊ ait: Ingreſſus eſt ad me ſeru⁹ he breus quē adduxiſti vt illuderet mi/hi. Cūqȝ vidiſſet me clamare: reliquit pallium et fugit foras. His auditis d dn̄s ⁊ nimiū credulus verbis ꝯiugis/

a ¶ deſcendit chriſtus in infernum. ¶ innocentem ad penam nocentium.

irat⁹ eſt valde: tradiditqȝ ioſeph in car cerē vbi vincti regis cuſtodiebant̄: et erat ibi clauſus. Fuit aūt dn̄s cuȝ io/ e

a ¶ qꝛ chriſtus inter mortuos liber.

ſeph: ⁊ miſertus eſt illi⁹: deditqȝ ei grāȝ f g

a ¶ ſui: ſine cui⁹ nutu nec puniūt̄ mali: nec coronāt̄ boni. a ¶ qꝛ tradita eſt xp̄o ptās ſupnoꝝ ⁊ īfernoꝝ.

in ꝯſpectu ꝑncipis carcer̄. Qui tradi dit in manu ipſi⁹ vniuerſos vinctos q̄ in cuſtodia tenebāt̄: ⁊ q̄cq̄d fiebat/ ſub ipo erat: nec nouerat aliquid cūctis ei creditis. Dn̄s eni erat cū illo: ⁊ oīa ei⁹ opa dirigebat.

Ca. XL

His itaqȝ geſtis accidit vt h

¶ qꝛ peccauerūt duo ppl'i origina/liter ⁊ actualiter: ⁊ ideo in infernū q̄ſi in carcerem retruſi.

peccarēt duo eunuchi pin i cerna regis egypti et piſtoꝛ dn̄o ſuo. Iratuſqȝ eſt pharao ꝯtra eos. Nā al/

a ¶ gentilis: q̄ muſtū dilectionis ꝓpinauit dilecto

ter pincernis preerat: alt̄ piſtorib⁹. Et

a ¶ iudeus: qui apud Hieremiā lignū mittit in pa nem vite: Hiere. xi. d.

miſit eos in carcerem principis militū k

illumīatiōe. xl. ca. Circa ꝑmū dicit̄: g Fuit aūt dn̄s cū ioſeph/ ei⁹ firmādo patiētiā. f ¶ Et miſert⁹ eſt illi⁹. Ad pene mitigatiōeȝ. g ¶ Et de/dit ei ⁊c. Quia amouit ſibi ferra/mēta: ⁊ dedit ſibi meliorē dietā/ vt poſſet alios clauſos in carcere viſi/tare et cuſtodire.

Moralit. † ¶ Et ait. Ipſi ioſeph. † ¶ Dormi mecū ⁊c. Et aliqn̄ in ualeſcit tēptatō: qō notat̄ cū ſb̄dit̄: † ¶ Et illa apphēſa ⁊c. Et tunc debet relinquere palliū. i. ſecularē habitū ⁊ fugere ad locū religioſuȝ: ſm̄ illō Ps. liiij. b. Ecce elongaui fugiens ⁊ manſi in ſolitudine.

Diuiſio His itaqȝ ge. Ca. XL Hic ꝯſeqnter ponit̄ diuina ꝯſolatio erga ioſeph in illu ſtratione mentis in cognitione oc/cultorū: vbi ꝑmo deſcribit̄ incarce/ratorū viſio: ſecundo viſionis nar/ratio ⁊ interpretatio/ ibi: Ad quos cum introiſſet ioſeph: ⁊ tertio inter pretationis impletio/ ibi: Et exin/de dies tertius. Circa primū dici/tur h ¶ Accidit vt pec. ⁊c. i. mi niſtri regis. i ¶ Picerna re. ⁊c. Quid aūt fecerit nō dicit̄ in lr̄a: ſȝ hebrei dicūt ꝙ pincerna nō fuit di/ligēs ī cuſtodia pot⁹ regis: qꝛ inuē/ta eſt ibi muſca. Piſtoꝛ aūt in h̄ ꝙ in pane regis inuēt⁹ eſt lapis pu⁹: ſȝ iſta cā eſt inſufficiēs ad mortē ho minis: qꝛ piſtoꝛ ſuſpēſus eſt/ vt dꝛ j. ⁊ iō iſte cauſe videt̄ eſſe ficticie: ⁊ iō magis credibile eſt ꝙ fuerint re/gi accuſati de īfidelitate in officijs ſuis/ qō freqnter accidit in regū cu/rijs. k ¶ Miſit eos ⁊c. Donec diligēti⁹ examīarēt̄ accuſatōeſ eoꝝ.

In quo

Moralit. h ¶ His itaqȝ ge. ⁊c. Per regē egypti rōne regie digni/tat⁊ pōt de⁹ intelligi. ꝑ duos aūt eu nuchos duo ppl'i. ſ. gētiles ⁊ iudei q̄ ambo peccauerūt oīm regi. Ro. iij. c. Oēs eī peccauerūt ⁊ egēt grā dei. Et ꝑ pincernā q̄ ponit̄ ꝑm⁹ in/telligit̄ ppl's gentilis: ⁊ ꝑ piſtorē q̄ ponit̄ ſcōo ppl's iudaic⁹. Gētilitas enī īcepit ab initio mūdi. iudea vō a tp̄e abrae qn̄ circūciſiōȝ accepit q̄ eſt ſignū diſtinguēs iſrl'a gentib⁹. k ¶ Miſit eos ⁊c. Per carcerē iſtū intelligit̄ penalitas vite p̄ntis in q̄ fuerūt gētiles ⁊ iudei. ꝑ ioſeph aūt q̄ fuit cū eis ꝓpt̄ ei⁹ īnocētiā in telligit̄ chriſt⁹ de q̄ dꝛ Joh. j. e. Ec/ce agn⁹ dei: ecce q̄ tol. pec. mū. Ipſe vō ingꝛtū hō fuit in carcere penali/tatis p̄dicte quā aſſūpſit volūtarie: ad ſatiſfaciēdū ꝓ pctīs hūane crea ture: ⁊ ipſe p̄dixit vocatōeȝ gētiū ad fidē q̄ ꝑ pīcernā ſignificat̄: ⁊ repro bationē iudeoꝝ q̄ ſignificat̄ ꝑ piſto rē/ vt p̄dictū eſt. De vtriſqȝ vō dꝛ Matth. viij. b. Multi venient ab oriēte ⁊ occidēte ⁊ recūbent cū ab/raā iſaac ⁊ iacob in regno celoꝝ: fi lij aūt regni eijcient̄ in tenebras ex teriores. Et iſta vocatio gentiuȝ ꝑ apl'oꝝ p̄dicatōeȝ/ ⁊ obſtinatio iude orū facte ſūt poſt tres dies/ per q̄s tria tp̄a deſignāt̄. ſ. tēpus nature ⁊ tp̄s legis moſaice ⁊ tp̄s grē: qō īce/pit a xp̄i incarnatiōe.

Moralit. ¶ Moralit̄ pōt dici ꝙ ꝑ eunuchos regē offen/dentes in

H die apud barbaros maxie digni/
tatis eſt regi poculum porrexiſſe.
a ¶ Videbã ꝛc. Hiero. Et ec/
ce vitis in ↄſpectu meo: ⁊ in vite
tres fundi: ⁊ ipa germinãs tres
fundos/tria flagella tres ramos
ſiue ꝑpagines hebreo ſermõe ſi
gnificat: q̃ ab illis vocanꝫ ſaria/
gim. b ¶ Tria caniſ. Aug⁹.
Ubi in latinis codicib⁹ tria cani/
ſtra farine ſcriptũ eſt: greci habẽt
codrithon: qđ ĩterpᵉtaꝫ panes ci
barios. Sed illđ mouet quõ pa/
nẽ cibariũ potuerit pharao habe
re in eſcis. Dicit enĩ ſupiore cani
ſtro oĩa opa fuiſſe piſtoria e qb⁹
pharao edebat. Pꝫ ĩtelligẽdũ eſt
etiã pmũ caniſtrũ habuiſſe panes
cibarios: qꝛ dictũ erat tria cani/
ſtra codrithon: et deſup fuiſſe illa
⁊ ex oĩ genere piſtorũ opis in eo/
dẽ ſcꝫ caniſtro ſupiore. c ¶ Na/
talitius pharaõis. Pharao
⁊ herodes diẽ natiuitatꝭ celebra
uerũt: qꝛ ex hora natiuitatis ſe re
ges fuiſſe putauerunt.

Natalis regum.

Nico.de lyra

⁂ a ¶ In quo ꝛc. Iam erat ſi
ne vinculis/vt ꝑdictũ eſt: diciꝫ tñ
vinctus qꝛ ibi tenebaꝫ recluſus.
b ¶ Viderũqꝫ ꝛc. hoc a deo fa
ctũ eſt vt ꝑ ſomniorũ interpᵉtatio/
nem ſapiẽtia ioſeph oñdereꝫ/⁊ ꝑ
hoc vlteri⁹ exaltareꝫ. c ¶ Iuxta
interpᵉta. ꝛc. qꝛ ſicut ioſeph ex/
poſuit/ita accidit: vt patebit ĩfra
d ¶ Ad quos cũ introiſ. io.
B Hic poniꝫ viſionis narratio: pre
mittiꝫ tamẽ interrogatio ioſeph
cũ diciꝫ: e ¶ Cur triſtior ẽ ꝛc.
quia timebãt ne ſomnia ſua eẽnt
ſigna maioris mali eis futuri: qꝛ
incarcerati vt cõiter formidãt pe/
ius eis accidere. f ¶ Et nõ eſt
q̃ interpᵉ. Egyptij enĩ augurijs
⁊ diuinatiõibus inſiſtebãt ⁊ erãt
ibi augures ⁊ malefici qui per ar
tes magicas talia exponebãt ad
quos nõ poterãt recurrere: quia
erãt in carcere recluſi. g ¶ Di/
xitqꝫ ad eos ioſeph/ improbã
do talẽ ſuperſtitionẽ. h ¶ Nun
q̃d nõ dei eſt interpᵉ.q.d.ſic.
⁊ nõ demonũ. i ¶ Referte mi
hi. Talis enim noticia ꝑtinet ad
ſpm̃ ꝓphetie/q̃ eſt gr̃a gratis da/
ta: ⁊ ideo cognita eſt ipĩ habẽti/⁊
ideo ioſeph ſciebat ſe ↄſecutũ hoc
donũ a dño ſicut et de daniele dꝛ
Diuiſio Daniel.i.b. k ¶ Narrauit ꝑ/
poſitus ꝛc. Hic cõſequẽter po/
niꝫ narratio ſomniorꝫ cũ interpre
tatione: ⁊ pmo quãtũ ad ſomniũ
pincerne. ſcđo q̃tũ ad ſomniũ pi
ſtoris/ibi: Vidẽs piſtorũ magr̃.
Primũ patꝫ exceptis q̃buſdã vo
cabulis. l ¶ Tres ꝑpagines
id eſt palmites. m ¶ Creſcere
paulatim in gem.i.in botroſ.
eſt enĩ botrus illud qđ pmo exit
đ palmite. n ¶ Et poſt flores
vuas mature. Senſus eſt: vi/
debam ex botris vuas formari ⁊
flores ꝑduci: ⁊ poſt floritionẽ ad
maturitatẽ ꝑcedere. Sequitur:
o ¶ Recordabiꝫ pharao mi
niſterij ꝛc. In hebreo habetur:
Numerabit

a ¶ innocens cũ nocẽtibus. b ¶ cuius nutu oĩa fiunt.
in quo erat vinct⁹ ⁊ ioſeph. At cuſtos car a
a ¶ Erudiẽdos. b ¶ chriſto. c ¶ verba ſalutis
cerꝭ tradidit eos ioſeph: q̃ ⁊ miſtrãbat eis.
a ¶ Iudei ſub lege: gentiles ſub tutorib⁹ ⁊ actoribus vſ/
qꝫ ad prefinitũ tempus a patre.
Aliquãtulũ tpis fluxerat: ⁊ illi in cuſtodia
a ¶ nõ ꝓ meritis ſuis videꝫ ſomniũ: ſed vt ioſeph qui la
tebat manifeſtareꝫ ⁊ magnificareꝫ.
tenebanꝫ. Viderũtqꝫ ambo ſomniũ nocte b
vna: iuxta interpᵉtationẽ cõgruã ſibi. Ad c d
quos cũ introiſſet ioſeph mane: ⁊ vidiſſet
eos triſtes: ſciſcitat⁹ eſt dicẽs: Cur triſtior e
eſt hodie ſolito facies vr̃a? Qui rñderũt:
a ¶ quia clauſa fuit ꝓphetia donec venit chriſtus q̃ ape
ruit librum ⁊ ſoluit ſignacula eius.
Somniũ vidim⁹: ⁊ nõ eſt qui interpᵉteꝫ no f
bis. Dixitqꝫ ad eos ioſeph: Nunquid nõ g h
dei eſt ĩterpᵉtatio? Referte mihi q̃d videri/ i
a ¶ quia paucis de iuda ſaluatis: populus gentiũ ad ſa
lutem precucurrit.
tis. Narrauit ꝑor ꝑpoſit⁹ pincernarũ ſom k
a ¶ que dicit: Ego vitis vera: ĩ qua radicata eſt eccleſia:
de qua dicitur: ⁊ vos palmites.
a niũ ſuũ: Videbã corã me vitẽm in q̃ erant
a ¶ coniugati: cõtinentes: rectores. b ¶ Eccleſia ꝑdu/
cit paulatim germẽ fidei: florida in neophitis: matura in
tres ꝑpãgines creſcere paulatim in gem/ l m
ꝑfectis: de qua etiam vinum exprimiꝫ cũ prelio paſſionis
calcaꝫ qđ pharaõi.i.mũdi poteſtatib⁹ ꝓpinaꝫ: cũ chriſti
paſſio eis imitanda aut credenda ꝑdicaꝫ.
mas/⁊ poſt flores vuas matureſcere: cali/ n
cemqꝫ pharaonis in manu mea. Tuli ergo
vuas ⁊ expreſſi in calicẽ quẽ tenebã: et tra
didi poculũ pharaoni. Reſpõdit ioſeph:
a ¶ Cuius ad chriſtiana tpa pertinet ꝓphetia: interpᵉta
tur tamẽ ſm euentũ rerum mox futurorũ.
Hec eſt interpᵉtatio ſomnij: Tres ꝑpagi/
nes: tres adhuc dies ſunt: poſt quos recor o
dabiꝫ pharao † miniſterij tui: ⁊ reſtituet te in
gradũ priſtinũ: dabiſqꝫ ei calicẽ iuxta offi/
cium tuuꝫ ſicut facere ante conſueueras.
Tantũ memẽto mei cũ bñ tibi fuerit: et fa/
cias mecũ miſcdiam/ vt ſuggeras pharao
ni/⁊ educat me de iſto carcere/qꝛ furto ſub
latus ſum de terra hebreorꝫ: ⁊ hic innocẽs
in lacũ miſſus ſuꝫ. Videns piſtorꝫ magiſter p
qꝫ prudẽter ſomniũ diſſoluiſſet/ait: Et ego
a ¶ Hiero. Pro tribus caniſtris codrithoni: tres cophi
nos farine habetur in hebreo.
vidi ſomniũ/qꝫ haberẽ triã caniſtra farinę
ſup caput meũ: ⁊ ĩ vno caniſtro qđ erat ex
celſius portare me omnes cibos qui fiunt
arte piſtoria aueſqꝫ comedere ex eo. Rñ/
b dit ioſeph: Hec ẽ interpᵉtatio ſomnij. Tria q
caniſtra/tres adhuc dies ſũt: poſt q̃s aufe
ret pharao caput tuũ ac ſuſpẽdet te in cru
ce: ⁊ lacerabũt volucres carnes tuas. Ex/
c inde dies terti⁹ † natalitius pharaõis erat:
Qui faciẽs grãde ↄuiuiũ puerꝭ ſuis/recor r
dat⁹ eſt inꝫ epulas mgr̃i pincernarꝫ ⁊ piſto
a ¶ Qui calicẽ dñi accepit liberari meruit.
rũ ꝑncipis: Reſtituitqꝫ alterꝫ ĩ locũ ſuũ vt

Numerabit pharao caput tuũ: C
et eodem modo infra de piſtore
vbi dicitur: Auferet pharao ca/
put tuum. In hebreo habetur.
Numerabit caput tuuꝫ: quia in
ſolẽnitate natalis ſui ordinauit
de miniſtris: ⁊ ſic ĩ numero pin
cernarum fuit recordatum no/
men magiſtri eorũ in carcere de
tenti: et eodem modo de magi/
ſtro piſtorꝫ inter illos qui ſeruie
bant de pane: ſed primus reſti/
tutus eſt in officio: quia forſitan
poſt examinationẽ ſue accuſatio
nis inuentus eſt dignus libera
tiõe: vel quia rex voluit ſibi gra
tiam facere. Alter autẽ fuit con/
demnatus ex cauſis cõtrarijs: ſi
cut vtriuſqꝫ ſomniũ ꝑtendebat.
p ¶ Videns piſtorũ magi/
ſter. Hic ponitur narratio ma/
giſtri piſtorũ cum ſua interpreta
tione. Et patet littera vſqꝫ ibi:
p ¶ Tria caniſtra farine. he
brei dicunt: Tria caniſtra fora/
minibus plena. videbanꝫ enim
quaſi facta de virgulis: et ideo
inter complicationẽ virgarũ vi/
debantur quaſi quedam foramĩ
na. Sequitur: r ¶ Recorda/
tus eſt/inter epulas. ſm lit/
teram hebraicam ſupra poſitaꝫ
vbi dicitur: Numerabit caput
tuum: non eſt intelligendum qꝫ
pharao tunc eſſet in epulis ip/
ſis vtẽdo: ſed magis ordinãdo.
⁂ de eis ⁊ mini.
⁎ dentes intelliguntur pecca/ Moraliꝫ
tores qui ſunt in duplici differẽ D
tia. Naꝫ aliqui penitẽt ⁊ reuer/
tuntur ad gratiã ⁊ iſti ſignificã/
tur per pincernã de quo dicitur
in littera qꝫ vidit vitem tres pro
pagines habẽtẽ: ⁊ ſignificat ip
ſum chriſtuꝫ dicentẽ Ioh.xv.a.
Ego ſum vitis vera. Tres vero
propagines tres naturas ſigni Alˢ † magi
ficant in chriſto exiſtẽtes: ſcꝫ di ſterij.
uinitas/aĩa ⁊ corpus. Vere enĩ
penitens iſta tria per fidẽ videt
in chriſto: quia credit ipm̃ verũ
deum et verũ hominẽ ex anima
rationali et corpore exiſtentem.
Uuarũ aũt expreſſio/chriſti paſ/
ſionem ſignificat: ex cuius virtu
te penitens conſequitur remiſ/
ſioneꝫ. Hebreo.ix.f. Sine ſan
guinis effuſiõe nõ fit remiſſio.
Et hec remiſſio plenaria fit poſt
tres dies. per quos ſignificãtur
contritio/confeſſio ⁊ ſatiſfactio.
Alqui vero peccatores in pec/
catis ſuis remanẽt obſtinati/ et
iſti per piſtorem ſignificãtur quĩ
deſcribitur oneratus trib⁹ cani/
ſtris: id eſt preſſus grauib⁹ pec/
catis: ſm quod diciꝫ Prouerb.
xviij.a. Impius cum in profun
dum peccatorum venerit cõtem
nit. Et tali predicitur ſua dam/
natio poſt tres dies: per quos
deſignãtur peccati perpetratio:
aſſuefactio/ deſpatio. Predicta Alˢ † natalꝫ
vero denunciantꝫ peccatoribus
per predicatorem ſignificatum
per ioſeph viſionum expoſitorẽ:
nam predicator eſt viſionũ pro/
phetalium expoſitor.

E ✳ de eis ⁊ miniſtris: a ¶ Ut cōiectorꝫ ⁊c̄. Ad h̄ enī im-
Somnio- ruꝫ interꝑ-tatio. miſſa ſūt ꝑdicta ſomnia ex ordinatiōe diuina vt ꝑ eoꝝ expoſiti
onē ꝑdictā ſapiētia ioſeph regi manifeſtaretˀ: ⁊ ſic exultaretˀ ſi-
cut ⁊ factū eſt: vt pꝫ ca. ſe. b ¶ Oblitꝰ eſt i. ſui. Dicūt hebrei
ꝙ h̄ fuit qꝛ nimis ꝯfiſus fuerat ioſeph de auxilio humano. Ad
maiorē intellectū eoꝝ q̄ dicta ſunt in h̄
ca. ⁊ eoꝝ q̄ dicentˀ in ſe. hic q̄ritˀ vtruꝫ
interꝑtatio ſomnioꝝ ꝑ ea iudicādo de
futuris ſit licita: ⁊ videtˀ ꝙ nō: qꝛ dicitˀ
Deutˀ. xviij. b. Nō inueniatˀ in te q̄ ob
ſeruet ſomnia. Et ſiles auctes inueniū
tur in pluribꝰ locis in ſacra ſcriptura.
In cōtrariū eſt ꝙ ioſeph hic interꝑtatꝰ
eſt ſomnia mō ꝑdicto: ⁊ Dañ. interꝑta
tus eſt ſomnia Nabuchodonoſor: vt
habetˀ Dañ. ij. ⁊. iiij. Dicendū ad h̄ ꝙ
cauſe reꝝ ſunt latētes / ⁊ effectꝰ eaꝝ ma
gis noti: ⁊ iō ducūt in cognitōez cāꝝ:
ſicut ſigna naturaliter eaſ repſentātia.
videmꝰ enī ꝙ fumꝰ exterius ꝓrūpens
eſt effectus ignis intra caminū latētis
⁊ ducit in cognitionē eiꝰ ſicut ſignū ipꝫ
naturaliter repn̄tās. ꝯtingit enī aliq̄n
ꝙ vna cā ꝓducit duos effectus ordina
te tn̄ vnū poſt aliū: ſicut in febricitante
vigoratio nature eſt cā digeſtōis vrine
ꝑmo ⁊ ꝯſeq̄nter / poſtea ſanitatꝭ: ⁊ tūc
ꝑmus effectꝰ nō ſolū eſt ſignū ducens
in cognitionē cauſe: ſed etiā cū h̄ in co-
gnitōez ſcd̄i effectus: ſicut digeſtio vri
ne nō eſt ſolū ſignū vigorationis natu
re / ſed etiā ſanitatis future. Qn̄ igitur
vna ⁊ eadē eſt cā ſomnij ⁊ effectus alte
rius conſeq̄ntis: tūc illud ſomniū eſt ſi
gnū naturaliter repn̄tās effectū futuꝝ:
⁊ ideo ꝑ tale ſomniū licite pōt ꝑnoſtica
ri de effectu futuro: ſicut medicus licite
prenoſticat ꝑ cōditionē vrine de ſanita
Somnio-rum cauſa te vel morte futura. Propter qđ vlte-
rius videndum eſt de cauſa ſomnioꝝ:
quoꝝ duplex eſt cauſa in generali. ſ. in
trinſeca ⁊ extrinſeca. Intrinſeca ꝟo du
plex eſt: vna eſt motus caſualis fantaſ
matū in dormiendo: ⁊ talis cauſa non
eſt cauſa alicuiꝰ effectus alterius ſeq̄n
tis: ⁊ ideo ꝑ talia ſomnia nihil pōt pre
Als † ob-dormiuit noſticari de futuris: ⁊ qꝛ ſomnia vt in
plurimuꝫ hoc modo contingunt: ideo
F dicitur Eccl̄s. v. b. Ubi m̄lta ſunt ſom-
Catho nia: ibi plurime vanitates. et Cato dicit: Somnia ne cures.
Alia cā ſōnioꝝ ītrinſeca eſt diſpoſitio corꝑis: ſicut hoīes frigi
di freq̄nter ſōniāt ꝙ ſint in glacie vl̄ ī niue: qꝛ fantaſmata for-
mantˀ ꝯformia tali diſpoſitiōi. ꝓpter qđ dicit Phs li. de ſom.
⁊ vi. ꝙ medicoꝝ grōſi dicūt valde attēdēdū ad ſōnia: ⁊ cōmē-
tator Alb. ſuꝑ librū illū dicit ꝙ q̄dā ſomniauit ꝙ pix nigra fun
debatˀ ſuꝑ pectꝰ ſuū: et poſtea in vigilia ſeq̄nti euomuit colerā
nigrā in magna q̄ntitate: ⁊ iō ex talibꝰ ſomnijs pōt prenoſtica-
Phus. ri de futura ſanitate vel infirmitate ipſius ſomniantis. Cauſa
aūt extrinſeca ſomnioꝝ duplex eſt: vna corꝑalis: alia ſpūalis.
Corꝑalis eſt corpus celeſte ⁊ aer ꝯtinens. ſicut enī ꝑ eorū in-
fluentiā ꝓducuntˀ forme diuerſe in materia corꝑali: vt planta
rū ⁊ mineraliū ⁊ hōīm: ita vt ꝑ eoꝝ influentiā in virtute fanta
ſtica que eſt organica cauſantˀ forme ſiue fantaſmata ꝯformia
diſpoſitioni celeſti ad cauſandū effectū aliquē futurū: ⁊ per cō
ſequēs ꝑ talia ſomnia pōt de futuris prenoſticari. Aduerten-
dū etiā ꝙ iſte cauſe ſomniorū. ſ. diſpoſitiones corꝑis ſomnian
tis ⁊ influentie corporis celeſtis ⁊ cōtinentis magis habēt ef-
fectū in virtute fantaſtica dormientis q̄ꝫ vigilantis: qꝛ in vigi
lia ꝓpter occupationē circa exteriora nō percipiuntˀ / ſꝫ magis
effectus eoꝝ impediūtˀ: qꝛ motus maiores expellūt minores.
Cauſa aūt ſpūalis extrinſeca ſomnioꝝ duplex eſt: vna bona. ſ.
deus ꝑ ſe vel ꝑ miniſteriū angelorū immittēs alicui imagina-
rias diſpoſitiōes ad ſignificādū aliq̄ futura. ⁊ h̄ fit duplr̄. vno
mō ſic ꝙ vni ſoli fit imaginaria viſio: alteri aūt datˀ ītellectꝰ ta
lis viſiōis: qđ fuit in ꝓpoſito: qꝛ pharao ⁊ miſtri eiꝰ habuerūt
ſolā viſionē imaginariā: ſꝫ ioſeph de his habuit cognitōez in-
tellectiuā: ⁊ iō ipē hūit in h̄ donū ꝓphie. nō aūt illi: qꝛ illuſtra-
tio intellectꝰ req̄ritˀ ad ꝓphetiā: ſm̄ ꝙ dr̄ Dañ. x. a. Intelligen
tia opus

tia opꝰ ē in viſiōe. Aliq̄n aūt eidē fit imaginaria viſio ⁊ cogni G
tio intellectiua eiuſdem viſionis: ſic danieli factū eſt: Dañ. x.
⁊ hoc etiā ꝑtinet ad ꝓphiam. Alia eſt cā ſpūalis extrinſeca ſom
niorū mala. ſ. qn̄ a demonibꝰ īmittuntˀ viſiones ⁊ ūq̄ imagina
rie in dormiēdo: ⁊ talibꝰ vtūtˀ artes magice: ſicut dr̄. iiij. Phy. Phus
de illis q̄ dormiebāt in ſardis / ⁊ ī hiſto
ria Britonū de ſacrificātibꝰ idol. His
dictis dicēdū eſt ad q̄ſtiōez / ꝙ ꝑnoſtica
re de futurꝭ ꝑ ſomnia q̄ ſūt ſigna alicu
ius futuri euētꝰ inquātū cauſantˀ ex di-
ſpoſitōe corꝑis ſomniātis vel impſſiōe
corꝑis celeſtis: nō eſt illicitū cū iſtđ poſ
ſit fieri via naturali / niſi aliq̄s in talibꝰ
excedat limites ꝟtutꝭ nature magis aſ
ſerēdo q̄ꝫ natura rei patiatˀ: qꝛ tales ef
fectꝰ futuri deſignati ꝑ ſōniū poſſūt im
pediri / ſic ſanitaſ egrotātꝭ ꝑnoſticata ꝑ
vrinā aliq̄n īpeditˀ. Per ſomnia ꝟo a
deo ꝑdictis modis īmiſſa ad ſignificati
onē alicuiꝰ futuri pt̄ aliq̄d futuꝝ certitu
dīaliṫ ꝑdici. Ab eo tn̄ q̄ illuſtratˀ a deo Nota
ad talia cognoſcēdū: ⁊ ei licitū eſt talia
exponere ⁊ ꝑdicere. Per ſomnia ꝟo a
demonibꝰ īmiſſa aliq̄d futurū ꝑdicere
ſuꝑſtitioſū ē ⁊ illicitū: ⁊ ſic pꝫ q̄d dicē-
dū eſt de q̄ſtiōe. Patēt etiā argumēta
facta ad vtrāq̄ꝫ partē: qꝛ ꝓcedunt vijs
ſuis.

¶ etiam per vaſa ire miniſtratur poculum vite vaſis miſericordie. ¶ q in panē dn̄i lignum miſit: per lignum perijt.
porrigeret regi poculū: alterū ſu
ſpendit in patibulo: vt ꝯiectoris a
a ¶ proſperitas ſtultorū perdet illos.
veritas probaretur: Et tn̄ ſucce-
dentibus proſperis: prepoſitus
pincernarū oblitus eſt interpre- b
tis ſui.

¶ Ca. XLI

a **P**Oſt duos annos vidit
pharao ſomnium. Pu- a
a ¶ q̄ ſignificat curſuꝫ labiliū ſuper quē ſtat qui amorē temporaliū calcat.
b tabat ſe ſtare ſuꝑ fluuiū: de quo b
a ¶ gr̄e ſpūales que ꝓceſſerūt ad nutriēdā infantiā primitiue eccleſie.
aſcendebant ſeptem boues pul- c
chre ⁊ craſſe nimis: ⁊ paſcebantˀ
a ¶ humilibus: vn̄ Eſa. xi. a. Suꝑ quē req̄e ſcet ſpiritus meus niſi ſuꝑ humilē ⁊ quietē.
b ¶ ſpirituales nequitie.
in locis palluſtribꝰ. Alie q̄ꝫ ſe-
ptem emergebant de flumine fe-
¶ nulli nutrimento apte.
de confecteq̄ꝫ macie: ⁊ paſceban †
a ¶ tenellis mentibus.
tur ī ipa amnis ripa ī locis virēn
a ¶ cōſumpſerūt oēm decorē virtutū in aīabus que ſpecietenus habebāt cultū virtutū
tibus: deuorauerunt q̄ꝫ eas qua-
ruꝫ mira ſpecies ⁊ habitudo cor
porū erat. Expergefactus: pha-
a ¶ geminatio ſomnij cōfirmatio eſt pſagij.
rao / rurſū † dormiuit: ⁊ uidit alte-

¶ Glo. ordi. Ca. XLI

POſt duos. a ¶ Putabat Natalis regum.
⁊c̄. Aug. Sic ſeruꝰ abrae dixit
Gen̄. xxiiij. b. Ecce ego ſto ſuꝑ
fontē aq̄: hec locutio ſi ītelligatˀ ī pſal.
vbi ſcp̄tū eſt Ps. cxxxv. a. Qui firma-
uit t̄rā ſuꝑ aq̄s: nō coguntˀ hoīes puta
re ſic nauē natare terrā ſuꝑ aq̄s. Intel
ligitˀ enī ꝙ altiꝰ ſit t̄ra q̄ꝫ aq̄. Altiꝰ q̄p-
pe aq̄s ſuſtollitˀ / vbi hītāt t̄rena aīalia.
b ¶ De q̄ aſcē. Hiero. Ecce đ fluuio
aſcēdebāt ſeptē boues ſpecioſe ad vidē
dū / ⁊ electe cornibus: ⁊ paſcebantur in
achy: ⁊ ī geneſi ſcp̄tū eſt in achy: ⁊ nec
grecꝰ ſmo eſt / nec latinꝰ. Hebreꝰ q̄ꝫ cor
ruptꝰ eſt. Dicitˀ enī in achy. i. ī palude.
Sꝫ qꝛ v lr̄a apđ hebreos ⁊ y ſiles ſūt
⁊ tn̄ magnitudīe differūt ꝓ habu. ha-
hi. Lxx. trāſtulerūt: ⁊ ſꝫ ꝯſuetudinē ſuā
ad exp̄mēdā duplicē aſpirationē heth: h
hebraice lr̄e: chi grecam copulauerūt.

✳ ¶ Ni. de ly. ¶ Ca. XLI. ☞ Nunc demū

POſt duos ānos. ¶ Hic ꝯſeq̄nter deſcribitˀ ꝓmotio
ipiꝰ ioſeph in domo regis q̄ facta eſt ꝑ h̄ ꝙ ſapiētia eiꝰ
fuit declarata: iō ꝑmo deſcribitˀ ſapiētie eiꝰ declaratio.
ſcd̄o ipſius ꝓmotio / ibi: Placuit pharaoni. tertio dictoꝝ ſuoꝝ Diuiſio
impletio: ibi: Ueniteq̄ꝫ fertilitas. Declaratˀ aūt eiꝰ ſapientia ex
duobus. ſ. ꝑmo ex cognitione occultoꝝ: ⁊ ſcd̄o ex ꝓuiſione agē
dorū / ibi: Nūc igitˀ. Circa primū ſic ꝓceditˀ: qꝛ primo deſcribi-
tur ſomnij viſio. ſcd̄o expoſitoris introductio / ibi: Tūc demū.
tertio ſomnij narratio / ibi: Narrauit ergo. quarto eiꝰ interꝑ-
tatio / ibi: Rn̄dit ioſeph. Circa primū dicitˀ ſic: a ¶ Poſt du
os annos ⁊c̄. ſ. a reſtitutione magiſtri pincernarū in officio
ſuo. Dicūt enī hebrei ꝙ qꝛ ioſeph nimis ꝯfiſus fuit in auxilio
magiſtri pincernarū: iō eius liberatio de carcere fuit dilata ꝑ
duos annos. b ¶ Putabat ſe ſta. ⁊c̄. i. nilū q̄ irrigat totā
terrā egypti. c ¶ Septē boues. Bos eſt generis cōis ⁊ ac
cipitˀ ꝓ maſculo ⁊ femella illiꝰ ſpeciei: ſꝫ h̄ accipitˀ ꝓ genere fe-
minino. vn̄ in hebreo habetˀ: Septē vacce. ⁊ patꝫ lr̄a vſq̄ꝫ ibi:
✳ In culmo

✳ Moralitˀ. a ¶ Poſt duos ānos ⁊c̄. Per ſeptē boues Moralitˀ
primas intelliguntˀ ſeptē ꝟtutes: tres theologice ⁊ quattuor
cardinales q̄ ꝑ boues ſignificantˀ / eo ꝙ ſunt principia bonoꝝ
operū: ſicut boues ꝑ culturā fructificatiōis agroꝝ. Prouerb.
xiiij. a. Ubi ꝟo multe ſegetes ibi manifeſta ē fortitudo bouis.
Que dicuntˀ pulchre eo ꝙ aīam decorāt ⁊ craſſe nimis: qꝛ pin
uedine gr̄e aīam īpinguāt. Ps. lxij. b. Sicut adipe ⁊ pingue-
dine repleatˀ aīa mea. ꝑ ſeptē ꝟo boues deformes intelliguntˀ
ſeptē vitia mortalia: ⁊ dicūtˀ fede: qꝛ pulchritudinē imagīs de
formāt. † ¶ Cōfecteq̄ꝫ ma. Quia gr̄e pinguedinē euacuāt.
✳ Septem ſpice

A a ¶ Tūc demū. Quia gētilis ppls tādē p exhibitiōez ꝓteritoꝝ ſe ītulit in ſpem futuroꝝ. b ¶ Putabā me ſtare ſup ripa. Septē āni q̄ ſeptē ſpic̄ plenis: vel ſeptē vaccis pinguib⁹ oñdunt̄: ſpūalia dona ſignificāt/ q̄bus vbtas fidei larga pietate redundat. Septē vo ſteriles̄ ⁊ ieiuni/ veritat̄ ⁊ iuſticie famē in nouiſſimo tempe. c ¶ Nūc ḡ ⁊c. Hoc tpe gr̄e videm⁹ impletū: q: abūdāte doctrina ap̄lica ſeptiformi ſpū miſtrata: diuina diſpoſitiōe p ſingulas vrbes epī ⁊ doctores ordīati ſunt: q̄ abūdātia doctrīe diuinit⁹ ſibi collate libros ſcōs ſcripſerūt: q̄bus abūdāte fame vbi: ⁊ deficiētibus doctoribus īdigentiam noſtram reficeremus.

Et quintā ptē

Nico. de lyra

a ¶ In culmo vno. i. ī calamo vno. b ¶ Percuſſe vredine. i. vento vrente. c ¶ Pauore ꝑterritus. q: timuit ne ſomniū ſuū eēt futuri mali ꝑſagiū. d ¶ Miſit ad cōiectores. Quia ſic dictū eſt. s. egyptij hmōi ſupſtitiōib⁹ vtebant̄. e ¶ Nec erat q̄ iterpretaret̄. Dicunt hebrei ꝙ illi coniectores dabāt aliq̄s expoſitiōes vtpote

B ꝙ rex de ꝓpinq̄ ſeptē de filiabus ſuis ſepeliret/ ⁊ ſeptē alias generaret: ſʒ nō q̄etabant animū reḡ. ⁊ ideo dicit̄ hic: Nec erat q̄ interp̄taret̄. ſ. rei ſatiſfaciēdo quod a deo factū eſt vt ioſeph vocaretur.
f ¶ Tūc demū. Hic deſcribit̄ interp̄tis introductio: et h p magiſtrū pincernaꝝ dicētē regi: g ¶ Cōfiteor peccatū meū. Tum q: oblitus fuerat ſicut ingratus bñficij ipſius ioſeph. Tum q: nō poterat eum introducere niſi faciendo mentionē de hoc ꝙ regem prius offenderat: ꝓpter quod incarceratus fuit vbi ioſeph ſomniū ſuum expoſuit. h ¶ Eductū de carcere ioſeph totōderūt. Quia diu fuerat recluſus: ⁊ p ꝯſequēs in capillis ⁊ barba incompoſitus ⁊ indecens erat vt ſic coram rege cōpareret. i ¶ Ac veſte mutata. Quia in ſordido ⁊ vili habitu nō erat licitum aulaʒ regiam introire: vt habetur Heſter. iiij. a.

Al's tcōprehenderunt

k ¶ Abſq̧ me de⁹ reſpōdebit. Quaſi dicat: non eſt mirum ſi coniectores egypti non potuerunt interpretari: quia hoc non eſt humanum/ ſed potius diuinum: nec p me poſſem hoc facere niſi de⁹ mihi oſtenderet: ⁊ in hoc tribuit gloriaʒ deo. l ¶ Narrauit ergo pharao q̄d vide. ⁊c. Hic conſequenter deſcribit̄ ſomnij narratio: ⁊ ptʒ littera excepto

rū ſōniū. Septē ſpicę pullulabāt ī culmo vno/ a
a ¶ ſpicaꝝ macie: vbi dei fames cū refrigeſcēte charitate: in fine ſeculi abundabit iniquitas.
plenę atq̧ formoſę: alię q̄ʒ totidē ſpicē tenues ⁊ ꝑcuſſę vredię oriebāt̄ deuorātes oēʒ ꝑorē pulchritudinē. Euigilās pharao poſt q̄etē: ⁊ facto māe pauore ꝑterrit⁹: miſit ad ꝯiectores ęgypti cūctoſq̧ ſapiētes: Et accerſit̄: narrauit ſōniū: b c d
¶ Quia myſteriū q̄d abſconditū in deo a ſeculis in deo apparēte mediatore: ⁊ ꝑdicante manifeſtū eſt.
a nec erat q̄ iterp̄taret̄. Tūc demū remiſcēs picernaꝝ magr̄/ ait: Cōfiteor pctm̄ meū: Irat⁹ rex ſeruis ſuis: me ⁊ magr̄m piſtoꝝ retrudi iuſſit ī carcerē ꝑncipis militū: vbi vna nocte vterq̧ vidimus ſomniū: ꝑſagiū futuroꝝ. Erat ibi puer hebręꝰ: eiuſdē duc̄ militū famul⁹: cui narrātes ſōnia/ audiuim⁹ q̄cq̄d poſtea rei ꝓbauit euētus. Ego ei reddit⁹ ſū officio meo: ⁊ ille ſuſpēſus ē ī e f g †
a ¶ chriſt⁹ reſurgēs a morte tōdet̄: q: paſſibilitate ⁊ mortalitate: q̄ſi capilloꝝ ſupfluitate exuit̄: ⁊ veſte īmortalitat̄ īduit̄.
cruce. Protin⁹ ad reḡ ipſū eductū de carcere ioſeph totōderūt: ac veſte mutata obtulerūt ei. Cui ille ait: Vidi ſōnia/ nec ē q̄ ediſſerat: q̄ au- h i
a ¶ Vel ſapientiſſime.
diui te prudentiſſime ꝯijcere. Rñdit ioſeph: Abſq̧ me de⁹ rñdebit ꝓſpera pharaoni. Nar- k
¶ al's ille.
b rauit ḡ pharao q̄d viderat. Putabā me ſtare ſup ripā flumis: ⁊ ſeptē boues d̄ amne cōſcēde l
¶ Rotundis ⁊ plenis pinguedine.
re pulchras nimis ⁊ obeſis carnib⁹: q̄ in paſtu paludis vireta carpebāt. Et ecce has ſeq̄bāt̄ alię ſeptē boues/ intantū deformes ⁊ macilentę/ vt nūq̄ tales in terra ęgypti viderim. Quę deuoratis ⁊ ꝯſumptis ꝑorib⁹: nullū ſaturitatis dedere veſtigiū: ſʒ ſiili macie ⁊ ſqualore torpebāt. Euigilās rurſum ſopore depſſuſ: vidi ſomniū. Septē ſpicę pullulabāt ī culmo vno plenę atq̧ pulcherrię. Alię q̄ʒ ſeptē tenues ⁊ ꝑcuſſę vredie oriebant̄ e ſtipula/ q̄ ꝑorē pulchritudinē deuorarūt. Narraui ꝯiectoribus ſomniū: ⁊ nemo eſt q̄ ediſſerat. Rñdit ioſeph: Somniū regis vnū eſt: Quę facturus eſt deus/ oſtendit pharaoni. Septē boues pulchrę: ⁊ ſeptem ſpicę plenę: ſeptē vbertatis āni ſunt: eādēq̧ vim m † n o p q
a ¶ ſic ſōniū iterp̄tat̄ vt tēpoꝝ euētui ⁊ myſtico itellectui ſuiat
ſomnij † comp̄hēdūt. Sēptē quoq̧ boues tenues atq̧ macilētę/ q̄ aſcēderūt poſt eas: ⁊ ſeptem ſpicę tenues ⁊ vēto vrente ꝑcuſſę: ſeptem anni ſunt vēturę famis: qui hoc ordine cōplebunt̄. Ecce ſepteʒ anni venient fertilitatis magnę in vniuerſa terra ęgypti: quos ſequent̄ ſeptem anni alij tantę ſterilitatis/ vt obliuioni tradat̄ cūcta retro abūdantia. Cōſumptura ē eñi fames omnē terrā: ⁊ vbertatis magnitudinē ꝑditura eſt inopię magnitudo. Q̄d autem vidiſti ſecūdo: ad eandem rem ꝑtinens ſomnium firmitatis indicium eſt: eo ꝙ fiat ſermo dei ⁊ velocius
c impleat̄. Nunc ergo prouideat rex virum ſapientem et induſtrium/ et pręficiat euʒ terrę ęgy- r

C excepto vno vocabl'o ſcilicet. m ¶ Obeſis carnibus. i. ad eſuʒ aptis. n ¶ Reſpōdit ioſeph. Hic conſequenter deſcribit̄ ſomnij interp̄tatio. o ¶ Somniuʒ regis vnum eſt. Or tum ad ſignificationē: licet ſit duplex q̄tū ad imaginariam viſionem.
p ¶ Que facturus eſt deus ⁊c. Prouidentia eñi diuina quodam ſpeciali modo reſpicit p̄ncipes: quia ꝑſunt cōmunitati: ⁊ ideo aliqua futura diuinitus eis pandunt̄ ꝑ ceter̄/ ſicut ptʒ h̄ d̄ pharaone ⁊ de nabuchodonoſor Dañ. ij. a. intellectus tñ viſionū reuelatus ē eis p ioſeph ⁊ danielē: vt apd̄ eos exaltarent̄ ad dei laudē ⁊ gl'iaʒ. Aduertendū tñ ꝙ pharao nō fuit oblitus ſomniū ſuū ſʒ ītegrū retulit ipſe ioſeph. Nabuchodonoſor aūt oblitus fuit: vt ptʒ Dañ. ij. a. Cui⁹ rō ē: q: viſio nabuchodonoſor erat reſpectu futuroꝝ de lōge: q̄ impleta ſunt poſt ei⁹ mortē: ⁊ iō q: ſi nō vidiſſet hmōi īpletioneʒ nō fuiſſet mot⁹ ad exaltādū danielē/ niſi retuliſſet ſibi ſomnium oblitū: viſio āt pharaōis erat d̄ futur̄ in ꝓxīo: q̄z īpletio ſtatī debebat īcipe: ⁊ ideo ſufficiebat ꝓ ipī⁹ ioſeph exaltatione interpretatio ſomnij.

Quare p'ncipib' reuelationes

D q ¶ Septē boues ⁊c. Fertilitas eñi ꝯtigit ⁊ īpedit̄ ex duob⁹. ſ. ex bona cultura ipī⁹ terre: ⁊ defectu culture. Item ex bona ⁊ ꝯueniēti meſſiōe ſegetū ⁊ īcepta: ⁊ iō ꝯueniēter p boues craſſas ⁊ macras q̄rū labore terra colit̄/ deſignant̄ ſeptē āni fertilitat̄: ⁊ vij. āni ſterilitat̄/ inq̄tuʒ ſterilitas ⁊ fertilitas ꝓueniūt ex bona et mala cultura terre: ſpice āt colligunt̄ tpe meſſis: ⁊ iō p ſeptē ſpicas plenas: ⁊ p ſeptem tenues ꝯueniēter deſignant̄ ſeptē āni fertilitat̄ ⁊ ſeptē ſterilitat̄: inq̄tū fertilitas ⁊ ſterilitaſ ꝓueniūt ex bōa ⁊ mala collectiōe meſſiū. r ¶ Nūc ergo. Hic oſtenditur ſapientia ioſeph ex ꝓuida diſpoſitione agēdoꝝ. ⁊ ptʒ lr̄a vſq̧ ibi:

Fertilitas vnde.

Quintā ptez

✳ † ¶ Puer hebre⁹. Puer ꝓpter innocentiam vite: et hebreus q̄ interp̄tat̄ tranſiēs ſcʒ ad ꝯtēplationē ſacre ſcptu re. tales eñi debēt reges ⁊ potētes q̄rere ⁊ ipīs in agibilibus credere ⁊ nō deceptoribus fraudulentis: ⁊ ipos honorare exēplo regis egypti. Per h aūt q̄d ſubdit̄ poſtea: † ¶ Septem ſpice pullulabant in culmo vno plene atq̧ pulcherrime ⁊c. Per ſpicas idē ſignificat̄ q̄d p boues vt in lr̄a d̄r. Per ioſeph āt q̄ reqrit̄ ad expoſitionē viſionū ſignificat̄ vir lr̄atus ⁊ bonus. ideo d̄r in lr̄a:

Moralit

q ✳ Aperuitq̧

Ꞡ a ¶ Et quintā ptē. Notādū ꝙ egy/
E ptij q̄ntā ptē frugū in hoꝛrea regis cō/
Myſtice gregāt: q2 filij tenebꝛaꝝ q̄nq3 ſenſibus
deditі celeſtia nō curāt: ſ3 veri iſraelite
decimas dāt: q2 celeſtē patriā cui⁹ deci
ma pars coꝛruit/ refoꝛmare laboꝛant.
¶ Iſid. Cōgregauit ioſeph ꝑ ſeptem
annos oēm frugū abundātiā. i. frumē/
ta fidei ſanctoꝝ hoꝛreis cōdēs ꝑ ſeptē
chariſmata/ q̄ſi ſeptē annos: vt cum ſe
ptem anni inopie ceperint. i. cū iniqui/
tas occurrerit ſeptē capitaliū criminū
ſub antichꝛiſto: q̄n fames fidei fuerit ⁊
ſalutis/ tūc ſancti habeāt copioſam iu/
ſticie frugē: ne fides eoꝝ inopia ſermo
nis deficiat. b ¶ Qui ſpū ⁊c̄. Aug.
Tertio niſi falloꝛ inſinuat nobis in h̄
Sanctus libꝛo ſpūſſanct⁹. Primo vbi dictū eſt.
ſpiritus ſ. j. a. Spūs dei ferebat̄ ſuper aquas.
Scdo. vbi dicit de⁹. ſ. vj. a. Nō ꝑma/
nebit ſpūs me⁹ in hoībus iſtis ⁊c̄. Ter
tio cū dicit pharao in ioſeph eſſe ſpiri/
tū dei: nōdū tn̄ legimus ſpm̄ſanctum.
Allegoꝛi. c ¶ Dixitq3. Iſid. Ioſeph q̄ typū xp̄i
gerebat/ currū meruit ⁊ p̄co p̄conauit
ante eū: ⁊ cōſtituit eū pharao ſuꝑ vni/
uerſam terrā egypti: ⁊ dn̄s noſter poſt
q̄3 diſtract⁹ eſt a iuda ſicut ioſeph a fra/
Als† dicēs trib⁹: ⁊ de inferni carcere ſurrexit: aſcē
quoq3 dit currū celeſtis regni/ d̄ quo d2 Pſ.
lxvij. d. Curr⁹ dei decē milibus multi/
plex: ⁊ accepit ptātē p̄dicādi ⁊ iudicādi
a p̄re. vn̄ Phil. ij. b. Dedit ei nomē qd̄
eſt ſuꝑ oē nomē ⁊c̄. Accepit q̄3 anulu3
als† tulitq3 id eſt pōtificatū fidei/ quo credētiū anie
ſalutis ſigno ſignāt̄: frontibuſq3 ⁊ coꝛ/
dib⁹ nr̄is ꝑ ſignū crucis figura eterni
F reg2 impꝛimit̄. Induit̄ ſtola byſſina. i.
carne ſctā byſſo ſplēdidioꝛe: ⁊ ſtola im/
moꝛtalitatis. Accepit q̄3 toꝛquē aureā
id eſt ītellectū bonū. Preco añcedit eū
.i. Iohēs baptiſta q̄ ait Matth. iij. a.
Parate viā dn̄i. Habebit ⁊ aliū p̄co/
nē: q2 veniet ī tuba angeli. d ¶ Ecce
conſtitui te ſuꝑ vni. ⁊c̄. Ioſeph de
carcere educt⁹/ ſuꝑ egyptū cōſtituit̄: et
xp̄s reſurgēs accepit nomen qd̄ eſt ſuꝑ
oēe nomē: vt in noīe ieſu oē genu fle
ctat̄: Phil. ij. b. e ¶ Clamāte p̄co.
⁊c̄. Et clamauit ante eū p̄co: ⁊ ꝯſtituit
eū ſuꝑ oēm terrā egypti/ ꝓ q̄ aq̄la trā/
ſtulit: Et clamauit in cōſpectu ei⁹ adge
niculationē. Symmachus ipm̄ hebꝛe/
um poſuit. Et clamauit ante eū abꝛech.
Unde mihi videt̄ nō tā p̄co vel adge/
niculatio: q̄ in ſalutādo vel adoꝛādo io
ſeph accipi pōt intelligenda: q̄3 qd̄ he/
bꝛei tradūt dicētes patrē tenerū ex hoc
ſermone trāſferri: ab quippe d2 pater:
rech delicatus vel tenerrim⁹/ ſignificā/
te ſcriptura: ꝙ iuxta prudētiā oīm pat̄
fuit: ſed iuxta etatem tenerrim⁹ adole/
ſcens et puer. f ¶ Et vo. ⁊c̄. Hiero.
Et vocauit pharao nomē ioſeph çaph/
nath phahaneha: ⁊ d̄dit ei aſſenech fi.
pu. ſa. eli. Lic3 h̄ nomē hebꝛa. abſcōdi
toꝝ reptoꝛē ſonet: tn̄ q2 ab egyptio po/
nit̄: ipi⁹ ligue debet h̄re rōnē. Interp̄/
tat̄ ḡ çaphnath phahaneha: ſiue vt. lxx
trāſferre voluerīt pſontū phanec ſalua/
Uxoꝛ io/ toꝛ mūdi: eo ꝙ oꝛbē t̄re a fame libera/
ſeph. uit. Notādū aūt ꝙ dn̄i quōdā ⁊ ēpto/
ris ſui filiā vxoꝛē accepit: q̄ ad id locoꝝ
pontifex eliopoleos erat. Neq3 phas
erat abſq3 eunuchis idoli illi⁹ eē antiſti
tes: vt vera illa hebꝛeoꝛum ſuꝑ eo qd̄
añ dixim⁹ ſuſpitio cōꝓbet̄. g ¶ De/
Queſtio ditq3 ſi. vx. ⁊c̄. Aug. Queri ſol3 cui⁹
Ꞡ putipharis

¶ vel cunctas.
pti/ q̄ cōſtituat ꝓpoſitos ꝑ ſingu
a las regiones: ⁊ quintā partē fru a
ctuū ꝑ ſepte3 annos fertilitatis
qui iam nūc futuri ſunt/ congre/
get in hoꝛrea: ⁊ omne frumentū b
ſub pharaonis poteſtate conda c
tur: ſeruetur q3 in vꝛbibus/ et
paretur future ſeptem annoꝛum
fami que preſſura eſt egyptum:
⁊ nō cōſumet̄ terra iopia. Pla d
cuit pharaoni ꝯſiliū ⁊ cūctis mi
niſtris ei⁹: locutuſq3 eſt ad eos:
Nū inuenire poterim⁹ talem vi/
b rū/ q̄ ſpiritu dei plen⁹ ſit: Dixit
ergo ad ioſeph: Quia oſtēdit ti
bi de⁹ oīa que locutus es: nūq̄d e
ſapientioꝛē ⁊ ſimilem tui inueni
re potero: Tu eris ſuꝑ domum
meā: ⁊ ad tui oꝛis imperiū cun/
ctus populus obediet: Uno tā f
c tū regni ſolio te precedā. † Di/
xitq3 rurſum pharao ad ioſeph:
d Ecce conſtitui te ſuꝑ vniuerſam
a ¶ quod pontificatū fidei ſignificat: qd̄ ē
in poteſtate chꝛiſti.
terram egypti: † tulit anulum de g
manu ſua: ⁊ dedit i manu eius:
a ¶ Que ſignificat carnem chꝛiſti de terra
virgine aſſumptā: ⁊ ad decoꝛē immoꝛtali/
tatis diuerſis paſſionibus ductā.
veſtiuitq3 eū ſtola byſſinā: ⁊ col h
a ¶ celeſtē ſapientiā: que ſicut circulus nec
initio nec fine claudit̄.
lo toꝛquē auream circumpoſu/
a ¶ ſic chꝛiſtus muneribus decoꝛatus diui
nis celos aſcendit.
it. Fecitq3 aſcendere ſuper cur/ i
a ¶ q2 trāſcendit oēm volubilitatē tpaliū
rerū. b ¶ Iohe baptiſta q̄ ait: Parate vi
am dn̄i: Matth. iij. a. Tuba angelica q̄ ve/
nientē ad iudicium ꝓueniet.
e rūm ſuū ſcdm: clamante p̄co k
ne vt omnes coꝛam eo genu fle
cterēt: et prepoſitum eſſe ſcirent
vniuerſe t̄re egypti. Dixit quo/
¶ egypti.
q3 rex ad ioſeph: Ego ſum pha/ l
rao: Abſq3 tuo iperio nō moue/ m
bit quiſq3 manum aut pedem in
omni terra egypti. Uertitq3 no/ n
a ¶ vt recti⁹ gereret xp̄i ſimilitudinē: q̄ ſal
uatoꝛ nō mō egypti: ſ3 toti⁹ mūdi.
f mē illi⁹ ⁊ vocauit eū lingua egy/
g ptiaca ſaluatoꝛē mūdi. Dedit o
¶ Ioſeph ſublimat⁹ ducit vxoꝛē: et xp̄us
aſcēdit ad celos ſubleuatus: ſociat ſibi ec/
cleſiā de gētib⁹: quā bn̄ ſignificat filia ſacer
dotis eleopoleos q̄ ſacerdos erat gentiū.
Aleopolis quoq3 interp̄tat̄ ciuitas ſolis:
de qua ſociat ſibi ſponſam: qui in ſole poſu
it tabernaculū ſuum.
q3 ſibi vxoꝛē aſſenech filiā puti/
pharis ſacerdotis eliopoleos.
Egreſſus itaq3 ioſeph ad terrā

✱ a ¶ Quītā partē. Querit̄ q̄re Ꞡ
nō dicit medietatē: cu3 tp̄s ſterilitatis
equale fuerit tpi fertilitat̄: ⁊ in tpe ſte
riliatis nihil creuit vt videt̄: q2 d2. j.
xlv. ca. Adhuc reſtāt āni. v. q̄bus nec
arari poterit nec meti. Ad qd̄ dici pōt
ꝙ tpe ſterilitatis fuit aliqua aratio et
meſſio ſed modica: ⁊ ideo quaſi nulla
reputat̄. Uñ. ij. phyſico. dicit̄: Quod
modicu3 eſt: q̄ſi nihil reputat̄. verūtn̄
cū illa modica meſſione ſufficiebat illa
reſeruatio quinte ptis de annis p̄teri/
tis: maxime q2 tpe famis hoīes ſtricti/
us viuūt: ⁊ q2 aliq̄ diuites ꝓ ſuis do/
mibus de tpe fertilitatis ſibi victū re/
ſeruauerūt. b ¶ Et oēe frumētū.
qd̄ reſeruabat̄. c ¶ Sub pharao/
nis poteſtate cōdat̄. ita ꝙ nō poſ/
ſit vendi ⁊ deferri ad alias ꝓuincias:
nō tn̄ accipiebat̄ ab hoībus violenter
vl̄ gratis ſed ꝓ p̄cio: qd̄ tūc erat modi
cū ꝓpt̄ magnā fertilitatē: alit̄ ioſeph
poſtea tpe famis nō vendidiſſet licite
egyptijs. d ¶ Placuit pharaoni
Hic ꝯn̄r deſcribit̄ ipius ioſeph ꝓmo/
tio/ ⁊ pt3 lr̄a vſq3 ibi: e ¶ Nūq̄d ſa
pietioꝛē ⁊c̄. quaſi diceret: n̄ poſſet in
ueniri aliq̄s te ſapiētioꝛ: nec etiā equa
lis in ſapientia: f ¶ Uno tm̄. ⁊ q̄d
ſit illud vnū oſtēdit dicēs: Regni ſo/
lio: id eſt dignitate regia. g ¶ Tulit
anulū ⁊c̄. quo ſigillabant̄ lr̄e regis:
vt dictū ē. ſ. xxxviij. ca. ⁊ iō tradidit il/
lū ioſeph in ſignū poteſtatis ſibi con/
ceſſe. h ¶ Ueſtiuitq3 eū ſtola byſ Byſſus
ſina. Byſſus eſt gen⁹ lini cādidiſſimi
ex quo fiebāt veſtes nobiliū. i ¶ Fe/
citq3 ⁊c̄. Habebat ei rex duplicē cur/ H
rū: vnū ſuꝑ quē ipē ſolus aſcendebat:
aliū quē aſcēdebat q̄n placebat ſibi: ad
illū tn̄ aliq̄n admittebat̄ ille q̄ ſecūdus
erat a rege. k ¶ Clamāte p̄cone.
⁊c̄. In hebꝛeo habet̄: Et clamauerunt
coꝛā eo abꝛech. Abꝛech enī dictio ē he Abꝛech
bꝛaica: ⁊ ſcđm doctoꝛes hebꝛeoꝝ ⁊ bea/
tū Hiero. li. de hebꝛai. q̄ſtioni. ſignifi
cat idē qd̄ pater tener: et eſt ſenſus ꝙ
clamauerūt ad cōmendationē ioſeph:
q2 ipſe erat pater alioꝛū rōne ſapiētie:
licet tener eſſet etate. l ¶ Ego ſum
pha. q̄ poſſū tibi dare auctoꝛitatem.
m ¶ Abſq3 tuo im. ⁊c̄. Hyꝑbole ē
⁊ ꝑ h̄ deſignat̄ ꝙ nihil notabile fieret
abſq3 ei⁹ diſpoſitione. n ¶ Uertit/
q3 no. il. ⁊c̄. Loco hui⁹ lr̄e in hebꝛeo Nomen io
ſic dicit̄: Et vocauit pharao nomē io/ ſeph.
ſeph çaphnath phahaneha: qd̄ in he/
bꝛaica ligua ſignificat occltū reuelās:
ſcđm ꝙ dicūt hebꝛei/ ⁊ Hiero. ī li. de he
bꝛai. queſtio. ⁊ ē cōueniēs ipſi ioſeph:
q̄ reuelauit ea q̄ erant alijs occulta/ vt
pt3 ꝑ p̄dicta. Utrū aūt idē nomē ī lin/
gua egyptiaca ſignificet ſaluatoꝛē mū
di neſcio: niſi q̄3tu3 dicit trāſlatio nr̄a:
q2 liguā egyptiacā penit⁹ ignoꝛo: ſcio
tn̄ ꝙ ꝯtingit ꝙ vna dictio in diuerſis
idiomatib⁹ diuerſa ſignificat: ſicͭ h̄ di/
ctio iā ī hebꝛeo ſignificat mare: ī latio
eſt aduerbiū tpiſ. o ¶ Deditq3 illi
vxoꝛē ⁊c̄. nomē ē tractū d̄ greco ⁊ d2
ab ελιοσ: elios qd̄ eſt ſol: et πολισ
pol̄ qd̄ ē ciuitas: q̄ſi ciuitas ſol̄: de q̄
d2 Eſa. xix. c. Ciuitas ſolis vocabitur
vna: In hebꝛeo habet̄: Sacerdotis
On. Dicūt hebꝛei ⁊ etiam Hiero. ꝙ
iſte putiphar cui⁹ filiā accepit ioſeph
erat ille d̄ q̄ dictū ē. ſ. xxxix. ca. ꝙ emit
ioſeph: ⁊ q2 ꝓpter pulchꝛitudinē eius
✱ intendebat

putiphar⁊ al's petefre: vt pleriqꝫ hñt ⁊ corrupte: vt. ſ. dictū ē: vtꝝ illiꝰ cuiꝰ ſuꝰ fuit: an alteriꝰ? Sꝫ credibiliꝰ alteriꝰ. nā d illo quō credat multa ſūt q̄ moueāt. Primū: qꝛ ſcptura non mēorauit cū vi deat hoc nō poſſe ꝑterire qđ ad ioſeph gl'iaꝫ ptīebat vt eiꝰ filiā duceret cuiꝰ ſuꝰ fuit. Deīde quō ſpado filiā hr̄e potuit? Sꝫ rñdet: quō vxorē? Poſtea em̄ credit abſciſus vł caſu vel ſpōte. Et ꝙ honor eiꝰ q̄ ſolet nō mēorat̄. i. ꝙ archymachirꝰ fuit / quē ꝓncipē cocoꝝ latini iterp̄tati ſūt ꝓncipē militie q̄dā itelligūt. Sꝫ etiā h rñdet / duos illū honores habuiſſe: ſacerdotiū ſol' ⁊ militie ꝓncipatū. Cōgrue āt alibi ille honor mēorat̄ / q̄ talibꝰ cōgruit actibꝰ. Hic vō poſtq̄ i ioſeph apparuit nō ꝓua diuitas: honor ſoceri eiꝰ debuit noīari / q̄ ptīet ad diuitatē nō ꝓuā ſm opinionē egyptioꝝ in ſacerdotio. ſ. ſol'. Sꝫ i oībꝰ his qbꝰ ꝑpoſitꝰ fuit cuſtodiaꝝ carcer⁊ / icredibile ē eē ꝑpoſitū i officio ſacerdotū. Deīde nō ſimplr dictū ē / ꝙ ſacerdos ſol' eēt: ſꝫ ciuitat' ſol' q̄ vocat̄ eliopolis. Abeſſe aūt dr̄ pluſq̄ xx. milibꝰ a ciuitate mēphi / vbi pharaones. i. reges maxīe ꝯmāebāt. Quō de ſerto officio ſacerdotij potuit ſtrenue regia ſeruire militie ꝓncipatui? Accedit etiā ꝙ egyptij ſacerdotes ꝓhibent̄ non ſuire niſi tēplis deoꝝ: nec aliđ officiū gerere. Sꝫ forte tūc alit̄ fuit. Credat q̄ſq qđ placet: nō ē mihi q̄ſtio cuiꝰ exitus ſit clauſus: ſiue vnus fuerit petefres: ſiue duo. q̄dlibet ei hoꝝ q̄ſqꝫ exiſtimet / nō ē fidei piculoſuꝫ: nec ꝯ̄riū ꝟitati ſcpturarum. a ¶ Natiqꝫ ſunt ⁊c̄. Hiero. Obſerua ꝓpt̄ q̄ſtionē q̄ poſt d filijs ioſeph ꝓponēda eſt: ꝙ añ famis tp̄s q̄ iacob itrauit i egyptū / duos tm̄ filios habuit manaſſen ⁊ ephraī. b ¶ Aperuitqꝫ ioſeph ⁊c̄. Joſeph a penuria frumēti ſaluat egyptū: ⁊ chriſtꝰ a fame ꝟbi liberat mūdū. Apuit horrea ſua chriſtꝰ in orbē terraꝝ: ⁊ erogatiōe frumēti ſui oīa ſbiugauit. Niſi fr̄es ioſeph vēdidiſſent / defecerat egyptꝰ. Niſi iudei chriſtū crucifixiſſent / pierat mūdꝰ. Joſeph iterp̄tat̄ augmētatio. Sꝫ in illo ioſeph āpliatiōeꝫ nō habuit niſi ſola egyptꝰ / i nr̄o vniūſus mūdꝰ. Jlle erogauit triticū / noſter dei ꝟbū: Pſ. xviij. a. Jn oēꝫ trā exiuit ſonꝰ eoꝝ. Dixit ſi.

Memphis

Allegori.

Diuiſio

Nico. de lyra

intēdebat illo abuti ad turpe vitiū: iō dñs eū ifrigidauit / ꝓpt̄ qđ a ꝓncipatu militie poſtea traſlatꝰ ē ad aliā dignitatē ſibi cōpetentē. ſ. ad pōtificatū eliopoleos / ad quē nullꝰ ꝓmouebat̄ niſi caſtratꝰ vel ſimplr ifrigidatꝰ: tm̄ añ genuerat aſenech. ſꝫ ꝯ̄ h vidꝛ: qꝛ i hebreo iſte putiphar hꝫ vnā lr̄aꝫ plꝰ q̄ ꝑcedēs i ſuo noīe: qꝛ hꝫ lr̄aꝫ eyn i fine quā nō hꝫ ꝑcedēs: ⁊ iō videt̄ eſſe aliꝰ hō a ꝑdicto. Si q̄s tm̄ velit ſeq̄ dictā opinionē: pōt dicē ad h ꝙ idē nomē ꝓpriū bñ aliqñ variat̄ i hebreo ⁊ latīo: maxīe i fine ex aliq̄ additiōe vel ſbtractiōe: ſic̄. ſ. dictū ē ca. xxvi. a ¶ Triginta āt ⁊c̄. Hoc dꝛ ad vidēdū q̄to tp̄e ioſeph fuit i ſuitute ⁊ carcere: ⁊ añq̄ exaltaret̄. ſ. xiij. annis ⁊ paꝝ plus: vt ptꝫ ex ſupdict⁊. xxxvij. ca. b ¶ Et circuīuit oēs re. ⁊c̄. Ad vidēdū terrā cui erat ꝑpoſitus: ⁊ ad ꝯſiderādū loca in qbꝰ deberēt ſuari frumēta. c ¶ Ueniťqꝫ fertilitas. Hic ꝯ̄nr̄ deſcribit̄ iterp̄tatiōis ioſeph adīpletio. ⁊ primo q̄tū

a ¶ hac etate chriſtus ꝑdicare cepit euāgeliū: ante quā nemo dꝫ aſſumi ad ſacerdotiū vel ꝑdicationis officiū.

egypti. Trigītā aūt ānoꝝ erat a
a ¶ Jn mundo ſe p̄ntando ꝑ ꝑdicationē ⁊ miracula.
qñ ſtētit i ꝯſpectu regl pharao
nis: ⁊ circūiuit oēs regiōes egy b
pti. Ueitqꝫ fertilitas ſeptē āno c
rū: ⁊ i māipulos redacte ſegeteſ d
ꝯgregate ſūt in horrea egypti.
Ois etiaꝫ frugū abūdātia i ſin
gul' vrbibꝰ ꝯdita ē: Tātaqꝫ fuit
a ¶ Jnnūerabilis. ſ. ſicut arena.
mltitudo tritici: vt arēne maris e
a ¶ vſitatā.
coeq̄ret: ⁊ copia mēſurā excede
a ¶ Chriſto.
a ret. Natiqꝫ ſūt ioſeph filij duo f
a ¶ diſceſſio a fide quā facit antichriſtus
añq̄ veniret famēs q̄s ei pepit
†aſenech filia putiphar⁊ ſacer
dot⁊ eliopoleos. Uocauitqꝫ no g
mē ꝑmogeniti manaſſe / dicēs:
a ¶ obliuio. h ē iudaicꝰ ppl's dei ſui oblitꝰ
Obliuiſci me fec deꝰ oīm labo
rū meoꝝ: ⁊ domū pr̄is mei. No h
a ¶ Fructificatio: qđ ſignificat eccl'iaꝫ de gētibus ꝑ totū mundū dilatatā.
mē q̄ꝫ ſcđi appellauit ephraim
dicēs: Creſcere me fec deꝰ i ter
ra pauptat⁊ mee. Jgit̄ trāſactiſ
a ¶ Tp̄e pacis eccl'iaſtice finito.
ſeptē ānis vbertatis q̄ fuerāt in
egypto: ceperūt vēire ſeptē āni
inopie: q̄s ꝑdixerat ioſeph: ⁊ in
a ¶ Uerbi dei. b ¶ qꝛ nō erat qui faceret bonum.
vniuerſo orbe famēs preualu
it. Jn cuncta autem terra egy
¶ Al's nō erat panis
pti erat fames: Qua eſurien
te / clamauit populus ad phara
onem: alimenta petens. Qui
a ¶ Jn anguſtia ſpūalis famis ꝯſiliū vnicū ē vt recurramus ad horrea ioſeph. i. ſāctas ſcpturas a ſctis pr̄ibus nobis ad cōſolationē inopie reſeruatas.
bus ille rñdit: Jte ad ioſeph: ⁊
quicquid vobis dixerit: facite.
Creſcebat autem fames quoti
¶ Al's omni
b die in vniuerſa terra: aperuit †
qꝫ ioſeph vniuerſa horrea ⁊ vē †
a ¶ vēdunt̄ frumēta ꝟbi dei egyptijs: cū ſe mācipāt diuinis obſequijs.
debat egyptijs: Nā ⁊ illos op
¶ Uerbi dei
pſſerat fames: Oēſqꝫ ꝓuicie ve
niebāt i egyptū vt emerēt eſcas
⁊ malū iopie tēparēt. Ca. XLII i
a ¶ iudaicus ppl's.
Audiens autem iacob k
¶ a euāgelica doctrina ꝑdicaretur in mundo.
ꝙ alimēnta vēderentur in egy

ꝑmo q̄tū ad fertilitatē. ſcđo q̄tū ad ſterilitatē / ibi: Jgit̄ trāſact⁊. Adhuc ꝑmo deſcribit̄ dicta īpletio. ſcđo ſbdit̄ ipius ioſeph generatio / ibi: Natiqꝫ ſūt. ¶ Circa primū dr̄: Ueniťqꝫ fertilitas. vt ſapīa ioſeph ꝑ experiētiā videret̄. d ¶ Et in manipulos redac. ⁊c̄. Meliꝰ em̄ ꝯſeruat̄ granū illo mō q̄ poſtq̄ excuſſuꝫ ē de palea: qꝛ q̄libet res ꝯſeruat̄ meliꝰ in loco ꝓprio: vt hr̄. iiij. Phyſi. e ¶ Ut arene maris coeq̄ret̄. Hyꝑbolica ē locutio ad exprimendū magnā q̄titatem tritici. f ¶ Natiqꝫ ſūt. Hic iterponit̄ generatio ipiꝰ ioſeph añq̄ veniret fames. h dꝛ: qꝛ apđ hebreos tp̄e cōis tribulatiōis cuiuſmodi ē tp̄s famis hoīes ꝯtinebāt ab vxoribus ꝓprijs: vt. ſ. dictuꝫ eſt. vij. ca. g ¶ Uocauitqꝫ nomē ꝑmogeniti manaſſes. Qđ iterp̄tat̄ obliuio. Seq̄tur: h ¶ Nomē q̄ꝫ ſcđi appellauit ephraī. Qđ iterp̄tat̄ creſcēs vel fructificās. ⁊ rō vtriuſqꝫ ipoſitiōis ponit̄ i lr̄a ⁊ ptꝫ. i ¶ Et malū inopie tēperaret. Ex q̄ ptꝫ veꝝ qđ. ſ. dictum eſt: ꝙ tēpore illius famis ſtrictius vixerūt homines q̄ alias. † ¶ Apuitqꝫ ioſeph vniuerſa horrea. Deſignat̄ ꝙ hō lr̄atꝰ cui dedit dñs grāꝫ docēdi nulli dꝫ claudere horreū doctrīe ſue ſeu ꝯſilij: ſꝫ oībus liberalit̄ apire: qꝛ dicit dñs Matth. x. a. Gratis accepiſtis: gratis date. Sꝫ ꝯ̄ h videt̄ quod ſubdit̄: † ¶ Et vendebat egyptijs. Propt̄ qđ ſciendū ꝙ huiꝰ venditionis ꝑciū nō eſt aliud q̄ labor diſcipuloꝝ in addiſcēdo: ⁊ reuerentia ad magiſtrū: ⁊ ſuſtētatio eius ſi indigeat q̄tū ad victū ⁊ veſtitū. Uñ legit̄ in chronicis ꝙ tp̄e karoli magni duo monachi venerūt pariſius in ꝓhia eruditi / valde clamāteſ: ſi q̄s cupidus eſt ſapīe veniet ad nos: nā apud nos venalis eſt: quos ad ſe vocatos karolus interrogauit quid ꝓ ea peterent / reſponderūt: loca tm̄ oportuna ⁊ aīas ingenioſas ⁊ alimēta: que ipe libētiſſime exhibuit: ⁊ ſic ſapientie ſtudiū pariſius incepit.

C

Nota

Phus.

Cōtinētia tp̄e famis

Al's † aſenech

Moralit̄

Nota contra doctos

Monachi gratis docentes.

D

Nicolaus de lyra

Audiens autem. Ca. XLII
Poſtq̄ moyſes deſcripſit deſcenſum in egyptum q̄tum ad ioſeph qui ante alios dei ordinatione miſſus ē: hic cōſequenter deſcribit eundem deſcēſum q̄tuꝫ ad fratres ſuos. ⁊ primo q̄tū ad decem fratres ioſeph primogenitos. ſecundo q̄tuꝫ ad iuniorem ſcilicet beniamin. xliij. cap̄. Adhuc primo deſcribit̄ deſcenſus eoꝝ in egyptum. ſecundo afflictio deſcendentium / ibi: Cunqꝫ adoraſſent eum. ⁊ tertio regreſſus ad patrem ſuum / ibi: At illi portantes. ¶ Circa primum dicitur ſic: a ¶ Audiens auteꝫ iacob ꝙ alimenta venderentur in egypto. Jn hebreo habetur: Uidit iacob ⁊c̄. ⁊ certum eſt ꝙ non vidit oculis corporeis: cum non deſcenderit tunc in egyptum: ⁊ ideo dicunt hebrei ꝙ vidit hoc ꝑ reuelationem ſpirituſſancti. Aliter tm̄ pōt dici Moraliter. k ¶ Audiens autem iacob ꝙ alimenta venderentur in egypto. Per ioſeph qui in littera plenus ſpiritu dei ⁊ ſapiētia dicitur / doctor bonus intelligitur. Per filios autem iacob qui de longe venerūt ad eum ꝓ frumentis emendis: intelliguntur diligentes diſcipuli ad bonum doctorem veniētes de ꝑtibus

Diuiſio

Moralit̄

a ¶ Dixit filijs ⁊c. Iſido. Et frumentū in egypto. Dicit ⁊ de⁹ pat̄ Oſee. xi. a. Ex egypto vocaui filiū meū. Deſcēdūt decē ꝓuectores. i. iudei ſub decalago cōſtituti: q̄s ip̄e cognoſcēs / nō eſt agnit⁹ ab eis. Cognoſcūt hebrei a xp̄o / ⁊ ip̄i nō agnoſcūt eū. Dederūt illi pecuniā ſ; ioſeph. i. xp̄s triticū dedit: ⁊ argētū reddidit: q; nō pecunia emitur xp̄s: ſed gr̄a. b ¶ Per ſalu. ⁊c. Auguſti. Quid eſt q̄d ioſeph vir ſapiēs: nec ſolū inter hoīes / ſ; etiā ſcꝑtura teſte laudat⁹

Al's ꝑ fratribus.

Nico. de lyra

✻ tñ pōt dici iuxta trāſlationē noſtrā ꝙ ibi accipit̄ videre ꝓ audire: ſic̄ Exo. xx. c. Cūctus aūt pp̄ls videbat voces ⁊c. Sequit̄. a ¶ Deſcēdētes igit̄ frēs ⁊c. Dicunt hebrei ꝙ hic noīant̄ fratres ioſeph ſignant̄: q; penitebant de h̄ ꝙ ip̄m vēdiderāt: ⁊ deſcēderūt in egyptū eo animo vt ip̄m redimerēt ſi poſſent inuenire ⁊ ſecū ducerēt ad patrē. b ¶ Beniamin domi retē. ad cōſolationē patris: ⁊ q; erat iuuenis nō poterat ita ſuſtinere laborē itiner꜀ ſic̄ alij / cetera patēt. c ¶ Cūq; adoraſſent. Hic cōſequēter deſcribit̄ ipſorū tribulatio: vbi p̄mo in ioſeph erga ipſos deſcribit̄ ſimulatio auſteritatis. ſc̄do veritas fraterne charitatis / ibi: Auertitq; ſe parūper ⁊ fleuit. Adhuc primo deſcribit̄ ip̄ius ioſeph ſimulata duricia. ſc̄do a fratrib⁹ eius recognoſcit̄ diuīa iuſticia / ibi: Et locuti ſūt adinuicē. Adhuc primo deſcribit̄ auſteritas ioſeph in verbis. ſc̄do in fact꜀ ibi: Tradidit ergo ⁊c. Circa primū cōſiderādū ꝙ cū ioſeph vidiſſet decē fratres ſuos: ⁊ ꝙ beniamin frater ſu⁹ vterin⁹ nō eēt cū eis: timuit ne machinati fuiſſent ꝯtra eū in malū ſicut fecerāt cōtra eū: ideo vt ſcire poſſet veritatē dure locutus eſt cū eis imponēdo eis crimē exploratōis terre: ⁊ interrogās de patre ſuo ⁊ fratre ⁊ alijs circūſtantijs: vt dicit̄ ſe. e. Interrogauit nos homo ꝑ ordinē ⁊c. ⁊ xliiij. ca. Interrogaſti p̄ri⁹ ſeruos tuos habetis patrem aut fratrē ⁊c. ⁊ alia plura q̄ hic ſubticent̄. d ¶ Et tñ frēs ip̄ſe cognoſcēs. q; dimiſerat eos in ſtatu virili ⁊ barbatos: ⁊ iō nō erāt notabilit̄ īmutati. e ¶ Nō eſt agnit⁹ ab eis. q; receſſit ab eis puer ⁊ poſtea barba ſibi creuerat: ꝓpt̄ q̄d ei⁹ facies erat notabiliter īmutata. f ¶ Recordatuſq; ſomniorū ⁊c. q; iā videbat ea in parte adimpleta: q; frēs ſui eū adorauerant. g ¶ Exploratores eſtis.

Mēdaciū. Aliq̄ excuſant ioſeph a mēdacio. dicūt enī ꝙ intelligebat ꝙ inueniēdo exploAl's ꝑ vllas molimur inſidias. rauerūt viā meliorē ⁊ ſecuriorē ꝑ quā poſſent trāſire: ſed iſta expoſitio videt̄ oīno extorta: nec ꝑ h̄ excuſaret̄ ioſeph a mendacio: q; quacūq; arte verborū aliq̄s fallat aliū mendaciū incurrit ſ̄m Aug̃. nec ē aliqua neceſſitas excuſandi ioſeph hic ⁊ ī ſequētib⁹ a mēdacio: maxime officioſo: cū ꝑ h̄ intenderet deuenire ad cognitionē veritatis ꝺ affectu fratrū ſuoꝝ erga beniamin fratrē ſuū vterinū: ⁊ vtrū peniterēt de hoc ꝙ vendiderāt ip̄m: tale aūt mēdaciū peccatū veniale eſt de quo nō oportet excuſari ioſeph: q; apoſtoli multo ꝑfectiores fuerūt q̄; patres ve. teſt. et tñ nō excuſant̄ oīno a pc̄ō veniali ſ̄m ꝙ dicit Ioh. prima canonica. i. ca. Si dixerim⁹ ꝙ peccatū nō habem⁹ ip̄i nos ſeducimus ⁊c.

Al's nō h; ꝑ fratres.

ꝑ 22. q. 1. c. mouet. §. ſicut etiam

a pto dixit ꝑ filijs ſuis: Quare negligit꜀: Audiui ꝙ triticū venūdet̄ ī egypto. Deſcēdite ⁊ emite nobis neceſſaria vt poſſim⁹ viuere / ⁊ nō cōſumamur inopia. De a

a ¶ iā de famelica lr̄a minime gloriant̄ iudei ſub decalago conſtituti.

ſcēndētes igit̄ fratres ioſeph decē / vt emerēt frumēta in egypto:

¶ paulo adhuc p̄rnis traditiōib⁹ occupato

beniamin domi retento a iacob / b q̄ dixerat fratrib⁹ ei⁹: ne forte in

a ¶ humiliauerūt ſe ad intellectū eorū de q̄bus dictū eſt: Ut q̄ nō vidēt videant.

itinere q̄cq; patiat̄ mali: ingreſſi ſūt aūt terrā egypti cū alijs q̄ ꝑgebant ad emendū. Erat aūt fa

a ¶ panis in terra vel intelligentie. b ¶ iudea. c ¶ Chriſtus.

mēs in terra chanaan: et ioſeph

a ¶ mūdi. b ¶ alij ſ̄mo ſcie: alij ſ̄mo ſapie alij interp̄tatio ſermonū. i. Cor. xij. b.

princeps egypti: atq; ad illius nutū frumēta populis vendebā

a ¶ chriſtum adorat omnis cet⁹ ſanctorū.

tur. Cūq; adoraſſēt eū frēs ſui / c ⁊ agnouiſſet eos: q̄ſi ad alienos duri⁹ loquebat̄: interrogās eos: Unde veniſtis: qui reſpōderūt: De terra chanaā: vt emam⁹ victui neceſſaria. Et tñ fratres ip d

a ¶ cognoſcebant̄ iudei a chriſto. Ipſi aūt non cognoſcebant eum.

ſe cōgnoſcēs: nō eſt agnitus ab e

a ¶ quibus vidit ꝙ ſol ⁊ luna ⁊ ſtelle adorarent eum.

eis. Recordatuſq; ſomniorū q̄ f aliq̄n viderat / ait ad eos: Explo g ratores eſtis: vt videatis infirmiora terre veniſtis. Qui dixerūt: Nō ē ita dn̄e: ſ; ſerui tui venerūt vt emerēt cibos: Oēs filij vni⁹ h viri ſum⁹. Pacifici venim⁹: nec ꝑ quicq; famuli tui machināt̄ mali. Quibus ille rn̄dit: Aliter eſt. i Immunita terre huius conſiderare veniſtis. Et illi: Duode k cim inquiūt ſerui tui ꝑ fratres ſum⁹ / filij vni⁹ viri ī terra chanaā: Minimus cū patre noſtro eſt: l ali⁹ nō eſt ſup. Hoc eſt ait q̄d lo m n cutus ſum: Exploratores eſtis. Iā nūc expimentū veſtri capiā. o

¶ ſubaudi omnes.

b ꝑ Per ſalutē pharaonis nō egre p

¶ de anguſtia littere. a ¶ credat paul⁹ apl'orū minimus tanq; abortiuus.

diemini hinc: dōnec veniat fra q

ducim⁹ ⁊c. b ¶ Oēs filij vnius ⁊c. Ioſeph enī vt dicunt hebrei imponēs illis culpā explorationis: inducebat ꝓ argumento ꝙ videbant̄ eſſe cōgregati de diuerſis locis ad inuicē ꝯfederatis: vt ſic infirma terre denūciarent̄ plurib⁹ gētib⁹: ⁊ ſic ꝯ egyptios ꝯueniret magn⁹ exercit⁹. Inducebat etiā ad idē ſe intellexiſſe ꝙ duo de ip̄is vnū caſtrū deſtruxerāt ī terra chanaā. ſ. ſichem: vt ſ. dictū ē. xxxiiij. d. Ad q̄d rn̄derūt dicētes: Filij vni⁹ viri ſum⁹ ⁊ ſic nō ſum⁹ ꝯgregati ex diuerſis loc꜀: ſic̄ iponit̄ nobis. Cōtra q̄d arguit ioſeph dicens: i ¶ Aliter ē: Immunita ⁊c. q; illi q̄ veniūt pacifice ad emēdū bladū / ītēdūt ſolū negotio ꝓ q̄ veniūt: ſ; vos diſcurritis ꝑ vicos ⁊ plateas ciuitat꜀ portas ⁊ muros ꝯſiderādo: ⁊ ſ̄m ꝟitatē ꝑ ciuitatē diſcurrerūt ad vidēdū ſi poſſent inuenire ioſeph fratrē ſuū vt eū redimerēt ⁊ ſecū reducerēt ad p̄rem: q; iſta intētiōe deſcēderāt ī egyptū: vt. ſ. dictū ē: ⁊ iō ad excuſandū ſe ꝺ illo circūitu dixerūt: k ¶ Duodeci inquiūt ⁊c. ac ſi dicāt: ſi velis illuc mittere īuenies h̄ verū eē. l ¶ Minim⁹ cū p̄re no. eſt ad ei⁹ ꝯſolationē. m ¶ Ali⁹ nō ē ſuꝑ. i. neſcim⁹ ſi viuit. q; ꝑdit⁹ ē iā diu et nō cōparuit: et credim⁹ ꝙ duct⁹ fuit in egyptū / ⁊ iō circūiuim⁹ ciuitatē: nō ad explorādū: ſ; ad q̄rēdū frēm nr̄m ⁊ redimēdū ip̄m ſi īueniſſem⁹. Cōtra q̄d ioſeph dixit: n ¶ Hoc ē ait q̄d lo. ſū. exploratores eſt꜀: īpoſuit eni eis ꝙ iſta eēnt ab eis ꝯficta vt occultarēt ꝟitatē eis īpoſitā ꝺ exploratiōe terre / ⁊ iō ſubdit̄: o ¶ Iā nūc expe. ⁊c. ſi ꝟa vl̄ ficta ſint dicta vr̄a. p ¶ Per ſa. pha. ⁊c. Dicūt aliq̄ ꝙ ioſeph iurauit h̄ ꝑ creaturā: q̄ſi ꝑ iuramētū friuolū eo q̄d ſciebat illud q̄d iurabat eē falſū: nō eni intēdebat frēs ſuos oēs retinere. Dicūt alij ⁊ meli⁹ vt videt̄ ꝙ iurauit ꝑ deū q̄ erat ſal⁹ pharaonis effectiue: nec illi iuramēto ſuberat falſū: q; intēdebat ſic: Nō egrediemini hinc. ſ. oēs ita liberi ſicut veniſt꜀: q; finaliter retinuit vnū. q ¶ Donec ve. fra. ⁊c. vt ꝑ h̄ eēt certificatus ꝙ ✻ tes de ꝑtibus longinq̄s vt inde reportēt alimenta bone doctrine. Unde dicit Hiero. in ep̄la ad paulinū de omnib⁹ ſacre ſcripture libris: Ad Titū liuiū lacteo eloquētie fonte manātē: de vltimis hiſpanie galliarūq; finib⁹ quoſdā nobiles veniſſe legim⁹: et quos ad ſui cōtēplationē roma nō traxerat vni⁹ hoīs fama ꝑduxit. Et bn̄ ꝑ filios iacob q̄ ſupplātator interp̄tat̄: boni diſcipuli intelligūt̄: q; debēt eſſe ſupplātatores vitioꝝ. Dicit̄ eni. i. Ethi. ꝙ ſapiētie nō eſt auditor iuuenis ſecutor paſſionū. Dicunt̄ etiā filij iacob eſſe decē q̄ venerūt ad ſignificandū ꝑfectionē diſcipulorū: q; denari⁹ ē numer⁹ ꝑfect⁹: ⁊ ī ſignū hui⁹ retinet̄ beniamin domi tanq; paruulus ⁊ impfectus. Dicit aūt cōmēdator ſup librū Boetij de cōſolatione ꝙ athenis antiquit⁹ p̄mo ꝓbabant̄ diſcipuli ꝺ virtute patientie: ita ꝙ in porta ꝑ quā ītrabāt iuuenes ad locū ſtudij ſedebat vn⁹ ſenex qui ſciebat optime iuuenes ad impatiētiā ꝓuocare: ⁊ q̄n veniebat aliq̄s q̄ verba vituperij ⁊ deriſionis patienter nō audiebat / ip̄m tanq; ineptū repellebat. Et in ſignū hui⁹ filij iacob ꝑ quos deſignant̄ ap̄ti diſcipuli primo examinant̄ de patiētia verbo / cum dicit̄ eis: g ¶ Exploratores eſtis. Secūdo facto cum ſubditur: ✻ Et tradidit

Iurare per ſalutem. h

Moralit̄

Iſte landatus/ iurauit ꝑ ſalutē pharaonis nō exituros de egypto frēs ſuos: niſi frat̄ iunioꝛ vēiret? An etiā bono ⁊ fideli vilis fuerat ſal⁹ pharaōis? Qᷓto eñ mag⁹ ipi q̄ eū in tāto honore locauerat/ fidē ꝓuabat: ſi illi q̄ eū ꝓuū empticiū poſſidebat. Oꝛ ſi nō curabat pharaonis ſalutē: nūq̄d ꝑiuriū ꝓ cuiuſlibet hoīs ſalute vitare nō debuit: an nō eſt ꝑiurium? Tenuit em̄ vnū eoꝝ donec vēiret beniamin: ⁊ veꝝ factū eſt qđ dixit: nō exibitis donec veniat frater veſter. Ad oēs em̄ potuit ꝑtinere qđ dictū eſt. Nā quō ille vēturus eſſet: niſi ad eū deducēdū aliq̄ rediſſent? Sꝫ qđ ſequit̄ magis vrget q̄ſtiōe/ vbi iteꝝ iurauit dicēs: Mittite ex vob̄ vnū/ ⁊ adducite frēꝫ veſtrū ⁊c. vſq̄ ꝑ ſalutē pharaonis exploꝛatoꝛes eſtis. Huic ſnīe interpoſuit iuratiōeꝫ: q2 ſi vera nō dixiſſent/ exploꝛatoꝛes eſſent. i. exploꝛatoꝝ pena digni eſſent: q̄s tñ vera dicere ſciebat: nec̄ ꝑiurus ē q̄ſq̄ ſi ei quē caſtiſſimū nouit dicat. Si hoc adulteriū de quo argueris cōmiſiſti: dānat te deus ⁊ his v̄bis adhibeat iuratiōnē. Verū oīno iurat: ibi em̄ ꝯditio ē q̄ dicit: Si feciſti/ quē tñ nō feciſſe certū hꝫ. Sꝫ dicit aliq̄s/ veꝝ eſt: q2 ſi fecit adulteriuꝫ: dānat illū dñs. Hoc aūt veruꝫ nō eſt. Si aūt verum nō dicitis/ exploꝛatoꝛes eſtis: cū etiā ſi mētiant̄ nō ſunt exploꝛatoꝛes: ſꝫ ita dictū ē: exploꝛatoꝛes eſt̄ tanq̄ ſi dictū eſſet exploꝛatoꝝ pena digni eſtis. Hoc ē exploꝛatoꝛes deputabimī merito mēdacij veſtri. Eſtis autē potuiſſe dici ꝓ habebimī ⁊ deputabimini: innūere ſiſes locutiōes docent. Vñ ⁊ illa locutio helie. iij. Reg. xviij. d. Quicūq̄ exaudierit in igne erit deus: nō em̄ erit/ ſed habebit̄. a ¶ Ne-

B Hiſtori. ſciebat autem. Aug⁹. Quid ē ꝙ cū inter ſe penitētes loq̄rent̄ de ioſeph: ꝙ cū illo male egerāt: ⁊ h̄ eis diuīo iudicio redderetur: ꝙ ſe periclitari videbant: adiūgit ſcriptura. Ipi ignoꝛabāt ꝙ audiebat ioſeph. Interpꝛes enim inter illos erat: hoc ſcilicet intelligenduꝫ eſt ideo putaſſe eos ꝙ ille nō audiret: quia videbāt interpꝛetem qui inter illos erat: nihil

a ¶ Hoc impletū eſt qñ miſſus eſt ananias ad baptiçandū eū.

ter veſter minimus: Mittitē e vobis vnum ⁊ adducat eum:

¶ Multa erat in verbis ſeueritas: multa in coꝛde tranquillitas: vt hinc doceat̄ q̄ta his beniuolentia debeat̄: quos foꝛte plus equo coꝛripimus.

vos autem eritis in vinculis donec ꝓbent̄ que dixiſtis: vtrū falſa an vera ſint. Alioquin ꝑ a

a ¶ Id eſt exploꝛatoꝝ pena digni.

ſalutem pharaonis exploꝛatoꝛes eſtiſ. Tradidit ḡ eos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis e carcere/ ait: Facite qđ dixi: et viuetis: Deum eni timeo. Si pacifici eſtis: frater veſter vnus ligetur in carcere: vos autem abite ⁊ ferte frumēta que emiſtis in domos veſtras: et fratrem veſtrum minimuꝫ ad me adducite: vt poſſim veſtros pꝛobare ſermones: et nō moꝛiamini. Fecerūt vt dixerat: ⁊ locuti ſūt adinuicē: Merito hec patimur: quia peccauimus in fratrem noſtrum: videntes anguſtiam anime illius dū depꝛecaretur nos/ et non audiuimus: idcirco venit ſuꝑ nos iſta tribulatio. E quibus vnus rūben ait: Nunquid non dixi vobiſ: nolite peccare in puerū/ ⁊ non audiſtis me? En ſanguis eius exquirit̄. Neſciebant autē ꝙ intelligeret ioſeph: eo ꝙ ꝑ interpꝛetem loqueretur ad eos: Auertitq̄ ſe parūper/ et fleuit et reuerſus locutus eſt ad eos. Tollenſq̄ ſymeon/ ⁊ ligans illis pꝛeſentibus: iuſſit miniſtris vt implerent eoꝛum ſaccos tri-

(b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n in the margin)

a ¶ Hoc ē quorūdā iudeoꝝ ꝯfeſſio: amiſſo loco ⁊ gēte: ⁊ aptis ſacris q̄ ꝓus clauſa erant in velamine littere.

a ¶ Hic ſignificat nicodemum ⁊ ioſeph q̄ non ꝯſenſerunt ꝯſilio ⁊ actibus iudeoꝛuꝫ in moꝛte ieſu.

a ¶ Id eſt vindicta fuſi ſanguīs ſumit̄.

a ¶ Quaſi nō intelligēs linguā eoꝝ.

Nico. de lyra

tificat⁹ ꝙ machinati non fuiſſent ꝯ eū aliq̄d mali. a ¶ Alioq̄n ꝑ ſalutē pharaōis exploꝛatoꝛes eſtis. Ac ſi diceret: ſi nō vultis recipe illđ qđ vobis offero/ manifeſte patet ꝙ excuſationes veſtre p̄dicte ficticie ſunt ⁊ falſe: ⁊ ꝑ hoc ꝯcludit̄ ꝙ eſtis exploꝛatoꝛes vere. Nō debet aliquis mirari ſi in p̄dictis ſint aliqua interpoſita quaſi dicta a ioſeph que nō ſūt exp̄ſſa in lr̄a: quia multa v̄ba dixit fratribus ſuis ⁊ econuerſo/ q̄ nō ſūt ſcripta ꝑ ſinglā vt patꝫ ex p̄dictis: dant̄ tñ aliqualiter intelligi ꝑ ea que ſunt ſcripta vt viſum eſt.

b ¶ Tradidit ḡ eos. Hic ꝯſequent̄ oſtendit̄ auſteritas ioſeph in factis: cū dicit̄: Tradidit ḡ eos cuſtodie. i. carceri. c ¶ Tribus diebus. Cōtra tria que in eū cōmiſerāt. ſ. de moꝛte ei⁹ tractādo: in foueā ip̄m deponēdo: ⁊ ipſuꝫ vēdēdo: vt patet ex p̄dictis. xxxvij. ca. Sequit̄: d ¶ Frater veſter vnus ⁊c. In hoc tempauit penam p̄dictam. e ¶ Fecerūt vt dixerat. i. facere ꝓmiſerūt.

Queſtio. Querit̄ hic quō ioſeph qui erat tā dulcis ⁊ māſuetus verbis ⁊ factis/ vt hic patet ⁊ ex ſequentibus: afflixit fratres ita diu anteq̄ ſe eis notificaret: cū ſtatim poſſet eis remittere iniuriam ſibi factam? Dicendum ꝙ licet perſona ſingularis poſſet hoc licite facere. ille tamen qui eſt ſupioꝛ ⁊ iudex/ cū ſit cuſtos iuſticie nō dꝫ h̄ facere: maxīe qñ iniuria ſibi facta redūdat in alteꝝ: iniuria aūt facta ip̄i ioſeph redūdauit in p̄reꝫ ſuū: q̄ ex h̄ incōſolabilit̄ fuit afflict⁹: vt. s. dictū ē xxxvij. ca. Ioſeph āt ex oꝛdiatiōe diuīa fact⁹ erat ſupioꝛ ⁊ iudex fratrū ſuoꝝ: vt ptꝫ ꝑ viſiōes ei⁹ ſuꝑ poſitas. xxxvij. ca. ⁊ erāt ei iā ſbiecti actu: q2 ip̄m adoꝛauerāt vt dominū: ⁊ iō nō debuit eos dimittere ſine punitiōe: ne dedec⁹ culpe oīno trāſiret ſine decoꝛe iuſticie: tñ in punitiōe ſua pl⁹ fuit de miſc̄dia q̄ de iuſticia: vt ptꝫ infra ꝑ benignū affectū ad frēs ⁊ multiplicem effectū bonū. f ¶ Et locuti ſūt adiuicē. Qm̄ afflictio dat intellectū: iō h̄ ꝯñr poſt afflictiōeꝫ frēs ioſeph ꝯfitent̄ diuinā iuſticiā dicētes: Merito hec patimur ⁊c. Vnde ⁊ ſubdit̄: g ¶ En ſanguis eius exquirit̄. i. vindicta de ſanguine ip̄ius: nā ꝓbabilit̄ credebāt ꝙ eēt moꝛtuus moꝛte coꝛꝑali. ſciebāt em̄ certitudinalit̄ ip̄m fuiſſe moꝛtuuꝫ moꝛte ciuili: q2 vēdiderāt eū in ſeruū. ſeruitus āt moꝛs ciuilis ē. Patet etiā ꝑ h̄ p̄nia eoꝝ de vēditione ioſeph/ quā ille intēdebat req̄rere. h ¶ Eo ꝙ ꝑ interp̄tem loqueretur. Dicūt hebꝛei ꝙ iſte interpꝛes fuit manaſſes p̄mogenitus ioſeph: q2 a nutrice didicerat linguā egyptiacā: ⁊ a patre ſuo hebꝛaicā. Sꝫ h̄ occurrit difficultas: quia manaſſes tūc vix cōpleuerat octauū annū: quia a tempꝛe quo ioſeph factus eſt p̄poſitus egypti quo tēꝑe accepit vxoꝛē/ vſq̄ ad deſcēſum patris ſui in egyptum fluxerūt tm̄ nouē anni: vt. s. declaratū ē ca. xxxvij. Ioſeph aūt cū vxoꝛe ſua fuit ꝑ nouē mēſes ad minus anteq̄ manaſſes naſceret̄. Itē iſta interp̄tatio facta fuit inter ioſeph ⁊ fratres ſuos anq̄ iacob deſcēderet in egyptū ꝑ aliqđ tp̄s/ lꝫ nō magnū: ⁊ ſic ptꝫ ꝙ manaſſes vix cōpleuerat octauū annū. Pōt tñ ad h̄ dici/ ꝙ ex bonitate ingenij pueri ⁊ ex ſollicitudine patris erga eū potuit in tāto tꝑe vtrāq̄ linguā addiſcere/ q̄tū ſufficiebat ad intelligendū verba cōia inter homīes. loq̄bat̄ aūt ioſeph cū fratribus ſuis ꝑ interp̄tem ne cognoſceret̄ ab eis ſi hebꝛaice loqueret̄: ⁊ ſui cognitioneꝫ adhuc rōnabiliter differebat: vt ptꝫ ex p̄dictis. i ¶ Auertitq̄ ſe. Poſtq̄ deſcripta ē ip̄i⁹ ioſeph ſimulata auſteritas: h̄ ꝯſequenter deſcribit̄ ip̄ius vera pietas/ cū dicit̄: k ¶ Et fleuit. Ex cōpaſſione: q2 videbat eos in anxietate. l ¶ Tollēſq̄ ſymeon. Ipſe em̄ fuit vt dicunt hebꝛei qui de ioſeph veniēte ad eos dixit: Ecce ſomniatoꝛ ⁊c. ⁊ qui eū in foueā ꝓiecit: ⁊ quia grauius ceteris fratribus deliquit: pl⁹ debuit puniri ⁊ diligentius cuſtodiri. m ¶ Et ligans illis p̄ntibus. Sed in abſentia eoꝝ iuſſit eum a vinculis abſolui: ⁊ de cibo conuenienti ſibi prouideri: in loco tamen clauſo: vt ſic pietas fraterna ſeruaretur: ⁊ tamen adhiberetur cautela ne fugeret/ donec veniret beniamin: pꝛopter quem iſta fiebant: vt pꝛedictum eſt. n ¶ Iuſſit miniſtris vt ⁊c. Ad pꝛouidendum patri ſuo et eius familie.

Quis fuit interpꝛes ioſeph

Moꝛalit̄ ✳ Et reponerēt ✳ b ¶ Tradidit ḡ eos cuſtodie: Id eſt carceri. Et eadem ratione ſymeon alijs dimiſſis retinetur in carcere/ cū dicitur: l ¶ Tollenſq̄ ſymeon et ligans ⁊c. Sacci eoꝝ replent̄ frumento: ꝑ qđ deſignat̄ ꝙ animi diſcipuloꝝ ꝑ bonum doctoꝛem replentur ſapientie documēto. Eoꝛum pecunia in ſaccis ſuis reponitur: ad ſignificandum ꝙ ſapientie pꝛecium non eſt pecunia/ ſed laboꝛ ⁊ diligentia: et gratitudo diſcipuloꝛum ſicut dictum eſt. s. ⁊ ſic poſt acquiſitam ſapientiā ad celeſtem patriam reuertunt̄.

los erat: nihil ei dicere eoꝝ que loque
bant: quem adhibitū putabant: quia
eoꝝ neſciret linguã. Nec cura erat
interpretis ea dicere illi a quo poſitꝰ
fuerat que non ad illū / ſed inter ſe lo
Queſtio quebãt. ¶ Queritur cur ioſeph vir
mitiſſimus fratres taliter afficere vo/
luit in ꝓlatione agnitiõis ſue / cum
poſſet eis ſe innoteſcendo cito ſubue/
nire: Sed hoc non vltionis cauſa fe/
cit: vt vindicaret malum quod ſibi fa/
ctū fuerat: ſ; vt cognoſceret vtrū eodē
ſtimulo frēm vterinū pmerēt: ſic ipm
in exteras ꝓuincias vendiderãt.
a ¶ Aptoq; ⁊c. Frēs ioſeph dãt ar/
gētū: q: iudei ꝯuerſi dimittūt lrãm oc
cidētē ⁊ accipiūt ſpm viuificãtē: repe/
rit tñ argētū ĩ ore ſaccoꝝ: q: ꝓpt fru/
ctū ſpūalis intelligētie nõ deſerit ni/
tor eloquẽtie. b ¶ Singuli reppe
rerūt. Frēs ioſeph dederūt pecuniã
in emptione frumēti: ſ; eã accepto fru
mēto receperūt: q: noſter ioſeph nõ q̃
rit nr̃a / ſ; nos. Grat enĩ dat ſua mūe/
ra / ⁊ in nr̃a emptione nos ditiores fa
cit. c ¶ Cui rñdit. Stra. Rubē ait:
Duos filios meos ĩterfice ſi nõ r. ⁊c.
Nec tñ obtinuit. At iudas dicēs: reᵒ
ero pctĩ ĩ prēm oĩ tpe / ĩpetrauit: q: ei
cõmiſſus eſt beniamin. Plus ē ꝗ reū
eſſe pctĩ ꝗ̃ corpaliter occidi. d ¶ De
Queſtio ducetis ca. ⁊c. Augᵒ. Querit vtrū
iõ ad infernū: q: cū triſticia an etiã ſi
abeſſet tãq̃ ad infernū moriēdo deſcē
ſurus hec loquat: De inferno enĩ ma
gna queſtio ē: ⁊ q̃d inde ſcptura ſenti/
at: vbicūq; h memoratū fuerit obſer/
uãdum eſt. ☞ Modicum

¶ Nico. de lyra

a ¶ Et repo. pecu. ſingu. du/
plici d ca ſc; vt pri pecunia reportaret
F ⁊ vt frēs anxiarent timētes ex h habe
ri ſuſpecti de furto: ſicut ⁊ poſtea acci/
dit. b ¶ At illi portãtes. Hic ꝯñr
deſcribit regreſſus fratrū ioſeph ad
patrē ſuū. c ¶ Aptoq; vnꝰ ſacco.
Iſte fuit leui vt dicūt hebrei: q: decē fi
lij iacob deſcēderãt in egyptū cõbina/
ti: Symeon aūt erat cõbinatꝰ cū ipſo
leui: ⁊ q: ille remãſerat ĩ egypto leui
redijt ſine cõpari ſuo. Andreas dicit
ꝙ ſicut iſte aperuit ſaccū ſuū ⁊ inuenit
pecuniã: ita oēs alij extūc eiᵒ occaſiõe
ita fecerūt: ⁊ h cõcordat cū eo qð d: in
fra ſequēti ca. Cū veniſſemꝰ ad diuer/
ſoriū aperuimꝰ ſacculos nr̃os ⁊ inue/
nimus pecuniã in ore ſaccorum ⁊c.
d ¶ In diuerſorio. i. hoſpitio vbi
diuertūt viatores ad comedēdum vel
hoſpitãdū: vñ ĩ hebreo habet: In ho
ſpitalario. e ¶ Et obſtu. tur. ⁊c. q:
timuerūt ne poſita fuiſſet ibi pecunia
ab egyptijs vt de furto notarent. Ce
tera patēt vſq; ibi: f ¶ Cū frumē.
effunderet ⁊c. Ex h videt ꝙ alij filij
iacob pter vnū nõ inuenerūt pecuni/
as ſuas donec veniſſent ad prēm ſuū.
⁊ ſm h dicēdū eſſet ꝙ illud qð eſt alle/
gatū ad ꝯtrariū de ſe. ca. dicit h p an/
ticipationē. Si aūt aliq̃s velit ſeq̃ ſen
tētiã andree pdictã: oportet dicere ꝙ
illud qð hic d: de inuentione pecunie
in ore ſaccorū poſtq̃ venerant ad pa/
trē ſuū iacob: dicit p recapitulationē:
quia iam alias inuenerant in diuerſo/
rio. Sequit: g ¶ Duos filios me
os interfice. Irrationabiliter locu/
tus eſt iſte ruben hoc dicendo: quia fi/
lij ſui etiam

tico: et reponerēt pecunias ſin/ a
gulorū in ſacculis ſuis: datis ſu
pra cibarijs in via. Qui fecerūt
ita. At illi portãtes frumenta in b
a aſinis profecti ſunt. Apertoq; c
vnus ſacco vt daret iumento
pabulum in diuerſorio / cõtem/ d
platus pecuniã in ore ſacculi /
dixit fratribus ſuis: Reddita ē
mihi pecūia: En habet ĩ ſacco.
Et obſtupefacti turbatiq; mu/ e
tuo dixerūt: Quidnã ē hoc qð
fecit nobis deus: Venerūtq; ad
iacob patrē ſuū in terrã chana/
an / ⁊ narrauerūt ei oĩa q̃ accidiſ
ſent ſibi dicētes: Locutus eſt no
bis dominus terre dure: et puta
uit nos exploratores ꝓuincie.
Cui reſpõdimus: Pacifici ſu/
mus / nec vllas molimur inſidi/
as. Duodecim fratres vno prē
geniti ſumꝰ: vnus nõ eſt ſup: mi
nimꝰ cū patre verſat ĩ terra cha
naan. Qui ait nobis: Sic ꝓba
bo ꝙ pacifici ſitis. Fratrē veſtrū
vnū dimittite apud me: et ciba/
ria domibꝰ veſtris neceſſaria ſu
mite ⁊ abite: Fratrēq; veſtrū mi
nimū adducite ad me / vt ſciã ꝙ
nõ ſitis exploratores: ⁊ iſtū q̃ te/
net in vinculis recipere poſſitis:
ac deinceps q̃ vultis emēdi ha
beatis licētiam. His dictis / cū f
b frumēta effunderēt: ſinguli rep/
pererūt in ore ſaccoꝝ ligatas pe
cunias: Exterritiſq; ſimul oībꝰ
dixit pater iacob: Abſq; liberis
me eſſe feciſtis. Ioſeph nõ eſt ſu/
per: ſymeon tenet in vinculis:
beniamin auferetis. In me hec
c mala oĩa reciderunt. Cui rñdit
rubē: Duos filios meos ĩterfice g
ſi nõ reduxero illū tibi. Trade eū
ĩ manu mea: ⁊ ego eū tibi reſtitu
am. At ille: Nõ deſcēdet inq̃t fi
liꝰ meꝰ vobiſcū. Frat eiꝰ mortu
us ē: ipſe ſolus remanſit. Si q̃d
ei aduerſi acciderit in terra ad h
d quã pgitis: deducetis canos meoſ
¶ al's dolore
cū merore ad ĩferos. ¶ Ca. XLIII

Interĩ fames oēm terrã i
vehemēter pmebat: ꝯſū
ptiſq; cibiſ q̃ſ ex egypto
detulerant: dixit iacob ad filios
ſuos: Reuertimĩ ⁊ emite pauxil k
lū eſcaꝝ. Rñdit iudaſ: Denūci l

lij ſui etiã erant filij patris ſui: quia ſi/
cut. ſ. dictū eſt: frequenter nepotes no/
minantur filij. Qz autem interficeret G
eos iacob erat incõueniens oblatio. et
ideo nõ acquieuit ſibi iacob. h ¶ In
terra ad quã pergitis: Id eſt pge
re vultis ſeu diſponitis.

¶ In ca. xlij. vbi dicit in poſtilla:
Omnes filij vnius viri ſumus.

Additio Quidam hebreorum
expoſitores dicunt ꝙ
filij iacob circūibant p ciuitatē diſperſi
vt forte inuenirēt fratrem ſuū ioſeph:
et poſtea fuerant congregati in domo
ipſius ioſeph pro emptione panis: ⁊ ex
hoc imponebat eis ioſeph crimen ex/ Exploratio
plorationis: quia exploratores ſolent nis ꝓpriã
circūire per ſingula loca vt omnia vide
ant ⁊ cõſequenter congregant in vnū:
vt ſibi inuicem conferant de inuentis:
quod cõcordat huic quod dicit. ſ. in po
ſtilla: ſc; ꝙ reddebant rationem de hoc
ꝙ circūierunt ciuitatem nõ cauſa explo
rationis: ſed vt fratrē quererent.

¶ Nico. de lyra

Interim fa/ ¶ Ca. XLIII
mes oēm terram vehe. ⁊c.
Hic deſcribit deſcēſus in egy/ Diuiſio
ptum ꝗ̃tum ad ipſum beniamin cū fra
tribus ſuis: vbi primo notat deſcēſus
proſperitas. ſecundo occurrens aduer
ſitas. xliiij. ca. tertio manifeſtata frater
nitas ca. xlv. Circa primū deſcribit iti/
neris ordinatio. ſecundo pauoris occa
ſio / ibi: Quos cum vidiſſet. tertio ſe/
quēs conſolatio / ibi: At ille rñdit ⁊c.
Circa primum deſcribit de itinere di/
ſceptatio. ſecūdo patris conceſſio / ibi: H
Igitur iſrael ⁊c. Diſceptatio autem fu/
it de eorum itinere: quia iacob nolebat
ꝙ beniamin cū eis iret et ipſi volebãt:
nec poterant ire ſine eo ꝓpter pactum
quod habuerant cum ioſeph: vt predi/
ctum eſt: ⁊ hoc eſt qð dicit: i ¶ Inte
rim fames omnē terrã vehemen
ter pmebat ⁊c. ſc; cum regreſſus eo/
rum in egyptum retardaret ꝓpter ben
iamin. k ¶ Reuertimini et emite
pauxillum eſcarū: id eſt modicum Pauxillū
ꝗ̃tum ſufficit ad neceſſitatem ⁊ non ad emit.
abundantiam: ſperabat enim iacob ꝙ
dominus reſpiceret populum ſuum cõ
cedendo ꝙ terra daret fructum.
l ¶ Reſpondit iudas. quia pater re
pulerat preces ipſius ruben primoge/
niti: iudas qui inter ceteros erat prin/
cipalior et audacior ⁊ rationabilior in
loquēdo accepit ṽbū vt beniamin ſibi
in cuſtodiã traderet: vt ptz lr̃a vſq; ibi:
Ne moriamur
Moraliter. i ¶ Interim fames Moralit
omnem terram vehementer pre
mebat. Eccl. xxiiij. c. dicit in pſona ſa
pientie. Qui edūt me adhuc eſurient.
Et ideo diſcipuli iam edocti deſiderant
ad doctorem reuerti vt plenius inſtru/
antur: et hoc ſignificat in reditu filiorū
iacob ad ioſeph per quē doctor ſignifi/
catur pro querendis alimentis: id eſt
ſapientie documētis: ſed reuerti nolūt
niſi cum beniamin minimo per quē hu
militas deſignatur: aliter non profice/
rent: ſicut dicit ſaluator Matth. xi. d.
Confiteor tibi pater domine celi ⁊ ter/
re quia abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊
et prudentibus ſc; in oculis ſuis / et re/
uelaſti ea paruulis.
Et deferte viro

Glo.ordi.

C a ¶ Modicum reſine ⁊
A mellis ⁊ ſtora.⁊c. Hiero.
Aliq̄d reſine ⁊ mellis ⁊ thy⁄
miama ⁊ ſtacten et terebin⁄
thū ⁊ nuces: ſiue vt aquila ⁊
ſymmach⁹ trāſtulerūt⁄ amyg
dala: vbi in nr̄is codicib⁹ ha
bet̄ thymiama: ī hebreo eſt
nechota: qđ aquila ſtoracem
trāſtulit: ex q̄ dom⁹ nechota
Eſa.39.a. q̄ ī Eſaia legit̄ manifeſte cel
la thymiamatis ſiue ſtoracis
intelligit̄: eo ꝙ ī illo ſūt aro
mata diuerſa cōdita.
b ¶ Deus veſter ⁊ deus
patris veſtri de.⁊c. Au⁄
guſti. Mēdaciū videt̄: ſ; ali
q̄d ſignificare credēdū ē. Ar
gētū enī qđ dat̄ ⁊ nō minui⁄
tur: qđ et ꝓbatū appellatū ē
illud forte eſt de quo dicit̄
Ps.xi.b. Eloquia dn̄i elo⁄
quia caſta: argen. igne exa⁄
minatū: ꝓbatu; terre pur. ſe
ptuplū.i. probatum ꝑfecte.
Vidit

Nico.de lyra

※ a ¶ Memoria.nos ⁊
paruuli nr̄i. ac ſi diceret: ſi
nō vis nobiſcū mittere ben⁄
iamin ire nō poſſum⁹: ⁊ ꝑ cō
ſequens moriemur fame: q̄
aliūde alimēta hr̄e nō poſſu
mus: ⁊ ſic ipſemet beniamin
nobiſcū fame morie̅t: ꝓpter
qđ melius eſt ꝙ mittas eum
nobiſcum: etiam cu; aliquo
periculo infirmitat̄ vel mor
B tis q̄; ꝙ hic fame moriat̄ no⁄
biſcum. b ¶ Ego ſuſci⁄
pio puerum. in fide mea
ſeruandū. c ¶ De manu
mea req̄re illū. q̄ ſpōdeo
ꝓ eo reducēdo. d ¶ Si nō
interceſſiſſet dilatio. in
retinēdo bēiamin. e ¶ Igi
tur iſrael pater eoru; di
xit. Hic deſcribitur patris
cōceſſio: vidit eī ꝙ iudas rō⁄
nabiliter loquebat̄: iō aſſen⁄
ſit ordinās de eorum via.
f ¶ Sumite de optimis
terre frugib⁹.i. de illis q̄
raro inueniūt̄ in egypto: q̄
talia magis acceptantur.
g ¶ Et deferte viro mūe
ra. ad placādū ipm̄. ſic enī fe
cerat ipſe iacob ad placandū
eſau fratrē ſuū: vt.ſ. habet̄.
xxxiij.b. h ¶ Modicū re
ſine ſm̄ Iſid. ⁊ Papiā reſi⁄
na generaliter d̄r gutta flu⁄
ens de arboribus aromati⁄
cis: q̄ indurata valet ad vn⁄
guēta ⁊ medicinas. i ¶ Et
ſtoracis ⁊ ſtactes: et te⁄
rebin. et amyg.⁊c. Nōia
ſunt arborū aromaticarū q̄
inueniunt̄ in terra chanaan
quarum lachryme fluētes ⁊
fruct⁹ ſūt ꝑcioſi: ⁊ nōie arbo
rū hic intelligunt̄ lachryme
dicte vel fruct⁹ earū. Scien
dū tn̄ ꝙ loco hui⁹ qđ in trāſ⁄
latione nr̄a d̄r: Modicū re⁄
ſine ⁊ ſtoracis ⁊ ſtactes ⁊ te⁄
rebinthi: hebrei dicūt: Mo⁄
dicū tyriace

Geneſis

a ¶ al's teſtificatione.
auit nobis vir ille ſub atteſtatōe iurandi⁄ dicēs:
Nō videbitis faciem meā⁄ niſi fratrē veſtrū mi⁄
nimū adduxeritis vobiſcū. Si ergo vis mittere
eū nobiſcū⁄ ꝑgemus pariter: ⁊ emem⁹ tibi neceſ⁄
ſaria: Sin aūt nō vis: nō ibim⁹. Vir ei vt ſepe di
ximus denūciauit nobis⁄ dicēs: † Nō videbit̄ fa
ciē meā abſq; fratre vr̄o minimo. Dixit eis iſrl̄:
In meā hoc feciſtis miſeriā⁄ vt indicaretis ei et
aliū habere vos fratrē. At illi rn̄derunt: Inter⁄
rogauit nos homo ꝑ ordinem nr̄am ꝓgeniem: ſi
pater viueret: ſi haberem⁹ fratrē. Et nos reſpon
dimus ei ꝯſequēter iuxta id qđ fuerat ſciſcitat⁹.
Nunquid ſcire poteramus qđ dicturus eſſet: ad
ducite vobiſcū fratrē veſtru;? Iudas quoq; di⁄
xit pr̄i ſuo: Mitte puerū mecū vt ꝓficiſcamur ⁊
poſſim⁹ viuere⁄ ne moriamur nos ⁊ paruuli no⁄ a
ſtri: Ego ſuſcipio pueru;: de manu mea require b c
illū. Niſi reduxero ⁊ † reddidero eū tibi: ero pec
cati in te reus omni tp̄e. Si nō interceſſiſſet dila d
tio⁄ iā vice altera veniſſemus. Igit̄ iſrl̄ pater eo e
rum dixit ad eos: Si ſic neceſſe ē⁄ facite qđ vul⁄
a ¶ vel fructibus.
tis. Sumite de optimis terre frūgib⁹ in vaſis ve f
a ſtris: ⁊ deferte viro munera: modicū reſine ⁊ mel g h
a ¶ ſpecies reſine. ¶ vel ſtyracis. b ¶ terebinthus arbor ē cu
ius reſina ſimiliter vocatur.
lis ⁊ ſtoracꝭ ⁊ ſtactes ⁊ terebinthi ⁊ amygdalaꝝ: i
Pecuniāq; duplicē ferte vobiſcū: ⁊ illā quā in k
ueniſt̄ i ſacculis⁄ reportate: ne forte errore factū
ſit: S; et fratrē veſtrū tollite: ⁊ ite ad viꝝ. Deus
aūt me⁹ oīpotēs faciat vobis eū placabilē: et re⁄
mittat vobiſcū fratrē vr̄m quē tenet i vinculis: ⁊
hūc beniamin. Ego q̄ſi orbat⁹ abſq; liberis ero. l
Tulerūt ḡ viri mūera⁄ ⁊ pecuniā duplicē ⁊ bēia⁄
min: deſcēderūtq; i egyptum⁄ ⁊ ſteterūt corā io⁄
ſeph. Quos cū ille vidiſſet ⁊ beniamin ſimul: ꝓ m
cepit diſpēſatori dom⁹ ſue⁄ dicēs: Introduc vi⁄
ros domū ⁊ occide victimas⁄ ⁊ iſtrue ꝯuiuiū: qm̄
mecū ſūt comeſturi meridie. Fecit ille ſicut fue⁄ n
rat imperatū⁄ ⁊ introduxit viros domu;. Ibiq; o
exterriti dixerūt mutuo: Propter pecuniā quā
retulim⁹ prius in ſaccis nr̄is: introducti ſum⁹⁄ vt
deuoluat i nos calūniā: ⁊ violēter ſubijciat ſerui
tuti ⁊ nos ⁊ aſinos nr̄os. Q̄obrē i ipis foribus
accedētes ad diſpenſatorē⁄ locuti ſunt. Oram⁹
dn̄e vt audias nos: Iam ante deſcendimus vt
emerem⁹ eſcas: Quib⁹ emptis cū veniſſem⁹ ad
diuerſoriū: aperuim⁹ † ſacculos noſtros: ⁊ iueni⁄
m⁹ pecuniā in ore ſaccoꝝ: quā nūc eodē pōdere
reportauim⁹. S; ⁊ aliud attulim⁹ argētū vt ema
m⁹ q̄ neceſſaria ſūt: Nō ē in nr̄a ꝯſciētia q̄s eam
poſuerit in marſupijs nr̄is. At ille rn̄dit: Pax p q
b vobiſcū⁄ nolite timere. Deus veſter et de⁹ pr̄is r
a ¶ Nō mentit̄ ſapiēs diſpenſator: q̄ de pecunia vbi dei dicit.
vr̄i dedit vobis theſauros † i ſacculis vr̄is. Nā;
pecuniā quā dediſtis mihi⁄ ꝓbatam ego habeo.
Eduxitq; ad eos ſymeō. Et itroduct̄ domū⁄ at s t
tulit aquā: ⁊ lauerūt pedes ſuos: deditq; pabu⁄ v

Nico.de lyra

dicū tyriace ⁊ cere ⁊ balſami C
⁊ paſſicaꝝ. k ¶ Pecuniā
q; duplicē ferte vobiſcū
⁊c. q̄ probabiliter exiſtima
bat ꝙ ꝓcedēte fame ⁊ increſ
cente bladū cari⁹ venderet̄
q̄; prima vice: vl' vt pecunia
reportata reſtitueretur.
l ¶ Ego quaſi orbatus
abſq; liberis ero ⁊c. Qđ
dupliciter intelligitur. Uno
mō ꝙ eſſet quaſi orbatus vſ⁄
q; ad eorū reditū: q̄ null⁹ đ
filijs remāſerat cū eo. Alio
modo ꝙ reputaret ſe q̄ſi or⁄
batū ſi beniamī moreret̄: q̄
illū ſolū credebat hr̄e de vxo
re principali ⁊ ꝑdilecta.ſ. ra⁄
chel. m ¶ Quos cu; ille
vidiſſet. Hic deſcribit̄ pa⁄
uoris occaſio ne furtū eis im
poneret̄. n ¶ Mecū ſūt
comeſturi meridie. illa eī
hora reuertebat̄ ioſeph đ ne
gocijs regalib⁹ ad prādēdū. Al's ſtra⁄didero
o ¶ Et introduxit viros
domū: ibiq; exterriti ⁊c.
Nō enī erat cōſuetudo ꝙ il⁄
li qui veniebant ad emendū
bladū introducerent̄ in do⁄
mū: ſed dimittebant̄ extra in
curia vel porticu domus et
ideo timuerunt ne introdu⁄
cerent̄ ꝓpter pecuniā quam
reportauerāt. Cetera patēt.
p ¶ Et ille reſpōdit. Hic
cōſequēter ponit̄ eorū cōſo⁄
latio. ⁊ primo ab ipſo diſpē⁄
ſatore dicēte: q ¶ Pax vo
biſcū. quia nihil habeo con
tra vos. r ¶ Deus veſter D
⁊ deus patris veſtri de⁄
dit vobis. ac ſi diceret: ex
merito veſtro ⁊ patris veſtri
data eſt vobis illa pecunia
qua; inueniſtis in ſaccis ve⁄
ſtris. s ¶ Eduxitq; ad
eos ſy. ad maiorem eorū cō
ſolationem. t ¶ Attulit
aquā. cogitando de eorum
corporibus. v ¶ Deditq;
pabulū aſinis. Curā ge⁄
rēs ſimiliter de eoꝝ anima⁄
libus: vt ꝑfectā impenderet
eis humanitatem.
※ Igitur. Hic
✳ g ¶ Et deferte viro Moralit̄
munera: Id ē doctori reue
rentiam debitam ⁊ honore;
et cum hoc ſi indigeat ſubſi⁄
dium temporale. ſic eni; ſcri
bit̄.j. Corinth.ix.b. Si nos
vobis ſeminamus ſpiritua⁄
lia non eſt magnum ſi veſtra
carnalia metam⁹. m ¶ Pre al's † ſaccos
cepit diſpēſatori dom⁹
ſue dicens: introduc vi⁄ Nota
ros domum. nam venien⁄
tes debite pro ſtudio ſapien
tie ſunt benigne recipiendi.
n ¶ Quoniam mecū ſūt
comeſturi. cibum ſapien⁄
tie que reficit animas.
n ¶ Meridie: id eſt cum Al. † ſaccis
feruore charitatis aliter ſciē
tia non valeret.j. Corinth.
viij.a. Scientia inflat: chari
tas autem edificat ⁊c.

 ✳ Illi vero

E G a ¶ Vidit beniamin ⁊c. Iſi. Act. ix. a. Paulū qñ lux cir
Allego. cūfulſit eū: q̄ puul᷒: q꞉ nōdū maturā fidei etatē gerebat. Vn̄
etiā adoleſcēs legit̄/ dū lapidātiū ſtephanū veſtimēta ſerua/
bat. fleuit ioſeph: cecitas pauli: flet᷒ ē chriſti. lauit faciē chri/
ſtus/ cū baptiçat̄ paul᷒: ꝑ quē a plurimis vidēdus ē chriſtus.

tur: maxime q̄ laborāt in v̄bo ⁊ doctrīa. † ¶ At ille clemē/ G
ter ⁊c. Pri o veniētes ſine beniamin: ꝑ quē ſignificat̄ hūilitas
vt p̄dictū eſt habuert̄ duꝝ rñſum: poſtea veniētes cū ip̄o habue
rūt māſuetū: ꝑ qđ deſignat̄ ꝙ ſupbi ſūt dure increpādi: ⁊ huml
les māſuete recipiēdi: ⁊ in h̄ eſt ꝯformitas ad deū: Iaco. iiij. b.
De᷒ ſupbis reſiſtit: hūilib᷒ āt dat grāꝫ.

Moralit̄ ¶ Aug᷒. Affect᷒ boni animi ſp̄ ꝓcli/
uus ē ad pietatē. Vn̄ in ioſeph v̄tutū
poſſum᷒ ꝯſiderare copiā. Caſt᷒ erat/ cū
ſpreuit īpudicitiā dñe. Sapiēs/ cū dili
gēti inueſtigatiōe fratrū aīos explora/
bat/ q̄lit̄ ſentirēt de fratre ſuo vterino.
Iuſt᷒ erat/ ī adhibitiōe diſcipline delin
q̄ntib᷒. Pius/ in ꝯuerſione penitētiā.
b ¶ Quibus appoſitis ⁊c. Seor/
Alſ teū ſuꝫ appoſiti ſūt cibi ioſeph q̄ſi aduene:
⁊ ſeorſum frīb᷒/ q̄ſi exterꝰ natiōe: egy/
ptijs q̄ꝫ ſeorſū/ q̄ſi īdigenis: q̄ putabāt
alſ † Salu᷒ ꝓphanū eē cū ꝑegrīs ꝯuiuiū. c ¶ Bi
berūtq; ⁊ inebriati ſūt ⁊c. Aug᷒.
Solēt ebrioſi hic teſtimoniū adhibere
ſibi in p̄ocinīū ꝓpt̄ ioſeph: q̄ valde ſa/
piēs cōmēdat̄. Sꝫ h̄ v̄bū ꝓ ſaturitate
ponit̄ in ſcripturꝰ. vñ Pſ. lxiiij. b. Vi
ſitaſti terrā ⁊ inebriaſti eā: q꞉ in laude
bñdictiōis h̄ poſitū ē/ ⁊ donū dei cōme
morat̄: apparet hāc ebrietatē ſaturita/
tē ſignificare. Nā ita iebriari vt iebri/
ant̄ ebrioſi: nec ip̄i ī revtile ē: q̄m maio
G re humore q̄

† ¶ Seorſuꝫ frib᷒: egyptijs ⁊c. q꞉
ꝫm diūſaꝫ diſpoſitiōeꝫ auditoꝝ formā
dus eſt ꝫmo doctoꝝ. i ¶ Maiorq;
ꝑs ve. beniamin. Per qđ deſignat̄
ꝙ hūiles ſunt doctrīe ſapīe magꝰ capa/
ces. vñ Aug᷒. exponēs illđ: Maria ſe
debat ſec᷒ pedes dñi dic: Q̄to hūili᷒ ſe/
debat: tāto ap̄li᷒ capiebat. ⁊ Prou̇. xi. a
Ubi humilitas ibi ⁊ ſapīa. k ¶ Bibe
rūtq;. ſ. potū ſapīe ſalutarꝰ. † ¶ Et i/
ebriati ſūt. Ebrietate bōa de q̄ dr̄ Cā Alſ teos
ti. v. a. Comedite ⁊ bibite ⁊ iebri. cha. † ſ. 29. a.
Dicit̄ ei ebrietas ab e ꝙ ē ex̄ ⁊ bria qđ
eſt mēſura: ꝓpt̄ qđ ſapiētes dicūt̄ ebrij
⁊ ſup menſurā alioꝝ hominū ſunt ꝑ ſa/
pientiā eleuati.

lū aſinis eoꝝ. Illi vero parabāt †
mūera: donec ingrederet̄ ioſeph
meridie. Audierāt ei ꝙ ibi come
ſturi eēnt panē. Igit̄ igreſſus eſt a
ioſeph domū ſuā: obtulerūtq; ei
mūera/ tenētes ī māib᷒: ⁊ adora/
uerūt† ꝓnu ī t̄rā. At ille clemēter †
reſalutatis eis: interrogauit† di/
cēs: † San᷒ne ē p̄r veſter ſenex: de
q̄ dixeratis mihi? Adhuc viuit?
Qui rñderūt: Soſpes ē ſu᷒ tu᷒/
pat̄ nr̄ adhuc viuit. Et icurua/
ti: adorauerūt eū. Attollens aūt
a ioſeph ocl̄os/ vidit beniamī frēꝫ
ſuū vterinū/ ⁊ ait: Iſte ē frat̄ ve/
ſter puul᷒: đ q̄ dixeratꝰ mihi? Et
rurſuꝫ: De᷒ inq̄t miſereat̄ tui fili
mi. Feſtiauitq;† q꞉ cōmota fue/ b
rant viſcera ei᷒ ſup fratre ſuo: † et
erūpebāt lachrymę: ⁊ itroiēs cu/
biculū fleuit. Rurſuſq; lota facie
egreſſus/ ꝯtinuit ſe ⁊ ait: Poni/ c
b te pāes. Quib᷒ appoſitꝰ/ ſeorſuꝫ d
¶ q̄ſi aduene. ¶ q̄ſi exñeis. ¶ q̄ſi īdigenis
ioſeph/ ⁊ ſeorſū frib᷒: egyptijs q̄ꝫ †
q̄ veſcebāt̄ ſil̄ ſeorſū: Illicitū eſt e
eni ęgyptijs cōedere cū hebręis:
⁊ ꝓphanū putāt huiuſcemōi ꝯui
uiū. Sederūt† corā eo p̄mogēit᷒ f g
iuxta p̄mogēita ſua: ⁊ minim᷒ iu/
xta ętatē ſuā. Et mirabāt̄ nimis h
ſūptis ꝑtib᷒ q̄s ab eo acceperāt:
a ¶ q꞉ paulus plus oībus laborauit.
Maiorq; ꝑs vēit beniamin: ita i
vt q̄nq; ꝑtib᷒ excederet. Bibe/ k
a ¶ ſatiati ꝫm idioma hebraice lingue.
runtq; ⁊ inebriati ſunt cū eo. †

PRecę ¶ Ca. XLIIII l
pit aūt ioſeph diſpē
ſatori dom᷒ ſuę/ di/
cens: Imple ſaccos
eoꝝ frumēto q̄tū pñt cape: ⁊ po
ne pecuniam ſinguloꝝ in ſūmita
¶ Splendore diuini eloquij.
te ſacci. Cyphū aūt meū argēte/ m

¶ Nico. de lyra

Alſ tin domū
✱ a ¶ Igit̄. Hic ſcđo deſcribit̄ eoꝝ
ꝯſolatio ab ip̄o ioſeph eos dulcit̄ allo/
quēdo: ⁊ ꝑꝫ lr̄a vſq; ibi: b ¶ Cōmo
ta fuerāt viſcera ⁊c. Tū q꞉ ip̄e ſol᷒
erat ſibi frat̄ vterinus. Tū q꞉ nō fue/
rat cū alijs frib᷒ qñ vēdiderāt ioſeph.
ꝓpt̄ qđ magis afficiebat̄ ad eū. Scđo
ꝯſolat̄ eos ioſeph in amicabili recrea/
F tione/ cū ſubdit̄: c ¶ Et ait: Poni
Panis te panes. Noīe panis in ſacra ſcp̄tu
ra itelligit̄ oīs cibus. vñ. iiij. Reg. vj
e. vbi dr̄: Appōe eis panē ⁊ aquā ⁊c.
Subdit̄: Et appoſita ē eis ciboꝝ ma/
Alſ tergo gna p̄paratio. d ¶ Seorſū ioſeph
⁊c. Cuius cā ſbdit̄ cū dicit̄: e ¶ Illi/
citū eni eſt egyptijs ⁊c. Cauſa hu/
ius ē vt dicūt hebrei: q꞉ mactāt ⁊ come
dūt aliq̄ aīalia q̄ ab egyptijs colunt̄.
f ¶ Sederūt corā eo. Vt honora/
ret eos ſua p̄ñtia. g ¶ Primogeni
tus ⁊c. Fecit eñ eos ſedere ordinate
ꝫm etates ſuas incipiēs a p̄mogenito.
h ¶ Et mirabant̄ nimiſ. De hoc ꝙ
homo queꝫ credebāt extraneuꝫ ⁊ eos
ignorantē feciſſet eos ita ſedere ſicut
ſedebāt in domo patris ſui. Si aūt q̄/
rat̄ quō nō habuerūt ꝑ h̄ aliquā ſuſpi/
tionē ꝙ ip̄e eſſet ioſeph q̄ p̄dictū ordi/
nē ſciebat. Dicūt hebrei ꝙ h̄ fuit: q꞉ io
ſeph fingebat ſe h̄ ſcire ꝑ artē diuinan
di. ꝑcutiebat eñ corā eis cyphū ſuū ar
genteū: ⁊ poſt primā ꝑcuſſionem dice/
bat: talis q̄ ē p̄mogenitus p̄mo ſedeat/
⁊ ſic ꝯſequēter de alijs. ⁊ h̄ videt̄ ꝯcor
dare cū eo qđ dicit̄ ſe. ca. Cyphus quē
furati eſtis ip̄e eſt in q̄ bibit dñs me᷒
⁊ in q̄ augurari ſolet. ac ſi diceret̄: ſicut
vidiſtis heri in mēſa. i ¶ Maiorq; ꝑs venit beniami:
ita vt quiq; ꝑtib᷒ excederet. Voluit eñ eū honorare in h̄
p̄ alijs vt videret ſi ꝑ h̄ alij frēs ip̄i beniamin īuiderēt ſic̄ ei in
nuiderāt/ eo ꝙ a p̄re plus amaret̄: vt p̄dictū eſt. ſ. xxxvij. ca.
k ¶ Biberūt ⁊ inebriati ſūt cū eo. Hic accipit̄ ebrietas
ꝓ ſocietate: eo mō loquēdi q̄ dicit̄ Cañ. v. a. Comedite ⁊ bi/
bite ⁊ iebriamī chariſſimi ⁊c. ⁊ talꝰ ebrietas nō eſt vitioſa.
Moralit̄ ✱ † ¶ Illi v̄o parabāt mūera donec igrederet̄ io/
ſeph. Diſcipuli eñ debēt eē pati doctorem honorare. i. Ti/
moth. v. c. Qui bñ p̄ſunt p̄ſb̄ri duplici honore digni habean
tur: maxime

¶ Nico. de lyra

PRecepit aūt ¶ Ca. XLIIII
ioſeph. Hic ꝯnr circa deſceſū
ſcđꝫ filioꝝ iacob ī egyptū deſcri
bit̄ occaſio aduerſitatꝰ: q꞉ đ furto appa
rēti fuert̄ ꝯuicti ī beniamī. Circa qđ cō
ſiderādū ꝙ ioſeph q̄ erat ſagax ⁊ aſtut᷒
poſtq; ꝓbauerat ꝙ frēs ſui đ ei᷒ vēditi
one penitebāt. Itē ꝙ ꝯ beniamin frēm †ſ. 42. e.
ſuū vterinū nihil mali machīati fuerāt: ſ. 45. a.
⁊ ꝙ ei p̄ ip̄is honorato īuidiā nō p̄ten/
debāt: vt ꝑꝫ ex p̄dictꝰ: nihilomin᷒ tēpta
re voluit vtꝝ ip̄i beniamī ī ꝑicl̄o ꝯſtitu
to q̄tū poſſēt ſuccurrerēt. ⁊ iđ ſic ordīa
uit/ vt ī furto apparēti dep̄hēderet̄ ben
iamī: vt videret q̄lit̄ frēs ſui ī h̄ ſe habe
rēt: nec mirāduꝫ ſi talit̄ eos ꝓbabat: q꞉ H
maliciā eoꝝ ī ſeip̄o exꝑtus fuerat. ⁊ iđ ī
h̄ ca. p̄mo deſcribit̄ eoꝝ cōp̄hēſio. ſcđo Diuiſio
ꝯfuſibilꝰ reductio/ ibi: At illi ſciſſis veſti
bus. ¶ Circa p̄mū cyph᷒ ioſeph ī ſacco
beniamin abſcōdit̄/ req̄rit̄/ denegat̄: ⁊
tādē inuenit̄. Et paꝫ lr̄a exceptis pau/
cis vocabulis q̄ exponent̄. m ¶ Cy/
phum aūt meū argenteū et pre/
✱ ciū qđ dedit
Moralit̄ l ¶ Precepit āt ioſeph Moralit̄
⁊c. Sequit̄: m ¶ Cyphū aūt meū
argēteū ⁊ p̄. ⁊c. Scđm ſenſuꝫ lr̄alem
ad h̄ ioſeph fec̄ abſcondi cyphū in ſacco
beniamī frīs ſui vterini ⁊ ip̄m ꝯuici de
furto apparēti: vt ꝑ h̄ ꝓbaret ſi frēſ alij
vere diligerēt ip̄m: q꞉ ſi retēto beniamī
ip̄i ſtatim abiſſent/ ſignū fuiſſet īuidie ⁊
odij ad ip̄m: eo ꝙ p̄r pl᷒ alijs ip̄m dili/
gebat: ſic̄ ioſeph exꝑtus fuerat đ ſeip̄o.
ꝑ h̄ aūt ꝙ oīno conati ſunt eū liberare/
apparuit v̄itas dilectiōis ad ip̄m. Per
hoc aūt moralit̄ habet̄ ꝙ bon᷒ doctor q̄
ꝑ ioſeph ſignificat̄ vt p̄dictū ē: nō ſoluꝫ
dꝫ eſſe ſollicit᷒ de diſcipulꝰ ſuis ꝓmouē/
dis in ſcīa: ſꝫ etiam de nutriēdis ip̄is ⁊
ꝯſeruādis in charitate mutua: exemplo
chriſti dicētis Ioh. xiij. d. Mādatū no
uū do vobis vt diligatis inuicē. Et ite/
rum ibidem: In hoc cognoſcent omnes ꝙ diſcipuli mei eſtis ſi
dilectionem adinuicem habueritis. Et ideo ſi vnus eoꝝ accu/
ſet̄ de crimīe ſic̄ fuit beniamī: alij tenent̄ eū liberare inq̄tū pñt
ſalua tñ ꝯſcīe puritate. ¶ Allegorice v̄o ꝑ cyphū argēteū ī ſac Allegori.
co beniamī poſitū p̄figurat᷒ fuit paulus ap̄ls ex tribu beniamī
naſciturus/ q̄ fuit vas electiōis ſapīa dei plenū ⁊ eloquētia bo/
na q̄ ꝑ ſonoritatē argenti deſignat̄: p̄ditū ad portandū nomen
dñi nr̄i ieſu chriſti corā gētibus ⁊ regibus ⁊ filijs iſrl̄: vt habet̄
Act. ix. c. Per liberatiōeꝫ v̄o beniamī figurata fuit liberatio
pauli ī damaſco de q̄ frēs fuerūt valde ſolliciti: vt ibidē habet̄.

re humore ꝗꝫ ſufficit corrumpit: ſicut
vita ebrioſi qui non ſacietate ſe replet
ſed mergit diluuio. a ¶ Cyphus
quem furati eſtis ⁊c. Iſido. Quid
ſibi vult ꝙ inuēt⁹ eſt cyphus ioſeph in
ſacculo beniamin: niſi qꝛ in corde pau
li celeſtꝭ doctrine iā ꝑfulgebat eloquiū
dū eſſet erudit⁹ in lege. Sed qꝛ ſubie
ctus nō erat deo / intra ſaccum erat cy
phus: doctrina intra legē / lucerna in
tra modiū. Miſſus tñ ananias manū
impoſuit / marſupiū ſoluit: ⁊ argētū re
ſplēduit: ⁊ decidētib⁹ ſquamis quaſi
ſacci vinculis ſoluto ſacco. i. depoſito
legꝭ velamine adeptus eſt grē liberta
tē: ⁊ reuelata facie ſermonis euāgeliū
predicat. b ¶ An ignoratis ꝙ nō
ſit ſimilis mei in augu. ſcia? Au
Queſtio guſti. Quid h̄ ſibi velit q̄ri ſolet. An
qꝛ nō ſerio ſed ioco dictū eſt vt exit⁹ do
cet: nō eſt habendū mendaciū. Men
dacia enī a mendacib⁹ ſerio agunt̄ / nō
ioco. Cū aūt q̄ nō ſūt tāꝫ ioco dicūt̄:
nō putant̄ mēdacia. Sꝫ magꝭ mouet
q̄d ſibi velit hec actio ioſeph / qua fra
tres ſuos donec eis aperiret quis eēt
totiens ludificauit: ⁊ tāta expectatiōe
ſuſpēdit: qꝺ licet tāto ſit ſuauius cū le
git quāto fit illis inopinati⁹ cū quib⁹
agit̄: tñ ſapientie illius grauitate niſi
magnū aliquid iſto quaſi ludo ſignifi
caret̄: nec ab illo fieret / nec ſcriptura
diceret: in qua ſanctitas tāta ⁊ ꝓphe
tandorū intentio futurorꝫ. Nō negli
genter ꝗ ꝯſiderādū puto tantā miſeri
am in ꝑturbatiōe fratrū ſuorꝫ quā mō
ioſeph ꝗꝫdiu voluit tenuit: ⁊ ꝗꝫta vo
luit mora ꝓduxit: ⁊ tāto eos faciēs ca
B lamitoſos / ꝗꝫto ipſorū futurā leticiam
cogitabat. ⁊ qꝺ agebat vt eorū gaudi
um differret̄: ad hoc agebat vt dilatio
ne cumularet̄ tanꝗꝫ nō eſſent cōdigne
paſſiones tantilli tp̄is ad futurā glori
am exultationis future cognito fratre
quē a ſe ꝑditū extimabāt. c ¶ Cui iu
das ⁊c. Aug⁹. Multa in narratione
iude aliter dicta ſunt ꝗꝫ cū illis egerat
ioſeph: ꝗꝫuis apꝺ eū loqueret̄: vt om
nino de ſimulatione exploratorū ni
hil diceret̄: qꝺ vtrū cōſulto tacitū ſit:
an id fecerit ꝑturbationis obliuio nō
apparet. Nā ⁊ illud qꝺ dixerūt ſe a io
ſeph īterrogatos ꝺ patre ⁊ fratre ſuo:
ſe aūt illi interroganti indicaſſe miruꝫ
eſt: ſi vel ad ſentētiā pōt ipſa ꝑuenire
narratio: vt eā cōſtet eſſe veracem: ꝗꝫ
ꝗꝫ et ſi aliqua falſa in ea ſunt / falli po
tius ꝑ obliuionem potuit ꝗꝫ auderet
mētiri. Apꝺ eū ꝑſerti cui nō ſic neſciē
ti: ſꝫ q̄ nouerat eū ſcire / vt eū flecteret
ad miſericordiā narrationi inſerebat.

Nico. de ly.

Miſit
ciūm quod dedit tritici po
ne ī ore ſacci. vt cito poſſet īueniri.
Dicit p̄ciū / ne diſpenſator crederet ꝙ
cyphus deberet poni ī ſacco iunioris
loco p̄cij: ⁊ ideo de vtroꝗꝫ fecit mētio
nē. a ¶ Perſequere viros ⁊c. cū
multitudine armatorū / ita ꝙ nō aude
ant reſiſtere. b ¶ Quare reddidi
ſtis ma. ꝓ bono. cōmittendo furtū
ꝓ dulci allocutione dñi mei: ⁊ honore
quē vobis exhibuit in domo ſua.
c ¶ Cyphus quē furati eſtis ipe
eſt ⁊c. bibit ſicut vidiſtis heri in mē
ſa ſua. d ¶ Et in quo augurari ſo
let. ſic experti eſtꝭ ordinādo vos ī mēſa.
Peſſimam

um: ⁊ p̄ciū qꝺ dedit tritici: pone
a ¶ Pauli qui minimus eſt apl̄orū.
ī ore ſacci iunioris. Factumꝗꝫ ē
ita. Et orto mane / dimiſſi ſūt cū
aſinis ſuis. Iamꝗꝫ vrbē exierāt
⁊ ꝓceſſerant paululuꝫ: † tunc io
ſeph accerſito diſpēſatore dom⁹
ait: Surge inquit: ꝑſequere vi a
ros / et apphenſis dicito: Qua b
re reddidiſtis malum ꝓ bono?
a ¶ totiēs fratribus obiecta accuſatio: fra
terne venditionis expiatio eſt.
a Cyphus queꝫ furati eſtis: ipſe c
eſt ī quo bibit dñs me⁹: ⁊ ī q̄ † au d
gurari ſolet: Peſſimā rem feci e
ſtis. Fecit ille vt iuſſerat: ⁊ app
hēſis ꝑ ordinē locut⁹ eſt. Qui re
ſponderūt: Quare ſic loq̄t̄ dñs
noſter vt ſerui tui tātū flagitij cō
miſerint? Pecuniā quā inueni f
m⁹ ī ſūmitate ſaccorꝫ reportaui
m⁹ ad te de terra chanaā: ⁊ quō
ꝯſequēs ē: vt furati ſim⁹ ꝺ domo
dñi tui aurū vel argētū? Apud
quēcūꝗꝫ fuerit inuētū ſeruorꝫ tu
orū qꝺ queris / moriat̄: ⁊ nos ſer
ui† erim⁹ dñi noſtri. Qui dixit:
Fiat iuxta veſtrā ſniam. Apud g h
quē fuerit inuentum / ipſe ſit ſer
uus me⁹: vos aūt eritis innoxij.
Itaꝗꝫ feſtinato deponētes ī ter
ram ſaccos: aperuerūt ſinguli.
Quos ſcrutat⁹ / incipiēs a maio i
re vſꝗꝫ ad minimū: īuenit cyphū k
ī ſacco beniamin. At illi ſciſſis l
veſtib⁹ oneratiſꝗꝫ rurſū aſinis / re
uerſi ſūt in oppidū. Primuſꝗꝫ m
iudas cū fratrib⁹ / ingreſſus ē ad
ioſeph. Necdū enī de loco abie n
rat: Oēſꝗꝫ ante eū pariter in ter o
rā corruerunt. Quibus ille ait:
a ¶ verba ꝓ verberibus irrogat fratrib⁹
ne remaneat impunitū fraternū ſcelus.
b Cur ſic agere voluiſtꝭ? † An igno p q
ratꝭ ꝙ nō ſit ſimilis mei ī† augurādi
c ſcia? Cui iudas: Quid rñdebi r s
m⁹ inq̄t dño meo / vl̄ q̄d loq̄mur:
aut iuſte poterim⁹ obtēdere: De t
us īuenit iniq̄tatē ſeruorꝫ tuorū.
En oēs ſerui ſum⁹ dñi mei / ⁊ nos v
⁊ apud quē īuētus ē cyph⁹. Re
ſpōdit ioſeph: Abſit a me vt ſic x
agā. Qui furat⁹ eſt cyphū ipe ſit y
ſeruus me⁹: vos aūt abite liberi
ad patrē veſtrū. Accedēs aūt ꝓ z
pi⁹ iudas / ꝯfidēter ait: Oro do
mine mi: loquat̄ ſeru⁹ tu⁹ verbū
in aurib⁹ tuis: et ne iraſcaris fa
mulo tuo. Tu es eniꝫ poſt pha

e ¶ Peſſimam rem fe. qꝛ ingratitu C
do eſt peſſimū vitiū. f ¶ Pecuniam
quā inue. ⁊c. Argumētū eſt a maiori
ꝑte: q̄ſi dicāt: nō retinuim⁹ nec celaui
mus illud qꝺ erat extra egyptū ⁊ ī ter
ra chanaā de quo magis videret̄: ergo
nec h̄ cōmiſim⁹. g ¶ Fiat iuxta ve
ſtrā ſniam. Cōfitētes enī de ſua ino Als † tum
centia nimis obtulerāt: qꝛ ꝓ furto ſim
plici ſm̄ leges ſcr̄ptas nullus debet mo
ri: iō diſpenſator tēꝑauit negotiū di
cens: Fiat iuxta veſtrā ſniam. i. aliquo
mō ab ipa declinādo. h ¶ Apꝺ quē
fuerit inuē. ipſe ſit ſeruus me⁹. lo
quit̄ in ꝑſona dñi ſui. q̄rebat enī ſoluꝫ
beniamin vt ꝑ h̄ videret̄ qualiter alij q̄
dimitterent̄ liberi ei ſuccurrerēt in tali Als † augu
neceſſitate. i ¶ Quos ſcru. i. a ma. riari
ne ſi ſcrutat⁹ ſtatim fuiſſet ſaccū benia
min / appareret ꝓbabiliter ꝙ ibi abſcō
diſſet cyphū. k ¶ Inuenit cy. ī ſac.
ben. q̄re nō facit mētionē de pecunia
ibi inuenta? qꝛ iā eis. ſ. dixerat ꝙ alia
pecunia ī ſaccis inuenta erat a deo eis
data: ⁊ qꝛ eadē rōne q̄ accuſaret benia
min ꝺ pecunia accuſaſſet oēs alios: cū
pecunia cuiuſlibet repta fuiſſet ī ore ſac
ci ſui: ipe aūt volebat ſm̄ ordinationeꝫ
ioſeph calūniari beniamin ſolū: vt ꝑ h̄
ꝓbaret̄ aliorꝫ affectio ad ipm̄ vt p̄dictū
eſt. l ¶ At illi. Hic ꝯñr deſcribit̄ eo Diuiſio
rū cōfuſibilis reductio tāꝗꝫ cōuictorꝫ ꝺ
apparēti furto. ⁊ ſcꝺo miſericordie im
ploratio / ibi: Cui iudas. Circa primuꝫ
dr̄ ſic: At illi ⁊c. in ſignū triſticie. h̄ enī Als † tul
erat modus antiquorū occurrente caſu
magne aduerſitatꝭ. m ¶ Primuſꝗꝫ D
iudas. qꝛ inter fratres erat p̄ncipali
or et cōſtātior: ⁊ qꝛ apud patrē erat ꝓ
beniamin fideiuſſor: vt p̄dictū ē ca. p̄ce
dēti: ⁊ iō cauſa erat magis ſua ꝗꝫ alio
rū. n ¶ Necdū enī de lo. ab. ſ. io
ſeph q̄ expectabat fratrū ſuorū reditū:
vt ꝑfecte ꝓbaret eorꝫ animū. o ¶ Oēſ
ꝗꝫ ante eū ⁊c. vt ei⁹ animū ad miſeri
cordiā ꝓuocarēt. p ¶ Cur ſic agere
vo. ac ſi diceret: illud qꝺ feciſtis ē ꝺ ſe
peſſimū: ⁊ iō nullo mō debuiſſetꝭ h̄ vel
le facere. q ¶ An ignoratꝭ ⁊c. ac ſi
diceret / dato ꝙ habeatis peſſimā volū
tatē: tñ debuiſtis retrahi a tali facto cū
ſciueritꝭ me h̄re augurādi ſciam ꝑ quā
poterā vos dep̄hendere. r ¶ Cui iu
das. Hic deſcribit̄ miſcꝺie iploratio
vbi iudas vt facili⁹ impetret illud qꝺ ē
dulcoris: primo cōfitet̄ illud qꝺ ē rigo
ris dicēſ: s ¶ Quid rñde. inq̄t ⁊c. † 22. q. 2. c.
q. d. nihil poſſum⁹: qꝛ īuētio cyphi erat ꝙ ait.
notoria nec fraudē audebāt īponere fa Als † augu
milie ioſeph: qꝛ ſi id facerēt: negociū ſu riandi.
um peiorarēt. t ¶ De⁹ iue. ⁊c. ſer.
tuorꝫ. i. pctā nr̄a alias occulta de⁹ fe
cit inueniri. i. ad punitionē deduci ꝑ il
lud infortunium quod nobis accidit.
v ¶ En oēs ſer. ſum⁹ dñi mei. ꝺ ri
gore enī iuſticie nō ſolū ꝓ furto punit̄
ille apud quē res furata īuenit̄: ſꝫ etiā
illi q̄ ſūt ī ei⁹ ſocietate ⁊ maxime q̄ñ ſūt
frēs. x ¶ Abſit a me. q. d. nolo vo
biſcū agere cū tāto rigore. y ¶ Qui
fu. ē cy. ⁊c. Hoc aūt dicebat vt ꝓba
ret ſi beniamin dimitterēt ſolū ī ſerui
tute. z ¶ Accedens ꝓpi⁹. Hic ſcꝺo
iudas ꝓcedit ad īpetrandū qꝺ erat mi
ſericordie ⁊ dulcoris: ⁊ p̄mo captat ipi
us ioſeph beniuolētiā dicēs: Oro dñe
mi ⁊c. ſcꝺo ad ſuū ꝓpoſitū obtinēdū in
ducit quadruplicē rationē dicens:
Interrogaſti

✱ ✱ a ¶ Interrogaſti pˀus ſeruos
E tuos ꝛc. Intẽdebat em̃ impetrare ꝙ
ip̃e maneret in ſeruitute ꝓ beniamin/
ita ꝙ beniamin cũ alijs fratribus redi/
Prima ratio iude. ret ad patrem. ⁊ ad hoc obtinendum
primo inducit rationem ex pte patris
ſui/q̃ d̃ furto huius cyphi nullo mõ de/
bebat ĩculpari/cum ip̃e eſſet abſens ⁊
etiã iuſtus:qꝛ pecuniã a filijs reporta/
tã remiſerat in egyptũ. ⁊ ideo nl'lo mõ
debebat hñri ſuſpectˀ d̃ furto illo qð fa/
ctũ ñ fuiſſet d̃ ſuo mãdato: ⁊ tñ ſi ben/
iamin remaneret in ſeruitute intãtum
diligebat eũ ꝙ credebat ꝓbabilit̃ mo/
ri p̃ dolore:qð videbat̃ valde durũ et
rõni abſonũ. hãc aũt rõne deducit iu/
das diffuſe/ vt magis moueat animuz
ioſeph ad cõpatiendũ patri: ⁊ ptz lr̃a
vſqꜫ ibi: b ¶ Vos ſcitis ꝙ duos
fili. genuerit mihi vxor. Iſta ẽ ra/
chel q̃ fuit pncipal' ⁊ pma vxor eius: ⁊
etiã ſola q̃ſitũ fuit ex petitiõe iacob:qꝛ
lia fuit ſibi ꝯiũcta p̃ deceptiões laban:
⁊ due ancille ad petitionem rachelis ⁊
lie:vt habetur ſupra. xxix. ca. ⁊. xxx.
c ¶ Egreſſus eſt vnus. De ſocieta/
te mea. d ¶ Et dixiſtis/beſtia de
uorauit eũ. Videt̃ ꝙ ioſeph h̃ pote/
rat arguere iudã de ꝯdictiõe ſm̃ repre
henſionẽ ſupra poſitã. xlij. ca. vbi excu
ſauerũt ſe de circũitu ciuitatis:dicẽtes
ꝙ hoc fecerãt ad q̃rendũ frẽm ſuũ per
ditũ: ⁊ h̃ dicit̃ ꝙ dixerãt patri ip̃m eſſe
deuoratũ a beſtia. Ad qð dicendum ꝙ
licet nõ oporteat iudam ⁊ fratres ſuos
excuſari de mẽdacio:tñ h̃ nõ ſequit̃ di
ctoꝝ ſuoꝝ ꝯdictio:qꝛ ſtatim poſſet iu/
das rñdere ꝙ dixerãt patri ip̃m eſſe de
uoratum a beſtia poſtqꜫ redierãt ad ip
ſum ex egypto: ꝯcludẽtes ꝙ ex quo nõ
inuenerãt eum/reputabant eum a be/
ſtia deuoratũ. ⁊ eodem mõ poterãt re/
ſpondere de hoc ꝙ dixerũt hic: Cuius
vterinu frater mortuus eſt:qꝛ h̃ dixe
rũt poſt ꝗ ip̃m queſierãt p̃ ciuitatem: ⁊
ex quo n. inuenerãt eũ: ꝓbabiliter eſti
mabãt eum eſſe mortuum. e ¶ Ego
Scda rõ. ꝓprie. Hic inducit ſecundã rationez
ex pte ſui:quia fideiuſſor tenet̃ ꝓ illo
ꝓ quo ſpondet. Iudas autẽ fideiuſſor
erat ꝓ beniamin vt p̃dictũ eſt:ex quo
ꝯcludit ꝙ debebat remãere in ſeruitu/
Tertia rõ te ꝓ beniamin: ⁊ ptz lr̃a. f ¶ Mane
bo itaqꜫ ſeruus tuus. Hic ponitur
tertia ratio ad idez ex aptitudine iude:
erat em̃ homo pfectior ⁊ aptior ad ſer/
uiendũ in oĩbus opibus laborioſis et
bellicis qꜫ beniamin: ꝓpter qð nõ debe
bat refutari iſta petitio. g ¶ Nõ eni
Quarta rõ poſſum redire ad patrem. Hic in/
ducit̃ quarta ratio ad idem:qꝛ iſte iu/
das nullo modo poſſet videre anxieta
tez patris ſui/ſi rediret ſine beniamin.
⁊ ideo ſibi erat condeſcendendũ vt re/
maneret in ſeruitute ꝓ ip̃o:maxie cuz
eſſet aptior illo ĩ oĩbus opibus.

¶ In ca. xliiij. vbi dicitur in poſtil/
la: An ignoratis ꝛc.

Additio. In hebraica lr̃a nõ
dicit̃: An ignoratis
ꝛc. ſed ponunt̃ quedam verba quorũ
ſententia eſt: An ignoratis ꝙ homo ſi
milis mei poſſet per auguria talia ſci/
re:quod videt̃ magis conſonum ratio
ni. ip̃i em̃ non habebant vnde debuiſ/
ſent ſcire ꝙ ioſeph eſſet maximus au/
gurator:ſed bene poterant preſumere
ꝙ ioſeph cum eſſet tam potens poſſet
habere augu/

a raonez dñs meus. Interrogaſti
prius ſeruos tuos:habetis prẽz
aut frẽz: Et nos rñdimˀ tibi dño
meo: Eſt nobis pr̃ ſenex/⁊ puer
paruulus/q̃ in ſenectute illiˀ na/
tus eſt:cuius vterinˀ frater mor/

a ¶ Quaſi hic ſolus eſt ſuperſtes d̃ matre
ſua:ſic eni opinabant̃.

tuus eſt: ⁊ ip̃m ſolũm hꝫ mater
ſua:pater v̓o tenere diligit eum.
Dixiſtiqꜫ ſeruis tuis: Adducite
eũ ad me/⁊ ponam oculos meos
ſup̃ illũ. Suggeſſimus tibi dño
meo:nõ põt puer relinq̃re patrẽ
ſuũ. Si em̃ illũ dimiſerit/morie/
tur. Et dixiſti ſeruis tuis:† Niſi
venerit frat̃ veſter minimus vo/
biſcũ:non videbitis ãplius faciẽ
meã. Cũ ergo aſcẽdiſſemˀ ad fa/
mulũ tuũ patrẽ noſtrũ:narraui/
mus ei oĩa q̃ locutus ẽ dñs meˀ.
Et dixit pater noſter: Reuerti/
mini/⁊ emite nobis paruz tritici.
Cui diximus: Ire nõ poſſumus:
Si frat̃ noſter minimus deſcẽde
rit nobiſcũ/ꝓficiſcemur ſil': Ali/
oquin illo abſente/nõ audemus
videre faciẽ viri. Ad que ille rñ
b dit: Vos ſcitis ꝙ duos filios ge
c nuerit mihi vxor mea† Egreſſus
d eſt vnus/⁊ dixiſtis/beſtia deuora
uit eũ: ⁊ hucuſqꜫ nõ cõparet. Si
tuleritis ⁊ iſtũ/⁊ aliquid ei in via
contigerit:deducetis canos me/
os cũ merore ad inferos. Igitur
ſi intrauero ad ſeruũ tuũ patrem
noſtrum/⁊ puer defuerit:cũ ani/
ma illius ex huius anima pen/
deat:videritqꜫ eum non eſſe no/
biſcum/morieť: ⁊ deducẽt famu/
li tui canos eius cum dolore ad
e inferos. Ego ꝓprie ſeruus tuus
ſim:qui in meã hunc recepi fidẽ:
⁊ ſpopondi dicens: Niſi reduxe
ro eum/peccati reus ero in patrẽ
f meum omni tempore. Manebo
itaqꜫ ſeruus tuus ꝓ puero in mi/
niſteriũ domini mei: ⁊ puer aſcẽ
g dat cum fratribus ſuis. Non em̃
poſſum redire ad patrem abſen/
te puero/ne calamitatis que op
preſſura eſt patrem meum/teſtis
aſſiſtam. ¶ Ca. XLV.

N On ſe poterat vltra co/ a
hibere ioſeph/multis co
ram aſtantibus:vnde p̃
cepit vt egrederent̃ cũcti foras/
⁊ nullus itereſſet alienus † agni/ b

habere augures quoſcũqꜫ voluiſſet:p̃/ G
ſertim cum in egypto eſſent multi con/
iectores ⁊ talibus vtente artibus:pro/
ut ex multis locis ſacre ſcripture poteſt
hoc haberi:vnde poſſet ſcire talium ve
ritatem. Scðm Aug'. ꝟo ꝓut ſanctus
Tho. in ſcða ſcðe. q. xcv. Ioſeph vero
hoc dicebat non ſerioſe ſed refrenans
ſe ad illud quod vulgus de eo opina/
bat̃:quia ſcilicet credebant ip̃m ioſeph
eſſe eruditiſſimum in omnibus:vñ. ſ.
xlj. c. Pharao dicebat: Nunq̃d ſapien
tiorẽ ⁊ ſil'ez tui inuenire potero:

Replica correctoꝝ ꝯ Bur/
geñ. In capi. xliiij.
vbi Burgeñ. mouet difficultatem de
arte augurandi ip̃ius ioſeph:non mul
tũ recedit a poſtillatore:nec refert mul
tum in ſenſu litterali an per ſe vel per
alios ſe diceret auguriandi habere pe/
ritiam cũ ſint verba curialia/ſicut mul/
ta alia ĩ iſta hiſtoria ꝯtẽta:vel ꝙ illð di
ctum: An ignoratis ſm̃ beatuz Aug'.
referatur ad famam de ioſeph preſum/
ptam ꝛc.

Nico. de lyra

N On ſe poterat ¶ Ca. XLV
vltra cohibere ioſeph. Hic Diuiſio
ꝯſequẽter deſcribit̃ manifeſta/
tio fraternitatis:vbi primo deſcribitur
huius manifeſtationis modus: ⁊ ſcðo
fructus/ibi: Auditumqꜫ eſt ꝛc. ¶ Cir/
ca primum oſtendit̃ vehementia dile/
ctionis: ⁊ ſecundo clementia remiſſio/
nis/ibi: Ad quos ille: tertio gratia ꝓ/
miſſionis/ibi: Feſtinate:quarto inſtan
tia ꝯſolatiõis/ibi: En oculi veſtri. Cir/
ca primum dicit̃: a ¶ Non ſe pote/
rat vltra cohibere ioſeph. ſ. quin †ſ. 32. d
ſe manifeſtaret: Tũ quia ratio eum in/ H
ducebat ad hoc:eo ꝙ per p̃terita certifi
catus erat de penitentia fratrum ſuorũ
de eo ꝙ vendiderant ipſum: ⁊ de bona
⁊ fideli affectione eoꝝ ad beniamin fra
trem ſuum vterinum: Tũ quia pietas
fraterna nõ permittebat eum amplius
continere pietatis interioris ſigna.
b ¶ Et nullus intereſſet alienus
ꝛc. Non quia ioſeph vellet celare ꝙ eſ
ſent fratres ſui:vt patet infra:ſed quia
in ſui manifeſtatione volebat aliquid
dicere qð latere volebat egyptios ne
frẽs ſui corã eis ꝯfũderent̃:vt patebit.
✱ Eleuauitqꜫ

Moralit̃. a ¶ Non ſe poterat vl Moralit̃
tra cohibere ioſeph multis co/
ram aſtantibus ꝛc. Per hoc autem
ꝙ ioſeph poſtqꜫ ꝓbauerat frẽs de pati
entia ⁊ fideli amicitia reuelauit eis ve/
ritatem occultã:deſignat̃ ꝙ bonus do/
ctor ⁊ magnˀ q̃ p̃ ioſeph ſignificat̃ vt p̃/
dictũ ẽ:poſtqꜫ ꝓbauit diſcipulos d̃ iſtis
nõ dꝫ eis aliq̃d celare de ſpeculabilium
aut agibiliũ ſecretis. Vñ ⁊ ip̃e deˀ q̃ eſt
doctor ſup̃mus:poſtqꜫ patiẽtiaz abrae †ſ. 43. b
ꝓbauerat in chaldea vbi ꝓ fide vnius
dei fuit in ignem ꝓiectus: ⁊ iterum in
terra chanaan de fidelitate qñ ꝓ libe/
ratione loth cũ paucis hoĩbus reſpecti
ue pugnauit ꝯ quattuor reges Geñ. x/
iiij. c. dixit: Nũ potero celare abraam
que geſturus ſuz ꝛc. vt habetur Geñ.
xviij. c. Et ſimiliter ip̃e ioſeph poſtqꜫ
ꝓbauerat fratres ſuos de patientia ⁊
de fideli amicitia erga beniamin fra/
trem ſuum vterinum:vt patet per pre/
dicta manifeſtauit ſe eis dicens:
✱ Ego ſum io

a ¶ Miſit me deus añ ⁊c. Aug⁹.
A Quid ē ꝙ iuxta alia exēplaria ita legi/
Myſtice tur: Miſit em̄ me de⁹ añ vos: remane
re reliq̄as vr̄as ſup terrã: et enutrire
ſemē reliquiarũ vr̄arũ magnũ: ħ eniʒ
nõ vſq̄quaq̄ cõſonat: vt reliquias ia
cob accipiam⁹ etiã filios eius: cũ oēs
ſint incolumes: an forte illꝺ ſignificat
ſecreto myſterio: qꝺ apl̄s ait Ro. ix. f.
Reliquie ꝑ electioneʒ grē ſalue facte
ſunt. ad ħ eni occiſus eſt xp̄s a iudeis:
⁊ tradit⁹ eſt gētibus / tāq̄ ioſeph egy/
ptijs a fr̄ibus: vñ. ij. Coꝛ. xj. c. Nã ⁊
ego iſraelita ſum: vt ⁊ plenitudo gēti/
um intraret ⁊ ſic oīs iſrl̄ ſalu⁹ fieret.
b ¶ Habita in ter. ⁊c. Additum eſt
Hiero. In hebꝛeo nõ habet̄: Vñ er/
roꝛ increuit ꝙ terra geſſen in arabia
ſit. Poꝛro ſicut in nr̄is codicib⁹ eſt ꝑ
extremũ m. ſcribit̄ geſſeʒ qꝺ mihi neq̄
q̄ placet terrã ſignificare cõplutã. geſ
ſen enī in imbꝛē vertit̄: vbi ⁊ in pleriſ
q̄ geſem reperit̄. c ¶ Et gaui. eſt
⁊c. Hec ꝟba pharaonis q̄ ad ioſeph
de iacob ⁊ filijs eius locut⁹ eſt: ſignifi
cãt gaudia gētilis ppl̄i de cõuerſiõe iu
deoꝝ. Magna enī deuotio eſt eccl̄ie
gentiũ ꝙ iſraelitic⁹ ppl̄s ad fidē veni/
at: q̄bus ſi ꝯuertāt̄ ⁊ fidei participes
extiterint: ꝓmittit ſpũales opes ꝟtu/
tũ ⁊ gratiã ſpũs: quã q̄ accipit indigē/
tia boni nõ laboꝛabit.

Nico. de ly.

Beniamī

a ¶ Eleuauitq̄ vo. cuʒ fletu.
ex magno affectu pietat̄. Quã audi/
erũt egyptij q̄ erãt de domo ioſeph: lʒ
enī eſſent excluſi a loco: nõ tñ ita lõge
B receſſerãt q̄n illã vocē poſſent audire:
⁊ bñ volebat ioſeph ꝙ audirent illud
qꝺ tũc dixi ſcʒ: Ego ſum ioſeph / ⁊ ſub/
dit̄: b ¶ Oīſq̄ do. pharaõis ⁊c.
nõ ꝙ audirēt vocē ioſeph īmediate ſʒ
ꝑ relationē egyptioꝝ qui erãt ꝓpe io/
ſeph. c ¶ Nec poterãt rñdere fra.
⁊c. Erãt enī memoꝛes de malo qꝺ ei
fecerãt ⁊ eũ dñm terre videbãt: ⁊ ideo
nõ fuit mirũ ſi fuerant valde territi.
d ¶ Ad q̄s ille. Hic deſcribit̄ clemē
tia remiſſiõis. vidit em̄ eos territos ꝓ
pter malũ qꝺ ei fecerãt: iꝺ voluit eos
certificare de plena remiſſiõe dicens:
e ¶ Accedite inquit ad me. ꝯfidē
ter ⁊ ſecure. Et cum acceſſiſſent ꝓpe.
f ¶ Ego ſũ ait ioſeph fra. ⁊c. iſtud
volebat eis dicere ſubmiſſe: ⁊ ideo fe/
cit eos ꝓpe venire: ne egyptij audirēt
ꝓditionē quã fecerãt: ⁊ ſic eos deſpi/
cerēt. g ¶ Nolite pauere ⁊c. ac ſi
diceret expl̄ſſe: totum remitto vobis ex
coꝛde: q꞉ certitudinaliter ꝓbaui vr̄am
penitētiã ꝺ me: ⁊ certã amicitiã vr̄am
erga beniamī fratrē meũ. h ¶ Nec
vo. durũ eē videat̄ ⁊c. Hoc addit
ad maioꝛē eoꝛum certificationem.
Nota i ¶ Pꝛo ſalute enī veſtra ⁊c. quia
ſm̄ Aug̃. Deus adeo omnipotēs eſt
⁊ bon⁹ ꝙ nõ ꝑmitteret mala fieri niſi
inde maioꝛa bona eliceret: ⁊ ſic ꝑmiſit
ioſeph vendi ꝓpter ſalutē ppl̄i tp̄e fa/
mis future. k ¶ Quibus nec ara
ri ⁊c. niſi modicũ qꝺ quaſi nihil repu
Cã ſterilitatis ioſeph. tãdũ eſt. Iſtius aũt ſterilitatis aliq̄ di/
cũt cauſam eſſe nimiã inundantiã nili
q̄ cooperiebat terrã egypti intantũ ꝙ
nõ poterat cõuenieñter coli. Sed iſtud
nõ videt̄ verũ: q꞉ iſta cã nõ feciſſet ſte
rilitatē in terra chanaã ⁊ in alijs regi/
onibus vbi

tiõi mutue † Eleuauitq̄ vocē cũ a
fletu: quã audierũt egyptij: oīſ/ b
q̄ dom⁹ pharaonis: ⁊ dixit fr̄ib⁹
a ¶ Sic iudeis diu xp̄m ignoꝛãtib⁹ circa fi
nē mũdi innoteſcēs exhibebit ſe eis placitũ
qui pꝛi⁹ eũ ſenſerãt iuſte iratũ.
ſuis: Ego ſũ ioſeph. Adhuc pa †
ter me⁹ viuit: Nec poterãt rñde/ c
re frēs nimio † troꝛe ꝑterriti. Ad d
q̄s ille clementer: accedite inq̄t e
ad me. Et cuʒ acceſſiſſent ꝓpe:
Ego ſuʒ ait ioſeph frater veſter f
quē vēdidiſtis ī egyptũ: Nolite g
pauere: nec vobis durũ eē vide h
tur ꝙ vēdidiſtis me ī his regiõi/
a ¶ Niſi enī a iudeis tradit⁹ fuiſſet: chriſt⁹
ſaluus nõ eſſet mundus.
a b⁹. Pꝛo ſalute enī vr̄a miſit me i
de⁹ ante vos ī egyptũ. Bienniũ
ei eſt ꝙ fames eē cepit ī terra: et
adhuc q̄nq̄ anni reſtãt: q̄b⁹ nec k
arari poterit / nec meti. Pꝛemi/
ſitq̄ me de⁹: vt reſeruemini ſup
terrã / ⁊ eſcas ad viuēdũ habere
poſſit̄. Nõ vr̄o ꝯſilio: ſʒ dei huc l
volũtate miſſus ſũ: qui fecit me m
q̄ſi patrē pharaonis ⁊ dñm vni
uerſe dom⁹ ei⁹: ac pꝛincipē ī om/
ni terra egypti: Feſtinate ⁊ aſcē n o
dite ad patrē meũ / et dicetis ei:
Hec mãdat fili⁹ tu⁹ ioſeph. De⁹ †
me fecit dñm vniuerſe terre egy
pti: Deſcēde ad me ne † moꝛer̄: †
a ¶ qꝺ interp̄tat̄ ꝓpinquitas: vñ ptʒ q꞉ et
ſi ī egypto habitet iſrl̄ nõ tñ lõge eſt a deo.
¶ Alij ieſſen arabie. ſʒ veri⁹ geſem dicit̄.
b habita ī terra geſſen. Eriſq̄ iux p
ta me / tu ⁊ filij tui / ⁊ filij filioꝝ tu
oꝛũ: oues tue ⁊ armēta tua: ⁊ vni
uerſa q̄ poſſides: ibiq̄ʒ te paſcã.
Adhuc ei q̄nq̄ anni reſidui ſũt
famis / ne ⁊ tu pereas ⁊ dom⁹ tua
⁊ oīa q̄ poſſides. En oculi vr̄i et q
oculi fratris mei beniamin vidēt
ꝙ os meũ loquat̄ ad vos. Nũci r
ate pr̄i meo vniuerſaʒ gl̄iam me
am / ⁊ cũcta q̄ vidiſt̄ in egypto.
Feſtinate ⁊ adducite eũ ad me.
Cũq̄ amplexat⁹ recidiſſet ī col/
lũ beniamin fr̄is ſui / fleuit: illo
q̄ʒ flente ſil̄r ſup collũ ei⁹. Oſcu
latuſq̄ ē ioſeph oēs frēs ſuos: ⁊
ploꝛauit per ſinguloſ. Poſt que s
auſi ſũt loq̄ ad eũ. Auditũq̄ eſt t
⁊ celebꝛi ſermone vulgatũ ī aula
c reg̃: venerũt frēs ioſeph. Et ga v
a ¶ qui typũ gentilis populi gerit: qui ga/
uiſur⁹ eſt in fine de cõuerſione iudaici ppl̄i
uiſus eſt pharao. atq̄ʒ oīs fami/
lia eius. Dixitq̄ʒ ad ioſeph vt

onibus vbi nõ fluit nilus: et tñ in illis C
fuit ſterilitas ⁊ fames: vnde ꝺꝛ. ꝺ. xlj.
g. Omneſq̄ ꝓuincie veniebãt ī egy/
ptũ vt emerēt eſcas: ⁊ malũ inopie tem
perarēt. Et ideo alij dicũt ⁊ veri⁹ vt vi
det̄ / ꝙ dicta ſterilitas ꝓceſſit ex nimia
ſiccitate: ꝓpter quã nec ī egypto nec ali
bi terra poterat bene coli ſufficienter.
l ¶ Nõ vr̄o cõſilio. ſ. ſolũ: q꞉ inuali/
dũ eſſet niſi de⁹ ꝑmiſiſſet ⁊ ad bonũ oꝛ/
dinaſſet. m ¶ Fecit me quaſi pa. Al's † timo/
⁊c. q꞉ ꝑ ſapientiã quã deus dedit mihi re.
pharao credit mihi ſic̄ patri. n ¶ Fe
ſtinate. Hic ꝯñr deſcribit̄ grã ꝓmiſ/
ſionis: q꞉ ꝓmiſit eis ꝓuidere de victu
alib⁹ cũ pr̄e ſuo ꝓ q̄ mãdauit ꝑ eos di/
cēs: o ¶ Aſcēdite ad pa. meũ ⁊c.
q꞉ terra ꝓmiſſiõis in qua erat iacob al/
tioꝛ eſt reſpectu terre egypti. p ¶ Ha
bita in terra geſſen. Volebat enim
ioſeph ꝙ pater ſu⁹ ⁊ fratres venirēt ad
p̄ſentiã regis donec infoꝛmaſſet eos q̄
liter deberēt ſe habere ī ꝯſpectu eius:
⁊ ideo voluit ꝙ ſtarēt ī terra geſſen vbi
occurreret eis ad eos infoꝛmãdũ: qꝺ et
fecit vt habet̄ ca. ſe. q ¶ En ocu. ve
ſtri. Hic deſcribit̄ inſtantia cõſolatio/
nis: q꞉ poſt p̄dicta iterũ cõſolat̄ eos ad
maioꝛē certificationē dicens: En oculi
veſtri ⁊c. ac ſi diceret: ſicut certũ eſt vo/
bis ꝙ me videtis: ita certa ſũt oīa que
dixi vobis ad cõſolationem veſtram.
r ¶ Os meuʒ loquat̄ ad vos.
Loquebat̄ enī eis hebꝛaice: ⁊ nõ ꝑ in/
terp̄tē: ſicut ãtea fecerat. s ¶ Poſt q̄
auſi ſũt loqui ad eũ. q꞉ manifeſte vi
derant ꝙ vere ⁊ nõ ficte loquebatur.
t ¶ Auditũq̄ʒ eſt. Hic cõſequenter D
deſcribit̄ dicte manifeſtationis fruct⁹: Diuiſio
vbi pꝛimo deſcribit̄ ſerenitas imperij
ī rege. ſcꝺo ſedulitas obſequij ī ioſeph
ibi: Quibus dedit ioſeph. tertio ſuaui Al's † mo/
tas gaudij ī patre / ibi: Qui aſcēdētes. riaris
Circa pꝛimũ dicit̄ ſic: Auditũq̄ eſt ⁊c.
ꝑ relationē eoꝝ q̄ ſecũ erãt in domo io/
ſeph. v ¶ Et gauiſus eſt pharao
⁊c. Licet diligerēt ioſeph ꝓpter bona
q̄ eis fecerat: tñ erat eis turpe ꝙ ho/
mo qui fuerat ſeruus empticius ⁊ edu
ctus de carcere haberet tantũ dominiũ
in regno: ⁊ iꝺ quãdo ſciuerãt ꝙ habe/
ret tot fratres ⁊ taliter foꝛmatos ꝙ bñ
videbant̄ nobiles ⁊ de bono loco: fue/
rũt ſup ħ conſolati: ⁊ ideo p̄cepit rex vt
pater ⁊ fratres ⁊ alij ꝓpinqui venirēt
in egyptũ parat⁹ eos ſuſtentare ⁊ ho/
noꝛare: vt ptʒ in littera / vnde ſubdit̄:
Omnes opes
† ¶ Ego ſum ioſeph ⁊c. ⁊ ne ti Moꝛalit̄
merēt ꝙ ipſum vēdiderãt eos aſſecura
uit dicēs: g ¶ Nolite pauere. et ad
maioꝛē ꝯſolationē eoꝛum excuſauit cri
men eoꝛũ di. h ¶ Nec vobis durũ
videat̄ ꝙ vendidiſtis ⁊c. et ſic bo/
nus doctoꝛ diſcipulis ꝓbatis nõ ſoluʒ
debet occultã veritatē reuelare: ſed eti/
am defect⁹ p̄teritos ꝓpter emēdationē
ſequētē indulgere. Et q̄m hõ q̄tũcũq̄
fuerit exaltat⁹ tenet̄ honoꝛare parētes
iꝺ ſubdit: n ¶ Feſtinate ⁊ aſcendi
te ad patrē meũ ⁊ dicetis ei: ad ei⁹
maximã cõſolationē. † ¶ Hec man.
fi. tu⁹ ioſeph. ⁊ q̄tũ ad ei⁹ ꝓmiſſionē
ſubdit̄: † ¶ Deſcēde ad me ⁊c. Si
milit̄ bon⁹ doctoꝛ q̄ docet alios ꝺ hono
re parentũ: dʒ ħ facere vt nõ ſolũ ipi io
ſeph ſʒ etiã xp̄o ꝯfoꝛmet̄: ꝺ quo ſcribit̄
Act. j. a. Cepit ieſus facere ⁊ docere.

a ¶ Beniamĩ vo ꝛc. Piero.
Trecẽti argẽtei dant̃ beniamĩ:
Allegori. quos a chriſto accipit q̃ predicat
trinitatẽ/ vl̃ chriſti crucẽ. vñ pau
lus ait. i. Coꝛ. ij. a. Nõ iudica/
ui me aliquid ſcire int̃ vos niſi
chriſtũ ieſum ꝛ hũc crucifixum.
Quĩcꝫ ſtolas accepit. i. ſapĩam
oĩm ſenſuũ. Precellit ĝ paulus
abũdãtia meritoꝝ: ſꝫ ꝛ frẽs. i. a/
lij p̃dicatores hñt grãꝫ ſuã. i. bi/
nas ſtolas: vt ꝯfiteant̃ chriſtum
deũ ꝛ hoĩeꝫ. vñ Prouer. xxxi. c.
Oẽs domeſtici ei⁹ veſtiti duplici
bus. i. myſtica ꝛ moꝛali intelli/
gẽtia. Mittunt̃ ꝛ prĩ mũera: et
chriſtus ꝑmiſſis mũerib⁹ inuitat
ppl̃m ſuũ. Mũera poꝛtãt aſini:
id ẽ gẽtiles ĩutiles ꝛ laboꝛioſi:
nũc ãt vtiles poꝛtãt in typo chri
ſti mũera/ in euãgelio mũeꝝ lar/
Myſtice gitoꝝ. b ¶ Quo audito ꝛc.
Si. Expauit iacob. i. plebs ĩcre/
dula: ſed poſtq̃ geſta chriſti co/
gnouit/ reuixit ſpũs ei⁹: ꝛ q̃ moꝛ
tuus videbat̃ fide reſurrectiõis
chriſti viuificat̃. Uocat̃ ĝ a filijs
ſuis. i. a petro paulo ꝛ iohanne
ppl̃s iudeoꝝ ad grãꝫ. Occurrit
illi iudas q̃ ĩterp̃tat̃ ꝯfeſſio: qꝛ p̃
cedit ꝯfeſſio q̃s añ pfidia poſſi/
debat: ꝛ ſic ioſeph. i. chriſt⁹ occur
rit/ q̃ ſenẽ iã etate ſuſcipiat/ vltĩo
tpe ppl̃m iudeoꝝ nõ ꝑm merita:
ſꝫ ꝑm electiõeꝫ grẽ: ꝛ ĩponat ma
nũ ſup oclos ei⁹/ ꝛ cecitatẽ aufe/
rat q̃ diſtulit: vt poſtrem⁹ crede
ret/ q̃ añ nõ putauit eſſe creden/
dũ. vñ Roma. xi. c. Quia ceci/
tas ex parte ĩ iſrael facta eſt: do/
nec plenitu.

Nico. de lyra

✳ a ¶ Oĩes opes egypti
veſtre erũt. i. de oĩbus opib⁹
habebitis ad ſufficiẽtiã. Hebrei
tñ dicũt φ h̃ dixit ꝓphetice q̃dã/
mõ/ lꝫ h̃ nõ ĩtelligeret: qꝛ ꝑ v̄bũ
ei⁹ ſignificabat̃ φ futuꝝ erat ĩ fi/
lijs iſrl̃ qui exeũtes d̃ egypto aſ/
poꝛtauerũt ſecũ opes egypti: vt
habet̃ Exod. xij. f. Sicut ꝛ cay/
phas loq̃ns d̃ moꝛte chriſti: di/
xit: Expedit vob vt vn⁹ moꝛiat̃
hõ ꝓ pplo: Ioh. xi. f. Et ꝑ eius
v̄bũ ſignificabat̃ φ moꝛs chriſti
eſſet ꝓ redẽptiõe generl̃ hũani:
vt expõit euãgeliſta ibidẽ dicẽſ:
Hoc ãt a ſemetiṗo nõ dixit ꝛc.
Uerũtñ neut̃ ſic loq̃ndo põt ꝓ/
pheta ꝓp̃e dici: qꝛ ad h̃ reqrit̃ ĩ/
telligẽtia: vt. s̃. dictum ẽ. xlj. ca.
Sic nec aſina balaã potuit dici
aĩal rõnale/ lꝫ v̄ba ĩrõnabilia ꝓ/
tulerit: qꝛ illa v̄ba nõ intellexit:
q̃d tñ reqrit̃ ad rõnabilitatẽ/ ſed
fuerũt foꝛmata illa v̄ba ꝑ ãgelũ
mouẽtẽ linguã aſine. Sequit̃:
b ¶ Quib⁹ dedit. Hic oñdit̃
ſedulitas obſequij in ioſeph: qꝛ
ſollicite fec̃ edictũ pharaõis: ad/
dẽs etiã ſup h̃ ſp̃alia mũera dan
do ea fratri ſuo beniamĩ ꝛ prĩ. ꝛ
ptꝫ lr̃a. c ¶ Ne iraſcamini ĩ
via. Hoc dixit ioſeph: qꝛ time/
bat ne cũ frẽs ab eo receſſiſſent
litigarẽt ad inuicẽ ĩponẽdo ſibi/
met vn⁹ alteri malicia factã ꝯ io/
ſeph.

a ¶ chriſt⁹ ap̃lis ſuis ĩperat. b ¶ hec figura fuit gẽtilis
ppl̃i q̃ ignobilis poſtea onus chriſti ſpõte ſubijt.
impãret frib⁹ ſuis/ dicẽs: Onerãtes iũmẽ/
a ¶ inuitate ad fidẽ iudeoꝝ pfidiã.
ta/ ite ĩ terrã chanaã: ꝛ tollite inde prẽꝫ ve/
ſtrũ ꝛ cognatiõeꝫ: ꝛ venite ad me: ꝛ ego da
a ¶ Copiã diuiaꝝ ſcripturaꝝ q̃bus gẽtes abundant.
b ¶ Suauitatẽ ſp̃ualis intelligẽtie.
bo vob oĩa bona egypti/ vt comedatis mẽ
dullã t̃re. Precipe etiã vt tollãt plauſtra
de terra egypti/ ad ſbuectionẽ puuloꝝ ſuo/
rũ ꝛ cõiugũ/ ac dicito: Tollite prẽꝫ veſtrũ/
ꝛ pperate q̃totꝰ veniẽtes: nec dimittatis
¶ veteri teſtamẽto.
q̃cq̃ de ſupellectili veſtra: qꝛ omnes opes a
¶ frẽs ioſeph. ¶ ap̃li ſunt frẽs chriſti.
egypti veſtre erũt. Fecerunt filij iſrael vt
eis mãdatũ fuerat. Quibus dedit ioſeph b
a ¶ qꝛ chriſtus oꝛdĩauit his q̃ euãgeliũ enunciãt de euã/
plauſtra/ ꝑm pharaõis impiũ: ꝛ cibãria ĩ iti
gelio viuere. ¶ Ap̃lis. a ¶ Sciãꝫ diuinitatis chriſti: ꝛ
nere. Singul̃ qꝫ ꝓferri iuſſit binãs ſtolas:
hũanitatis p̃dicãdã ꝛ dilectionẽ dei ꝛ ꝓximi. a ¶ paulo
ſciãꝫ trinitatis ꝛ crucis: q̃ ꝑ tau lr̃aꝫ rep̃ñtat̃. ccc. ſignifi/
a beniamin vo dedit trecentõs argẽteos/ cũ
cantẽ. a ¶ Id ẽ ſciãꝫ ꝛ moderationẽ q̃nq̃ ſenſuuꝫ: que
amplioꝛ in paulo. b ¶ Per ap̃los mittit̃ iudeis theſau
rus fidei ꝛ honeſtas moꝝ.
qũinq̃ ſtolis optimis: tãntundẽ pecuniẽ
a ¶ doctores ex gẽtibus decalogi mãdatis inſtructos.
ꝛ veſtiũ mittens prĩ ſuo: addens ei aſinõs
a ¶ Omni plenitudine ſcie iudeos imbuerent.
decẽ: qui ſubueherẽt ex oĩbũs diuitijs egy
a ¶ Que pſeudo ap̃los ſignificare poſſunt de q̃bus di/
cit apoſtolus: Phil̃. j. c. Siue ex occaſione ſiue ex verita/
te annunciet̃ chriſtus.
pti: ꝛ totidẽ aſinãs triticũ in itinere paneſ/
q̃ poꝛtãtes. Dimiſit ergo frẽs ſuos: ꝛ pfi/
a ¶ Nolite cõtendere de tp̃alibus. ¶ Ap̃li.
ciſcẽtibus/ ait: Ne iraſcamini in via. Qui c
aſcẽdentes ex egypto/ venerunt in terram
¶ Iudeã.
chanaã ad patrẽ ſuuꝫ iacob: ꝛ nũciauerũt
a ¶ Chriſtus incarnatus eſt. b ¶ Dñs ẽ oꝛbis terraꝝ.
ei/ dicẽtes: Ioſeph filius tu⁹ viuit: ꝛ ipẽ do
a ¶ Aduentu chriſti.
b minat̃ in omni terra egypti. Quo audito †
a ¶ iudaicus ppl̃s. ¶ toꝛpoꝛe carnalis vite.
iacob: quaſi de graui ſomno euigilans: tñ
¶ Ad primã ſuaſionẽ. ¶ al̃s cõtra
ñ credebat eis. Illi ecõtra referebãt oẽꝫ oꝛ e
a ¶ Agnouiſſet euãgelij plenitudinem: ꝛ chariſmatũ di
ſtributionem. ¶ al̃s vniuerſa
dinẽ rei. Cunq̃ vidiſſet plauſtra ꝛ munera
a ¶ Qui ꝑ lõgã cecitatẽ q̃ſi moꝛtuus fuerat.
quẽ miſerat: reuixit ſpũs eius/ ꝛ ait: Suffi/
cit mihi ſi adhuc ioſeph fili⁹ me⁹ viuit: va/
dã ꝛ videbo illũ añq̃ moꝛiar. Ca. XLVI

Profectuſq̃ iſrl̃ cũ oĩb⁹ q̃ hẽbat ve a
nit ad puteũ iuramẽti: ꝛ mactatl̃ ibi
¶ nõ recẽti. a ¶ merito ĩ loco pacl̃ ꝛ ꝯcoꝛ/
die videt̃ deus: qꝛ illic mãdauit deus benedictionẽ.
victimis deo prĩs ſui iſaac: audiuit eũ ꝑ vi/ †
ſionẽ nocte vocãtẽ ſe/ ꝛ dicẽtẽ ſibi: Iacob/ b
iacob. Cui rñdit: Ecce aſſuꝫ. Ait illi de⁹: c
a ¶ Qui me habes adiutoꝛem
Ego ſum foꝛtiſſim⁹ de⁹ prĩs tui: Noli time/ d

ſeph. d ¶ Qui aſcẽdentes.
Hic deſcribit̃ ſuauitas gaudij ĩ
prẽ: ex auditu rumoꝛũ φ ioſeph
adhuc viueret. e ¶ Refere/
bãt oẽm oꝛdineꝫ rei. ſ. q̃re ꝛ
quõ ioſeph vẽdiderãt: ꝛ q̃lit̃ fuit
ꝓmot⁹ ĩ egypto: ex tũc tot audit̃
ꝛ viſis ſignis manifeſtis d̃ vita
ioſeph iacob credidit.
✳ † Quo audito iacob ꝛc. Moꝛalit̃
Per p̃triarcham iacob q̃ audita
ꝓſp̃itate ioſeph filij ſui: fuit val/
de gauiſus/ ſignificat̃ bon⁹ p̃la/
tus ſeclar̃ vel religioſus q̃ audi
ta bona fama filij ſui ſp̃ualis in
ſciã p̃it̃ ꝛ ĩ vita dꝫ valde gaudẽ:
ſic ſcriptũ ẽ Prouerb. x. a. Fili⁹
ſapiẽs letificat prẽm: ꝛ cũ h̃ deo
grãs agere ꝛ ſacrificiũ laudis of
ferre ꝓ tãto bñficio. Iõ ſb̃dit̃:

Nico. de lyra

Profect⁹ Ca. XLVI Diuiſio
Hic deſcribit̃ deſcẽſus
in egyptũ q̃tũ ad iacob
ꝛ familiã ei⁹: vbi ꝑmo deſcribit̃
deſcẽdẽdi mod⁹. Scd̃o deſcẽdẽ
tiũ nũer⁹/ ibi: Hec ſunt ãt noĩa.
Tertio ipius ioſeph occurſus/
ibi: Miſit aũt iudã. Circa ꝑmũ
dicit̃: a ¶ Uenit ad puteũ
iuramẽti. i. in berſabee q̃ loc⁹
ĩterp̃tat̃ pute⁹ iuramenti: ꝛ fuit
vocatus ille locus ſic ab illo pu/
teo: qui eſt ibi vbi iurauerunt fe
dus inter ſe abraã ꝛ abimelech:
vt dictum eſt ſupra. xxj. ca. ꝑ lo/
cum autem illum voluit tranſire
iacob duplici de cauſa. Una fu/
it: quia erat in via eundi in egy/ H
ptum. Berſabee enim eſt vlti/
ma villa terre chanaã eũdo ver/
ſus egyptum. Secunda cauſa
fuit: quia abraam auus ſuus ibi
inuocauit dominuꝫ: vt habetur
ſupra. xxj. ca. Similiter iſaac pa/
ter ſuus ſupra. xxvj. cap. ꝛ ideo
voluit illuc ire ad deprecandum
dominum pro ſuo itinere: ſicut
ꝛ fecit/ quãdo iuit ad labã. trãſi/
uit enim per mõtẽ moꝛia: vt ibi
oꝛaret dominum/ vt ipſum diri/
geret in via: vt dictum eſt ſupra
xxviij. ca. b ¶ Iacob/ iacob.
Duplicatio nominis ſignum eſt
diuine dilectionis. c ¶ Cui re
ſpondit: ecce aſſum. Ait ꝛc.
Paratus ad imperium tuum.
d ¶ Noli timere. Licet enim
deſideraret videre ioſeph: foꝛ/
midabat tñ deſcẽdere in egyptũ
qꝛ erat ſenex ꝛ debilis: ꝛ quia ti
mebat in aliena terra ſepeliri ex
✳ ſepulchra pa/
Moꝛaliter. ¶ Profectus Moꝛalit̃
iſrael cum omnibus que ꝛc.
a ¶ Uenit ad puteum iura
menti: ꝛ mactatis ibi victi
mis deo patris ſui iſaac. Et
quoniam gratitudo de benefi/
cio accepto reddit hominem ap/
tum ad aliud recipiẽdum. Ideo
ſubditur: † ¶ Audiuit eum
per viſionem nocte vocan
tem ſe ꝛc. Nam prelatus deo
gratus meretur a deo nouam il
luminationem ꝛ etiã populi ſui
multiplicatiõeꝫ ĩ bono. iõ ſb̃dit̃:
✳ Faciãq̃ te

¶ nec plenitudo gentiũ ſubintraret:
⁊ ſic oĩs iſrl̃ ſaluus fieret. a ¶ Cũ
Utrũ aĩa ctecꝫ aĩe ⁊c̃. Aug⁹. Uidendũ eſt
corꝑib⁹ ꝓ ꝗd rñdeat eis q̃ hoc teſtimonio cõ
pagetur firmãt a parẽtibus aĩas cũ corꝑi
bus ꝓpagari. aĩas eñ dictas ꝓ hoĩ
bus a pte totum figurata locutiõe
nullus ambigit. Sꝫ quõ ipaꝫ pte:
id ẽ aĩaꝫ cuiꝰ noĩe totus hõ ſignifi
catus ẽ: alienamꝰ ab eo qd̃ dictũ ẽ:
Exierũt de femorib⁹ eiuſ: vt carnes
ex illo tãtũ natas (ꝗuis ſole aĩe no
minent) accipiamꝰ: q̃rẽdi ſunt mõi
locutionũ in ſcripturis. b ¶ Filij
Hiſtori. aũt ioſeph. Hiero. Oẽs aĩe do
mus iacob q̃ ingreſſe ſunt in egy
ptũ fuere. lxxv. qꝛ excepto ioſeph ⁊
filijs eiꝰ. lxvj. aĩe q̃ egreſſe ſunt de
femorib⁹ iacob / ĩtroierũt in egyptũ
nulla dubitatio ẽ. Ita eñ ꝑ ſingu
los ſupputatus nũerus approba
uit: vt in hebreis volumibus inue
nit. Qd̃ aũt in. Lxx. legimus: filij
ioſeph q̃ nati ſunt ĩ egypto aĩe no
uẽ. Sciamꝰ ꝓ nouẽ in hebreo eſſe
duaſ. Ephraim q̃ppe ⁊ manaſſe an
Al's tiami tecꝫ iacob ĩtraret egyptuꝫ ⁊ famis
tp̃s ĩgrueret: nati ſunt in egypto.
Illud qꝫ qd̃ ſupra legimus. Facti
ſunt filij manaſſe q̃s genuit ei ꝯcu
bina machir. Et machir gẽuit ei ga
laad. Filij aũt ephraim fratris ma
naſſe ⁊c̃. Quaſi ꝑ anticipatiõeꝫ fa
ctũ eſſe deſcribit. Necꝫ eñ qñ in
greſſus ẽ iacob

Al's † Job
Al's † helon

Nico. de lyra

B ✻ ſepulchra patrum ſuoꝝ. ⁊ ideo
Al's † iahel dñs aſſecurauit eũ d̃ vtrocꝫ dicẽs:
a ¶ Ego deſcendã tecũ illuc.
Qr̃tũ ad primũ. b ¶ Et ego inde
adducã te. Q̃tũ ad ſecundũ: qꝛ fe
cit reportari corpus ſuũ ad ſepeliẽ
al. † thaggi dũ in ſpelũca duplici: vt habet. j. l.
ca. Põt aũt ⁊ hoc aliter ĩtelligi de
filijs iſrl̃ q̃s eduxit de egypto ĩ bra
chio extẽto ⁊ manu potẽti: vt habe
tur in Exo. c ¶ Ioſeph quocꝫ
⁊c̃. Mos erat antiq̃ꝛ ꝙ ꝑſona ꝑ
dilecta claudebat oculos defuncti:
ꝑ h̃ aũt certificatus fuit iacob ꝙ io
ſeph nõ moreret ante ipm̃: qd̃ ſum
me deſiderabat. d ¶ Surrexit
iacob a pu. Cõfortatus de diuĩa
ꝯſolatiõe. Sequit: e ¶ Nepo
tes / filie. Licet haberet vnicã fili
am ſcꝫ dinã: dicit tñ in plurali: qꝛ
filie filioꝝ ſuoꝝ eius filie dicebãt:
⁊ cũ dina h̃ intelligunt. f ¶ Hec
ſunt aũt noĩa. Hic ꝯſeq̃nter de
ſcribit nũerus deſcẽdẽtiũ: vbi ꝯſi
derandũ ꝙ aliq̃ ꝑſone hic noĩate
alibi in ſcriptura aliter nominant:
eiſdẽ modis ⁊ rõnibus que. ſ. ta
cte ſunt de filijs eſau. xxxvj. caplo.
g ¶ Primogenitus rubẽ. Oc
caſione eius enũerant poſt eũ oẽs
filij lie naturales ⁊ adoptiui ante
alios filios. Et ptꝫ lr̃a except' pau
cis vocabulis. h ¶ Iemuhel.
Numeri. xxvj. vocatur namuel.
i ¶ Saber. Hic in Paral'. nõ no
minat: qꝛ nulla ꝓgenies ꝓceſſit d̃
eo. k ¶ Onan. Per n debet ſcri
bi in fine. Iobab. j. Paralyp. vij.
vocat iaſub. l ¶ Hi filij lie ⁊c̃.
Hoc videt falſum: qꝛ filij iude ſub
noĩati nõ fuerũt ibi geniti: vt patet
ſupra. xxxviij.

a ¶ Securus contra ſpũales nequitias pugnatu
rus. b ¶ Imitatricem fidei tue.
re: ⁊ deſcẽde in egyptũ: faciãcꝫ te ibi
a ¶ Quaſi tecũ erit gloria mea
in gentẽ magnã. Ego deſcẽdã tecũ il a
a ¶ In ptãte mea. b ¶ Ad terrã ꝓmiſſionis.
luc: ⁊ ego inde adducã te reuertentẽ. b
Ioſeph qꝫ ponet manũ ſuaꝫ ſuꝑ ocu c
los tuos. Surrexit iacob a puteo iu d
ramẽti: tulerũtcꝫ eũ filij cũ puul' ⁊ vx
orib⁹ ſuis ĩ plauſtr' q̃ miſerat pharao
ad portãdũ ſenẽ: ⁊ oĩa q̃ poſſederat ĩ
terra chanaã: venitcꝫ in egyptũ cũ oĩ
a ¶ Pluralis ꝓ ſingulari: ſicut ꝓ plurali ſingula
ris ſolet poni: vnã eñ tantã habebat filiã noĩe di
nam: vel neptes filias vocauit.
ſemĩe ſuo: filij eius / ⁊ nepotes / filie et e
cũcta ſimul ꝓgenies. Hec ſunt autẽ f
noĩa filioꝝ iſrael q̃ ingreſſi ſunt ĩ egy
ptũ: ipe cũ liberis ſuis † Primogeni g
tus rubẽ. Filij rubẽ: enoch ⁊ phallu ⁊
eſrom ⁊ charmi. Filij ſymeõ: iemuhel h
⁊ † iamin ⁊ ahod ⁊ iachin ⁊ ſaber ⁊ ſaul i
filius cananitidis. Filij leui: gerſon ⁊
caath ⁊ merari. Filij iuda: her ⁊ onan k
⁊ ſela ⁊ phares ⁊ çara. Mortui ſunt
aũt her ⁊ onan in terra chanaan. Na
ticꝫ ſunt filij phares: eſrõ ⁊ amul. Fi
lij iſachar: thola et phua ⁊ † iobab et
ſemron. Filij çabulõ: ſared ⁊ † chelon
et † iahelel. Hi filij lie quos genuit in l
a ¶ Quia patres eoꝝ ibi geniti.
meſopõtamia ſyrie cũ dina filia ſua:
Omnes anime filioꝝ eius ⁊ filiaruꝫ / m
trigintatreſ. Filij gad: † ſephion ⁊ † ag n
gi et eſebon ⁊ ſuni ⁊ heri et arodi et
areli. Filij aſer: † iemna ⁊ ieſua ⁊ ieſui
et beria: ſara quocꝫ ſoror eorũ. Filij
beria: heber ⁊ melchiel. Hi filij çel
phe / quã dedit labã lie filie ſue: ⁊ hos
genuit iacob ſedecim animas. Filij o
rachel vxoris iacob: ioſeph ⁊ benia
min. Naticꝫ ſunt ioſeph filij in terra
egypti / quos genuit ei † aſenech / filia
putipharis ſacerdotis eliopoleos:
manaſſes ⁊ ephraim. Filij beniamin: p
bela ⁊ † bechor ⁊ aſbel / gera ⁊ naamã ⁊ q r
¶ Al's iehi. Al's ros. a ¶ Al's oſim.
† iechri ⁊ † ietroſ ⁊ reſim mophiꝫ ⁊ ophi s t
⁊ ared. Hi filij rachel quos genuit ia
cob: omẽs anime quattuordecim. Fi v
lij dan † vſan. Filij neptalim / iaſiel et x
guni et ieſer et † ſillem. Hi filij bale y
quam dedit laban racheli filie ſue / et
hos genuit iacob: omnes anime ſe
a ptem. Cunctecꝫ anime que ingreſſe z
ſunt cum iacob in egyptum: et egreſ
ſe ſunt de femore illiꝰ abſcꝫ vxorib⁹ fi
b liorũ eius: ſexagintaſex. Filij autem a
ioſeph qui nati ſunt ei in terra egypti

ſupra. xxxviij. ca. Dicendũ ꝙ hoc di L
cit eo ꝙ pr̃ eoꝝ fuit genitus ĩ meſo
potamia. ſ. iudas. m ¶ Oẽs ani
me filioꝝ eius ⁊ filiaꝝ trigita
tres. In hoc tñ nũero non includit
dina: vt patet ſi cõputentur mares.
n ¶ Filij gad. Hic enũerant filij
çelphe / q̃ erãt filie lie adoptiui. ⁊ pa
tet lr̃a. o ¶ Filij rachel. Hic enu
merant filij eiꝰ. p ¶ Aſbel. j. Pa
ral'. viij. vocat iadiel. q ¶ Gera.
j. Paralyppo. vij. vocatur ahara.
r ¶ Naaman. Hic vocat nohaha
ibidẽ. s ¶ Iechri. h̃ vocat rapha
ibidẽ. t ¶ Ietros ⁊ reſim. Duo
noĩa ſunt: ⁊ in aliq̃bus libris ſimul
iũgunt ꝓ vno ⁊ male. ⁊ eodẽ mõ de
fecit Remigius libro de interꝑtati
onibus ponens ambo ꝓ vno noĩe.
Remigius eñ q̃ fecit illũ librũ vide Remigiꝰ
tur paꝝ ſciuiſſe de hebraico: qꝛ ĩ plu
ribus interꝑtatiõibus defecit: ꝓpter
qd̃ btũs Hiero. freq̃nter eũ redar
guit in libro de hebraicis q̃ſtiõibus † Exo. 1. a.
⁊ in alijs locis. v ¶ Filij dã. Hic et. 6. c.
enũerant filij bale. x ¶ Uſan. Li Nu. 26. a.
cet iſte fuerit vnigenitus ipi dan: tñ 1. Pa. 5. a
hic dicit filij: qꝛ aliqñ in ſacra ſcp̃tu
ra ponit plurale pro ſingulari / ſicut
ecõuerſo: vt habet Exo. viij. f. Ue
nit muſca g̃uiſſima. i. multitudo mu
ſcaꝝ. y ¶ Salem. Al's ſillẽ. Hic
vocat ſelboã. j. Paral'. viij. Si aũt
ꝯiũgant ſimul filie lie. xxxiij. ⁊ puerẽ
çelphe. xvj. ⁊ rachel. xiiij. ⁊ bale. vij
faciũt. lxx. z ¶ Cũctecꝫ anime q̃ D
ingreſſe ſunt ⁊c̃. Circa iſtos nũe Numerꝰ in
ros ſequẽtes varij doctores varie greſſoꝝ in
dicũt ⁊ multipliciter: accipiã aũt du egyptũ
os modos dicẽdi q̃ videt mihi ꝓba
biliores: a ¶ Sexagintaſex. iſte
numerꝰ ẽ ꝑſonaꝝ q̃ egreſſe ſũt de ia
cob: ⁊ cũ hoc ingreſſi ſunt in egyptũ
cũ eo: vt patet in lr̃a. Et ideo ab hoc Al's † ſe
numero excludunt her ⁊ onan: qui phon
nõ intrauerũt egyptum / ſed mortui
ſunt in terra chanaã: vt p̃dictũ eſt in Al's † iãne
iſto caplo ⁊ ſupra. xxxviij. ca. Silr̃ ex
cludunt ioſeph ⁊ duo filij eius q̃ iaꝫ
erãt in egypto antecꝫ iacob ingrede
ret: ⁊ ſic de nũero. lxx. p̃dicto rema
nẽt. lxv. cũ quibus ſi ponat dina: q̃ Dina
fuit excluſa a numero. xxxiij. pueroꝝ
lie: vt ſupra dictũ eſt ⁊ que ingreſſa
eſt cũ iacob in egyptũ: ſic habemus
lxvj. ꝑſonas hic nũeratas / cuꝫ q̃bus al's † aſenec
ſi addant ioſeph ⁊ duo filij eiꝰ: ⁊ io
chabeth filia leui q̃ cõcepta erat an
te ingreſſum iacob in egyptũ: nõdũ
tñ nata / vt dicũt hebrei: ⁊ ſic ĩtrauit al. † bochor
in egyptũ licet in vtero matris. ⁊ ſic
habemus vltimũ numeꝝ cum dicit:
Oẽs aĩe domus iacob que ingreſſe
ſunt egyptũ fuerũt. lxx. ſed qꝛ ſcp̃tu
ra nõ exprimit ꝙ leui aliquã filiã ha
buerit q̃ vocata ſit iochabeth: qꝛ illa
de qua fit mẽtio in Exo. nõ fuit eius Al's † vſim
filia vt ibi dicet. ideo põt hic dimitti Al. † ſallem
⁊ loco eius poni ipe iacob: q̃ cũ ꝓle
ſua ingreſſus ẽ: ⁊ ſic ſunt. lxx. vñ ⁊ in
✻ hoc nũero vlti
✻ a ¶ Faciamcꝫ te ibi in gen Moralit
teꝫ magnam. Et etiam vite p̃ntis
quietam terminationem. Ideo ſub
dit: c ¶ Ioſeph quocꝫ ponet
manũ ſuam ſuꝑ oculos tuos.
Et etiã bonũ ſucceſſoreꝫ q̃ ſignificat
ꝑ ioſeph: cui dixit iacob. j. eo. caplo.
r ✻ Iã letus

In greſſus eſt iacob in egyptū ei⁹ etat̃ erāt vt filios generarēt.
E Unde apparet oēs aīas q̄ ingreſſe ſūt ī egyptū de femorib⁹ iacob fuiſſe. lxx. q2. lxvj. poſt eū ingreſſe ſunt: ⁊ reppererūt in egypto tres. Joſeph. ſ. cū duob⁹ filijs. Septuageſim⁹ aūt fuit iacob ne videamur aduerſū auctoritatē ſcripture loq̄ Deu. x. d. etiā ſeptuagita īterp̄tes in deuteronomio trāſtulerūt ꝙ īgreſſus ē iſrl̄: Jn. lxx. aīalib⁹ egyptū. Si q̄s igit̃ nr̄e ſcripture refragat̃: ſcripturā ītra ſe ꝯtriā faciet. Jpſi enī. Lxx. interp̄tes qui lxxv. aīas ꝑ ꝓlepſim cū iacob ⁊ poſteris ei⁹ ingreſſas eē dixerūt: in deuteronomio. lxx. tm̄ introiſſe memorarūt. Qḋ ſi opponit̃ quō ī actib⁹ apl̄oꝝ dicat̃. lxxv. aīas ingreſſas eē in egyptū facilis excuſatio eſt. Nō enī debuit lucas ip̄i⁹ ſcriptoꝛ hiſtorie ī gētes actuū apl̄oꝝ volumē emittens ꝯtriū ſcribere ei ſcp̄tureſq̄ iā fuerat diuulgata ī gentib⁹/ ⁊ maioris opiniōis illo tp̄e erat: Lxx. auctoritas q̄ꝫ lucas: q̄ ignot⁹ et
Nota vilis: h̄ aūt generaliter obſeruādū/ ꝙ vbicūq; apl̄i aut apl̄ici viri loquūt̃ ad ppl̄os: his teſtimonijs abutunt̃: q̄ iaꝫ fuerāt in gentib⁹ diuulgata: ſʒ pleriq; tradāt lucā vt ꝓſelitum hebreas lr̄as ignoraſſe. a ¶ Miſit autē ia. ⁊c.
Hiſtori. Hiero. Judā vero miſit ante ſe ad ioſeph vt occurret ei ad vrbē heroū ī terra rameſſes: Jn hebreo nec habet̃ vrbē heroū: nec t̃ra rameſſes: ſʒ tātūmō
Geſſen q̄ geſſen vel geſem. Nōnulli iudeoꝝ aſ
thebaida ſerūt geſſen nūc thebaidē vocari: ⁊ qḋ ſequit̃ dedit ei vt poſſideret in egypto terrā optimā ī rameſſe: pagū arſenoyten ſic olim vocatū autumāt. b ¶ Et
Moralit̃ ſūt viri pa. Aug⁹. Cōmendat̃ in patriarchis ꝙ pecoꝝ nutritores erant a puericia

Nico. de ly.

ꝯ hoc nūero vltimo non dicit̃: Oēs aīe q̄ egreſſe ſūt de femore iacob: q2 ipſe non fuit egreſſus a ſeipſo ſed dicit̃: Oēs aīe dom⁹ iacob q̄ ingreſſe ſūt in egyptū fuere. lxx. Et hic modus dicendi videt̃ ꝯuenictioꝛ: tn̄ ingreſſus ip̄i⁹ ioſeph fuit aū īgreſſū p̄ris: ⁊ ſilr̄ īgreſſus filioꝝ ioſeph q̄ dicunt̃ hic ingreſſi rōne p̄ris ſui: ⁊ ſic ī eo quodāmodo ingreſſi ſūt. Un̄ ⁊ de ꝑſonis hic vltimo noīatis nō d̄r: Que ingreſſe ſūt cū iacob ī egyptū: ſʒ q̄ īgreſſe ſūt abſolute. Trāſlatio vero. Lxx. hic habet. lxxv. Sʒ ſm̄ Hiero. hic cū p̄dictis nūerauerūt q̄nq; filios filioꝝ ioſeph q̄ tn̄ nōdū erāt nati: ⁊ h̄ factū ē ꝑ anticipationē ꝓpter honorē ioſeph: ꝓpter quē alij fuerūt recepti honorifice ī egypto: ⁊ hāc trāſlationeꝫ ſecut⁹ eſt lucas. Act. vij. Qz aūt aliq̄ dicunt nullā mulierē h̄ cōputari: ptꝫ falſū: q2 ſara cōputat̃ inter filios çelphe: aliter nō eēnt. xvj. ſʒ. xv. tm̄: qḋ eſt ꝯ textū vbi d̄r: Sedecim animas ⁊c. ¶ Conſiderāduꝫ etiā ꝙ cū d̄r hic: Anime egreſſe d̄ femore iacob: nō eſt ꝑ h̄ intelligēdū ꝙ aīa ītellectiua ſit ꝑ generationē: ſʒ accipit̃ hic aīa ꝓ homine: eo mō q̄ totū denoīat̃ a p̄te principalioꝛi: ſʒ aūt hō generet̃: aīa tn̄ intellectiua nō generat̃ ſʒ creādo infūdit̃. a ¶ Miſit aūt iudā. Hic deſcribit̃ ip̄ius ioſeph occurſus: ⁊ ſm̄ ꝙ mādauerat p̄ri ſtetit ī terra geſſen q̄uſq; ioſeph ei ibidē occurreret: ſignificās ei ſuū aduētū: ⁊ h̄ ē qḋ d̄r: Miſit aūt iacob ⁊c. q2 iudas īter alios filios q̄ erāt cū iacob erat honoꝛabilioꝛ ⁊ rōnabilioꝛ. b ¶ Aſcēdit ob. p̄ri: tū vt debitā reuerentiaꝫ tā reuerētiā patri exhiberet: tū vt patrē ⁊ frēs inſtrueret quō cuꝫ rege loquerent̃/ iō ſequit̃: Cunq; vocauerit vos. ſ. rex: et dixerit qḋ eſt opus veſtrū: rn̄debitis: Uiri paſtores ſum⁹ ⁊c. Cui⁹ cauſa ſubdit̃ cū dicit̃: c ¶ Hec aūt ⁊c. q̄ fertilis eſt et apta aīalib⁹ alēdis. d ¶ Quia deteſtant̃ ⁊c. ⁊ ſic volunt ꝙ habitēt ſeorſum ab eis. Cauſa aūt q̄re deteſtant̃ ē: q2 ꝑcutiūt aīalia aliqua que tanq; dij ab egyptijs colunt̃.

a ¶ partem ponit pro toto.

a ¶ cōfeſſio p̄mittit̃ ad ioſeph. i. chriſtū: q2 oꝛe fit cōfeſſio ad ſalutem Act. x. d.

a ¶ non in terrā ramaſſes.

a ¶ poſt cōfeſſionē ioſeph occurrit: q2 xp̄i miſericoꝛdia ſubſequit̃.

a ¶ merito egyptij ī q̄b⁹ ē figura hui⁹ ſeculi: in q̄ abūdat iniq̄tas abominat̃ paſtores pecoꝛū. Abomiatio ē enī iniq̄ vir iuſtus.

aīe duę. † Oēs āīę dom⁹ iacob quę ingreſſę ſunt in egyptū fuere ſeptuaginta. a Miſit autem iudam ante ſe ad ioſeph: vt nūciaret ei/ et ille occurreret in geſſen. Quō cū ꝑueniſſet iūcto ioſeph curru ſuo/ aſcendit obuiā p̄ri ad b eundē locū: Uidēſq; eū irruit ſuꝑ collū ei⁹: ⁊ inter amplexus fleuit. Dixitq; pater ad ioſeph: Jā † letus moriar: q2 vidi faciē tuā: et ſupſtitem te relinquo. At ille locutus eſt ad fratres: ⁊ ad oēm domū patris ſui: Aſcendā ⁊ nūciabo pharaoni/ dicāq; ei: Frēs mei ⁊ dom⁹ patris mei q̄ erāt in terra chanaan venerunt ad me:
c ⁊ ſūt viri paſtores ouiū: curāq; habēt alēdoꝝ gregū. Pecora ſua ⁊ armēta ⁊ oīa q̄ habere potuerūt/ adduxerunt ſecū. Cunq; vocauerit vos et dixerit: qḋ eſt op⁹ veſtrū: rn̄debitl: Uiri paſtores ſum⁹ ſerui tui/ ab infantia noſtra vſq; ī p̄ſ̄s: ⁊ nos ⁊ p̄res nr̄i. Hec aūt dicetl/ vt habitare poſſitis in terra geſſen: q2 deteſtant̃ d egyptij oēs paſtores ouium.

Ca. XLVII

Ingreſſus e ergo ioſeph / nunciauit pharaoni/ dicens: Pater meus ⁊ fratres: oues f eorum ⁊ armenta / ⁊ cuncta quę poſſidēt venerūt de terra chanaan/ ⁊ ecce ꝯſiſtūt in terra geſſen. g Extremos quoq; fratrū ſuoꝝ h quinq; viros ſtatuit coraꝫ rege. Quos ille interrogauit: Quid habetis operis: Rn̄derūt: Pa † ſtores ouiū ſum⁹ ſerui tui: ⁊ nos ⁊ patres noſtri: Ad ꝑegrinādū i in terrā tuaꝫ venimus: qm̄ non k eſt herba gregibus ſeruoꝝū tuorum ingraueſcente fame in regione chanaan: petimuſq; vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos in terra

† ¶ Jam letus mo. q2 vidi ⁊c. multū enī cōſolat̃ bonus p̄latus: qn̄ adhuc viuens ſcit ſe bonū ſucceſſorē habiturū: ⁊ ſic fuit de moyſe ⁊ ioſue ſibi ſuccedente ⁊ de beato petro ⁊ clemēte: ⁊ de ſancto martino ⁊ briccio: et multis alijs ex ſpeciali diuina reuelatione. Deut̃. 10. d Moralit̃

Nicolaus de lyra

Ingreſſus ẽ io Ca. XLVII ſeph. Poſtq; moyſes deſcp̄ſit deſcenſum iacob in egyptū. hic ꝯſ̄r deſcribit ip̄ius morā ⁊ ſtatū ibidē. Diuiſio
Et primo q̄ꝫtū ad ei⁹ inhabitationē. ſecundo q̄ꝫtū ad finē ⁊ cōſūmationē/ ibi: Factiq; ſūt oēs dies. Adhuc primo deſcribit̃ ip̄ius iacob receptio gratioſa. ſecūdo eius ſuſtētatio larga/ ibi: Joſeph vero. Adhuc p̄mo deſcribit̃ ip̄ius receptio benigna in ꝑſe ſua. ſecūdo in ꝑſona ꝓpria/ ibi: Poſt hoc introduxit. Circa p̄mū dicit̃: f ¶ Pater meus et fratres ⁊c. Hec nunciauit ioſeph pharaoni anteq; adduceret fratres ſuos ad p̄ſentiā ip̄ius: ad ꝓbandū ſi affectio bona regis erga eos pſeueraret ſicut a principio. g ¶ Et ecce ꝯſiſtūt in ter. geſſen. h̄ addidit ioſeph: q2 cōſiderabat ꝙ illa terra eis aſſignaret̃: vt ptꝫ in p̄cedēti ca. ⁊ ideo h̄ dixit: ac ſi ei inſinuaret: ex q̄ vxores ⁊ familie ⁊ oīa bona eoꝝ mobilia ſūt ibi/ bonū eſſet ꝙ remanerēt illic: q2 laboꝛ eēt eos trāſferre alibi. h ¶ Extremos q̄ꝫ fratrū ſuoꝝ. Extremitas alicuius rei accipit̃ dupliciter. ſ. a p̄te ſup̄ioꝛi ⁊ a p̄te inferioꝛi. ⁊ ſm̄ h̄ iſta lr̄a dupliciter exponit̃. Extrem⁹
vno mō ſic: Extremos fratrū. i. minores ⁊ debilioꝛes: ⁊ hāc expoſitionē ſequūt̃ iudei dicētes: ꝙ h̄ fecit ioſeph ne ſi rex vidiſſet maioꝛes ⁊ foꝛtioꝛes poſuiſſet eos cū viris bellatoꝛib⁹. Alio mō ſic: Extremos fratrū. i. maioꝛes ⁊ valētioꝛes: vt ex h̄ rex ⁊ cōſiliarij ſui magis haberēt acceptū dominiū ioſeph: videntes cognationē ei⁹ eſſe ita gratioſaꝫ: et iſtud magis ꝯcoꝛdat p̄dictis ca. p̄cedēti. i ¶ Ad peregrinādū ⁊c. i. ad moꝛādū ad tp̄s/ cui⁹ cā ſubdit̃: k ¶ Qm̄ nō eſt her. gre. ⁊c. ſed ſi nō erat ī terra chanaan herba quō erat in egypto vbi erat tanta ſterilitas ſicut alibi. Et dicūt aliq̄ hic ꝙ tp̄e ſiccitatis ex q̄ cauſabat̃ illa ſterilitas ſūt bona paſcua in egypto: q2 magna inundatio nili ex aq̄ remanēte ſuꝑ terrā plus impedit naſcētiā herbarum Queſtio
Moraliter. a ¶ Jngreſſus ergo ioſeph. ⁊c. Per hoc aūt ꝙ ioſeph exaltatus a rege fratres ſuos ſtuduit ꝓmouere/ oſtēdit̃ ꝙ q̄libet exaltat⁹ a deo maxime q̄ꝫtū ad regimen eccleſie debet eſſe ſollicit⁹ de ꝓmotione bonoꝝ q̄ dicunt̃ ei⁹ fratres q2 ſūt in v̄tute ſimiles. frater enī dicit̃ quaſi fere alter. iō de talibus promotis ſubditur: † ¶ Paſtores ouium ſum⁹. ⁊ ſicut p̄latus honorat̃ a ſubditis/ ita debet p̄latū ſup̄ioꝛem honoꝛare/ ꝓpter hoc ſubditur: Moralit̃ Al's ī terra

Poſt hec

℞ puericia ſua ⁊ a parētibus ſuis: qꝛ hec iuſta ē ſeruitᵒ / ⁊ iuſta
A dn̄atio cūz pecoꝛa homini ſeruiūt / ⁊ ipe pecoꝛibus dn̄atꝛ. vn̄
Gen̄. j. c. Faciamus hoīez ad imaginē ⁊ ſi. no. ⁊ habebit po/
teſtatē piſciū maris ⁊ volatiliū celi: ⁊ omniū pecoꝝ q̄ ſunt ſu/
per terrā. vbi inſinuatꝛ rationē debere dn̄ari irrationabili vi/
te. Seruū aūt hoīez homini vel iniq̄/
tas vel aduerſitas fecit. Iniq̄tas ſicut
dictū eſt. Maledictus chanaā: ſeruus
erit fr̄ibus ſuis. Aduerſitas ſič ioſeph
a fr̄ibus vēditus alienigene factus eſt
ſeruus. Pꝛios ḡ ſeruos q̄bᵒ h nomen
līgua latīa dedit / bella fecerūt. Qui eī
ſupatᵒ iure belli poſſet occidi: qꝛ ſerua/
tus ē: ſeruᵒ appellatus ē. Inde ⁊ mācī/
pia: qꝛ ⁊ manu capta ſūt. Eſt etiā oꝛdo
naturalꝭ ī hoībᵒ / vt ſuiāt femīe virꝭ / fi/
lij parētibᵒ: qꝛ ⁊ illic hec iuſticia ē / vt ī/
firmioꝛ rōne ſuiat foꝛtioꝛi. Hec igitꝛ ī
dn̄atiōibus ⁊ ſeruitutibᵒ clara iuſticia
eſt: vt q̄ excellūt rōne: excellāt dn̄atōe:
qd̄ cū in h ſeculo ꝑ iniq̄tatē hoīm ꝑtur
batꝛ: vel ꝑ naturaꝝ carnaliū diuerſita/
tē ferūt iuſti tēpalē aduerſitatē: in fine
Capitu. XLVII Queſtio habituri oꝛdinatiſſimā ⁊ ſempiternam
felicitatē. a ¶ Dies peregrinatio
nis ⁊c. Augᵒ. Quid eſt ꝙ dicit iacob
pharaōi: Dies ānoꝝ vite mee q̄s īcolo
⁊c. Sic em̄ hn̄t greci: qd̄ latini habent
ago vel habeo. Vtꝝ ḡ ideo dixit q̄s in
colo: qꝛ ī terra natᵒ ē quā nōdū ppl's di
uina ꝓmiſſiōe hereditatem accepat: ⁊
ibi vitā ducēſ / vtiq; in aliena t̄ra erat /
nō ſolū qn̄ pegrinabatꝛ ſič in meſopo/
tamia: ſʒ etiā qn̄ ibi erat vbi natus eſt.
An potiᵒ ſm illud Apl'i accipiēdū eſt:
ij. Coꝝ. v. b. Qdiu ſumᵒ in coꝛpe pere
Pſ. 38. c grinamur a dn̄o. Et illd̄: Inq̄linus ſū
B ego in terra ⁊ pegrinus ſič oēs pr̄es
mei. Itez dicit d̄ oībus diebᵒ vite ſue:
nō puenerūt in dies annoꝝ patrū me/
oꝝ / q̄s dies incoluerūt. Nō em̄ aliud
voluit intelligi q̄ꝫ ꝙ latini codices ha/
bēt vixerūt. At ꝑ h ſignificauit hāc vi
tā eſſe incolatū. i. pegrinatiōis habita/
tionē. Sʒ h ſanctis cōuenit q̄bus eter
na patria ꝓmittitꝛ. Videndū eſt ḡ quō
Pſ. 55. b de ipīs dictū eſt: Incolēt ⁊ abſcōdēt:
ipi calcaneū meū obſeruabūt. De his
em̄ ꝯuenīētius accipitꝛ: q̄ vt abſcondāt
incolāt. Nō manet ī domo in eternū.
b ¶ Joſeph vero ⁊c. Querendū eſt
vtꝝ terra rameſſes ipa ſit geſſen: hanc
em̄ petierāt: ⁊ pharao p̄ceperat dari.
Allegoꝛi. ¶ Iſido. Alle. Tradidit ioſeph pr̄i
⁊ fr̄ibus optimā terraꝫ geſſen: p̄bens
eis cibaria: qꝛ fames terrā oppſſerat:
ſic ⁊ dn̄s parētibus. i. pr̄iarchis ⁊ pꝛo
phetis ex q̄bus ē ſm carnē: ſiue oībus
ſanctꝭ de q̄bᵒ in euāgelio dič Math.
xij. d. Hi ſunt frēs mei q̄ faciūt volūta
tē pr̄is mei. his dat terrā optimā: de q̄
dꝛ Pſ. xxvj. d. Credo videre bōa dn̄i
in terra viuentiū. c ¶ Pꝛebens ci/
Hiſtori. baria ſing. ⁊c. Detiebatꝛ triticū pa
tri ſuo ioſeph: nec tn̄ eū pater qn̄ vidit / nec qn̄ triticū accepit
adoꝛauit: quō ḡ ſomniū ipletū putamus: niſi maioꝛis rei ꝯti/
neat ꝓphetiā. d ¶ Adducite pecoꝛa veſtra: ⁊ dabo vo
bis ⁊c. Queritur cum ioſeph frumenta colligeret vnde ho/
mines viuerent / pecoꝛa vnde viuebant: cum tanta fames
℞ inualuiſſet: r

geſſen. Dixit itaq; rex ad io/
ſeph: Pater tuus ⁊ frēs tui ve/
nerunt ad te: Terra egypti in cō a
ſpectu tuo ē: in optimo loco fac
habitare eos: ⁊ trade eis terram
geſſen. Qꝛ ſi noſti in eis eſſe vi/
ros induſtrios: cōſtitue illos ma
giſtros pecoꝝ meoꝝ. Poſt hec b
introduxit ioſeph patrem ſuum
ad regem: ⁊ ſtatuit eum coꝛam c
eo. Qui benedicens illi: et inter d
rogatus ab eo: quot ſunt dies
annoꝛum vite tue? Reſpondit:
a ¶ Sācti aduene ⁊ pegrini ſup terrā.
a Dies peregrinatiōis vite mee: e
centum triginta annoꝛum ſunt / f
parui ⁊ mali: ⁊ non peruenerūt g
vſq; ad dies patrum meoꝛum /
quibus peregrinati ſunt. Et be/
nedicto rege egreſſus eſt foꝛas. †
b Joſeph vero patri ⁊ fratribus h
ſuis dedit poſſeſſionem in egy/ i
a ¶ Del loco. b ¶ Pars ē thebaidis.
pto / in optimo terre ſolo rameſ/ k
ſes / vt pꝛeceperat pharao et ale l
bat eos / omnemq; domum pa/
c tris ſui: pꝛebens cibaria ſingu/
lis. In toto eniz oꝛbe panis de/
erat: ⁊ oppꝛeſſerat fames terrā /
maxime egypti ⁊ chanaan. E q̄/ m
bus omnem pecuniam congre/ n
gauit pꝛo venditione frumenti /
et intulit eam in erarium regis.
Cūq; defeciſſet † emptoꝛibus p̄/ †
cium / venit cuncta egyptus ad
ioſeph / dicēſ: Da nobis panes:
Quare moꝛimur coꝛam te defi/
ciente pecunia? Quibus ille re/
a ¶ Pecoꝛa ꝓ frumento damus cū beſtia
les motus a nobis amputamuſ: vt vbo ve
ritatis vberius vacemus.
d ſpondit: Adducite pecoꝛa ve/ o

¶ Nico. de lyra

※ tiā herbaꝝ q̄ꝫ ſiccitas. Vel aliter pōt dici ꝙ terra geſſen
quā petebat erat ſic diſpoſita / ꝙ nō erat ibi tanta ſiccitas / q̄n
eēt ſufficiens paſcualꝭ: ex q̄ hēbāt coloꝛē petēdi eā: qꝛ bona eo
rū ꝯſiſtebāt p̄ncipalitꝛ in aīalibᵒ. a ¶ Terra egypti in cō
ſpectu ⁊c. Ac ſi diceret: vbicūq; placuerit tibi fac eoſ hītare.
b ¶ Poſt hec. Hic ꝯn̄r deſcribitꝛ receptio iacob in ꝑſona ꝓ
pꝛia: qꝛ poſtq̄ꝫ ioſeph expertus fuerat ꝙ rex frēs ſuos ḡtioſe re
cepat: certifica
cepat: certificatᵒ ē de bona receptiōe pr̄is ſui. Jō ſeq̄tꝛ: c ¶ Et C
ſtatuit eū coꝛā eo. Cū vt pr̄eʒ ſuū honoꝛaret d̄ acceſſu ad pn̄
tiā regꝭ. Cū vt pr̄ ſuᵒ grās redderet ipi regi d̄ bōis ab eo rece/
ptis ꝓ ſe ⁊ ꝓ familia ſua. d ¶ Qui bn̄dicēs illi. ſ. regi quē
iacob ſalutauit: ⁊ cui impcatᵒ fuit bōa. ⁊ illd̄ vocatꝛ h bn̄dicere.
e ¶ Dieſ pegri. ⁊c. Quia p̄mo pegri Peregri/
natᵒ fuerat ī meſopotamia apd̄ labā: vt natio iacob
ſ. dictū ē. Itē pegrinatᵒ erat in t̄ra egy/
pti: ī t̄ra etiā chanaā hītauerat vt pegri
nᵒ ꝓ maioꝛi pte: qꝛ n̄ erat aſſecutᵒ dn̄iū ī
illa niſi ī pua portiōe. Alitꝛ etiā expoītꝛ:
qꝛ tota vita hūana in pn̄ti nō ē niſi q̄dā
pegrīatio reſpectu celeſtꝭ pr̄ie: ſm ꝙ dič
apl's Heb. xiij. c. Nō hēmᵒ h manē. ci.
ſʒ futu. inq̄. ⁊c. f ¶ Sūt / pui ⁊ mali.
Dicuntꝛ āt pui eiᵒ dies reſpectiue. vn̄ ſb
ditꝛ: g ¶ Et nō pue. ⁊c. qꝛ abꝛaā auᵒ
ſuᵒ vixit. clxxv. ānis: vt hr̄. ſ. xxv. c. ⁊ iſa
ac pr̄ ſuᵒ. clxxx. annis: vt hr̄. ſ. xxxv. c. ⁊
alij pr̄es eiᵒ p̄oꝛes adhuc diutiᵒ vixerūt:
vt hr̄. ſ. xj. c. Dicūtꝛ āt dies eiᵒ mali: ꝓptꝛ Mali dieſ
malū pēalitatꝭ qd̄ ſuſtinuit ī vita ſua. p̄/ iacob
mo ex ꝑſecutiōe fr̄is ſui eſau. ſcd̄o ex lō/
ga ſuitute apd̄ labā. t̄tio ex violatōe di
ne filie ſue. q̄rto ex traſgreſſiōe rubē p̄/
mogēiti ſui / q̄ fedauit ſtratū eiᵒ. q̄nto ex
vēditiōe ioſeph: de q̄ fuit incōſolabilitꝛ
afflictᵒ. ſexto ex ſterilitate t̄re chanaā: vt
ptʒ ex p̄dictꝭ. h ¶ Joſeph vo. h de/ Diuiſio
ſcribitꝛ ipiᵒ iacob ſuſtētatio ꝑ ipʒ ioſeph:
vbi p̄mo deſcribitꝛ ꝓuidētia ipiᵒ ioſeph
reſpectu pr̄is. ⁊ ſcd̄o reſpectu regꝭ / ibi:
E q̄bᵒ. Circa p̄mū dꝛ: i ¶ Dedit poſ. D
ī egyp. ꝓuidēs pr̄i ⁊ fr̄ibᵒ d̄ loco hīta/
tiōis. k ¶ In op. ter. ſo. ra. Eſt em̄
rameſſes ī t̄ritoꝛio geſſen qd̄. ſ. petiue/
rāt. l ¶ Et ale. cos. ꝓuidēs eis d̄ vi/
ctu. m ¶ E q̄bᵒ. h oñditꝛ ꝓuidētia io/ Diuiſio
ſeph reſpectu regis augēdo ſibi fidelitꝛ
theſauꝝ. ⁊ ſcd̄o clemēter ſe hn̄s erga po
pulū / ibi: Dixit ḡ ioſeph. Circa p̄mū dꝛ
ſic: E q̄bᵒ. i. ex egypto ⁊ chanaā ⁊ alijs
terrꝭ circūadiacētibus. n ¶ Oēʒ pe.
cō. Nō ꝑ exactiōeſ: ſʒ ꝑ vēditiōeʒ bladi Nota circa
iuſtā: qꝛ tātū valet res q̄ꝫtū pōt vendi. ⁊ venditionē
iō illd̄ qd̄ ioſeph emerat ꝓ puo p̄cio tpe
fertilitatꝭ poterat reuēdere eiſdē ꝑſonis:
⁊ mlto foꝛtiᵒ alijs ꝓ maioꝛi p̄cio: maxīe
qꝛ nullū cōpulerat ad vēdendū ſibi bla/
dū noīe regꝭ. o ¶ Adducite pe. ve.
※ licet em̄ eſſent
※ b ¶ Poſt hec itro. io. pa. ſu. ad Moꝛalitꝛ
regē. ſ. celeſtē q̄ ꝑ t̄renū itelligitꝛ ꝓptꝛ re
giā dignitatē. dꝛ āt p̄latᵒ viuēs pr̄eʒ ſuū
ad regē itroducere / qn̄ ꝓ p̄deceſſoꝛe ſuo
oꝛat deū deuote vt vēiat ad ꝯſpectū re/
gis glīe. d ¶ Qui bn̄. ⁊c. Et bn̄dicto
rege ⁊c. Vēiēs igitꝛ ad ꝯſpectū dei claꝝ
bn̄dicitꝛ ab eo dono glīe qd̄ ē ſūma bn̄/
dictio: ⁊ ecōuerſo ipe bn̄dicit deū bn̄di/
ctiōe laudis etne: Pſ. lxxxiij. a. Btī q̄
hītāt ī domo tua ⁊c. Per h āt qd̄ ſbditꝛ:
† ¶ Egreſſus ē fo. Nō ē itelligēdus
receſſus ē do. ſʒ ſič dič Saluatoꝛ Joh.
x. b. Per me ſi q̄s itroierit ſal. ⁊ ingre. ⁊ egre. ⁊ paſ. iue. Nā
btī reficiūtꝛ iteriᵒ ī aſpectu diuītatꝭ chꝛiſti: ⁊ exteriᵒ ī aſpectu ſue
hūanitatꝭ. Et h vocatꝛ h igredi ⁊ egredi ⁊ nō ꝑ aliquē receſſū a
chꝛiſto. † ¶ Cūq; defeciſſet em. p̄. ⁊c. Per h āt ꝙ egyptij
bona mobilia ⁊ imobilia dederūt ꝓ alimētꝭ ꝑ q̄ ſapīe documē
ta ſignificantꝛ: vt. ſ. dictū ē. datꝛ intelligi ꝙ oīa bona tēpalia ꝓ
acq̄ſitiōe ſapīe ſunt ꝑuipēdēda. vn̄ de ipa dꝛ Sap. vij. a. Diui
tias nihil eſſe dixi in cōpatiōe illius: nec cōpaui illi lapidē p̄cio
ſum: qm̄ oē aurꝫ in cōpatiōe illius arena ē exigua / ⁊ tanq̄ꝫ lu/
tū eſtimabitꝛ argentū in ꝯſpectu illius. Et Pꝛouerb. xvij. c. di/
citur: Quid pꝛodeſt ſtulto habere diuitias: cum ſapientia eme/
re non poſſit? Et de anaxagoꝛa legitur ꝙ cum de ſtudio ſapien Anaxa/
tie rediret ad terram ſuam et videret ſuas poſſeſſiones diſſi/ goꝛas
patas riſit. Ego non eſſem ſaluus niſi iſte periſſent.

r ij ※ Cūq; appꝛopinq̄.

ꝫ inualuiſſet: ⁊ fratres ioſeph pharao/
ni dixerūt: Nō ſūt paſcua pecorib⁹ pue
rorū tuorū ⁊c. Si ḡ ea fame paſcua de
fecerāt i terra chanaan: cur in egypto
nō defecerāt: cū eadē fames eēt vbiq̧:
Paludes nili — An ſicut ꝓhibetᷓ ab eis q̄ loca ſciūt: in
multis egypti paludib⁹ poterāt paſcua
nō deeſſe: etiā cū fames eēt frumētorū
q̄ ſolēt nili inundatione ꝓuenire: dicū
tur ille paludes feracius paſcua gigne
re qn̄ aq̄ nili min⁹ excreſcit. a ¶ Emit
igitᷓ ⁊c. Nō iniuſticie vel iniqtat⁊ ar
guitᷓ ioſeph/ cū etiā fidelitas eī⁹ inde cō
mendetᷓ: q: nullius ꝑſone gratiā ſuſce
pit: ſed iuxta emptoris ꝑcium equo li/
Myſtice — bramine repenſauit. ¶ Myſtice autē
ſignificat oēs q̄ in ſpiritali egypto ſūt.
⁊ ei⁹ opes ambiūt ſeruos eſſe. Nullus
eſt enī liber egyptius/ q̄ carnalis eſt et
venūdatus ſub pctō. Pharao enī eos
ſubiecit. vn̄ fortaſſe dr̄ Exo. xx. a. Ego
ſum dn̄s de⁹ tu⁹ q̄ eduxi te de egypto
de domo ſeruitut⁊. vn̄ Rom. vi. b. Nō
regnet pctm̄ in vr̄o mortali corꝑe ⁊c.
†23. q. 8. c. tributū. §. ꝯnis De imū. eccle. c. nō min⁹ — Et ibidē. c. Serui eſt⁊ ei⁹ cui obediſt⁊:
ſiue peccati in mortē/ ſiue obeditionis
ad iuſticiā. Egyptij aūt volenter in ſer
uitutē redacti ſunt: hebrei ꝓ̄o violen
ter. Vēdiderūt aūt egyptij ſemetipos
nec diſpēſatoris culpa ē: vbi digna re/
penſantᷓ ꝓ meritis. j. Cor. v. b. Hoc ⁊
paul⁹ fecit: cū illū q̄ indign⁹ nūero ſan
ctorum vel cōſortio fuit ſathane tradi
dit. Nemo ḡ dicat paulū duri⁹ egiſſe:
q̄ hoīem de ecclīa eiecit: vt expulſus di
ſceret nō blaſphemare. hoīs enī volun
tas eſt iniqua: cū amās terrena deſpi/
cit celeſtia: et ꝓpter auariciā ſe ſubijcit
diabolo. Dei aūt ꝑmiſſio eſt iuſta: cum
eū q̄ ſpernēs meliora elegit peiora: di/
Allego. — mittit arbitrio ſuo vt cadat. Emit igitᷓ
⁊c. Emptio ioſeph q̄ frugib⁹ emit ter/
rā egypti/ ſignificat xp̄m doctrīa ⁊ ſan/
guinis ꝑcio redimere mundū. Nō aūt
dici: accipite ſemina ⁊ ſerite agros/ vt
fruges hr̄e poſſitis ⁊c. Semē eſt ver/
bū dei/ agri corpora: q̄ vomere euāge
lico exarata/ et ſemine ſpūali ſeminata
fructū virtutū germināt. Quinta ps q̄
regi dabatᷓ: q̄nq̧ ſenſuū cēſus q̄ chriſto
regi ſoluēdus. Quattuor relique in ſe
mentē ⁊ cibos poſſeſſorib⁹ ꝑmittuntᷓ:
q: actualis vite vſus vnicuiq̧ cōceditᷓ:
vt ſeminet virtutū opera: ⁊ fruct⁹ iuſti
cie metat in vitā eternā: q̄ a chriſto no/
bis tribuitᷓ. Vn̄ ioſeph dicitᷓ: Sal⁹ nr̄a
in manu tua eſt: q: ſalus mūdi in ꝑtāte
xp̄i. b ¶ Preter ter. Hoc ſignificat
ecclīe terrā in q̄ veri ſūt ſacerdotes li/
berā eſſe a cenſu mūdiali: q̄ verbo diui
no indeſinenter paſcitᷓ: nec damnū pa/
nis ſpūalis ſuſtinebit. ꝫ Cūq̧ ap.

¶ Nico. de lyra

⁂ licet enim eſſent in fame poſiti: non
tamen tenebatur rex eis dare bladum
gratis q̄diu haberent bona vnde poſ/
ſent emere. a ¶ Venerunt quoq̧
anno ſecūdo et di. ⁊c. dicūt hebrei
ꝙ iſte fuit ſcd̄s ann⁹ famis: ⁊ ꝙ ī aduē
tu iacob q̄ venit ī ꝑncipio tertij anni fa
mis ſtatim nil⁹ irrigauit terrā egypti ꝓ
pter merita ei⁹: ⁊ facta ē fertilitas que
ſubtracta fuerat ꝑ ſiccitatē: vt ꝑdictū ē
ſm̄ vnā opinionē. Sȝ h̄ videtᷓ ꝯ textū:
ꝑmo q: ioſeph ꝑ ſpm̄ ꝓphie ꝑdixerat fa
mē durare p. vij. ānos. ſcd̄o q: ſm̄ iſtō
dictū ſequeretᷓ ꝙ ioſeph ſuſtētaſſet egy
ptios primo

ſtra: ⁊ dabo vobis ꝓ eis cibos:
ſi precium nō habetis. Que cū
adduxiſſent/ dedit eis alimenta
pro equis ⁊ ouibus et bobus et
aſinis: ſuſtentauitq̧ eos illo an/
no pro cōmutatione pecoꝝ. Ve a
nerūt quoq̧ anno ſecūdo ⁊ dixe
¶ vel domino noſtro.
rūt ei: Nō celam⁹ dn̄m noſtrū/ ꝙ
deficiente pecunia: et pecora ſi/
mul defecerūt. Nec clā te eſt/ ꝙ
a ¶ al's corporibus.
abſq̧ pecorib⁹ ⁊ terra nihil ha/
beamus: Cur ergo morimur te
vidente: Et nos et terra noſtra
tui erimus: Eme nos in ſeruitu
tem regiā/ et prebe ſemina/ ne pe
reūte cultore redigatur terra in
¶ doctrina ſanguine. ¶ chriſtus.
a ſolitudinem. † Emit igitᷓ ioſeph
a ¶ corpore.
omnē terrām egypti: vendenti/
bus ſingulis poſſeſſiones ſuas
pre magnitudine famis: ſubie/ b
citq̧ eam pharaoni: et cunctos
populos ei⁹ a nouiſſimis termi/
nis egypti vſq̧ ad extremos fi/
a ¶ Hinc habemus exemplū ꝙ poſſeſſiões
eccleſie diſtrahi nō debent: cum a regibus
deo ſint mācipate: ⁊ ideo in nullius bonis
computande.
b nes eius: preter terrā ſacerdotū c
que a rege tradita fuerat eis: qui
bus ⁊ ſtatuta cibaria ex horreis d
publicis prebebātᷓ: ⁊ idcirco nō
ſunt cōpulſi vēdere poſſeſſiões
ſuas. Dixit ḡ ioſeph ad popu/ e
los: En vt cernitis ⁊ vos et ter/
rā veſtrā pharao poſſidet: Acci
a ¶ ſerui facti: id ē plene deo ſubditi frumē
ta ad ſemen accipim⁹: q: verbū dei ꝓ primis
ꝑdicare libere poſſumus.
pitē ſemina ⁊ ſerite agros/ vt fru
a ¶ Quintā partē dam⁹ cū ꝓ moderatio/
ne quinq̧ ſenſuum deo famulamur.
ges habere poſſitis. Quintām
a ¶ quattuor retinem⁹ cuȝ in hac vita ſm̄
cuiuſq̧ facultatē laudabiliter cōuerſamur.
partē regi dabitis: quattuor re/
liquas ꝑmitto vobis in ſemētē:
et i cibos familijs ⁊ liberis vr̄is.
a ¶ Salus mūdi in ꝑtāte chriſti.
Qui reſponderunt: Salus nr̄a
in manu tua eſt: Reſpiciat nos
tm̄ dn̄s noſter: et leti ſeruiemus
regi. Ex eo tēpore vſq̧ in ꝑ̄ſentē
diem in vniuerſa terra egypti re
gibus quinta pars ſoluitur: Et
factum eſt quaſi in legem: abſq̧
terra ſacerdotali: q̄ libera ab hac
cōditione fuit. Habitauit ergo f
iſrl' in egypto: id eſt in terra geſ/

ptios primo anno famis ꝓ pecorib⁹: ⁊ ꝑ
ꝯn̄s durante adhuc fertilitate ſuſtētaſ/ ꝫ
ſet eos ꝓ pecunijs: qđ videtur manifeſte
falſum: q: tūc emebat ioſeph bladum ab
egyptijs ⁊ nō ecōuerſo. Et iō dicēdū ē ꝙ
ſcd̄s ann⁹ h̄ ītelligitᷓ ab illo tp̄e q̄ defecit
eis pecunia ad emēdū: ⁊ ille fuit circa fi/
nē ſterilitatis terre: ⁊ maxīe q: ioſeph ꝑ/
dixerat publice: ita ꝙ erat notū ꝑ totum
terrā egypti de. vij. annis famis future
poſt ſterilitatē: ⁊ iō veriſile ē ꝙ multi de
terra egypti reſeruauerūt ſibi bladū vn̄
poterāt ſuſtētari ꝑ aliqđ tp̄s: ita ꝙ nō fu
erūt cōpulſi vendere ꝓ blado pecora ſua
⁊ poſſeſſiones ſuas ita cito: ſȝ magis ī vl
timis annis famis. Sequitᷓ: b ¶ Sub
iecitq̧ eā phara. ⁊c. In hebreō dr̄ ſic:
Et fuit terra ipī⁹ pharaonis: ⁊ ppl'm trā/
ſtulit ad ciuitates de fine terre egypti vſ
q̧ ad finē ei⁹. Dicūt enī hebrei ad oſtēdē
dū ꝙ terra erat ipius regis īmediate: io/
ſeph fecit trāſferre ppl'm de vna pte terre
egypti ad aliā ⁊ ecōuerſo: vt ꝑ talē tranſ/
lationē q̄libet oſtēderet ⁊ ꝓfiteretᷓ ꝙ ni/
hil iuris haberet in hereditate ſua priſti/
na. Cauſa aūt hui⁹ diuerſitatis inter trāſ
lationē noſtrā ⁊ litterā hebraicā ī h̄ loco/
potuit eē ex h̄ ꝙ iſte due dictiōes hebraice
. ſ. vaiaenir ⁊ vaiaenid: q̄rū pria ſignifi/
cat: ⁊ fecꝫ trāſire: ⁊ ſcd̄a ſignificat: ⁊ ſubie
cit ſeruituti: nō differūt in hebreo niſi in
vltima lr̄a q̄ in prima dictiōe eſt lr̄a res:
in ſcd̄a lr̄a daleth. Iſte aūt due littere he
braice: licet in ſono habeāt magnā diuer
ſitatē: tn̄ in figura habēt cōuenientiā: et
ideo ꝓpter ſimilitudinē hāc trāſlator no
ſter accepit vltimā dictionē ꝓ prima vel
ecōuerſo. Scriptores hebreoꝝ q̄ fuerūt ꝧ
poſt tp̄s trāſlatoris ſcripſerūt primā ꝓ ſe
cūda: tn̄ vtraq̧ lr̄a vadit ad eādē intētio
nē: hebraica tn̄ magis exprimit: vt ptȝ ex
ꝑdictis. c ¶ Preter ter. ſacerdotū. — Sacerdotes egyptij
erāt enī deputati ad cultū deoꝝ illi⁹ ppl'i:
⁊ etiā ad ſtudiū ſcientiarū ſpeculatiuarū:
ſm̄ ꝙ dicit phs. j. metaphi. ꝙ gens ſacer — Phus
dotū egypti ibi primo ſtudere ꝯceſſa eſt.
Et Ioſephus in libro antiquitatū dicit — Ioſephus
ꝙ abraā qn̄ deſcēdit in egyptū/ vt habi/
tū eſt. ſ. xij. ca. docuit ſacerdotes egypti
aſtronomiā: ⁊ ex tūc in talib⁹ ſciētijs ſtu/
dere ceperūt: ⁊ ideo a rege habebant vi/
ctum/ vnde ſubditur: d ¶ Et ſtatuta — Nota
cibaria ex horreis publicis. Et ex h̄
loco habetᷓ ꝙ illis qui ſunt deputati diui
no cultui et ſtudio debet de victu ab his
qui habent curam regende cōmunitatis
ꝓuideri. e ¶ Dixit ergo ioſeph ad
populū. Hic cōſequenter oſtendit cle/
mentia ioſeph erga populuȝ in hoc ꝙ ter
ram egypti quā iuſto titulo pro rege acq̄
ſierat: reddidit his qui eam vendiderant
pro quinta parte fructuum. ex quo patet
ꝙ fecit eis magnam gratiaȝ: q: alibi vbi
terra nō eſt notabiliter fertilis: bene tra/
ditur colenda ⁊ ſeminanda ꝓ media par
te fructuum. terra autē egypti non ſoluȝ
eſt bene fertilis: vt referunt illi qui eam
viderunt: ſed etiam cum paruo labore ꝓ
pter irrigationē nili qui fecundat terram
illam. Et patet littera ex dictis.
f ¶ Habitauit ergo iſrael in egy/ — Diuiſio
pto ⁊c. Hic deſcribitur ſtatus iacob in
egypto q̄ntum ad finem ſeu cōſummatio/
nem. ⁊ primo deſcribitᷓ ſue ſepulture or/
dinatio. ſecūdo dicte ordinationis execu
tio. ca. l. Adhuc primo deſcribitᷓ dicta or
dinatio. ſecūdo ſubditᷓ filiorum benedi/
ctio. xlviij. ca. In prima parte dicit ſic:
⁂ Auctuſq̧

a ¶ Cūq̄ appꝛopinq̄re cerneret. Aug⁹. Ea filiū iuratio ne ꝯſtringit/ q̄ ꝯſtrinxit abꝛaā ſeruū: Ille mādās vñ vxoꝛ du
Moralit. caẗ filio ſuo: iſte cōmēdās ſepulturā coꝛpis ſui. In vtraq̄ tñ cauſa noīata ſūt duo q̄ magnipēdēda ſūt ī oīb⁹ ſcptur̄: miſi/ coꝛdia ⁊ iuſticia: vł miſicoꝛdia ⁊ iudiciū: vł miſicoꝛdia ⁊ veri taſ: q2 ſcptū ē Pſ. xxiiij. b. Uniūſe vie dñi miſicoꝛdia ⁊ ꝟitas. Seruus autē abꝛae dixit: Facite ī dñz meū miſcdiaz ⁊ iuſticiā: Iſte: vt facias ī me miſcdiaz ⁊ ꝟitatē. Quid āt ſibi velit tā ſollicita coꝛpis cōmēdatio/ vt nō ī egypto ſepe liaẗ: ſ ī t̄ra chanaā iux̄ pr̄es ſuos: mi/ rū videẗ: nec ꝯueniēs tāte excellētie ꝓ phete ſi ex hoīm ꝯſuetudīe metiamur: Si āt ſacra q̄ram⁹/ maioꝛis admiratio nis gaudiū iueniem⁹. Cadaueribꝰ em̄ moꝛtuoꝝ pctā ſignificanẗ: cum iubenẗ hoīeſ poſt eoꝝ ꝯtactū tāq̄ ab īmūdicia purificari. vñ Ecci. xxxiiij. d. Qui ba/ ptiẓaẗ a moꝛtuo ⁊ iteꝝ tāgit illū: qd ꝓ/ fuit lauatio ei⁹? Sepultura ḡ moꝛtuo/ rū: remiſſionē pctōꝝ ſignificat. vñ pſ. xxxi. a. Bti q̄ꝝ remiſſe ſūt iniq̄tateſ ⁊c. Ubi ḡ ſepeliēda cadauera pr̄iarchaꝝ niſi ī terra q̄ ille crucifix⁹ ē: cui⁹ ſanguīe facta ē remiſſio pctōꝝ. Moꝛtib⁹ eī eoꝝ ſignificanẗ pctā hoīm. Dicit̄ āt a loco
Vel abraiſinū q̄ abꝛaamiū vocaẗ/ vbi ꝯdita ſunt eoꝝ coꝛpa: abeſſe locū vbi crucifix⁹ ē dñs fe re. xxx. milib⁹ paſſuū: vt ipſo nūero ſi
†s.25.d gnificeẗ ieſus chriſt⁹ q̄ ī baptiſmo appa ruit fere. xxx. ānoꝝ. b ¶ Quo iurā/ te. Aug⁹. Qd̄ hñt latini codices ado/ rauit ſup caput ꝟge eius: nōnulli emē/ dati⁹ hñt: Adoꝛauit ſup caput ꝟge ſue vel ī capite ꝟge ſue: vel ī cacumīe: vel ſup cacumē ꝟge ſue. Fallit eī eos gre/ cū ꝟbū qd̄ eiſdē ſcribiẗ lr̄is: ſiue ei⁹ ſiue ſue ſignificet: ſ accēt⁹ diſpares ſunt: ⁊ ab eis q̄ iſta nouerit/ ī codicib⁹ nō ꝯtē/ nūẗ. Ualēt eni ad magnā diſcretionē q̄uis vnā pl⁹ hr̄e poſſit lr̄az ſi eēt ſue: vt nō aitoi ſ eaitoi eēt. Et iō merito q̄
B riẗ qd̄ ſit qd̄ dictū ē. Nā facile ītellige/ reẗ ſenē q̄ virgā ferebat ſicut ſolet illa etas ad deū adoꝛādū ſe inclinaſſe ſup caput ꝟge ſue: quā ſic ferebat vt ſup eā caput īclinādo adoꝛaret deū. Quid ē ḡ ado/ rauit ſup caput vel cacumē ꝟge ei⁹. i. ioſeph? An foꝛte tule/ rat ab eo ꝟgā qñ ei iurabat: ⁊ dū eā tenet poſt ꝟba iurantis nōdū illa reddita adoꝛauit deū? Nō em̄ pudebat eū ferre tā/ tiſꝑ inſigne ptātis filij ſui: vbi figura rei future ꝑſignabaẗ. ¶ Hiero. Et adoꝛauit iſrł ꝯ ſūmitatē ꝟge ei⁹. Hoc etiā ī lo co q̄dā fruſtra ſimulāt adoꝛaſſe iacob ſūmitatē ſceptri ioſeph: ꝙ. ſ. honoꝛans filiū ptātē illi⁹ adoꝛauerit: cū in hebꝛeo multo aliẗ legaẗ: Et adoꝛauit iſrł ad caput lectli: q2 poſtq̄ iurauit ei filius ſecur⁹ ꝺ petitōe: adoꝛauit deū ꝯuerſus ad caput lectuli. Sāct⁹ em̄ vir ⁊ deo dedit⁹/ ſenectute opꝑſſus: ſic hēbat lectu lū poſitum: vt ipſe iacentis habitus abſq̄ vlla difficultate ad oꝛationem eſſet paratus.

ſen/ ⁊ poſſedit eā: auctuſq̄ ē ⁊ mlẗ a tiplicaẗ nimis: ⁊ vixit ī ea decē ⁊ ſeptē ānis. Factiq̄ ſūt oēs dies vite illi⁹/ cētū q̄dragītaſeptē āno a rū. Cūq̄ appꝛopinq̄re cerneret b moꝛtꝭ diem: vocauit filiū ſuū io c
a ¶ Ad excitādā mēoꝛiā filioꝝ diligēter cō mendaẗ ſepultura patrū.
ſeph: ⁊ dixit ad eū: Si iuēni gra tiā ī ꝯſpectu tuo †pōe manū tuā d ſb femoꝛe meo: ⁊ facies mihi mi/ ſericoꝛdiā ⁊ ꝟitatē/ vt nō ſepeli/
¶ In egypto ſepelieẗ q̄ in ꝓfundū maloꝝ demergiẗ.
as me ī egypto: ſ doꝛmiā cū pa trib⁹ meis: ⁊ auferas me de hac terra: cōdaſq̄ ī ſepulchꝛo maio/ e rū †meoꝝ. Cui rñdit ioſeph: Ego faciā qd̄ iuſſiſti. Et ille: †Iura ḡ b inq̄t mihi. Quo iurāte adoꝛauit f iſrael dñm: ꝯuerſuſ ad lectuli ca g put. ¶ Ca. XLVIII

His itaq̄ trāſactꝭ/ nū h ciatum eſt ioſeph/ ꝙ i egrotaret paẗ eius. c Qui aſſūptꝭ duob⁹ filijs: manaſ ſe ⁊ ephꝛaī ire ꝑrexit. Dictūq̄ ē k ſeni: Ecce fili⁹ tu⁹ ioſeph vēit ad

terrā illā: ſicut habeẗ. iij. Reg. viij. ⁊ Dañ. vj. ca.
✳ b ¶ Cūq̄ appꝛopinquare cerneret moꝛtis diem: vocauit filium ſuum ioſeph. Per hoc aūt ꝙ iacob de lo/ co ſepulture ſue fuit ita ſollicitus: inſtruunẗ ſapiētes eſſe ſollici ti ꝺ ſepultura ſua ī loco ſacro ⁊ vbi copia ſuffragioꝝ habeẗ. Moralit.

¶ In ca. xlvij. vbi ꝺꝛ in poſtil. Oēs pecuniā cōgregauit.

Additio. Quia in emptiōe et venditiōe eq̄litas iu/ ſticie obꝟuāda ē: vt ī ſcd̄a ſcd̄e. q. lxxvij ar. j. in coꝛ. q. Idcirco nō videẗ dicēdū ꝙ tātū valet res q̄ꝫtum poſſet vēdi. pōt em̄ q̄nq̄ res vēdi in multo maioꝛi ꝑcio q̄ꝫ valeat ꝺm veꝝ ſuū valoꝛē: ⁊ ħ ꝓpter magnā indigētiā emētis quā hꝫ de illa re: ⁊ ī tali caſu nō ē eſtimādus valoꝛ rei ꝺm q̄ꝫtitatē q̄ ip̄a res pōt vendi: q2 ſic ſi qs rē ſuā ſupuēdit in notabili q̄ꝫtitate vltra iuſtū ꝑciū ꝓpter magnā neceſſita/ †s.24.a tē emētis: tūc vēditoꝛ videẗ q̄ſi vēdere qd̄ nō eſt ſuum: q2 id qd̄ accreſcit ſup iu ſtum ꝑciū nō eſt ex ꝯditiōe rei vēdite: ſ ex ꝯditiōe emētis: vt in ꝑdicta q̄ſtione. Ad excuſatiōez aūt ioſeph q̄ vēdit bla/ da ꝓ maioꝛi ꝑcio q̄ꝫ emerat: ſufficit di/ uerſitas tēꝑis: q̄ ſicut ⁊ diuerſitas loci magnā faciūt differentiā in vero valo/ re reꝝ: vt in ꝑdicta q̄ſtiōe.

Replica coꝛrectoꝛij ꝯ Bur/ gē. In ca. xlvij. vbi Al's nō hꝫ †meoꝝ poſtillatoꝛ dicit de ꝯtibus ioſeph quō fuerūt iuſti: inſtat Burgē. auctoꝛitate ſcti Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. lxxvij. ar. j. ī coꝛ. q. ⁊ rñſiōe etiā ad vltimū ar. aſſerēs ꝙ in cōmutatiōibus eq̄litas iuſticie ſeruā da ſit. Sꝫ ego cū poſtillatoꝛe veriuſ pu to: ꝙ in cōmutatiua iuſticia eq̄litas ꝺm naturā ſeruari nō poſſit: q̄cq̄d dicat ſan ctus Tho. ꝑ Burgeñ. allegaẗ: q2 totū auꝝ mūdi ꝺm naturā ñ valet vnū equū/ cū tñ oꝛdine ad hūanos vſus modicum auꝝ valet magnū equū. Eq̄litas igiẗ in cōmutatiua iuſticia q̄ ē in ꝯtib⁹ non ſeruaẗ: ſ ꝑ rōnē iuſticie mēſuraẗ: vt di cit ſctūs Diony. ꝺ diui. no. ca. viij. Ra D tio aūt iuſticie mēſurātis hāc eq̄litatē/ ⁊ terminātis ineq̄litatez deſcribiẗ a btō Aug⁹. in li. lxxxiij. q̄ſtionū. q. xliij. dicēte: Iuſti cia ē habit⁹ animi cōi vtilitati ꝟuata: ſuā cuiq̄ tribuēs dignita/ tē. Nūc aūt tp̄e fertilitatꝭ modicū auꝝ valet multū bladū: ideo ꝺm mēſurā iuſticie tp̄e ſterilitatis modicū bladū valet multum auꝝ: iō videẗ dicēdū ꝙ tātū valet res ꝺm illā eq̄litatꝭ menſurā q̄ꝫtū vēdi pōt/ ꝟuata vtilitate nō ꝑuata: maxie ceſſantib⁹ dolo/ metu ⁊ violēta cōpulſiōe: ſic ⁊ in his factꝭ ioſeph ꝓut poſtilla/ toꝛ dic: Fateoꝛ q̄dē ꝙ reſpiciēs ad ſolā neceſſitatē emētis: ⁊ ſic cari⁹ vēdēs: q2 nō reſpicit ad oē ꝯferēs: ſ ꝑuatū iuſticie cultoꝛ nō ē: ſ ħ nō ē ī factꝭ ioſeph: nec apparet ex dictꝭ poſtillatorꝭ.

Nico. de lyra

✳ a ¶ Auctuſq̄ ē ⁊ multiplicatus. In bonis ſpūalib⁹ ⁊ tp̄alib⁹/ ⁊ ꝓle filioꝝ ſuoꝝ. b ¶ Cūq̄ appꝛopinq̄re ⁊c. Ex q̄ ptꝫ ꝙ habuit ſpm̄ ꝓphetie. c ¶ Uocauit filiū ſuum ioſeph. Per nunciū: q2 diſtabat ab eo negocijs regni occu/ patus. d ¶ Pone manū tuā ſub femoꝛe meo. Scꝫ ad iurādū ꝑ chꝛiſtū naſcituꝝ de iacob/ ſicut. ſ. expoſitū ē. xxiiij. c.
Quare iacob ſepeliri voluit ī hebꝛon e ¶ Condaſq̄ in ſepulchꝛo maioꝛū. Scꝫ in terra ꝓmiſ/ ſiōis/ in q̄ erāt ſepulti abꝛaā ⁊ iſaac: ⁊ non ſolū ꝓpẗ illos deſi derabat ibi ſepeliri: ſ ꝑncipaliẗ ꝓpẗ redēptiōez generis hūa/ ni ibi fiendā ꝑ chꝛiſtū: q̄ in illa terra natus ē: ⁊ ꝯuerſatus eſt moꝛtuus ⁊ ſepultus ⁊ ibidē reſurrexit/ ⁊ inde ad celū aſcēdit: de q̄bus iacob habuit fidē ⁊ noticiā aliquā: ⁊ foꝛſitā videbat in ſpū ꝙ cū chꝛiſto reſurgēte reſurgerēt multi ſancti iā defun cti: vt habeẗ Matth. xxvij. f. Et ſperabat cum eo reſurgere. f ¶ Adoꝛauit iſrł dñm. Pꝛo bñficio ſibi ꝯceſſo. g ¶ Cō uerſus ad lectuli caput. Caput em̄ lectuli erat verſus ter rā ꝓmiſſionis: ⁊ ad illā ptē adoꝛabāt iudei deuoti: qñ erāt ex terrā illā

Glo. oꝛdi.

His itaq̄ ⁊c. c ¶ Qui aſſūptꝭ ⁊c. ¶ Ca. XLVIII Hiero. Et tulit duos filios ſecū/ manaſſen ⁊ ephꝛaī. Ex ħ apparet qd̄. ſ. dixim⁹: q2 ioſeph ad id locoꝝ duos tm̄ filios habuit/ ephꝛaī ⁊ manaſſen. Si āt p⁹ mł'tos ānos moꝛiēte iacob duos tm̄ duxit ad bñdictionem/ illo vtiq̄ tempe cum filij eius generare nequierāt paruuli atq̄ lactantes in ingreſſu pa tris ⁊ fratꝝ nepotes ex his habere nō potuit. Qui ꝯfoꝛ.

Nico. de lyra

✳ His itaq̄ trāſactis. Hic ꝯñr poniẗ Ca. XLVIII Diuiſio filioꝝ iacob bñdictio. ⁊ ꝑmo ip̄ius ioſeph in filijs ſuis. ſecundo ip̄ius ioſeph in ꝑſona ꝓꝑꝛia cum alijs filijs ia/ cob. xlix. ca. Adhuc primo deſcribiẗ filioꝝ ioſeph adoptio. Se cundo eoꝝ bñdictio/ ibi: Uidens aūt. Tertio ip̄ius ioſeph ſpe cialis ꝑmiatio/ ibi: Et ait ad ioſeph. Adhuc primo deſcribitur dicta adoptio. ſcd̄o ſubdiẗ ip̄i⁹ iacob excuſatio/ ibi: Mihi em̄. ¶ Circa primum dicitur: i ¶ Nunciatum eſt ioſeph/ ꝙ egro. ⁊c. Quia nūcij frequēter currebāt de ip̄o ad pr̄ez ⁊ eco/ uerſo: ad ſciendūz ſtatum mutuum. k ¶ Ire perrexit. Hoc nō eſt in hebꝛeo: ſenſus tamen eſt: id ē ad eundē ſe diſpoſuit.

 ✳ Qui ꝯfoꝛtatus

Macha a ¶ Qui ꝯfoꝛtatus ſe. Hiero. Et ꝯfoꝛtat⁹ iſrl̄ ſedit ſup le
ctulū. Cur. Lxx. idē verbū aliter atq̄ aliter ediderit/ neſcio:
ſed audacter dico ꝙ idē verbū macha/ qđ hic ī lectulū trāſtu/
lerūt/ ſupꝛa vbi dixit adoꝛaſſe iacob virgam nominauerunt.
Hiſtori. b ¶ Duo igit̄ filij q̄ nati ⁊c. Anq̄ venirē ad te ī egypto/
mei erūt. Hiero. patȝ ꝙ. lxx. aīe igreſ
ſe ſunt ī egyptū: ⁊ ꝙ ioſeph eo tpe nō
nouē/ ſed duos tm̄ filios habuit: ſicut
ipſe iacob teſtat̄. Qđ aūt dicit ephꝛa/
im ⁊ manaſſē ſicut rubē ⁊ ſymeō/ due
trib⁹ erūt: ⁊ ex ſuis vocabulis appella
bunt̄: ⁊ duos pplos ꝓcreabūt/ ⁊ terrā
ꝓmiſſionis hereditabūt. Cū aūt dicit
reliq̄s filios q̄s p⁹ moꝛtē meā genuerī
oſtēdit necdū eē ꝓcreatos. Qđ vo ad
dit: Et noīe fratꝝ ſuoꝝ vocant̄ ī poſſeſ
ſionib⁹ ſuis: h̄ ē/ nō accipiēt terrā ſepa
tim nec funiculos ꝓpꝛios/ ſed ī tribus
ephꝛaim ⁊ manaſſe q̄ſi appēdices mi/
ſcebūt̄. c ¶ Et ſepeliui eā. Ioſeph
q̄ſi neſciēti idicat/ vbi ⁊ q̄n matrē ſepe
lierit: foꝛte ꝓphetice ꝯmemoꝛās ibi ſe/
pultā eē matrē ei⁹ vbi erat chꝛiſt⁹ naſci
Allegori. tur⁹. d ¶ Cūq̄ tuliſſet ⁊c. Iſi. Si
cut factū ē in eſau ⁊ iacob/ dicēte dn̄o:
Maioꝛ ſeruiet mīoꝛi: ita ⁊ ī filijs Io
ſeph: maioꝛ enī manaſſes. i. obliuio/
pplm̄ ſignificat iudeoꝛum. minoꝛ vo
ꝗ chꝛiſtianoꝝ. Hic

a te. Qui ꝯfoꝛtatus ſedit in lectulo. a
Et ingreſſo ad ſe ait: De⁹ oīpotēs b
apparuit mihi ī luça: q̄ ē ī tra cha
naan: bn̄dixitq̄ mihi ⁊ ait: Ego te
augebo ⁊ multiplicabo: ⁊ faciā in
turbas pploꝝ: Daboq̄ tibi terrā c
hāc: ⁊ ſemi tuo p⁹ te: ī poſſeſſiōȝ ſē
b piternā Duo igit̄ filij tui q̄ nati ſūt d
tibi ī terra egypti anq̄ huc venirē
ad te/ mei erūt ephꝛaī ⁊ manaſſes: e
¶ vocabunt̄ filij iſrael.
ſicut rubē ⁊ ſymeō reputabunt̄ mi f
hi. Reliquos aūt q̄s genueris p⁹ g
eos/ tui erūt: ⁊ noīe fratꝝ ſuoꝝ vo/ h
cabunt̄ ī poſſeſſionib⁹ ſuis: Mihi i
enī q̄n veniebā de meſopotamia:
moꝛtua ē rachel ī terra chanaā in k
ipſo itinere. Eratq̄ vernū tp̄s: Et l
c ingrediebar ephꝛatā: ⁊ ſepeliui eā m
iuxta viā ephꝛate: q̄ alio noīe ap/
pellat̄ bethleem. Vidēs aūt filios n
ei⁹ dixit ad eū: Qui ſunt iſti: Re/ o
ſpondit: Filij mei ſunt/ quos de/
dit mihi de⁹ ī h̄ loco. Adduc inq̄t p
eos ad me: vt benedicā illis. Ocu
li enī iſrl̄ caligauerāt ꝑ nimia ſene
ctute: et clare videre non poterat.
¶ al's applicitoſq̄.
Applicatoſq̄ ad ſe oſculat⁹ ⁊ cir q
cūplexus: dixit ad filiuȝ: Nō ſum
fraudatus aſpectu tuo: inſup oſtē
d dit mihi de⁹ ſemē tuū. Cūq̄ tuliſ/
ſet eos ioſeph đ gremio patris: a/ r
doꝛauit pꝛonus in terrā: et poſuit s
ephꝛaim ad dexterā ſuā: id ē ad ſi
niſtrā iſrl̄: manaſſen vo in ſiniſtra
ſua ad dexterā ſcȝ patris: applicu
itq̄ ambos ad eū. Qui extendēs †
manum dexterā poſuit ſup caput

Nico.de lyra

a ¶ Qui ꝯfoꝛtat⁹. đ aduētu filij
ſui ꝑdilecti. b ¶ De⁹ oīpotēs ap/
paruit mihi ī luza. Iſta ciuitas vo
cat̄ bethel ⁊ hieruſalē ⁊ alijs noībus/
vt. ſ. expoſitū ē ca. xxviij. c ¶ Dabo
q̄ tibi terrā hāc. hoc dixit iacob vt
oſtēderet ꝙ poterat dare ptē ī terra il/
la ꝓmiſſiōis filijs ioſeph ſicut ⁊ ꝓpꝛijs
filijs: iō ſubdit̄: d ¶ Duo igit̄ filij
tui. ſ. manaſſes ⁊ ephꝛaim. e ¶ Mei
erūt. ꝑ adoptionē. f ¶ Sicut rubē
⁊ ſymeō reputabūt mihi: Id ē q̄/
libet eoꝝ ita accipiet poꝛtionē ſuā ī ter
ra ꝓmiſſiōis q̄n diuidet̄/ ſicut filij mei
naturales: ⁊ ponit exemplū de rubē ⁊
ſymeō pl⁹ q̄ de alijs/ q: erāt ꝑmogeni
ti: ⁊ iđo equipauit filios ioſeph ipſis/
ꝑ ꝯſequēs ⁊ alijs minoꝛib⁹. g ¶ Re
liquos aūt q̄s genueris ⁊c. Id ē
nō adopto eos tali mō. h ¶ Et noīe
fratrū ſuoꝝ ⁊c. id ē ab eis nō deno
mīabit̄ aliq̄ trib⁹: ſȝ noīabunt̄ ſub tri/
bub⁹ manaſſe ⁊ ephꝛaim: ⁊ cū eis acci
piēt hereditatē. i ¶ Mihi enī. Hic
ſubdit̄ ipſi⁹ iacob excuſatio. ꝑpēderat
enī ꝑ aliq̄ ſigna ꝙ ioſeph mirabat̄ đ h̄
ꝙ iacob cū tātis ſūptib⁹ volebat poꝛta
ri coꝛp⁹ ſuū ad ſpelūcā duplicē ī hebꝛō:
⁊ maxime q: rachel mr̄ ſua q̄ fuerat vx
oꝛ iacob ꝑdilecta nō erat ibi ſepulta: ⁊
iō iacob volens ſup hoc pacificare ioſeph dixit: k ¶ Moꝛ
tua ē rachel ⁊c. q. d. neceſſitas me cōpulit ipſaȝ ſepelire ex
ſpelūcā duplicē: q: erā ī itinere cū magna familia quā nō po
terā deſerere: ⁊ adhuc nimis diſtabā a loco ſepulture ꝑdicte.
l ¶ Eratq̄ vernū tp̄s. In q̄ pecoꝛa habēt fet⁹ ī vtero: ꝓpt̄
qđ nō poterā iter accelerare ne moꝛerent̄. m ¶ Et ſepeli/
ui eā iuxta viā. vbi trāſeūt hoīes cōiter: ⁊ edificaui ſepul/
chꝛū/ ita ꝙ trāſeūtes poterāt videre ſepulturā ei⁹: ⁊ memoꝛiā
ei⁹ ad alios deferre: ac ſi diceret ipſi ioſeph: debes me excuſa
tū habere de h̄ ꝙ nō poꝛtaui eā ad ſepulchꝝ maioꝝ: q: habui
legittimū impedimentū: ſȝ nihilomin⁹ ꝯſtruxi ei nobile ſepul
chꝝ. Sic exponūt doctoꝛes nr̄i. Hebꝛei aūt alit̄ exponūt licȝ
ad eūdē finē: videlicet ad excuſationē iacob de h̄ ꝙ rachel nō
erat ſepulta ī hebꝛō: ⁊ ſm̄ eos iacob ſe nō excuſat ꝓpter diffi/
cultatē poꝛtādi coꝛp⁹ rachel ad locū ꝑdictū/ imo ꝑmo excludit
cauſaȝ iſtā dicēs: Moꝛtua ē rachel ī terra chanaā/ ī qua ter/
ra ē hebꝛō: ⁊ iō lōgitudo itineris nō me īpediuit/ ⁊ maxime:
q: ſm̄ deſcꝑtionē

q: ſm̄ deſcꝑtionē terre ſancte hebꝛō non diſtat a bethleē iuxta G
quā ſepulta ē rachel/ niſi ꝑ ſex leucas vel circit̄. Eratq̄ vernuȝ
tp̄s/ qđ ē aptū ad itinerādū: ⁊ iō malicia tpis ſilr̄ me nō īpedi/
uit. Quid igit̄: volūtas dei et ei⁹ oꝛdinatio. Dicūt enī hebꝛei
ꝙ iacob ſciuit ex diuina reuelatiōe/ ꝙ tpe nabuchodonoſoꝛ de
ſtruēda erat hieruſalē: vt habet̄. iiij.
Reg. xxv. c. ⁊ ꝙ nabuçardan duce/
ret pplm̄ ei⁹ captiuū ī babylonē: ⁊ ꝙ
trāſirēt iuxta ſepulchꝝ rachel qđ ē ſu/
per viā illā: ⁊ tūc ī trāſitu illoꝝ ipā ra
chel de ſepulchꝛo miraculoſe clama/
ret ad deū/ querēs miſcđiaȝ ei⁹ ſuper
pplm̄ captiuatum/ vt ſcribit̄ Hiere.
xxxi. c. Vox ī excelſis audita ē lamē/
tatiōis ⁊ flet⁹ ⁊ luct⁹ rachelis ploꝛātī
filios ſuos: ideo ſubdit̄: Et ſepeliui
eā iuxta viā/ ſm̄ diuinā oꝛdinationē
ꝓpter cauſā ꝑdictā. n ¶ Vidēs au
teȝ. Hic ſubdit̄ ipſi⁹ ioſeph bn̄dictio
ſpecialis ī filijs ſuis. o ¶ Qui ſūt
iſti: Hoc queſiuit iacob/ q: caligaue
rāt oculi ei⁹ vt poſtea ſubdit̄: et ideo
licet videret eos aſtātes obſcure: nō
tn̄ clare ⁊ diſtincte. p ¶ Adduc in
q̄t eos ⁊c. q: an bn̄dictioneȝ vole/
bat eos amplexari ⁊ deoſclari: ⁊ ſub
dit̄: q ¶ Applicatoſq̄ ad ſe oſ/
culatus ⁊c. Cūq̄ tuliſſet eos io
ſeph đ gremio pr̄is. vbi amplexa
tus ⁊ deoſclat⁹ eos fuerat. r ¶ Ado
rauit ꝓnus ī terrā. i. diſponēs ſe
ad benedictionem. s ¶ Et poſuit
ephꝛaī ⁊c. vult⁹ enī pueroꝛū ⁊ ipſi⁹
ioſeph erant ꝯtra vultū ipſi⁹ iacob: ⁊
iō ille qui erat ad ſiniſtrā ioſeph erat
ad dexterā ipſi⁹ iacob: Sic enī poſue
rat eos ioſeph: volēs ꝙ manaſſes q̄
erat ꝑmogēit⁹ eēt ſub manu dextera
iacob/ tanq̄ principalis in illa bn̄di/
ctōe: ſȝ pr̄ fecit ꝯ̄riū ex cā q̄ exꝑmit̄. ſ.
Bn̄dixitq̄ ioſeph
Moralit Moraliter. † ¶ Qui extendēs
manum dexteraȝ poſuit ſuper
caput ephꝛaim iunioꝛis fratrē
Ex hoc habetur duplex moꝛalitas.
Vna eſt ꝙ ꝓpter maioꝛem etatem nō
eſt aliquis ponēdus in regimine ſe/
culari vel eccleſiaſtico/ niſi cōditiōes
alie ad regēdū req̄ſite ꝯcomitentur.
Hoc etiā mō dauid ſalomonē regeȝ
inſtituit repꝛobata adonie inſtitutio
ne. iij. Reg. i. eo ꝙ ſalomō ſapienti/
oꝛ erat. Et ſilr̄ petr⁹ apl's eccleſiā re/
gēdam tradidit beato clemēti: q̄uis
haberet alios diſcipulos ſenioꝛes.
¶ Alia moꝛalitas ē ſm̄ interꝑtatiōȝ
noīm. Manaſſes enī interꝑtat̄ obli
uio: ⁊ ſignificat excellentē ī ꝯtempla
tiōe/ q̄ diuina ꝯtēplādo obliuiſcit̄ in/
ferioꝝ: ephꝛaim aūt interꝑtat̄ fertili/
tas: ⁊ ſignificat bonū actiuuȝ ī opib⁹
ꝯuenietib⁹ hūane vite fertilē. Ꝓpt̄ qđ dicit̄. vj. eth. ꝙ ana/
xagoꝛas ⁊ ꝯſimiles ſapiētes dicebant̄: quia ꝯſiderabant altiſ
ſima/ nō tn̄ pꝛudētes: q̄m nō ꝯſiderabāt ꝯferētia hūane vite đ
q̄bus ē pꝛudētia: q: ꝯſiderat hūane vite ꝯferētia: ⁊ eadē rōne
boni actiui ꝓpꝛie pꝛudētes dicunt̄ nō ſapiētes. Regimē aūt ec
cleſiaſticū ꝑmo eſt circa deū/ qui eſt altiſſima ⁊ pꝛima cauſa: ſe/
cūdario vo ⁊ ex ꝯſequenti eſt circa tempalia: ⁊ ideo ſapientes
qui ꝑ manaſſen ſignificant̄/ ſunt magis apti ad regimē eccleſi/
aſticū ⁊ in hoc pꝛeponēdi: pꝛudētes vo ꝑ ephꝛaim ſignificati/
magis ſunt apti ad regimē ſeculare/ quod ꝑ ſe reſpicit ꝯferen/
tia humane vite. Et hoc fecerūt apl'i Act. vj. a. qui ſepteȝ dia/
cones oꝛdinauerūt circa adminiſtrationē tpaliū/ vt ipſi liberi⁹
intenderēt oꝛationi ⁊ ꝑdicationi/ vt ibidē dicit̄. Ep̄s tn̄ debet
habere vtrāq̄ ꝑfectionē/ ſm̄ ꝙ dicit Grego. ī paſtoꝛali: Sit ꝑ/
ſul actiōe ꝑcipuus: ſit ꝑ ceteris ꝯtemplatiōe ſuſpēſus. Pꝛima
tn̄ ꝑfectio magis ē attēdenda ī ꝓmotiōe ad ſtatū epiſcopalē q̄
ſecūda: vt ſatis patet ex ꝑdictis.

chꝛiſtianoꝝ. Hic ē ephꝛaim q̄ fecunditatē ſignificat/ qꝺ cōue/ nit ꝑplo iunioꝛi q̄ ē coꝛpus chꝛiſti/ q̄ fecūdatus ē in latitudine mūdi. Ioſeph q̄dē ephꝛaim ad ſiniſtrā: manaſſen ad dexterā ꝯſtituit. At ille cancellatis manibꝰ crucis myſteriū ꝓfigurās: trāſlatā in minioꝛē dexterā: in maioꝛem ſiniſtrā figuralit̄ ſuꝑ poſuit: vt crucis ſilitudo ſuꝑ capita eoꝛū notata. i. Coꝛ. i. d. Iudeis ſcādalū: chꝛiſtianis futurā gl'iaꝫ ꝓſignaret. ⁊ ſenioꝛē ꝑ crucꝭ myſteriū ſiniſtrū futuꝝ ꝺ dextro/ ⁊ iunioꝛē de ſiniſtro dextrum.

a ¶ Do tibi ꝑtē vnā. Hiero. Ego dedi tibi ſichimā ꝓcipuā ſuꝑ frēs tuos: quā accepi de manibꝰ amoꝛreoꝝ: ī gladio meo ⁊ ſagitta. Sichima iuxͣ grecā ⁊ latinā ꝯſuetudinē declinata eſt. Hebꝛaice em̄ ſichen dicit̄/ iohānes euāgeliſta teſtat̄: licet vitioſe ſichar legat̄.

Allegoꝛice Quia igit̄ ſichen trāſfert̄ in hūeꝝ/ pulchꝛe alluſit ad nomē dicens: Ego dedi tibi humeꝝ vnū: ꝓ ꝓcipuo em̄ vnū ſcribit̄ in hebꝛeo. Qꝺ aūt ſe dicit in arcu ⁊ gladio poſſediſſe: arcū ⁊ gladiū iuſticiam vocat ꝑ quā meruit ꝑegrinus ⁊ aduena interfecto ſichen ⁊ emoꝛ ꝺ ꝑiculo liberari. Timuit eī ne vicina oppida ⁊ caſtella ob euerſionē federate vꝛb aduerſuꝫ ſe ꝯſurgerēt. Uel ſic dabo tibi ſichimā quā emi in foꝛtitudine mea. i. pecunia quā multo laboꝛe acq̄ſiui ſuꝑ frēs tuos. i. abſqꝫ ſoꝛte dedi eā tribui ioſeph. Ibi em̄ ſepultꝰ ē ioſeph ⁊ mauſoleū eiꝰ ibi vſqꝫ hodie cernit̄. ¶ Auguſti.

Quō ſichima acq̄ſita iacob

Qꝛ ſichimā dicit iacob ꝓcipuā ſe dare filio ſuo ioſeph: ⁊ addidit ꝙ poſſederit eā in gladio ⁊ arcu: querit̄ quō ad lr̄aꝫ conueniat: Gen̄. xxxiij. d. Emit em̄ centū agnis poſſeſſionē illaꝫ nō cepit iure belli. An qꝛ ſalē ciuitatē ſichimoꝝ filij eius expugnauerāt: ⁊ iure belli potuit eius fieri: vt iuſtū bellū cū eis videat̄ qui ꝑores fecerūt iniuriam ꝯtaminādo eius filiā? Cur ꝗ nō dedit eā maioꝛibus filijs ſuis: qui h̄ fecerūt deinde: ſi mō de victoꝛia gloꝛians dat eā ioſeph: cur ei tūc diſplicuerūt filij qui h̄ cōmiſerūt? Cur deniqꝫ cū eos bn̄diceret: id exꝓbꝛādo memoꝛauit? Latet ꝗ hic ꝓpheticū ſacr̄m: qꝛ ioſeph quadā ꝓcipua ſignificatione chꝛiſtū ſignificauit: ⁊ ei dat̄ illa terra vbi obꝛuit iacob deos alienos: Gen̄. xxxv. a. vt chꝛiſtꝰ intelligat̄ poſſeſſurꝰ gētes dijs ꝙ patrū ſuoꝝ renū

ephꝛaim iunioꝛis fratris: ſiniſtrā aūt ſuꝑ caput manaſſe/ q̄ maioꝛ natu erat: cōmutās manꝰ: Bn̄/ a dixitqꝫ ioſeph/ ⁊ ait: Deus in cuius ꝯſpectu ambulauerūt p̄res mei/ abꝛaā ⁊ iſaac: deus q̄ paſcit me ab adoleſcētia mea vſqꝫ in ꝑ ſentē diē: angelus q̄ eruit me de cūctꝭ malis: bn̄dicat pueris iſtꝭ: ⁊ inuocet̄ ſuꝑ eos nomen meuꝫ: b noīa q̄ꝫ patrū meoꝝ/ abꝛaā ⁊ iſaac: ⁊ creſcāt in multitudinē ſuꝑ terrā. Uidens aūt ioſeph ꝙ poſuiſſet pater ſuus dexterā manū ſuꝑ caput ephꝛaim/ grauiter accepit. Et appꝛ̄hēſam patris manū leuare conatus eſt de capite ephꝛai: ⁊ trāſferre ſuꝑ caput manaſſe. Dixitqꝫ ad prēꝫ: Non ita c cōuenit pr̄: qꝛ h̄ ē ꝑmogenitus: pone dexterā tuā ſuꝑ caput eiꝰ. Qui renuens/ ait: Scio fili mi/ d ſcio: Et iſte q̄deꝫ erit in ꝑplos ⁊ multiplicabit̄: ſꝫ frater eius iuni e oꝛ/ maioꝛ illo erit: ⁊ ſemē illiꝰ creſcet in gentes. Bn̄dixitqꝫ eis in ipo t̄pe dicēs: In te bn̄dicet̄ iſrl' atqꝫ dicet̄: Faciat tibi deus ſicut ephꝛaī ⁊ ſic manaſſe. Cōſtituitqꝫ f ephꝛaī ante manaſſen. Et ait ad g ioſeph filiū ſuū: En ego moꝛioꝛ: ⁊ erit deꝰ vobiſcū: reducetqꝫ vos a ad terrā patrū vr̄oꝝ. Do tibi ꝑ/ h tē vnā extra frēs tuos: quā tuli ꝺ i manu amoꝛrei in gladio ⁊ arcu k meo.

¶ Ca. XLIX

Uocauit aūt iacob fi l lios ſuos: ⁊ ait eis:

a ¶ ꝓphetice ſe loq̄ īſinuat vel ſignificat. Licet enī h̄ ad diuiſionē t̄re chanaā ꝑtineat: ſpiritalit̄ tn̄ ad chꝛiſtū q̄ in fine ſeculi venit referenda ſunt.

Cōgregami vt ānūciē q̄ ven/ m tura ſunt vobis diebus nouiſſi/ n

Nico. de lyra

a ¶ Benedixitqꝫ ioſeph/ ⁊ ait Deus ⁊c̄. Quia ꝓpter euꝫ bn̄dicebat pueris eis. Sequit̄: b ¶ Et inuocetur ſuꝑ eos nomē meū. Quia vocati ſunt filij adoptiui iacob: ⁊ facti ſūt capita duaꝝ tribuū/ ſic alij filij iacob. Sequit̄: c ¶ Nō ita cōuenit pater. Hoc dixit ioſeph: qꝛ euētꝰ puerorū nō erat ſibi reuelatus: ſic̄ ⁊ patri. lꝫ enī ioſeph haberet ſpm̄ ꝓphetie: vt habitū eſt. ſ. xl. ca. ⁊. xli. tn̄ bn̄ reuelat̄ aliquādo aliq̄d vni ꝓphete qꝺ celat̄ alteri: ſicut ꝑtꝫ in mltis locis veteris ⁊ noui teſtamēti. d ¶ Scio fili mi/ ſcio. ſ. ꝙ eſt ꝑmogenitus. e ¶ Sꝫ frater eius iunioꝛ. Als minoꝛ. maioꝛ illo erit. In nūeroſitate ⁊ dignitate: qꝛ ioſue q̄ fuit dux ꝑpli poſt moyſen/ ⁊ fecit tot mirabilia: ⁊ hieroboā q̄ fuit ꝑmus rex iſrl': poſtqꝫ diuiſum fuit regnū iſrl' a regno iuda/ fuerūt ꝺ tribu ephꝛaim. f ¶ Conſtituitqꝫ ephꝛaim ante manaſſen. In oblatione primitiaꝝ ⁊ in ſituatione tabernaculoꝝ: ⁊ motiōe eoꝛū ⁊ dignitatibus alijs. g ¶ Et ait. Hic deſcribit̄ ꝑmiatio ioſeph ſpālis/ cū dicit̄: h ¶ Do tibi partē vnam ⁊c̄. Ac ſi diceret: tu me ⁊ frēs tuos t̄pe famis ſaluaſti: ⁊ me deferendū ad ſepulchꝛū patrū meoꝝ ꝓmiſiſti: ⁊ iō terrā ſichē ſpāli mūere do tibi. i ¶ Quā tuli de manu amoꝛrei. i. ipiꝰ emoꝛ q̄ fuit ꝺ genere amoꝛreoꝝ. k ¶ In gladio ⁊ arcu meo. i. iure belli. Dicūt em̄ hebꝛei ꝙ depopulata vꝛbe ſichē ꝑ filios iacob: ꝑpli q̄ erāt in circūitu ꝯgregauerūt ſe vt irruerēt ſuꝑ iacob ⁊ filios eiꝰ: ſꝫ ipe armauit ſe ⁊ familiā ſuā ad reſiſtēdū eis/ ꝯfidēs ꝺ diuīo adiutoꝛio ſic̄ ſibi ꝓmiſſuꝫ fuerat a dn̄o. vn̄ ⁊ timoꝛ dei. i. a deo immiſſus cecidit ſuꝑ illos: ⁊ nō ſūt auſi īuadere eū: vt habitū eſt. ſ. xxxv. ⁊ ideo locū iſtū obtinuit iure belli: tū qꝛ dn̄s dederat ſibi illā terraꝫ: tū qꝛ ꝓpt̄ violatiōeꝫ dine digni erāt eā ꝑdere ſichimite: ⁊ iō qn̄ iacob fuit ī poſſeſſiōe/ videt̄ ꝙ licite potuit eā vt ſuā retiere: vnā etiā ꝑtē emerat: vt hr̄. xxxiij. ſꝫ de illa qꝛ modica erat nō facit h̄ mētionē: extūc aūt locꝰ ille fuit ipiꝰ iacob: ꝓpt̄ qꝺ dictū ē. ſ. xxxvij. ꝙ filij iacob oēs ꝑter ioſeph ⁊ beniamī paſcebāt oues in ſichimis: ⁊ ꝙ iacob miſit ipm̄ ioſeph illuc ad ſciēdū ſtatum eoꝝ: ex q̄ ꝑtꝫ ꝙ ibi moꝛabant̄ ad t̄ps: ⁊ iō veriſile ē ꝙ haberēt ibi domos ad habitādū: ⁊ caulas ꝓ pecoꝛibus tanq̄ꝫ in loco qꝺ erat patris ipſoꝝ.

Iacob pugnauit cōtra amoꝛreos

¶ In ca. xlviij. vbi dꝛ in poſtilla: Eratqꝫ vernū t̄ps.

Additio. j. In hebꝛeo āt nō hr̄ h̄ aliq̄ dictio ſignificās vernū nec t̄ps: ſꝫ ē ibi dictio ſignificās mēſurā ꝑuā t̄re: ⁊ ē ſenſus ꝙ moꝛtua eēt rachel ī itinere ī loco a q̄ reſtabat modicū ſpacium itineris vſqꝫ ad bethleē: ſꝫ tn̄ ſepeliuit eā in via rōne q̄ declarat̄ ī poſtilla. ¶ In eo. ca. xlviij vbi dꝛ in poſtil. Dicūt em̄ hebꝛei ⁊c̄.

D

¶ **Additio. ij.** Hec expoſitio eſt falſa. non em̄ h̄ quod legit̄ Hiere. xxxi. c. Uox ī excelſis audita ē: referēdū eſt ad t̄ps captiuitatꝭ filioꝝ iſrl' t̄pe nabuchodonoſoꝛ: ſꝫ potiꝰ ille clamoꝛ ſeu vlulatꝰ rachel referēdus ē ad occiſionē innocētū factā ꝑ herodē: vt euangeliſta declarat Matth. ij. ꝓut in ca. allegato Hieremie dn̄o ꝯcedēte plene oñdet̄.

Replica coꝛrectoꝛij ꝯ Burg. In ca. xlviij. Burg. dic̄ in hebꝛeo nō hr̄ dictio ſignificans vernū neqꝫ t̄pus ⁊c̄. ita ⁊ poſtillatoꝛ in tractatu ſuo ꝺ drīa trāſlatiōis nr̄e ⁊ hebꝛaice veritatꝭ ibi exponit vt h̄ Burg. in ꝓpoſito aūt ſe nr̄e trāſlatiōi coaptat: vt ſatꝭ faciat vie vtriqꝫ.

Nico. de lyra

Diuiſio

Uocauit āt iacob ⁊c̄. ¶ Ca. XLIX Hic ꝯſequēter deſcribit̄ bn̄dictio filioꝝ iacob generaliter. ⁊ primo inſtruit eos de ſtatu vite moꝛtal'. ſcꝺo eos erigit ad ſpem vite immoꝛtalis/ ibi: Et bn̄dixit eis. Circa primū ꝑmittit̄ ꝓfatio: in q̄ reddit eos attētos dicēs: m ¶ Congregamini ⁊c̄. Quilibet em̄ attētus eſt ad audiēdū futura: maxime circa ſe ⁊ poſteros ſuos. n ¶ Diebus nouiſſimis: Id ē poſtq̄ꝫ filij veſtri reuerſi fuerint ad terrā ꝓmiſſionis. dixit etiam in nouiſſimis: qꝛ aliqua dixit eis tunc de aduentu chꝛiſti: cuius tempoꝛa dicuntur nouiſſima: ſm̄ ꝙ dicit Ioh. prima canonica. ij. ca. Nouiſſima hoꝛa eſt: quia tempoꝛi ipſius chꝛiſti non eſt aliud tēpus ſuceſſuꝝ: ſm̄ ꝙ dicit Apoc̄. x. b. Iurauit ꝑ viuentē in ſecula ſeculoꝛū: qꝛ t̄pus amplius nō erit. ſicut tempus noue legis ſucceſſit tempoꝛi veteris. ſecundo reddit eos dociles dicens: Audite filij iacob

Myſtice

Myſtice. l ¶ Uocauit autē iacob filios ſuos: ⁊ ait eis: Congregamini vt annun. ⁊c̄. In hoc capitulo ponitur ꝓphetia iacob de filijs ſuis. Et de ruben dicitur: Ruben ꝑmoge

patrũ ſuoꝝ renũciãtes / ⁊ ĩ xp̃m credẽtes. ¶ Alc. In bñdicti
onib⁹ iacob hiſtoria tenẽda ⁊ allegoria ĩueſtigãda: hiſtoria đ
Allegori. diuiſiõe terre ꝓmiſſiõis. ¶ Alle. De xp̃o ⁊ eccl'ia q̃ ĩ nouiſſi
mis tpib⁹ reuelãda: pri⁹ tñ hiſtorie fũdamenta ſunt iacienda.
a ¶ Rubẽ. Hiero. Rubẽ ꝓmogenit⁹ me⁹: tu fortitudo mea
⁊ pncipiũ filioꝝ meoꝝ: dur⁹ ad ferẽdũ
⁊ dur⁹ ꝑcacitate ⁊ iniuria / ſicut aq̃ nõ
ebullias: aſcẽdiſti enĩ ſup lectũ patris
tui: ⁊ tũc violaſti ſtratũ meũ cũ aſcẽdi/
ſti. In hebreo ita: Rubẽ ꝓmogenitus
meus fortitudo mea ⁊ capitulũ ĩ libe/
ris meis. Maior ad portãdũ ⁊ maior
robore: Effuſus es q̃ſi aq̃: ne adijciaſ.
Aſcẽdiſti enĩ cubile p̃ris tui: ⁊ ꝯtami
naſti ſtratũ ĩ aſcẽſu. Et eſt ſenſus: Tu
es ꝓmogenit⁹ me⁹ / maior ĩ liberꝭ: ⁊ ſe
debas iuxta ordinẽ natiuitatis tue: ⁊
hereditatẽ q̃ ꝓmogenitis debebaƭ .i.
ſacerdotiũ ⁊ regnũ accipe. Hoc q̃ppe
ĩ portãdo onere ⁊ p̃ualido robore de/
mõſtraƭ. Sȝ q꞉ peccaſti / ⁊ q̃ſi aq̃ q̃ va
ſculo nõ teneƭ: voluptatꝭ effuſus es ĩ/
petu. Idcirco p̃cipio vt vltra nõ pec/
ces: ſiſq꜄ ĩ fratrum numero penam ex
24.q.3.c si igitur Hiſtori. pctõ lues: ꝓmogeniti ordinẽ ꝑdidiſti.
b ¶ Symeõ ⁊ leui ⁊c̃. Hiero. Xx.
Symeõ ⁊ leui frẽs ꝯſũmauerũt iniq̃/
tatẽ adinuẽtionis ſue: in ꝯſiliũ eoꝝ nõ
veniat aĩa mea: ⁊ ĩ ꝯgregatiõe eoꝝ
nõ emuleƭ iecur meũ: q꞉ ĩ furore ſuo
ĩterfecerũt hoĩeȝ: ⁊ ĩ deſiderio ſubner
uauerũt tauꝝ. In hebreo aũt ſic habeƭ:
Symeõ ⁊ leui frẽs / vaſa iniq̃tatis ar/
ma eoꝝ. In arcanũ eorũ ne intret aĩa
mea: ⁊ ĩ cõuẽtu eoꝝ ne diſſoluaƭ gl'ia
mea: q꞉ ĩ furore ſuo ĩterfecerũt viꝝ: ⁊
ĩ libidĩe ſua ſuffoderũt muꝝ. Signifi/
cat aũt nõ fuiſſe ſui ꝯſilij / ꝙ ſichem et
emor federatos viros interfecerũt: et
ꝯ ius pacis ⁊ amicitiaꝝ ſãguinẽ fude/
rũt innocẽteȝ: ⁊ crudelitate q̃ſi furore
rapti muros hoſpite vrbis euerterũt. Vñ: Maledict⁹ furor
eoꝝ q꞉ ꝑcax / ⁊ ĩdignatio illoꝝ q꞉ dura. Diuidã eos ĩ iacob / ⁊
diſꝑdã eos ĩ iſrl'. ¶ Leui hereditatẽ ꝓpriã nõ accepit / ſȝ ĩ omi
bus ſceptris paucas vrbes ad habitãdũ habuit. Nec ſymeõ
ſicut ĩ libro ieſu ſcribiƭ: ſȝ de tribu iuda q̃dã accepit. Quidã
ꝓhetice ĩterfectos hoĩes ap'l'os / ⁊ ſubneruatũ tauꝝ a phari
ſeis chriſtũ occiſũ ĩterp̃taƭ. Per hos ſcribe ⁊ ſacerdotes in
telligũƭ. de ſymeone enĩ ſcribe. đ leui ſacerdotes: q̃ cõſiliũ fe
cerũt vt ieſũ morti traderẽt: vñ addidit: In ꝯſiliũ eorum nõ
veniat anima mea. ☞ Juda te lau/

mis. Cõgregami ⁊ audite filij ia a
a ¶ Judaicus populus cui diciƭ: Iſrael ꝓ
mogenitus meus: Exo. iiij. f.
a cob: audite iſrl' patrẽ vr̃m. Ru/ b c
a ¶ Judaico ppl'o iure ꝓmogeniture ſacer
dotiũ ⁊ regnũ debebaƭ. b ¶ q꞉ ex iudaico
ppl'o fũdamẽtũ fidei ⁊ ipſe chriſtus.
bẽ ꝓmogenit⁹ me⁹: Tu fortitudo d
a ¶ quia deo patri ſemꝑ iniuriã irrogauit:
vertẽs ad eũ dorſum ⁊ nõ faciẽ.
mea: ⁊ principiũ doloris mei. e
a ¶ q꞉ ei data eloq̃a dei legiſlatio ⁊ teſtm̃.
b ¶ ꝓ magnitudĩe viriũ: q꞉ copioſi⁹ ceteri ſ
Prior ĩ dõnis: maior imperio. f g
regnauit. a ¶ peccãdo ĩ xp̃m. ¶ ĩpetu volu
ptatis. b ¶ que vaſculo nõ tenetur.
† Effuſus es ſicut aqua: Nõ cre h i
a ¶ q꞉ ĩ orbe diſꝑſus: ĩminut⁹ ⁊ abbreuiat⁹
b ¶ cã q̃ hec meruit. c ¶ qñ corp⁹ dñi ĩ q̃ q̃e
ſcebat plenitudo diuitatꝭ ĩ cruce ſuſpẽdiſti.
ſcãs: quia aſcẽdiſti cubile p̃ris k
¶ dicẽdo pctõrẽ ſamaritanũ ⁊ demoniũ hr̃e
tui: et maculaſti ſtratum eius. †
b Symeõ ⁊ leui frẽs vaſa iniq̃ta/ l m
¶ Mortis chriſti.
tis bellãtia. In ꝯſiliũ eoꝝ ne ve n o
voluntas.
niat aĩa mea: ⁊ ĩ cętu illoꝝ nõ ſit p
gloria mea: q꞉ ĩ furore ſuo occi/ q r

ſi diceret: ſufficiat tibi ꝙ tu ſis ſic vn⁹ de alijs frib⁹ minoribus
abſq꜄ dignitatibus ⁊ p̃uilegijs p̃dictꝭ: cui⁹ cã ſubdiƭ cũ diciƭ:
k ¶ Quia aſcẽdiſti cu. pa. tui ⁊c̃. qđ fuit qñ dormiuit cũ
bala vxore p̃ris ſui: vt dictũ ẽ. ŝ. xxxv. ca. Ex his q̃ dicũƭ hic vi
deƭ eẽ falſũ dictũ hebreoꝝ / q̃ dicũt ſup locũ p̃dictũ: ꝓut fuit ibi
allegatũ: ꝙ rubẽ nõ ꝯcubuit cũ bala / ſȝ
ſolũ amouit lectũ ei⁹ de camera lie ma
trꝭ ſue: q꞉ ꝑ hoc nõ eẽt tantũ malũ vt ꝑma
facie videƭ: ꝓpƭ qđ debuiſſet ꝓuari tot
bonis ⁊ dignitatib⁹ p̃dictꝭ. l ¶ Sy/
meõ ⁊ leui frẽs: licȝ enĩ eſſent ei alij
frẽs ex pte p̃ris ⁊ m̃ris: tñ hos vocat eos
frẽs ſpẽaliƭ: q꞉ fuerũt ꝯiũcti mẽte ⁊ ope
ĩ ſequẽtib⁹ mal'. m ¶ Vaſa iniq̃. bel
lã. Hoc exponũt cõiƭ doctores nr̃i de inf/
fectiõe ppl'i ſichẽ ĩ dolo: cũ ſichimite re
cepiſſent circũciſionẽ in ſignũ federis ⁊
amicitie cũ iacob ⁊ filijs ei⁹: vt. ŝ. dictũ
ẽ. xxxiiij. c. n ¶ In ꝯſiliũ eoꝝ. qđ tra
ctauerũt occulte de predicta occiſione.
o ¶ Nõ veiat aĩa m. i. nõ approbo /
ſȝ deteſtor. p ¶ Et ĩ cetu il. q꞉ aggre
gauerũt ſibi aliud ꝯſortiũ / vt ꝑficerent
ꝯſiliũ ſuũ. q ¶ Nõ ſit gl'ia m. i. đ hoc
nõ glorior / ſȝ mag' ꝯfũdor. Sȝ ꝑ hoc vi/
deƭ qđ iacob dixit ĩ fine p̃cedẽtꝭ ca. glo
riãdo de acq̃ſitiõe ſichẽ: Do tibi partẽ
vnã extra frẽs tuos / quã tuli đ mãu a/
morrei ĩ gladio ⁊ arcu meo. Ad qđ di/
cendũ / ꝙ iacob ꝑ hoc dicẽdo nõ gl'iabaƭ de
occiſiõe ſichimitaꝝ ꝑ ſymeõ ⁊ leui: ſed
mag' de hoc ꝙ hoĩes illi⁹ terre ꝯgregati
ad inuicẽ voluerũt irruere ſup iacob ⁊
filios ei⁹: ⁊ iacob ꝯfidẽs de dei adiuto
rio pauit ſe ad reſiſtẽdũ: ⁊ terruit deus
ei⁹ aduerſarios ⁊ retroceſſerũt: vt dictũ
ẽ ca. p̃ce. r ¶ Quia ĩ fur. ſu. oc. vi.
¶ id ẽ viros
b ¶ Rubẽ ꝓmogẽit⁹ ⁊c̃. ꝑ iacob Allegori.
p̃triarcha đ ꝯueniẽter põt itelligi. nã
p̃triarcha đ a p̃r ⁊ archos qđ ẽ pnceps
q̃ſi pnceps patꝝ: qđ ꝓpriiſſime deo ꝯuẽit: ꝑ rubẽ aũt ꝓmogeni
tũ ꝓm⁹ angel⁹ q̃ ẽ ꝓma creatura ei⁹: tõ ſbđit: d ¶ Tu for. m.
nã dei potẽtia magꝭ appuit ĩ illo q̃ ĩ alijs: ⁊ q꞉ ꝓm⁹ peccauit ſb
diƭ e ¶ Et pncipiũ do. m. de pctis enĩ đ de⁹ dolere Gen̄.
vi. b. Vides aũt de⁹ ꝙ multa malicia ho. eẽt ĩ ter. ⁊c̃. Sequiƭ:
Et tact⁹ dolore cordis ĩtriſec⁹ / delebo inq̃t ho. ⁊c̃. f ¶ Prior
dignitate. f ¶ In donis. naturalib⁹ ⁊ ĩ ſupnãlib⁹ fuiſſ ſiſte
tiſſet. g ¶ Maior ipio. q꞉ fuit ſupm⁹ int oẽs. h ¶ Effuſ⁹
es ſi. aq̃. ꝑ ſupbiã tuã. i ¶ Nõ creſcas. imo deſcẽdas đ ce
lo ĩ t̃rã. k ¶ Quia aſcẽ. cu. pa. t. i. gl'iaȝ ſoli deo debitã v/
ſurpare voluiſti. † ¶ Et maclaſti ſtra. e. i. celũ empyreũ: in
ducẽdo alios angelos ad pctm̃. Et quoniã diabolus rex ẽ ſu/
per oĩes filios ſupbie: Job. xlj. d. ideo ꝑ ruben inelligi põt
eſt oĩs ſupbus ⁊ diciƭ
Moraliter. d ¶ Primogenitus. q꞉ vult alios p̃cellere. Moralit
b ¶ Tu forti. m. i. ſm̃ eſtiatiõeȝ ꝓpriã: q꞉ ſe reputat alijſ p̃ua
lere. e ¶ Et pncipiũ d. ſm̃ v̾itatẽ: q꞉ ſupbia pncipiũ ẽ oĩs
pctĩ đ q̃ de⁹ doleret: Gen̄. vj. b. f ¶ Prior ĩ d. nãlib⁹ ⁊ g̃tijs
g̃tis datꝭ / ſm̃ eſtiatiõȝ ſuã. g ¶ Maior ipe. nã oĩb⁹ vult ĩpa
re: mod⁹ enĩ ſupbi ẽ / vt q̃cq̃d dicit p̃cipe videaƭ. h ¶ Effuſuſ
es ſi. aq̃. Ecci. xx. b. Gratie fatuoꝝ effundẽƭ. i ¶ Nõ cre/
ſcas. i. deſcẽdes. Luc. xiiij. c. Omis q̃ ſe exaltat humiliabiƭ.
k ¶ Quia aſcẽdi. cu. pa. t. gloriã de bõis a deo datꝭ attri
buẽdo tibi. † ¶ Et maculaſti ſtra. ei⁹. i. mẽtẽ tuã pctõ ſup/
bie maculaſti: ĩ q̃ ſicut ĩ ſtrato de⁹ q̃eſcere ſuauiƭ q̃rebat. Pro/
uer. viij. d. Delitie mee ⁊c̃. l ¶ Symeon ⁊ leui frẽs vaſa
⁊c̃. ꝑ iſtos duos ĩ malo cõbinatos / ĩtelligũƭ duo vitia ſeſe ꝯco
mitãtia: gula. ſ. ⁊ luxuria. Vñ dicit Hiero. Vẽter ⁊ genitalia
ſũt mẽbra ꝓpinq̃ / ⁊ ex vicinitate mẽbroꝝ deſignaƭ vicinitas vi
tioꝝ. n ¶ Bellãtia. nã ex ebrietate q̃ ꝑtinet ad gulã ſurgũt li
tes ⁊ bella freq̃nƭ / vt pȝ ad ſenſũ: ⁊ ſilr ex luxuria: nã bellũ tro
ianũ qđ fuit valde g̃ue / ⁊ tractũ tpiſ habuit valde magnũ: ex he
lene raptu habuit ortũ. Et ſic fuit de multꝭ alijs bell' q̃ narrare
nimis eẽt ꝓlixũ. p ¶ Et ĩ cetu il. ⁊c̃. i. nũq꜄ ꝯtĩgat mihi gl'ia/
ri de talibus: ſicut faciunt guloſi ⁊ luxurioſi. q ¶ In furore
ſuo occiderũt viꝝ. Iſta nãq꜄ vitia ſubuertũt ratiõeȝ ⁊ in/
tellectum qui diciƭ vir ſm̃ Auguſtinũ.
✱ Et in voluntate ſua

¶ Nico. de lyra

a ¶ Audite filij iacob. q꞉ filij debẽt eẽ ſubiecti diſci/
plĩe. Tertio reddit eos beniuolos dicẽs: b ¶ Audite iſrl'
patrẽ vr̃m. i. eũ q̃ tota mẽte deſiderat bonũ vr̃m. c ¶ Ru
bẽ. Hic ꝯſeq̃nƭ ponit ꝓſecutio bñdictõis ꝑ ſingulos filios:
incipiẽdo a filijs lie: ⁊ patẽt ptes ſm̃ nũeꝝ filioꝝ: ⁊ ꝓmo in/
cipit a rubẽ q̃ erat ꝓmogẽit⁹ / dicẽs: d ¶ Tu fortitudo m.
ac ſi dicat: q꞉ tu es ꝓmogenit⁹ fortitudo mea / q̃tũ ad bonũ v̾
tutis ⁊ g̃re deberet relucere ĩ te: ſȝ ecõtrario factũ ẽ: q꞉ tu es
e ¶ Pncipiũ dolorꝭ mei. q. d. licet multos dolores ⁊ la/
bores ſenſerĩ aliũde / tñ ꝑui fuerunt reſpectiue: ⁊ q̃ſi ꝓ nihilo
eos reputaui ĩ ꝯꝑatõe ad illũ dolorẽ quẽ ꝯcepi de enormita
te ſceleris tui: qđ exponiƭ poſtea. f ¶ Prior ĩ donis. ſ. de/
beres eẽ rõne ꝓmogeniture: ratiõe cui⁹ debebaƭ tibi duplex
portio in hereditate ac bonis paternis reſpectu fratrũ tuoꝝ.
g ¶ Maior impio. q꞉ debebaƭ tibi regnũ mihi ꝓmiſſum:
vt habitũ ẽ. ŝ. xxxij. ca. ⁊ ſacerdotiũ qđ añ legẽ datã erat pri/
mogẽiture annexũ: vt. ŝ. dictũ ẽ. xxvij. ca. h ¶ Effuſus es
ſi. aq̃. Aq̃ enĩ de vaſe ꝑfectius effundiƭ q̃ alij liq̃res: q꞉ de
oleo effuſo remanet ĩ vaſe pĩguedo ⁊ humor: ⁊ de vino effu/
ſo ſapor: ſed effuſa aq̃ de vaſe cito vas deſiccaƭ: ⁊ nõ remãet
aliqđ aq̃ veſtigiuȝ: ⁊ ꝑ hoc dat intelligere ꝙ rubẽ p̃dicta bona
totaliƭ ꝑdiderat: q꞉ ꝓmogenitura q̃tũ ad duplicẽ portionem
trãſlata erat ad ioſeph / vt dictũ ẽ. ŝ. ca. p̃cedẽti: ⁊ regia digni
tas ad iudã: vt exp̃ſſe habeƭ. j. Paral'. v. ca. ⁊ ſacerdotiuȝ ad
leui. i ¶ Nõ creſcas. In hebreo habeƭ: Non excedes: ac
ſi diceret:

B A a ¶ Iuda te laudabūt ⁊c̄. Hiero. Quia iuda ꝯfeſſio vel laus īterp̄tat̄. Cōſequēter ſcribit̄: Iuda tibi ꝯfitebūt̄ / vel te laudabūt frēs tui: ⁊ adoꝛabūt te filij tui pr̄is. Catulꝰ leōis iuda: ex germīe fili mi aſcēdiſti / ꝓcūbēs vt leo ⁊ q̄ſi catulus leonis. Quis ſuſcitabit eū? Licet de xp̄o grande myſteriū ſit / tn̄ ſm̄ lr̄am ſignificat̄ / ꝙ reges ex iuda ꝑ dauid ſtirpē generent̄: et ꝙ adoꝛēt eū oēs tribꝰ. Non enī ait: Filij mr̄is tue ſꝫ filij pr̄is tui: ⁊ qđ ſequit̄ ex germīe fili mi a. In hebꝛeo hꝫ: de captiuitate fili mi aſcēdiſti: vt oſtenderet eū captiuos pplo̅s eē ductuꝝ: ⁊ iuxta ītelligētiā ſacratioꝛē aſcendiſſe ī altū captiuā duxiſſe captiuitatē. Siue qđ meliꝰ puto captiuitas paſſionē: aſcēſus reſurrectionē ſignificat. Alligās ad vitē pullū ſuū: ⁊ funiculo pullū aſīne. In heb. ita hr̄: alligās ad vitē pullū ſuū: ⁊ ī ſorech fili mi aſinā ſuā: ꝙ.ſ. pulluꝫ aſine cui ſupſedit ieſus: h̄ ē gētiliū pplm̄ / vi nee aplo̅ꝝ q̄ ex iudeis ſūt: copulauerit ⁊ ad ſoꝛech.i. ad electā viteꝫ alligauerit aſinā: cui ſupſedit.i. eccliā ex gētibus ꝯgregatā. Qđ aūt dicit fili mi / apoſtrophan facit ad ip̄m iudaꝫ: ꝙ chꝛiſtus ſit hec vniuerſa facturꝰ. Qđ autē legimꝰ ad vitē pulluꝫ ſuū: ī hebꝛeo pōt legi vꝛbē ſuā. Iuxta eūdē ſenſū alijs ꝟbis eccl̄ia mōſtrat̄: de q̄ đꝛ Mat.v.b.
Allego. Nō pōt ciuitas abſcōdi ſupꝛa mōtem poſita. b ¶ Requieſcēs accu. ⁊c̄.
Ioh.10.d Iſi. Vl̄ catulꝰ leonis ī ſomno requeuit: qꝛ nō neceſſitate ſed ptāte. Vn̄: Poteſtatem habeo ponēdi aīmā meaꝫ: et nemo tollit eam a me / ſed ego po/ no eam.

chꝛiſtum.

derunt virum: ⁊ in volūtate ſua a
a ¶ lācea. b ¶ coꝛpꝰ xp̄i qđ.xlvj. diebꝰ edificatū ē ī vtero virgis. ¶ ꝓpugnaculū q̄ cuſtodit iſrl̄.
ſuffoderunt murum. Maledi/ †
a ¶ qꝛ furoꝛe accēſi ad tātū ſcelꝰ ꝓruperūt vt pilato xp̄m offerrent dicētes: Crucifige crucifige. ⁊ īdignatō: ſi hūc dimitis nō es amicus ceſaris Ioh.xix.b.
ctus furoꝛ eoꝝ: quia pertinax: et
¶ vt barrabā peterēt: xp̄m crucifigēdū poſtularent. Mat.xxvij.b
indignatio illoꝛum: quia dura.
a ¶ diuiſi dicūt̄: qꝛ ab alijs ſepati ad fideꝫ venīūt. b ¶ diſpſi q̄ vꝛbe tēploqꜫ ſubuerſo ꝑ oꝛbē increduli vagantur.
Diuidā eos ī iacob: ⁊ diſpergā b
¶ hic eſt xp̄s verus ꝯfeſſoꝛ q̄ đ tribu iuda ſm̄ carnē natus.
a eos in iſrael. Iuda te laudabūt c
a ¶ Apl̄i ⁊ alij q̄ ꝑ adoptionē filij dei pr̄is b ¶ trophea crucis ⁊ ſuos libauit: ⁊ aduerſarias ptātes curuauit.
frātres tui. Manus tue ī ceruī/ d
a ¶ qꝛ multi đ filijs iacob adoꝛauert̄ xp̄m ſalui ꝑ electo̅ꝫ gr̄e. a ¶ puulꝰ natus ē nobis
cibus inimicoꝛum tuoꝝ: adoꝛa/ †
būt te filij pr̄is tui. Catulus leo e
¶ vt captiuā duceres captiuitatē: ī cruceꝫ
nis iuda. Ad pꝛedā fili mi aſcē/ f
aſcēdiſti. a ¶ ī ſepulchꝛo: vl̄ qn̄ ī paſſiōe inclinato capite tradidit ſpiritū: ⁊ velut quodā ſomno toꝛpoꝛis requieuit.
b diſti: requieſcens accubuiſti vt g

Nico.de lyra

B ⁜ id ē viros ſichē: ⁊ exponit̄ ibi ſingulare ꝓ plurali: ſic̄ Exo.viij.f. Venit muſca grauiſſima: id eſt multitudo muſcarum. a ¶ Et ī volūtate ſua ſuffoderunt murū. qꝛ libenter ſubuertiſſent muros ciuitatꝭ ſichē: ſed nō poterāt: qꝛ ad hoc requirebat̄ tractꝰ tp̄is ⁊ maioꝛ multitudo plebis q̄ꝫ habuerūt. b ¶ Diuidā eos ī iacob ⁊c̄. Hoc denūciat̄ futuꝝ ī penā p̄dictoꝝ: vn̄ ⁊ tribus leui nō accepit ptē ī diuiſione terre ſicut alij frēs / ſꝫ ſolū loca ad habitandū: ⁊ tribus ſymeō q̄ꝫtū ad vnā ptē recepta ē ī ſoꝛte iude. Hebꝛei autē aliter exponūt ptē iſtā: ſed ī hoc diuidunt̄: qꝛ aliq̄ exponūt totā lr̄am p̄cedētē de malicia ſymeō ⁊ leui ꝯ ioſeph. Dicunt enī ꝙ iſti duo p̄mo machinati ſūt ī moꝛtē ioſeph: qđ ſic declarant: qꝛ ruben nō videbat̄ ad hoc machinatꝰ fuiſſe: qꝛ nitebat̄ eū liberare đ manibus alioꝝ: ⁊ reddere pr̄i ſuo: vt habet̄.ſ. xxxvij.d. Silr̄ nec iudas: qꝛ ne ioſeph moꝛeret̄ in fouea: ſuaſit fratribꝰ vt eū venderēt / dicēs: Caro enī noſtra ⁊ frater nr̄ ē. Silr̄ nec quattuoꝛ filij ancillaꝝ.ſ. dan: neptalim: gad ⁊ aſer: qꝛ cū iſti deſpicerent̄ ab alijs / ⁊ reputarent̄ q̄ſi ſerui: ioſeph erat cū eis ad eoꝝ ꝯſolatiōꝫ / ſm̄ ꝙ dicit̄ ibidē: Et erat cū filijs bale ⁊ çelphe. Silr̄ nec iſachar ⁊ çabulō qui erant filij lie ceteris iunioꝛes: ⁊ iō nō ē veriſil̄e ꝙ ipſi aſſumpſiſſent p̄ncipalit̄ tale negociū: ſꝫ fuerūt inducti ꝑ frēs ſuos vterinos.ſ. ſymeō ⁊ leui qui erāt ſenioꝛes eiſ: ⁊ ꝯn̄r alij frēs cōſenſerūt. His ſuppoſitis exponūt lr̄am ſic: Symeō ⁊ leui frēs.i. ī malo ꝯcoꝛdes p̄ ceteris: Vaſa iniquitatꝭ bellātia: qꝛ frēꝫ innocētē occidere voluerūt. In ꝯſiliū eoꝝ qđ int̄ ſe tractauerant p̄mo occulte. Et ī cetu illoꝝ: qꝛ alios ad hoc induxerūt ⁊ cōgregauerūt. Quia ī furoꝛe ſuo occiderūt viꝝ.i. ioſeph: qui licet eēt iuuenis etate / erat tn̄ vir moꝛibꝰ ⁊ ſapiētia: occiderūt aūt eū q̄ꝫtū ī ipis fuit. Et ī voluntate ſua ſb̄neruauert̄ tauꝝ. Hec ē lr̄a hebꝛaica: ⁊ vocat̄ hic taurus ip̄e ioſeph: ſicut etiā de eo đꝛ Deu.xxxiij.b. Quaſi p̄mogēiti tauri pulchꝛitudo eiꝰ: libēter enī neruos ioſeph p̄cidiſſent. Maledictꝰ furoꝛ eoꝝ qꝛ ptinax: qꝛ ad monitionē rubē noluerūt reſilire a mala volūtate ſua: vt.ſ. dictū ē.xxxvij.ca. ꝓpter qđ ſubdit̄ pena cū đꝛ: Diuidā eos ⁊c̄. exponat̄ ſicut.ſ. Sꝫ addūt hebꝛei de diſpſione ſymeonis dicētes: Nō ē paup ſcꝑtoꝛ nec pedagogꝰ niſi đ ſymeon: h̄ ē dictū ꝙ illi de tribu ſymeō diſcurrebāt ꝑ ſoꝛtes alioꝝ ad querendū victū ſcribēdo vel pueros docēdo: ſic̄ clerici paupes faciūt apud xp̄ianos. Alit̄ etiā exponūt aliq̄ hebꝛei paſſū iſtū ꝑtim de viꝛꝭ ſichē / ⁊ ꝑtim đ ioſeph dicētes ſic: Symeō ⁊ leui fratres: exponēdo ſicut dictū ē ī alia expoſitōe hebꝛeoꝝ / vſqꜫ ibi: Quia ī furoꝛe ſuo occi. vi.i. viros ſichē: accipiēdo ſingulare ꝓ plurali. Et in volūtate ſua ſubneruauerunt taurū: id ē ioſeph / ratione p̄dicta. Maledictus furoꝛ eoꝝ ⁊c̄. hoc dicit ꝓpter occiſionē viroꝝ ſichē: qꝛ licet non fecerint dolū vl̄ iniuſticiā ſm̄ opinionē hebꝛeoꝝ / vt dictū eſt.ſ.xxxiiij.ca. tn̄ nimis rigide ꝓceſſerāt: ⁊ iō ñ đꝛ h̄: Maledicta iniq̄tas eoꝝ vel iniuſticia: ſꝫ furoꝛ, ꝓpter violationeꝫ ſoꝛoꝛis ſue dine. Et īdignatio eoꝝ qꝛ dura: h̄ dicit: qꝛ indignati fuerūt nimis dure ꝯ ioſeph ꝓpter viſiones ſuas p̄tēdētes eiꝰ dominiū ſup frēs: ⁊ qꝛ a pr̄e plꝰ amabat̄: vt dictum eſt.ſ.xxxvij.ca. cetera vt p̄us.

c ¶ Iuda te lau. fra. t. Iudas īterp̄tat̄ ꝯfitēs ſiue laudās: et iō volēs bona dicere đ eo īcipit ab īterp̄tatiōe ſui noīs dicēs: Iuda.q.d. bn̄ noīatus es: qꝛ te laudabūt frēs tui. Tū qꝛ tribꝰ iuda ī exiſu iſrl̄ đ egypto p̄ma pꝰ moyſen ītrauit mare rubꝝ miraculoſe diuiſuꝫ: alijs timētibꝰ ibi ſeq̄ moyſen: vt dicit̄ ī Exo. Tū qꝛ poſt moꝛtem ioſue p̄ncipalis fuit ad expugnādū inimicos filioꝝ iſrael qui remāſerūt ī terra ꝓmiſſiōis: ſm̄ ꝙ dicit̄ ī p̄ncipio libꝛi Iudicū. Iudas aſcēdit.ſ. p̄mꝰ ꝯ aduerſarios: et ex his meruit tribꝰ iuda laudē p̄ ceteris ⁊ regiā dignitatē. d ¶ Manꝰ ⁊c̄. Hoc impletū ē ī dauid p̄mo rege tribꝰ iuda: q̄ īimicos iſrl̄ ꝓ magna pte īterfecit: et alios tributo ſubiecit: cuiꝰ ꝓceſſum deſcribit dicēs: e ¶ Catulꝰ leonis iuda. ⁊ dicit catulus leonis: qꝛ cū dauid eſſet mīmꝰ int̄ frēs ſuos / tn̄ ꝯſtāter iuit ad pugnādū ꝯ goliā gigātē: ⁊ extūc fuit poſitus ſup viros belli ꝑ ſaulē regē: vt habet̄.j. Regū xviij. ⁊ inde moꝛtuo ſaule ꝯſtitutuſ ē rex: vt habet̄.ij. Reg.
v.a. vbi đꝛ: Cū eēt rex ſaul ſup nos / tu eras educēs ⁊ reducēs iſrl̄: ⁊ ſequit̄ ibidē. Vnxerūtqꜫ dauid ī regē: ⁊ extūc debellauit potēter aduerſarios iſrl̄: ꝓpter qđ ſubdit̄: f ¶ Ad p̄daꝫ fili mi aſ. ⁊ ītātū p̄ualuit aduerſarijs iſrael / ꝙ circa finē regni ſui nullꝰ audebat īſurgere ꝯ eū: nec eiꝰ regnū pturbare: vt ptꝫ lib. Reg.ij. ⁊ in p̄ncipio tertij: iō ſubdit̄: g ¶ Requeſcēs ac. vt leo. quē alie beſtie nō audēt īuadere: ⁊ qꝛ deꝰ ꝓmiſit ei regnū ⁊ filijs eius ī ſempiternū: vt habet̄.ij. Reg.vij.b. ideo ſubdit̄ ⁜ Quis ſuſcitabit

Moralit̄ ⁜ a ¶ Et ī volūtate ſua ſuf. mu. auferēdo verecūdiā q̄ ē q̄dā clauſura ꝟtutū: ⁊ ꝓhibet aditū vitioꝝ: ꝓpter qđ dicit̄ Hiere.iij.b. Frons mulieris meretricis facta ē tibi: noluiſti erubeſcere. † ¶ Maledictus furoꝛ eo. qꝛ p. ⁊c̄. Nā incētiuū vitioꝝ iſtoꝝ ē carni intrinſecū. b ¶ Diuidā eos ⁊c̄.i. diuidi ꝑmittam: cetera nanqꜫ vitia aliquoꝝ hominū ſunt ꝓpꝛia: ſicut fraus ⁊ dolus mercatoꝛum: ſimonia clericoꝛum: rapina potentum: ⁊ ſic de alijs: ſed gula et luxuria diffuſe ſunt in omni ſtatu vite p̄ſentis. c ¶ Iuda te laudabūt fratres tui. Per iudam ad cuius tribum tranſlata fuit dignitas regia: deſignatur bonus rex ſiue pꝛinceps: ideo dicit̄: te laudabunt fratres tui: id eſt boni pꝛincipes bonitatē tui regiminis audientes. d ¶ Manus tue in ceruicibus inimicoꝛū tuoꝛuꝫ: Id eſt poteſtas tua deſtruat illos qui inique turbāt vel inuadunt regnū tuum. † ¶ Adoꝛabunt te filij patris tui. Boni nā qꜫ qui ſunt filij dei patris omniū / debitā reuerentiā faciunt regie maieſtati.j. Petri.ij.c. Subiecti eſtote om̄i hūane creature ꝓpter deū: ſiue regi tanqꜫ p̄cellenti: ſiue ducibus tāqꜫ ab eo miſſis: ad vindictā maloꝝ / laudem ꝟo bonoꝛuꝫ. e ¶ Catulus leonis iuda. bonus enī rex vel pꝛinceps debet eſſe conſtans ſicut leo pꝛo iuſticia. f ¶ Ad pꝛedam fili mi aſcendiſti. aduerſarijs iuſticie deſtructis / eoꝛuꝫ bona in vtilitateꝫ rei publice conuertendo. g ¶ Requieſcēs accubuiſti vt leo ⁊c̄. quia iuſtum regem ⁊ conſtantem nullus audet inuadere. vnde ſanctus Ludouicus longo tempe regnauit ī ⁊ pace.

Regē honoremꝰ
Nota
Bonꝰ rex pacē habet
C Nota
Iudas laudat̄
D

r v ⁜ Quis ſuſcitabit eū.

G no eā. Qꝺ ꝺo addit: ⁊ vt catulus leonis. Inde eñ mortuus E vñ natus. Aiūt phyſici: ꝙ catulus leonis cū fuerit nat⁹: trib⁹ dieb⁹ dormit ⁊ trib⁹ noctib⁹. Deinde pr̄is fremitu tremefact⁹ cubilis loc⁹ excitat dormientē. Chriſtus q̄ꝫ in cubili ſepulchri trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹ iacēs: ſomniū mortis ĭpleuit. Vñ ꝗ chriſt⁹ vt leo reqeuit: q̄ nō ſolū mortis acerbitatē ſꝫ ⁊ ĭpiū vicit / ⁊ vt catul⁹ leonis: qꝛ die tertia reſurrexit. vñ addit: a ¶ Quis ſuſ. ⁊c. null⁹: ſꝫ audis niſi ĭpe q̄ ait Joh. ij. d. Soluite tēplū h ⁊ ĭ triduo reſuſcitabo illō. b ¶ Nō auferet. Tādiu eñ ex ſemie iude reges apꝺ iudeos fuerūt / donec chriſt⁹ ex virgine naſceret. Prim⁹ eñ in gēte iudeoꝝ rex alienigena fuit herodes / qñ iaꝫ chriſt⁹ nat⁹ ē. Qui ꝗ negat veniſſe chriſtū: oñdat regē de tribu iuda in gēte iudeoꝝ. c ¶ Palliū ſuū ⁊c. Gentes q̄s ſibi ſꝫiunxit. vñ Ezech. xviij. a. Viuo ego dic dñs: niſi hos hoīes induā ſic veſtimētū. Nō eñ chriſt⁹ in ſanguine vue mūdauit: qñ ſic botr⁹ in ligno cruc⁊ pepēdit: ⁊ ex latere ei⁹ aq̄ in ablutiōeꝫ: ⁊ ſanguis exiuit in redēptiōeꝫ. d ¶ Pulchriores oculi. Iſi. qꝛ doctrina eoꝝ auctoritatē veter⁊ leg⁊ exuperat: ⁊ euāgelica p̄cepta clariora ſūt q̄ꝫ leg⁊ mādata. e ¶ Lacte. i. doctrina legis q̄ carnalē ppl̄m velut puulum lacte alebat: ſꝫ cādidiores eccleſie doctores q̄ fortē ⁊ validū ꝟbi cibū mādāt ⁊ diſtribuūt. vñ Heb. v. d. Perfectoꝝ ē ſolid⁹ cib⁹: q̄ bñ cādidiores lacte dicūtur: qꝛ cādidi puri ⁊ ab oī macl̄a liberi.

G Zabulō in

a ¶ vincēs acerbitateꝫ mortis ⁊ impetum.
b ¶ Niſi ĭpe qui ait: Soluite templum hoc ⁊c. Joh. ij. d.

a leō: ⁊ q̄ſi leena. Quis ſuſcitabit eū: Non auferet ſceptrum de iuda / ⁊ dux de femore eius: donec veniat qui mittendus eſt: ⁊ ipſe erit expectatio gentium. Ligāns ad vineā pullū ſuū: ⁊ ad viteꝫ o fili mi aſinā ſuā. Lauabit ĭ vinō ſtolam ſuam: ⁊ in ſanguine vue palliū ſuuꝫ. Pulchriores oculi eius vinō: ⁊ dentes lacte candi/

a ¶ regnū
¶ generationibus
a ¶ chriſtus. b ¶ a patre.
a ¶ ſal⁹ expectata. b ¶ q̄s in ſanguie redemit. ¶ Nō tm̄ iudeoꝝ. c ¶ vinculo charitatis ⁊ diſciplīe: vt de illi⁹ imitatiōe efficiat heres dei ⁊ coheres chriſti.
a ¶ gētilē ppl̄m: cui nō ē onus leg⁊ ĭpoſitū.
b ¶ qui dicit: Ego ſū vitis vera Joh. xv. a.
a ¶ cui ſupſedit: eccl̄iaꝫ de gētibus. ſ. ꝯgregatā. ¶ ſynagogā tardigradā. ſ. ⁊ leg⁊ pōdere p̄ſſam. b ¶ ſanguīe paſſiōis q̄ ꝓ multis effundet in remiſſionē pctōꝝ.
¶ Carnem vel eccleſiam.
a ¶ apl̄i euāgeliſte q̄ ſcīe lumē p̄ſtāt eccl̄ie.
a ¶ auſteritate legis. b ¶ p̄dicatores q̄ ab errore p̄cidūt hoīes q̄ſi comedendo in corpus chriſti conferentes.

Nico. de lyra

F ⁂ a ¶ Quis ſuſcitabit eū. Auferēdo ſibi dignitatē regiā. q. d. nullus. vñ ſubdit: b ¶ Nō auferet ſceptꝝ de iuda. i. dignitas regia. c ¶ Et dux de femore eius. Quia deficiēte regno iterfecto rege ſedechia in captiuitate babylonica: extūc gubernat⁹ fuit ppl̄s iudeoꝝ ꝑ illos q̄ erāt ꝺ tribu iuda: qꝛ in reditu dicte captiuitat⁊ zorobabel fuit dux eoꝝ: vt hr̄ Zacha. iiij. ⁊ Aggei. ij. Et poſtea ſacerdotes gubnabāt ppl̄m: vt ptꝫ tp̄e Machabeoꝝ q̄ etiā erāt ꝺ tribu iuda: qꝛ trib⁹ ſacerdotal⁊ ⁊ trib⁹ regia erāt cōmixte: vt ptꝫ. iiij. Regū. xj. a. vbi ꝺꝛ ꝙ ioſabath ſoror ochozie reg⁊ iuda tulit ioas: ⁊ erat cū ea ſex annis ĭ domo dñi: qꝛ ĭpa erat vxor ioiade pōtific⁊. Et iſtoꝝ regimē durauit vſq; ad tp̄s herodis q̄ fuit alienigena. ſ. ꝺ genere idumeoꝝ: ⁊ ĭpo regnāte nat⁹ ē chriſt⁹: vt hr̄ Matth. ij. a. Cuius regnū durabit ĭ ſecl̄a ſecl̄oꝝ amen. ⁊ iō ſꝫdit: d ¶ Donec veniat ⁊c. i. chriſt⁹ q̄ miſſus ē a deo pr̄e ꝓ ſalute gener⁊ hūani. e ¶ Et ĭpe ⁊c. Scđm ꝙ ꝺꝛ Aggei. ij. b. Ecce veniet deſiderat⁹ cūct⁊ gē. ⁊c. In hebreo āt hr̄ ſic: Et erit ei aggregatio gētiū. ⁊ h ĭpletū ē ĭ regno xp̄i: qꝛ poſt reſurrectionē ⁊ aſcēſionē xp̄i ad celos apl̄is p̄dicātib⁹ fidē xp̄i: iudei ꝓ maiori pte remāſerūt obſtīati in ĭfidelitate ſua: ⁊ gētes cū magna deuotiōe fidē chriſti receperūt. ⁊ ſic chriſto aggregate ſunt gētes. ꝓpt̄ qꝺ apl̄i dixerūt iudeis: vt hr̄ Act. xiij. g. Vob oportebat p̄mū loq̄ ꝟbū dei: ſꝫ qm̄ repuliſtis illō: ⁊ ĭdignos vos iudicaſtis etn̄e vite: ecce ꝯuertimur ad gētes. ſic eī p̄cepit nob de⁹.

Silo Sꝫ hāc ꝓpheciā q̄ ſatis clare expoſita ē ꝺ chriſto: iudei multiplicit̄ nitunt̄ ſꝫuertere. ¶ Ad cui⁹ ĭtellectū ꝯſiderādū ꝙ ĭ hebreo habet̄: Donec veniat ſilo. hec āt dictio hebraica ſilo eſt ꝓpriū nomē loci. ſignificat etiā in alio ſenſu miſſionē: ⁊ ſic eſt nomē cōe. ꝓut igit̄ ē nomē loci accipiūt eā h aliq̄ iudei dicentes: ꝙ hec ꝓphetia ĭpleta ē qñ ſaul q̄ erat ꝺ tribu beniamī: vt habet̄. j. Reg. ix. d. fuit elect⁹ in regē / ⁊ inunct⁹ fuit ĭ ſilo: vbi erat tabernaculū dñi ⁊ arca: ⁊ ꝑ ꝯñs vnctio vñ reges debebant̄ iungi: ⁊ ſic ſceptrū qꝺ accipit̄ ꝓ q̄dā dñio ⁊ p̄matu qꝺ fuerat in tribu iuda vſq; tūc: fuit trāſlatū ad tribū beniamin: ſꝫ h dictū manifeſte ꝯriat̄ textui: qꝛ ante electiōeꝫ ſaulis arca dei iā erat amota ꝺ ſilo / ⁊ erat in cariathiarī: vt habet̄. j. Regū. vij. Itē poſt ſaul ĭmediate: ĭmo ĭpo adhuc viuēte ⁊ regnāte fuit dauid ĭunct⁹ ꝑ ſamuelē / q̄ dauid fuit p̄m⁹ rex ꝺ tribu iuda: ⁊ extūc reges ꝺ illa tribu ſucceſſerūt. Qꝺ āt ſceptꝝ dicat̄ auferri ꝺ iuda

auferri ꝺ iuda: ideo: qꝛ tūc ĭcepit eē in ꝓpinq̄ diſpoſitiōe ad gradū p̄fectū: nō ē veriſil̄e. Iō aliꝫ dicūt ꝙ iſta ꝓphetia ĭpleta fuit in electiōe hieroboā in regē q̄ erat ꝺ tribu ephraī: qꝛ decē trib⁹ ablate ſūt a regno iuda / ⁊ adheſerūt hieroboā: qñ roboam die ꝯſtituto dedit ppl̄o durā r̄ñſionē. ⁊ ſic exponūt: Donec veniat ſilo. i. donec veniat hieroboā ĭ tali loco coronād⁹ q̄ ꝺꝛ ſilo. Sꝫ iſta expoſitio oñdit̄ falſa ꝑ textū: qꝛ ꝯgregatio illa nō fuit ĭ ſilo / ſꝫ ĭ ſichē: vt hr̄. iij. Reg. xij. Itē nō fuit ablatū regnū a domo iuda tūc: ſꝫ ſtetit vſq; ad captiuitatē babylonicā ꝑ ſucceſſionē hereditariā: ⁊ illi ſoli tūc dicebant̄ ꝓprie reges: qꝛ ĭſtituebant̄ ꝑ inunctiōeꝫ: qꝛ tēplū ⁊ arcā dñi ⁊ illa q̄ ad ĭunctiōeꝫ reqrebant̄ ĭ hierl̄m remāſerāt q̄ erat metropol⁊ ĭ regno iuda. ꝓpter qꝺ aliꝫ iudei accipiētes h nomē ſilo ꝓut ſignificat miſſionē: dicūt ꝙ dicta ꝓphetia ĭpleta ē tēpe nabuchodonoſor qñ venit ꝯ hierl̄m ⁊ occidit ſedechiā regē: ⁊ ſic defecit regnū iuda. ⁊ iō exponūt l̄raꝫ p̄dictā ſic: Nō auferet̄ ſceptrū de iuda donec veniat q̄ mittēdus eſt. i. nabuchodonoſor q̄ ꝓpter pctā ppl̄i iudaici miſſus fuit a deo ad deſtruendaꝫ terrā: ⁊ ad auferendū regem. Et erit ei aggregatio gentiū. ſ. ĭpi nabuchodonoſor: qꝛ ꝓpt̄ dilatatiōeꝫ ſui ĭpꝫ aggregate ſunt gētes ſub eius dñio. Sꝫ iſta expoſitio ⁊ p̄cedētes ⁊ ꝯſil̄es ſi fiant deſtruunt̄ ꝑ trāſlatiōeꝫ chaldaicā: quā iudei vocāt thargū q̄ eſt ita autētica apꝺ iudeos vt nullus doctor eoꝝ auſus fuerit ei ꝯdicere: imo qñ ver⁹ expoſitio hebraica ē obſcura: r̄curr̄t ad illā ꝓ explanatiōe. In illa āt ſic habet̄: Nō auferet̄ ſceptrū ꝺ iuda ⁊c. donec vēiat meſſias. Nabuchodonoſor āt nec aliq̄s p̄dictoꝝ vocat⁹ ē meſſias in ſcp̄tura: ſꝫ ſolū chriſt⁹ q̄ ꝓmiſſus erat ĭ lege ⁊ ĭ ꝓphetis: ⁊ ex h ptꝫ clari⁹ ꝟitas nr̄e catholice expoſitiōis p̄dicte. f ¶ Ligās ad vineā ⁊c. Aliq̄ doctores catholici iſtā l̄raꝫ ꝯſequent̄ exponūt de ꝯiūctiōe iudeoꝝ q̄ deſignāt̄ ꝑ aſinā: ⁊ gētiū q̄ deſignant̄ ꝑ pullū in fide chriſti q̄ fecit vtraq; vnū: ⁊ q̄ vocat ſe vitē Joh. xv. a. Ego ſum vitis vera. ⁊ ſubdit̄: g ¶ Lauabit in vino ſtolā ſuā. Exponūt ꝺ chriſti paſſiōe: ſꝫ iſta expoſitio ſaluo meliori iudicio videt̄ mihi mag⁊ myſtica q̄ꝫ l̄ral⁊. ⁊ iō alit̄ pōt dici ꝙ poſtq̄ꝫ iacob p̄dixerat dignitatē regiā futurā in tribu iuda: cepit p̄dicere cōditiōeꝫ terre quā in ſortē debebat accipe: que fuit valde fertil⁊ in vino ⁊ lacte. ⁊ h eſt qꝺ ꝺꝛ: Ligās ad vineā pullū ſuuꝫ: ⁊ ad vitē aſinā ſuā: ꝑ h deſignās ꝙ in vno ſtipite vitis poſſet ꝺ vuis onerari vna aſina vl̄ pullus. vñ in hebreo habet̄: Et ad palmitē filiꝫ aſini ſui. ⁊ idē ſignificat qꝺ ſꝫdit̄: Lauabit ĭ vino ſtolā ſuā. Ac ſi dicat̄: tāta abundātia vini erit ibi / ꝙ poſſent ĭde lauare pānos: ⁊ ē locutio hyꝑbolica. ſicut etiā apud nos dicit̄ ad deſignandū magnā abundātiā vini tp̄e fertilitatis ꝙ ſat⁊ eſt de vino ad lotiōeꝫ pedū. Et ad idē facit qꝺ ſubdit̄: h ¶ Pulchriores oculi eius vino. In hebreo ſic habetur: Rubicūdiores vino oculi ei⁹: qꝛ potatio vini abūdās: ⁊ maxīe qñ vinū eſt bonum apparet in ocul⁊ ſcintillantibus citius q̄ꝫ in aliꝫs partibus. i ¶ Et dentes lacte candidiores. Per hoc deſignatur abundantia lactis futura in ſorte iude: quia albedo lactis apparet in dentibus comedentium ipſum.

⁂ Zabulō. Hic p.

Moralit̄ ⁎ a ¶ Quis ſuſcitabit eū: Turbās eius regnū. q̄ſi dicat nullus. Ideo ſubdit̄: b ¶ Non auferet̄ ſceptrū de iuda ⁊c. i. regimē bonū nō auferet̄ de talis p̄ncipis terra. d ¶ Donec veniat qui mittēdus ē. i. ĭpe chriſt⁹ q̄ venit in morte boni p̄ncipis ſibi ꝓ bono regimine regnū celeſte donaturus: dicēte illud Luc. xix. c. Euge ſerue bone ⁊ fidel⁊: qꝛ ĭ pauca fuiſti fidel⁊ ſupra multa te ꝯſtituā: intra in gaudiū dñi tui. e ¶ Et ipſe erit expectatio gentiū. ſ. chriſtus qui oēs gētes ē in fine mūdi iudicaturus. f ¶ Ligās ad vineam pullū ſuū ⁊c. Iſtud refert̄ ad iudā q̄ ſignificat bonū regē: ⁊ ꝑ ea q̄ dicunt̄ h abūdantia lactis ⁊ vini in ſorte iude ſignificat̄ ꝫm ſenſuꝫ l̄ralē: ⁊ tal⁊ abūdātia reꝑit̄ ĭ regno iuſti regis ⁊ pacifici: qꝛ tūc agri ⁊ vinee pn̄t cōpetēter coli: Prou. j. d. Qui āt me audierit: abſq;

⁎ terrore reqeſcet

Leonis natura

Nota ꝯtra iudeos

B

Alis + ſe/ moribus

Chaldaica trāſlatio Thargū

H

B A a Zabulō ĩ littore ⁊c. Ut credētib⁹ refugiū: ⁊ ꝑiclitāti/
bus demōſtret fidei portū. Cōtra oēs termīos ſecli ſolidata
Terra ça/ expectat naufragiū iudeoꝝ: ⁊ ꝓcellas hereticoꝝ q̄ circūferūt
bulon omi vēto doctrine. Inde etiā apli aliq̄ aſſūpti: Ibi ſepe dñs
docuit. Pertigit aūt vſq̃ ad ſidonē. i. vſq̃ ad gētes ꝑuenit.
vñ Eſa. ix. a. Terra çabulō ⁊ t̄ra nepta
lim: via mar̄ trans iordanē ⁊c. Sidō
venatio: ⁊ ex eis loc̄ ſūpti ſūt venato/
res/ de q̄b⁹ dr̄ Hiere. xvj. d. Mittā ve
natores multos: ⁊ venabūt̄ vos ĩ omi
mōte. b Iſachar. Hiero. Bonū
deſiderauit requeſcēs int̄ medios cleros
⁊ vidēs requiē/ q̄ bona: ⁊ t̄rā/ q̄ pin/
guis: ſuppoſuit hūeꝝ ſuū ad laborādū:
⁊ fact⁹ ē vir agricola. In hebr̄. ita: Iſa/
char aſin⁹ oſſe⁹/ recūbēs ĩ termīs: ⁊ vi/
dēs requiē q̄ bona/ ⁊ t̄rā q̄ pulchra: ĩ/
clinauit hūeꝝ ſuū ad portādū: ⁊ fact⁹ ē ĩ
tributū ſeruiēs. Quia. ſ. de çabulō di
xerat/ ꝙ mar̄ magni littora poſſideret:
ſidonēq̃ ⁊ reliq̄s phenicie vrbes ꝯtige
ret/ ad mediterraneā ꝓuinciā redit: ⁊
iſachar q̄ iuxta neptalim pulcherrimā ĩ
galilea regionē poſſeſſur⁹ ē: bñdictiōe
habitatorē facit. Aſinū aūt oſſeū vocat
⁊ humeꝝ ad portādū deditū: q̄ ĩ labo/
re t̄re ⁊ vehēdis mercib⁹ ad mare q̄ in
ſuis finib⁹ naſcebāt̄ plurimū laboraret
Chaldaica trāſlatio Thargū Regib⁹ q̄z tributa cōportās. Aiūt he/
brei ꝑ metaphorā ſignificari/ ꝙ ſcriptu
ras ſctās die ac nocte meditās/ ſtudiū
ſuū dederit ad laborādū: ⁊ iō ei oēs tri
bus ſeruiāt/ q̄ſi magr̄o dona portātes.
c Accubās int̄ ter. ⁊c. Accubare
ē expectato mūdi fine q̄eſcere/ nihilq̃
de mūdanis q̄rere ſꝫ vltīa deſiderare.
Fortis aſin⁹ requiē vidit ⁊ t̄rā optimā
cū ſimplex gentilitas ad robur opis ſe
erexit: q̄ ad vite patriā tēdit. a Dā
Hiſtori. iudicabit po. ſu. ⁊c. Iſi. Aliȷ̄ ꝑ hec v̄
ba putāt p̄dici antichriſtū de tribu dan futuꝝ: aliȷ̄ d̄ iuda ꝓdi/
tore hec ꝓnunciāt. Equitē ⁊ equū dñm cū carne ſuſcepta in
telligūt. Retrorſū aūt cadere: q̄ ĩ terrā reuerſus vñ ſumpt⁹.
B Sꝫ q̄ die tertia reſurrexit/ ait: Salutare tuū expectabo dñe.
Ps. 118. x Uñ pſ. xv. c. Non derelinq̄s aīam meā in inferno: nec da/
bis ſctm̄ tuū videre corruptionē. Aliȷ̄ ad antichriſtū hec trāſ/
ferūt/ quē de tribu dan vētuꝝ aſſerūt: q̄ dan ⁊ coluber ⁊ mor
Eſa. 14. d dēs dr̄. Uñ Num. ij. d. Dan ad aq̄lonē caſtremetat⁹ ē: illū ſi
gnificās q̄ ait: Sedebo ĩ mōte teſtamēti ĩ laterib⁹ aq̄lōis ⁊c.
Et Hiere. viij. f. A dan audit⁹ ē fremit⁹ eq̄ꝝ ei⁹. Qui nō ſolū
coluber ſꝫ ceraſtes vocat̄. Ceraſta enī grece cornua dicūt̄: ⁊
hic ſerpēs cornut⁹ eē ꝑhibet̄: ꝑ quē digne aduēt⁹ antixp̄i aſſe/
rit̄/ q̄ ꝯtra ſctōs morſu peſtifere p̄dicatōis ⁊ cornu ꝑtātis ar/
Allegori. mabit̄. Semita aūt anguſtior ē q̄ȝ via. Eſt ḡ coluber ĩ via: q̄
eos ꝑ latitudinē vite ambulare ꝓuocat/ q̄b⁹ q̄ſi ꝑcēdo blādit̄:
ſꝫ ĩ via mordet: q̄ tales erroris ſui veneno ꝯſumit. Fit cera/
ſtes ĩ ſemita: q̄ q̄s fideles reꝑꝑit/ ⁊ ſe ad celeſt̄ itineris p̄ce/
pta cōſtrīgētes/ nō ſolū callida ꝑſuaſiōe ĩpetit: ſꝫ etiā terrore
ꝑtātis p̄mit: ⁊ p⁹ bñficia ficte dulcedinis exercet cornua ꝑtāt̄.
Hiero. Dan iudicabit pplm̄ ſuū ſicut vnū de ſceptr̄ iſrl̄.
Fiat dan coluber ĩ via/ regul⁹ ĩ ſemita/ mordēs vngulas eq̄:
⁊ cadat aſcēſor ei⁹ retrorſū. Saluatorē tuum expectabo dñe.
Sāſon Sāſon iudex iſrl̄ de tribu dan fuit. Hoc ḡ dicit p̄uidēs ĩ ſpū
oia/ comā nutrire ſamſonē naçareū tuū/ ⁊ ceſis hoſtib⁹ triū
ꝑhare: ꝙ ĩ ſilitudinē colubri reguliq̃ obſidētis vias nullū ꝑ
terrā iſrl̄ trāſire ꝑmittat. Si q̄s etiā temerarius v̄tute ſua q̄ſi
eq̄ velocitate ꝯfiſus eā voluerit q̄ſi p̄do populari/ effugere ñ
valebit. Loquit̄ aūt ꝑ metaphorā ſerpēt̄ ⁊ eq̄tis. Uidēs ḡ
ꝙ tā fortis naçare⁹ ꝓpter meretricē mortu⁹ ē: vt dr̄ Iudic. xvj
g. ⁊ morte multos occidit inimicos: putauit ipm̄ eſſe chriſtū.
Sed q̄ mortuus ē ⁊ nō reſurrexit/ et rurſus iſrael captiuus
ductus eſt: aliū mūdi ſaluatorē ⁊ generis ſui p̄ſtolandū intel
ligit/ vt veniat cui repoſitū eſt: ⁊ ipſe erit expectatio gentiū.
Rad. Hiero.

a habitaculū fortitudinis. i. eccleſia ad tolerandū fortiſſima.

a dioꝛes. Zabulō ĩ littore maris a b
a ad litterā zabulō maritima poſſedit
habitabit/ ⁊ ĩ ſtātiōe nauiū per c
b tingens vſq̃ ad ſidonem. Iſa/ d e
a ppl̄s gētiū quē dñs ſanguīe redemit
merces. brut⁹ luxurioſus nulla rō/
ne domit⁹: fortis: q̄ redēptus: ⁊ redēpto
ri ſubiectus. b requieſcēs in ſpe.
c chār aſinus fortis: accubās int̄ †
a Iuxta poſſeſſiōꝫ neptali. hui⁹ vite
tal̄s in terminis. b eterne vite.
termios. Uidit requiē ꝙ eēt bo f
a viuētiū b q̄ ad ꝓmiſſā requiē ꝑuēi
re deſiderat: mādatoꝝ onera libēt̄ portat
na/ ⁊ terrā ꝙ optima: ⁊ ſuppo/ g
ſuit humerū ſuū ad portandū:
a ideo. b xp̄o ſue fidei ⁊ opis mu/
nera offerens.
factūſq̃ eſt tributis ſeruiens. h
iudas dolo ⁊ malicia ſerpēs cornutus
d Dan iudicabit pplm̄ ſuū ſicut i
a antichriſtus. veneno
⁊ alia trib⁹ iſrael. Fiat dan co/ k
ꝯſumens eos q̄s ad vite latitudinē ꝓuo/
cat. a cornib⁹ ꝑtātis armat⁹. b Eis
ſcꝫ q̄ ꝑ anguſtā viā ad patriā tendūt.
luber in via: ceraſtes in ſemi/ †

Nico. de lyra.

a Zabulō. Hic p̄dicit iacob ſitū ſort̄ ipſi⁹ çabulō cuꝫ
dicit: b In littore ma. ⁊c. q̄ ſors ſua ĩ vna ꝑte fuit ſuꝑ
mare mediťraneū. c Et ĩ ſtatiōe nauiū. q̄ ĩ ſorte illa
fuerūt aliq̄ port⁹ mar̄ ĩ q̄b⁹ naues ſtabāt. d Pertigēs vſ C
q̃ ad ſido. nomē ē ciuitat̄ ĩ q̄ habitauerūt gētiles. e Iſa
char aſin⁹ fortis. hic p̄dicit ſtatū futuꝝ ipſi⁹ iſachar: ⁊ expo/
nūt aliq̄ catholici ⁊ hebrei dicētes/ ꝙ trib⁹ iſachar p̄ ceter̄ tribu
bus fuit ītēta ſtudio leḡ: ⁊ h̄ ē qd̄ dr̄: f Uidit re. ſ. ꝯtēpla
tiōis ⁊ ſtudiȷ̄ ĩ lege. g Et ſuppoſu
it h. ⁊c. ſ. pōd⁹ ⁊ laborē ſtudiȷ̄. h Fa
ctuſq̃ ē tri. ſer. i. ꝓ tribut̄. Dicūt enī
ꝙ ad h̄ vt liberi⁹ poſſent vacare ſtudio/
alie trib⁹ faciebāt eis recōpēſatiōꝫ: ſic̄ ⁊
de ſacerdotib⁹ egypti: vt. ſ. dictū ē. xlvij
ca. Sꝫ hec expoſitio videt̄ mihi extnea:
Tū q̄ ꝙ rōe ſtudiȷ̄ vocet̄ aſin⁹: qd̄ ē aīal
valde ſtolidū ⁊ rude vl̄ōr extneū: Tū q̄
nō reꝑit̄ ĩ ſcp̄tura ꝙ de iſachar fuerīt ho
mīes excellētes ĩ ſcia ſuꝑ alios/ ſꝫ mag̃
d̄ tribu leui. vñ ⁊ Deu. xvij. b. p̄cipit̄ ꝙ ſi
int̄ iudices cuiuſcūq̃ ciuitat̄ aliq̄d diffi/
cile emerſerit ĩ q̄ dubitēt: veniāt ad ſacer
dotes leuitici gener̄: ⁊ eoꝝ teneāt ſnīaꝫ.
Tū q̄ dicta expoſitō nō bñ ꝯtinuat lr̄āꝫ
vt videt̄: ⁊ iō aliť pōt dici ꝙ iacob p̄dixit
ꝯditiōꝫ trib⁹ iſachar q̄tuꝫ ad pplm̄ ⁊ t̄re
ſitū di. Iſachar aſin⁹ fort̄: q̄ hoīes illi⁹
trib⁹ erāt fortes ad ſuſtinēdū laborē cor/
ꝑis: vñ ⁊ ĩ hebr̄. habet̄: Aſin⁹ oſſe⁹ accu/
bās. i. habitās int̄ t̄mios: q̄ ex vna ꝑte
ſors ſua termīabat̄ ad mare mediťrane/
um: ⁊ ex alia ad iordanē fluuiū vbi ē ma
re galilee. i. lac⁹ magn⁹ ꝑ quē trāſit iorda
nis fluui⁹. Uidit requiē ꝙ eēt bona. Ui
ſū eñ fuit eis ꝙ meli⁹ erat ſtare ĩ t̄ra ſua
q̄ȝ diſcurrere ꝓ mercatiōib⁹ ad t̄ras lōgī
q̄s aut mare nauigare: cui⁹ cā ſubdit̄: Et
t̄rā ꝙ eēt optīa. t̄ra enī ſue ſort̄ cuꝫ ꝓuo
labore reſpectiue ad alias poterat mlťū
fructū afferre: iō mag̃ volebāt ibi q̄eſce
re q̄ȝ ad loca diſtātia ꝓ mercimoniȷ̄s diſ/
currere ꝑ terrā vel ꝑ mare. Et ſuppoſu/
it humeꝝ ſuū ad portādū laborē in cul/
tura terre ſue. Factuſq̃ ē tributis ſeruiens. i. ill̄ q̄ q̄rebāt t̄re/
naſcētia ad ſoluēdū tributa regib⁹: q̄ ĩ ſorte illa creſcebāt ĩ a/
D būdātia: ⁊ de leui poterāt ĩde ferri ad loca remota ꝑ mare: qd̄
ē ꝯiūctū illi t̄re. In hebr̄. h̄r: Et fact⁹ ē cēſui ſeruiēs: qd̄ pōt ſic
exponi: q̄ erāt agricole vt viſū ē: ⁊ iō nō hēbāt aliud facere cū
aliȷ̄s/ niſi reddere cēſū debitū ipſi regi: ⁊ decias ipis ſacerdoti
b⁹: q̄ annuatī reddebāt̄ eis ꝑ modū cenſus. i Dan iudi.
po. ſ. ⁊c. In hebr̄. h̄r: vīdicabit: ⁊ exponit̄ d̄ ſāſone q̄ fuit d̄ tri
bu dan: vt h̄r Iudic. xiij. a. ⁊ ipſe iudicauit iſrl̄. xx. ānis: vt h̄r
Iudic. xvj. g. Ipe etiā vīdicauit filios iſrl̄ d̄ philiſteis: q̄ꝝ mul/
tos interfecit/ vt h̄r ibidē: vñ ſubdit̄: k Fiat dan co. ĩ via.
q̄ ĩ dieb⁹ ei⁹ philiſtei nō audebāt venire ſuꝑ iſrl̄ ꝑ vias ⁊ ſemi/
tas quas cuſto/ terrore req̄eſcet ⁊ abūdātia ꝑfruet̄ terrore maloꝝ ſublato.
Moralit̄ a Zabulō ĩ lit. ma. ⁊c. ꝑ litt⁹ mar̄ qd̄ ē mediū int̄ mare ⁊
terrā inde elōgatā/ pōt ĩtelligi ſtat⁹ clerical̄: inq̄ȝtuꝫ medi⁹ ē int̄
ſtatū laicoꝝ hui⁹ mūdi fluctib⁹ expoſitoꝝ: ⁊ ſtatū religiōis a ma
ri mūdi hui⁹ mag̃ elōgatū. c Et ĩ ſtatōe. na. i. ĩ portu vbi
ſtāt naues: ꝑ qd̄ ſignificat̄ ꝙ laici currētes ꝑ mare hui⁹ mundi
hn̄t redire ad clericos tāq̃ ad portū ꝓpť receptōꝫ ſacr̄oꝝ: q̄ tñ
aliq̄ ꝑ malicias exq̄ſitas extorq̄re q̄rūt bona tp̄alia laicoꝝ: iō ꝓ
pter tales ſubdit̄: d Pertigēſ vſq̃ ad ſi. q̄ venatio intꝑ
tat̄. d Iſachar aſi. for. ꝑ quē pōt ĩtelligi religioſ⁹ q̄ tāq̃
aſin⁹ ſuꝑ ſcapulas dꝫ portare crucē mortificatōis. Mat. xvj. d
Si q̄s vult p⁹ me ve. ⁊c. † Accubās int̄ ter. ſ. vite p̄nt̄ ĩ
q̄ h̄ꝫ habitare corpe ꝓpť neċitatē vite corꝑal̄ ⁊ vite celeſt̄ in q̄
dꝫ hitare mēte. Phil. iij. d. Nr̄a aūt ꝯuerſatio ĩ cel̄ ē. f Ui
dit requiē. vite ꝯtēplatiue. f Q eēt bōa. Lu. x. g. Ma
ria optimā ꝑ. ele. ⁊c. g Et terrā. ſ. viuētiū g Q optia
nā ibi h̄r ſūmū bonū. g Et ſuppoſuit hu. ad por. ſ. reli/
giōis onera mēte ꝺuota. h Factuſq̃ ē tri. ſ. i. regi xp̄o ſb
obediētia/ ſine ꝓprio ⁊ ĩ caſtitate viuēs. i Dan. ꝑ dan q̄ iu
diciū ĩterp̄tat̄/ bon⁹ iudex ſcl̄ar̄ vl̄ eccl̄iaſtic⁹ deſignat̄: iō dicit̄:
i Iudicabit po. ⁊c. q̄ nō dꝫ iudicare niſi pplm̄ ſibi ſb̄ditū
k Fiat dan co. ⁊c. i. prudēs ꝓcedēdo ꝑ viā iuſticie. Mat.
x. b. Eſtote pru. ſi. ſer. † Ceraſtes ĩ ſe. ꝑ ſemitā q̄ rectior ē
via publica ĩtelligit̄ epikeya q̄ dirigit legē cōeꝫ ĩ cāu ꝑticl̄ari:
⁊ ipa dꝫ eē ĩ bono iudice tā eccl̄aſtico q̄ȝ ſcl̄ari: ⁊ ē ceraſtes ſ. ꝑeſ
cornut⁹: ꝑ quod

a ¶ Gad. Hiero. Latrunculus latrocinabit ante eū: ⁊ ipe latrocinabiť plātā. Iuxť hebreū iterptati sumus: sicut vbi nos latrūculū posuim⁹/ ibi scriptū ē gadud: vt ad gad nomē alluderet qđ significati⁹ accinct⁹ vel expedit⁹ expmi pōt. Totū illđ ē q̄ añ rube ⁊ dimidiā tribū manasse ad filios q̄s trās iordanē in possessionē dimiserat/ post. xiiij. annos reuertēt: pluū aduersuz eos gentiū vicinaꝝ repperit: ⁊ vict⁹ hostibus forti ter dimicauit.

Mystice ¶ Isi. Gad accinct⁹ pliabiť ante eū. Christ⁹ añ ⁊ retro pliabiť ꝯ antichristū: añ occulto aduētu hūilitatis: post māifestata glīa maiestat⁹. Vñ moyses Deute. xxxiij. c. Bñdict⁹ in latitudine gad: q̄si leo requeuit: cepitq̄ brachiū ⁊ vtice ⁊ vidit pncipatū suū. Christus em̄ in sepulchro qeuit/ ꝟtute ⁊ supbiā excelsoꝝ hūiliauit: ⁊ ei dat⁹ est pncipat⁹ ⁊ honoꝛ ⁊ regnū.

Allegori. b ¶ Neptali. Hiero. Virgultū dissolutū/ dās i natione pulchritudinē. In hebreo ita scptū est: Neptali ager irrigu⁹: significās q̄ aq̄ imortalitat⁹ in eadē nascunť tribu. Siue q̄ sup lacū genesareth fluuio iordanis irrigua sit. Hebrei aūt volūt ꝓpter tiberiadim q̄ legis videť hr̄e noticiā/ agrū irriguū ⁊ eloq̄a pulchritudis ꝓphetari. Vbi aūt nos agrū irriguum: ⁊. Lxx. thelectas. i. ꝟgultū resolutū po suerūt. In hebreo legiť aiala celua qđ pōt ⁊ ceru⁹ emissus iterptari ꝑ̄ tēpo raneas fruges velocitatē terre vberioris onđes. Sꝫ meli⁹ si ad doctrinā saluatoris cūcta referam⁹: q: ibi vel marime docuit: vt in euāgelio q̄z scriptū est. ¶ Isido. Neptali ceru⁹ emissus ⁊c. Apli em̄ ⁊ pdicatores velociter exilientes sicut cerui/ trāscēdūt impedimēta seculi: ⁊ excelsa meditātes/ dāt eloq̄a pulchritudis. i. pdicāt doctrinā saluatoris.

c ¶ Filius accrescēs ⁊c. Hiero. Filius accrescēs sup fontē filie gradu cōposito incedētes sup muꝝ: ⁊ exacerbauerūt se/ ⁊ ꝯtenderūt ⁊ irascebanť aduersus eū habētes sagittas. Sedit in forti arcus ei⁹: ⁊ dirupta sunt vincula manuū eius/ a manib⁹ fortis iacob. In de pasceť lapis isrľ a deo pr̄is tui: q: in plerisq̄. Lxx. dissonant: sicut in hebreo habeť expssius. Et ē sensus: o ioseph q̄ ideo sic vocar⁹: q: adaurit te mihi dñs. vel inť frēs tuos maioꝛ futur⁹ es ⁊ fortissim⁹. Tribus em̄ ephraim fortissima fuit vt i libro regnoꝝ legiť: O iquā fili ioseph/ q̄ tā pulcher es: vt te tota đ muris ⁊ turrib⁹ ac fenestris puellaꝝ egypti turba ꝓspectet. Inuiderūt tibi ⁊ te ad iracūdiā ꝓuocauerūt frēs tui: hn̄tes liuoris sagittas/ ⁊ celi iacul⁹ vulnerati. Vez tu arcū tuū ⁊ arma pugnādi posuisti i deo: q̄ fortis ē pugnatoꝛ: ⁊ vincula tua q̄b⁹ te frēs ligauerūt/ ab ipō soluta sunt ⁊ diruta: vt ex tuo semīe nascať tribus ephraim: fortis ⁊ stabilis ⁊ instar lapidis durioris inuicta: imperans quoq̄ decez tribubus israel. ☞ Beniamin lu.

a ¶ q: extrēa mōi seducere niteť. b ¶ mūdi q̄ p elatōez i cursu labētiū tpm spumat

ta/ mordens vngulas equi: vt a

a ¶ ignorās ad q̄ supplicia repēte ducať b ¶ in frauē suptus. c ¶ repēte i voce electoꝝ ꝯuertiť: q̄si ñ vt ifideles expectabo ātichristū: sꝫ veꝝ christū redemptorē

cadat ascēsoꝛ eius retro. Salu b

mūdi. ¶ q: ētia die resurrexit a mortuis. ¶ in aduētu.

tare tuuz expectabo domine.

a ¶ Christus q̄ pmo aduētu añ ātichristū pliaturus occurrit. ¶ Latrūculus. b ¶ gladio vbi. vñ Matth. x. d. Nō veni mittere pacē: sꝫ gladiū. ¶ Pplm isrľ.

a Gād accinct⁹ pliabiť ante eū: c

a ¶ claritas scōi aduēt⁹ significať: q: cū venerit ātichrist⁹ occurret retroꝛsū. i. post eū: vt interficiat gladio oris sui: ⁊ q̄si latrūcul⁹ de iprouiso: q: dies dñi sic fur ⁊c. b ¶ reūsus ad liberos. c ¶ christ⁹ cui⁹ ē altitudo diuitiaꝝ sapiē ⁊ sciē q̄ ꝑ̄ nos paup fact⁹ ē cū diues esset. ij. Co. viij. b.

ēt ipe accingeť retroꝛsū. Aser d e

a ¶ q: fertil⁹ possessio ei⁹ b ¶ caro esca. s. sctōꝝ: quā si q̄s mādūcauerit nō morieť

pinguis panis eius: ⁊ pbebit f

in eternū. a ¶ sapiē. ¶ vbi vel seipm: q: aser delitie iterptanť. b ¶ q̄ bn̄ regūt se: vitia comprimūt: corpora ꝯstringūt. c ¶ dilatatio. Hi sunt apli ⁊ pdicatores quoꝝ doctrina in latitudinē mūdi diffusa ē: ex hac em̄ tribu fueťt apli: vñ Ps. lxvij. f. Principes zabulon principes neptalim. d ¶ q: ibi fruct⁹ velocius maturescūt.

b delitias regib⁹. Neptalim cer g

a ¶ pdicationē christi.

uus emissus: ⁊ dās eloq̄a pul h

a ¶ ꝟtute ⁊ dignitate seculi.

c chritudis. Filius accrēscēs io i

a ¶ Speciosus forma p̄ filijs hominū: Ps. xliiij. a.

seph: fili⁹ accrescēs ⁊ decoꝛ⁹ as †

a ¶ ecclīe. Pulchritudine christi accēse vt spōsum accipiāt: ⁊ ei osculo charitatis adhereāt. Egyptioꝝ desiderātes videre pulchritudinē ioseph. Hic cōijciť q̄ta fuerit pulchritudo eius quā femine quarū est ꝓprie pulchritudo admiranť. b ¶ Soliditatē fidei.

pectu. Filiē discurreťt sup mu k

Nico. de lyra

⁂ tas q̄s custodiebat. a ¶ Mordēs vn. ⁊c. sic eni cerastes mordēs eq̄ vngulā facit cadē eq̄tē absq̄ eo q̄ tāgat eū: sic sāson āplexat⁹ ē colūnas: ⁊ fecit cadē domū sup philisteos: ⁊ sic plures infecit moriēs q̄ ante viu⁹ occiderat: sic ibidē đr. b ¶ Salutare tuū expectabo domie. Ac si dicat/ q̄uis futurus sit tal⁹ ac tātus: nō tñ erit messias/ sꝫ erit adhuc expectādus. c ¶ Gad accinctus ⁊c. Hoc impletū fuit q̄n filij gad accepta sorte citra iordanē transierūt armati ante filios isrľ/ q̄ adhuc terrā nō acceperant: quousq̄ esset eis hereditas acquisita: sicut habeť i li. Josue. d ¶ Et ipe accingeť retroꝛsum. Quia redierūt ad sortē suā in eodem numero: q: nullus de eis cecidit in prelio. e ¶ Aser pinguis panis eius. Per hoc designať fertilitas sortis aser in victualibus: q: noīe panis

q: noīe panis oīs cib⁹ designať: vt. s. dictū ē. xlij. ca. f ¶ Et pbebit delitias re. ⁊c. qa ī sorte sua crescebant aliq̄ rara ⁊ p̄ciosa: ⁊ iō ꝓ delitijs regib⁹ pbebanť. g ¶ Neptalim ceru⁹ emissus. Per h̄ designať q̄ in sorte sua terrenascētia p̄us crescebāt ⁊ maturescebāt q̄ in alijs sortib⁹: sic ceru⁹ velocioꝛ ē ad currēdū alijs aīalibus. h ¶ Dās eloquia pul. ⁊c. Propter h̄ em̄ q̄ terrenascētia ibi p̄us maturescebāt: inde fiebāt oblatiōes pmitiuoꝝ vñ sacerdotes ⁊ leuite pulchras laudes deo reddebant. ¶ Aliť exponūt aliq̄ hebrei dicētes/ q̄ iacob h̄ ꝓphetauit de bello ꝯ sisarā in q̄ barach accepit secū. x. milia de filijs neptalim: q̄ iuerūt ꝓmpte ⁊ expedite q̄si ceru⁹ emissus: ⁊ inde hita victoria/ delboꝛa ⁊ barach cecinerūt canticū dño: vt habeť Judic. v. b. Ideo sbdiť: Dās eloq̄a pulchritudis. i. eloq̄a diuīe laudis. i ¶ Filius accrescens ioseph. In pdicēdo statū ioseph/ incipit iacob ab iterptatiōe noīs ei⁹. Joseph em̄ iterptať accrescēs: sicut. s. fecit de iuda. Et duplicať h̄ accrescēs: q: notabiliť p̄ ceteris frībus creuit in bonis spūalib⁹ ⁊ tpalib⁹: vt sat⁹ ptꝫ ex dict⁹ đ eo. k ¶ Filie discurrerūt sup muꝝ. In hebreo hr̄: Filie discurrerunt ꝑ̄ aspectū: ⁊ in eādē redit sniaz: q: dñe ⁂ egypti q̄n audie

⁎ cornut⁹. p qđ designať q̄ bon⁹ iudex cornu sue ptāť⁹ dꝫ malos ipetē vt a malꝰ repmanť ⁊ alij treanť. a ¶ Mordēs vngu. eq̄ ⁊c. p ascēsorē eq̄ vir potēs intelligiť ⁊ supb⁹ ꝯ quē bonus iudex debꝫ constanter ⁊ caute procedere vt deijciatur superbia eius: ⁊ quoniam debet in hoc de diuino auxilio confidere. Ideo sbditur: b ¶ Salutare tuum expectabo domine. c ¶ Gad accinctus. Per gad qui dicitur accinctus: intelligitur homo castus: cingulo castitatis p̄cinctus: Luce. xij. e. Sint lumbi vestri precincti. Qđ exponens Greg⁹. dicit: Lumbos enim precingimus/ cum carnis luxuriā p continentiā coartamus. d ¶ Preliabitur ante eum. Per hoc designatur q̄ bellum cōtra vitium luxurie occurrit in iuuentute. e ¶ Et ipse accingetur retroꝛsum. Nam deuicta concupiscentia carnis per castitatem debet armari contra elationez: ne ex tali victoria surgat quod aliquando peius est. Unde dicit Bern̄. super missus est. Expedit magis virginem non esse q̄ de virginitate insolescere. e ¶ Aser. Per aser qui interptať btūs: pōt significari dñs nr̄ iesus christ⁹/ q̄ nō solū ē btūs: sꝫ etiā btitudo sāctoꝝ alioꝝ obiectiue. f ¶ Pinguis panis ei⁹. i. sacr̄m eucharistie in q̄ dať nob christ⁹ in nutrimētū spūal⁹ vite: Joh. vj. e Ego sū panis viu⁹ ⁊c. g ¶ Et pbebit delitias regib⁹. p reges itelligunť celi ciues cū christo regnātes q̄ delitiant in aspectu christi. nā interi⁹ reficiunť in aspectu diuitat⁹: ⁊ exterius in aspectu hūanitat⁹. g ¶ Neptali ceru⁹ emissus. p neptaliz q̄ dilatatio iterptať/ cōuenienť pdicatoꝛ diligēs itelligiť: qui p spūales filios dilatať q̄ đr ceru⁹ ꝑ̄ ꝓmptitudinē ad discurrēdū ꝓ pdicatiōe vbi diuini ⁊ emissus: nam ab illo debet mitti: Ro. x. c. Quō pdicabūt nisi mittantur: h ¶ Et dans eloq̄a pul. ⁊c. Nā pdicare nō dꝫ de fabul⁹ ⁊ ficticijs/ sꝫ de sacr⁹ scpturis/ de q̄b⁹ đr Ps. xj. b. Eloq̄a dñi eloq̄a ⁊c. i ¶ Filius accrescēs ioseph: fi. ⁊c. p ioseph q̄ a iuuētute tātū zelū habuit castitatis q̄ ꝓpter eā sustinuit penā carceris: cōuenienť itelligiť iuuenis religiosus vel secularis hn̄s zelū castitatis: ⁊ dicitur bis accrescens propter castitatem mentis et corporis. † ¶ Et decorus aspectu. Per honestatem conuersationis ⁊ etiam pulchritudinem corporis. i ¶ Filie discurrerunt sup murū. Ad videndum euz. Dominus em̄ aliquando permittit mulieres talē iuuenem allicere aspectibus ⁊ verbis impudicis ad ꝓbationem sue castitatis: sicut factū fuit de ioseph. ⁎ Sed exasperauerūt

Moralit.

Nota quid sit pdicādū

a ¶ falſis teſtimonijs. b ¶ nunquid rex noſter eris ⁊c.
a b rū/ ſed exaſperauerūt eum ⁊ iur
a ¶ ꝓpter ſomnia. b ¶ ſauciati īuidia.
c d gati ſunt: inuiderūtqꝫ illi habē
a ¶ inuidie. b ¶ firmiter. c ¶ patre cuiꝰ virtute oīs nequitia occidit. ¶ in chꝛiſto.
d ¶ Spes pugnandi ⁊ vincendi.
e f tes iacula. Sedit in forti arcus
¶ quibus vinctū duxerunt ad pilatū: vel ſuſpenſum crucifixerunt.
g eiꝰ: et diſſoluta ſunt vincula bꝛa
a ¶ potentiam.
h chioꝛum ⁊ manuū illius ꝑ manꝰ
a ¶ dei pr̄is in quē credidit iacob. b ¶ Ex ꝓgenie iacob. ¶ a patre egreſſus.
i potentis iacob. Inde paſtoꝛ e/
a ¶ natus. b ¶ firmitas videntiū deum. ¶ lapis angularis. c ¶ pater.
k greſſus ē lapis iſrael. Deus pa/
¶ Jacob cui dixit: Jacob puer meus ſuſcipiet eum anima mea.
m tris tui erit adiutoꝛ tuus: ⁊ omi/
a ¶ in oībꝰ. b ¶ ſubijciēs oīa celeſtia ⁊ terrena: vt angelis ⁊ hoībꝰ domineris.
n potens benedicet tibi bñdictiō/
a ¶ temperie ⁊ ꝓuentu aeris. b ¶ fertilitate terre.
o nibus celi deſuper: benedictio †
nibus abyſſi iacentis deoꝛſum:
a ¶ multiplicatione ſtirpis maxime ꝓpter ephraim hoc dictū eſt: cuiꝰ magnitudo magna nimis. b ¶ duoꝝ teſtamentoꝝ: qꝛ in altero nūciatus in altero demōſtratus vel vbera marie benedicta: potū lactis dño miniſtrantia: vnde Luce. xj. d. Beatus vēter qui te poꝛtauit: ⁊ vbera q̄ ſuxiſti. c ¶ virginalis q̄ dñm edidit nobis: d̄ qua d̄r: Hiere. j. b. Anteq̄ʒ exires de vulua ſctificaui te.
p q benedictionibꝰ vberū ⁊ vulue:
¶ Celeſtis.
r s Benedictiōes patris tui cōfoꝛ/
a ¶ omnibꝰ meritis patriarcharū ⁊ ꝓphetarū vt nullus cōparet̄ tibi.
tate ſunt/ benedictionibꝰ patrū

A ※ egypti quādo audiebāt aduentū ioſeph currebāt ad feneſtras: ⁊ ſup muros vnde poſſent eū videre tranſeuntē ꝓpter eiꝰ gratioſitatē. a ¶ Sed exaſperauerūt eū. In hebꝛeo habet̄: Amaricauerūt eū. ſ. frēs ſui: ac ſi d. Quis eſſet ita gratioſus etiā alienis gentibꝰ: tn̄ frēs ſui dure tractauerūt eum. b ¶ Et iurgati ſūt. qꝛ ſicut. ſ. dictū eſt. xxxvij. ca. nō poterāt ei quicqꝫ pacifice loq̄. c ¶ Inuiderūtqꝫ illi. h̄ enī ꝓceſſit ex inuidia fratrū cōtra ipſuʒ: vt ibi dictū eſt. d ¶ Habētes iacula. id eſt v̄ba pūgitiua dicētes: Ecce ſomniatoꝛ venit ⁊c. vel ad litterā. Habentes iacula: qꝛ ſymeon ⁊ leui habuerūt iacula p̄parata ad iugulandū eū: vnde dicebāt: Venite occidamꝰ eū: vt habet̄ ibidē. e ¶ Sedit in foꝛti. i. in deo omīpotēti. f ¶ Arcus eius. i. defenſio ſua: qꝛ a deo ꝓtectus eſt cōtra inſidias fratrū ſuoꝛum. g ¶ Et diſſoluta ſunt ⁊c. quādo eductꝰ fuit de fouea: ⁊ iterū quādo eductus fuit de carcere. h ¶ Per manus ⁊c. i. ꝑ virtutē illiꝰ qui eſt potentia et virtus ipſius iacob: id eſt ꝑ deū nō ꝑ hoīem. Hebꝛei dicūt hic: Et deaurata ſunt bꝛachia manuuʒ eius: qđ exponūt hebꝛei de oꝛnamētis q̄ erant in bꝛachijs ⁊ digitis ioſeph. ſ. de armillis ⁊ anulis: q̄ habuit qn̄ cōſtitutꝰ fuit p̄poſitꝰ terre egypti: ⁊ iſta cōſecutus eſt ꝑ virtutē dei. i ¶ Inde paſtoꝛ egreſſus eſt. i. hieroboā qui aſcēdit ad dignitatē regiam q̄ per paſtoꝛis officiū deſignat̄: quoniā habet regere pplm ſibi ſubditū. k ¶ Lapis iſrael qꝛ fuit pꝛimus rex in regno iſrael: ꝑut diuidit̄ cōtra regnū iuda: vt habet̄. iij. Reg. xij. l ¶ Deus patris ⁊c. quaſi di. nō ſolū ꝓpter meritū tuū: ſed etiā ꝓpter meritū meū: deus adiuuit te de preterito ⁊ adiuuabit te de futuro.

B m ¶ Et omnipotēs benedicet ti. ⁊c. hoc dupliciter exponit̄. Uno modo referēdo ad ꝑſonā ioſeph. ſolet aūt aliqua ꝑſona notabilis ꝓpter excellentiā ſue bonitatis bñdici ab hoībus dicēdo d̄ eo: Pꝛimo ſic: Benedicta ſit dies in qua natus eſt. Secūdo: Benedicta ſit terra in qua natus ē. Tertio: Sint benedicta vbera q̄ ipm̄ lactauerū. Quarto: Sit benedictus vēter qui eū poꝛtauit: ⁊ ſm̄ hoc exponit̄ iſta lr̄a de ꝑſona ioſeph. Omnipotens benedicet tibi. i. ꝓpter bonitatē quā dedit ⁊ dabit tibi: faciet tibi bñdici ab hoībus quattuoꝛ modis p̄dictis/ ideo ſubdit̄: n ¶ Benedictionibꝰ celi deſup. ꝑ qđ intelligit̄ pꝛimꝰ modus qui eſt ex benedictione diei: quia dies eſt latio ſolis ſuper terra: ⁊ habet pꝛīcipalitatē in luminaribꝰ celi deſup. o ¶ Benedictiōibꝰ abyſſi ⁊c. i. terre que eſt infimū elemētū: ⁊ in hoc eſt ſecūdus modus. p ¶ Benedictionibꝰ vberū. q̄tū ad tertiū modū. q ¶ Et vulue. q̄tū ad quartū. Alio modo exponit̄ q̄tuʒ ad bona exterioꝛa collata ipſi ioſeph a deo ſic: Benedicet tibi oīpotens/ cōferendo tibi terrenaſcentia in abūdantia: ⁊ hoc deſignat̄ cuʒ dicit̄: Benedictionibꝰ celi deſup/ ⁊ bñdictionibus abyſſi iacentis deoꝛſum: qꝛ ex bona influentia celi ⁊ bona diſpoſitiōe terre talia multiplicant̄. Similiter benedicet tibi cōferēdo bona aīata in multiplicādo tibi filios ⁊ pecoꝛa: ⁊ hoc deſignat̄ cuʒ dicit̄: Benedictionibꝰ vberū ⁊ vulue: qꝛ vulua deſeruit taliū generatiōi/ ⁊ vbera nutritiōi. r ¶ Bñdictiones pa. tui ⁊c. Iſta lr̄a multipliciter exponit̄: ponā tn̄ ſoluʒ duos modos q̄ vident̄ mihi magis cōcoꝛdare lr̄e. Ad cuiꝰ intellectū ſciendū/ ꝙ vbi trāſlatio noſtra ſic habet: Donec veniret deſideriū colliū eternoꝝ. In hebꝛeo nō eſt veniret. Item vbi habet̄ deſideriū/ in hebꝛeo habet̄ tanat: ⁊ eſt dictio hebꝛaica habens duplicē ſignificationē. vno enī modo ſignificat deſideriū: ⁊ hāc ſignificationē ſequit̄ trāſlatio nr̄a: ſignificat etiā terminū vel fineʒ: ⁊ hanc ſignificationē ſequit̄ Rab. Sa. et alij hebꝛei ſaltē moderni: dicentes ꝙ hec eſt lr̄a hebꝛaica: vſqꝫ ad terminū colliū ſeculi: ita ꝙ vbi habemus donec: dicunt vſqꝫ ad/ Et vbi habemus eternoꝝ: dicūt ſeculi: qꝛ dictio hebꝛaica que eſt ibi. ſ. oulā ſignificat ſeculū: ⁊ frequenter accipitur pꝛo eterno in ſcriptura. Item notandum ꝙ deus apparens ipſi iacob iuxta luçam inter bona que ei pꝛomiſit benedicens ei dixit: Dilataberis ad oꝛientē ⁊ occidentēʒ/ ſeptētrionē ⁊ meridiē ⁊c. vt habetur. ſ. xxviij. ca. Et in hoc vt dicunt hebꝛei pꝛomiſit ei dominiū totius mundi: quod expectant implēdū in meſſia: et nos dicimus ꝙ impletū eſt in chꝛiſto: hanc autē pꝛomiſſionem non fecit abꝛae nec iſaac: ſed ſoluʒ de terra chanaan. vnde. ſ. xiij. d. Dixit dominus abꝛae: Leua oculos tuos ⁊ vide a loco in quo nūc es ad aquilonem ⁊ meridiem/ ad oꝛientē et occidentē: ſtatim ſubdidit reſtringendo ⁊ determinando. Omnē terram quā conſpicis tibi dabo: ꝑ hoc deſignans ꝙ ſolū ſibi pꝛomittebat terram chanaan quā cōſpiciebat ⁊ nō aliā. a. Similiter ca. xxvj. dixit iſaac: Dabo poſteris tuis vniuerſas regiones has. ſcʒ terre chanaan. His dictis exponūt litterā ſic: Benedictiōes patris tui. ſ. iacob. s ¶ Cōfoꝛtate ſunt benedictionibꝰ patrum eius. i. melioꝛes ⁊ ad ſe plꝰ extendentes q̄ʒ benedictiones patrū ſuoꝛum. ſ. abꝛaā et iſaac/ ⁊ ſubdit̄ cauſa. Uſqꝫ ad terminū collium ſeculi: quia benedictio iacob ſiue ꝓmiſſio ſe extendit vſqꝫ ad fines terre habitabilis: vt p̄dictuʒ eſt et hoc deſignat̄ ꝑ terminū colliū ſeculi. non ſic autem benedictiones patrū ſuoꝝ. Aliter poteſt exponi et melius vt videt̄ ſequendo tranſlationē noſtrā ※

Moralis ※ a ¶ Sed exaſperauerūt eum et iurgati ſunt. iſtud in ſenſu litterali refert̄ ad fratres ioſeph: ꝓpter qđ ī ſenſu myſtico referri debet ad alios iuuenes inſolentes: qui talē iuuenē eis diſſimilē verbis exaſperant: dicentes eū mollē ⁊ nullius valoꝛis. c ¶ Inuiderūtqꝫ illi. ꝓpter famā ſue bonitatis. d ¶ Habētes iacula. i. verba pungitiua: vocantes eum hypocritam falſum. e ¶ Sedit in foꝛti arcus eius. i. in chꝛiſto: ꝓpter qđ talis non mouet̄ a ſancto ꝓpoſito. g ¶ Et diſſoluta ſunt vincula bꝛa. ⁊c. i. ꝓnitates ad vina ſupflua ⁊ venerea q̄ vocantur cypꝛigena coꝛrigia doloſa. vij. Ethico. h ¶ Per manꝰ potentis iacob. i. ꝑ virtutē dei que requirit̄ ad obſeruantiā ꝑfecte caſtitatis. Sap. viij. d. Et cognoui ꝙ nō poſſum eſſe cōtinēs niſi deus det. i ¶ Inde paſtoꝛ egreſſus eſt. talis enī iuuenis aptus eſt vt ſuo tp̄e ꝓmoueat̄ ad officium paſtoꝛale. k ¶ Lapis iſrl̄. i. firmꝰ ⁊ ſtabilis in ſctō ꝓpoſito. l ¶ Deꝰ pr̄is tui erit adiutoꝛ tuꝰ. Deꝰ enī pat̄ dñi noſtri ieſu xp̄i qui chꝛiſtꝰ ē pater talis iuuenis ſeu p̄lati eſt eiꝰ adiutoꝛ ī operibꝰ ſuis: ⁊ ꝑ cōſequēs tota trinitas cuiꝰ opa ſunt indiuiſa. m ¶ Et oīpotēs bñdicet tibi. multiplicādo ī ſpūalibꝰ bonis. n ¶ Bñdictionibus celi deſup ⁊c. abyſ. ia. deoꝛſū. Per abyſſum intelligit̄ inferni pena: ⁊ ꝑ celū deſup gloria ſupna: ꝑ h̄ ergo ꝙ d̄r: † ¶ Bñdictionibꝰ ⁊c. intelligit̄ euaſio gehēne ⁊ adeptio glorie q̄ ſūt bñdictiones magne. q ¶ Bñdictiōibꝰ vberū ⁊ vulue. Per h̄ intelligit̄ generatio filioꝝ ſpūaliū ⁊ nutritio eoꝝ ī moribꝰ ⁊ ī fide: q̄ ſūt ī p̄lato bñdictōes magne. Prouer. x. a. Gloꝛia pr̄is ē filiꝰ ſapiēs. r ¶ Bñdictiōes pa. tui. i. q̄s xp̄s pater tuus dedit tibi. s ¶ Confoꝛtate ſunt bñdictionibꝰ ⁊c. i. maioꝛes ſunt ⁊ ⁊ efficatioꝛes q̄ʒ bñdictiōes date patribꝰ antiquis/ ex quibus deſcēdit chꝛiſtꝰ ſm̄ carnē. nā illi q̄tūcūqꝫ iuſti nō admittebāt̄ ad regnū/ ſed deſcendebāt ad limbū: filij v̄o xp̄i ꝑ baptiſmuʒ ※ admittunt̄ ad

Multiplex bñdictio

C

Nota

Cypꝛigena coꝛrigia Phus.

E Myſtice a ¶ Beniamin lupus rapax ꝛc. Hiero. Mane comedet adhuc: ꝛ ad veſperā diuidet eſcā. Que de paulo manifeſtiſſima ꝓpheta ſit: ꝙ in adoleſcētia ſua pſecutꝰ eccl'iaꝫ: in ſenectute pdicator euāgelij fuerit: tn̄ in hebreo ſic legiť: Beniamī lupus rapax ſiue capiēs: in matutino comedet pdā: ꝛ ad veſperā diuidet ſpolia. Quod ita hebrei exponunt: Altare in q̄ īmolabanť hoſtie: ꝛ victimaꝝ ſanguis ad baſim illius fundebať: in pte tribꝰ beniamin fuit. Hoc ergo inquiunt ſignificat ꝙ ſacerdotes mane īmolabāt hoſtias: ꝛ ad veſperaꝫ diuidebāt ea q̄ ſibi a ppl'o ex lege collata ſunt. lupū voracē ſup altaris interptatiōe ponētes: ꝛ ſpolioꝝ diuiſioneꝫ ſup ſacerdotibus q̄ ſeruiētes altari viuāt de altari. j. Coꝛ. ix. b. ¶ Iſido. Beniamin lupus rapax ꝛc. Quidam doctoꝝ h̄ ad hierl'm retulit. Beniamin inq̄t filius doloris interptať. Hic ſorte hereditatis eū locū accepit/ in q̄ eſt terrena hierl'm: q̄ ꝓpter incredulitateꝫ eſt repulſa. Hec in filijs ſuis p beniamin deſignāť/ q̄ vltimus bn̄dictōeꝫ ꝯſequiť/ ꝛ ille ppl's vltimus ſaluādus: cū plenitudo gētiū intrauerit. Diciť enī

Beniamin dicitur

beniamin lupus: q꞉ ille ppl's ſanguinē ꝓphaꝝ ꝛ iuſtoꝝ fudit. Rapax: quia ex multa fame ꝛ auiditate ad v̄bū dei cucurrit: ꝛ violenter diripuit regnū dei. Hic mane comedit pdā: qn̄ ſolus accepit legē. Tūc em̄ mūdo pma lux ſcīe illuxit. Comedit aūt mane: q꞉ legē quā mane accepit comedit adhuc ꝛ meditatur. Sꝫ ſequēs legē inſcitie in legē fidei nō puenit. Ad veſpeꝝ diuidet ſpolia: h̄ ē tp̄s nouiſſimū q̄ ꝯuerteť. Tūc diuidet eſcam intelligēs a ſpū lraꝫ eſſe diuidēdā: q꞉ lra occidit: ſpūs aūt viuificat. ij. Coꝛ. iij. b. b ¶ Oēs hi ī tri

F Queſtio †13. q. 2. c. hebrō. De ſepul. c. 1.

bubus ꝛc. Queriť cur iacob oēs q̄s de liberis ꝛ ancill' genuit eq̄li honore filios ꝛ heredes ꝯſtituerit: q꞉ ſic chriſtus oīm q̄ p fidē corpi eius cōcilianť: pari honore ꝛ glia celeſtia pmia largiť Rom. x. c. Nō eſt em̄ ibi diſcretio: an iudeꝰ ſit an grecꝰ: barbarus an ſcytha: ſeruꝰ an liber: q꞉ p oīa ꝛ in oībus chriſtus: q̄ formā ſerui īduit: ꝛ p libero ꝛ p ſeruo ſeruiuit: vt oībus eq̄le donū largiať. Quicūqꝫ enim fidem dn̄i ꝓmereť nullis maculis carnalis natiuitatis offuſcať. vnde Johelis. ij. g. Effundā de ſpū meo ſup oēꝫ carnē.

Appoſituſqꝫ

a ¶ Multi reges ꝛ ꝓphete voluerūt videre q̄ vos videtis ꝛc. Luce. x. d.

eius: donec veniret deſiderium a

a ¶ Sāctoꝝ q̄ magno deſiderio incarnationē chriſti expectauerūt: q̄ colles dicti ſunt: pro excellētia ſctitat' ꝛ etni q̄ vitā ꝯſequētur eternā. b ¶ Oēs he bn̄dictiones.

collium eternorum. Fiant in ca b

a ¶ Chriſti. b ¶ Als vertice. ¶ Sicut vnguentū in capite qd̄ deſcendit in barbaꝫ barbā aaron: Pſ. cxxxij. a. c ¶ Quia ipſe eſt caput oīm ſanctoꝝ q̄s fratres vocat: qm̄ naçareus vocabiť.

pite ioſeph/ et in ceruice naçarei c

a ¶ paulus ſignificať q̄ de beniamin: q̄ in pmordio fideles pſecutus veſpe diuiſit ſpolia: q꞉ fidel' factus ſacra eloq̄a diſpenſauit.

¶ Altare vbi hoſtie immolabantur.

a **iter fratres ſuos. Beniamin lu** d

a ¶ Ignis altaris hoſtiam deuorabat

pus rapax: mane comedet pdā: e

a ¶ q꞉ ſacerdotes ptē ſuā diuidebāt veſpe.

b **ꝛ veſpe diuidet ſpolia. Omnes** f
hi in tribubus iſrael duodecim.
Hec locutus ē eis pr̄ ſuus: bn̄ g
dixitqꝫ ſingulis bn̄dictionibus h
proprijs: ꝛ precepit eis dicens: i
Ego cōgregor ad populum me †
um: † Sepelite me cū prībꝰ meis
in ſpelunca duplici: que eſt in a
gro ephron ethei contra mābre
in terra chanaā: quā emit abra
am cū agro ab ephron etheo in
poſſeſſionē ſepulchri. Ibi ſepe

Nico. de lyra

✻ tionē nrāꝫ. ¶ Ad cuiꝰ intellectū ꝯſiderādū ꝙ ſicut natura ꝓcedit de minꝰ pfecto ad magis pfectū: ita reuelatiōes facte patribꝰ veteris teſtamēti d̄ myſterio chriſti ꝛ futura beatitudīe clariores facte ſūt poſterioribꝰ q̄ꝫ pmis. vn̄ dic ꝓpha dauid pſ. cxviij. n. Sup ſenes ītellexi: ꝛ iō iacob q̄ fuit poſterior abraā ꝛ iſaac/ clariorē noticiā habuit de pdictis q̄ꝫ ipi: q꞉ ſibi reuelatū ē myſteriū chriſti futuꝝ q̄tū ad eius generatiōem ꝛ paſſionē/ p quā apta ē ianua celeſtis: vt plenius. ſ. dictum eſt xxviij. ca. Et ſm̄ hoc exponiť lra: Bn̄dictiōes patris tui. i. iacob. Cōfortate ſunt bn̄dictiōibus patrū ſuoꝝ: qm̄ fortiores ꝛ clariores reuelatiōes de myſterio chriſti ꝛ futura beatitudīe ei facte ſūt. Ideo ſubdiť: a ¶ Donec veniret deſideriū collium eternorū. q. d. ad hoc deuenit reuelatio ſibi facta ꝙ declarauit ei apertiōeꝫ ianue celeſtis fiendā p chriſtuꝫ: ad quod deberet tendere omne deſideriū noſtrū. b ¶ Fiāt in capite ioſeph: Id eſt veniāt ſup eū omnes bn̄dictiones pdicte. c ¶ Et in ceruice nazarei ꝛc. Replicatio ē eiuſdeꝫ ad maiorem ꝯfirmationē. ꝛ eſt ſenſus: In ceruice naçarei: id eſt ipius ioſeph/ qui ē naçareus: id ē ſanctus inter fratres ſuos. d ¶ Beniamin lupus rapax. Hic pdixit iacob ſtatū beniamin futuꝝ. ꝛ exponiť vno mō ſic ab aliq̄bus hebreis ꝛ aliq̄bus catholicis dicētibus: ꝙ q꞉ tēplū fuit in ſorte beniamin: ꝛ ibi erat altare holocauſti in q̄ erat ignis ppetuus/ in q̄ quolibet mane ponebāt ſacerdotes ligna ad ꝯtinuādū ignē: ꝛ poſtea deſup hoſtias q̄ erāt ꝯcremāde q̄s deuorabat ignis: poſtea veſpe

poſtea veſpe ptes hoſtiaꝝ ꝛ oblationū remanētes p ſacerdotibus diuidebanť: ꝛ ſic exponiť hec lra: Beniamī lupꝰ ra. ꝛc. q꞉ in ſorte ſua fuit altare holocauſti/ qd̄ deuorabat hoſtias: vt pdictū ē. e ¶ Mane ꝛc. ꝛ veſpe diuidet ſpo. Eo ꝙ remanētia diuidebanť ſacerdotibꝰ: vt dictū ē. Sꝫ iſta expoſitio videť multū extnea: maxime q꞉ rapacitas lupi vbiqꝫ in ſcriptura alibi accipiť in malo/ qd̄ nō pōt dici h̄: q꞉ hoſtie incēdebanť ī altari ad honorē diuinū. iō aliť exponiť d̄ tribu beniamī/ q̄ fuit valde bellicoſa. vn̄ ꝛ accepit guerrā ꝯ. xi. tribꝰ alias: ꝛ bis debellauit eas ī cāpo: vt habeť Iudic. xx. Et multos ex eis occiderūt filij beniamin: q̄ꝝ ſpolia rapiebāt: ꝛ poſtea cū rediſſent d̄ bello inť ſe diuidebant. ꝛ ſic ptꝫ quō beniamī d̄r lupꝰ rapax. Itē alio mō exponit Augꝰ. d̄ paulo aplo q̄ fuit d̄ tribu beniamin: vt habeť Phil. iij. a. Qui an̄ ꝯuerſionē ſuā grauiť pſecutus ē chriſtiāos tāqꝫ lupus rapax: vt habeť Act. ix. a. ſꝫ poſt ꝯuerſionē ſuaꝫ fidē chriſti publicauit v̄bo ꝛ ſcripto p orbē vniuerſum. qd̄ notať cū d̄r: Et veſpere diuidet ſpolia. i. ſnīas leg' ꝛ ꝓphetaꝝ q̄s a iudeis accepat: exponendo de chriſto ad īſtructiouē fideliū. f ¶ Omnes hi in tribubus iſrl'. xij. Iſta eſt ꝯcluſio reſpectu pcedētiū. vn̄ ſubditur: g ¶ Hec locutus ē eis. Que pdicta ſunt: pdicēdo ſpū ꝓphetico q̄ circa eos futura erāt. h ¶ Bn̄dixitqꝫ ſingul'. Hic ꝯſequēter iacob erigit aīos filioꝝ ſuoꝝ ad ſpem vite īmortal'. pmo impcādo eis bona ſpūalia ꝛ eterna: qd̄ notať cū d̄r: Bn̄dixitqꝫ ſingulis ꝛc. Dicūt tn̄ hic aliq̄ ꝙ illud referť ad ea q̄ dicta ſūt/ ita ꝙ iacob aliť non bn̄dixit filios ſuos niſi pdicēdo eis futura: vt pdictū ē. ſed h̄ nō videť veꝝ: q꞉ in pcedētibus aliq̄bus eoꝝ nō bn̄dixit ſꝫ mag' maledixit: ſicut ptꝫ d̄ ſymeō ꝛ leui ꝛ rubē. ꝛ tn̄ d̄r hic ꝙ bn̄dixit ſingul': ꝛ ideo meliꝰ videť dicēdū: ꝙ poſtqꝫ pdixerat eis futura: impcatus ē eis bona/ ꝛ ſic bn̄dixit eis: ſed forma bn̄dictiōis nō exprimiť h̄: q꞉ nō oīa ſcpta ſūt. nō em̄ veriſile ē q̄n iacob moriēs impcatꝰ ſit bona ſpūalia ꝛ etna ſingul' filioꝝ ſuoꝝ ad q̄ dꝫ dirigi finalis intētio oīm actuū hūanoꝝ. ſcdō inducit eos ad fidē reſurrectionis/ cū ſubdiť: i ¶ Et pcepit eis. Cuius pceptū ſubdit cum d̄r: Sepelite me ꝛc. ſciebat em̄ ꝙ h̄ nō poterat ſine magnis ſūptibus ꝛ labore fieri: ꝛ nihilominꝰ h̄ pcepit/ oſ̄dens ꝙ corpus ſuum erat reſurrecturum ad vitam immortalem p ieſum chriſtum: vt ſupra dictum eſt. xlvij. ca. Cetera patent vſqꝫ ibi:

✻ Collegit pedes ſuos

H

✻ admittunť ad regnū. Chriſtus v̄o veniēs in mūdū p mortē ſuā ſanctos pr̄es de limbo eduxit/ ꝛ ad celū empyreū trāſtulit. Ideo ſubdiť: a ¶ Donec veniret deſideriū collium eternoꝝ. i. donec vēiret chriſtꝰ de q̄ d̄r Aggei. ij. b. Et veniet deſideratꝰ cūctis gētibꝰ. Et ideo d̄r deſideriū colliū eternoꝝ. i. ſanctoꝝ patrū q̄ deſiderabāt chriſti aduētū. ꝛ dicunť colles etni/ ꝓpter eminētiā ſanctitatis ꝛ duratiōnē ppetuitatis a parte poſt. b ¶ Fiāt in capite ioſeph/ ꝛ in vertice nazarei inter fr̄es ſuos. i. in capite iuuenis dicto mō deſcripti/ q̄ eſt naçareus. i. ſanctus inter fratres ſuos veniāt bn̄dictiōes pdicte. d ¶ Beniamin lupus rapax. Scdꝫ qd̄ dic Augꝰ. p beniamin figuratus fuit paulus apl's q̄ fuit de tribu beniamin ſicut ipe dicit Phil'. iij. ꝛ ideo de ipō ſubdiť: e ¶ Mane comedet pdam. Nā in ſua iuuentute valde grauiter pſecutus fuit eccl'iaꝫ: vt habeť Act. viij. ꝛ. ix. Sꝫ q꞉ ꝯuerſus fuit ad fidem ꝛ edificauit valde eccleſiam ope ꝛ doctrina: ꝛ ſic factus fuit d̄ lupo paſtor: ꝛ de pdone cuſtos. Ideo ſubdiť: f ¶ Et veſpe diuidet ſpolia ꝛc. Quia poſt ſuā ꝯuerſionē multos valde gētiliū ꝯuertit ad chriſti fidē q̄ dicunť ipiꝰ ſpolia. nā eos de manu diaboli eripuit ꝛ eccleſie chriſti aggregauit. † ¶ Ego cōgregor ad ppl'm meū: Sepelite me cū prībꝰ meis ꝛc. Per hoc oſ̄dit ꝙ bonus hō debet eſſe valde ſollicitus vt in ſacro loco ſepeliať/ vbi ſuffragioꝝ copia habeať.

Moraliť

¶ Glo. ordi.

a ¶ Appoſituſq; ⁊c. Strab⁹. Querẽdũ de q̃ pp̃lo dicat. Nã de prib⁹ nulla q̃ſtio eſt. Notũ eſt enĩ ꝙ abraã ⁊ iſaac appoſitus eſt: ſ; pp̃ls multitudo ẽ. Illi aũt tã pauci nõ poterãt pp̃ls dici. Intelligẽdũ ẽ hoc etiã de angelis dici ad quoꝝ ſocietatẽ de mũdo trãſeuntes apponũt ſancti. vnde Heb. xij. c. Acceſſiſtis ad mõtẽ ſion: ⁊ ad hierl̃m celeſtẽ: ⁊ ad frequẽtiã angeloꝝ ⁊c.

lierũt eũ ⁊ ſarã vxorẽ eius. Ibi ſepultus eſt iſaac cũ rebecca cõiuge ſua. Ibi ⁊ lia cõdita iacet. Finitiſq; mandatis quibus filios inſtruebat: collegit pedes ſu- a os ſuper lectulum ⁊ obijt: appo b ſituſq; eſt ad populum ſuũ.

a ¶ frequẽtiã angelorum.

Nico. de lyra.

a ¶ Collegit pe. ſuos ⁊c. ex q̃ ptȝ ꝙ obijt pacifice ⁊ q̃ete. b ¶ Appoſituſq; eſt ad po. ſuũ. i. ad limbũ ſctõꝝ patrũ: ſicut. s. dictũ eſt de abraã ⁊ iſaac: tñ magiſter ĩ ſchola. hiſto. exponit ad pp̃lm ſuũ. i. ad ãgelos / allegãs ꝓ rõne: q: abraã et iſaac tã pauci erãt ꝙ nõ poſſent dici pp̃ls: ſed h̃ non videt bñ

videt bene dictum: quia angeli ſancti ſunt in beatitudine: et ideo nullus poteſt dici appoſitus ad eos: niſi quãdo transfertur ad gloriã: quod nõ fuit de iacob nec aliquo alio hoĩe ante apertionẽ ianue celeſtis ꝑ paſſionẽ chriſti. Motiuũ etiã ſuũ nõ valet: q: in limbo ante mortẽ iacob nõ ſolũ recepti erãt abraam ⁊ iſaac: ſed oẽs iuſti q̃ mortui fuerãt ab adã q̃ penituit: vt habet Sap. x. vſq; ad iacob: q̃ fuerunt multi. ſ. abel ſeth ⁊ multi alij de filijs ei⁹ q̃ fuerũt religioſi ⁊ iuſti: ⁊ noe ⁊ melchiſedech et multi de poſteris eoꝝ ⁊ mulieres ſancte: ita ꝙ bñ poterãt dici popul⁹: maxime cũ ſm̃ leges. x. hoĩes faciãt populũ: ꝓpter quod non valet dictum ſuuȝ: et ideo exponendum eſt vt predictum eſt. Ad populum ſuum: id eſt ad iuſtos exiſtentes in limbo. Al's nõ hȝ ⁊ ſua

¶ Additio

¶ In ca. xlix. vbi d: in poſtilla: Dicit enĩ ĩ nouiſſimis dieb⁹.

¶ Additio. j. Sup illud verbũ: In nouiſſimis dieb⁹. Ra. Moy. gerundeñ. in ſua glo. dicit: Nouiſſimi dies ſũt dies Meſſie: qm̃ iacob ſignificabat illa tp̃a in verbis ſuis / cũ dixit: Donec veniat ſilo / ⁊ ipſi cõgregabunt populi ⁊c. Scd̃m enĩ cõmunẽ opinionẽ nouiſſimi dies / dies Meſſie ſũt: hec ille. Et ſunt verba notãda: licet frequẽter a iudeis malicioſe negentur. ¶ In codeȝ ca. xlix. vbi dicit in poſtilla: Quia tu es principium doloris mei ⁊c.

¶ Additio. ij. In hebreo in hoc loco ponit: Tu es principiũ oni. ⁊ eſt dictio que q̃nq; ſignificat dolorẽ: q̃nq; vero fortitudinẽ ſeu roborẽ: ⁊ vtroq; mõ poteſt exponi ad cõmẽdationẽ ipſius ruben anteq̃ peccaſſet: cũ enĩ dicit: Pricipiũ doloris mei. i. ſollicitudinis mee circa filios meos: et ſic exponit magiſter in hiſto. Si autẽ dicat principiũ fortitudinis mee: poteſt ſic intelligi: q: in eo primo apparuit virilitas ipſius iacob in actu generandi: ⁊ redit in idẽ qd̾ prius. Vel ſm̃ Rab. Moy. in hoc cõmendat caſtitas iacob: quia vt tradũt hebrei tũc nõ emiſit de ſe ſemen ante cõceptionem Ruben: ⁊ ſic fuit B principiũ fortitudinis ſue quo ad hoc: ⁊ eſt ſnĩa planior. Dicit enĩ primo: oĩa q̃ faciebãt ad cõmẽdationẽ Ruben. ſ. tu es fortitudo mea / vſq; ibi: Maior imperio. Et poſtea ſubdit illa q̃ faciũt ad eius decremẽtũ: ⁊ hoc cum dicit: Effuſus es ſicut aqua ⁊c. ¶ In eo. ca. xlix. vbi dicit in poſtilla: Nõ auferetur ſceptrũ de iuda.

¶ Additio. iij. Hec auctoritas patriarche. ſ. Non auferet ſceptrũ de iuda: donec veniat ſilo: eſt valde efficax ad vincendũ iudeos de h̃ ꝙ chriſtus ꝓmiſſus iam venit a tp̃e quo ablatũ eſt ſceptrũ de iuda ⁊c. Et ideo cõtra hoc multipliciter cauillant: quoꝝ cauillationibus ibi bene videt reſpõderi in poſtilla: excepto vno ſcȝ cũ dicit ꝙ Machabei qui ſacerdotes fuerũt ⁊ gubernauerũt populũ: erãt d̾ tribu iuda: qd̾ ipſi negãt: nec plane cõtra eos hoc ꝓbat. vnde inter alios quos de hac materia vidi loquẽtes ſeu ſcribẽtes ſup Ra. Mar. in pugione ſua ſcd̃a p̾te ca. iiij. et. v. de hoc elegãter tractat: primo exponẽs hec verba: Nõ auferet ſceptrũ: nec dux de femore: de collegio ſeu cõſiſtorio iudeoꝝ qui dicebant canhedrin: ad q̃s omnes difficultates ſeu dubia legis ⁊ fidei ꝑueniebãt: et oĩa ſumma iudicia ⁊ cõtrouerſie: qui quidẽ reſidebãt principalit̾ ſub regib⁹ et ducib⁹ iude in hierl̃m: ⁊ poſtea in babylonica captiuitate dũ eſſent reges vel duces de iuda: conſequenter autem in reditu captiuitatis apud hierl̃m durabat etiã poteſtas illoꝝ ꝓut poteſtas alicui⁹ capituli vacante ſede durat: quoꝝ auctoritas ⁊ poteſtas durauit etiã tẽpore Machabeoꝝ: ⁊ vſq; ad certũ tempus ante deſtructionẽ templi ſecũdi: quod quidem tempus concurrit cũ tp̃e paſſionis chriſti: ⁊ tunc ceſſauit oĩno eoꝝ poteſtas: que oĩa ſufficienter ꝓbat p̄dictus auctor: ⁊ deducit per auctoritates ſumptas a doctoribus autenticis hebreoꝝ antiquis quibus nullo modo poſſunt iudei rationabiliter diſſentire: quas quidem ad euitandũ ꝓlixitatẽ omitto: remittendo eas p̄dicto libro vbi plane tractant.

¶ In eo. ca. xlix. vbi d: in poſtilla: Ligãs ad vineã ⁊c.

¶ Additio. iiij. Expoſitio catholicoꝝ in hoc loco nõ debet cenſeri myſtica ſ; poti⁹ l̃ralis. Iacob enĩ ꝓphetando de filijs ĩ hoc loco: ſepe loquit metaphorice. ſm̃ quã locutionẽ accipienda eſt ſnĩa litteralis: ex h̃ ꝙ res ſignificate ꝑ voces vlteri⁹ aliud ſignificãt: ꝓut oſtenſum fuit in ꝓlogo hui⁹ libri. Qꝛ autẽ hic circa iudã metaphorice loquit: ſatis videt ex hoc qd̾ dixerat: Catulus leonis ⁊c. qd̾ exponit d̾ dauid vt in poſtilla: qui nõ fuit catulus leonis niſi metaphorice. Et ſimiliter in h̃ loco / cũ dicit: Ligans ad vineã ⁊c. Locutio metaphorica debet cenſeri: p̄ſertim cuȝ ſimilitudines quas in hoc loco ponit ſint oĩno cõformes ſimilitudinib⁹ in alijs locis ſacre ſcripture cõtentis / vbi d̾ ſimili materia tractat. Pro quo attendẽdum ꝙ vinea in ſacra ſcriptura accipit ad l̃ram ꝓ ꝯgregatione eorũ q̃ ſunt ſub fide. vñ Eſaie. v. b. Vinea dñi ⁊c. Similit̾ chriſtus ſe vocat vitẽ / Ioh. xv. a. Ego ſum vitis vera ⁊c. ſimiliter diſcipulos vocat palmites. vt ibidẽ: Per aſinã vero ſignificat xp̃s pp̃lm iudeoꝝ: ⁊ ꝑ pullũ pp̃lm gentiliũ: vt Matth. xxj. a. et Zach. ix. b. ꝓphetice hoc idẽ ſignat. Per hoc aũt ꝙ dicit: Lauabit in vino ſtolã ſuã ⁊c. etiaȝ metaphorice ſignificat ad l̃ram paſſio chriſti: de qua Eſaie. lxiij. a. cũ a chriſto queritur: Quare ergo rubrũ eſt indumẽtũ tuũ ⁊ veſtimẽta tua ⁊c. q̃ omnia ad l̃ram intelligunt de chriſto ⁊ eius paſſione: vnde tenẽda eſt expoſitio noſtroꝝ doctoꝝ in hoc loco tanq̃ l̃ralis: ⁊ cõtinuat cũ p̄cedentib⁹ cõuenienter: cuȝ enĩ dixerat: Donec veniat qui mittendus eſt. ſ. chriſtus: cui erat ꝯgregatio ſeu expectatio gentiũ: cõſequẽter declarat cõiunctionẽ harũ gentiũ dicẽs: Ligãs ad vineã ⁊c. ſimiliter ⁊ paſſionem ꝑ quã ſpectabat redẽptio omniũ gentiũ / et hoc cuȝ dicit: Lauabit in vino ⁊c. ⁊ exponant ad l̃ram: ꝓut in Glo. ordi. ⁊c. Vinea D

¶ In eo. ca. xlix. vbi d: in poſtil. Sed hec expoſitio ⁊c.

¶ Additio. v. Hec expoſitio nõ videt tanq̃ extranea repellẽda / nõ obſtantibus obiectionib⁹ poſtillatoris cõtra eã. Prima enĩ obiectio non videt valere: nam ille qui nimis dat ad ſpeculationẽ ſepe negligit curã tẽporaliũ negocioꝝ: intantũ ꝙ iudicio cõmuni hoĩm rudis ſeu fatuus reputat: ſicut ph̃us vj. Ethi. dicit de anaxagora ⁊ ſimilib⁹ ph̃is: ꝙ videbant ignorantes cõferentia ſibiipſis. Secũdã vero obiectionẽ manifeſtũ eſt nõ valere: reperit enĩ in ſacra ſcriptura expreſſum ꝙ de filijs iſachar erãt hoĩes excellẽtes in ſcientia ſup alios: vnde j. Paral. xij. e. De filijs quoq; iſachar viri eruditi qui nouerant ſingula tẽpora ad p̄cipiẽdũ q̃d facere deberet iſrl̃ ⁊c. Super quod verbũ glo. doctores legis in tribu iſachar fuiſſe tradunt / q̃ ſingula tẽpora cerimoniaꝝ obſeruãda docebant: ⁊ q̃d facere deberet iſrl̃ p̄ſcribebant. Hec in Glo. qd̾ etiã ipſemet poſtillator ĩ hoc loco teſtat: vbi d̾ filijs iſachar ſic dicit: Erant enĩ iſti ſtudioſi in lege: ⁊ ſciebãt optime cõſulere q̃d ⁊ quõ eſſet agendũ: ⁊ cetere trib⁹ eoꝝ cõſilijs acquieſcebãt. hec poſtillator. Qꝛ aũt de tribu leui etiã eẽnt cõiter iudices ⁊ doctores populi: verũ eſt: ⁊ habet Deut. penul. a. vbi de leui d: Perfectio tua ⁊ doctrina tua a viro ſancto tuo ⁊c. S; cuȝ h̃ ſtat ꝙ iſachar etiã habebat excellẽtiã in ſcĩa: vt dictũ eſt reſpectu alioꝝ p̄ter leui. Cõtinuat etiã l̃ra ſm̃ hãc expoſitionẽ ſic: nã cuȝ iſachar eſſet auidus ad ſpeculationẽ ſcĩe: ⁊ haberet terrã fructiferã: erat accubãs inter terminos: abhorrẽs. ſ. labores corporales. vñ videns requiẽ. ſ. ſpeculationẽ ꝙ eſſet bona: ⁊ terrã ꝙ eſſet optima. ſ. fructifera cũ modico labore: ꝓut in poſtilla: ex amore ſtudij excuſabat ſe vt plurimũ ne iret in exercitiũ: quia diligebat quietẽ ⁊ dulcorem ſapientie: ⁊ ideo p̄eligebat ſoluere tributũ regib⁹ poti⁹ q̃ dimittere requiẽ ſpeculatiõis. et hoc eſt qd̾ ſequit: ⁊ ſuppoſuit humerũ ſuuȝ ad portandũ. ſ. quia volebat magis eſſe tributarius q̃ bellicoſus ſeu militaris ratione p̄dicta. Ph̃us. ¶ In eodẽ ca. xlix. vbi dicit ĩ poſtilla: Dan iudicabit populum ſuum ⁊c.

¶ Additio. vj. Dictio hebraica ĩ hoc loco poſita ſignificat vno modo iudicare: ⁊ alio modo vindicare. ⁊ vtrũq; poſſet intelligi de ſamſone / ꝓut in poſtilla.

In eo. ca.

E ¶ In eo.ca.xlix.vbi dr̄ in poſtil. Salutare tuū expectabo ¶ Additio.vij. Licet ſamſon fuiſſet fortiſſimus in (dn̄e. corꝑali robore:nō tñ ab aliq̄ poſſet dubitari an eēt meſſias: fuit enī ſamſon modice prudẽtie ⁊ diſcretiōis:nec fuit etiā ꝓpheta:nec de eo legunt̃ tales ꝟtutes q̄bus de h̄ poſſet ſuſpicari.vñ ꝙ pr̄iarcha dixit in h̄ loco: Salutare tuū ⁊c̃. Meliꝰ videt̃ referendū ad tp̄s antichriſti:ꝑut Gregꝰ.iij.moral.dicit:q̄ q̄dẽ ātichriſtꝰ ꝑut cōīt̃ fert̃/deſcẽſurus ẽ de tribu dan:q̄ circa tabernaculū ad aq̄lonẽ caſtrametatus ẽ.⁊ q꞉ ipſe Greg. ibidẽ ait: Iudea erroris ſui laq̄is capta ꝓ chriſto antichriſtū ſpectat. Vñ iacob ī electoꝝ voce ī eodẽ loco repẽte ꝯuerſus ẽ ad deū dicẽs: Salutare tuū expectabo ⁊c̃.i.nō ſicͣ īfideles antichriſtū:q̄.ſ.vẽturus ẽ d̄ tribu dan:ſꝫ eū q̄ ī redẽptiōeꝫ nr̄aꝫ vẽturus ẽ fidelit̃ ſpecto veꝝ chriſtū.de chriſto eī vero.s̄.dixerat: Donec vẽiat q̄ mittẽdꝰ ẽ.⁊ hāc ſnīaꝫ exp̄ſſe tenet trāſlatio chaldaica. ¶ In eo.ca.xlix.vbi dr̄ ī poſtil. Sedit ī forti ⁊c̃.

¶ Additio.viij. Nō videt̃ rōni ꝯſonū/ꝙ in h̄ loco int̃ tot bona q̄ iacob de ipo ioſeph ꝓphetauit interponat̃ tanq̄ꝫ bonum deſcenſus hieroboam ex ipo ioſeph:cum ipe hieroboaꝫ fuerit peſſimus idolatra:qui nō ſolū peccauit/ſed etiam peccare fecit iſrael:ꝓpter qđ diuina ſnīa fuit abſciſus a regno cū poſteritate ſua:excepto vno filio tm̄:vt in .iiij. Regū.xiiij.⁊ xv.ca.⁊ etiā regnū eiꝰ lꝫ ꝓ tp̄e a deo fuerit ꝑmiſſū: nō tñ ꝯtū: de eo eī legit̃ Oſee.viij.a. Ipi regnauerūt ſꝫ nō ex me.⁊ ſilr̄ xiij.c.de eodẽ: Dabo eis regẽ in furore meo:nō ḡ de ipo recte diceret̃: Per manū potẽtis iacob.vñ alit̃ circa h̄ videt̃ di-

Perſecutiones ioſeph

cẽdū. Ad qđ ſciẽdū ẽ:ꝙ ioſeph duas habuit p̄ncipales ꝑſecutiōes.vnā.ſ.a frībus de q̄ intelligit̃ illud: Exaſꝑauerūt eū ⁊ iurgati ſūt ⁊c̃.ꝑut dr̄ in poſtilla. Aliā ꝟo ab vxore dn̄i ſui.ſ. pharaōis:vt.s̄.xxxix.a q̄ q̄dẽ ꝑſecutiōe fuit a deo ꝓtectus in tantū ꝙ nō fuit īclinatꝰ ad peccādū:lꝫ vehemẽter incitatꝰ ad h̄ fuiſſet:vt ibidẽ ptꝫ.⁊ de h̄ exponūt q̄dam hebreoꝝ:qđ ſequit̃ ſcꝫ: Sedit in forti arcꝰ eiꝰ.ſ.appetitus eiꝰ carnal̃:q̄ ſepe in hominibus modice ꝟtutis tẽdit ad ex̃ ad ſuū ꝯcupiſcibile:tāq̄ꝫ arcus ꝓijciẽs ſagittā ad ſignū:qđ nō ſic fecit ioſeph:ſꝫ ſedit in forti.i.in fortitudīe ꝟtutis ꝯtinẽtie.⁊ q꞉ q̄ñq̄ꝫ aliq̄ q̄ ex ductu rōnis refrenāt ſuū carnalẽ appetitū:cū h̄ tñ moleſtant̃ a prauis ꝯcupiſcẽtijs:ꝑut ꝯtīgit ꝯtinẽtibꝰ. Ioſeph aūt nō ſic/ſꝫ tanq̄ꝫ vere tẽperatus vires ꝓprias carnales ſbiectas habebat rōni:ſic vt nullū motū ad h̄ ſentiret moleſtie ſenſualitat̃.

F ideo dicit: Et diſſoluta ⁊c̃.ſic ꝙ li eiꝰ referat̃ ad h̄ qđ dic̃: Arcū ſuū ⁊c̃. Arcꝰ enī hꝫ duo brachia q̄ cū chorda fortit̃ ſūt ligata/ad h̄ vt poſſit ſagittare:q̄ꝝ q̄dẽ brachioꝝ arcꝰ ſi vincula diſſoluant̃/tūc arcus penitꝰ ẽ indiſpoſitꝰ ad ſagittādū:⁊ iſto mō vires ſenſuales ioſeph cū q̄bꝰ arcus appetitus carnal̃ ſolet ſagittare:erāt diſſolute a vincul̃ carnalibꝰ:idcirco in h̄ cōmẽdabat̃ nō ſolū vt ꝯtinẽs/ſꝫ tanq̄ꝫ tẽperatus:⁊ q꞉ vitare pctm̄ p̄ſertim h̄ mō in ſtatu nature corrupte nō poſſumꝰ niſi gr̄a dei auxiliāte ſm̄ Augꝰ.in libro de ꝑfectiōe iuſticie:ideo ſubdit̃: Per manū potẽtis iacob:q꞉ ꝑ ꝟtutẽ gr̄e dei illud pctm̄ ſicvitauit. Pōt etiā h̄ qđ dr̄: Et diſſoluta ſunt vincula eiꝰ alit̃ exponi.ſ.vt intelligat̃ de diſſolutiōe vīculoꝝ ioſeph in carcere de mādato regis/⁊ ꝓuidẽtia diuīa:vñ d̄ eo legit̃ in ps̄.ciiij. b. Humiliauerūt in cōpedibꝰ pedes eiꝰ.⁊ ſequit̃ ibidẽ. Miſit rex ⁊ ſoluit eū.qđ aūt ſequit̃: Inde paſtor egreſſus eſt lapis iſrl̃:videt̃ alit̃ exponẽdū. ¶ Ad cuius ītellectū attẽdendū ẽ:ꝙ q꞉ poſteritas ioſeph ꝑ ephraim deſcendẽs receſſerat a diuīo cultu/a tp̄e ipius peſſimi hieroboā vt dictū ẽ:intantū ꝙ nō reputabant̃ iā d̄ filijs iſrl̃ ſm̄ fidẽ:ſꝫ q̄ſi gẽtiles ⁊ alienigene.vñ d̄ eis legit̃ Oſee.v.b. In dn̄m ꝑditioſe egert̃:q꞉ filios alienos genuerūt ⁊c̃. Idcirco iacob vidẽs ī ſpū:ꝙ filij ioſeph nunq̄ꝫ eẽnt deo recōciliādi:niſi ꝑ chriſtū q̄ oẽs tā hebreos q̄ꝫ gẽtiles vocauit ad gr̄aꝫ.iō dic̃: Inde egreſſus ẽ paſtor ⁊c̃.q.d.ab ipo potẽte iacob.ſ.a deo q̄ p̄ſuauit ioſeph a pctō vt dictū ẽ:egrediẽdꝰ ẽ paſtor.ſ.chriſtꝰ q̄ tanq̄ꝫ paſtor bonus dixit: Alias oues habeo q̄ nō ſunt ex h̄ ouili:⁊ illas oportet me adducere. Silr̄ ⁊ lapis iſrl̃:ſupple inde egrediẽdus eſt:q̄ q̄dẽ lapis iſrl̃ ẽ ille.ſ.quẽ reprobauert̃ edificātes:q̄ fecit vtraq̄ꝫ vnū. Vñ ad ꝯſolationẽ poſteritatis ioſeph h̄ introductuꝫ eſt:ne ꝑ h̄ ꝙ apoſtatauerūt a lege diuina:intelligerent̃ excluſi a finali ſalute ꝑ chriſtū fiẽda:vñ ⁊ h̄ notabiliter noīat chriſtū ꝑ nomẽ paſtoris ⁊ lapidis:quoꝝ vtrūq̄ꝫ nomen implicat reductionẽ gentiliū ſeu apoſtatantiū ad vnū deū ⁊ vnam fidem:nec obſtat huic expoſitiōi qđ dicit: Egreſſus ẽ q̄ſi de p̄terito:q꞉ h̄ eſt ꝓpter certitudinẽ ꝓphetie:⁊ etiā ſm̄ expoſitionẽ poſtillatoris de futuro habet intelligi:vt ptꝫ in poſtilla. Quidā aūt exponūt h̄ qđ dicit̃: Inde egreſſus ẽ paſtor lapis iſrl̃ ⁊c̃.de ioſue filio Nun:q̄ fuit de tribu ephraim:⁊ ꝑ ꝯſequẽs de ioſeph:⁊

G de ioſeph:⁊ lꝫ rōnabilius poſſet de illo exponi q̄ fuit iuſtus rector iſrl̃ poſt moyſen:ꝓprius tñ adaptant̃ hec verba chriſto:p̄ſertim cū dr̄ lapis iſrl̃:nam etiā Ra. Moy.gerundeñ.in h̄ loco dicit exp̄ſſe:ꝙ lapis h̄ dictus intelligit̃ ille de q̄ in ps̄.c.xvij. Lapidem quẽ reprobauerūt ⁊c̃. In q̄ loquit̃ quaſi ꝓphetando neſciens:ſicut legit̃ de caypha. ¶ In eo.ca.xlix.vbi dicitur in poſtilla: Benedictiones patris tui ⁊c̃.

¶ Additio.ix. Iſte due expoſitiones videntur inſufficiẽtes: vtraq̄ꝫ enim earum preſupponit falſum vel inconueniens:naꝫ prima expoſitio preſupponit ꝙ dominus promiſerat ipi iacob dominium totius mūdi:cum ei apparuerat iuxta luçan:d̄ quo ſupra.xxviij.ca.ſed hoc videtur falſum:nam in ſecunda apparitione in qua deus apparuit ipi iacob in eodẽ loco.ſ.luça:vbi iterum benedixit eum:⁊ mutauit nomen eius in iſraelem:ibi legit̃: Terrā quam dedi abraam ⁊ iſaac:dabo tibi ⁊ ſemini tuo poſt te ⁊c̃. Ex q̄ ptꝫ manifeſte ꝙ nō āpliauit ſibi terminos plus q̄ꝫ patribus ſuis. Cōſeq̄nt̃ etiā iacob.s̄.xlviij.ca.repetẽs p̄dictā ꝓmiſſionẽ factā in luça ſibi ioſeph ſic dicit: Deus oīpotẽs apparuit mihi in luça q̄ eſt in terra chanaan:bn̄dixitq̄ꝫ mihi ⁊ ait: Ego te augebo ⁊ multiplicabo ⁊ faciā te in turbas populorū:daboq̄ꝫ tibi terrā hāc:⁊ ſemini tuo poſt te ī poſſeſſionẽ ſempiternā. Ex quo patet manifeſte ꝙ ꝓmiſſio facta iacob in luça nō ſe extendebat niſi ad terrā chanaā. Qđ aūt in ca.xxviij.ſup̄dicto dicit̃: Dilataberis ad orientem ⁊ occidentem ⁊c̃. Intelligit̃ de orientali ⁊ occidentali plaga ipſius terre ſibi ꝓmiſſe ſcꝫ chanaan:que etiam poteſt diuidi in quattuor plagas:ſicut tota terra habitabilis. Secūda ꝟo expoſitio p̄ſupponit ꝙ iacob habuerit clariorẽ reuelatiōeꝫ d̄ myſterio chriſti ⁊ futura beatitudine q̄ꝫ ipe abraā:qđ eſt valde incōueniẽs. Tū quia abraaꝫ dicit̃ eſſe pr̄ fidei:ī cuiꝰ ſinu ꝑut habet̃ Luc.xvj.e.iuſti ab angelis portabant̃. Tum q꞉ de eo legit̃.s̄.xviij.ca. Dixitq̄ꝫ dominus: Num celare potero abrae que geſturus ſum ⁊c̃. Et eadẽ rōne ⁊ fortiori inconueniẽs videt̃ ꝙ deus celaret abraam de his q̄ ꝑtinẽt ad ſalutẽ:maxime illa que reuelaturus erat ipi iacob: Tum quia futura beatitudo reuelata fuit ipi abrae:cum lux ſancta ſemini ſuo fuerit ꝓmiſſa:vt expoſitum fuit ca.xv.q̄ quidem beatitudo apertioneꝫ ianue celeſtis ⁊ cetera q̄ ad hoc requirunt̃ p̄ſupponit. Per illud auteꝫ quod dicit ꝓpheta: Super ſenes intellexi. Non eſt intelligendum ꝙ ſemper poſteriores ſancti habebant clariores reuelationes q̄ꝫ primi:alioquin ſequit̃ ꝙ ſancti modernoꝝ temporꝝ eſſent magis illuminati de his que ꝑtinent ad fidem q̄ꝫ apl̄i:qui ſunt antiquiores ⁊ ſeniores:qđ eſt falſum. Vltima etiā ratio ad hoc inducta ꝑ poſtillatorẽ nō ſufficit:nā licet natura (vt ī pluribus) ꝓcedat de minꝰ ꝑfecto ad magis ꝑfectū. Natura tñ ſm̄ Boetiū ſemꝑ ſumit initiū a ꝑfectis:⁊ iō abrae fuit dictū.s̄.xvij.ca. Ambula corā me ⁊ eſto ꝑfectus ⁊c̃.ꝑut fuit declaratū. Aſſumit etiam hec expoſitio bn̄dictionẽ ⁊ reuelationẽ ꝓ eodẽ/que tñ ſunt diuerſa:non enī oẽs bn̄dictiōes ſunt reuelatiōes/nec ecōuerſo:vt ẽ manifeſtū.vñ hec lr̄a videt̃ alit̃ exponẽda ⁊ planius. ¶ Ad qđ ſciẽdū ꝙ cū iacob bn̄diceret̃ a pr̄e ſuo.s̄.xxvij.ca.eidem dixit ſic: Det deus tibi de rore celi ⁊ de pinguedine terre ⁊c̃.in q̄ fuit bn̄dictus ad lr̄aꝫ de bona influẽtia celeſti:⁊ de bona diſpoſitiōe terreſtri:ex quibus immediate multiplicant̃ terrenaſcẽtia.non tñ legit̃ ꝙ iacob fuiſſet benedictus exp̄ſſe a patre ſuo de multiplicatione ꝓpagatiōis hoīm ⁊ animaliū:qđ intelligit̃ in bn̄dictionibus vulue:nec etiā de bona gubernatiōe ſeu nutritiōe taliū: qđ intelligit̃ in bn̄dictionibus vbeꝝ:iſta aūt bn̄dictio que ꝑtinet ad ꝓpagatiōeꝫ animaliū ꝯſueuit in ſcriptura ab alijs diſtingui.vñ Deutero.vij.b.dicit̃: Benedictus eris int̃ omnes populos/⁊ nō erit apud te ſterilis vtriuſq̄ꝫ ſexus tā in hoībus q̄ꝫ in gregibus tuis ⁊c̃. Iacob ergo in h̄ loco amplius bn̄dixit ipſum ioſeph q̄ꝫ ipe iacob fuit benedictus a patre ſuo q̄ꝫtum ad p̄dicta.⁊ hoc eſt qđ dicit: Bn̄dictiōes patris tui.ſ.quibus te benedico: Cōfortate ſunt benedictionibus patrum meoꝝ ⁊c̃.ſ.benedictionibus quibus patres mei me benedixerūt:vt dictum eſt. Et ſequit̃ in lr̄a ſm̄ hebraicam veritatẽ: Vſq̄ꝫ ad deſideriū collium eternoꝝ:ſeu collium ſeculi ⁊c̃. In quo intelligit̃ chriſtꝰ deſideratus a cunctis gentibus: vt Aggei.ij.b.de quo Luce x.d. Multi reges ⁊ ꝓphete voluerunt videre que vos videtis ⁊ non viderunt ⁊c̃. Et continuant̃ hec verba cum p̄cedẽtibus ⁊ ſequentibus ſic: Bn̄dictiones patris tui que confortate ſunt benedictionibus patrum meoꝝ ⁊c̃. Et ſenſus eſt:ꝙ benedictiones tempales quibus iacob ipm̄ ioſeph benedixerat:que fortiores ſeu ampliores ſunt q̄ꝫ benedictiones patrum meorum:ſcilicet ipſius iacob vt dictum eſt:vna cum ſumma benedictione ſpirituali deſiderata a collibꝰ eternis:ſcilicet a ſanctis ⁊ iuſtis: omnia iſta fiant in capite ioſeph.

An iacob clariorẽ reuelationẽ habuit q̄ꝫ abraam

H

Boetius

In eodẽ caplo

A ¶ In eodem ca. xlix. vbi dicitur in poſtilla: Tamen magiſter in hiſtoria ſcholaſtica ꝛc.

Additio vltima.

Hec expoſitio mgrī hiſtoriarū eſt in Glo. interline. vbi ſup hoc v̄bū ad pplm ſuū ſupꝛapoſuit freq̄ntiā angeloꝝ. Silr ꝛ expoſitio Strabi q̄ in glo. ponit̄ ī margīe: ꝛ nō ponit̄ ibi q̄ꝫ tū ad h̄ aliq̄ opinio oppoſita: vn̄ nō videt̄ ꝙ ſit hec expoſitio repellēda: p̄ſertim cū Aug. ſup Gen̄. illā pōit: lꝫ nō totalit̄ aſſertiue. dicit enī ſic: Uidendū quō dicāt ſcripture / q̄ aſſidue dicūt de moꝛtuis. Et appoſitus eſt ad p̄res ſuos: vel appoſit⁹ eſt ad pplm ſuū ꝛc. Ecce enī de iacob dꝛ: Iā q̄dē moꝛtuo / ſed nondū ſepl̄to ꝛ ad quē pplm apponat̄: nō in ꝓmptu habet̄: ex illo enī ppl̄s p̄oꝛ naſcit̄: q̄ dict⁹ eſt ppl̄s iſrl̄: q̄ v̄o eū p̄ceſſerūt tā pauci iuſti nomīant̄ / vt eos pplm noīare certemus: nā ſi dictū eſſet:

Apponi ad pplm — Appoſit⁹ eſt ad p̄res ſuos / nulla queſtio fieret / an foꝛte eſt nō ſolū hoīm ſctōꝝ / ſed etiā angeloꝝ ppl̄s ciuitatis illi⁹: de q̄ dicit̄ ad Heb. xij. f. Acceſſiſtis ad montē et ad ciuitatē dei hierl̄m: ꝛ ad milia angeloꝝ exultātiū huic ppl̄o apponunt̄: q̄ poſt hāc vitā placentes deo fiūt: tūc enī dicunt̄ apponi qn̄ iā nō remanet ſollicitudo tēptationū ꝛ p̄iculū pctōꝝ: qḋ intuēs ſcriptura ait: Añ moꝛtē ne laudes hominē quēq̄ꝫ: hec Aug⁹. ex q̄ auctē ſoluit̄ obiectio facta p̄ poſtillatoꝛē: nā ad hoc qḋ dicit / ꝙ null⁹ pōt dici appoſit⁹ ad angelos / niſi qn̄ transfert̄ ad gloꝛiā. Rn̄det̄ ſm Aug. ꝙ q̄ poſt hāc vitā placētes deo fiūt / dicunt̄ angelis apponi: inq̄ꝫtū iā in eis ceſſat ſollicitudo tēptationū ꝛ periculū pctōꝝ: ſed ſūt īpeccabiles ſicut angeli: lꝫ adhuc ſtatū glorie nō attingāt. Nec etiā videt̄ incōueniēs dicere / ꝙ cū ſcti in hac vita exiſtētes ſepe habeāt angeloꝝ ꝯſoꝛtia / ꝙ tales cū ſint in limbo ad eoꝝ ꝯſolationē ab angelo freq̄ntervisitent̄: ꝛ hoc videt̄ ſonare glo. īterli. p̄dicta cū dicit: Freq̄ntiā angeloꝝ: nō enī dicit ad ſocietatē angeloꝝ / qḋ ſonat ꝯtinuū ꝯſoꝛtiū / ſed dicit freq̄ntiā angeloꝝ: qḋ magis ſonat freq̄ntiā viſitatiōis. Quod aūt poſtillatoꝛ arguit cōtra motiuū huius expoſitiōis dicens / ꝙ ante moꝛtem iacob fuerunt recepti in limbo adam ꝛ abel.

¶ Dicēdū ꝙ de nullo ſctō qui añ abraā deceſſit legit̄ ꝙ fuiſſet appoſit⁹ ad pplm ſuū. Cuius rō p̄t eſſe: qꝛ illi lꝫ deceſſiſſent in gr̄a: tn̄ foꝛte habebāt aliq̄ venialia, p q̄bus oꝑtebat eos eſſe in purgatoꝛio ad tp̄s: ꝛ ſic, ꝓpter tales nō diceret̄ iacob eſſe appo-

B ſit⁹ ad pplm ſuū: cū nō eſſent adhuc in limbo. ¶ Et notādū ꝙ ſcriptura loq̄ns de moꝛte quoꝛūdā iuſtoꝝ q̄ añ paſſionē chꝛiſti deceſſerūt / freq̄nt̄ dꝛ: Appoſit⁹ eſt ad p̄res ſuos / ſeu ad pplm ſuū: vt in ſupꝛadictis ptꝫ ꝛ in alijs / vel obdoꝛmiuit cū p̄ribus ſuis: vt de Dauid. iij. Reg. ij. ꝛ de alijs qḋ idē ſonat / ſed poſt

Obdoꝛmire in dño — paſſionē chꝛiſti aliter dicit. ſ. obdoꝛmiuit ī dño: vt Act. vij. de ſtephano: ꝛ in alijs ſacris hiſtoꝛijs ꝛ legēdis ſcōꝝ qḋ multū cōſonat catholice v̄itati: nā p̄mi q̄ꝫtūcūq̄ꝫ ſcti nō obdoꝛmiebāt in dño cū nōdū in deo req̄eſcerēt p̄ beatā fruitionē: ſꝫ cū p̄ribus hec ſpectātib⁹ apponebant̄ / ſed poſtremi ſcti qui ianua celeſti iā apta ſtatim poſt moꝛtē deo ꝯiungebant̄ / dicunt̄ obdoꝛmire in dño: de qui bus Apoc. xiiij. c. Btī moꝛtui q̄ in dño moꝛiunt̄. Ad quā moꝛtē (q̄ poti⁹ vita dicēda eſt) nos p̄ducat dñs nr̄ ieſus chꝛiſt⁹ q̄ viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝝ.

Replica

coꝛrectoꝛij contra Burgenſem. In ca. xlix. vbi poſtillatoꝛ clare expoſuiſſet teſtamentū iacob reſpectu ruben. Burgen̄. neſcio quid cōfuſum murmurās dicit qḋ nihil valet ad ꝓpoſitū. Nā. ſ. ca. iiij. in additione prima ponit regulam ꝙ ille ſenſus eſt lr̄e ꝓpinquioꝛ: qui extra lr̄am pauciora ſupponit: quā regulā hic nō obſeruat cū ſuo Gerunden̄. q̄ ſupponūt hic p̄mo ꝙ doloꝛ ꝛ foꝛtitudo de Rubē dicant̄ cōmēdatoꝛie: qḋ tn̄ nō ꝓbat p̄ aliquē textū / nec expoſitiones ſctōꝝ. Scḋo ꝙ foꝛtitudinis cōmēdatio fundet̄ ſup̄ turpitudinē: videlicꝫ actū generādi: qui etſi infra limites mr̄imonij ſit licit⁹: habet tn̄ turpitudinē annexā: p̄ ꝯſeq̄ns ſp̄ūſſctūs hūc ſenſū nō efflagitat: igit̄ ſm btm̄ Hiero. erroneus eſt. Tertio ſupponūt / ꝙ actus generationis ſit act⁹ foꝛtitudinis vel roboris: quod eſt ꝯtra oēm ꝓphetiā naturalē ꝛ moꝛalē: nā q̄ꝫuis ſit

Phus — actus naturaliſſimus viuentiū ꝓ cōſeruatione ſpeciei: ex ſcḋo de anima: nihil tn̄ ibi apparet foꝛtitudinis: quia nō eſt ꝓ ꝯſeruatione ſpeciei: ſed poti⁹ de ꝯſtitutione indiuidui. Etiā minuta ꝛ debilia aīalia actū generationis diligenter exercēt / īmo ꝛ hoīes egrotātes: nō eſt igit̄ actus foꝛtitudiniſ naturalis: multominus moꝛalis. ¶ Itē in eodē ca. vbi poſtillatoꝛ exponit illū paſſum: Nō auferet̄ ſceptrū de iuda ꝛc. Burgen̄. voluit aliq̄d addere: qḋ niſi diſtraheret a veritate lr̄e ꝛ fidei / merito diſſimularē. fingit enī cū ſuo pugione q̄ddā ꝯſiſtoꝛiū habēs ſimilē vim ſicut habet capitulū ſede vacante: per quod conſiſtoꝛiū putat Burgen̄. concludere iudeis male hunc paſſum exponētibus ꝓ tp̄e Machabeoꝛū: qn̄ de tribu iuda nec erat ſceptrū nec p̄ncipatus: ſed qꝛ illud ꝯſiſtoꝛiū fictū manſit apud iudeos

C vſq̄ꝫ ad deſtructionē ciuitatis ꝛ templi ſecūdi p̄ Titū factā: anno octogeſimotertio poſt natiuitatē chꝛiſti. Dñs enī ieſus. xxxiij. annis vixit: ꝛ quinquageſimo anno poſt paſſionē deſolatio facta eſt: q̄ ſimul iuncti. lxxxiij. annos faciūt: ꝛ ſic ſm Burgen̄. et ſuos ſenſus illius paſſus. Nō auferet̄ ſceptrū de iuda ꝛc. Eſt ꝙ chꝛiſt⁹ nō venit añ ablationē illi⁹ cōſiſtoꝛij: qḋ dicit hr̄e auctoꝛitatē regalē / ſicut capitulū pontificalē ſede vacāte. Modicū igit̄ ꝓbare pōt additio ſua ꝯtra iudeos: nec multuꝫ certare ꝓ fide videt̄: qꝛ eis admittit erroꝛis plus q̄ꝫ. lxxx. annos. Tū etiā qꝛ nō ꝓbat illud conſiſtoꝛiū fuiſſe de tribu iuda ſemp̄: īmo ſm opinionē cōem ſcribe et ceteri phariſei qui hoc ꝯſiſtoꝛiū ꝯſtituebāt / fuerūt de tribu Symeon ꝛ Leui. vt dicit hic gloſa interlinearis: vt habet̄ Deu. xvij. Suppletiōeꝫ quoq̄ꝫ ꝛ ꝓbationē ſuoꝝ dictoꝝ Burgen̄. remittit ad foꝛū Iulij: qꝛ ad libꝛos iudeoꝝ: q̄ cōiter apḋ nos nō habēt̄. ¶ Itē in eodē ca. vbi poſtillatoꝛ adducit expoſitionē gloſe myſticā. ꝛ ad lr̄aꝫ aliter oñdit exponendū illū paſſum: Ligās ad veniā ꝛc. Burgen̄. ſe opponit: volens illā myſticā expoſitionē foꝛe lr̄alē qḋ tn̄ nō videt̄. Nā ſm btm̄ Aug. ꝛ Grego. ſupꝛa ſepe allegatos: ille eſt ſenſus lr̄alis p̄mus: qui p̄ voces vel terminos cōiter ſignificātes accipit̄ ſine abſurditate: vbi aūt in eo mō exponēdi hiſtoꝛia deficeret / ꝛ ſine abſurditate ſic exponi nō poſſet: tūc p̄mū ad myſticū ſenſum recurrēdum eſt: in expoſitione aūt poſtillatoꝛis nihil eſt abſurdū: ſed totū lr̄e et rōni cōſonū: igit̄ ſenſus p̄ eū poſitus eſt p̄mo lr̄alis: ſenſus aūt Glo. oꝛdi. ꝛ alioꝛū catholicoꝝ nō ſolū hic / ſed ſepe myſticus eſt: ꝛ vt talis recipiendus. Nō valet igit̄ argumētū Burgen̄. q̄ dicit: qꝛ leo hic accipit̄ metaphoꝛice: igit̄ et alia. ſ. vitis et vinea metaphoꝛice ſunt accipiēda: qꝛ ſepe in ſacro eloquio fit mixtio trāſſumptionū ꝛ ꝓpꝛietatū: ſicut ſupꝛa de Ruben totū eſt lr̄ale: tn̄ in fine miſcet̄ aque effuſe: ita ꝛ infra de Iſachar p̄ metaphoꝛā dꝛ aſinus foꝛtis: cetera aūt ſunt lr̄alia: ita hic de iuda fit mixtio metaphoꝛice ꝛ ꝓpꝛietatis. Et ꝙ Burgen̄. dicit expoſitionem glo. haberi ex ſilitudinibus alibi poſitis: p̄ hoc nō plus ꝓbat / niſi ꝙ allegoꝛia catholicoꝝ doctoꝝ ſit bn̄ fundata: nā ſenſus myſticus non eſt multū autenticus niſi ex aliq̄ paſſu ſacre ſcripture poſſit p̄ſuaderi: vt vult btūs Aug⁹. de doctri. chꝛiſtiana vt. ſ. ¶ Itē in eo. ca. vbi poſtillatoꝛ expoſitionē eoꝛū dicit extraneā q̄ dicta de iſachar exponūt de ſtudio ſapiētie. Burgen̄. capta

D occaſione debili dicit ꝯtrariū: p̄tendens ſoluere rōnes poſtillatoꝛis: qḋ tn̄ ſufficiēter nō facit vt videt̄: nā reſpōſionē ad primā rōnē Burgen̄. fundat ſup̄ iudicio hoīm indiſcreto: quo ſapientes ſtulti: ꝛ ſtulti ſapientes cōſueuerunt iudicari: de quo iudicio dicit̄. j. Coꝛ. j. ij. iij. et. iiij. p̄ totū. Nō igitur bn̄ infert Burgen̄. hoīes mundani ſapientes ꝛ ſtudioſos iudicant rudes ꝛ aſinos: igit̄ ſunt tales. In hac aūt lr̄a vbi dicit̄: Iſachar aſinus foꝛtis: nō dicit̄ de iudicio hoīm / ſed de ꝓphetia ipī Iacob iudicio diuino reuelata: ſm quā extraneū videt̄ dicere: vt arguit poſtillatoꝛ: ſm reſpectū vel ſimilitudinē ſtudioſum foꝛe aſinū. Sed ꝙ Burgen̄. allegat Ariſto. vi. Ethi. modicum

Cōtra ariſtotelem — facit ꝓ eo: qꝛ Ariſto. ꝯſueuit antiq̄s detrahere: nō enī pepercit mgr̄o ſuo platoni: multominus alijs / vt ptꝫ in multis locis libꝛoꝝ btī Aug. Nec tn̄ Ariſto. dixit Anaxagoꝛam et alios ph̄os foꝛe aſinos / ſi aliqn̄ dixit eos ignaros vel minus bn̄ ſentire: hoc tn̄ impꝛoperabat antiquis / non qꝛ ſtudioſis: ſed quia ignoꝛantibus / ꝛ ſic illud allegatū eſt contra ꝓpoſitū Burgen̄. Pro ſolutione ſcḋe rōnis quā facit poſtillatoꝛ / Burgen̄. aſſumit ꝙ reperit̄ in ſcriptura hoīes de tribu Iſachar fuiſſe alijs in ſciētia excellētioꝛes: in loco tn̄ p̄ eū allegato nō dicit̄ ꝙ erāt eruditi in ſciā: ſed in tēpoꝛū obſeruatione ꝓ cerimonijs: et ita foꝛtaſſe erant famuli ſacerdotū ꝛ leuitarū ad denunciandū populo hmōi tempoꝝ ꝛ cerimoniarū obſeruantias ad modū pꝛeconū / qḋ eſt vilis ꝯditionis officium ſicut ꝛ cāpaniſtarū: dicit̄ tn̄ qḋlibet officiū ſuos hr̄e ſuo mō mgr̄os: vilitas q̄ꝫ illius tribus innuit̄ in lr̄a allegata p̄ Burgen̄. in q̄ cetere trib⁹ venientes in adiutoꝛiū dauid numerantur p̄ milia valentiū: hec tribus Iſachar numerat̄ p̄ ducentos pꝛedicto modo valentes. Nā reliquos oēs de illa tribu dicit pediſſequos qui conſilia ſequebant̄. q. d. ſicut aſinus ſtolidus directione egens: iſtis ducētis dēptis qui erant vt p̄dicit̄ eo mō ſtudioſi. vn̄ et Glo. p̄ Burgē. adducta nō loquit̄ aſſertiue / ſed ſm alioꝝ opiniōeꝫ. Idcirco dicit glo. tradunt doctoꝛes in illa tribu fuiſſe: ſed eoꝛum ſtudia modificat / ſicut ſupꝛadictū eſt ſolū ad tēp̄a cerimoniarū obſeruāda: ꝛ ppl̄o intimanda v̄bo vel ſcripto. Et ad eūdem effectū poſtillatoꝛis illū locū allegatum exponit: manent igit̄ rōnes eius incōcuſſe. Burgen̄. etiā hic ꝯtradicit ꝓpꝛie regule quā poſuit in ꝓſecutione ſui ꝓlogi: videlicet ꝙ expoſitio-

E nes ſanctoꝝ debeant magis reputari ꝙ̃ infideliū. Nunc autē
expoſitio quā fouet eſt iudeoꝝ: ⁊ illa quam improbat eſt beati
Hiero. vt patet in glo. ordi. Itē caplo eodem vbi poſtillator
ad intentionē mgr̄i hiſto. illuz paſſum: Inde paſtor egreſſus
Regnum hieroboā an a deo eſt ⁊c. exponit de regno Hieroboam qui fuit de tribu ioſeph:
Burgeñ. dicit illam expoſitionē rōni inconſonā: allegans mo
tiua: q̃r hieroboā fuit peſſimus idolatra: regnū quoq̃ ſuū etſi
ad tēpus a deo ꝑmiſſum: nunq̃ tamē fuit gratū. Cetera q̄ ibi
ponit Burgeñ. ꝑ longā digreſſionē: cōcludens ergo ꝙ ꝓphe/
tia iacob de eo nō poteſt exponi cōuenienter. Sed reuera mo
tiua Burgeñ. ſunt cōtra rotundū textū. iij. Reg. xj. xij. et. xiiij
vbi dicit̄: ꝓphetā ex parte dei regnū decem tribuū ei ꝓmiſiſ/
ſe / ⁊ ſigno oſtēdiſſe. Dicit̄ enī ore dei ad hieroboam: Te aſſu
mā ⁊ regnabis ſuꝑ oīa que deſiderat anima tua: eriſq̃ rex
ſuꝑ iſrl̄: Si ſeruaueris p̄cepta mea ſicut dauid ero tecū: ⁊ edi/
ficabo tibi domū fidelē / quō edificaui domū dauid: ⁊ regnum
iuda pugnare volens cōtra regnuz iſrael / prohibitū eſt a dño
dicente. iij. Reg. xij. f. Non aſcēdetis neq̃ bellabitis contra
fratres veſtros: a me enim factū eſt verbū hoc: que oīa nō ſo/
nant in regnū ꝓmiſſum ſed ordinatū / nec conſonat hieroboā
fuiſſe idolatrā: ⁊ ſi poſt ſuſceptū regnum factus ſit peſſimus:
ante enim ſuſceptū regnū ca. xj. Reg. iij. e. dicit̄: Erat autem
hieroboā vir fortis ⁊ potens: videnſq̃ ſalomon adoleſcētem
bone indolis et induſtriū / conſtituit eum prefectū ſuper oīa
tributa vniuerſe domus ioſeph. Et cum egrederet̄ hieruſalē
occurrit ei ꝓpheta Ahias voluntatē dei prenunciās / vt ptz in
littera: que nō ſonāt eum fuiſſe idolatrā: ſed bonū ꝙ̃uis poſt
auerſionē male egerit. Burgeñ. dicit illud Oſee. xiij. a. Da/
bo ei regem in furore meo / de hieroboam ſcriptū: ſed neutrū
de eo ſcriptū eſt: vt patet intuenti litterā: et gloſam ſanctoꝝ
vtrobiq̃: ⁊ quia iacob vidit tribum ioſeph in ꝑſona hieroboā
per dñm ſic exaltanduz in regnum iſrael vt dicit̄. iij. Reg. xj.
ꝓphetauit dicens: Inde paſtor egreſſus eſt: preteritū pro fu/
turo expreſſit: ⁊ ſicut preuidit circa hieroboam ⁊ tribū ioſeph
dei beneficentiā: ita preuidit ipſius hieroboā poſt ſuſceptum
regnū ſcandalum ⁊ maliciā: ideo poſtq̃ de eo dixit: Per ma/
nus potentis iacob egreſſus eſt paſtor: cōtinuo ſubiunxit: La
pis offenſionis ⁊ petra ſcandali: ipſe enim fecit iſrael peccare
multipliciter / vt dicitur. iij. Re. xiiij. d. Stat igit̄ expoſitio po
ſtillatoris vt litteralis: Glo. aūt ⁊ expoſitione ſanctorū myſti/
ca remanente. ¶ Itē in eodē ca. poſtillator illum paſſum: Be
F nedictiones patris tui cōfortate ſunt: dupliciter exponit: pri/
mā tamē expoſitionē non multū ponderans: in ſecūda reſedit
Reuelatio que vult ꝙ confortatio benedictionū iacob ſuper benedictio/
facta abrae nibus patrū ſuorū eſt quedā excreſcētia noticie de deo ex my/
an maior ſterijs fidei poſteriorū ad priores: q̃r in proceſſu tēporis per
omnib⁹ deum aucta eſt claritas reuelationis / que more benedictiōis:
vel cum bñdictionibus facta eſt. Sed Burgeñ. dicit illud val
de incōuenienter dici: mot⁹ ad id rationibus modici valoris.
Cum enī primo dicit abraam eſſe patrē fidei: ex hoc tamē non
ſequit̄ eum habuiſſe clariorem de credendis reuelationē intē
ſiue ⁊ extenſiue ꝙ̃ poſteriores / ſcꝫ iacob ⁊ ceteros prophetas
ꝙ̃q̃ in materia obedientie que ad fidem pertinet fuerit he/
roicus pre alijs quaſi pater: alij tamē in alijs nō minus ad fi/
dem pertinētibus eo fuerunt longe clariores: prout declarat
beatus Greg⁹. in p̄fatione moraliū poſt mediuz. In materia
igitur obediētie oēs vere obediētes ſunt filij abrae: vt nota
tur ad Gal. iij. d. in textu ⁊ in glo. ita in materia patiētie vere
patientes ſunt filij iob: ⁊ ſic de alijs. Nec ex eo quod allegat
Burgeñ. ꝙ in ſinū abrae iuſti deportabant̄: ſequit̄ igitur: ha
buit credendorū clariores reuelatiōes ꝙ̃ poſteri. Sinus enī
limbus patrum dicebat̄ propter requiē ſm̄ cōmuniter loquen
tes de hac materia: ſed ꝙ dictus eſt ſinus abrae ex euētu nar/
rationis chriſti eſt: Luc. xvi. f. Et nuſq̃ reperitur in ſcriptura
alias. Inde eccleſia aſſumpſit vt locū quietis animarū ſinum
abrae nō propter abrae ſinum / de quo chriſtus narrauit: quia
illa erat limbus: quā requiē iam eccleſia minime petit: ſed pro
pter requiē eternā quā metaphorice tranſumit. Ex metapho/
ra igitur Burgeñ. nihil cōcludit: nec valet qđ tertio ſumit / id
videlicet: Num celare potero abrae que geſturus ſum? Hoc
enim ſolum eſt in materia deſtructionis ſodome: ex quo nō ſe/
quitur qđ Burgeñ. intendit / nec qđ quarto aſſumit valet: ꝙ
abrae facta fuit reuelatio de luce eterna et beatitudine: et de
his que ꝑtinent ad eam / quia nō ſequit̄: igitur poſterioribus
intenſiue vel extenſiue facta non eſt de illis maior reuelatio ⁊
perfectior. In propoſito enim omnē reuelationē factā abrae
conſtat fuiſſe per ſenſibilia ⁊ corꝑalia. Iacob / aūt ſpirituali vi/
ſione vidit dñm innixū ſcale ⁊c. Cōparanti reuelatōes factas
abrae ⁊ iacob

abrae ⁊ iacob in hoc loco ſcriptas: manifeſtū eſt iacob extēſiue G
⁊ int[enſ]iue ſuꝑgreſſum in bñdictionibus. Sed Burgeñ. per
trac[tan]s rationē poſtillatoris factā ex aucte dauid dicētis Ps.
cxviij. n. Suꝑ oēs docētes me intellexi: dicit id nō debere in/
telligi: ſic ꝙ poſteriores abundarēt in his que ſunt neceſſaria
ad ſalutē ſuꝑ priores ⁊ antiq̃ores: q̃r al's ſequeret̄ ꝙ moderni
ſancti abundarēt ſuꝑ cognitione aplorum / qđ falſum eſſe dicit
Burgeñ. ipē tamē exponēs illū locū Ps. cxviij. n. dicit: Suꝑ
ſenes intellexi. intelligendū eſt de ꝑſona fideliū / qui ꝑ tempo
rū ſucceſſionē plura explicite cognoſcūt de his que ad fidē ꝑti/
nent ꝙ̃ antiq̃: licet oīa implicite cōtinebant̄ in fide antiquoꝝ.
vnde patz ꝙ Burgeñ. ſibijpſi cōtradicit: nec Burgeñ. debuit
dicere fore falſuz qđ btūs Aug⁹. dicit eſſe verū: loquēs de cō
ſilijs generalibus lib. j. de vnico baptiſmo. dicit enī priora po
ſterioribus emēdari: ⁊ experimēto rerū aperiri qđ clauſum fue/
rat: ⁊ cognoſci qđ latebat. Multa enī poſt aplos q̄ fidei ſunt
explicata ſunt ꝑ generalia cōcilia ſpecialiter q̃ttuor: que beat⁹
Greg⁹. venerāda dicit / vt q̃ttuor euāgelia: ꝑut dicit̄. xv. diſt.
ca. ſicut ſancti. et in ca. canones. Cum Burgeñ. igitur ſic ſen
tiens / neceſſario habz dicere illuminatiōes hierarchicas: imo
⁊ thearchicas eſſe ſimplr̄ exhauſtas: qđ catholicum dicere nō
decet. Burgeñ. etiā ꝑtractās rationē vltimā poſtillatoris / in/
uoluit ſe in cōtradictorijs. dicit enī ꝙ natura vt in plurib⁹ pro
cedit ex impꝑfectis. Et idē dicit ſm̄ Boetiū ꝙ natura ſemꝑ ſu/
mit initiū a ꝑfectis: q̄ eſt manifeſta ꝯtradictio: niſi tolleret̄ cū
diſtractione vt in ꝑncipio Phicoꝝ. ſ. de ꝓceſſu quo ad nos et
quo ad naturā: ⁊ ſic Burgeñ. coincidit cū poſtillatore in rōne
per eū facta / quā tñ Burgeñ. dicit nō ſufficere. Sed q̃r Bur/
geñ. putat crimē leſe maieſtatis ſi q̃nq̃ poſtillator contradicit
ſctō Tho. nō debuit cōtradicere btō Greg⁹. ex debili rōne. di
cit enī btūs Greg⁹. ſuꝑ Ezechielē ꝑte ſcda omel. iij. Per icre
menta tēporū creuit ſciētia ſpiritualiū patrū. Plus nāq̃ moy
ſes: ſed plus apl̄i ꝙ̃ ꝓphete in diuina ſciētia eruditi ſunt. Vn̄
ſcriptū eſt: Pertrāſibūt plurimi: ⁊ erit multiplex ſciētia. Dicit Dañ. 12. b
enī deus ad moyſen: Ego ſum deus abraā iſaac ⁊ iacob: ⁊ no Exod. 6. a
mē meū adonay nō indicaui eis. Ecce plus moyſi ꝙ̃ abrae in/
notuit. Itē dauid dicit: Super ſenes intellexi. per qđ teſtatur Ps. 118. n
diuinā ſciētiā ſe plus ꝙ̃ moyſes accepiſſe: ⁊ plus apl̄i: ⁊ cete
ra que vide ibi. Ecce manifeſta ſancti Greg⁹. ſentētia: cui au/
ſus eſt cōtradicere Burgeñ. nec mirū: q̃r delirādo ꝓprie ſentē H
tie cōtradixit: vt ſupra patuit. Pro ſnīa btī Greg⁹. ⁊ poſtilla.
eſt btūs Aug⁹. ꝑmo retractationū ca. xij. vbi oſtēdit fidē anti/
quoꝝ ⁊ modernoꝝ eſſe vnā / ⁊ nō differre niſi ꝑ minus ⁊ plus
explicitū. Explicatio igit̄ ad diuinā reuelationē ꝑtinet que bñ
dictio ſuperogata de qua hic ſermo merito dici pōt. ¶ Item
ca. eodē vbi poſtillator arguit contra ſcholaſticā hiſtoriā / in eo
ꝙ dicit appoſitū iacob ad ppl̄m. i. ad angelos: q̃r vt dicit nul/
lus alius ppl̄s pōt aſſignari: pro eo ꝙ in limbo patrū nō erāt Poni ad
tot quot ppl̄us dici poſſent: poſtillator arguit ꝙ iacob ad an/ pplm ſuū
gelos nō eſt poſitus tanq̃ ad populū ſuū: q̃r angeli erāt in be
atitudine. Iacob aūt māſit in limbo vſq̃ ad chriſti reſurrectio
nem vel ſaltē mortē. Etiā dicit motiuū eius nō valere: q̃r ante
iacob in limbo fuerūt pluſq̃ decē qui ſm̄ leges ppl̄s dici poſſ
ſunt. Burgeñ. aūt nitit̄ ſaluare motiuū mgr̄i hiſtoriaꝝ: volēs
ꝙ ſi multi deceſſerūt in gr̄a venerūt tamē purgandi: ⁊ ſic [a] de
poſitione iacob nō fuiſſent adhuc in limbo tot quot populum
facere poſſent: ſed iſta via crudelis ⁊ impia videtur: q[uaſ]i in bis
mille ducētis ⁊ amplius annis nullus fuerit ductus ad limbū
patrū niſi abraam ⁊ iſaac / qđ eſt valde impiū / cum ex ſcriptura
poſſet fieri cōputatio ſanctoꝝ ⁊ ſanctarū illius t[em]ꝑis: vt merito
ppl̄s dici poſſet: ⁊ ſiqui venerūt purgandi: crudele eſt dicere
ꝙ mille vel certe centū annis q̄s remāſerit in purgatorio ante
trāſlationē ad limbū: nec ſufficit id qđ Burgeñ. de btō Aug⁹.
opinatiue loquēte adducit pro cōcluſione / ꝙ ppl̄s hic dicātur
angeli. Nam angelorū habitatio nō fuit in limbo: ꝙ̃uis ali/
quādo ipſum frequētabāt pro patrū cōſolatione / vt dicit glo.
interlinearis: ⁊ ſic angeli viſitantes potius apponunt̄ ad pa/
tres ꝙ̃ patres ad eos: quia ad eos angelos nemo apponitur
niſi tranſlatus ad gloriā. Illi autē viſitauerūt iſtos ob eorum
conſolationē: ⁊ ſic proprie loquēdo angeli quo ad limbū fue/
runt aduene nō incole: tranſlati igitur ad limbum ad eos non
poſſunt dici trāſferri q̄ſi ad populū incolentem ſed aduenā: et
ſi ſufficeret impeccabilitas vt vult Burgeñ. cū demones ſint
extra ſtatum peccādi: ita dicerent̄ trāſferri ad populū tranſla/
ti ad ꝯſortiū demonū. Melior igit̄ ⁊ clarior eſt expoſitio po/
ſtillatoris q̄ dicunt̄ tranſlati ad ppl̄m trāſferri ad limbū patrū
expectātiū trāſlationē ad eternā btītudinē ad quā nos ꝑducat
ieſus chriſt⁹ oīs ppl̄i liberator ⁊ redēptor.

Q Uod cernens ioſeph ꝛc.
a ¶ Tranſierunt. xl. Stra.
Qui numer⁹ pn̄ie ꝛ humilita
ti cōuenit. Vn̄ in lege ꝛ in euāgelio a
ꝓphetis ꝛ ab ip̄o dn̄o obſeruatus eſt.
Myſtice Quadragita dies fletus ¶ Aug⁹. Quadragita dies ſepultu
re quos memorat ſcriptura / forte peni
tentiā ſignificāt qua ſepeliuntur pctā.
Nō enī fruſtra. xl. dies ieiunioꝝ ſunt
ꝯſtituti: quibus moyſes ꝛ helias ꝛ ip̄e
dn̄s ieiunauit ꝛ ecc̄lia precipuā obſer/
uatōez ieiunioꝝ quadrageſimā vocat.
Vn̄ ꝛ ī hebreo de niniuitis ſcriptū eſt:
Jone. 3. b Quadragita dies ꝛ niniue ſubuertet̄ /
vt p tot dies accōmodatos. ſ. hūiliatōi
penitētiū ītelligāt̄ ī ieiunijs ſua fleuiſ/
ſe pctā / ꝛ impetraſſe miſericordiā. Nec
tm̄ luctui penitētiuꝫ hic numerus ꝯue
nit. Xl. enī dies poſt reſurrectōez fecit
dn̄s cū diſcipulis ſuis intrās et exiens
mandūcās ꝛ bibēs qui dies leticie fue
Lxx. interp̄tes ꝓphete rūt. Nec. Lxx. interpretes erraſſe cre/
dēdi ſunt q̄ dixerunt: Triduū ꝛ niniue
ſubuertet̄. Maiore enī auctoritate p̄/
diti q̄ꝫ interpretū officiū eſt. ꝓphetico
ſpū (q̄ etiā ore vno in ſuis interp̄tatiōi
bus qd̄ magnū miraculū fuit: cōſonuiſ
ſe firmātur) triduū poſuerūt q̄ꝫuis nō
ignoraret̄ q̄. xl. dies ī hebreo legeret̄:
vt in xp̄i clarificatōe intelligeret̄ diſſol
ui ꝛ aboleri pctā: q̄ traditus eſt ꝓp̄t de
licta nr̄a: ꝛ reſurrexit ꝓpter iuſtificatiōꝫ
nr̄aꝫ. Clarificatio aūt dn̄i in reſurrecti
one ꝛ aſcēſione coḡſcit̄. Vn̄ his q̄ꝫuis
vnū ꝛ eūdē ſpm̄ dedit / primo poſtq̄ꝫ re
ſurrexit / ſcd̄o poſtq̄ꝫ aſcendit. et q꞉ poſt
triduū reſurrexit: poſt. xl. āt dies aſcen
dit: vnū hoꝝ qd̄ poſteri⁹ factū eſt p nu
B meꝝ q̄dragīta dieꝝ hebrei ſignificāt:
alteꝝ v̄o de triduo qd̄ ad eādeꝫ rem p/
tinet. Lxx. memorant: nō interpretati/
onis ſeruitute / ſed ꝓphetie auctoritate.
Nō ergo dicamus vnū hoꝝ falſum eſ/
ſe: ꝛ p alijs interp̄tibus cōtra alios li/
tigemus: cū illi qui ex hebreo interpre/
tant̄ ꝓbent ſcriptū eſſe quod interp̄tāt̄
ꝛ. Lxx. auctoritas que tāto diuinitus
facto miraculo cōmendat̄: tāta in eccle
ſijs vetuſtate firmet̄. b ¶ Septua/
ginta diebus. Stra. Ethnici. ix. die
bus mortuos flebant. Unde ꝛ noue/
dial / nona dies vocabat̄: qn̄ ſepeliebā
Septim⁹ dies exequiarū tur dei cultores. Septē diebuſ exequi
as celebrabāt. vn̄ Ecci. xxij. b. Luctus
mortui ſeptē dies: luctus aūt fatui om/
ne tēpus vite eius. Septenari⁹ enī re
quiē ſignificat. Vn̄ ſeptima dies ſab/
batū. i. requies dicit̄. Celebrāt ergo ſe
ptimā diē mortuoꝝ: optātes illos cum
dn̄o requieſcere a laborib⁹ p̄ntis vite.
Hinc ergo dicit̄: fleuit eū egypt⁹. lxx.
diebus: qui eſt decuplatus ſeptenari⁹.
Septies enī deni. lxx. ſunt. Pōt etiaꝫ
dici / q꞉ ſicut tertia dieſ mortui agit̄ a fi
delibus: vt aīa que eſt triplicis nature
requieſcat / ita ſeptimus dies celebrat̄
vt anima corpi recōciliet̄ / que carne illi
ciente peccauit. In ſeptenario enī tria
ſunt ꝛ quattuor: ternarius pertinet ad
aīam que iraſcibilis ꝛ cōcupiſcibilis ꝛ
rōnalis eſt. Quaternarius ad corpus /
q̄ quattuor ꝯſtat elemētis. c ¶ Et ex
Hiſtori. pleto planctus ꝛc. Aug⁹. Quod
mandauit ioſeph potētes egypti vt di/
cerent pharaoni noīe eius. Pater me/
us adiurauit me dicēs: In monumen/
to quod ego feci mihi in terra chanaā /
ibi me ſepelies. Querit̄ quomodo ve/
rum ſit

Q Uod cernēs Ca. L a
ioſeph ruit ſup faciē
pr̄is / flens ꝛ deoſcu
lās eū: Precepitq̄ꝫ
ſeruis ſuis medicis / vt aromati
bus cōdirent pr̄em. Quib⁹ iuſſa
a ¶ qui numerus pn̄ie ꝛ humilitati ꝯuenit.
a explentibus / trāſierūt q̄drāginta
dies: Iſte quippe moſ erat cada
uerum conditoꝝ: Fleuitq̄ꝫ eum b
a ¶ decuplato ſeptenario: q̄a luctus mor/
tui ſeptem dies.
b c egypt⁹ ſeptuāginta dieb⁹. Et ex
pleto planctus tp̄e: locut⁹ eſt io/
ſeph ad pharaonis familiā: † Si
inueni gratiā in cōſpectu vr̄o: lo
quimini in auribus pharaonis:
eo q̄ pater meuſ adiurauerit me
dicens: En morior / in ſepulchro c
meo quod fodi mihi in terra cha
naan ſepelies me. Aſcendā igit̄
ꝛ ſepeliā patrē meū / ac reuertar.
Dixitq̄ꝫ ei pharao: Aſcēde ꝛ ſe/ d
peli patrē tuū ſicut adiurat⁹ es.
Quo aſcēdente / ierūt cū eo oēs
ſenes domus pharaōis: cūctiq̄ꝫ
maioreſ natu terre egypti: dom⁹
ioſeph cū frībus ſuis abſq̄ꝫ par/
uulis ꝛ gregibus atq̄ꝫ armentis /
que dereliquerūt ī terra geſſen.
Habuit q̄ꝫ in comitatu currus ꝛ e
equites: ꝛ facta eſt turba nō mo
a ¶ vbi murmurauit poſtea pp̄ls: ꝛ diuino
igne ꝯſumpt⁹ eſt. b ¶ alias achad.
d dica: Ueneruntq̄ꝫ ad āreaꝫ āчad: f
que ſita eſt trans iordanem: vbi
celebrātes exequias plāctu ma/
gno atq̄ꝫ vehementi / impleuerūt
ſeptē dies. Qd̄ cū vidiſſent ha/
bitatoreſ terre chanaan / dixerūt:
Planct⁹ magn⁹ eſt iſte egyptijs:
Et idcirco appellauerūt nomen
loci illi⁹ / planctus egypti. Fece/
runt ergo filij iacob ſicut p̄cepat
eis: ꝛ portantes eū in terrā cha/
naan: ſepelierūt eū ī ſpelūca du/
plici: quam emerat abraam cum
agro in poſſeſſionē ſepulchri ab
ephron etheo ꝯtra faciē mābre.
Reuerſuſq̄ꝫ eſt ioſeph ī egyptū g
cū fratrib⁹ ſuis ꝛ oī comitatu / ſe
pulto patre. Quo mortuo timē/ h
tes fratres ei⁹ ꝛ mutuo colloquē
tes: ne forte memor ſit iurie quā
paſſus eſt: ꝛ reddat nob̄ malū oē
qd̄ fecim⁹: mādauerūt ei dicēteſ: i
Pater tu⁹ p̄cepit nobis anteq̄ꝫ k
moreretur / vt hec tibi verbis illi/
us diceremus: Obſecro vt obli

rum ſit cū hec v̄ba patris eius cū de ſe L.
pultura mandaret / nō legant̄. Sed ad
ſn̄iam verba ſunt referēda / ſicut ſupra
alia ſilr̄ iterata. Volūtati enī enūcian
de ꝛ in noticiā perferende oportet ver
ba ſeruire. Fodiſſe aūt ſibi iacob ſepul
chrū nuſq̄ꝫ ſupius legit̄: ſed forte niſi
fodiſſet / nō modo diceret̄ d ¶ Uene
runtq̄ꝫ ad areā ꝛc. Hic locus trans area achad
iodanē eſt: ꝛ diſtat ab hebron ſeptua/
ginta milibuſ. Pretergreſſi ſunt ergo
locū: in q̄

¶ Nico. de lyra

Q Uod cernens io/ ¶ Ca. L
ſeph. ¶ Hic deſcribit̄ execu/ Diuiſio
tio ſepulture ipſius iacob: vbi
p̄mo ioſeph ſepulturā patris exequit̄:
ſcd̄o in egyptū reuertit̄ / ibi: Reuerſuſ t̄s. 47. g
q̄ꝫ eſt. Circa primū deſcribit̄ cōpaſſio
ioſeph ad patrē defunctū / cū d꞉: Ruit
ſup ꝛc. ſcd̄o honoꝛ exhibitio ī ꝯdimē/
to corpis defuncti / cū dicit̄: Precepit/
q̄ꝫ ſeruis ꝛc. ꝛ ī fletu ſolēnis ſup mor/
tuū ſuū / ibi: b ¶ Fleuitq̄ꝫ ꝛc. Lxx.
dies. ſ. xl. dies cōdimēti ꝛ. xxx. fletus.
Itē in impetratione licētie deportādi
corpus pr̄is ſui ad locū ſepulture val/
de remotū: ꝛ in honorabili deportatio
ne cū comitiua valde ſolēni: ꝛ pꝫ lr̄a ex
ceptis paucis vocabulis q̄ ſūt expone
da. c ¶ In ſepulchro ꝛc. Hoc vi/
det̄ falſuꝫ: q꞉ ſpelūca duplex in q̄ ſepul
tus eſt iā erat facta a tp̄e abrae. Dicē/
dum q̄ iacob ꝓ ſe ꝛ lia ꝯiuge ſua fece/
rat ibi ſpeciale habitaculū. Hebrei di
cūt q̄ emit: q꞉ illa dictio hebraica q̄ ibi
ponit̄ equiuoca eſt ad fodere ꝛ ad eme
re: ꝛ ſm̄ h̄ dicēdū eſt q̄ iacob emit locū D
ſepulchri: nō in ſe ſed ī auo ſuo abraā
q̄ emit locū illuꝫ ꝓ ſe ꝛ ſua poſteritate:
vt habet̄. ſ. xxiij. ca. d ¶ Aſcēde ꝛc.
Ac ſi diceret: niſi eſſet iuramētū nō di/
mitterē te ire: q꞉ eius p̄ntia erat valde
neceſſaria ꝓ negocijs regni. e ¶ Ha
buit q̄ꝫ ꝛc. In hebreo hēt: Curr⁹ ꝛ
milites. f ¶ Ueneruntq̄ꝫ ꝛc. Hebrei
dicūt q̄ achad nō eſt nomē ꝓpriū: ſꝫ cōe
ꝛ ſignificat gen⁹ ſpinariū qd̄ gallice vo
cat̄ aiglētier: q꞉ area illa clauſa erat in
modū ſepis talib⁹ ſpinis. g ¶ Reuer
ſuſq̄ꝫ eſt. Hic ꝯſeq̄nter deſcribit̄ re/
greſſus ipſius ioſeph in egyptū: ꝛ ſcd̄o
eius obit⁹ / ibi: Quib⁹ trāſactis. Circa
p̄mū deſcribit̄ quō amicabiliter ſe ha/
buit erga frēs ſuoſ poſt mortē pr̄is / cū
dicit̄: h ¶ Quo mortuo ꝛc. Time
bant enī ꝓpter magnitudinē ſui crimi
nis / ne ioſeph diſſimulaſſet vindicare
dū pr̄ adhuc viueret: ad vitādū anxie/
tatē pr̄is: ꝛ iō pr̄e mortuo ꝛ ſepulto ti/
mebāt ne vindicaret: ꝓpter qd̄ q̄ſierūt
veniā cū ſubdit̄: i ¶ Mādauerūt.
Per filios bale vt dicūt hebrei: q̄s in
ter ceteros fratres magis diligebat.
k ¶ Pater tuus p̄ce. Hic finxerūt
vt amore patris ioſeph citius ad miſe
ricordiā flecteret̄: iacob etiam hoc nō
dixerat: q꞉
Moralit̄. a ¶ Qd̄ cernēs io. ꝛc. Moralit̄
In h̄ capitulo deſcribit̄ magna ſollici/
tudo ioſeph de ſui pr̄is īplenda volūta
te q̄ꝫtū ad ei⁹ ſepulturā quaꝫ adīpleuit
cū magnis valde laborib⁹ ꝛ expēſis: ꝛ
p h̄ oñdit̄ q̄ bon⁹ fili⁹ debet eē multū
ſollicit⁹ de vltima volūtate parētū ad/
implēda: ꝯtra illos q̄ p fraudes ꝛ vio/
lētias ip̄aꝫ nitūt̄ multipliciter īpedire.

 Quibus ip̄e

locum: in quo debebāt ſepelire eū: ⁊ poſtea tranſito iordane
redierūt ad locum duplicis ſpelunce. Unde q̄ri pōt q̄re hoc fe
cerit. Si dicit aliq̄s: q2 bella timebāt ſicut filij iſrael circūducti
per deſertū .xl. annis: donec trāſmiſſo iordane venerūt ad ter/
rā ꝓmiſſionis. Sed maioris ſignificātie cauſa factum eſt hoc.
In loco enī q̄ area açad dicit̄: poſtea
multitudo filioꝝ iſrl̄ murmurās cōtra
dñm diuino igne cōſumpta eſt. Tāto
ergo luctu non tam mors iacob q̄ rui
na ppl̄i futura lugebat̄. a ¶ Uixit/
q̄ centū ⁊c̄. Aug⁹. Cum hos filios
filioꝝ vel nepotes filioꝝ dicat ſcriptu/
ra ioſeph viuendo vidiſſe quō iungit
eos .lxv. aīabus cum q̄bus iacob egy/
ptum dicit intraſſe: cū ioſeph ſeneſcen
do puenit vt eos natos videret? Cuꝫ
aūt iacob ingreſſus eſt in egyptū: iu/
Gē. 45. b uenis erat ioſeph: ⁊ eū pater moriens
quinq̄geſimū ſeptū fere annū agētem
Alsꝰ re/ reliquit: vñ cōſtat myſterij cauſa illuꝫ
nuere numerū .i. lxxv. ſcripturā cōmendare.
Scdm̄ hiſtorie fidem iacob cuꝫ .lxxv.
animabus intrauit in egyptū: nō illo
vno die quo venit: ſed q2 in filijs ſuis
plerūq̄ appellat̄ iacob .i. in poſterꝭ ſu
is: et per ioſeph cōſtat eum intraſſe in
egyptuꝫ. Introitꝰ eius accipiēdus eſt
q̄diu vixit ioſeph / per quē factū eſt vt
intraret. Toto enī illo tp̄e naſci et vi/
uere potuerūt oēs qui cōmemorant̄:
vt .lxxv. anīe compleant̄ vſq̄ ad nepo
tes beniamin. Sicut enī dicit hi filie
lie quos peperit ipē iacob in meſopo/
tamia ſyrie: loquēs etiā de his qui nō
erāt nati: q2 illic parētes eoꝝ ex q̄bus
nati ſunt / pepererat: ibi eos perhibēs
natos: q2 cauſa qua naſcerent̄ ibi na/
ta eſt .i. parētes eoꝝ quos lia ibi pepe
rit. Ita q̄m cauſam intrādi in egyptū
iacob in ioſeph / habuit totū tp̄us quo
in egypto vixit ioſeph: ingreſſio erat
iacob in egyptū per ſuaꝫ ꝓgeniē / que
illo viuo ꝓpagabat̄ per quē factū eſt
vt igrederet̄. b ¶ Aſportate oſſa
⁊c̄. Stra. Ioſeph ſicut pater eius ter/
ram ꝓmiſſionis tota mente deſidera/
bat: et incolatum egypti deteſtabat̄.
Nos quoq̄ moraliter inſtruit: vt q̄/
† 13. q. 2. c. diu ſumus in hoc mūdo terrā ꝓmiſſio
hebron nis .i. viuentiū ſemp̄ deſideremus: et
Exo. 13. d ibi requieſcere optemus / qđ bene ſit
Ioſ. 24. g ſi numerū annoꝝ ioſeph morib⁹ imi/
temur. Centū enim ⁊ decē vite annis
expletis mortuus eſt. Nos quoq̄ ſtu
deamus per decalogi obſeruantiā ad
eternā beatitudinē quā centenariꝰ ſi/
gnificat puenire. c ¶ Condit⁹ aro/
Moralit̄ matib⁹. Strab. Moralit̄. Felix eſt
aīa q̄ aromatib⁹ v̄tutū cōdita ī loculo
corp̄is d̄gēs / q̄tidie ꝓficiēdo p̄hēni vi/
te reſeruat̄. Siq̄dē ī fide ſpe et chari/
tate cuſtodita fuerit: p̄ grāꝫ xp̄i pueni
re merebit̄ ad ſpēꝫ diuine ꝯtēplatōis.
cuiꝰ adoptio p̄fecta ē leticia vñ Pſ. x/
v. c. Adimpleb̄ me leticia cū vul. tuo.

uiſcaris ſceleris fratruꝫ tuorum:
⁊ peccati atq̄ malicie quā exercu
erunt in te. Nos quoq̄ oramus
vt huo dei patri tuo dimittas ini
quitateꝫ hanc. Quibus auditis a
fleuit ioſeph: Ueneruntq̄ ad eum
frēs ſui: ⁊ proni in terrā adoraue
rūt atq̄ dixerūt: Serui tui ſum⁹.
Quibus ille rñdit: † Nolite time/ b
re. Num dei poſſum⁹ † reſiſtere vo c
lūtati? Uos cogitaſtis de me ma †
lum: ⁊ deus vertit illud in bonū:
vt exaltaret me / ſicut impreſentia
rū cernitis: ⁊ ſaluos faceret mul/
tos pp̄los. Nolite metuere: Ego d
paſcam vos ⁊ paruulos veſtros.
Cōſolatuſq̄ eſt eos et blande ac
leniter eſt locutus: ⁊ habitauit in
egypto cū oīn domo patris ſui.
a Uixitq̄ centū decem annis: ⁊ vi
dit ephraim filios vſq̄ ad tertiā
generationē. Filij quoq̄ machir e
filij manaſſe nati ſunt ī genibus
ioſeph. Quibus tranſactis locu f
tus eſt fratribus ſuis: Poſt mor g
tem meam deus viſitabit vos: et h
¶ valle lachrymarū.
aſcendere faciet de terra iſta / ad i
a ¶ ꝓmiſſionis viuentiū. b ¶ fides
terram quam iurauit abraam /
¶ Spes. ¶ Charitas.
iſaac ⁊ iacob. † Cunq̄ adiuraſſet k
eos atq̄ dixiſſet: deus viſitabit
b vos: aſportate oſſa mea vobiſcū l
¶ Egypto.
de loco iſto: mortuus eſt expletis
centum decem vite ſue annis: et
¶ virtutum.
c conditus aromatibus repoſitus m
¶ In quo p̄hēni vite reſeruat̄. ¶ huiꝰ vite.
eſt in loculo in egypto.

¶ Explicit liber Geneſis.

ſacrificia ſignificant̄. Myſtica vnctio ⁊ thymiamata cōficiūt̄: Myſtice
quib⁹ ſctificatio ſp̄us ⁊ oratiōis odoramēta cōmēdant̄. Hinc
paulꝰ ait: Oēs eādē eſcā ſp̄ūalē mādu cauerūt: ⁊ oēs eūdē po
tū ſp̄ūalē biberūt ⁊c̄. i. Cor. x. a. Hic q̄q̄ iohēs: Facta ſūt hec
inquit vt ſcriptura impleret̄ Ioh. xvij. c. Os nō cōminuet̄ ex
eo. Ibidē. xix. g. ¶ Beda Ille ſmoth
hebraice

Nico. de ly.

* dixerat: quia nō diffidebat de beni
gnitate ioſeph. Aliter enim dixiſſet ei
ore ꝓprio ante mortē ſuā. a ¶ Qui
bus auditis ⁊c̄. ex pietate fraterna:
⁊ in hoc oſtēdit q ꝯtra eos malum nō
cogitabat / vñ ſubdit̄: b ¶ Nolite ti
mere / ⁊ ad eorū cōſolationem ſubdit:
c ¶ Num dei poſ. reſi. vo. q. d. nō
⁊ ſic debetis eſſe ꝯſolati: q2 deꝰ voluit
illud fieri vt inde maiꝰ bonū eliceret / p̄
me multis pp̄lis ꝓuidēdo. d ¶ Ego
paſcā vos / ⁊ ſic cōcedit eis pluſq̄ pe
tebāt: q2 petebāt ſolū remiſſionē: ⁊ ipē
cū hoc ꝓmiſit eis victualiū ꝓuiſionē.
Sequit̄: e ¶ Filij quoq̄ machir
⁊c̄. i. tanto tp̄e añ mortē ioſeph q po/
tuit eos tenere ſup̄ genua ſua ⁊ blādi/
ri eis: ſicut ſenes ſolēt facere pueris fi
lioꝝ ac nepotū ſuoꝝ. f ¶ Quibus
trāſactis. Hic deſcribit̄ obitus ⁊ cō/
ſūmatio ioſeph / vbi ꝓuide ac deuote
ordīauit de ſepultura ſua. g ¶ Poſt
mortē meā de. vi. vos. ſm̄ q ꝓmiſ
ſum fuit abrae. s. xv. ca. h ¶ Et aſcē
dere ⁊c̄. in mirabilib⁹ magnis / vt cōti
net̄ in Exo. i ¶ Ad terrā ⁊c̄. que flu
it lacte ⁊ melle. k ¶ Cūq̄ adiuraſ/
ſet. ⁊ in ipſis poſteros eoꝝ de ſepultu
ra ſua in terra ꝓmiſſionis / vñ ſubdit̄:
l ¶ Aſportate ⁊c̄. nō enī adiurauit
eos q ſtatim poſt mortē eius portarēt
illuc corp⁹ ſuū: ſicut portauerāt corpus
patris ſui: ⁊ ſicut portata ſunt corpora
fratrum ſuoꝝ / vt dicit ioſephus: vt p̄
hoc q corpus ioſeph remanebat ī egy
pto: memoria beneficioꝝ eius diutius
remaneret apud egyptios: ⁊ ſic ſuauiꝰ
tractarēt filios iſrael inter ipōs manē
tes. m ¶ Repoſitus ⁊c̄. nō dicit ſe Repoſitio cadaueris ad certum tempꝰ.
pultuſ / ſed oſſa eius dicunt̄ ſepulta in
ſichē Ioſue. xxiiij. vbi elegerat ſe ſepe/
liri: ex quo pꝫ q talis repoſitio fune/
ris in aliq̄ loco vſq̄ ad tp̄s q̄ alibi trāſ
ferat̄ ad remanēdū / nō dr̄ nec eſt ſepul
tura: ⁊ p̄ ꝯſequēs v videt̄ de tali repo
ſitiōe nō eſt portio canonica p̄ſoluēda.
Ratio autē q̄re ioſeph fuit ita ſollicitꝰ
adiurare filios iſrl̄ de ſepultura oſſiuꝫ
ſuoꝝ in terra ꝓmiſſiōis videt̄ fuiſſe: q2
habuit ſp̄m ꝓpheticū vt pꝫ ex p̄dictis:
⁊ iō pie credit̄ q p̄ ſp̄m ſcm̄ p̄uidit xp̄m
moriturū ⁊ reſurrecturū ī terra illa: et
p̄ ꝯſequēs multa corp̄a ſctōꝝ cū eo re/
ſurrectura: vt habet̄ Matth. xxvij. f.
et iō veriſile eſt q ſp̄abat reſurgere cū
chriſto reſurgēte. Cui eſt honor ⁊ gl̄ia
in ſecula ſeculorū amē.

¶ Prothemata in exodum

Hec ſūt noīa filio. iſ. ¶ Ra. In pētateucho excellit
exodus in q̄ pene oīa ſacra q̄bꝰ eccl̄ia īſtruit̄ figuralr̄ ex
p̄munt̄. Per corp̄alē enī exitū filioꝝ iſrl̄ d̄ egypto / cor/
p̄alis nr̄ exitus de egypto ſp̄ūali ſignatur. Per mare rubruꝫ
⁊ pharaonis ſb̄merſionē atq̄ egyptioꝝ baptiſmi myſteriū et
ſp̄ūaliū hoſtiū īteritꝰ. Per typici agni īmolationē ⁊ hebreoꝝ
liberationē: veri agni paſſio ⁊ nr̄a redēptio. De celo dat̄ mā/
na: ⁊ aq̄ de petra. Ioh. vi. d. Hic eſt panis q̄ de celo deſcēdit.
⁊ doctrina chriſti. In mōte dant̄ p̄cepta atq̄ iudicia pp̄lo dei:
vt ſup̄nis ſubijciamur diſciplinis. Tabernaculū ⁊ vaſa eiꝰ con
ſtruūt̄: cultꝰ ⁊ ſacrificia imperant̄: q̄bꝰ eccl̄ie ornatꝰ et ſp̄ūalia
ſacrificia ſignificant̄

* b ¶ Quibꝰ ille rñdit: no. ti. ⁊c̄. Hic oſtēdit̄ clemētia Moralit̄
ioſeph quā debemꝰ imitari: nō enī ſolū eoꝝ nequitiā in ſe ex/
ercitatā dulciter remiſit: ſed etiā ipāꝫ dulciter excuſauit ⁊ ami
cabiliter. † ¶ Uos cogitaſtꝭ de me ma. ⁊ de. ver. il. in
bo. ⁊c̄. q. d. hoc ꝓuenit ex diuina ꝓuidētia: ⁊ nō ſolū eos ex/
cuſauit: ſed etiā ipōs cū ſuis familijs ſuſtētauit / ideo ſubdit̄:
d ¶ Ego paſcā vos ⁊ par. ve. Itē notādū q aliq̄ volētes Nota
diuinā impedire ꝓuidentiā: per illā viaꝫ per quā impedire ni
tunt̄ / eā implere cogunt̄. fratres enī ioſeph ipm̄ vendiderūt
vt eum nō adorarēt: ſicut oſtēſa ſibi viſio p̄tendebat / vt habet̄
ſupra. xxxvij. ca. ⁊ per hoc coacti fuerūt ipſum adorare / vt pꝫ
ex ſupradictis ⁊ etiam in hoc ca. vbi dicitur: Et proni in terra
adorauerūt atq̄ dixerunt: ſerui tui ſumus.